

م

دلائل النبوة
Delâilü'n-

→ Hz.Muhammed'in ﷺ Mucizelerle Dolu Hayatı

Nübüvve
Beyhakî

5

Delâilü'n-Nübüvve

el-Beyhakî

Ahmed b. el-Hüseyn

(384-458 H./994-1066 M.)

Cilt 5

Delâilü'n-Nübüvve

1. baskı – İstanbul

Cilt 5

Aralık 2017

Özgün adı: Delâilü'n-nübüvve ve-ma'rifetu hâli sâhibi'ş-şeria

Yazarı: Ebû Bekr Ahmed b. Hüseyin b. Ali el-Beyhakî (384-458 H./994-1066 M.)

Arapça neşir: Dârur-Reyyân lit-turâs, Abdulmu'ti Kal'aci tahkiki ile, Kahire 1408/1988

İSBN: 978-605-4659-29-6

Tercüme: Hüseyin Yıldız, Hasan Yıldız ve Zekeriya Yıldız

Redaksiyon: Yusuf Özbek

Kapak: Edib Agagjyshi

Baskı ve Cilt: Step Ajans Matbaacılık Ltd Şti.

Göztepe Mah. Bosna Cad. No. 11

Bağcılar/ İSTANBUL

Tel: 0212.4468846 Matb. Sertifika No: 12266

İsteme ve Haberleşme Adresi

www.ocakyayincilik.com

OCAK YAYINCILIK

Millet Cad. Gülsen Apt.

No. 19 Kat: 4 D. 7

Yusufpaşa

Aksaray, İstanbul

GSM: 05353107416 (Yusuf Özbek)

İÇİNDEKİLER

PEYGAMBERLİĞİNDEN EMİN OLMAK İÇİN YAHUDİLERİN RESÛLULLAH'A (sallallahu aleyhi vesellem) SORULAR SORMASI ve İÇLERİNDEN BAZILARININ MÜSLÜMAN OLMASINA DAİR BÖLÜMLER	19
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Doğru Söylediğini Anlayan Abdullah b. Selâm'ın Müslüman Olması	19
Yahudi Bilginin Soruları, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Cevaplarından Onun Hak Peygamber Olduğunu Anlaması	23
Yahudilerinden Bir Grubun Sorduğu Sorulara Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Kendilerinin de Kabul Ettiği İsabetli Cevaplar Vermesi	26
İki Yahudinin Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Soru Sorması ve Cevaplarından Onun Peygamber Olduğunu Anlamaları	29
Yahudilerin Zina Konusunda Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Müracaat Etmeleri, Yüce Allah'ın Tevrat'ta İndirdiği Zina Cezası ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Vasıfları İle İlgili Âyetleri Yahudilerin Gizlemesi	30
Ölüm Anında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Tevrat'taki Vasıflarını Kabul edip Müslüman Olan Yahudi, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Tevrat'ta Vasıflarının Bulunduğunu İtiraf Eden Yahudi	34
“De ki: Eğer âhiret yurdu Allah katında başkalarına değil de yalnız size mahsus ise ve eğer doğru sözlü iseniz haydi ölümü temenni edin!” Âyeti, Ölümü Asla Temenni Etmeyeceklerini Yüce Allah'ın Bildirmesi ve Öyle Çıkması, Ezanla Alay Eden ve Müezzinin Yanması İçin Dua Edenin Yanması	37
Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) Yusuf Suresi'ni Okurken Duyan Yahudi Bilginin Tevrat'a Muvafık Olmasından Dolayı Şaşkınlık İçinde Kalması ve Hz. Yusuf'a Secde Eden Yıldızların İsimlerini Soranlar	39
Hız. Yusuf'a Secde Eden Yıldızların İsimlerinin Sorulması	41
Zeyd b. Sa'ne'nin Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Peygamberlik Vasıflarını Araştırması, Doğru Çıktıklarında da Müslüman Olması	42
Yolculuk Konusunda Resûlullah'ın sallallahu aleyhi vesellem Emrine İtaat Etmeyen Kişinin Başına Gelenler	47
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Yüce Allah'ın Keyfiyetine Yönelik Soru Soran Müşrikin Başına Gelenleri Bildirmesi	48

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Adına Yalan Söyleyen Adamın Başına Gelenler, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Bu Adam Hakkında: "Ona yetişebileceğinizi zannetmiyorum" Demesi ve Adama Yetişilememesi	49
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Münafıkların İsimlerini Doğru Bir Şekilde Bildirmesi	51
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), İbadete Düşkün Olan Adamın İçinden Geçenleri ve Başka Hallerini Bildirmesi	52
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Oruç Tutan Kadına Dilini Tutması Yönünde Söyledikleri	54
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) İffetli Davranıp Başkasına El Açmayan Kişiler Hakkında Söylediklerinin Ebû Saîd el-Hudrî ve Başkasında Kendini Göstermesi	55
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Kendisine Sorulacak Olan Soruları Sorulmadan Haber Vermesi	57
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Riğâl'in Mezarının Yerini ve İçindeki Altını Bildirmesi	65
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Gemidekilerden Haber Vermesi	66
Etin Taşlaşması, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Bunun Sebebini Söylemesi ve Dediği Gibi Çıkması	68
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ebu'd-Derdâ'nın Müslüman Olacağını Bildirmesi ve Dediği Gibi Çıkması	69
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Bir Adamın Kendini Kestiğini Haber Vermesi ve Dediği Gibi Çıkması	70
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Muâz b. Mâlik'in Düşeceği Durumu Önceden Haber Vermesi	71
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Oğlunu İçinden Bir Şiirle Şikayet Eden Adama Bunu Bildirmesi	72
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Bir Kadına Dokunan Adama Bunu Bildirmesi, İbn Ömer'in Bildirdiğine Göre Haklarında Vahiy Nazil Olur Korkusuyla Ashâbın Bazı Söz ve Davranışlardan Kaçınması	74
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Avf b. Mâlik'e Develeri Keskme Konusunda Yaptığını Bildirmesi	76

- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Sahibinin Rızası Dışında Alınan Koyun Etinden Yememesi, Yüce Allah'ın Onu Haram Yemekten Koruması 78
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Yemen Vadisinde Yağmur Bırakan Bulutu Haber Vermesi 79
- RESÛLULLAH'IN (sallallahu aleyhi vesellem) KENDİSİNDEN SONRA MEYDANA GELECEK OLAYLARI HABER VERMESİ ve YÜCE ALLAH'IN BU OLAYLARIN TÛMÛNÛ DOĞRU ÇIKARMASINA DAİR BÖLÜMLER 81
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), İslam Dininin Bütün Dinlere Üstün Kılınacağını Bildirmesi, Yüce Allah'ın da "O, Allah'a ortak koşanlar hoşlanmasalar bile dinini, bütün dinlere üstün kılmak için, peygamberini hidayetle ve hak dinle gönderendir" Âyetiyle Onun Bu Sözünü Tasdik Etmesi 84
- Yüce Allah'ın "Allah, içinizden, iman edip de salih ameller işleyenlere, kendilerinden önce geçenleri egemen kıldığı gibi onları da yeryüzünde mutlaka egemen kılacağına, onlar için hoşnut ve razı olduğu dinlerini iyice yerleştireceğine, yaşadıkları korkularının ardından kendilerini mutlaka emniyete kavuşturacağına dair vaadde bulunmuştur..." Buyruğu, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Kendisinden Sonra Ümmetine Fetihler Vaadetmesi ve Yüce Allah'ın Bu Vaadleri Tasdik Etmesi 86
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Kendisinden Sonra Gelecek Halifeleri Önceden Bildirmesi 113
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Halifelerden Sonra Gelecek Kralları Önceden Bildirmesi 114
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Kendisinden Sonraki Hilafetin Süresini ve Hilafetten Sonra da Saltanatın Geleceğini Bildirmesi 116
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekr'i Namaz Kıldırma Dışında Kendine Halife Olarak Seçmemiş Olsa da Yüce Allah ve Müminlerin Ebû Bekr Dışında Birini Halife Olarak Kabul Etmeyeceklerini Bildirmesi ve Bunun Dediği Gibi Çıkması 118
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Gördüğü Rüayla Ebû Bekr'in Hilafetinin Kısa, Ömer b. el-Hattâb'ın Hilafetinin Uzun Süreceğini Bildirmesi ve Dediği Gibi Olması 119
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Kendisinden Sonra Gelecek İdarecilerin Durumunu Bildirmesi, Osmân'ın Halifeliliğinin Son Dönemleri ile Ali'nin Halifeliliği Süresince Baş Gösteren Fitneler ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Bu duruma Üzülmesi 121

- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Sarsılan Dağa Ayağıyla Vurup Sabit Durmasını Söylerken Ebû Bekr'in İmanında Samimiyetini, Ömer ile Osmân'ın Şahadetini Bildirmesi ve Her İkisinin de Söylendiği Gibi Şehit Olmaları 126
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekr'in Tasdikinde Samimiyetini, Ömer, Osmân, Ali, Talha ve Zübeyr'in Şahadetini Bildirmesi ve Bildirdiği Gibi Şehit Olmaları 127
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ukkâşe b. Mihsan'a Duası, Ukkâşe'nin Bu Duanın Bereketiyle Şahadete Nail Olması 128
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Sâbit b. Kays b. Şemmâs'ın Durumunu ve Şehit Olup Cennete Gireceğini Bildirmesi, Sâbit'in Ebû Bekr Döneminde Müseylime İle Yapılan Savaşta Şehit Olması ve Onun Hakkında Görülen Rüya 129
- Yüce Allah'ın, Kullarını İki Yalancı Olan Esved el-Ansî ile Müseylime'nin Kötülüğünden Koruyacağını Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Bildirmesi ve Bu İki Yalancının Öldürülmesi 135
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), İmandan Sonra Küfre Dönüleceğini ve Vefatından Sonra Değişenleri Bildirmesi, Ebû Bekr'in Müslümanlarla Birlikte Bunlarla Savaşması 137
- Son Günlerinde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Arap Yarımadasında Artık Müslümanlardan Hiç Kimsenin Şeytana Tapmayacağını, Ancak Aralarını Bozmak İçin Onları Kışkırtıp Duracağını Bildirmesi ve Dediği Gibi Olması 141
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Kızına Vefat Haberini Vermesi ve Kendisinden Sonra Ailesi İçinde Ona Kavuşacak İlk Kişinin O Olduğunu Bildirmesi 142
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Süheyl b. Amr b. Abdi Şems'in Söyleyeceği Güzel Bir Sözü Önceden Bildirmesi ve Zamanı Gelince Süheyl'in Bu Sözü Söylemesi 144
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Berâ b. Mâlik el-Ensârî Hakkında "Allah adına yemin edecek olsa Allah onun yeminini boşa çıkarmaz" Buyurması ve Yüce Allah'ın Bu Sözü Doğru Çıkarması 145
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Geçmiş Ümmetlerde İlham Alan Kişilerin Bulunduğunu, Bu Ümmette de Öyle Biri Varsa Bu Kişinin Ömer b. el-Hattâb Olacağını Bildirmesi 146

- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Eşleri Arasında Kendisine İlk Kavuşacak Olanı Bildirmesi 148
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Tâbiûnun En Hayırlısı Olan Uveys el-Karanî ve Vasıfları Hakkında Bilgi Vermesi, Ömer b. el-Hattâb'a Gelen Uveys'in Vasıflarının Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Söylediği Şekilde Olduğunun Görülmesi 150
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ümmetinden Sıla b. Eşyem Adında Bir Adamın Çıkacağını Bildirmesi ve Böylesi Bir Adamın Çıkması 156
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ali b. Ebî Tâlib'e İsmi de Künyesi de Kendisiyle Aynı Olan bir Çocuğunun Olacağını Bildirmesi ve Bunun Muhammed b. el-Hanefiyye'de Gerçekleşmesi 156
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ümmü Varaka'ya Şehit Olacağını Müjdelemesi, Ümmü Varaka'nın Ömer b. el-Hattâb Zamanında Şehit Olması 157
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ömer b. el-Hattâb Zamanında Şam'da Baş Gösterecek ve Ashâbının Maruz Kalacağı Vebayı Bildirmesi 159
- Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) Denizin Dalgaları Gibi Bir Fitnenin Olacağını Bildirmesi ile Bunun Hz. Ebû Bekr ile Ömer'in Dönemine Dek Zuhur Etmememesi ve Hz. Ömer'in Katledilmesi ile Bu Fitnenin Kapısının Kırılması 163
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Osmân b. Affân'ın Maruz Kalacağı Bela ve Fitneyi Bildirmesi; Mezarının Ebû Bekr ve Ömer'in Mezarlarına Göre Konumuna İşaret Eden Olay 165
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Abdullah b. Mes'ûd ve Başkalarına, Namazları Vakitleri Dışında Kılan Topluluklara Yetiyeceklerini Bildirmesi, Ukbe b. Ebî Muayt'ın Çocukları Konusunda Söyledikleri ve Bunların Gerçekleşmesi 176
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Zer'in Ölümü Konusunda Önceden Söyledikleri, Fitne Zamanında Onun Medine'den Ayrılmasını Tavsiye Etmesi 180
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ebu'd-Derdâ'nın Durumunu ve Fitneden Önce Öleceğini Bildirmesi, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Haber Verdiği Gibi de Olması; Âmir b. Rabîa'nın Rüyası 183
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Osmân b. Affân ile Ali b. Ebî Tâlib'in Dönemlerinde Çıkacak Fitneleri Bildirmesi, Bu Zamanda Ölmenin Kefaret Olacağını Söylemesi, Muhammed b. Mesleme el-Bedrî ile Başkalarına Bu

- Fitneden Uzak Durmalarını Tavsiye Etmesi, Fitnenin Muhammed b. Mesleme'ye Zarar Veremeyeceğini Bildirmesi 185
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Eşlerinden Birine Hav'eb Köpeklerinin Havlayacağını Bildirmesi, Hz. Ali'den Ona Yumuşak Davranmasını İstemesi, Âişe'nin Çıkışından Dolayı Daha Sonra Pişman Olması, Kocasıyla Birlikte Cennet Ahalisinden Olması Hakkında Rivayetler 190
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Zübeyr'in Ali'ye Karşı Savaşacağını Bildirmesi, Hz. Ali Bunu Ona Hatırlatınca Zübeyr'in Savaştan Çekilmesi 194
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Zeyd b. Sûhân'ın Şehit Olacağını Bildirmesi ve Zeyd'in Cemel Savaşında Öldürülmesi 197
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Davaları Bir —İslam Davası—Olan İki Büyük Topluluğun Savaşacağını ve Çok Sayıda Kişinin Öleceğini Bildirmesi, Bunun Sıffin Savaşında Gerçekleşmesi 199
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), İsyancı Tarafı Bildirmesi ve İsyancı Olan Tarafın Bununla Bilinmesi 200
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Hz. Ali Döneminde Görevlendirilecek Olan İki Hakemi Bildirmesi 203
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Müslümanların İki Fırkaya Ayrılacağını, Dinden Uzaklaşan Fırkayı Hakka Daha Yakın Olan Fırkanın Öldüreceğini Bildirmesi, Nehrevân Savaşında da Dedîğinin Gerçekleşmesi 204
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Haricilerin Başkaldırmasını, Vasıflarını, İçlerindeki Eli Sakat Adamı, Onları Öldürenlerin Sevabını ve Eli Sakat Adamı Öldüren Kişiyi Bildirmesi, Hz. Ali'nin Onlarla Savaşacağına Dair İması ve Bu Olaylarda Peygamberliğe Dair İşaretler 205
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Eşi Meymûne binti'l-Hâris'in Mekke Dışında Öleceğini Bildirmesi, Meymûne'nin Serif'te Hicri 38 Yılında Vefat Etmesi 219
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Hz. Ali'nin Halife Olduktan Sonra Öldürüleceğini Bildirmesi ve Her İkisinin de Gerçekleşmesi 220
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Torunu Hasan b. Ali b. Ebî Tâlib'in Seyyid Olduğunu ve Müslümanlardan İki Büyük Fırkanın Arasını Bulacağını Bildirmesi; Bunun Gerçekleşmesi 225
- Şayet Sahihse— Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Muâviye b. Ebî Süfyân'ın Sultanlığını Bildirmesi veya Buna İşaret Etmesi, Bu Konuda Peygamberliğe Dair İşaretler 229

- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ümmetinden Bazılarının Tahtlarına Kurulmuş Krallar Gibi Allah Yolunda Cihada Çıkacaklarını Bildirmesi ve Ümmü Harâm'ın Onlardan Biri Olduğunu Söylemesi, Yüce Allah'ın da Bunu Muâviye b. Ebî Süfyân Zamanında Gerçekleştirmesi 233
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Tâbiûnun En Hayırlılarından Olan Ümmetinden Bir Adamın Öldükten Sonra Konuşacağını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi 237
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Şam'ın Azrâ Bölgesinde Müslümanlardan Bir Grubun Haksız Yere Öldürüleceğini Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi 240
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ashâbından Bir Gruba İçlerinden En Son Ölecek Kişinin Cehennemde (veya Ateşte) Olacağını Bildirmesi 242
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Abdullah b. Selâm'ın Ölene Kadar Müslüman Kalacağını ve Şahadete Nail Olamayacağını Bildirmesi 246
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Râfi' b. Hadîc'in Şehit Olacağını Bildirmesi, Râfi'nin Muâviye Zamanında Şehit Olması 248
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Kendisinden 60 Yıl Sonra Kureyşli Bazı Gençlerden Dolayı Ortaya Çıkacak Fitneleri Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi 249
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Torunu Hüseyin b. Ali b. Ebî Tâlib'in Öldürüleceği Haberini Vermesi, Bu Olay Gerçekleşirken Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Peygamberliğine İşaret Eden Kerametlerin Görülmesi 253
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Harre Ahalisinin Öldürüleceğini Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi 260
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), "Sana biat ettiğim her konuda vefa göstereceğim" Diyen Kays b. Hareşe'ye Hiç Kimsenin Zarar Vermeyeceğini Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi 263
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), İbn Abbâs'ın Yaşlılığında Gözlerini Kaybedeceğini, Âlim Biri Olacağını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi 265
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Zeyd b. Erkam'ın Hastalığında İyileşeceğini Daha Sonra da Kör Olacağını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi 266
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Kendisinden Sonra Gelecek Yalancıları, Bazılarının Sakîf Kabilesinden Olacağını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi 267

- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Sakîf Kabilesinden İnsanları Helake Sürükleyen Birinin Çıkacağını Bildirmesi, Yüce Allah'ın Bunu Haccâc b. Yusuf es-Sekafî'de Gerçekleştirmesi 273
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Hayırdan Sonra Şerrin Geleceğini, Ondan Sonra Hayrın Geleceğini, Ondan Sonra Şerrin Geleceğini Bildirmesi, Ömer b. Abdilazîz ve Adaletine İşaret Eden Rivayetler 280
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Vehb b. Münebbih ve Ğaylân el-Kaderî'nin Çıkışını Bildirmesi 288
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Kendisinden Sonra Kurayza Kabilesinden Kur'ân'ı Öğretecek Bir Adamın Çıkışını Bildirmesi 289
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), 100 Yıl Sonra İçinde Yaşadığı Neslin Yok Olacağını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi 291
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Uzun Yaşayacağını Söylediği Kişilerin Uzun, Kısa Yaşayacağını Söylediği Kişilerin Kısa Yaşaması 293
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ümmetinden Velîd Adında Zararı Dokunacak Bir Adamın Çıkacağını Bildirmesi 295
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Abdihakem b. Ebi'l-Âs Oğullarının Çoğalmaları Durumunda Yapacakları Şeyleri Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi 296
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Umeyye Oğullarının Saltanatını Rüyasında Görmesi 298
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Abbâs b. Abdilmuttalib Oğullarının Hakimiyetini Bildirmesi 301
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), 12 Halifenin Geleceğini, Yöneticilerden Bazılarının Zulmedip Kötü Şeyler Yapacağını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi 308
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ümmetinin Kâbe'nin Süslü Örtüleri Gibi Renk Renk Giysiler Giyecekleri, Çeşit Çeşit Yemekler Yiyecekleri, Bu Hususlarda Yarışacakları ve Birbirlerinin Boyunlarını Vuracak Hale Geceklerini Bildirmesi 314
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ümmetine Dua Ettiğini, Bunlardan Bazılarının Kabul Görüp Bazılarının Kabul Görmediğini, Aralarına Kılıç Girdikten Sonra Bir Daha Çıkmayacağını, Dinden Dönenler ile Yalancıların Zuhur Edeceğini, Kıyamete Dek Ümmetinden Hak Üzerinde Bulunan ve Zafer Elde Eden Bir Topluluğun Hep Bulunacağını Bildirmesi ve Bunların Gerçekleşmesi 316

- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Bazı Madenlerin İnsanların En Kötüleri Tarafından Çıkarılacağını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi 322
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Bir Topluluğun Elllerinde Kamçılarla İnsanlara Vuracağını ve Giyinik Çıplak Kadınların Olacağını Bildirmesi 323
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Diğer Toplulukların Samimiyetleri Azalan Müslümanlara Karşı Birbirlerini Savaş Davet Edeceğini Bildirmesi 325
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Kişiden Acziyet ile Günah İşleme Arasında Tercih Yapmasının İsteneceği, Malı Helal veya Haram Yoldan mı Elde Ettiğine Aldırmayacağı Bir Zamanın Geleceğini Bildirmesi 326
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Kendisinden Sonra Ümmetinin Onu Görmeyi Temenni Edeceklerini Bildirmesi ve Buyurduğu Gibi Olması 327
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Kendisini Görmedikleri Halde İman Eden Toplulukları Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi 327
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ashâbının Kendisinden Duyduğu Bir Sözü Başkalarının da Kendilerinden Duyacağını, Onlardan Sonra Gelenlerin de Bu Sözü Onlardan Duyacağını, Kişinin Bir Hadisi Kendisinden Daha İyi İdrak Edebilecek Birine Aktarabileceğini, Bazı Toplulukların Dini Öğrenmek İçin Uzak Diyarlardan Geleceğini Bildirmesi ve Bunların Gerçekleşmesi 331
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ümmetinde İhtilafların Çıkacağını Bildirmesi, Böylesi Bir Durumda Kendi Sünneti ile Ümmetinden Râşid Halifelerin Sünnetine Tutunmayı Tavsiye Etmesi 333
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), İlmin Yok Olup Cehaletin Yayılacağını Bildirmesi 335
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Bazılarının Soru Sormada "Her şeyi Allah yarattı, peki Allah'ı kim yarattı?" Diyecek Dereceye Geleceklerini Bildirmesi 337
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Kalplerinde Eğrilik Bulunanlar ile Bidat Sahiplerinin Muhkem Âyetleri Bırakıp Mûteşabih Âyetlerin Peşine Düşeceğini, Bu Âyetlerin Anlamını Sorup Kendileriyle Birlikte Peşlerinde Olanları Fitneye Düşüreceğini Bildirmesi 338
- Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Zâhiriyye ve Kaderiyye Fırkalarının Çıkışını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi 340

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Bazılarının Koltuğuna Kurularak Haram ve Helal Konularında Kur'ân'ı Esas Alıp Sünneti Reddedeceğini Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi 341

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ümmetin Son Zamanlarında Hadisleri İnkâr Eden Yalancıların ve Şeytanların Çıkacağını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi 343

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ümmetinin Hayırlı Nesillerinden Sonra İnsanların Değişeceğini Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi 345

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Zamanında Peygamberliğine İşaret Eden Rüyalar Görenler, Âhiretle İlgili Verdiği Haberlerin Doğru Çıkması ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): "Müminin Rüyası Peygamberliğin Kırk Altı Bölümünden Bir Bölümdür" Buyurmasına Dair Bölümler 347

Abdullah b. Ömer'in Gördüğü Rüya 348

Talha b. Ubeydillah et-Teymî'nin Gördüğü Rüya 351

Abdullah b. Zeyd b. Abdirabbih el-Ensârî'nin Rüyası 352

Ebû Saîd el-Hudrî veya Başkasının Gördüğü Rüya 355

Tufayl b. Sahbere'nin Gördüğü Rüya 356

Ensârlının Gördüğü Rüya 357

Rüyasında Ebû Umâme'ye, Allah'ı Çokça Zikretmesi Sebebiyle Meleklerin Girdiğinde ve Çıktığında Dua Ettiğini Görenler 358

Saliha Bir Kadının Gördüğü Rüya ve Onun Doğruluğunu Ortaya Çıkacak Şekilde Bir Olayın Gerçekleşmesi 359

Abdullah b. Selâm'ın Gördüğü Rüya ve Bunun Ölene Dek İslâm Üzere Yaşayacağı Şeklinde Yorumlanması 360

Hz. Âişe'nin Yanında Cennete Gireceğine Dair Yemin Eden Kadının Gördüğü Rüya 361

Kadir Gecesinde, Ramazan Ayının Son Yedi Gecesinde ve Son On Gecesinde Olduğunu Rüyasında Gören Sahabiler 362

Abdullah b. Abbâs'ın Rüyasında Kadir Gecisini Görmesi 364

İbn Zeml el-Cühenî'nin Rüyası 365

Rüyasında İnsanların Hesaba Çekilmek İçin Toplandıklarını Gören Kişinin Rüyası ve Bunun O'nun (sallallahu aleyhi vesellem) Şerefine Delâlet Etmesi 368

Yaslandığı Mezardaki Ölüden Allah'a İtaati Teşvik eden Sözler İşiten Kişi	369
Kabirde Olan Ölünün Mülk Suresini Okuduğunu İşiten Kişi	370
Ya'lâ b. Murre'nin Bir Mezarda Sıkıştırmayı İşitmesi	371
Abdurrahman b. Avf Bayginken Kendisine Söylenen Şey	372
Abdullah b. Revâha Bayginken Kendisine Söylenen Şey	373
Rüyada Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) Görmek	374
RESÛLULLAH'A (sallallahu aleyhi vesellem) VAHYİN İNİŞ ŞEKLİ, VAHYİN GELDİĞİNİN RESÛLULLAH'IN (sallallahu aleyhi vesellem) YÜZÜNDEN BELLİ OLMASI, CİBRÎ'Lİ GÖREN SAHABİLER VE RESÛLULLAH'IN (sallallahu aleyhi vesellem) PEYGAMBERLİĞİNE İŞARET EDEN BAŞKA ŞEYLERE DAİR BÖLÜMLER	379
Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Vahyin Geliş Şekli, Vahiy Anında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Durumu ve Sahabenin Bu Konuda Gördükleri	379
Vahyin Bir Müddet Kesilmesi	383
Benî Kurayza Günü Cibrî'lî Rüyasında Gören Kişi	389
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Hanımı Ümmü Seleme'nin Rüyasında Cibrî'lî Görmesi	392
Ömer b. el-Hattâb ve Onunla Birlikte Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Meclisinde Olan Ashâbın Cibrî'lî Görmesi	393
Hârise b. en-Numân'ın, Cibrî'lî Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) İle Beraber Halkın Oturduğu Yerde Otururken Görmesi	395
Abdullah b. Abbâs'ın Cibrî'lî Görmesi	396
Ensârlının Cibrî'lî Görüp Onunla Konuşması	397
Muhammed b. Mesleme el-Ensârî el-Bedrî'nin Cibrî'lî Görmesi	398
Huzeyfe b. el-Yemân'ın Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Selam Vermek İçin Rabbinden İzin İsteyen Meleği Görmesi	399
İmrân b. Husayn'ın Melekleri Görmesi, Meleklerin Ona Selam Verip, Dağlanınca Yanından Gitmeleri ve Dağlanmayı Terkedinceden Geri Dönmeleri	400
Useyd b. Hudayr ve Başkasının Kur'ân Okunurken Sekîne'yi ve Melekleri Görmesi	403
Ashâbdan Birinin, Görmediği Ancak Sesini İşittiği Birinden Kur'ân'ı İşitmesi	406

Avf b. Mâlik ve Başkasının Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Şefaât Hakkında Gelen Meleğin Sesini İşitmesi	407
Allah'ın Kitabıyla Rukye Yapmak ve Allah'ın Kur'ân'ı Şifâ Kılması	408
Şeytanlar Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Kötülük Yapmak İsteyince Cibrîl'in Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Korunacağı Şeyi Öğretmesi, Sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Bunu Hâlid b. el-Velîd'e Öğretmesi ve Halid'in Bu Öğrendiğiyle Kendisine Zarar Veren Şeyin Yok Olması	412
Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Namazdayken Cinnin veya Şeytanın Gelip Ona Kötülük Yapmak İstemesi ve Allah'ın O'nu Koruması	413
Herkesin Yanında Cinlerden Bir Yoldaş Vardır. Ancak Allah Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Yoldaşı Konusunda Yardım Etmiştir ve Cin Ona Hayırdan Başka Bir Şey Söylemez	416
Ezanın Şeytandan ve Gulyabanilerden Koruması	419
Zehirden Korunmak İçin Allah'ın Kelimelerine Sığınmak	420
Zehirden Korunmak İçin Besmele Çekmek	421
Şeytanın Zekat Malından Alması ve Âyetü'l-Kürsî'nin Koruması	421
Bir Adamın Peşinden İki Şeytanın Gelmesi ve Şeytanın Adama Peygamberimiz Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) Selam Söylemesini İstemesi	428
Habîb b. Mesleme'nin "La Havle velâ Kuvvete illâ Billahî'l-Aliyyi'l-Azîm" Sözüyle Galip Gelmesi ve Sahabeyle Beraber Dua Etmesi	429
Muavviz b. Afrâ'nın Kızı Rubeyyi'nin Korunması	430
Ebû Dücâne'nin Korunması	433
Hırsızlık ve Yangına Karşı Emniyet Sağlayan Şey	436
Ömer b. el-Hattâb'ın Karşısına Çıkan Şeytanla Güreşmesi	438
Ammâr b. Yâsir'in Cinlerle Savaşması ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Bunu Haber Vermesi	439
İnsanları Şüpheye Düşürmek İçin İblis'in Dinle İlgili Soru Sorması	440
Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Zamanında İslam'ı Terkedip Mürted Olarak Ölenler ve Hakkı Kabul Etmesine Rağmen Öldürülenler	441
Peygamberlere Verilen Mucizeler; Peygamberimiz Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) Verilen, Kavminin Benzerini Getirmekte Aciz Kaldığı ve Allah'ın Hayır Murad Ettiği Kimselerin İman Ettiği Büyük Mucize	444

Kur'ân'ın İnişi, Meleğin Kur'ân'ı Dünya Semâsına, Sonra Parça Parça Peygamber Olarak Gönderilişinden Vefatına Değın Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) İndirmesi	445
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Ömrünün Sonunda Vahyin Peş Peşe Gelmesi	447
Son İnen Sûrenin Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Vefatını Bildirmesi	447
Nazil Olan Son Sûre ve Âyetle İlgili Berâ b. Âzib ve Başkasının Görüşü	449
Mekke ve Medine'de Nazil Olan Sûreler	452
Kur'ân'ın Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Yılda Bir Defa Arzedilmesi, Vefat Ettiği Yıl İse İki Defa Arzedilmesi	456
Kur'ân'ın Yazılması: "Doğrusu Kitap'ı Biz İndirdik, Onun Koruyucusu Elbette Biziz" Âyeti ve Metni Neshedilen Âyetler	457
RESÛLULLAH'IN (sallallahu aleyhi vesellem) HASTALANMASI, VEFATI VE BUNLARDA PEYGAMBERLİĞİNE VE DOĞRULUĞUNA İŞARET EDEN ŞEYLERE DAİR BÖLÜMLER	472
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Azatlısı Ebû Muveyhibe'ye Vefat Edeceğini Bildirmesi ve Muhayyer Bırakıldığı Hususta Tercih Ettiği Şeyi Ona söylemesi	472
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Kızı Fâtıma'ya Vefat Edeceğini, Ailesinden Kendisine İlk Kavuşacak Olanın O Olduğunu Söylemesi ve Dediği Gibi Zuhur Etmesi	474
Hastalığının Başlangıcında Hz. Âişe'ye Vefat Edeceğini İma Etmesi, Sonra Ecelinin Geldiğini Haber Vermesi ve Şehid Olarak Vefat Etmesi	479
Hastalığını Hz. Âişe'nin Yanında Geçirmesi İçin Hanımlarından İzin İstemesi, Gusledip Halkın Yanına Çıkması, Onlara Namaz Kıldırıp Hutbe Vermesi, Vefat Edeceğini Bildirmesi, Hz. Ebû Bekr'in Üstünlüğünü Göstermek İçin Kendisine En Yakın Olan Olduğunu Söylemesi	483
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Hutbesi Üzerinde Hiç Kimsenin Hakkı Olmadan Allah'a Kavuşmak İstemesi ve Ömer b. el-Hattâb Hakkında Söyledikleri	491
Perşembe Günü Hastalığı Artınca Ashâbına Bir Belge Yazmak İstemesi, Sonra Yüce Allah'ın, Dini Koruyacağına Dair Vaadine Güvenerek Vaz Geçmesi	493
Hastalığı Şiddetlenince Hz. Ebû Bekr'e Halka Namaz Kıldırmasını Emretmesi	498

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Halka Kıldırıldığı Son Namaz, Ebû Bekr'e Kıldırmasını Emrettiği İlk Namaz ve Kendisinde Hafiflik Hissedince Ebû Bekr'in Arkasında Kıldığı Namaz	501
Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) Hayatta İken Ebû Bekr'in Halka Namaz Kıldırmasını Onaylaması, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Yanlarına Çıkıp Ebû Bekr'in Ardında Bir Rekat Kıldığını ve Sonra Bir Rekat Daha Kılıp Namazı Tamamladığını İddia Edenler	507
Vefatından Önceki Hastalığında Söylediği Sözler ve Vefat Anı	518
Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Kendisinden Sonra Kimin Halife Olacağını Bildirmemesi ve Ümmetinin İdaresi Hakkında Özel Olarak Kimseye Vasiyette Bulunmaması	541
Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Kendi Ölüm Haberini Ashâbına Vermesi Hakkında İbn Mes'ûd'dan Gelen Hadis ve Onlara Vasiyeti	553
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Saat, Gün, Ay ve Yıl Olarak Vefat Ettiği Zaman ve Hastalığının Süresi	556
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Vefat Ettiği Günkü Yaşı	559
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Yıkanması ve Yıkanırken Peygamberlik Mucizesinin Zuhur Etmesi	565
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Kefenlenmesi ve Üzerine Koku Sürülmesi	569
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Cenaze Namazı	573
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Mezarının Kazılması	575
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Defnedilmesi	576
Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) En Son Gören (Dokunan) Kişi	581
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Mezarının Yeri	583
Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ve İki Arkadaşının Mezarının Şekli	587
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Vefatı İle Müslümanların Uğradığı Büyük Musibet	590
Ehli Kitab'ın Tevrat'ta ve İncil'de Vasıfları	597
Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Terekesi	600
Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) Eşlerinin ve Çocuklarının İsimleri	611

جَمَاعُ أَنْبَاءِ أَسْئَلَةِ الْيَهُودِ وَغَيْرِهِمْ وَاسْتِزْنَانِهِمْ
عَنْ أَحْوَالِ النَّبِيِّ ﷺ وَإِسْلَامِ مَنْ هُدِيَ إِلَى الْإِسْلَامِ مِنْهُمْ

**PEYGAMBERLİĞİNDEN EMİN OLMAK İÇİN
YAHUDİLERİN RESÜLULLAH'A (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM)
SORULAR SORMASI ve İÇLERİNDEN BAZILARININ
MÜSLÜMAN OLMASINA DAİR BÖLÜMLER**

بَابُ مَسَائِلِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ، وَإِسْلَامِهِ حِينَ
عَرَفَ صِدْقَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي رَسُولَتِهِ

**Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) Doğru Söylediğini Anlayan
Abdullah b. Selâm'ın Müslüman Olması**

أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ طَلْحَةُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الصَّفَّارِ بَيْغَدَادَ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ يَحْيَى الْأَدْمِيُّ،
حَدَّثَنَا أَبُو عِمْرَانَ مُوسَى بْنُ سَهْلٍ بْنُ كَثِيرٍ الْوُشَاءُ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ حُمَيْدِ الطَّوِيلِ. (ح) وَأَخْبَرَنَا
أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَفْصِ الْمُقَرِّي بْنِ الْحَمَامِيِّ - رَحِمَهُ اللَّهُ - بَيْغَدَادَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ أَحْمَدُ
بْنُ شَلِيمَانَ الْفَقِيهَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُمَيْدُ
الطَّوِيلُ عَنْ أَنَسٍ قَالَ: «جَاءَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَامٍ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَقْدَمَهُ إِلَى الْمَدِينَةِ
فَقَالَ إِنِّي سَأَلْتُكَ عَنْ ثَلَاثٍ لَا يَعْلَمُهُنَّ إِلَّا نَبِيٌّ أَوْ مَا أَوَّلُ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ؟ وَمَا أَوَّلُ طَعَامٍ
يَأْكُلُهُ أَهْلُ الْجَنَّةِ؟ وَالْوَلَدُ يَنْزِعُ إِلَى أُمِّهِ وَإِلَى أَبِيهِ؟ قَالَ: أَخْبَرَنَا جَبْرِيلُ أَنْفًا. قَالَ ابْنُ سَلَامٍ:
ذَاكَ عَدُوُّ الْيَهُودِ مِنَ الْمَلَائِكَةِ. أَمَّا أَوَّلُ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ فَنَارٌ تُخْرِجُهُمْ مِنَ الْمَشْرِقِ إِلَى
الْمَغْرِبِ. وَأَمَّا أَوَّلُ طَعَامٍ تَأْكُلُهُ أَهْلُ الْجَنَّةِ فَرِزَادَةٌ بِمَدْحُوبٍ وَأَمَّا الْوَلَدُ فَإِذَا سَبَقَ مَاءُ الرَّجُلِ
نَرْعَهُ، وَإِذَا سَبَقَ مَاءُ الْمَرْأَةِ نَرْعَهُ» .

وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ عَلِيٍّ: فَإِذَا سَبَقَ مَاءُ الرَّجُلِ مَاءَ الْمَرْأَةِ نَزَعَ الْوَلَدُ إِلَى أَبِيهِ وَإِذَا سَبَقَ مَاءُ
الْمَرْأَةِ مَاءَ الرَّجُلِ نَزَعَ الْوَلَدُ إِلَى أُمِّهِ» .

زَادَ الْأَنْصَارِيُّ فِي رَوَاتِهِ فَقَالَ: «أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ». قَالَ: «يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ الْيَهُودَ قَوْمٌ بُهْتُوا وَإِذَا عَلِمُوا إِسْلَامِي قَبِلَ أَنْ تَسْأَلَهُمْ عَنِّي يَبْهَتُونِي عِنْدَكَ. فَجَاءَتِ الْيَهُودُ فَقَالَ لَهُمُ النَّبِيُّ ﷺ: أَيُّ رَجُلٍ عَبْدُ اللَّهِ فِيكُمْ؟ قَالُوا: حَبْرْنَا وَابْنُ حَبْرْنَا، وَسَيِّدُنَا وَابْنُ سَيِّدِنَا، وَعَالِمُنَا وَابْنُ عَالِمِنَا، قَالَ: أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَسْلَمَ عَبْدُ اللَّهِ؟ قَالُوا: أَغَاذُهُ اللَّهُ مِنْ ذَلِكَ فَخَرَجَ عَلَيْهِمْ عَبْدُ اللَّهِ فَقَالَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ. قَالُوا شَرَّنَا وَابْنُ شَرَّنَا وَانْتَقَصُوهُ قَالَ: هَذَا مَا كُنْتُ أَخَافُ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَأُحْذَرُ».

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُلَيَّةَ وَغَيْرِهِ عَنْ حُمَيْدٍ.

Enes anlatıyor: Abdullah b. Selâm, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Medine'ye geldiğini duyunca yanına geldi. "Sana ancak bir peygamberin bilebileceği üç şey soracağım. Kıyametin alametlerinden ilki nedir? Cennet ahâlisinin ilk yiyeceği şey nedir? Çocuk neye göre babasına veya annesine çeker?" dedi.

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cebrâil az önce bunların cevaplarını bildirdi"* buyurunca, Abdullah: "O, melekler arasında Yahudilere düşman birisidir" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Kıyametin alametlerinden ilki, doğudan bir ateşin çıkması ve insanları batıya doğru sürmesidir. Cennet ahâlisinin yiyeceği ilk şey, bir balığın ciğerinin ziyadesidir. Çocuğun babasına veya annesine çekmesi olayına gelince, (münasebet sırasında) erkeğin suyu kadının suyuna baskın olursa çocuk baba tarafına çeker. Kadının suyunun erkeğin suyuna baskın olması durumunda ise çocuk anne tarafına çeker."*

Bunun üzerine Abdullah: "Allah'tan başka ilah olmadığına ve senin Allah Resûlü olduğuna şahadet ederim" dedi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Yahudiler iftiracı bir topluluktur. Beni onlara sormadan önce Müslüman olduğumu öğrenirlerse yanında bana iftira atmaya kalkışır. Onun için önce onlara nasıl biri olduğumu sor" diye ekledi.

Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onları çağırdı ve: *"Abdullah (b. Selâm) yanınızda nasıl biridir?"* diye sordu. "Bilginimizdir, aynı zamanda bilginlerimizden olan birinin oğludur. Efendimizdir, aynı zamanda efendilerimizden biri olanın oğludur. Alimimizdir, aynı zamanda alimlerimizden olan birinin oğludur" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Peki*

o müslüman olsa ne yaparsınız?" diye sorunca, Yahudiler: "Allah onu böylesi bir şeyden korusun" dediler. Abdullah b. Selâm karşılıklarına çıktı ve: "Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in de O'nun Resûlü olduğuna şahadet ederim!" dedi. Onlar da hemen: "Abdullah bizim hem en kötümüz, hem de içimizde en kötü olanın oğludur!" deyip onu kötülemeye başladılar. Bunun üzerine Abdullah: "İşte onlardan yana ben de bundan korkuyor ve çekiniyordum" dedi.

Buhârî, *Sahîh*'de İbn Uleyye ve başkası kanalıyla Humeyd'den rivayet etmiştir.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ أَبِي مَعْشَرٍ الْمَدَنِيِّ عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ، قَالَ: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَتَى قُبَاءَ أَمَرَ مُنَادِيَهُ فَنَادَى بِالصَّلَاةِ» .

فَذَكَرَ الْحَدِيثَ «فِي مَجِيءِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ وَجُلُوسِهِ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَرُجُوعِهِ إِلَى عَمَّتِهِ، فَقَالَتْ لَهُ يَا ابْنَ أَخِي لِمَ احْتَبَسْتَ؟ فَقَالَ: يَا عَمَّةُ كُنْتُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَقَالَتْ: عِنْدَ مُوسَى بْنِ عِمْرَانَ؟ فَقَالَ: لَمْ أَكُنْ عِنْدَ مُوسَى ابْنِ عِمْرَانَ. فَقَالَتْ: عِنْدَ النَّبِيِّ الَّذِي يُنْعَثُ عِنْدَ قِيَامِ السَّاعَةِ؟ قَالَ: نَعَمْ، مِنْ عِنْدِهِ جِئْتُ، فَارْجِعْ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَسَأَلَهُ عَنْ ثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ» وَذَكَرَ الْحَدِيثَ الْأَوَّلَ. إِلَّا أَنَّهُ سَأَلَهُ عَنِ السَّوَادِ الَّذِي فِي الْقَمَرِ: ذَا أَوَّلِ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ؟ قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَوَّلُ نَزْلِ يَنْزِلُهُ، قَالَ: أَهْلُ الْجَنَّةِ بِلَامٍ وَنُونٍ، فَقَالَ: مَا بِلَامٌ وَنُونٌ؟ قَالَ: ثَوْرٌ وَحَوْثٌ يَأْكُلُ مِنْ زَائِدَةٍ كَبِيدٍ أَحَدِهِمَا سَبْعُونَ أَلْفًا ثُمَّ يَقُومَانِ يَرْفَعَانِ لِأَهْلِ الْجَنَّةِ».

وَأَمَّا الشَّيْبَةُ: فَأَيُّ النُّطْفَتَيْنِ سَبَقَتْ إِلَى الرَّجَمِ مِنَ الرَّجُلِ أَوْ الْمَرْأَةِ فَالْوَلَدُ أَشْبَهُهُ.

وَأَمَّا السَّوَادُ الَّذِي فِي الْقَمَرِ: فَإِنَّهُمَا كَانَهُمَا شَمْسَيْنِ: فَقَالَ اللَّهُ ﷻ: «وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَتَيْنِ فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ» . وَالسَّوَادُ الَّذِي رَأَيْتُ هُوَ الْمَحْوُ «فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ» فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَامٍ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ .

¹ Buhârî, *menâkib* (51).

ثُمَّ ذَكَرَ الْحَدِيثَ فِي قِصَّةِ الْيَهُودِ الَّذِينَ دَخَلُوا عَلَيْهِ وَسَلَّاهُمْ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ وَمَا أَحَالُوا بِهِ، وَقَوْلَ النَّبِيِّ ﷺ فِي آخِرِهِ: «أَجَزْنَا الشَّهَادَةَ الْأُولَى» أَمَّا هَذِهِ فَلَا.

Saîd el-Makburî der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Kubâ'ya geldiği zaman münadisine namaz için çağrı yapmasını söylerdi."

Sonrasında ravi, Abdullah b. Selâm'ın Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip oturmasını, sonra halasının yanına dönmesini zikredip şöyle devam eder: "Halası: «Yeğenim! Neden geciktin?» diye sorunca, Abdullah: «Halacığım! Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yanındaydım» dedi. Halası: «Musa b. İmrân'ın yanında mı?» diye sorunca, Abdullah: «Musa b. İmrân'ın yanında değil» karşılığını verdi. Halası: «Kıyamete yakın gönderilecek olan peygamberin yanında mı?» diye sorunca, Abdullah: «Evet! Onun yanından geliyorum» dedi. Daha sonra Abdullah, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına dönüp üç şeyi sordu..."

Sonrasında ravi bir önceki hadisin aynısını zikreder. Ancak burada Abdullah, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Ay'daki kararı zikredip: "Bu, kıyametin ilk alametlerden midir?" diye sormuştur. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu, Ay'ın ilk aşamalarından biridir"* karşılığını vermiştir. Abdullah: "Cennet ahalisinin yiyeceği Balâm ve Nûn'dan mı olacaktır?" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Balâm ve Nûn da ne oluyor?"* diye sormuştur. Abdullah da: "Bunlardan biri öküz, diğeri de balıktır. Ancak her birinin ciğerinin ziyadesinden yetmiş bin kişi yiyip doyar. Sonra da ikisi kalkıp cennet ahalisi için oynarlar" demiştir.

Çocuğun kime çekeceği konusunda ise Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Erkek ve kadının nutfelerinden hangisi daha önce rahme ulaşırsa doğacak çocuk da o tarafa çeker"* buyurmuştur.

Ay'daki kararı konusunda da Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Eskiden ikisi de güneş idi. Yüce Allah: «Biz geceyi ve gündüzü iki alâmet yaptık. Rabbinizden lütuf isteyesiniz, yılların sayısını ve hesabını bilesiniz diye gece alametini silip gündüz alametini aydınlatıcı kıldık»¹ buyurur. Gördüğün karaltı da silinen yerdir."*

¹ İsrâ Sur. 12

Bunun üzerine Abdullah b. Selâm: "Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in de Allah'ın Resûlû olduğuna şahadet ederim" demiştir.

Daha sonra ravi Yahudilerin, Resûlullah'in (sallallahu aleyhi ve sellem) yanına girmelerini, Resûlullah'in (sallallahu aleyhi ve sellem) onlara Abdullah b. Selâm'ı sormasını, onların Abdullah hakkında önce ve sonra söylediklerini, sonunda da Resûlullah'in (sallallahu aleyhi ve sellem): "Onun hakkında ilk söylediklerinizi geçerli sayıyor, diğerlerini kabul etmiyorum" buyurmasını zikreder.

بَابُ مَسَائِلِ الْحَبَرِ، وَمَعْرِفَتِهِ إِصَابَةَ النَّبِيِّ ﷺ فِي جَوَابِ مَسْأَلَتِهِ وَصَدَقَهُ فِي نُبُوَّتِهِ

Yahudi Bilginin Soruları, Resûlullah'in (SALLALLAHU ALEYHI VE SELLEM) Cevaplarından Onun Hak Peygamber Olduğunu Anlaması

أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا يَحْيَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ يَحْيَى الْمُرْزِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَدُوسٍ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ نَافِعٍ أَبُو تَوْبَةَ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ سَلَامٍ، عَنْ رَبِيعٍ: وَهُوَ ابْنُ سَلَامٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَلَامٍ، أَخْبَرَنِي أَبُو أَسْمَاءَ الرَّحْبِيُّ أَنَّ ثَوْبَانَ حَدَّثَهُ. قَالَ: «كُنْتُ قَائِمًا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَجَاءَ حَبْرٌ مِنْ أَهْلِ الْيَهُودِ، فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا مُحَمَّدُ، فَدَفَعْتُهُ دَفْعَةً كَادَ يُصْرِعُ مِنْهَا. فَقَالَ: لِمَ تَدْفَعُنِي؟ قُلْتُ: لَا تَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: إِنَّمَا سَمِعْتُهُ بِاسْمِهِ الَّذِي سَمَّاهُ بِهِ أَهْلُهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ اسْمِي الَّذِي سَمَّانِي بِهِ أَهْلِي مُحَمَّدٌ، فَقَالَ الْيَهُودِيُّ جِئْتُ أَسْأَلُكَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَنْفَعُكَ شَيْءٌ إِنْ حَدَّثْتُكَ قَالَ: أَسْمَعُ بِأُذُنِي فَتَكْتُبُ بَعْدَ مَعَهُ فَقَالَ لَهُ: سَلْ. فَقَالَ الْيَهُودِيُّ: أَيُّ النَّاسِ يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ فَتَكُنَّ السَّمَوَاتُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: فِي الظُّلُمَةِ دُونَ الْجِسْرِ. قَالَ: فَمَنْ أَوَّلُ النَّاسِ إِجَارَةٌ قَالَ فَقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ، قَالَ الْيَهُودِيُّ: فَمَا تُخَفِّتُهُمْ حِينَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ قَالَ: زِيَادَةُ كِبِدِ نُونٍ. قَالَ فَمَا عِذَابُهُمْ عَلَى أَثَرِهِ؟ قَالَ: يُنْحَرُ لَهُمْ نَوْرُ الْجَنَّةِ الَّذِي كَانَ يَأْكُلُ مِنْ أَطْرَافِهَا. قَالَ: مَا شَرَابُهُمْ عَلَيْهِ؟ قَالَ: مِنْ عَيْنٍ فِيهَا تُسَمَّى سَلْسِيلًا. قَالَ: صَدَقْتَ. قَالَ: وَجِئْتُ أَسْأَلُكَ عَنْ شَيْءٍ لَا يَعْلَمُهُ أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ إِلَّا نَبِيٌّ أَوْ رَجُلٌ أَوْ رَجُلَانِ. قَالَ: يَنْفَعُكَ إِنْ حَدَّثْتُكَ؟ قَالَ أَسْمَعُ بِأُذُنِي. قَالَ: جِئْتُ أَسْأَلُكَ عَنِ الْوَلَدِ. قَالَ: مَاءُ الرَّجُلِ أَيْضُ وَمَاءُ الْمَرْأَةِ أَصْفَرُ، فَإِذَا اجْتَمَعَا فَعَلَا مَنِي الرَّجُلِ مَنِي الْمَرْأَةِ ذَكَرًا بِأُذُنِ اللَّهِ وَإِنْ عَلَا مَنِي الْمَرْأَةِ

مَنْبَى الرَّجُلِ أَنَّا يَأْذِنُ اللَّهُ. فَقَالَ الْيَهُودِيُّ: صَدَقْتَ وَإِنَّكَ نَبِيٌّ ثُمَّ انْصَرَفَ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنَّهُ سَأَلَنِي هَذَا الَّذِي سَأَلَنِي عَنْهُ وَمَا أَعْلَمُ شَيْئًا مِنْهُ حَتَّى أَتَانِي اللَّهُ بِهِ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْخُلَوَانِيِّ عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ نَافِعٍ.

Sevbân anlatıyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında durmuşken Yahudi bilginlerinden biri geldi ve: "es-Selâmu aleyke, ey Muhammed!" dedi. Adam öyle deyince onu öyle bir ittim ki az daha yere düşüyordu. Bana: "Neden itiyorsun?" deyince, ona: "Neden (ismiyle sesleniyor ve) Resûlullah demiyorsun?" karşılığını verdim. Yahudi: "Ailesinin ona koyduğu isimle kendisine seslendim" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Benim adım da ailemin koyduğu gibi Muhammed'dir*" buyurdu.

Yahudi: "Sana bazı şeyler sormaya geldim" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "*Cevap versem sana bir faydası olacak mı?*" buyurdu. Yahudi: "En azından kendi kulaklarımla duymuş olurum" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) elindeki değnekle yere çizgiler attıktan sonra Yahudiye: "*Sor*" dedi. Yahudi: "Yer başka yere, gökler de başka göklere dönüştürüldüğü gün insanlar nerede olacaktır?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Köprüünün yanındaki karanlıkta olacaklardır*" karşılığını verdi. Yahudi: "İnsanlar içinde köprüyü ilk kimler geçecektir?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Fakir muhacirler*" karşılığını verdi.

Yahudi: "Cennete girenlere ilk verilecek şey nedir?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Balık ciğerinin ziyadesi olacaktır*" karşılığını verdi. Yahudi: "Onun ardından yiyecekleri şey nedir?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Cennetin etrafında otlanan bir öküz onlara kesilecektir*" karşılığını verdi. Yahudi: "Bu yemeğin ardından içecekleri ne olacaktır?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Orada Selsebîl adındaki bir kaynaktan içecekler*" karşılığını verdi. Bunun üzerine Yahudi: "Doğru söyledin" dedi.

Sonra Yahudi: "Sana yeryüzünde sadece peygamber olanların veya bir iki adamın bilebileceği bir şey soracağım" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Cevap versem sana bir faydası olacak mı?*" diye sorunca, Yahudi: "En azından kendi kulaklarımla duymuş olurum" karşılığını verdi ve: "Sana çocuk (cinsiyeti) konusunu da sormak istiyorum" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

"Erkeğin menisi beyaz, kadınınki ise sarıdır. İkisi bir araya gelir de erkeğin menisi kadınınına baskın çıkarsa Allah'ın izniyle çocuk erkek olur. Kadının menisi erkeğinkine baskın çıkarsa da Allah'ın izniyle çocuk kız olur" karşılığını verince, Yahudi: "Doğru söylüyorsun! Sen bir peygambersin" dedi ve çekip gitti. Yahudi gidince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Adam bunları bana sorduğunda hiçbirinin cevabını bilmiyordum, ama Allah cevaplarını bana bildirdi"* buyurdu.

Müslim, *Sahîh*'de Hasan b. Ali el-Hulvânî kanalıyla Rabî' b. Nâfi'den rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ. حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ قَالَ: حَدَّثَنِي الْمُخْتَارُ بْنُ أَبِي الْمُخْتَارِ، عَنْ أَبِي ظَبْيَانَ. قَالَ: حَدَّثَنَا أَصْحَابُنَا أَنْعَمَ بَيْنَنَا هُمْ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي سَفَرٍ لَهُمْ فَأَعْتَرَضَهُمْ يَهُودِيٌّ جَعَدَ أَحْمَرَ مُتَلَفِّفٌ بِطَيْلَسَانَ. فَقَالَ فِيكُمْ أَبُو الْقَاسِمِ؟ فِيكُمْ مُحَمَّدٌ؟ فَقُلْنَا: إِيَّاكَ، فَلَمَّا انْتَهَى إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ: يَا أَبَا الْقَاسِمِ: إِنِّي سَأَلْتُكَ عَنْ مَسْأَلَةٍ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا نَبِيٌّ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: سَلْ عَمَّا شِئْتَ: فَقَالَ: مِنْ أَيِّ الْفَخْلَيْنِ يَكُونُ الْوَلَدُ؟ فَصَمَتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَتَّى وَدِدْنَا أَنَّهُ لَمْ يَسْأَلْهُ، ثُمَّ عَرَفْنَا أَنَّهُ قَدْ بَيَّنَّ لَهُ فَقَالَ: مِنْ كُلِّ يَكُونُ. فَقَالَ: مَا مِنْ مَاءٍ الرَّجُلِ وَمَا مِنْ مَاءِ الْمَرْأَةِ؟ فَصَمَتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَتَّى وَدِدْنَا أَنَّهُ لَمْ يَسْأَلْهُ، ثُمَّ عَرَفْنَا أَنَّهُ قَدْ بَيَّنَّ لَهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَمَّا نُطْفَةُ الرَّجُلِ فَيَبِضُّاءُ غَاطِظَةٌ فَمِنْهَا الْعِظَامُ وَالْعَصَبُ، وَأَمَّا نُطْفَةُ الْمَرْأَةِ فَحَمْرَاءُ رَقِيقَةٌ فَمِنْهَا اللَّحْمُ وَالْدَّمُ فَقَالَ: أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ

Ebû Zabyân der ki: Arkadaşlarımızdan bazıları bize şunu anlattı: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte bir yolculukta iken kıvrıkcık saçlı, esmer, boynuna şal sarmış bir Yahudi geldi ve: "Ebu'l-Kâsım aranızda mı? Muhammed aranızda mı?" diye sordu. Biz adama: "Orada!" deyip onu gösterdik. Yahudi, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiği zaman: "Ey Ebu'l-Kâsım! Sana ancak bir peygamberin bilebileceği bir şey soracağım" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İstediğini sorabilirsin"* karşılığını verdi. Yahudi: "Çocuk erkeğin mi, yoksa kadının mı suyundan olur?" diye sorunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sustu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) susunca biz

¹ Müslim, *hayd* 8 (34).

Yahudinin bunu hiç sormamış olmasını temenni ettik. Daha sonra ise cevabın kendisine bildirildiğini anladık. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her ikisinden olur"* karşılığını verdi.

Yahudi: "Erkeğin suyundan mı, yoksa kadının suyundan mı?" diye sorunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sustu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) susunca biz Yahudinin bunu hiç sormamış olmasını temenni ettik. Daha sonra ise cevabın kendisine bildirildiğini anladık. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Erkeğin suyu beyaz ve katı olur. Bu sudan çocuğun kemikleri ve sinirleri oluşur. Kadının suyu ise kırmızımsı ve incedir. Ondan da çocuğun eti ve kanı oluşur"* karşılığını verince Yahudi: "Şahadet ederim ki Allah'ın Resûlü'sün" dedi.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي مَسَائِلِ عَصَابَةِ مِنَ الْيَهُودِ وَمَعْرِفَةِ إِصَابَتِهِ فِيمَا قَالَ

Yahudilerinden Bir Grubun Sorduğu Sorulara Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM), Kendilerinin de Kabul Ettiği İsabetli Cevaplar Vermesi

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ الْحَسَنِ بْنُ فُورَكٍ- رَحِمَهُ اللَّهُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ حَدَّثَنَا أَبُو ذَاوُدَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ بَهْرَامَ، عَنْ شَهْرِ بْنِ خَوْشَبٍ. قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنُ عَبَّاسٍ. قَالَ: حَضَرْتُ عَصَابَةَ مِنَ الْيَهُودِ يَوْمَ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! حَدَّثْنَا عَنْ خِلَالٍ نَسَأَلُكَ عَنْهَا لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا نَبِيٌّ. قَالَ: سَلُوا. عَمَّا سِئْتُمْ وَلَكِنْ اجْعَلُوا لِي ذِمَّةَ اللَّهِ، وَمَا أَخَذَ يَعْقُوبُ عَلَى نَبِيِّهِ إِنْ أَنَا حَدَّثْتُكُمْ بِشَيْءٍ تَعْرِفُونَهُ صِدْقًا لَتَبَايَعُنِي عَلَى الْإِسْلَامِ. قَالُوا: لَكَ ذَلِكَ. قَالَ: فَسَلُونِي عَمَّا سِئْتُمْ. قَالُوا: أَخْبِرْنَا عَنْ أَرْبَعٍ خِلَالٍ نَسَأَلُكَ: أَخْبِرْنَا عَنِ الطَّعَامِ الَّذِي حَرَّمَ إِسْرَائِيلُ عَلَى نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَنْزَلَ التَّوْرَةُ، وَأَخْبِرْنَا عَنْ مَاءِ الرَّجُلِ كَيْفَ يَكُونُ الذَّكْرُ مِنْهُ حَتَّى يَكُونَ ذَكَرًا، وَكَيْفَ تَكُونُ الْأُنْثَى مِنْهُ حَتَّى تَكُونَ أُنْثَى؟ وَأَخْبِرْنَا كَيْفَ هَذَا الشَّيْءُ فِي النَّوْمِ؟ وَمَنْ وَلَيْكَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ؟ قَالَ فَعَلَيْكُمْ عَهْدُ اللَّهِ لَئِنْ أَنَا حَدَّثْتُكُمْ لَتَبَايَعُنِي فَأَعْطُوهُ مَا شَاءَ اللَّهُ مِنْ عَهْدٍ وَمِيثَاقٍ. قَالَ أَنْشَدُكُمْ بِاللَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ التَّوْرَةَ عَلَى مُوسَى هَلْ تَعْلَمُونَ أَنَّ إِسْرَائِيلَ- يَعْقُوبَ- مَرِضَ مَرَضًا شَدِيدًا طَالَ سَقَمُهُ مِنْهُ فَذَرَّ لِلَّهِ نَذْرًا: لَئِنْ شَفَاهُ اللَّهُ مِنْ

¹ Ahmed, Müsned (1/465).

سَقَمِهِ لِيَحْرَمَنَّ أَحَبَّ الشَّرَابِ إِلَيْهِ، وَأَحَبَّ الطَّعَامِ إِلَيْهِ، وَكَانَ أَحَبَّ الشَّرَابِ إِلَيْهِ الْبَانُ الْإِبِلِ، وَكَانَ أَحَبَّ الطَّعَامِ إِلَيْهِ لُحْمَانِ الْإِبِلِ؟ قَالُوا: اللَّهُمَّ نَعَمْ! فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: اللَّهُمَّ اشْهَدْ عَلَيْهِمْ. قَالَ: أَنْشُدْكُمْ بِاللَّهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ التَّوْرَةَ عَلَى مُوسَى هَلْ تَعْلَمُونَ أَنَّ مَاءَ الرَّجُلِ غَلِيظٌ أَمِيزُ وَمَاءُ الْمَرْأَةِ أَضْفَرُ رَقِيقٌ فَأَيُّهُمَا غَلَا كَانَ لَهُ الْوَلَدُ وَالشَّيْءُ بِإِذْنِ اللَّهِ، وَإِنْ غَلَا مَاءُ الرَّجُلِ مَاءُ الْمَرْأَةِ كَانَ ذَكَرًا بِإِذْنِ اللَّهِ وَإِنْ غَلَا مَاءُ الْمَرْأَةِ مَاءَ الرَّجُلِ كَانَتْ أُنْثَى بِإِذْنِ اللَّهِ؟ قَالُوا: اللَّهُمَّ نَعَمْ! فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: اللَّهُمَّ اشْهَدْ.

قَالَ: أَنْشُدْكُمْ بِاللَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ التَّوْرَةَ عَلَى مُوسَى هَلْ تَعْلَمُونَ أَنَّ هَذَا النَّبِيَّ تَنَامُ عَيْنَاهُ وَلَا يَنَامُ قَلْبُهُ؟ قَالُوا: اللَّهُمَّ نَعَمْ! قَالَ: اللَّهُمَّ اشْهَدْ عَلَيْهِمْ. قَالُوا أَنْتَ الْآنَ حَدَّثْنَا مِنْ وَلِيِّكَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ فَعِنْدَهَا نُبَاحُكَ أَوْ نَفَارُكَ. قَالَ: وَلِيِّي جِبْرِيلُ، وَلَمْ يَنْعَثُ اللَّهُ نَبِيًّا قَطُّ إِلَّا وَهُوَ وَلِيهِ قَالَ فَعِنْدَهَا نَفَارُكَ لَوْ كَانَ وَلِيُّكَ غَيْرُهُ مِنَ الْمَلَائِكَةِ لَتَابَعْنَاكَ وَصَدَّقْنَاكَ قَالَ: فَمَا يَمْنَعُكُمْ أَنْ تُصَدِّقُوهُ؟ قَالُوا: إِنَّهُ عَدُوُّنَا مِنَ الْمَلَائِكَةِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ ﷻ: «قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لَجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ». وَنَزَلَتْ «فَبَاؤُا بِغَضَبِ عَلَى غَضَبٍ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ»

İbn Abbâs der ki: Yahudilerden bir grup Resûlullah'ın (ﷺ) yanına geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Cevaplarını sadece bir peygamberin bilebileceği dört konuda bizlere cevap vermeni istiyoruz" dediler. Hz. Peygamber (ﷺ): "İstediğinizi sorabilirsiniz! Ancak öncesinde doğru gördüğünüz cevapları vermem halinde Müslüman olarak bana biat edeceğinize dair Allah adına ve Hz. Yâkub'un oğullarından aldığı benzeri bir sözü bana vermenizi istiyorum" buyurunca: "Veriyoruz" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (ﷺ): "O zaman istediğinizi sorabilirsiniz" buyurdu.

Yahudiler: "Dört sorunun cevabını bize vermeni istiyoruz. Tevrat inmeden önce İsrail'in kendine haram kıldığı yemek hangisidir? Erkeğin menisi ile kadının menisinin doğacak çocuğun erkek veya kız olmasında etkisi nedir? Peygamberlerin uyku hali nasıldır? Bir de melekler içinde senin en yakın dostun kimdir?" deyince, Resûlullah (ﷺ): "Şayet sizlere bunların cevabını verirsem bana tâbi olacağınıza dair Allah adına söz verirsiniz?" diye sordu. Onlar da Resûlullah'ın (ﷺ) istediği söz ve ahdi verdiler.

Hız Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Musa'ya Tevrat'ı indiren Allah aşkına söyleyin! İsrâil'in —Hz. Yâkub'un— ağır bir hastalığa yakalandığını, hastalığı uzun sürünce de iyileşmesi durumunda en sevdiği yiyecek ile içeceği kendine haram kılacağına dair Allah'a söz verdiğini, en sevdiği içeceğin deve sütü, en sevdiği yiyeceğin de deve eti olduğunu biliyorsunuz değil mi?"* buyurunca, Yahudiler: *"Allah için söylemek gerekirse, evet"* dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Bu sözlerinin şahidi sen ol"* buyurdu.

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kendisinden başka ilah olmayan ve Tevrat'ı Musa'ya indiren Allah aşkına söyleyin! Erkeğin suyunun katı ve beyaz, kadının suyunun sarımtırak ve ince olduğunu, bu iki sudan hangisi diğerine baskın çıkarsa Allah'ın da izniyle çocuğun onun cinsinden ve ona benzer olduğunu, erkeğin suyunun kadının suyuna baskın çıkması durumunda çocuğun Allah'ın da izniyle erkek, kadının suyunun baskın çıkması durumunda çocuğun Allah'ın da izniyle kız olacağını biliyorsunuz değil mi?"* buyurunca, Yahudiler: *"Allah için söylemek gerekirse, evet"* dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"Allahım! Bu sözlerinin şahidi sen ol"* buyurdu.

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Musa'ya Tevrat'ı indiren Allah aşkına söyleyin! Peygamberin gözleri uyusa da kalbinin hep uyanık kaldığını biliyorsunuz değil mi?"* buyurunca, Yahudiler: *"Allah için söylemek gerekirse, evet"* dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahım! Bu sözlerinin şahidi sen ol"* buyurdu.

Yahudiler: *"Şimdi bize melekler içinden en yakın dostunun kim olduğunu bize söyle! Biz de ona göre ya sana tâbi oluruz ya da çekip gideriz"* dediklerinde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"En yakın dostum Cebrâil'dir. Allah'ın gönderdiği her bir peygamberin de en yakın dostu odur"* buyurdu. Yahudiler: *"İşte bu konuda senden ayrılıyoruz. Şayet melekler içinden en yakın dostun başkası olsaydı sana tâbi olur, tasdik ederdik"* deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cebrâil'i tasdik etmenize engel olan şey nedir?"* diye sordu. Yahudiler: *"Çünkü o melekler içinden bizim düşmanımız olan melektir"* deyince, Yüce Allah: *"De ki «Cebrail'e düşman olan kimse Allah'a düşmandır», çünkü O, Kur'ân'ı Allah'ın izniyle kendinden öncekini tasdik ederek, yol gösterici ve inananlara müjdecî olarak senin kalbine"*

indirmiştir”¹ âyetini indirdi. Bu konuda yine: “Bu yüzden **gaza** üstüne gaza ugradılar. Kafirlerle alçaltıcı bir azab vardır”² âyeti nazil olmuştur.³

بَابُ مَا جَاءَ فِي مَسَائِلِ الْيَهُودِيِّينَ وَمَعْرِفَتِهِمَا بِصَدَقِ النَّبِيِّ ﷺ فِي نُبُوَّتِهِ

İki Yahudinin Resûlullah'a (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) Soru Sorması ve Cevaplarından Onun Peygamber Olduğunu Anlamaları

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَاسِمِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ حَدَّثَنَا
يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ بْنُ الْحَجَّاجِ عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَمَةَ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَسَّالٍ،
قَالَ: قَالَ يَهُودِيٌّ لِصَاحِبِهِ: اذْهَبْ بِنَا إِلَى هَذَا النَّبِيِّ فَنَسْأَلُهُ. فَقَالَ الْآخَرُ: لَا تَقُلْ نَبِيِّ فَإِنَّهُ
إِنْ سَمِعَكَ تَقُولُ، نَبِيِّ كَانَتْ لَهُ أَرْبَعَةُ أُعْيُنٍ فَانْطَلَقَا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَسَأَلَاهُ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ ﷻ
﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ﴾ قَالَ: لَا تُشْرِكُوا بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي
حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا تَزْنُوا وَلَا تَسْرِقُوا وَلَا تَسْخَرُوا وَلَا تَمْشُوا بِرِجْلَيْهِ إِلَى ذِي سُلْطَانٍ
فَيَقْتُلُهُ وَلَا تَأْكُلُوا الرِّبَا وَلَا تَغْرَبُوا مِنَ الرِّخْفِ وَلَا تَقْذِفُوا مُحْصَنَةً- شَكَّ شُعْبَةُ. وَعَلَيْكُمْ
خَاصَّةً- الْيَهُودَ- أَنْ لَا تَعْدُوا فِي السَّبْتِ. فَقَبَّلَا يَدَيْهِ وَرَجَلَيْهِ وَقَالَا: نَشْهَدُ أَنَّكَ نَبِيٌّ. قَالَ:
فَمَا يَمْنَعُكُمَا أَنْ تُسَلِّمَا، فَقَالَا: إِنَّ دَاوُدَ سَأَلَ رَبَّهُ أَلَا يَزَالُ فِي ذُرِّيَّتِهِ نَبِيٌّ وَنَحْنُ نَخَافُ أَنْ
تَبْعَتَكَ أَنْ تَقْتُلَنَا الْيَهُودَ

Safvân b. Assâl anlatıyor: Yahudinin biri arkadaşına: “Haydi şu Peygamberin yanına gidelim” deyince, arkadaşı: “Peygamber deme; zira ona peygamber dediğini duyacak olsa sevincinden gözleri dört açılır” karşılığını verdi. Sonra Resûlullah’ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gidip: “**Musa’ya dokuz tane apaçık mucize verdik**”⁴ âyetini sordular. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara şöyle buyurdu: “**Yüce Allah’a hiçbir şeyi ortak koşmayın, haksız yere Yüce Allah’ın haram kıldığı cana kıymayın, zina etmeyin, hırsızlık yapmayın,**

¹ Bakara Sur. 97

² Bakara Sur. 90

³ Ibn Kesir, *el-Bidâye ve’n-nihâye* (6/173).

⁴ İsrâ Sur 101

sihirle uğraşmayın, suçsuz olan birini öldürmesi için yöneticiye götürmeyin, faiz yemeyin, savaş gününde savaş alanından kaçmayın, iffetli kadınlara zina suçunda bulunmayın. Siz Yahudiler için de, Cumartesi günü yasağını ihlal etmeyin emri vardır.”

Bunun üzerine iki Yahudi, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) el ve ayaklarını öpmeye başladılar ve: “Senin bir peygamber olduğuna şahadet ederiz!” dediler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): “O zaman neden Müslüman olmuyorsunuz?” diye sorunca, onlar: “Hz. Dâvud, peygamberlerin sadece kendi soyundan gelmeleri için dua etmişti. Sana tâbi olmamız durumunda Yahudilerin bizi öldürmelerinden korkarız” dediler.¹

بَابُ رُجُوعِهِمْ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فِي عُقُوبَةِ الزَّانِي وَمَا ظَهَرَ مِنْ ذَلِكَ مِنْ كَيْتَمَانِهِمْ مَا
أَنْزَلَ اللَّهُ ﷻ فِي التَّوْرَةِ مِنْ حُكْمِهِ وَصِفَةِ نَبِيِّهِ ﷺ

Yahudilerin Zina Konusunda Resûlullah'a (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) Müracaat Etmeleri, Yüce Allah'ın Tevrat'ta İndirdiği Zina Cezası ve Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) Vasıfları İle İlgili Âyetleri Yahudilerin Gizlemesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَبْدِ الصَّغَرِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شاذَانَ
الْجَوْهَرِيُّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ الْمَرْزُوقِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ، قَالَ:
كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ وَعِنْدَ سَعِيدِ رَجُلٍ وَهُوَ يَقْرَأُ فَإِذَا هُوَ رَجُلٌ مِنْ مَرْيَتَةَ،
وَكَانَ أَبُوهُ شَهِدَ الْحَدِيثَ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: كُنْتُ جَالِسًا
عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ إِذْ جَاءَ نَفَرٌ مِنْ يَهُودَ وَقَدْ زَنَا رَجُلٌ مِنْهُمْ وَامْرَأَةٌ فَقَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ: اذْهَبُوا
بِنَا إِلَى هَذَا النَّبِيِّ فَإِنَّهُ نَبِيٌّ بُعِثَ بِالتَّخْفِيفِ فَإِنْ أَفْتَانَا حَدًّا دُونَ الرَّجْمِ فَعَلْنَاهُ وَاحْتَجَجْنَا عِنْدَ
اللَّهِ حِينَ نَلْقَاهُ بِتَصَدِيقِ نَبِيِّ مِنْ أَنْبِيَائِكَ، - قَالَ مُرَّةٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ - وَإِنْ أَمَرْنَا بِالرَّجْمِ عَصَيْنَاهُ
فَقَدْ عَصَيْنَا اللَّهَ فِيمَا كَتَبَ عَلَيْنَا مِنَ الرَّجْمِ فِي التَّوْرَةِ. فَأَتَوْا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ جَالِسٌ فِي
الْمَسْجِدِ فِي أَصْحَابِهِ فَقَالُوا يَا أَبَا الْقَاسِمِ مَا تَرَى فِي رَجُلٍ مِنَّا زَنَا بَعْدَ مَا أُخْصِنَ؟ فَقَامَ

¹ Tirmizî, istizân (2733) ve İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-nihâye (6/174).

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَلَمْ يَرْجِعْ إِلَيْهِمْ شَيْئًا وَقَامَ مَعَهُ رَجُلَانِ مِنَ السُّلَيْمِينَ حَتَّى نَبَتْ مِذْرَاسَ الْيَهُودِ فَوَجَدَهُمْ يَتَدَارَسُونَ التَّوْرَةَ، فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَا مَعْشَرَ الْيَهُودِ أَتَشْكُرُونَ بِاللَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ التَّوْرَةَ عَلَى مُوسَى مَا تَحْدُثُونَ فِي التَّوْرَةِ مِنَ الْعُقُوبَةِ عَلَى مَنْ زَنَا إِذَا أُخْصِنَ؟ قَالُوا: نَجِبُهُ وَالتَّجْبِيَهُ أَنْ تَحْمِلُوا اثْنَيْنِ عَلَى جِمَارٍ فَيُؤْلُوا ظَهْرَ أَحَدِهِمَا ظَهْرَ الْآخَرِ قَالَ فَسَكَّتَ خَبْرُهُمْ وَهُوَ فَتَى شَابٌّ فَلَمَّا رَأَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَامِتًا أَلْظَ التَّشْدِيدَ فَقَالَ خَبْرُهُمْ: أَمَا إِذَا نَشَدْتَهُمْ فَإِنَّا نَجِدُ فِي التَّوْرَةِ الرَّجْمَ عَلَى مَنْ أُخْصِنَ. قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: فَمَا أَوَّلُ مَنْ تَرَحَّصْتُمْ أَمَرَ اللَّهُ. فَقَالَ زَنَا رَجُلٌ مِنَّا ذُو قَرَابَةٍ بِمِلْكٍ مِنْ مُلُوكِنَا فَأَخْرَجْنَاهُ الرَّجْمَ فَرَزْنَا بَعْدَهُ آخَرَ فِي أُسْرَةٍ مِنَ النَّاسِ فَأَرَادَ ذَلِكَ الْمَلِكُ أَنْ يَرْجِمَهُ فَقَامَ قَوْمُهُ دُونَهُ فَقَالُوا لَا وَاللَّهِ لَا تَرْجِمُهُ حَتَّى يُرْجِمَ فَلَانَا: ابْنُ عَمِّهِ فَاصْطَلَحُوا بَيْنَهُمْ عَلَى هَذِهِ الْعُقُوبَةِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: فَإِنِّي أُحْكُمُ بِمَا فِي التَّوْرَةِ فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِهِمَا فَرُجِمَا .

قَالَ الرَّهْرِيُّ: وَبَلَّغْنَا أَنَّ هَذِهِ الْآيَةَ نَزَلَتْ فِيهِمْ: هَإِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبَّائِثُونَ وَالْأَخْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَاخْشَوْنِي وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ.

Zührî der ki: Saîd b. el-Müseyyeb'in yanında otuyordum. Yanında başka bir adam vardı ve Saîd ona büyük bir ihtiram gösteriyordu. Bu adam Müzeyneli çıktı, babası Hudeybiye'de bulunmuştu ve Ebû Hureyre'nin arkadaşlarından biri idi. Adam Ebû Hureyre'den naklen şöyle dedi:

Resûlullah'ın (ﷺ) yanında oturmuşken Yahudilerden bir grup geldi. Yahudilerden bir adamla bir kadın zina etmişler, birbirlerine: "Şu Peygambere gidelim, zira o kolaylaştırmak için gönderilen bir Peygamberdir. Eğer bize recm dışında bir hüküm verirse kabul eder, Yüce Allah'ın katında bu fetvasına tutunur ve: «Senin peygamberlerinden birinin hükmüyle davrandık» deriz. Recm ile hüküm verecek olursa da hükmünü kabul etmeyiz, zira biz de Tevrat'a Yüce Allah'ın recm hükmüne karşı gelmiştik" demişlerdi

Bu şekilde ashâbıyla Mescid'de oturan Resûlullah'ın (ﷺ) yanına geldiler ve: "Ey Ebu'l-Kâsım! Zina eden evli bir erkek ile evli bir kadın hakkında ne hüküm verirsin?" dediler. Hz. Peygamber (ﷺ) herhangi

bir cevap vermeden ayağa kalktı. Müslümanlardan iki adam da onunla birlikte kalktı ve Yahudilerin okuma evine gitti. Orada Tevrat'ı okuduklarını gördü. *“Ey Yahudiler! Mûsa’ya Tevrat’ı indiren Yüce Allah’ın aşkına söyleyin! Tevrat’ta zina eden evli kişiler hakkında ceza olarak ne buluyorsunuz?”* diye sorunca, Yahudiler: *“Tecbîh ederiz! Yani zina eden erkek ile kadını sırt sırta gelecek şekilde bir eşeğe bindirerek dolaştırır, teşhir ederiz”* dediler.

Genç bilginlerden olan biri ise suskun kaldı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun suskunluğunu görünce yeminini ona yönlendirdi. Genç: *“Allah adına yemin verdiğin için söylemeliyim ki biz Tevrat’ta bunun cezasının recm olduğunu görüyoruz”* dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *“Peki Yüce Allah’ın bu emrinde ilk nerede bir yumuşatmaya gittiniz?”* diye sorunca genç şöyle dedi: *“Krallarımızdan birinin yakını olan bir adam zina ettiğinde kral ona recm cezasını hemen uygulamadı. Sonra normal halktan bir adam zina edince onu recmetmek istedi. Ancak adamın ailesi: «Olmaz! Vallahi amcan oğlu olan filan kişi recmedilmeden bizim arkadaşımız da recmedilemez!»* diyerek buna karşı çıktı. Bunun üzerine bu bizim söylediğimiz ceza üzerinde anlaştılar.”

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *“Ben de Tevrat’ta bulunana göre hüküm veriyorum”* buyurdu ve emredince de zina edenler recmedildi.¹

Zührî der ki: Bize bildirilene göre **“Şüphesiz Tevrat’ı biz indirdik. İçinde bir hidayet, bir nur vardır. (Allah’a) teslim olmuş nebiler, onunla yahudilere hüküm verirlerdi. Kendilerini Rabbe adanmış kimseler ile âlimler de öylece hükmederlerdi. Çünkü bunlar Allah’ın kitabını korumakla görevlendirilmişlerdi. Onlar Tevrat’ın hak olduğuna da şahit idiler. Şu hâlde, siz de insanlardan korkmayın, benden korkun ve âyetlerimi az bir karşılığa değişmeyin. Allah’ın indirdiği ile hükmetmeyenler kâfirlerin ta kendileridir”**² âyeti onlar hakkında nazil olmuştur.

¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve’n-nihâye* (6/175).

² Mâide Sur. 44

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَاطِبُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَاسِمِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَارِ، حَدَّثَنَا
يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنِي الرَّهْرِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ رَجُلًا مِنْ مُزَيْنَةَ يُحَدِّثُ
سَعِيدَ بْنِ الْمُسَيَّبِ، أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ حَدَّثَهُمْ فَذَكَرَ مَعْنَى هَذَا الْحَدِيثِ، يَزِيدُ وَيُنْقِصُ، فِيمَا
زَادَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِابْنِ صُورِيَّا أَنْشُدْكَ بِاللَّهِ وَأَذْكُرْكَ أَيَّامَهُ عِنْدَ بَنِي إِسْرَائِيلَ هَلْ تَعْلَمُ أَنَّ
اللَّهَ حَكَمَ فِيمَنْ زَنَا بَعْدَ إِخْصَانِهِ بِالرَّجْمِ فِي التَّوْرَةِ؟ فَقَالَ: اللَّهُمَّ نَعَمْ، أَمَا وَاللَّهِ يَا أَبَا
الْقَاسِمِ إِنَّهُمْ لَيَعْرِفُونَ أَنَّكَ نَبِيٌّ مُرْسَلٌ وَلَكِنَّهُمْ يَخْسِدُونَكَ. فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَأَمَرَ بِهِمَا
فَرَجِمَا عِنْدَ بَابِ مَسْجِدِهِ فِي بَنِي غَنَمٍ بْنِ مَالِكٍ بْنِ النَّجَّارِ، ثُمَّ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ ابْنُ صُورِيَّا،
فَأَنْزَلَ اللَّهُ ﷻ: ﴿يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزَنْكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوا آمَنَّا
بِأَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِنْ قُلُوبُهُمْ وَمِنَ الَّذِينَ هَادُوا سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ سَمَّاعُونَ لِقَوْمٍ آخَرِينَ﴾ يَعْنِي
الَّذِينَ لَمْ يَأْتَوْهُ وَتَغَيَّبُوا، وَتَخَلَّفُوا وَأَمَرُوهُمْ بِمَا أَمَرُوهُمْ بِهِ مِنْ تَحْرِيفِ الْكَلِمِ عَنْ مَوَاضِعِهِ
قَالَ: ﴿يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ يَقُولُونَ إِنْ أُوتِيتُمْ هَذَا فَخُذُوهُ﴾ لِلتَّجْبِيَةِ [أَيِ
الرَّجْمِ] وَإِنْ لَمْ تُؤْتَوْهُ فَاحْذَرُوا إِلَى آخِرِ الْقِصَّةِ .

Zührî der ki: "Müzeyneli bir adamın Saîd b. el-Müseyyeb'e Ebû Hureyre'den naklen şöyle dediğini işittim..."

Sonrasında ravi bir öncekini biraz fazlalık biraz da eksiklikle zikreder. Fazla olan kısmı şöyledir:

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), İbn Sûrîyâ'ya: "Allah aşkına ve İsrâil oğulların başlarına gelen felaketleri de hatırlatarak söylemeni istiyorum! Yüce Allah'ın Tevrat'ta evli olmasına rağmen zina eden kişiler hakkında recm cezası verdiğini bilmiyor musun?" diye sorunca, İbn Sûrîyâ: "Allah için söylemek gerekirse evet, biliyorum" karşılığını verdi ve: "Ey Ebu'l-Kâsım! Vallahi bunlar (Yahudiler) senin gönderilmiş hak bir peygamber olduğunu biliyorlar, ancak çekemiyorlar" dedi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) oradan çıktıktan sonra emredince zina eden bu kişiler Mescid'in Ğanm b. Mâlik b. en-Neccâr oğulları tarafına bakan kapısında recmedildiler. Daha sonra İbn Sûrîyâ yine inkara döndü. Yüce Allah bu konuda: "Ey Peygamber! Kalpten inanmadıkları halde ağızlarıyla «İnandık» diyenler (münafıklar) ile Yahudilerden küfürde yarışanlar seni üzmesin. Onlar, (Yahudiler) yalan uydurmak için (seni) dinlerler, sana gelmeyen bir topluluk hesabına dinlerler. Kelimelerin (ifade içindeki)

yerlerini bildikten sonra yerlerini değiştirir ve: «Eğer size şu hüküm verilirse onu tutun. O verilmezse sakının» derler...¹ âyetini indirdi. Burada Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelmeyen topluluk, hüküm konusunda diğerlerini gönderen ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vereceği hükme göre tavır almalarını söyleyenlerdir.²

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْيَهُودِيِّ الَّذِي اعْتَرَفَ بِصِفَةِ النَّبِيِّ ﷺ فِي التَّوْرَةِ وَأَسْلَمَ عِنْدَ
مَوْتِهِ. وَالْيَهُودِيُّ الَّذِي اعْتَرَفَ بِوُجُودِ صِفَتِهِ حِينَ نَاشَدَهُ

**Ölüm Anında Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) Tevrat'taki
Vasıflarını Kabul edip Müslüman Olan Yahudi, Resûlullah'ın
(SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) Tevrat'ta Vasıflarının Bulunduğunu İtiraf
Eden Yahudi**

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ،
حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرٍ، حَدَّثَنَا مُؤَمِّلُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا ثَابِتٌ عَنْ أَنَسٍ أَنَّ غُلَامًا
يَهُودِيًّا كَانَ يَخْدُمُ النَّبِيَّ ﷺ فَمَرَضَ فَأَتَاهُ النَّبِيُّ ﷺ يَعُودُهُ، فَوَجَدَ أَبَاهُ عِنْدَ رَأْسِهِ يَقْرَأُ
التَّوْرَةَ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَا يَهُودِيٌّ! أَنْشُدْكَ بِاللَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ التَّوْرَةَ عَلَى مُوسَى
هَلْ تَجِدُ فِي التَّوْرَةِ نَعْتِي وَصِفَتِي وَمَخْرَجِي؟ قَالَ: لَا. قَالَ الْفَتَى: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّا نَجِدُ
لَكَ فِي التَّوْرَةِ نَعْتَكَ وَصِفَتَكَ وَمَخْرَجَكَ، وَإِنِّي أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ.
فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِأَصْحَابِهِ: أَقِيمُوا هَذَا مِنْ عِنْدِ رَأْسِهِ وَلَوْ أَخَاكُمْ

Enes bildiriyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) hizmet eden Yahudi bir genç vardı. Bu genç hastalandığında Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ziyaretine gitti. Babasının başucunda Tevrat okuduğunu gördü. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gencin babasına: *"Ey Yahudi! Tevrat'ı Musa'ya indiren Allah aşkına söyle! Tevrat'ta benim vasıflarımı, niteliklerimi ve peygamber olarak zuhur edişimi görmüyor musun?"* diye sorunca, adam: *"Hayır!"* karşılığını verdi. Hasta olan genç: *"Ey Allah'ın Resûlü! Tevrat'ta senin vasıflarını,*

¹ Mâide Sur. 41

² İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/176).

niteliklerini ve peygamber olarak zuhur edişini görüyoruz. Allah'tan başka ilah olmadığına, senin de Allah'ın Resûlü olduğuna şahadet ediyorum" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına: **"Bu adamı başucundan uzaklaştırın ve kardeşinizle sizler ilgilenin"** buyurdu.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ جَنَاحُ بْنُ نَذِيرٍ بْنُ جَنَاحٍ الْقَاضِي بِالْكُوفَةِ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ دَحِيمٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَارِمٍ بْنُ أَبِي غَزْزَةَ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ شَيْبَةَ حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ ﷻ ابْتَعَثَ نَبِيَهُ لِإِدْخَالِ رِجَالِ الْجَنَّةِ قَدْ خَلَّ النَّبِيُّ ﷺ كَيْسَةَ فَإِذَا هُوَ يَهُودِيٌّ يَقْرَأُ التَّوْرَةَ، فَلَمَّا أَتَى عَلَى صِفَتِهِ امْسَكَ وَفِي نَاجِيَتِهَا رَجُلٌ مَرِيضٌ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَا لَكُمْ أُمْسَكْتُمْ؟ فَقَالَ الْمَرِيضُ: إِنَّهُمْ أَتَوْا عَلَى صِفَةِ نَبِيِّ فَأَمْسَكُوا، ثُمَّ جَاءَ الْمَرِيضُ يَحْبُو حَتَّى أَخَذَ التَّوْرَةَ، وَقَالَ: ارْفَعْ يَدَكَ فَقَرَأَ حَتَّى أَتَى عَلَى صِفَتِهِ فَقَالَ: هَذِهِ صِفَتُكَ وَصِفَةُ أُمَّتِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ ثُمَّ مَاتَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَوْ أَخَاكُمُ

Ebû Ubeyde, babasından bildiriyor: Yüce Allah bir adamı cennetlik yapmak için Hz. Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir havraya girince içerde Yahudilerle karşılaştı. Bir başka Yahudi de onlara Tevrat'ı okuyordu. Tevrat'ta Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sıfatlarını anlatan yere geldiğinde adam okumayı kesti. Havranın bir köşesinde de hasta bir adam bulunuyordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Neden okumayı kestiniz?"** diye sorunca, hasta olan adam: **"Peygamberin sıfatlarını anlatan bölüme geldiler. Bundan dolayı da okumayı bıraktılar"** dedi. Daha sonra hasta adam emekleyerek geldi. Tevrat'ı tuttu ve okuyan adama elini kaldırmasını söyledi. Ardından kendisi okumaya başladı. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ve ümmetinin sıfatlarını anlatan yere ulaşınca: **"İşte burada senin ve ümmetinin sıfatları anlatılıyor. Allah'tan başka ilah olmadığına, senin de Allah Resûlü olduğuna şahadet ederim"** dedi. Daha sonra adam ölünce, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), ashâbına: **"Kardeşinizin cenaze işleriyle ilgilenin"** buyurdu.²

¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/176).

² İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/176-177).

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، وَمُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الصَّيْدَلَانِيُّ، قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو النَّعَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ بَقْعَوْبٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي دَاوُدَ الْمَنَادِيِّ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَوْدُبِ، حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ عُمَرَ، حَدَّثَنَا عَاصِمٌ - يَعْنِي ابْنَ كُثَيْبٍ - عَنْ أَبِيهِ، عَنِ الْفَلْتَانِ بْنِ عَاصِمٍ قَالَ: كُنَّا جُلُوسًا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ إِذْ شَخَصَ بَصَرُهُ إِلَى رَجُلٍ فَدَعَا فَأَقْبَلَ رَجُلٌ مِنَ الْيَهُودِ مُجْتَمِعٌ عَلَيْهِ قَمِيصٌ وَسَرَاوِيلُ فَجَعَلَ النَّبِيُّ ﷺ يَقُولُ: أَتَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ؟ قَالَ: فَجَعَلَ لَا يَقُولُ شَيْئًا إِلَّا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَيَقُولُ: أَتَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ؟ فَيَأْتِي، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: أَتَقْرَأُ التَّوْرَةَ؟ قَالَ: نَعَمْ: وَالْإِنْجِيلَ؟ قَالَ: نَعَمْ! وَالْفُرْقَانَ وَرَبِّ مُحَمَّدٍ لَوْ شِئْتَ لَقَرَأْتَهُ قَالَ: فَأَنْشُدْكَ بِالَّذِي أَنْزَلَ التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ، وَأَشْيَاءَ حَلَفَهُ بِهَا تَجِدُنِي فِيهِمَا قَالَ: نَجِدُ مِثْلَ نَفْتِكَ يَخْرُجُ مِنْ مَخْرَجِكَ كُنَّا نَرْجُو أَنْ يَكُونَ فِينَا فَلَمَّا خَرَجْتَ رَأَيْنَا أَنَّكَ هُوَ فَلَمَّا نَظَرْنَا إِذَا أَنْتَ لَسْتَ بِهِ قَالَ: مِنْ أَيْنَ؟ قَالَ: نَجِدُ مِنْ أُمَّتِكَ سَبْعِينَ أَلْفًا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ وَإِنَّمَا أَنْتُمْ قَلِيلٌ. قَالَ: فَهَلَّلَ وَكَبَّرَ، وَهَلَّلَ وَكَبَّرَ، ثُمَّ قَالَ: وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ إِنِّي لَأَنَا هُوَ، إِنَّ أُمَّتِي لَأَكْثَرُ مِنْ سَبْعِينَ أَلْفًا وَسَبْعِينَ

Feltân b. Âsım der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber oturuyorduk. Bir ara Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) gözlerini bir adama dikti ve onu çağırdı. Gelen adam Yahudiydi ve üzerinde gömlek ile şalvar vardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Benim Allah'ın Resûlü olduğuma şahadet ediyor musun?"* diye sorunca, Yahudi adam: *"Ey Allah'ın Resûlü"* dedi ve başka da bir karşılık vermedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Benim Allah'ın Resûlü olduğuma şahadet ediyor musun?"* diye soruyor, ancak adam buna yanaşmıyordu.

Sonunda Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Sen Tevrat'ı okuyor musun?"* diye sordu. Adam: *"Evet okuyorum"* cevabını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İncil'i okuyor musun?"* diye sorunca adam: *"Evet okuyorum! Muhammed'in Rabbine andolsun ki Furkân'ı (Kur'ân'ı) da istesem okuyabilirim"* dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman Tevrat'ı ve İncil'i indiren aşkına söyle! Tevrat ve İncil'de benim vasıflarımı görmüyor musun..."* diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Tevrat ve İncil'in yanında başka şeyler de zikrederek onların da adına adamdan doğru söylemesini istedi. Adam: *"Vasıfları seninkilere benzeyen, senin yaşadığın yerden çıkacak bir peygamberi görüyor ve bekliyorduk. Ancak bu kişinin bizden biri olmasını umuyorduk. Sen çıkınca önce bu peygamberin sen olduğunu düşündük,*

ancak araştırdığımızda sen olmadığını anladık" dedi. Hz. Peygamber (ﷺ) aleyhi vesellem): "Neden?" diye sorunca, adam: "Çünkü bizim bildiğimiz bu peygamberin ümmetinden yetmiş bin kişi hesapsız bir şekilde cennete girecektir. Oysa sizler sayıca azsınız" dedi. Adamın bu sözü üzerine Resûlullah (ﷺ) birkaç defa tehlil edip tekbir getirdi. Sonra da: "Muhammed'in canı elinde olana yemin olsun ki o peygamber benim! Ümmetim de yetmiş binin üç katından daha fazla olacaktır" buyurdu.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي قَوْلِ اللَّهِ ﷻ ﴿قُلْ إِنْ كَانَتْ لَكُمْ الدَّارُ الْآخِرَةُ عِنْدَ اللَّهِ خَالِصَةً مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوْا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ وَإِخْتِبَارِ اللَّهِ ﷻ بِأَنَّهُمْ لَنْ يَتَمَنَّوْهُ أَبَدًا فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ، وَمَا رُوِيَ مِنْ اخْتِرَاقٍ مَنْ يَهْزَأُ بِالْأَدَانِ وَيَدْعُو عَلَى الْمُؤَدِّنِ بِالِاخْتِرَاقِ

"De ki: Eğer âhiret yurdu Allah katında başkalarına değil de yalnız size mahsus ise ve eğer doğru sözlü iseniz haydi ölümü temenni edin!"² Âyeti, Ölümü Asla Temenni Etmeyeceklerini Yüce Allah'ın Bildirmesi ve Öyle Çıkması, Ezanla Alay Eden ve Muezzinin Yanması İçin Dua Edenin Yanması

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَخْبُوبٍ الدَّهَّانُ، أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ هَارُونَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ نَصْرِ اللَّبَّادِ، أَخْبَرَنَا يُوسُفُ بْنُ يَلَالٍ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْوَانَ عَنِ الْكَلْبِيِّ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي هَذِهِ الْآيَةِ قَالَ: قُلْ لَهُمْ: يَا مُحَمَّدُ: ﴿إِنْ كَانَتْ لَكُمْ الدَّارُ الْآخِرَةُ﴾، يَعْنِي: الْجَنَّةَ كَمَا زَعَمْتُمْ ﴿خَالِصَةً مِنْ دُونِ النَّاسِ﴾، يَعْنِي: الْمُؤْمِنِينَ ﴿فَتَمَنَّوْا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾، إِنَّهَا لَكُمْ خَالِصَةٌ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ فَلَمْ يَفْعَلُوا. يَقُولُ اللَّهُ ﷻ: ﴿وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيَهُمْ﴾ يَعْنِي عَمَلَتَهُ أَيْدِيَهُمْ ﴿وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ﴾ إِنَّهُمْ لَمْ يُؤْمِنُوا.

İbn Abbâs bu âyeti açıklarken şöyle demiştir: Burada Yüce Allah: "Ey Muhammed! Onlara söyle, şayet âhiret yurdu, yani cennet dedikleri gibi

¹ İbn Kesir, el-Bidâye ve'n-nihâye (6/181).

² Bakara Sur. 94

müminler dışında sadece kendilerine mahsus ise ve bu sözleriyle doğru söylediklerini iddia ediyorlarsa ölümü temenni etsinler” buyurmuştur. Ancak Yahudiler buna yanaşmamışlardır. Bundan dolayı Yüce Allah: **“Bunu, önceden işlediklerinden ötürü, asla dilemeyeceklerdir. Allah zalimleri bilir”**¹ buyurmuş, işledikleri günahlardan dolayı bunu temenni etmeyeceklerini, zalimlerden olduklarını, yani iman etmeyeceklerini de bildiğini ifade etmiştir.

قَالَ: وَحَدَّثَنِي الْكَلْبِيُّ عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ كُنْتُمْ فِي مَقَالَتِكُمْ صَادِقِينَ فَقُولُوا: اللَّهُمَّ أَمِّتْنَا. فَوَالَّذِي نَفْسِي فِي يَدِهِ لَا يَقُولُهَا رَجُلٌ مِنْكُمْ إِلَّا غُصَّ بِرَبِّقِهِ فَمَاتَ مَكَانَهُ، فَأَبُوا أَنْ يَفْعَلُوا وَكَرِهُوا مَا قَالَ لَهُمْ فَتَنَزَلَ: ﴿وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيَهُمْ﴾ يَعْنِي: عَمِلْتُمْ أَيْدِيَهُمْ ﴿وَاللَّهُ عَلَيْهِم بِالظَّالِمِينَ﴾ أَنَّهُمْ لَنْ يَتَمَنَّوْا. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ عِنْدَ نَزُولِ هَذِهِ الْآيَةِ: ﴿وَاللَّهُ لَا يَتَمَنَّوْهُ أَبَدًا﴾، وَالَّذِي نَفْسِي فِي يَدِهِ لَوْ تَمَنَّوْا الْمَوْتَ لَمَاتُوا فِكْرَةَ أَعْدَاءِ اللَّهِ الْمَوْتَ فَلَمْ يَتَمَنَّوْا الْمَوْتَ جَزَعًا أَنْ يَنْزَلَ بِهِمُ الْمَوْتُ.

وَقَالَ فِي قَوْلِهِ ﷺ: ﴿وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوهَا هُزُوءًا وَلَعِبًا﴾ قَالَ: وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ بِالْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ اتَّخَذُوهَا هُزُوءًا وَلَعِبًا. ﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ﴾ أَمَرَ اللَّهُ.

قَالَ: وَكَانَ مُنَادِي رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِذْ نَادَى بِالصَّلَاةِ فَقَامَ الْمُسْلِمُونَ إِلَى الصَّلَاةِ قَالَتْ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى: قَدْ قَامُوا، لَا قَامُوا، فَإِذَا رَأَوْهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا اسْتَهْزَؤُوا بِهِمْ وَضَحِكُوا مِنْهُمْ.

قَالَ: وَكَانَ رَجُلٌ مِنَ الْيَهُودِ تَاجِرٌ إِذَا سَمِعَ الْمُنَادِيَ يُنَادِي بِالْأَذَانِ، قَالَ: أَخْرَقَ اللَّهُ الْكَاذِبَ، قَالَ: فَبَيْنَا هُوَ كَذَلِكَ إِذَا دَخَلَتْ جَارِيَتُهُ بِشُعْلَةٍ مِنْ نَارٍ فَطَارَتْ شَرَارَةٌ مِنْهَا فِي الْبَيْتِ فَالْتَهَبَتْ فِي الْبَيْتِ فَأَخْرَقَتْهُ.

Ibn Abbâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), böyle diyen Yahudilere: “Eğer iddianızın doğru olduğuna inanıyorsanız o zaman: «Allahım! Bizi öldür» deyin! Canım elinde olana yemin olsun ki içinizden bunu söyleyen her bir kişi yutkunurken tükürüğüyle boğulup anında ölecektir” buyurdu. Ancak

¹ Bakara Sur. 95

Yahudiler Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu sözünü beğenmediler ve bunu yapmaya da yanaşmadılar. Bunun üzerine Yüce Allah: **"Bunu, önceden işlediklerinden ötürü, asla dilemeyeceklerdir. Allah zalimleri bilir"**¹ buyurdu ve işledikleri günahlardan dolayı bunu temenni etmeyeceklerini, zalimlerden olduklarını, yani böylesi bir temennide bulunmayacaklarını bildiğini ifade etti.

Bu âyet nazil olunca da Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Vallahi asla ölümü temenni etmeyeceklerdir! Canım elinde olana yemin olsun ki ölümü temenni edecek olsalar ölürlerdiler"** buyurdu. Allah düşmanları ölmek istemedikleri için böylesi bir temennide bulunmaya yanaşmadılar. Zira temenni sonrasında ölmekten korktular.

İbn Abbâs, **"Siz namaza çağırdığınız vakit onu alaya alıp eğlence yerine koyuyorlar. Bu, şüphesiz onların akılları ermeyen bir toplum olmalarındandır"**² âyetini açıklarken şöyle demiştir: Namaz için ezan okunup kamet getirildiğinde alay edip sizinle eğlenirler. Bu da Allah'ın emirlerine akılları ermemesinden dolayıdır.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) müezzini ezan okuyup da Müslümanlar namaza kalkınca, Yahudiler ve Hristiyanlar: **"İşte kalktılar! Kalkmayasicalar!"** derdi. Müslümanlar rükû ve secdeye gittikleri zaman da onlara güler ve alay ederlerdi.

Yahudilerden bir tacir vardı. Müezzinin ezan okuduğunu işitince: **"Allah yalancıyı yaksın"** derdi. Bir defasında yine öyle derken cariyesi eve bir ateşle girdi. Ateşten sıçrayan bir kıvılcım evde yangın çıkardı ve adamı yaktı.

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَعَجُّبِ الْحَبْرِ الَّذِي سَمِعَهُ يَقْرَأُ سُورَةَ يُوسُفَ لِمُوَافَقَتِهَا مَا فِي
التَّوْرَةِ وَسُؤَالِ مَنْ سَأَلَهُ عَنْ أَسْمَاءِ النُّجُومِ الَّتِي رَأَاهَا سَاجِدَةً لَهُ

**Resûlullah'ı (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) Yusuf Suresi'ni Okurken Duyan
Yahudi Bilginin Tevrat'a Muvafık Olmasından Dolayı**

¹ Bakara Sur 95

² Mâide Sur 58

Şaşkınlık İçinde Kalması ve Hz. Yusuf'a Secde Eden Yıldızların İsimlerini Soranlar

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنُ مَخْبُوبٍ الدَّهَّانُ، أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ هَارُونَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ نَصْرِ أَخْبَرَنَا يُوسُفُ بْنُ بِلَالٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَرْوَانَ، عَنِ الْكَلْبِيِّ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، قَالَ: قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ إِنَّ خَبِيرًا مِنْ أَهْبَارِ الْيَهُودِ دَخَلَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ وَكَانَ قَارِئًا لِلتَّوْرَةِ فَوَافَقَهُ وَهُوَ يَقْرَأُ سُورَةَ يُوسُفَ كَمَا أُنْزِلَتْ عَلَى مُوسَى فِي التَّوْرَةِ فَقَالَ لَهُ الْخَبِيرُ: يَا مُحَمَّدُ مَنْ عَلَّمَكَهَا؟ قَالَ: اللَّهُ عَلَّمَنِيهَا. قَالَ: فَتَعَجَّبَ الْخَبِيرُ لِمَا سَمِعَ مِنْهُ فَرَجَعَ إِلَى الْيَهُودِ، فَقَالَ لَهُمْ: اتَّعْلَمُونَ وَاللَّهِ إِنَّ مُحَمَّدًا لَيَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَا أُنْزِلَ فِي التَّوْرَةِ، قَالَ: فَانْطَلَقَ بِتَفَرٍّ مِنْهُمْ حَتَّى دَخَلُوا عَلَيْهِ فَعَرَفُوهُ بِالصَّفَةِ وَنَظَرُوا إِلَى خَاتَمِ النُّبُوَّةِ بَيْنَ كَتِفَيْهِ فَجَعَلُوا يَسْتَمِعُونَ إِلَى قِرَاءَتِهِ لِسُورَةِ يُوسُفَ فَتَعَجَّبُوا مِنْهُ وَقَالُوا: يَا مُحَمَّدُ مَنْ عَلَّمَكَهَا؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: عَلَّمَنِيهَا اللَّهُ وَنَزَلَ: ﴿لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَإِخْوَتِهِ آيَاتٌ لِلِّسَائِلِينَ﴾ يَقُولُ لِمَنْ سَأَلَ عَنْ أَمْرِهِمْ وَأَرَادَ أَنْ يَعْلَمَ عِلْمَتَهُمْ، فَأَسْلَمَ الْقَوْمُ عِنْدَ ذَلِكَ.

İbn Abbâs anlatıyor: Yahudi bilginlerinden biri bir defasında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. Geldiğinde Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Yûsuf Sûresini okuyordu. Yahudi, bu sûrenin Musa'ya indirilen Tevrat'ta anlatıldığı gibi olduğunu görünce: "Ey Muhammed! Bunu sana kim öğretti?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "**Allah öğretti**" karşılığını verdi. Yahudi bilgin duydukları karşısında şaşkınlık içinde diğer Yahudilerin yanına döndü ve: "Muhammed'in Kur'an'ı Tevrat'ta geçtiği gibi okuduğunu biliyor muydunuz?" dedi.

Sonra bir grup Yahudiyle birlikte Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girdiklerinde Tevrat'ta anlatılan vasıflardan onu tanıdılar. Omuzları arasındaki peygamberlik mührüne de baktılar. Sonra ondan Yûsuf Sûresini dinlediler. Duydukları karşısında şaşkına dönüp: "Ey Muhammed! Bunu sana kim öğretti?" diye sordular. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "**Allah öğretti**" karşılığını verdi. Bunun üzerine Yüce Allah: "**Gerçekten, Yusuf ve kardeşlerinin kıssasında soranlar için nice ibretler vardır**"¹ âyetini indirdi ve Hz. Yûsuf ve kardeşlerinin yaşadıkları şeyleri

¹ Yûsuf Sur. 7

öğrenmek isteyenler için derslerin olduğunu bildirdi. Sonrasında yanına gelen Yahudiler Müslüman oldu.

بَابُ مَطْلَبِ أَسْمَاءِ النُّجُومِ الَّتِي سَجَدَتْ لِيُوسُفَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

Hiz. Yusuf'a Secde Eden Yıldızların İsimlerinin Sorulması

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنِ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ الْبَصْرِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ الْمَكِّيُّ، حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ ظَهْرٍ، عَنْ السُّدِّيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَابِطٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ ﷺ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ: بُسْتَانِي الْيَهُودِيَّ فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ! أَخْبِرْنِي عَنِ النُّجُومِ الَّتِي رَأَاهَا يُوسُفُ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنَّهَا سَاجِدَةٌ لَهُ مَا أَسْمَاؤُهَا قَالَ: فَلَمْ يُجِبْهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِشَيْءٍ فَتَزَلَّ عَلَيْهِ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ، فَأَخْبَرَهُ فَبَعَثَ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ إِلَى الْيَهُودِيَّ فَلَمَّا جَاءَهُ قَالَ: «وَأَنْتَ لَتَسْلِمَ إِنْ أَخْبَرْتُكَ»، قَالَ: نَعَمْ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: (حَرْتَانُ) أَوْ قَالَ (حَرْتَالُ) (وَطَارِقُ) (وَالذِّيَالُ) (وَذُو الْكَتِفَاتِ) (وَذُو الْقَرْعِ) (وَوَثَابُ) (وَعَمُودَانُ) (وَقَابِسُ) (وَالضَّرُوحُ) (وَالْمُصْبِحُ) (وَالْفَيْلَقُ) (وَالضِّيَاءُ) (وَالثُّورُ)، رَأَاهَا فِي أَفْقِ السَّمَاءِ أَنَّهَا سَاجِدَةٌ لَهُ فَلَمَّا قَصَّ يُوسُفُ رُؤْيَاهُ عَلَى يَعْقُوبَ قَالَ لَهُ هَذَا أَمْرٌ مَتَشَتَّ يَجْمَعُهُ اللَّهُ مِنْ بَعْدُ. فَقَالَ الْيَهُودِيُّ: هَذِهِ وَاللَّهِ أَسْمَاؤُهَا

قَالَ الْحَكَمُ: الضِّيَاءُ هُوَ الشَّمْسُ وَهُوَ أَبُوهُ وَالثُّورُ هُوَ الْقَمَرُ وَهِيَ أُمُّهُ. تَفَرَّدَ بِهِ الْحَكَمُ بْنُ ظَهْرٍ، وَهُوَ عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ التَّفْسِيرِ - وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

Câbir b. Abdillâh der ki: Bustânî denilen Yahudî bir adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Ey Muhammed! Yûsuf'un rüyasında kendisine secde ettiklerini gördüğü yıldızların adını söyle" dedi. Hiz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona bir cevap vermedi. Cebrâil inip yıldızların isimlerini ona bildirince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Yahudi adama haber gönderip çağırdı. Yahudi gelince ona: "İsimlerini sana söylemem halinde Müslüman olacak mısın?" diye sordu. Yahudi: "Evet" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Bunlar Harsân —veya Harsâl—, Târik, Zeyyâl, Zu'l-Kenefân, Zu'l-Kari', Vessâb, Amûdân, Kâbis, Darûh, Musabbih, Feylak, Diyâ ve Nûr'dur. Yusuf ufukta bunların kendisine secde ettiklerini gördü. Rüyasını babası Yâkub'a anlatınca: «Bu, Yüce Allah'ın sonradan birliğini sağlayacağı bir dağılmaya işaret etmektedir» dedi."

Bunun üzerine Yahudi: "Vallahi yıldızların isimleri söylediğin gibidir" dedi.¹

Hakem der ki: "Diyâ'dan kasıt Güneş'tir ve Hz. Yûsuf'un babasıdır. Nûr'dan kasıt da Ay'dır ve Hz. Yûsuf'un annesidir."

Hakem b. Zuhayr bunu rivayette tek kalmıştır. Tefsir âlimlerinden bazılarının yanında mevcut bir rivayettir. Doğrusunu da Allah bilir.

بَابُ اسْتِبْرَاءِ زَيْدِ بْنِ سَعْنَةَ أَحْوَالَ النَّبِيِّ ﷺ حَتَّى
إِذَا وَقَفَ عَلَيْهَا وَأَبْصَرَ عَلَامَاتِ النَّبُوءَةِ فِيهَا أَسْلَمَ وَانْقَادَ

Zeyd b. Sa'ne'nin Resûlullah'ın (SALİHU'L-ALAYHI VESSELAM) Peygamberlik Vasıflarını Araştırması, Doğru Çıktıklarında da Müslüman Olması

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ قَتَادَةَ التَّيْسَابُورِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنِ مَطَرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْحَسَنُ بْنُ سَفْيَانَ الثَّوَالِي، وَأَبُو مُحَمَّدٍ خُشْنَامُ بْنُ بِشْرِ بْنِ الْعَنْبَرِ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُتَوَكِّلِ الْعَسْكَلَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ الدَّمَشْقِيُّ إِمْلَاءً فِي مَسْجِدِ دِمَشْقٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ خَمْرَةَ بْنِ يُونُسَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَامٍ الْخَبَرُ: إِنَّ اللَّهَ -ﷻ- لَمَّا أَرَادَ هُدَى زَيْدِ بْنِ سَعْنَةَ قَالَ زَيْدُ بْنُ سَعْنَةَ مَا مِنْ عَلَامَاتِ النَّبُوءَةِ شَيْءٌ إِلَّا وَقَدْ عَرَفْتُهَا فِي وَجْهِ مُحَمَّدٍ ﷺ جِئْتُ نَظَرْتُ إِلَيْهِ إِلَّا اثْنَتَيْنِ لَمْ أَخْبِرْهُمَا مِنْهُ: يَسْبِقُ جِلْمُهُ جَهْلَهُ، وَلَا يَزِيدُهُ شِدَّةُ الْجَهْلِ عَلَيْهِ إِلَّا جِلْمًا، فَكُنْتُ أَتَلَطَّفُ لَهُ لَأَنْ أَخَالِطَهُ فَأَعْرِفَ حَمْلَهُ مِنْ جَهْلِهِ، فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمًا مِنَ الْحُجُرَاتِ وَمَعَهُ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ﷺ فَأَتَاهُ رَجُلٌ عَلَى رَاحِلَتِهِ كَالْبَدَوِيِّ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ: إِنَّ بَصْرِي قَرِيْبَةُ بَنِي فَلَانٍ قَدْ أَسْلَمُوا وَدَخَلُوا فِي الْإِسْلَامِ وَكُنْتُ حَدِّثُهُمْ إِنَّ أَسْلَمُوا أَتَاهُمُ الرِّزْقُ رَغَدًا وَقَدْ أَصَابَتْهُمْ سَنَةٌ وَشِدَّةٌ وَمَحُوطٌ مِنَ الْعَيْثِ فَأَنَا أَخْشَى يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْ يَخْرُجُوا مِنَ الْإِسْلَامِ طَمَعًا كَمَا دَخَلُوا فِيهِ طَمَعًا، فَإِنْ رَأَيْتُ أَنْ تُرْسِلَ إِلَيْهِمْ بِشَيْءٍ تُعِينُهُمْ بِهِ فَعَلْتُ، فَنَظَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى رَجُلٍ إِلَى جَانِبِهِ أَرَاهُ عَلِيًّا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا بَقِيَ مِنْهُ شَيْءٌ، - وَقَالَ الْحَسَنُ بْنُ سَفْيَانَ - مَا بَقِيَ مَعَكَ مِنْهُ شَيْءٌ. قَالَ زَيْدُ بْنُ سَعْنَةَ: فَدَنَوْتُ مِنْهُ فَقُلْتُ: يَا مُحَمَّدُ! هَلْ لَكَ أَنْ

¹ Kurtubî, Tefsîr (9/121).

تُبْعَنِي تَمْرًا مَعْلُومًا مِنْ حَائِطِ بَنِي فَلَانٍ إِلَى أَجَلٍ كَذَا وَكَذَا؟ فَقَالَ: لَا يَا يَهُودِي! وَلَكِنِّي أُبْعِثُكَ تَمْرًا مَعْلُومًا إِلَى أَجَلٍ كَذَا وَكَذَا وَلَا أُسَمِّي حَائِطَ بَنِي فَلَانٍ. قُلْتُ: نَعَمْ!، فَبَايَعَنِي فَأُطْلِقْتُ هِمَّتَانِي فَأَعْطَيْتُهُ ثَمَانِينَ مِثْقَالًا مِنْ ذَهَبٍ فِي تَمْرِ مَعْلُومٍ إِلَى أَجَلٍ كَذَا وَكَذَا فَأَعْطَاهُ الرَّجُلُ وَقَالَ: اخْمِلْ إِلَيْهِمْ وَأَعِنْتَهُمْ- وَلَمْ يَذْكُرِ الْحَسَنُ: فَأَعْطَاهُ الرَّجُلُ فَقَالَ اخْمِلْ إِلَيْهِمْ وَأَعِنْتَهُمْ. قَالَ زَيْدُ بْنُ سَعْنَةَ فَلَمَّا كَانَ قَبْلَ مِجَلِّ الْأَجَلِ يَتَوَمَّنُ أَوْ ثَلَاثَةً وَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى جِنَازَةِ وَمَعَهُ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ ﷺ فِي نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِهِ فَلَمَّا صَلَّى عَلَى الْجِنَازَةِ دَنَا مِنْ جِدَارٍ لِيَجْلِسَ إِلَيْهِ فَأَتَيْتُهُ فَأَخَذْتُ بِمَجَامِيعِ قَمِيصِهِ وَرِدَائِهِ وَنَظَرْتُ إِلَيْهِ بِوَجْهِ غَلِيظٍ فَقُلْتُ لَهُ أَلَا تَقْضِي يَا مُحَمَّدُ حَقِّي فَوَاللَّهِ مَا عَلِمْتُكُمْ بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ لِمُطْلٍ، وَلَقَدْ كَانَ لِي بِمُعَاظِلَتِكُمْ عِلْمٌ. قَالَ: فَنَظَرْتُ إِلَى عُمَرَ، وَإِذَا عَيْنَاهُ تَدُورَانِ فِي وَجْهِهِ كَأَنَّكَ الْمُسْتَدِيرُ ثُمَّ رَمَانِي بِبَصَرِهِ فَقَالَ: يَا عَدُوَّ اللَّهِ! أَتَقُولُ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَا أَسْمَعُ، وَتَصْنَعُ مَا أَرَى- زَادَ الْحَسَنُ: أَكْفَفُ يَدَكَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَلَمْ يَذْكُرْ خُشْنَامُ ذَلِكَ. وَقَالَا: فَوَالَّذِي بَعَثَهُ بِالْحَقِّ لَوْلَا مَا أُحَادِرُ قُوَّتَهُ لَضَرَبْتُ بِسَيْفِي رَأْسَكَ. وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَنْظُرُ إِلَى عُمَرَ فِي سُكُونٍ وَتَوَدُّةٍ وَتَبَسُّمٍ، ثُمَّ قَالَ: يَا عُمَرُ! أَنَا وَهَوُ كُنَّا أَحْوَجَ إِلَى غَيْرِ هَذَا. أَنْ تَأْمُرَنِي بِحُسْنِ الْأَدَاءِ وَتَأْمُرَهُ بِحُسْنِ التَّبَاعَةِ. أَذْهَبَ بِهِ يَا عُمَرُ فَأَعْطَاهُ حَقَّهُ وَرَدَّهُ عِشْرِينَ صَاعًا مِنْ تَمْرِ مَكَانَ مَا رُعْتَهُ. قَالَ زَيْدُ بْنُ سَعْنَةَ: فَذَهَبَ بِي عُمَرُ فَأَعْطَانِي حَقِّي وَزَادَنِي عِشْرِينَ صَاعًا مِنْ تَمْرِ. فَقُلْتُ: مَا هَذِهِ الزِّيَادَةُ يَا عُمَرُ؟ فَقَالَ: أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ أُرِيدَكَ مَا رُعْتَكَ فَقُلْتُ: أَتَعْرِفُنِي يَا عُمَرُ؟ قَالَ: لَا فَمَنْ أَنْتَ؟ قُلْتُ: أَنَا زَيْدُ بْنُ سَعْنَةَ قَالَ: الْحَبِيرُ. قُلْتُ: الْخَبِيرُ. قَالَ فَمَا دَعَاكَ إِلَى أَنْ فَعَلْتَ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَا فَعَلْتَ وَقُلْتَ لَهُ مَا قُلْتَ؟ قُلْتُ، يَا عُمَرُ: إِنَّهُ لَمْ يَكُنْ مِنْ عَلَامَاتِ النُّبُوَّةِ شَيْءٌ إِلَّا وَقَدْ عَرَفْتُهُ فِي وَجْهِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حِينَ نَظَرْتُ إِلَيْهِ إِلَّا اثْنَتَيْنِ لَمْ أُخْبِرْهُمَا مِنْهُ: يَسْبِقُ جِلْمُهُ جَهْلُهُ وَلَا تُرِيدُهُ شِدَّةُ الْجَهْلِ عَلَيْهِ إِلَّا جِلْمًا، فَقَدْ خَبِرْتُهُمَا، فَأَشْهَدُكَ يَا عُمَرُ أَنِّي قَدْ رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ ﷺ نَبِيًّا، وَأَشْهَدُكَ أَنْ شَطْرَ مَالِي- فَإِنِّي أَكْثَرُهُمْ مَالًا- صَدَقَةٌ عَلَى أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ ﷺ فَقَالَ لِي: عُمَرُ أَوْ عَلَى بَعْضِهِمْ، فَرَجَعَ عُمَرُ وَزَيْدُ بْنُ سَعْنَةَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ زَيْدُ بْنُ سَعْنَةَ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَأَمَّنْ بِهِ وَصَدَقَهُ وَتَابَعَهُ وَشَهِدَ مَعَهُ مَشَاهِدَ كَثِيرَةٍ وَتَوَفَّيَ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ مُقْبِلًا غَيْرَ مُدِيرٍ. رَجِمَ اللَّهُ زَيْدًا.

هَذَا لَفْظٌ خُسْنًا وَهُوَ أَتَمُّهُمَا. وَالْمَعْنَى وَاحِدٌ.

Abdullah b. Selâm el-Hibr der ki: Yüce Allah, Zeyd b. Sa'ne'nin hidayetini dilediği zaman Zeyd yaşadıklarını şöyle anlattı:

Peygamberliğe ait ne kadar vasıf varsa Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) yüzüne baktığım zaman onda bunları gördüm. Ancak iki sıfatı vardı ki bunları bakarak değil, ancak ondan öğrenebilirdim. Bu iki şeyden biri ağırbaşlılığının her zaman kabalığına baskın çıkması, diğeri de ona karşı ne kadar kaba olunursa olunsun bunun ancak ağırbaşlılığını arttırmasıydı. Bunu öğrenmek için onu lafa tutup sıkıştırıyor, ağırbaşlılığı ile kabalığının nasıl olduğunu ortaya çıkarmak istiyordum.

Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanında Ali b. Ebî Tâlib ile odaların birinden çıktı. Yanına, bineği üzerinde bedeviyi andıran bir adam geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Filan oğullarının kasabası olan Busralılar İslam dinine girip Müslüman oldu. Daha önce onlara Müslüman olmaları halinde rızıklarının bollaşacağını söylemiştim. Ama Müslüman olduktan sonra kıtlığa, yokluğa ve kuraklığa maruz kaldılar. Ey Allah'ın Resûlü! Rızka tamah edip nasıl Müslüman oldularsa aynı sebeplerden dolayı İslam'dan çıkmalarından korkuyorum. Uygun görüp yardım olarak onlara bir şeyler gönderirsen iyi olur" dedi.

Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanında duran bir adama, sanırım Hz. Ali'ye baktı. Adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Onlara vereceğimiz bir şeyimiz kalmadı" dedi. Bu durumu görünce yanına yaklaştım ve: "Ey Muhammed! Bana filan oğullarının hurma bahçesinden, hurmayı filan zamanda teslim almak üzere belli bir miktar hurma satar mısın?" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayır ey Yahudi! Bu şekilde satmam, ancak sana filanın bahçesinden diye isim (ve yer) belirtmeden şu zamanda teslim etmek kaydıyla bir miktar hurma satarım"* karşılığını verdi. "Tamam" dediğimde anlaştığımız şekilde hurmayı bana sattı. Bunun üzerine para kesemi açtım ve anlaştığımız zamanda bana vereceği hurma miktarı karşılığı olan seksen miskal altını ona verdim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu altınları adama verdi ve: *"Bu parayı onlara götür ve onlara yardım et"* buyurdu.

Hurmayı teslim edeceği sürenin dolmasına iki veya üç gün kala Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), yanında Ebû Bekr, Ömer, Osmân ve ashâbından bir grupla,

Ensâr'dan olan bir adamın cenazesine gittiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) cenaze namazını kıldırdıktan sonra bir duvarın yanına gelip üzerine oturmak istedi. Ben yanına geldim. Cübbesinin ve gömleğinin yakalarından tuttum, asık bir suratla yüzüne baktım ve: "Ey Muhammed! Bana hakkımı vermeyecek misin? Vallahi siz Abdulmuttalib oğulları borçlarınızı bu şekilde hep geciktirirsiniz! Borçlarınızı bu şekilde geciktirdiğinizi de biliyordum" dedim.

Bunu dedikten sonra Ömer'e baktım. Sinirden irileşmiş gözleriyle Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzüne bakıyordu. Sonra gözlerini bana dikti ve: "Ey Allah'ın düşmanı! Bu sözleri sen Resûlullah'a mı (sallallahu aleyhi vesellem) söylüyorsun! Bunları sen ona mı yapıyorsun! Çek ellerini Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) üzerinden! Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) hakla gönderene yemin olsun ki ondan önce davranmış olmaktan korkmasam kılıcımınla başını uçururdum" diye çıkıştı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ise Ömer'e ağırbaşlılık ve sükûnet içinde bakıyor, tebessüm ediyordu. Sonra ona: *"Ey Ömer! Onunla böylesi bir çıkıştan daha iyisini hak ediyorduk. Bunun yerine bana ödememi en güzel şekilde yapmamı, bu adama da alacağını daha güzel bir şekilde talep etmesini söyleyebilirdin. Ey Ömer! Adamı götür ve hakkı olanı ver. Onu korkuttuğun için de yirmi sâ' daha fazla ver"* buyurdu.

Bunun üzerine Ömer beni götürüp hakkım olan hurmayı, üzerine yirmi sâ' daha koyarak verdi. Ona: "Ey Ömer! Bu fazlalık nedir?" dediğimde: "Seni ürküttüğüm için Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu fazlalığı vermemi emretti" karşılığını verdi. Ona: "Ey Ömer! Beni tanıyor musun?" diye sorduğumda: "Hayır, sen kimsin?" dedi. "Ben Zeyd b. Sa'ne'yim" karşılığını verdiğimde: "Bilgin olan mı?" diye sordu. "Evet, bilgin olan" dediğimde, Ömer: "Peki neden Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) o şekilde davranıp o sözleri söyledin?" diye sordu. Ona: "Ey Ömer! Peygamberliğe ait ne kadar vasıf varsa Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzüne baktığım zaman onda bunları gördüm. Ancak iki sıfatı vardı ki bunları bakarak değil, ancak ondan öğrenebilirdim. Bu iki şeyden biri ağırbaşlılığının her zaman kabalığına baskın çıkması, diğeri de ona karşı ne kadar kaba olunursa olunsun bunun ancak ağırbaşlılığını arttırmasıydı. Bunları da bu şekilde öğrenmiş oldum. Ey Ömer! Sen de şahit ol ki Rab olarak Allah'ı, din olarak İslam'ı, peygamber olarak da Muhammed'i (sallallahu aleyhi vesellem) kabul ediyorum. Yine şahit ol ki malımın yarısını —ki kabilem arasında en fazla mala sahip olan biriyim— Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem)

ümmetine sadaka olarak veriyorum" karşılığını verdim. Ömer: "(Hepsine gücün yetmez) ümmetinin bir kısmına, de" dedi.

Abdullah der ki: Ardından Zeyd ve Ömer, Resûlullah'ın (ﷺ) yanına geri döndüler. Zeyd: "Şahadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur! Yine şahadet ederim ki Muhammed O'nun kulu ve Resûlüdür" diyerek Müslüman oldu. Bu şekilde Zeyd, Resûlullah'a (ﷺ) iman edip onu tasdik etti. Sonra Resûlullah'a (ﷺ) biat edip onunla birçok savaşa katıldı. Tebuk savaşında da ön saflarda çarpışırken öldürüldü. Allah, Zeyd'e merhamet etsin.¹

Lafız Huşnâm'ı lafzıdır ve diğerlerine nazaran metni daha tamdır. Ancak diğer rivayetlerle mânâ olarak aynıdır.

قُلْتُ: وَفِي هَذَا الْمَعْنَى مَا حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ دَاوُدَ بْنِ سُلَيْمَانَ الرَّاهِدِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ الْأَشْعَثِ الْكُوفِيُّ بِمِصْرَ، حَدَّثَنِي أَبُو الْحَسَنِ مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَلِيٍّ. قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي: إِسْمَاعِيلُ، عَنْ أَبِيهِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ، عَنْ أَبِيهِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ: عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، عَنْ أَبِيهِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ، عَنْ أَبِيهِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عليه السلام أَنَّ يَهُودِيًّا كَانَ يُقَالُ لَهُ فُلَانٌ خَبَرَ كَانَ لَهُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ دَنَانِيرُ فَتَقَاضَاهَا النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ لَهُ: يَا يَهُودِيٌّ! مَا عِنْدِي مَا أُعْطِيكَ قَالَ: فَإِنِّي لَا أَفَارِقُكَ يَا مُحَمَّدُ حَتَّى تُعْطِيَنِي. فَقَالَ ﷺ: «إِذَا أَجْلِسُ مَعَكَ» فَجَلَسَ مَعَهُ فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ الْآخِرَةَ وَالْعَدَاةَ وَكَانَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَتَهَدَّدُونَهُ وَيَتَوَعَّدُونَهُ فَقَطِنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا الَّذِي تَصْنَعُونَ بِهِ؟ فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ يَهُودِيٌّ يَحْبِسُكَ! فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْعَنِي رَبِّي أَنْ أَظْلِمَ مُعَاهِدًا وَلَا غَيْرَهُ». فَلَمَّا تَرَجَّلَ النَّهَارُ قَالَ الْيَهُودِيُّ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ. وَشَطَرُ مَالِي فِي سَبِيلِ اللَّهِ، أَمَا وَاللَّهِ مَا فَعَلْتُ الَّذِي فَعَلْتُ بِكَ إِلَّا لِأَنْظُرَ إِلَى نَعْتِكَ فِي التَّوْرَةِ: مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ مَوْلَدُهُ بِمَكَّةَ وَمُهَاجِرُهُ بِطَيْبَةَ وَمُلْكُهُ بِالشَّامِ لَيْسَ بِفُظٍّ وَلَا غَلِيظٌ وَلَا سَخَابٍ فِي الْأَسْوَاقِ، وَلَا مُتَرَزِّينَ بِالْفُحْشِ وَلَا قَوْلِ الْخَنَا. أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ. وَهَذَا مَالِي فَأَحْكُمُ فِيهِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ. وَكَانَ الْيَهُودِيُّ كَثِيرُ الْمَالِ.

¹ Hâkim, Müstedrek (3/604-605).

Ali b. Ebî Tâlib bildiriyor: Fülân adında Yahudi bilginlerinden birinin Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) dinar alacağı vardı. Adam gelip parasını isteyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Yahudi! Şu an yanımda sana verecek param yok"* buyurdu. Yahudi: *"Ey Muhammed! Paramı bana verene kadar yanından ayrılmayacağımı"* deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman yanında otururum"* buyurdu.

Sonrasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Yahudi adamla birlikte oturdu. Oturdıkları yerde Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) öğle, ikindi, akşam, yatsı ve diğer gün sabah namazını kıldı. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı da bundan dolayı Yahudi adamı sıkıştırıp tehdit ediyorlardı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu yaptıklarının farkına varınca: *"Ne yapıyorsunuz?"* diye çıkıştı. Ashâb: *"Ey Allah'ın Resûlü! Yahudi biri seni işlerinden alıkoydu!"* deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Rabbim, zımmî veya başka birine zulmetmemi yasakladı!"* buyurdu.

İkinci gün akşam olunca Yahudi: *"Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in de Allah'ın kulu ve Resûlü olduğuna şahadet ederim"* dedi ve şöyle devam etti: *"Malımın yarısını Allah yolunda veriyorum! Vallahi Tevrat'ta geçen özelliklerini öğrenmek için sana bu şekilde davrandım. Zira Tevrat'ta senin Muhammed b. Abdillah olduğun, Mekke'de doğduğun, Taybe'ye (Medine'ye) hicret ettiğin, mülkünün Şam'da olduğu, kaba ve katı biri olmadığı, çarşılarda çığırtkanlık yapmadığın, çirkin davranışların ve ihanetin olmadığı yazılıdır. Allah'tan başka ilah olmadığına, senin de Allah'ın Resûlü olduğuna şahadet ederim. İşte malım! Yüce Allah'ın sana göstereceği şekilde malımla istediğini yapabilirsin."* Bu Yahudinin de çok malı vardı.

بَابُ مَا رُوِيَ فِيْمَا أَصَابَ مَنْ خَالَفَ أَمْرَهُ فِي الرَّحِيلِ

Yolculuk Konusunda Resûlullah'ın SALLALLAHU ALEYHI VESELEMM

Emrine İtaat Etmeyen Kişinin Başına Gelenler

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقَنْوِيُّ. (ح) وَأَخْبَرَنَا أَبُو زَكْرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمَرْكَبِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ عَبْدِ وَاسٍ الطَّرَائِفِيُّ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ نَافِعٍ أَبُو تَوْبَةَ وَأَبُو الْجَمَاهِيرِ مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ التَّوْخِيُّ قَالَا: حَدَّثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي رَاشِدُ بْنُ دَاوُدَ الصَّنْعَائِيُّ حَدَّثَنَا أَبُو أَسْمَاءَ الرَّحْبِيُّ، عَنْ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ

قَالَ فِي مَسِيرِهِ إِنَّهُ مُدْبِجُونَ اللَّيْلَةَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ فَلَا يَرْحَلَنَّ مَعَنَا مُضْعِفٌ وَلَا مُضْعِبٌ،
فَارْتَحَلَ رَجُلٌ عَلَى نَاقِهِ لَهُ صَعْبَةٌ فَسَقَطَ فَاذْدَقَتْ فَخِذُهُ فَمَاتَ، فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِإِلَاقَةِ
فَنَادَى: إِنْ الْجَنَّةَ لَا تَحِلُّ لِعَاصِي ثَلَاثًا

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı Sevbân bildiriyor: Bir defasında Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yolculuğa çıkmak isteyince: *"Bu gece inşâallah yola çıkacağız! Bineği güçsüz ve huysuz olanlar yolculuğa katılmasın"* buyurdu. Buna rağmen bir adam huysuz devesi ile yola çıktı. Ancak deveden düştü ve bacağı kırılıp öldü. Bunun üzerine Bilâl, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) emriyle üç defa: *"Cennet asilere (emre itaat etmeyenlere) helal değildir!"* diye seslendi.¹

بَابُ مَا رُوِيَ فِي إِخْبَارِهِ بِمَا أَصَابَ الْمُشْرِكَ
الَّذِي سَأَلَ عَنْ كَيْفِيَّةِ اللَّهِ ﷻ مِنَ الْعَذَابِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM), Yüce Allah'ın Keyfiyetine Yönelik Soru Soran Müşrikin Başına Gelenleri Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقَرِّيُّ، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَغْفُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ حَدَّثَنَا دَيْلَمُ بْنُ غَزْوَانَ، حَدَّثَنَا ثَابِتٌ عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: أُرْسِلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِهِ إِلَى رَأْسِ مِنْ رُؤُوسِ الْمُشْرِكِينَ يَدْعُوهُ إِلَى اللَّهِ ﷻ فَقَالَ الْمُشْرِكُ هَذَا إِلَهُ الَّذِي تَدْعُو إِلَيْهِ مِنْ ذَهَبٍ هُوَ أَوْ مِنْ فِضَّةٍ أَوْ مِنْ نُحَاسٍ! فَتَعَاطَمَ مَقَالَتُهُ فِي صَدْرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷻ فَزَجَعَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷻ فَأَخْبَرَهُ فَقَالَ: «ارْجِعْ إِلَيْهِ» فَزَجَعَ إِلَيْهِ فَقَالَ لَهُ مِثْلُ ذَلِكَ، فَزَجَعَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَأَخْبَرَهُ فَقَالَ: «ارْجِعْ إِلَيْهِ»، فَزَجَعَ إِلَيْهِ، فَقَالَ لَهُ مِثْلُ ذَلِكَ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ - ﷻ - صَاعِقَةً مِنَ السَّمَاءِ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷻ فِي الطَّرِيقِ لَا يَذَرِي فَزَجَعَ إِلَى النَّبِيِّ ﷻ: فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ - ﷻ - قَدْ أَهْلَكَ صَاحِبَكَ وَأَنْزَلَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷻ: «وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ»

¹ Ahmed, Müsned (5/275).

Enes anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), ashâbından bir adamı, İslam'a davet etmek üzere müşriklerin liderlerinden birine gönderdi. Müşrik adam: "Beni kendisine davet ettiğiniz bu ilah nasıl bir şeydir? Altından mı, gümüşten mi yoksa bakırdan mıdır?" deyince, bu sözü sahabinin çok gücüne gitti ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına dönüp olanları anlattı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir daha yanına git"* buyurunca sahabi tekrar müşrik adama gitti. Ancak müşrik yine aynı şeyleri söyledi. Sahabi Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına dönüp bunu bildirince Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir daha yanına git"* buyurdu.

Sahabi bir daha gitti. Müşrik adam aynı şeyleri bir daha deyince sahabi dönüşe geçti. Yoldayken Yüce Allah gökten gönderdiği bir yıldırımla o müşriki yaktı. Sahabinin de bundan haberi yoktu. Vardığında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Yüce Allah o adamı helak etti"* buyurdu. Yüce Allah da bu konuda: *"O yıldırımlar gönderir de onlarla dilediğini çarpar"*¹ âyetini indirdi.²

بَابُ مَا رُوِيَ فِيْمَا أَصَابَ الَّذِي كَذَبَ عَلَيْهِ،
وَقَوْلُهُ لِلَّذِينَ بَعَثَهُمَا إِلَيْهِ: وَلَا أَرَاكُمْ تُدْرِكَانِهِ فَلَمْ يُدْرِكَا

**Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) Adına Yalan Söyleyen Adamın
Başına Gelenler, Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM), Bu Adam
Hakkında: "Ona yetişebileceğinizi zannetmiyorum" Demesi
ve Adama Yetişilememesi**

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ يَسْرَانَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ رَجُلٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى قَرْيَةٍ مِنْ قُرَى الْأَنْصَارِ، فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَرْسَلَنِي إِلَيْكُمْ وَأَمَرَكُمْ أَنْ تَرْوُجُونِي فَلَانَةً. قَالَ: فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِهَا: جَاءَنَا هَذَا بِشَيْءٍ مَا نَعْرِفُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنْزِلُوا الرَّجُلَ وَأَكْرِمُوهُ حَتَّى آتِيَكُمْ بِخَبَرٍ ذَلِكَ فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ فَأَرْسَلَ النَّبِيُّ ﷺ عَلِيًّا وَالرَّيْزَ ﷺ. فَقَالَ:

¹ Ra'd Sur. 13

² Kurtubî, Tefsir (9/296).

«اذْهَبَا فَإِنْ أَدْرَكْتُمَاهُ فَاقْتُلَاهُ وَلَا أَرَاكُمَا تُدْرِكَانِي» . قَالَ: فَذَهَبَا فَوَجَدَاهُ قَدْ لَدَعْتُهُ حَيَّةً فَقَتَلْتُهُ فَرَجَعَا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَأَخْبَرَاهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ» .

هَذَا مُرْسَلٌ. وَرُويَ مِنْ وَجْهِ آخَرَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ، وَاسْمُ الرَّجُلِ الَّذِي كَذَبَ، فَقَالَ: جُدْجُدُ الْجُنْدَعِيُّ

Saîd b. Cübeyr der ki: Adamın biri Ensâr'ın köylerinden birine geldi ve: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni size gönderdi ve filan kadını benimle evlendirmenizi emretti" dedi. Söz konusu kızın ailesinden biri: "Bu adam Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adına bize bir şey söyledi, ancak bunun gerçekten Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) olup olmadığını bilmiyoruz. Siz adamı misafir edip gerekli ikramda bulunun. Ben gidip bu işin aslını öğreneyim" dedi ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. Olayı anlatınca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Hz. Ali ile Zübeyr'i o köye gönderdi ve: "*Adama orada yetişerseniz öldürün! Ama yetişebileceğinizi de zannetmiyorum*" buyurdu. Hz. Ali ile Zübeyr o köye vardıklarında adamın bir yılan tarafından sokulup öldüğünü gördüler. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) dönüp olanları anlattıklarında: "*Benim adıma yalan söyleyen kişi, cehennemdeki yerine de hazırlansın*" buyurdu.

Mürsel bir hadistir.

Başka bir kanalla bunu Atâ b. es-Sâib, Abdullah b. el-Hâris'ten rivayet ederken yalan söyleyen bu adamın adının Cudcud el-Cundaî olduğunu zikreder.↓

حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ أَحْمَدَ السَّمَرْقَنْدِيُّ، وَكَتَبَهُ لِي بِخَطِّهِ حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ الْإِسْتَرَابَادِيُّ، الْحَاكِمُ بِسَمَرْقَنْدَ، أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّازِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْقَارِسِيُّ بِخَارَى. قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُمَيْدٍ حَدَّثَنَا عَيْسَى بْنُ الْجُنَيْدِ الْكَسْبِيُّ النَّحْوِيُّ ثِقَّةً، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَسْطَامٍ قَالَ: حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ فَرْقَدٍ النَّزَارِيُّ حَدَّثَنَا عَطَاءُ بْنُ السَّائِبِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ أَنَّ جُدْجُدَ الْجُنْدَعِيِّ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرَبُهُ فَاتَى الْيَمَنَ فَعَشِقَ فِيهِمْ امْرَأَةً فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَمَرَنِي أَنْ تَبْعُوا إِلَيَّ بِفَتَاتِكُمْ، فَقَالُوا: عَهْدُنَا بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ يُحَرِّمُ الرَّثَا ثُمَّ بَعَثُوا رَجُلًا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: فَبَعَثَ النَّبِيُّ ﷺ عَلِيًّا فَقَالَ: «إِنَّهُ فَإِنْ وَافَقْتَهُ حَيًّا فَاقْتُلْهُ،

وَإِنْ وَجَدْتَهُ مَيِّتًا فَحَرِّقْهُ بِالنَّارِ» ، قَالَ: فَخَرَجَ جُدُجْدٌ مِنَ اللَّيْلِ يَسْتَقِي مِنَ الْمَاءِ فَلَدَعَتْهُ أَفْقَى فَقَتَلَتْهُ فَقَدِمَ عَلَيَّ ﷺ فَوَافَقَهُ وَهُوَ مَيِّتٌ فَحَرَّقَهُ بِالنَّارِ فَمِنْ ثَمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ»

Abdullah b. el-Hâris bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Cudcud el-Cundaî'ye yakın ilgi gösterirdi. Cudcud, Yemen'e gidince orada bir kadına aşık oldu ve kadının ailesine: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu kadını yanıma göndermenizi emretti" dedi. Kadının ailesi: "En son Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile görüştüğümüzde zinayı haram kılmıştı" diyerek işin aslını öğrenmek için Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) adam gönderdiler. Hz. Peygamber de (sallallahu aleyhi vesellem) Hz. Ali'yi gönderdi ve: "Adamın yanına git! Şayet canlı olarak yetişirsen öldür. Canlı olarak yetişemezsen cesedini ateşte yak" buyurdu. Bu arada Cudcud gece vakti su içmek için çıktığında bir yılan tarafından sokulup öldü. Hz. Ali gelip de adamı ölü bulunca cesedini ateşte yaktı. Bu olayın ardından Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Benim adıma yalan söyleyen kişi cehennemdeki yerine de hazırlansın" buyurdu.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ ﷺ بِأَسْمَاءِ الْمُنَافِقِينَ وَصِدْقِهِ فِي ذَلِكَ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM), Münafıkların İsimlerini Doğru Bir Şekilde Bildirmesi

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَرْثِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ كَهْجَلٍ، عَنْ رَجُلٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ سُفْيَانُ: أَرَاهُ عِيَاضَ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ. قَالَ: خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: إِنَّ مِنْكُمْ مُنَافِقِينَ فَمَنْ سَمِعْتُهُ فَلْيَقُمْ، فَقَامَ سِتَّةٌ وَثَلَاثُونَ. فَقَالَ: «إِنَّ فِيكُمْ أَوْ مِنْكُمْ مُنَافِقِينَ فَسَلُّوا اللَّهَ الْعَالِيَةَ». فَمَرَّ عُمَرُ ﷺ بِرَجُلٍ مُتَقَنَّعٍ كَانَ يَعْرِفُهُ فَقَالَ، مَا شَأْنُكَ فَأَخْبَرَهُ بِمَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: بُعْدًا لَكَ سَائِرَ الْيَوْمِ.

¹ Bakın: Feydu'l-Kadîr (6/214).

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ، حَدَّثَنَا أَبُو حَذِيفَةَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ سَلَمَةَ، عَنْ عِيَّاضِ بْنِ عِيَّاضٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ، قَالَ: «لَقَدْ خَطَبَنَا النَّبِيُّ ﷺ فَذَكَرَهُ.

Ebû Mes'ûd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bizlere bir hutbe verdi. Hutbesinde: "İçinizde münafiklar var! Kimin adını söylersem kalksın!" buyurdu. Sonra isimlerini sayınca otuz altı kişi ayağa kalktı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara: "Aranızda (veya içinde) münafiklar var! Allah'tan afiyeti dileyin" buyurdu. Daha sonra Ömer, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ismini saydığı ve tanıdığı adamlardan biriyle karşılaştı. Adam yüzünü örtmüştü. Ömer ona: "Neyin var?" diye sorunca, adam Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sözlerini anlattı. Bunun üzerine Ömer ona: "Bugünden itibaren benden uzak dur!" dedi.¹

Ebû Mes'ûd der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bizlere bir hutbe verdi..." Sonrasında ravi bir önceki hadisin aynısını zikreder.

بَابُ مَا رُوِيَ فِي إِخْبَارِهِ ﷺ [الرَّجُلَ] الَّذِي وُصِفَ
بِالْإِجْتِهَادِ فِي الْعِبَادَةِ بِمَا حَدَّثَتْهُ نَفْسُهُ وَبِغَيْرِ ذَلِكَ مِنْ حَالِهِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESSELLEM), İbadete Düşkün Olan Adamın İçinden Geçenleri ve Başka Hallerini Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَغْفُوبَ، حَدَّثَنَا الرَّيُّعُ بْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ بَكْرٍ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا الرَّقَّاشِيُّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: ذَكَرُوا رَجُلًا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَذَكَرُوا قُوَّتَهُ فِي الْجِهَادِ وَاجْتِهَادَهُ فِي الْعِبَادَةِ فَإِذَا هُمْ بِالرَّجُلِ مَقْبِلٍ، قَالُوا: هَذَا الَّذِي كُنَّا نَذْكُرُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنِّي لَأَرَى فِي وَجْهِهِ سَنَعَةً مِنَ الشَّيْطَانِ ثُمَّ أَقْبَلَ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ هَلْ حَدَّثْتَ نَفْسَكَ- وَفِي رِوَايَةِ أَبِي سَعِيدٍ- هَلْ حَدَّثْتَكَ نَفْسَكَ أَنَّهُ لَيْسَ فِي الْقَوْمِ أَحَدٌ خَيْرٌ مِنْكَ؟ قَالَ: نَعَمْ! ثُمَّ ذَهَبَ فَاخْتَطَّ مَسْجِدًا وَصَفَ بَيْنَ قَدَمَيْهِ يُصَلِّي، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ

¹ Ahmed, Müsned (5/273).

ﷺ: مَنْ يَقُومُ إِلَيْهِ فَيَقْتُلُهُ قَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَنَا فَاذْطَلِقْ إِلَيْهِ فَوَجَدَهُ قَائِمًا يُصَلِّي فَهَابَ أَنْ يَقْتُلَهُ فَاَنْصَرَفَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَجَدْتُهُ قَائِمًا يُصَلِّي فَهَيْبْتُ أَنْ أَقْتُلَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَيُّكُمْ يَقُومُ إِلَيْهِ فَيَقْتُلُهُ؟ فَقَالَ عُمَرُ: أَنَا فَاذْطَلِقْ إِلَيْهِ فَصَنَعَ كَمَا صَنَعَ أَبُو بَكْرٍ، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَيُّكُمْ يَقُومُ إِلَيْهِ فَيَقْتُلُهُ؟ قَالَ عَلِيٌّ: أَنَا، قَالَ أَنْتَ إِنْ أَدْرَكْتَهُ فَذَهَبَ فَوَجَدَهُ قَدْ اِنْصَرَفَ فَرَجَعَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: هَذَا أَوَّلُ قَرْنٍ خَرَجَ فِي أُمَّتِي لَوْ قَتَلْتَهُ مَا اخْتَلَفَ اثْنَانِ بَعْدَهُ مِنْ أُمَّتِي، ثُمَّ قَالَ: إِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ افْتَرَقَتْ عَلَى إِحْدَى وَسَبْعِينَ فِرْقَةً وَإِنَّ أُمَّتِي سَتَفْتَرِقُ عَلَى ثَمَنِينَ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً كُلُّهَا فِي النَّارِ إِلَّا فِرْقَةً وَاحِدَةً.

قَالَ يَزِيدُ الرَّقَاشِيُّ هِيَ الْجَمَاعَةُ.

Enes b. Mâlik anlatıyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında bir adamın cihadda ne kadar cesur, ibadetine de ne kadar düşkün olduğundan bahsettiler. Bahsederken adam karşıdan görününce: "İşte sana bahsettiğimiz adam bu!" dediler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu görünce: *"Canım elinde olana yemin olsun ki bu adamın yüzünde şeytani bir dokunuş görüyorum"* buyurdu. Adam gelince selam verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adama: *"Geldiğinde bu topluluğun içinde senden daha hayırlı birinin olmadığını düşündün değil mi?"* diye sorunca, adam: "Evet!" dedi. Sonra gidip Mescid'e gitti. Önüne bir çizgi çekti ve ayaklarını hizaya sokup namaza durdu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"İçinizden kim kalkıp onu öldürür?"* diye sordu. Ebû Bekr: "Ben!" dedi ve gitti. Adamın yanına gittiğinde namaz kıldığını görünce öldürmekten çekindi. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına dönüp: "Ey Allah'ın Resûlü! Yanına gittiğimde namaz kılıyordu. Namazdayken onu öldürmekten çekindim" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"İçinizden kim kalkıp onu öldürür?"* diye sorunca Ömer: "Ben!" dedi ve gitti. Ancak o da adamı namazda görünce Ebû Bekr gibi geriye döndü. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"İçinizden kim kalkıp onu öldürür?"* diye sorunca Hz. Ali: "Ben!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şayet onu yerinde bulursan öldürürsün"* buyurdu. Hz. Ali gitti, ancak adam oradan gitmişti. Döndüğünde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Ümmetimin içinde ilk ayrılık bundan çıkacaktır. Şayet onu öldürseydin ondan sonra ümmetim içinde iki kişi bile ihtilafa düşmezdi"* buyurdu.

Sonra: “İsrâil oğulları yetmiş bir fırkaya ayrıldı. Ümmetim ise yetmiş iki fırkaya ayrılacak, biri haricinde diğerlerinin tümü cehennem ateşinde olacaktır” buyurdu.¹

Yezîd er-Rakkâşî: “Bu bir tanesi de cemaat olarak kalan fırkadır” demiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ الْمَرْأَةَ الصَّائِمَةَ بِمَا كَانَ مِنْ شَأْنِهَا فِي حِفْظِ لِسَانِهَا

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM), Oruç Tutan Kadına Dilini Tutması Yönünde Söyledikleri

أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، أَخْبَرَنَا يَسْعَرُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ، قَالَ: كَانَتْ امْرَأَةً فِي لِسَانِهَا ذَرَابَةُ فَاتَتْ النَّبِيَّ ﷺ فَلَمَّا أُمْسَتْ دَعَاَهَا إِلَى طَعَامِهِ فَقَالَتْ لَهُ: إِنِّي كُنْتُ صَائِمَةً فَقَالَ: مَا صُمْتَ، فَلَمَّا كَانَ الْيَوْمُ الْآخِرُ تَحَفَّظْتُ بَعْضَ التَّحَفُّظِ، فَلَمَّا أُمْسَتْ دَعَاَهَا إِلَى طَعَامِهِ، فَقَالَتْ: أَمَا إِنِّي كُنْتُ الْيَوْمَ صَائِمَةً. قَالَ: كَذَبْتَ، فَلَمَّا كَانَ الْيَوْمُ الْآخِرُ تَحَفَّظْتُ وَلَمْ يَكُنْ مِنْهَا شَيْءٌ، فَلَمَّا أُمْسَتْ دَعَاَهَا إِلَى طَعَامِهِ قَالَتْ أَمَا أَنَا كُنْتُ صَائِمَةً. قَالَ الْيَوْمَ صُمْتَ

Ebu'l-Bahterî der ki: Kadının birinin dili çok keskindi. Kadın Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) yanına geldi. Akşam vakti Hz. Peygamber (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) onu yemeğe davet edince kadın: “Bugün oruçluydum” dedi. Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM): “*Sen bugün oruç tutmadın*” buyurdu. Bu söz üzerine kadın diğer gün diline biraz hakim oldu. Akşam vakti Hz. Peygamber (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) onu yine yemeğe davet edince, kadın: “Ben bugün de oruçluydum” dedi. Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM): “*Yanılıyorsun*” buyurdu. Diğer gün kadın diline hakim olup ağzından kötü bir şey çıkmadı. Akşam vakti Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) onu yine yemeğe davet edince, kadın: “Ben bugün de oruçluydum” dedi. Hz. Peygamber (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM): “*İşte bugün oruç tuttun*” buyurdu.²

Mürsel bir hadistir.

¹ Ahmed, Müsned (3/120).

² Suyûtî, el-Hasâisu'l-Kübrâ (2/104).

بَابُ مَا جَاءَ فِي وَغْدِهِ مَنِ اسْتَعَفَّ بِالْإِعْقَافِ وَمَنِ اسْتَعْنَى
بِالْإِغْنَاءِ وَوُجُودِ صِدْقِهِ فِي أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ وَغَيْرِهِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) İffetli Davranıp Başkasına El Açmayan Kişiler Hakkında Söylediklerinin Ebû Saîd el-Hudrî ve Başkasında Kendini Göstermesi

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَنَادَةَ حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ أَيُّوبَ الضَّبْعِيُّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ زَيْنَادٍ التُّشَيْرِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَخِي، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ. أَنَّهُ قَالَ: أَصَابَنَا جُوعٌ مَا أَصَابَنَا مِثْلُهُ قَطُّ فِي جَاهِلِيَّةٍ وَلَا إِسْلَامٍ، قَالَتْ لِي أُخْتِي فُرَيْعَةُ: اذْهَبِي إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَسَلِّهِ لَنَا فَوَاللَّهِ يَخِيبُ سَائِلُهُ، لِأَنَّكَ مِنْهُ بِأَحْدَى اثْنَتَيْنِ إِمَّا أَنْ يَكُونَ عِنْدَهُ فَيُعْطِيكَ وَإِمَّا أَنْ لَا يَكُونَ عِنْدَهُ فَيَقُولَ أَعِينُوا أَحَاكُم فَلَمْ أَكْرَهُ ذَلِكَ فَلَمَّا دَنَوْتُ مِنَ الْمَسْجِدِ وَهُوَ يَوْمُئِذٍ لَيْسَ لَهُ حِدَارٌ سَمِعْتُ صَوْتَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقُلْتُ: إِنَّ هَذَا النَّبِيَّ ﷺ يَخْطُبُ فَكَانَ أَوَّلُ مَا فَهِمْتُ مِنْ قَوْلِهِ مَنْ يَسْتَعِفَّ يُعْقَهُ اللَّهُ وَمَنْ يَسْتَعْنِ يُغْنِيهِ اللَّهُ فَقُلْتُ: ثَكَلْتُكَ أُمَّكَ سَعْدُ بْنُ مَالِكٍ وَاللَّهِ لَكَأَنَّكَ أَرَدْتَ بِهَذَا. لَا جَرَمَ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ لَا شَيْءَ بَعْدَ مَا سَمِعْتُ مِنْكَ. فَجَلَسْتُ فَلَمَّا فَرَعَ رَجَعْتُ وَفُرَيْعَةُ تُقْبِلُ وَتَذِيرُ أَقْصَى الْأَجَامِ إِلَى بَابِهِ. قَدْ أَدَامَهَا الْجُوعُ.

قَالَ: فَلَمَّا حَصَلْتُ بِبَيْعِ الزُّبَيْرِ أَنْصَرْتُ لَيْسَ مَعِيَ شَيْءٌ فَلَمَّا جِئْتُ قَالَتْ: مَالِك؟ فَوَاللَّهِ مَا يَخِيبُ سَائِلُهُ فَأَخْبَرْتُهَا بِالَّذِي سَمِعْتُ مِنْهُ. قَالَتْ: فَسَأَلْتُهُ بَعْدَ ذَلِكَ؟ فَقُلْتُ: لَا. قَالَتْ: أَحْسَنْتَ فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْغَدِ فَإِنِّي وَاللَّهِ لَا تُعْبُ نَفْسِي تَحْتَ الْأَجْمِ إِذْ وَجَدْتُ مِنْ دَرَاهِمٍ يَهُودَ فَابْتَعْنَا بِهِ وَأَكَلْنَا، ثُمَّ وَاللَّهِ مَا زَالَ النَّبِيُّ ﷺ مُحْسِنًا

وَرَوَاهُ هِلَالُ بْنُ حِصْنٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: فَرَجَعْتُ فَمَا سَأَلْتُ أَحَدًا بَعْدَهُ شَيْئًا فَجَاءَتِ الدُّنْيَا، فَمَا مِنْ أَهْلِ نَيْبٍ مِنَ الْأَنْصَارِ أَكْثَرَ أَمْوَالًا مِنَّا.

Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Öylesine bir açlığa maruz kaldık ki ne Cahiliye, ne de İslam döneminde benzerini yaşamamıştık. Kız kardeşim Furey'a bana: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) git de bir şeyler istel! Zira vallahi ondan bir şey isteyen boş çevirmez. Ondan bir şey istemen halinde yanında bir şeyler varsa

sana verecek, bir şey yoksa da ashâbına sana yardım etmelerini söyleyecektir" dedi. Kız kardeşimin bu sözü bana makul geldi ve Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gittim.

Mescid'e yaklaştığımda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sesini duydum. O zamanlar Mescid'in henüz duvarları yoktu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kimseden bir şeyler istemeyip iffetli davranan kişiyi Yüce Allah iffetli kılar. Başkalarına el açmayan kişiyi de Yüce Allah kimseye muhtaç bırakmaz"* diyordu. Bunu duyunca kendi kendime: "Annesiz kalasica, ey Sa'd b. Mâlik! Vallahi sanki bu sözle sen kastedildin! Seni hakla gönderene yemin olsun ki senden bu sözü duyduktan sonra artık benim için sorun yoktur" demeye başladım.

Mescid'e gelip oturdum. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) konuşmasını bitirince eve döndüm. Kız kardeşim Furey'a aklıktan bitkin düşmüş bir şekilde evin içinde ileri geri gidip geliyordu. Zübeyr'in evinin oraya ulaştığımda elimde bir şey olmadığını gördü. Yanına vardığımda: "Ne oldu? Vallahi ondan bir şeyi isteyen asla boş çevirmezdi?" deyince duyduklarımı ona söyledim. "Bunu duyduktan sonra ondan bir şey istedin mi?" diye sorunca: "Hayır!" karşılığını verdim. Furey'a: "İyi etmişsin" dedi. Diğer gün duvarın dibini eşelerken Yahudilere ait eski dirhemler (gümüş paralar) buldum. Onları satıp yiyecek aldım. Vallahi Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hâlâ bizlere iyilikler yapıp duruyor.¹

Hilâl b. Hısn da bunu Ebû Saîd'den rivayet ederken onun: "Vallahi oradan döndükten sonra hiç kimseden bir şey istemedim. Daha sonra ise o kadar çok malımız oldu ki Ensârlılar içinde bizden daha fazla malı olan bir aile yoktu" dediğini zikreder.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ يَسْرَانَ أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْوَلِيدِ الْفَحَّامُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: جِئْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَأَنَا أُرِيدُ أَنْ أَسْأَلَهُ فَوَجَدْتُهُ جَالِسًا عَلَى الْمِنْبَرِ يَخْطُبُ النَّاسَ: مَنْ يَسْتَغْفِرُ يُعْفَ اللَّهُ وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللَّهُ. فَرَجَعْتُ وَقُلْتُ: لَا أَسْأَلُهُ فَلَأَنَا أَكْثَرُ قَوْمِي مَالًا.

Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Kendisinden bir şeyler istemek için Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiğimde minberin üzerinde konuşma yapıyor ve:

¹ Buhârî, rikâk (20), Müslim, zekât (2/729) ve Ahmed, Müsned (3/3).

"Kimseden bir şeyler istemeyip iffetli davranan kişiyi Yüce Allah iffetli kılar. Başkalarına el açmayan kişiyi de Yüce Allah kimseye muhtaç bırakmaz" diyordu. Bunun üzerine: "Ondan bir şey istemeyeceğim" deyip geri döndüm. Şimdi ise kabilem içinde en fazla malı olan kişi benim.

بَابُ مَا رُوِيَ فِي إِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ السَّائِلِ بِمَا أَرَادَ أَنْ يَسْأَلَهُ عَنْهُ قَبْلَ سُؤَالِهِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) Kendisine Sorulacak Olan Soruları Sorulmadan Haber Vermesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُهَيْبَانَ، حَدَّثَنَا حَزْمَةُ أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهَبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدِ بْنِ الْأَسَدِيِّ أَنَّهُ سَمِعَ وَابِصَةَ الْأَسَدِيَّ، قَالَ: جِئْتُ لِأَسْأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنِ الْبِرِّ وَالْإِثْمِ، فَقَالَ مِنْ قَبْلِ أَنْ أَسْأَلَهُ: جِئْتَ يَا وَابِصَةَ تَسْأَلُنِي عَنِ الْبِرِّ وَالْإِثْمِ، قُلْتُ: أَيْ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ إِنَّهُ لِلَّذِي جِئْتُ أَسْأَلُكَ عَنْهُ، فَقَالَ: الْبِرُّ مَا أَنْشَرَحَ لَهُ صَدْرُكَ، وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي نَفْسِكَ وَإِنْ أَفْتَاكَ عَنْهُ النَّاسُ

Vâbisa el-Esedî der ki: İyilik ve kötülüğün ne olduğunu sormak üzere Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiğimde henüz konuşmadan: "Ey Vâbisa! İyilik ile kötülüğün ne olduğunu sormak için geldin" buyurdu. "Seni hakla gönderene yemin olsun ki evet, bunu sormak için gelmiştim" dediğimde Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "İyilik, yaptığında içini rahatlatan şeydir. Kötülük ise insanlar aksi yönde sana fetva verse de yapması içine sinmeyen şeydir" buyurdu.¹

وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ الصَّفَّارِ، حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنِ الزُّبَيْرِ أَبِي عَبْدِ السَّلَامِ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ. يَعْنِي ابْنَ مَكْرَزٍ عَنْ وَابِصَةَ قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَأَنَا أُرِيدُ أَنْ لَا أَدْعَ شَيْئًا مِنَ الْبِرِّ وَالْإِثْمِ إِلَّا سَأَلْتُهُ عَنْهُ. فَجَعَلْتُ أَتَخَطَّى النَّاسَ فَقَالُوا: إِلَيْكَ يَا وَابِصَةُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقُلْتُ: دَعُونِي أَدْنُ مِنْهُ فَقَالَ: أَدْنُ يَا وَابِصَةُ أَدْنُ يَا وَابِصَةُ فَدَنَوْتُ حَتَّى مَسَسْتُ رُكْبَتِي رُكْبَتَهُ فَقَالَ: يَا وَابِصَةَ أَخْبِرْكَ بِمَا جِئْتَ تَسْأَلُنِي عَنْهُ. فَقُلْتُ: أَخْبِرْنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ جِئْتَ تَسْأَلُنِي عَنِ الْبِرِّ

¹ Ahmed, Müsned (4/227).

وَالْإِنَّم قُلْتُ نَعَمْ قَالَ فَجَمَعَ أَصَابِعُهُ فَجَعَلَ يَنْكُثُ بِهَا فِي صَدْرِي وَيَقُولُ: يَا وَابِصَةُ! اسْتَنْفَتِ قَلْبَكَ اسْتَنْفَتِ نَفْسَكَ. الْبِرُّ مَا أَطْمَأَنَّ إِلَيْهِ الْقَلْبُ وَاطْمَأَنَّتَ إِلَيْهِ النَّفْسُ وَالْإِنَّم مَا حَاكَ فِي النَّفْسِ وَتَرَدَّدَ فِي الصَّدْرِ وَإِنْ أَفْكَكَ النَّاسُ وَأَفْتَوْكَ

Vâbisa anlatıyor: İyilik ve kötülük konusunda sormadık hiçbir şey bırakmama niyetiyle Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldim. Cemaati yara yara ilerlerken bana: "Ey Vâbisa! Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) uzak dur!" demeye başladılar. Ancak: "Bırakın da yanına yaklaşayım!" karşılığını verdim. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Vâbisa! Yaklaş! Ey Vâbisa! Yaklaş!" buyurunca yanına kadar, dizlerim dizlerine değecek şekilde yaklaştım. Bana: "Ey Vâbisa! Neyi sormak için geldiğini sana söyleyeyim mi?" buyurunca: "Ey Allah'ın Resûlü! Söyle" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bana iyilik ile kötülüğün ne olduğunu sormak için geldin" buyurunca: "Evet!" dedim. Bunun üzerine parmaklarını bir araya getirdi. Bir yandan göğsüme vurup bir yandan da şöyle buyurdu: "Ey Vâbisa! Bir şey yapacağın zaman ilk önce kalbine danış, kendine sor! Bil ki iyilik, kalbini rahatlatan ve içine sinen şeydir. Kötülük ise insanlar aksi yönde sana fetva verse de kalbini rahatsız eden ve içine sinmeyen şeydir."¹

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنِ قَدَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ شَيْبَانَ بْنِ الْبَغْدَادِيِّ الْهَرَوِيُّ، أَخْبَرَنَا مُعَاذُ بْنُ نَجْدَةَ، حَدَّثَنَا خَلَّادُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ نَبِيِّ اللَّهِ ﷺ فَجَاءَهُ رَجُلَانِ أَحَدُهُمَا أَنْصَارِيٌّ وَالْآخَرُ ثَقَفِيٌّ فَابْتَدَرَ الْمَسْأَلَةَ لِلْأَنْصَارِيِّ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَا أَخَا ثَقِيفٍ إِنَّ الْأَنْصَارِيَّ قَدْ سَبَقَكَ بِالْمَسْأَلَةِ فَقَالَ الْأَنْصَارِيُّ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَإِنِّي أَبْدَأُ بِهِ فَقَالَ: سَلْ عَنْ حَاجَتِكَ وَإِنْ شِئْتَ أَنْبَأَنَّكَ بِالَّذِي جِئْتَ تَسْأَلُ عَنْهُ قَالَ: فَذَاكَ أَعْجَبُ إِلَيَّ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ فَإِنَّكَ جِئْتَ تَسْأَلُ عَنْ صَلَاتِكَ بِاللَّيْلِ وَعَنْ رُكُوعِكَ وَعَنْ سُجُودِكَ وَعَنْ صِيَامِكَ وَعَنْ غُسْلِكَ مِنَ الْجَنَابَةِ. فَقَالَ: وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ إِنَّ ذَلِكَ الَّذِي جِئْتَ أَسْأَلُكَ عَنْهُ قَالَ: أَمَّا صَلَاتُكَ بِاللَّيْلِ فَصَلِّ أَوَّلَ اللَّيْلِ وَآخِرَ اللَّيْلِ وَنَمِّ وَسَطَهُ. قَالَ: أَفَرَأَيْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنْ صَلَّيْتُ وَسَطَهُ؟ قَالَ: فَانْتَ إِذَا إِذَا. قَالَ: وَأَمَّا رُكُوعُكَ فَإِذَا أَرَدْتَ فَاجْعَلْ كَفِّكَ عَلَى رُكْبَتَيْكَ وَافْرِجْ بَيْنَ أَصَابِعِكَ ثُمَّ ارْفَعْ

¹ Ahmed, Müsned (4/228) ve İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-nihâye (6/181-182).

رَأْسَكَ فَانْتَصِبَ قَائِمًا حَتَّى يَرْجِعَ كُلُّ عَظْمٍ إِلَى مَكَانِهِ فَإِذَا سَجَدْتَ فَأَمَّا كَيْنَ جَبْهَتِكَ مِنْ الْأَرْضِ وَلَا تَنْقَرُ وَأَمَّا صِيَامُكَ فَصُمِ اللَّيْلِي الْبَيْضَ يَوْمَ ثَلَاثَةِ عَشَرَ وَيَوْمَ أَرْبَعَةَ عَشَرَ وَيَوْمَ خَمْسَةَ عَشَرَ. ثُمَّ أَقْبَلَ إِلَى الْأَنْصَارِيِّ فَقَالَ: يَا أَخَا الْأَنْصَارِ اسْأَلْ عَنْ حَاجَتِكَ وَإِنْ شِئْتَ أَنْبَأُكَ بِالَّذِي جِئْتَ تَسْأَلُ عَنْهُ، قَالَ: فَذَلِكَ أَعْجَبُ إِلَيَّ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: فَإِنَّكَ جِئْتَ تَسْأَلُ عَنْ خُرُوجِكَ مِنْ بَيْتِكَ تَوْمُ الْبَيْتِ الْعَتِيقِ، وَتَقُولُ: مَاذَا لِي فِيهِ؟ وَعَنْ وَقُوفِكَ بِعَرَفَاتٍ، وَتَقُولُ: مَاذَا لِي فِيهِ، وَعَنْ حَلْقِكَ رَأْسَكَ وَتَقُولُ: مَاذَا لِي فِيهِ وَعَنْ طَوَافِكَ بِالْبَيْتِ وَتَقُولُ مَاذَا لِي فِيهِ، وَعَنْ رَمِيكَ الْجِمَارِ، وَتَقُولُ: مَاذَا لِي فِيهِ؟ قَالَ إِي وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ، إِنَّ هَذَا الَّذِي جِئْتَ أَسْأَلُ عَنْهُ. قَالَ: أَمَّا خُرُوجُكَ مِنْ بَيْتِكَ تَوْمُ الْبَيْتِ، الْحَرَامِ قَالَ فَإِنَّ لَكَ بِكُلِّ مَوْطَأَةٍ تَطَّأُهَا رَاحِلَتُكَ أَنْ تُكْتَبَ لَكَ حَسَنَةٌ وَتُمَحَى عَنْكَ سَيِّئَةٌ، وَإِذَا وَقَفْتَ بِعَرَفَاتٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَنْزِلُ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَيَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ: هَؤُلَاءِ عِبَادِي جَاءُونِي شُعْنًا غَيْرًا مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ يَرْجُونَ رَحْمَتِي وَيَخَافُونَ عَذَابِي وَهُمْ لَمْ يَرَوْنِي فَكَيْفَ لَوْ رَأُونِي فَلَوْ كَانَ عَلَيْكَ مِثْلُ رَمْلِ عَالِجٍ ذُنُوبًا أَوْ قَطْرِ السَّمَاءِ أَوْ عَدَدِ أَيَّامِ الدُّنْيَا غَسَلَهَا عَنْكَ، وَأَمَّا رَمِيكَ الْجِمَارِ فَإِنَّ ذَلِكَ مَذْخُورٌ لَكَ عِنْدَ رَبِّكَ، فَإِذَا حَلَقْتَ رَأْسَكَ فَإِنَّ لَكَ بِكُلِّ شَعْرَةٍ تَسْقُطُ مِنْ رَأْسِكَ أَنْ تُكْتَبَ لَكَ حَسَنَةٌ وَتُمَحَى عَنْكَ سَيِّئَةٌ، فَإِذَا طُفْتَ بِالْبَيْتِ خَرَجْتَ مِنْ ذُنُوبِكَ لَيْسَ عَلَيْكَ مِنْهَا شَيْءٌ.

وَلَهُ شَاهِدٌ بِإِسْنَادٍ حَسَنِ.

Abdullah b. Ömer anlatıyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında otururken biri Ensârlı, diğeri de Sakîfli iki adam soru sormak için geldiler. Ensârlı olan daha acele davranıp öne geçince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) diğesine: *"Ey Sakîfli kardeşim! Soru sormada Ensârlı senden daha önce davrandı"* buyurdu. Ensârlı adam: *"Ey Allah'ın Resûlü! Ben sıramı ona veriyorum"* deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Sakîfli olan adama: *"İstediğin sor! Ama istiyorsan hangi soruları sormak için geldiğini sana söyleyeyim"* buyurdu. Sakîfli adam: *"Ey Allah'ın Resûlü! Bunu yapman daha çok hoşuma gider"* dedi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Gece namazı, rükû, secde, oruç ve gusül konusunu sormak için geldin"* buyurunca, Sakîfli: *"Seni hakla gönderene yemin olsun ki bunları sormak için gelmişim"* dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi

(resellem): "Gece namazı konusunda, gecenin başı ve sonunda kıl, ortasında ise uyu" buyurunca, adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Gecenin ortasında kılsam?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Artık sana kalmış" buyurdu ve şöyle devam etti: "Rükûya gelince, rükûya gittiğin zaman avuç içlerini dizlerine koy ve parmaklarını aç. Sonra başını rükûdan kaldır. Bütün eklemlerin yerli yerine yerleşecek şekilde ayakta dur. Secdeye gittiğin zaman alnını yere iyice yapıştır. Sadece yere değdirip kaldırma. Oruca gelince, her ayın, eyyâmu'l-bîd denilen on üç, on dört ve on beşinci günlerini tut."

Daha sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ensârlı olan adama döndü ve: "Ey Ensârlı kardeşim! İsteddiğini sor! Ama istiyorsan hangi soruları sormak için geldiğini sana söyleyeyim" buyurdu. Ensârlı adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Bunu yapman daha çok hoşuma gider" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Kâbe'ye gitmek için evinden çıkışının karşılığında alacağın sevabı, Arafat'ta vakfe yapmanın karşılığında alacağın sevabı, başını tıraş etmenin karşılığında alacağın sevabı, Kâbe'yi tavaf etmenin karşılığında alacağın sevabı, cemreleri atmanın karşılığında alacağın sevabı sormak için geldin" buyurdu. Ensârlı: "Seni hakla gönderene yemin olsun ki evet, bunları sormak için gelmiştim" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Kâbe'yi ziyaret için evinden çıktığında bineğinin attığı her bir adımda sana beş iyilik yazılıp beş kötülüğün de silinir. Arafat'ta vakfe yaptığın zaman Yüce Allah dünya semasına iner ve meleklerle: «Bunlar beni görmedikleri halde rahmetimi umarak ve azabımdan korkarak üstü başı dağılmış, toz içinde dört bir taraftan bana gelen kullarımdır. Ya beni görüyor olsalardı ne yaparlardı?» buyurur. Şayet çöldeki kum taneleri veya yağmur damlaları veya dünya günleri kadar günahın olsa dahi Yüce Allah bunları yıkayıp temizler. Cemreleri atmanın sevabı Rabbinin katında senin için saklanacaktır. Başını tıraş ettiğin zaman başından düşen her bir kıl için sana bir iyilik yazılıp bir günahın silinir. Kâbe'yi tavaf ettiğin zaman günahlarından tamamen temizlenirsin."¹

İsnâdı hasen olan bir şahidi vardır.

¹ Suyûtî, el-Hasâisu'l-Kübrâ (2/101).

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنِ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ مَطَرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ يُونُسَ السُّنَّانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَرْحَبِيُّ، حَدَّثَنَا غُبَيْدَةُ بْنُ الْأَسْوَدِ، حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ الْوَلِيدِ الْجَنْدَبِيُّ، عَنْ سَيَّانِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ مُصَرِّفٍ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ- وَأُظُنُّهُ رَجُلًا مِنْ ثَقِيفٍ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ! كَلِمَاتُ أَسْأَلُكَ عَنْهُنَّ تُعَلِّقُنَّيْهِنَّ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِمَعْنَاهُ. إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: وَإِذَا رَمَى الْجَمْرَةَ فَإِنَّ أَحَدًا لَا يَدْرِي مَالَهُ حَتَّى يُوفَاهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. وَقَالَ فِي الطَّوَافِ: خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَيَوْمٍ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ. وَرَوَى ذَلِكَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ.

Abdullah b. Ömer der ki: "Ensâr'dan bir adam —sanırım Sakîfli bir adamdı— Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi ve: «Ey Allah'ın Resûlü Sana bazı sorular soracağım, cevaplarını vermeni istiyorum» dedi..."

Sonrasında ravi bir önceki hadisin mânâ olarak aynısını zikreder. Ancak cemreler konusunda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Cemreleri attığı zaman bunun sevap olarak karşılığını kişi bilemez ve tam karşılığını ancak kıyamet gününde alabilir"* buyurduğunu zikreder. Tavaf konusunda da Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Annesinden doğduğu gün gibi günahlarından temizlenir"* buyurduğunu aktarır.

Aynısı Enes b. Mâlik'ten de rivayet edilmiştir.↓

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَمَّادٍ الدِّبَاقُ حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا عَطَّافُ بْنُ خَالِدٍ الْمَخْزُومِيُّ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ رَافِعٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَانَ فِي مَسْجِدِ الْخَيْفِ، فَأَتَى رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ، وَرَجُلٌ مِنْ ثَقِيفٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ وَدَعَا لَهُ دُعَاءَ حَسَنًا. ثُمَّ قَالَ: حِجَّتُكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ نَسْأَلُكَ قَالَ إِنْ شِئْتُمَا أَنْ أُخْبِرَكُمَا بِمَا تَسْأَلَانِ عَنْهُ فَعَلْتُ وَإِنْ شِئْتُمَا أَنْ أَشْكُتَ وَتَسْأَلَانِي فَعَلْتُ. قَالََا: أَخْبِرْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ نَزِدْ إِيْمَانًا- أَوْ نَزِدْ يَقِينًا- شَكَّ إِسْمَاعِيلُ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ فِي إِيْخْبَارِهِ بِمَا أَرَادَا أَنْ يَسْأَلَا عَنْهُ يَنْخُرُ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُمَرَ إِلَّا أَنَّهُ زَادَ ذِكْرَ الطَّوَافِ الْأَوَّلِ. فَقَالَ: وَأَمَّا طَوَافُكَ فِي الْبَيْتِ فَإِنَّكَ لَا تَضَعُ رِجْلًا وَلَا تَرْفَعُهَا إِلَّا كَتَبَ اللَّهُ لَكَ بِهَا حَسَنَةً وَمَحَا عَنْكَ بِهَا خَطِيئَةً وَيَرْفَعُ لَكَ بِهَا دَرَجَةً. وَأَمَّا رَكَعَتَاكَ بَعْدَ الطَّوَافِ فَإِنَّهَا كَعِتْقِ رَقَبَةٍ مِنْ نَبِيِّ إِسْمَاعِيلَ وَأَمَّا طَوَافُكَ بِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ كَعِتْقِ سَبْعِينَ رَقَبَةً. ثُمَّ ذَكَرَ الْوُقُوفَ ثُمَّ قَالَ وَأَمَّا رَمْيُكَ الْجِمَارِ فَلَكَ بِكُلِّ حَصَاةٍ تَرْمِيهَا كَبِيرَةٌ مِنَ الْكَبَائِرِ الْمُؤَبَّاتِ الْمُوجِبَاتِ. وَأَمَّا تَحْرُكُ فَمَذْخُورٌ لَكَ عِنْدَ رَبِّكَ

ثُمَّ ذَكَرَ مَا بَعْدَهُ وَقَالَ فَقَالَ الثَّقَفِيُّ: أَخْبِرْنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ جِئْتُ تَسْأَلُنِي عَنِ الصَّلَاةِ. فَإِذَا غَسَلْتَ وَجْهَكَ انْتَشَرَتِ الذُّنُوبُ مِنْ أَظْفَارِ يَدَيْكَ فَإِذَا مَسَحْتَ بِرَأْسِكَ انْتَشَرَتِ الذُّنُوبُ عَنْ رَأْسِكَ وَإِذَا غَسَلْتَ رِجْلَيْكَ انْتَشَرَتِ الذُّنُوبُ مِنْ أَظْفَارِ قَدَمَيْكَ، ثُمَّ إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ فَاقْرَأْ مِنَ الْقُرْآنِ مَا تَيَسَّرَ ثُمَّ إِذَا رَكَعْتَ فَأَمْكِنْ يَدَيْكَ مِنْ رُكْبَتَيْكَ وَافْرُقْ بَيْنَ أَصَابِعِكَ تَطْمِئِنَّ رَأْسُكَ. ثُمَّ إِذَا سَجَدْتَ فَأَمْكِنْ وَجْهَكَ مِنَ السُّجُودِ حَتَّى تَطْمِئِنَّ سَاجِدًا وَصَلَّ مِنْ أَوَّلِ اللَّيْلِ وَآخِرِهِ. قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ: أَفَرَأَيْتَ إِنْ صَلَّيْتُ اللَّيْلَ كُلَّهُ قَالَ: فَإِنَّكَ إِذَا أَنْتَ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından Enes b. Mâlik bildiriyor: "Hayf mescidinde (Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile otururken) biri Ensâr'dan, diğeri de Sakîf kabilesinden iki adam geldi. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) selam verip hayır duada bulundular. Sonra: "Ey Allah'ın Resûlü! Sana soru sormak için geldik" dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): «İstiyorsanız bana soracağınız soruların ne olduğunu sizlere bildireyim. İsterseniz de susup sormanızı bekleyim» buyurunca: «Ey Allah'ın Resûlü! Sen söyle de Allah'a olan imanımız —veya yakinimiz— artsın» dediler..."

Sonrasında ravi, sormak istedikleri soruları Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) onlara bildirmesini İbn Ömer'in rivayetinde geçtiği gibi nakleder. Ancak Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ilk tavafı zikredip: "Kâbe'yi tavaf etmene gelince, attığın her bir adımda Yüce Allah sana bir iyilik sevabı yazıp bir günahını siler ve derecenı bir derece yükseltir. Tavaf sonrası kıldığın iki rekatlık namaz karşılığında İsmâil oğullarından bir köleyi azat etmiş gibi sevap alırsın. Safâ ile Merve arasında sa'y yapmanın karşılığında da yetmiş köleyi azat etmiş gibi sevap alırsın" buyurduğunu bildirir.

Yine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vakfeyi zikrettikten sonra: "Cemreleri atma konusuna gelince, attığın her bir taş karşılığında seni cehenneme sokup helak edecek büyük günahlardan bir tanesi silinir. Keseceğin kurbanın sevabı ise Rabbinin katında senin için saklanır" buyurduğunu bildirir ve şöyle devam eder:

Sakîfli olan adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Benim ne soracağımı söyle" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bana namaz konusunu sormak için geldin" buyurdu ve şöyle devam etti: "Abdest alırken yüzünü yıkadığın

zaman günahların parmaklarının tırnaklarından dökülüp gider. Başını meshettiğin zaman günahların başından dökülüp gider. Ayaklarını yıkadığın zaman günahların ayak parmaklarının tırnaklarından dökülüp gider. Namaza durduğun zaman okuyabildiğin kadarıyla Kur'ân'dan kıraatini yap. Rükûya gittiğin zaman ellerini dizlerinin üzerine iyice yerleştir ve parmaklarının arasını ayır. Rükûyu güzelce yaptıktan sonra secdeye gidince alnını yere iyice koy. Secdeyi de güzelce yap. Gecenin başı ile sonunda namaz kıl."

Sakîfli: "Ey Allah'ın Resûlü! Gecenin tümünde kılsam?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Artık sana kalmış" buyurdu.¹

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ الصَّفَّارِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُسْلِمَةَ الْقَعْنَبِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ خَفْصٍ بْنِ عَاصِمٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زِيَادٍ بْنِ أَنْعَمَ عَنْ سَعْدِ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنْ رَجُلَيْنِ مِنْ كِنْدَةَ مِنْ قَوْمِهِ قَالَا، اسْتَطَلْنَا يَوْمًا فَانْطَلَقْنَا إِلَى عُقْبَةَ بْنِ غَامِرِ الْجُهَنِيِّ، فَوَجَدْنَاهُ فِي ظِلِّ دَارِهِ جَالِسًا، فَقُلْنَا: إِنَّا اسْتَطَلْنَا يَوْمًا فَجِئْنَا نَتَحَدَّثُ عِنْدَكَ، فَقَالَ: وَأَنَا اسْتَطَلْتُ يَوْمِي، فَخَرَجْتُ إِلَى هَذَا الْمَوْضِعِ. قَالَ: ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْنَا فَقَالَ: كُنْتُ أَعْدِمُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَخَرَجْتُ ذَاتَ يَوْمٍ فَإِذَا أَنَا بِرَجَالٍ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ بِالْبَابِ مَعَهُمْ مَصَاحِفُ فَقَالُوا مَنْ يَسْتَأْذِنُ لَنَا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَدَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ مَالِي وَلَهُمْ يَسْأَلُونَنِي عَمَّا لَا أَدْرِي إِنَّمَا أَنَا عَبْدٌ لَا أَعْلَمُ إِلَّا مَا عَلَّمَنِي رَبِّي ﷺ ثُمَّ قَالَ أَبْغِنِي وَضُوءًا فَأَتَيْتُهُ بِوَضُوءٍ فَتَوَضَّأَ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ انْصَرَفَ فَقَالَ لِي وَأَنَا أَرَى السُّرُورَ وَالْبِشْرَ فِي وَجْهِهِ فَقَالَ أَدْخِلِ الْقَوْمَ عَلَيَّ وَمَنْ كَانَ مِنْ أَصْحَابِي فَأَدْخِلْهُ قَالَ: فَأَذِنْتُ لَهُمْ فَدَخَلُوا فَقَالَ: إِنْ شِئْتُمْ أَخْبِرْتُكُمْ عَمَّا جِئْتُمْ تَسْأَلُونِي عَنْهُ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَكَلَّمُوا وَإِنْ شِئْتُمْ فَتَكَلَّمُوا قَبْلَ أَنْ أَقُولَ. قَالُوا قُلْ فَأَخْبَرْنَا. فَقَالَ: جِئْتُمْ تَسْأَلُونِي عَنْ ذِي الْقَرْنَيْنِ إِنَّ أَوَّلَ أَمْرِهِ أَنَّهُ كَانَ غُلَامًا مِنَ الرُّومِ أُعْطِيَ مُلْكًا فَسَارَ حَتَّى أَتَى سَاحِلَ أَرْضِ مِصْرَ فَأَبْتَنَى مَدِينَةً يُقَالُ لَهُ الْإِسْكَندَرِيَّةُ فَلَمَّا فَرَّغَ مِنْ شَأْنِهَا بَعَثَ اللَّهُ ﷻ مَلَكًا فَفَرَّغَ بِهِ فَاسْتَعْلَى بَيْنَ السَّمَاءِ ثُمَّ قَالَ لَهُ: انْظُرْ مَا تَحْتَكَ؟ فَقَالَ: أَرَى مَدِينَتَيْنِ ثُمَّ اسْتَعْلَى بِهِ ثَانِيَةً ثُمَّ قَالَ: انْظُرْ مَا تَحْتَكَ؟ فَتَنَظَّرَ فَقَالَ: لَيْسَ أَرَى شَيْئًا فَقَالَ لَهُ: الْمَدِينَتَيْنِ هُوَ الْبَحْرُ الْمُسْتَدِيرُ وَقَدْ جَعَلَ

¹ Suyûtî, el-Hasâisu'l-Kübrâ (2/39).

اللَّهُ بِكَ لَكَ مَسْلَكًا تَسْلُكُ بِهِ فَعَلَّمَهُ الْجَاهِلَ وَتَبَّتِ الْعَالِمَ، قَالَ: ثُمَّ جَوَزَهُ فَأَبْتَنَى السُّدَّ
جَبَلَيْنِ زَلَقَيْنِ لَا يَسْتَقِيرُ عَلَيْهِمَا شَيْءٌ فَلَمَّا فَرَّغَ مِنْهُمَا سَارَ فِي الْأَرْضِ فَأَتَى عَلَى أُمَّةٍ أَوْ عَلَى
قَوْمٍ وَجُوهُهُمْ كَوُجُوهِ الْكِلَابِ فَلَمَّا قَطَعَهُمْ أَتَى عَلَى قَوْمٍ قِصَارٍ فَلَمَّا قَطَعَهُمْ أَتَى عَلَى قَوْمٍ
مِنَ الْحَيَاتِ تَلْتَقِمُ الْحَيَّةُ مِنْهُمْ الصَّخْرَةَ الْعَظِيمَةَ ثُمَّ أَتَى عَلَى الْغَرَائِقِ وَقَرَأَ هَذِهِ الْآيَةَ إِنََّّا
مَكِّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَآتَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا فَاتَّبَعَ سَبَبًا فَقَالَ هَذَا نَجْدُهُ فِي كِتَابِنَا

Sa'd b. Mes'ûd, kabilesi olan Kinde'den iki adamdan bildiriyor: Bir defasında gün bize çok uzun gelince "Ukbe b. Âmir el-Cühenî'nin yanına gidelim" dedik. Onu evinin gölgesinde otururken bulduk. Ona: "Gün bize çok uzun gelince yanına gelip sohbet edelim dedik" dediğimizde Ukbe: "Bana da gün çok uzun gelince buraya gelip oturdum" karşılığını verdi. Sonra bize dönüp şunu anlattı:

Zamanında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hizmetini görürdüm. Bir gün evden çıkarken kapıda ellerinde mushaflarla Ehl-i Kitab'dan adamlarla karşılaştım. "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girmek için kim bize izin ister" dediklerinde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girip durumu bildirdim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onlarla ne işim olabilir! Bana bilmediğim şeyleri soruyorlar! Oysa ben Rabbimin bana bildirdiğinden başkasını bilmeyen bir kulum!"* buyurdu. Sonra bana: *"Abdest için bana su getir"* buyurdu. Su getirdiğimde abdest alıp Mescid'e çıktı. İki rekat kıldıktan sonra bana: *"O adamları yanıma geçir. Ashabımdan kim varsa onları da geçir"* buyurdu. Yüzünde bir mutluluk ve sevinç görülüyordu. Adamlara izin verdiğimde içeriye girdiler.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara: *"İsterseniz siz henüz konuşmadan bana sormak için geldiğiniz soruları sizlere söyleyeyim. İsterseniz de ben söylemeden siz sorun"* buyurunca, onlar: *"Neyi soracağımızı sen söyle"* dediler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bana Zu'l-Karneyn'i sormak için geldiniz"* buyurdu ve şöyle devam etti: *"Zu'l-Karneyn, Romalı biriydi. Yüce Allah ona hükümdarlık ihsan edince yola çıkıp Mısır sahillerine kadar geldi. Orada İskenderiye şehrini kurdu. Şehrin inşasını bitirince Yüce Allah ona bir melek gönderdi. Melek onu alıp gökle yer arasında bir yere yükseltti ve ona: «Aşağıya bak ne görüyorsun?» diye sordu. Zu'l-Karneyn: «İki şehir görüyorum» karşılığını verdi. Melek onu biraz daha yukarılara çıkardı ve: «Şimdi bak aşağıda ne görüyorsun?» diye sordu. Zu'l-Karneyn:*

«Bir şey göremiyorum» karşılığını verdi. Melek: «O gördüğün iki şehir yuvarlak olan denizdir ve Allah bu denizden sana farklı yerlere yollar açacaktır. Gideceğin yerlerde cahilleri eğit, alimlere de gereken değeri ver» dedi. Denizi aştıktan sonra Zu'l-Karneyn iki sarı dağ arasında bir set inşa etti. Seddin yapımını bitirince yeryüzünde gitmeye devam etti ve yüzleri köpek yüzlerine benzeyen bir toplulukla karşılaştı. Onları geçince kısa boylu bir toplulukla karşılaştı. Onları da aştıktan sonra yılanların bulunduğu bir yere geldi. Her bir yılan da koca bir kayayı yutabiliyordu. Onları da aştıktan sonra turnaların bulunduğu bölgeye geldi.”

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): “Biz onu yeryüzünde kudret sahibi kıldık ve kendisine her konuda (amacına ulaşabileceği) bir yol verdik. O da (Batı'ya gitmek istedi ve) bir yol tuttu”¹ âyetlerini okudu ve: “Onun hakkında bizim Kitâb’ımızda bunları buluyoruz” buyurdu.²

بَابُ إِخْبَارِهِ ﷺ عَنْ قَبْرِ أَبِي رِغَالٍ وَمَا فِيهِ مِنَ الذَّهَبِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESSELLEM), Ebû Riğâl'in Mezarının Yerini ve İçindeki Altını Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنِ قَادَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَامِدٍ الْقَطَارُ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ الْجَبَّارِ الصُّوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، قَالَ أَخْبَرَنَا أَبِي، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ إِسْحَاقَ يُحَدِّثُ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أُمَيَّةَ عَنْ بُجَيْرِ بْنِ أَبِي بُجَيْرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ حِينَ خَرَجْنَا مَعَهُ إِلَى الطَّائِفِ فَمَرَرْنَا بِقَبْرِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ هَذَا قَبْرُ أَبِي رِغَالٍ وَهُوَ أَبُو ثَقِيفٍ وَكَانَ مِنْ ثَمُودَ، وَكَانَ هَذَا الْحَرَمُ يَدْفَعُ عَنْهُ، فَلَمَّا خَرَجَ أَصَابَتْهُ النَّقْمَةُ الَّتِي أَصَابَتْ قَوْمَهُ بِهَذَا الْمَكَانِ فَدُفِنَ فِيهِ وَآيَةُ ذَلِكَ أَنَّهُ دُفِنَ مَعَهُ غُصْنٌ مِنْ ذَهَبٍ، إِنْ أَنْتُمْ نَبَشْتُمْ عَنْهُ أَصْبَيْتُمُوهُ، قَالَ: فَابْتَدَرَهُ النَّاسُ فَاسْتَخْرَجُوا مَعَهُ الْغُصْنَ

Abdullah b. Amr der ki: Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte Tâif seferine çıktığımızda bir mezara uğradık. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): “Bu, Sakîflilerin atası Ebû Riğâl'in mezarıdır. Kendisi Semûd kavmindendi.

¹ Kehf Sur. 84-85

² Suyûtî, el-Hasâisu'l-Kübrâ (2/101).

Harem'de bulunur ve bununla musibetlerden korunurdu. Harem'den çıktığında kavminin maruz kaldığı azaba kendisi de bu mekanda maruz kaldı ve burada gömüldü. Bunun kanıtı da yanında altın bir dalın gömülmüş olmasıdır. Şayet mezarı açacak olursanız dalı onun yanında göreceksiniz” buyurdu. Bunun üzerine yanındaki insanlar hemen mezarı açmaya koyuldular. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) dediği gibi de Ebû Riğâl'in yanında o altın dalı buldular.¹

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ الْخَزِينِيُّ وَتَمْتَامُ قَالَ: حَدَّثَنَا الرَّبَاجِيُّ وَهُوَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ الْقَاسِمِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أُمَيَّةَ عَنْ بُخَيْرِ بْنِ أَبِي بُخَيْرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّهُمْ كَانُوا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي سَفَرٍ أَوْ مَسِيرٍ فَمَرُّوا بِقَبْرِ فَقَالَ هَذَا قَبْرُ أَبِي رِغَالٍ كَانَ مِنْ قَوْمٍ تَمُودَ فَلَمَّا أَهْلَكَ اللَّهُ قَوْمَهُ بِمَا أَهْلَكَهُمْ بِهِ مَنَعَهُ بِمَكَانِهِ مِنَ الْحَرَمِ فَخَرَجَ حَتَّى بَلَغَ ذَا الْمَكَانِ أَوْ الْمَوْضِعِ فَمَاتَ فَدُفِنَ مَعَهُ قَضِيبٌ مِنْ ذَهَبٍ فَأَبْتَدَرْنَاهُ فَاسْتَخَرَجْنَاهُ.

Abdullah b. Amr bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte bir yolculukta veya bir seferde iken bir mezara uğradık. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): “Bu, Semûd kavminden Ebû Riğâl'in mezarıdır. Yüce Allah onları helak ettiği zaman Ebû Riğâl Harem'de bulunmasından dolayı kurtulmuştu. Ancak Harem'den çıkıp bu mekana gelince öldü ve burada gömüldü. Onunla birlikte altın bir dal da gömüldü” buyurdu. Hemen mezarı açtık ve altın dalı çıkardık.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ ﷺ عَنْ أَمْرِ السَّفِينَةِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESSELLEM) Gemidekilerden Haber Vermesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ الصَّنْعَانِيِّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ قَالَ: بَلَغَنِي أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ جَالِسًا فِي أَصْحَابِهِ يَوْمًا فَقَالَ اللَّهُ أَنْجِ أَصْحَابَ السَّفِينَةِ ثُمَّ مَكَتَ سَاعَةً فَقَالَ قَدْ اسْتَمَرَّتْ فَلَمَّا دَنَوْا مِنَ الْمَدِينَةِ قَالَ: قَدْ جَاءُوا يَقُودُهُمْ رَجُلٌ صَالِحٌ. قَالَ وَالَّذِينَ كَانُوا فِي السَّفِينَةِ الْأَشْعَرِيِّينَ وَالَّذِي قَادَهُمْ عَمْرُو بْنُ

¹ Suyûtî, el-Hasâisu'l-Kübrâ (1/272).

الْحَمِيقِ الْخَزَاعِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ أَيْنَ جِئْتُمْ؟ قَالُوا: مِنْ زَيْدٍ، قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: بَارَكَ اللَّهُ فِي زَيْدٍ، قَالَ: وَفِي رِمَعٍ قَالَ: بَارَكَ اللَّهُ فِي زَيْدٍ، قَالُوا: وَفِي رِمَعٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ فِي الثَّالِثَةِ وَفِي رِمَعٍ

وَفِي هَذَا إِخْبَارُهُ عَنِ اخْتِبَاسِ السَّفِينَةِ وَإِشْرَافِهَا عَلَى الْغَرَقِ ثُمَّ دُعَاؤُهُ لَهَا بِالنَّجَاةِ ثُمَّ إِخْبَارُهُ عَنِ اسْتِمْرَارِهَا وَنَجَاتِهَا ثُمَّ بِمَقْدُومِهَا ثُمَّ بِمَنْ يَقُودُهُمْ فَكَانَ الْجَمِيعُ كَمَا قَالَ ﷺ [وَعَلَى آلِهِ] صَلَاةٌ لَا تَنْقُطُ.

Ma'mer der ki: Bize bildirildiğine göre bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbıyla birlikte otururken: *"Allahım! Gemidekileri kurtar"* buyurdu. Bir süre geçtikten sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yollarına devam ettiler"* buyurdu. Gemidekiler Medine'ye yaklaştıklarında ise Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Salih bir adamın öncülüğünde geldiler"* buyurdu. Gemide de Eş'arîler vardı. Onlara öncülük eden kişi de Amr b. el-Hamak el-Huzâî idi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara: *"Nereden geldiniz?"* diye sorunca: *"Zebîd'den geldik"* dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah Zebîd'e bereketler ihsan etsin"* buyurunca: *"Ya Rim'a'ya?"* dediler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"Allah Zebîd'e bereketler ihsan etsin"* buyurdu. Bir daha: *"Ey Allah'ın Resûlü! Ya Rim'a'ya?"* dediklerinde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) üçüncüsünde: *"Rim'a'ya da"* buyurdu.¹

Bu hadiste Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) geminin batmayla karşı karşıya geldiğini bildirmiş, sonra kurtulması için Allah'a dua etmiş, sonra geminin kurtulup yoluna devam etmesini, gemidekilerin Medine'ye yaklaşmasını ve onlara kimin öncülük ettiğini bildirmiştir. Geldiklerinde de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) dediği gibi olduğu anlaşılmıştır.

¹ Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/22).

بَابُ مَا جَاءَ فِي اللَّحْمِ الَّذِي صَارَ حَجَرًا وَإِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ عَنْ سَبِيهِ فَكَانَ كَمَا قَالَ

**Etin Taşlaşması, Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM)
Bunun Sebebini Söylemesi ve Dediği Gibi Çıkması**

ذَكَرَ أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْفُطَّانُ الشَّاشِيُّ- رَحِمَهُ اللَّهُ- فِي كِتَابِهِ، عَنِ الْهَيْثَمِ، بْنِ كَثِيبٍ، حَدَّثَنَا عَيْسَى بْنُ أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا مُصْعَبُ بْنُ الْمِقْدَامِ، حَدَّثَنَا خَارِجَةُ بْنُ مُصْعَبٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ إِسَابِ الْجُرَيْرِيِّ عَنْ مَوْلَى لُعْثَمَانَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ: أَهْدَيْتُ إِلَيَّ قِدْرَةً مِنْ لَحْمٍ، فَقُلْتُ لِلْخَادِمِ: ارْفَعِيهَا لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ حَتَّى يَجِيءَ- قَالَتْ: فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقُلْتُ لِلْخَادِمِ: قَرِّبِي إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الْقِدْرَةَ اللَّحْمَ قَالَتْ: فَجَاءَتْ بِهَا فَأَرَتْهَا أُمُّ سَلَمَةَ فَإِذَا هِيَ قَدْ صَارَتْ مَرْوَةً حَجَرٍ قَالَتْ: فَنَظَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: مَا لَكَ يَا أُمُّ سَلَمَةَ فَقَصَصْتُ عَلَيْهِ الْقِصَّةَ فَقَالَ: لَعَلَّهُ قَامَ عَلَى بَابِكُمْ سَائِلٌ فَأَهْتَنَّمُوهُ قَالَتْ: أَجَلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ: فَإِنَّ ذَاكَ لِذَاكَ.

وَرَوَاهُ أَيْضًا عَنِ الْهَيْثَمِ، عَنْ عَيْسَى بْنِ أَحْمَدَ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ عَاصِمٍ، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ مَوْلَى لُعْثَمَانَ، قَالَ: أَهْدَيْتُ لِأُمِّ سَلَمَةَ بَضْعَةً مِنْ لَحْمٍ. فَذَكَرَ الْقِصَّةَ أَتَمَّ مِنَ الْأُولَى

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Ümmü Seleme anlatıyor: Bana hediye olarak bir tencerede et getirildi. Hizmetçiye: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gelene kadar bunu kaldır" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) geldiğinde hizmetçiye: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) eti getir" dedim. Tencereyi getirip de içine baktığımda taşlaşmış olduğunu gördüm. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni şaşkın bir halde görünce: "Ey Ümmü Seleme! Neyin var?" diye sordu. Olanları anlattığımda Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Sanırım dilencinin biri kapınıza geldi, siz de onu boş çevirdiniz" buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü Öyle oldu" dediğimde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "O zaman bundan dolayı oldu" buyurdu.

Cüreyrî, Osmân'ın bir azatlısından bildiriyor: "Ümmü Seleme'ye bir parça et hediye edildi..." Sonrasında ravi olayı bir önceki rivayetten daha ayrıntılı bir şekilde şöyle aktarır.

حَدَّثَنَا الْفَقِيهُ أَبُو مُحَمَّدٍ الْحَسَنُ بْنُ أَحْمَدَ الْخَالِطُ، وَكَتَبَهُ لِي بِخَطِّهِ أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْبَلْخِيُّ قَاضِي سَمَرْقَنْدَ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ أَحْمَدَ الْمَعْرُوفُ بِالْفَرَاءِ يَبْلُغُ أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ فَارِسُ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ عَنِ الْجُرَيْرِيِّ عَنْ مَوْلَى لُعْثَمَانَ قَالَ:

أَهْدِي لَأُمِّ سَلَمَةَ بَضْعَةً مِنْ لَحْمٍ وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُعْجِبُهُ اللَّحْمُ فَقَالَتْ لِلْخَادِمِ ضَعِيهِ فِي الْبَيْتِ لَعَلَّ النَّبِيَّ ﷺ يَدْخُلُ فَيَأْكُلُهُ فَوَضَعَتْهُ فِي كُوَّةٍ فِي الْبَيْتِ وَجَاءَ سَائِلٌ فَقَامَ عَلَى الْبَابِ فَقَالَ تَصَدَّقُوا بَارَكَ اللَّهُ فِيكُمْ فَقَالُوا لَهُ: بَارَكَ اللَّهُ فِيكَ فَذَهَبَ السَّائِلُ فَدَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ: يَا أُمَّ سَلَمَةَ عِنْدَكُمْ شَيْءٌ أَطْعَمُهُ؟ قَالَتْ: نَعَمْ! قَالَتْ لِلْخَادِمِ: اذْهَبِي فَأْتِي رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بِذَلِكَ اللَّحْمِ، فَذَهَبَتْ فَلَمْ تَجِدْ فِي الْكُوَّةِ إِلَّا قِطْعَةً مَرْوَةً، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَتَأْكُمُ الْيَوْمَ السَّائِلُ؟ قَالَتْ نَعَمْ فَقُلْنَا لَهُ: بَارَكَ اللَّهُ فِيكَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ فَإِنَّ ذَلِكَ اللَّحْمَ عَادَ مَرْوَةً لَمَّا لَمْ تَطْعَمُوهُ السَّائِلُ.

Hiz. Osmân'ın bir azatlısı der ki: Ümmü Seleme'ye bir parça et hediye edildi. Hiz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ise eti çok severdi. Ümmü Seleme hizmetçiye: "Bu eti evde bir yere kaldır, belki Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gelir de ondan yer" dedi. Bunun üzerine hizmetçi eti evde dolaba koydu. O sırada bir dilenci gelip kapıda durdu ve: "Sadaka verin! Allah sizlere bereket versin" dedi. Ancak ona: "Allah sana da bereketler versin" diyerek boş çevirdiler. Dilenci gidince Hiz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Ey Ümmü Seleme! Yiyecek bir şeyiniz var mı?" diye sordu. Ümmü Seleme: "Var" karşılığını verdi ve hizmetçiye: "Gidip eti Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) getir" dedi. Hizmetçi gidince dolapta bir taş parçasından başka bir şey göremedi. Hiz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Bugün size dilenci geldi mi?" diye sorunca, Ümmü Seleme: "Geldi, ona: «Allah sana da bereketler versin» deyip boş çevirdik" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Dilenciye ondan bir şey vermediğiniz için et taşla dönüştü" buyurdu.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِإِسْلَامِ أَبِي الدَّرْدَاءِ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ ﷺ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM), Ebu'd-Derdâ'nın Müslüman Olacağını Bildirmesi ve Dediği Gibi Çıkması

ذَكَرَ أَبُو بَكْرٍ الْفَقَّالُ الشَّاشِيُّ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ أَبِي دَاوُدَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ أَبِي الرَّاهِرَةِ عَنْ جُبَيْرِ بْنِ نَفِيرٍ قَالَ كَانَ أَبُو الدَّرْدَاءِ يَعْبُدُ صَنَمًا فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَإِنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ رَوَاحَةَ وَمُحَمَّدَ بْنَ مَسْلَمَةَ دَخَلَا بَيْتَهُ فَسَرَقَا صَنَمَهُ فَرَجَعَ أَبُو الدَّرْدَاءِ فَجَعَلَ يَجْمَعُ صَنَمَهُ ذَلِكَ وَيَقُولُ وَيَحْكُ هَلِ امْتَنَعْتَ أَلَا دَفَعْتُ عَنْ نَفْسِكَ؟!

فَقَالَتْ أُمُّ الدَّرْدَاءِ لَوْ كَانَ يَنْفَعُ أَحَدًا أَوْ يَدْفَعُ عَنْ أَحَدٍ دَفَعَ عَنْ نَفْسِهِ وَنَفَعَهَا فَقَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ، اعْدِي لِي فِي الْمَغْتَسَلِ مَاءً فَجَعَلَتْ لَهُ مَاءً فَأَغْتَسَلَ وَأَخَذَ حُلَّتَهُ فَلَبِسَهَا ثُمَّ ذَهَبَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَنَظَرَ إِلَيْهِ ابْنُ رَوَاحَةَ مُقْبِلًا فَقَالَ هَذَا أَبُو الدَّرْدَاءِ مَا أَرَاهُ جَاءَ إِلَّا فِي طَلَبِنَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا إِنَّمَا جَاءَ لِيُسَلِّمَ فَإِنَّ رَبِّي ﷻ وَعَدَنِي بِأَبِي الدَّرْدَاءِ أَنْ يَسْلَمَ

Cubeyr b. Nufeyr der ki: Ebu'd-Derdâ'nın Cahiliye'deyken bir putu vardı ve ona ibadet ederdi. Bir defasında Ebu'd-Derdâ evde yokken Abdullah b. Revâha ile Muhammed b. Mesleme gelip bu putu kırdılar. Ebu'd-Derdâ dönünce kırılan putu toplamaya ve: "Yazıklar olsun sana! Kendini onlara karşı koruyamadın mı?" diye söylenmeye başladı. Ümmü'd-Derdâ ona: "Şayet bu putun birine bir faydası olsaydı veya birilerini koruyabilseydi en başta kendine bir faydası olur, kendini korurdu" deyince, Ebu'd-Derdâ ona: "Bana banyoda su hazırla" dedi.

Sonrasında Ebu'd-Derdâ yıkandı, giysisini giydi ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gitti. Abdullah b. Revâha onun geldiğini görünce: "Ebu'd-Derdâ geliyor! Sanırım bizim peşimizden gelmiş!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Hayır! Müslüman olmaya gelmiş! Zira Yüce Rabbim bana Ebu'd-Derdâ'nın Müslüman olacağı sözünü verdi" buyurdu.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِحَالِ مَنْ نَحَرَ نَفْسَهُ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ ﷺ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM), Bir Adamın Kendini Kestiğini Haber Vermesi ve Dediği Gibi Çıkması

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقَرِّيُّ، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، أَخْبَرَنَا إِسْرَائِيلُ، حَدَّثَنَا يَمَّاكُ بْنُ حَرْبٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ السُّوَّائِيِّ، قَالَ: «جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ إِنَّ فُلَانًا مَاتَ. فَقَالَ لَمْ يَمُتْ فَعَادَ الثَّانِيَةَ فَقَالَ إِنَّ فُلَانًا مَاتَ فَقَالَ: لَمْ يَمُتْ فَعَادَ الثَّالِثَةَ فَقَالَ: إِنَّ فُلَانًا مَاتَ نَحَرَ نَفْسَهُ بِمَشْقَصٍ عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيْهِ .

¹ Hâkim, Müstedrek (3/336, 337).

تَابَعَهُ زُهَيْرُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، عَنْ سِمَاكِ وَمِنْ ذَلِكَ الْوَجْهِ أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مُخْتَصَرًا فِي الصَّلَاةِ
وَأَمَّا إِخْبَارُهُ بِحَالِ الرَّجُلِ الَّذِي كَانَ يَشُدُّ الْقِتَالَ يَوْمَ خَيْبَرَ أَوْ حُتَيْنٍ أَنَّهُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ
فَقَدْ مَضَى ذِكْرُهُ فِي غَزْوَةِ خَيْبَرَ.

Câbir b. Semure es-Suvâtî der ki: Adamın biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Filan adam öldü!" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "*Hayır, ölmedi*" karşılığını verdi. Adam bir daha gelip: "Filan adam öldü!" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: "*Hayır, ölmedi*" karşılığını verdi. Adam üçüncü kez gelip aynı şeyi söyleyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*O adam yanındaki makasla kendini öldürdü*" buyurdu ve cenaze namazını kıldırmadı.¹

Züheyr b. Muâviye de aynı kanalla bunu Simâk'tan rivayet ederek mutâbaat etmiştir. Müslim bunu cenaze namazı konusu içinde muhtasar olarak aktarmıştır.²

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Hayber veya Huneyn savaşında kahramanca düşmanlarla savaşan kişinin cehennemlik olduğunu haber vermesi de Hayber savaşı konusu içinde zikredilmişti.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِشَارَتِهِ إِلَى مَا صَارَ إِلَيْهِ أَمْرُ مَا عَزِ بْنِ مَالِكٍ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEMM), Muâz b. Mâlik'in Düşeceği Durumu Önceden Haber Vermesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ ابْنِ صَالِحٍ حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ
التَّبْرُذَكِيُّ حَدَّثَنَا الْفَيْدُ بْنُ الْقَاسِمِ قَالَ: سَمِعْتُ الْجَعْدَ ابْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ مَا عَزِ حَدَّثَهُ
أَنَّ مَا عَزَا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَكَتَبَ لَهُ كِتَابًا أَنَّ مَا عَزَا أَسْلَمَ آخِرَ قَوْمِهِ وَأَنَّهُ لَا يَجْنِي عَلَيْهِ إِلَّا يَدُهُ
فَبَايَعَهُ عَلَى ذَا .

Abdurrahman b. Mâiz bildiriyor: Mâiz, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiğinde, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ona: "*Mâiz, kabilesi içinde en son*

¹ Tirmizî, *cenâiz* (1068).

² Müslim, *cenâiz* (107).

miislüman olan kişidir ve ancak kendi eliyle yaptığından dolayı cezalandırılacaktır" şeklinde bir belge yazdı. Mâiz de bu belge üzerine biat etti.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ مَنْ قَالَ فِي نَفْسِهِ شِعْرًا
فِي الشُّكَايَةِ عَنْ وَلَدِهِ بِذَلِكَ إِنَّ صَحَّتِ الرِّوَايَةُ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM), Oğlunu İçinden Bir Şiirle Şikayet Eden Adama Bunu Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْعَلَوِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَابِرٍ النَّهْأَوْنِدِيُّ حَدَّثَنَا أَبُو دُجَانَةَ أَحْمَدُ بْنُ الْحَكَمِ الْمَغَافِرِيُّ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ خُلَصَةَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْمَدَنِيُّ، عَنِ الْمُتَكِدِّرِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ الْمُتَكِدِّرِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: «جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّ أَبِي يُرِيدُ أَنْ يَأْخُذَ مَالَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ادْعُهُ لِيَهْ قَالَ: فَجَاءَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ ابْنَكَ يَزْعُمُ أَنَّكَ تَأْخُذُ مَالَهُ فَقَالَ: سَلُهُ هَلْ هُوَ إِلَّا عَمَّائُهُ أَوْ قَرَابَاتُهُ أَوْ مَا أَنْفَقَهُ عَلَى نَفْسِي وَعِيَالِي، قَالَ: فَهَبَطَ جَبْرِيلُ الْأَمِينُ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّ الشَّيْخَ قَدْ قَالَ فِي نَفْسِهِ شَيْئًا لَمْ تَسْمَعْهُ أَذْنَاهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: قُلْتُ فِي نَفْسِكَ شَيْئًا لَمْ تَسْمَعْهُ أَذْنَاكَ؟ قَالَ: لَا يَزَالُ يَزِيدُنَا اللَّهُ بِكَ بَصِيرَةً وَيَقِينًا نَعْمَ! قُلْتُ: قَالَ: هَاتِ فَانْشَأْ يَقُولُ:

غَدوتك مؤلودًا وعلتُك يافعًا	تعلُّ بِمَا أَجْنِي عَلَيْكَ وَتَنْهَلُ
إذا ليلة ضاقتك بالسُّقْمِ لَمْ أَبْتَ	لِسُقْمِكَ إِلَّا سَاهِرًا أَتَمَلَّمُ
تَخَافُ الرَّدَى نَفْسِي عَلَيْكَ وَإِنَّهَا	لَتَعْلَمُ أَنَّ الْمَوْتَ حَتْمٌ مُوَكَّلُ
كَأَنِّي أَنَا الْمَطْرُوقُ دُونَكَ بِالَّذِي	طُرِفْتُ بِهِ دُونِي فَعَيْنَايَ تَهْمَلُ
فَلَمَّا بَلَغْتَ السَّنَّ وَالْغَايَةَ الَّتِي	إِلَيْكَ مَدَى مَا كُنْتُ فِيكَ أُوَمِّلُ
جَعَلْتَ جَزَائِي غِلْظَةً وَفِظَاظَةً	كَأَنَّكَ أَنْتَ الْمُنْعِمُ الْمُتَفَضِّلُ

¹ Bakın: İbn Hacer, el-İsâbe (3/337).

فَلَيْتَكَ إِذَا لَمْ تَرَ عَ حَقِّ أُبُوْتِي كَمَا يَفْعَلُ الْجَارُ الْمُجَاوِرُ تَفْعَلُ
 قَالَ: فَبَكَى رَسُوْلُ اللهِ ﷺ. وَأَخَذَ بِتَلْبِيْبِ ابْنِهِ وَقَالَ: أَنْتَ وَمَالِكَ لَايِكَ

Câbir b. Abdillâh anlatıyor: Adamın biri Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Babam malımı almak istiyor" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onu yanıma çağır"* buyurunca adamın babası geldi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Oğlun, malını ondan almak istediğini söylüyor"* buyurunca, adamın babası: "Ona sor bakalım! Bu malı halalarından veya akrabalarından veya kendim ile ailemden başka kim için harcamışım?" dedi. O esnada Cebrâil indi ve Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Bu yaşlı adamın içinden geçirip de henüz dile getirmediği şeyi sor" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adama: *"İçinden geçirdiğin ancak henüz dile getirmediğin bir şey söyledin mi?"* diye sordu. Adam: "Yüce Allah seninle gün begün basiretimizi ve yakinemizi artırıyor. Evet, içimden geçirdim" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"O zaman söyle"* buyurunca, adam şu beyitleri okudu:

"Henüz küçük bir bebekken seni besledim
 Serpilip gelişinceye kadar emeklerimden yedin
 Hastalandığın geceleri uykusuz geçirdim
 Sabahlara kadar başucunda bekledim
 Ölümün kaçınılmaz olduğunu bilmeme rağmen
 Başına kötü bir şey gelmesinden endişe ettim
 Hasta düşen sanki sen değildin
 Hasta olan bendim ve buna ağlardım
 Uzun bekleyişlerin ardından büyüyünce
 Beklenti ve ümitlerimin gerçekleşeceği çağa gelince
 Sen bana kabaca ve hoyratça davrandın
 Senmişsin gibi onca zaman iyiliklerde bulunan
 Hadi babalık hakkımı gözetmedin

Bari bana komşun gibi davransaydın."

Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bunları duyunca ağladı ve oğlunun yakasından tutup: "Sen de, malın da babana aittir" buyurdu.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ صَاحِبَ الْجَنْبِذَةِ بِصَنِيعِهِ. وَمَا ثَبَتَ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُمْ
كَانُوا يَتَّقُونَ الْكَلَامَ وَالْإِنْسِاطَ مَخَافَةَ أَنْ يَنْزَلَ فِيهِمُ الْقُرْآنُ بِمَا قَالُوا وَفَعَلُوا

**Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VE SELLEM), Bir Kadına Dokunan Adama
Bunu Bildirmesi, İbn Ömer'in Bildirdiğine Göre Haklarında
Vahiy Nazil Olur Korkusuyla Ashâbın Bazı Söz ve
Davranışlardan Kaçınması**

أَخْبَرَنَا أَبُو عَدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدٍ بْنُ أَبِي عَمْرٍو قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَاسِمِ مُحَمَّدُ بْنُ بَقْفُوتٍ، حَدَّثَنَا
الْعَاسِمُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا شَاذَانٌ، حَدَّثَنَا هُرَيْثُ بْنُ سَفْيَانَ، عَنْ تَيَّانٍ، عَنْ قَيْسٍ عَنْ أَبِي شَهْمٍ، قَالَ: مَرَّتْ
بِي امْرَأَةٌ بِالْمَدِينَةِ فَأَخَذْتُ بِكَشْحِهَا، قَالَ: وَأَصْبَحَ الرَّسُولُ ﷺ يُبَايِعُ النَّاسَ قَالَ: فَأَتَيْتُهُ فَلَمْ
يُبَايِعْنِي، فَقَالَ: صَاحِبُ الْجَنْبِذَةِ بِالْأُمْسِ، قَالَ: قُلْتُ: وَاللَّهِ لَا أَعُودُ، فَبَايَعَنِي

Ebü Şehm der ki: Medine'de bir kadının yanından geçerken elimi uzatıp belini çekiştirdim. Diğer gün Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) insanlardan biat almaya başlayınca ben de yanına gittim, ancak biatımı kabul etmedi ve: "Dün bir kadına el uzatan sendin değil mi?" buyurdu. "Vallahi bir daha yapmayacağımı!" dediğimde Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) biatımı kabul etti.²

وَأَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ خَلْفٍ الصُّوفِيُّ الْإِسْفَرَايْنِيُّ بِهَا. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ دَاوُدَ عَنْ مَسْعُودِ الْجَوْشَقَانِيِّ
حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَلِيمَانَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ الْوَاسِطِيُّ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ عَطَاءٍ عَنْ تَيَّانٍ بْنِ بَشِيرٍ
عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ عَنْ أَبِي شَهْمٍ قَالَ رَأَيْتُ جَارِيَةً فِي بَعْضِ طُرُقِ الْمَدِينَةِ فَأَهْوَيْتُ بِيَدِي
إِلَى خَاصِرَتَيْهَا فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْغَدِ أَتَى النَّاسُ النَّبِيَّ ﷺ لِيُبَايِعُوهُ فَبَسَطْتُ يَدِي فَقُلْتُ: بَايَعْنِي
يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: أَنْتَ صَاحِبُ الْجَنْبِذَةِ أُمْسِ أَمَا إِنَّكَ صَاحِبُ الْجَنْبِذَةِ أُمْسِ قَالَ: قُلْتُ:
يَا رَسُولَ اللَّهِ، بَايَعْنِي فَوَاللَّهِ لَا أَعُودُ أَبَدًا، قَالَ: نَعَمْ إِذَا ! أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهِيُّ أَخْبَرَنَا

¹ Suyûtî, el-Hasâisu'l-Kübrâ (2/102).

² Bakın: Suyûtî, el-Hasâisu'l-Kübrâ (2/103).

أَبُو بَكْرٍ الْقَطَّانُ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ السَّلْمِيُّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ الْفِرْيَابِيُّ قَالَ:
ذَكَرَ سَفِيَانُ، وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ
الطَّبْرَانِيُّ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ
دِينَارٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: كُنَّا نَتَّقِي الْكَلَامَ وَالْإِنْسِاطَ إِلَى نِسَائِنَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ
ﷺ خَشْيَةً أَنْ يَنْزَلَ فِيهَا شَيْءٌ فَلَمَّا تَوَفَّى تَكَلَّمْنَا وَانْبَسَطْنَا.

لَفْظُ حَدِيثِ أَبِي نُعَيْمٍ. وَفِي رَوَايَةِ الْفِرْيَابِيِّ: «كُنَّا نَتَّقِي الْكَلَامَ وَالْإِنْسِاطَ إِلَى نِسَائِنَا
مَخَافَةَ أَنْ يَنْزَلَ فِيْنَا الْقُرْآنُ. فَلَمَّا مَاتَ النَّبِيُّ ﷺ تَكَلَّمْنَا.
رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ.

Ebû Şehm der ki: Medine yollarından birinde karşılaştığım bir cariyenin beline elimle dokundum. Diğer gün insanlar Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) biat etmek için gitmeye başladıklarında ben de gittim. Biat için elimi uzattım ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Biatımı kabul et" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "*Dün bir kadına el uzatan sendin değil mi? Evet! Kadına el uzatan kişi sendin*" buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Biatımı kabul et! Vallahi bir daha asla böyle bir şey yapmayacağım" dediğimde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*O zaman kabul ediyorum*" buyurdu.

İbn Ömer der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında bu konuda vahiy nazil olur endişesiyle kadınlarımızla birlikteyken sözlerimize dikkat eder, rahat davranamazdık. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edince kadınlarımızla istediğimizi konuşup rahat davranmaya başladık."

Lafız Ebû Nuaym'ın lafzıdır.

Firyâbî ise bunu: "Hakkımızda Kur'ân'da âyet nazil olur endişesiyle kadınlarımızla birlikteyken sözlerimize dikkat eder, rahat davranamazdık. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edince kadınlarımızla istediğimizi konuşmaya başladık" şeklinde rivayet etmiştir.

Buhârî, *Sahîh*'de Ebû Nuaym'dan rivayet etmiştir.¹

¹ Buhârî, *nikâh* 80 (5187), İbn Mâce, *cenâiz* (1631) ve Ahmed, *Müsned* (2/62).

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَقْرِي حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ إِسْحَاقٍ حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ يَنْفُوتٍ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيْسَى قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ الْخَارِثِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ، عَنْ أَبِي خَارِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ، أَنَّهُ قَالَ: تَاللَّهِ لَقَدْ كَانَ أَحَدُنَا يَكْفُ عَنْ الشَّيْءِ مِنْ أَمْرَاتِهِ وَهُوَ وَإِيَّاهَا فِي تَوْبٍ وَاحِدٍ تَخَوُّفًا أَنْ يَنْزِلَ فِيهِ شَيْءٌ مِنَ الْقُرْآنِ.

Sehl b. Sa'd es-Sâidî der ki: "Vallahi birimiz karısıyla aynı örtü altında olmasına rağmen Kur'ân'da hakkında vahiy nazil olur korkusuyla bazı şeyleri yapmaktan çekinirdi."

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ عَوْفُ بْنُ مَالِكٍ بِمَا كَانَ مِنْهُ فِي نَحْرِ الْجَزُورِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELEEM), Avf b. Mâlik'e Develeri Kesmek Konusunda Yaptığını Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ الْخَارِثِ الْفَقِيهُ أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ بْنُ حَيَّانٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ أَبِي عَاصِمٍ حَدَّثَنَا أَبُو مُوسَى حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ: سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ أَيُّوبَ يُحَدِّثُ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ رِبْعَةَ لَقِيطٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ ابْنِ هَذَمٍ عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: «عَزَوْنَا مَعَ عُمَرُ بْنُ الْعَاصِ وَمَعَنَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ وَأَبُو عُبَيْدَةَ يَعْنِي: ابْنَ الْجَرَّاحِ فَأَصَابَتْنِي مَخْمَصَةٌ شَدِيدَةٌ فَوَجَدْتُ قَوْمًا يُرِيدُونَ أَنْ يَنْحَرُوا جَزُورًا فَقُلْتُ أَكْفَيْكُمْ عَمَلَهُمَا وَنَحَرَهَا وَتَطْعَمُونِي مِنْهَا شَيْئًا قَالُوا نَعَمْ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فَقَالَ: تَعَجَّلْتُ أَجْرَكَ وَمَا أَنَا بِأَكِيلِهِ فَقَالَ أَبُو عُبَيْدَةَ مِثْلَهُمَا فَقَدِمْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَلَمَّا رَأَى قَالَ: صَاحِبُ الْجَزُورِ؟

Avf b. Mâlik der ki: Amr b. el-Âs'ın komutasında bir gazveye çıktık. Aramızda Ömer b. el-Hattâb ve Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh da vardı. Açlığa maruz kaldığımda yiyecek bir şeyler bulmak için çıktım. Develerini kesmek üzere olan birilerini gördüğümde onlara: "İsterseniz birazını alma karşılığında develerinizi sizin yerinize kesip parçalarım" dedim. "Olur" karşılığını verdiklerinde onları kesip parçaladım. Dönüp olanları Ömer b. el-Hattâb'a anlattığımda: "Ücretini almakta acele etmişsin! Ben bundan yemem!" dedi. Ebû Ubeyde de aynı şeyi söyledi. Daha sonra (haberci olarak) Resûlullah'ın

(sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittim. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) beni görünce: *“Develeri parçalayan kişi mi?”* diyerek beni karşıladı.¹

وَأَخْبَرَنَا ابْنُ أَبِي عَاصِمٍ حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ حَدَّثَنَا بَانُ الْمُبَارَكِ أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ لَقِيطٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ هَدَمٍ عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ فَذَكَرَ مِثْلَهُ قَالَ: ثُمَّ أَنِّي بُعِثْتُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ يَفْتَحُ فَقَالَ: أَنْتَ صَاحِبُ الْجُرُورِ قُلْتُ نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ. لَمْ يَرُدَّنِي عَلَى ذَلِكَ.

قُلْتُ وَقَدْ مَضَى هَذَا فِي غُرُورِ ذَاتِ السَّلَاسِلِ أَتَمُّ مِنْ ذَلِكَ.

Başka bir kanalla aynısı Avf b. Mâlik'ten rivayet edilirken şöyle geçer: “Daha sonra zafer haberini vermek için önden Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gönderildim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) beni görünce: *«Develeri parçalayan kişi sen misin?»* dedi. Ben: *«Ey Allah'ın Resûlü! Benim!»* dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu konuda bana başka da bir şey demedi.”

Daha uzun bir metinle Zâtu's-Selâsil gazvesi içinde zikredilmişti.

وَقَدْ مَضَى فِي مَغَازِي رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَأَسْفَارِهِ مَا رُوِيَ عَنْهُ مِنْ إِخْبَارِهِ عَنْ سَرَائِرِ أَصْحَابِهِ وَغَيْرِهِمْ وَذَلِكَ بِإِعْلَامِ اللَّهِ ﷻ إِيَّاهُ. وَفِي إِعَادَتِهِ هَاهُنَا تَطْوِيلُ الْكِتَابِ. وَفِيمَا ذَكَرْنَا كِفَايَةً- وَبِاللَّهِ التَّوْفِيقُ.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) gazveleri ve seferleri konuları içinde ashâbının arasında geçen şeyleri Allah'ın kendisine bildirmesiyle onlara haber vermesi zikredilmişti. Onları burada tekrarlamak konuyu gereksiz yere uzatacaktır. Şu ana kadar zikrettiklerimiz de bu konuda yeterlidir. Doğruya ulaşmak Allah'ın sayesindedir.

¹ Bakın: Suyûtî, *el-Hasâisü'l-Kübrâ* (1/261).

بَابُ امْتِنَاعِ النَّبِيِّ ﷺ عَنْ أَكْلِ الشَّاةِ الَّتِي أُخِذَتْ بِغَيْرِ إِذْنِ مَالِكِهَا،
وَمَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ حِفْظِ اللَّهِ ﷻ لِرَسُولِهِ ﷺ عَنْ أَكْلِ الْحَرَامِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM), Sahibinin Rızası Dışında Alınan Koyun Etinden Yememesi, Yüce Allah'ın Onu Haram Yemekten Koruması

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ مُحَمَّدٍ الرُّوذِبَارِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ دَاوُدَ حَدَّثَنَا
مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ حَدَّثَنَا ابْنُ إِدْرِيسَ، أَخْبَرَنَا عَاصِمُ بْنُ كُلَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ،
قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي جَنَازَةٍ فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ عَلَى الْقَبْرِ يُوصِي
الْحَافِرَ: «أَوْسِعْ مِنْ قَبْلِ رَجُلَيْهِ أَوْسِعْ مِنْ قَبْلِ رَأْسِهِ»، فَلَمَّا رَجَعَ اسْتَقْبَلَهُ دَاعِي امْرَأَةٍ فَجَاءَ
وَجِيءَ بِالطَّعَامِ، فَوَضَعَ يَدَهُ ثُمَّ وَضَعَ الْقَوْمُ فَأَكَلُوا فَنَظَرَ آبَاؤُنَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَلُوكُ لُقْمَةً فِي
فَمِهِ، ثُمَّ قَالَ: «أَجِدُ لَحْمَ شَاةٍ أُخِذَتْ بِغَيْرِ إِذْنِ أَهْلِهَا» فَأَرْسَلَتِ الْمَرْأَةُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي
أَرْسَلْتُ إِلَى الْبَقِيعِ تُشْتَرَى لِي شَاةٌ فَلَمْ تَوْجَدْ فَأَرْسَلْتُ إِلَى جَارٍ لِي قَدْ اشْتَرَى شَاةً أَنْ أُرْسَلَ
بِهَا إِلَيَّ بِشَمْنِهَا فَلَمْ يَوْجَدْ فَأَرْسَلْتُ إِلَى امْرَأَتِهِ فَأَرْسَلْتُ إِلَيَّ بِهَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ
أَطْعِمِي لِلْأَسَارَى

Âsım b. Kuleyb, babası kanalıyla Ensâr'dan bir adamdan bildiriyor: Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) ile beraber bir cenazeye çıktık. Bir ara Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM), mezarı kazan kişiye: “Ayak tarafından biraz genişlet! Baş tarafından biraz genişlet” buyurduğunu gördüm. Dönüşte bir kadın tarafından yemek davetiyle gönderilen bir adamla karşılaştı. Davete icabet edince yemek getirilip önüne konuldu. Diğerlerinin de önüne yemek konulunca yemeye başladılar. Bir ara oradakiler Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) yemeği çiğneyip yutamadığını fark ettiler. Sonra Hz. Peygamber (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM): “Bunun, sahibinin izni olmadan alınan koyun eti olduğunu görüyorum” buyurdu. Kadın da: “Ey Allah'ın Resûlü! Koyun satın almak için birini Bakî'ye yolladım, ama bulamadı. Bunun üzerine yeni koyun satın alan bir komşuma haber gönderip elindeki koyunu parasıyla bana satmasını istedim. Adam evde bulunamayınca karısına aynı şekilde haber gönderdim.

O da bu koyunu bana verdi” şeklinde haber yolladı. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): “*Bunu esirlere yedirin*” buyurdu.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ عَنِ السَّحَابَةِ الَّتِي مَطَرَتْ بِوَادِ بِالْيَمَنِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESALLEM), Yemen Vadisinde Yağmur Bırakan Bulutu Haber Vermesi

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الصَّغَرِ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا حَنْفِصُ بْنُ عُمَرَ، حَدَّثَنَا غَايِرُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ يَغْفُوثِ الْقُمِيِّ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ جُنَيْدِ بْنِ جَبْرِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: أَصَابَتْنَا سَحَابَةٌ وَلَمْ نَطْلُعْ فِيهَا فَخَرَجَ عَلَيْنَا النَّبِيُّ ﷺ، فَقَالَ: «إِنَّ مَلَكًا مُوَكَّلًا بِالسَّحَابِ دَخَلَ عَلَيَّ أَنَا فَسَلَّمَ عَلَيَّ فَأَخْبَرَنِي أَنَّهُ يَسُوقُ بِالسَّحَابِ إِلَى وَادٍ بِالْيَمَنِ يُقَالُ لَهُ: ضَرِيحٌ فَجَاءَنَا رَاكِبٌ بَعْدَ ذَلِكَ فَسَأَلَنَاهُ عَنِ السَّحَابَةِ فَأَخْبَرَنَا أَنَّهُمْ مُطَرُّوا فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ».

غَايِرُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ وَحَنْفِصُ بْنُ عُمَرَ هَذَا لَا أَعْرِفُهُمَا.

İbn Abbâs der ki: Bir defasında üzerimize bir bulut geldi, ancak biz onu fazla önemsemedik. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımıza çıktı ve: “*Bulutlarla görevli olan melek az önce yanıma geldi. Selam verdi ve bu bulutu Yemen’de Darîh adında bir vadiye doğru sürdüğünü söyledi*” buyurdu. Daha sonraları Yemen’in o bölgesinden yanımıza bir yolcu geldi. Söz konusu o bulutu adama sordüğümüzda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bize söylediği günde yağmur yağdığını söyledi.

Buradaki Âmir b. İbrâhîm ile Hafs b. Ömer’i tanımıyorum.

وَقَدْ رَوَيْنَا عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مُرْسَلًا فِي إِخْبَارِهِ عَنْ مَلِكِ السَّحَابِ بِأَنَّهُ يَجِيءُ مِنْ بَلَدٍ كَذَا وَكَذَا وَأَنَّهُمْ أُمِطُّوا يَوْمَ كَذَا وَكَذَا وَأَنَّهُ سَأَلَهُ مَتَى تُمَطَّرُ بَلَدُنَا فَقَالَ يَوْمٌ كَذَا وَكَذَا. وَعِنْدَهُ نَاسٌ مِنَ الْمُتَأَفِّقِينَ فَحَفِظُوهُ ثُمَّ سَأَلُوا عَنْ ذَلِكَ فَوَجَدُوا تَصَدِيقَهُ فَأَمَنُوا وَذَكَرُوا ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ لَهُمْ: زَادَكُمْ اللَّهُ إِيْمَانًا وَهَذَا الْمُرْسَلُ يُؤَكِّدُ هَذَا الْمَوْصُولَ.

¹ Suyûtî, el-Hasâisu'l-Kübrâ (2/104).

Bekr b. Abdillâh'tan da mürsel olarak bize rivayet edildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bulutlardan sorumlu meleğe nereden geldiğini sormuş, melek de geldiği bölgeyi söyleyip filan günde oraya yağmur yağdırdığını bildirmiştir. Yine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Bizim bölgeye ne zaman yağacak?"* diye sorunca, melek: *"Filan gün yağacak"* demiştir. Bu sırada yanında bulunan münafıklar zikredilen bu günleri akıllarında tutmuş, daha sonra o bölgeden gelen birine sorduklarında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bildirdiği günde yağmur yağdığını söylemiştir. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) doğru söylediğini gördüklerinde ise iman etmişlerdir. Bu yaptıklarını Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) zikrettiklerinde de: *"Allah imanınızı arttırdı"* buyurmuştur.¹

Bu mürsel rivayet de bir önceki mevsûl rivayeti desteklemektedir.

¹ Suyûtî, *el-Hasâisu'l-Kübrâ* (2/103).

جُمَاعُ أَبْوَابِ إِيخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ بِالْكَوَائِنِ بَعْدَهُ،
وَتَصَدِيقِ اللَّهِ ﷻ رَسُولَهُ ﷺ فِي جَمِيعِ مَا وَعَدَهُ

**RESÛLULLAH'IN (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) KENDİSİNDEN
SONRA MEYDANA GELECEK OLAYLARI HABER
VERMESİ ve YÜCE ALLAH'IN BU OLAYLARIN TÜMÜNÜ
DOĞRU ÇIKARMASINA DAİR BÖLÜMLER**

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّوْذِبَارِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ شُوذَبِ
الْمَعْرِيِّ الْوَاسِطِيُّ بِهَا، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ، حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ
عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ حُذَيْفَةَ، أَنَّهُ قَالَ: لَقَدْ حَدَّثَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِمَا يَكُونُ حَتَّى تَقُومَ
السَّاعَةُ غَيْرَ أَنِّي لَمْ أَسْأَلْهُ مَا يُخْرِجُ أَهْلَ الْمَدِينَةِ مِنْهَا .

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي مُوسَى، عَنْ وَهْبِ بْنِ جَرِيرٍ .

Huzeyfe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kıyamete dek olacak olayların tümünü bana anlattı. Ancak Medinelileri Medine'den çıkaracak olan şeyin ne olduğunu sormadım."

Müslim, *Sahih*'de Ebû Mûsa kanalıyla Vehb b. Cerîr'den rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ
الْقَائِلِ قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو حُذَيْفَةَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي زَائِلٍ عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ: قَامَ فِينَا رَسُولُ
اللَّهِ ﷺ مَقَامًا مَا تَرَكَ فِيهِ شَيْئًا إِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ إِلَّا ذَكَرَهُ عَلِمَهُ مَنْ عَلِمَهُ وَجَهَلَهُ مَنْ جَهَلَهُ.
فَقَدْ كُنْتُ أَرَى الشَّيْءَ قَدْ كُنْتُ نَسِيتُهُ فَأَرَاهُ فَأَعْرِفُهُ كَمَا يَعْرِفُ الرَّجُلُ الرَّجُلَ إِذَا غَابَ عَنْهُ
بَرَّاهُ فَيَعْرِفُهُ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي حُذَيْفَةَ .

Huzeyfe der ki: "Bir defasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kalktı ve o andan kıyamete dek olacak ne varsa hepsini anlattı. Bunları kimileri anladı, kimileri de anlamadı. Daha sonraları bunlardan unuttuğum bazılarıyla karşılaştınca,

¹ Müslim, *fiten* 6 (24).

kişinin ayrı kaldığı biriyle karşılaşması halinde onu tanıması gibi ben de onu hatırlayıp biliyordum.”

Buhârî, *Sahîh*’de Ebû Huzeyfe’den rivayet etmiştir.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرَّوَدْبَارِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ دَاسَةَ حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ، قَالَ: قَامَ فِينَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَقَامًا فَمَا تَرَكَ شَيْئًا يَكُونُ فِي مَقَامِهِ ذَلِكَ إِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ إِلَّا حَدَّثَهُ حِفْظُهُ مِّنْ حِفْظِهِ وَنَسِيَهُ مِّنْ نَّسِيهِ قَدْ عَلِمَهُ أَصْحَابِي هَؤُلَاءِ وَإِنَّهُ لَيَكُونُ مِنْهُ شَيْءٌ فَأَذْكُرُهُ كَمَا يَذْكُرُ الرَّجُلُ وَجْهَ الرَّجُلِ إِذَا غَابَ عَنْهُ ثُمَّ إِذَا رَأَاهُ عَرَفَهُ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ .

Huzeyfe der ki: “Bir defasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kalktı ve o andan kıyamete dek olacak ne varsa hepsini anlattı. Bunları kimi aklında tuttu, kimi de unuttu. Benim arkadaşlarım da bunları aklında tutan kişilerdi. Daha sonraları bunlardan bazılarıyla karşılaşınca, kişinin ayrı kaldığı biriyle karşılaşması halinde onu yüzünden tanıması gibi ben de onu hatırlayıp biliyordum.”

Müslim, *Sahîh*’de Osmân b. Ebî Şeybe’den rivayet etmiştir.²

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ رَجَاءٍ الْأَدِيبُ قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الشَّيْبَانِيُّ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ السَّعْدِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو عَاصِمٍ حَدَّثَنَا عَزْرَةُ بْنُ ثَابِتٍ حَدَّثَنَا عَلْبَاءُ بْنُ أَحْمَدَ الْيَشْكُرِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو زَيْدٍ قَالَ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْفَجْرَ ثُمَّ صَعِدَ الْمِنْبَرَ فَخَطَبَنَا حَتَّى حَضَرَتِ الظُّهْرُ ثُمَّ نَزَلَ فَصَلَّى، ثُمَّ صَعِدَ الْمِنْبَرَ فَخَطَبَنَا حَتَّى أَظْنَعُهُ قَالَ حَضَرَتِ الْعَصْرُ ثُمَّ نَزَلَ فَصَلَّى ثُمَّ صَعِدَ الْمِنْبَرَ فَخَطَبَنَا حَتَّى غَرَبَتِ الشَّمْسُ قَالَ فَأَخْبَرَنَا بِمَا كَانَ وَبِمَا هُوَ كَائِنٌ فَأَحْفَظْنَا أَعْلَمْنَا.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي عَاصِمٍ .

¹ Buhârî, *kader* (4) ve Müslim, *fiten* 6 (23).

² Müslim, *fiten* 6 (23).

Ebû Zeyd der ki: "Resûlullah (ﷺ) bizlere sabah namazını kıldırdıktan sonra minbere çıkıp bir konuşma yaptı. Konuşması öğle vaktine kadar sürdü. Sonra minberden inip öğle namazını kıldırdı. Namazı kıldırdıktan sonra tekrar minbere çıktı ve —sanırım— ikindi namazına kadar konuşma yaptı. İnip ikindi namazını kıldırdıktan sonra bir daha çıkıp güneş batana kadar konuşmasına devam etti. Bu konuşmalarında da (kıyamete dek) olacak ne varsa hepsini anlattı. Bunları en iyi aklında tutanlar en bilgili olanlarımızdır."

Müslim, *Sahîh*'de Yâkûb b. İbrâhîm kanalıyla Ebû Âsım'dan rivayet etmiştir.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ يَسْرَانَ أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ جَعْفَرٍ أَخْبَرَنَا الضَّحَّاكُ يَعْنِي: أَبَا عَاصِمٍ. فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: فَخَطَبَنَا حَتَّى كَانَ الْعَصْرُ لَمْ يَشْكْ. وَقَالَ فِي آخِرِهِ: فَأَخْبَرَنَا بِمَا هُوَ كَائِنٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ حَفِظَهُ مَنْ حَفِظَهُ وَعَلِمَهُ مَنْ عَلِمَهُ.

Ebû Âsım aynı isnâdla bir öncekinin aynısını nakleder, ancak burada tereddüt etmeden "İkinci namazına kadar konuşma yaptı" ibaresi geçer. Sonunda ise Ebû Zeyd'in: "Kıyamete dek olacak her bir şeyi bizlere haber verdi. Bunları aklında tutanlar tuttu, anlayanlar anladı" dediğini zikreder.

¹ Müslim, *fiten* (25).

بَابُ إِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ أَصْحَابَهُ بِإِتِّمَامِ اللَّهِ ﷻ أَمْرَهُ وَإِظْهَارِهِ دِينَهُ وَتَصْدِيقِ اللَّهِ ﷻ قَوْلَهُ، قَالَ اللَّهُ ﷻ: هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿١﴾

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM), İslam Dininin Bütün Dinlere Üstün Kılınacağını Bildirmesi, Yüce Allah'ın da "O, Allah'a ortak koşanlar hoşlanmasalar bile dinini, bütün dinlere üstün kılmak için, peygamberini hidayetle ve hak dinle gönderendir"¹ Ayetiyle Onun Bu Sözü Tasmik Etmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُرْكَزِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ الْخُرَاسَانِيِّ حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ. (ح) وَأَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُرْكَزِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ غَوْنٍ أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي خَارِمٍ عَنْ خَبَّابٍ، قَالَ: شَكَوْنَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ مُتَوَسِّدٌ بُرْدَةً لَهُ وَهُوَ فِي ظِلِّ الْكَعْبَةِ، فَقُلْنَا: أَلَا تَدْعُو اللَّهَ لَنَا، أَلَا تَسْتَنْصِرُ اللَّهَ لَنَا؟ قَالَ: فَجَلَسَ مُحَمَّارًا وَجْهَهُ ثُمَّ قَالَ: وَاللَّهِ إِنْ مَن كَانَ قَبْلَكُمْ لَيُؤْخَذُ الرَّجُلُ فَتُحْفَرُ لَهُ الْحَفْرَةُ فَيُوضَعُ الْمِيشَارُ عَلَى رَأْسِهِ فَيُشَقُّ بِإِثْنَيْنِ مَا يَصْرِفُهُ ذَلِكَ عَنْ دِينِهِ أَوْ يُعْشَطُ بِأَمْشَاطِ الْحَدِيدِ مَا يَتَيْنَ عَصْبِهِ وَلَحْمِهِ مَا يَصْرِفُهُ عَنْ دِينِهِ وَلَيُتَمَنَّ اللَّهُ هَذَا الْأَمْرَ حَتَّى يَسِيرُ الرَّايِبُ مِنْكُمْ صَنْعَاءَ إِلَى حَضْرَمَوْتَ لَا يَخْشَى إِلَّا اللَّهَ ﷻ، أَوِ الذُّنْبَ عَلَى غَنَمِهِ وَلَكِنَّكُمْ تَعْجَلُونَ.

لَفْظُ حَدِيثِ جَعْفَرٍ أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ يَحْيَى الْقَطَّانِ .

Habbâb anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Kâbe'nin gölgesinde hırkasını yastık yapıp ona yaslanmışken (müşriklerin eziyetlerinden yana) ona şikayette bulunup: "Ey Allah'ın Resûlü! Bize yardım etmesi için Allah'a dua etmeyecek misin?" dedik. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yüzü kıpkırmızı olmuş bir şekilde doğrulup oturdu ve şöyle buyurdu: "Vallahi sizden öncekilerden biri yakalanıp kazılan bir çukura gömülürdü. Başına testere konulur ve

¹ Tevbe Sur. 33

ayağına kadar kesilip iki parçaya bölünürdü. Buna rağmen dininden dönmezdi. Yine demirden taraklarla eti kemiğinden ayrılacak şekilde taranırdı da dininden dönmezdi. Vallahi bu din hakim olacak ve kişi bineğine binip San'â'dan Hadramevt'e kadar Allah'tan başka hiç kimseden korkmadan yolculuk edebilecektir. Yine kişi koyun sürüsü için kurttan başka hiç kimseden korkmayacak duruma gelecektir. Ama siz sabırsız davranıyorsunuz."

Lafız Câfer'in lafzıdır. Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'de Yahya el-Kattân'dan rivayet etmişlerdir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ بْنُ أَبِي عَمْرٍو حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، أَخْبَرَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، أَخْبَرَنَا الشَّافِعِيُّ- رَحِمَهُ اللَّهُ- قَالَ: قَدْ أَظْهَرَ اللَّهُ- جَلَّ ثَنَاؤُهُ- دِينَهُ الَّذِي بَعَثَهُ بِهِ رَسُولُهُ ﷺ عَلَى الْأَذْيَانِ بِأَنْ أَبَانَ لِكُلِّ مَنْ سَمِعَهُ أَنَّهَ الْحَقُّ وَمَا خَالَفَهُ مِنَ الْأَذْيَانِ بَاطِلٌ وَأَظْهَرَهُ بِأَنْ جَمَاعَ الشِّرْكِ دِينَان: دِينَ أَهْلِ الْكِتَابِ وَدِينَ الْأُمِّيِّينَ. فَقَهَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْأُمِّيِّينَ حَتَّى دَانُوا بِالْإِسْلَامِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَقَتَلَ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَسَبَى حَتَّى دَانَ بَعْضُهُمْ بِالْإِسْلَامِ وَأُعْطِيَ بَعْضُ الْجَزِيَّةِ صَاغِيرِينَ وَجَرَى عَلَيْهِمْ حُكْمُهُ ﷺ هَذَا ظُهُورُ الدِّينِ كُلُّهُ.

Şâfiî der ki: "Yüce Allah, kendisi ile Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdiği dini bütün dinlerden daha üstün kılmış, onu işiten her kişiye hak bir din olduğunu, kendisine muhalif olan diğer dinlerin de batıl olduğunu açıklamıştır. Şirk te iki dinde toplanmıştır. Biri Ehl-i Kitabın dini, diğeri de ümmîlerin dinidir. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ümmîlerden olanlara üstün gelmiş, bazıları isteyerek, bazıları ise zorla İslam dinine girmiştir. Ehl-i Kitabdan olanlarla da savaşmıştır. Bu savaşta onlardan esir almıştır. Bunlardan da kimisi İslam dinine girmiş, kimisi de küçük düşmüş bir şekilde cizye vermeyi kabul etmiştir. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) de onlara kendi hükmünü uygulamış, bu şekilde İslam dini diğer tüm dinlere üstün gelmiştir."

بَابُ قَوْلِ اللَّهِ ﷻ: ﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ﴾

¹ Buhârî, *menâkib* 29 (3852) ve Ahmed, *Mîlsned* (4/257).

وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿١٠٠﴾ ثُمَّ وَعَدَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أُمَّتَهُ بِالْفَتْوحِ الَّتِي تَكُونُ بَعْدَهُ وَتَصْدِيقُ اللَّهِ ﷻ وَعْدَهُ

Yüce Allah'ın "Allah, içinizden, iman edip de salih ameller işleyenlere, kendilerinden önce geçenleri egemen kıldığı gibi onları da yeryüzünde mutlaka egemen kılacağına, onlar için hoşnut ve razı olduğu dinlerini iyice yerleştireceğine, yaşadıkları korkularının ardından kendilerini mutlaka emniyete kavuşturacağına dair vaadde bulunmuştur..."¹

Buyruğu, Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) Kendisinden Sonra Ümmetine Fetihler Vaadetmesi ve Yüce Allah'ın Bu Vaadleri Tasdik Etmesi

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ مَنْصُورٍ السُّنِّيُّ التُّهَيْمِيُّ- رَحِمَهُ اللَّهُ-، حَدَّثَنَا الْأَسْتَاذُ أَبُو سَهْلٍ مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ أَبُو بَكْرٍ، حَدَّثَنَا بُنْدَارٌ: مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي مُسْلَمَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا نَضْرَةَ، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «إِنَّ الدُّنْيَا حُلُوءَةٌ خَضِرَةٌ، وَإِنَّ اللَّهَ ﷻ مُسْتَخْلِفُكُمْ فِيهَا لَيَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ، فَاتَّقُوا اللَّهَ وَاتَّقُوا النَّسَاءَ، فَإِنَّ أَوَّلَ فِتْنَةٍ بَنِي إِسْرَائِيلَ كَانَتْ النَّسَاءُ». رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ بُنْدَارٍ.

Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) şöyle buyurmuştur: *"Dünya tatlı ve çekicidir. Yüce Allah da sizleri dünyada hakim kılacak ve ona karşı nasıl bir tutum içinde olduğunuza bakacaktır. Onun için Allah'a karşı takvalı, kadınlardan yana da dikkatli olun! Zira İsrail oğullarında ilk fitne, kadınlar konusunda çıkmıştır."*

Müslim, *Sahîh*'de Bundâr'dan rivayet etmiştir.²

¹ Nûr Sur. 55

² Müslim, zikir 48 (99) ve Ahmed, *Müsned* (3/22).

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُونُسَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَفَّانَ. (ح) وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي طَاهِرٍ الدَّقَاقُ بَغْدَادَ أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقُرَشِيُّ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ عَفَّانَ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، حَدَّثَنَا شَفِيانُ عَنْ الْمُغِيرَةِ الْخُرَسَانِيِّ عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ أَنَسٍ عَنْ أَبِي الْغَالَتِي عَنْ أُتَيْيِّ بْنِ كَعْبٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: بَشِّرْ هَذِهِ الْأُمَّةَ بِالسَّنَاءِ وَالرَّفْعَةِ وَالنَّصْرِ وَالتَّمَكُّنِ فِي الْأَرْضِ فَمَنْ عَمِلَ مِنْهُمْ عَمَلًا لِآخِرَةِ لِلدُّنْيَا لَمْ يَكُنْ لَهُ فِي الْآخِرَةِ نَصِيبٌ» .

Ubey b. Ka'b'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Bu ümmete yüksek konumlara gelecekleri, saygınlığının artacağı, düşmanlara karşı kendilerine yardım edileceği ve yeryüzünde hakim olacakları müjdesini ver. Ancak onlardan âhiret amelini dünyalık kazanmak için yapanların âhirette herhangi bir nasibi olmayacaktır."*¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ بْنُ يُونُسَ أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الصَّائِغُ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يَعْقُوبَ. قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الرَّبِيعِ حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ سُلَيْمَانَ الرَّازِيُّ حَدَّثَنَا الْمُغِيرَةُ بْنُ مُسْلِمٍ السَّرَّاجُ عَنْ الرَّبِيعِ عَنْ أَبِي الْغَالَتِي عَنْ أُتَيْيِّ بْنِ كَعْبٍ. قَالَ: جَاءَ جَبْرِيلُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: بَشِّرْ هَذِهِ الْأُمَّةَ الْحَدِيثَ.

Ubey b. Ka'b der ki: Cebrâil, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi ve şöyle dedi: *"Bu ümmete müjdele..."*

Sonrasında ravi bir önceki hadisin aynısını zikreder.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ بْنُ يُونُسَ أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا عَفَّانُ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُسْلِمٍ حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ أَبِي الْغَالَتِي عَنْ أُتَيْيِّ بْنِ كَعْبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «بَشِّرْ هَذِهِ الْأُمَّةَ بِالسَّنَاءِ وَالنَّصْرِ وَالتَّمَكُّنِ فَمَنْ عَمِلَ مِنْهُمْ عَمَلًا لِآخِرَةِ لِلدُّنْيَا لَمْ يَكُنْ لَهُ فِي الْآخِرَةِ نَصِيبٌ» . قَالَ الصَّائِغُ: رَوَاهُ رَجُلَانِ- عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُسْلِمٍ وَالْمُغِيرَةُ بْنُ مُسْلِمٍ.

Ubey b. Ka'b der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Bu ümmete saygınlığının artacağı, düşmanlara karşı kendilerine yardım edileceği ve yeryüzünde hakim olacakları müjdesini ver. Ancak onlardan âhiret amelini dünyalık kazanmak için yapanların âhirette herhangi bir nasibi olmayacaktır."*

¹ Ahmed, Müsned (5/134).

Sâiğ der ki: "Bu hadisi Abdulazîz b. Müslim ve Muğîre b. Müslim olmak üzere iki kişi rivayet etmiştir."

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ غَالِبٍ الْخَوَارِزْمِيُّ الْحَافِظُ - بِغَدَادَ - قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ ابْنِ التَّيَّابُورِيِّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ زِيَادٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، قَالَ: قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: حَدَّثَنَا عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ الْمِسْوَرَ بْنَ مَخْرَمَةَ أَخْبَرَهُ أَنَّ عَمْرُو بْنَ عَوْفٍ وَهُوَ خَلِيفُ بَنِي عَامِرِ بْنِ لُؤَيٍّ، كَانَ شَهِدَ بَدْرًا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَعَثَ أَبَا عُبَيْدَةَ بْنَ الْجَرَّاحِ إِلَى الْبَحْرَيْنِ يَأْتِي بِحِزْنَتِهَا وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، هُوَ صَالِحُ أَهْلِ الْبَحْرَيْنِ وَأَمَرَ عَلَيْهِمُ الْعَلَاءُ بْنُ الْحَضْرَمِيِّ فَقَدِمَ أَبُو عُبَيْدَةَ بِمَالِ الْبَحْرَيْنِ فَسَمِعَتْ الْأَنْصَارُ بِقُدُومِهِ فَوَافَتْ صَلَاةَ الصُّبْحِ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَلَمَّا أَنْصَرَفَ تَعَرَّضُوا لَهُ فَنَبَسَمَ حِينَ رَأَوْهُمْ، وَقَالَ: «أَظُنُّكُمْ سَمِعْتُمْ بِقُدُومِ أَبِي عُبَيْدَةَ وَأَنَّهُ جَاءَ بِشَيْءٍ؟». فَقَالُوا: أَجَلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ: «فَأَبْشِرُوا وَأَمْلُوا مَا يَسْرُكُمْ، فَوَاللَّهِ مَا أَخْشَى عَلَيْكُمْ الْفَقْرَ وَلَكِنِّي أَخْشَى أَنْ تُبْسِطَ عَلَيْكُمُ الدُّنْيَا كَمَا بُسِطَتْ عَلَى مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ فَتَنَافَسُوهَا فَنَلْبِسَكُمْ كَمَا أَلْبَسْتُمُوهَا».

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي أُوَيْسٍ. وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهِ آخَرٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ.

Misver b. Mahreme, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Bedir savaşına katılan ve Âmir b. Luey oğullarının müttefiki olan Amr b. Avf'tan bildiriyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh'ı Bahreyn'e cizyeyi alması için göndermişti. Zira Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Bahreyn ahalisiyle anlaşma yapmış ve başlarına Alâ b. el-Hadramî'yi vali olarak atamıştı. Ebû Ubeyde, Bahreyn'den mal ile dönünce Ensâr onun döndüğü haberini aldı. Ebû Ubeyde'nin dönüşü sabah namazı vaktine denk gelmişti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sabah namazını kıldırdıktan sonra Ensâr önüne çıktı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onların bu halini görünce tebessüm etti ve: *"Sanırım Ebû Ubeyde'nin bir şeyler ile geldiğini duydunuz"* buyurdu. Ensâr: "Evet, ey Allah'ın Resûlü!" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"O zaman müjdelere olsun size! Sizi sevindirecek haberi de bekleyin. Vallahi sizin fakir olmanızdan endişe etmiyorum. Ancak sizin için endişe ettiğim şey, dünya nimetlerinin sizden öncekilerde olduğu"*

gibi önünüze serilmesi, onların dünyalık yarışına girdikleri gibi sizin de yarışmanız, onların oyalandığı gibi sizin de oyalanmanızdır."

Buhârî, *Sahîh*'de İsmail b. Ebî Uveys'ten ve Müslim ise başka bir kanalla Zührî'den rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ. أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ الطَّبْرَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ كَثِيرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو حُدَيْفَةَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُثَنَّبِ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «هَلْ لَكَ مِنْ أَنْمَاطٍ»، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَأَنْتَ؟ فَقَالَ: «إِنَّهَا سَتَكُونُ لَكُمْ أَنْمَاطٌ» فَأَنَا أَقُولُ الْيَوْمَ لِأَمْرَاتِي نَحْنُ عَنْكَ أَنْمَاطُكَ فَتَقُولُ: أَلَمْ يَقُلْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّهَا سَتَكُونُ لَكُمْ أَنْمَاطٌ بَعْدِي فَاتْرَكَهَا.

Câbir der ki: (Evlendiğimde) Resûlullah (ﷺ) bana: “Etrafı saçaklı oda döşemeleriniz var mı?” diye sordu. “Ey Allah'ın Resûlü! Nasıl olsun?” dediğimde: “Ama ilerde süslü döşemeleriniz olacak!” buyurdu. Şimdi karıma: “Şu süslü döşemeleri kaldır” dediğimde bana: “Resûlullah (ﷺ) bu konuda: «İlerde süslü döşemeleriniz olacak» buyurmadı mı?” karşılığını veriyor. Ben de onu kendi haline bırakıyorum.

قَالَ: وَأَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ حَدَّثَنَا ابْنُ حَبِيلٍ- يَعْنِي عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَحْمَدَ- قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ مِهْرَانَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ. فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ. إِلَّا أَنَّهُ قَالَ «أَنْتَى تَكُونُ لِي أَنْمَاطٌ».

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَهْدِيٍّ.

Aynı isnâdla Süfyân mânâ olarak benzerini nakletmiş, ancak burada Câbir'in: “Nereden süslü döşelerim olacak?” dediğini zikretmiştir.

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'de Abdurrahman b. Mehdî'den rivayet etmişlerdir.²

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيرُ وَأَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُرَكِّي، وَأَبُو سَعِيدٍ بْنُ أَبِي عَمْرٍو. قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ، حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ

¹ Buhârî, *cizye*; Müslim, *zühhd* (6); Tirmizî, *kıyâmet*; İbn Mâce, *fiten* ve Ahmed, *Müsned* (4/137).

² Buhârî, *menâkib* (25) ve Müslim, *libâs* 7 (39).

عَبَّاسٌ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ أَبِي زُهَيْرٍ التَّمِيمِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «تُفْتَحُ الْيَمَنُ، فَيَأْتِي قَوْمٌ فَيُيَسُّونَ فَيَتَحَمَّلُونَ بِأَهْلِيهِمْ وَمَنْ أَطَاعَهُمْ، وَالْمَدِينَةُ خَيْرٌ لَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ [ثُمَّ يُفْتَحُ الشَّامُ فَيَأْتِي قَوْمٌ فَيُيَسُّونَ فَيَتَحَمَّلُونَ بِأَهْلِيهِمْ وَمَنْ أَطَاعَهُمْ، وَالْمَدِينَةُ خَيْرٌ لَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ] [ثُمَّ تُفْتَحُ الْعِرَاقُ فَيَأْتِي قَوْمٌ فَيُيَسُّونَ فَيَتَحَمَّلُونَ بِأَهْلِيهِمْ وَمَنْ أَطَاعَهُمْ وَالْمَدِينَةُ خَيْرٌ لَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ]» .

أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ أَوْجِهٍ آخَرَ عَنْ هِشَامٍ .

Süfyân b. Ebî Züheyr en-Numeyrî der ki: Resûlullah'ın (ﷺ) şöyle buyurduğunu işittim: “Yemen fethedildiğinde (Medine’den) bazıları aileleri ve kendilerine uyanlarla birlikte oraya göçmek için harekete geçerler. Oysa düşünseler Medine’de kalmalarının kendileri için daha hayırlı olduğunu anarlardı. Sonra Şam fethedilir. Yine (Medine’den) bazıları aileleri ve kendilerine uyanlarla birlikte oraya göçmek için harekete geçerler. Oysa düşünseler Medine’de kalmalarının kendileri için daha hayırlı olduğunu anarlardı. Sonra Irak fethedilir. Yine (Medine’den) bazıları aileleri ve kendilerine uyanlarla birlikte oraya göçmek için harekete geçerler. Oysa düşünseler Medine’de kalmalarının kendileri için daha hayırlı olduğunu anarlardı.”

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*’de farklı kanallarla Hişâm’dan rivayet etmişlerdir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَدِيبُ. أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ الْإِسْمَاعِيلِيُّ أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ نَاجِيَةَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْعَلَاءِ بْنِ زُبَيْرٍ، سَمِعْتُ بُسْرَ بْنَ عُبَيْدِ اللَّهِ يُحَدِّثُ أَنَّ سَمِيعَ ابْنِ إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيَّ يَقُولُ سَمِعْتُ عَوْفَ بْنَ مَالِكٍ الْأَشْجَعِيَّ يَقُولُ أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ وَهُوَ فِي قُبَّةٍ مِنْ أَدَمَ فَقَالَ لِي: يَا عَوْفُ اْعْدُدْ سِتًّا بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ: مَوْتِي، ثُمَّ فَتْحُ بَيْتِ الْمَقْدِسِ، ثُمَّ مَوْتَانِ يَأْخُذُ فِيكُمْ كَقَعَّاسِ الْغَنَمِ، ثُمَّ اسْتِيفَاضَةُ الْمَالِ فِيكُمْ حَتَّى يُغَطَّى الرَّجُلُ مِائَةَ دِينَارٍ فَيَظِلُّ سَاحِطًا، ثُمَّ فِتْنَةٌ لَا يَبْقَى بَيْتٌ مِنَ الْعَرَبِ

¹ Buhârî, *fadâil* (5) ve Müslim, *hac* 90 (496).

إِلَّا دَخَلْتُهُ، ثُمَّ هُدْنَةُ تَكُونُ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ بَنِي الْأَصْفَرِ فَيَغْدِرُونَ فَيَأْتُونَكُمْ تَحْتَ ثَمَانِينَ غَايَةً، تَحْتَ كُلِّ غَايَةٍ اثْنَا عَشَرَ أَلْفًا.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنِ الْحُمَيْدِيِّ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ مُسْلِمٍ.

Avf b. Mâlik el-Eşcaî der ki: Tebuk savaşı sırasında deriden çadırı içinde bulunan Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldiğimde bana şöyle buyurdu: *"Ey Avf! Kıyamet kopmaya yakın altı şeyin gerçekleşmesini bekle! Birincisi benim ölümümüdür. Diğeri, Beytu'l-Makdis'in fethedilmesidir. Diğeri, koyunların telef olması gibi sizi telef edecek olan vebadır. Diğeri mallarınızın çoğalmasındır ki içinizden birine yüz dinar verilecek olsa dahi memnun kalmayacaktır. Sonra Araplardan her bir aileye bulaşacak olan bir fitnedir. Sonra Bizanslılarla aranızda gerçekleşecek bir anlaşmadır. Fakat bu anlaşmaya ihanet edip seksen sancak altında size saldırıya geçecek, her sancağın altında da on iki bin askeri olacaktır."*

Buhârî, *Sahîh*'de Humeydî kanalıyla Velîd b. Müslim'den rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ وَأَبُو زَكْرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُرَكِّيُّ وَأَبُو بَكْرِ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي. قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ أَخْبَرَنِي خَرْمَلَةُ بْنُ عِمْرَانَ التَّجِيبِيُّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ شِمَاسَةَ الْمُهَرِّيِّ. قَالَ سَمِعْتُ أَبَا ذَرٍّ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّكُمْ سَتَفْتَحُونَ أَرْضًا يُذَكَّرُ فِيهَا الْقَيْرَاطُ فَاسْتَوْصُوا بِأَهْلِهَا خَيْرًا فَإِنَّ لَهُمْ ذِمَّةً وَرَحِمًا فَإِذَا رَأَيْتُمْ رَجُلَيْنِ يَقْتَتِلَانِ عَلَى مَوْضِعٍ لَبَنَةٍ فَاخْرُجْ مِنْهَا قَالَ فَمَرَّ بِرَبِيعَةَ وَعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ شَرَحْبِيلَ بْنِ حَسَنَةَ يَتَنَازَعَانِ فِي مَوْضِعٍ لَبَنَةٍ فَخَرَجَ مِنْهَا.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي طَاهِرٍ وَغَيْرِهِ عَنِ ابْنِ وَهْبٍ وَرَبِيعَةَ هُوَ أَخُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ.

Ebû Zer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"(Para birimi olarak) kıratın kullanıldığı bir bölgeyi fethedeceksiniz. O bölgenin ahalisine iyi davranın, zira onlarla aramızda bir yakınlık ve hısımlık vardır. Ancak orada bir kerpiç yeri için bile kavga eden birilerini gördüğünüzde o bölgeden ayrıl."*

¹ Buhârî, cizye (15).

Müslim, *Sahîh*'de Ebu't-Tâhir ve başkası kanalıyla İbn Vehb'den rivayet etmiştir.¹ Rabîa ise Abdurrahman'ın kardeşidir.

أَخْبَرَنَا أَبُو زَكْرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ وَأَبُو بَكْرِ الْقَاضِي قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ وَاللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ ابْنِ كَعْبٍ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِذَا افْتَتَحْتُمْ مِصْرَ فَاسْتَوْصُوا بِالْقَبِيطِ خَيْرًا فَإِنَّ لَهُمْ ذِمَّةً وَرَجِمًا.

İbn b. Ka'b b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (salallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Mısır'ı fethettiğiniz zaman Kıptilere iyi davranın. Zira onlarla aramızda bir yakınlık ve hısımlık vardır."*

وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ الْفَضْلِ وَخَلْفُ بْنُ عَمْرِو الْعُكْبَرِيِّ قَالَا: حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ أُعَيْنٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ أَصْبَغٍ عَنِ الرَّهْرِيِّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبٍ بْنِ مَالِكٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «إِذَا فَتَحْتُمْ مِصْرَ فَاسْتَوْصُوا بِالْقَبِيطِ خَيْرًا فَإِنَّ لَهُمْ ذِمَّةً وَرَجِمًا : يَغْنِي - أَنْ أُمَّ إِسْمَاعِيلَ كَانَتْ مِنْهُمْ. لَفْظُ حَدِيثِ إِسْمَاعِيلَ.

وَرُويَ ذَلِكَ مِنْ أَوْجُهٍ أُخَرٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ.

Abdurrahman b. Ka'b b. Mâlik, babasından bildiriyor: Resûlullah'ın (salallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: *"Mısır'ı fethettiğiniz zaman Kıptilere iyi davranın. Zira onlarla aramızda bir yakınlık ve hısımlık vardır."*²

Buradaki yakınlık ve hısımlıktan kasıt, Hz. İsmail'in annesinin onlardan olmasıdır.

Lafız İsmail'in lafzıdır. Aynısı başka kanallarla da Resûlullah'tan (salallahu aleyhi vesellem) rivayet edilmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُؤَمِّلِ حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الشَّعْرَانِيُّ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ وَسُئِلَ عَنِ حَدِيثِ الرَّهْرِيِّ «فَإِنَّ لَهُمْ ذِمَّةً وَرَجِمًا» فَقَالَ: مِنْ

¹ Müslim, *fadâil* (56).

² Ahmed, *Müsned* (5/174).

النَّاسِ مَنْ يَقُولُ هَاجِرٌ كَانَتْ قِبْطِيَّةٌ هِيَ أُمُّ إِسْمَاعِيلَ وَمِنْ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ: مَارِيَّةُ أُمُّ إِبْرَاهِيمَ قِبْطِيَّةٌ.

Ahmed b. Hanbel bildiriyor: Süfyân'a, Zührî'nin "Onlarla aramızda bir yakınlık ve hısımlık vardır" şeklinde naklettiği hadis sorulunca: "Bazıları Hz. İsmail'in annesi Hacer'in Kıpti'lerden olduğunu söylemiştir. Bazıları da Hz. İbrâhîm'in annesi Mâriye'nin Kıpti olduğunu söylemiştir" dedi.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ حَدَّثَنَا الضَّحَّاكُ بْنُ مَخْلَدٍ أَخْبَرَنَا سَعْدَانُ بْنُ بَشِيرٍ حَدَّثَنَا أَبُو الْمُجَاهِدِ الطَّائِيُّ. وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيْسَى حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ حَدَّثَنَا سَعْدُ الطَّائِيِّ حَدَّثَنَا الْمُجَلُّ بْنُ خَلِيفَةَ حَدَّثَنَا عَدِيُّ بْنُ حَاتِمٍ. قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ فَشَكَا الْفَاقَةَ ثُمَّ جَاءَ آخَرُ فَشَكَا قَطْعَ السَّبِيلِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَا عَدِيُّ بْنُ حَاتِمٍ هَلْ رَأَيْتَ الْجَحِيرَةَ؟ قُلْتُ: لَا وَقَدْ أُنْبِئْتُ عَنْهَا. قَالَ: لَيْنَ طَالَتْ الْحَيَاةُ لَتَرَى الظُّعِينَةَ يَرْتَحِلُونَ مِنَ الْجَحِيرَةِ حَتَّى يَطُوفُوا بِالْكَعْبَةِ آمِينَ لَا يَخَافُونَ إِلَّا اللَّهَ وَلَيْنَ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ لَتَفْتَحَنَّ عَلَيْنَا كُنُوزَ كِسْرَى قَالَ: قُلْتُ كِسْرَى بَنُ هُرْمُزٍ. وَلَيْنَ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ لَتَرَى الرَّجُلَ يَخْرُجُ مَلءُ كَفِّهِ ذَهَبًا أَوْ فِضَّةً يَلْتَمِسُ مِنْ يَقْبَلُهُ فَلَا يَجِدُ أَحَدًا يَقْبَلُهُ وَلَيَلْقَيْنَنَّ اللَّهَ أَحَدُكُمْ يَوْمَ يَلْقَاهُ وَلَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ تَرْجُمَانٌ يَتَرَجِّمُ لَهُ فَيَقُولُ أَلَمْ أَرْسِلْ إِلَيْكَ رَسُولِي فَيُبَلِّغْ فَيَقُولُ بَلَى فَيَقُولُ أَلَمْ أُعْطِكَ مَالًا فَأَغْنَيْتَكَ فَيَقُولُ بَلَى فَيَنْظُرُ عَنْ يَمِينِهِ فَلَا يَرَى إِلَّا جَهَنَّمَ وَيَنْظُرُ عَنْ يَسَارِهِ فَلَا يَرَى إِلَّا جَهَنَّمَ قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ فَإِنْ لَمْ تَجِدْهُ فَيَكَلِمَةُ طَيْبَةٍ» .

قَالَ عَدِيُّ فَقَدْ رَأَيْتُ الظُّعِينَةَ يَرْتَحِلُونَ مِنَ الْجَحِيرَةِ حَتَّى يَطُوفُوا بِالْكَعْبَةِ آمِينَ لَا يَخَافُونَ إِلَّا اللَّهَ ﷻ. وَقَدْ كُنْتُ فِيْمَنْ افْتَتَحَ كُنُوزَ كِسْرَى بَنُ هُرْمُزٍ وَلَيْنَ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ لَتَرُونَ الثَّالِثَةَ: يُخْرِجُ الرَّجُلُ مَلءُ كَفِّهِ ذَهَبًا أَوْ فِضَّةً فَلَا يَجِدُ أَحَدًا يَقْبَلُهُ. إِنَّهُ لَحَدِيثُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. أَبُو الْقَاسِمِ حَدَّثَنِيهِ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي عَاصِمٍ وَقَدْ أَخْرَجَتْهُ عَلَى لَفْظِ أَبِي عَاصِمٍ فِي كِتَابِ آخَرٍ.

قُلْتُ: وَقَدْ صَدَّقَ اللَّهُ ﷻ قَوْلَ رَسُولِهِ ﷺ فِي هَذِهِ الثَّالِثَةِ فِي زَمَنِ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ وَذَلِكَ يَرُدُّ ذِكْرُهُ- إِنْ شَاءَ اللَّهُ.

Adiy b. Hâtim der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanındayken adamın biri gelip ona fakirlikten yakındı. Bir başka adam gelip yol kesmelerden (eşkiyalardan) yakındı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bana: *"Ey Adiy b. Hâtim! Sen Hire kentini gördün mü?"* diye sordu. *"Görmedim, ama bana çokça anlatıldı"* dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şayet ömrün yeterse kadınların Hîre'den çıkıp Allah'tan başka hiç kimsenin korkusunu taşımadan Kâbe'ye tavafa gelebileceklerini göreceksin. Yine ömrün yeterse Kisrâ'nın hazinelerinin de ele geçirildiğini göreceksin!"* buyurdu.

Ona: *"Kisra b. Hürmüz'ün hazineleri mi?"* diye sorduğumda: *"Evet, Kisra b. Hürmüz!"* karşılığını verdi ve şöyle devam etti: *"Şayet ömrün yeterse göreceksin ki kişi zekat olarak ayırdığı bir avuç dolusu altın veya gümüşü kendisinden alacak birini arayacak, ama bulamayacaktır. Sizden biriniz Yüce Allah'a kavuştuğu günde Allah'la arasında hiçbir tercüman (aracı) olmayacaktır. Yüce Allah sizden birine: «Sana emirlerimi tebliğ eden bir elçi göndermedim mi?» diye sorunca, kişi: «Evet, gönderdin» diyecek. Yüce Allah: «Sana mal verip ihsanlarda bulunmadım mı?» diye sorunca, kişi: «Evet, verdin» diyecek. Sonra kişi sağına ve soluna bakındığında cehennemden başka bir şey göremeyecektir."*

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yarım hurma ile de olsa (sadaka olarak vererek) kendinizi cehennem ateşinden koruyun! Bunu da bulamayanlar güzel bir söz söyleyerek bunu yapsın"* buyurdu.

Ben kadınların Hire'den yola çıkıp da Yüce Allah'tan başka hiç kimsenin korkusunu taşımadan Kâbe'yi tavaf için geldiklerini gördüm. Kisra b. Hürmüz'ün hazinelerini ele geçirenlerin arasında ben de vardım. Sizin de eğer ömrünüz yeterse, Allah'ın Resûlü Ebu'l-Kâsım'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bana söylediği, kişinin bir avuç dolusu altın veya gümüşle zekat olarak vermek üzere çıkışı, ancak verecek kimseyi bulamayışı sözünün gerçekleştiğini göreceksiniz.

Buhârî, *Sahîh*'de Abdullah kanalıyla Ebû Âsım'dan rivayet etmiştir.¹

Ben de bunu başka bir eserde Ebû Âsım'ın lafzıyla zikrettim. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), altın ve gümüş konusundaki sözünü Yüce Allah Ömer b. Abdulazîz döneminde gerçekleştirmiştir. Bu da inşaallah daha sonra zikredilecektir.

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيه، وَأَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، وَأَبُو سَعِيدٍ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالُوا: أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ، أَخْبَرَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ، عَنْ مُهَاجِرِ بْنِ مِسْمَارٍ عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدٍ، أَنَّهُ أَرْسَلَ إِلَى ابْنِ سَمُرَةَ الْعَدَوِيِّ- يَعْنِي: جَابِرَ بْنَ سَمُرَةَ حَدَّثَنَا مَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: لَا يَزَالُ الدِّينُ قِيَمًا حَتَّى يَكُونَ اثْنَا عَشَرَ رَجُلًا خَلِيفَةً مِنْ قُرَيْشٍ، ثُمَّ يَخْرُجَ كَذَّابُونَ بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ، ثُمَّ يَخْرُجُ- أَوْ قَالَ- وَيَخْرُجُ عِصَابَةٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ يَسْتَخْرِجُونَ كَنْزَ الْقَصْرِ الْأَيْضِ: قَصْرُ كِسْرَى وَآلِ كِسْرَى، وَإِذَا أُعْطِيَ اللَّهُ أَحَدَكُمْ خَيْرًا فَلْيَبْدَأْ بِنَفْسِهِ وَأَهْلِهِ وَأَنَا فَرَطُكُمْ عَلَى الْحَوْضِ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ عَنِ ابْنِ أَبِي فُدَيْكٍ .

Muhâcir b. Mismâr bildiriyor: Âmir b. Sa'd, Câbir b. Semure el-Adevî'ye: "Bize Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğin bir şeyler anlat" şeklinde haber yollayınca, Câbir şu karşılığı verdi: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «Kureyş'ten olan on iki halife görev yapıncaya kadar bu din kâim kalacaktır. Kıyamete yakın ise yalancı peygamberler ortaya çıkar. Ondan sonra müslümanlardan bir topluluk ortaya çıkacak, Kistrâ ve hanedanlığının beyaz sarayındaki hazineleri ele geçireceklerdir. Yüce Allah birinize rızık verdiği zaman harcamaya önce kendinden ve ailesinden başlasın. Ben Havz'a (cennetteki havuza) giden öncünüüz olacağım» buyurduğunu işittim."

Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. Râfi' kanalıyla İbn Ebî Fudeyk'ten rivayet etmiştir.²

¹ Buhârî, *menâkib* 25 (3595).

² Müslim, *imâret* (3/1454).

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَيْهِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَهْرٌ، عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ، قَالَ: هَذَا مَا حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: هَلَكَ كِسْرَى ثُمَّ لَا يَكُونُ كِسْرَى بَعْدَهُ، وَقِصْرٌ لِيَهْلِكَ ثُمَّ لَا يَكُونُ قِصْرٌ بَعْدَهُ، وَلَتَنْفِقَنَّ كُنُوزَهُمَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ﷻ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ .

Hemmâm b. Münebbih der ki: Ebû Hureyre'nin bize bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "(Pers hükümdarı) Kısra helak olacak ve yerine başka bir Kısra gelmeyecektir. (Bizans hükümdarı) Kayser de helak olacak ve yerine başka bir Kayser gelmeyecektir. Onların hazinelerini (ele geçirecek ve) Allah yolunda harcayacaksınız."

Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. Râfi' kanalıyla Abdurrezzâk'tan rivayet etmiştir.¹

وَإِنَّمَا أَرَادَ هَلَاكَ قِصْرَ الَّذِي كَانَ مَلِكَ الشَّامِ وَتَنْجِيَةَ مُلْكِ الْأَقَاصِرَةِ عَنْهَا فَصَدَّقَ اللَّهُ ﷻ قَوْلَ رَسُولِهِ ﷺ وَنَحَى عَنِ الشَّامِ مُلْكَ الْأَقَاصِرَةِ وَنَحَى عَنِ الدُّنْيَا مُلْكَ الْأَكَاسِرَةِ وَبَقِيَ لِلْأَقَاصِرَةِ مُلْكٌ بِالرُّومِ لِقَوْلِهِ: «تَبَّتْ مُلْكُهُ» حِينَ أَكْرَمَ كِتَابَ النَّبِيِّ ﷺ إِلَى أَنْ يَقْضِيَ اللَّهُ ﷻ فَتَحَ الْقُسْطَنْطِينِيَّةَ، وَلَمْ يَبْقَ لِلْأَكَاسِرَةِ مُلْكٌ لِقَوْلِهِ: «تَمَزَّقَ مُلْكُهُ» حِينَ مَرَّقَ كِتَابَهُ.

وَقَدْ مَضَى كَلَامُ الشَّافِعِيِّ- رَحِمَهُ اللَّهُ- فِي هَذَا وَفِي قَوْلِهِ: «لَتَنْفِقَنَّ كُنُوزَهُمَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ» إِشَارَةً إِلَى صِحَّةِ خِلَافَةِ أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرُ ﷺ لِأَنَّ كُنُوزَهُمَا نُقِلَتْ إِلَى الْمَدِينَةِ، بَعْضُهَا فِي زَمَانِ أَبِي بَكْرٍ وَأَكْثَرُهَا فِي زَمَانِ عُمَرَ وَقَدْ أُنْفَقَ فِي الْمُسْلِمِينَ فَعَلِمْنَا أَنَّ مَنْ أَنْفَقَهَا كَانَ لَهُ إِنْفَاقُهَا وَكَانَ وَالِيَّ الْأَمْرِ فِي ذَلِكَ مُصِيبًا فِيمَا فَعَلَ مِنْ ذَلِكَ وَبِاللَّهِ التَّوْفِيقُ.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) helak olacak Kayser'den kastı, o zamanlar Şam hükümdarı olanıdır. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Şam bölgesinde Rumların hakimiyetinin biteceğini bildirmiş, Yüce Allah da Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu sözünü tasdik edip Şam bölgesinde onların hakimiyetini bitirmiştir. Hatta Rumlar tüm dünyada hakimiyetlerini yitirmiştir. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem),

¹ Müslim, *fiten* 18 (76), Buhârî, *îmân* 3 (6229, 6230) ve Ahmed, *Müsned* (2/312, 467, 501).

gönderdiği mektuba saygı göstermesinden dolayı Kayser hakkında: *"Onun saltanatı devam edecektir"* buyurduğu için sadece Rum (Anadolu) bölgesinde hakimiyetleri devam etmiştir. Bu hakimiyet de İstanbul'un fethine kadar sürecektir. Kisra ise Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mektubunu yırtınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun hakkında: *"Onun saltanatı da parçalanacaktır"* buyurmuş, sonradan Perslerin herhangi bir hakimiyeti kalmamıştır.

Daha önce de zikrettiğimiz gibi Şâfiî, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) *"Onun saltanatı da parçalanacaktır"* sözü ile *"Onların hazinelerini (ele geçirecek ve) Allah yolunda harcayacaksınız"* sözünün Ebû Bekr'in hilafetine işaret ettiğini söylemiştir. Zira Kisra hanedanlığının hazineleri ele geçirildikten sonra Medine'ye getirilmiştir. Bunları bir kısmı Ebû Bekr, kalan büyük kısmı da Ömer zamanında getirilmiştir. Ebû Bekr ve Ömer de bu hazineleri Müslümanların ihtiyaçları için harcamıştır. Bundan da anlıyoruz ki bunları harcayacak olan kişi, harcamaya yetkili ve zamanının yöneticisi olan kişidir. Böyle yaparak da isabet etmiştir. Doğruya ulaşmak Allah'ın sayesinde.

أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ قَالَ وَجَدْتُ فِي كِتَابِي بِحَظِّ يَدَيَّ عَنْ أَبِي دَاوُدَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ حَدَّثَنَا حَمَّادُ حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنْ الْحَسَنِ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَمَرَ بِفِرْقَةٍ كِسْرَى فَوُضِعَتْ بَيْنَ يَدَيْهِ وَفِي الْقَوْمِ سُرَاقَةُ بْنُ مَالِكٍ بْنُ جُعْشُمٍ قَالَ: فَالْقَى إِلَيْهِ سِوَارِي كِسْرَى بْنُ هُرْمُزٍ فَجَعَلَهُمَا فِي يَدَيْهِ فَبَلَّغَا مَنْكِحَهُ فَلَمَّا رَأَاهُمَا فِي يَدَيَّ سُرَاقَةَ قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ- سِوَارِي كِسْرَى بْنُ هُرْمُزٍ فِي يَدِ سُرَاقَةَ بْنِ مَالِكٍ بْنُ جُعْشُمٍ أَعْرَابِيٍّ مِنْ بَنِي مُذَلِجٍ وَذَكَرَ الْحَدِيثَ.

Hasan bildiriyor: "Kisra'nın kürkü Ömer b. el-Hattâb'a getirildi ve önüne konuldu. Surâka b. Mâlik b. Cu'sum da orada bulunuyordu. Ömer, Kisra b. Hürmüz'ün bileziklerini Surâka'ya doğru attı. Surâka bunları takınca dirseklerine kadar geldiler. Ömer bilezikleri Surâka'nın kolunda görünce: «Allah'a hamdolsun ki Kisra b. Hürmüz'ün bilezikleri Müdlic oğullarından bir bedevi olan Surâka b. Mâlik b. Cu'sum'un elinde duruyor» dedi..." Sonrasında ravi hadisin kalanını zikreder.

قَالَ الشَّافِعِيُّ- رَجِمَهُ اللَّهُ: وَإِنَّمَا أَلْبَسَهُمَا سُرَاقَةَ لِأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِسُرَاقَةَ. وَنَظَرَ إِلَى ذِرَاعَيْهِ: كَأَنِّي بِكَ قَدْ لَبِسْتَ سِوَارِي كِسْرَى.

قَالَ الشَّافِعِيُّ: وَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حِينَ أَعْطَاهُ سِوَارِي كِسْرَى: أَلْبَسَهُمَا فَفَعَلَ فَقَالَ: قُل: اللَّهُ أَكْبَرُ قَالَ: اللَّهُ أَكْبَرُ قَالَ: قُل: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي سَلَبَهُمَا كِسْرَى بْنُ هُرْمُزٍ وَأَلْبَسَهُمَا سُرَاقَةَ بْنَ جُعْشُمٍ أَعْرَابِيًّا مِنْ بَنِي مُدْلِجٍ.

Şâfiî der ki: Ömer'in bilezikleri Surâka'ya vermesinin sebebi, zamanında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Surâka'ya ve bileklerine bakıp: *"Kisra'nın bileziklerini taktığını görür gibiyim"* demesidir. Ömer, bilezikleri Surâka'ya verdiğinde ona: "Onları tak!" dedi. Surâka takınca da Ömer: "Bu bilezikleri Kisra b. Hürmüz'den alıp Müdlic oğullarından bir bedevi olan Surâka b. Cu'şum'a giydiren Allah'a hamdolsun" dedi.

أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّامَغَالِيُّ مِنْ سَاكِبِي تَيْهَقٍ مِنْ أَصْلِ سَمَاعٍ. أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْأَسْمَاعِيلِيُّ فِي الْمُعْجَمِ لِشُيُوبِهِ حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ هَارُونُ بْنُ يُونُسَ بْنِ هَارُونَ بْنِ زِيَادٍ الْقَطِيعِيُّ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ ابْنِ أَبِي خَالِدٍ عَنْ قَيْسٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَاتِمٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مُثَلَّتْ إِلَيَّ الْحَبِيرَةُ كَأَنِّيَابِ الْكَلَامِ وَإِنَّكُمْ سَتَفْتَحُونَهَا، فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ابْنَةُ بَقِيلَةَ قَالَ: هِيَ لَكَ فَأَعْطُوهُ إِتَاهَا فَجَاءَ أَبُوهَا فَقَالَ أَتَبِعُهَا قَالَ: نَعَمْ! قَالَ: بِكُمْ. [قَالَ] احْكُمْ مَا شِئْتَ قَالَ: أَلْفُ دِرْهَمٍ؟ قَالَ: قَدْ أَخَذْتُهَا. قَالُوا لَهُ لَوْ قُلْتَ ثَلَاثِينَ أَلْفًا لَأَخَذَهَا قَالَ: وَهَلْ عَدَدَ أَكْثَرُ مِنْ أَلْفٍ؟

Adiy b. Hâtim der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hîre bana köpeğin sivri dişleri gibi gösterildi ve siz orayı fethedeceksiniz"* buyurdu. Adamın biri kalkıp: "Ey Allah'ın Resûlü! (Fethedildiğinde) Bukayle'nin kızını bana verir misin?" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Senin olsun!"* buyurdu. Hîre fethedildiği zaman kızı bu adama verdiler. Kızın babası adama gelip: "Bu kızı bana satar mısın?" diye sordu. Müslüman adam: "Evet, satarım" dedi. Kızın babası: "Kaça satarsın? Fiyatı sen belirle" deyince, Müslüman adam: "Bin dirheme" karşılığını verdi. Kızın babası: "Tamam alıyorum" dedi. Müslümanlar kızı satan adama: "Şayet otuz bin dirhem isteseydin yine de alırdı" dediklerinde, adam: "Binden daha büyük bir rakam var mı ki?" karşılığını verdi.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ وَأَبُو سَعِيدٍ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ أَخْبَرَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الْبَيْرُوتِيُّ، أَخْبَرَنَا عَقْبَةُ بْنُ عَلْقَمَةَ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ حَدَّثَنَا مَكْحُولٌ عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ، عَنِ الْحَوَالِيِّ، وَهُوَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حَوَالَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّكُمْ سَتَجْنُدُونَ

أَجْنَادًا جُنْدًا بِالشَّامِ وَجُنْدًا بِالْعِرَاقِ وَجُنْدًا بِالْيَمَنِ قَالَ: فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ خِرْ لِي قَالَ: عَلَيْكَ بِالشَّامِ فَمَنْ أَتَى فَلْيَلْحَقْ بِيَمِينِهِ وَلْيَسْتَقِ مِنْ غُدْرِهِ، فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ تَكَفَّلَ لِي بِالشَّامِ وَأَهْلِهِ

Abdullah b. Havâle el-Havâlî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Biri Şam'da, biri Irak'ta, biri de Yemen'de olmak üzere üç topluluk haline geleceksiniz"* buyurdu. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! (Şayet o zamana yetişirsem) hangisinde olmamı tavsiye edersin?" diye sorduğumda, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Şam'da olmaya bak! Eğer oraya gitmeyi tercih etmezseniz o zaman Yemen'e gidin! Oraya giderseniz de havuzlarından için. Yüce Allah, Şam ve Şam halkına yönelik bana teminat verdi."*¹

حَدَّثَنَا أَبُو سَعْدٍ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عُثْمَانَ الرَّاهِدِيُّ - رَحِمَهُ اللَّهُ - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ شَدَّادٍ بْنُ الْحُسَيْنِ الصُّوفِيُّ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَرَّائِيُّ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الدَّمَشَقِيُّ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ مَكْحُولٍ وَرَبِيعَةَ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَوَالَةَ الْأَزْدِيِّ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: *إِنَّكُمْ سَتَجْنُدُونَ أَجْنَادًا جُنْدًا بِالشَّامِ وَجُنْدًا بِالْعِرَاقِ وَجُنْدًا بِالْيَمَنِ فَقُلْتُ: خِرْ لِي يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ عَلَيْكَ بِالشَّامِ فَمَنْ أَتَى فَلْيَلْحَقْ بِيَمِينِهِ وَلْيَسْتَقِ مِنْ غُدْرِهِ فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ تَكَفَّلَ لِي بِالشَّامِ وَأَهْلِهِ. فَسَمِعْتُ أَبَا إِدْرِيسَ يَقُولُ: مَنْ تَكَفَّلَ اللَّهُ بِهِ فَلَا ضَيْعَةَ عَلَيْهِ.*

Abdullah b. Havâle el-Ezdî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Biri Şam'da, biri Irak'ta, biri de Yemen'de olmak üzere üç topluluk haline geleceksiniz"* buyurdu. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! (Şayet o zamana yetişirsem) hangisinde olmamı tavsiye edersin?" diye sorduğumda, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Şam'da olmaya bak! Eğer oraya gitmeyi tercih etmezseniz o zaman Yemen'e gidin! Oraya giderseniz havuzlarından için. Yüce Allah, Şam ve Şam halkına yönelik bana teminat verdi."*²

Ebû İdrîs der ki: "Kefili Yüce Allah olan kişi yolunu şaşırmasın."

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُونُسَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمْرَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَلْقَمَةَ نَصْرُ بْنُ عَلْقَمَةَ. يَرُدُّ الْحَدِيثَ إِلَى جُبَيْرِ بْنِ نَفِيرٍ،

¹ Ahmed, Müsned (5/34).

² Ebû Dâvud, cihâd (2483) ve Ahmed, Müsned (4/110; 5/33).

قَالَ: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ ابْنُ حَوَالَةَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَشَكَّوْنَا إِلَيْهِ الْعُرْيَ وَالْفَقْرَ وَقِلَّةَ الشَّيْءِ، فَقَالَ: أَبْشِرُوا، فَوَاللَّهِ لَأَنَا بِكَثْرَةِ الشَّيْءِ أَخَوْفُنِي عَلَيْكُمْ مِنْ قِلَّتِهِ، وَاللَّهِ لَا يَزَالُ هَذَا الْأَمْرُ فِيكُمْ حَتَّى يَفْتَحَ اللَّهُ أَرْضَ فَارِسَ وَأَرْضَ الرُّومِ وَأَرْضَ حِمْيَرَ، وَحَتَّى تَكُونُوا أَجْنَادًا ثَلَاثَةً: جُنْدًا بِالشَّامِ، وَجُنْدًا بِالْعِرَاقِ، وَجُنْدًا بِالْيَمَنِ، وَحَتَّى يُعْطَى الرَّجُلُ الْمِائَةَ فَيَسْخَطَهَا. قَالَ ابْنُ حَوَالَةَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! وَمَنْ يَسْتَطِيعُ الشَّامَ وَبِهِ الرُّومُ ذَوَاتِ الْقُرُونِ؟ قَالَ وَاللَّهِ لَيَفْتَحَنَّهَا اللَّهُ عَلَيْكُمْ وَلَيَسْتَخْلِفَنَّكُمْ فِيهَا حَتَّى تَظُلَّ الْعِصَابَةُ الْبَيْضُ مِنْكُمْ قُنُصُهُمُ الْمُلْحَمَةُ أَقْفَاؤُهُمْ قِيَامًا عَلَى الرَّوْبِجِلِ الْأَسْوَدِ مِنْكُمْ الْمَخْلُوقِ، مَا أَمَرَهُمْ مِنْ شَيْءٍ فَعَلُوهُ. وَذَكَرَ الْحَدِيثَ .

قَالَ أَبُو عَلْقَمَةَ: فَسَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ جُبَيْرٍ، يَقُولُ: نَعَرَفُ أَصْحَابَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ نَعَتَ هَذَا الْحَدِيثِ فِي جِزءِ بْنِ سَهْلٍ السُّلَمِيِّ وَكَانَ عَلَى الْأَعَاجِمِ فِي ذَلِكَ الزَّمَانِ فَكَانَ إِذَا رَاحُوا إِلَى مَسْجِدٍ نَظَرُوا إِلَيْهِ وَإِلَيْهِمْ قِيَامًا حَوْلَهُ فَعَجِبُوا لِنَعْتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِيهِ وَفِيهِمْ.

Abdullah b. Havâle der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanındayken yiyeceğimizin, giyeceğimizin ve her türlü şeyin azlığından yana yakındık. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): «Sevinin! Vallahi ben sizin için malın azlığından değil çokluğundan endişe ediyorum. Vallahi durumunuz bu şekilde devam edecek, ancak sonunda Pers, Bizans ve Himyer topraklarını fethedeceksiniz. Yine biri Şam'da, biri Irak'ta biri de Yemen'de olmak üzere üç askeri karargâhınız olacak. Öyle ki birine yüz dinar verildiği zaman bunu çok az bulacak» buyurdu.

«Ey Allah'ın Resûlü! Birkaç nesildir Rumların yaşadığı Şam bölgesini onların elinden kim alabilir?» diye sorduğumda: «Vallahi Yüce Allah bölgenin fethini ve hakimiyetini sizlere ihsan edecektir. Onlardan geriye beyaz gömlekler giyen, başlarının arkası tıraşlı, binekleri dahi olmayan az sayıda kişiler kalacaktır. Sizlerden siyah tenli kısa saçlı olan kişi bile onlara ne emrederse onu yapacaklardır» buyurdu." Sonrasında ravi hadisin gerisini zikreder.¹

¹ Ebû Dâvud, *cihâd* (2483) ve Ahmed, *Müsned* (4/110).

Ebû Alkame der ki: Abdurrahman b. Cübeyr'in şöyle dediğini işittim: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı bu hadiste zikredilen durumu Cüz b. Süheyl es-Sülemî'nin üzerinde görmüşlerdir. Cüz o zamanlar Acemlerin başında bulunuyordu. Bir mescide gittikleri zaman cemaat hem ona hem de yanındakilere bakar, onun etrafında nasıl durduklarını gördüklerinde de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) zikrettiği durumun gerçekleşmesi karşısında hayrette kalırlardı."

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو صَالِحٍ قَالَ: حَدَّثَنِي مُعَاوِيَةُ بْنُ صَالِحٍ أَنَّ حُمْزَةَ بْنَ حَبِيبٍ حَدَّثَهُ عَنْ ابْنِ زُغَبِ الْأَيَّادِيِّ، قَالَ: نَزَلَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حَوَالَةَ صَاحِبُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَقَدْ بَلَّغَنَا أَنَّهُ فَرَضَ لَهُ فِي الْمِائَتَيْنِ فَأَتَى إِلَّا مِائَةً. قَالَ: قُلْتُ لَهُ أَحَقُّ مَا بَلَّغَنَا أَنَّهُ فَرَضَ لَكَ فِي مِائَتَيْنِ فَأَيَّتِ إِلَّا مِائَةً؟ فَوَاللَّهِ مَا مَنَعَهُ وَهُوَ نَازِلٌ عَلَيَّ أَنْ يَقُولَ لَا أَمَّ لَكَ أَوْ لَا يَكْفِي ابْنَ حَوَالَةَ مِائَةً فِي كُلِّ عَامٍ؟ ثُمَّ أَنشَأَ يُحَدِّثُنَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَعَثَنَا عَلَى أَقْدَامِنَا حَوْلَ الْمَدِينَةِ لِنَغْنَمَ فَقَدِمْنَا وَلَمْ نَغْنَمْ شَيْئًا، فَلَمَّا رَأَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الَّذِي بَنَّا مِنَ الْجَهْدِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: اللَّهُمَّ لَا تَكِلْهُمْ إِلَيَّ فَاضْغَفَ عَنْهُمْ، وَلَا تَكِلْهُمْ إِلَى النَّاسِ فَيَهُونُوا عَلَيْهِمْ، وَلَا تَكِلْهُمْ إِلَى أَنْفُسِهِمْ فَيَعْجِزُوا عَنْهَا. وَلَكِنْ تَوَحَّدْ بِأَرْزَاقِهِمْ.

ثُمَّ قَالَ: لِيَفْتَحَنَّ لَكُمْ الشَّامَ ثُمَّ لَتَقْتَسِمَنَّ كُنُوزَ فَارِسَ وَالرُّومِ، وَلَيَكُونَنَّ لِأَحَدِكُمْ مِنَ الْمَالِ كَذَا وَكَذَا حَتَّى إِنْ أَحَدُكُمْ لَيُعْطَى مِائَةُ دِينَارٍ فَيَسْخَطَهَا، ثُمَّ وَضَعَ يَدَهُ عَلَى رَأْسِي، وَقَالَ: يَا ابْنَ حَوَالَةَ! إِذَا رَأَيْتَ الْخِلَافَةَ قَدْ نَزَلَتْ الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ فَقَدْ أَتَتْ الزَّلَازِلُ وَالْبَلَايَا وَالْأُمُورُ الْعِظَامُ، وَالسَّاعَةُ أَقْرَبُ إِلَى النَّاسِ مِنْ يَدِي هَذِهِ مِنْ رَأْسِكَ. قُلْتُ أَرَادَ بِالسَّاعَةِ انْجِرَامَ ذَلِكَ الْقَرْنِ- وَاللَّهُ أَعْلَمُ. وَأَرَادَ بِكُنُوزِ فَارِسَ وَبِكُنُوزِ الرُّومِ مَا كَانَ مِنْهُمْ بِالشَّامِ حِينَ تُفْتَحُ الشَّامُ تُوَخَّذُ كُنُوزُهُمْ بِهَا وَقَدْ وَجَدَ ذَلِكَ.

İbn Zuğb el-İyâdî anlatıyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından Abdullah b. Havâle bana misafir oldu. Zamanında ona yıllık iki yüz (dinar) verilmek istenmiş, ancak kabul etmeyip sadece yüz (dinar) alacağını söylemişti. Ona: "Bize anlatıldığı gibi sana yıllık iki yüz (dinar) verilmek istenip de senin sadece yüzünü kabul ettiğin doğru mu?" diye sorduğumda misafirim olmasına rağmen bana: "Annesiz kalasical Yıllık yüz (dinar) İbn Havâle'nin neyine yetmiyor?" karşılığını verdi ve bize şunu anlattı:

“Zamanında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bizleri Medine’nin çevresinde bir yere ganimet elde etmek için yaya olarak göndermişti. Ancak ganimet elde edemedi geri döndük. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) çektiğimiz sıkıntılı durumu görünce: *«Allahım! Onları bana bırakma! Zira bu konuda yetersiz kalabilirim. Diğer insanlara da bırakma ki onları değersiz görebilirler. Onları kendi başlarına da bırakma ki aciz düşebilirler. Onların rızıklarına sen kefil ol»* diye dua etti.

Sonra: *«Şam bölgesinin fethi size ihsan edilecek, Persler ile Rumların hazinelerini aranızda paylaşacaksınız. Her birinizin o kadar çok malı olacak ki birine yüz dinar verildiği zaman bunu çok az bulacak»* buyurdu. Ardından Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) elini başıma koydu ve: *«Ey İbn Havâle! Hilafetin mukaddes topraklara kadar ulaştığını gördüğünde deprem, belalar ve büyük fitneler gelmek üzeredir, kıyamet de şu elimin başına yakınlığından daha yakın demektir»* buyurdu.”¹

Burada Resûlullah’ın (sallallahu aleyhi vesellem) —Allah bilir— kıyametten kastı, o neslin dağılıp yok olmasıdır. Persler ile Rumların hazinelerinden kasıt ise Şam fethedildiğinde bu iki kesimden orada olanlardır ve onların hazinelerinin ele geçirilmesidir. Zira bu durum gerçekleşmiştir.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ فِي آخِرِينَ، قَالُوا: أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ عَفَّانَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَنَعَتِ الْعِرَاقُ دِرْهَمَهَا وَقَفِيمَهَا وَمَنَعَتِ الشَّامُ مُدِّيَهَا وَدِينَارَهَا وَمَنَعَتِ مِصْرُ إِرْدَبَهَا وَدِينَارَهَا، وَعَدْتُمْ مِنْ حَيْثُ بَدَأْتُمْ وَعَدْتُمْ مِنْ حَيْثُ بَدَأْتُمْ، وَشَهِدَ عَلَى ذَلِكَ لَحْمُ أَبِي هُرَيْرَةَ وَدَمُهُ. قَالَ يَحْيَى: يُرِيدُ مِنْ هَذَا الْحَدِيثِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ذَكَرَ الْقَفِيمَ وَالْدَّرْهَمَ قَبْلَ أَنْ يَضَعَهُ عُمَرُ عَلَى الْأَرْضِ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عُيَيْنَةَ بْنِ يَعِيشَ عَنْ يَحْيَى بْنِ آدَمَ .

Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *“Irak kafzine, Şam müddüne ve dinarine, Mısır da irdebine engel oldu. Sonra başladığınız yere*

¹ Ahmed, Müsned (5/288).

geri döndünüz. Başladığınız yere geri döndünüz! Başladığınız yere geri döndünüz!” buyurdu. Ebû Hureyre’nin eti ve kanı da buna şahittir.

Yahya der ki: “Burada Ömer henüz söz konusu bölgelerden cizye almaya başlamadan önce Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kafîz ile dirhem (dinarın) bu bölgelerden alınacağını bildirmiştir.”

Müslim, *Sahîh*’de Ubeyd b. Yaîş kanalıyla Yahyâ b. Âdem’den rivayet etmiştir.¹

وَقَالَ أَبُو عُبَيْدٍ الْهَرَوِيُّ - رَحِمَهُ اللَّهُ - فِي هَذَا الْحَدِيثِ قَدْ أَخْبَرَ النَّبِيُّ ﷺ بِمَا لَمْ يَكُنْ وَهُوَ فِي عِلْمِ اللَّهِ ﷻ كَائِنٌ. فَخَرَجَ لَفْظُهُ عَلَى لَفْظِ الْمَاضِي، لِأَنَّهُ مَاضٍ فِي عِلْمِ اللَّهِ ﷻ وَفِي إِعْلَامِهِ بِهَذَا قَبْلَ وَقُوعِهِ مَا دَلَّ عَلَى إِبْتِاتِ نُبُوَّتِهِ وَدَلَّ عَلَى رِضَاهُ مِنْ عُمَرِ ﷺ مَا وَظَّفَهُ عَلَى الْكُفْرَةِ مِنَ الْجِزْيَةِ فِي الْأَمْصَارِ.

وَفِي تَفْسِيرِ الْمَنْعِ وَجَهَانٍ: أَحَدُهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ عَلِمَ أَنَّهُمْ سَيُسَلِّطُونَ وَيَسْقُطُ عَنْهُمْ مَا وَظَّفَ عَلَيْهِمْ. وَالْأُخْرَى: أَنَّ ذَلِكَ قَوْلُهُ فِي الْحَدِيثِ: «وَعَدْتُمْ مِنْ حَيْثُ بَدَأْتُمْ» لِأَنَّهُ بَدَأَهُمْ فِي عِلْمِ اللَّهِ وَفِيمَا قَدَّرَ وَفِيمَا قَضَى أَنَّهُمْ سَيُسَلِّطُونَ فَعَادُوا مِنْ حَيْثُ بَدَعُوا.

وَقِيلَ فِي قَوْلِهِ: «مَنْعَتِ الْعِرَاقَ دَرَهَمًا» إِنَّهُمْ يَرْجِعُونَ عَنِ الطَّاعَةِ. وَهَذَا وَجْهٌ - وَالْأَوَّلُ أَحْسَنُ.

Ebû Ubeyd el-Herevî der ki: “Bu hadiste Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) henüz olmamış olan bir şeyi haber vermiştir, ancak Allah’ın ezeli ilminde gerçekleşmiştir. Allah’ın ezeli ilminde olduğu için de lafız geçmiş zaman kalıbıyla gelmiştir. Resûlullah’ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu olayı henüz gerçekleşmeden önce haber vermesi onun peygamberliğinin bir delili, Hz. Ömer’in bu yönde farklı şehirlerdeki kafirlerden cizye almasından da razı olduğunun göstergesidir.”

Bu bölgelerden kafîz, müd, dinar ve irdebin verilmemesi iki farklı şekilde açıklanmıştır. Birincisi, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu bölgelerdeki insanların Müslüman olacağını, bu şekilde de ödemenin üzerlerinden düşeceğini önceden bilmiştir. Bunun da delili hadiste Resûlullah’ın (sallallahu aleyhi vesellem):

¹ Müslim, *fiten* 8 (33).

“Başladığınız yere geri döndünüz!” sözüdür. Zira Allah’ın ezeli ilmi ve takdirinde onların Müslüman olacağı yazılmıştır. Bu takdire göre de başladıkları yere geri dönmüşlerdir.

“Irak kafizine engel oldu” sözünden kastın onların itaatten el çekeceği olduğu da söylenmiştir. Bu da farklı bir açıklama olsa da birinci açıklama daha makuldür.

قَالَ الشَّيْخُ: وَتَفْسِيرُهُ فِيمَا أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَالِطُ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ بْنُ زِيَادٍ الْعَدْلُ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُرَيْمَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ وَأَبُو مُوسَى قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ أَخْبَرَنَا سَعِيدٌ قَالَ: بُنْدَارُ بْنُ إِيسَى الْجُرَيْرِيُّ وَقَالَا: عَنْ أَبِي نَضْرَةَ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: يُوشِكُ أَهْلُ الْعِرَاقِ لَا يُجْبَى إِلَيْهِمْ دِرْهَمٌ وَلَا قَفِيرٌ قَالُوا: مِمَّا ذَاكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ قَالَ مِنَ الْعَجَمِ.

وَقَالَ بُنْدَارُ: مِنْ قِبَلِ الْعَجَمِ. وَقَالَا يَمْنَعُونَ ذَاكَ، ثُمَّ سَكَتَ هُنَيْهَةٌ وَقَالَ هُنَيْهَةٌ. وَقَالَا ثُمَّ قَالَ: يُوشِكُ أَهْلُ الشَّامِ أَنْ لَا يُجْبَى إِلَيْهِمْ دِينَارٌ وَلَا مُدِّيٌّ قَالَ: مِمَّا ذَاكَ؟ قَالَ: مِنْ قِبَلِ الرُّومِ يَمْنَعُونَ ذَاكَ.

ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَكُونُ فِي أُمَّتِي خَلِيفَةٌ يَحْثِي الْمَالَ [حَثِيًا] لَا يَعُدُّهُ عَدَاً، ثُمَّ قَالَ- وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَيُعُودَنَّ الْأَمْرُ كَمَا بَدَأَ لَيُعُودَنَّ كُلُّ إِيْمَانٍ إِلَى الْمَدِينَةِ كَمَا بَدَأَ بِهِمَا حَتَّى يَكُونَ كُلُّ إِيْمَانٍ بِالْمَدِينَةِ. ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا يَخْرُجُ رَجُلٌ مِنَ الْمَدِينَةِ. ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا يَخْرُجُ رَجُلٌ مِنَ الْمَدِينَةِ رَغْبَةً عَنْهَا إِلَّا أَبْدَلَهَا اللَّهُ خَيْرًا مِنْهُ وَلَيَسْمَعَنَّ نَاسٌ بِرُخْصٍ مِنْ أَسْعَارٍ وَرِزْقٍ فَيَتَّبِعُونَهُ وَالْمَدِينَةُ خَيْرٌ لَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ بْنُ الْحَجَّاجِ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي مُوسَى..

Bunun farklı bir açıklamasına yönelik Ebû Nadra’dan gelen rivayette şöyle geçer: Câbir b. Abdillâh: “İraklılara dirhem ve kafizin (yiyeceğin) gitmeyeceği zaman çok uzak değildir” dedi. Ona: “Ey Ebû Abdillâh! Neden?” diye sorduklarında Câbir: “Acemlerden dolayı Onlar buna engel olacaktır” karşılığını verdi. Az bir susup bekledikten sonra da: “Şamlılara dinar ve müddün (yiyeceğin) gitmeyeceği zaman çok uzak değildir” dedi. Ona: “Neden?” diye sorduklarında Câbir: “Rumlardan dolayı Onlar buna engel olacaktır” karşılığını verdi. Sonra Resûlullah’tan (sallallahu aleyhi vesellem) naklen:

“Ümmetimden öyle bir halife gelecek ki malı saymadan avuç avuç dağıtacaktır” dedi.¹

Sonra yine Resûlullah'tan (ﷺ) naklen: “Canım elinde olana yemin olsun ki din başladığı noktaya geri dönecek, iman en başta olduğu gibi Medine'ye çekilecek, her iman sahibi Medine'de toplanacaktır” dedi. Yine Resûlullah'tan (ﷺ) naklen: “Medine'yi beğenmeyip ondan ayrılan her bir kişinin yerine Yüce Allah ondan daha hayırlısını getirecektir. Bazıları başka yerlerde malların bol ve ucuz olduğunu duyup oraya gideceklerdir. Oysa düşünseler Medine'de kalmalarının kendileri için daha hayırlı olduğunu anlarılardı” dedi.

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Mûsa'dan rivayet etmiştir.

حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُونُسَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ أُمِّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ زَيْدِ الْبَصْرِيِّ بِمَكَّةَ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّغْفَرِيُّ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَيَأْتِيَنَّ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يَغْزُو فِيهِ فِتْنَامٌ مِنَ النَّاسِ، فَيَقَالُ: هَلْ فِيكُمْ مَنْ صَحِبَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ؟ فَيَقَالُ: نَعَمْ! فَيَفْتَحُ اللَّهُ لَهُمْ. ثُمَّ يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يَغْزُو فِيهِ فِتْنَامٌ مِنَ النَّاسِ فَيَقَالُ: هَلْ فِيكُمْ مَنْ صَحِبَ أَصْحَابَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؟ فَيَقَالُ: نَعَمْ! فَيَفْتَحُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ، ثُمَّ يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يَغْزُو فِيهِ فِتْنَامٌ مِنَ النَّاسِ فَيَقَالُ: هَلْ فِيكُمْ مَنْ صَحِبَ مَنْ صَحَبَهُمْ، فَيَقَالُ: نَعَمْ! فَيَفْتَحُ اللَّهُ لَهُمْ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَلِيٍّ وَغَيْرِهِ. وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ زُهَيْرِ بْنِ حَرْبٍ. كُلُّهُمَا عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ.

Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (ﷺ) şöyle buyurmuştur: “İnsanlara öyle bir zaman gelecek ki bir topluluk savaşa çıktığı zaman onlara: «İçinizde Resûlullah'ın ashâbından kimse var mı?» diye sorulur. Onlar: «Evet var!» deyince Yüce Allah bundan dolayı onlara fethi nasip eder. Sonra insanlara öyle bir zaman gelir ki bir topluluk savaşa çıktığı zaman onlara: «İçinizde, Resûlullah'ın ashâbından birinin arkadaşı olan var mı?» diye sorulur. Onlar: «Evet var!» deyince Yüce Allah bundan dolayı onlara fethi ihsan eder. Sonra insanlara öyle bir

¹ Müslim, *filen* (4/2234).

zaman gelir ki bir topluluk savaşa çıktığı zaman onlara: «İçinizde Resûlullah'ın ashâbından birinin arkadaşıyla arkadaşlık eden var mı?» diye sorulur. Onlar: «Evet var!» deyince Yüce Allah bundan dolayı onlara fethi ihsan eder.”

Buhârî, *Sahîh*'de Ali ve başkası kanalıyla Süfyân b. Uyeyne'den ve Müslim ise Züheyr b. Harb kanalıyla Süfyân b. Uyeyne'den rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ الْمَرْزُوقِيُّ، حَدَّثَنَا أَوْسُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ابْنُ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَخِيهِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: سَتَبْعُ بُعُوثٍ فَكُنْ فِي بَعْثٍ يَأْتِي خُرَاسَانَ ثُمَّ اسْكُنْ مَدِينَةَ مَرْوَ فَإِنَّهُ بَنَاهَا ذُو الْقَرْنَيْنِ وَدَعَا لَهَا بِالْبَرَكَةِ وَقَالَ لَا يُصِيبُ أَهْلَهَا سُوءٌ .

Evs b. Abdillâh b. Bureyde, kardeşi kanalıyla babasından, o da babasından bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “İleride ordular gönderilecek! Sen de Horasan’a gidecek ordunun içinde olmaya çalış. Sonra Merv şehrinde ikamet et, zira bu şehri Zü'l-Karneyn inşa etmiş ve bereketli olması için dua etmiştir. Bu şehrin ahalisine kötülük dokunmaz.”²

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو عُمَرَ بْنُ مَطَرٍ، حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ مُوسَى الْخَوَارِزِيُّ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ حُرَيْثٍ، حَدَّثَنَا أَوْسُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَخِيهِ سَهْلِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِيهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ: أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّهُ سَتَبْعُ بَعْدِي بُعُوثٌ فَكُونُوا فِي بَعْثٍ يَقَالُ لَهُ: خُرَاسَانُ ثُمَّ انْزِلُوا كُورَةَ يَقَالُ لَهَا مَرْوُ، ثُمَّ اسْكُنُوا مَدِينَتَهَا فَإِنَّ مَدِينَتَهَا بَنَاهَا ذُو الْقَرْنَيْنِ وَدَعَا لَهَا بِالْبَرَكَةِ وَلَا يُصِيبُ أَهْلَهَا سُوءٌ .

وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَالِينِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُرَيْثٍ الْقُبْدَانِيُّ حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ حُرَيْثٍ- فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ.

Abdullah b. Bureyde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: “Benden sonra ordular gönderilecek! Siz de Horasan’a gidecek ordunun içinde olmaya çalışın. Sonra Merv denilen şehrinde ikamet edin.

¹ Buhârî, *cihâd* (76), Müslim, *fadâil* 52 (208) ve Ahmed, *Müsned* (3/7).

² Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (10/64).

Zira bu şehri Zü'l-Karneyn inşa etmiş ve bereketli olması için dua etmiştir. Bu şehrin ahalisine kötülük dokunmaz.”¹

Başka bir ravi zinciriyle bir öncekinin aynısını aktarılmıştır.

قَالَ أَبُو أُحْمَدَ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ بِسْطَامٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَهْلٍ بْنُ أَوْسٍ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي سَهْلٌ قَالَ: حَدَّثَنَا: أَبِي أَوْسٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي سَهْلٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَا بُرَيْدَةُ إِنَّهُ سَتُبْعَثُ بَعْثٌ فِي بَغْتِ أَهْلِ الْمَشْرِقِ ثُمَّ تَبْعَثُ بَيْنَهُمْ بَعْثٌ فَكُنْ فِي بَغْتِ أَرْضٍ يُقَالُ لَهَا خُرَّاسَانُ ثُمَّ تَبْعَثُ بَيْنَهُمْ بَعْثٌ فَانْزِلُوا فِي كُورَةٍ يُقَالُ لَهَا مَرُؤُ. فَذَكَرَ نَحْوَهُ.

هَذَا حَدِيثٌ تَفَرَّدَ بِهِ أَوْسُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ لَمْ يَرَوْهُ غَيْرُهُ - قَالَهُ أَعْلَمُ.

وَقَدْ رُوِيَ فِي فَتْحِ فَارِسَ أَحَادِيثُ صَحِيحَةٌ وَزَعَمَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ أَنَّ ذَلِكَ إِشَارَةٌ إِلَى جَمِيعِ مَنْ يَتَكَلَّمُ بِالْفَارِسِيَّةِ إِلَى أَقْصَى خُرَّاسَانَ وَفِي بَعْضِهَا غُنَيْمَةٌ عَنْ حَدِيثِ أَوْسِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ - وَبِاللَّهِ التَّوْفِيقُ.

Abdullah b. Bureyde, babasından bildiriyor: Resûlullah (salallahu aleyhi ve sellem) bana şöyle buyurdu: *“Ey Bureyde! Benden sonra ordular gönderilecek! Sen de doğuya doğru gidecek ordunun içinde olmaya çalış. Sonrasında yine ordular gönderilecek; sen de Horasan denilen yere gönderilen ordunun içinde olmaya çalış. Sonra bu bölgenin değişik yerlerine de ordular gönderilecek; sen Merv denilen şehre gönderilen ordunun içinde olmaya çalış...”* Devamında ravi öncekinin aynısını zikreder.

Evs b. Abdillâh'ın rivayette tek kaldığı bir hadistir ve bunu kendisinden başka rivayet eden yoktur. Doğrusunu da Allah bilir.

İran'ın fethi konusunda da sahih hadisler rivayet edilmiştir. Alimlerden bazıları bunun Horasan'a kadar Farsça konuşan tüm bölgeler hakkında olduğunu söylemiştir. Bunu diyenlerden bazıları da bunda Evs b. Abdillâh'ın bu rivayetine dayanmıştır. Doğruya ulaşmak Allah'ın sayesinde.

¹ Heysemî, Mecmau'z-Zevâid (10/64).

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ غَمْرٍو الرُّزَّارُ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ. وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُثَيْبٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا الْأَشْفَاطِيُّ وَهُوَ غَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، عَنْ أُجَيْبِ سَلِيمَانَ، عَنْ ثَوْرٍ، عَنْ أَبِي الْغَيْثِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ. قَالَ: «كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَأَنْزِلَتْ عَلَيْهِ سُورَةُ الْجُمُعَةِ: «وَأَخْرَيْنَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ» قَالَ رَجُلٌ مِنْ هَؤُلَاءِ فَلَمْ يَزَلْ يُرَاجِعُهُ حَتَّى سَأَلَهُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ وَفِيهِمْ سَلْمَانُ الْفَارِسِيُّ فَوَضَعَ النَّبِيُّ ﷺ يَدَهُ عَلَى سَلْمَانَ، وَقَالَ: لَوْ كَانَ الْإِيمَانُ عِنْدَ الثُّرَيَّا لَنَالَهُ رِجَالٌ مِنْ هَؤُلَاءِ».

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ سَلِيمَانَ بْنِ بِلَالٍ، وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ ثَوْرٍ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ أَيْضًا مِنْ حَدِيثِ يَزِيدَ بْنِ الْأَصَمِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ مُخْتَصَرًا.

Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında oturmuşken Cuma Sûresi nazil oldu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sûreyi okurken “(Allah, o peygamberi) onlardan henüz kendilerine katılmayan başkalarına da göndermiştir”¹ âyetine yetişince orada bulunanlardan bir adam bunların kimler olduğunu sordu. Adam aynı şeyi üç defa sorunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) elini orada bulunan Selmân el-Fârisî'nin üzerine koydu ve: “İman Süreyya yıldızının yanında olsa bile bunun kavminden birileri onu elde edecektir” buyurdu.

Buhârî, *Sahîh*'de Abdulazîz b. Abdillâh kanalıyla Süleyman b. Bilâl'dan ve Buhârî ile Müslim, Abdulazîz b. Muhammed b. Sevr'den rivayet etmiştir. Müslim de Yezîd b. el-Asam kanalıyla Ebû Hureyre'den kısa bir şekilde aktarmıştır.²

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَقْرِي، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنِ الْعَلَاءِ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: كَانَ سَلْمَانُ إِلَى جَنْبِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ نَاسٌ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَنْ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ ذَكَرَ اللَّهُ - ﷻ - فِي الْقُرْآنِ إِذَا تَوَلَّيْنَا اسْتَبَدَّلُوا ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَالَنَا - قَالَ: فَضَرَبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

¹ Cuma Sur. 3

² Buhârî, *İfşâr ve Müslim, faddîl* 59 (231).

ﷺ فَخِذَ سَلْمَانَ وَقَالَ: هَذَا وَقَوْمُهُ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ كَانَ الْإِيمَانُ مَنَاطًا بِالْثَرَيَّا لَتَنَاولَهُ رِجَالٌ مِنْ فَارِسَ .

Ebû Hureyre der ki: Selmân, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanındayken ashâbdan bazıları: "Yüce Allah'ın Kur'ân'da zikrettiği¹ ve yüz çevirmemiz halinde bizim yerimize getireceği, bizim gibi olmayacak olanlar kimler?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Selmân'ın ayağına dokundu ve: *"Bu ve bunun kavmi! Canım elinde olana yemin olsun ki iman Süreyya yıldızında olsa dahi Fârisilerden bazıları onu elde edeceklerdir"* buyurdu.²

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو عَنْمَانَ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمَعْرُوفِ بِابْنِ السَّمَاكِ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ الْبَزَّازُ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ ابْنِ كَثِيرٍ بْنُ دِينَارٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عِزْقٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرِ، قَالَ: أَهْدَيْ لِلنَّبِيِّ ﷺ شَاةً وَالطَّعَامُ يَوْمَئِذٍ قَلِيلٌ. فَقَالَ لِأَهْلِهِ: أَصْلِحُوا هَذِهِ الشَّاةَ وَانظُرُوا إِلَى هَذَا الْخُبْزِ فَأَثَرِدُوا وَاعْرِفُوا عَلَيْهِ وَكَانَتْ لِلنَّبِيِّ ﷺ قَصْعَةٌ يَقَالُ لَهَا: الْفَرَاءُ يَحْمِلُهَا أَرْبَعَةُ رِجَالٍ فَلَمَّا أَصْبَحُوا وَسَجَدُوا الصُّحَى أَنِّي بِتِلْكَ الْقَصْعَةِ فَالْتَفَتُوا عَلَيْهَا فَلَمَّا كَثُرُوا جَنَّا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ أَعْرَابِيٌّ مَا هَذِهِ الْجِلْسَةُ؟ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ ﷻ جَعَلَنِي عَبْدًا كَرِيمًا وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا عَنِيدًا كُلُّوا مِنْ جَوَانِبِهَا وَدَعُوا ذُرْوَتَهَا يَبَارَكَ فِيهَا، ثُمَّ قَالَ: خُذُوا كُلُّوا فَوَ الَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَتَقْتَحَنَنَّ عَلَيْكُمْ فَارِسٌ وَالرُّومُ حَتَّى يَكْثُرَ الطَّعَامُ فَلَا يُذَكَّرُ عَلَيْهِ اسْمُ اللَّهِ - ﷻ - .

Abdullah b. Busr der ki: Yiyeceğin az olduğu bir zamanda Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir koyun hediye edildi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) ailesine: *"Şu koyundan yemek yapın, ekmek de doğrayıp içine katın"* buyurdu. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), dört kişinin taşıyabildiği Ğarrâ denilen bir sinisi vardı. Diğer gün kuşluk namazını kıldıktan sonra yemek sinisi getirildi ve yemek için etrafında oturuldu. Yemeğe oturanlar fazla olunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) dizleri üzerine çöküp oturdu. Bedevinin biri: "Bu oturuş da ne oluyor?" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yüce Allah beni büyüklenen kibirli biri değil, mütevazı biri kıldı. Sininin ortasından değil"*

¹ Muhammed Sur. 38

² Tirmizî (3260).

kenarlarından yiyin ki bereketli olsun” karşılığını verdi. Sonra şöyle buyurdu: “Alıp yiyin! Canım elinde olana yemin olsun ki Pers ve Rum topraklarını fethedeceksiniz! Yiyecekler o kadar çok olacak ki Allah’ın ismi zikredilmeden yenilecektir.”¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ وَأَبُو سَعِيدٍ بْنُ أَبِي عَمْرٍو قَالَا حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا أَبُو زَكْرِيَّا السَّالِحِيُّ، أَخْبَرَنَا ابْنُ لَهْيَعَةَ، عَنِ الْحَارِثِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الْمُسْتَوْرِدَ صَاحِبَ النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ عِنْدَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ، وَهُوَ يَقُولُ: وَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَلَيْكُمْ الرُّومُ إِنَّمَا هَلَكْتُهُمْ مَعَ السَّاعَةِ.

فَقَالَ لَهُ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ أَلَمْ أَزْجُرْكَ عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ . قُلْتُ: لَعَلَّهُ إِذَا كَانَ صَاحِبًا إِنَّمَا زَجَرَهُ عَنْ رِوَايَتِهِ لِئَلَّا يَغْرِضَ الْمُسْلِمُونَ عَنْ قِتَالِهِمْ فَإِنَّ الَّذِي تَدُلُّ عَلَيْهِ الْأَحَادِيثُ إِنَّمَا أَرَادَ الْقُسْطُطِيَّةَ- وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

Abdurrahman b. Cübeyr der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından olan Müstevrid'in, Amr b. el-Âs'ın yanındayken: “Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «Size karşı en sert tavrı Rumlardan görürsünüz! Helak olmaları da kıyamete yakın olacaktır» buyurduğunu işittim” dediğini duydum. Bunun üzerine Amr b. el-Âs ona: “Bu hadisi rivayet etmemen konusunda seni uyarmamış mıydım?” diye çıktı.²

Şayet rivayet sahih ise, Amr'ın ona bu şekilde çıkışmasının sebebi Müslümanların onlara karşı savaşımdan geri durmalarının önüne geçmek içindir. Diğer hadislerinden de anladığımız burada Rumların helakinden kasıt, Kostantiniyye'nin fethedilmesidir. Doğrusunu da Allah bilir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَمَّادٍ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَلِيٍّ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: كَانَ يُقَالُ فَتَحَ الْقُسْطُطِيَّةَ مَعَ السَّاعَةِ.

Enes b. Mâlik der ki: “Kostantiniyye'nin fethedilmesinin kıyamete yakın olacağı söylenirdi.”

¹ İbn Mâce, al'ime (3263).

² Müslim (4/2222).

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْغَفِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ مِثَامِ بْنِ مِثْبُ، قَالَ: هَذَا مَا حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلُوا خُوزًا وَكِرْمَانَ قَوْمًا مِنَ الْأَعَاجِمِ حُمْرُ الْوُحُوهِ فُطَسَ الْأَنْوَبُ، صِغَارُ الْأَعْيُنِ كَانَتْ وَجُوهُهُمُ الْمَحَانُ الْمَطْرَقَةُ». قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلُوا قَوْمًا نَعَالُهُمُ الشَّعَرُ».

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ يَحْيَى عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ .

Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Sizler Acemlerden kırmızı benizli, yassı burunlu, küçük gözlü, yüzleri deri kaplı kalkanları andıran Hûzistanlılar ve Kirmânlılarla savaşmadan kıyamet kopmayacaktır.”

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: “Kıldan nalınlar giyen topluluklarla savaşmadıkça kıyamet kopmayacaktır” buyurdu.

Buhârî, *Sahîh*’de Yahya kanalıyla Abdurrezzâk’tan rivayet etmiştir.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو غَبَرٍ الْأَدِيبُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، حَدَّثَنَا الْمُنْبِيعِيُّ، قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ﷺ: «يَعْنِي: مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ: بَلَّغَنِي أَنَّ أَصْحَابَ بَابِلَ كَانَتْ نَعَالُهُمُ الشَّعَرُ».

قُلْتُ: هُمْ قَوْمٌ مِنَ الْخَوَارِجِ خَرَجُوا فِي نَاجِيَةِ الرَّيِّ فَأَكْثَرُوا الْفَسَادَ وَالْقَتْلَ فِي السُّلَيْمِينَ حَتَّى قُوتِلُوا وَأَهْلَكَهُمُ اللَّهُ ﷻ.

Ebû Abdillâh Muhammed b. Abbâd der ki: “Bana bildirilene göre Bâbil ahalisi kıldan nalınlar giyerlermiş.”

Kıldan nalınlar giyen bu topluluk da Rey bölgesinde isyan eden ve Müslümanlar arasında geniş çaplı bir fesada ve ölümlere sebep olan Haricilerdir. Daha sonra ise bunlarla savaşılmış ve Yüce Allah’ın inayetiyle de helak olmuşlardır.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَبِي عَلِيٍّ السَّقَّاءُ، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاصِي، حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا هُثَيْمٌ، عَنْ سَيَّارِ أَبِي الْحَكَمِ عَنْ خُرَيْبِ بْنِ عُيَيْنَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ،

¹ Buhârî, *menâkıb* (25)

قَالَ: وَعَدَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ غَزْوَةَ الْهِنْدِ فَإِنْ أَدْرَكْتُهَا أَنْفَقُ فِيهَا مَالِي وَنَفْسِي فَإِنْ اسْتُشْهِدْتُ كُنْتُ مِنْ أَفْضَلِ الشُّهَدَاءِ وَإِنْ رَجَعْتُ فَأَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ الْمُحَرَّرُ.

Ebû Hureyre der ki: "Resûlullah (ﷺ) bizlere Hind bölgesine yapılacak bir gazvenin sözünü verdi. Şayet o zamana yetişirsem malımı ve canımı ortaya koyacağım. Şehit olursam en üstün şehitlerden, geri dönersem de (cehennemden) azat edilmiş Ebû Hureyre olacağım."

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْقَاسِمُ بْنُ الْقَاسِمِ السَّبَّارِيُّ بِمَرْوَةَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى الْبَاشَانِيُّ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ شَقِيقٍ حَدَّثَنَا أَبُو حَمْزَةَ السُّكْرِيُّ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي عِمَارَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ سُرْحَبِيلٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنِّي رَأَيْتُ اللَّيْلَةَ كَأَنَّمَا تَتَّبِعُنِي غَنَمٌ سَوَاءٌ ثُمَّ أُرْدَفَتْهَا غَنَمٌ بَيْضٌ حَتَّى لَمْ تَرِ السُّودَ فِيهَا فَقَصَّهَا عَلَى أَبِي بَكْرٍ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هِيَ الْعَرَبُ تَبِغْتِكَ ثُمَّ أُرْدَفَتْهَا الْعَجَمُ حَتَّى لَمْ يُرَوْا فِيهَا. قَالَ: أَجَلَ كَذَلِكَ عَبْرَهَا الْمَلِكُ سَحَرًا.

هَذَا مُرْسَلٌ. وَرَوَى أَيْضًا حُصَيْنُ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مُرْسَلًا بَعْضَ مَعْنَاهُ.

Amr b. Şurahbîl der ki: Resûlullah (ﷺ): "Rüyamda peşimden siyah koyunların geldiğini, onların da peşinden beyaz koyunların geldiğini gördüm. Beyazlar siyahların arasına girince siyahlar görünmez oldular" buyurdu. Bu rüyasını Ebû Bekr'e anlattınca, Ebû Bekr: "Ey Allah'ın Resûlü! Siyah koyunlar sana tabi olan Araplardır. Onların da peşinden Acem olanlar gelir ve o kadar kalabalık olurlar ki Araplar görünmez olurlar" dedi. Resûlullah (ﷺ): "Doğrudur! Seher vakti melek de rüyayı bana bu şekilde yorumlamıştı" buyurdu.

Mürsel bir hadistir. Husayn da Abdurrahman b. Ebî Leylâ kanalıyla mânâ olarak bir kısmının aynısını Hz. Peygamber'den (ﷺ) mürsel olarak rivayet etmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو النَّظَرِ الْفَقِيهُ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُسْلَمَةَ الْقَعْنَبِيُّ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: رَأَيْتُ ذَاتَ لَيْلَةٍ فِيمَا بَرَى النَّائِمُ كَأَنَّا فِي دَارِ عُقْبَةَ بْنِ رَافِعٍ، فَاتَيْنَا بِرُطَبٍ مِنْ رُطَبِ ابْنِ طَابٍ، فَأَوَّلَتْ الرِّفْعَةُ لَنَا فِي الدُّنْيَا، وَالْعَاقِبَةُ، فِي الْآخِرَةِ، وَإِنْ دِينَنَا قَدْ طَابَ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنِ الْقَعْبِيِّ .

Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Rüyamda kendimi Ukbe b. Râfi'nin evinde gördüm. Orada bize İbn Tâb'ın hurmalarından hurma getirildi. Ben bunu dünyadayken yükselmeye, âhirette de iyi bir akıbete, dinimizin de kemâle erdiğine yordum."*

Müslim, *Sahîh*'de Ka'nebî'den rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَخْبَرَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو غَابِرٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ سَعْدِ مَوْلَى أَبِي بَكْرٍ وَكَانَ يَخْدُمُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَكَانَ تُعَجِّبُهُ خِدْمَتُهُ، فَقَالَ: يَا أَبَا بَكْرٍ! أَعْنَيْ سَعْدًا قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا هُنَّ غَيْرُهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَتَيْتَ الرِّجَالَ. يَعْنِي: السَّبِيَّ.

Hasan bildiriyor: Ebû Bekr'in Sa'd adında bir kölesi vardı ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hizmetinde bulunurdu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onun hizmetinden memnun kaldığı için Ebû Bekr'e: *"Ey Ebû Bekr! Sa'd'ı azat et"* buyurdu. Ebû Bekr: *"Ey Allah'ın Resûlü! Ondan başka hizmetimizi görececek biri yok"* deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sana esirler geliyor"* buyurdu.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ عَنْ خُلَفَاءَ يَكُونُونَ بَعْدَهُ فَكَانُوا

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESSELLEM) Kendisinden Sonra Gelecek Halifeleri Önceden Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَالِطُ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قُرَاتٍ يَعْنِي الْقُرَّارَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا حَازِمٍ يُحَدِّثُ، قَالَ: قَاعَدْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ خَمْسَ سِنِينَ فَسَمِعْتُهُ يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: كَانَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ تَسُوسُهُمُ الْأَنْبِيَاءُ كُلَّمَا هَلَكَ نَبِيٌّ خَلَفَ نَبِيٌّ وَإِنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي،

¹ Müslim, *rûyâ* 4 (18) ve Ebû Dâvud (5025).

وَسَتَكُونُ خُلَفَاءَ فَتَكْفُرُوا. قَالُوا: فَمَا تَأْمُرُنَا؟ قَالَ: قُوا بَيْعَةَ الْأَوَّلِ فَلِأَوَّلٍ وَأَعْطَوْهُمْ حَقَّهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ يَنْصُرُ سَائِلَهُمْ عَمَّا اسْتَرْعَاهُمْ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ بَشَّارٍ .

Ebû Hâzım der ki: Ebû Hureyre'yle beş yıl boyunca oturup kalktım. Bana bildirdiğine göre Resûlullah (ﷺ): "İsrail oğullarına peygamberler önderlik ederdi. Bundan dolayı ölen her bir peygamberin ardından başka bir peygamber gönderilirdi. Benden sonra ise peygamber gelmeyecektir, fakat birçok halifeniz olacaktır" buyurdu. Ashâb: "Böylesi bir durumda ne yapmamızı emredersin?" diye sorunca da Resûlullah (ﷺ): "Sırayla onlara edeceğiniz biatlara sadık kalın ve Yüce Allah'ın onlara tanıdığı hakları siz de onlara tanıyın. Zira Yüce Allah yönettikleri kişilerden dolayı onları hesaba çekecektir" buyurdu.

Buhârî ve Müslim, *Sahih*'de Muhammed b. Beşşâr'dan rivayet etmişlerdir.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِيخْبَارِهِ عَنْ مُلُوكٍ يَكُونُونَ بَعْدَ الْخُلَفَاءِ فَكَانُوا كَمَا أَخْبَرَ ﷺ

Resûlullah'ın (ﷺ) Halifelerden Sonra Gelecek Kralları Önceden Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو صَالِحٍ بْنُ أَبِي طَاهِرٍ الْعَنْبَرِيُّ، أَخْبَرَنَا جَدِّي يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ الْقَاسِمِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مَرْثَمٍ، أَخْبَرَنَا ابْنُ الدَّرَازِزِيِّ، حَدَّثَنَا الْخَارِثُ بْنُ فُضَيْلٍ الْخَطْمِيُّ، عَنْ جَعْفَرِ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَكَمِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْمُبَشَّرِ بْنِ مَخْرَمَةَ، عَنْ أَبِي زَالِعٍ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «مَا كَانَ نَبِيٌّ إِلَّا كَانَ لَهُ خَوَارِثُونَ يَهْدُونَ بِهَدْيِهِ وَيَسْتَنْوَنَ بِسُنَّتِهِ، ثُمَّ يَكُونُ مِنْ بَعْدِهِ خُلُوفٌ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ وَيَعْمَلُونَ مَا تَنْكُرُونَ».

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنِ الصَّغَانِيِّ، عَنِ ابْنِ أَبِي مَرْثَمٍ .

¹ Buhârî, *enbiyâ* (50), Müslim, *imâret* 10 (44) ve Ahmed, *Müsned* (2/297).

Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (ﷺ) şöyle buyurmuştur: *"Her bir peygamberin mutlaka yolundan giden ve sünnetlerini devam ettiren havarileri olur. Onlardan sonra ise yapmadıklarını söyleyen, garipseyeceğiniz şeyleri yapan yöneticiler gelir."*

Müslim, *Salihî*'de Sağani kanalıyla İbn Ebî Meryem'den rivayet etmiştir.¹

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَالِطُ، وَأَبُو بَكْرِ الْقَاضِي، وَأَبُو سَعِيدٍ بْنُ أَبِي غَمْرٍو، قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَاسِمِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سُلَيْمَانَ الرَّاسِبِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ السُّلَمِيُّ، أَبُو نَابِثٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْخَارِثِ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ كَامِلٍ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْمَاعِيلَ السُّلَمِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو نَابِثٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْخَارِثِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ خَالِطِ الْجَنْجَبِيِّ، عَنْ شَهْبَلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَكُونُ بَعْدَ الْأَنْبِيَاءِ خُلَفَاءُ يَعْمَلُونَ بِكِتَابِ اللَّهِ، وَيَعْدِلُونَ فِي عِبَادِ اللَّهِ، ثُمَّ يَكُونُ بَعْدَ الْخُلَفَاءِ مُلُوكٌ يَأْخُذُونَ بِالثَّأْرِ، وَيَقْتُلُونَ الرِّجَالَ وَيَضْطَفُونَ الْأَمْوَالَ، فَيُغَيِّرُ يَدِيهِ، وَيُغَيِّرُ بِلْسَانِهِ، وَيُغَيِّرُ بِقَلْبِهِ، لَيْسَ وَرَاءَ ذَلِكَ مِنَ الْإِيمَانِ شَيْءٌ».

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (ﷺ) şöyle buyurmuştur: *"Her bir peygamberden sonra Allah'ın Kitab'ıyla amel eden ve Allah'ın kullarını adaletle yöneten halifeler gelir. Bu halifelerden sonra ise intikam peşinde koşan, haksız yere insanları öldüren, malları zimmetlerine geçiren krallar gelir. Müminlerden bazıları bunu eliyle, bazıları diliyle değiştirmeye çalışırken, bazıları da kalbiyle buğzeder. Bunlardan hiç birini yapmayan kişinin ise imanı yok demektir."*²

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ قُورَيْبٍ- رَحِمَهُ اللَّهُ-، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو ذَاوَدَ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ خَالِمٍ، عَنْ لُبِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَابِطٍ، عَنْ أَبِي ثَمَلَةَ الْخُثَمِيِّ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ الْجَرَّاحِ، وَمَعَاذِ ابْنِ جَبَلٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ بَدَأَ هَذِهِ الْأُمَّةَ نُبُوءَةً وَرَحْمَةً، وَكَانَتْ خِلَافَةً وَرَحْمَةً، وَكَانَتْ مُلْكًا عَضُوضًا، وَكَانَتْ عِزَّةً وَجَبَرِيَّةً وَفَسَادًا فِي الْأُمَّةِ: يَسْتَحِبُّونَ الْفُرُوجَ وَالْخُمُورَ وَالْخَبِيرَ وَيُنْصَرُونَ عَلَى ذَلِكَ، وَيُرْزَقُونَ أَبَدًا حَتَّى يَلْقَوْا اللَّهَ ﷻ».

¹ Müslim, *imân* (1/70) ve Ahmed, *Müsned* (1/458, 461).

² İbn Kesir, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/197).

Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh ile Muâz b. Cebel'in bildirdiğine göre Resûlullah (ﷺ) şöyle buyurmuştur: "Yüce Allah bu işi (idareciliği) peygamberlik ve rahmetle başlattı. Hilafet ve rahmetle de devam edecektir. Ondan sonra da zulmeden saltanata dönüşecektir. Ondan sonra gilce dayalı zorbalığa dönüşüp ilimmet içinde fesada yol açacaktır. Bu zamanda idareciler zina, içki ve ipek giyimini helal sayacaklardır. Yine de Allah'a kavuşuncaya kadar yardım görecektir ve rızıklandırılacaklardır."¹

بَابُ فِي إِخْبَارِهِ ﷺ عَنْ مُدَّةِ الْخِلَافَةِ بَعْدَهُ، ثُمَّ تَكُونُ مُلْكًا فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (ﷺ) Kendisinden Sonraki Hilafetin Süresini ve Hilafetten Sonra da Saltanatın Geleceğini Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ الْفَضْلِ الْفُطَّانُ بِغَنَازَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حَفْصٍ بْنُ دُرِّشْتَمِ بْنِ النَّخَعِيِّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا قَبْرُ بْنُ حَفْصٍ، وَسَوَّارُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُمَيْدَانَ، عَنْ سَفِينَةَ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: خِلَافَةُ النَّبِيِّ ثَلَاثُونَ سَنَةً، ثُمَّ يُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ يَشَاءُ- أَوْ قَالَ- مُلْكُهُ مِنْ يَشَاءُ. قَالَ سَعِيدٌ: قَالَ لِي سَفِينَةُ أَمْسِكَ أبا بَكْرٍ سَتَيْنِ وَعُمَرُ عَشْرًا، وَعُثْمَانُ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ، وَعَلِيٌّ سِتًّا، قَالَ: قُلْتُ لِسَفِينَةَ: إِنْ هَؤُلَاءِ يَزْعُمُونَ أَنَّ عَلِيًّا لَمْ يَكُنْ بِخَلِيفَةٍ، قَالَ: كَذِبَتْ أَسْنَاهُ نَبِيِّ الزُّرْقَاءِ. وَاللَّفْظُ لِسَوَّارٍ.

Saîd b. Cumhân bildiriyor: Sefine: "Resûlullah (ﷺ): "Halifelik otuz yıl sürer. Sonrasında Yüce Allah mülkü —veya mülkiğini— dilediğine verir" buyurdu" dedi. Sonra bana: "Hesaplarsan Ebû Bekr'in hilafeti iki yıl, Ömer'in on yıl, Osmân'ın on iki yıl, Ali'nin de altı yıl (toplam otuz yıl) sürmüştür" dedi. Ona: "Ey Sefinel Ama şunlar (Mervân oğulları) Hz. Ali'nin halife olmadığını söylüyorlar" dediğimde, Sefine: "Zerkâ oğulları (Mervân oğulları) kışkırtıdan uyduruyorlar" karşılığını verdi.

Lafız Sevvâr'ın lafzıdır.²

¹ Ibn Kesir, *el-Biddâye ve'n-nihâye* (6/197-198).

² Ebû Dâvud, *sünnet* (4646) ve Ahmed, *Müsned* (5/44).

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرَّوَدْبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ فَائِزٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا سَوَّارُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ فَلَمْ يَكُنْ بِإِسْنَادِهِ نَحْوُهُ زَادَ- يَعْنِي: سَوَّارٌ وَقَالَ: وَعَلِيٌّ كَذَا، وَهَذَا لِأَنَّ خِلَافَتَهُ كَانَتْ خَمْسَ سِنِينَ إِلَّا شَهْرَيْنِ، وَالزِّيَادَةُ فِي خِلَافَةِ أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ، فَإِنَّ خِلَافَةَ أَبِي بَكْرٍ كَانَتْ سِتِّينَ وَأَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ إِلَّا عَشَرَ لَيَالٍ، وَخِلَافَةُ عُمَرَ عَشْرُ سِنِينَ وَسِتَّةَ أَشْهُرٍ وَأَرْبَعَةَ أَيَّامٍ، وَخِلَافَةُ عُثْمَانَ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ سَنَةً إِلَّا اثْنَيْ عَشَرَ يَوْمًا.

Aynı isnâdla Sewvâr'dan rivayet edilirken Sefîne'den naklen: "Ali'nin hilafeti de şu kadar sürmüştür" eklemesi yapılır. Zira Hz. Ali'nin hilafeti dört yıl on ay sürmüştür. Aradaki fark ise Ebû Bekr ve Ömer'in hilafetleriyle tamamlanmıştır. Ebû Bekr'in hilafeti iki yıl üç ay yirmi gün, Ömer'in hilafeti on yıl altı ay dört gün, Osmân'ın hilafeti de on iki yıldan on iki gün eksik sürmüştür.

وَلَيْسَ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَالِطُ عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ الْمُؤَمِّلِ عَنْ الْفَضْلِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عِيسَى عَنْ أَبِي مَعْشَرٍ. إِلَّا أَنَّهُ قَالَ فِي عَلِيٍّ ﷺ خَمْسَ سِنِينَ إِلَّا ثَلَاثَةَ أَشْهُرٍ.

Ebû Ma'ser'den gelen rivayette ise Hz. Ali'nin hilafeti konusunda: "Beş yıldan birkaç ay az sürmüştür" denilir.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَنْفَعُ بْنُ شَيْبَانَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا خُشْرَجُ بْنُ ثَابِتٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ جُمَهَانَ، عَنْ سَفِينَةَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْخِلَافَةُ فِي أُمَّتِي ثَلَاثُونَ سَنَةً ثُمَّ مَلَكَ بَعْدَ ذَلِكَ». قَالَ لِي سَفِينَةُ أُمِّكَ خِلَافَةُ أَبِي بَكْرٍ وَخِلَافَةُ عُمَرَ وَخِلَافَةُ عُثْمَانَ وَخِلَافَةُ عَلِيٍّ ﷺ فَتَنَظَرْنَا فَوَجَدْنَاهَا ثَلَاثِينَ سَنَةً.

Saîd b. Cumhân bildiriyor: Resûlullah'ın (ﷺ) ozalısı Sefîne, Allah Resûlü'nün (ﷺ): "Benden sonra ümmetimde hilafet otuz yıl sürecektir, sonra da saltanat başlayacaktır" buyurduğunu bildirdi ve bana: "Ebû Bekr'in, Ömer'in, Osmân'ın ve Ali'nin hilafet sürelerini hesapla" dedi. Hesapladığımızda dördünün hilafet süresi otuz yıl çıktı.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَنْفَعُ بْنُ شَيْبَانَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ لُصْلُصٍ حَدَّثَنَا مُؤَمِّلٌ حَدَّثَنَا خَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيٍّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ، عَنْ أَبِيهِ،

قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «خِلَافَةُ نَبِيٍّ ثَلَاثِينَ عَامًا ثُمَّ يُؤْتِي اللَّهُ الْمُلْكَ مَنْ يَشَاءُ»، فَقَالَ مُعَاوِيَةُ: قَدْ رَضِينَا بِالْمَلِكِ .

Abdurrahman b. Ebî Bekre, babasından bildiriyor: Resûlullah'ın (ﷺ) şöyle buyurduğunu işittim: "(Benden sonra) nübüvvete bağlı halifelik otuz yıl sürecek, sonra da Yüce Allah milki (idareyi) dilediğine verecektir."

Resûlullah'ın (ﷺ) bu sözü konusunda Muâviye: "Biz de bu mülke razıyız" dedi.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِيخْبَارِهِ بِأَنَّ اللَّهَ ﷻ يَأْتِي ثُمَّ الْمُؤْمِنُونَ أَنْ يَكُونَ بَعْدَهُ الْخَلِيفَةُ إِلَّا أَبَا بَكْرٍ وَإِنْ لَمْ يَسْتَخْلِفْهُ فِي غَيْرِ الصَّلَاةِ نَصًّا فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (ﷺ), Ebû Bekr'i Namaz Kıldırma Dışında Kendine Halife Olarak Seçmemiş Olsa da Yüce Allah ve Müminlerin Ebû Bekr Dışında Birini Halife Olarak Kabul Etmeyeceklerini Bildirmesi ve Bunun Deddiği Gibi Çıkması

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي الْيَوْمِ الَّذِي بُدِئَ فِيهِ قُلْتُ: وَارَأْسَاهُ! فَقَالَ: وَدِدْتُ أَنْ ذَلِكَ كَانَ وَأَنَا حَيٌّ فَهَيَّائُكَ وَدَفْنُكَ. قُلْتُ- غَيْرِي- كَأَنِّي بِكَ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ غَرُوسًا فِيهِ يَنْغَضُ بِسَائِكَ، فَقَالَ: بَلْ أَنَا وَارَأْسَاهُ ادْعِي لِي أَبَاهُ وَأَخَاكَ حَتَّى أَكْتُبَ لِأَبِي بَكْرٍ كِتَابًا فَإِنِّي أَخَافُ أَنْ يَقُولَ قَائِلٌ وَيَتَمَنَّى [وَيَقُولُ]: أَنَا أَوْلَى، وَيَأْتِي اللَّهَ وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَّا أَبَا بَكْرٍ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عُثَيْدِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ يَزِيدَ [بْنِ هَارُونَ] ، وَقَالَ فِي الْحَدِيثِ فَإِنِّي أَخَافُ أَنْ يَتَمَنَّى مُتَمَنَّ وَ يَقُولَ قَائِلٌ: أَنَا أَوْلَى وَيَأْتِي اللَّهَ وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَّا أَبَا بَكْرٍ.

¹ Ebû Dâvud, *sünnet* (4/211), Tirmizî, *filen* (4/503) ve Ahmed, *Müsned* (4/273).

Hiz. Âişe der ki: Hastalığının başladığı gün Resûlullah (ﷺ) yanıma girdiğinde: "Ah başımlı" deyip inlemeye başladım. Hiz. Peygamber (ﷺ): "Ölümlüğün ben hayattayken olmasını ve seni hazırlayıp defnetmeyi isterdim" buyurdu. Kıskaçlık içinde ona: "Sonırım benim öldüğüm günün gecesinde hanımlarından biriyle birlikte olursun" dedim. Resûlullah (ﷺ): "Asıl baş ağrısı bende! Baban ile kardeşini çağır da Ebû Bekr konusunda bir yazı yazayım. Zira birilerinin çıkıp da (idare konusunda): «Ben bu işe daha layığım» demesinden korkarım. Oysa Allah ve müminler Ebû Bekr'den başkasını kabul etmez" buyurdu.

Müslim, *Sahih*'de Ubeydullah b. Soîd kanalıyla Yezid b. Hârûn'dan, "Birilerinin bu işi arzu edip «Ben bu işe daha layığım» demesinden korkarım. Oysa Allah ve müminler Ebû Bekr'den başkasını kabul etmez" lafzıyla rivayet etmiştir.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ عَنْ رُؤْيَاهُ - وَرُؤْيَا الْأَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ وَخِي - بِقَصْرِ مُدَّةِ
أَبِي بَكْرٍ بَعْدَهُ وَزِيَادَةِ مُدَّةِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ بَعْدَ أَبِي بَكْرٍ فَكَانَا كَمَا أُخْبِرَ

Resûlullah'ın (ﷺ) Gördüğü Rüyayla Ebû Bekr'in Hilafetinin Kısa, Ömer b. el-Hattâb'ın Hilafetinin Uzun Süreceğini Bildirmesi ve Dediği Gibi Olması

أَخْبَرَنَا أَبُو زَكْرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُرَزِّي فِي آخِرِينَ قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو الثَّمَالِي: مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرِ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنْ ابْنِ شَيْبَانَ أَنَّ سَعِيدًا أَخْبَرَهُ أَنَّ سَمِيعَ أَبَا هُرَيْرَةَ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «تَيْنَا أَنَا نَائِمٌ رَأَيْتُنِي عَلَى قَلْبٍ عَلَيْهَا دَلْوٌ فَتَرَعْتُه، فَتَرَعْتُ مِنْهَا مَا شَاءَ اللَّهُ، ثُمَّ أَخَذَهَا ابْنُ أَبِي قُحَافَةَ فَتَرَعْتُ مِنْهَا ذُنُوبًا أَوْ ذُنُوبَيْنِ وَفِي نَزْعِهِ ضَعُفٌ - وَاللَّهُ يَغْفِرُ لَهُ - ثُمَّ اسْتَحَالَتْ غَرَبًا فَأَخَذَهَا ابْنُ الْخَطَّابِ فَلَمْ أَرَ غَبَقَرِيًّا مِنَ النَّاسِ يَتَرَعُ نَزْعَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ حَتَّى ضَرَبَ النَّاسُ بِعُطَنِ .

Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'ın (ﷺ) şöyle buyurduğunu işittim: "Rüyamda kendimi üzerinde kovası da bulunan bir su kuyusunun yanında gördüm. Kovayı alıp kuyudan Yüce Allah'ın dilediği kadar su çektim.

¹ Müslim, *fadâil* 1 (11), İbn Mâce, *cenâiz* (1465) ve Ahmed, *Müsned* (6/228).

Sonra kovayı —Allah onu bağışlasın— İbn Ebî Kuhâfe alıp zorlanarak bir veya iki kova su çekti. Sonra kova daha da büyüldü ve onu İbnu'l-Hattâb aldı. İnsanlar arasında Ömer b. el-Hattâb gibi ustalıkla suyu çeken başka birini görmüş değilim. Sonunda develer de içip ahırlarına sürüldüler.”

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَالِطُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ أَبِي نَصْرِ الدَّائِدِيُّ بِسَرِّهِ، حَدَّثَنَا أَبُو الْمُؤَجَّهٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ إِثْلَاءَ، حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ عُفَّانَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُونُسَ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، أَنَّ سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيَّبِ -
فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ إِلَّا أَنَّهُ لَمْ يَقُلْ: فَتَزَعَهُ. وَقَالَ: فَتَزَعَهَا بِهَا ذُنُوبًا أَوْ ذُنُوبَيْنِ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدِانَ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ حَرْمَلَةَ عَنِ ابْنِ وَهْبٍ.
وَأَخْرَجَاهُ أَيْضًا مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

Saîd b. el-Müseyyeb de aynı isnâdla bir öncekinin aynısını nakleder, ancak burada Resûlullah'ın (ﷺ) “Su çektim” demesini zikretmez. Ebû Bekr için de: “Bir veya iki kova çekti” denilir.

Buhârî, *Sahîh*'de Abdân'dan ve Müslim ise Harmele kanalıyla İbn Vehb'den rivayet etmiştir. Buhârî ve Müslim, İbn Ömer kanalıyla Resûlullah'tan (ﷺ) rivayet etmişlerdir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ يَسْرَانَ الْعَدَلِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو الزُّرَّارُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَوْجٍ، حَدَّثَنَا شَيْبَةُ بْنُ سَوَّارٍ، حَدَّثَنَا الْمُبَيْرِقُ بْنُ نُسَيْمٍ، عَنْ مَطَرِ الْوَرَّاقِ، وَهَشَامِ بْنِ كِلَابٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ بَسْبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: رَأَيْتُ كَأَنِّي أُسْقَى غَنَمًا سَوْدًا إِذَا خَالَطْتَهُمْ غَنَمٌ عَرَبٌ إِذَا جَاءَ أَبُو بَكْرٍ فَتَزَعَهَا ذُنُوبًا أَوْ ذُنُوبَيْنِ وَفِيهِ ضَعْفٌ وَيَنْفِرُ اللَّهُ لَهُ، إِذَا جَاءَ عُمَرُ فَأَخَذَ الدَّلْوُ فَاسْتَحَالَتْ غَرَبًا فَارَوَى النَّاسُ وَصَدَرَ الشَّاءُ، فَلَمْ أَرِ عَبْقَرِيًّا يَقْرِي قَرِي عُمَرَ. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَأَوَّلْتُ أَنَّ الْغَنَمَ السُّودَ الْعَرَبُ وَأَنَّ الْغَنَمَ إِخْوَانَكُمْ مِنْ هَذِهِ الْأَعَاجِمِ .

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (ﷺ) şöyle buyurmuştur: “Rüyamda siyahı koyunları suladığımı gördüm. Sonra beyaz koyunlar gelip onların arasına karıştı. Sonra Ebû Bekr geldi. Allahı onu bağışlasın zorlanarak bir veya iki kova su çekti. Sonra Ömer geldi. Ömer kovayı eline alınca büyük bir kaba dönuştü. Çektiği suyla hem insanları,

¹ Buhârî, *faddil* 5, 6 (3676, 3682), Müslim, *faddil* 2 (17), Tirmizî, *rüyâ* (2289) ve Ahmed, *Müsned* (2/28, 29, 5/455).

hem de koyunları suya doyurdu. Ömer gibi ustalıklı suyu çeken başka birini görmüş değilim. Siyah koyunları Araplara, beyaz koyunları ise Acemlerden olan kardeşlerinize yordum.”¹

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْخَالِطُ حَدَّثَنَا أَبُو الْعَاسِمِ مُحَمَّدُ بْنُ يَنْغُوتٍ أَخْبَرَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ قَالَ الشَّافِعِيُّ- رَحِمَهُ اللَّهُ: رُؤْيَا الْأَنْبِيَاءِ وَحْيٌ، وَقَوْلُهُ: وَلِي نَزْعِهِ ضَعْفٌ قِصَرُ مُدَّتِهِ وَعَجَلَةُ مَوْتِهِ وَشُغْلُهُ بِالْحَرْبِ مَعَ أَهْلِ الرَّدَّةِ عَنِ الْإِنْتِاحِ وَالتَّرِيدِ الَّذِي بَلَغَهُ عُمَرُ لِي طُولِ مُدَّتِهِ.

Şâfîî der ki: “Peygamberlerin rüyaları bir çeşit vahiydir. Ebû Bekr’in zorlanarak su çekmesi hilafetinin kısa, ölümünün yakın olacağına, fetihler yerine dinden çıkanlarla savaşmakla uğraşacağına işarettir. Ömer’in ondan daha fazla su çekmesi de hilafetinin uzun olacağına işarettir.”

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْإِخْبَارِ عَنِ الْوَلَاةِ بَعْدَهُ وَمَا وَقَعَ مِنَ الْفِتْنَةِ فِي آخِرِ عَهْدِ عُثْمَانَ، ثُمَّ فِي أَيَّامِ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ حَتَّى لَمْ يَسْتَقِمَ لَهُ أَمْرُ الْوَلَايَةِ كَمَا اسْتَقَامَ لِأَصْحَابِهِ وَاعْتِمَامِ النَّبِيِّ ﷺ بِذَلِكَ

Resûlullah'ın (ﷺ), Kendisinden Sonra Gelecek İdarecilerin Durumunu Bildirmesi, Osmân'ın Halifeliğinin Son Dönemleri ile Ali'nin Halifeliği Süresince Baş Gösteren Fitneler ve Resûlullah (ﷺ) Bu duruma Üzülmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُبَيْدَانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ الصُّفَارِ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ شَرِيكٍ، حَدَّثَنَا نَحْسُ بْنُ نَكْتَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ يُونُسَ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَانَ، أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ كَانَ يُحَدِّثُ أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي رَأَيْتُ اللَّيْلَةَ فِي الْمَنَامِ ظِلَّةً تَنْطَلِقُ السَّمْنَ وَالْعَسَلَ وَأَرَى النَّاسَ يَتَكَفَّفُونَ مِنْهَا بِأَيْدِيهِمْ فَالْمُسْتَكْفِرُ وَالْمُسْتَقِيلُ، وَإِذَا سَبَّ وَاصِلٌ مِنَ الْأَرْضِ إِلَى السَّمَاءِ فَأَرَاكَ أَخَذْتَ بِهِ فَعَلَوْتَ، ثُمَّ أَخَذَ بِهِ رَجُلٌ مِنْ بَعْدِكَ فَعَلَا، ثُمَّ أَخَذَ رَجُلٌ آخَرُ فَعَلَا، ثُمَّ أَخَذَ رَجُلٌ آخَرُ فَانْقَطَعَ، ثُمَّ وَصِلَ لَهُ فَعَلَا، قَالَ أَبُو بَكْرٍ

¹ Ahmed, Müsned (5/455).

ﷺ: يَا رَسُولَ اللَّهِ يَا أَبِي أَنْتَ وَأُمِّي لَتَدْعَنِي فَأَعْبُرَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اعْبُرْ» ! فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَمَا الظُّلَّةُ فَظُلَّةُ الْإِسْلَامِ، وَأَمَا الَّذِي تَنْطِفُ مِنَ الشَّنِّ وَالْعَسَلِ فَالْقُرْآنُ خَلَاوَتُهُ وَلَيْتُهُ وَأَمَا يَتَكَفَّفُ النَّاسُ مِنْ ذَلِكَ فَالْمُسْتَكْبِرُ مِنَ الْقُرْآنِ وَالْمُسْتَعِيلُ مِنْهُ وَأَمَا السَّبَبُ الْوَاصِلُ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ فَالْحَقُّ الَّذِي أَنْتَ عَلَيْهِ فَأَخَذَتْ بِهِ فَيُعَلِّكَ اللَّهُ ثُمَّ يَأْخُذُ بِهِ رَجُلٌ مِنْ بَعْدِكَ فَيَعْلُو، ثُمَّ يَأْخُذُ بِهِ رَجُلٌ آخَرُ فَيَعْلُو ثُمَّ يَأْخُذُ بِهِ رَجُلٌ آخَرُ فَيَنْقَطِعُ بِهِ ثُمَّ يُوَصِّلُ لَهُ فَيَعْلُو بِهِ فَأَخْبِرْنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ يَا أَبِي أَنْتَ وَأُمِّي أَصَبْتُ أَمْ أَخْطَأْتُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَصَبْتَ بَعْضًا وَأَخْطَأْتَ بَعْضًا» ، قَالَ: فَوَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَتَخْبِرَنِي بِالَّذِي أَخْطَأْتُ. قَالَ: «لَا تُقْسِمُ» .

İbn Abbâs bildiriyor: Adamın biri Resûlullah'a (ﷺ) geldi ve gördüğü rüyayı şöyle anlattı: “Ey Allah'ın Resûlül Rüyamda bir bulut gördüm. İçinden yağ ve bal akıyordu. İnsanlar da kimi çok, kimi de az o bal ve yağdan alıyorlardı. O esnada yerden göğe doğru uzanan bir ip göründü. Sen o ipten tutup yukarıya doğru çıktın. Sonra başka bir adam ipe tutunup yukarıya tırmandı. Onun ardından bir adam daha ipe tutunup tırmandı. Sonra bir adam gelip ipi tuttu, ancak ip koptu. Daha sonra ip tekrar bağlandı ve adam ipten tırmandı.”

Ebû Bekr: “Ey Allah'ın Resûlül Anam babam sana feda olsun! İzin ver de bu rüyayı yorumlayayım” deyince, Resûlullah (ﷺ): “Yorumla!” buyurdu. Ebû Bekr adamın rüyasını şöyle yorumladı: “Gördüğü bulut İslam dinidir. Akan yağ ve bal Kur'ân'ın tatlılığı ile yumuşaklığıdır. Çok veya az alanlar ise Kur'ân'dan nasibini az veya çok almış kimselerdir. Gökten yere doğru uzatılan ip ise üzerinde bulunduğun hak olan İslam'dır. Sen ona tutununca Yüce Allah seni yükseltiyor. Senden sonra senin yolundan giden birisi gelip tırmanınca Yüce Allah onu da yükseltiyor. İkinizin ardından yolunuzdan giden birisi gelip ona tutunuyor ve Yüce Allah onu da yükseltiyor. Üçünüzden sonra, yolunuzdan giden birisi gelip ipe tutununca ip kopuyor. Sonra onun için ip tekrar bağlanıp tırmanıyor, Yüce Allah onu da yükseltiyor.”

Ebû Bekr daha sonra: “Ey Allah'ın Resûlül Anam babam sana feda olsun! Söyle bakalım! Doğru mu, yanlış mı yorumladım?” diye sorunca, Resûlullah (ﷺ): “Bazı yerlerde doğru bazı yerlerde de yanlış yorumladın”

buyurdu. Ebû Bekr: "Ey Allah'ın Resûlûl Yemin olsun ki yanıldığım yerleri bana söyleyeceksin!" deyince, Resûlullah (ﷺ): "Yemin etme!" buyurdu.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ حَدَّثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا بِهَرِ بْنِ نَصْرِ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ أَخْبَرَنِي يُونُسُ فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ. إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: وَارَى سَبِيًّا وَاصِلًا مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ يَحْيَى بْنِ بُكَيْرٍ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ حَزْمَةَ، عَنْ ابْنِ وَهَبٍ

Aynı isnâdla Yûnus da bunu nakleder, ancak burada adamın: "O esnada gökten yere doğru uzanmış bir ip gördüm" dediğini zikreder.

Buhârî, *Sahîhî*'de Yahya b. Bukeyr'den ve Müslim ise Harmele kanalıyla İbn Vehb'den rivayet etmiştir.¹

وَقَالَ أَبُو سُلَيْمَانَ الْخَطَّابِيُّ: اِخْتَلَفَ النَّاسُ فِي تَأْوِيلِ قَوْلِهِ ﷺ: أَصَبْتُ بَعْضًا وَأَخْطَأْتُ بَعْضًا. فَقَالَ بَعْضُهُمْ: إِنَّمَا صَوَّرَهُ فِي تَأْوِيلِ الرُّؤْيَا وَخَطَأَهُ فِي الْإِنْشَاءِ بِالتَّعْبِيرِ بِخُضْرَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. وَقَالَ بَعْضُهُمْ: مَوْضِعُ الْخَطَا فِي ذَلِكَ أَنَّ الْمَذْكُورَ فِي الرُّؤْيَا شَيْئَانِ وَهُمَا السَّمْنُ وَالْعَسَلُ فَعَبَّرَهُمَا عَلَى شَيْءٍ وَاحِدٍ وَهُوَ الْقُرْآنُ وَكَانَ حَقُّهُ أَنْ يُعْبَرَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا عَلَى انْفِرَادِهِ وَإِنَّمَا هُمَا الْكِتَابُ وَالسُّنَّةُ لِأَنَّهَا بَيَانُ الْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْهِ، قَالَ: وَبَلَغَنِي هَذَا الْقَوْلُ أَوْ قَرِيبٌ مِنْ مَعْنَاهُ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ الطَّحَاوِيِّ.

Ebû Süleymân el-Hattâbî der ki: Resûlullah'ın (ﷺ): "Bazı yerlerde doğru, bazı yerlerde de yanlış yorumladın" sözünün tevili konusunda âlimler ihtilaf etmişlerdir. Bazıları: "Rüyaya yaptığı yorum doğrudur. Ancak Resûlullah (ﷺ) varken bu rüyayı yorumlamak için öne atılması yanlıştır" demiştir. Bazıları ise: "Yanlış olan kısım rüyadaki yağ ile bal hakkındaki yorumudur. Bunlar iki farklı şey olmasına rağmen Ebû Bekr bunları sadece Kur'ân ile yorumlamıştır. Oysa bunlardan her birine karşılık ayrı bir şey söylemesi lazımdı. Bunların da biri Kur'ân, diğeri ise sünnettir.

¹ Buhârî, *rûyâ* 47 (7046), Müslim, *rûyâ* 3 (17), Tirmizî, *rûyâ* (3293), İbn Mâce, *rûyâ* (3918) ve Ahmed, *Müsned* (1/236).

Çünkü sünnet Resûlullah'a (ﷺ) indirilen Kur'ân'ın açıklamasıdır" demiştir. Bana bildirildiğine göre aynısını veya benzerini Ebû Câfer et-Tahâvî de söylemiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرَّوَدْبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيُّ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ ذَاتَ يَوْمٍ مَنْ رَأَى مِنْكُمْ رُؤْيَا؟ فَقَالَ رَجُلٌ: أَنَا رَأَيْتُ كَأَنَّ مِيزَانًا نَزَلَ مِنَ السَّمَاءِ فَوُزِنْتَ أَنْتَ وَأَبُو بَكْرٍ فَرَجَحْتَ أَنْتَ بِأَبِي بَكْرٍ وَوُزِنَ عُمَرُ وَأَبُو بَكْرٍ فَرَجَحَ أَبُو بَكْرٍ وَوُزِنَ عُمَرُ وَعُفْمَانُ فَرَجَحَ عُمَرُ ثُمَّ رُفِعَ الْمِيزَانُ فَزَانَا الْكَرَاهِيَّةُ فِي وَجْهِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ .

Ebû Bekre der ki: Resûlullah (ﷺ) bir gün: *"Aranızda rüya gören var mı?"* diye sordu. Adamın biri: "Ben gördüm" dedi ve rüyasını şöyle anlattı: "Gökten teraziye benzer bir şeyin indiğini gördüm. Ebû Bekr ile karşılıklı tartıldınız, ama sen ondan ağır bastın. Sonra Ebû Bekr ile Ömer karşılıklı tartıldılar. Ebû Bekr, Ömer'e ağır bastı. Sonra Ömer ile Osmân karşılıklı tartıldılar. Ömer, Osmân'a ağır bastı. Sonra da terazinin geri göğe yükseltildiğini gördüm."

Resûlullah'ın (ﷺ) bu rüyadan memnun kalmadığını yüz ifadesinden anladık.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ دَاسَةَ حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ يَزِيدَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ ذَاتَ يَوْمٍ: «أَيُّكُمْ رَأَى رُؤْيَا» فَذَكَرَ بَعْضُهُ. لَمْ يَذْكُرِ الْكَرَاهِيَّةَ فَاسْتَأْذَنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَعْني سَأَأَهُ ذَلِكَ فَقَالَ خِلَافَةُ نُبُوَّةٍ ثُمَّ يُؤْتِي اللَّهُ الْمُلْكَ مَنْ يَشَاءُ.

Abdurrahman b. Ebî Bekr, babasından bildiriyor: "Bir gün Resûlullah (ﷺ) «Aranızda rüya gören var mı?» diye sordu..."

Sonrasında ravi bir öncekinin aynısını zikreder. Ancak Resûlullah'ın (ﷺ) memnuniyetsizliğinin yüzüne yansımaya yer vermez. Burada: "Hz. Peygamber (ﷺ) görülen bu rüyadan memnun kalmadı ve: «(Benden sonra) nübiüvete bağlı halifelik olacak, sonra da Yüce Allah mülkü (idareyi) dilediğine verecektir» şeklinde yorumladı" denilir.

أَخْبَرَنَا أَبُو رَكْبِئَةَ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمَرْكَبِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ نَعْرِ حَدَّثَنَا ابْنُ زُهَيْرٍ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ: كَانَ جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ يُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «أَرَى اللَّيْلَةَ رَجُلًا صَالِحًا أَنَّ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقُ ﷺ يَبْطِ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَيَبْطِ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ بِأَبِي بَكْرٍ وَيَبْطِ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانٍ بِعُمَرَ» فَقَالَ جَابِرُ: فَلَمَّا قُمْنَا مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قُلْنَا: أَمَّا الرَّجُلُ الصَّالِحُ فَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَمَّا مَا ذَكَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ نَوَاطِئِ بَعْضِهِمْ يَبْغِضُ فَيَهْمُ وَلَا هَذَا الْأَمْرُ الَّذِي بَعَثَ اللَّهُ ﷻ بِهِ نَبِيَّهُ ﷺ.

تَابَعَهُ شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ هَكَذَا.

İbn Şihâb der ki: Câbir b. Abdillâh şunu anlatırdı: Resûlullah (ﷺ) yanından ayrıldığımızda kendi aramızda bu rüyayı şöyle yorumladık: "Bu salih adam Resûlullah'ın (ﷺ) kendisidir. Bunların birbirine tutunması ise Yüce Allah'ın Resûlullah'ı (ﷺ) gönderdiği bu işin (yönetimin) başına sırayla geçmeleridir."

Şuayb b. Ebî Hamza da bunu Zührî'den bu şekilde rivayet ederek mulâbaât etmiştir.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرَّوْذِبَارِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ قَاسَةَ حَدَّثَنَا أَبُو قَاوُذَ حَدَّثَنَا عُمَرُو بْنُ عُفَّانَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ عَنِ الرَّبِيعِيِّ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُمَرُو بْنِ أَهَانَ عَنْ عُثْمَانَ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّهُ كَانَ يُحَدِّثُ. فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِمِثْلِهِ.

Başka bir kanalla Câbir b. Abdillâh'tan bir öncekinin aynısı rivayet edilmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَلِيٍّ الرَّوْذِبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ قَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو قَاوُذَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْقَشِّ، حَدَّثَنَا عُفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا حُمَادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ أَشْعَثَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي رَأَيْتُ كَأَنَّ دَلَوًا دَلَّتْ مِنْ السَّمَاءِ فَجَاءَ أَبُو بَكْرٍ فَأَخَذَ بِعَرَائِقِهَا فَشَرِبَ شُرْبًا ضَعِيفًا، ثُمَّ جَاءَ عُمَرُ فَأَخَذَ بِعَرَائِقِهَا فَشَرِبَ حَتَّى تَضَلَّعَ، ثُمَّ جَاءَ عُثْمَانُ فَأَخَذَ بِعَرَائِقِهَا فَشَرِبَ حَتَّى تَضَلَّعَ، ثُمَّ جَاءَ عَلِيٌّ فَأَخَذَ بِعَرَائِقِهَا

فَالْتَدَطْتُ فَانْتَضَعَ عَلَيْهِ مِنْهُ شَيْءٌ . قُلْتُ: ضَعْتُ شُرْبَ أَبِي بَكْرٍ: قِصْرَ مُدَّتِهِ وَالْإِنْضَاحَ مِنْهُ عَلَى عَلِيٍّ مَا أَصَابَهُ مِنَ الْمُنَازَعَةِ لِي وَلِأَيِّهِ - وَاللَّهُ أَعْلَمُ .

Semure b. Cundub der ki: Adamın biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Rüyamda gökten bir kovanın sarkıtıldığını gördüm. Ebû Bekr gelip kovanın sapından tuttu ve biraz içti. Sonra Ömer gelip sapından tuttu ve karnı şişinceye kadar içti. Sonra Osmân gelip sapından tuttu ve o da karnı şişinceye kadar içti. Sonra Ali geldi. Sapından tutunca kova sallandı ve içindeki sudan üzerine sıçradı."

Ebû Bekr'in az su içmesi hilafet sûresinin kısa sürmesine işarettir. Sudan Hz. Ali'nin üzerine sıçraması da halifelîği zamanında baş başa kaldığı çekişmelerdir. Doğrusunu da Allah bilir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِبْخَارِهِ عَنْ صِدْقِ أَبِي بَكْرٍ فِي إِيْمَانِهِ وَشَهَادَتِهِ لِعُمَرَ وَعُثْمَانَ
بِالشَّهَادَةِ فَاسْتَشْهَدَا بَعْدَهُ كَمَا أَخْبَرَ، مَعَ مَا فِيهِ مِنْ أَمْرِهِ الْجَبَلِ بِالثُّبُوتِ بَعْدَ
الرَّجْفَةِ وَضَرْبِهِ إِيَّاهُ بِرِجْلِهِ فَسَكَنَ

**Resûlullah'ın (ﷺ), Sarsılan Dağa Ayağıyla Vurup
Sabit Durmasını Söylerken Ebû Bekr'in İmanında
Samimiyetini, Ömer ile Osmân'ın Şahadetini Bildirmesi ve
Her İkisinin de Söylendiği Gibi Şehit Olmaları**

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدٍ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَتَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا
أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ الضُّعْفِيُّ، حَدَّثَنَا مَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ التَّلَجِيُّ، وَزَوْجُ بْنُ عَبَّادَةَ، قَالَا: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ عَنْ
قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: صَعِدَ النَّبِيُّ ﷺ أَحَدًا وَقَالَ رَوْحٌ: جِرَاءُ أَوْ أَحَدًا، وَمَعَهُ أَبُو بَكْرٍ
وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ، فَزَجَفَ بِهِمْ. قَالَ مَكِّيُّ: فَضْرَبَهُ النَّبِيُّ ﷺ بِرِجْلِهِ وَقَالَ: اثْبُتْ عَلَيْكَ نَبِيٌّ
وَصِدِّيقٌ وَشَهِيدَانِ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ يَزِيدَ بْنِ زُرَيْعٍ وَغَيْرِهِ عَنْ ابْنِ أَبِي عَرُوبَةَ وَقَالُوا
عَنْهُ أَحَدٌ كَمَا قَالَ مَكِّي .

Enes der ki: Resûlullah (ﷺ) Uhud —veya Hirâ— dağına çıktı. Yanında Ebû Bekr, Ömer ve Osmân da vardı. Onlar üzerindeyken dağ sarsılınca Resûlullah (ﷺ) ayağıyla ona vurdu ve: "Sakin ol! Zira

üzerinde bulunanlar peygamber, sıddik ve iki şehitten başkası değildir!" buyurdu.

Buhârî, *Salih*'de Yezîd b. Zurey' ve başkası kanalıyla İbn Ebî Arûbe'den rivayet etmiş ve "Uhud dağına çıktı" ibaresi geçmiştir.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ أَبِي خَارِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ أَنَّ جِرَاءَ ارْتَجَعَ وَعَلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: اثْبُتْ مَا عَلَيْكَ إِلَّا نَبِيٌّ وَصِدِّيقٌ وَشَهِيدَانِ. قَالَ مَعْمَرٌ: وَسَمِعْتُ قَتَادَةَ يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مِثْلَهُ .

Sehl b. Sa'd bildiriyor: Resûlullah (ﷺ), Ebû Bekr, Ömer ve Osmân'la birlikte Hirâ dağı üzerindeyken dağ sarsıldı. Bunun üzerine Resûlullah (ﷺ): "Sakin ol! Zira üzerinde bulunanlar peygamber, sıddik ve iki şehitten başkası değildir!" buyurdu.

Ma'mer der ki: "Katâde'nin de aynısını Resûlullah'tan (ﷺ) rivayet ettiğini işittim."²

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِبْخَارِهِ عَنْ صَدِّقِ أَبِي بَكْرٍ فِي تَصْدِيقِهِ وَشَهَادَتِهِ لِعُمَرَ وَعُثْمَانَ وَعَلِيٍّ وَطَلْحَةَ وَالزُّبَيْرِ بِالشَّهَادَةِ فَاسْتَشْهِدُوا كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (ﷺ), Ebû Bekr'in Tasdikinde Samimiyetini, Ömer, Osmân, Ali, Talha ve Zübeyr'in Şahadetini Bildirmesi ve Bildirdiği Gibi Şehit Olmaları

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ وَحُسَيْنُ بْنُ حَسَنِ قَالَا: حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّرَّازِيُّ، عَنْ سَهْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ عَلَى حِرَاءٍ هُوَ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعَلِيٌّ وَعُثْمَانُ

¹ Buhârî, *fadâil* (3675, 3686, 3699), Tirmizî, *menâkib* (3697), Ebû Dâvud, *sünnet* (4651) ve Ahmed, *Müsned* (5/331, 346).

² Ebû Dâvud, *sünnet* (4648) ve Tirmizî, *menâkib* (3757).

وَطَلَحَتْ وَالزُّبَيْرُ ﷺ فَتَحَرَّكَتِ الصَّخْرَةُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: اهَذَا فَمَا عَلَيْكَ إِلَّا نَبِيٌّ، أَوْ صِدِّيقٌ، أَوْ شَهِيدٌ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ قُتَيْبَةَ بْنِ سَعِيدٍ .

Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (ﷺ), Ebû Bekr, Ömer, Ali, Osmân, Talha ve Zübeyr ile birlikte Hirâ dağı üzerindeyken alıllarındaki kaya parçası sarsılmaya başladı. Resûlullah (ﷺ): *"Sakin ol! Zira ilzerinde bulunanlar peygamber veya siddik veya şehit olanlardan başkası değildir!"* buyurdu.

Müslim, *Sahîh*'de Kuteybe b. Saîd'den rivayet etmiştir.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي دُعَائِهِ لِعُكَّاشَةَ بْنِ مِخْصَنٍ وَإِدْرَاكِهِ الشَّهَادَةَ
بِرَّكَهٍ دُعَائِهِ وَظُهُورِ دَلَالَاتِ الصَّدَقِ فِيمَا أَخْبَرَ عَنْ حَالِهِ

**Resûlullah'ın (ﷺ), Ukkâşe b. Mihsan'a Duası,
Ukkâşe'nin Bu Duanın Bereketiyle Şahadete Nail Olması**

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَالِطُ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سَفْيَانَ، حَدَّثَنَا حَرْمَلَةُ، أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي يُونُسُ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ الْمُسَبِّبِ، أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ حَدَّثَهُ أَنَّ اللَّهَ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: يَدْخُلُ مِنْ أُمَّتِي الْجَنَّةَ سَبْعُونَ أَلْفًا تُضِيءُ رُجُومُهُمْ إِضَاءَةَ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ، قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: فَقَامَ عُكَّاشَةُ بْنُ مِخْصَنٍ الْأَسَدِيُّ يَرْفَعُ نِمْرَةً عَلَيْهِ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! ادْعُ اللَّهَ أَنْ يَجْعَلَني مِنْهُمْ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: اللَّهُمَّ اجْعَلْ مِنْهُمْ، ثُمَّ قَامَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ! ادْعُ اللَّهَ أَنْ يَجْعَلَني مِنْهُمْ، قَالَ: سَبَقَكَ بِهَا عُكَّاشَةُ .

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ حَرْمَلَةَ، وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ الْمُبَارَكِ عَنْ يُونُسَ وَرَوَاهُ أَيْضًا عِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ.

وَمَشْهُورٌ لِيَمَّا بَيْنَ أَهْلِ الْمَغَارِيِّ أَنَّ عُكَّاشَةَ اسْتَشْفَى لِي أَبِي بَكْرٍ الصَّدِّيقِ ﷺ.

¹ Müslim, *faddâil* 6 (50).

Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah'ın (ﷺ) *“Ümmetimden yüzleri, mehtaplı bir gecede Ay'ın parlaması gibi parlayan yetmiş bin kişilik bir zümre cennete girecektir”* buyurduğunu işittim. Ukkâşe b. Mihson el-Esedî, üzerindeki kaftanı kaldırıp ayoğa kalktı ve: “Ey Allah'ın Resûlül Yüce Allah'a dua et de beni de onlardan biri kılsın” dedi. Resûlullah (ﷺ): *“Allahım! Bunu da onlardan kıl”* diye dua etti. Ensâr'dan başka biri kalkıp: “Ey Allah'ın Resûlül Beni de onlardan biri kılması için Yüce Allah'a dua et” deyince, Resûlullah (ﷺ): *“Ukkâşe senden önce davrandı”* buyurdu.¹

Müslim, *Sahîh*'de Harmele'den ve Buhârî ise İbnu'l-Mübârek kanalıyla Yûnus'tan rivayet etmiştir. İmrân b. Husayn da bunu Resûlullah'tan (ﷺ) oktarmıştır.

Meğûzi âlimleri arasında meşhur olan görüş, Ukkâşe'nin Ebû Bekr'in hilafeli zamanında şehit olduğudur.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ عَنْ حَالِ ثَابِتِ بْنِ قَيْسِ بْنِ شَمَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَشَهَادَتِهِ لَهُ
بِالشَّهَادَةِ وَالْجَنَّةِ فَقُتِلَ شَهِيدًا يَوْمَ مُسَيْلَةَ فِي عَهْدِ أَبِي بَكْرٍ الصَّدِيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَمَا
ظَهَرَ فِي رُؤْيَا مَنْ رَأَاهُ مِنَ الْأَنْبَاءِ

Resûlullah'ın (ﷺ), Sâbit b. Kays b. Şemmâs'ın Durumunu ve Şehit Olup Cennete Gireceğini Bildirmesi, Sâbit'in Ebû Bekr Döneminde Müseylime İle Yapılan Savaşta Şehit Olması ve Onun Hakkında Görülen Rûya

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَالِطُ، وَأَبُو بَكْرِ: أَخْبَدْنَا نُبَّ الْحَسَنِ الْقَاجِي، وَأَبُو سَعِيدٍ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالُوا: حَدَّثَنَا
أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّفَّارِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الثَّغَرِ، حَدَّثَنَا شَيْبَانُ بْنُ
النَّمِيرِ عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ
فَرَقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا
تَشْعُرُونَ﴾ . وَكَانَ ثَابِتُ بْنُ قَيْسِ بْنِ شَمَّاسٍ رَفِيعَ الصَّوْتِ، فَقَالَ: أَنَا الَّذِي كُنْتُ أَرْفَعُ

¹ Müslim, *İmân* 94 (367) ve Buhârî, *rikl* 50 (6541).

صَوْنِي عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ خِيطَ عَمَلِي وَأَنَا مِنْ أَهْلِ النَّارِ، فَجَلَسَ لِي أَهْلِي خَرِيئًا، قَالَ: لَفَقْدَهُ النَّبِيُّ ﷺ فَاَنْطَلَقَ بَعْضُ الْقَوْمِ إِلَيْهِ، فَقَالُوا لَهُ: تَفْقَدُكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَا لَكَ؟ قَالَ: أَنَا الَّذِي كُنْتُ أَرْفَعُ صَوْنِي فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ ﷺ وَأَجْهَرُ لَهُ بِالْقَوْلِ، خِيطَ عَمَلِي وَأَنَا مِنْ أَهْلِ النَّارِ، فَأَتَوَا النَّبِيَّ ﷺ فَأَخْبَرُوهُ بِمَا قَالَ، فَقَالَ: لَا تَلْ هُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ. قَالَ أُنْسُ: لَكُنَّا نَرَاهُ يَمْشِي بَيْنَ أَظْهَرِنَا وَنَحْنُ نَعْلَمُ أَنَّهُ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ.

فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ النِّمَامَةِ قَالَ أُنْسُ بْنُ مَالِكٍ فَأَنَا فِيهِمْ، قَالَ: فَكَانَ بَيْنَا بَعْضُ الْكِتَابِ نَجَاءً ثَابِتُ بْنُ قَيْسٍ قَدْ تَخَطَّ وَلَيْسَ كَفَنُهُ فَقَالَ: بِئْسَ مَا تُعَوِّدُونَ أَقْرَانَكُمْ لِقَائِهِمْ حَتَّى قُتِلَ.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ وَجْهِ آخَرٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ الْمُغِيرَةِ .

Enes der ki: “Ey iman edenler! Seslerinizi Peygamber’in sesinin üstüne yükseltmeyin. Birbirinize bağırdığınız gibi Peygamber’e yüksek sesle bağırmayın. Yoksa siz farkına varmadan amelleriniz boşa gidiverir”¹ Ayeli nazil olduğu zaman sesi gür çıkanlardan biri olan Sâbit b. Kays b. Şemmâs: “Resûlullah’a (ﷺ) karşı sesini yükselten kişi bendim! Amellerim boşa gidip heba oldul” dedi ve üzgün bir şekilde evine kapandı. Resûlullah (ﷺ) bir sûre onu göremeyip sorunca Müslümanlardan bazıları yanına gittiler ve: “Hz. Peygamber (ﷺ) seni soruyor? Neyin var?” dediler. Sâbit: “Sesini Resûlullah’ın (ﷺ) sesinin üstüne yükselten ve onunla bağırarak konuşan bendim. Amellerim boşa gittil Cehennemliklerden biri oldum” karşılığını verdi. Bu müslümanlar Resûlullah’a (ﷺ) gelip durumu anlattıklarında Allah Resûlü (ﷺ): “Hayır! O cennetliklerden biridir” buyurdu.

Bu olay sonrasında aramızda dolaşırken onun cennet ahalisinden biri olduğunu bilirdik. Yemâme savaşında ben de vardım. Savaş sırasında Müslümanlardan geri çekilme görülünce Sâbit b. Kays kokularını sūrünüp kafenini giydi ve: “Silahlarınızı ne kötü alıştırmışsınız!” diyerek saldırıya geçti. Öldürülene kadar da savaştı.

¹ Hucurât Sur. 2

Müslim, *Sahih*'de başka bir konuyla Süleymân b. el-Muğîre'den rivayet etmiştir.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ الْقَدْلُ بِفَنَاءِ أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ حَدَّثَنَا أَخْبَرَنَا عَنْ مَنْصُورٍ
حَدَّثَنَا عَنْ الرِّزَالِيِّ أَخْبَرَنَا مَعْنَرُ بْنُ الرَّهَرِيِّ أَنَّ ثَابِتَ بْنَ قَيْسِ بْنِ شَمَّاسٍ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ
خَشِيتُ أَنْ أَكُونَ قَدْ هَلَكَتُ؟ نَهَى اللَّهُ الْمَرْءَ أَنْ يُحِبَّ أَنْ يُحْمَدَ بِمَا لَمْ يَفْعَلْ وَأَجِدُنِي
أُحِبُّ الْحَمْدَ، وَنَهَى اللَّهُ ﷺ عَنِ الْخِيَلَاءِ وَأَجِدُنِي أُحِبُّ الْجَمَالَ، وَنَهَى أَنْ تَرْفَعَ أَصْوَاتَنَا
فَوْقَ صَوْتِكَ وَأَنَا أَمْرُؤُ جَهِيرُ الصَّوْتِ لَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: يَا ثَابِتُ أَوْ مَا تَرْضَى أَنْ تَعِيشَ
حَمِيدًا وَتَقْتَلَ شَهِيدًا وَتَدْخُلَ الْجَنَّةَ؟ قَالَ لَعَاشَ حَمِيدًا وَقَتَلَ شَهِيدًا يَوْمَ مُسَيْلِمَةَ.

Zührî bildiriyor: Sâbit b. Kays b. Şemmâs: "Ey Allah'ın Resûlül Helak olmuş olmaktan korkuyorum! Yüce Allah kişinin yapmadığı bir şeyden dolayı övülmesini istemiyor. Oysa ben övülmeyi seven birisiyim. Yüce Allah kişinin kendini beğenmesini yasaklar. Oysa ben süslenmeyi seven birisiyim. Yine Yüce Allah sesimizi senin sesinin üstüne yükseltmemizi yasaklıyor. Oysa ben gür sesli birisiyim" dedi. Resûlullah da (ﷺ) ona: "Ey Sâhit! Övgüyle layık bir şekilde yaşamaya ve şehit olarak ölüp cennete girmeye razı olamaz mısın?" buyurdu. Sâbit övülen biri olarak yaşadı ve Müseylime ile yapılan savaşta şehit oldu.

وَحَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَالِطُ قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى الْغَطَّارُ بِمَرْوٍ حَدَّثَنَا عَنْ ثَابِتِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْخَالِطِ
حَدَّثَنَا الْقُضْلُ بْنُ سَهْلِ الْبَغْدَادِيِّ وَكَانَ يَقُولُ لَهُ الْأَعْرَجُ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ إِسْرَائِيلَ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي،
عَنْ أَبِي شَهَابٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ ثَابِتِ الْأَنْصَارِيِّ، عَنْ أَبِيهِ أَنَّ ثَابِتَ ابْنَ
قَيْسٍ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لَقَدْ خَشِيتُ أَنْ أَكُونَ قَدْ هَلَكَتُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَلَمْ؟ قَالَ:
نَهَانَا اللَّهُ أَنْ نُحِبَّ أَنْ نُحْمَدَ بِمَا لَمْ نَفْعَلْ وَأَجِدُنِي أُحِبُّ الْحَمْدَ. وَنَهَانَا عَنِ الْخِيَلَاءِ
وَأَجِدُنِي أُحِبُّ الْجَمَالَ وَنَهَانَا أَنْ تَرْفَعَ أَصْوَاتَنَا فَوْقَ صَوْتِكَ وَأَنَا جَهِيرُ الصَّوْتِ لَقَالَ رَسُولُ
اللَّهِ ﷺ: يَا ثَابِتُ أَلَا تَرْضَى أَنْ تَعِيشَ حَمِيدًا وَتَقْتَلَ شَهِيدًا وَتَدْخُلَ الْجَنَّةَ؟ قَالَ: بَلَى يَا
رَسُولَ اللَّهِ! وَقَالَ: لَعَاشَ حَمِيدًا وَقَتَلَ شَهِيدًا يَوْمَ مُسَيْلِمَةَ الْكَدَابِ.

İsmâil b. Muhammed b. Sâbit el-Ensârî, babasından bildiriyor: Sâbit b. Kays: "Ey Allah'ın Resûlül Helak olmuş olmaktan korkuyorum" dedi. Allah

¹ Müslim, *imân* 52 (187).

Resûlû (ﷺ) *(sâhibü'l-şerh)*: “Neden?” diye sorunca, Sâbit: “Yüce Allah kişinin yapmadığı bir şeyden dolayı övülmesini istemiyor. Oysa ben övülmeyi seven birisiyim. Yüce Allah kişinin kendini beğenmesini yasaklar. Oysa ben süslenmeyi seven birisiyim. Yine Yüce Allah sesimizi senin sesinin üstüne yükseltmemizi yasaklıyor. Oysa ben gür sesli birisiyim” dedi. Resûlullah (ﷺ) ona: “Ey Sâbit! Övgüye layık bir şekilde yaşamaya ve şehit olarak öllüp cennete girmeye razı olmaz mısın?” buyurunca, Sâbit: “Ey Allah'ın Resûlû! Tabi ki olurum” dedi. Sâbit övülen biri olarak yaşadı ve Mûseylimetü'l-Kezzâb ile yapılan savaşta şehit oldu.

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَاطِبُ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ بْنُ خَالٍ، حَدَّثَنَا الشَّرِيفُ بْنُ حُرَيْثَةَ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا خَمَادٌ، حَدَّثَنَا ثَابِتٌ، عَنْ أَنَسٍ: أَنَّ ثَابِتَ بْنَ قَيْسٍ جَاءَ يَوْمَ الْيَمَامَةِ، وَقَدْ تَحَنَّنَ وَلَيْسَ أَكْفَانُهُ وَقَدْ انْهَزَمَ أَصْحَابُهُ فَقَالَ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَبْرَأُ إِلَيْكَ بِمَا جَاءَ بِهِ هَؤُلَاءِ، وَأَعْتَلِرُ إِلَيْكَ بِمَا صَنَعَ هَؤُلَاءِ فَيَسْ مَا عَوَّدْتُمْ أَقْرَانَكُمْ مِنْذُ الْيَوْمِ خَلُّوا بَيْنَنَا وَبَيْنَ أَقْرَانِنَا سَاعَةً ثُمَّ حَمَلَ فَقَاتَلَ سَاعَةً فَقُتِلَ وَكَانَتْ لَهُ بِرْعٌ قَدْ سُرِقَتْ فَرَأَهُ رَجُلٌ فِيمَا يَرَى الثَّامِمُ فَقَالَ: إِنْ دَرَيْتُ لِي قَدِرٌ تَحْتَ إِكَابٍ بِمَكَانٍ كَذَا وَكَذَا وَأَوْصَى بِوَصَايَا فَطَلَبَ الدَّرْعَ فَوَجَدَ حَيْثُ قَالَ فَأَنْفَقُوا وَصِيَّتَهُ .

Enes der ki: Yemâme savaşında Müslümanlar hezimete uğramışken Sâbit b. Kays kokulannı sūrmüş, kefenini giymiş şekilde geldi ve: “Allahıml Şunların (kafirlerin) yaptıklarından beñ olduğumu sana arz ediyor, bunların (Müslümanların) yaptıklarından yana da mazeretlerimi sunuyorum. Silahlanırsız ne kötū alıştırılmışsınız! Bizleri silahlanımızla biraz baş başa bırakın!” dedi ve soldınyo geçti. Bir süre çarpıştıktan sonra da öldürüldü. Savaş esnasında da zırhı çalındı. Adamın biri rüyasında Sâbit'i gördü. Sâbit ona: “Zırhım filan yerdeki kapının eşiğinin altındadır” dedi ve bazı vasiyetlerde bulundu. Zırh aranıp da dediği yerde bulununca odam: “Vasiyetini de yerine getirin” dedi.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَاطِبُ حَدَّثَنَا أَبُو النَّثَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَخْبَرَنَا النَّثَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ مَرْثِدٍ الشَّوْزِيُّ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبِي حَدَّثَنَا ابْنُ جَابِرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَطَاءُ الْخُرَّاسَانِيُّ قَالَ: قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ فَلَقِيتُ رَجُلًا

¹ Hâkim, *Müstedrek* (3/234) ve Heysemî, *Mecmau'z-Zevcid* (9/322).

مِنَ الْأَنْصَارِ فَقُلْتُ حَدِّثْنِي حَدِيثَ ثَابِتِ بْنِ قَيْسِ بْنِ الشَّامِيِّ فَقَالَ قُمْ مَعِي فَأَنْطَلَقْتُ
 حَتَّى دَلَعْنَا إِلَى دَارٍ فَأَدْخَلَنِي عَلَى امْرَأَةٍ فَقَالَ هَذِهِ ابْنَةُ ثَابِتِ بْنِ قَيْسٍ فَسَلِّهَا فَقُلْتُ حَدِّثْنِي
 عَنْ رَجُلِكَ اللَّهُ. قَالَتْ إِنَّهُ لَمَّا أُنْزِلَ اللَّهُ ﷻ عَلَى رَسُولِهِ ﷺ: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا
 تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَنْ تَحْبَطَ
 أَعْمَالُكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ». فَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِمَعْنَى مَا رَوَيْتَا لِي الْأَخْبَارِ قَبْلَهُ إِلَى قَوْلِ النَّبِيِّ
 ﷺ: «لَسْتُ مِنْهُمْ بَلْ تَبِيعُ حَبِيبًا وَتَقْتُلُ شَهِيدًا وَتُدْخِلُكَ اللَّهُ الْجَنَّةَ». فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ
 الْيَمَامَةِ أَتَى مُسَيْلِمَةُ فَلَمَّا لَقِيَ أَصْحَابَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حَمَلَ عَلَيْهِمْ فَانْكَشَفُوا فَقَالَ ثَابِتُ
 وَمَسَالِمُ مَوْلَى أَبِي حَذِيفَةَ مَا هَكَذَا كُنَّا نَقَابِلُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ اخْتَفَرَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا
 لِنَفْسِهِ حُفْرَةً وَحَمَلَ عَلَيْهِمُ الْقَوْمُ نَجَبًا وَقَاتَلَا حَتَّى قُتِلَا. وَعَلَى ثَابِتٍ يَوْمَئِذٍ دِرْعٌ لَهُ نَفِيسَةٌ
 فَمَرَّ بِهِ رَجُلٌ مِنْ فَأْخَذَهَا قَيْنَا رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ فَأَنِمْ فَأَتَاهُ ثَابِتُ بْنُ قَيْسٍ لِي مَنَابِهِ فَقَالَ
 لَهُ: أَوْصِيكَ بِوَصِيٍّ إِنَّكَ أَنْ تَقُولَ: هَذَا حُلْمٌ فَتَضِيعَهُ إِلَيَّ لَمَّا قُتِلَ مَرِي رَجُلٌ مِنْ
 الْمُسْلِمِينَ فَأَخَذَ دِرْعِي وَمَنَزَلَهُ فِي أَقْصَى النَّاسِ وَعِنْدَ خِجَائِهِ فَرَسٌ يَسْتَنُّ فِي طَوْلِهِ وَقَدْ كَفَّ
 عَلَى دِرْعِي بُرْمَةٌ وَجَعَلَ فَوْقَ الْبُرْمَةِ رَحْلًا. فَانْتَ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ فَمَرُّهُ أَنْ يَبْتَغِيَ إِلَى دِرْعِي
 فَيَأْخُذَهُ وَإِذَا قَدِمْتَ عَلَى خَلِيفَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قُلْ لَهُ: إِنَّ عَلَيَّ مِنَ الدِّينِ كَذَا وَكَذَا وَلِي
 مِنَ الدِّينِ كَذَا وَكَذَا. وَفُلَانٌ مِنْ رَقِيقِي عَبَقَ فَيَأْخُذُكَ أَنْ تَقُولَ: هَذَا حُلْمٌ فَتَضِيعَهُ فَأَتَى
 الرَّجُلُ خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ فَأَخْبَرَهُ فَبَعَثَ إِلَى الدَّرْعِ فَنَظَرَ إِلَى خِجَاءٍ فِي أَقْصَى النَّاسِ وَإِذَا عِنْدَهُ
 فَرَسٌ يَسْتَنُّ فِي طَوْلِهِ فَنَظَرَ فِي الْخِجَاءِ فَإِذَا لَيْسَ فِيهِ أَحَدٌ فَدَخَلُوا فَرَفَعُوا الرَّحْلَ فَإِذَا تَحْتَهُ
 بُرْمَةٌ ثُمَّ رَفَعُوا الْبُرْمَةَ فَإِذَا الدَّرْعُ تَحْتَهَا فَأَتَوْا بِهَا خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ فَلَمَّا قَدِمُوا الْمَدِينَةَ حَدَّثَ
 الرَّجُلُ أَبَا بَكْرٍ بِالرُّوْيَا فَأَجَازَ وَصِيَّتَهُ. وَلَا نَعْلَمُ أَحَدًا أُجِيزَتْ وَصِيَّتُهُ بَعْدَ مَوْتِهِ إِلَّا ثَابِتُ.

Atâ el-Horasânî anlatıyor: Medine'ye geldiğimde Ensâr'dan bir adamla karşılaştım. Ona: "Bana Sâbit b. Kays b. Şemmâs'ın olayını anlat" dediğimde, adam: "Benimle gel" karşılığını verdi. Onunla birlikte gidip bir kadının yanına girdik. Adam: "Bu kadın Sâbit b. Kays b. Şemmâs'ın kızıdır. Ona istediğin şeyi sorabilirsin" dedi. Kadına: "Allah rahmetini senden esirgemesini Bana babanın olayını anlat" dediğimde kadın şöyle anlattı: "Resûlullah'a (ﷺ) (Allah'ın eliyle) (Allah'ın izniyle): «Ey iman edenler! Seslerinizi Peygamber'in sesinin üstüne yükseltmeyin. Birbirinize bağırdığınız gibi Peygamber'e

yüksek sesle bağırmayın. Yoksa siz farkına varmadan amelleriniz boşa gidiyorlar»¹ âyeti nazil olduğu zaman...”

Sonrasında ravi gerisini bir önceki hadisin aynısıyla Resûlullah'ın (ﷺ) *“Sen onlardan biri değilsin! Sen övgüye layık bir şekilde yaşayıp şehit olarak öleceksin ve Yüce Allah seni cennete sokacak”* buyurmasına kadar zikredip şöyle devam eder:

Yemâme savaşında Müseylimetu'l-Kezzâb gelip de Resûlullah'ın (ﷺ) ashâbıyla karşılaşınca saldırıya geçti. Müslümanların geri çekilir gibi olduklarını gören Sâbit ve Ebû Huzeyfe'nin azatlısı olan Sâlim: “Resûlullah (ﷺ) ile birlikteken bu şekilde savaşmazdık” dediler. Ardından her biri kendine (mezar olarak) bir çukur açtı. Şehit düşene kadar yerlerinden ayrılmayıp savaştılar. O savaşta Sâbit'in üzerinde çok güzel bir zırh vardı. Müslümanlardan biri yanından geçince bu zırhı aldı.

Müslümanlardan biri rüyasında Sâbit'i gördü. Sâbit ona: “Sana bir vasiyette bulunacağım. Ama sakın bunun bir rüya olduğunu düşünüp yerine getirmemezlik etme. Dün ben öldürüldüğümde yanımdan geçen bir Müslüman üzerimdeki zırhı aldı. Çadırın karargâhın en uç noktasında bulunuyor. Atı da çadırının önünde uzunca bir iple bağlı kendi başına dolanıyor. Zırhın üzerini bir çömlekle kapatmış, çömleğin üzerine de eyerini koymuş. Hâlid b. el-Velîd'e git, birini gönderip o zırhı aldırmasını söyle. Resûlullah'ın (ﷺ) halifesinin yanına döndüğün zaman da şu şu kadar barcum, şu şu kadar da alacağım olduğunu söyle. Ayrıca kölelerimden filanı azat ettiğimi de ilet. Ama sakın bu bir rüyadır diye düşünüp bu dediklerimi yapmamazlık etmel” dedi.

Rüyayı gören adam Hâlid b. el-Velîd'in yanına gelip olanları anlattı. Hâlid söz konusu çadıra birilerini gönderdi. Denildiği gibi adamın çadırın askeri karargâhın en uç yerindeydi. Çadırın önünde uzunca bir iple bağlı ve kendi halinde dolaşan bir at vardı. Gönderilen kişiler çadırın içine baktılar, ancak kimseleri göremediler. İçeri girip denilen eyeri kaldırdıklarında altında bir çömlek, çömleğin altında da zırhı gördüler. Zırhı alıp Hâlid b. el-Velîd'e getirdiler. Medine'ye döndüklerinde ise adam gördüğü bu rüyayı Ebû Bekr'e anlattı. Ebû Bekr de Sâbit'in vasiyetini ölümünden sonra da olsa geçerli

¹ Hucurât Sur. 2

saydı. Sâbit dışında da ölümünden sonra bu şekilde vasiyeti geçerli sayılmış birini bilmiyoruz.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ ﷺ بِكَفَايَةِ اللَّهِ ﷻ عِبَادَهُ
شَرُّ الْأَسْوَدِ الْعَنْسِيِّ وَمُسْلِمَةَ الْكَذَّابَيْنِ فَقْتِلَا جَمِيعًا

**Yüce Allah'ın, Kullarını İki Yalancı Olan Esved el-Ansî ile
Müseylime'nin Kötülüğünden Koruyacağını Resûlullah'ın
(SALLALLAHU ALEYHI VE ALEHI) Bildirmesi ve Bu İki Yalancının Öldürülmesi**

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَالِطُ، أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا
شَلْبَانُ بْنُ سَلْبٍ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ إِسْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ صَالِحِ بْنِ كَثَّانَ، عَنْ ابْنِ عُيَيْنَةَ بْنِ
نَجِيحٍ، وَنُفَالٍ: اسْمُهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنْ عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدَةَ، قَالَ: بَلَّغْنَا أَنَّ
مُسْلِمَةَ الْكَذَّابِ قَدِمَ الْمَدِينَةَ فَتَزَلَّ فِي دَارِ ابْنَةِ الْخَارِثِ، وَكَانَتْ تَحْتَهُ بَيْتُ الْخَارِثِ بْنِ
كَرْبُزٍ وَهِيَ أُمُّ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرٍ، فَأَتَاهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَمَعَهُ ثَابِتُ بْنُ قَيْسٍ بْنِ الشَّامِ وَهُوَ
الَّذِي يُقَالُ لَهُ خَطِيبُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَفِي يَدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَضِيبٌ فَوَقَفَ عَلَيْهِ فَكَلَّمَهُ،
فَقَالَ لَهُ مُسْلِمَةُ: إِنَّ بَيْتَ خَلَّتْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْأَمْرِ ثُمَّ جَعَلْتَهُ لَنَا بَعْدَكَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَوْ
سَأَلْتَنِي هَذَا الْقَضِيبَ مَا أُعْطَيْتُكَ وَإِنِّي لَأَرَاكَ الَّذِي أُرِيْتُ فِيهِ مَا رَأَيْتُ. وَهَذَا ثَابِتُ بْنُ
قَيْسٍ وَسَبْجِيكَ عَنِّي فَأَنْصَرَفَ النَّبِيُّ ﷺ. قَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ سَأَلْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ
عَبَّاسٍ عَنْ رُؤْيَا رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الَّتِي ذَكَرَ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ ذَكَرَ لِي أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ:
بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ أُرِيْتُ أَنَّهُ وَضَعَ فِي يَدَيَّ سِوَارَيْنِ مِنْ ذَهَبٍ فَفُطِخَتْهُمَا وَكَرِهَتْهُمَا فَأَذِنَ لِي
فَنَفَخْتُهُمَا لَطَارًا، فَأَوَّلَتْهُمَا كَذَابَتَيْنِ فَقَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ أَحَدُهُمَا الْعَنْسِيُّ الَّذِي قَتَلَهُ فَبُرُوزُ بِالْيَمَنِ
وَالْآخَرُ مُسْلِمَةُ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْجَرَمِيِّ عَنْ يَحْيَى بْنِ إِسْرَاهِيمَ .

وَقَدْ مَضَى فِي هَذَا حَدِيثِ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَهَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ
عِنْدَ ذِكْرِ الْوُفُودِ.

¹ Hâkim, Müstedrek (3/235) ve Heysemî, Mecmau'z-Zedid (9/322).

Ubeydullah b. Abdillâh b. Utbe anlatıyor: Bize bildirildiğine göre Müseylîmetu'l-Kezzâb, Medine'ye geldiği zaman Abdullâh b. Âmir'in annesi Bintu'l-Hâris'in ailesine misafir oldu. Zira o sıralar Hâris b. Kureyz'in kızı ile evliydi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun yanına Sâbit b. Kays b. Şemmâs ile birlikte geldi. Sâbit'e Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hatibi denilirdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), elinde değnekle Müseylime'nin yanında durup onunla konuştu. Müseylime: "İstiyorsan şimdilik bizimle peygamberlik arasından çekil, öldükten sonra da bu işi bize bırakırsın" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Şayet benden şu değneği isteseydin onu bile sana vermezdim. Rüyamda bana gösterildiğin gibi olduğunu görüyorum! İşte Sâbit b. Kays! Benim yerime sana gereken cevabı verecektir"* karşılığını verdi.

Abdullâh b. Abbâs'a Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) zikrettiği söz konusu rüyayı sorduğumda şöyle dedi: "Bana bildirildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Rüyamda kollarıma altından iki bilezik takıldığını gördüm. Beğenmediğim gibi onlardan dolayı endişelendim. Bana verilen izinle onlara üfleyince yok oldular. Bu bilezikleri de çıkacak iki yalancıya (yalancı peygambere) yordum»* buyurmuştur."

Bunlardan biri Yemen'de Feyrûz tarafından öldürülen Ansî (Esved el-Ansî), diğeri de Müseylime'dir.

Buhârî, Saîd b. Muhammed el-Cermî kanalıyla Yâkûb b. İbrâhîm'den rivayet etmiştir.¹

Heyetler konusu içinde bu konuda Nâfi' b. Cübeyr'in İbn Abbâs'tan, Hemmâm b. Münebbih'in de Ebû Hureyre'den olan rivayetleri zikredilmişti.

أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ يَحْيَى، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، أَخْبَرَنَا مِسْعَرٌ، عَنْ أَبِي عَوْنٍ، عَنْ رَجُلٍ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ ﷺ لَمَّا أَتَاهُ فَتَحَ الْيَمَامَةَ سَجَدَ.

Ebû Avn, bir adamdan bildiriyor: "Hz. Ebû Bekr, Yemâme'nin fetih haberini alınca secdeye kapandı."

¹ Buhârî, rüyâ; Müslim, rüyâ (21); İbn Mâce, rüyâ ve Ahmed, Müsned (1/263).

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ يَعْقُوبَ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَيَّانَ الْأَنْصَارِيُّ، حَدَّثَنَا شَيْبَانُ بْنُ قَرُوحٍ، حَدَّثَنَا مُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: لَقِيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مُسَيْلِمَةَ فَقَالَ لَهُ مُسَيْلِمَةُ: تَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: آمَنْتُ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ. ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَنْ هَذَا رَجُلٌ آخَرٌ لِهَلَكَةِ قَوْمِهِ.

Enes der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Müseylime ile karşılaştı. Müseylime ona: "Benim Allah'ın elçisi olduğuma şahadet ediyor musun?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "*Ben Allah'a ve Resûlüne iman ediyorum*" karşılığını verdi. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Bu adam kavmiyle birlikte helak olması için hayatta bırakılıyor*" buyurdu.

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَحْذِيرِهِ الرُّجُوعَ إِلَى الْكُفْرِ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَإِخْبَارِهِ بِالتَّبْدِيلِ الَّذِي
وُجِدَ بَعْدَ وَفَاتِهِ حَتَّى قَاتَلَهُمْ أَبُو بَكْرٍ الصَّدِيقُ ﷺ مِمَّنْ ثَبَتَ عَلَى دِينِهِ مِنْ أَهْلِ
الْإِسْلَامِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESSELLEM), İmandan Sonra Küfre Dönüleceğini ve Vefatından Sonra Değişenleri Bildirmesi, Ebû Bekr'in Müslümanlarla Birlikte Bunlarla Savaşması

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرَّوْذَبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّلَالِيُّ، حَدَّثَنَا
شُعْبَةُ، قَالَ وَقَدْ بَلَغَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ: أَخْبَرْتَنِي عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عُمَرَ يُحَدِّثُ، عَنْ النَّبِيِّ ﷺ
أَنَّهُ قَالَ: لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفْرًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي الْوَلِيدِ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهِ آخَرَ عَنْ شُعْبَةَ.

İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Benden sonra birbirlerinin boyunlarını vuran kafirlere dönmeyin*" buyurmuştur.

Buhârî, *Sahîh*'de Ebu'l-Velid'den ve Müslim ise başka bir kanalla Şu'be'den rivayet etmiştir.¹

¹ Buhârî, *hudûd* (9), Müslim, *îmân* (118) ve Ahmed, *Müsne'd* (1/230).

وَبَلَغَنِي عَنْ مُوسَى بْنِ هَارُونَ وَكَانَ مِنَ الْحَفَاطِ أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ فَقَالَ هُوَ لَا أَهْلَ الرَّدَّةِ قَتَلَهُمْ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ عليه السلام. وَقَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: مَعْنَاهُ لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا أَيْ فَرَقًا مَخْتَلَفِينَ يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ فَتَكُونُوا فِي ذَلِكَ مُضَاهِينَ لِلْكَفَّارِ، فَإِنَّ الْكَفَّارَ مُتَعَادُونَ يَضْرِبُ بَعْضُهُمْ رِقَابَ بَعْضٍ. وَالْمُسْلِمُونَ مُتَأَخُونَ يَحْقِنُ بَعْضُهُمْ رِقَابَ بَعْضٍ.

وَقِيلَ مَعْنَاهُ: لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا أَيْ مُتَكَفِّرِينَ بِالسَّلَاحِ.

Bana bildirildiğine göre hadis hafızlardan biri olan Mûsa b. Hârûn'a bu hadis sorulunca: "Hadiste zikredilen kişiler, Ebû Bekr'in kendileriyle savaştığı, dinden dönen kişilerdir" demiştir.

Âlimlerden biri bu hadisi açıklarken şöyle demiştir: "Benden sonra fırkalara bölünüp de birbirlerinizin boyunlarını vurmayın. Bunu yaparsanız kafirlere benzemiş olursunuz. Zira kafirler düşman oldukları için birbirlerinin boyunlarını vururlar.. Müslümanlar ise kardeş oldukları için birbirlerinin kanlarının dökülmesine engel olurlar."

Bazıları ise buradaki küfr'den kastın birbirlerine silah çekme (tekeffür) olduğunu söylemiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ حَسَنِ بْنِ مُهَاجِرٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ نُعَيْمٍ، وَأَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالُوا: حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ سَهْلًا يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «أَنَا فَرَطُكُمْ عَلَى الْحَوْضِ مِنْ وَرَدٍ شَرِبَ وَمَنْ شَرِبَ لَمْ يَظْمَأْ أَبَدًا.. وَلَيَرِدَنَّ عَلَيَّ أَقْوَامٌ أَعْرِفُهُمْ وَيَعْرِفُونِي ثُمَّ يُحَالُ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ».

قَالَ أَبُو حَازِمٍ: فَسَمِعَ النُّعْمَانُ بْنُ أَبِي عِيَّاشٍ وَأَنَا أَحَدَهُمَا بِهَذَا الْحَدِيثِ فَقَالَ: هَكَذَا سَمِعْتُ سَهْلًا يَقُولُ؟ قُلْتُ: نَعَمْ! قَالَ فَأَنَا أَشْهَدُ عَلَى أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ لَسَمِعْتَهُ يَرِيدُ فِيهِ «فَأَقُولُ: إِنَّهُمْ مِنِّي!! فَيَقَالُ إِنَّكَ لَا تَدْرِي مَا عَمِلُوا بِغَدَاكَ! فَأَقُولُ: سُحْقًا سُحْقًا لِمَنْ بَدَّلَ بَعْدِي».

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ قُتَيْبَةَ.

Ebû Hâzım der ki: Sehl'in: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «Ben Havz'a (cennetteki havuza) giden öncünüz olacağım. Bu Havz'da gelen içer. Ondan içen de bir daha asla susuzluk çekmez... Sonra Havz'ın yanına benim tanıdığım, beni de tanıyan kişiler gelir, ancak yanımdan uzaklaştırılırlar» buyurduğunu işittim" dediğini duydum.

Ben bu hadisi aktarırken Nu'mân b. Ebî Ayyâş duyunca bana: "Sehl'in bu şekilde dediğini mi işittin?" diye sordu. "Evet!" karşılığını verdiğimde şöyle dedi: "Şahadet ederim ki ben de bunu Ebû Saîd el-Hudrî'den işittim. Ancak o rivayet ederken Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) devamında: "Bunlar bendendir!" dediğimde bana: «Senden sonra neler yaptıklarını bilmiyorsun» denilir. Bunun üzerine «Uzak olsun! Benden sonra değişenler benden uzak olsun!» derim" buyurduğunu zikretti."

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'de Kuteybe'den rivayet etmişlerdir.¹

وَقَالَ فِي حَدِيثِ ثَوْبَانَ: «.. وَلَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَلْحَقَ قَبَائِلُ مِنْ أُمَّتِي بِالْمُشْرِكِينَ وَحَتَّى تَعْبُدَ قَبَائِلُ مِنْ أُمَّتِي الْأَوْثَانَ.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ إِسْحَاقَ أَخْبَرَنَا أَبُو مُسْلِمٍ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قَلَابَةَ عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ، عَنْ ثَوْبَانَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي حَدِيثٍ طَوِيلٍ أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ.

Sevbân'ın hadisinde ise Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): "...Ümmetimden bazı kabileler müşriklere katılıp bazı kabileler de putlara tapmadıkça kıyamet kopmaz" buyurduğu da zikredilir.

Müslim, *Sahîh*'de rivayet etmiştir.

وَقَدْ قَالَ اللَّهُ ﷻ: هِيَ أَهْلِ الدِّينِ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُجِبُّهُمْ وَيُجِبُونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ الْآيَةُ فَارْتَدَّ مَنْ ارْتَدَّ بَعْدَ وَفَاةِ النَّبِيِّ ﷺ فَقَاتَلَهُمْ أَبُو بَكْرٍ الصَّدِّيقُ ﷺ بِمَنْ أَطَاعَهُ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَبِمَنْ ثَبَتَ

¹ Buhârî, *fiten*; Müslim, *tahâret* (39) ve Ahmed, *Müsned* (1/257).

عَلَى الْإِسْلَامِ مِنْ سَائِرِ الْقَبَائِلِ وَلَمْ تَأْخُذْهُمْ فِي اللَّهِ لَوْمَةً لَا يَمُحُ حَتَّى قَهَرُوهُمْ وَرَجَعَ مَنْ بَقِيَ مِنْهُمْ إِلَى الْإِسْلَامِ وَلِذَلِكَ قَالَ الْحَسَنُ الْبَصْرِيُّ رَحِمَهُ اللَّهُ- فِي تَفْسِيرِ الْآيَةِ: مَا أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ حَاتِمٍ الدُّورِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ صَالِحٍ عَنْ أَبِي بَشِيرٍ عَنِ الْحَسَنِ: «فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُجِبُّهُمْ وَيُجِيبُونَهُ» قَالَ: أَبُو بَكْرٍ وَأَصْحَابُهُ. تَابَعَهُ السَّرِيُّ بْنُ يَحْيَى عَنِ الْحَسَنِ.

Yüce Allah: “Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, (bilin ki) Allah onların yerine öyle bir topluluk getirir ki, Allah onları sever, onlar da Allah’ı severler. Onlar müminlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı güçlü ve onurludurlar. Allah yolunda cihad ederler. (Bu yolda) hiçbir kınayıcının kınamasından da korkmazlar. İşte bu, Allah’ın bir lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir”¹ buyurmuştur.

Resûlullah’ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından sonra bazıları dinden çıktı. Ebû Bekr yanında yer alan Ensâr, Muhacir ve diğer kabilelerden Müslüman olarak kalanlarla birlikte bunlara karşı savaşmış ve bu uğurda kimsenin kınamasından çekinmemişlerdir. Dinden dönenlerin büyük bir kısmı öldürülürken geriye kalanlar tekrar Müslüman olmuştur.

Bundan dolayı Hasan el-Basrî, “Allah onları sever, onlar da Allah’ı severler”² âyetini açıklarken: “Bu kişi Ebû Bekr ve yanında duranlardır” demiştir. Seriy b. Yahya da bunu Hasan’dan rivayet ederek mutâbaât etmiştir.

وَهَذَا لَا يُخَالِفُ مَا رَوَيْنَا فِي ذَلِكَ- فِي أَهْلِ الْيَمَنِ- فَمَنْ بَقِيَ مِنْ مُهَاجِرِي الْيَمَنِ كَانَ مِنْ جُمْلَةِ أَصْحَابِ أَبِي بَكْرٍ جِئْنَا قَاتِلُوا أَهْلَ الرَّدَّةِ فَوَجَدَ- بِحَمْدِ اللَّهِ وَنِعْمَتِهِ- تَصْدِيقُ الْخَبَرِ فِي جَمِيعِ ذَلِكَ- وَبِاللَّهِ التَّوْفِيقُ.

Bu da Yemen ahalisi konusunda rivayet ettiğimize ters düşmez. Zira Yemen ahalisinden geriye kalanlar da Ebû Bekr’in yanında yer almışlar ve dinden çıkan bu kesimlerle savaşmışlardır. Sonuç olarak Resûlullah’ın (sallallahu aleyhi vesellem)

¹ Mâide Sur. 54

² Mâide Sur. 54

aleyhi vesellem) bu yönde önceden verdiği haberin doğruluğu ortaya çıkmıştır. Doğruya ulaşmak Allah'ın sayesinde.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ ﷺ بِأَنَّ الْمُسْلِمِينَ لَا يَعْبُدُونَ الشَّيْطَانَ فِي جَزِيرَةِ الْعَرَبِ -
يُرِيدُ أَصْحَابَهُ فَمَنْ بَعْدَهُمْ فَكَانَ كَمَا قَالَ. ثُمَّ كَانَ مَا أَخْبَرَ بِهِ مِنَ التَّحْرِيشِ
بَيْنَهُمْ فِي آخِرِ أَيَّامِهِ

Son Günlerinde Resûlullah'ın (SALİHU ALEYHI VESALLEM), Arap Yarımadasında Artık Müslümanlardan Hiç Kimsenin Şeytana Tapmayacağını, Ancak Aralarını Bozmak İçin Onları Kışkırtıp Duracağını Bildirmesi ve Dediği Gibi Olması

وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ التُّوْقَانِيُّ بِهَا، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَصْبَهَانِيُّ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِصَامٍ، حَدَّثَنَا مَوْمِلُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ أَيْسَ أَنْ يَعْبُدَهُ الْمُصَلُّونَ، وَلَكِنْ فِي التَّحْرِيشِ بَيْنَهُمْ».

Câbir b. Abdillâh'ın bildirdiğine göre Resûlullah (SALİHU ALEYHI VESALLEM) şöyle buyurmuştur: "Şeytan, namaz kılanların kendisine kulluk etmesinden ümidini kesmiştir, ancak yine de aralarını bozmak için kışkırtıp durur."

أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ زَيْدُ بْنُ أَبِي هَاشِمٍ الْعَلَوِيُّ بِالْكُوفَةِ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ دَحِيمٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا وَكَيْعٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ الشَّيْطَانَ أَيْسَ أَنْ يَعْبُدَهُ الْمُصَلُّونَ فِي جَزِيرَةِ الْعَرَبِ وَلَكِنْ التَّحْرِيشِ».

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ عَنْ وَكَيْعٍ .

Câbir'in bildirdiğine göre Resûlullah (SALİHU ALEYHI VESALLEM) şöyle buyurmuştur: "Şeytan, Arap yarımadasında namaz kılanların kendisine kulluk etmesinden ümidini kesmiştir, ancak yine de aralarını bozmak için kışkırtıp durur."

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Bekr b. Ebî Şeybe kanalıyla Vekî'den rivayet etmiştir.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ ابْنَتَهُ بِوَفَاتِهِ وَبِأَنَّهَا أَوَّلُ أَهْلِ بَيْتِهِ لُحُوقًا بِهِ فَكَانَا كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM), Kızına Vefat Haberini Vermesi ve Kendisinden Sonra Ailesi İçinde Ona Kavuşacak İlk Kişinin O Olduğunu Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرِ: أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ
بَغُوتٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ فِرَاسٍ، عَنْ
الشَّعْبِيِّ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: «أَقْبَلْتُ فَاطِمَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا - تَمْشِي كَأَنَّ مِشْيَتَهَا مِشْيَةُ
رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: مَرْحَبًا بِابْنَتِي ثُمَّ أَجْلَسَهَا عَنْ يَمِينِهِ أَوْ عَنْ شِمَالِهِ، ثُمَّ أَسْرَأَ إِلَيْهَا
حَدِيثًا فَبَكَتْ فَقُلْتُ: اسْتَخَصَّكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِحَدِيثٍ لِمَ تَبْكِينَ؟ ثُمَّ أَسْرَأَ إِلَيْهَا حَدِيثًا
فَضَحِكَتْ. فَقُلْتُ: مَا رَأَيْتُ كَالْيَوْمِ فَرَحًا أَقْرَبَ مِنْ حَزَنِ؟ فَسَأَلْتُهَا عَمَّا قَالَ لَهَا، فَقَالَتْ:
مَا كُنْتُ لِأَفْشِي سِرَّ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، حَتَّى إِذَا قُبِضَ سَأَلْتُهَا، فَقَالَتْ: إِنَّهُ أَسْرَأَ إِلَيَّ أَنَّ جِبْرِيلَ
الْكَلِيمَ كَانَ يُعَارِضُنِي بِالْقُرْآنِ كُلِّ سَنَةٍ مَرَّةً، وَأَنَّهُ عَارِضُنِي بِهِ الْعَامَ مَرَّتَيْنِ، وَلَا أَرَاهُ إِلَّا حَضَرَ
أَجْلِي، وَإِنَّكَ أَوَّلُ أَهْلِ بَيْتِي لُحُوقًا بِي، وَنَعَمَ السَّلَفُ أَنَا لَكَ، فَبَكَيتُ لِذَلِكَ ثُمَّ قَالَ: أَلَا
تَرْضَيْنَ أَنْ تَكُونِي سَيِّدَةَ نِسَاءِ هَذِهِ الْأُمَّةِ أَوْ نِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ؟ فَضَحِكْتُ».

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ. وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهِ آخَرٍ عَنْ زَكَرِيَّا.

Hiz. Âişe der ki: Hiz. Fâtıma'nın yürüyüşü aynen Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) yürüyüşüne benzerdi. Bir gün yürüyerek karşıdan gelirken Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) onu görünce: "Hoş geldin kızım!" diyerek karşıladı ve sağ veya sol tarafına oturttu. Sonra gizlice ona bir şey söyleyince Fâtıma ağlamaya başladı. Ona: "Hz. Peygamber (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) seninle bir sırrı paylaştı. Buna rağmen neden ağlıyorsun?" dedim. Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) ona bir daha gizlice bir şey söyleyince bu sefer Fâtıma gülmeye başladı. Fâtıma'ya: "Bugünkü gibi üzüntü ile sevincin bu kadar yakın olduğunu görmüş değilim"

¹ Müslim, *münâfikûn* 16 (65), Tirmizî, *birr* (1937) ve Ahmed, *Müsned* (3/313).

dedim ve Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) ona ne söylediğini sordum. Fâtıma: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sırrını ifşa edecek değilim!" karşılığını verdi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettikten sonra Fâtıma'ya aynı şeyi sordum. Fâtıma şöyle dedi: "Birinci defa bana, Cebrâîl'in her sene bir veya iki defa kendisine Kur'ân'ı arz ettiğini, fakat bu yıl iki defa arz ettiğini söyleyip: «*Bunu ecelimin geldiğine yoruyorum. Ailem içinde bana kavuşacak ilk kişi de sen olacaksın. Ben senin için (âhirete giden) en iyi selefim*» buyurdu. Bundan dolayı ağladım. Sonra bana: «*Bu ümmetin kadınlarının —veya mümin kadınların— efendisi olmak istemez misin?*» buyurdu. Bunun üzerine de güldüm."

Buhârî, *Sahîh*'de Ebû Nuaym'dan ve Müslim ise başka bir kanalla Zekerîyyâ'dan rivayet etmiştir.¹

وَاخْتَلَفُوا فِي مَكْتَبِ فَاطِمَةَ     بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ   حَتَّى مَاتَتْ فَقِيلَ مَكَتَتْ شَهْرَيْنِ وَقِيلَ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ وَقِيلَ سِتَّةَ أَشْهُرٍ وَقِيلَ ثَمَانِيَةَ أَشْهُرٍ. وَأَصَحُّ الرِّوَايَاتِ رِوَايَةُ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: مَكَتَتْ فَاطِمَةُ   بَعْدَ وَفَاةِ رَسُولِ اللَّهِ   سِتَّةَ أَشْهُرٍ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ، قَالَ: وَأَخْبَرَنَا الْحَجَّاجُ بْنُ أَبِي مَنِيعٍ، حَدَّثَنَا جَدِّي جَمِيعًا عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُرْوَةُ، أَنَّ عَائِشَةَ أَخْبَرَتْهُ، قَالَتْ: عَامَّتْ فَاطِمَةُ   بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ   بَعْدَ وَفَاةِ رَسُولِ اللَّهِ   سِتَّةَ أَشْهُرٍ. أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ .

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından sonra Hz. Fâtıma'nın ne kadar yaşadığı konusunda ihtilaf edilmiştir. Bazıları iki ay, bazıları üç ay, bazıları altı ay, bazıları da sekiz ay demiştir. Ancak bu konuda en sahih rivayet, Zühri'nin Urve kanalıyla Hz. Âişe'den rivayet ettiği ve bu sürenin altı ay olduğunu söyleyen rivayettir. Urve'nin bildirdiğine göre Hz. Âişe: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kızı Fâtıma, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından sonra altı ay yaşamıştır" dedi

¹ Buhârî, *istizân* (43), Müslim, *fadâil* 15 (99), Ahmed, *Müsned* (6/282) ve İbn Sa'd, *et-Tabakâtu'l-Kübrâ* (2/247).

Buhârî ve Müslim, *Sahih*'de rivayet etmişlerdir.¹

بَابُ إِخْبَارِهِ بِمَا يَرْجِعُ إِلَيْهِ مَقَالَ سُهَيْلِ بْنِ عَمْرِو بْنِ
عَبْدِ شَمْسٍ وَرُجُوعِهِ إِلَى ذَلِكَ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM), Süheyl b. Amr b. Abdi Şems'in Söyleyeceği Güzel Bir Sözü Önceden Bildirmesi ve Zamanı Gelince Süheyl'in Bu Sözü Söylemesi

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عِيسَى قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حَدَّثَنَا
ابْنُ أَبِي عُمَرَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عُمَرَ، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ، قَالَ: قَالَ عُمَرُ ﷺ لِلنَّبِيِّ ﷺ: يَا
رَسُولَ اللَّهِ! دَعْنِي أَنْزِعُ ثِيَابَ سُهَيْلِ بْنِ عَمْرِو فَلَا يَقُومُ خَطِيبًا فِي قَوْمِهِ أَبَدًا! فَقَالَ: دَعَهَا،
فَلَعَلَّهَا أَنْ تَسْرُكَ يَوْمًا. قَالَ سُفْيَانُ فَلَمَّا مَاتَ النَّبِيُّ ﷺ نَفَرَ مِنْهُ أَهْلُ مَكَّةَ فَقَامَ سُهَيْلُ بْنُ
عَمْرِو عِنْدَ الْكُعْبَةِ فَقَالَ: مَنْ كَانَ مُحَمَّدٌ إِلَهُهُ فَإِنَّ مُحَمَّدًا قَدْ مَاتَ، وَاللَّهِ حَيٌّ لَا يَمُوتُ .
قُلْتُ: ثُمَّ لَحِقَ سُهَيْلٌ فِي أَيَّامِ عُمَرَ ﷺ بِالشَّامِ مُرَابِطًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ﷻ حَتَّى مَاتَ بِهَا
فِي طَاعُونَ عَمَاسٍ.

Hasan b. Muhammed bildiriyor: Hz. Ömer, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem):
"Ey Allah'ın Resûlü! İzin ver de Süheyl b. Amr'ın dişlerini sökeyim! Bir daha
kavmi içinde kalkıp konuşma yapamasın!" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):
"Bırak! Belki bir gün seni sevindirir" karşılığını verdi.

Süfyân der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği zaman Mekkeliler
ayaklandı. Ancak Süheyl b. Amr, Kâbe'nin yanında durdu ve: "Muhammed'i
(sallallahu aleyhi vesellem) ilah edinenler bilsin ki Muhammed öldü! Allah ise diridir ve
ölmez" dedi.²

Ömer'in hilafeti zamanında Süheyl, Allah yolunda cihad için Şam'a gitti.
Amavâs vebasında ölene kadar da orada kaldı.

¹ Buhârî, *meğâzî* (38) ve Müslim, *cihâd* 16 (52).

² İbn Hacer, *el-İsâbe*'de Süheyl'in biyografisinde zikretmiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ عَنْ حَالِ الْبَرَاءِ بْنِ مَالِكٍ الْأَنْصَارِيِّ بِأَنَّهُ مِمَّنْ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لِابْرَةِ وَتَصَدِيقِ اللَّهِ جَلَّ ثَنَاؤُهُ قَوْلَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِيهِ ﷺ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM), Berâ b. Mâlik el-Ensârî Hakkında "Allah adına yemin edecek olsa Allah onun yeminini boşa çıkarmaz" Buyurması ve Yüce Allah'ın Bu Sözü Doğru Çıkarması

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِغَدَادَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ التَّحَوِي حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَزِيزٍ الْأَيْلِيُّ عَنْ سَلَامَةَ ابْنِ رَوْحٍ عَنْ عَقِيلٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ شِهَابٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: كَمِ مِنْ ضَعِيفٍ مُتَضَعِّفٍ ذِي طَمَرَيْنِ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لِابْرَةِ، مِنْهُمْ الْبَرَاءُ بْنُ مَالِكٍ وَإِنَّ الْبَرَاءَ لَقِيَ زَحْفًا مِنَ الْمُشْرِكِينَ فَقَالُوا: يَا بَرَاءُ! إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: لَوْ أَقْسَمْتَ عَلَى اللَّهِ لِابْرِكَ فَأَقْسِمُ عَلَى رَبِّكَ. قَالَ: أَقْسِمُ عَلَيْكَ يَا رَبِّ لَمَا مَنَحْتَنَا أَكْتَفَهُمْ، فَمَنَحُوا أَكْتَفَهُمْ، ثُمَّ التَّمَوَا عَلَى قَنْطَرَةِ الشُّوسِ، فَأَوْجَعُوا فِي الْمُسْلِمِينَ، فَقَالُوا: أَقْسِمُ يَا بَرَاءُ عَلَى رَبِّكَ قَالَ: أَقْسِمُ عَلَيْكَ يَا رَبِّ لَمَا مَنَحْتَنَا أَكْتَفَهُمْ وَقُتِلَ الْبَرَاءُ شَهِيدًا .

قُلْتُ: قُتِلَ الْبَرَاءُ بْنُ مَالِكٍ يَوْمَ تُسْتَرَفِي عَهْدِ عُمَرَ.

Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Zayıf olup güçsüz görülen ve eskimiş giysiler giyen nice kişiler var ki bunlar Allah adına yemin (ile dua) edecek olsalar Yüce Allah onların bu yeminlerini boşa çıkarmaz. Berâ b. Mâlik de onlardan biridir"* buyurdu.

Müşriklere karşı katıldığı bir savaşta Berâ'ya: "Ey Berâ! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), senin Allah adına ettiğin duaları boşa çıkarmayacağını söylemişti. Rabbin adına yeminle dua et!" dediler. Berâ: "Rabbim! Adına yemin ederek müşriklerin başlarını önümüzde eğdirmeni istiyorum" deyince, müşrikler hezimete uğradı. Sûs köprüsünün yanında bir daha düşmanla karşı karşıya geldiler. Ağır saldırılar sonucu müslümanlar yine dağılır gibi olunca bir daha: "Ey Berâ! Rabbin adına yeminle dua et!" dediler. Berâ: "Rabbim! Adına

yemin ederek müşriklerin başlarını önümüzde eğdirmeni istiyorum" diye dua etti. Bu savaşta da Berâ şehit oldu.¹

Berâ b. Mâlik, Ömer'in döneminde Tüster savaşında öldürüldü.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ بِمُحَدِّثِينَ كَانُوا فِي الْأُمَمِ وَأَنَّهُ
إِنْ يَكُنْ فِي أُمَّتِهِ مِنْهُمْ أَحَدٌ فَقَعَمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) Geçmiş Ümmetlerde İlham Alan Kişilerin Bulunduğunu, Bu Ümmette de Öyle Biri Varsa Bu Kişinin Ömer b. el-Hattâb Olacağını Bildirmesi

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنَا يَسْرُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنِي الْحُمَيْدِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَجْلَانَ، أَنَّهُ سَمِعَ سَعْدَ بْنَ إِبْرَاهِيمَ، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّهُ كَانَ فِي الْأُمَمِ مُحَدِّثُونَ فَإِنْ يَكُنْ فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ فَهُوَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَمْرِو النَّاقِدِ، عَنْ سُفْيَانَ . وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ عَنْ أَبِيهِ .

Hiz. Âişe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM): "Sizden önceki ümmetlerde kendisine ilham verilen kişiler bulunurdu. Şayet bu ümmetin içinde de öyle biri varsa bu Ömer b. el-Hattâb'tır" buyurmuştur.

Müslim, *Sahîh*'de Amr en-Nâkid kanalıyla Süfyân'dan rivayet etmiştir.²

Buhârî ve Müslim, İbrâhim b. Sa'd kanalıyla, babası Sa'd'dan rivayet etmişlerdir.³

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَغْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ مُوسَى، أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْرَائِيلَ - كُوفِيٌّ - عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ الْقِيَارِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ عَلِيٍّ ؓ،

¹ Hâkim, *Müstedrek* (3/292).

² Müslim, *fadâil* 2 (23).

³ Buhârî, *fadâil* 6 (3689) ve Müslim, *fadâil* 2 (23).

قَالَ: مَا كُنَّا نُنْكِرُ وَنَحْنُ مُتَوَافِرُونَ أَصْحَابَ مُحَمَّدٍ ﷺ أَنَّ السَّكِينَةَ تَنْطِقُ عَلَى لِسَانِ عُمَرَ
ﷺ.

تَابَعَهُ زُرُّ بْنُ حُبَيْشٍ وَالشَّعْبِيُّ عَنْ عَلِيٍّ ﷺ

Hız. Ali der ki: "Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından olan bizler sayımızın çokluğuna rağmen sekînetin (ilahi huzurun) Ömer'in diliyle sağlanmasını garipsemezdik."

Zir b. Hubeyş ve Şa'bî bunu Ali'den rivayet ederek mutâbaât etmişlerdir.

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ
إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَيْسِ بْنِ مُسْلِمٍ، عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ، قَالَ: كُنَّا نَحْدُثُ أَنَّ عُمَرَ بْنَ
الْخَطَّابِ يَنْطِقُ عَلَى لِسَانِ مَلَكٍ.

Târik b. Şihâb der ki: "Ömer b. el-Hattâb'ın meleğin diliyle konuştuğunu söyledik."

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ أَخْبَرَنَا حَمَزَةُ بْنُ الْعِيسَى حَدَّثَنَا عَبْدُ الْكَرِيمِ بْنُ الْهَيْثَمِ الدِّيرِ عَاقُولِي حَدَّثَنَا
أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ. (ح) وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الشُّلَمِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو
الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ يَعْقُوبَ الْحَجَّاجِيُّ الْخَافِضُ أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ بْنِ جَرِيرٍ الْعَسَّالُ بِمِصْرَ،
حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ مِسْكِينٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ عَنْ ابْنِ عَجْلَانَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ
عمران عُمَرَ بَعَثَ جَيْشًا وَأَمَرَ عَلَيْهِمْ رَجُلًا يُدْعَى سَارِيَةَ فَيَنْمُو عُمَرُ ﷺ يَخْطُبُ فَجَعَلَ
يَصِيحُ يَا سَارِيَةَ الْجَبَلُ، فَقَدِمَ رَسُولٌ مِنَ الْجَيْشِ فَقَالَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ لَقِينَا عَدُوَّنَا فَهَزَمُونَا
فَإِذَا صَائِحٌ يَصِيحُ يَا سَارِيَةَ الْجَبَلُ فَاسْتَدْنَا ظُهُورَنَا إِلَى الْجَبَلِ فَهَزَمَهُمُ اللَّهُ فَقُلْنَا لِعُمَرَ:
كُنْتَ تَصِيحُ بِذَلِكَ.

قَالَ ابْنُ عَجْلَانَ وَحَدَّثَنَا إِسَاسُ بْنُ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةٍ بِذَلِكَ [وَاللَّهُ ﷻ أَعْلَمُ].

İbn Ömer bildiriyor: Hız. Ömer, Sâriye adında bir adamın komutasında bir ordu gönderdi. Bir ara Ömer hutbe verirken: "Ey Sâriyel Dağa doğrul" diye seslendi. Ordunun habercisi gelince Ömer'e: "Ey müminlerin emirli Düşmanla karşılaştığımızda hezimete uğradık. Ancak «Ey Sâriyel Dağa doğrul» diye bir ses işittik ve sırtımızı dağa verdik. Sonrasında Yüce Allah müşrikleri hezimete uğrattı" dedi. Biz de Ömer'e: "Sen böyle seslenmiştin" dedik.

İbn Aclân der ki: "İyâs b. Muâviye b. Kurra da bizlere aynısını anlattı."

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ مِمَّنْ يَكُونُ
أَسْرَعَ لِحُوقًا بِهِ زَوْجَاتِهِ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM), Eşleri Arasında Kendisine İlk Kavuşacak Olanı Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو غُلَيْبٍ الْحَسَنُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ شاذَانَ أَخْبَرَنَا خَمْرَةُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا عَبَّاسُ
الدُّورِيِّ، حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَّانَةَ: فِرَاسٌ، عَنْ غَايِرٍ، عَنْ مَسْرُوفٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: اجْتَمَعْنَ
أَزْوَاجُ النَّبِيِّ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ، فَقُلْنَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّا أَسْرَعُ لِحُوقًا بِكَ قَالَ: أَطُولُكُنَّ يَدًا،
قَالَتْ: فَأَخَذْنَا قَصَبَةً نَذَرُغُهَا وَكَانَتْ سَوْدَةُ بِنْتُ زَمْعَةَ أَطُولُنَا ذِرَاعًا قَالَتْ: فَتَوَفَّى رَسُولُ اللَّهِ
ﷺ فَكَانَتْ سَوْدَةُ بِنْتُ زَمْعَةَ أَسْرَعَنَا لِحُوقًا بِهِ، فَعَرَفْنَا أَنَّهُ كَانَ طُولُ يَدِهَا الصَّدَقَةَ. وَكَانَتْ
امْرَأَةً تُحِبُّ الصَّدَقَةَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُوسَى بْنِ إِسْمَاعِيلَ. كَذَا فِي هَذِهِ الرَّوَايَةِ أَنَّ أَسْرَعَهُنَّ
لِحُوقًا بِهِ كَانَتْ سَوْدَةُ.

وَالَّذِي يَدُلُّ عَلَيْهِ غَيْرُ هَذَا الْحَدِيثِ أَنَّ زَيْنَبَ كَانَتْ أَطُولَ يَدًا بِالصَّدَقَةِ وَكَانَتْ هِيَ
أَسْرَعُ لِحُوقًا بِهِ .

Hız. Âişe der ki: Bir gün hanımları Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) yanında toplanıp: "Ey Allah'ın Resûlül Vefatından sonra içimizden ilk hangimiz sana kavuşacak?" diye sordular. Hız. Peygamber (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM): "İçinizden kolu en uzun olanınız!" buyurdu. Bunun üzerine bir kamış alıp kol uzunluklarını ölçmeye başladık. İçimizde en uzun kollu da Sevde binti Zem'a çıktı. Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) vefat ettikten sonra da içimizde ilk ona kavuşan (vefat eden) Sevde binti Zem'a oldu. Uzun koldan kastın da en çok sadaka veren olduğunu anladık. Zira Sevde sadaka vermeyi çok severdi.

Buhârî, *Sahîh*'de Mûsa b. İsmâîl'den rivayet etmiştir.¹ Bu rivayette Resûlullah'a (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) ilk kavuşacak olan kişinin Sevde olduğu

¹ Buhârî, *zekât* (12).

söylenmiştir. Başka bir rivayette ise en çok sadaka veren eşinin Zeyneb olduğu ve vefatından sonra da Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) ilk kavuşan kişinin o olduğu zikredilmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا طَلْحَةُ بْنُ يَحْيَى بْنِ طَلْحَةَ عَنْ عَائِشَةَ بِنْتِ طَلْحَةَ، عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَسْرَعُكُمْ لِحُوقًا بِي أَطْوَلُكُمْ يَدًا قَالَتْ: فَكُنَّ يَنْطَاطِلْنَ أَتِيَهُنَّ أَطْوَلُ يَدًا قَالَتْ: فَكَانَتْ زَيْنَبُ أَطْوَلَنَا يَدًا لِأَنَّهَا كَانَتْ تَعْمَلُ يَدَيْهَا وَتَصَدَّقُ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ غَيْلَانَ . وَكَذَلِكَ رَوَاهُ زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ عَنْ عَامِرِ الشَّعْبِيِّ إِلَّا أَنَّهُ أَرْسَلَهُ.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): “(Ölümünden sonra) bana içinizden ilk kavuşacak olan kolu en uzun olanınızdır” buyurdu. Bunun üzerine hangimizin kolu daha uzun diye ölçmeye başladık. Ancak kolu en uzun olanımız Zeyneb’di, zira kendi eliyle çalışıp sadaka verirdi.

Müslim, *Sahîh*’de Mahmûd b. Gaylân’dan rivayet etmiştir.¹ Zekeriyâ b. Ebî Zâide bunu Âmir eş-Şa’bî’den bu şekilde ancak mürsel olarak aktarmıştır.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَاسِمِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنْ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ عَنْ عَامِرِ الشَّعْبِيِّ قَالَ: قُلْنَا النَّسْوَةُ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَسْرَعُ لِحُوقًا بِكَ قَالَ أَطْوَلُكُمْ يَدًا فَأَخَذَنِي يَدًا فَوَقَّيْتُ زَيْنَبُ عَلِمْنَا أَنَّهَا كَانَتْ أَطْوَلَهُنَّ يَدًا فِي الْخَيْرِ وَالصَّدَقَةِ.

Âmir eş-Şa’bî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) eşleri ona: “Vefatından sonra içimizden ilk hangimiz sana kavuşacak?” diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): “İçinizden kolu en uzun olanınızdır!” buyurdu. Bunun üzerine kollarının uzunluğunu ölçmeye başladılar. İlk olarak Zeyneb vefat edince hayır yapma ve sadaka verme konusunda kendilerinden daha önde olduğunu anladılar.

¹ Müslim, *fadâil* 17 (101).

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِبْخَارِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ خَيْرَ التَّابِعِينَ أُوَيْسُ الْقُرْنِيِّ وَوَصَفِهِ إِيَّاهُ وَقُدُومِهِ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ﷺ عَلَى الصُّفَّةِ الَّتِي ذَكَرَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَمَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM), Tâbiûnun En Hayırlısı Olan Uveys el-Karanî ve Vasıfları Hakkında Bilgi Vermesi, Ömer b. el-Hattâb'a Gelen Uveys'in Vasıflarının Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) Söylediği Şekilde Olduğunun Görülmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَائِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ: أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَنْزِيُّ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ السَّلَامِ بْنُ مُطَهَّرٍ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أُسَيْرِ بْنِ جَابِرٍ. فَذَكَرَ حَدِيثًا طَوِيلًا قَالَ فِيهِ: وَقُضِيَ لِأَهْلِ الْكُوفَةِ أَنْ وَقَدُوا إِلَى عُمَرَ ﷺ وَوَقَدَ فِيهِمْ رَجُلٌ كَانَ يُؤْذِيهِ- يَعْنِي: يُوْذِي أُوَيْسًا- قَالَ: فَقَالَ عُمَرُ: أَمَا هَذَا هُنَا مِنَ الْقُرْنِيِّينَ أَحَدٌ؟ قَالَ: فَدُعِيَ ذَلِكَ الرَّجُلُ، فَقَالَ عُمَرُ: أَنْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ حَدَّثَنَا أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الْيَمَنِ يَتَقَدَّمُ عَلَيْكُمْ وَلَا يَدْعُ بِهَا إِلَّا أُمًّا لَهُ قَدْ كَانَ بِهِ بَيَاضٌ فَدَعَا اللَّهَ أَنْ يَذْهَبَ عَنْهُ فَاذْهَبَ عَنْهُ إِلَّا مِثْلَ مَوْضِعِ الدِّينَارِ أَوْ الدَّرْهَمِ يُقَالُ لَهُ: أُوَيْسٌ فَمَنْ لَقِيَهُ مِنْكُمْ فَلْيَأْمُرْهُ فَلْيَسْتَغْفِرِ اللَّهَ لَكُمْ- وَذَكَرَ الْحَدِيثَ.

هَذَا الْقَدْرُ أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ هَاشِمِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ سُلَيْمَانَ .

Ebû Nadra, Useyr b. Câbir'den naklettiği uzunca hadiste şöyle der: "Gün geldi Kufelilerden bir heyet Ömer'e geldi. Heyetin içinde de Uveys el-Karanî'yi rahatsız eden bir adam da vardı. Ömer: «Karanlılardan burada kimse var mı?» diye sorunca, o adam çağırıldı. Ömer ona: «Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) bize anlattığına göre Yemen ahalisinden Uveys adında bir adam yanınıza gelecek ve geride annesinden başka kimsesi de olmayacak. Bu adam alaca hastasıydı, Yüce Allah'a dua edince bir dinarlık kadar yer dışında hastalığı gitti. İçinizden bu adamla karşılaşanlar kendileri için Allah'tan bağışlama dilemesini istesinler» dedi..." Sonrasında ravi hadisin devamını zikreder.

Bu kadarlık kısmını Müslim, *Sahîh*'de Hâşim b. el-Kâsım kanalıyla Süleymân'dan rivayet etmiştir.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَمَازٍ حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَضْلِ الْبَجَلِيُّ، وَمُحَمَّدُ بْنُ غَالِبِ الضُّبِّيِّ، قَالَا: حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ سَعِيدِ الْجُرَيْرِيِّ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أُسَيْرِ بْنِ جَابِرٍ، قَالَ: «لَمَّا أَقْبَلَ أَهْلُ الْيَمَنِ جَعَلَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَسْتَقْرِئُ الرَّفَاقَ يَقُولُ: هَلْ فِيكُمْ أَحَدٌ مِنْ قَرْنٍ حَتَّى أَتَى عَلَى قَرْنٍ فَقَالَ: مَنْ أَنْتُمْ؟ قَالُوا: قَرْنٌ فَوْقَ زِمَامٍ عُمَرُ أَوْ زِمَامُ أُوَيْسٍ، فَنَاولَهُ عُمَرُ فَعَرَفَهُ بِالنَّعْتِ فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: مَا اسْمُكَ؟ قَالَ: أُوَيْسٌ. قَالَ: هَلْ كَانَتْ لَكَ وَالِدَةٌ؟ قَالَ: نَعَمْ! قَالَ: هَلْ بِكَ مِنَ الْبَيَاضِ شَيْءٌ؟ قَالَ: نَعَمْ! دَعَوْتُ اللَّهَ فَأَذْهَبَهُ عَنِّي إِلَّا مَوْضِعَ الدَّرْهَمِ مِنْ سُرَّتِي لِأَذْكَرَ بِهِ رَبِّي. فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: اسْتَغْفِرْ لِي. قَالَ: أَنْتَ أَحَقُّ أَنْ تَسْتَغْفِرَ لِي، أَنْتَ صَاحِبُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَقَالَ عُمَرُ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّ خَيْرَ التَّابِعِينَ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ أُوَيْسُ الْقُرْنِيِّ، وَلَهُ وَالِدَةٌ وَكَانَ بِهِ بَيَاضٌ فَدَعَا رَبَّهُ فَأَذْهَبَهُ عَنْهُ إِلَّا مَوْضِعَ الدَّرْهَمِ فِي سُرَّتِهِ. قَالَ: فَاسْتَغْفَرَ لَهُ وَذَكَرَ الْحَدِيثَ.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ عَفَّانَ مُخْتَصَرًا لَمْ يَذْكُرِ الْقِصَّةَ فِي أَوَّلِهِ .

Useyr b. Câbir anlatıyor: Yemen ahalisinden insanlar gelince Ömer onları tek tek dolaşıp: "İçinizden Karanlı kimse var mı?" diye sormaya başladı. Sonunda Karanlıların yanına geldi ve: "Siz kimlerdensiniz?" diye sordu. "Karanlıyız" dediklerinde Ömer'in veya Uveys'in kuşağı düştü. Ömer kuşağı alıp ona verirken onu vasıflarından tanıdı ve: "Adın nedir?" diye sordu. Uveys: "Uveys" dedi. Ömer: "Annen var mı?" diye sorunca, Uveys: "Evet, var" dedi. Ömer: "Sende alaca hastalığı var mı?" diye sorunca, Uveys: "Evet, vardı. Ancak dua edince göbeğimde bir dirhemlik kadar yer dışında Yüce Allah gerisini giderdi. Bu kalan yer de bana Rabbimi hatırlatmakta" dedi.

Ömer ona: "Bana bağışlanma dile!" deyince, Uveys: "Asıl senin bana bağışlanma dilemen gerek! Zira Resûlullah'ın (ﷺ) oshâbından birisin" karşılığını verdi. Ömer: "Resûlullah'ın (ﷺ): «Tâbiûnun en hayırlısı Uveys el-Karanî denilen adamdır. Bu adamın annesi vardır. Alaca hastasıdır. Ancak Rabbine dua edince göbeğindeki bir dirhemlik

¹ Müslim, *fadâil* 55 (223).

kadar yer dışında Yüce Allah gerisini gidermiştir» buyurduğunu işittim” deyince, Uveys ona bağışlanma diledi...

Sonrasında ravi hadisin kalan kısmını zikreder.

Müslim, *Sahih*'de girişteki olayı anlatmadan kısa bir şekilde Affon'dan rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَقْرِي، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ يَنْغُوتَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ. وَأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَنْغُوتَ الشَّيْبَانِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ زُرَّارَةَ بْنِ أَوْفَى، عَنْ أُسَيْرِ بْنِ جَابِرٍ، قَالَ: كَانَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رضي الله عنه إِذَا أَتَتْ عَلَيْهِ - وَفِي الْمَقْرِي - إِذَا قَدِمَ عَلَيْهِ أَمْدَادُ أَهْلِ الْيَمَنِ سَأَلَهُمْ أُوَيْسُ بْنُ عَامِرٍ حَتَّى أَتَى عَلَى أُوَيْسٍ فَقَالَ: أَنْتَ أُوَيْسُ بْنُ عَامِرٍ؟ قَالَ: نَعَمْ! قَالَ: مِنْ مُرَادٍ ثُمَّ مِنْ قَرْنٍ؟ قَالَ: نَعَمْ! قَالَ: كَانَ بَكَ بَرَصٌ فَبَرَأَتْ مِنْهُ إِلَّا مَوْضِعَ دِرْهَمٍ؟ قَالَ: نَعَمْ! قَالَ: أَلَمْ تَقُلْ: نَعَمْ! قَالَ: أَلَمْ تَقُلْ: نَعَمْ! قَالَ: أَلَمْ تَقُلْ: نَعَمْ! فَقَالَ عُمَرُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «يَأْتِي عَلَيْكُمْ أُوَيْسُ بْنُ عَامِرٍ مَعَ أَمْدَادِ أَهْلِ الْيَمَنِ مِنْ مُرَادٍ ثُمَّ مِنْ قَرْنٍ كَانَ بِهِ بَرَصٌ فَبَرَأَ مِنْهُ إِلَّا مَوْضِعَ دِرْهَمٍ، لَهُ وَالِدَةٌ هُوَ بِهَا بَرٌّ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لِأَبْرَاهُ فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ يَسْتَغْفَرَ لَكَ فافْعَلْ» - فاستغفره لي، فاستغفَرَ لَهُ ثُمَّ قَالَ لَهُ عُمَرُ: أَيْنَ تُرِيدُ؟ قَالَ: الْكُوفَةَ. قَالَ: أَلَا أُكْتُبُ لَكَ إِلَى عَمَالِهَا - وَفِي رَوَايَةِ الْمَقْرِي أَلَا أُكْتُبُ إِلَيْ عَامِلِيهَا - فَيَسْتَوْصُوا بِكَ خَيْرًا؟ فَقَالَ: لَأَنْ أَكُونَ فِي غَمْرِ النَّاسِ - وَفِي رَوَايَةِ الْمَقْرِي فِي غَمَارِ النَّاسِ أَحَبُّ إِلَيَّ. فَلَمَّا كَانَ فِي الْعَامِ الْمُقْبِلِ حَجَّ رَجُلٌ مِنْ أَشْرَافِهِمْ فَسَأَلَ عُمَرَ عَنْ أُوَيْسٍ كَيْفَ تَرَكْتُهُ قَالَ: تَرَكْتُهُ رَثَّ الْبَيْتِ - وَفِي رَوَايَةِ الْمَقْرِي - رَثَّ الثَّيَابِ قَلِيلَ الْمَتَاعِ. قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «يَأْتِي عَلَيْكُمْ أُوَيْسُ بْنُ عَامِرٍ مَعَ أَمْدَادِ أَهْلِ الْيَمَنِ مِنْ مُرَادٍ ثُمَّ مِنْ قَرْنٍ كَانَ بِهِ بَرَصٌ فَبَرَأَ مِنْهُ إِلَّا مَوْضِعَ دِرْهَمٍ، لَهُ وَالِدَةٌ هُوَ بِهَا بَرٌّ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لِأَبْرَاهُ فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ يَسْتَغْفَرَ لَكَ فافْعَلْ» . فَلَمَّا قَدِمَ الرَّجُلُ أَتَى أُوَيْسًا فَقَالَ: اسْتَغْفِرْ لِي قَالَ: أَنْتَ أَحَدْتُ عَهْدًا بِسَفَرٍ صَالِحٍ فَاسْتَغْفِرْ لِي وَقَالَ: لَقِيتَ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ؟ فَقَالَ: نَعَمْ! قَالَ: فَاسْتَغْفِرْ لَهُ. قَالَ: فَفَطِنَ لَهُ النَّاسُ فَانْطَلَقَ عَلَى وَجْهِهِ، قَالَ أُسَيْرٌ: فَكَسَوْنَاهُ بُرْدًا فَكَانَ إِذَا رَأَاهُ إِنْسَانٌ قَالَ: مِنْ أَيْنَ لِأُوَيْسٍ هَذَا؟

¹ Müslim, *fadâil* 55 (224).

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ بِطَوِيلٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ وَمُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى وَمُحَمَّدُ بْنُ
بِشْرِ عَنْ مُعَاذٍ عَنْ هِشَامٍ .

Useyr b. Câbir anlatıyor: Müminlerin emiri Ömer b. el-Hattâb ne zaman Yemenlilerden askeri destek gelse onlara: "Uveys b. Âmir aranızda mı?" diye sorardı. Sonunda Uveys ile karşılaştı. Ona: "Uveys b. Âmir sen misin?" diye sorunca, Uveys: "Evet!" karşılığını verdi. Ömer: "Murâd kabilesinin Karan kasabasından mısın?" diye sorunca, Uveys: "Evet!" karşılığını verdi. Ömer: "Sende alaca hastalığı vardı. Bir dirhemlik kadar yer dışında da iyileşti, doğru mu?" diye sorunca, Uveys: "Evet!" karşılığını verdi. Ömer: "Annen var mı?" diye sorunca, Uveys: "Evet!" karşılığını verdi. Ömer: "Resûlullah'ın (ﷺ): «Size destek olarak Yemen'den gelen askerlerin içinde Murâd kabilesinin Karan kasabasından Uveys b. Âmir adında biri olacaktır. Bu adamda alaca hastalığı vardı, ancak bir dirhemlik kadar yer dışında bu hastalıktan iyileşmiştir. Bu adamın bir annesi bulunur. O kadar iyi birisidir ki Allah adına yemin edecek olsa Allah bu yeminini boşa çıkarmaz. Elinden geliyorsa senin için bağışlanma dilemesini iste» buyurduğunu işittim. Benim için bağışlanma dile" deyince, Uveys ona bağışlanma diledi.

Sonrasında Ömer ona: "Nereye gideceksin?" diye sordu. Uveys: "Kufe'ye" karşılığını verdi. Ömer: "Kufe valisine sana yardımcı olması için mektup yazayım mı?" diye sorunca, Uveys: "İnsanlardan herhangi biri gibi olmak benim için daha iyidir" karşılığını verdi.

Diğer yıl hac mevsiminde Kufe eşrafından bir adam hacca geldi. Ömer bu adama: "Uveys'in durumu nasıl?" diye sorunca, adam: "Evi ve giysileri perişan, eşyası da çok az" karşılığını verdi. Ömer adama: "Resûlullah'ın (ﷺ): «Size destek olarak Yemen'den gelen askerlerin içinde Murâd kabilesinin Karan kasabasından Uveys b. Âmir adında biri olacaktır. Bu adamda alaca hastalığı vardı, ancak bir dirhemlik kadar yer dışında bu hastalıktan iyileşmiştir. Bu adamın bir annesi bulunur. O kadar iyi birisidir ki Allah adına yemin edecek olsa Allah bu yeminini boşa çıkarmaz. Elinden geliyorsa senin için bağışlanma dilemesini iste» buyurduğunu işittim" dedi.

Adam Kufe'ye geri dönünce Uveys'in yanına gitti ve: "Bana bağışlanma dile" dedi. Uveys: "Hayırlı bir yolculuktan yeni gelmişsin, sen bana bağışlanma dile" karşılığını verdi ve: "Ömer'le mi karşılaştın?" diye sordu. Adam: "Evet!" deyince Uveys adama bağışlanma diledi. Kim olduğu ortaya çıkınca da Uveys Kufe'den ayrıldı. Ona bir hırka vermiştim. Üzerindeki hırkayı gören herkes: "Uveys bu hırkayı nereden bulmuş?" diyordu.

Tam metniyle Müslim, *Sahîh*'de İshâk b. İbrâhîm + Muhammed b. el-Müsennâ ve Muhammed b. Beşşâr kanalıyla Muâz'dan, o da Hişâm'dan rivayet etmiştir.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ حَدَّثَنَا هُدْبَةُ حَدَّثَنَا مُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَصْفَرِ عَنْ صَعْصَعَةَ بْنِ مُعَاوِيَةَ، وَهُوَ عَمُّ الْأَخْنَفِ، أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ سَيَكُونُ فِي التَّابِعِينَ رَجُلٌ مِنْ قَرْنٍ يُقَالُ لَهُ أُوَيْسُ بْنُ عَامِرٍ يَخْرُجُ بِهِ وَضَحٌ فَيَدْعُو اللَّهَ أَنْ يُذْهِبَهُ عَنْهُ فَيُذْهِبَهُ فَيَقُولُ: اللَّهُمَّ دَعْ لِي فِي جَسَدِي مِنْهُ مَا أَذْكَرُ بِهِ نِعَمَكَ عَلَيَّ فَيَدْعُ لَهُ فِي جَسَدِهِ مَا يَذْكَرُ بِهِ نِعَمَهُ عَلَيْهِ فَمَنْ أَدْرَكَ مِنْكُمْ فَاسْتَطَاعَ أَنْ يَسْتَغْفِرَ لَهُ فَلْيَسْتَغْفِرْ .

Ömer b. el-Hattâb der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bizlere şöyle buyurdu: *"Tâbiûnunun içinde Karan kasabasından Uveys b. Âmir adında adam çıkacaktır. Bu adam alaca hastalığına yakalanınca iyileşmesi için dua edecek, Yüce Allah da onu iyileştirecektir. «Allahım! Bu hastalıktan bedenimde bana olan nimetini hatırlatacak bir miktar bırak» deyince Yüce Allah nimetini hatırlatmak için bedeninde bir kısmını bırakır. İçinizden bu adama yetişenler ellerinden geliyorsa kendileri için bağışlanma dilemesini istesinler."*²

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا شَرِيكُ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي زِيَادٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، قَالَ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ صِفِّينَ نَادَى مُنَادٍ مِنْ أَصْحَابِ مُعَاوِيَةَ أَصْحَابَ عَلِيٍّ: فَيَكُمُ أُوَيْسُ الْقُرْنِيُّ؟ قَالُوا: نَعَمْ،

¹ Müslim, *fadâil* 55 (225).

² Müslim, *fadâil* 55 (224).

فَضْرَبَ ذَاتَهُ حَتَّى دَخَلَ مَعَهُمْ، ثُمَّ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «خَيْرُ التَّابِعِينَ أُوَيْسُ الْقَرْنِيِّ» .

Abdurrahman b. Ebî Leylâ der ki: Sıffîn savaşında Muaviye'nin adamlarından biri Hz. Ali'nin adamlarına: "Uveys el-Karanî aranızda mı?" diye seslenince: "Evet" cevabını verdiler. Bunun üzerine adam bineğini sürüp onlara katıldı ve: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Tabiûnun en hayırlısı Uveys el-Karanî'dir*» buyurduğunu işittim" dedi.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو زَكْرِيَّا: يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَنْبَرِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ السَّلَامِ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ، حَدَّثَنَا خَالِدُ الْحَذَّاءُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَقِيقٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي الْجَدْعَاءِ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: يَدْخُلُ الْجَنَّةَ بِشَفَاعَةِ رَجُلٍ مِنْ أُمَّتِي أَكْثَرُ مِنْ بَنِي تَمِيمٍ .

قَالَ الثَّقَفِيُّ: وَقَالَ هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ: كَانَ الْحَسَنُ يَقُولُ: إِنَّهُ أُوَيْسُ الْقَرْنِيِّ .

Abdullah b. Ebi'l-Ced'â der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): "Ümmetimden bir adamın şefaatiyle Temîm oğullarından daha fazla kişi cennete girer" buyurduğunu işittim.²

Sekafî der ki: Hişâm b. Hassân'ın bildirdiğine göre Hasan: "(Şefaate edecek olan) bu kişi Uveys el-Karanî'dir" derdi.

¹ Hâkim, *Müstedrek* (3/402).

² Tirmizî, *sifatu'l-kıyâme* (2438) ve Ahmed, *Müsned* (5/366).

بَابُ مَا رُوِيَ فِي إِخْبَارِهِ بِأَنَّهُ يَكُونُ فِي أُمَّتِهِ رَجُلٌ يُقَالُ
لَهُ صَلَٰةُ بَنِي أَشِيمَ فَكَانَ بَعْدَ وَفَاتِهِ عَلَى صِفَتِهِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLİEM), Ümmetinden Sıla b. Eşyem Adında Bir Adamın Çıkacağını Bildirmesi ve Böylesi Bir Adamın Çıkması

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقُطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ
بْنُ عُثْمَانَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يَزِيدَ بْنِ جَابِرٍ، قَالَ: بَلَّغْنَا أَنَّ
رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَقُولُ: «يَكُونُ فِي أُمَّتِي رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ: صَلَٰةُ بَنِي أَشِيمَ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ
بِشَفَاعَتِهِ كَذَا وَكَذَا» .

Abdurrahman b. Yezîd b. Câbir der ki: Bize bildirilene göre Resûlullah
(sallallahu aleyhi vesellem): “Ümmetimden Sıla b. Eşyem adında bir adam çıkacak,
onun şefaatiyle cennete şu kadar kişi girecektir” buyurmuştur.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ
بْنُ عُثْمَانَ قَالَ: قَالَتْ مُعَاذَةُ الْعَدَوِيَّةُ: مَا كَانَ صَلَٰةُ يَجِيءُ مِنْ مَسْجِدِ نَبِيِّهِ إِلَى فِرَاشِهِ إِلَّا حَبَّوْا
يَقُومُ حَتَّى يَفْتَرَّ فِي الصَّلَاةِ. قُلْتُ: وَصِلَٰةُ بَنِي أَشِيمَ صَاحِبُ كَرَامَاتٍ وَفِي ذِكْرِهَا هُنَا تَطْوِيلٌ

Muâze el-Adeviyye der ki: “Sıla, namazgâhından yatağına emekleyerek
gelirdi. Zira bitkin düşünceye kadar namaz kılardı.”²

Sıla b. Eşyem'in pek çok kerameti vardır ve hepsini burada zikretmek
konuyu uzatacaktır.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِوِلَادَةِ غُلَامٍ بَعْدَهُ لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ﷺ وَإِذْنِهِ إِيَّاهُ فِي
أَنْ يُسَمِّيَهُ بِاسْمِهِ وَيَكْنِيَهُ بِكُنْيَتِهِ فَكَانَ ذَلِكَ فِي مُحَمَّدِ بْنِ الْحَقَفِيَّةِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLİEM), Ali b. Ebî Tâlib'e İsmi de Künyesi de Kendisiyle Aynı Olan bir Çocuğunun Olacağını

¹ Ebû Nuaym, Hilye (2/241).

² Ebû Nuaym, Hilye (2/241).

Bildirmesi ve Bunun Muhammed b. el-Hanefiyye'de Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى. قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ الْكَلْبِيُّ حَدَّثَنَا عَوْنُ بْنُ سَلَامٍ، حَدَّثَنَا قَيْسٌ عَنْ لَيْثٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ بِشْرِ عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ الْحَنَفِيَّةِ عَنْ عَلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ، قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «سَيُولَدُ لَكَ بَعْدِي غُلَامٌ قَدْ نَحَلْتُهُ اسْمِي وَكُنْيَتِي».

Hiz. Ali der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: "Benden sonra adı benim adım, künyesi de benim künyem gibi olan bir çocuğun olacaktır" buyurdu.¹

بَابُ فِي إِخْبَارِهِ أُمِّ وَرَقَةَ بِأَنَّهَا تَذَرِكُ الشَّهَادَةَ
فَاسْتُشْهِدَتْ فِي عَهْدِ عُمَرَ ابْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM), Ümmü Varaka'ya Şehit Olacağını Müjdelemesi, Ümmü Varaka'nın Ömer b. el-Hattâb Zamanında Şehit Olması

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ الْمَقْرِي: ابْنُ الْحَمَّامِيِّ- يَتَغَدَّادَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ شَاكِرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ جَمِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي جَدَّتِي، عَنْ أُمِّ وَرَقَةَ بِنْتِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ، وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَزُورُهَا وَيُسَمِّيُهَا الشَّهِيدَةَ وَكَانَتْ قَدْ جَمَعَتِ الْقُرْآنَ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حِينَ غَزَا بَدْرًا قَالَتْ تَأْذَنُ لِي فَأَخْرُجُ مَعَكَ أَذَاوِي جَرْحَاكُمْ وَأَمْرُضُ مَرْضَاكُمْ لَعَلَّ اللَّهَ ﷻ يُهْدِي لِي شَهَادَةً، قَالَ: إِنَّ اللَّهَ ﷻ مُهْدٍ لَكَ شَهَادَةً فَكَانَ يُسَمِّيُهَا الشَّهِيدَةَ وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ قَدْ أَمَرَهَا أَنْ تَرُومَ أَهْلَ دَارِهَا. وَأَنَّهَا غَمَّتْهَا جَارِيَةٌ لَهَا وَغُلَامٌ كَانَتْ قَدْ دَبَّرَتْهُمَا فَقَتَلَاهَا فِي إِمَارَةِ عُمَرَ فَقِيلَ إِنَّ أُمَّ وَرَقَةَ قَتَلَتْهَا جَارِيَتُهَا وَغُلَامُهَا وَأَنَّهُمَا هَرَبَا فَأَتَانِي بِهِمَا فَصَلَبْتُهُمَا فَكَانَا أَوَّلَ مَصْلُوبَيْنِ بِالْمَدِينَةِ. فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ صَدَقَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَقُولُ: «انْطَلِقُوا نَزُورُوا الشَّهِيدَةَ».

Velid b. Cumey', ninesinden bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ümmü Varaka binti Abdillâh b. el-Hâris'i ziyaret eder, ona "Şehit kadın" derdi.

¹ İbn Sa'd, *Tabakât* (5/91).

Ümmü Varaka Kur'ân'ı ezberlemiş biriydi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Bedir savaşına çıkacağı sırada Ümmü Varaka: "Ey Allah'ın Resûlü! Seninle savaşa çıkmama izin ver. Hastalarınıza bakar, yaralılarınızı tedavi ederim. Belki Yüce Allah bana şehitliği nasip eder" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah sana şehitliği nasip edecektir"* buyurdu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu "Şehit kadın" şeklinde anardı ve mahallesinin kadınlarına imamlık yapmasını söylemişti.

Ümmü Varaka bir köle ile bir cariyesini (ölümünden sonra özgür kalacak şekilde) müdebber yapmıştı. Ömer'in hilafeti döneminde bu köle ile cariye onu boğup öldürdüler. Ömer'e: "Ümmü Varaka'yı cariyesi ile kölesi öldürüp kaçtılar" denilince peşlerinden adam gönderdi. Yakalanıp getirildiklerinde asılarak öldürüldüler ki Medine'de ilk asılanlar da onlar olmuştu. Ümmü Varaka öldürüldükten sonra Ömer: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize: «*Haydi, şehit kadını ziyarete gidelim*» buyururdu. Ne kadar doğru söylemiş" dedi.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرَّوْذِبَارِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا وَكِيعُ بْنُ الْجَرَّاحِ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جُمَيْعٍ حَدَّثَنِي جَدَّتِي وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ خَلَادٍ الْأَنْصَارِيُّ عَنْ أُمِّ وَرَقَةَ بِنْتِ نَوْفَلٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمَّا غَزَا بَدْرًا قَالَتْ لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ائْذَنْ لِي فِي الْغَزْوِ مَعَكَ: أَمْرَضَ مَرْضَاكُمْ لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يَرْزُقَنِي شَهَادَةً، قَالَ: «قَرِّي فِي بَيْتِكَ فَإِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُكَ الشَّهَادَةَ»، قَالَ: فَكَانَتْ تُسَمَّى الشَّهِيدَةَ وَكَانَتْ قَدْ قَرَأَتِ الْقُرْآنَ فَاسْتَأْذَنْتِ النَّبِيَّ ﷺ أَنْ تَتَّخِذَ فِي دَارِهَا مَوْذِنًا فَأِذْنَ لَهَا قَالَ وَكَانَتْ دَبَّرَتْ غُلَامًا لَهَا وَجَارِيَةً فَقَامَا إِلَيْهَا بِاللَّيْلِ فَعَمَّاهَا بِقُطَيْفَةٍ لَهَا حَتَّى مَاتَتْ وَدَفَنَاهَا فَأَصْبَحَ عُمَرُ ﷺ، فَقَامَ فِي النَّاسِ فَقَالَ: مَنْ عِنْدَهُ مِنْ هَذَيْنِ مِنْ عِلْمٍ أَوْ مَنْ رَأَاهُمَا فَلْيَجِئْ بِهِمَا: يَعْنِي فَجِئْ بِهِمَا فَأَمَرَ بِهِمَا فَصُلِبَا فَكَانَا أَوَّلَ مَصْلُوبٍ بِالْمَدِينَةِ .

Velîd b. Cumey', ninesinden ve Abdurrahman b. Hallâd el-Ensârî'den bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Bedir savaşına çıkacağı sırada Ümmü Varaka binti Nevfel: "Ey Allah'ın Resûlü! Seninle savaşa çıkmama izin ver. Yaralılarınızı tedavi ederim. Belki Yüce Allah bana şehitliği nasip eder"

¹ Ahmed, *Müsned* (6/405).

deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): “Sen evinde kal, Allah sana şehitliği nasip edecektir” buyurdu.

Bundan dolayı Ümmü Varaka’ya “Şehit kadın” denilirdi. Ümmü Varaka Kur’ân’ı öğrenmişti. Mahallesinde müezzin edinmek için Resûlullah’tan (sallallahu aleyhi vesellem) izin isteyince de kendisine izin vermiştir.

Ümmü Varaka bir köle ile bir cariyesini (ölümünden sonra özgür kalacak şekilde) müdebber yapmıştı. Köle ile cariye bir gece bir bez parçasıyla onu boğup öldürdüler ve gömdüler. Sabah olunca Ömer bu konuda bir konuşma yapmak üzere kalktı ve: “Bunlar hakkında bilgisi olan veya bunları gören kişiler bize haber versin” dedi. Yakalanıp getirildiklerinde de asılarak öldürüldüler ki Medine’de ilk asılanlar da onlar olmuştu.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ بِالطَّاعُونَ الَّذِي وَقَعَ
بِالشَّامِ فِي أَصْحَابِهِ فِي عَهْدِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ﷺ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESSELLEM), Ömer b. el-Hattâb Zamanında Şam'da Baş Gösterecek ve Ashâbının Maruz Kalacağı Vebayı Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْخَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ أَحْمَدُ بْنُ عُمَرَ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عَامِرٍ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْعَلَاءِ بْنِ زَيْدٍ، أَنَّهُ سَمِعَ يُسْرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ الْخَضْرَمِيَّ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ، عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ، قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ وَهُوَ فِي خِבَاءٍ مِنْ أَدَمٍ فَجَلَسْتُ بِفَنَاءِ الْخِبَاءِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ وَقَالَ: ادْخُلْ يَا عَوْفُ! فَقُلْتُ: أَكُلِّي أَمْ بَعْضِي؟ قَالَ: كُلُّكَ فَدَخَلْتُ فَوَافَيْتُهُ بِتَوَضُّأٍ وَضُوءٍ مَكِيئًا ثُمَّ قَالَ، يَا عَوْفُ احْفَظْ خِلَالَ سِتِّائِينَ يَدَيِ السَّاعَةِ إِحْدَاهُنَّ مَوْتِي، قَالَ عَوْفٌ: فَوَجِئْتُ عَنْهَا وَجَعَةً شَدِيدَةً فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قُلْ: إِحْدَى، فَقُلْتُ: إِحْدَى. ثُمَّ قَالَ فَتَحُ يَتِ الْمَقْدِسِ. أَظُنُّهُ قَالَ ثُمَّ مُوتَانٍ يَظْهَرُ فِيكُمْ يَسْتَشْهَدُ اللَّهُ بِهِ ذَرَارِيَكُمْ وَأَنْفُسَكُمْ وَيَذْكُرِي بِهِ أَمْوَالَكُمْ ثُمَّ اسْتِفَاضَةَ الْمَالِ بَيْنَكُمْ ... » وَذَكَرَ الْحَدِيثَ.

¹ Bakın: İbn Hacer, el-İsâbe (4/505).

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنِ الْحُمَيْدِيِّ عَنِ الْوَلِيدِ، إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: ثُمَّ مَوْتَانِ يَأْخُذُ فِيكُمْ كَقَعَاصِ الْغَنَمِ

Avf b. Mâlik el-Eşcaî der ki: Tebûk savaşı sırasında deriden çadırı içinde bulunan Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip çadırın önünde oturdum. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Avf! İçeri gir!"* buyurunca, ben: *"Başımı mı sokayım, yoksa tümnden mi gireyim?"* dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Tümnden gir"* buyurdu. İçeriye girdiğimde acele etmeden abdest alıyordu. Abdest sonrasında da bana: *"Ey Avf! Kıyamet kopmaya yakın altı şeyin gerçekleşmesini bekle! Birincisi benim ölümümdür"* buyurdu. Bunu duyunca donup kaldım. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu bir, de"* buyurunca: *"Biri"* dedim. Sonra şöyle devam etti: *"Diğeri, Beytu'l-Makdis'in fethedilmesidir. Diğeri, baş gösteren bir vebadır ki Yüce Allah bununla hem sizleri ,hem de çoluk çocuğunuzu şehit kılıp sizleri temizleyecektir. Bir diğeri, mallarınızın çoğalmasındır..."* Sonrasında ravi hadisin kalan kısmını zikreder.

Buhârî, *Sahîh*'de Humeydî kanalıyla Velîd'den rivayet etmiş, ancak: *"Diğeri, koyunların telef olması gibi sizi telef edecek olan vebadır"* lafzını kullanmıştır.¹

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْمُخْبَرِيُّ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَسْعُودٍ، حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ شَمِيلٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ حُمَيْرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ شُرَحْبِيلَ بْنَ شَفْعَةَ، قَالَ: وَقَعَ الطَّاعُونُ بِالشَّامِ فَقَالَ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ إِنَّهُ رَجَسٌ، فَتَفَرَّقُوا عَنْهُ فَقَالَ ابْنُ حَسَنَةَ: أَنَا صَحِبْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَأَنَّ عَمْرُو بْنَ الْعَاصِ لَا ضَلَّ مِنْ بَعِيرِ أَهْلِهِ، وَإِنَّهُ رَحِمَةُ رَبِّكُمْ وَدَعْوَةُ نَبِيِّكُمْ وَوَفَاةُ الصَّالِحِينَ قَبْلَكُمْ فَاجْتَمِعُوا لَهُ وَلَا تَفَرَّقُوا عَنْهُ، فَبَلَغَ ذَلِكَ عَمْرُو بْنَ الْعَاصِ، فَقَالَ: صَدَقَ.

Şurahbîl b. Şuf'a der ki: Şam'da veba baş gösterince Amr b. el-Âs: *"Bu bir pisliktir! Kaçıp uzaklaşın!"* dedi. İbn Hasene: *"Amr ailesinden devesinden daha şaşkın bir haldeyken ben Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında bulunuyordum. Söylediğinin aksine veba Rabbinizden bir rahmet, Peygamberinizin (sallallahu aleyhi vesellem) duası ve sizden önceki salih kişilerin ölüm şeklidir. Dağılmayın, bir araya toplanın"* karşılığını verdi. Amr b. el-Âs, onun bu sözlerini duyunca: *"Doğru söylüyor"* dedi.

¹ Buhârî, *cizye* 15 (3176) ve İbn Mâce, *fiten* (4042).

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدٍ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا بَخْشُ بْنُ كَثِيرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ التُّهْمَلِيُّ، حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ عَلَاقَةَ، عَنْ أَسَامَةَ بْنِ شَرِيكٍ، قَالَ: خَرَجْنَا فِي اثْنَيْ عَشَرَ مِنْ بَنِي ثَعْلَبَةَ فَبَلَّغْنَا أَنَّ أَبَا مُوسَى نَزَلَ مَنَزِلًا فَأَتَيْنَاهُ فَسَمِعْنَاهُ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: اللَّهُمَّ اجْعَلْ فَنَاءَ أُمَّتِي بِالطَّعْنِ وَالطَّاعُونَ، قُلْنَا: هَذَا الطَّعْنُ قَدْ عَرَفْنَاهُ فَمَا الطَّاعُونَ قَالَ وَخَزُرُ أَعْدَائِكُمْ مِنَ الْجِنِّ وَفِي كُلِّ شَهْدَاءِ .

Usâme b. Şerîk der ki: Sa'lebe oğullarından on iki kişi olarak yola çıktığımızda Ebû Mûsa'nın bir yerde konakladığını duyduk ve yanına gittik. Vardığımızda Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) naklen: *"Allahum! Ümmetimin yok olmasını ta'n (yaralanma) ile tâûndan kıl"* dediğini işittik. Ona: "Ta'n'ı anladık ta tâûn ne oluyor?" dediğimizde Ebû Mûsa: "Cinlerden olan düşmanlarınızın sizi yaralamasıdır. Ancak her iki durumda da şehit sayılırsınız" dedi.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنِ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ: مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ السَّرَّاجُ، حَدَّثَنَا مُطِينٌ، حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، عَنْ عَاصِمِ الْأَخْوَلِ، عَنْ كُرَيْبِ بْنِ الْخَارِثِ بْنِ أَبِي مُوسَى، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ بْنِ قَيْسٍ أَجِي أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «اللَّهُمَّ اجْعَلْ فَنَاءَ أُمَّتِي فِي سَبِيلِكَ بِالطَّعْنِ وَالطَّاعُونَ .

Ebû Mûsa el-Eş'arî'nin kardeşi Ebû Burde b. Kays'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allahum! Ümmetimin senin yolunda yok olmasını ta'n (yaralanma) ile tâûndan (vebadan) kıl"* buyurmuştur.²

أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرِ، حَدَّثَنَا ابْنُ زُهَبٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ لَهْيَعَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَبَّانَ، أَنَّهُ سَمِعَ سُلَيْمَانَ بْنَ مُوسَى يَذْكُرُ أَنَّ الطَّاعُونَ وَقَعَ بِالنَّاسِ يَوْمَ جِسْرِ عَمُوسَةَ فَقَامَ عَمْرُو بْنُ الْعَاصِ فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا هَذَا الْوَجْهَ رَجَسٌ فَتَنَحَّوْا مِنْهُ فَقَالَ شُرَحْبِيلُ، فَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي قَدْ سَمِعْتُ قَوْلَ صَاحِبِكُمْ وَإِنِّي وَاللَّهِ لَقَدْ أَسْلَمْتُ وَصَلَّيْتُ وَإِنَّ عَمْرًا لَأَضِلُّ مِنْ بَعِيرِ أَهْلِهِ وَإِنَّمَا هُوَ بَلَاءٌ أَنْزَلَهُ اللَّهُ فَاصْبِرُوا فَقَامَ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي قَدْ سَمِعْتُ قَوْلَ صَاحِبِكُمْ هَذَيْنِ، وَإِنَّ هَذَا

¹ Ahmed, Müsned (4/395, 413).

² Ahmed, Müsned (3/437; 4/238, 395, 417).

الطَّاعُونَ رَحْمَةً رَبِّكُمْ وَدَعْوَةَ نَبِيِّكُمْ وَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّكُمْ سَتَقْدَمُونَ الشَّامَ فَتَنْزِلُونَ أَرْضًا يُقَالُ لَهَا جِسْرٌ عَمُوسَةٌ يَخْرُجُ بِكُمْ فِيهَا خُرْجَانٌ لَهَا ذُبَابٌ كَذُّبَابِ الدُّمْلِ يَسْتَشْهَدُ اللَّهُ بِهِ أَنْفُسَكُمْ وَذَرَارِيَكُمْ وَيُزَكِّي بِهَ أَمْوَالَكُمْ». اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنِّي سَمِعْتُ هَذَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَارْزُقْ مُعَاذًا وَآلَ مُعَاذٍ مِنْ ذَلِكَ الْحَظِّ الْأَوْفَى وَلَا تُعَافِهِ مِنِّي، قَالَ: قَطِيعٌ فِي السَّبَّابَةِ، فَجَعَلَ يَنْظُرُ إِلَيْهَا، وَيَقُولُ: اللَّهُمَّ بَارِكْ فِيهَا فَإِنَّكَ إِذَا بَارَكْتَ فِي الصَّغِيرِ كَانَ كَبِيرًا، ثُمَّ طَعِنَ ابْنَهُ، فَدَخَلَ عَلَيْهِ، فَقَالَ: «الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُعْتَرِينَ». قَالَ: «سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ».

Süleymân b. Mûsa bildiriyor: Cisir Amûsa savaşı sırasında veba baş gösterince Amr b. el-Âs bir konuşma yaptı ve: "Ey insanlar! Bu bir pisliktir! Bu bölgeden uzaklaşın!" dedi. Şurahbîl ise kalkıp: "Ey insanlar! Arkadaşınızın söylediklerini duydum! Vallahi Amr henüz ailesinin devesinden bile daha şaşkın bir haldeyken ben Müslüman olup namaz kılıyordum. Bu, Yüce Allah'ın indirmiş olduğu bir beladır ve buna sabredin" dedi.

Muâz b. Cebel de kalkıp şöyle dedi: "Ey insanlar! İki arkadaşınızın da söylediklerini duydum. Bu hastalık Rabbinizden bir rahmet ve Hz. Peygamber'in (ﷺ) duasının sonucudur. Zira Resûlullah'ın (ﷺ): «Şam'a gidecek ve Cisir Amûsa denilen bir yerde konaklayacaksınız. Orada vücutlarınızda kara sinekleri andıran çıbanlar çıkacak. Yüce Allah bunlarla sizleri ve çoluk çocuğunuzu şehit kılacak, mallarınızı temizleyecektir» buyurduğunu işittim.¹ Allahım! Bu sözü Resûlullah'tan (ﷺ) işittiğimi biliyorsan Muâz'a ve ailesine bu hastalıktan en büyük payı ver ve onları iyileştirmel!"

Sonrasında Muâz'ın işaret parmağında bu çıbanlardan biri çıktı. Muâz ona bakıp: "Allahım! Bunu bereketli kıl! Zira sen az olan bir şeyi bereketli kıldığın zaman onu çoğaltırsın" demeye başladı. Ardından oğlu da vebaya yakalandı. Muâz oğlunun yanına girince ona: «Gerçek olan Rabbinden gelendir. O halde sakın şüphe edenlerden olma»² dedi. Oğlu da: "İnşâallah sabredenlerden olduğumu göreceksin"¹ karşılığını verdi.

¹ Ahmed, Müsned (4/195-196).

² Bakara Sur. 147

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ بِالْفِتْنَةِ الَّتِي تَمُوجُ مَوْجَ الْبَحْرِ وَأَنَّهَا لَا تَكُونُ فِي أَيَّامِ أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ ﷺ مَا حَتَّى يُكْسَرَ بَابُهَا وَكُسِرَ بَابُهَا قَتْلَ عُمَرَ ﷺ

Hiz. Peygamber'in (SALLALLAHU ALEYHI VESSELLEM) Denizin Dalgaları Gibi Bir Fitnenin Olacağını Bildirmesi ile Bunun Hiz. Ebû Bekr ile Ömer'in Dönemine Dek Zuhur Etmemesi ve Hiz. Ömer'in Katledilmesi ile Bu Fitnenin Kapısının Kırılması

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بِشْرَانَ بَغْدَادَ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ الْبُخَيْرِيِّ الرَّزَّازُ، حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، حَدَّثَنَا يَغْلَى بْنُ عُيَيْدٍ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ، قَالَ: كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ عُمَرَ فَقَالَ: أَيُّكُمْ يَحْفَظُ حَدِيثَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي الْفِتْنَةِ؟ قَالَ: قُلْتُ: أَنَا! قَالَ: هَاتِ! إِنَّكَ لَجَرِيءٌ، فَقُلْتُ: فِتْنَةُ الرَّجُلِ فِي أَهْلِهِ، وَمَالِهِ، وَوَلَدِهِ، وَجَارِهِ، تُكْفَرُهَا: الصَّلَاةُ، وَالصَّدَقَةُ، وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ، قَالَ: لَيْسَ هَذَا أَعْنِي، إِنَّمَا أَعْنِي الَّتِي تَمُوجُ مَوْجَ الْبَحْرِ، قُلْتُ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ! لَيْسَ يَنَالُكَ مِنْ تِلْكَ شَيْءٌ، إِنْ يَنَالُكَ وَبَيْنَهَا بَابٌ مُغْلَقٌ، قَالَ: أَرَأَيْتَ الْبَابَ يُفْتَحُ أَوْ يُكْسَرُ؟ قُلْتُ: لَا بَلْ يُكْسَرُ، قَالَ: إِذَا لَا يُغْلَقُ أَبَدًا. قَالَ: قُلْتُ أَجَلٌ. فَقُلْنَا لِحُذَيْفَةَ أَكَانَ عُمَرُ يَعْلَمُ مِنَ الْبَابِ؟ قَالَ: نَعَمْ كَمَا يَعْلَمُ أَنَّ غَدَاً دُونَهُ لَيْلَةٌ. وَذَلِكَ أَنِّي حَدَّثْتُهُ حَدِيثًا لَيْسَ بِالْأَعْلَاطِ، قَالَ فَهَبْنَا حُذَيْفَةَ أَنْ نَسْأَلَهُ مِنَ الْبَابِ، فَقُلْنَا لِمَسْرُوقٍ فَسَأَلَهُ، فَقَالَ: عُمَرُ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ أَوْجِهِ عَنِ الْأَعْمَشِ وَمِنْ حَدِيثِ جَامِعِ بْنِ أَبِي رَاشِدٍ عَنْ شَقِيقٍ .

Huzeyfe der ki: Ömer b. el-Hattâb: "İçinizde, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) fitne hakkındaki hadislerinden ezberinde olan var mı?" diye sorunca, Huzeyfe: "Benim ezberimde var" karşılığını verdi. Ömer ona: "Pek cesursun! (Söyle bakalım)" deyince de, Huzeyfe şu karşılığı verdi: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) buyurdu ki: "Kişinin fitnesi, ailesi, malı ve komşusu elinden olacaktır. Namaz, sadaka, iyiliği emredip kötülükten sakındırmak da bu fitnenin kefareti olacaktır." Ömer: "Benim kastettiğim fitne bu değil, aksine denizin dalgaları

gibi (sarsıcı) olan fitneyi soruyorum” deyince, Huzeyfe: “Ey müminlerin emir! O fitnenin sana bir zararı olmaz; zira seninle onun arasında kapalı bir kapı bulunmakta” karşılığını verdi. Ömer: “Peki o kapı açılacak mı, yoksa kınılacak mı?” diye sorunca, Huzeyfe: “Bilakis kınılacak” karşılığını verdi. Ömer de: “O zaman bu kapı hiç kapanamayacak” dedi. Huzeyfe dedi ki: “Ben evet” dedim. (Şakîk der ki) Biz Huzeyfe’ye: “Ömer kapının ne olduğunu anladı mı?” diye sorduğumuzda, Huzeyfe: “Evet! Gündüzden sonra gecenin olduğunu anladığı gibi bunu da anladı. Zira ben ona bir hadisi aktardım, boş bir laf (yalan yanlış bir şey) değil” dedi. Biz ona (Huzeyfe’ye) kapının kim olduğunu sormaya çekindik ve Mesrûk’un bunu sormasını istedik. Mesrûk sorunca Huzeyfe: “O kapı Ömer’dir” dedi.

Buhârî ile Müslim, bir çok kanalla A’muş’tan ve Câmi’ b. Ebî Râşid kanalıyla Şakîk’ten rivayet ettiler.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَّانَةَ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ، قَالَ: كَتَبَ إِلَيَّ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ حِينَ أَلْقَى الشَّامُ بَوَائِثَهُ وَصَارَ بَثْنِيَّةً وَعَسَلًا أَنْ سِيرَ إِلَى أَرْضِ الْهِنْدِ وَالْهِنْدُ يَوْمَئِذٍ فِي أَنْفُسِنَا الْبَصْرَةُ وَأَنَا لِذَاكَ كَارِهٌ فَقَالَ رَجُلٌ اتَّقِ اللَّهَ يَا أَبَا سُلَيْمَانَ، فَإِنَّ الْفِتْنَ قَدْ ظَهَرَتْ فَقَالَ أَمَّا وَابْنُ الْخَطَّابِ حَيٌّ فَلَا، إِنَّهَا إِنَّمَا تَكُونُ بَعْدَهُ وَالنَّاسُ «بِذِي بِلْيَانَ» أَوْ فِي «ذِي بِلْيَانَ» مَكَانٌ كَذَا وَكَذَا، فَيَنْظُرُ الرَّجُلُ فَيَتَفَكَّرُ هَلْ يَجِدُ مَكَانًا لَمْ يَنْزِلْ بِهِ مَا نَزَلَ بِمَكَانِهِ الَّذِي هُوَ فِيهِ مِنَ الْفِتْنَةِ وَالشَّرِّ فَلَا يَجِدُ أُولَئِكَ الْأَيَّامَ الَّتِي ذَكَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ أَيَّامُ الْهَرَجِ فَنَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ تُدْرِكَنِي وَآيَاتُكُمْ أُولَئِكَ الْأَيَّامُ.

Hâlid b. el-Velîd anlatıyor: Müminlerin emiri (Ömer b. el-Hattâb) Şam’ın bolluk içinde olduğu (halkın çoğunluğunca) tereyağı ve balın tüketildiği bir zamanda bana mektup yazarak Hind üzerine yürümemi emretti. O dönemde bize göre Hind’den maksat Basra idi ve ben bu işe sıcak bakmadım. Derken bir adam ayağa kalkarak: “Allah’tan kork, ey Ebû Süleymân! Fitneler zuhur etti” deyince o da şöyle karşılık verdi: “İbnü’l-Hattâb henüz sağ iken mi? Asıl fitneler onun ölümünden sonra, insanların Zû Beliyyân’da veya Biliyyân’da bulunduğu bir sırada zuhur edecektir. -Zû Beliyyân şu şu yerededir-. Öyle ki insan bakar, acaba bulunduğu yerde meydana gelen fitne ve şerrin

düşmediği bir yer bulabilir miyim diye düşünür. Ama bulamaz. İşte o günler, Allah'ın Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) kıyametten önce yaşanacağını belirttiği toplu ölüm günleridir. Allah, bizleri ve sizleri o günleri yaşamaktan muhafaza eylesin."

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ الْعَدْلُ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّفَّانِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثَيْدٍ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ شَقِيبٍ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ قَيْسٍ، قَالَ: خَطَبَنَا خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ فَقَالَ: إِنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عُمَرَ بَعَثَنِي إِلَى الشَّامِ وَهُوَ يَهْمُهُ فَأَلْقَى بَوَائِنَهُ بَنِيَّةً وَعَسَلًا. أَرَادَ أَنْ يُؤَيِّرَ بِهَا غَيْرِي وَيَبْعَثَنِي إِلَى الْهِنْدِ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ تَحْتِهِ: اصْبِرْ أَيُّهَا الْأَمِيرُ فَإِنَّ الْفِتْنَ قَدْ ظَهَرَتْ، فَقَالَ وَابْنُ الْخَطَّابِ حَيٌّ؟ إِنَّمَا ذَاكَ بَعْدُهُ، إِنَّمَا ذَاكَ بَعْدُهُ، إِذَا كَانَ النَّاسُ «بِذِي بَلِيٍّ» وَذِي «بَلِيٍّ» وَيَذْكُرُ الرَّجُلُ هَلْ يَجِدُ أَرْضًا لَيْسَ بِهَا مِثْلُ الَّذِي يَقْرَأُ مِنْهُ وَلَا يَجِدُهُ .

Urve b. Kays der ki: Hâlid b. el-Velîd bize hitab ederek dedi ki: "Müminlerin emiri (Ömer) beni Şam'a endişe ile gönderdi. Ancak şimdi tereyağı ile balın tüketildiği rahatlık içinde iken benim, yani benim dışındakileri teşvik ederek Hind üzerine yürümemi emretti." Bunun üzerine aşağıda bir yerden bir adam ayağa kalkarak: "Sabırlı ol, ey vali! Fitneler zuhur etti" deyince o da şöyle karşılık verdi: "İbnü'l-Hattâb henüz sağ iken mi zuhur etmiş? Asıl fitneler onun ölümünden sonra, onun ölümünden sonra olacaktır! İnsanların Zû Belî'de bulunduğu bir sırada zuhur edecektir. Öyle ki insan bakar, acaba kaçtığı yerde meydana gelen fitne ve şerin düşmediği bir yer bulabilir miyim diye düşünür. Ama bulamaz."

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ بِالْبَلَوَى الَّتِي أَصَابَتْ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ ؓ وَالْفِتْنَةَ الَّتِي ظَهَرَتْ فِي أَيَّامِهِ وَالْعَلَامَةَ الَّتِي دَلَّتْ عَلَى قَبْرِهِ وَقَبْرِ صَاحِبَيْهِ ؓ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEAM), Osmân b. Affân'ın Maruz Kalacağı Bela ve Fitneyi Bildirmesi; Mezarının Ebû Bekr ve Ömer'in Mezarlarına Göre Konumuna İşaret Eden Olay

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ شَرِيكَ بْنِ أَبِي نَمِرٍ،

عَنِ ابْنِ الْمُنَبِّ، عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ قَالَ: تَوَضَّأْتُ فِي بَيْتِي ثُمَّ خَرَجْتُ فَقُلْتُ: لَا كُونَنَّ الْيَوْمَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَجِئْتُ الْمَسْجِدَ، فَسَأَلْتُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالُوا: خَرَجَ وَتَوَجَّهَ هَاهُنَا فَخَرَجْتُ فِي أَثَرِهِ حَتَّى جِئْتُ بَيْتَ أَرِيْسَ وَبَابَهَا مِنْ جَرِيدٍ، فَمَكَّثْتُ عِنْدَ بَابِهَا حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَدْ قَضَى حَاجَتَهُ وَجَلَسَ، فَجِئْتُهُ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ وَإِذَا هُوَ قَدْ جَلَسَ عَلَى قَفِّ بَيْتِ أَرِيْسَ فَتَوَسَّطَهُ، ثُمَّ دَلَّى رِجْلَيْهِ فِي الْبُيْرِ وَكَشَفَ عَنْ سَاقَيْهِ، فَرَجَعْتُ إِلَى الْبَابِ فَقُلْتُ: لَا كُونَنَّ بَوَّابَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الْيَوْمَ فَلَمْ أَنْشِبْ أَنْ دَقَّ الْبَابَ فَقُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ أَبُو بَكْرٍ قُلْتُ عَلَى رِسْلِكَ قَالَ وَذَهَبْتُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ هَذَا أَبُو بَكْرٍ يَسْتَأْذِنُ فَقَالَ: ائْذَنْ لَهُ وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ قَالَ فَخَرَجْتُ مُسْرِعًا حَتَّى قُلْتُ لِأَبِي بَكْرٍ: ادْخُلْ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُشِيرُكَ بِالْجَنَّةِ قَالَ: فَدَخَلَ حَتَّى جَلَسَ إِلَى جَنْبِ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْقَفِّ عَلَى يَمِينِهِ وَدَلَّى رِجْلَيْهِ وَكَشَفَ عَنْ سَاقَيْهِ كَمَا صَنَعَ النَّبِيُّ ﷺ ثُمَّ رَجَعْتُ وَقَدْ كُنْتُ تَرَكْتُ أَحْيِي يَتَوَضَّأُ وَقَدْ كَانَ قَالَ لِي أَنَا عَلَى أَثَرِكَ فَقُلْتُ إِنْ يَرِدَ اللَّهُ بِفُلَانٍ خَيْرًا يَأْتِ بِهِ قَالَ فَسَمِعْتُ تَحْرِيكَ الْبَابِ فَقُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ عُمَرُ قُلْتُ عَلَى رِسْلِكَ قَالَ: وَجِئْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ وَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ: ائْذَنْ لَهُ وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ قَالَ: فَجِئْتُ فَأِذْنْتُ لَهُ وَقُلْتُ لَهُ، رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُشِيرُكَ بِالْجَنَّةِ فَدَخَلَ حَتَّى جَلَسَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَلَى يَسَارِهِ وَكَشَفَ عَنْ سَاقَيْهِ وَدَلَّى رِجْلَيْهِ فِي الْبُيْرِ كَمَا صَنَعَ النَّبِيُّ ﷺ وَأَبُو بَكْرٍ. قَالَ: ثُمَّ رَجَعْتُ فَقُلْتُ إِنْ يَرِدَ اللَّهُ بِفُلَانٍ خَيْرًا يَأْتِ بِهِ. يُرِيدُ: أَحَاهُ، فَإِذَا تَحْرِيكَ الْبَابِ فَقُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ قُلْتُ عَلَى رِسْلِكَ وَذَهَبْتُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقُلْتُ هَذَا عُثْمَانُ يَسْتَأْذِنُ قَالَ: ائْذَنْ لَهُ وَبَشِّرْهُ بِالْجَنَّةِ مَعَ بَلَوَى أَوْ بَلَاءٍ يُصِيبُهُ قَالَ فَجِئْتُ فَقُلْتُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَأْذَنُ لَكَ، وَيَشِيرُكَ بِالْجَنَّةِ مَعَ بَلَوَى أَوْ بَلَاءٍ يُصِيبُكَ فَدَخَلَ فَلَمْ يَجِدْ فِي الْقَفِّ مَجْلِسًا فَجَلَسَ وَجَاهَهُمْ مِنْ شَقِّ الْبُيْرِ وَكَشَفَ عَنْ سَاقَيْهِ وَدَلَّاهُمَا فِي الْبُيْرِ كَمَا صَنَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَأَبُو بَكْرٍ، وَعُمَرُ. قَالَ شُعْبَةُ: فَأَوَّلُئِهَا قُبُورُهُمْ.

أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ .

Ebû Musa el-Eş'arî anlatıyor: Evimde abdestimi alıp çıktım. Çıkarken kendi kendime: "Bugün Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanından ayrılmayacağım" dedim. Mescid'e gelip Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) sordum. Bana: "Çıktı ve şu tarafa doğru gitti" dediler. Bunun üzerine ben de peşinden çıktım ve Erîs

kuyusunun bulunduğu bahçeye geldim. Bahçe kapısı hurma dallarından yapılmıştı. Bahçe kapısının önünde oturdum. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) içeride ihtiyacını giderip oturduğunu düşününce de yanına gittim. Varıp selam verdiğimde kuyunun ağzının kenarında oturduğunu ve baldırlarını açıp ayaklarını kuyuya sarkıttığını gördüm.

Dönüp bahçe kapısının önünde oturdum ve kendi kendime: "Bugün Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kapıcısı olacağımı" dedim. Ebû Bekr gelip kapıyı itti. "Kim o?" diye seslendiğimde: "Ebû Bekr!" dedi. Ona: "Yavaş ol!" karşılığını verdim ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gidip: "Ey Allah'ın Resûlü! Ebû Bekr gelmiş, yanına girmek için izin istiyor" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Girmesine izin ver ve onu cennetle müjdele!"* buyurdu. Gittim ve Ebû Bekr'e: "Giriş Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) seni cennetle de müjdeliyor!" dedim. Ebû Bekr girdi ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sağ tarafına oturdu. O da Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gibi baldırlarını açıp ayaklarını kuyuya sarkıttı. Dönüp yine kapının önünde oturdum.

Ben evden çıkarken kardeşim abdest alıyordu ve: "Abdest alıp peşinden geleceğim" demişti. İçimden: "Yüce Allah filana (kardeşime) hayır dilemişse onu da buraya getirir" dedim. O esnada birinin kapıyı oynattığını fark ettim. "Kim o?" diye sorduğumda: "Ömer" karşılığını verdi. Ona: "Yavaş ol!" dedim ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittim. Selam verip Ömer'in geldiğini söyledim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Girmesine izin ver ve onu cennetle müjdele!"* buyurdu. Ömer'in yanına gelip girmesine izin verdim ve: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) seni cennetle müjdeliyor!" dedim. Ömer girip Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sol tarafına oturdu. O da Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ve Ebû Bekr'in yaptığı gibi baldırlarını açıp ayaklarını kuyuya sarkıttı.

Gidip tekrar kapı önünde oturdum ve: "Yüce Allah filana (kardeşime) hayır dilemişse onu da buraya getirir" dedim. O esnada biri gelip kapıyı oynatmaya başladı. "Kim o?" diye sorduğumda: "Osmân b. Affân!" karşılığını verdi. Ona: "Yavaş ol!" dedim ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittim. "Osmân gelmiş ve girmek için izin istiyor" dediğimde Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Girmesine izin ver ve onu, uğrayacağı bir musibetle beraber cennetle müjdele!"* buyurdu. Osmân'ın yanına gelip: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) girmene izin veriyor ve seni maruz kalacağın bir musibetle birlikte cennetle müjdeliyor" dedim. Osmân girdi, ancak kuyu ağzının bir kenarının dolu olduğunu gördü. Bunun üzerine karşı taraflarında

oturdu. O da Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), Ebû Bekr ve Ömer gibi baldırlarını açıp ayaklarını kuyuya sarkıttı.

Ravi Şu'be der ki: "Onların kuyuda bu şekilde oturmalarını mezarlarının birbirlerine olan konumuna yordum."

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'de Süleyman b. Bilâl'dan rivayet etmişlerdir.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ عُمرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُمرِ بْنِ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ الْبَغْدَادِيِّ
بِهَرَاةٍ أَخْبَرَنَا مُعَاذُ بْنُ نَجْدَةَ حَدَّثَنَا خَلَادُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ أَبِي الْمُسَاوِرِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ
بْنِ حَاطِبٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ بَجْرِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمٍ، قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ:
انْطَلِقْ حَتَّى تَأْتِيَ أَبَا بَكْرٍ فَتَجِدَهُ فِي دَارِهِ جَالِسًا مُحْتَبِيًا فَقُلْ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ يَقْرَأُ عَلَيْكَ
السَّلَامَ وَيَقُولُ أَبَشِرْ بِالْجَنَّةِ ثُمَّ انْطَلِقْ حَتَّى تَأْتِيَ النَّبِيَّةَ فَتَلْقَى عُمرَ رَاكِبًا عَلَى جِمَارٍ تُلُوحُ
صَلْعَتُهُ فَقُلْ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ يَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ وَيَقُولُ أَبَشِرْ بِالْجَنَّةِ ثُمَّ انْصَرِفْ حَتَّى تَأْتِيَ
عُثْمَانَ فَتَجِدَهُ فِي السُّوقِ يَبِيعُ وَيَتَنَاعُ فَقُلْ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ يَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ وَيَقُولُ أَبَشِرْ بِالْجَنَّةِ
بَعْدَ بَلَاءٍ شَدِيدٍ قَالَ: فَانْطَلَقْتُ حَتَّى أَتَيْتُ أَبَا بَكْرٍ فَوَجَدْتُهُ فِي دَارِهِ جَالِسًا مُحْتَبِيًا كَمَا قَالَ
لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقُلْتُ إِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ يَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ وَيَقُولُ: أَبَشِرْ بِالْجَنَّةِ قَالَ:
فَأَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ؟ قَالَ: قُلْتُ: فِي مَكَانٍ كَذَا وَكَذَا، قَالَ: فَقَامَ فَانْطَلَقَ إِلَيْهِ قَالَ: ثُمَّ
أَتَيْتُ النَّبِيَّةَ فَإِذَا عُمرُ رَاكِبٌ عَلَى جَمَلِهِ تُلُوحُ صَلْعَتُهُ كَمَا قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقُلْتُ:
إِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ يَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ وَيَقُولُ أَبَشِرْ بِالْجَنَّةِ قَالَ فَأَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ:
فَقُلْتُ: فِي مَكَانٍ كَذَا وَكَذَا قَالَ: فَانْطَلَقَ إِلَيْهِ قَالَ ثُمَّ انْطَلَقْتُ إِلَى السُّوقِ فَاجِدُ عُثْمَانَ
فِيهَا يَبِيعُ وَيَتَنَاعُ كَمَا قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقُلْتُ: إِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ يَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ
وَيَقُولُ: أَبَشِرْ بِالْجَنَّةِ بَعْدَ بَلَاءٍ شَدِيدٍ قَالَ فَأَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: قُلْتُ: فِي مَكَانٍ كَذَا
وَكَذَا قَالَ فَأَخَذَ بِيَدِي وَأَقْبَلْنَا جَمِيعًا حَتَّى أَتَيْنَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ إِنَّ زَيْدًا
أَتَانِي فَقَالَ: إِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ يَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ وَيَقُولُ أَبَشِرْ بِالْجَنَّةِ بَعْدَ بَلَاءٍ شَدِيدٍ وَأَيُّ
بَلَاءٍ يُصِيبُنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا تَغْنَيْتُ وَلَا تَمْنَيْتُ وَلَا مَسْتُ ذَكَرِي
مُنْذُ بَايَعْتُكَ فَأَيُّ بَلَاءٍ يُصِيبُنِي؟ فَقَالَ: هُوَ ذَاكَ. قُلْتُ: عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ أَبِي الْمُسَاوِرِ

¹ Buhârî, *fadâil* (5) ve Müslim, *fadâil* (3).

ضَعِيفٌ فِي الْحَدِيثِ فَإِنْ كَانَ حَفِظَ هَذَا فَيُحْتَمَلُ أَنْ يَكُونَ النَّبِيُّ ﷺ بَعَثَ زَيْدَ بْنَ أَرْقَمَ إِلَيْهِمْ وَأَبُو مُوسَى لَمْ يُعْلِمَهُ فَقَعَدَ عَلَى الْبَابِ فَلَمَّا جَاءُوا رَأَسَلَهُمْ عَلَى لِسَانِ أَبِي مُوسَى بِمِثْلِ ذَلِكَ وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

وَقَدْ رُوِيَ فِي إِخْبَارِهِ بِأَنَّ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يُقْتَلُ أَحَادِيثَ كَثِيرَةً.

Zeyd b. Erkam der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: "Ebû Bekr'in yanına git. Onu evinde bağdaş kurup oturmuş halde göreceksin. Ona: «Resûlullah sana selam ediyor ve cennetle müjdeliyor» de. Sonra tepeye git. Orada Ömer'i eşeğinin üzerinde, kafasının keli parlıyorken bulacaksın. Ona: «Resûlullah sana selam ediyor ve cennetle müjdeliyor» de. Sonra Osmân'ın yanına git. Onu çarşıda alışveriş yaparken göreceksin. Ona: «Resûlullah sana selam ediyor ve büyük bir beladan sonra cennetle müjdeliyor» de" buyurarak gönderdi.

Ebû Bekr'in yanına gittiğimde onu evde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) söylediği şekilde bağdaş kurup otururken buldum. Ona: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sana selam ediyor ve cennetle müjdeliyor" dedim. Bana: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) nerede?" diye sorunca: "Filan yerde" dedim. Ebû Bekr kalkıp Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bulunduğu yere gitti.

Sonra söz konusu tepeye gittim. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) söylediği gibi Ömer'i eşeğinin üzerinde, kafasının keli parlarken buldum. Ona: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sana selam ediyor ve cennetle müjdeliyor" dedim. Bana: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) nerede?" diye sorunca: "Filan yerde" dedim. Ömer de kalkıp Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) bulunduğu yere gitti.

Ondan sonra çarşıya gittim. Osmân'ı Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) söylediği gibi alışveriş yaparken buldum. Ona: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sana selam ediyor ve büyük bir beladan sonra cennetle müjdeliyor" dedim. Bana: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) nerede?" diye sorunca: "Filan yerde" dedim. Osmân elimden tuttu ve birlikte Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldik.

Osmân: "Ey Allah'ın Resûlü! Zeyd yanıma geldi ve: «Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sana selam ediyor ve büyük bir beladan sonra cennetle müjdeliyor» dedi. Ey Allah'ın Resûlü! Başıma nasıl bir bela gelebilir ki? Seni hakla gönderene yemin olsun ki sana biat ettiğimden beri ne gıybet, ne de dedikodu yapmış değilim! Cinsel organıma bile elimle dokunmuş değilim!

Başıma nasıl bir bela gelebilir ki?" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Gelecek!" buyurdu.

Abdula'lâ b. Ebi'l-Musâvir hadiste zayıf biridir. Şayet bu hadisi aklında tutmuşsa Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Zeyd b. Erkam'ı onlara gönderirken Ebû Mûsa'nın bu konuda bilgisi yoktu. Ebû Mûsa bahçe kapısında oturup da onlar gelince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir de Ebû Mûsa aracılığıyla onlara aynı şeyleri söyledi. Doğrusunu da Allah bilir.

Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem), Osmân b. Affân'ın öldürüleceği konusunda da bir çok hadis rivayet edilmiştir. Bazıları şöyledir:

(مِنْهَا) مَا أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍ، وَعُثْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ السَّمَّالِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ مَنْصُورٍ الْخَارِثِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْقَطَّانُ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَتِيبِ بْنِ أَبِي خَارِزِمٍ، عَنْ أَبِي سَهْلَةَ مَوْلَى عُثْمَانَ، عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: ادْعُ لِي - أَوْ لَيْتَ عِنْدِي رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِي، قَالَتْ: قُلْتُ: أَبُو بَكْرٍ؟ قَالَ: لَا قَالَتْ: قُلْتُ: عُمر؟ قَالَ: لَا قُلْتُ: ابْنُ عَمْرٍ عَلَى؟ قَالَ: لَا قُلْتُ: فَعُثْمَانُ؟ قَالَ: نَعَمْ! قَالَ: فَجَاءَ عُثْمَانُ فَقَالَ: قَوْمِي قَالَ: فَجَعَلَ النَّبِيُّ ﷺ يُسِيرُ إِلَى عُثْمَانَ وَلَوْ أَنَّ عُثْمَانَ يَتَغَيَّرُ فَلَمَّا كَانَ يَوْمَ الدَّارِ قُلْنَا: أَلَا تُقَاتِلُ؟ قَالَ: لَا! إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَهْدَ إِلَيَّ أَمْرًا فَأَنَا صَابِرٌ نَفْسِي عَلَيْهِ .

Hiz. Âişe bildiriyor: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bana ashâbımdan birini çağırın" veya: "Keşke ashâbımdan biri yanımda olsaydı" buyurdu. Ona: "Ebû Bekr mi?" diye sorduğumda: "Hayır!" karşılığını verdi. "Ömer mi?" diye sorduğumda: "Hayır!" karşılığını verdi. "Amcan oğlun mu Ali mi?" diye sorduğumda yine: "Hayır!" karşılığını verdi. "Osmân mı?" diye sorduğumda: "Evet!" karşılığını verdi. Osmân gelince bana: "Sen git" buyurdu ve onunla baş başa bir şeyler konuştular. Hiz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) konuştukça Osmân'ın rengi değişiyordu. Daha sonra halife olup da evi kuşatıldığı zaman ona: "Ey müminlerin emiril Neden onlarla savaşmıyorsun?" diye sorduğumuzda: "Hayır! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana bir söz söylemişti ve bu sözden dolayı sabrediyorum" dedi.¹

¹ İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-nihâye (6/205).

وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرِو مَوْلَى الْمُطَّلِبِ، عَنِ الْمُطَّلِبِ- هَكَذَا قَالَ أَبُو دَاوُدَ- عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَقْتُلُوا إِمَامَكُمْ وَتَجْتَلِدُوا بِأَسْيَافِكُمْ وَبِثَرِ دُنْيَاكُمْ شَرَارَكُمْ .

Huzeyfe'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: **"Başınızdaki lideri öldürmedikçe, birbirinize kılıç çekmedikçe ve dünyanız en kötülerinizin eline geçmedikçe kıyamet kopmaz."**¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَقْرِي أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ إِسْحَاقَ حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي عَمْرِو، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ حُذَيْفَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ.. فَذَكَرَهُ بِمِثْلِهِ.. زَادَ: وَلَا تَقُمْ السَّاعَةُ حَتَّى يَكُونَ أَسْعَدُ النَّاسِ بِالدُّنْيَا لُكْعُ ابْنِ لُكْعٍ.

وَرَوَاهُ سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرِو، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ حُذَيْفَةَ.

Başka bir kanalla Huzeyfe, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bir öncekinin aynısını zikreder ve: **"Dünyada insanların en mutlusu, alçak oğlu alçaklar olmadıkça kıyamet kopmaz"** eklemesini yapar.

Aynısı "Süleymân b. Bilâl — Huzeyfe" kanalıyla da rivayet edilmiştir.

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ الْمِصْرِيُّ، حَدَّثَنَا أَبِي، وَشُعَيْبُ بْنُ اللَّيْثِ، قَالَا: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ لَيْثٍ التَّجِيبِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَوَالَةَ الْأَسَدِيِّ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ نَجَا مِنْ ثَلَاثٍ فَقَدْ نَجَا قَالُوا: مَاذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: مَوْتِي وَقَتْلُ خَلِيفَةِ مُضْطَرَبٍ بِالْحَقِّ يُعْطِيهِ، وَمِنْ الدَّجَالِ .

Abdullah b. Havâle el-Esedî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **"Üç şeyden sağlam çıkan kişi kurtulmuş demektir"** buyurdu. Ona: **"Ey Allah'ın Resûlü Bunlar nedir?"** diye sorduklarında, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): **"Biri**

¹ Tirmizî, *fiten* (2170), İbn Mâce, *fiten* (4043) ve Ahmed, *Müsned* (5/389).

benim ölümümdür. Diğer, hak üzerinde olup sabreden bir halifenin öldürülmesidir. Diğer de, Deccâl fitnesidir” buyurdu.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ يَسْرَانَ أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمِصْرِيُّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ السُّلَمِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ عَنْ رَيْعَةَ بْنِ سَيْفٍ أَنَّهُ حَدَّثَهُ أَنَّهُ جَلَسَ يَوْمًا مَعَ شَقِيٍّ الْأَصْبَحِيِّ، فَقَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: سَيَكُونُ فِيكُمْ اثْنَا عَشَرَ خَلِيفَةً: أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ لَا يَلْبَثُ خَلْفِي إِلَّا قَلِيلًا وَصَاحِبُ رَحَى دَارِ الْعَرَبِ يَبِيعُ حَمِيدًا وَيَمُوتُ شَهِيدًا فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! وَمَنْ هُوَ؟ قَالَ: عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ! ثُمَّ التَفَتَ إِلَى عُثْمَانَ فَقَالَ: وَأَنْتَ يَسْأَلُكَ النَّاسُ أَنْ تَخْلَعَ قَمِيصًا كَسَاكَهُ اللَّهُ- ﷻ. وَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ لَنْ يَخْلَعَهُ لَا تَدْخُلُ الْجَنَّةَ حَتَّى يَدْخُلَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ .

Rabîa b. Seyf bildiriyor: Bir gün Şufey el-Asbahî'nin yanında oturmuşken Abdullah b. Amr'dan şunu nakletti: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): “On iki halifeniz olacaktır. Ebû Bekr es-Siddîk benden sonra fazla kalmayacaktır. Arapların değirmenin sahibi de övgüye layık bir şekilde yaşayıp şehit biri olacak ölecektir” buyurdu. Adamın biri: “Ey Allah'ın Resûlü! O da kim?” diye sorunca: “Ömer b. el-Hattâb'dır” karşılığını verdi. Sonra Osmân'a doğru döndü ve: “Sana gelince, insanlar Yüce Allah'ın sana giydirdiği bir gömleği çıkarmanı isteyecekler! Beni hakla gönderene yemin olsun ki şayet o gömleği çıkarırsan, deve iğne deliğinden girmedikçe sen de cennete giremezsin” buyurdu.²

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، وَأَبُو مُحَمَّدٍ بْنُ أَبِي حَامِدٍ الْمَقْرِي، فِي آخِرِينَ، قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَرْزُوقٍ، حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا وَهْبٌ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي جَدِّي أَبُو أُمِّي: أَبُو حَبِيبَةَ أَنَّهُ دَخَلَ الدَّارَ وَعُثْمَانُ مَحْضُورٌ فِيهَا وَأَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَسْتَأْذِنُ عُثْمَانَ فِي الْكَلَامِ فَأَذِنَ لَهُ فَقَامَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّكُمْ سَتَلْقَوْنَ بَعْدِي فِتْنَةً وَاجْتِلَافًا أَوْ قَالَ: اجْتِلَافًا وَفِتْنَةً فَقَالَ لَهُ قَائِلٌ مِنَ

¹ İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-nihâye (6/204).

² İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-nihâye (6/206).

النَّاسِ فَمَنْ لَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْ مَا تَأْمُرُنَا بِهِ؟ فَقَالَ: عَلَيْكُمْ بِالْأَمِينِ وَأَصْحَابِهِ وَهُوَ يُشِيرُ إِلَى عُمَانَ بِذَلِكَ .

Musa b. Ukbe der ki: Annemin babası Ebû Habîbe bana şunu anlattı: Hz. Osmân'ın evi kuşatma altındayken içeriye girdim. İçeride Ebû Hureyre konuşmak için Osmân'dan izin istedi. Osmân izin verince Ebû Hureyre kalktı. Yüce Allah'a hamdû senâda bulunduktan sonra şöyle dedi: "Resûlullah'ın (salallahu aleyhi vesellem): «Benden sonra ihtilafa düşecek, fitneye maruz kalacaksınız» buyurduğunu işittim. Biri: "Ey Allah'ın Resûlü! O zaman ne yapmamızı emredersin?" diye sorunca, Resûlullah (salallahu aleyhi vesellem), Osmân'a işaret ederek: "Güvenilir olan kişi (Osmân) ile arkadaşlarının yanında yer alın" karşılığını verdi."¹

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ بْنُ دُرِّمَتَوَيْهِ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ رَبِيعٍ، عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ نَاجِيَةَ الْكَاهِلِيِّ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ تَدُورُ رَحَى الْإِسْلَامِ عِنْدَ رَأْسِ خَمْسٍ أَوْ سِتٍّ وَثَلَاثِينَ أَوْ سَبْعٍ وَثَلَاثِينَ فَإِنْ يَهْلِكُوا فَسَبِيلُ مَنْ هَلَكَ وَإِلَّا تَرَوْحَى عَنْهُمْ سَبْعِينَ سَنَةً. فَقَالَ عُمَرُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَمِنْ هَذَا أَوْ مِنْ مُسْتَقْبَلِهِ قَالَ: مِنْ مُسْتَقْبَلِهِ . تَابَعَهُ الْأَعْمَشُ وَسُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ عَنْ مَنْصُورٍ.

İbn Mes'ûd der ki: Resûlullah (salallahu aleyhi vesellem): "İslam dininin çarkı (düzeni) otuz beş veya otuz altı veya otuz yedi yıl boyunca dönmeye devam edecektir. Şayet bu süreden sonra Müslümanlar helak olurlarsa kendilerinden önce olan ümmetlerin yolundan onlar da yürümüştür olurlar. Ancak bu süre sonunda dinleri hâlâ ayakta duruyorsa o zaman yetmiş yıl boyunca ayakta durmaya devam eder" buyurdu. Ömer: "O (otuz beş veya otuz altı veya otuz yedi yıllık) süre yetmiş mi tamamlanır yoksa (bu yetmiş yıllık süre) yeniden mi başlar?" diye sorunca, Resûlullah (salallahu aleyhi vesellem): "Yeniden başlar" buyurdu.²

¹ İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-nihâye (6/206).

² Ebû Dâvud, fiten (4254), Ahmed, Müsned (1/390, 393, 395, 451) ve Hâkim, Müstedrek (4/521).

A'meş ve Süfyân bunu Mansûr'dan rivayet ederek mutâbaât etmişlerdir.

وَبَلَغَنِي أَنَّ فِي هَذَا إِشَارَةً إِلَى الْفِتْنَةِ الَّتِي كَانَ فِيهَا قَتْلُ عُثْمَانَ سَنَةَ خَمْسٍ وَثَلَاثِينَ ثُمَّ إِلَى الْفِتْنِ الَّتِي كَانَتْ فِي أَيَّامِ عَلِيٍّ. وَأَرَادَ بِالسَّبْعِينَ - وَاللَّهُ أَعْلَمُ - مُلْكَ بَنِي أُمَيَّةَ فَإِنَّهُ بَقِيَ مَا بَيْنَ أَنْ اسْتَقَرَّ لَهُمُ الْمُلْكُ إِلَى أَنْ ظَهَرَتِ الدُّعَاءُ بِخُرَاسَانَ وَضَعُفَ أَمْرُ بَنِي أُمَيَّةَ وَدَخَلَ الْوَهْنُ فِيهِ نَحْوًا مِنْ سَبْعِينَ سَنَةً.

Bana ulaşıya göre de bu hadiste hicri otuz beş yılında Hz. Osmân'ın öldürülmesine yol açan fitne ile Hz. Ali'nin zamanında çıkan fitnelere işaret vardır. Yetmiş yılla da —Allah doğrusunu bilir— Umeyye oğullarının saltanatını kastetmiştir. Zira Umeyye oğullarının saltanatlarını sağlamlaştırmaları ile Horasan'da muhalif grupların ortaya çıkıp saltanatın zayıflaması arasında yetmiş yıl vardır.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَسْوَدِ، حَدَّثَنَا ابْنُ لَهْيَعَةَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنِ ابْنِ شِمَاسَةَ أَنَّ رَجُلًا حَدَّثَهُ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عُدَيْسٍ، أَنَّهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: يَخْرُجُ أَنْاسٌ يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ يَقْتُلُونَ فِي جَبَلِ لُبَّانٍ أَوْ الْجَلِيلِ أَوْ جَبَلِ لُبْنَانَ.

Abdurrahman b. Udeys der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: "Öyle bir topluluk çıkacak ki okun hedefi delip geçmesi gibi dine girip çıkacaklardır. Bunlar Lübnan dağının yanında veya Celil'de veya Lübnân dağının yanında öldürülürler."¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ حَدَّثَنَا صَفْوَانُ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ، عَنِ ابْنِ لَهْيَعَةَ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ أَنَّ مُعَاوِيَةَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ أَخَذَ ابْنَ عُدَيْسٍ فِي زَمَنِ أَهْلِ مِصْرَ فَجَعَلَهُ فِي بَعْلَبَكَ فَهَرَبَ مِنْهُ فَطَلَبَهُ سُفْيَانُ بْنُ مُجِيبٍ فَأَذْرَكَهُ رَجُلٌ رَامٍ مِنْ قُرَيْشٍ فَأَشَارَ إِلَيْهِ بِنُشَابَةٍ فَقَالَ ابْنُ عُدَيْسٍ أَنْشُدْكَ اللَّهَ فِي دَمِي فَإِنِّي مِمَّنْ بَاتَعَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَقَالَ: إِنَّ الشَّجَرَ كَثِيرٌ فِي الْجَبَلِ أَوْ قَالَ الْجَلِيلِ فَقَتَلَهُ.

¹ İbn Hacer, el-İsâbe (2/411).

قَالَ ابْنُ لَهِيْعَةَ قَالَ: كَانَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ الْبَلَوِيِّ سَارٍ بِأَهْلِ مِصْرَ إِلَى عُثْمَانَ
فَقَتَلُوهُ ثُمَّ قُتِلَ ابْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بَعْدَ ذَلِكَ بِعَامٍ أَوْ اثْنَيْنِ بِجَبَلِ لُبْنَانَ أَوْ بِالْجَلِيلِ.
وَرَوَاهُ عُثْمَانُ بْنُ صَالِحٍ عَنِ ابْنِ لَهِيْعَةَ عَنْ عِيَّاشِ بْنِ عِيَّاشٍ عَنْ أَبِي الْحُصَيْنِ عَنْ عَبْدِ
الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بِمَعْنَى الْحَدِيثِ الْمَرْفُوعِ ثُمَّ فِي قَتْلِهِ.
وَرَوَاهُ عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بِمَعْنَى الْحَدِيثِ
الْمَرْفُوعِ.
قُلْتُ: وَبَلَغَنِي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى الذُّهَلِيِّ أَنَّهُ قَالَ: عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْبَلَوِيُّ هُوَ رَأْسُ
الْفِتْنَةِ لَا يَجِلُّ أَنْ يُحَدَّثَ عَنْهُ بِشَيْءٍ.

Yezîd b. Ebî Habîb bildiriyor: Abdurrahman b. Udeys, Mısır'a dönerken Muâviye b. Ebî Süfyân tarafından yakalanıp Baalbek'te hapsedildi. Ancak Abdurrahman oradan kaçtı. Süfyân b. Mucîb onun peşine düştü. Kureyşlilerin okçularından biri ona yetişti ve okunu ona doğru çevirdi. Abdurrahman: "Allah için kanımı akıtmalı Zira (Hudeybiye'de) ağaç altında biat edenlerden biri idim" dedi. Ancak adam: "Dağda —veya Celîl'de— ağaç çok!" karşılığını verip onu öldürdü.¹

İbn Lehîa der ki: "Abdurrahman b. Udeys el-Belevî, Mısır ahalisiyle Hz. Osmân'ın yanına gelip onu öldürmüştü. Bu olaydan bir veya iki yıl sonra Lübnân dağında veya Celîl'de öldürüldü."

Başka bir kanalla merfû olan hadisin mânâ olarak aynısı Abdurrahman b. Udeys'ten rivayet edilir, sonra da öldürülmesi zikredilir.

Umeyr b. el-Hâris ise Yezîd b. Ebî Habîb kanalıyla Abdurrahman'dan merfû olan hadisin aynısını rivayet etmiştir.

Bana bildirilene göre Muhammed b. Yahya el-Hüzelî: "Abdurrahman el-Belevî fitnenin başıdır ve ondan bir şey rivayet edilmesi doğru değildir" demiştir.

¹ İbn Hacer, *el-İsâbe* (2/411).

وَبَلَغَنِي عَنْ أَبِي حَامِدِ بْنِ الشَّرْقِيِّ أَنَّهُ قَالَ: حَدَّثُونَا أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ الْبَلَوِيَّ هَذَا خَطَبَ حِينَ خَصِرَ عُثْمَانُ فَقَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ مَسْعُودٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: عُثْمَانُ أَضْلُ عَيَّةٍ بِفَلَاةٍ عَلَيْهَا قُفْلٌ ضَلَّ مِفْتَاحُهَا قَبْلَكَ عُثْمَانُ فَقَالَ: كَذَبَ الْبَلَوِيُّ مَا سَمِعْتُهَا مِنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ وَلَا سَمِعْتُهَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ.

Yine bana bildirildiğine göre Ebû Hâmid b. eş-Şarkî şöyle demiştir: Bize anlattıklarına göre bu Abdurrahman el-Belevî, Hz. Osmân muhasara altındayken bir konuşma yaptı. Konuşmasında: “İbn Mes’ûd’dan işittiğime göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): «Osmân’ın doğruyu bulması, kilitli ve anahtarıyla birlikte çölde kaybolmuş sandığı bulmaktan daha zordur» buyurmuştur” dedi. Osmân bundan haberdar olunca: “el-Belevî yalan söylüyor! Bunu ne Abdullah b. Mes’ûd’dan, ne de Resûlullah’tan (sallallahu aleyhi vesellem) işitmiş değildir” dedi.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ ﷺ وَغَيْرَهُ بِأَنَّهُمْ يُذَرِّكُونَ أَقْوَامًا يُصَلُّونَ الصَّلَاةَ لِغَيْرِ وَقْتِهَا وَمَا ظَهَرَ مِنْ صِدْقِهِ فِيمَا قَالَ. وَمَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ عَمَّا لِأَطْفَالِ عَقْبَةِ بْنِ أَبِي مُعَيْطٍ وَظُهُورِ آثَارِ صِدْقِهِ فِيمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEAM), Abdullah b. Mes'ûd ve Başkalarına, Namazları Vakitleri Dışında Kılan Topluluklara Yetiyeceklerini Bildirmesi, Ukbe b. Ebî Muayt'ın Çocukları Konusunda Söyledikleri ve Bunların Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ أُمَيْدُ بْنُ زَيْنَادٍ الْبَصْرِيُّ بِمَكَّةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَجَّاجِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الطَّيِّبِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ زُرَّارِ بْنِ حَنْشَلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَعَلَّكُمْ سَتَذَرِّكُونَ أَقْوَامًا يُصَلُّونَ الصَّلَاةَ لِغَيْرِ وَقْتِهَا فَإِنْ أَدْرَكْتُمُوهُمْ فَصَلُّوا فِي بُيُوتِكُمْ لِلْوَقْتِ الَّذِي تَعْرِفُونَ ثُمَّ صَلُّوا مَعَهُمْ وَاجْعَلُوهَا سُبْحَةً

قُلْتُ هَذَا وَمَا رُويَ فِي مَعْنَاهُ فِيمَنْ لَا يَسْتَطِيعُ التَّغْيِيرُ فَإِذَا أَمَكْنَهُ فَقَدْ:

Abdullah b. Mes’ûd’un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: “Belki de namazları ilk vaktinin dışında kılan topluluklara

yetiştirsiniz. Eğer onlara yetişerseniz siz bildiğiniz vakitte namazlarınızı evde kılın. Sonra da onlarla kılın ve onlarla kıldığımız namazı nafile olarak sayın.”¹

Bu ve buna benzer hadisler, kişinin mevcut durumu değiştirme imkanı olmaması halindedir. Mevcut durumu değiştirme imkanı olanlar için de sonraki rivayetler geçerlidir.

أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ أَحْمَدُ بْنُ مِهْرَانَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ زَكْرِيَّا، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ خُثَيْمٍ، عَنْ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ يَعْنِي: ابْنَ مَسْعُودٍ. قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّهُ سَيَلِي أَمْرَكُمْ قَوْمٌ يُطْفِئُونَ السُّنَّةَ وَيُخْدِعُونَ الْبِدْعَةَ وَيُؤَخِّرُونَ الصَّلَاةَ عَنْ مَوَاقِيتِهَا قَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ: فَكَيْفَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنْ أَدْرَكْتَهُمْ؟ قَالَ: يَا ابْنَ أُمِّ عَبْدِ لَا طَاعَةَ لِمَنْ عَصَى اللَّهَ، قَالَهَا ثَلَاثًا .

Abdullah b. Mes'ûd der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): “Başınıza öyle yöneticiler gelecek ki sünneti yok edecek, bidatler ortaya koyacak ve namazları geciktirerek kıldıracaklardır” buyurdu. Ona: “Ey Allah'ın Resûlü! Öyle bir zamana yetişirsem ne yapayım?” diye sorduğumda: “Ey İbn Ümmü Abd! Allah'a isyan edene itaat olmaz” buyurdu ve bunu üç defa tekrarladı.²

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ مَخْمَشٍ الْفَقِيه، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَارِثِ الْبَغْدَادِيُّ حَدَّثَنَا بَخْسَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَكِّي، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ خُثَيْمٍ، عَنْ الْقَاسِمِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ أَنَّ الْوَلِيدَ بْنَ عُقْبَةَ أَخَّرَ الصَّلَاةَ بِالْكُوفَةِ وَأَنَا جَالِسٌ مَعَ أَبِي فِي الْمَسْجِدِ فَقَامَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ فَتَوَبَّ بِالصَّلَاةِ فَصَلَّى بِالنَّاسِ فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ الْوَلِيدُ مَا حَمَلَكَ عَلَى مَا صَنَعْتَ أَجَاءَكَ مِنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ أَمْرٌ فَسَمِعَ وَطَاعَةً أَمْ ابْتَدَعْتَ الَّذِي صَنَعْتَ؟ قَالَ: لَمْ يَأْتِنَا مِنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ أَمْرٌ، وَمَعَاذَ اللَّهِ أَنْ أَكُونَ ابْتَدَعْتُ أَمَّا اللَّهُ عَلَيْنَا وَرَسُولُهُ أَنْ نَنْتَظِرَكَ فِي صَلَاتِنَا وَنَتَّبِعَ حَاجَتَكَ.

¹ İbn Mâce, *salât* (1255).

² İbn Mâce, *cihâd* (2865) ve Ahmed, *Müsned* (1/400).

Kâsım b. Abdirrahman, babasından bildiriyor: Kufe'de mescidde babamla (Abdullah b. Mes'ûd'la) birlikte oturuyorduk. Velîd b. Ukbe namazı kıldırma gecikince Abdullah b. Mes'ûd kalkıp kamet getirdi ve cemaate namazı kıldırdı. Velîd onu yanına çağırıp: "Bunu neden yaptın? Bu yönde müminlerin emirinden sana bir emir mi geldi de bu emri uyguladın? Yoksa bunu kendi keyfine göre mi yaptın?" diye sordu. İbn Mes'ûd: "Bu konuda müminlerin emirinden bana bir emir gelmiş değil. Bir şeyi kendi keyfime göre yapmaktan Allah'a sığınırım! Ancak Yüce Allah ve Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), senin işlerini bitirene kadar namazı geciktirmemizi de kabul etmez" karşılığını verdi.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرَّوْذِبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ الرَّقِّيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الرَّقِّيُّ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي أَنَسَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: أَرَادَ الضَّحَّاكُ بْنُ قَيْسٍ أَنْ يَسْتَعِيلَ مَسْرُوقًا فَقَالَ لَهُ عَمَّارُ بْنُ عُقْبَةَ: أَسْتَغِيلُ رَجُلًا مِنْ بَقَايَا قَتْلَةِ عُثْمَانَ؟ فَقَالَ لَهُ مَسْرُوقٌ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ- وَكَانَ فِي أَنْفُسِنَا مَوْتُوْقُ الْحَدِيثِ- أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمَّا أَرَادَ قَتْلَ أَبِيكَ. قَالَ: مَنْ لِلصَّبِيَّةِ قَالَ: النَّارُ فَقَدْ رَضِيتُ لَكَ مَا رَضِيَ لَكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ .

İbrâhim anlatıyor: Dahhâk b. Kays, Mesrûk'u vali olarak atamak isteyince Ammâr b. Ukbe: "Osmân'ın katillerinden arta kalan birini mi vali olarak atamak istiyorsun?" diyerek itiraz etti. Bunun üzerine Mesrûk, Ammâr'a şöyle dedi: "Bizim yanımızda sözüne güvenilir biri olan Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), babanı (Ukbe'yi) öldürmek istediği zaman baban: «Çoluk çocuğuma kim bakacak?» demiş, Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem): «*Cehennem!*» karşılığını vermiştir. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sana layık gördüğü şeyi ben de sana layık görüyorum."¹

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَالِظُ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَمَّادٍ الْقَدْلِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا قِيَاضُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّقِّيُّ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ بُرْقَانَ، عَنْ ثَابِتِ بْنِ الْحَجَّاجِ الْكِلَابِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ الْهَمْدَانِيِّ، عَنْ الْوَلِيدِ بْنِ عُقْبَةَ، قَالَ: لَمَّا فَتَحَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَكَّةَ جَعَلَ أَهْلُ مَكَّةَ يَأْتُونَ بِصِيبَانِهِمْ فَيَمْسَحُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى رُؤُوسِهِمْ وَيَدْعُو لَهُمْ فَخَرَجْتُ بِي أُمِّي إِلَيْهِ وَأُمَّا

¹ Ebû Dâvud, *cihâd* (2686)

مَطِيبٌ بِالْخَلْقِ فَلَمْ يَمْسَحْ رَأْسِي وَلَمْ يَمَسِّنِي وَلَمْ يَمْنَعَهُ مِنْ ذَلِكَ إِلَّا أَنَّ أُمِّي خَلَقْتَنِي بِالْخَلْقِ فَلَمْ يَمَسِّنِي مِنْ أَجْلِ الْخَلْقِ.

Velîd b. Ukbe der ki: “Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Mekke’yi fethettiği zaman Mekkeliler çocuklarını Resûlullah’a (sallallahu aleyhi vesellem) getirmeye başladılar. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) getirilen çocukların başlarını okşayıp onlara dua ediyordu. Annem de beni Resûlullah’a (sallallahu aleyhi vesellem) götürdü. Ancak halûk denilen kokudan sürünmüş olduğum için Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ne başımı okşadı, ne de bana dokundu. Bunu da yapmamasının tek sebebi, annemin bana halûk sürmüş olmasıydı.”

قَالَ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ: وَقَدْ رَوَى أَنَّهُ سَلَحَ يَوْمَئِذٍ فَتَقَدَّرَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَلَمْ يَمَسَّهُ وَلَمْ يَدْعُ لَهُ. وَالْخَلْقُ لَا يَمْنَعُ مِنَ الدُّعَاءِ لِطِفْلِ فِي فِعْلٍ غَيْرِهِ لَكِنَّهُ مُنِعَ بَرَكَתَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لِسَابِقِ عِلْمِ اللَّهِ فِيهِ - وَاللَّهُ أَعْلَمُ - .

Ahmed b. Hanbel der ki: “Rivayet edildiğine göre o gün Velîd altına pislediği için Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) iğrenmiş, ona dokunmamış ve dua da etmemiştir. Zira çocuğun üzerinde olan ve başkası tarafından kendisine sürülen halûk duaya engel değildir. Velîd’in böylesi bir bereketten mahrum olması Allah’ın onun hakkındaki ezeli ilminden olsa gerektir. Doğrusunu da Allah bilir.”

وَرَوَيْنَا عَنْ مُجَاهِدٍ فِي نَزُولِ قَوْلِهِ ﷻ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَنْ تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْحِرُوا عَلَى مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ ﴿٦٠﴾ فِي الْوَلِيدِ بْنِ عُقْبَةَ.

Mücâhid’in bildirdiğine göre “Ey iman edenler! Eğer bir fasık size bir haber getirirse onun doğruluğunu araştırın. Yoksa bilmeden bir topluluğa kötülük edersiniz de sonra yaptığınıza pişman olursunuz”¹ âyeti, Velîd b. Ukbe hakkında nazil olmuştur.

¹ Hucurât Sur. 6

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرَّوْذِبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ بْنُ شَوْذَبٍ الْوَاسِطِيُّ بِهَا، حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَبِي أُيُوبَ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوتَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ الدَّانَاجِ، عَنْ حُصَيْنِ بْنِ الْمُنْذِرِ، قَالَ: صَلَّى الْوَلِيدُ بْنُ عُقْبَةَ بِالنَّاسِ الْفَجَرَ أَرْبَعًا وَهُوَ سَكْرَانٌ فَالْتَفَتَ إِلَيْهِمْ فَقَالَ: أَرِيدُكُمْ؟¹ فَرَفَعَ ذَلِكَ إِلَى عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رضي الله عنه فَذَكَرَ الْحَدِيثَ فِي جُلْدِهِ .

Husayn b. el-Münzir der ki: "Velîd b. Ukbe sabah namazını cemaate sarhoş bir şekilde dört rekat olarak kıldırdı. Bitirdikten sonra da cemaate dönüp: «Daha da arttırıyım mı?» dedi. Bu olay Osmân b. Affân'a taşındı..." Sonrasında ravi Velîd'in bundan dolayı kamçılanması hakkındaki hadisi zikreder.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ عَنْ حَالِ أَبِي ذَرٍّ رضي الله عنه عِنْدَ مَوْتِهِ
وَمَا أَوْصَاهُ بِهِ مِنَ الْخُرُوجِ عَنِ الْمَدِينَةِ عِنْدَ ظُهُورِ الْفِتَنِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM), Ebû Zer'in Ölümü Konusunda Önceden Söyledikleri, Fitne Zamanında Onun Medine'den Ayrılmasını Tavsiye Etmesi

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ أَحْمَدُ بْنُ كَامِلٍ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا أَبُو قَلَابَةَ بْنُ الرَّقَاشِيِّ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ وَهُوَ صَالِحٌ بْنُ رُسْتَمٍ الْخَزَّازُ عَنْ حُمَيْدُ بْنُ هِلَالٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِتِ، قَالَ: قَالَتْ أُمُّ ذَرٍّ وَاللَّهِ مَا سِيرَ عُثْمَانُ أَبَا ذَرٍّ وَلَكِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِذَا بَلَغَ الْبِنَاءُ سَلْعًا فَاخْرُجْ مِنْهَا، فَلَمَّا بَلَغَ الْبِنَاءُ سَلْعًا وَجَاوَزَ خَرَجَ أَبُو ذَرٍّ إِلَى الشَّامِ. وَذَكَرَ الْحَدِيثَ فِي رُجُوعِهِ ثُمَّ خُرُوجِهِ إِلَى الرَّبَذَةِ وَمَوْتِهِ بِهَا.

Abdullah b. es-Sâmi'ın bildirdiğine göre Ümmü Zer şöyle demiştir: "Vallahi Ebû Zer'i Osmân sürmüş değildir! Fakat Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) ona: «Yapılar Sel' dağına kadar ulaştığı zaman Medine'den çık!» buyurdu. Yapılar da Sel' dağına varıp orayı da aşınca Ebû Zer, Şam'a doğru çıktı..."

Sonrasında ravi, Ebû Zer'in Medine'ye geri dönmesi, oradan Rebeze'ye gitmesi ve orada ölmesi hakkındaki söz konusu hadisi zikreder.

¹ Bakın: İbn Hacer, *el-İsâbe* (3/637).

وَحَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْبَغْدَادِيُّ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْمَدِينِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ الطَّائِفِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ خُثَيْمٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْأَشْثَرِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أُمِّ ذَرٍّ، قَالَتْ: لَمَّا حَضَرَتْ أَبَا ذَرٍّ الْوَفَاةُ بَكَيتُ فَقَالَ لِي: مَا يُنْكِيكَ فَقُلْتُ: وَمَالِي لَا أَبْكِي وَأَنْتَ تَمُوتُ بِفَلَاحٍ مِنَ الْأَرْضِ وَلَيْسَ عِنْدِي ثَوْبٌ يَسْعُكَ كَفَنًا لِي وَلَا لَكَ قَالَ: فَأُبَشِّرِي وَلَا تَبْكِي فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ لِنَفَرٍ أَنَا فِيهِمْ: «لَيَمُوتَنَّ رَجُلٌ مِنْكُمْ بِفَلَاحٍ مِنَ الْأَرْضِ تَشْهَدُهُ عِصَابَةٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ» وَلَيْسَ مِنْ أَوْلِيكَ النَّفَرِ أَحَدٌ إِلَّا وَقَدْ مَاتَ فِي قَرْيَةٍ وَجَمَاعَةٍ فَأَنَا ذَلِكَ الرَّجُلُ وَاللَّهُ مَا كَذَبْتُ وَلَا كُذِّبْتُ فَأُبَصِّرِي الطَّرِيقَ فَقُلْتُ أَنَا وَقَدْ ذَهَبَ الْحَاجُّ وَتَقَطَّعَتِ الطَّرِيقُ قَالَ اذْهَبِي فَتَبَصَّرِي، قَالَتْ: فَكُنْتُ أَشْتَدُّ إِلَى الْكَيْبِ ثُمَّ أَرْجِعُ فَأَمْرَضُهُ فَيَنِمُّ أَنَا وَهُوَ كَذَلِكَ إِذَا أَنَا بِرِجَالٍ عَلَى رِحَالِهِمْ كَانَهُمْ الرَّخْمُ تَخَذُ بِهِمْ رَوَاجِلُهُمْ قَالَ عَلِيُّ قُلْتُ لِيَحْيَى بْنُ سُلَيْمٍ تَخَذُ أَوْ تَحُبُّ قَالَ بِالذَّلَالِ قَالَتْ فَالْحُتُ بِتَوْبِي فَأَسْرَعُوا إِلَيَّ حَتَّى وَقَفُوا عَلَيَّ فَقَالُوا: مَنْ هُوَ؟ قَالَتْ: أَبُو ذَرٍّ قَالُوا: صَاحِبُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؟ قَالَتْ: نَعَمْ! فَقَدَوْهُ بِأَيَاتِهِمْ وَأُمَهَاتِهِمْ- وَأَسْرَعُوا إِلَيْهِ حَتَّى دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالَ: أَبَشِّرُوا فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ لِنَفَرٍ أَنَا فِيهِمْ لَيَمُوتَنَّ رَجُلٌ مِنْكُمْ بِفَلَاحٍ مِنَ الْأَرْضِ يَشْهَدُهُ عِصَابَةٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فَمَا مِنْ أَوْلِيكَ النَّفَرِ رَجُلٌ إِلَّا وَقَدْ هَلَكَ فِي قَرْيَةٍ وَجَمَاعَةٍ وَاللَّهُ مَا كَذَبْتُ وَلَا كُذِّبْتُ أَنْتُمْ تَسْمَعُونَ أَنَّهُ لَوْ كَانَ عِنْدِي ثَوْبٌ يَسْعُنِي كَفَنًا لِي أَوْ لِامْرَأَتِي لَمْ أَكْفَنَّ إِلَّا فِي ثَوْبٍ هُوَ لِي أَوْ لَهَا أَنِّي أَنْشُدُكُمُ اللَّهَ ثُمَّ إِنِّي أَنْشُدُكُمُ اللَّهَ أَنْ يُكْفِّنِي رَجُلٌ مِنْكُمْ كَانَ أَمِيرًا أَوْ عَرِيفًا أَوْ بَرِيدًا أَوْ نَقِيبًا. وَلَيْسَ مِنْ أَوْلِيكَ النَّفَرِ إِلَّا وَقَدْ قَارَفَ مَا قَالَ، إِلَّا فَتَى مِنَ الْأَنْصَارِ فَقَالَ أَكْفَنُكَ يَا عَمُّ أَكْفَنُكَ، فِي رِدَائِي هَذَا أَوْ فِي ثَوْبَيْنِ فِي عَيْتِي مِنْ غَزَلِ أُمِّي. قَالَ: أَنْتَ فَكْفَنِي فَكَفَّنَهُ الْأَنْصَارِيُّ مِنَ النَّفَرِ الَّذِينَ حَضَرُوهُ وَقَامُوا عَلَيْهِ وَدَفَنُوهُ فِي نَفَرٍ كُلُّهُمْ يَمَانٍ .

وَكَانَ فِي هَذَا الْحَدِيثِ عَنْ أَبِي ذَرٍّ: فَأُبَشِّرِي وَلَا تَبْكِي فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «لَا يَمُوتُ- بَيْنَ امْرَأَتَيْنِ مُسْلِمَتَيْنِ- وَلَدَانِ أَوْ ثَلَاثَةٍ فَيَصْبِرَانِ وَيَحْتَسِبَانِ فِيرِيَانِ النَّارِ أَبَدًا.

Ümmü Zer anlatıyor: Ebû Zer'in ölüm anı yaklaşınca ağlamaya başladım. Ebû Zer: "Neden ağlıyorsun?" diye sorunca: "Nasıl ağlamayayım? Çölün ortasında ölüyorsun! Bana giyecek sana da kefen olmaya yetecek giysim bile

yok" karşılığını verdim. Ebû Zer şöyle dedi: "Sevin ve ağlama! Bir gün bir grupta Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) birlikteyken: «*İçinizden birisi çölde vefat edecek ve cenazesinde birkaç mümin hazır bulunacaktır*» buyurduğunu işittim. Orada bulunanların her biri de bir kasabada veya kalabalığın bulunduğu bir mekanda öldü ve içlerinde benden başka da kimse kalmadı. Çölde ölecek olan kişi de benim. Vallahi ne yalan söyledim, ne de bana yalan söylendi. Sen yolu gözle!"

Ona: "Peki nasıl olacak, zira hac zamanı da geçti ve yolcu kalmadı" dediğimde, Ebû Zer: "Sen gidip yolu gözle!" karşılığını verdi. Sonrasında kum tepelerinin üzerine çıkıp yolu gözlemeye ve arada dönüp Ebû Zer'le ilgilenmeye başladım. Bu şekilde yolu gözlerken uzaktan bir kafilenin develeri üzerinde salınarak gelmekte olduğu gördüm. Uzaktan kuş gibi görünüyorlardı. Giysimi salladığımda beni görüp hızlıca bana doğru geldiler. Yanıma gelip durduklarında durumu anlattım. "Bu adam kim?" diye sorduklarında: "Ebû Zer" dedim. "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından olan Ebû Zer mi?" diye sorduklarında: "Evet!" dedim.

Bunun üzerine kafiledelikler, "Anamız babamız ona feda olsun!" diyerek Ebû Zer'in yanına geldiler. Ebû Zer onları görünce şöyle dedi: "Size müjdeler olsun! Bir gün bir grupta Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) birlikteyken: «*İçinizden birisi çölde vefat edecek ve cenazesinde birkaç mümin hazır bulunacaktır*» buyurduğunu işittim. Orada bulunanların her biri de bir kasabada veya kalabalığın bulunduğu bir mekanda öldü. Vallahi ne yalan söyledim, ne de bana yalan söylendi. Şu an ise işte gördüğünüz gibiyim. Şayet karıma giysi bana da kefen olmaya yetecek giysim olsaydı ondan başkasıyla kefenlenmezdim. Allah aşkına içinizden yönetici ya da bilirkşi ya da postacı ya da (kabile) temsilci(si) olan kişi beni kefenlemesin."

Ancak Ensâr'dan olan bir genç hariç orada bulunanların hepsi bu sıfatlardan birini taşıyordu. Genç: "Amcacığım! Ben seni kefenlerim! Heybemde annemin bana eğirip diktiği iki giysim ile üzerimdeki elbiseler var" deyince, Ebû Zer: "Beni sen kefenle!" karşılığını verdi. Yanına gelenler arasında Ensârlı olan bu genç onu kefenledi. Namazını kıldıktan sonra hepsi de Yemenli olan kişilerle onu defnettiler.¹

¹ Ahmed, *Müsned* (5/155) ve İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/207).

Yine bu hadiste Ebû Zer'in karısına şöyle dediği zikredilir: "Sevin ve ağlama! Zira Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «Herhangi iki müslümanın iki veya üç çocuğu ölür de sabredip karşılığını Yüce Allah'tan beklerlerse hiçbir zaman cehennem ateşini görmezler» buyurduğunu işittim."

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ عَنْ حَالِ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَإِنَّهُ يَمُوتُ قَبْلَ وَقُوعِ الْفِتَنِ
فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ- وَمَا جَاءَ فِي رُؤْيَا عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM), Ebu'd-Derdâ'nın Durumunu ve Fitneden Önce Öleceğini Bildirmesi, Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) Haber Verdiği Gibi de Olması; Âmir b. Rabîa'nın Rüyası

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حَدَّثَنَا عُمرُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّمَشْقِيُّ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ التَّوْحِيْدِيُّ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْأَشْعَرِيِّ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ. قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! بَلِّغْنِي أَنَّكَ تَقُولُ: لَيَرْتَدَّنَّ أَقْوَامٌ بَعْدَ إِيْمَانِهِمْ قَالَ أَجَلٌ وَلَسْتُ مِنْهُمْ قَالَ: فَتَوَفَّيْ أَبُو الدَّرْدَاءِ قَبْلَ أَنْ يُقْتَلَ عُثْمَانُ .

Ebu'd-Derdâ der ki: "Ey Allah'ın Resûlü Bana ulaşana göre: «Bazı topluluklar iman ettikten sonra dinden çıkacaklardır» demişsin" dediğimde, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): "Evet! Ama sen onlardan değilsin" buyurdu.

Ebu'd-Derdâ, Hz. Osmân'ın öldürülmesinden önce vefat etti.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ حَدَّثَنَا صَفْوَانُ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ- هُوَ ابْنُ مُسْلِمٍ- حَدَّثَنَا عَبْدُ الْغَفَّارِ ابْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ حَدَّثَهُ عَنْ شَيْخٍ مِنَ الشُّلْبِ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنِّي فَرَطُكُمْ عَلَى الْحَوْضِ أَنْتَظِرُ مَنْ يَرِدُ عَلَيَّ مِنْكُمْ فَلَا أَلْفِينَ أَنْزَعُ أَحَدَكُمْ فَأَقُولُ إِنَّهُ مِنْ أُمَّتِي فَيَقَالُ: هَلْ تَذَرِي مَا أَحْدَثُوا بَعْدَكَ قَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ فَتَخَوَّفْتُ أَنْ أَكُونَ مِنْهُمْ، فَأَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَذَكَرْتُ

¹ Heysemî, Mecmau'z-Zevâid (9/367).

ذَلِكَ لَهُ فَقَالَ: إِنَّكَ لَسْتَ مِنْهُمْ! فَتَوَفَّيْ أَبَا الدَّرْدَاءِ قَبْلَ أَنْ يُقْتَلَ عُثْمَانُ وَقَبْلَ أَنْ تَقَعَ الْفِتْنَةُ.

تَابَعَهُ يَزِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ عَنْ أَبِي عُبَيْدِ اللَّهِ مُسْلِمِ بْنِ مِشْكَمٍ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ إِلَى قَوْلِهِ: لَسْتَ مِنْهُمْ.

Ebu'd-Derdâ der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Havz'a giden öncünüüz ben olacak ve orada sizden yanıma gelecekleri bekleyeceğim! Ancak dikkat edin de içinizden biri konusunda benimle çekişilmesin ve: «Senden sonra neler yaptıklarını biliyor musun?» denilmesin."*¹

Bunlardan biri olmaktan korktum. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip bu durumu söyledim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sen onlardan biri değilsin!"* buyurdu.

Ebu'd-Derdâ, Hz. Osmân'ın öldürülmesinden ve fitnelerin ortaya çıkmasından önce vefat etti.

Yezîd b. Ebî Meryem de bunu Ebû Ubeydillah Müslim b. Mişkem kanalıyla Ebû Hureyre'den *"Sen onlardan biri değilsin"* kısmına kadar rivayet ederek mutâbaât etmiştir.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ قَالَ: سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ سَعِيدٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَامِرٍ بْنَ رَيْعَةَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ - وَذَلِكَ حِينَ تَشَعَّبَ النَّاسُ فِي الطَّعْنِ عَلَى عُثْمَانَ فَصَلَّى مِنَ اللَّيْلِ ثُمَّ نَامَ فَأَتَى فِي الْمَنَامِ فَقِيلَ: سَلْ أَنْ يُعِيدَكَ اللَّهُ. مِنَ الْفِتْنَةِ الَّتِي أَعَادَ مِنْهَا عِبَادَهُ الصَّالِحِينَ فَقَامَ فَصَلَّى ثُمَّ اشْتَكَى فَلَمْ يَخْرُجْ قَطُّ إِلَّا لِجِنَازَةٍ.

Yahya b. Saîd der ki: İnsanlar Hz. Osmân hakkında ileri geri konuşmaya başladıklarında Abdullah b. Âmir b. Rabîa gece namazına kalktı. Namazdan sonra uyuyunca rüyasında ona: *"Yüce Allah'ın, salih kullarını koruduğu gibi seni de fitneden korumasını dile"* denildi. Uyanınca kalkıp namaz kıldı.

¹ Heysemî, Mecmau'z-Zevâid (9/367).

Ardından da hasta düştü. Hastalığından dolayı da cenazelere katılma dışında asla dışarıya çıkmadı.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِالْفِتَنِ الَّتِي ظَهَرَتْ فِي [آخِرِ] أَيَّامِ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ وَفِي أَيَّامِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عليه السلام وَأَنَّ الْقَتْلَ لِلْمُوقِنِ مِنْهُمْ كَفَّارَةٌ، وَاخْتِيَارَهُ لِمُحَمَّدِ بْنِ مَسْلَمَةَ الْبَدْرِيِّ عليه السلام وَغَيْرِهِ أَنْ يَكْفُوا، ثُمَّ إِخْبَارِهِ بِأَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ مَسْلَمَةَ لَا تَضُرُّهُ الْفِتْنَةُ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ ...

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM), Osmân b. Affân ile Ali b. Ebî Tâlib'in Dönemlerinde Çıkacak Fitneleri Bildirmesi, Bu Zamanda Ölmenin Kefaret Olacağını Söylemesi, Muhammed b. Mesleme el-Bedrî ile Başkalarına Bu Fitneden Uzak Durmalarını Tavsiye Etmesi, Fitnenin Muhammed b. Mesleme'ye Zarar Veremeyeceğini Bildirmesi, Bütün Bunların da Söylediği Gibi Çıkması

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّعْفَرَانِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ أَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم أَنَّهُ أَشْرَفَ عَلَى أَطْعَمٍ مِنْ أَطْعَامِ الْمَدِينَةِ فَقَالَ: «هَلْ تَرَوْنَ مَا أَرَى؟» إِنِّي لَأَرَى مَوَاقِعَ الْفِتَنِ» رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَلِيٍّ وَغَيْرِهِ. وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، وَغَيْرُهُ كُلُّهُمْ عَنِ ابْنِ عُيَيْنَةَ .

Usâme b. Zeyd bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yüksek bir yerden Medine'deki taş binalara baktı ve: "Benim gördüğümü sizler de görüyor musunuz? Fitnelerin ineceği yerleri görüyorum" buyurdu.

Buhârî, *Sahîh*'de Ali ve başkası kanalıyla İbn Uyeyne'den ve Müslim ise Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ve başkası kanalıyla İbn Uyeyne'den rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَحْمَدَ الْجُرْجَانِيُّ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا حَزْمَةُ بْنُ يَحْيَى، عَنِ ابْنِ وَهْبٍ، أَخْبَرَنَا يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، أَنَّ أَبَا إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيَّ كَانَ يَقُولُ: قَالَ

¹ Buhârî, *fadâilu'l-Medîne* (8) ve Müslim, *fiten* (3).

حَدَّثَنَا بْنُ الْيَمَانِ: وَاللَّهِ إِنِّي لَأَعْلَمُ بِكُلِّ فِتْنَةٍ هِيَ كَائِنَةٌ فِيمَا بَيْنِي وَبَيْنَ السَّاعَةِ وَمَا بِي أَنْ يَكُونَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَسْرَ إِلَيَّ فِي ذَلِكَ شَيْئًا لَمْ يُحْدِثْهُ غَيْرِي وَلَكِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ وَهُوَ يُحَدِّثُ مَجْلِسًا أَنَا فِيهِ عَنِ الْفِتَنِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ يَعُدُّ الْفِتَنَ: مِنْهُنَّ ثَلَاثٌ لَا يَكُونُ يَذَرْنَ شَيْئًا، وَمِنْهُنَّ فِتْنٌ كَرِيحِ الصَّيْفِ. مِنْهَا صِغَارٌ وَمِنْهَا كِبَارٌ. قَالَ حَدَّثَنَا: فَذَهَبَ أُولَئِكَ الرَّهْطُ كُلُّهُمْ غَيْرِي.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ حَرْمَلَةَ بْنِ يَحْيَى .

Huzeyfe b. el-Yemân der ki: Vallahi şu andan kıyamete dek çıkacak bütün fitneleri insanlar içinde en iyi bilen benim! Bunun sebebi de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bunları sadece bana anlatıp da başkalarına söylememesi değildir. Ancak Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), benim de içlerinde bulunduğum bir mecliste fitneden bahsedip onları sayarken: “Üç tanesi var ki bunlar sağlam bir şey bırakmazlar. Bazı fitneler ise yaz yağmurları gibidirler. Bazıları küçük bazıları da büyüktürler” buyurmuştu. Benim dışımda o mecliste bulunanların hepsi de öldü.

Müslim, *Sahîh*'de Harmele b. Yahya'dan rivayet etmiştir.¹

قُلْتُ: وَمَاتَ حَدِيثُهُ ﷺ بَعْدَ الْفِتْنَةِ الْأُولَى بِقَتْلِ عُثْمَانَ ﷺ وَقَبْلِ الْفِتْنَتَيْنِ الْآخَرَتَيْنِ فِي أَيَّامٍ عَلَيَّ ﷺ فَهُنَّ ثَلَاثٌ لَمْ يَكْدَنْ يَذَرْنَ شَيْئًا وَهُنَّ الْمُرَادُ بِالْمَذْكُورَاتِ فِي الْخَبَرِ فِيمَا نَعْلَمُ- وَاللَّهُ أَعْلَمُ-

Huzeyfe, Hz. Osmân'ın öldürülmesiyle sonuçlanan ilk fitneden ve Hz. Ali döneminde çıkan iki fitneden önce vefat etti. Bu üç fitne de neredeyse bulaşmadık kimseyi bırakmamıştır. Hadiste zikredilen üç fitneden kasıt da — Allah doğrusunu bilir— bunlardır.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ الْعَدْلُ بَغْدَادَ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ الرَّزَّازُ، حَدَّثَنَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ عَنْ زَيْنَبِ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ حَبِيبَةَ، عَنْ أُمِّهَا أُمِّ حَبِيبَةَ، عَنْ زَيْنَبِ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ: اسْتَيْقِظَ النَّبِيُّ ﷺ مِنْ نَوْمٍ مُحَرَّمًا وَجْهَهُ وَهُوَ يَقُولُ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ- ثَلَاثَ مَرَّاتٍ- وَنِلَّ لِلْعَرَبِ مِنْ شَرِّ قَدْ اقْتَرَبَ، فُتِحَ مِنْ رَذَمٍ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ

¹ Müslim, *fiten* 6 (22).

مِثْلُ هَذِهِ وَخَلَقَ خَلْقَةً. قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَنْهَلَكَ وَفِينَا الصَّالِحُونَ؟ قَالَ: نَعَمْ إِذَا كَثُرَ الْخَبْثُ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُيَيْنَةَ .

Resûlullah'ın (salallahu aleyhi vesellem) eşi Zeyneb der ki: Bir defasında Resûlullah (salallahu aleyhi vesellem) uykusundan uyandığında yüzü kıpkırmızıydı. Üç defa: *"Lâ ilâhe illallah"* dedikten sonra: *"Yaklaşan kötü bir şeyden dolayı Arapların vay haline! Yecûc ve Mecûc'un seddinden şu kadarlık bir delik açıldı"* buyurdu ve eliyle halka işareti yaptı. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! İçimizde salih kişiler varken helak olur muyuz?" dediğimde, Hz. Peygamber (salallahu aleyhi vesellem): *"Evet! Çirkin şeyler çoğaldığı zaman bu da olur"* buyurdu.

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'de İbn Uyeyne'den rivayet etmişlerdir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ عَلِيٍّ الْمَقْرِي أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ التُّسْتَرِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ الْحَسَنَ يَقُولُ: قَالَ الزُّبَيْرُ: لَمَّا نَزَلَتْ ﴿وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً﴾ مَا كُنَّا نَشْعُرُ أَنَّهَا وَقَعَتْ حَيْثُ وَقَعَتْ.

Zübeyr der ki: **"Aranızdan yalnız zalimlere erişmekle kalmayacak fitneden sakının"**² âyeti nazil olduğu zaman bizim de başımıza geleceğini hiç düşünmemiştik.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، حَدَّثَنَا الصُّلْتُ بْنُ دِينَارٍ، حَدَّثَنَا عَقْبَةُ بْنُ صُهَبَانَ، وَأَبُو رَجَاءٍ الْعَطَّارِيُّ، قَالَا: سَمِعْنَا الزُّبَيْرَ وَهُوَ يَتْلُو هَذِهِ الْآيَةَ: ﴿وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً﴾ قَالَ: لَقَدْ تَلَوْتُ هَذِهِ الْآيَةَ زَمَانًا وَمَا أَرَانِي مِنْ أَهْلِهَا فَأَصْبَحْنَا مِنْ أَهْلِهَا.

Ukbe b. Suhbân ve Ebû Recâ el-Utâridî der ki: Zübeyr'in **"Aranızdan yalnız zalimlere erişmekle kalmayacak fitneden sakının"**³ âyetini okuyup

¹ Buhârî, *enbiyâ* (7) ve Müslim, *filen* 1 (1).

² Enfâl Sur. 25

³ Enfâl Sur. 25

şöyle dediğini işittik: "Bu âyeti uzun bir zaman okuyup durdum, ancak bizim bu âyetin muhatapları olacağımızı hiç düşünmedim. Şimdi ise bu âyetin muhataplarından olduk."

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرَّوْذُبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَخْوَصِ: سَلَامُ بْنُ سُلَيْمٍ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ هِلَالِ بْنِ يَسَافٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَذَكَرَ فِتْنَةَ فَعَظَّمَ أَمْرَهَا فَقُلْنَا- أَوْ قَالُوا- يَا رَسُولَ اللَّهِ لَئِنْ أَدْرَكْتَنَا هَذِهِ لَتَهْلِكُنَا؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: كَلَّا! إِنَّ بِحَسْبِكُمُ الْقَتْلَ. قَالَ سَعِيدٌ فَرَأَيْتُ إِخْوَانِي قُتِلُوا.

Saîd b. Zeyd der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanındayken bir fitneden bahsetti ve bunun çok şiddetli olacağını belirtti. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Şayet bize yetişirse bizi helak eder" dediğimizde veya böyle denildiğinde, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayır! Ama o anda öldürülmeniz size yeter"* buyurdu. Daha sonra kardeşlerimin öldürüldüğüne şahit oldum.¹

قُلْتُ: يُرِيدُ عُثْمَانَ وَطَلْحَةَ وَالزُّبَيْرَ وَعَلِيًّا حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَغُوثَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَرْزُوقٍ الْبَصْرِيُّ بِمِصْرَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَشْعَثَ بْنِ أَبِي الشَّعَثَاءِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بُرْدَةَ يُحَدِّثُ عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ ضُبَيْعَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ حَذِيفَةَ يَقُولُ: إِنِّي لَا عَرِفُ رَجُلًا لَا تَضُرُّهُ الْفِتْنَةُ فَاتَيْنَا الْمَدِينَةَ فَإِذَا فُسْطَاطٌ مَضْرُوبٌ وَإِذَا مُحَمَّدُ بْنُ مَسْلَمَةَ الْأَنْصَارِيِّ فَسَأَلْتُهُ فَقَالَ: لَا أَسْتَقِرُّ بِمِصْرٍ مِنْ أَمْصَارِهِمْ حَتَّى تَنْتَهِيَ هَذِهِ الْفِتْنَةُ عَنْ جَمَاعَةِ الْمُسْلِمِينَ.

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ السَّجِسْتَانِيُّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَرْزُوقٍ، عَنْ شُعْبَةَ.

Saîd burada kardeşleriyle Osmân, Talha, Zübeyr ve Ali'yi kastetmiştir.

Sa'lebe b. Dubay'a der ki: Huzeýfe: "Kendisine fitnenin zarar vermediği bir adam tanıyorum" dedi. Medine'ye geldiğimizde bir çadırın kurulmuş olduğunu gördük. Çadırın içinde Muhammed b. Mesleme el-Ensârî vardı. Neden çadır kurduğunu sorduğumda: "Fitne yok olup gidinceye kadar Müslümanların hiçbir şehrinde daimi olarak yerleşmem" dedi.

¹ Ebû Dâvud, *fiten* (4277).

Ebû Dâvud, Amr b. Merzûk kanalıyla Şu'be'den rivayet etmiştir.¹↓

وَأَخْبَرَنَا أَبُو غَالِيٍّ الرَّوْذِبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ
أَشْعَثَ بْنِ سُلَيْمٍ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ صَبِيعَةَ ابْنِ حُصَيْنٍ الثَّغَلِيِّ بِمَعْنَاهُ عَنْ حُذَيْفَةَ .

قَالَ الْبُخَارِيُّ فِي التَّارِيخِ: هَذَا عِنْدِي أَوَّلَى، أَغْنِي حَدِيثَ أَبِي عَوَانَةَ.

Başka bir kanalla Huzeyfe'den bir öncekinin aynısı rivayet edilmiştir.²

Buhârî, *Târîh*'te: "Benim yanımda Ebû Avâne'den gelen bu rivayet diğerinden tercihe şayandır" demiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثَيْبٍ اللَّهُ بْنُ زَيْدٍ بْنُ رُوحٍ بْنُ
عَبَّادَةَ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ الشَّحَّامُ، حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِي بَكْرَةَ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ
قَالَ: سَتَكُونُ فِتْنٌ ثُمَّ تَكُونُ فِتْنَةٌ الْمَاشِي فِيهَا خَيْرٌ مِنَ السَّاعِي إِلَيْهَا أَلَا وَإِنَّ الْقَاعِدَ فِيهَا
خَيْرٌ مِنَ الْقَائِمِ فِيهَا أَلَا وَالْمُضْطَّجِعُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْقَاعِدِ فَإِذَا نَزَلْتَ فَمَنْ كَانَتْ لَهُ غَنَمٌ
فَلْيَلْحَقْ بِغَنَمِهِ أَلَا وَمَنْ كَانَتْ لَهُ أَرْضٌ فَلْيَلْحَقْ بِأَرْضِهِ أَلَا وَمَنْ كَانَتْ لَهُ إِبِلٌ فَلْيَلْحَقْ بِإِبِلِهِ
فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ- جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاكَ- أَرَأَيْتَ مَنْ لَيْسَتْ لَهُ غَنَمٌ، وَلَا أَرْضٌ،
وَلَا إِبِلٌ كَيْفَ يَصْنَعُ؟ قَالَ: فَلْيَأْخُذْ حَدَّ سَيْفِهِ لِيَعْمِدَ بِهِ إِلَى صَخْرَةٍ ثُمَّ لِيَدُقَّ عَلَى حَدِّهِ
يَحْجِرُ ثُمَّ لِيَنْجُ إِنْ اسْتَطَاعَ النِّجَاةَ. اللَّهُمَّ هَلْ بَلَّغْتُ، إِذْ قَالَ رَجُلٌ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ-! جَعَلَنِي
اللَّهُ فِدَاكَ- أَرَأَيْتَ إِنْ أَخَذَ يَدَيَّ حَتَّى يَكُونَ يُنْطَلَقَ بِي إِلَى أَحَدِ الصَّفِّينِ، أَوْ أَحَدِ الْقَرِيقَيْنِ-
شَكَّ عُثْمَانُ- فَيَحْذِفْنِي رَجُلٌ بِسَيْفِهِ فَيَقْتُلَنِي فَمَاذَا يَكُونُ مِنْ شَأْنِي؟ قَالَ: «يَبْقَى بِإِثْمِكَ
وَأَتَمُّهُ فَيَكُونُ مِنَ أَصْحَابِ النَّارِ» .

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ وَجْهِ آخَرَ عَنْ عُثْمَانَ الشَّحَّامِ .

Ebû Bekre bildiriyor: Resûlullah (salallahu aleyhi vesellem): "İleride bir takım fitneler olacaktır. Bunların ardından da öyle bir fitne gelecek ki bu fitnede yürüyen koşandan, oturan ayakta durandan, uzanan da oturmuş olandan daha hayırlı olacaktır. Böylesi bir fitneye yetişen kişi şayet koyunları varsa koyunlarıyla ilgilensin, tarlası varsa tarlasıyla ilgilensin, develeri olan da

¹ Ebû Dâvud, *sünnet* (4664).

² Hâkim, *Müstedrek* (3/433).

develeriyle ilgilensin" buyurdu. Oradakilerden bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Canım sana feda olsun! Koyunları veya tarlası ve develeri olmayan kişi ne yapsın?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kılıcını alıp bir kayanın üzerinde ağzını taşla köreltsin. Sonra da gücü yetiyorsa kendini bu fitneden kurtarsın"* buyurdu ve: *"Allahım! Tebliğ ettim mi?"* dedi.

Adamın biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Canım sana feda olsun! İstemediğim halde biri elimden tutup savaşan taraflardan birinin içine katsa ve birinin salladığı bir kılıçla ölsem durumum ne olur?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hem onun, hem de kendinin günahını yüklenir ve cehennem ahalisinden biri olur"* buyurdu.

Müslim, *Sahîh*'de başka bir kanalla Osmân eş-Şahhâm'dan rivayet etmiştir.¹

وَالْأَحَادِيثُ فِي ذَلِكَ كَثِيرَةٌ. وَمَنْ أَبَاحَ قِتَالَ أَهْلِ الْفِتْنَةِ الْبَاغِيَةِ زَعَمَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ عَلِمَ مِنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ أَنَّهُ لَا يَهْتَدِي إِلَى كَيْفِيَّةِ قِتَالِهِمْ فَإِنَّهُمْ إِنَّمَا كَانُوا تَعَوَّدُوا قِتَالَ الْكُفَّارِ وَذَلِكَ يُخَالِفُ قِتَالَ أَهْلِ الْفِتْنَةِ الْبَاغِيَةِ فَأَشَارَ عَلَيْهِمْ بِالْكَفِّ صِيَانَةً لَهُمْ- وَبِاللَّهِ التَّوْفِيقُ.

Bu konudaki hadisler çoktur. İsyancı bir toplulukla savaşı mubah görenlerin iddiasına göre ise Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), ashâbından bazılarına fitne zamanlarında savaşmaktan uzak durmalarını söylemesi, hangi kesiminin doğru yolda olacağını ayırt edemeyeceklerini bilmesinden dolayıdır. Zira sahabiler kafirlerle savaşmaya alışmıştır ve isyancı topluluklar onlara benzememektedir. Doğruya ulaşmak Allah'ın sayesinde.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِأَنَّ وَاحِدَةً مِنْ أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ تَنْبَجُ عَلَيْهَا كِلَابُ الْحَوَاطِ
وَمَا رُوِيَ فِي إِشَارَتِهِ عَلَى عَلِيٍّ ﷺ بِأَنْ يَرْفُقَ بِهَا وَمَا رُوِيَ فِي تَوْبَتِهَا مِنْ خُرُوجِهَا
وَتَلَهُفِهَا عَلَى مَا خَفِيَ عَلَيْهَا مِنْ ذَلِكَ وَكَوْنِهَا مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ مَعَ زَوْجِهَا

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESSELAM), Eşlerinden Birine Hav'eb Köpeklerinin Havlayacağını Bildirmesi, Hz. Ali'den Ona Yumuşak Davranmasını İstemesi, Âişe'nin Çıkışından Dolayı

¹ Müslim, *fiten* 3 (13).

Daha Sonra Pişman Olması, Kocasıyla Birlikte Cennet Ahalisinden Olması Hakkında Rivayetler

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ الرَّبِيعَ بْنَ عَبْدِ الْوَاحِدِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدَانَ الْأَهْوَازِيِّ يَقُولُ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسٍ أَنَّ عَائِشَةَ لَمَّا أَتَتْ عَلَى الْحَوَاطِ سَمِعَتْ نُبَاحَ الْكِلابِ فَقَالَتْ: مَا أَظْنُنِّي إِلَّا رَاجِعَةً إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لَنَا: «أَتُكُنَّ تَنْبُحُ عَلَيْهَا كِلَابُ الْحَوَاطِ» ؟ فَقَالَ الرَّبِيعُ: تَرْجِعِينَ لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يُصْلِحَ بِكِ بَيْنَ النَّاسِ .

Kays bildiriyor: Hz. Âişe, Hav'eb suyunun başına geldiğinde köpeklerin havlamasını işitti. "Sanıyorum buradan geri döneceğim! Zira Resûlullah (ﷺ), biz hanımlarına: «Hav'eb'in köpekleri içinizden hanginize havlayacak?» buyurmuştu" deyince, Zübeyr: "Geri mi döneceksin? Ama belki Yüce Allah senin sayende müslümanların arasını bulur" karşılığını verdi.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ عَالِيًا، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الشَّيْبَانِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّهَابِ الْعَبْدِيُّ، حَدَّثَنَا يَغْلَى بْنُ عُيَيْنَةَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، قَالَ: لَمَّا بَلَغَتْ عَائِشَةُ بَعْضَ دِيَارِ بَنِي عَامِرٍ نَبَحَتْ عَلَيْهَا كِلَابُ الْحَوَاطِ، فَقَالَتْ: أَيُّ مَاءٍ هَذَا؟ قَالُوا: الْحَوَاطِ، قَالَتْ: مَا أَظْنُنِّي إِلَّا رَاجِعَةً سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «كَيْفَ يَأْخُذَاكَ إِذَا تَبَحَّتْهَا كِلَابُ الْحَوَاطِ» ؟ فَقَالَ الرَّبِيعُ: لَا بَعْدُ تَقْدُمِي وَبِرَاكِ النَّاسِ وَيُصْلِحُ اللَّهُ ذَاتَ بَيْنَهُمْ .

Kays b. Ebî Hâzım der ki: Âişe (Basra'ya gidişinde) Âmir oğullarının suyuna varınca Hav'eb köpekleri havlamaya başladı. Âişe: "Bu suyun adı ne?" diye sorunca: "Hav'eb suyu" karşılığını verdiler. Bunun üzerine Âişe: "Sanıyorum buradan geri döneceğim! Zira Resûlullah'ın (ﷺ): «Nasıl olur da içinizden birine Hav'eb'in köpekleri havlayabilir?» buyurduğunu

¹ Ahmed, *Müsned* (6/52, 97) ve İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/211, 212).

işittim” dedi. Zübeyr ise: “Aksine yoluna devam et ki müslümanlar seni görsün. Belki Yüce Allah bununla müslümanların arasını bulur” dedi.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْجَنَيْدُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرِ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ الْوَرْدِ، عَنْ عَمَّارِ الدُّهْنِيِّ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ: ذَكَرَ النَّبِيُّ ﷺ خُرُوجَ بَعْضِ نِسَائِهِ: أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ فَضَحِكَتْ عَائِشَةُ فَقَالَ انْظُرِي يَا حُمَيْرَاءُ أَنْ لَا تَكُونِي أَنْتَ ثُمَّ التَفَتَ إِلَى عَلِيٍّ فَقَالَ: يَا عَلِيُّ وَلَيْتَ مِنْ أَمْرَهَا شَيْئًا فَارْفُقْ بِهَا

قُلْتُ: وَحَدِيفَةُ بْنُ الَيَمَانِ تُؤْفِي قَبْلَ مَسِيرِهَا.

Ümmü Seleme der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) müminlerin annelerinden birinin (Ali'ye karşı) çıkacağına zikredince Hz. Âişe güldü. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): “*Ey Humeyrâ! Dikkat et de o kişi sen olmayasın*” buyurdu. Sonra Ali'ye doğru dönerek: “*Herhangi bir işte bunun (Âişe'nin) velisi olursan ona yumuşak davran*” buyurdu.²

Huzeyfe b. el-Yemân, Hz. Âişe'nin çıkışından önce vefat etti. Tufeyl ve Amr b. Dulay' da müminlerin annelerinden birinin bir birlikle çıktığını bildirmiştir ki bunlar da bunu birinden bizzat duyarak söylemişlerdir.

وَكَانَ قَدْ أَخْبَرَنَا الطُّفَيْلُ وَعَمْرُو بْنُ ضَلِيعٍ بِمَسِيرِ إِحْدَى أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ فِي كِتَابِهِ وَلَا يَقُولُهُ إِلَّا عَنْ سَمَاعٍ. أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ، أَخْبَرَنَا هَمَامُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا قَتَادَةُ، عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ، قَالَ: انْطَلَقْتُ أَنَا وَعَمْرُو بْنُ ضَلِيعٍ إِلَى حَدِيفَةَ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ وَقَالَ فِيهِ: لَوْ حَدَّثْتُكُمْ أَنَّ أُمَّ أَحَدِكُمْ تَغْزُوهُ فِي كِتَابِهِ تَضْرِبُهُ بِالسَّيْفِ مَا صَدَّقْتُمُونِي.

رَوَاهُ أَيْضًا أَبُو الرَّاهِرِيِّ عَنْ حَدِيفَةَ.

Ebu't-Tufeyl der ki: “Amr ile birlikte Huzeyfe'nin yanına gittik...” Sonrasında ravi söz konusu hadisi nakleder. Bu hadiste Huzeyfe'nin: “Şayet annelerinizden (Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) eşlerinden) birinin ona (Ali'ye)

¹ Bakın: Ahmed, *Müsned* (6/52, 97) ve İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/211, 212).

² İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/212).

karşı bir ordu içinde kılıçla savaşmak üzere çıkacağını söylesem inanmazdınız” dediğini zikreder.

Aynısını Ebu’z-Zâhiriyye de Huzeyfe’den rivayet etmiştir.

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَالِطُ، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ يَعْقُوبَ الْعَدْلُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّهْمَنِ الْقُبَيْدِيُّ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَزْوَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ ابْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَارِمٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: وَدِدْتُ أَنِّي ثَكَلْتُ عَشْرَةَ مِثْلَ وَلَدِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ وَأَنِّي لَمْ أُبْرِ مَسِيرِي الَّذِي بَرْتُ.

Hiz. Âişe der ki: “Böylesi bir yolculuğa çıkacağıma Hâris b. Hişâm gibi on kişiyi kaybetmiş olmayı isterdim.”

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيه، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ، قَالَ: ذَكَرَ سُفْيَانُ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: لَوَدِدْتُ إِذَا مِتُّ وَكُنْتُ نَسِيًا مَنَسِيًا

Hiz. Âişe der ki: “(Böylesi bir yolculuğa çıkacağıma) ölen ve unutulup giden biri olmayı isterdim.”¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَالِطُ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْقَطِيعِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ الْحَكَمِ، قَالَ: سَمِعْتُ وَإِلَّا، قَالَ: لَمَّا بَعَثَ عَلِيٌّ عَمَّارًا وَالْحَسَنَ إِلَى الْكُوفَةِ يَسْتَنْفِرُهُمْ خَطَبَ عَمَّارٌ، فَقَالَ: إِنِّي لَأَعْلَمُ أَنَّهَا زَوْجَتُهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَلَكِنَّ اللَّهَ - ﷻ - ابْتَلَاكُمْ لِتَسْبِعُوهُ أَوْ إِثَابًا.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ بُنْدَارٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرٍ.

Vâil der ki: Hiz. Ali, Kufelileri (Cemel’deki) savaşa çağırmak üzere Ammâr ile Hasan’ı gönderdiğinde Ammâr bir hutbe verip şöyle dedi: “Onun (Âişe’nin) Resûlullah’ın (ﷺ) dünya ve âhirette hanımı olduğunu biliyorum. Ancak Yüce Allah kendisine mi, yoksa Âişe’ye mi itaat edeceğinizi görmek için sizleri öylesi bir şeye (imtihana) maruz bıraktı.”

Buhârî, *Sahîh*’de Bundâr kanalıyla Muhammed b. Câfer’den rivayet etmiştir.²

¹ Buhârî, *tefsîr* (6) ve Ahmed, *Müsned* (1/276, 349).

² Buhârî, *fadâil* 30 (3772), *fiten* 18 (7100) ve Ahmed, *Müsned* (4/265).

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَاسِمِ مُحَمَّدُ بْنُ يَغُوتٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْجُبَّارِ بْنُ الْعَاسِمِ الشَّامِيُّ عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْهَجَّجِ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ، قَالَ: قِيلَ لَهُ مَا يَمْنَعُكَ أَلَّا تَكُونَ قَائِلَتٌ عَلَى بَصِيرَتِكَ يَوْمَ الْجَمَلِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ يَخْرُجُ قَوْمٌ هَلَكَى لَا يُفْلِحُونَ قَائِدُهُمْ امْرَأَةٌ قَائِدُهُمْ فِي الْجَنَّةِ

Ömer b. el-Hucenna' bildiriyor: Ebû Bekre'ye: "Cemel savaşında neden basiretine göre bir taraf seçip savaşmadın?" diye sorulunca şöyle dedi: "Çünkü Resûlullah'ın (ﷺ): «Bir topluluk başkaldırıp ölecek, iflah olmayacaklardır. Başlarında cennetlik olan bir kadın bulunacaktır» buyurduğunu işittim.”¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ عَنْ قِتَالِ الزُّبَيْرِ مَعَ عَلِيٍّ ﷺ وَتَرْكِ الزُّبَيْرِ قِتَالَهُ حِينَ ذَكَرَهُ

Resûlullah'ın (ﷺ), Zübeyr'in Ali'ye Karşı Savaşacağını Bildirmesi, Hz. Ali Bunu Ona Hatırlatınca Zübeyr'in Savaştan Çekilmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ يَتَغَدَّادَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّغَارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ: لَمَّا وَلَّى زُبَيْرٌ يَوْمَ الْجَمَلِ بَلَغَ عَلِيًّا ﷺ فَقَالَ: لَوْ أَنَّ ابْنَ صَفِيَّةَ يَعْلَمُ أَنَّهُ عَلَى حَقٍّ مَا وَلَّى وَذَلِكَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَقِيَهُمَا فِي سَقِيفَةِ بَنِي سَاعِدَةَ فَقَالَ: «أَتُحِبُّهُ يَا زُبَيْرُ؟» فَقَالَ: وَمَا يَمْنَعُنِي؟ فَقَالَ: «فَكَيْفَ بِكَ إِذَا قَاتَلْتُهُ وَأَنْتَ ظَالِمٌ لَهُ؟» قَالَ: فَيَرُونَ أَنَّهُ إِنَّمَا وَلَّى لِذَلِكَ.

هَذَا مُرْسَلٌ . وَقَدْ رُوِيَ مَوْصُولًا مِنْ وَجْهِ آخَرَ.

Katâde der ki: Cemel savaşında Hz. Ali, Zübeyr'in çekip gittiği haberini alınca: "İbn Safiyye haklı olduğunu bilseydi çekip gitmezdi" dedi.

Zira zamanında Resûlullah (ﷺ), Sâide oğullarının çardağında ikisiyle karşılaşınca Ali için Zübeyr'e: "Ey Zübeyr! Onu seviyor musun?" diye sordu. Zübeyr: "Neden sevmeyeyim ki?" karşılığını verdi. Resûlullah (ﷺ)

¹ İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-nihâye (6/212): "Tamamen münker bir hadistir" demiştir.

(resûlüm): "Peki haksız olduğun halde onunla savaşacağın konusunda ne dersin?" buyurdu. Zübeyr'in de bundan dolayı çekip gittiği söylenir.

Mürsel bir rivayettir.¹

Bir sonraki hadiste başka bir kanalla mevsûl olarak rivayet edilmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو بْنُ مَطَرٍ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ
بْنِ سَوَّارٍ الْهَاشِمِيُّ الْكُوفِيُّ، حَدَّثَنَا مِنْجَابُ بْنُ الْحَارِثِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْأَجَلِجِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ
زَيْدِ الْفَقِيرِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: وَسَمِعْتُ الْفَضْلَ بْنَ فَضَالَةَ يُحَدِّثُ أَبِي عَنْ أَبِي حَرْبِ بْنِ الْأَسودِ الدَّثَلِيِّ
عَنْ أَبِيهِ، دَخَلَ حَدِيثُ أَحَدِهِمَا فِي حَدِيثِ صَاحِبِهِ، قَالَ: لَمَّا دَنَا عَلِيٌّ وَأَصْحَابُهُ مِنْ
طَلْحَةَ، وَالزُّبَيْرِ، وَدَنَتِ الصُّفُوفُ بَعْضُهَا مِنْ بَعْضٍ، خَرَجَ عَلِيٌّ وَهُوَ عَلَى بَغْلَةٍ رَسُولِ اللَّهِ
ﷺ فَنادَى: ادْعُوا لِي الزُّبَيْرَ بْنَ الْعَوَّامِ فَإِنِّي عَلَيَّ فِدْعِي لَهُ الزُّبَيْرُ فَأَقْبَلَ حَتَّى اخْتَلَفَتْ أَغْتَاقُ
دَوَابِّهِمَا، فَقَالَ عَلِيٌّ: يَا زُبَيْرُ نَشَدْتُكَ بِاللَّهِ أَتَذْكُرُ يَوْمَ مَرَّ بِكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَنَحْنُ فِي
مَكَانٍ كَذَا وَكَذَا؟ فَقَالَ: يَا زُبَيْرُ تُحِبُّ عَلِيًّا؟ فَقُلْتُ: أَلَا أُحِبُّ ابْنَ خَالِي وَابْنَ عَمِّي وَعَلَى
دِينِي، فَقَالَ: يَا عَلِيٌّ أَتُحِبُّهُ؟ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلَا أُحِبُّ ابْنَ عَمَّتِي وَعَلَى دِينِي،
فَقَالَ: يَا زُبَيْرُ أَمَا وَاللَّهِ لَتَقَاتِلَنَّهُ وَأَنْتَ لَهُ ظَالِمٌ، قَالَ: بَلَى وَاللَّهِ لَقَدْ نَسِيتُهُ مُنْذُ سَمِعْتُهُ مِنْ
قَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ ذَكَرْتُهُ الْآنَ وَاللَّهِ لَا أَقَاتِلُكَ فَرَجَعَ الزُّبَيْرُ عَلَى دَابَّتِهِ يَشْقُ الصُّفُوفَ
فَعَرَضَ لَهُ ابْنُهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الزُّبَيْرِ، فَقَالَ: مَا لَكَ؟ فَقَالَ: ذَكَرَنِي عَلِيٌّ حَدِيثًا سَمِعْتُهُ مِنْ
رَسُولِ اللَّهِ ﷺ سَمِعْتُهُ يَقُولُ لَتَقَاتِلَنَّهُ وَأَنْتَ لَهُ ظَالِمٌ فَلَا أَقَاتِلُهُ. قَالَ: وَلِلْقِتَالِ جِئْتُ إِنَّمَا
جِئْتُ تُصْلِحُ بَيْنَ النَّاسِ وَتُصْلِحَ اللَّهُ هَذَا الْأَمْرَ، قَالَ: قَدْ حَلَفْتُ أَلَا أَقَاتِلُهُ، قَالَ: فَأَعَيْتُ
عُلَامَكَ جِرْجِسَ وَوَقِفَ حَتَّى تَصْلَحَ بَيْنَ النَّاسِ فَأَعَيْتُ عُلَامَهُ وَوَقِفَ فَلَمَّا اخْتَلَفَ أَمْرُ النَّاسِ
ذَهَبَ عَلَى فَرَسِهِ .

Yezîd el-Fakîr, babasından; Ebû Harb b. Esved ed-Duelî de babasından —ikisinin rivayeti birbirine karışmıştır— bildiriyor: Hz. Ali ve askerleri Talha ve Zübeyr'in askerlerinin karşısına geçip her iki taraf birbirine yaklaşıncı Hz. Ali, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) katırının üzerinde öne çıktı ve: "Ben Ali'yim! Bana Zübeyr b. el-Avvâm'ı çağırın!" diye seslendi. Zübeyr çağrılınca da geldi. Binekleri birbirine değecek şekilde yaklaştıklarında Hz. Ali ona şöyle dedi: "Ey

¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/213).

Zübeyr! Allah aşkına söyle! Filan yerde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bize uğradığı günü hatırlıyor musun? Hani sana: «Ey Zübeyr! Ali'yi seviyor musun?» diye sormuştu. Sen: «Dayımın oğlunu, amcamın oğlunu ve dinimden olan birini neden sevmeyeyim ki?» deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: «Ey Ali! Sen onu seviyor musun?» diye sormuştu. Ben de: «Ey Allah'ın Resûlü! Halamın oğlunu ve dinimden olan birini neden sevmeyeyim?» demiştim. Bunun üzerine sana: «Ey Zübeyr! Vallahi onunla savaşıyor ve bu savaşta zalim taraf sen olacaksın» buyurmuştu.”

Zübeyr: “Evet! Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) duyduğum günden bu yana aklımdan çıkmıştı ve şimdi hatırladım. Vallahi sana karşı savaşmayacağım” dedi. Konuşmanın ardından Zübeyr bineğine bindi ve safları yarararak oradan ayrılmak istedi. Karşısına oğlu Abdullah b. ez-Zübeyr çıktı ve: “Neyin var?” diye sordu. Zübeyr: “Ali bana Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğim bir hadisi hatırlattı. Zira Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bana: «Onunla savaşıyor ve bu savaşta zalim taraf sen olacaksın» buyurmuştu. Bundan dolayı onunla savaşmayacağım” karşılığını verdi. Abdullah: “Sen savaşmaya mı geldin ki? Sen insanların arasını bulmaya, Yüce Allah'ın da inayetiyle bozulan bu durumu düzeltmeye geldin” deyince, Zübeyr: “Onunla savaşmayacağıma dair yemin ettim” karşılığını verdi. Abdullah: “O zaman (yemin kefareti olarak) kölen Circis'i azat et ve insanların arasını bulmaya çalış” deyince, Zübeyr kölesi Circis'i azat etti ve savaştan el çekti. Ancak insanlar yine de anlaşılmayınca atına binip oradan ayrıldı.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْإِمَامُ أَبُو الزَّيْدِ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُهَيْبَانَ، حَدَّثَنَا قَطَنُ بْنُ بَشِيرٍ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّقَاشِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَدِّي وَهُوَ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ أَبِي جَرُّو المَازِنِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيًّا وَالزُّبَيْرَ، وَعَلِيٌّ يَقُولُ لَهُ: نَشَدْتُكَ بِاللَّهِ يَا زُبَيْرُ أَمَا سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، يَقُولُ: «إِنَّكَ تُقَاتِلُنِي وَأَنْتَ لِي ظَالِمٌ»، قَالَ: بَلَى، وَلَكِنِّي نَسِيتُ .

Ebû Cerv el-Mâzinî der ki: Hz. Ali ile Zübeyr'in konuşmalarına şahit oldum. Hz. Ali ona: “Ey Zübeyr! Allah aşkına söyle! Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sana, bana karşı savaşacağını ve bu savaşta zalim tarafın sen olacağını

¹ İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-nihâye (6/213).

söylediğini işittin değil mi?" deyince, Zübeyr: "Evet, işittim! Ama unutmuşum" karşılığını verdi.¹

بَابُ مَا رُوِيَ فِي إِخْبَارِهِ ﷺ عَنْ قَتْلِ زَيْدِ بْنِ صُوحَانَ شَهِيدًا
فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ قَتَلَ يَوْمَ الْجَمَلِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM), Zeyd b. Sûhân'ın Şehit Olacağını Bildirmesi ve Zeyd'in Cemel Savaşında Öldürülmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِئِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ، أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَوْهَرِيُّ،
حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنِ الْهَذَلِ بْنِ بِلَالٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَسْعُودٍ الْقَبْدِيِّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ:
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ يَسْبِقُهُ بَعْضُ أَعْضَائِهِ إِلَى الْجَنَّةِ فَلْيَنْظُرْ
إِلَى زَيْدِ بْنِ صُوحَانَ» .

هَذَلُ بْنُ بِلَالٍ غَيْرُ قَوِيٍّ قَالَهُ أَعْلَمُ.

Hiz. Ali'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:
"Bazı organları kendisinden önce cennete girecek olan bir adamı görmek
isteyenler Zeyd b. Sûhân'a baksınlar."²

Hüzeyl b. Bilâl rivayeten güçlü biri değildir. Doğrusunu da Allah bilir.

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ- رَحِمَهُ اللَّهُ- أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْأَعْرَابِيُّ، حَدَّثَنَا سَعْدَانُ بْنُ
نَصْرِ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ- بَنِي الْأَزْزَقِ- حَدَّثَنَا عَوْفٌ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، قَالَ: قَالَ خَالِدُ بْنُ الْوَائِلَةِ: لَمَّا
فُرِغَ مِنْ أَصْحَابِ الْجَمَلِ وَنَزَلَتْ عَائِشَةُ مَنَزِلَهَا دَخَلْتُ عَلَيْهَا فَقُلْتُ: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أُمَّ
الْمُؤْمِنِينَ فَقَالَتْ: مَنْ هَذَا؟ قُلْتُ: خَالِدُ بْنُ الْوَائِلَةِ! قَالَتْ: مَا فَعَلَ طَلْحَةُ؟ قُلْتُ: أُصِيبَ! قَالَتْ:
إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ- يَرْحَمُهُ اللَّهُ- قَالَتْ: مَا فَعَلَ الزُّبَيْرُ؟ قُلْتُ: أُصِيبَ! قَالَتْ:
إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ- يَرْحَمُهُ اللَّهُ- قُلْتُ: بَلْ نَحْنُ لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ فِي زَيْدِ بْنِ

¹ İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-nihâye (6/213).

² İbn Hacer, el-İsâbe (1/582).

صُوحَانَ، قَالَتْ: وَأُصِيبَ؟ قُلْتُ: نَعَمْ! قَالَتْ: إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ- يَرْحَمُهُ اللَّهُ- فَقُلْتُ: يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ ذَكَرْتَ طَلْحَةَ فَقُلْتُ: يَرْحَمُهُ اللَّهُ وَذَكَرْتَ الزُّبَيْرَ فَقُلْتُ يَرْحَمُهُ اللَّهُ وَذَكَرْتَ زَيْدًا فَقُلْتُ يَرْحَمُهُ اللَّهُ وَقَدْ قَتَلَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا وَاللَّهِ لَا يَجْمَعُهُنَّ اللَّهُ فِي الْجَنَّةِ أَبَدًا قَالَتْ: أَوْ لَا تَدْرِي أَنَّ رَحْمَةَ اللَّهِ وَاسِعَةٌ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ؟

رِوَايَتُهُ عَنْ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا ابْنُ عَوْنٍ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ الْوَاشِمَةِ بِنَحْوِهِ.

Hâlid b. el-Vâşime anlatıyor: Cemel olayından sonra Hz. Âişe konakladığı yere yerleşince yanına girdim ve: "Ey müminlerin annesi! Allah'ın selamı üzerine olsun" dedim. Âişe: "Sen kimsin?" diye sorunca: "Hâlid b. el-Vâşime'yim" dedim. Bana: "Talha'ya ne oldu?" diye sorunca: "Öldü" karşılığını verdim. Bunun üzerine: "İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn! Allah ona rahmet etsin" dedi ve: "Zübeyr'e ne oldu?" diye sordu. "O da öldü" karşılığını verdiğimde yine: "İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn! Allah ona rahmet etsin" dedi.

Ona: "Asıl Zeyd b. Sûhân için bizim «İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn» dememiz gerek" dediğimde, Âişe: "Niye o da mı öldü?" diye sordu. "Evet!" karşılığını verdiğimde: "İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn! Allah ona rahmet etsin" dedi. Ona: "Ey müminlerin annesi! Talha'yı zikredince ona rahmet diledin. Zübeyr'i zikredince ona rahmet diledin. Zeyd'i zikredince de rahmet diledin. Oysa bunlar birbirlerini öldürdü. Vallahi Yüce Allah bunları cennette bir araya asla getirecek değildir" dediğimde, Âişe: "Yüce Allah'ın rahmetinin geniş olduğunu ve gücünün her şeye yettiğini bilmiyor musun?" karşılığını verdi.¹

Aynı isnâdla İshâk, İbn Avn'dan, o da İbn Sîrîn'den, o da Hâlid b. el-Vâşime'den aynısını rivayet etmiştir.

¹ İbn Hacer, *el-İsâbe* (1/583).

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ ﷺ بِاقْتِتَالِ فِئَتَيْنِ عَظِيمَتَيْنِ تَكُونُ بَيْنَهُمَا مَقْتَلَةٌ عَظِيمَةٌ
وَدَعَوَاهُمَا وَاحِدَةٌ يُرِيدُ- وَاللَّهُ أَعْلَمُ- دَعْوَى الْإِسْلَامِ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ فِي حَرْبِ صِفِّينَ

**Resûlullah'ın (SALİHAHU ALEYHI VESİLEM), Davaları Bir —İslam Davası—
Olan İki Büyük Topluluğun Savaşacağını ve Çok Sayıda
Kişinin Öleceğini Bildirmesi, Bunun Sıffin Savaşında
Gerçekleşmesi**

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ وَأَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ السُّلَمِيُّ لِي آخِرِينَ قَالُوا: أَخْبَرَنَا أَبُو
الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ بْنُ خَلْفٍ حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنْ
الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَقْتِيلَ فِئَتَانِ
عَظِيمَتَانِ تَكُونُ بَيْنَهُمَا مَقْتَلَةٌ عَظِيمَةٌ دَعَوَاهُمَا وَاحِدَةٌ» .

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي الْيَمَانِ عَنْ شُعَيْبٍ وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ هَمَّامِ بْنِ
مُتَبِّهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ .

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (salıhahu aleyhi vesellem) şöyle
buyurmuştur: *"Davaları bir olmasına rağmen iki büyük fırka birbirleriyle
savaşıp büyük katliamlar olmadıkça kıyamet kopmaz."*

Buhârî, *Sahîh*'de Ebu'l-Yemân kanalıyla Şuayb'dan ve Buhârî ile Müslim,
Hemmâm b. Münebbih kanalıyla Ebû Hureyre'den rivayet etmişlerdir.¹

وَأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ أَخْبَرَنِي أَبُو مُحَمَّدٍ الْمُزَنِّيُّ، أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيْسَى، حَدَّثَنَا
أَبُو الْيَمَانِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعَيْبُ بْنُ الرَّهْرِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ، قَالَ:
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَقْتِيلَ فِئَتَانِ دَعَوَاهُمَا وَاحِدَةٌ» .

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي الْيَمَانِ .

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (salıhahu aleyhi vesellem): *"Davaları bir
olmasına rağmen iki büyük fırka birbirleriyle savaşmadıkça kıyamet
kopmaz"* buyurmuştur.

¹ Buhârî, *menâkib* (25), *fiten* (8); Müslim, *fiten* 4 (17) ve Ahmed, *Müsned* (2/313).

Buhârî, *Sahîh*'de Ebu'l-Yemân'dan rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: كَانَ أَهْلُ الشَّامِ سِتِينَ أَلْفًا فَقُتِلَ مِنْهُمْ عِشْرُونَ أَلْفًا وَكَانَ أَهْلُ الْعِرَاقِ مِائَةً وَعِشْرِينَ أَلْفًا فَقُتِلَ مِنْهُمْ أَرْبَعُونَ أَلْفًا.

Safvân b. Amr der ki: "(Sıffin savaşında) Şam ordusu altmış bin kişiydi ve onlardan yirmi bin kişi öldü. Irak ordusu ise yüz yirmi bin kişiydi ve onlardan da kırk bin kişi öldü."

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ عَنِ الْفِتَّةِ الْبَاغِيَةِ مِنْهُمَا بِمَا جَعَلَهُ عَلَامَةً لِمَعْرِفَتِهِمْ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM), İsyancı Tarafı Bildirmesi ve İsyancı Olan Tarafın Bununla Bilinmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَلِيٍّ بْنُ مُكْرَمِ الْبَزَّازِ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ شَاكِرٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَجَّاجِ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، حَدَّثَنَا أَبُو مَسْلَمَةَ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنِّي، يَعْنِي: أَبَا قَتَادَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِعِمَّارٍ: «تَقْتُلُكَ الْفِتَّةُ الْبَاغِيَةُ».

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ خَالِدِ بْنِ الْحَارِثِ وَالنَّضْرِ بْنِ شَمِيلٍ عَنْ شُعْبَةَ.

Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Benden daha hayırlı olan birinin —Ebû Katâde'nin— bana bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ammâr'a: "Seni asi olan bir topluluk öldürecektir" buyurmuştur.

Müslim, *Sahîh*'de Hâlid b. el-Hâris ve Nadr b. Şumeyl kanalıyla Şu'be'den rivayet etmiştir.²

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ كَامِلٍ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَعْدٍ الْقَوْفِيُّ، حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ عَوْنٍ. وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ الصَّقَّارِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ بْنِ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ الْهَيْثَمِ، مُؤَدِّنُ الْبَصْرَةِ، حَدَّثَنَا ابْنُ عَوْنٍ، عَنِ

¹ Bakın: Buhârî, *menâkib* (25), *fiten* (8); Müslim, *fiten* 4 (17) ve Ahmed, *Müsned* (2/313).

² Müslim, *fiten* 18 (72).

الحَسَنِ، عَنْ أُمِّهِ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ. قَالَتْ. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «تَقْتُلُ عَمَّارًا الْفِتْنَةُ الْبَاغِيَّةُ وَقَاتِلُهُ فِي النَّارِ».

لَفْظُ حَدِيثِ ابْنِ عَبْدِانَ أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عَلِيٍّ عَنِ ابْنِ عَوْنٍ كَمَا مَضَى.

Ümmü Seleme'nin bildirdiğine göre Resûlullah (ﷺ): "Ammâr'ı asi olan bir topluluk öldürecektir. Onu öldüren kişi de cehennemde olacaktır" buyurmuştur.

Lafız İbn Abdân'ın lafzıdır. Müslim, *Sahîh*'de İbn Uleyye kanalıyla İbn Avn'dan rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنُ عَبْدِانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ الْأَشْفَاطِيِّ، حَدَّثَنَا أَبُو مُصْعَبٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ الْمَاجِشُونُ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ، عَنْ مَوْلَاةٍ لِعَمَّارٍ، قَالَتْ: اشْتَكَى عَمَّارٌ شَكْوَى أَرَقَ مِنْهَا فَعُشِيَ عَلَيْهِ فَأَفَاقَ وَنَحْنُ نَبْكِي حَوْلَهُ فَقَالَ: مَا تَبْكُونَ أَتَخْشَوْنَ أَنْ أَمُوتَ عَلَى فِرَاشِي؟ أَخْبَرَنِي حَبِيبِي ﷺ أَنَّهُ تَقْتُلُنِي الْفِتْنَةُ الْبَاغِيَّةُ وَأَنْ آخِرَ أَدَمِي مِنَ الدُّنْيَا مَذَقَةٌ مِنْ لَبَنٍ.

Ebû Ubeyde b. Muhammed b. Ammâr b. Yâsir, Ammâr'ın azatlısı olan bir cariyeden bildiriyor: Ammâr ağır bir hastalığa yakalandı ve bir ara kendinden geçti. Kendine geldiğinde biz etrafında ağlıyorduk. Bize: "Neden ağlıyorsunuz? Yatağımda ölmekten mi korkuyorsunuz? Oysa sevdiğim kişi (Resûlullah), beni asi bir topluluğun öldüreceğini, dünyada son içeceğim şeyin de süt olacağını söylemişti" dedi.²

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الصَّقَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيْسَى الْقَاضِي، حَدَّثَنَا أَبُو نَعِيمٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ، أَنَّ عَمَّارَ بْنَ يَاسِرٍ أُتِيَ بِشَرِبَةٍ مِنْ لَبَنٍ فَضَجَّكَ، فَقِيلَ لَهُ: مَا يُضْجِجُكَ؟ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: آخِرُ شَرَابٍ أَشْرَبُهُ حَتَّى أَمُوتَ.

¹ Müslim, *fiten* 18 (73).

² Ahmed, *Müsned* (4/319) ve Hâkim, *Müstedrek* (3/389).

Ebu'l-Bahterî bildiriyor: (Sıffin savaşı sırasında) Ammâr b. Yâsir'e bir kap süt getirilince gülmeye başladı. Ona: "Neden gülüyorsun?" diye sorulunca: "Zamanında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ölmenden önce son içeceğim şeyin süt olacağını söylemişti" dedi.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ الْفَضْلُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي الْبَخْتَرِيِّ، قَالَ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ صِفِّينَ وَاشْتَدَّ الْحَرْبُ قَالَ عَمَارٌ: ايتوني بِشَرَابٍ أَشْرَبُهُ ثُمَّ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: آخِرُ شَرَابٍ تَشْرَبُهَا مِنَ الدُّنْيَا شَرِبَةٌ لَبِيبٌ ثُمَّ تَقَدَّمَ فَقَتِلَ.

Ebu'l-Bahterî bildiriyor: Sıffin savaşı sırasında savaş kızışınca Ammâr b. Yâsir: "Bana içecek bir şeyler getirin! Zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: «Dünyada son içeceğin şey süt olacak» buyurmuştu" dedi ve içtikten sonra ileriye atılıp ölene kadar savaştı.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرِ أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَاضِي، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْجَوَّابِ، حَدَّثَنَا عَمَّارٌ- يَغْنِي ابْنُ رُزَيْنٍ-، عَنْ عَمَّارِ الدُّهْنِيِّ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، فَقَالَ لَهُ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ! إِنَّ اللَّهَ ﷻ قَدْ أَمَّنَّا مِنْ أَنْ يَظْلِمَنَا وَلَمْ يَوْمِئًا مِنْ أَنْ يَفْتِنَا أَرَأَيْتَ إِنْ أَدْرَكْتُ فِتْنَةً؟ قَالَ: عَلَيْكَ بِكِتَابِ اللَّهِ قَالَ: أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ كُلُّهُمْ يَدْعُونَ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ؟ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِذَا اخْتَلَفَ النَّاسُ كَانَ ابْنُ سُمَيَّةَ مَعَ الْحَقِّ .

Sâlim b. Ebi'l-Ca'd der ki: Adamın biri Abdullah b. Mes'ûd'a geldi ve: "Ey Ebû Abdirrahman! Yüce Allah, bizlere zulmetmeyeceği konusunda güvence verdi, ama fitneye maruz bırakmayacağı konusunda güvence vermedi. Şayet bir fitneye maruz kalırsak ne yapmamı tavsiye edersin?" diye sordu. Abdullah: "Allah'ın Kitâb'ına göre hareket et" dedi. Adam: "Her bir taraf Allah'ın Kitâb'ına davet ediyorsa?" diye sorunca, Abdullah: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «İnsanlar ihtilafa düştüğü zaman İbn Sumeyye (Ammâr) hakkın yanında olur» buyurduğunu işittim" dedi.²

¹ Ahmed, Müsned (4/319) ve Hâkim, Müstedrek (3/389).

² Hâkim, Müstedrek (3/391).

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ الشُّكْرِيُّ بِغَدَادَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرُّمَادِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ دِينَارٍ، عَنْ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ، قَالَ: قَالَ عُمَرُ لِعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ: أَمَا عَلِمْتَ أَنَّا كُنَّا نَقْرَأُ: .. جَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ فِي آخِرِ الزَّمَانِ كَمَا جَاهَدْتُمْ فِي أَوَّلِهِ قَالَ: فَقَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ: وَمَتَى ذَلِكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ؟ قَالَ: إِذَا كَانَ بَنُو أُمَيَّةَ الْأَمْرَاءَ وَبَنُو الْمَغِيرَةَ الْوُزَرَاءَ.

Misver b. Mahreme der ki: Ömer, Abdurrahman b. Avf'a: "Daha önce Kur'ân'da okuduklarımız içinde: « وجاهدوا في الله حَقَّ جِهَادِهِ فِي آخِرِ الزَّمَانِ كَمَا جَاهَدْتُمْ فِي أَوَّلِهِ (=Başta yaptığınız gibi daha sonra da Allah uğrunda hakkıyla cihad edin)» buyruğu yok muydu?" dedi. Abdurrahman: "Peki, bu ne zaman olacak ey müminlerin emiri?" diye sorunca, Ömer: "Umeyye oğulları emîr, Muğîre oğulları ise vezir olduğu zaman" karşılığını verdi.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ عَنِ الْحَكَمَيْنِ اللَّذَيْنِ بُعِثَا فِي زَمَانِ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM), Hz. Ali Döneminde Görevlendirilecek Olan İki Hakemi Bildirmesi

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُيَيْنَةَ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ زَكَرِيَّا بْنِ يَحْيَى، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ، وَحَبِيبِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ سُوَيْدِ بْنِ غَفَلَةَ قَالَ إِنِّي لَأَمْشِي مَعَ عَلِيٍّ بِشَطِّ الْفَرَاتِ فَقَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ اخْتَلَفُوا فَلَمْ يَزَلْ اخْتِلَافُهُمْ بَيْنَهُمْ حَتَّى يَبْعَثُوا حَكَمَيْنِ فَضْلًا وَأَضْلًا، وَإِنَّ هَذِهِ الْأُمَّةَ سَتَخْتَلِفُ فَلَا يَزَالُ اخْتِلَافُهُمْ بَيْنَهُمْ حَتَّى يَبْعَثُوا حَكَمَيْنِ ضَلًّا وَضَلَّ مِنْ أَتْبَعَهُمَا .

Süveyd b. Gafele der ki: Hz. Ali'yle birlikte Fırat kenarında yürürken Ali: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): «İsrail oğulları ihtilafa düştüler. Aralarında iki hakem tayin edene kadar da bu ihtilafları sürdü. Ancak tayin ettikleri hakemler hem kendileri saptı, hem de başkalarını saptırdı. Bu ümmet de ihtilafa düşecek, aralarında iki hakem tayin edene kadar da ihtilafları

sürecektir. Ancak tayin edecekleri hakemler de sapacak ve başkalarını saptıracaklardır» buyurdu" dedi.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِأَنَّ مَارِقَةَ تَمَرُقُ بَيْنَ هَاتَيْنِ الطَّائِفَتَيْنِ تَقْتُلُهُمْ أُولَى
الطَّائِفَتَيْنِ بِالْحَقِّ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ. خَرَجَ أَهْلُ النَّهْرَوَانِ وَقَتْلَهُمْ أُولَى الطَّائِفَتَيْنِ
بِالْحَقِّ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM), Müslümanların İki Fırkaya Ayrılacağını, Dinden Uzaklaşan Fırkayı Hakka Daha Yakın Olan Fırkanın Öldüreceğini Bildirmesi, Nehrevân Savaşında da Dedisinin Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرَّوْذَبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ بْنُ أَبِرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ
بْنُ الْفَضْلِ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: تَمَرُقُ مَارِقَةٌ عِنْدَ فُرْقَةِ
الْمُسْلِمِينَ تَقْتُلُهَا أُولَى الطَّائِفَتَيْنِ بِالْحَقِّ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ شَيْبَانَ بْنِ فَرْوخَ، عَنْ الْقَاسِمِ، وَأَخْرَجَهُ أَيْضًا مِنْ حَدِيثِ
قَتَادَةَ وَدَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ عَنْ أَبِي نَضْرَةَ.

Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Müslümanların ayrılığa düştüğü zamanda bir fırka dinden uzaklaşacak, bu fırkanın öldürülmesini de iki fırka arasından hakka en yakın olanı yerine gerçekleştirecektir."*

Müslim, *Sahîh*'de Şeybân b. Ferrûh kanalıyla Kâsım'dan rivayet etmiştir.² Yine Katâde ve Ebû Dâvud b. Ebî Hind kanalıyla Ebû Nadra'dan aktarmıştır.³

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو الْمُقَرِّي، أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو
أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ الضَّحَّاكِ الْمَشْرِقِيِّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ النَّبِيِّ

¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/215-216).

² Müslim, *zekât* 47 (150).

³ Müslim, *zekât* 47 (151).

ﷺ قَالَ فِي حَدِيثٍ ذَكَرَ فِيهِ قَوْمًا يَخْرُجُونَ عَلَى فِرْقَةٍ مِنَ النَّاسِ مُخْتَلِفَةٍ تَقْتُلُهُمْ أَقْرَبُ الطَّائِفَتَيْنِ مِنَ الْحَقِّ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ الْقَوَارِيرِيِّ، عَنْ أَبِي أُحْمَدَ .

Ebû Saîd'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: *"Ümmetimin fırkalara ayrıldığı zamanda bir topluluk diğerine baş kaldıracak, baş kaldıran fırkayı da iki topluluk arasından hakka daha yakın olanı öldürecektir."*

Müslim, *Sahîh*'de Ubeydullah el-Kavârîrî kanalıyla Ebû Ahmed'den rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِغَدَّادَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبِي، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حَدِيرٍ، عَنْ لَاحِقٍ، قَالَ: كَانَ الَّذِينَ خَرَجُوا عَلَى عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِالنَّهْرَوَانِ أَرْبَعَةَ آلَافٍ فِي الْحَدِيدِ فَرَكِبَهُمُ الْمُسْلِمُونَ فَقَتَلُوهُمْ وَلَمْ يَقْتُلْ مِنَ الْمُسْلِمِينَ إِلَّا تِسْعَةً رَهْطٍ فَإِنْ شِئْتَ فَادْهَبْ إِلَى أَبِي بَرْزَةَ الْأَسْلَمِيِّ فَسَلِّهُ فَإِنَّهُ قَدْ شَهِدَ ذَلِكَ .

İmrân b. Hudeyr bildiriyor: Lâhik der ki: Nehrevân'da Hz. Ali'ye baş kaldıranların sayısı tam olarak dört bin kişiydi. Müslümanlar onlara saldırıp öldürdüler. Müslümanlardan sadece dokuz kişi öldü. İstersen bunu gidip Ebû Berze'ye sorabilirsin! Zira o da bu savaşta bulunmuştu."²

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِخُرُوجِهِمْ وَسِيْمَاهُمْ وَالْمُخَدَجِ الَّذِي فِيهِمْ [وَأَجْرٍ مَن قَتَلَهُمْ] وَاسْمُ مَنْ قَتَلَ الْمُخَدَجَ مِنْهُمْ وَإِشَارَتِهِ عَلَى عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِقِتَالِهِمْ وَمَا ظَهَرَ بِوُجُودِ الصُّدْقِ فِي إِخْبَارِهِ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VE SELLEM), Haricilerin Başkaldırmasını, Vasıflarını, İçlerindeki Eli Sakat Adamı, Onları Öldürenlerin Sevabını ve Eli Sakat Adamı Öldüren Kişiyi Bildirmesi, Hz.

¹ Müslim, *zekât* 47 (153).

² İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/217-218).

Ali'nin Onlarla Savaşacağına Dair İması ve Bu Olaylarda Peygamberliğe Dair İşaretler

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكَ- رَحِمَهُ اللَّهُ- أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْنَهَانِيُّ حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا سَلَامُ بْنُ سُلَيْمٍ- يَغْنِي: أَبَا الْأَخْوَصِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي نَعْمٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، أَنَّ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بَعَثَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، يَغْنِي وَهُوَ بِالْيَمَنِ بِذَهَبَةٍ فِي ثُرَيْيَتِهَا، فَقَسَمَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمَئِذٍ تَيْنِ أَرْبَعَةٍ: تَيْنَ عُيَيْنَةَ ابْنِ بَدْرِ الْقَرَارِيِّ، وَعَلَقَمَةَ بْنِ غُلَاثَةَ الْكِلَابِيِّ، وَالْأَقْرَعَ بْنَ حَابِسِ الْخَنْظَلِيِّ وَزَيْدَ الْخَيْلِ الطَّائِي، ثُمَّ أَخَذَ بَنِي- أَظْنَهُ قَالَ:- نَبْهَانَ فَقَضَيْتُ قُرَيْشَ وَالْأَنْصَارُ قَالُوا يُعْطِي صَنَادِيدَ أَهْلِ نَجْدٍ وَيَدْعُنَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّمَا أُعْطِيَتْهُمْ أَنَا لَفْهُمْ فَقَامَ رَجُلٌ غَائِرُ الْعَيْنَيْنِ، مَخْلُوقُ الرَّأْسِ، مُشْرِفُ الْوَجْتَيْنِ، نَاتِيءُ الْجَبِينِ، فَقَالَ: اتَّقِ اللَّهَ! فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: فَمَنْ يُطِيعُ اللَّهَ إِنْ عَصَيْتُهُ أَنَا. يَأْمَنُنِي أَهْلُ السَّمَاءِ وَلَا تَأْمَنُونَنِي؟ فَاسْتَأْذَنَهُ رَجُلٌ فِي قَتْلِهِ فَأَنَّى ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَخْرُجُ مِنْ ضَنْضِيءٍ هَذَا قَوْمٌ يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ يَمْرُقُونَ مِنَ الْإِسْلَامِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَةِ يَقْتُلُونَ أَهْلَ الْإِسْلَامِ وَيَدْعُونَ أَهْلَ الْأَوْتَانِ وَاللَّهُ لَئِنْ أَدْرَكْتُهُمْ لَأَقْتُلَنَّهُمْ قَتْلَ عَادٍ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ هَنَادٍ بْنِ السَّرِيِّ، عَنْ أَبِي الْأَخْوَصِ. وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ حَدِيثِ سُفْيَانَ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِيهِ .

Ebû Saîd bildiriyor: Hz. Ali, Yemen'deyken Resûlullah'a (ﷺ) henüz toprağı üzerinde olan bir altın külçesi gönderdi. Allah Resûlü de (ﷺ) bu altını Uyeyne b. Bedr el-Fezârî, Alkame b. Ulâse el-Kulâtî, Akra' b. Hâbis el-Hanzalî ve Nebhân oğullarından Zeydu'l-Hayl et-Tâî olmak üzere dört kişi arasında paylaştırdı. Resûlullah'ın (ﷺ) bu altını dört kişi arasında paylaşması Kureys'ten ve Ensâr'dan bazılarını kızdırdı ve: "Bizi bırakıp Necd ahalisinin ileri gelenlerine veriyor" diye söylenmeye başladılar. Hz. Peygamber (ﷺ): *"Onları bize ısındırmak istediğim için verdim"* karşılığını verdi.

O esnada gözleri çukur, saçları kazınmış, elmacık kemikleri ve alını çıkık bir adam kalktı ve Resûlullah'a (ﷺ): "Allah'tan kork!" dedi. Hz. Peygamber (ﷺ): *"Allah'a ben isyan edeceksem o zaman kim itaat etsin? Allah yeryüzü ahalisi için bana güveniyorken siz bana güvenmiyor musunuz?"* karşılığını verdi. Adamın biri bu adamı öldürmek için izin istedi,

ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona engel oldu. Sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Bunun soyundan öyle bir nesil çıkacak ki Kur'ân'ı okuyacak, ancak okun hedefi delip geçmesi gibi dine girip çıkacaklardır. Putperestleri bırakıp Müslümanları öldüreceklerdir. Vallahi onların zamanına yetişirsem Âd kavminin öldürülmesi gibi onları öldürürüm."*

Müslim, *Sahîh*'de Hennâd b. es-Seriy kanalıyla Ebu'l-Ahvas'tan ve Buhârî ise Süfyân b. Saîd kanalıyla, babası Saîd'den rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ الشَّوَيْبِيِّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ مَرْزُوقٍ، أَخْبَرَنِي أَبِي، حَدَّثَنِي الْأَوْزَاعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الرَّهْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو سَلَمَةَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ، وَالضُّحَّاكِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: بَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُقْسِمُ ذَاتَ يَوْمٍ قَسَمًا، فَقَالَ ذُو الْخُوَيْصِرَةِ- رَجُلٌ مِنْ بَنِي تَمِيمٍ: يَا رَسُولَ اللَّهِ اعْدِلْ قَالَ [وَيَحْكُ] وَمَنْ يَعْدِلُ إِذَا لَمْ أَعْدِلْ فَقَامَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ائْذَنْ لِي فَأَضْرِبْ عَنْقَهُ فَقَالَ: لَا.. أَلَا إِنَّ لَهُ أَصْحَابًا يَحْقِرُ أَحَدَكُمْ صَلَاتَهُ مَعَ صَلَاتِهِمْ وَصِيَامَهُ مَعَ صِيَامِهِمْ يَمُرُّونَ مِنَ الدِّينِ مُرُوقَ السَّهْمِ مِنَ الرَّمِيَّةِ يُنْظَرُ إِلَى نَصْلِهِ فَلَا يُوجَدُ فِيهِ شَيْءٌ، ثُمَّ يُنْظَرُ إِلَى رِصَافِهِ فَلَا يُوجَدُ فِيهِ شَيْءٌ، ثُمَّ يُنْظَرُ إِلَى نَصْلِهِ فَلَا يُوجَدُ فِيهِ شَيْءٌ، ثُمَّ يُنْظَرُ إِلَى قُدْزِهِ فَلَا يُوجَدُ فِيهِ شَيْءٌ، سَبَقَ الْفَرْثُ وَالدَّمُ يَخْرُجُونَ عَلَى حِينِ فُرْقَةٍ مِنَ النَّاسِ آتِيَهُمْ رَجُلٌ أَدْعَجُ إِحْدَى يَدَيْهِ مِثْلُ ثَدْيِ الْمَرْأَةِ، أَوْ مِثْلُ الْبُضْعَةِ تَدْرُدُ.

قَالَ أَبُو سَعِيدٍ أَشْهَدُ لَسِعِفْتُ هَذَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَشْهَدُ أَنِّي كُنْتُ مَعَ عَلِيٍّ ؓ حِينَ قَتَلَهُمْ فَالتَّمِيسَ فِي الْقَتْلِ، وَأُنِّي بِهِ عَلَى النَّعْتِ الَّذِي نَعَتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ مِنْ وَجْهِ آخَرَ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، وَأَخْرَجَاهُ مِنْ أُوجُهُ آخَرَ.

Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir şeyi taksim ederken Temîm oğullarından Zu'l-Huvaysira adında bir adam geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Adilâne bir şekilde paylaşır" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Yazık sana! Ben adil olmayacaksam kim olacak!"* karşılığını verince, Ömer b. el-Hattâb kalktı ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana izin ver de şunun boynunu vurayım!" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ise şöyle buyurdu:

¹ Buhârî, *enbiyâ* (6) ve Müslim, *zekât* 47 (143).

“Olmaz! Bunun öyle arkadaşları var ki biriniz onlardan birinin namazını gördüğü zaman kendi namazını değersiz bulur. Onun orucunu gördüğü zaman kendi orucunu değersiz bulur. Okun hedefin bir yanından girip diğer yanından çıkması gibi bunlar da dine öyle girip çıkarlar. Ok hedefe öyle hızlı girip çıkmıştır ki oku atan kişi okun tüyüne bakar, kandan bir şey bulamaz. Yontulmamış kısımlarına bakar, bir şey bulamaz. Demirine bakar, bir şey bulamaz. Gövdesine bakar, bir şey bulamaz. Müslümanların ayrılığa düştükleri bir zamanda ortaya çıkarlar. Bunların başındaki kişi, kolunun ucu kadın göğsü gibi veya sallanan bir et parçası gibi duran siyah bir adamdır.”

Resûlullah'ın (ﷺ) böyle dediğine şahidim! Hz. Ali onlarla savaşırken ben de onunla birlikteydim. Bu adamın aranıp bulunmasını istediğinde Resûlullah'ın (ﷺ) vasfettiği gibi bir adam yanına getirildi.

Buhârî, *Sahîh*'de başka bir kanalla Evzaî'den aktarmıştır. Buhârî ve Müslim de farklı bir kanalla rivayet etmişlerdir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا يَحْيَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ يَحْيَى الْمَرْكَزِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الشَّيْبَانِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ قُتَيْبَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنِ الشَّيْبَانِيِّ عَنْ يُسَيْرِ بْنِ عَمْرِو قَالَ: سَأَلْتُ سَهْلَ ابْنَ حُنَيْفٍ: هَلْ سَمِعْتَ النَّبِيَّ ﷺ يَذْكُرُ هَؤُلَاءِ الْخَوَارِجَ؟ قَالَ: سَمِعْتُهُ وَأَشَارَ بِيَدِهِ نَحْوَ الْمَشْرِقِ: يَخْرُجُ قَوْمٌ يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ بِالنِّسْبِ لَا يَعْدُو تَرَاقِيَهُمْ. يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ .

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ. وَرَوَاهُ مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الْوَاحِدِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الشَّيْبَانِيِّ. وَقَالَ: وَأَهْوَى بِيَدِهِ إِلَى الْعِرَاقِ. وَهُوَ الْمُرَادُ بِقَوْلِهِ: «نَحْوَ الْمَشْرِقِ» .

Yüseyr b. Amr der ki: Sehl b. Huneyf'e: "Resûlullah'ın (ﷺ) Hariciler hakkında bir şey dediğini işittin mi?" diye sorduğumda Sehl şöyle dedi: "İşittim! Hz. Peygamber (ﷺ) eliyle doğu taraflarını göstererek: «Şu taraflardan bir topluluk çıkacak. Kur'ân okuyacak, ancak okudukları

¹ Buhârî, *menâkib* (25) ve Müslim, *zekât* 47 (148).

boğazlarından öteye gitmeyecektir. Okun hedefi delip geçmesi gibi dine girip çıkacaklardır» buyurdu.”

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Bekr b. Ebî Şeybe'den rivayet etmiştir.¹

Ayrıca Abdolvâhid b. Ziyâd kanalıyla Ebû İshâk eş-Şeybânî'den rivayet etmiş, ancak burada: “Eliyle Irak tarafına işaret ederek” ibaresi geçmektedir. Doğu tarafından da kasıt burasıdır.²

وَأَخْبَرَنَا أَبُو زَكْرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنَا الْعَوَّامُ بْنُ حَوْشَبٍ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ الشَّيْبَانِيُّ، عَنْ يُسَيْرِ بْنِ عَمْرِو عَنْ سَهْلِ بْنِ حَنْفٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَتِيهُ قَوْمٌ مِنْ قِبَلِ الْمَشْرِقِ مُحَلَّقَةً رُءُوسُهُمْ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ وَغَيْرِهِ عَنْ يَزِيدَ بْنِ هَارُونَ . وَأَخْرَجَهُ أَيْضًا مِنْ حَدِيثِ أَبِي ذَرٍّ، وَرَافِعِ بْنِ عَمْرِو الْغِفَارِيِّ .

Sehl b. Huneyf'in bildirdiğine göre Resûlullah (ﷺ): “Doğu tarafından saçları kazınmış ve haktan sapmış bir topluluk çıkacaktır” buyurmuştur.

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ve başkası kanalıyla Yezîd b. Hârun'dan rivayet etmiştir.³

Buhârî ve Müslim, Ebû Zer ve Râfi' b. Amr el-Ğifârî'den rivayet etmişlerdir.⁴↓

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَافِضُ، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سَفِيَانَ الشَّيْبَانِيُّ، حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، وَشَيْبَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَا: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلَالٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الصَّامِ، عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ بَعْدِي قَوْمًا مِنْ أُمَّتِي

¹ Müslim, *zekât* 49 (159).

² Bakın: Müslim, *zekât* 49 (159).

³ Müslim, *zekât* 49 (160).

⁴ Müslim, *zekât* 49 (158).

يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ حَلَاقِيمَهُمْ يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَةِ هُمْ شَرُّ الْخَلْقِ وَالْخَلِيقَةِ.

قَالَ شَيْبَانُ: ثُمَّ لَا يَعُودُونَ فِيهِ. قَالَ سُلَيْمَانُ: أَرَاهُ قَالَ- سَيَمَاهُمْ التَّحْلِيقُ.

قَالَ ابْنُ الصَّامِتِ فَلَقِيتُ رَافِعَ بْنَ عَمْرٍو أَخَا الْحَكَمِ بْنِ عَمْرِو الْغِفَارِيِّ فَقَالَ: وَأَنَا أَيْضًا قَدْ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ شَيْبَانَ.

Abdullah b. es-Sâmit der ki: Ebû Zer'in bildirdiğine göre Resûlullah (ﷺ): *"Benden sonra ümmetimden Kur'ân okuyan, ancak okudukları boğazlarından öteye gitmeyen bir topluluk çıkacaktır. Okun hedefi delip geçmesi gibi dine girip çıkacaklardır. Bunlar mahlûkatın en kötü insanlarıdır"* buyurmuştur. Hakem b. Amr el-Ğifârî'nin kardeşi Râfi' b. Amr ile karşılaştığımda bu hadisi ona aktardım. *"Ben de bunu Resûlullah'tan (ﷺ) işittim"* dedi.

Şeybân rivayetinde: *"Okun hedefi delip geçmesi gibi dine girip çıkacaklar ve bir daha ona dönmeyeceklerdir"* ibaresi geçmektedir.

Süleymân rivayetinde ise: *"Alametleri saçlarını kazıtma olan bir topluluk"* ifadesi eklenmiştir.

Müslim, *Sahîh*'de Şeybân'dan rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ التُّرُقِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ الْمِصْبِصِيُّ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: سَيَكُونُ فِي أُمَّتِي اخْتِلَافٌ وَفُرْقَةٌ يُخْسِئُونَ الْقَوْلَ وَيُسَيِّئُونَ الْفِعْلَ- أَوْ الْعَمَلَ- يَدْعُونَ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ ﷻ وَلَيْسُوا مِنْهُ فِي شَيْءٍ، يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ لَا يُجَاوِزُ تَرَاقِيمَهُمْ يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَةِ، ثُمَّ لَا يَرْجِعُونَ إِلَيْهِ حَتَّى يَرْتَدَّ عَلَى فَوْقِهِ هُمْ شَرُّ الْخَلْقِ وَالْخَلِيقَةِ لِمَنْ قَتَلَهُمْ طَوْنِي لِمَنْ قَتَلَهُمْ وَمَنْ قَتَلَهُمْ كَانَ أَوْلَى بِاللَّهِ مِنْهُمْ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَمَا سَيَمَاهُمْ؟ قَالَ: التَّحْلِيقُ

¹ Bakın: Müslim, *zekât* 49 (158).

Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (ﷺ): “Ümmetimde ihtilaflar ve tefrikalar olacaktır. Böylesi bir ortamda güzel söyler söyleyip kötü şeyler yapan bir topluluk çıkacaktır. Bunlar Kur’ân okuyacak, ancak okudukları boğazlarını aşmayacaktır. Okun hedefi delip geçmesi gibi dine girip çıkacaklar ve ok yaya geri dönmedikçe de dine geri dönmeyeceklerdir. Bunlar insanların ve mahlukatın en kötüleridir. Onları öldüren kişilere ne mutlu! Onları öldüren kişilere ne mutlu! Onları öldüren de Yüce Allah’a daha yakın olanlardır” buyurdu. “Ey Allah’ın Resûlü! Bunların alametleri nedir?” diye sorunca: “Saçlarını kazıtmalarıdır” buyurdu.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ بْنُ يُونُسَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ بْنُ الْأَغْرَابِيِّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّغْفَرَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ خُثَيْمَةَ عَنْ سُؤَيْدِ بْنِ غَفَلَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عليه السلام قَالَ: إِذَا سَمِعْتُمُونِي أُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حَدِيثًا فَلَا تُؤْخِرُوا مِنْ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَكْذِبَ عَلَيْهِ. وَإِذَا حَدَّثَكُمْ عَنْ غَيْرِهِ فَإِنَّمَا أَنَا رَجُلٌ مُحَارِبٌ وَالْحَرْبُ خُدْعَةٌ. سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: يَخْرُجُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ قَوْمٌ أُحَدِّثُ الْأَسْنَانَ سَفَهَاءُ الْأَخْلَامِ يَقُولُونَ مِنْ خَيْرِ قَوْلِ الْبَرِيَّةِ لَا يُجَاوِزُ إِيْمَانَهُمْ حَنَاجِرَهُمْ. فَأَيُّتِمَا لَقَيْتُمُوهُمْ فَاقْتُلُوهُمْ فَإِنَّ قَتْلَهُمْ أَجْرٌ لِمَنْ قَتَلَهُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ» .

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي كُرَيْبٍ عَنْ أَبِي مُعَاوِيَةَ وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ وَجْهَيْنِ آخَرَيْنِ عَنِ الْأَعْمَشِ .

Ali b. Ebî Tâlib der ki: Resûlullah'tan (ﷺ) bir hadis aktardığımı işittiğiniz zaman gökten düşmemin benim için onun adına yalan söylemekten daha iyi olacağını bilin. Size başka birinden bir şey aktardığım zaman ise bilin ki savaş halindeyim ve savaşta hile de olur. Resûlullah'ın (ﷺ) şöyle buyurduğunu işittim: “Âhir zamanda yaşları genç, akılları kıt bir topluluk çıkacaktır. Sözleri en iyi insanların sözleri gibi olacak, ancak imanları boğazlarından aşağıya (kalplerine) geçmeyecektir. Onları karşılaştığınız yerde öldürün. Çünkü onları öldürmek, kıyamet gününde öldüren kişinin mükâfatlandırılmasına sebep olacaktır.”

¹ Ebû Dâvud, sünnet (4765).

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Kureyb kanalıyla Ebû Muâviye'den ve Buhârî ise başka iki kanalla A'meş'ten rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُرَزِّي، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرِو
الْمُسْتَلِي، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ شَاذَانَ، قَالُوا: حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ
مُحَمَّدٍ عَنْ عُبَيْدَةَ قَالَ ذَكَرَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ﷺ أَهْلَ النَّهْرَوَانِ. فَقَالَ: فِيهِمْ رَجُلٌ مُودِنٌ
الْيَدِ مَثْدُونُ الْيَدِ أَوْ مُخَدَّجُ الْيَدِ لَوْلَا أَنْ تَبْطَرُوا لَنَبَّأْتُكُمْ مَا وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَهُمْ عَلَى
لِسَانِ مُحَمَّدٍ ﷺ. قَالَ: قُلْتُ: أَنْتَ سَمِعْتَ هَذَا قَالَ: إِي وَرَبِّ الْكَعْبَةِ .
رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ قُتَيْبَةَ .

Abîde der ki: Ali b. Ebî Tâlib, Nehrevân'dakileri (Haricileri) zikretti ve: "İçlerinde kolu sakat veya küçük veya kesik olan bir adam vardır. Şayet şımarıp azmayacağınızı bilseydim bu toplulukla savaşan orduya Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) diliyle Yüce Allah'ın vaad ettiği şeyleri haber verirdim" dedi. Ali'ye: "Sen bunu bizzat Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi ve sellem) mi işittin?" diye sorduğumda: "Kâbe'nin Rabbine andolsun ki evet!" dedi.

Müslim, *Sahîh*'de Kuteybe'den rivayet etmiştir.²

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو زَكَرِيَّا الْمُرَزِّي قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ابْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ
عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا أَشْهَلُ بْنُ حَاتِمٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ عَوْنٍ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ عُبَيْدَةَ، قَالَ: قَالَ عَلِيُّ ﷺ لَوْلَا أَنْ
تَبْطَرُوا لَنَبَّأْتُكُمْ بِالَّذِي وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ يَقْتُلُونَهُمْ عَلَى لِسَانِ مُحَمَّدٍ ﷺ فَذَكَرَهُ بِنَحْوِهِ
مَرْفُوعًا.

Abîde der ki: "Hz. Ali: «Şayet şımarıp azmayacağınızı bilseydim bu toplulukla savaşan orduya Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) diliyle Yüce Allah'ın vaad ettiği şeyleri haber verirdim» dedi..." Sonrasında ravi söz konusu hadisi merfû olarak zikreder.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، أَخْبَرَنَا أَبُو سَهْلٍ بْنُ زِيَادٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ،
حَدَّثَنَا عُفْمَانُ بْنُ عَمْرٍ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَبْرِينَ، عَنْ عُبَيْدَةَ، عَنْ عَلِيٍّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: لَا

¹ Buhârî, *menâkib* (25) ve Müslim, *zekât* 48 (154).

² Müslim, *zekât* 48 (155).

أَحَدُكُمْ إِلَّا مَا سَمِعْتُ مِنْهُ- يَعْنِي: النَّبِيُّ ﷺ قُلْتُ: أَنْتَ سَمِعْتَهُ مِنْهُ؟ قَالَ: إِي وَرَبِّ
الْكَعْبَةِ، فِيهِمْ رَجُلٌ مُودِنُ الْيَدِ أَوْ مُخَدِّجُ الْيَدِ، أَوْ مُشَدُّونُ الْيَدِ. قَالَ: فَوَجَدُوا رَجُلًا يَدُهُ
الْيُمْنَى أَوْ الْيُسْرَى مِثْلُ ثَدْيِ الْمَرْأَةِ وَعَلَيْهِ شَعْرَاتٌ.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ أَبِي عَدِيٍّ، عَنْ ابْنِ عَوْنٍ .

Abîde bildiriyor: Hz. Ali: "Size sadece Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittiğimi aktarıyorum" dedi. Ona: "Sen bunu bizzat Hz. Peygamber'den (sallallahu aleyhi vesellem) mi işittin?" diye sorduğumda: "Kâbe'nin Rabbine andolsun ki evet! İçlerinde kolu sakat veya küçük veya kopuk olan bir adam vardır" dedi. Savaş bittiğinde ölümlerin arasında sağ veya sol kolunun ucunda kadının meme ucuna benzeyen bir yumru, yumrunun üzerinde de birkaç kıl olan bir adam bulundu.

Müslim, İbn Ebî Adiy kanalıyla İbn Avn'dan rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بِشْرَانَ الْقُدُّوسِيُّ بِغَدَاةَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ
الضُّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا سَلَمَةُ
بْنُ كَهْلٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا زَيْدُ بْنُ وَهَبٍ الْجُهَنِيُّ، أَنَّهُ كَانَ فِي الْجَيْشِ الَّذِينَ كَانُوا مَعَ عَلِيٍّ ﷺ
الَّذِينَ سَارُوا إِلَى الْخَوَارِجِ فَقَالَ عَلِيٌّ: أَيُّهَا النَّاسُ! إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ:
يَخْرُجُ مِنْ أُمَّتِي قَوْمٌ يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ لَيْسَتْ قِرَاءَتُهُمْ إِلَى قِرَاءَتِهِمْ بِشَيْءٍ وَلَا صَلَاتُهُمْ إِلَى
صَلَاتِهِمْ بِشَيْءٍ وَلَا صِيَامُهُمْ إِلَى صِيَامِهِمْ بِشَيْءٍ، يَقْرَعُونَ الْقُرْآنَ لَا تُجَاوِزُ صَلَاتُهُمْ
تَرَاتِيهِمْ، يَمَرُقُونَ مِنَ الْإِسْلَامِ كَمَا يَمَرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ لَوْ يَعْلَمُ الْجَيْشُ الَّذِينَ يُصِيبُونَهُمْ
مَا قُضِيَ لَهُمْ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِمْ ﷺ لَا تَكُلُوا عَنِ الْعَمَلِ وَآيَةُ ذَلِكَ أَنَّ فِيهِمْ رَجُلًا لَهُ عَضُدٌ
وَلَيْسَ لَهُ ذِرَاعٌ عَلَى عَضُدِهِ مِثْلُ حَلَمَةِ الْمَرْأَةِ عَلَيْهَا شَعْرَاتٌ بِيضٌ فَتَذْهَبُونَ إِلَى مُعَاوِيَةَ وَأَهْلِ
الشَّامِ وَتَتْرَكُونَ هَؤُلَاءِ يَخْلُقُونَكُمْ فِي دِيَارِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ. وَاللَّهِ إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ يَكُونُوا هَؤُلَاءِ
الْقَوْمِ. فَإِنَّهُمْ قَدْ سَفَكُوا الدَّمَ وَأَغَارُوا فِي سَرْحِ النَّاسِ فَسِيرُوا عَلَى اسْمِ اللَّهِ [قَالَ سَلَمَةُ]
فَتَزَلَّنِي زَيْدُ بْنُ وَهَبٍ مَنَزِلًا مَنَزِلًا حَتَّى قَالَ: مَرَرْنَا عَلَى قَنْطَرَةٍ قَالَ: فَلَمَّا التَّقَيْنَا وَعَلَى
الْخَوَارِجِ يَوْمَئِذٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ الرَّاسِبِيُّ فَقَالَ لَهُمْ: أَلْقُوا الرِّمَاحَ، وَسَلُّوا سُيُوفَكُمْ مِنْ

¹ Müslim (2/748).

جُفُونَهَا فَأَنِّي أَخَافُ أَنْ يُنَاشِدُوكُمْ كَمَا نَاشِدُوكُمْ يَوْمَ حَرُورَاءَ فَرَجَعْتُمْ قَالَ: فَوَحَّشُوا بِرِمَاجِهِمْ وَسَلُّوا السُّيُوفَ وَشَجَّرَهُمُ النَّاسُ بِرِمَاجِهِمْ قَالَ: فَقَتِلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَمَا أَصِيبَ مِنَ النَّاسِ يَوْمَئِذٍ إِلَّا رَجُلَانِ فَقَالَ عَلِيٌّ عليه السلام: التَّمِسُوا فِيهِمُ الْمُخْدَجَ. فَلَم يَجْرُوهُ، فَقَامَ عَلِيٌّ بِنَفْسِهِ فَالْتَمَسَهُ، فَقَالَ: صَدَقَ اللَّهُ وَبَلَغَ رَسُولُهُ فَقَامَ إِلَيْهِ عُبَيْدَةُ السَّلْمَانِيُّ فَقَالَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَسَمِعْتُ هَذَا الْحَدِيثَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم؟ قَالَ: إِي وَاللَّهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ حَتَّى اسْتَحْلَفَهُ ثَلَاثًا وَهُوَ يَخْلِفُ لَهُ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَبْدِ بْنِ حُمَيْدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ، وَأَخْرَجَ حَدِيثَ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ رَافِعٍ، عَنْ عَلِيٍّ فِي هَذَا الْمَعْنَى .

Zeyd b. Vehb el-Cühenî bildiriyor: Haricilerin üzerine giden Hz. Ali'nin ordusunun içinde ben de vardım. Hz. Ali bizlere şöyle bir konuşma yapmıştı: "Ey insanlar! Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «Ümmetimden öyle bir topluluk çıkacak ki sizin Kur'ân'ı okuyuşunuz onların okuması yanında bir hiç kalacaktır. Sizin namazınız onların namazının yanında bir hiç kalacaktır. Sizin orucunuz onların oruçlarının yanında bir hiç kalacaktır. Kur'ân'ı okuyacaklar, ama kıldıkları namazlar köprücük kemiklerinden öte gitmeyecek. Okun hedefi delip geçmesi gibi İslam'a girip çıkacaklardır» buyurduğunu işittim. Şayet onlarla savaşan ordu, Peygamberlerinin (sallallahu aleyhi vesellem) diliyle onlara vaad edilen mükafatı bilse ameli bırakıp buna bel bağlardı. Bunun işaretleri de içlerinde kolu dirsekten kesik olan bir adamın bulunmasıdır. Kolunun ucunda kadının meme ucuna benzeyen bir yumru, yumrunun üzerinde de beyaz kıllar vardır. Sizler şimdi Muâviye ile Şamlıların üzerine gidecek, bunlar da ardınızdan çoluk çocuğunuz ve mallarınızla baş başa kalacaklar. Vallahi ben bunların, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bahsettiği o topluluk olduklarını düşünüyorum. Zira haram olan kanı döktüler ve insanların sürülerine saldırdılar. Siz de Yüce Allah'ın adıyla üzerlerine yürüyün!"

Ravi Seleme der ki: Zeyd b. Vehb konakladıkları yerleri tek tek anlatıp şöyle devam etti:

Bir köprüden geçtik. Haricilerle karşılaştığımız o günde başlarında Abdullah b. Vehb er-Râsibî bulunuyordu. Hz. Ali kendi ordusuna: "Mızraklarınızı bırakıp kılıçlarınızı kınlarından çıkarın. Zira Harûrâ gününde

olduğu gibi size yine Allah adına çağrı yapıp geri döndürmelerinden korkuyorum” deyince, askerler mızraklarını atıp kılıçlarını çektiler. Karşı tarafı kendi mızraklarıyla delik deşik ettiler. Üst üste düşüp öldüler. O günü bizden sadece iki kişi öldürüldü. Ali: “İçlerindeki o sakat adamı arayıp bulun” dedi. O adam arandı, ancak bulunamadı. Bunun üzerine Ali kalkıp kendisi aramaya koyuldu. Onu bulunca da: “Yüce Allah doğru söyledi ve Resûlü de doğru olanı bildirdi” dedi.

Abîde es-Selmânî kalkıp: “Ey müminlerin emiri! Kendisinden başka ilah olmayan Allah adına söyle! Sen bu hadisi Resûlullah’tan mı (sallallahu aleyhi vesellem) işittin?” diye sorunca, Ali: “Kendisinden başka ilah olmayan Allah’a yemin olsun ki evet!” karşılığını verdi. Abîde, ondan bu şekilde üç defa yemin istedi, Ali de yemin ederek cevap verdi.

Müslim, *Sahîh*’de Abd b. Humeyd kanalıyla Abdurrezzâk’tan rivayet etmiştir. Ubeydullah b. Râfi’nin Hz. Ali’den olan hadisini de bu manada zikretmiştir.¹

حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ - رَحِمَهُ اللَّهُ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْفَهَانِيُّ حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنِ ابْنِ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ مَرْثَةَ عَنْ أَبِي الْوَحْشِيِّ السُّحَيْمِيِّ، قَالَ: كُنَّا مَعَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِالنَّهْرَوَانِ قَالَ: التَّمِسُوا الْمُخْدَجَ فَالتَّمِسُوهُ فَلَمْ يَجِدُوهُ، فَأَتَوْهُ، قَالَ: ارْجِعُوا فَالتَّمِسُوا الْمُخْدَجَ فَوَاللَّهِ مَا كَذَبْتُ وَلَا كُذِّبْتُ حَتَّى قَالَ لِي ذَلِكَ مِرَارًا فَرَجَعُوا فَقَالَ قَدْ وَجَدْنَاهُ تَحْتَ الْقَتْلِ فِي الطِّينِ فَكَانَنِي أَنْظُرُ إِلَيْهِ حَبَشِيًّا لَهُ ثَدْيٌ كَثْدَى الْمَرْأَةِ عَلَيْهِ شُعَيْرَاتٌ كَشُعَيْرَاتِ اللَّيْلِ عَلَى ذَنْبِ الْبَرْبُوعِ فَسَرَّ بِذَلِكَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّوَدْبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ شَوْذَبِ الْمَقْرِي الْوَاسِطِيُّ بِهَا، حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ أَبِي مُوسَى. رَجُلٍ مِنْ قَوْمِهِ، قَالَ: كُنْتُ مَعَ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَجَعَلَ يَقُولُ: التَّمِسُوا الْمُخْدَجَ فَلَمْ يَجِدُوهُ فَأَخَذَ يَغْرَقُ وَيَقُولُ: وَاللَّهِ مَا كَذَبْتُ وَلَا كُذِّبْتُ فَوَجَدُوهُ فِي نَهْرٍ أَوْ دَالِيَةٍ. فَسَجَدَ.

Ebu’l-Vahiy es-Suhaymî der ki: Nehrevân savaşı sonrası Hz. Ali: “Şu kolu sakat olan adamı arayıp bulun” dedi. Askerler aradılar, ancak bulamadılar.

¹ Müslim, *zekât* 48 (156).

Döndüklerinde onlara: "Gidip eli sakat adamı bir daha arayın! Vallahi ne yalan söyledim, ne de bana yalan söylendi" dedi. Ali bu sözü bana birkaç defa tekrarlardı. Asker dönünce: "Onu ölülerin altında çamur içinde bulduk" dediler. Adamı şu an bile görür gibiyim. Habeşli, kolunun ucunda kadının meme ucuna benzeyen bir yumru, yumrunun üzerinde de tarla faresinin kuyruk kıllarına benzer kıllar vardı. Hz. Ali bu adamın bulunmasına çok sevindi.

Ebû Mûsa, kabilesinden bir adamdan bildiriyor: Nehrevân savaşında Hz. Ali'yle birlikteydik. Savaş sonrası: "Şu kolu sakat olan adamı arayıp bulun" dedi. Askerler arayıp da bulamadıklarında Hz. Ali terlemeye ve: "Vallahi ne yalan söyledim, ne de bana yalan söylendi" demeye başladı. Bir ırmağın ya da havuzun içinde bulununca da secdeye kapandı.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ دُرُسْتَوَيْهِ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، حَدَّثَنَا الْعَلَاءُ بْنُ أَبِي عَبَّاسٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا الطُّفَيْلِ يُحَدِّثُ، عَنْ بَكْرِ بْنِ قُرَاشٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، قَالَ: ذَكَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذَا الثُّدَيَّةِ فَقَالَ: شَيْطَانُ الرَّذَّةِ رَاعِي الْخَيْلِ - أَوْ لِلْخَيْلِ - يَحْتَدِرُهُ رَجُلٌ مِنْ بَجِيلَةَ يُقَالُ لَهُ: الْأَشْهَبُ - أَوْ ابْنُ الْأَشْهَبِ عَلَامَةٌ فِي قَوْمٍ ظَلَمَةٌ.

قَالَ سُفْيَانُ فَأَخْبَرَنِي عَمَّارُ الدَّهْنِيُّ أَنَّهُ جَاءَ بِهِ رَجُلٌ مِنْهُمْ يُقَالُ لَهُ: الْأَشْهَبُ - أَوْ ابْنُ الْأَشْهَبِ -

Sa'd b. Ebî Vakkâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), kolu sakat olan adamı zikretti ve: "At çobanı olan Redhe şeytanını zalim bir topluluk içinde parmakla gösterilen ve Eşheb —veya İbnu'l-Eşheb— adında bir adam geri püskürtecektir" buyurdu.

Süfyân der ki: "Ammâr ed-Dühnî'nin bana bildirdiğine göre kolu sakat olan bu adamı Eşheb —veya İbnu'l-Eşheb— adında bir adam getirmiştir."

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ حَامِدِ بْنِ هَمْدَانَ قَالَ: سَمِعْتُ سَعْدَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ قَتَلَ عَلِيٌّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ﷺ شَيْطَانَ الرَّذَّةِ يَعْنِي: الْمُخْدَجَ - يُرِيدُ بِهِ - وَاللَّهِ أَعْلَمُ قَتَلَهُ أَصْحَابُ عَلِيٍّ بِأَمْرِهِ.

Sa'd b. Mâlik der ki: "Redhe şeytanı —kolu sakat adam— Ali b. Ebî Tâlib tarafından öldürüldü. Onun emriyle arkadaşları onu öldürdü."

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ وَأَبُو سَعِيدٍ بْنُ أَبِي عَمْرٍو قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا السَّرِيُّ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ حَبِيبٍ، عَنْ سَلَمَةَ قَالَ: قَالَ عَلِيُّ: لَقَدْ عَلِمْتُ عَائِشَةَ أَنَّ جَيْشَ الْمَرْوَةِ وَأَهْلَ النَّهْرِ مَلْعُونُونَ عَلَى لِسَانِ مُحَمَّدٍ ﷺ. قَالَ ابْنُ عَيَّاشٍ: جَيْشُ الْمَرْوَةِ قَتَلَهُ عُثْمَانُ ﷺ.

Hiz. Ali der ki: "(Mısırlıların) Merv ordusu ile Nehrevân savaşına katılanların, Muhammed'in (sallallahu aleyhi vesellem) diliyle lanetlenmiş olduğunu Âişe de bilmektedir."

İbn Ayyâş der ki: "Merve ordusu, Osmân'ı öldürenlerdir."

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَامِرٍ الْكِنْدِيُّ بِالْكُوفَةِ مِنْ أَصْلِ سَمَاعٍ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ صَدَقَةَ الْكَاتِبُ قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ أَبَانَ بْنِ صَالِحٍ قَالَ: هَذَا كِتَابُ جَدِّي: مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ فَقَرَأْتُ فِيهِ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْحُرِّ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ عُتَيْبَةَ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي السَّفَرِ، عَنْ عَامِرِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ مَسْرُوقٍ، قَالَ: قَالَتْ عَائِشَةُ: عِنْدَكَ عِلْمٌ مِنْ ذِي الثُّدَيَّةِ الَّذِي أَصَابَهُ عَلِيُّ ﷺ فِي الْحُرُورِيَّةِ؟ قُلْتُ: لَا. قَالَتْ: فَاصْنُبْ لِي. بِشَهَادَةٍ مِنْ شَهِدَهُمْ فَارْجَعْتُ إِلَى الْكُوفَةِ وَبِهَا يَوْمَئِذٍ أَسْبَاعُ فَكَتَبْتُ شَهَادَةَ عَشْرَةٍ مِنْ كُلِّ سَبْعٍ ثُمَّ أَتَيْتُهَا بِشَهَادَتِهِمْ فَقَرَأْتُهَا عَلَيْهَا. قَالَتْ: أَكُلُّ هَؤُلَاءِ عَائِيَّةٌ؟ قُلْتُ: لَقَدْ سَأَلْتَهُمْ فَأَخْبَرُونِي أَنَّ كُلَّهُمْ قَدْ عَائِيَّةٌ. قَالَتْ: لَعَنَ اللَّهُ فُلَانًا فَإِنَّهُ كَتَبَ إِلَيَّ أَنَّهُ أَصَابَهُمْ بِنِيلٍ مِصْرَ ثُمَّ أَرْخَسَتْ عَيْنَيْهَا فَبَكَتْ فَلَمَّا سَكَتَتْ عَبَّرَتْهَا. قَالَتْ: رَجِمَ اللَّهُ عَلَيَّ لَقَدْ كَانَ عَلَى الْحَقِّ وَمَا كَانَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ إِلَّا كَمَا يَكُونُ بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَأَخْمَانِهَا.

Mesrûk der ki: Hiz. Âişe bana: "Harûriyye savaşında Ali'nin öldürdüğü eli sakat adam hakkında bilgin var mı?" diye sorunca,: "Hayır!" karşılığını verdim. "O zaman bu savaşa katılanların gördükleri konusunda bana yaz" deyince Kufe'ye döndüm. O sıralarda Kufe'de topluluklar vardı. Her topluluktan on adamın bu konudaki tanıklığını yazıp Âişe'ye getirdim ve bunları ona okudum. Âişe bana: "Bunların hepsi de bu adamı gördüler mi?" diye sorunca: "Onlara sorduğumda hepsi de o adamı gördüklerini söyledi" karşılığını verdim. Bunun üzerine Âişe: "Allah falan kişiye (Amr b. el-Âs'a) lanet etsin! Çünkü Mısır'ın Nil nehrinde bu adamları öldürdüğünü bana

yazdı” dedi ve ağlamaya başladı. Ağlaması kesilince: “Allah, Ali’ye merhamet etsin! O hak yoldaydı ve benimle onu arasında olan sorun da dünürler arasında olan sorundan öte değil” dedi.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْجُرْفِيُّ بِغَدَاذٍ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الشَّافِعِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ، حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا فِطْرٌ يَغْنِي: ابْنُ خَلِيفَةَ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ رَجَاءٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ قَالَ: كُنَّا جُلُوسًا نَنْتَظِرُ رَسُولَ اللَّهِ - ﷺ - فَخَرَجَ عَلَيْنَا مِنْ بَعْضِ بَيُوتِ نَسَائِهِ فَقُمْنَا مَعَهُ غَشَى فَانْقَطَعَ شِسْعٌ نَعْلِهِ فَأَخَذَهَا عَلِيٌّ ﷺ فَتَخَلَّفَ عَلَيْهَا لِصُلْحِهَا فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقُمْنَا مَعَهُ نَنْتَظِرُهُ وَنَحْنُ قِيَامٌ، وَفِي الْقَوْمِ يَوْمئِذٍ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ، فَقَالَ: إِنَّ مِنْكُمْ مَنْ يُقَاتِلُ عَلَى تَأْوِيلِ الْقُرْآنِ كَمَا قَاتَلْتُ عَلَى تَزْيِيلِهِ، فَاسْتَشْرَفَ لَهَا أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ ﷺ فَقَالَ: لَا وَلَكِنَّهُ صَاحِبُ النَّعْلِ، فَأَتَيْتُهُ لِأُبَشِّرَهُ قَبْلَ بِهَا فَكَانَتْ لَمْ يَرْفَعْ بِهِ رَأْسًا، كَأَنَّهُ شَيْءٌ قَدْ سَمِعَهُ .

Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Oturmuş, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) çıkmasını bekliyorduk. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) zevcelerinden birinin evinden çıkınca kalkıp yanına gittik. Yürürken ayakkabısının bağı kopunca Hz. Ali onu aldı ve tamir etmek için biraz geride kaldı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) durunca biz de durup onu beklemeye başladık. Aramızda Ebû Bekr ve Ömer de vardı. O arada Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *“İçinizden, Kur’ân’ın indirilişi konusunda benim savaştığım gibi yorumu konusunda da savaşacaklar var”* buyurunca Ebû Bekr ve Ömer öne çıkmak istediler. Ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *“Hayır! Bunu ayakkabıyı tamir eden yapacak”* buyurdu. Bu müjdeyi Ali’yi vermek için yanında gittim. Ancak sanki bunu biliyormuş gibi başını bile kaldırıp bakmadı.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا أَبُو معاوية، عن الأعمش، عن إسماعيل بن رجاء، عن أبيه، عن أبي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّ مِنْكُمْ مَنْ يُقَاتِلُ عَلَى تَأْوِيلِ الْقُرْآنِ كَمَا قَاتَلْتُ عَلَى تَزْيِيلِهِ. قَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَنَا هُوَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: لَا. قَالَ عُمَرُ: أَنَا هُوَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: لَا وَلَكِنْ خَاصِيفُ النَّعْلِ. قَالَ: وَكَانَ أُعْطِيَ عَلِيًّا ﷺ نَعْلَهُ يَخْصِفُهَا.

¹ Ahmed, Müsned (3/82).

وَرَوَى أَيْضًا عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي غَنِيَّةٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ رَجَاءٍ .

Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): “İçinizden, Kur’ân’ın indirilişi konusunda benim savaştığım gibi yorumu konusunda da savaşacaklar var” buyurdu. Ebû Bekr: “Ey Allah’ın Resûlü! Bu kişi ben miyim?” diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): “Hayır!” karşılığını verdi. Ömer: “Ey Allah’ın Resûlü! Ben miyim?” diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): “Hayır! Bu kişi ayakkabıyı tamir eden kişidir” karşılığını verdi. Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem) tamir etmesi için ayakkabısını Hz. Ali’ye vermişti.

Aynısı Abdulmelik b. Ebî Ğaniyye kanalıyla İsmâil b. Recâ’dan da rivayet edilmiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ زَوْجَتَهُ مَيْمُونَةَ بِنْتَ الْحَارِثِ
أَنَّهَا لَا تَمُوتُ بِمَكَّةَ فَمَاتَتْ بِسَرِفَ سَنَةِ ثَمَانٍ وَثَلَاثِينَ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM), Eşi Meymûne binti'l-Hâris'in Mekke Dışında Öleceğini Bildirmesi, Meymûne'nin Serif'te Hicri 38 Yılında Vefat Etmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ، أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ فَارِسٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، أَخْبَرَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْأَصَمِّ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ الْأَصَمِّ، قَالَ: ثَقُلْتُ مَيْمُونَةَ بِمَكَّةَ، وَلَيْسَ عِنْدَهَا مِنْ بَنِي أَخِيهَا أَحَدٌ، فَقَالَتْ أَخْرِجُونِي مِنْ مَكَّةَ فَإِنِّي لَا أَمُوتُ بِهَا. إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَخْبَرَنِي أَنَّ لَا أَمُوتُ بِمَكَّةَ فَحَمَلُوهَا حَتَّى أَتَوْا بِهَا سَرِفَ إِلَى الشَّجَرَةِ الَّتِي بَنَى بِهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ تَحْتَهَا فِي مَوْضِعِ الْقُبَّةِ فَمَاتَتْ .

Yezîd b. el-Asam der ki: Meymûne, Mekke’de hastalandığında, yanında erkek kardeşinin çocuklarından hiç kimse yoktu. “Beni Mekke’den çıkarın! Mekke’de ölmeyeceğim! Zira Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) benim Mekke’de ölmeyeceğimi bildirmişti” deyince onu Mekke’den çıkardılar. Serif’te

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kendisiyle gerdeğe girdiği ağacın altına, çadının kurulduğu yere ulaştığında da vefat etti.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ الصَّفَّارِ، حَدَّثَنَا تَمَّامٌ، حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ
الْوَّاحِدِ بْنُ زِيَادٍ فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ سِوَاءً.

وَزَادَ قَالَ: فَمَاتَتْ فَلَمَّا وَضَعْتُهَا فِي لَحْدِهَا أَخَذْتُ رِدَائِي فَوَضَعْتُهَا تَحْتَ خَدِّهَا فِي
اللَّحْدِ. قَالَ: فَأَخَذَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ فَرَمَى بِهِ.

Abdolvâhid b. Ziyâd aynı isnâdla bir öncekinin aynısını zikredip şu eklemeyi yapar: "Orada vefat etti. Onu lahdine yerleştirirken üstlüğüümü çıkarıp yanağının altına koydum. Ancak İbn Abbâs üstlüğü yanağının altından çekip attı."

بَابُ مَا رُوِيَ فِي إِخْبَارِهِ بِتَأْمِيرِ عَلِيٍّ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَتْلِهِ فَكَانَا كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM), Hz. Ali'nin Halife Olduktan Sonra Öldürüleceğini Bildirmesi ve Her İkisinin de Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُكَرَّمٍ، حَدَّثَنَا أَبُو
النَّضْرِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زَائِدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَقِيلٍ، عَنْ فَضَالَةَ بْنِ أَبِي فَضَالَةَ الْأَنْصَارِيِّ
وَكَانَ أَبُو فَضَالَةَ مِنْ أَهْلِ بَدْرِ قَالَ: خَرَجْتُ مَعَ أَبِي عَائِدًا لِإِلَافِي بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ
مَرَضٍ أَصَابَهُ ثَقُلَ مِنْهُ، قَالَ: فَقَالَ لَهُ أَبِي: وَمَا يَحْمِلُكَ بِمَنْزِلِكَ هَذَا لَوْ أَصَابَكَ أَجْلُكَ لَمْ
وَيْلِكَ إِلَّا أَغْرَابُ جُهَيْنَةَ تُحْمَلُ إِلَى الْمَدِينَةِ فَإِنْ أَصَابَكَ أَجْلُكَ وَلَتَكِ أَصْحَابُكَ وَصَلُّوا
عَلَيْكَ فَقَالَ عَلِيٌّ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَهْدَ إِلَيَّ أَنْ لَا أَمُوتَ حَتَّى أُوْمَرَ ثُمَّ تُخَضَّبُ هَذِهِ-
لِحْيَتُهُ- مِنْ دَمِ هَذِهِ يَغْنِي: هَامَتُهُ فَقَتِلَ وَقَتِلَ أَبُو فَضَالَةَ مَعَ عَلِيٍّ يَوْمَ صِفِّينَ .

وَلِهَذَا الْحَدِيثِ شَوَاهِدُ يَقْوَى بِشَوَاهِدِ.

Bedir savaşına katılanlardan biri olan Fadâle b. Ebî Fadâle el-Ensârî der ki: Babamla birlikte hastalığı ağırlaşan Ali b. Ebî Tâlib'i ziyarete gittik. Babam

¹ Suyûtî, el-Hasâisu'l-kübrâ (2/148) ve İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-nihâye (6/225).

ona: "Hâlâ neden burada duruyorsun? Şayet ecelin gelirse cenaze işlerini ancak Cüheyneli bedeviler yapacaktır. Bunun yerine seni Medine'ye götürsünler. Orada ecelinin gelmesi durumunda cenaze işlerini arkadaşların yerine getirir, namazını onlar kıldırırlar" deyince, Ali: "Resûlullah (ﷺ) halife olmadan ölmeyeceğimi, şuramın (başımın) kanıyla şuramın (sakallanmın) kana bulanacağını söylemişti" karşılığını verdi. Sonrasında da Hz. Ali öldürüldü. Babam Ebû Fadâle de Sıffîn savaşında Ali'nin yanında savaşırken öldürüldü.¹

Bu hadisin şahitleri vardır ve şahitleriyle daha da kuvvetlenmiştir.↓

مِنْهَا مَا حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ مُورَكٍّ - رَحِمَهُ اللَّهُ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ الْمُغِيرَةِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهَبٍ، قَالَ: جَاءَ رَأْسُ الْخَوَارِجِ إِلَى عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ لَهُ: اتَّقِ اللَّهَ فَإِنَّكَ مَيِّتٌ فَقَالَ: لَا وَالَّذِي فَلَقَ الْحَبَّةَ وَبَرَأَ النَّسَمَةَ وَلَكِنْ مَقْتُولٌ مِنْ ضَرْبَةٍ عَلَى هَذِهِ تَخْضِبُ هَذِهِ وَأَشَارَ يَدِهِ إِلَى لِحْيَتِهِ عَهْدٌ مَعَهُودٌ وَقَضَاءٌ مُقْضِيٌّ، وَقَدْ خَابَ مَنْ افْتَرَى .

Zeyd b. Vehb der ki: Haricilerin başı Hz. Ali'nin yanına geldi ve: "Allah'tan kork! Sen de öleceksin!" dedi. Hz. Ali: "Aksine öldürüleceğimi! Dâne'yi yaran ve canlıları yaratana andolsun ki şuramın (başımın) kanı şuramı kana bulayacaktır" karşılığını verdi ve sakallarına işaret etti. Sonra da: "Bu, Resûlullah (ﷺ) tarafından bana verilmiş bir sözdür ve Allah tarafından bir takdirdir. Onun adına yalan söyleyen de hüsrana uğramıştır" dedi.²

وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو حَصِينٍ الرَّادِئِيُّ الْكُوفِيُّ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ خَكِيمٍ الْأَوْدِيُّ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي رُزَّةَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهَبٍ، قَالَ: جَاءَ قَوْمٌ مِنَ الْبَصْرَةِ مِنَ الْخَوَارِجِ إِلَى عَلِيٍّ فِيهِمْ رَجُلٌ يَقَالُ لَهُ: الْجَعْدُ، فَقَالَ: اتَّقِ اللَّهَ فَإِنَّكَ مَيِّتٌ. فَقَالَ عَلِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: لَا وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ. بَلْ مَقْتُولٌ قَتَلًا. فَذَكَرَهُ .

¹ İbn Sa'd, *Tabakât* (3/34) ve Ahmed, *Müsned* (1/102). Bakın: Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* (9/136-137) ve İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/218)

² İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/218).

Zeyd b. Vehb der ki: Basra ahalisi Haricilerinden bir grup Hz. Ali'nin yanına geldi. İçlerinde Ca'd adında bir adam da vardı. Ca'd: "Allah'tan kork! Sen de öleceksin!" deyince, Ali: "Hayırlı Canım elinde olana yemin olsun ki öldürüleceğim..." dedi.

Sonrasında ravi hadisin gerisini zikreder.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ بَغُيُوبٍ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْجَوَابِ الْأَخْوَصُ بْنُ جَوَابٍ، حَدَّثَنَا عَمَّارُ بْنُ رُزَيْقٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ ثَعْلَبَةَ بْنِ يَزِيدٍ قَالَ: قَالَ عَلِيٌّ عليه السلام: وَالَّذِي فَلَقَ الْحَبَّةَ وَبَرَأَ النَّسَمَةَ لَتُخْضَبَنَّ هَذِهِ مِنْ هَذِهِ: لِلْحَيَّةِ مِنْ رَأْسِهِ فَمَا يَحْبِسُ أَشْقَاهَا؟ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سُبَيْعٍ: وَاللَّهِ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ لَوْ أَنَّ رَجُلًا فَعَلَ ذَلِكَ لِأَبْرَأَ عِزَّتِهِ فَقَالَ: أَنَشُدُ أَنْ يُقْتَلَ بِي غَيْرُ قَاتِلِي. قَالُوا: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ: أَلَا تَسْتَخْلِفُ؟ قَالَ: لَا وَلَكِنِّي أَتْرُكُكُمْ كَمَا تَرَكَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله قَالَ: فَمَا تَقُولُ لِرَبِّكَ إِذَا لَقَيْتَهُ وَقَدْ تَرَكْنَا هَمَلًا؟ قَالَ: أَقُولُ اللَّهُمَّ اسْتَخْلَفْتَنِي فِيهِمْ مَا بَدَأَ لَكَ ثُمَّ قَبَضْتَنِي وَتَرَكْتُكَ فِيهِمْ فَإِنْ شِئْتَ أَصْلَحْتَهُمْ وَإِنْ شِئْتَ أَفْسَدْتَهُمْ .

Sa'lebe b. Yezîd der ki: Hz. Ali başı ile sakallarına işaret ederek: "Dâneyi yaran ve canlıları yaratana andolsun ki şuramın kanıyla şuram kana bulanacak! (Beni öldürecek) şakî adam hâlâ ne diye bekliyor?" dedi. Abdullah b. Sebu' ona: "Ey müminlerin emiri! Vallahi öyle bir şeyi yapacak adamı ailesiyle birlikte yok ederiz!" deyince, Hz. Ali: "O zaman vallahi benim katilim olmayan kişileri öldürmüş olursunuz!" karşılığını verdi. Ona: "Ey müminlerin emiri! O zaman bizim için yerine bir halife seç" dediklerinde, Hz. Ali: "Hayırlı (Hilafet konusunda) Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sizi nasıl bıraktıysa ben de sizleri öyle bırakacağım" karşılığını verdi. Ona: "Bizi başıboş bırakırsan Rabbinin huzuruna çıktığında ne diyeceksin?" diye sorduklarında: "Allahım! Beni dilediğin kadar aralarında bıraktın, sonra da katına aldın. Sen ise onlarla birlikte kalacaksın ve dilersen onları ıslah eder, dilersen de bozarsın, diyeceğim" karşılığını verdi.²

¹ Hâkim, Müstedrek (3/143).

² İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-nihâye (6/218-219).

وَرَوَيْنَاهُ فِي كِتَابِ السُّنَنِ بِإِسْنَادٍ صَحِيحٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ أَبِي سِنَانٍ الدُّؤَلِيِّ، عَنْ عَلِيٍّ فِي إِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ بِقَتْلِهِ.

es-Sünen(ü'l-Kübrâ) eserinde "Zeyd b. Eslem — EbûSinân ed-Dûelî — Ali" kanalıyla Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) onun öldürülmesini bildirmesi konusunda aynısını rivayet etmiştik.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ أَحْمَدُ بْنُ الْحَمَنِ الْقَاضِي، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ بْنُ دُحَيْمٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَارِمٍ بْنُ أَبِي غَزْزَةَ، أَخْبَرَنَا عُيَيْنُ اللَّهِ، وَأَبُو نُعَيْمٍ، وَثَابِتُ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ فِطْرِ بْنِ خَلِيفَةَ، قَالَ: وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَارِمٍ، حَدَّثَنَا عُيَيْنُ اللَّهِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْغَرِيرِ بْنُ سَبَاوٍ، قَالَ جَمِيعًا، عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ ثَعْلَبَةَ الْجَمَّانِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيًّا ﷺ عَلَى الْمِنْبَرِ وَهُوَ يَقُولُ: وَاللَّهِ إِنَّهُ لَعَهْدُ النَّبِيِّ ﷺ إِلَيَّ أَنْ الْأُمَّةَ سَتَغْدِرُ بِكَ بَعْدِي. لَفْظُ حَدِيثِ فِطْرِ.

قَالَ الْبُخَارِيُّ: ثَعْلَبَةُ بْنُ يَزِيدَ الْجَمَّانِيُّ فِيهِ نَظَرٌ لَا يُتَابَعُ عَلَيْهِ فِي حَدِيثِهِ هَذَا قُلْتُ: كَذًا قَالَ الْبُخَارِيُّ.

وَقَدْ رَوَيْنَاهُ بِإِسْنَادٍ آخَرَ عَنْ عَلِيٍّ إِنْ كَانَ مَحْفُوظًا.

Ebû Sa'lebe el-Himmânî der ki: Minber üzerinde Hz. Ali'nin: "Kendisinden sonra ümmetinin bana vefasızlık edeceği Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bana söylemiş olduğu sözlerden biridir" dediğini işittim.

Lafız Fitr'ın lafzıdır.

Buhârî der ki: "Sa'lebe b. Yezîd el-Himmânî hakkında tenkitler vardır. Bu hadisinin mutâbaâtı yoktur."

Şayet mahfûz bir hadis ise başka bir kanalla da bunu Ali'den rivayet ettik.↓

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرَّوَدْبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ بْنُ شَوْذَبٍ الْوَاسِطِيُّ، بِهَا، حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَبِي أَيْوُبَ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْزٍ، عَنْ هُشَيْمٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَالِمٍ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْأَزْدِيِّ، عَنْ عَلِيٍّ، قَالَ: إِنَّ مِمَّا عَهْدَ إِلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ الْأُمَّةَ سَتَغْدِرُ بِكَ بَعْدِي. فَإِنْ صَحَّ هَذَا فَيَحْتَمَلُ أَنْ يَكُونَ الْمُرَادُ بِهِ- وَاللَّهُ أَعْلَمُ- فِي خُرُوجِ مَنْ خَرَجَ عَلَيْهِ فِي إِمَارَتِهِ ثُمَّ لِي قَتْلُهُ.

Hz. Ali der ki: "Kendisinden sonra ümmetinin bana vefasızlık edeceği Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bana söylemiş olduğu sözlerden biridir."

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ شَيْبَانَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ غَفِيرٍ، حَدَّثَنَا خَفْصُ بْنُ عَمْرَانَ بْنُ الرَّشَاحِ، عَنْ السَّرِيِّ بْنِ يَحْيَى، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ: قَدِمْتُ دِمَشْقَ وَأَنَا أُرِيدُ الْغَزَا فَاتَيْتُ عَبْدَ الْمَلِكِ لِأَسْلَمَ عَلَيْهِ فَوَجَدْتُهُ فِي قُبَّةٍ عَلَى فَرَسٍ يَفُوقُ الْقَائِمَ وَالنَّاسَ. تَحْتَهُ سِمَاطَانِ فَلَمْتُ وَجَلَسْتُ فَقَالَ: يَا ابْنَ شِهَابٍ أَتَعْلَمُ مَا كَانَ فِي بَيْتِ الْمَقْدِسِ صَبَاحَ قُتِلَ ابْنُ أَبِي طَالِبٍ؟ قُلْتُ: نَعَمْ! قَالَ: هَلُمَّ، فَقُمْتُ مِنْ وَرَاءِ النَّاسِ حَتَّى أَتَيْتُ خَلْفَ الْقُبَّةِ وَحَوَّلَ وَجْهَهُ فَأَخْبَنِي عَلِيٌّ فَقَالَ: مَا كَانَ؟ قَالَ: فَقُلْتُ: لَمْ يُرْفَعْ حَجَرٌ فِي بَيْتِ الْمَقْدِسِ إِلَّا وَجِدَ تَحْتَهُ دَمٌ قَالَ: فَقَالَ لَمْ يَبْقَ أَحَدٌ يَعْلَمُ هَذَا غَيْرِي وَغَيْرِكَ وَلَا يُسَمِعَنَّ مِنْكَ. قَالَ: فَمَا تَحَدَّثْتُ بِهِ حَتَّى تُؤْفَى.

هكذا روي هذا في مقتل علي عليه السلام بهذا الإسناد. وروي بإسناد أصح من هذا عن الزهري أن ذلك كان من قتل الحسين بن علي عليه السلام.

İbn Şihâb der ki: Savaşa katılmak niyetiyle Dimaşk'a geldiğimde selam vermek için Abdulmelik'e uğradım. Onu bir çadırda adam boyunda olan minderler üzerinde otururken buldum. Önünde de iki sıra insan vardı. Selam verip oturdum. Bana: "Ey İbn Şihâb! Ali b. Ebî Tâlib'in öldürüldüğü günün sabahında Beytu'l-Makdis'te neler olduğunu biliyor musun?" diye sorunca: "Evet!" karşılığını verdim. Bana: "Benimle gel!" deyince oradakilerin arkasından geçip çadırın arka tarafına gittik. Arka tarafına geçtiğimizde yüzünü bana dönüp kibarca: "Ne oldu?" diye sordu. Ona: "Beytu'l-Makdis'te hangi taş kaldırılsa altından kan çıkıyordu" karşılığını verdiğimde: "İkimizden başka bunu bilen kimseler kalmadı. Sen de bunu kimseye anlatma" dedi. Abdulmelik ölene kadar da bunu kimselere söylemedim.

Hız. Ali'nin öldürülmesi konusunda bu isnâdla bu şekilde rivayet edilmiştir. Bundan daha sahih bir isnâdla Zührî'den nakledildiğine göre kan görülmesi olayı Hız. Hüseyin b. Ali'nin öldürülmesi üzerine gerçekleşmiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِسَيَادَةِ ابْنِ ابْنَتِهِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ وَإِصْلَاحِهِ
بَيْنَ فِئَتَيْنِ عَظِيمَتَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

**Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM), Torunu Hasan b. Ali b. Ebî
Tâlib'in Seyyid Olduğunu ve Müslümanlardan İki Büyük
Fırkanın Arasını Bulacağını Bildirmesi; Bunun Gerçekleşmesi**

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَغْفُوبَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حَدَّثَنَا
ابْنُ أَبِي عُمَرَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ أَبُو مُوسَى، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا بَكْرَةَ يَقُولُ:
رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَلَى الْمِنْبَرِ وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِلَى جَنْبِهِ وَهُوَ يُلْتَفِتُ إِلَى النَّاسِ
مَرَّةً وَآلِيهِ مَرَّةً وَيَقُولُ: ابْنِي هَذَا سَيِّدٌ وَلَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يُصْلِحَ بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ عَظِيمَتَيْنِ مِنَ
الْمُسْلِمِينَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ الْمَدِينِيِّ، وَغَيْرِهِ. عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ .

Ebû Bekre der ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem), Hasan b. Ali ile birlikte
minberin üzerinde gördüm. Bir Hasan'a, bir cemaate bakıyor ve: *"Bu oğlum
efendi biridir. Yüce Allah'ın onunla, Müslümanlardan iki büyük
topluluğun arasını bulacağını umuyorum"* diyordu.

Buhârî, *Sahîh*'de Ali b. el-Medîni ve başkaları kanalıyla Süfyân b.
Uyeyne'den rivayet etmiştir.¹

وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ الصَّفَّارِ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي قُمَاصٍ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ
الْوَلِيدِ، حَدَّثَنَا مُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ، عَنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ، قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ ضَمَّ الْحَسَنَ بْنَ
عَلِيٍّ إِلَيْهِ وَقَالَ: إِنَّ ابْنِي هَذَا سَيِّدٌ وَلَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يُصْلِحَ بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ .

قَالَ: وَأَخْبَرَنَا أَحْمَدُ، حَدَّثَنَا تَمَّامٌ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ، حَدَّثَنَا الْمُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ، فَذَكَرَهُ بِتَحْوِهِ
وَزَادَ: «عَظِيمَتَيْنِ» وَلَمْ يَذْكُرْ «ضَمَّهُ إِلَيْهِ» .

¹ Buhârî, *sulh* (53).

Ebû Bekre der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Hasan b. Ali'yi kucakladığını ve: *"Bu oğlum efendi biridir. Yüce Allah'ın onunla, Müslümanlardan iki topluluğun arasını bulacağını umuyorum"* buyurduğunu gördüm.¹

Mübârek b. Fadâle aynısını rivayet ederken *"İki büyük topluluk"* eklemesini yapar, ancak Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) onu kucakladığını zikretmez.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ وَآدَمُ قَالَا حَدَّثَنَا مُبَارَكٌ فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ، زَادَ آدَمُ: قَالَ الْحَسَنُ فَلَمَّا وَلِيَ مَا أَهْرَيْقَ فِي سَبِيلِهِ مَحْجَمَةً مِنْ دَمٍ .

Mübârek aynı isnâdla bu hadisin aynısını rivayet ederken: *"Hasan'ın hilafeti döneminde hacamatçının kabı kadar bile kan akmış değildir"* eklemesini yapar.²

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقَرِّيُّ. أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، وَمُسَدَّدٌ- وَاللَّفْظُ لِأَبِي الرَّبِيعِ- حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ زَيْدٍ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ، قَالَ: بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَخْطُبُ أَصْحَابَهُ يَوْمًا إِذْ جَاءَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ فَصَعِدَ إِلَيْهِ الْمِنْبَرَ فَضَمَّهُ إِلَيْهِ وَقَالَ أَلَا إِنَّ ابْنِي هَذَا سَيِّدٌ وَإِنَّ اللَّهَ ﷻ لَعَلَّهُ أَنْ يُصْلِحَ بِهِ بَيْنَ فِتْنَتَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ عَظِيمَتَيْنِ .

Ebû Bekre der ki: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına hutbe verirken Hasan b. Ali geldi ve yanına minbere çıktı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu kucagina alıp saçlarını okşadı ve: *"Bu oğlum efendi biridir. Yüce Allah'ın onunla, Müslümanlardan iki büyük topluluğun arasını bulacağını umuyorum"* buyurdu.³

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَلِيُّ بْنُ الْمُؤَمِّلِ الْمَاسَرَجِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ الْقُرَشِيُّ، حَدَّثَنَا الْأَنْصَارِيُّ، حَدَّثَنَا أَشْعَثُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أَبِي بَكْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ

¹ Ahmed, Müsned (5/49).

² Ahmed, Müsned (5/44).

³ Ahmed, Müsned (5/49).

قَالَ: «إِنَّ ابْنِي هَذَا سَيِّدٌ- يَعْنِي: الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ- وَإِنِّي أَرْجُو أَنْ يُصْلِحَ اللَّهُ بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ» .

Ebû Bekre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hasan b. Ali için: *"Bu oğlum efendi biridir. Yüce Allah'ın onunla, Müslümanlardan iki topluluğun arasını bulacağını umuyorum"* buyurdu.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنِ قَتَادَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَامِدٍ الْقَطَارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَبْدِ الْجُبَّارِ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْأَمَوِيُّ، عَنْ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُوَيْبَانَ، عَنْ جَابِرٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِلْحَسَنِ: «إِنَّ ابْنِي هَذَا سَيِّدٌ يُصْلِحُ اللَّهُ بِهِ بَيْنَ فِئَتَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ» .

Câbir der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hasan için: *"Bu oğlum efendi biridir. Yüce Allah onunla, Müslümanlardan iki topluluğun arasını bulacaktır"* buyurdu.²

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ بْنُ دُرُسْتَوَيْهِ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُوَيْبَانَ، حَدَّثَنَا سَلَمَةُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنِ ابْنِ سِيرِينَ، أَنَّ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ ﷺ قَالَ: لَوْ نَظَرْتُمْ مَا بَيْنَ جَابِرِ بْنِ جَابَلَقَ إِلَى جَابَلَقَ مَا وَجَدْتُمْ رَجُلًا جَدُّهُ نَبِيٌّ غَيْرِي وَغَيْرَ أَخِي وَإِنِّي أَرَى أَنْ تَجْتَمِعُوا عَلَى مُعَاوِيَةَ وَإِنْ أَدْرِي لَعَلَّهُ فِتْنَةٌ لَكُمْ وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ.

قَالَ مَعْمَرٌ: جَابِرُ بْنُ جَابَلَقَ الْمَغْرِبُ وَالْمَشْرِقُ.

İbn Sîrîn'in bildirdiğine göre Hasan b. Ali şöyle demiştir: "Câbars ile Câbalk arasına baksanız ben ve kardeşim gibi dedeleri peygamber olan başka birilerini bulamazsınız. Muâviye'nin hilafeti etrafında da bir araya gelmenizi uygun görüyorum. Bilmiyorum, belki de bu sizi denemek ve bir zamana kadar sizi imkânlardan faydalandırmak içindir."

Ma'mer der ki: "Câbars ve Câbalk, doğu ile batıdır."

¹ Bakın: Ahmed, Müsned (5/49).

² Buhârî (9/71).

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، حَدَّثَنَا مُجَالِدٌ، عَنْ الشَّعْبِيِّ. قَالَ يَعْقُوبُ: وَحَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، حَدَّثَنَا مُجَالِدٌ عَنْ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: لَمَّا صَالَحَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا وَقَالَ هُشَيْمٌ: لَمَّا سَلَّمَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْأَمْرَ إِلَى مُعَاوِيَةَ قَالَ لَهُ مُعَاوِيَةُ بِالنُّخِيلَةِ: قُمْ فَتَكَلَّمْ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّ أَكْبَسَ الْكَيْسِ النَّفَى. وَإِنْ أَعْجَزَ الْعَجْزِ الْفُجُورُ إِلَّا وَإِنَّ هَذَا الْأَمْرَ الَّذِي اخْتَلَفْتُ فِيهِ أَنَا وَمُعَاوِيَةُ حَقٌّ لِأَمْرِي كَانَ أَحَقُّ بِهِ أَوْ حَقٌّ لِي تَرَكْتُهُ لِمُعَاوِيَةَ إِرَادَةَ إِصْلَاحِ الْمُسْلِمِينَ وَحَقَّنَ دِمَائِهِمْ، وَإِنْ أَدْرِي لَعَلَّهُ فِتْنَةٌ لَكُمْ وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ ثُمَّ اسْتَغْفَرَ وَنَزَلَ.

Şa'bî der ki: Hasan b. Ali hilafet işini Muâviye'ye teslim edince, Nahîle'de Muâviye ona: "Kalk ve bu yönde bir konuşma yap" dedi. Bunun üzerine Hz. Hasan kalktı. Allah'a hamdu senâda bulunduktan sonra: "Sonrasına gelince; en güzel şey takva, en kötü şey de günaha bulaşmaktır. Muâviye ile ihtilaf ettiğimiz bu hilafet işi buna benden daha layık olan birinin hakkıdır veya benim hakkımdır. Ama Müslümanların ıslahı ve kan dökülmesini önlemek amacıyla bu işi Muâviye'ye bıraktım. **"Bilmem; belki bu gecikme sizi denemek ve bir süreye kadar geçindirmek içindir"**¹ dedi. Daha sonra istiğfar edip minberden indi.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، حَدَّثَنَا الْحَجَّاجُ بْنُ أَبِي مَنِيعٍ، حَدَّثَنَا جَدِّي، عَنْ الزُّهْرِيِّ، فَذَكَرَ قِصَّةَ فِي خُطْبَةِ مُعَاوِيَةَ، قَالَ: ثُمَّ قَالَ: قُمْ يَا حَسَنُ فَكَلِّمِ النَّاسَ. فَقَامَ حَسَنٌ فَتَشَهَّدَ فِي بَدِيهِهِ أَمْرٍ لَمْ يُرَوْ فِيهِ ثُمَّ قَالَ: أَمَّا بَعْدُ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ اللَّهَ هَذَاكُمْ بِأَوَّلِنَا وَحَقَّنَ دِمَاءَكُمْ بِآخِرِنَا وَإِنَّ لِهَذَا الْأَمْرِ مُدَّةً وَالدُّنْيَا دُولٌ وَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَالَ لِنَبِيِّهِ ﷺ: «قُلْ إِنْ أَدْرِي أَقْرَبُ أَمْ بَعِيدٌ مَا تُوعَدُونَ. إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ وَإِنْ أَدْرِي لَعَلَّهُ فِتْنَةٌ لَكُمْ وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ».

Zühri de bu olayı rivayet ederken Muâviye'nin yaptığı konuşmayı zikrettikten sonra şöyle devam eder: Sonra Muâviye: "Ey Hasan! Kalk ve bu yönde insanlara bir konuşma yap" dedi. Bunun üzerine Hz. Hasan kalktı. Kısa bir teşehhüd getirdikten sonra: "Sonrasına gelince; ey insanlar! Yüce Allah bizden daha önce gelenlerle sizi doğru yola erdirdi, sonradan

¹ Enbiyâ Sur. 111

gelenlerle de kanlarınızın dökülmesine engel oldu. Bu işin bir süresi var, dünyalık işler de el değiştirip durur. Yüce Allah, Resûlüne (sallallahu aleyhi vesellem): «Size vaad olunan şey yakın mı uzak mı, bilmiyorum. Doğrusu O, açığa vurulan sözü de bilir, gizlediklerinizi de bilir. Bilmem; belki bu gecikme sizi denemek ve bir süreye kadar geçindirmek içindir»¹ demesini emretmiştir.”

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِمُلْكِ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ، إِنَّ صَحَّ الْحَدِيثَ فِيهِ أَوْ
إِشَارَتِهِ إِلَى ذَلِكَ فِي الْأَحَادِيثِ الْمَشْهُورَةِ وَمَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

—Şayet Sahihse— Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Muâviye b. Ebî Süfyân'ın Sultanlığını Bildirmesi veya Buna İşaret Etmesi, Bu Konuda Peygamberliğe Dair İşaretler

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، وَأَبُو بَكْرِ الْقَاضِي، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَابِقٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُهَاجِرٍ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: قَالَ مُعَاوِيَةُ: وَاللَّهِ مَا حَمَلَنِي عَلَى الْخِلَافَةِ إِلَّا قَوْلُ النَّبِيِّ ﷺ لِي: «يَا مُعَاوِيَةُ إِنَّ مَلَكَتْ فَأُخْسِنَ».

Muâviye der ki: Vallahi hilafete soyunmamın nedeni Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bana: “Ey Muâviye! Başa geçersen insanlara iyi davran” demesinden başkası değildir.

İsmâil b. İbrâhîm zayıf biridir. Hadis âlimlerinin yanında da bu rivayet zayıftır, ancak şahitleri vardır.

إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ هَذَا ضَعِيفٌ عِنْدَ أَهْلِ الْمَعْرِفَةِ بِالْحَدِيثِ غَيْرَ أَنَّ لِهَذَا الْحَدِيثِ شَوَاهِدٌ مِنْهَا: حَدِيثُ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى بْنِ سَعِيدِ بْنِ الْعَاصِ، عَنْ جَدِّهِ سَعِيدٍ: أَنَّ مُعَاوِيَةَ أَخَذَ الْإِدَارَةَ فَتَبَعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَنَظَرَ إِلَيْهِ فَقَالَ لَهُ: يَا مُعَاوِيَةُ إِنَّ وَلِيَّتْ أَمْرًا فَاتَّقِ اللَّهَ وَاعْدِلْ. قَالَ: فَمَا زِلْتُ أَظُنُّ أَنَّي مُبْتَلَى بِعَمَلٍ لِقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ.

Amr b. Yahya b. Saîd b. el-Âs, dedesi Saîd'den bildiriyor: Muâviye su kabını alıp Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) peşinden gitti. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi

¹ Enbiyâ Sur. 109-111

(resellem) ona baktı ve: “Ey Muâviye! Olur da yönetici olursan Allah’a karşı takvalı, insanlara karşı adil ol” buyurdu. Bundan dolayı Muâviye: “Resûlullah’ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu sözünden dolayı yönetim işine maruz kalacağım günü bekleyip durdum” derdi.¹

وَمِنْهَا حَدِيثُ رَاشِدِ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّكَ إِنْ اتَّبَعْتَ عَوْرَاتِ النَّاسِ أَوْ عَثَرَاتِ النَّاسِ أَفْسَدْتَهُمْ- أَوْ كِدْتَ أَنْ تُفْسِدَهُمْ-». يَقُولُ أَبُو الدَّرْدَاءِ: كَلِمَةً سَمِعَهَا مُعَاوِيَةَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَفَعَلَ اللَّهُ بِهَا.

Muâviye der ki: Resûlullah’ın (sallallahu aleyhi vesellem): “İnsanların kusurlarının peşine düşersen onları bozarsın” veya: “Bozulmayla yüz yüze bırakırsın” buyurduğunu işittim.²

Ebu’d-Derdâ der ki: “Bu, Muâviye’nin Resûlullah’tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittiği ve Yüce Allah’ın, faydasına kıldığı bir sözdür.”

وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَسْكَرِيُّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ. (ح) وَأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِئٍ وَكَتَبَهُ لِي بِحَطِّهِ، حَدَّثَنَا الشَّرِيفُ بْنُ خُزَيْمَةَ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَزْزٍ، حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، عَنِ الْقَوَّامِ بْنِ خَوْشَبٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْخِلَافَةُ بِالْمَدِينَةِ وَالْمُلْكُ بِالشَّامِ.

Ebû Hureyre’nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): “Hilafet Medine’de, saltanat ise Şam’da olacaktır” buyurmuştur.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ النَّخَوِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمْرَةَ عَنْ زَيْدِ بْنِ وَاقِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا بُسْرُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو إِدْرِيسَ: عَائِدُ اللَّهِ الْخَوْلَانِيُّ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: يَتِمُّ أَنَا نَائِمٌ رَأَيْتُ عَمُودَ الْكِتَابِ اخْتِمْ مِنْ تَحْتِ رَأْسِي، فَظَنَنْتُ أَنَّهُ مَذْهُوبٌ بِهِ، فَأَتْبَعْتُهُ بِصَرِيٍّ فَعُمِدَ بِهِ إِلَى الشَّامِ، وَإِنَّ الْإِيمَانَ جِئِنَ تَقَعُ الْفِتْنَةُ بِالشَّامِ.

¹ Ahmed, Müsned (4/101) ve İbn Kesîr, el-Bidâye ve’n-nihâye (8/123).

² Ebû Dâvud, cdeb (4888).

هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ. وَرَوَى مِنْ وَحْدِهِ آخَرُ.

Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Resûlullah (ﷺ) şöyle buyurmuştur: "Ben uyurken Kitâb'ın direğinin (Kur'ân'ın hükümlerini ayakta tutan yönetimin) başımın altından alındığını gördüm. Tümden alınacağını düşünüp gözlerimle onu takip ettim. Ancak onu Şam'a goturdüklerini gördüm. Şunu bilin ki fitne anında iman Şam'da olacaktır."¹

İsnâdı sahihtir. Bir sonraki rivayette başka bir kanalla zikredilmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيه، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَاسِمِ مُحَمَّدُ بْنُ يَغْفُوتَ، أَخْبَرَنَا الْعَاسِمُ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ مَرْزِدٍ، أَخْبَرَنَا عُفَّةُ بْنُ عُثْمَانَ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ عَطِيَّةِ بْنِ قَبِيصٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنِّي رَأَيْتُ أَنَّ عَمُودَ الْكِتَابِ انْتَرَعَ مِنْ تَحْتِ وَسَادَتِي فَتَطَرْتُ فَإِذَا هُوَ نُورٌ سَاطِعٌ عَمِدَ بِهِ إِلَى الشَّامِ إِلَّا إِنْ الْإِيمَانَ إِذَا وَقَعَتِ الْفِتْنُ بِالشَّامِ».

Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (ﷺ) şöyle buyurmuştur: "Ben uyurken Kitâb'ın direğinin (Kur'ân'ın hükümlerini ayakta tutan yönetimin) yastığımın altından alındığını gördüm. Bakınca, parlak bir nur olduğunu ve onu Şam'a götürdüklerini gördüm. Şunu bilin ki fitne anında iman Şam'da olacaktır."²

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَغْفُوتُ ابْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ عَمْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ وَصَفْوَانُ بْنُ صَالِحٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ عَنْ يُونُسَ بْنِ مَسْرُورٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: فَذَكَرَهُ بِنَحْوِهِ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: «فَاتَّبَعْتُهُ بَصْرِي». وَزَادَ صَفْوَانُ: «حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ مَذْهُوبٌ بِهِ». وَقَالَ: إِنِّي أَوَّلْتُ أَنَّ الْفِتْنَ إِذَا وَقَعَتْ أَنَّ الْإِيمَانَ بِالشَّامِ.

قال: وَحَدَّثَنَا صَفْوَانُ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ حَدَّثَنَا عُقْبَةُ بْنُ مَعْدَانَ أَنَّهُ سَمِعَ سَلِيمَ ابْنَ عَامِرٍ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِثْلُ ذَلِكَ.

¹ Ahmed, Musned (5/199)

² Ahmed, Musned (4/198)

Başka bir kanalla Abdullah b. Amr'dan aynısı rivayet edilirken: *"Gözlerimle onu takip ettim"* ibaresi geçmektedir. Safvân da: *"Tümünden alınacağını düşündüm"* eklemesini yapıp sonunda: *"Bunu fitneler baş gösterdiğinde imanın Şam'da olacağına yordum"* der.¹

Başka bir kanalla Ebû Umâme de Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) aynısını rivayet etmiştir.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْقَاضِي، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ سُلَيْمَانَ الْجَمْعِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو ضَمْرَةَ مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ السُّلَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي قَيْسٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «رَأَيْتُ عَمُودًا مِنْ نُورٍ خَرَجَ مِنْ تَحْتِ رَأْسِي سَاطِعًا حَتَّى اسْتَقَرَّ بِالشَّامِ» .

Ömer b. el-Hattâb'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"(Uyurken) başımın altından, nur gibi parlayan bir direğin alınıp Şam'da dikildiğini gördüm"* buyurmuştur.²

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ يَسْرَانَ الْعَدَلِيُّ بِغَدَادَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرُ بْنُ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ صَفْوَانَ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ يَوْمَ صِفِّينَ: اللَّهُمَّ الْعَنْ أَهْلَ الشَّامِ، قَالَ: فَقَالَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: لَا تَسُبَّ أَهْلَ الشَّامِ جَمًّا غَفِيرًا فَإِنَّ بِهَا الْأَبْدَالَ فَإِنَّ بِهَا الْأَبْدَالَ فَإِنَّ بِهَا الْأَبْدَالَ .

Abdullah b. Safvân der ki: Sıffin savaşı sırasında adamın biri: "Allahımı! Şam ahalisine lanet et!" deyince, Hz. Ali adama: "Şamlıların tümüne toptan sövme! Zira Şam'da abdallar da var! Abdallar da var! Abdallar da var!" diye çıkıştı.³

¹ Bakın: Ahmed, Müsned (4/198).

² İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-nihâye (6/221).

³ İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-nihâye (6/221).

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ بِنَاسٍ مِنْ أُمَّتِهِ يَرْكَبُونَ الْبَحْرَ غُرَاةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَالْمُلُوكِ عَلَى الْأَسِرَّةِ وَشَهَادَتِهِ بِأَنْ أُمَّ حَرَامٍ بِنْتُ مِلْحَانَ مِنْهُمْ - وَتَصْدِيقِ اللَّهِ ﷻ قَوْلُهُ فِي زَمَنِ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ ...

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM), Ümmetinden Bazılarının Tahtlarına Kurulmuş Krallar Gibi Allah Yolunda Cihada Çıkacaklarını Bildirmesi ve Ümmü Harâm'ın Onlardan Biri Olduğunu Söylemesi, Yüce Allah'ın da Bunu Muâviye b. Ebî Süfyân Zamanında Gerçekleştirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بَغْدَادًا، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ بْنُ دُرُسْتَوَيْهِ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا ابْنُ بُكَيْرٍ، وَابْنُ قُتَيْبٍ قَالَا: حَدَّثَنَا مَالِكٌ. (ح) وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرِ، قَالَ: وَحَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ السَّلَامِ الْوَرَّاقُ. (ح) قَالَ: وَحَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عِيسَى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو الْحَرِثِيُّ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ، وَمُوسَى بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّهْلِيَّانِ، قَالُوا: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَدْخُلُ عَلَى أُمِّ حَرَامٍ بِنْتِ مِلْحَانَ فَتَطْعِمُهُ وَكَانَتْ أُمُّ حَرَامٍ تَحْتَ عِبَادَةِ بْنِ الصَّامِتِ فَدَخَلَ عَلَيْهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمًا فَأَطْعَمَتْهُ ثُمَّ جَلَسَتْ تَقْلِي رَأْسَهُ فَنَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ اسْتَيْقَظَ وَهُوَ يَضْحَكُ قَالَتْ: فَقُلْتُ: مَا يُضْحِكُكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: نَاسٌ مِنْ أُمَّتِي عُرِضُوا عَلَيَّ غُرَاةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَرْكَبُونَ ثَبَجَ هَذَا الْبَحْرِ مُلُوكًا عَلَى الْأَسِرَّةِ - أَوْ مِثْلَ الْمُلُوكِ عَلَى الْأَسِرَّةِ - يَشْكُ أَكُفَّهُمَا قَالَ: قَالَتْ: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! اذْغُ اللَّهُ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ فَدَعَا لَهَا ثُمَّ وَضَعَ رَأْسَهُ فَنَامَ ثُمَّ اسْتَيْقَظَ وَهُوَ يَضْحَكُ قَالَتْ: فَقُلْتُ: مَا يُضْحِكُكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «نَاسٌ مِنْ أُمَّتِي عُرِضُوا عَلَيَّ غُرَاةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ» - كَمَا قَالَ فِي الْأُولَى - قَالَتْ: فَقُلْتُ، يَا رَسُولَ اللَّهِ! اذْغُ اللَّهُ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ، قَالَ: «أَنْتِ مِنَ الْأُولَى» فَزَكَيْتُ أُمُّ حَرَامٍ بِنْتُ مِلْحَانَ الْبَحْرَ فِي زَمَانِ مُعَاوِيَةَ فَصَرِغَتْ عَنْ ذَاتِهَا جِئَ خَرَجَتْ مِنَ الْبَحْرِ فَهَلَكَتْ.

لَفْظُ حَدِيثِ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يُونُسَ، عَنْ مَالِكٍ. وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى.

Enes b. Mâlik bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ubâde b. es-Sâmit'le evli olan Ümmü Harâm binti Milhân'ın yanına girer, Ümmü Milhân da yemek ikramında bulunurdu. Bir defasında Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girince Ümmü Milhân ona yemek koydu. Yemekten sonra da oturup saçlarını temizlemeye başladı. Sonrasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) uyudu. Bir süre sonra gülerek uyandı. Ümmü Milhân ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Neden gülüyorsun?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Çünkü rüyamda, ümmetimden bazı insanların tahtlarına oturan krallar gibi Allah yolunda savaş için gemilere bindiklerini gördüm"* buyurdu. Ümmü Milhân: "Ey Allah'ın Resûlü! Yüce Allah'a dua et de beni onlardan kılsın" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu yönde ona dua etti.

Sonra başını koyup tekrar uyudu. Bir süre sonra yine gülerek uyanınca Ümmü Milhân: "Ey Allah'ın Resûlü! Neden gülüyorsun?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Rüyamda, ümmetimden bazı insanların Allah yolunda savaş için çıktıklarını gördüm"* diyerek bir önceki sözün aynısını söyledi. Ümmü Milhân: "Ey Allah'ın Resûlü! Yüce Allah'a dua et de beni onlardan kılsın" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sen bir öncekilerden olacaksın!"* buyurdu.

Muâviye zamanında Ümmü Harâm deniz savaşına çıktı. Ancak karaya çıktıktan sonra üzerine bindiği hayvandan düşüp öldü.

Lafız Yahya b. Yahya'nın lafzıdır. Buhârî, *Sahîh*'de Abdullah b. Yûsuf kanalıyla Mâlik'ten ve Müslim ise Yahya b. Yahya'dan rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا ابْنُ مِلْحَانَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ خَالَتِهِ أُمِّ حَرَامٍ بِنْتِ مِلْحَانَ أَنَّهَا قَالَتْ: نَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَرِيبًا مِنِّي ثُمَّ اسْتَيْقَظَ تَبَسَّمَ، قَالَتْ: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَا أَضْحَكَكَ؟ قَالَ: «نَاسٌ مِنْ أُمَّتِي غَرَضُوا عَلَيَّ يَرَكْبُونَ ظَهْرَ هَذَا الْبَحْرِ الْأَخْضَرِ كَالْمُلُوكِ عَلَى الْأَسِيرَةِ»، قَالَتْ: فَادْعُ اللَّهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ فَدَعَا لَهَا ثُمَّ نَامَ الثَّانِيَةَ، فَقَعَدَ مِثْلَ ذَلِكَ، فَقَالَتْ مِثْلَ قَوْلِهَا، فَأَجَابَهَا بِمِثْلِ جَوَابِهِ الْأَوَّلِ، قَالَتْ: فَادْعُ اللَّهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ، قَالَ: «أَنْتِ مِنَ الْأَوَّلِينَ». فَخَرَجْتُ مَعَ زَوْجِهَا عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ

¹ Buhârî, *cihâd* (3) ve Müslim, *imâret* (49).

غَارِيَّةٌ أَوَّلَ مَا رَكِبَ الْمُسْلِمُونَ الْبَحْرَ مَعَ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ فَلَمَّا انْصَرَفُوا مِنْ غَزَاتِهِمْ قَافِلِينَ فَتَرَلُّوا الشَّامَ فَقُرِبَتْ إِلَيْهَا دَابَّةٌ لَتَرْكَبَهَا فَصَرَعَتْهَا فَمَاتَتْ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يُوسُفَ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رُمْحٍ كِلَاهُمَا عَنِ اللَّيْثِ .

Enes b. Mâlik, teyzesi Ümmü Harâm binti Milhân'dan bildiriyor: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımda uyudu. Bir ara gülerek uyandı. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Neden gülüyorsun?" diye sorduğumda: "*Rüyamda, ümmetimden bazı insanların tahtlarına oturan krallar gibi (Allah yolunda savaş için) şu yeşil denizde gemilere bindiklerini gördüm*" buyurdu. Ona: "Yüce Allah'a dua et de beni onlardan kılsın" dediğimde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunun için dua etti ve başını koyup tekrar uyudu.

Bir süre sonra yine aynı şekilde kalktı. Ona sebebini sorduğumda aynı şeyi söyledi. Ona: "Yüce Allah'a dua et de beni onlardan kılsın" dediğimde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Sen bir öncekilerden olacaksın!*" buyurdu.

Enes b. Mâlik der ki: Daha sonraları Muâviye b. Ebî Süfyân zamanında, Müslümanların ilk deniz savaşına çıktıkları sırada Ümmü Milhân da kocası Ubâde b. es-Sâmit ile birlikte bu sefere katıldı. Savaş sonrası dönüşte Şam'a uğradılar. Ümmü Milhân binmesi için getirilen deveden düşüp öldü.

Buhârî, *Sahîh*'de Abdullah b. Yûsuf kanalıyla Leys'ten ve Müslim de Muhammed b. Rumh kanalıyla Leys'ten rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَائِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ خَمْزَةَ، حَدَّثَنَا ثَوْرُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ عُمَيْرِ بْنِ الْأَسْوَدِ الْعَنْسِيِّ، أَنَّهُ حَدَّثَهُ أَنَّهُ أَتَى عُبَادَةَ بْنَ الصَّامِتِ، وَهُوَ بِسَاحِلِ جَمُصَ وَهُوَ فِي بِنَاءٍ لَهُ وَمَعَهُ امْرَأَتُهُ أُمُّ حَرَامٍ.

قَالَ عُمَيْرٌ: فَحَدَّثَنَا أُمُّ حَرَامٍ أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «أَوَّلُ جَيْشٍ مِنْ أُمَّتِي يَغْزُونَ الْبَحْرَ قَدْ أُوجِبُوا». قَالَتْ أُمُّ حَرَامٍ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَا فِيهِمْ؟ قَالَ: «أَنْتِ فِيهِمْ»،

¹ Buhârî, *cihâd* (3) ve Müslim, *imâret* (162).

قَالَتْ: ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَوَّلُ جَيْشٍ مِنْ أُمَّتِي يَغْزُونَ مَدِينَةَ قَيْصَرَ مَغْفُورٌ لَهُمْ»،
 قَالَتْ أُمُّ حَرَامٍ: أَنَا فِيهِمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: لَا! قَالَ ثَوْرٌ: سَمِعْتُهُ يُحَدِّثُ بِهِ وَهُوَ فِي
 الْبَحْرِ. قَالَ هِشَامٌ رَأَيْتُ قَبْرَهَا وَوَقَفْتُ عَلَيْهِ بِالسَّاحِلِ بِقَائِسٍ سَنَةَ إِحْدَى وَتِسْعِينَ. وَقَالَ
 غَيْرٌ: بِقَرْيَسٍ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ يَزِيدَ الدَّمَشْقِيِّ، عَنْ يَحْيَى بْنِ حَمْرَةَ .

Umeyr b. el-Esved el-Ansî bildiriyor: Humus sahilinde bulunan Ubâde b. es-Sâmit'in yanına geldim. Orada kendine ait bir binadaydı ve yanında karısı Ümmü Harâm vardı. Ümmü Harâm bize şunu anlattı: "Resûlullah'ın (ﷺ): «Ümmetimden deniz savaşına çıkacak ilk ordunun içindekilere (cennet) vacip olmuştur» buyurduğunu işittim. «Ey Allah'ın Resûlü! Ben onlardan biri miyim?» diye sorduğumda, Resûlullah (ﷺ): «Sen de onlardan birisin» karşılığını verdi ve: «Ümmetimden Kaysar şehrine savaş çıkacak ilk ordunun içinde bulunanlar bağışlanmıştır» buyurdu. «Ey Allah'ın Resûlü! Ben onlardan biri miyim?» diye sorduğumda, Resûlullah (ﷺ): «Hayır» karşılığını verdi."

Ravi Sevr der ki: "Hâlid'in bunu denizdeyken naklettiğini işittim."

Ravi Hişâm der ki: "Hicri doksan bir yılında Kâkîs'deki sahilde Ümmü Haram'ın mezarını gördüm ve yanında durdum."

Başkası ise yer adını "Karkîs" olarak zikretmiştir.

Buhârî, *Sahîh*'de İshâk b. Yezîd es-Sekafî kanalıyla Yahya b. Hamza'dan rivayet etmiştir.¹

¹ Buhârî, *cihâd* 93 (2924).

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِتَكَلُّمِ رَجُلٍ مِنْ أُمَّتِهِ بَعْدَ
مَوْتِهِ مِنْ خَيْرِ التَّابِعِينَ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

**Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM), Tâbiûnun En Hayırlılarından
Olan Ümmetinden Bir Adamın Öldükten Sonra Konuşacağını
Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi**

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِغَدَادَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ
الْوَرَّاقُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ رَبِيعِ بْنِ
جِرَاشٍ، قَالَ: أَتَيْتُ فَقِيلَ لِي: إِنَّ أَخَاكَ قَدْ مَاتَ فَجِئْتُ فَوَجَدْتُ أَخِي مُسَجًى عَلَيْهِ ثَوْبٌ
فَأَنَا عِنْدَ رَأْسِهِ أَسْتَغْفِرُ لَهُ وَأَتَرَحَّمُ عَلَيْهِ إِذْ كَشَفَ الثَّوْبَ عَنْ وَجْهِهِ، فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكَ،
فَقُلْتُ: وَعَلَيْكَ فَقُلْنَا سُبْحَانَ اللَّهِ أَبَعَدَ الْمَوْتِ؟ قَالَ: بَعْدَ الْمَوْتِ. إِنِّي قَدِمْتُ عَلَى اللَّهِ-
ﷻ بَعْدَكُمْ فَتَلَقَّيْتُ بِرُوحٍ وَرِيحَانٍ وَرَبِّ غَيْرِ غَضْبَانَ وَكَسَانِي ثِيَابًا خَضْرَاءَ مِنْ سُندُسٍ
وَأَسْتَبْرَقٍ وَوَجَدْتُ الْأَمْرَ أَيْسَرَ مِمَّا تَظُنُّونَ وَلَا تَتَكَلَّمُوا إِنِّي اسْتَأْذَنْتُ رَبِّي- ﷻ أَنْ أَخْبِرَكُمْ
وَأُبَشِّرَكُمْ فَأَحْمِلُونِي إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَدْ عَهْدَ إِلَيَّ أَنْ لَا أَبْرَحَ حَتَّى أَلْقَاهُ، ثُمَّ طَفَيْ كَمَا
هُوَ.

هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ لَا يَشُكُّ حَدِيثِي فِي صِحَّتِهِ.

Rib'î b. Hirâş der ki: Yanıma gelip: "Kardeşin öldü!" dediklerinde hemen yanına gittim. Vardığımda üzerini bir örtüyle örtmüşlerdi. Başucunda oturup ona bağışlanma ve rahmet dilerken kardeşim yüzünden örtüyü çekti ve: "es-Selâmu aleyke" dedi. Ben: "Ve aleykel" karşılığını verdim. Şaşkınlık içinde: "Sübhânallah! Öldükten sonra mı konuşuyorsun?" dediğimizde, kardeşim: "Evet, öldükten sonra! Sizden ayrılıp Yüce Allah'ın huzuruna çıktığımda kokularla, çiçeklerle ve bana öfkeli olmayan bir Rab ile karşılaştım. Rabbim bana ince ve kalın ipek kumaştan yeşil giysiler giydirdi. Ölümün sizin düşündüğünüzden daha kolay olduğunu gördüm, ancak tümünden buna güvenmeyin. Size bunun müjdesi ile haberini vermek için Rabbimden izin almıştım. Beni hemen gömüp Resûlullah'a (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) ulaştırın! Zira onunla görüşünceye kadar yerinden ayrılmayacağını söylemişti" dedi ve ruhunu teslim etti.

İsnâdı hiçbir hadisçinin şüphe etmeyeceği şekilde sahihtir.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، حَدَّثَنَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرِ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يُوسُفَ الْأَزْرَقُ، عَنِ الْمَسْعُودِيِّ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ رَبِيعِ بْنِ جِرَاشٍ. قَالَ: تُوُفِّيَ أَخِي وَكَانَ أَصُومَنَا فِي الْيَوْمِ الْحَارِّ وَأَقُومَنَا فِي اللَّيْلَةِ الْبَارِدَةِ، قَالَ: فَجِئْتُهُ وَخَرَجْتُ فِي شِرَاءٍ كَفَنِهِ، فَرَجَعْتُ إِلَيْهِ- أَوْ قَالَ: الْبَيْتِ- وَقَدْ كَشَفَ الثَّوْبَ عَنْ وَجْهِهِ، وَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ. فَقُلْنَا: أَبْعَدَ الْمَوْتِ؟ قَالَ: نَعَمْ إِنِّي قَدِمْتُ عَلَى رَبِّي بَعْدَكُمْ فَتَلَقَّانِي بِرُوحٍ وَرِيحَانٍ وَرَبِّ غَيْرِ غَضَبَانَ وَكَسَانِي ثِيَابًا خَضْرَاءَ مِنْ سُندُسٍ وَاسْتَبْرَقٍ وَأَنِّي لَقِيتُ مُحَمَّدًا ﷺ وَقَدْ أَقْسَمَ أَنْ لَا يَنْزَحَ حَتَّى آتِيَهُ فَعَجَّلُوا بِي وَلَا تَجِسُّونِي وَالْأَمْرُ أَيْسَرُ مِنِّي فِي أَنْفُسِكُمْ وَلَا تَغْتَرُّوا. قَالَ: فَمَا شَبَّهْتُ نَفْسَهُ عِنْدَ ذَلِكَ إِلَّا حَصَاةَ أَلْقَيْتُهَا فِي مَاءٍ فَرَسَبَتْ.

قَالَ: فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِعَائِشَةَ، فَقَالَتْ: قَدْ بَلَغْنَا أَنَّهُ سَيَكُونُ فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ رَجُلٌ يَتَكَلَّمُ

بَعْدَ مَوْتِهِ .

Rib'î b. Hirâş der ki: Aşırı sıcak günlerde hepimizden fazla oruç tutan, soğuk gecelerde hepimizden fazla gece namazına kalkan kardeşim öldü. Yanına geldikten sonra ona kefen satın almak için çıktım. Yanına eve döndüğümde yüzündeki örtüyü kaldırdı ve: "es-Selâmu aleykum" diye bizlere selam verdi. Şaşkınlık içinde: "Öldükten sonra mı konuşuyorsun!" dediğimizde şu karşılığı verdi: "Evet! Sizden ayrılıp Yüce Allah'ın huzuruna çıktığımda kokularla, çiçeklerle ve bana öfkeli olmayan bir Rab ile karşılaştım. Rabbim bana ince ve kalın ipek kumaştan yeşil giysiler giydirdi. Muhammed'le de (sallallahu aleyhi ve sellem) karşılaştım. Yanına dönene kadar da yerinden ayrılmayacağına dair yemin etti. Onun için beni bekletmeden defnedin. Ölümün de sizin düşündüğünüzden daha kolay olduğunu gördüm, ancak bu durum sizi aldatmasın."

Bunun dedikten sonra ruhunun çıkışını çakıl taşının suya atılıp batmasına benzettim. Bu olayı Hz. Âişe'ye anlattığımda: "Bu ümmetten birinin öldükten sonra konuşacağı bize bildirilmişti" dedi.¹

¹ Ebû Nuaym, *Hilye* (4/367).

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا حَدَّثَنَا سَرِيجُ بْنُ يُونُسَ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ نَافِعٍ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْغَطَفَانِيُّ وَحَفْصُ بْنُ يَزِيدَ قَالَا بَلَّغْنَا ابْنَ جِرَاشٍ كَانَ خَلَفَ أَنْ لَا يَضْحَكَ أَبَدًا حَتَّى يَعْلَمَ هُوَ فِي الْجَنَّةِ أَوْ فِي النَّارِ فَمَكَثَ كَذَلِكَ لَا يَرَاهُ أَحَدٌ يَضْحَكُ حَتَّى مَاتَ. فَذَكَرَ نَحْوَ حَدِيثِ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: فَبَلَغَ ذَلِكَ عَائِشَةَ رضي الله عنها. فَقَالَتْ: صَدَقَ أَخُو بَنِي عَبْسٍ- رَحِمَهُ اللَّهُ- سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: يَتَكَلَّمُ رَجُلٌ مِنْ أُمَّتِي بَعْدَ الْمَوْتِ مِنْ خَيْرِ التَّائِبِينَ.

Ali b. Ubeydillah el-Ğatafânî ve Hafs b. Yezîd derler ki: "Bize bildirilene göre İbn Hirâş, cennetlik mi yoksa cehennemlik mi olduğunu öğrenmeden gülmeyeceğine dair yemin etmişti. Bu şekilde ölene kadar da güldüğünü kimseler görmedi...."

Sonrasında ravi, Abdulmelik b. Umeyr'in rivayetinin aynısını zikreder. Ancak sonunda şöyle geçer: Hz. Âişe bundan haberdar olunca şöyle dedi: "Abs oğullarından olan adam doğru söylemiş! Zira Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem): «Ümmetimden, tâbiûnun en hayırlılarından olan bir adam ölümünden sonra konuşur» buyurduğunu işittim."

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنِ قَتَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ السَّرَّاجُ، حَدَّثَنَا مُطَيِّنٌ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَسَنِ التَّغْلِبِيُّ، حَدَّثَنَا شَرِيكٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ رَبِيعٍ، قَالَ: مَاتَ الرَّبِيعُ فَسَجَّيْتُهُ فَضَحِكَ فَقُلْتُ: يَا أَخِي أَحْيَاةَ بَعْدَ الْمَوْتِ؟! قَالَ: لَا وَلَكِنِّي لَقِيتُ رَبِّي- ﷻ- فَلَقَّنِي بِرُوحٍ وَرِيحَانٍ وَوَجْهِ غَيْرِ غَضْبَانَ فَقُلْتُ: كَيْفَ رَأَيْتَ الْأَمْرَ؟ قَالَ: يَسِيرٌ وَلَا تَغْتَرُّوا. قَالَ فَذَكَرَ لِعَائِشَةَ قَالَتْ: صَدَقَ رَبِيعِي. سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مِنْ أُمَّتِي مَنْ يَتَكَلَّمُ بَعْدَ الْمَوْتِ.

Rib'î der ki: (Kardeşim) Rab' öldüğünde üzerini örttüm. Ancak gülünce: "Kardeşim! Öldükten sonra geri mi dirildin?" dedim. "Hayır! Ama Rabbim beni hoş kokular, çiçekler ve güler bir yüzle karşıladı" karşılığını verdi. Ona: "Ölüm sonrasını nasıl gördün?" diye sorduşumda: "Kolay, ama bu durum sizi aldatmasın" dedi.

Ravi der ki: Bu olay Hz. Âişe'ye zikredilince: "Rib'i doğru söylemiş! Zira Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem): «Ümmetinden öldükten sonra konuşacaklar vardır» buyurduğunu işittim" dedi.¹

بَابُ مَا رُوِيَ فِي إِخْبَارِهِ بِقَتْلِ نَقَرٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ
ظُلْمًا بِعَدْرَاءَ مِنْ أَرْضِ الشَّامِ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VE SELLEM), Şam'ın Azrâ Bölgesinde Müslümanlardan Bir Grubun Haksız Yere Öldürüleceğini Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا ابْنُ بُكَيْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ لَهْيَعَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْخَارِثُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زُرَّيْرِ الْعَافِقِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ يَقُولُ: يَا أَهْلَ الْعِرَاقِ سَيُقْتَلُ مِنْكُمْ سَبْعَةُ نَقَرٍ بِعَدْرَاءَ مِنْهُمْ كَمَثَلِ أَصْحَابِ الْأَخْذُودِ فَقَتِلَ حُجْرٌ وَأَصْحَابُهُ . قَالَ يَعْقُوبُ قَالَ أَبُو نُعَيْمٍ: ذَكَرَ زِيَادُ بْنُ سُمَيَّةَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَلَى الْمِنْبَرِ فَقَبَضَ حُجْرًا عَلَى الْحَصْبَاءِ ثُمَّ أَرْسَلَهَا وَحَصَبَتْ مِنْ حَوْلِهِ زِيَادًا فَكَتَبَ إِلَى مُعَاوِيَةَ أَنَّ حُجْرًا حَصَبَنِي وَأَنَا عَلَى الْمِنْبَرِ فَكَتَبَ إِلَيْهِ مُعَاوِيَةُ أَنْ يَحْمِلَ إِلَيْهِ حُجْرًا فَلَمَّا قَرُبَ مِنْ دِمَشْقَ بَعَثَ مَنْ يَتَلَقَّاهُمْ فَالتَقَى مَعَهُمْ بِعَدْرَاءَ فَقَتَلَهُمْ .
قُلْتُ: عَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لَا يَقُولُ مِثْلَ هَذَا إِلَّا بِأَنْ يَكُونَ سَمِعَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ . وَقَدْ رَوَى عَنْ عَائِشَةَ بِإِسْنَادٍ مُرْسَلٍ مَرْفُوعًا .

Abdullah b. Zureyr el-Ğâfikî der ki: Ali b. Ebî Tâlib'in: "Ey Irak ahhalisi! Sizden yedi kişi Azrâ'da öldürülecektir. Durumları da (ateşe atılarak öldürülen) Ashâb-ı Uhdûd'a benzemektedir" dediğini işittim. Hz. Ali'nin dediği gibi söz konusu yerde Hucr ve arkadaşları öldürüldü.²

Ebû Nuaym der ki: Ziyâd b. Sumeyye minberde Ali b. Ebî Tâlib aleyhinde konuşunca Hucr yerden bir avuç taş aldı, ancak atmadan geri yerine bıraktı. Yanındakiler ise avuçlarıyla yerden aldıkları taşları Ziyâd'a attılar. Ziyâd,

¹ Bakın: Ebû Nuaym, *Hilye* (4/367).

² İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/225-226) ve Fesevî, *el-Ma'rife ve't-târih* (3/321).

Muâviye'ye: "Minberin üzerindeyken Hucr beni taşıladı" şeklinde bir mektup yazınca, Muâviye, Hucr'u yakalayıp yanına göndermesini söyledi. Onu getirenler Şam'a yaklaştıklarında Muâviye onları karşılamak için birilerini gönderdi. Azrâ denen yerde karşılaştıklarında ise Hucr ve arkadaşlarını öldürdüler.

Hz. Ali bu konuda Resûlullah'tan (ﷺ) bir şey duymamış olsaydı Hucr ve arkadaşları hakkında böylesi bir sözü söylemezdi. Bu olay Hz. Âişe'den mürsel bir isnâdla merfû olarak da rivayet edilmiştir.↓

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا حَزْمَةُ، أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنَا ابْنُ لَهَيْجَةَ، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ، قَالَ: دَخَلَ مُعَاوِيَةُ عَلَى عَائِشَةَ فَقَالَتْ: مَا حَمَلَكَ عَلَى قَتْلِ أَهْلِ عَذْرَاءَ: حُجْرٍ وَأَصْحَابِهِ فَقَالَ: يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ إِنِّي رَأَيْتُ قَتْلَهُمْ صَلَاحًا لِلْأُمَّةِ، وَإِنَّ بَقَاءَهُمْ فَسَادٌ لِلْأُمَّةِ فَقَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: سَيُقْتَلُ بِعَذْرَاءَ نَاسٌ يَفْضُبُ اللَّهُ لَهُمْ، وَأَهْلُ السَّمَاءِ .

Ebu'l-Esved der ki: Hz. Âişe yanına giren Muâviye'ye: "Azrâ ahalisi olan Hucr ve arkadaşlarını neden öldürdün?" dedi. Muâviye: "Ey müminlerin annesi! Öldürülmelerinin ümmetin maslahatına olacağını, hayatta kalmalarının ise ümmetin fesadına yol açacağını düşündüm" karşılığını verince, Âişe: "Resûlullah'ın (ﷺ): «Azrâ'da öyle kişiler öldürülecek ki Allah ve semadakiler onlar için öfkelenenecektir» buyurduğunu işittim" dedi.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَاصِمٍ حَدَّثَنَا حَمَادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ السُّسَيْبِ، عَنْ مَرْوَانَ بْنِ الْحَكَمِ، قَالَ: دَخَلْتُ مَعَ مُعَاوِيَةَ عَلَى أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ عَائِشَةَ، فَقَالَتْ: يَا مُعَاوِيَةُ قَتَلْتَ حُجْرًا وَأَصْحَابَهُ وَفَعَلْتَ الَّذِي فَعَلْتَ أَمَا خَشِيتَ أَنْ اخْتَبَأَ لَكَ رَجُلًا يَقْتُلُكَ؟ فَقَالَ: لَا. إِنِّي فِي تَيْبٍ أَمَانٍ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ الْإِيمَانُ قَيْدُ الْفَتَكِ لَا يَفْتِكُ مُؤْمِنٌ يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ. كَيْفَ أَنَا فِيمَنْ سِوَى ذَلِكَ مِنْ حَاجَاتِكَ وَأَمْرِكَ؟ قَالَتْ: صَالِحٌ. قَالَ: فَدَعِينِي وَحُجْرًا حَتَّى نَلْتَقِيَ عِنْدَ رَبِّنَا .

Mervân b. el-Hakem der ki: Muâviye ile birlikte müminlerin annesi Âişe'nin yanına girdik. Hz. Âişe: "Ey Muâviye! Hucr ve arkadaşlarını öldürdün! Malum şeyleri yaptın! Seni öldürmek için bir adamı pusuya

yatırmamdan korkmuyor musun?” deyince, Muâviye: “Hayır! Zira emanın olduğu bir evdeyiz. Ey müminlerin annesi! Resûlullah'ın da (sallallahu aleyhi vesellem): «İman haksız yere öldürmeye engeldir. Mümin biri (haksız yere) öldürülemez» buyurduğunu işittim” karşılığını verdi ve: “Bunun dışında ihtiyaçların ve diğer işlerin konusunda nasılım?” diye sordu. Âişe: “İyisin!” karşılığını verince, Muâviye: “O zaman Hucr ile aramda olanları Rabbimizin huzuruna çıkacağımız zamana bırak” dedi.¹

بَابُ مَا رُوِيَ فِي إِخْبَارِهِ نَفَرًا مِنْ أَصْحَابِهِ بِأَنَّهُمْ مَوْتًا فِي النَّارِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM), Ashâbından Bir Gruba İçlerinden En Son Ölecek Kişinin Cehennemde (veya Ateşte) Olacağını Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِغَدَادَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذٍ، حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي مَسْلَمَةَ، عَنْ أَبِي نَضْرَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِعَشْرَةٍ فِي بَيْتٍ مِنْ أَصْحَابِهِ: آخِرُكُمْ مَوْتًا فِي النَّارِ. فِيهِمْ: سَمُرَةُ بْنُ جُنْدُبٍ. قَالَ أَبُو نَضْرَةَ: فَكَانَ سَمُرَةُ آخِرُهُمْ مَوْتًا. رَوَاهُ ثِقَاتٌ إِلَّا أَنَّ أَبَا نَضْرَةَ الْعَبْدِيُّ لَمْ يَثْبُتْ لَهُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ سَمَاعٌ. فَاللَّهُ أَعْلَمُ وَرُويَ مِنْ وَجْهِ آخَرٍ مَوْصُولًا عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.

Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir evde bulunan ashâbından on kişiye: “İçinizden en son ölecek kişi ateşte (veya cehennemde)dir” buyurdu. Bu on kişinin içinde Semure b. Cundub de vardı.

Ebû Nadra der ki: “Bu on kişinin içinden en son Semure b. Cundub öldü.”

Ravileri güvenilir. Ancak Ebû Nadra el-Abdî'nin Ebû Hureyre'den bir şey işitmişliği sabit değildir. Başka bir kanalla Ebû Hureyre'den mevsûl olarak ta rivayet edilmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ حَكِيمٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ عُيَيْنٍ، عَنْ الْحَسَنِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ

¹ İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-nihâye (6/226).

حَكِيمِ الضَّبِّيِّ. قَالَ: كُنْتُ أَمُرُّ بِالْمَدِينَةِ فَأَلْقَى أَبَا هُرَيْرَةَ فَلَا يَتَدَأُ بِشَيْءٍ يَسْأَلُنِي حَتَّى يَسْأَلَنِي عَنْ سَمُرَةَ فَإِذَا أَخْبَرْتُهُ بِحَيَاتِهِ وَصِحَّتِهِ فَرِحَ فَقَالَ: إِنَّا كُنَّا عَشْرَةَ فِي يَثِيبٍ وَأَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَامَ فِينَا فَتَنَظَّرَ فِي وَجْهِهِ وَأَخَذَ بِعِضَادَتِي الْبَابِ ثُمَّ قَالَ آخِرُكُمْ مَوْتًا فِي النَّارِ فَقَدْ مَاتَ مِنَّا ثَمَانِيَةٌ وَلَمْ يَبْقَ غَيْرِي وَغَيْرُهُ فَلَيْسَ شَيْءٌ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَكُونَ ذُقْتُ الْمَوْتَ

Enes b. Hakîm ed-Dabbî der ki: Medine'ye uğrayıp da Ebû Hureyre ile karşılaştığımda her şeyden önce bana Semure b. Cundub'u sorardı. Hayatta ve sağlığının yerinde olduğunu söylediğimde sevinir ve şöyle derdi: "Bir evde on kişiydik. Resûlullah (ﷺ) kalkıp yüzümüze baktı, sonra kapı kanadından tuttu ve: «İçinizden en son ölecek kişi ateşte (veya cehennemde)dir» buyurdu. Orada bulunan on kişiden sekizi öldü. Geriye benden ve Semure'den başka kimse kalmadı. Şu an en çok istediğim şey de ondan önce ölmemdir."

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَفْيَانَ، حَدَّثَنَا الْحَجَّاجُ بْنُ الْمِنْهَالِ، حَدَّثَنَا حَمَادُ بْنُ عُلَيٍّ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَوْسِ بْنِ خَالِدٍ قَالَ: كُنْتُ إِذَا قَدِمْتُ عَلَى أَبِي مَحْذُورَةَ سَأَلَنِي عَنْ سَمُرَةَ وَإِذَا قَدِمْتُ عَلَى سَمُرَةَ سَأَلَنِي عَنْ أَبِي مَحْذُورَةَ فَقُلْتُ لِأَبِي مَحْذُورَةَ مَالِكٌ إِذَا قَدِمْتُ عَلَيْكَ سَأَلْتَنِي عَنْ سَمُرَةَ وَإِذَا قَدِمْتُ عَلَى سَمُرَةَ سَأَلَنِي عَنْكَ فَقَالَ: إِنِّي كُنْتُ أَنَا وَسَمُرَةُ وَأَبُو هُرَيْرَةَ فِي يَثِيبٍ فَجَاءَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ: آخِرُكُمْ مَوْتًا فِي النَّارِ، فَمَاتَ أَبُو هُرَيْرَةَ ثُمَّ مَاتَ أَبُو مَحْذُورَةَ ثُمَّ سَمُرَةُ.

وَرُويَ مِنْ وَجْهِ آخَرَ ذَكَرَ فِيهِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرِو بَدَلَ أَبِي مَحْذُورَةَ. وَالْأَوَّلُ أَصَحُّ.

Evs b. Hâlid der ki: Ebû Mahzûre'nin yanına gittiğimde bana Semure'yi, Semure'nin yanına gittiğimde ise bana Ebû Mahzûre'yi sorardı. Ebû Mahzûre'ye: "Neden yanına geldiğimde bana Semure'yi soruyorsun? Zira Semure'nin yanına gittiğimde o da bana seni soruyor?" dediğimde: "Ben, Semûre ve Ebû Hureyre bir evdeydik. Resûlullah (ﷺ) geldi ve: «İçinizden en son ölecek kişi ateşte (veya cehennemde)dir» buyurdu" karşılığını verdi. İçlerinden önce Ebû Hureyre öldü. Sonra Ebû Mahzûre, sonra da Semure öldü.

Başka bir kanalla rivayet edilirken Ebû Mahzûre'nin yerine Abdullah b. Amr zikredilmiştir, ancak ilk rivayet daha sahihtir.

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهَ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ طَاوُوسٍ وَغَيْرَهُ يَقُولُونَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ هُرَيْرَةُ وَلِسْمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ وَلِرَجُلٍ آخَرَ: آخِرُكُمْ مَوْتًا، فِي النَّارِ فَمَاتَ الرَّجُلُ قَبْلَهُمْ وَبَقِيَ أَبُو هُرَيْرَةَ بِالْمَدِينَةِ فَكَانَ إِذَا أَرَادَ الرَّجُلُ أَنْ يَغِيظَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: مَاتَ سَمُرَةُ بْنُ جُنْدُبٍ يَعْنِي فَإِذَا سَمِعَهُ غَضِبَ عَلَيْهِ، وَصَعِقَ وَمَاتَ أَبُو هُرَيْرَةَ قَبْلَ سَمُرَةَ فَقَتَلَ سَمُرَةَ بَشَرًا كَثِيرًا.

هَذَا مُرْسَلٌ وَهُوَ يُؤَكِّدُ مَا قَبْلَهُ.

Ma'mer der ki: İbn Tâvus ve başkasının şöyle dediğini işittim: Resûlullah (sallallahu aleyhi ve aleyhi), Ebû Hureyre, Semure b. Cundub ve başka bir adama: "İçinizden en son ölecek kişi ateşte (veya cehennemde)dir" buyurdu. Adam Ebû Hureyre ve Semure'den önce öldü. Bundan dolayı Medine'de bulunan Ebû Hureyre'yi biri kızdırmak istediği zaman ona: "Semure b. Cundub öldü!" derdi. Ebû Hureyre bunu duyunca da düşüp bayılırdı. Ebû Hureyre, Semure'den önce vefat etti. Semure ise çok kişiyi öldürdü.

Mürsel bir rivayettir ve önceki rivayetleri desteklemektedir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا عَامِرُ بْنُ أَبِي عَامِرٍ قَالَ كُنَّا فِي مَجْلِسِ يُونُسَ بْنِ عُيَيْنٍ فِي أَصْحَابِ الْخَزِّ فَقَالُوا مَا فِي الْأَرْضِ بَقَعَةٌ نَشِفَتْ مِنَ الدَّمِ مَا نَشِفَتْ هَذِهِ يَغْنُونُ دَارَ الْإِمَارَةِ قُتِلَ فِيهَا سَبْعُونَ أَلْفًا فَجَاءَ يُونُسُ فَقُلْتُ لَهُ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُونَ كَذَا وَكَذَا قَالَ نَعَمْ مِنْ بَيْنِ قَتِيلٍ وَقَطِيعٍ قِيلَ لَهُ وَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: زِيَادٌ وَابْنُ زِيَادٍ وَسَمُرَةُ قِيلَ: لِمَ؟ قَالَ: كَانَ وَاللَّهِ قَدْرًا لَمْ يَكُنْ عَنْهَا مَرْحَلٌ.

Âmir b. Ebî Âmir der ki: Yûnus b. Ubeyd'in meclisinde ipek tacirleriyle birlikteydik. Oradakiler (Kufe'nin) hükümet konağını kast ederek: "Burada dökülen kan kadar başka bir yerde kan dökülmüş değil Zira burada yetmiş bin kişi öldürüldü" dediler. Yûnus gelince ona: "Ey Ebû Abdillâh! Şöyle şöyle diyorlar" dedim. Yûnus: "Evet! Bunlardan kimi öldürüldü, kimi de kesildi" karşılığını verdi. Ona: "Ey Ebû Abdillâh! Bunu kim yaptı?" diye sorulunca:

"Ziyâd, İbn Ziyâd ve Semure" karşılığını verdi. "Neden?" diye sorulunca da "Vallahi kaderdi ve kaçınılması mümkün değildi" dedi.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو بْنُ الشَّامِكِ، حَدَّثَنَا حِلَالُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ نُرَيْدٌ: أَخْبَدْنَا نَحْنُ حَدَّثَنَا عَدِ الصَّمَدِ ابْنِ عَدِ الْوَارِثِ، حَدَّثَنَا أَبُو هِلَالٍ، حَدَّثَنَا عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ صُنَيْحٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ. قَالَ: كَانَ سَمُرَةٌ- مَا عَلِمْتُ- عَظِيمَ الْأَمَانَةِ صَدُوقَ الْحَدِيثِ يُحِبُّ الْإِسْلَامَ وَأَهْلَهُ. قُلْتُ: بِهَذَا وَبُصْحَنَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ نَرْجُو لَهُ نَعْدَ تَحْقِيقِ قَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ.

وَقَدْ قَالَ نَعَضُ أَهْلَ الْعِلْمِ: إِنَّ سَمُرَةَ مَاتَ فِي الْحَرْبِ فَصَدَقَ بِذَلِكَ قَوْلُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. وَيُحْتَمَلُ أَنْ يُورَدَ النَّارَ بِدُئُوبِهِ ثُمَّ يَنْجُو بِإِيمَانِهِ فَيُخْرَجُ مِنْهَا بِشَفَاعَةِ الشَّافِعِيِّينَ- وَاللَّهُ أَعْلَمُ-.

وَيَلْعَنِي عَنْ هِلَالِ بْنِ الْعَلَاءِ الرَّقِّيِّ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مُعَاوِيَةَ حَدَّثَهُمْ عَنْ رَجُلٍ قَدْ سَمِعَهُ: أَنَّ سَمُرَةَ اسْتَجَمَرَ فَعَقَلَ عَنْهُ أَهْلُهُ حَتَّى أَخَذَتْهُ النَّارُ .

Muhammed b. Sîrîn der ki: "Bildiğim kadarıyla Semure emanete sadık, doğru sözlü, İslam'ı ve Müslümanları seven biriydi."

İbn Sîrîn'in bahsettiği şeyler ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından biri olması dolayısıyla Semure'nin, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) söz ettiği sondan kurtulmasını umut ediyoruz.

Bazı âlimlerin dediğine göre Semure yangında (ateşte) ölmüştür. Bununla da Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sözü doğrulanmış olur. Belki de günahlarından dolayı cehennem ateşine girecek, sonra da imanı ve şefaatçilerin şefaatiyle de oradan çıkacaktır. Doğrusunu Allah bilir."

Hilâl b. el-Alâ er-Rakî'den bana bildirildiğine göre Abdullah b. Muâviye, ismini de verdiği bir adamdan naklen, Semure'nin ısınmak için ateş yaktığını, bir süre sonra daldığını, ailesi de ondan habersiz kaldığı için de sıçrayan ateşle yanıp öldüğünü söylemiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِبَقَاءِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ عَلَى الْإِسْلَامِ حَتَّى يَمُوتَ وَأَنَّهُ لَا يَنَالُ الشَّهَادَةَ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ- تَوَفَّى عَلَى الْإِسْلَامِ فِي أَوَّلِ أَيَّامِ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ سَنَةَ ثَلَاثٍ وَأَرْبَعِينَ-

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM), Abdullah b. Selâm'ın Ölene Kadar Müslüman Kalacağını ve Şahadete Nail Olamayacağını Bildirmesi; Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) Dediği Gibi Abdullah'ın Hicri 43 Yılında Muâviye b. Ebî Süfyân Döneminin İlk Zamanlarında Vefat Etmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ الْعَدْلُ بَغْدَادَ. [أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، أَخْبَرَنَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرٍ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ يُوسُفَ الْأَزْرَقُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَوْنٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ قَيْسِ بْنِ عُبَادٍ قَالَ: كُنْتُ فِي مَسْجِدِ الْمَدِينَةِ فَجَاءَ رَجُلٌ بِوَجْهِهِ أَثَرٌ مِنْ خُشُوعٍ فَقَالَ الْقَوْمُ: هَذَا رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِ الْجَنَّةِ قَالَ: فَدَخَلَ الْمَسْجِدَ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ فَأَوْجَزَ فِيهِمَا. قَالَ: فَلَمَّا خَرَجَ اتَّبَعْتُهُ حَتَّى دَخَلَ مَنْزِلَهُ فَدَخَلْتُ مَعَهُ فَحَدَّثَنِي فَلَمَّا اسْتَأْنَسَ قُلْتُ لَهُ إِنَّ الْقَوْمَ- لَمَّا دَخَلْتَ الْمَسْجِدَ- قَالُوا كَذَا وَكَذَا فَقَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ! مَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ أَنْ يَقُولَ مَا لَا يَعْلَمُهُ وَسَأُحَدِّثُكَ: إِنِّي رَأَيْتُ رُؤْيَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَصَصْتُهَا عَلَيْهِ رَأَيْتُ كَأَنِّي فِي رَوْضَةٍ خَضِرَاءَ- قَالَ ابْنُ عَوْنٍ: فَذَكَرَ مِنْ خُضْرَتِهَا وَسَعَتِهَا- وَسَطَهَا عَمُودٌ حَدِيدٌ، أَسْفَلُهُ فِي الْأَرْضِ وَأَعْلَاهُ فِي السَّمَاءِ. فِي أَعْلَاهُ عُرْوَةٌ، فَقِيلَ لِي: اصْعَدْ عَلَيْهِ فَقُلْتُ لَا أَسْتَطِيعُ قَالَ: فَخَرَجَ مُنْصَفٌ- قَالَ ابْنُ عَوْنٍ- النِّصْفُ الْوَصِيفُ. قَالَ: فَرَفَعَ ثِيَابِي مِنْ خَلْفِي فَقَالَ لِي اصْعَدْ عَلَيْهِ قَالَ فَصَعِدْتُ حَتَّى أَخَذْتُ فِي الْعُرْوَةِ فَقَالَ: اسْتَمْسِكْ بِالْعُرْوَةِ فَاسْتَيْقِظْتُ وَإِنَّهَا لَفِي يَدَيَّ قَالَ فَلَمَّا أَصْبَحْتُ أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَصَصْتُهَا فَقَالَ أَمَّا الرِّوَضَةُ الْإِسْلَامُ وَأَمَّا الْعَمُودُ فَعَمُودُ الْإِسْلَامِ وَأَمَّا الْعُرْوَةُ فَهِيَ الْعُرْوَةُ الْوُثْقَى. أَنْتَ عَلَى الْإِسْلَامِ حَتَّى تَمُوتَ. قَالَ: وَهُوَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلَامٍ ﷺ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عَوْنٍ .

Kays b. Ubâd anlatıyor: Medine Mescid'inde iken, yüzünde huşû izleri bulunan bir adam içeriye girdi. İçerdekiler onu görünce: "Bu, cennet ahalisinden bir adam" dediler. Adam girince kısa iki rekat namaz kıldı.

Çıkınca da onu evine kadar takip ettim. Onunla birlikte eve girip sohbet ettim. Sohbetten sonra ona: "Sen Mescid'e girince oradaki cemaat senin için şöyle şöyle demeye başladı" dediğimde şöyle karşılık verdi: "Sübhânallah! Hiç kimsenin, bilmediği bir konuda bir şey söylemesi doğru değil, ancak bunun neden olduğunu sana anlatayım. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında bir rüya gördüm ve bunu ona anlattım. Rüyamda kendimi yemyeşil bir bahçede gördüm. —Ravi İbn Avn der ki: Abdullah burada bahçenin yeşilliğinden ve genişliğinden bahsetti— Bahçenin orta yerinde demirden bir direk vardı. Dibi yerde, baş tarafı ise göğe kadar uzanıyordu. Baş tarafında da bir kulp vardı. Bana: «Tırman!» denilince, ben: «Tırmanamam!» karşılığını verdim. Bunun üzerine bir hizmetçi gelip giysilerimi arkamda topladı ve beni yukarıya doğru kaldırıp: «Tırman!» dedi. En üste çıkıncaya kadar tırmandım ve kulpu tuttum. Bana: «İyice tutun!» denildi. Kulp elimdeyken de uyandım. Sabah olunca Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip rüyamı anlattım Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): «O bahçe İslam bahçesiydi. O direk İslam'ın direğidir. Kulp da (Kur'ân'da sağlam kulp olarak zikredilen) Urvetu'l-Vuskâ'dır. Sen ölene kadar İslam dini üzerinde kalacaksın» buyurdu." Bu kişi de Abdullah b. Selâm'dı.

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'de İbn Avn'dan rivayet etmişlerdir.

وَفِي حَدِيثِ خَرِشَةَ بْنِ الْحَرِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ فِي هَذِهِ الْقِصَّةِ، قَالَ: فَأَتَيْتُ بِي حَتَّى أَتَيْتُ بِي جَبَلًا فَقَالَ لِي: اصْعَدْ فَبَجَعْتُ إِذَا أَرَدْتُ أَنْ أَصْعَدَ خَرَزْتُ عَلَى اسْتِي حَتَّى فَعَلْتُ ذَلِكَ مِرَارًا وَأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ جِئْتُ ذَكَرَ لَهُ رُؤْيَاهُ: وَأَمَّا الْحَبْلُ فَهُوَ مَنْزِلُ الشُّهَدَاءِ وَلَنْ تَنَالَهُ.

وَهُوَ فِيمَا أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْفَضْلِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا جَرِيرٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُسْهِرٍ، عَنْ خَرِشَةَ بْنِ الْحَرِّ فِي حَدِيثٍ طَوِيلٍ ذَكَرَهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ.

وَفِيهِ مُعْجَزَةٌ أُخْرَى حَيْثُ أَخْبَرَ بِأَنَّهُ لَا يَنَالُ الشَّهَادَةَ ثُمَّ مَاتَ بَعْدَ وَفَاةِ النَّبِيِّ ﷺ وَلَمْ يَنَلْهَا.

Hareşe b. el-Hur ise bunu Abdullah b. Selâm'dan naklederken şöyle der: "Adam beni bir dağın yanına getirdi ve: «Tırman!» dedi. Tırmanmaya

çalıştım, ancak her denememde kalçamın üzerine geri düşüyordum. Bunu da birkaç defa tekrarladım.”

Rüyasını Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) anlattığında ise Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *“Dağ, şehitlerin yeridir ve sen o konuma ulaşamayacaksın”* buyurduğunu zikreder.

Müslim, *Sahîh*'de İshâk b. İbrâhîm'den rivayet etmiştir.

Bu da Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) başka bir mucizesidir. Zira Abdullah b. Selâm'ın şehit olamayacağını bildirmiş, Abdullah da Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından sonra ölmüş ve şehitliğe nail olamamıştır.

بَابُ مَا جَاءَ فِي شَهَادَةِ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ بِالشَّهَادَةِ
وَزَهْوَرِ صِدْقِهِ فِي ذَلِكَ زَمَنٍ مُعَاوِيَةَ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM), Râfi' b. Hadîc'in Şehit Olacağını Bildirmesi, Râfi'nin Muâviye Zamanında Şehit Olması

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَزْجِيُّ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِسْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ الْوَاشِجِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ. - يَعْنِي: ابْنَ رَافِعٍ - عَنْ جَدِّهِ أَنَّ رَافِعَ بْنَ خَدِيجٍ رُمِيَ قَالَ عَمْرُو: لَا أَذْرِي أَيُّهُمَا قَالَ - يَوْمَ أُحُدٍ أَوْ يَوْمَ حُنَيْنٍ - بِسَهْمٍ فِي ثُنْدُوْتِهِ فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْزِعْ السَّهْمَ؟ فَقَالَ لَهُ: يَا رَافِعُ إِنْ شِئْتَ نَزَعْتُ السَّهْمَ وَالْقُطْبَةَ جَمِيعًا، وَإِنْ شِئْتَ نَزَعْتُ السَّهْمَ وَتَرَكْتُ الْقُطْبَةَ وَشَهِدْتُ لَكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنَّكَ شَهِيدٌ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ: انْزِعِ السَّهْمَ وَدَعْ الْقُطْبَةَ، وَاشْهَدْ لِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنِّي شَهِيدٌ قَالَ: فَعَاشَ بَعْدَ ذَلِكَ حَيَاةَ النَّبِيِّ ﷺ حَتَّى إِذَا كَانَ خِلَافَةُ مُعَاوِيَةَ انْتَقَضَ ذَلِكَ الْجُرْحُ فَمَاتَ بَعْدَ الْعَصْرِ .

Yahya b. Abdilhamîd b. Râfi, ninesinden bildiriyor: Râfi', Uhud veya Hayber savaşında —ki ravi Amr, hangi savaş olduğu konusunda tereddüt etmiştir— Resûlullah'la (sallallahu aleyhi vesellem) birlikte savaşırken göğsünden bir ok darbesi aldı. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelip: “Ey Allah'ın Resûlü! Şu oku çekip çıkarayım mı?” dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *“Ey Râfi! İstersen oku ucuyla beraber hepsini çekip çıkarayım, istersen de okun ucunu bırakıp kalanını çekip çıkarayım. Kıyamet gününde de şehid*

olduğuna şahitlik ederim!" buyurdu. Râfi': "Ey Allah'ın Resûlü! Okun ucunu bırakıp kalanını çıkar. Kıyamet gününde de şehid olduğuma dair şahitlik et!" deyince Hz. Peygamber (ﷺ) okun ucunu göğsünde bırakıp kalanını çekip çıkardı. Sonrasında Râfi', Resûlullah'ın (ﷺ) vefatına kadar yaşadı. Muâviye zamanında bu yarası azdı ve bir ikindi sonrası bundan dolayı öldü.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ بِالْفِتَنِ الَّتِي ظَهَرَتْ
بَعْدَ السُّنَيْنِ مِنْ أَغْلِيْمَةٍ مِنْ قُرَيْشٍ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (ﷺ), Kendisinden 60 Yıl Sonra Kureyşli Bazı Gençlerden Dolayı Ortaya Çıkacak Fitneleri Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَدِيبُ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ الْإِسْمَاعِيلِيُّ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ (ح) قَالَ وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُهَيْبَانَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أَسَامَةَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي النَّجَّاحِ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ بْنِ عَمْرِو بْنِ جَرِيرٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: يَكُونُ هَلَاكُ أُمَّتِي عَلَى رُؤُوسِ أَغْلِيْمَةٍ مِنْ قُرَيْشٍ، قُلْنَا: فَمَا تَأْمُرُنَا؟ قَالَ: لَوْ أَنَّ النَّاسَ اعْتَرَلُوهُمْ.

هَذَا حَدِيثُ أَبِي مَعْمَرٍ إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ. وَقَالَ أَبُو بَكْرِ يُهْلِكُ أُمَّتِي هَذَا الْحَيُّ مِنْ قُرَيْشٍ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحِيمِ عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ. وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ.

Ebû Hureyre bildiriyor: "Ümmetimin helakı, Kureyşli birkaç çocuk yöneticinin eliyle olacaktır" buyurdu. Ona: "Böylesi bir durumda ne yapılmasını tavsiye edersin?" dediğimizde: "Keşke insanlar onlardan uzak dursalar" buyurdu.

Ebû Ma'mer İsmâil b. İbrâhîm'in hadisidir.

¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/227).

Ebû Bekr'in rivayetinde: *"Ümmetimi Kureyşli şu aile helak edecektir"* ibaresi geçmektedir.

Buhârî, *Sahîh*'de Muhammed b. Abdirrahîm kanalıyla Ebû Ma'mer'den¹ ve Müslim ise Ebû Bekr b. Ebî Şeybe'den rivayet etmiştir.²

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا رَوْحٌ، حَدَّثَنَا أَبُو أُمَيَّةَ، عَنْ عمرو بنِ يحيى بنِ سَعِيدِ بْنِ الْقَاصِ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ: كُنْتُ مَعَ مَرْزَانَ وَابِي هُرَيْرَةَ فَسَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: هَلَاكُ أُمَّتِي عَلَى يَدَيْ غِلْمَةٍ مِنْ قُرَيْشٍ. قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: إِنْ شِئْتَ سَمِّئْتُهُمْ: بَنِي فَلَانٍ وَبَنِي فَلَانٍ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْمَكِّيِّ عَنْ عمرو بنِ يحيى .

Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ümmetimin helakı, Kureyşli birkaç gencin elinden olacaktır"* buyurduğunu işittim. İsterseniz bunların hangi aileler olduklarını tek tek sayarım.

Buhârî, *Sahîh*'de Ahmed b. Muhammed el-Mekkî kanalıyla Amr b. Yahya'dan rivayet etmiştir.³

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِغَدَادَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ بْنُ دُرُسْتَوَيْهِ، حَدَّثَنَا يَنْعَقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُقَرِّيُّ، عَنْ حَيَّوَةَ. وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِسْحَاقَ الْخُزَاعِيُّ بِمَكَّةَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي مَسْرَةَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُقَرِّيُّ، حَدَّثَنَا حَيَّوَةَ، أَخْبَرَنِي بِشِيرُ بْنُ أَبِي عَمْرِو الْخَوْلَاجِيُّ: أَنَّ الْوَلِيدَ بْنَ قَيْسٍ التَّجِيبِيَّ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ، يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَتَلَا هَذِهِ الْآيَةَ ﴿فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ﴾ فَقَالَ: يَكُونُ خَلْفٌ مِنْ بَعْدِ سِتِّينَ سَنَةً أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غَيًّا، ثُمَّ يَكُونُ خَلْفٌ يَقْرَءُونَ الْقُرْآنَ لَا يَعْدُو تَرَاقِيَهُمْ. وَيَقْرَأُ الْقُرْآنَ ثَلَاثَةً: مُؤْمِنٌ وَمُنَافِقٌ وَفَاجِرٌ.

¹ Buhârî, *menâkib* 25 (3604).

² Müslim, *fiten* 18 (74).

³ Buhârî, *menâkib* 25 (3605).

قَالَ بَشِيرٌ: فَقُلْتُ لِلزُّلَيْدِ: مَا هَؤُلَاءِ الثَّلَاثَةُ؟ فَقَالَ: الْمُنَافِقُ كَافِرٌ بِهِ وَالْفَاجِرُ يَتَأَكَّلُ بِهِ،
وَالْمُؤْمِنُ يَوْمَنُ بِهِ.

هَذَا لَفْظُ حَدِيثِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ. وَحَدِيثُ الْقَطَّانِ مُخْتَصَرٌ إِلَى قَوْلِهِ يَلْقَوْنَ غَيًّا .
وَقَدْ رَوَى عَنْ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ ثُمَّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَا يُؤَكِّدُ هَذَا التَّارِيخَ.

Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): **“Onların ardından namazı heba eden, şehvetlerine uyan bir nesil geldi”**¹ âyetini okuduktan sonra şöyle buyurduğunu işittim: *“Benden altmış yıl sonra namazı heba eden ve şehvetlerinin peşinde giden bir nesil gelecektir. Bunlar bu azgınlıklarının karşılığını göreceklidir. Bunların da ardından Kur’ân’ı okuyan, ancak okudukları boğazlarından aşağı inmeyen bir nesil gelecektir. Kur’ân’ı da mümin, münafık ve günahkâr olmak üzere üç kişi okur.”*

Ravi Beşîr der ki: Velîd’e: “Bu üç kişiden kasıt nedir?” diye sorduğumda: “Münafık okuduğu Kur’ân’ı inkar eder. Günahkar Kur’ân’dan dünyalık elde etmeye çalışır. Mümin ise Kur’ân’a iman eder” dedi.

Lafız Ebû Abdillâh’ın lafzıdır. Kattân’ın rivayeti ise: *“Bunlar bu azgınlıklarının karşılığını göreceklidir”* sözüne kadardır.²

Hadiste zikredilen tarihi destekler mahiyette Hz. Ali ve Ebû Hureyre’den de rivayetler gelmiştir. ↓

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ عَفَّانَ، حَدَّثَنَا
أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ مُجَالِيدٍ عَنْ عَامِرٍ قَالَ: لَمَّا رَجَعَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ مِنْ صِفِّينَ، قَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ لَا
تَكْرَهُوا إِمَارَةَ مُعَاوِيَةَ فَإِنَّهُ لَوْ فَقَدْتُمُوهُ لَقَدْ رَأَيْتُمُ الرُّؤُوسَ تَنْزُورُ مِنْ كَوَاهِلِهَا كَالْحَنْظَلِ.

Âmir (eş-Şa’bî) der ki: Hz. Ali, Siffîn savaşından döndükten sonra: “Ey insanlar! Muâviye’nin yönetiminden nefret etmeyin! Zira onu da kaybederseniz başların omuzlardan Ebu Cehil karpuzu gibi düştüğünü göreceksiniz” dedi.

¹ Meryem Sur. 59

² Ahmed, *Müsned* (3/38-39) ve İbn Kesîr, *el-Bidâye ve’n-nihâye* (6/228).

istedi. Ebû Zer adamla birlikte Yezîd'in yanına gitti ve: "Adama cariyesini geri ver!" dedi. Bu sözü üç defa tekrarladıktan sonra: "Öyle yaptın, ama ben Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «*Sünnetimi ilk değiştirecek kişi Umeyye oğullarından biri olacaktır*» buyurduğunu işittim" dedi ve yanından çıktı. Yezîd hemen peşinden gitti ve: "Allah için söyle! Bu kişi ben miyim?" diye sordu. Ebû Zer: "Allah için söylemek gerekirse hayır, sen değilsin" deyince Yezîd cariyeyi adama geri verdi.¹

Yezîd b. Ebî Süfyân, Ebû Bekr ve Ömer zamanlarında Şam'da ordu komutanlarından biriydi. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bahsettiği kişi ise adaşı Yezîd b. Muâviye olsa gerektir. Doğrusunu da Allah bilir.²

Bu hadisin isnâdında Ebu'l-Âliye ile Ebû Zer arasında irsâl vardır.

وَقَدْ رَوَى مِنْ وَجْهِ آخَرَ كَمَا أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَفْيَانَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَمْرِو بْنِ الْحَرَّائِيِّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ ابْنِ عُثَيْمٍ الْبَغْلَبِيِّ عَنْ هِشَامِ بْنِ الْقَارِ عَنْ مَكْحُولٍ عَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ الْخُسَيْنِيِّ عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ الْجَرَّاحِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَا يَزَالُ هَذَا الْأَمْرُ مُعْتَدِلًا قَائِمًا بِالْقِسْطِ حَتَّى يَتْلِمَهُ رَجُلٌ مِنْ بَنِي أُمِيَّةَ .

Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Umeyye oğullarından bir adam kırıp parçalayana kadar din sağlam bir şekilde adaletle ayakta duracaktır."³

بَابُ مَا رُوِيَ فِي إِخْبَارِهِ بِقَتْلِ ابْنِ ابْنَتِهِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ﷺ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ ﷺ وَمَا ظَهَرَ عِنْدَ ذَلِكَ مِنَ الْكَرَامَاتِ الَّتِي هِيَ دَالَّةٌ عَلَى صِحَّةِ نُبُوَّةِ جَدِّهِ ﷺ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESALLEM), Torunu Hüseyin b. Ali b. Ebî Tâlib'in Öldürüleceği Haberini Vermesi, Bu Olay

¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/229).

² Bakın: İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/229).

³ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/229).

Gerçekleşirken Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLİM) Peygamberliğine İşaret Eden Kerametlerin Görülmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ وَأَبُو بَكْرِ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، وَأَبُو مُحَمَّدٍ ابْنُ أَبِي حَامِدٍ الْمَقْرِي، قَالُوا: أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ يَعْقُوبَ، عَنْ هَاشِمِ بْنِ هَاشِمِ بْنِ عُبَيْدَةَ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ وَهَبٍ بْنِ زَمْعَةَ، قَالَ: أَخْبَرْتَنِي أُمُّ سَلَمَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ اضْطَجَعَ ذَاتَ يَوْمٍ لِلنَّوْمِ فَاسْتَيْقَظَ وَهُوَ حَائِزٌ ثُمَّ اضْطَجَعَ فَرَقَدَ ثُمَّ اسْتَيْقَظَ وَهُوَ حَائِزٌ دُونَ مَا رَأَيْتُ مِنْهُ فِي الْمَرَّةِ الْأُولَى ثُمَّ اضْطَجَعَ وَاسْتَيْقَظَ وَفِي يَدِهِ تُرْبَةٌ حُمْرَاءُ يُقَلِّبُهَا فَقُلْتُ: مَا هَذِهِ التُّرْبَةُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: أَخْبَرَنِي جِبْرِيلُ ﷺ أَنَّ هَذَا يُقْتَلُ بِأَرْضِ الْعِرَاقِ - لِلْحُسَيْنِ - فَقُلْتُ: يَا جِبْرِيلُ أَرِنِي تُرْبَةَ الْأَرْضِ الَّتِي يُقْتَلُ بِهَا فَهَذِهِ تُرْبَتُهَا .

تَابَعَهُ مُوسَى الْجُهَنِيُّ عَنْ صَالِحِ بْنِ زَيْدٍ النَّخَعِيِّ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، وَأَبَانَ، عَنْ شَهْرِ بْنِ حَوْشَبٍ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ.

Ümmü Seleme bildiriyor: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) uyumak için uzandı ve bir ara telaşlı bir şekilde uyandı. Sonra tekrar uzanıp uyudu ve bir öncekinden daha az telaşlı bir şekilde uyandı. Sonra tekrar uzanıp uyudu. Uyandığında elinde kırmızı toprak vardı ve onu öpüyordu. "Ey Allah'ın Resûlü! Bu toprak da nedir?" diye sorduğumda: "*Cebrâil bana bunun —Hüseyin'in— Irak'ta öldürüleceğini haber verdi. Cebrâil'e: «Bana öldürüleceği yerin toprağını göster» dedim. İşte bu, o yerin toprağıdır»* karşılığını verdi.¹

Musa el-Cuhenî bunu Sâlih b. Zeyd en-Nehaî kanalıyla Ümmü Seleme'den, Ebân da Şehr b. Havşeb kanalıyla Ümmü Seleme'den rivayet ederek mutâbaât etmişlerdir.

حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَوْهَرِيُّ بِغَدَادَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَخْوَصِ مُحَمَّدُ بْنُ الْهَيْثَمِ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُصْعَبٍ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ أَبِي عَمَّارٍ شَدَّادُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أُمِّ الْفَضْلِ بِنْتِ الْحَارِثِ أَنَّهَا دَخَلَتْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي رَأَيْتُ حُلُمًا مُنْكَرًا اللَّيْلَةَ قَالَ: وَمَا هُوَ؟ قَالَتْ: إِنَّهُ شَدِيدٌ قَالَ: وَمَا هُوَ؟ قَالَتْ: رَأَيْتُ

¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/230).

كَأَنَّ قِطْعَةً مِنْ جَسَدِكَ قُطِعَتْ وَوُضِعَتْ فِي جِجْرِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: رَأَيْتَ خَيْرًا تَلِدُ فَاطِمَةً- إِنْ شَاءَ اللَّهُ غُلَامًا فَيَكُونُ فِي جِجْرِكَ فَوَلَدَتْ فَاطِمَةُ الْحُسَيْنَ فَكَانَ فِي جِجْرِي كَمَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَدَخَلْتُ يَوْمًا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَوَضَعْتُهُ فِي جِجْرِهِ ثُمَّ خَانَتْ بَنِي الْتِفَافَةِ فَإِذَا عَيْنَا رَسُولِ اللَّهِ ﷺ تُهْرِيقَانِ الدَّمْعَ قَالَتْ: فَقُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ يَا أَبِي أَنْتَ وَأُمِّي مَا لَكَ؟ قَالَ: أَتَانِي جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَأَخْبَرَنِي أَنَّ أُمَّتِي سَتَقْتُلُنِي هَذَا فَقُلْتُ: هَذَا؟ قَالَ: نَعَمْ! وَأَتَانِي بِرُبَّةٍ مِنْ تَرْبَةِ حَمْرَاءَ .

Ümmü'l-Fadl binti'l-Hâris bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girdim ve: "Ey Allah'ın Resûlül Dün gece çok kötü bir rüya gördüm" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Ne gördün?" diye sorunca, ona: "Ama çok kötü" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: "Ne gördün?" diye sorunca, ona: "Bedeninden bir parçanın kesilip kucağıma konulduğunu gördüm" dedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Hayırlı bir şey görmüşsün! İnşâallah Fâtıma bir erkek çocuğu doğuracak ve bu çocuk kucağına konulacaktır" buyurdu.

Daha sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) dediği gibi Hz. Fâtıma, Hüseyin'i doğurdu ve onu kucağına verdiler. Bir gün Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girdim ve Hüseyin'i kucağına koydum. Bir ara baktığımda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) gözlerinden yaşlar aktığını gördüm. Ona: "Ey Allah'ın Resûlül Anam babam sana feda olsun! Ne oldu?" diye sorduğumda: "Cebrâil yanıma geldi ve ümmetimin bu çocuğumu öldüreceğini söyledi" karşılığını verdi. Ona: "Bu çocuğu mu?" diye sorduğumda, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Evet! Öldürüldüğü yerden de bir parça kırmızı toprak getirdi" karşılığını verdi.¹

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ الصَّفَّارِ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ- يَغْنِي: ابْنُ حَسَّانَ- حَدَّثَنَا عُمَارَةُ- يَغْنِي: ابْنُ زَادَانَ-، عَنْ ثَابِتِ الْبُنَانِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: اسْتَأْذَنَ مَلَكُ الْمَطَرِ أَنْ يَأْتِيَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَأَذِنَ لَهُ فَقَالَ لَأُمِّ سَلَمَةَ: احْفَظِي عَلَيْنَا الْبَابَ لَا يَدْخُلَنَّ أَحَدٌ قَالَ: فَجَاءَ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ فَوَثَبَ حَتَّى دَخَلَ فَجَعَلَ يَقْعُ عَلَى

¹ Bakın: İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-nihâye (6/230).

مَنْكِبِ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ الْمَلِكُ: أَتُحِبُّهُ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: نَعَمْ! قَالَ: فَإِنَّ أُمَّتَكَ تَقْتُلُهُ وَإِنْ شِئْتَ أُرَيْتُكَ الْمَكَانَ الَّذِي يُقْتَلُ فِيهِ قَالَ: فَضَرَبَ يَدَيْهِ فَأَرَاهُ تُرَابًا أَحْمَرَ فَأَخَذَتْهُ أُمُّ سَلَمَةَ فَصَرَّتْهُ فِي طَرَفِ ثَوْبِهَا فَكُنَّا نَسْمَعُ أَنْ يُقْتَلَ بِكَرْبَلَاءَ .

وَكَذَلِكَ رَوَاهُ شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخَ، عَنْ عُمَارَةَ بْنِ زَادَانَ.

Enes b. Mâlik der ki: Yağmur meleği Resûlullah'ın (ﷺ) yanına gelmek üzere (Rabbinden) izin isteyince izin verildi. Hz. Peygamber de (ﷺ) Ümmü Seleme'ye: *"Kapıda dur da kimsenin yanımıza girmesine izin verme"* buyurdu. Hüseyin b. Ali gelip sıçrayarak içeriye girdi. Girince Resûlullah'ın (ﷺ) omuzlarına çıkmaya başladı. Melek, Resûlullah'a (ﷺ): *"Onu seviyor musun?"* diye sorunca, Resûlullah (ﷺ): *"Evet!"* karşılığını verdi. Melek: *"Ancak ümmetin onu öldürecek; istersen öldürüleceği yeri de sana gösterebilirim"* dedi ve elini uzatıp bir avuç kırmızı toprak gösterdi. Ümmü Seleme bu toprağı aldı ve giysisinin bir kenarına sarıp kaldırdı. Biz onun Kербela'da öldürüleceğinin söylendiğini işitirdik.¹

Şeybân b. Ferrûh da bunu Umâra b. Zâzân'dan bu şekilde rivayet etmiştir.

وَأَتَانِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، إِجَازَةً، أَنَّ أَبَا الْحُسَيْنِ أَحْمَدُ بْنُ عَفَّانَ بْنِ يَحْيَى أَخْبَرَهُ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْمَاعِيلَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ السُّلَمِيُّ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْثَمٍ وَأَتَانِي أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ أَنَّ أَبَا مُحَمَّدٍ بْنُ زِيَادٍ السُّلَمِيَّ أَخْبَرَهُمْ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحِيمِ الْبَرْقِيُّ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ هُوَ: ابْنُ الْحَكَمِ بْنِ أَبِي مَرْثَمٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنُ غَرِثَةَ، وَهُوَ: عُمَارَةُ- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، قَالَ: كَانَ لِعَائِشَةَ مَشْرُوبَةٌ فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَرَادَ لَقِيَ جِبْرِيلَ لَقِيَهُ فِيهَا فَرَفِيقَهَا مَرَّةً مِنْ ذَلِكَ وَأَمَرَ عَائِشَةَ أَنْ لَا يَطْلُعَ إِلَيْهِمْ أَحَدٌ قَالَ: وَكَانَ رَأْسُ الدَّرَجَةِ فِي حُجْرَةِ عَائِشَةَ فَدَخَلَ حُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ فَرَفِيقِي وَلَمْ تَعْلَمْ حَتَّى غَشِيَتْهَا فَقَالَ جِبْرِيلُ: مَنْ هَذَا؟ قَالَ: أَنِّي، فَأَخَذَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَجَعَلَهُ عَلَى فَخِذِهِ قَالَ جِبْرِيلُ الطَّلَحَةُ: سَيُقْتَلُ، تَقْتُلُهُ أُمَّتُكَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أُمَّتِي؟ قَالَ: نَعَمْ. وَإِنْ شِئْتَ أَخْبَرْتُكَ بِالْأَرْضِ الَّتِي يُقْتَلُ فِيهَا. فَأَشَارَ جِبْرِيلُ الطَّلَحَةُ إِلَى: الطَّفِّ بِالْعِرَاقِ فَأَخَذَ تُرْبَةً حُمْرَاءَ فَأَرَاهُ بِأَيَّاهَا .

¹ Ahmed, Müsned (3/242, 265).

هَكَذَا رَوَاهُ يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ عَنْ عُمَارَةَ بْنِ غَزِيَّةَ مُرْسَلًا. وَرَوَاهُ إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي يَحْيَى عَنْ عُمَارَةَ مَوْصُولًا، فَقَالَ: عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَائِشَةَ.

Ebû Seleme b. Abdirrahman der ki: Hz. Âişe'nin biraz yüksekçe bir odası vardı ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Cebrâil ile görüşmek istediği zaman bu odaya çekilirdi. Bir gün Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bunun için bu odaya çıktı ve Âişe'ye yanına kimseyi bırakmamasını tembih etti. Odaya çıkan merdivenler de Âişe'nin odasının yanından başlıyordu. Hüseyin b. Ali eve girdi ve odaya çıktı. Âişe yukarı çıkana kadar da bunun farkına varamadı. Cebrâil: "Bu kim?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Torunum!*" karşılığını verdi ve Hüseyin'i alıp dizine oturttu. Cebrâil: "Öldürülecek! Ümmetin onu öldürecek!" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "*Ümmetim mi?*" diye sordu. Cebrâil: "Evet! İstersen hangi bölgede öldürüleceğini de söyleyeyim!" dedi ve Irak'taki Taf bölgesine doğru işaret etti. Sonra oradan bir avuç kırmızı toprak alıp Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gösterdi.¹

Yahya b. Eyyûb bunu Umâra b. Ğaziyye'den bu şekilde mürsel olarak rivayet etmiştir. İbrâhîm b. Ebî Yahya ise bunu Umâra'dan naklederken "Muhammed b. İbrâhîm, Ebû Seleme'den, o da Âişe'den" diyerek mevsûl olarak aktarmıştır.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقَرِّيُّ، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ إِسْحَاقَ الْإِسْفَرَايَنِي حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ زَنْجَوَيْهِ أَخْبَرَنَا شَبَابَةُ بْنُ سَوَّارٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَالِمٍ الْأَسَدِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ الشَّعْبِيَّ يَقُولُ: كَانَ ابْنُ عُمَرَ قَدِيمَ الْمَدِينَةِ فَأُخْبِرَ أَنَّ الْحُسَيْنَ بْنَ عَلِيٍّ قَدْ تَوَجَّهَ إِلَى الْعِرَاقِ فَلَحِقَهُ عَلَى مَسِيرَةِ لَيْلَتَيْنِ أَوْ ثَلَاثٍ مِنَ الْمَدِينَةِ فَقَالَ: أَيْنَ تُرِيدُ؟ قَالَ: الْعِرَاقَ - وَمَعَهُ طُومَرٌ وَكِتَابٌ. فَقَالَ: لَا تَأْتِيَهُمْ. هَذِهِ كُتُبُهُمْ وَيَبْعَثُهُمْ. قَالَ: إِنَّ اللَّهَ ﷻ خَيْرَ نَبِيٍّ بَيْنَ الدُّنْيَا وَبَيْنَ الْآخِرَةِ فَأَخْتَارَ الْآخِرَةَ وَلَمْ يُرِدِ الدُّنْيَا، وَإِنَّكُمْ بَضْعَةٌ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَاللَّهُ لَا يَلِيهَا أَحَدٌ مِنْكُمْ أَبَدًا وَمَا صَرَفَهَا اللَّهُ ﷻ عَنْكُمْ إِلَّا لِلَّذِي هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ، فَارْجِعُوا فَأَنَّى وَقَالَ: هَذِهِ كُتُبُهُمْ وَيَبْعَثُهُمْ. قَالَ: فَأَعْتَقَهُ ابْنُ عُمَرَ وَقَالَ: أَسْتَوْدِعُكَ اللَّهُ مِنْ قَتِيلٍ.

¹ Ahmed, Müsned (6/294).

Şa'bî der ki: İbn Ömer, Medine'ye geldiği zaman ona Hüseyin b. Ali'nin Irak'a doğru yola çıktığı söylendi. İbn Ömer hemen peşinden çıktı ve Medine'ye iki üç günlük bir yol mesafesinde ona yetişti. Ona: "Nereye gidiyorsun?" diye sorunca, Hz. Hüseyin: "Irak'a" karşılığını verdi. Yanında da bir tomar mektup vardı. İbn Ömer: "Onların yanına gitme!" deyince, Hz. Hüseyin: "Bunlar beni davet eden mektupları ve bana ettikleri biatın belgeleri" karşılığını verdi. İbn Ömer: "Yüce Allah, Peygamberinin (sallallahu aleyhi ve sellem) dünya ile âhiret arasında tercih yapmasını isteyince dünyayı istemeyip âhireti tercih etti. Siz de Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi ve sellem) bir parçasınız! Vallahi sizden hiç kimse dünyaya sahip olamayacaktır. Yüce Allah da daha hayırlı olan bir şey için dünyayı sizden uzak tutmuştur. Geri dönün!" deyince, Hz. Hüseyin yine: "Bunlar beni davet eden mektuplar ve bana ettikleri biatın belgeleri" karşılığını verdi. Bunun üzerine İbn Ömer ona sarıldı ve: "Öldürülmekten koruması için seni Allah'a emanet ediyorum" dedi.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَقْرِي، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ إِسْحَاقَ حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ خَرْبٍ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ حَدَّثَنَا عَمَّارُ بْنُ أَبِي عَمَّارٍ أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فِيمَا يَرَى النَّائِمُ ذَاتَ يَوْمٍ يَنْصِفُ النَّهَارِ أَشْعَثَ أَغْبَرَ بِيَدِهِ قَارُورَةً فِيهَا دَمٌ فَقُلْتُ: يَا أَبِي أَنْتَ وَأُمِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا هَذِهِ؟ قَالَ: هَذَا دَمُ الْحُسَيْنِ وَأَصْحَابِهِ لَمْ أَزَلْ أَلْتَقِطُهُ مِنْذُ الْيَوْمِ فَأُخْصِي ذَلِكَ الْوَقْتَ فَوَجِدَ قَدْ قُتِلَ ذَلِكَ الْيَوْمَ .

İbn Abbâs der ki: "Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi ve sellem) rüyamda gördüm. Gün ortasıydı, saç başı dağınıktı. Elinde de içi kanla dolu bir şişe vardı. Ona: "Ey Allah'ın Resûlül Anam babam sana feda olsun! Bu ne?" diye sorduğumda: "Hüseyin ile arkadaşlarının kanı! Bu kanı bugüne kadar arayıp duruyordum" karşılığını verdi.

Ravi der ki: "(İbn Abbâs'ın bahsettiği) söz konusu o gün akıllarda tutuldu. Hüseyin'in de aynı günde öldürüldüğü anlaşıldı."¹

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا أُمُّ شَوْقٍ الْعَبْدِيُّ قَالَتْ: حَدَّثَنِي نَضْرَةُ الْأَزْدِيَّةُ قَالَتْ: لَمَّا قُتِلَ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ مَطَرَتِ السَّمَاءُ دَمًا فَأَصْبَحْتُ وَكُلُّ شَيْءٍ مَلَأَنَ دَمًا.

¹ Ahmed, Müsned (1/243, 283) ve İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-nihâye (6/231).

Nadra el-Ezdiyye der ki: "Hüseyin b. Ali öldürüldüğü gün gökten kan yağdı ve her yer kanla doldu."

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ مَعْمَرٍ قَالَ أَوَّلُ مَا عُرِفَ الزُّهْرِيُّ تَكَلَّمَ فِي مَجْلِسِ الْوَلِيدِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ فَقَالَ الْوَلِيدُ أَيْكُمْ يَعْلَمُ مَا فَعَلْتُ أَحْبَارُ بَيْتِ الْمَقْدِسِ يَوْمَ قُتِلَ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ فَقَالَ الزُّهْرِيُّ بَلَّغْنِي أَنَّهُ لَمْ يُقْلَبْ حَجَرٌ إِلَّا وَجَدَ تَحْتَهُ دَمَ عَيْيَظَ.

Ma'mer der ki: Velîd b. Abdilmelik'in meclisinde Zührî'nin ilk konuşmasında, Abdilmelik: "Hüseyin b. Ali'nin öldürüldüğü gün Beytu'l-Makdis'teki taşların durumunu içinizden kim biliyor?" diye sormuştu. Zührî de: "Bana bildirilene göre o günü kaldırılan her bir taşın altında taze kan görüldü" demişti.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ الْخَلِيلِ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ. قَالَ: حَدَّثَنِي جَدَّتِي. قَالَتْ: كُنْتُ أَيَّامَ الْحُسَيْنِ جَارِيَةً شَابَةً فَكَانَتْ السَّمَاءُ أَيَّامًا عُلْقَةً.

Ali b. Müshir, ninesinden bildiriyor: "Hz. Hüseyin'in öldürüldüğü günlerde henüz genç bir kızdım ve birkaç gün gökyüzü kan rengine bürünmüştü."

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ الْحُمَيْدِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ: حَدَّثَنِي جَدَّتِي قَالَتْ: لَقَدْ رَأَيْتُ الْوَرَسَ عَادَ رَمَادًا وَلَقَدْ رَأَيْتُ اللَّحْمَ كَانَ فِيهِ النَّارَ حِينَ قُتِلَ الْحُسَيْنُ.

Süfyân, ninesinden bildiriyor: "Hüseyin'in öldürüldüğü gün safranın küle döndüğünü, kesilen etlerin içinden sanki ateşlerin çıktığını gördüm."

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ قَالَ: حَدَّثَنِي حُمَيْدُ بْنُ مَرَّةَ قَالَ: أَصَابُوا إِيَّاهُ فِي عَسْكَرِ الْحُسَيْنِ يَوْمَ قُتِلَ فَنَحَرُوهَا وَطَبَّخُوهَا قَالَ فَصَارَتْ مِثْلَ الْعَلَقَمِ فَمَا اسْتَطَاعُوا أَنْ يَسِيعُوهَا مِنْهَا شَيْئًا.

Humeyd b. Murra der ki: "Hz. Hüseyin'in öldürüldüğü gün onun askeri karargâhında buldukları develeri kesip pişirdiler. Ancak tadı çok acı olduğu için ondan bir şey yiyemediler."

بَابُ مَا رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي إِخْبَارِهِ بِقَتْلِ أَهْلِ الْحَرَّةِ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM), Harre Ahalisinin Öldürüleceğini Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ. قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ، قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنُ فُلَيْحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ بَشِيرٍ الْمَعَاظِرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَرَجَ فِي سَفَرٍ مِنْ أَسْفَارِهِ فَلَمَّا مَرَّ بِحَرَّةِ زُهْرَةَ وَقَفَ فَاسْتَرْجَعَ فَسَاءَ ذَلِكَ مَنْ مَعَهُ وَظَنُّوا أَنَّ ذَلِكَ مِنْ أَمْرِ سَفَرِهِمْ، فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الَّذِي رَأَيْتُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَمَا إِنَّ ذَلِكَ لَيْسَ مِنْ سَفَرِكُمْ هَذَا. قَالُوا فَمَا هُوَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ يُقْتَلُ بِهِذِهِ الْحَرَّةُ خِيَارُ أُمَّتِي بَعْدَ أَصْحَابِي. هَذَا مُرْسَلٌ. وَقَدْ رُوِيَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي تَأْوِيلِ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ ﷻ مَا يُؤَكِّدُهُ.

Eyyûb b. Beşîr el-Meâfirî bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yolculuklarından birinde Zühre oğullarının taşlığına ulaşınca durdu ve "İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn" dedi. Yanındakiler bu yolculukta kötü bir durumla karşılaşacaklarını düşünüp üzüldüler. Ömer b. el-Hattâb: "Ey Allah'ın Resûlü! Ne gördün?" diye sorunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Sizin bu yolculuğunuzla ilgili değil" karşılığını verdi. Ömer: "Ey Allah'ın Resûlü! Peki nedir?" diye sorunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bu taşlıkta ashâbımdan sonra ümmetimin en hayırlı kişileri öldürülecektir" buyurdu.

Mürsel bir rivayettir. Allah'ın Kitâb'ı Kur'ân'ın bir âyetinin açıklamasında İbn Abbâs'tan bu yönde gelen rivayet de bunu desteklemektedir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ. قَالَ: قَالَ وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ قَالَ جُوَيْرِيَةُ حَدَّثَنَا ثَوْرُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ جَاءَ تَأْوِيلُ هَذِهِ الْآيَةِ عَلَى رَأْسِ سِتِّينَ سَنَةً «وَلَوْ دُخِلَتْ عَلَيْهِمْ مَنْ أَقْطَارَهَا ثُمَّ سُئِلُوا الْفِتْنَةَ لَأَتَوْهَا وَمَا تَلَبَّثُوا بِهَا إِلَّا يَسِيرًا» قَالَ: لَأَعْطَوْهَا يَعْنِي: إِدْخَالَ بَنِي حَارِثَةَ أَهْلَ الشَّامِ عَلَى أَهْلِ الْمَدِينَةِ.

İbn Abbâs, "Eğer Medine'nin her tarafından üzerlerine gelinse ve orada karışıklık çıkarmaları istenseydi, onu mutlaka yaparlardı; o konuda

fazla gecikmezlerdi”¹ âyetini açıklarken şöyle demiştir: “Bu âyet hicretin altmışıncı yılında gerçekleşmiş, Hârise oğulları Şamlıları Medine’ye sokmuşlardır.”²

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ عَفْرِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ فُلَيْحٍ أَنَّ أَبَا عَمْرٍو بْنَ حَفْصِ بْنِ الْمُغِيرَةِ وَفَدَّ عَلَى يَزِيدَ فَأُكْرِمَهُ وَأَحْسَنَ جَائِزَتَهُ، فَلَمَّا قَدِمَ الْمَدِينَةَ قَامَ إِلَى جَنْبِ الْمِنْبَرِ- وَكَانَ مَرْضِيًّا صَالِحًا- فَقَالَ أَلَمْ أُحِبَّ أَنْ أُكْرِمَ وَاللَّهِ لَرَأَيْتُ يَزِيدَ ابْنَ مُعَاوِيَةَ يَتْرُكُ الصَّلَاةَ سُكْرًا فَأُجْمَعِ النَّاسُ عَلَى خُلْعَانِهِ بِالْمَدِينَةِ فَخُلِعُوهُ .

İbn Fuleyh bildiriyor: Ebû Amr b. Hafs b. el-Muğîre, Yezîd’in yanına gitti. Yezîd gerekli ikramda bulunup mükafat olarak da bir şeyler verdi. Ebû Amr, Medine’ye döndüğünde Mescid’de minberin yanında durdu —ki herkesin sevdiği salih bir kişiydi— ve: “Ondan böylesi bir ikram görmeyi istemezdim! Vallahi Yezîd b. Muâviye’nin sarhoş olup namazı terk ettiğini gördüm” dedi. Bunun üzerine Medineliler Yezîd’i halifelikten azletme kararı alıp azlettiler.³

قَالَ يَعْقُوبُ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ كَثِيرٍ بْنَ عَفْرِ الْأَنْصَارِيِّ يَقُولُ: قُتِلَ يَوْمَ الْحَرَّةِ: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدِ الْمَازِنِيِّ، وَمَعْقِلُ بْنُ سِنَانِ الْأَشْجَعِيِّ، وَقُتِلَ مُعَاذُ بْنُ الْحَارِثِ الْقَارِي . وَقُتِلَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حَنْظَلَةَ بْنُ أَبِي عَامِرٍ.

Yâkub der ki: Saîd b. Kesîr b. Ufeyr el-Ensârî’den işittiğime göre Harre vakasında öldürülenler arasında Abdullah b. Ziyâd el-Mâzinî, Ma’kil b. Sinân el-Eşcaî, Muâz b. Hâris el-Kârî ve Abdullah b. Hanzala b. Ebî Âmir de vardı.”

قَالَ يَعْقُوبُ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ إِسْمَاعِيلَ أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ قَالَ مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ: قُتِلَ يَوْمَ الْحَرَّةِ سَبْعُمِائَةِ رَجُلٍ مِنْ حَمَلَةِ الْقُرْآنِ. حَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ: وَكَانَ فِيهِمْ ثَلَاثَةٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ وَذَلِكَ فِي خِلَافَةِ يَزِيدَ .

¹ Ahzâb Sur. 14

² Yakub b. Süfyân, *el-Ma’rife ve’t-Târih* (3/327) ve İbn Kesîr, *el-Bidâye ve’n-nihâye* (6/233).

³ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve’n-nihâye* (6/234).

Yâkub der ki: Muhammed b. Yahya b. İsmâil'in İbn Vehb'den bildirdiğine göre Enes b. Mâlik: "Yezîd'in hilafeti zamanında gerçekleşen Harre vakasında Kur'ân hafızlarından yedi yüz kişi öldürüldü. İçlerinde Resûlullah'ın (salîlallahu aleyhi vesellem) ashâbından üç kişi de vardı" demiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا يَعْقُوبُ حَدَّثَنَا ابْنُ عُفَمَانَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ: هُوَ ابْنُ الْمُبَارَكِ، أَخْبَرَنَا جَرِيرُ بْنُ حَارِثٍ قَالَ: سَمِعْتُ الْحَسَنَ يَقُولُ: لَمَّا كَانَ يَوْمُ الْحَرَّةِ قُتِلَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ حَتَّى كَادَ لَا يَنْقَلِيتُ أَحَدٌ. وَكَانَ فِيمَنْ قُتِلَ ابْنَا زَيْنَبَ رَبِيبَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. قَالَ جَرِيرٌ: وَهُمَا ابْنَا عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَمْعَةَ بْنِ الْأَسْوَدِ .

Hasan der ki: "Harre vakasında Medine ahalisinden o kadar çok kişi öldürüldü ki neredeyse kurtulan yok gibiydi. Öldürülenler arasında Resûlullah'ın (salîlallahu aleyhi vesellem) üvey kızı Zeyneb'in iki oğlu da vardı."

Cerîr: "Bunlar Abdullah b. Zem'a b. el-Esved'in iki oğluydu" demiştir.¹

قَالَ يَعْقُوبُ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُكَيْرٍ عَنِ اللَّيْثِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: كَانَتْ وَقْعَةُ الْحَرَّةِ يَوْمَ الْأَرْبَعَاءِ لِثَلَاثِ بَقِيْنَ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ سَنَةِ ثَلَاثِ وَسِتِّينَ.

Yâkub der ki: "Yahya b. Abdillâh b. Bukeyr'in Leys b. Sa'd'dan bildirdiğine göre Harre vakası hicri altmış üç yılında, Zilhicce ayının bitimine üç gün kala Çarşamba günü gerçekleşmiştir."

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ شَفِيَّانَ حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مُعِيْرَةَ قَالَ: أَنْهَبَ مُسْرِفُ بْنُ عُقْبَةَ الْمَدِينَةَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فَرَعَمَ الْمُعِيْرَةَ أَنَّهُ افْتَضَّ فِيهَا أَلْفَ عَذْرَاءَ. مُسْرِفُ بْنُ عُقْبَةَ هُوَ الَّذِي يُقَالُ لَهُ: مُسْلِمُ بْنُ عُقْبَةَ الَّذِي جَاءَ فِي قِتَالِ أَهْلِ الْحَرَّةِ وَإِنَّمَا سَمَاهُ مُسْرِفًا لِإِسْرَافِهِ فِي الْقَتْلِ وَالظُّلْمِ .

Muğîre der ki: "Musrif b. Ukbe, Medine'yi üç gün boyunca talan etti. Bu sürede bin bakire kızın ırzına geçildi."

Müsrif b. Ukbe, Müslim b. Ukbe denilen kişidir. Harre vakasının başında bulunan kişidir. Öldürme ve zulümde aşırılığından dolayı "Müsrif" ismiyle anılmıştır.¹

¹ Yakub b. Süfyân, *el-Ma'rife ve't-Târih* (3/326) ve İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/234).

بَابُ مَا رُوِيَ فِي إِخْبَارِهِ قَيْسَ بْنَ خَرَشَةَ حِينَ قَالَ: وَاللَّهِ لَا أَبَايُكَ عَلَى شَيْءٍ إِلَّا وَفَيْتُ بِهِ بِأَنَّهُ لَا يَضُرُّهُ إِذَا بَشَّرَ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEAM), "Sana biat ettiğim her konuda vefa göstereceğim" Diyen Kays b. Hareşe'ye Hiç Kimsenin Zarar Vermeyeceğini Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ: إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ حَاتِمِ الزَّاهِدِ، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ النَّيْفِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو صَالِحٍ. وَهُوَ: عَبْدُ اللَّهِ ابْنُ صَالِحٍ قَالَ: حَدَّثَنِي خَزْمَةُ بْنُ عِمْرَانَ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ أَنَّهُ سَمِعَهُ يُحَدِّثُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدِ بْنِ أَبِي زَيْدٍ الثَّقَفِيِّ قَالَ: اصْطَحَبَ قَيْسُ بْنُ خَرَشَةَ وَكَعْبٌ حَتَّى إِذَا بَلَّغَا صِفِّينَ وَقَفَ ثُمَّ نَظَرَ سَاعَةً ثُمَّ قَالَ: لِيَهْرَاقَنَّ بِهِذِهِ الْبُقْعَةُ مِنْ دِمَاءِ الْمُسْلِمِينَ شَيْءٌ لَا يَهْرَاقُ بِبُقْعَةٍ مِنَ الْأَرْضِ مِثْلُهُ فَغَضِبَ قَيْسٌ وَقَالَ مَا يُدْرِيكَ يَا أَبَا إِسْحَاقَ مَا هَذَا؟ فَإِنَّ هَذَا مِنَ الْغَيْبِ الَّذِي اسْتَأْذَنَ اللَّهُ بِهِ فَقَالَ كَعْبٌ: مَا مِنَ الْأَرْضِ شَيْءٌ إِلَّا مَكْتُوبٌ فِي التَّوْرَةِ الَّذِي أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى مُوسَى مَا يَكُونُ عَلَيْهِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ فَقَالَ لِمُحَمَّدِ بْنِ زَيْدٍ وَمَنْ قَيْسُ بْنُ خَرَشَةَ قَالَ: رَجُلٌ مِنْ قَيْسٍ وَمَا تَعْرِفُهُ وَهُوَ مِنْ أَهْلِ بِلَادِكَ!! قَالَ: وَاللَّهِ مَا أَعْرِفُهُ. قَالَ: إِنَّ قَيْسَ بْنَ خَرَشَةَ قَدِمَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ أَبَايُكَ عَلَى مَا جَاءَ مِنَ اللَّهِ وَعَلَى أَنْ أَقُولَ بِالْحَقِّ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: يَا قَيْسُ عَسَى أَنْ يُعَذِّبَكَ الدَّهْرُ أَنْ يَلِيكَ بَغْدِي مَنْ لَا تَسْتَطِيعُ أَنْ تَقُولَ بِالْحَقِّ مَعَهُمْ. قَالَ قَيْسٌ وَاللَّهِ لَا أَبَايُكَ عَلَى شَيْءٍ إِلَّا وَفَيْتُ لَكَ بِهِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِذَا لَا يَضُرُّكَ بَشَرٌ.

وَكَانَ قَيْسُ بْنُ يَعْيُبَ زَيْدِ بْنِ أَبِي شَفِيَّانَ وَابْنُهُ عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدٍ قَبْلَ ذَلِكَ عُبَيْدُ اللَّهِ، فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ أَنْتَ الَّذِي تَقْتَرِي عَلَى اللَّهِ وَعَلَى رَسُولِهِ؟ قَالَ: لَا وَلَكِنْ إِنْ شِئْتَ أَخْبَرْتُكَ بِمَنْ يَقْتَرِي عَلَى اللَّهِ وَعَلَى رَسُولِهِ مَنْ تَرَكَ الْعَمَلَ بِكِتَابِ اللَّهِ وَسُنَّةِ رَسُولِهِ. قَالَ: وَمَنْ ذَاكَ؟ قَالَ: أَنْتَ وَأَبُوكَ، وَالَّذِي أَمَرَكُمَا. قَالَ قَيْسُ: وَمَا الَّذِي افْتَرَيْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. قَالَ: تَزْعُمُ أَنَّهُ لَنْ يَضُرَّكَ بَشَرٌ. قَالَ: نَعَمْ! قَالَ: لَتَعْلَمَنَّ الْيَوْمَ أَنَّكَ قَدْ كَذَبْتَ اتُّوْنِي بِصَاحِبِ الْعَذَابِ وَالْعَذَابِ. قَالَ: فَمَالَ قَيْسٌ عِنْدَ ذَلِكَ فَمَاتَ.

Muhammed b. Yezîd b. Ebî Ziyâd es-Sekafî anlatıyor: Kays b. Hareşe ile Ka'b, Sıffîn'e ulaşana kadar birbirlerine arkadaşlık ettiler. Sıffîn'e ulaştıklarında Ka'b bir süre durdu ve: "Bu bölgede Müslümanların öyle çok kanı dökülecek ki yeryüzünün başka hiçbir yerinde benzeri dökülmeyecektir" dedi. Kays onun bu sözüne kızdı ve: "Ey Ebû İshâk! Bunu nereden biliyorsun? Böylesi bir şey sadece Yüce Allah'ın bilebileceği gaybî bir şeydir" diye çıkıştı. Ka'b: "Çünkü Yüce Allah, Hz. Mûsa'ya indirdiği Tevrat'ta yeryüzündeki her bir karış toprakta neler olacağını ve oradan neler çıkacağını yazmıştır" dedi.

Ravi Yezîd b. Ebî Hâbîb der ki: Muhammed b. Yezîd'e: "Kays b. Hareşe kim?" diye sorduğumda: "Kays oğullarından bir adamdır! Kendi memleketinden biri olmasına rağmen onu tanımıyor musun?" dedi. Ona: "Vallahi tanımıyorum" karşılığını verdiğimde Muhammed şöyle dedi: "Zamanında Kays b. Hareşe, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi ve: «Yüce Allah'tan gelen her şeyi kabul etme ve sadece hakkı söyleme üzerine sana biat ediyorum!» dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *«Ey Kays! Belki de benden sonra zaman gelir karşısında hakkı söyleyemeyeceğin yöneticilerin olur»* buyurunca, Kays: «Vallahi sana biat ettiğim her konuda vefa göstereceğim!» dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *«O zaman hiç kimse sana zarar veremeyecektir»* buyurdu."

Kays, Ziyâd b. Ebî Süfyân ve oğlu Ubeydullah b. Ziyâd'ı tenkit edip eleştirirdi. Ubeydullah bundan haberdar olunca onu yanına çağırdı ve: "Allah ve Resûlü adına iftira atan sen misin?" diye sordu. Kays: "Hayır! Ama istiyorsan Allah ve Resûlü adına kimin iftira attığını, Allah'ın Kitâb'ı ile Resûlü'nün sünnetiyle amel etmeyi kimin bıraktığını sana söyleyeyim!" deyince, Ubeydullah: "Kimmiş?" diye sordu. Kays: "Sen, baban ve seni yönetici yapan!" dedi ve: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) adına hangi iftirayı atmışım?" diye sordu. Ubeydullah: "Hiç kimsenin sana zarar veremeyeceğini iddia ediyorsun" deyince, Kays: "Doğrudur!" karşılığını verdi. Ubeydullah: "O halde bugün yalan söylediğini anlayacaksınız!" dedi ve adamlarına: "İşkenceciyi ve işkence aletlerini getirin!" emrini verdi. Ancak Kays adam gelmeden düşüp öldü.¹

¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/235).

أَخْبَرَنَا أَبُو الْخُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ
أَسَدٍ حَدَّثَنَا ضَمْرَةُ عَنْ ابْنِ شَوْذَبٍ قَالَ، بَلَغَ ابْنُ عُمَرَ أَنَّ زِيَادًا كَتَبَ إِلَى مُعَاوِيَةَ: أَنِّي قَدْ
خَبَطْتُ الْعِرَاقَ بِشِمَالِي، وَيَمِينِي فَارِغَةً. يَسْأَلُهُ أَنْ يُؤَلِّيَهُ الْحِجَازَ وَالْعَرَضَ. يَعْنِي بِالْعَرَضِ:
الْيَمَامَةَ وَالْبَحْرَيْنِ، فَكَّرَ ابْنُ عُمَرَ أَنْ يَكُونَ فِي سُلْطَانِهِ فَقَالَ: اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَجْعَلُ فِي الْقَتْلِ
كَفَّارَةً لِمَنْ شِئْتَ مِنْ خَلْقِكَ. فَمَوْتَا لِابْنِ سُمَيَّةَ لَا قَتْلَ. قَالَ: فَخَرَجَ فِي إِبْهَامِهِ طَاعُونَةٌ
فَمَا أَتَتْ عَلَيْهِ إِلَّا جُمُعَةٌ حَتَّى مَاتَ فَبَلَغَ ابْنُ عُمَرَ مَوْتَهُ، فَقَالَ: إِلَيْكَ يَا ابْنُ سُمَيَّةَ لَا الدُّنْيَا
بَقِيَتْ لَكَ وَلَا الْآخِرَةُ أَدْرَكَتْ.

İbn Şevzeb der ki: Ziyâd, Muâviye'ye: "İrak'ı sol elimle tutuyorum, sağ elim boşta kaldı" şeklinde bir mektup yazdı ve Hicâz ile Ard bölgelerinin de yönetimini kendisine vermesini istedi. Ard bölgesi de Yemâme ile Bahreyn'i içine alan bölgedir. İbn Ömer bundan haberdar olunca onun yönetimi altında olmak istemedi ve: "Allahımı! Kullarından dilediğine ölümü kefaret kılarısın! İbn Sümeyye'yi de öldürülerek değil vebayla al" diye dua etti. Çok geçmeden Ziyâd'ın parmağında bir çıban çıktı ve bir hafta geçmeden de öldü. İbn Ömer onun ölüm haberini alınca: "Git ey İbn Sümeyye! Ne dünya sana kalabildi, ne de âhireti elde edebildin" dedi.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ ابْنَ عَبَّاسٍ ﷺ يَذْهَبُ
بَصْرَةَ فِي آخِرِ عُمُرِهِ وَأَنَّهُ يُؤْتَى عِلْمًا فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM), İbn Abbâs'ın Yaşlılığında Gözlerini Kaybedeceğini, Âlim Biri Olacağını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ الصَّفَّارِ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي،
حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَمْزَةَ الرُّبَيْرِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّرَّاورِدِيُّ، عَنْ ثَوْرٍ بْنِ زَيْدٍ الدَّبَلِيُّ، عَنْ مُوسَى
بْنِ مَيْسَرَةَ، أَنَّ بَعْضَ نَبِيِّ عَبْدِ اللَّهِ سَافَرَهُ فِي طَرِيقِ مَكَّةَ، قَالَ: حَدَّثَنِي الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ أَنَّهُ
بَعَثَ ابْنَهُ عَبْدَ اللَّهِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي حَاجَةٍ فَوَجَدَ عِنْدَهُ رَجُلًا فَرَجَعَ وَلَمْ يُكَلِّمَهُ مِنْ
أَجْلِ مَكَانِ الرَّجُلِ مَعَهُ فَلَقِي رَسُولَ اللَّهِ ﷺ الْعَبَّاسُ بَعْدَ ذَلِكَ فَقَالَ الْعَبَّاسُ أُرْسَلْتَ إِلَيْكَ

انبي فَوَجَدَ عِنْدَكَ رَجُلًا فَلَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يُكَلِّمَكَ فَرَجَعَ. قَالَ: وَرَأَاهُ؟ قَالَ: نَعَمْ! قَالَ: أَتَدْرِي مَنْ ذَلِكَ الرَّجُلُ؟ ذَلِكَ الرَّجُلُ جِبْرِيلُ الْكَتَّابُ، وَلَنْ يَمُوتَ حَتَّى يَذْهَبَ بِصَرِّهِ وَيُوتِيَ عِلْمًا.

Abbâs b. Abdilmuttalib bildiriyor: Bir konuda oğlum Abdullah'ı Resûlullah'a (ﷺ) gönderdim. Abdullah gittiğinde yanında bir adamın bulunduğunu gördü. Bu adam var diye de gönderildiği konu hakkında konuşmadan geri döndü. Daha sonra Hz. Peygamber (ﷺ) benimle karşılaştığında: "Oğlumu sana göndermiştim, ancak yanında bir adamın bulunduğunu görünce konuşmadan geri döndü" dedim. Resûlullah (ﷺ): "Yanımdaki adamı gördü mü?" diye sorunca: "Evet!" dedim. "O adamın kim olduğunu biliyor musun?" diye sorunca: "Hayırlı" dedim. Resûlullah (ﷺ): "Yanımdaki Cebrâil'di. Oğlun da gözlerini kaybetmeden ve âlim biri olmadan ölmeyecek" buyurdu.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِأَنَّ زَيْدَ بْنَ أَرْقَمَ يَبْرَأُ مِنْ مَرَضِهِ
ثُمَّ يَغْمَى بَعْدَهُ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (ﷺ), Zeyd b. Erkam'ın Hastalığında İyileşeceğini Daha Sonra da Kör Olacağını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الشَّرَاجُ أَخْبَرَنَا الْقَاسِمُ بْنُ غَانِمٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ حُمَيْدٍ الطَّوِيلُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْرَاهِيمَ الْيُوسُفِيُّ، حَدَّثَنَا أُمِّيَّةُ بْنُ بِسْطَامٍ، حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ، حَدَّثَنَا بَنَانَةُ بْنُ بَشْتِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ خَمَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ أَبِيهِ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ عَلَى زَيْدٍ يَعُودُهُ مِنْ مَرَضٍ كَانَ بِهِ. قَالَ: لَيْسَ عَلَيْكَ مِنْ مَرَضِكَ بَأْسٌ، وَلَكِنْ كَيْفَ بِكَ عُمُرَتُ بَعْدِي فَعَمِيتُ؟! قَالَ: إِذَا أُخْتِيسِبُ وَأُصْبِرُ. قَالَ: إِذَا تَدَخَّلَ الْجَنَّةُ يَغْيِرُ حِسَابُ. قَالَ، فَعَمِيَ بَعْدَ مَا مَاتَ النَّبِيُّ ﷺ ثُمَّ رَدَّ اللَّهُ عَلَيْهِ بَصَرَهُ ثُمَّ مَاتَ.

كَذَا وَجَدْتُهُ فِي كِتَابِي. وَإِنَّمَا هِيَ بَنَانَةُ بِنْتُ بُرَيْدٍ عَنْ خَمَادَةَ.

Uneyse binti Zeyd b. Erkam bildiriyor: Babam hastalandığında Resûlullah (ﷺ) ziyaretine geldi. Ona: "Bu hastalığın sana bir zararı

¹ Heysemî, Mecmau'z-Zevâid (9/276).

olmayacak! Ancak benden sonra uzun bir süre yaşayıp da kör kalınca ne yapacaksın?” buyurdu. Babam: “Sabreder ve karşılığını Allah’tan beklerim” dediğinde, Hz. Peygamber (ﷺ): “Bunu yaparsan hesapsız cennete girersin” buyurdu. Resûlullah’ın (ﷺ) vefatından sonra babam kör oldu. Daha sonra Allah onun gözlerini geri açtı ve gözleri sağlamken vefat etti.

Kitabımda isnâdın “Nubâte binti Yezîd b. Yezîd, Hammâde’den bildiriyor” şeklinde geçtiğini gördüm. Doğrusu “Bunâte binti Yezîd, Hammâde’den bildiriyor” olmalıdır.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ مِمَّنْ يَكُونُ بَعْدَهُ مِنَ الْكَذَّابِينَ وَإِشَارَتِهِ
إِلَى مَنْ يَكُونُ مِنْهُمْ مِنْ ثَقِيفٍ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah’ın (ﷺ), Kendisinden Sonra Gelecek Yalancıları, Bazılarının Sakîf Kabilesinden Olacağını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْقَضَائِيُّ، بِغَدَّادَ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو
الرَّزَّازُ، حَدَّثَنَا أَبُو فِلَاحَةَ، حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ يَسَّالِكَ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ،
قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ ثَلَاثِينَ كَذَّابًا دَجَّالًا، كُلُّهُمْ يُرْعَمُ أَنَّهُ
نَبِيٌّ» .

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ . وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ
النَّبِيِّ ﷺ .

Câbir b. Semure’nin bildirdiğine göre Resûlullah (ﷺ): “Kıyamet öncesi hepsi de peygamber olduğunu iddia eden otuz tane yalancı deccal çıkacaktır” buyurmuştur.

Müslim, *Sahîh*’de Şu’be’den aktarmıştır.¹

Buhârî ve Müslim, Ebû Hureyre hadisiyle Hz. Peygamber’den (ﷺ) rivayet etmişlerdir.

¹ Müslim, *fiten* 18 (83).

أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ: أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَبْدِ الْخَافِظِ، أَخْبَرَنَا أَبُو يَغْلَى الْمُؤَصِّلِيُّ، حَدَّثَنَا عُفَّانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْأَسَدِيُّ حَدَّثَنَا شَرِيكُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَخْرُجَ ثَلَاثُونَ كَذَّابًا مِنْهُمْ مُسَيَّلِمَةٌ وَالْعَنْسِيُّ وَالْمُخْتَارُ. وَشَرُّ قَبَائِلِ الْعَرَبِ: بَنُو أُمَيَّةَ وَبَنُو حَنِيفَةَ وَثَقِيفٌ» .

قَالَ أَبُو أَحْمَدَ: وَهَذَا لَا أَعْلَمُ رَوَاهُ عَنْ شَرِيكٍ إِلَّا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْأَسَدِيُّ وَلَهُ إِفْرَادَاتٌ، وَحَدَّثَ عَنْهُ الثَّقَاتُ مِنَ النَّاسِ، وَلَمْ أَرِ بِحَدِيثِهِ بَأْسًا.

قُلْتُ: وَلِحَدِيثِهِ هَذَا فِي الْمُخْتَارِ بْنِ أَبِي عُبَيْدٍ الثَّقَفِيِّ شَوَاهِدٌ صَحِيحَةٌ.

Abdullah b. ez-Zübeyr'in bildirdiğine göre Resûlullah (ﷺ) şöyle buyurmuştur: "Otuz yalancı (peygamber) çıkmadan kıyamet kopmaz. Müseylime, el-Ansî ve Muhtâr bunlardandır. Arapların en kötü kabileleri Umeyye oğulları, Hanîfe oğulları ve Sakîflilerdir."

Ebû Ahmed der ki: "Bu hadisi Şerîk'ten başka Muhammed b. Hasan el-Esedî'den rivayet edenini bilmiyorum. Güvenilir kişiler de ondan rivayetlerde bulunmuştur. Hadislerinde bir sakınca görmüyorum."

Muhtâr b. Ebî Ubeyd es-Sekafî konusunda da bu hadisin şahidi sayılacak sahih rivayetler gelmiştir.

مِنْهَا: مَا حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ- رَحِمَهُ اللَّهُ- أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، حَدَّثَنَا الْأَسْوَدُ بْنُ شَيْبَانَ، عَنْ أَبِي نَوْفَلٍ بْنِ أَبِي عَقْرَبٍ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ، أَنَّهَا قَالَتْ لِلْحَجَّاجِ بْنِ يُونُسَ: أَمَا إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ حَدَّثَنَا أَنَّ فِي ثَقِيفٍ كَذَّابًا وَمُبِيرًا ، فَأَمَّا الْكَذَّابُ فَقَدْ رَأَيْنَاهُ، وَأَمَّا الْمُبِيرُ فَلَا إِخَالِكَ إِلَّا إِيَّاهُ. أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ وَجْهِ آخَرَ عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ شَيْبَانَ .

Ebû Nevfel b. Ebî Akreb bildiriyor: Esmâ binti Ebî Bekr, Haccâc b. Yûsuf'a şöyle dedi: "Resûlullah (ﷺ) bize Sakîf kabilesinden bir yalancı (peygamber) bir de insanları helake sürükleyen birinin çıkacağını söylemişti. Yalancının kim olduğunu gördük. İnsanları helake sürükleyen kişinin de senden başka biri olacağını zannetmiyorum!"

Müslim, *Sahîh*'de başka bir kanalla Esved b. Şeybân'dan rivayet etmiştir.¹

وَأَخْرَجَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدٍ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الزُّبَيْرِ الْحَمِيرِيُّ الْمَكِّيُّ، حَدَّثَنَا شُعْبَانُ بْنُ عُثَيْمَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو الْمُحَنَّى، عَنْ أُمِّهِ، قَالَتْ: لَمَّا قَتَلَ الْحَجَّاجُ بْنُ يُونُسَ عَبْدَ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ دَخَلَ الْحَجَّاجُ عَلَى أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ، فَقَالَ لَهَا: يَا أُمَّهُ إِنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَوْمَانِي بِكَ، فَهَلْ لَكَ مِنْ حَاجَةٍ؟ فَقَالَتْ: لَسْتُ لَكَ بِأُمٍّ وَلَكِنِّي أُمُّ الْمَصْلُوبِ عَلَى رَأْسِ النَّبِيِّ، وَمَا لِي مِنْ حَاجَةٍ وَلَكِنْ أَنْتَظِرُ حَتَّى أُحَدِّثَكَ بِمَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «يَخْرُجُ مِنْ ثَقِيفٍ كَذَّابٌ وَمُبِيرٌ، فَأَمَّا الْكَذَّابُ فَقَدْ رَأَيْنَاهُ وَأَمَّا الْمُبِيرُ فَأَنْتَ». فَقَالَ الْحَجَّاجُ: مُبِيرُ الْمُنَافِقِينَ!!

Ebu'l-Muhayyâ, annesinden bildiriyor: (Zalim lakaplı) Haccâc b. Yûsuf, Abdullah b. ez-Zübeyr'i öldürdüğü zamanlarda Esmâ binti Ebî Bekr'in yanına girdi ve: "Anneciğim! Müminlerin emiri seninle ilgilenmemi söyledi. Bir ihtiyacın var mı?" dedi. Esmâ: "Ben senin annen değilim! Şu tepenin başında asılan kişinin annesiyim! Bir ihtiyacım da yok! Ama az bekle de Resûlullah'tan (ﷺ) işittiğim bir şeyi sana anlatabayım. Hz. Peygamber'in (ﷺ) (Sakîf kabilesinden biri yalancı (peygamber) bir de insanları helake sürükleyen biri çıkacaktır» buyurduğunu işittim. Yalancının kim olduğunu gördük. İnsanları helake sürükleyen kişinin de senden başka biri olacağını zannetmiyorum!" karşılığını verince, Haccâc: "Aksine münafıklar helak eden kişiyim" dedi.²

وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورِكَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، حَدَّثَنَا شَرِيكَ عَنْ أَبِي غُلَوَانَ: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عِصْمَةَ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّ فِي ثَقِيفٍ كَذَّابًا وَمُبِيرًا

¹ Müslim, *İsâdâil* 58 (229).

² İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/236).

وَقَدْ شَهِدَ جَمَاعَةٌ مِنْ أَكَابِرِ التَّابِعِينَ عَلَى الْمُخْتَارِ بْنِ أَبِي عُبَيْدٍ بِمَا كَانَ يَسْتَبْطِنُ .
وَأَخْبَرَ بَعْضُهُمْ بِأَنَّهُ مِنْ جُمْلَةِ الْكَذَّابِينَ الَّذِينَ أَخْبَرَ النَّبِيُّ ﷺ بِخُرُوجِهِمْ بَعْدَهُ .

İbn Ömer der ki: Resûlullah'ın (salallahu aleyhi vesellem): *"Sakîf kabilesinden bir yalancı (peygamber) bir de insanları helake sürükleyen biri çıkacaktır"* buyurduğunu işittim.¹

Tabiûnun büyüklerinden bir topluluk, Muhtâr b. Ebî Ubeyd'in niyetini açığa vurmasına şahit olmuştur. Bunlardan bazıları Muhtâr'ın, Resûlullah'ın (salallahu aleyhi vesellem) kendisinden sonra çıkacaklarını bildirdiği yalancılardan biri olduğunu söylemiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ - رَحِمَهُ اللَّهُ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا قُرَّةُ بْنُ خَالِدٍ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ رِفَاعَةَ بْنِ شَدَّادٍ، قَالَ: كُنْتُ أَبْطِنُ شَيْءٍ بِالْمُخْتَارِ - يَعْنِي: الْكَذَّابِ - قَالَ: فَدَخَلْتُ عَلَيْهِ ذَاتَ يَوْمٍ، فَقَالَ: دَخَلْتَ وَقَدْ قَامَ جَبْرِيلُ قَبْلُ مِنْ هَذَا الْكُرْسِيِّ!! قَالَ: فَأَهْدَيْتُ إِلَى قَائِمِ السَّيْفِ - يَعْنِي: لِأَصْرِبُهُ - حَتَّى ذَكَرْتُ حَدِيثًا حَدَّثَهُ عَمْرُو بْنُ الْحَمِقِ الْخُزَاعِيُّ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ: «إِذَا أَمَّنَ الرَّجُلُ الرَّجُلَ عَلَى دِمِهِ ثُمَّ قَتَلَهُ رُفِعَ لَهُ لِيَوَاءِ الْعَذْرِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» . فَكَفَفْتُ عَنْهُ .

Rifâa b. Şeddâd der ki: Yalancı Muhtâr'a çok yakın birisiydim. Bir gün yanına girdiğimde bana: "Sen girdiğinde Cebrâil şu kürsüden henüz yeni kalkıp gitmişti" deyince ona vurmak için elimi kılıcımın kabzasına götürdüm. Ancak Amr b. el-Hamik el-Huzâî'nin bana naklettiği bir hadis aklıma geldi. Amr'ın bana bildirdiğine göre Resûlullah (salallahu aleyhi vesellem): *"Kişi canından yana güvence verdiği birini öldürdüğü zaman kıyamet gününde kendisi için ihanet bayrağı çekilir"* buyurmuştu. Bu aklıma gelince onu öldürmekten vazgeçtim.²

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا زَائِدَةُ، عَنْ السُّدِّيِّ عَنْ رِفَاعَةَ الْقَيْنَانِيِّ، قَالَ: كُنْتُ أَقُومُ بِالسَّيْفِ عَلَى رَأْسِ الْمُخْتَارِ بْنِ أَبِي عُبَيْدٍ فَمَسِيعَتُهُ يَوْمًا، يَقُولُ: قَامَ جَبْرِيلُ مِنْ هَذِهِ التَّمْرِقَةِ!! فَأَرَدْتُ

¹ Bakın: İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/236).

² İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/237).

أَنْ أَسْلَ سَيْفِي فَأَضْرَبَ عُنُقَهُ فَذَكَرْتُ حَدِيثًا حَدَّثَنِيهِ عَمْرُو بْنُ حَمِيٍّ الْخَزَاعِيُّ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ أَمَّنَ رَجُلًا عَلَى نَفْسِهِ فَقَتَلَهُ فَأَنَا مِنَ الْقَاتِلِ بَرِيءٌ وَإِنْ كَانَ الْمَقْتُولُ كَافِرًا». قَالَ: فَتَرَكْتُهُ .

وَكَذَلِكَ رَوَاهُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، وَأَسْبَاطُ بْنُ نَصْرِ وَغَيْرُهُمَا عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّدِّيِّ.

Rifâa el-Kıtbânî der ki: Bir gün Muhtâr b. Ebî Ubeyd'in yanında kılıcımla duruyordum. Onun: "Cebrâil şu minderin üzerinden kalkıp gitti" dediğini işittiğimde kılıcımı çekip boynunu vurmak istedim. Ancak Amr b. el-Hamik el-Huzâi'nin bana naklettiği bir hadis aklıma geldi. Amr'ın bana bildirdiğine göre Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişi canından yana güvence verdiği birini öldürdüğü zaman, öldürülen kişi kafir de olsa öldüren kişiden beriyim"* buyurduğunu işitmişti. Bu aklıma gelince onu öldürmedim.¹

Süfyân es-Sevrî, Esbât b. Nasr ve başkaları da bunu İsmâil b. Abdirrahman es-Süddî'den bu şekilde rivayet etmişlerdir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِبَغْدَادَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ بْنُ دُرُسْتَوَيْهِ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ الْحُمَيْدِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ مُجَالِيدٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: فَاخْرْتُ أَهْلَ الْبَصْرَةِ فَقَلَبْتُهُمْ بِأَهْلِ الْكُوفَةِ وَالْأَخْنَفُ سَاكِتٌ لَا يَتَكَلَّمُ، فَلَمَّا رَأَيْتُ غَلَبَتُهُمْ أُرْسِلَ غُلَامًا لَهُ فَجَاءَ بِكِتَابٍ فَقَالَ لِي: هَاكَ اقْرَأْ فَقَرَأْتُهُ فَإِذَا فِيهِ مِنَ الْمُخْتَارِ إِلَيْهِ يَذْكُرُ أَنَّهُ نَبِيٌّ. فَقَالَ يَقُولُ الْأَخْنَفُ أَنِّي فِينَا مِثْلُ هَذَا ۱۹ وَقَدْ رَوَيْنَا عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ مُجَالِيدٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ قِصَّةَ مَا كَانَ فِي الْكِتَابِ مِنْ مَوْضُوعِهِ الَّذِي كَانَ يُعَارِضُ بِهِ الْقُرْآنَ- وَبِاللَّهِ الْعِصْمَةَ.

Şa'bî der ki: Basralılara karşı Kufelilerle övündüm ve onlara üstün çıktım. Ahnef de oturmuş hiç sesini çıkarmıyordu. Basralılara üstün geldiğimi görünce kölesini eve gönderdi. Köle bir mektupla geri döndü. Bana: "Şu mektubu alıp oku" deyince alıp okumaya başladım. Mektubu Muhtâr, Ahnef'e yollamıştı ve mektupta peygamber olduğunu söylüyordu. Ahnef bununla bana: "Bizde öyle biri var mı?" demek istiyordu.²

¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/237).

² İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/237).

"Sence Muhtâr onlardan biri mi?" diye sorduğumda: "Liderlerinden olan biriydi" dedi.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِالْمُبِيرِ الَّذِي يَخْرُجُ مِنْ ثَقِيفٍ وَتَصَدِّقِ اللَّهِ ﷻ قَوْلُهُ فِي الْحَجَّاجِ بْنِ يَوْسَفَ الثَّقَفِيِّ غَفَرَ اللَّهُ لَنَا وَلِجَمِيعِ الْمُسْلِمِينَ

**Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VESELLEM), Sakîf Kabilesinden İnsanları
Helake Sürükleyen Birinin Çıkacağını Bildirmesi, Yüce
Allah'ın Bunu Haccâc b. Yusuf es-Sekafî'de Gerçekleştirmesi**

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَعْقُوبَ وَأَبُو عَمْرٍو بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا عَفْهَةُ بْنُ مُكْرَمٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَضْرَمِيُّ، حَدَّثَنَا الْأَسْوَدُ بْنُ شَيْبَانَ، عَنْ أَبِي نَوْفَلٍ، قَالَ: رَأَيْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الزُّبَيْرِ عَلَى عَقَبَةِ الْمَدِينَةِ، قَالَ: فَجَعَلْتُ قُرَيْشَ تَمُرُّ عَلَيْهِ وَالنَّاسُ حَتَّى مَرَّ عَلَيْهِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، فَوَقَفَ عَلَيْهِ، فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكَ أَبَا حُبَيْبٍ، أَمَا وَاللَّهِ لَقَدْ كُنْتُ أَنْهَاكَ عَنْ هَذَا، أَمَا وَاللَّهِ لَقَدْ كُنْتُ أَنْهَاكَ عَنْ هَذَا، أَمَا وَاللَّهِ لَقَدْ كُنْتُ أَنْهَاكَ عَنْ هَذَا، أَمَا وَاللَّهِ إِنْ كُنْتَ مَا عَلِمْتُ صَوَامًا قَوَامًا وَصُولًا لِلرَّحِمِ، أَمَا وَاللَّهِ لَأُمَّةٌ أَنْتَ أَشْرَهَا لِلْأُمَّةِ خَيْرٍ.

ثُمَّ نَفَذَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ قَبْلَ الْحَجَّاجِ مَوْفِقُ عَبْدِ اللَّهِ وَقَوْلُهُ، فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ فَأَنْزَلَ عَنْ
جَذْعِهِ وَالْقَيْ فِي قُبُورِ الْيَهُودِ، ثُمَّ أَرْسَلَ إِلَى أُمِّهِ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ فَأَبَتْ أَنْ تَأْتِيَهُ، فَأَعَادَ
عَلَيْهَا الرُّسُولَ لَتَأْتِيَنِي أَوْ لَا تُبْعَثَنَّ إِلَيْكَ مِنْ يَسْحَكٍ بِقُرُونِكَ، قَالَ: فَأَبَتْ وَقَالَتْ: وَاللَّهِ لَا
أَتِيكَ حَتَّى تَبْعَثَ إِلَيَّ مَنْ يَسْحَبُنِي بِقُرُونِي.

إِيَّاكَ حَتَّى تَبْتَغِي مِنِّي سَلَامًا لِي وَنَاصِيَةً لِمَنْ بَعْدِي
قَالَ: فَقَالَ: أُرُونِي سَبِيَّتِي فَأَخَذَ نَعْلَيْهِ ثُمَّ انْطَلَقَ يَقْوَدُفُ حَتَّى دَخَلَ عَلَيْهَا، فَقَالَ: كَيْفَ
رَأَيْتَنِي صَنَعْتُ بِعَدُوِّ اللَّهِ؟ قَالَتْ: رَأَيْتُكَ أَفْسَدْتَ عَلَيْهِ دُنْيَاهُ، وَأَفْسَدَ عَلَيْكَ آخِرَتَكَ بَلْغَنِي
أَنَّكَ تَقُولُ لَهُ يَا ابْنَ ذَاتِ النَّطَاقَيْنِ، أَنَا وَاللَّهُ ذَاتُ النَّطَاقَيْنِ، أَنَا وَاللَّهُ ذَاتُ النَّطَاقَيْنِ. أَمَّا
أَحَدُهُمَا فَكُنْتُ أَرْفَعُ بِهِ طَعَامَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَطَعَامَ أَبِي مِنَ الدُّوَابِّ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَنِطَاقُ
الْمَرْأَةِ الَّتِي لَا تَسْتَغْنِي عَنْهُ، أَمَّا إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ حَدَّثَنَا أَنَّ فِي ثَقِيفٍ كَذَابًا وَمُبِيرًا. فَأَمَّا
الْكُذَّابُ فَرَأَيْنَاهُ، وَأَمَّا الْمُبِيرُ فَلَا إِخَالِكَ إِلَّا إِيَّاهُ. قَالَ: فَقَامَ عَنْهَا وَلَمْ يُرَاجِعْهَا.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ مُكْرَمٍ . وَهَذَا الْحَدِيثُ لَهُ طَرُقٌ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ .

Ebû Nevfel der ki: Medine'nin dağ yolunda Abdullah b. ez-Zübeyr'i (asılmış bir şekilde) gördüm. Kureyşliler ve diğer insanlar yanına uğramaya başladı. Nihayet Abdullah b. Ömer de yanına geldi. Başında durdu ve: "Selam sana ey Ebû Hubeybl es-Selâmu aleyke ey Ebû Hubeybl es-Selâmu aleyke ey Ebû Hubeybl Vallahi öylesi bir şey yapmaman için seni uyarıyordum! Vallahi öylesi bir şey yapmaman için seni uyarıyordum! Vallahi öylesi bir şey yapmaman için seni uyarıyordum! Vallahi çok oruç tutan, çok namaz kılan, çokça akrabaya yardım eden biriydin. Vallahi en kötüsü senin gibi biri olan bir ümmet en hayırlı ümmettir" dedi ve yoluna devam etti.

Abdullah b. Ömer'in, onun yanında bu duruşu ve söyledikleri Haccâc'a ulaşınca birilerini gönderdi. İbnu'z-Zübeyr'i asılı olduğu daldan indirip Yahudilerin gömüldüğü yere gömdürdü. Sonra annesi Esmâ binti Bekr'e gelmesi için haber yolladı. Ancak Esmâ yanına gitmeyi kabul etmedi. Haccâc, elçisini bir daha ona gönderdi ve: "Ya gelirsin ya da seni saçlarından sürükleyip getirecek birini göndereceğim" dedi. Esmâ yine kabul etmedi ve: "Beni saçlarımdan tutup yanına götürecek bir kişi göndermedikçe ben senin yanına gitmeyeceğim!" karşılığını verdi.

Bunun üzerine Haccâc: "Bana ayakkabılarımı getirin!" dedi ve onları giydiği gibi hızlıca Esmâ'nın yanına gitti. Yanına vardığı zaman ona: "Allah'ın düşmanına (oğlun Abdullah'a) yaptığımı nasıl buldun?" diye sordu. Esmâ şöyle karşılık verdi: "Sen onun dünyasını berbat ettin, ancak o senin âhiretini mahvetti! Duyduğuma göre ona: «Ey iki kuşaklının (zâtu'n-nitâkeyn) oğlul!» diyormuşsun. Vallahi iki kuşaklı olan benim! Biriyle Resûlullah'ın (ﷺ) ve Ebû Bekr'in azıklarını hayvanlardan kaldırır ve bağlardım. Diğeri ise her kadının kullandığı ve onsuz yapamadığı kuşaktır. Resûlullah (ﷺ) bize, Sakîf'te bir yalancının bir de insanları helake sürükleyen birinin çıkacağından bahsetmişti. Yalancının kim olduğunu gördük. İnsanları helake sürükleyen kişiye gelince, senden başka biri olacağını zannetmiyorum!"

Bunun üzerine Haccâc yanından ayrıldı ve bir daha da ona bulaşmadı.

Müslim, *Sahîh*¹ de Ukbe b. Mukrem'den rivayet etmiştir.¹

Farklı kanallarla Esmâ binti Ebî Bekr'den rivayet edilmiştir.

وَرَوَى عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَقَدْ حَدَّثَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ثُمَّ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ﷺ أُمَّةَ مُحَمَّدٍ ﷺ شَأْنَ الْحَجَّاجِ بْنِ يُوسُفَ وَأَخْبَرَا بِخُرُوجِهِ وَلَا يَقُولَانِ ذَلِكَ إِلَّا تَوْقِيفًا.

İbn Ömer'in de rivayet ettiğine göre müminlerin emiri Ömer b. el-Hattâb, ondan sonra müminlerin emiri Ali b. Ebî Tâlib, Muhammed (ﷺ) ümmetini Haccâc b. Yûsuf'a karşı uyarılmış, çıkışını bildirmişlerdir. Hem Ömer, hem Ali böylesi bir şeyi ancak bu konuda Resûlullah'tan (ﷺ) bir şey duymuşlarsa söyleyebilirler.↓

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِغَدَّادَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ بْنُ دُرُسْتَوَيْهِ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَفْيَانَ حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ (ح) وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ أَخْبَرَنَا أَبُو النَّضْرِ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ يُوسُفَ الْفَقِيهَ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى أَبِي الْيَمَانِ أَنَّ جَرِيرَ بْنَ عُثْمَانَ حَدَّثَهُ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَيْسَرَةَ بْنِ أَرْمَرٍ عَنْ أَبِي عَذْبَةَ الْجُمُصِيِّ، قَالَ: قَدِمْتُ عَلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ﷺ رَابِعَ أَرْبَعَةٍ مِنَ الشَّامِ وَنَحْنُ حُجَّاجٌ، فَبَيْنَا نَحْنُ عِنْدَهُ أَنَا آتٍ مِنْ قِبَلِ الْعِرَاقِ فَأَخْبَرَهُ أَنَّهُمْ قَدْ حَصَبُوا إِمَامَهُمْ وَقَدْ كَانَ عَوَّضَهُمْ بِهِ مَكَانَ إِمَامٍ كَانَ قَبْلَهُ فَحَصَبُوهُ فَخَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ مُغْضَبًا فَسَهَا فِي صَلَاتِهِ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ: مَنْ هَا هُنَا مِنْ أَهْلِ الشَّامِ؟ فَقُمْتُ أَنَا وَأَصْحَابِي، فَقَالَ: يَا أَهْلَ الشَّامِ تَجَهَّزُوا لِأَهْلِ الْعِرَاقِ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ بَاضَ فِيهِمْ وَفَرَّخَ. ثُمَّ قَالَ: اللَّهُمَّ إِنَّهُمْ قَدْ لَبَسُوا عَلَيَّ فَالْبَسْ عَلَيْهِمْ، اللَّهُمَّ عَجِّلْ لَهُمُ الْغُلَامَ الثَّقَفِيَّ الَّذِي يَحْكُمُ فِيهِمْ بِحُكْمِ الْجَاهِلِيَّةِ لَا يَقْبَلُ مِنْ مُحْسِنِهِمْ وَلَا يَتَجَاوَزُ عَنْ مُسِيئِهِمْ.

زَادَ الدَّارِمِيُّ فِي رَوَاتِهِ: قَالَ أَبُو الْيَمَانِ: عَلِمَ عُمَرُ ﷺ أَنَّ الْحَجَّاجَ خَارِجٌ لَا مَحَالَةَ. فَلَمَّا أَغْضَبُوهُ اسْتَعْجَلَ لَهُمُ الْعُقُوبَةُ الَّتِي لَا بُدَّ لَهُمْ مِنْهَا. قَالَ عُثْمَانُ: وَقُلْتُ لَهُ إِنَّ هَذَا أَحَدُ الْبَرَاهِينِ فِي أَمْرِ الْحَجَّاجِ قَالَ: صَدَقْتُ.

Ebû Azebe el-Hımsî anlatıyor: Hac için Şam'dan dört kişilik bir grubun içinde Ömer b. el-Hattâb'ın yanına geldim. Ömer'in yanındayken Irak

¹ Müslim, *fadâil* (58 (229)).

taraflarından biri geldi ve valilerini taşıdıklarını söyledi. Ömer eski valinin yerine bu valiyi onlara göndermiş, onlar da bu yeni valiyi taşlamışlardı. Ömer öfke içinde namazı kıldırmaya kalktı. Öfkesinden dolayı da namazda yanıldı. Namaz sonrası cemaate döndü ve: "Burada Şam ahalisinden birileri var mı?" diye sordu. Arkadaşlarımla birlikte kalktık. Ömer: "Ey Şamlılar! Iraklılara karşı hazırlıklı olun! Zira şeytan onların arasında yumurtlayıp yavrulamıştır" dedi. Sonra şöyle devam etti: "Allahım! Onlar beni şaşırttılar, sen de onları şaşırt! Allahım! Onları Cahiliye adetleriyle yöneten, iyilerine gerekli önemi vermeyip kötülerini hoş gören Sakıfli genci tez gönder!"¹

Osmân b. Saîd ed-Dârimî bunu rivayet ederken şu eklemeyi yapar: İbnu'l-Yemân: "Ömer, Haccâc'ın çıkacağını kesin bir şekilde biliyordu. Onu kızdırdıklarında hak ettikleri cezanın tez elden verilmesini diledi" dedi. Ebu'l-Yemân'a: "Bu rivayet Haccâc'ın çıkışı konusundaki kanıtlardan biridir" dediğimde: "Doğru söyledin!" karşılığını verdi.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَنْغُوثُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو صَالِحٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي معاوية ابن صالح - (ح) وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، أَخْبَرَنَا أَبُو النَّضْرِ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ. قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ الْمِصْرِيُّ: إِنَّ مُعَاوِيَةَ بْنَ صَالِحٍ حَدَّثَهُ عَنْ شَرِيحِ ابْنِ عُيَيْنَةَ عَنْ أَبِي عَذَبَةَ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فَأَخْبَرَهُ أَنَّ أَهْلَ الْعِرَاقِ قَدْ حَصَبُوا أَمِيرَهُمْ فَخَرَجَ غَضَبًا فَصَلَّى لَنَا الصَّلَاةَ فَسَهَا فِيهَا حَتَّى جَعَلَ النَّاسُ يَقُولُونَ سُبْحَانَ اللَّهِ سُبْحَانَ اللَّهِ فَلَمَّا سَلَّمَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ: مَنْ هَذَا مِنْ أَهْلِ الشَّامِ فَقَامَ رَجُلٌ ثُمَّ قَامَ آخَرُ ثُمَّ قُمْتُ أَنَا ثَالِثًا أَوْ رَابِعًا فَقَالَ: يَا أَهْلَ الشَّامِ اسْتَعِدُّوا لِأَهْلِ الْعِرَاقِ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ بَاضَ فِيهِمْ وَفَرَّخَ اللَّهُمَّ إِنَّهُمْ قَدْ لَبَسُوا عَلَيَّ فَالْبَسْ عَلَيْهِمْ وَعَجِّلْ عَلَيْهِمُ بِالْعُلَامِ الثَّقَفِيِّ يَحْكُمُ فِيهِمْ بِحُكْمِ الْجَاهِلِيَّةِ لَا يَقْبَلُ مِنْ مُحْسِنِهِمْ وَلَا يَتَجَاوَزُ عَنْ مُسِيئِهِمْ .

زَادَ عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ فِي رِوَايَتِهِ- قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: وَحَدَّثَنِي ابْنُ لَهْيَعَةَ بِمِثْلِهِ. قَالَ: وَمَا وُلِدَ الْحَجَّاجُ يَوْمَئِذٍ.

¹ Ibn Kesir, el-Biddâye ve'n-nihâye (6/237).

Ebû Azebe anlatıyor: Adamın biri Ömer b. el-Hattâb'a geldi ve Iraklıların valilerini taşıdıklarını söyledi. Ömer öfke içinde bize namazı kıldtırmaya kalktı. Öfkesinden dolayı da namazda yanıldı. Öyle ki cemaat: "Sübhânallah! Sübhânallah!" diyerek onu uyardı. Selam verip namazı bitirince cemaate döndü ve: "Burada Şam ahalisinden birileri var mı?" diye sordu. Bizden bir adam ayağa kalktı. Ardından bir kişi daha kalktı. Üçüncü veya dördüncü kişi olarak da ben kalktım. Ömer: "Ey Şamlılar! Iraklılara karşı hazırlıklı olun! Zira şeytan onların arasında yumurtlayıp yavrulamıştır. Allahım! Onlar beni şaşırtılar, sen de onları şaşırt! Allahım! Onları Cahiliye adetleriyle yöneten, iyilerine gerekli önemi vermeyip kötülerini hoş gören Sakîfli genci tez gönder!" dedi.¹

Osmân b. Saîd ed-Dârimî rivayet erken şu eklemeyi yapar: Abdullah: "İbn Lehîa bana aynısını nakletti" dedi. Haccâc o zamanlarda henüz doğmamıştı.

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّنْعَانِيُّ بِمَكَّةَ حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبَّادٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ مَالِكِ بْنِ دِينَارٍ عَنِ الْحَسَنِ. قَالَ: قَالَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ لِأَهْلِ الْكُوفَةِ! اللَّهُمَّ كَمَا اكْتَمْتَهُمْ فَخَانُونِي وَنَصَحْتُ لَهُمْ فَعَشُونِي فَسَلِّطْ عَلَيْهِمْ فَتَى ثَقِيفٍ الذَّبَالِ الْمَيَّالِ يَأْكُلُ، خُضْرَتَهَا وَيَلْبَسُ فَرَوْتَهَا وَيَحْكُمُ فِيهَا بِحُكْمِ الْجَاهِلِيَّةِ.

قال: وتوفي الحسنُ وما خُلِقَ الْحَجَّاجُ يَوْمَئِذٍ.

Hasan der ki: Hz. Ali, Kufe ahalisi için şöyle dedi: "Allahım! Ben onlara güvendim, oysa onlar bana ihanet etti. Ben onlara karşı samimi oldum, onlar ise beni kandırdılar. Sen onlara zalim, kibirli, mahsullerini ve giyeceklerini ellerinden alan, onları Cahiliye adetleriyle yöneten Sakîfli genci musallat et!"

Ravi der ki: "Hasan vefat ettiğinde Haccâc henüz doğmamıştı."²

وَأَخْبَرَنَا أَبُو صَالِحٍ بْنُ أَبِي طَاهِرٍ الْعَنْبَرِيُّ أَخْبَرَنَا جَدِّي: يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ الْقَاضِي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الْجَارُودِيُّ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدُّورَقِيُّ حَدَّثَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مَالِكِ بْنِ أَوْسٍ بْنِ

¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/237).

² İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/238).

الْخَدَنَانِ عَنْ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنَّهُ قَالَ: الشَّابُّ الذَّبَالُ أَمِيرُ الْمِصْرَيْنِ يَلْبَسُ فَرَوْتَهَا وَيَأْكُلُ خُضْرَتَهَا وَيَقْتُلُ أَشْرَافَ أَهْلِهَا يَشْتَدُّ مِنْهُ الْفَرْقُ وَيَكْثُرُ مِنْهُ الْأَرْقُ يُسَلِّطُهُ اللَّهُ عَلَى شِيعَتِهِ .

Haz. Ali der ki: "Zalim genç Mısırlıların valisidir! Bölgenin en iyi yiyeceklerine ve en iyi mahsullerine el koyar. İnsanların ileri gelenlerini öldürür. Herkes onun korkusuyla yaşar, çok kişi ona esir düşer. Allah onu kendi yandaşlarına musallat eder."¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْمُخَوَّبِيُّ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ أَخْبَرَنَا الْعَوَّامُ بْنُ خُوْشَبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي حَبِيبُ بْنُ أَبِي ثَابِتٍ، قَالَ: قَالَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ لِرَجُلٍ: لَا مَتَّ حَتَّى تُدْرِكَ فَتَى ثَقِيفٍ. قِيلَ لَهُ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ مَا فَتَى ثَقِيفٍ؟ قَالَ: لَيَقَالَنَّ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ اكْفِنَا زَاوِيَةً مِنْ زَوَايَا جَهَنَّمَ، رَجُلٌ يَمْلِكُ عِشْرِينَ أَوْ بَضْعًا وَعِشْرِينَ سَنَةً لَا يَدْعُ لِلَّهِ مَعْصِيَةً إِلَّا ارْتَكَبَهَا حَتَّى لَوْ لَمْ تَبْقَ إِلَّا مَعْصِيَةٌ وَاحِدَةٌ وَكَانَ يَنْتَهُ وَيَنْتَهُهَا بَابٌ مَغْلُوقٌ لِكُسْرَةٍ حَتَّى يَرْتَكِبَهُ يَقْتُلُ بِمَنْ أَطَاعَهُ مِنْ عَصَاهُ .

قُلْتُ: قَدِيمَ الْحَجَّاجُ مَكَّةَ سَنَةً إِحْدَى وَسَبْعِينَ وَخَاصَرَ ابْنَ الزُّبَيْرِ ثُمَّ قَتَلَ ابْنَ الزُّبَيْرِ سَنَةً ثَلَاثَ وَسَبْعِينَ وَتُوُفِّيَ سَنَةً خَمْسَ وَتِسْعِينَ.

Habîb b. Ebî Sâbit der ki: Haz. Ali adamın birine: "Sakifli genci görene kadar ölmeyesin!" dedi. Ona: "Ey müminlerin emiril Sakifli genç kim?" diye sorulunca da şöyle dedi: "Kıyamet gününde buna: «Cehennem köşelerinden birini bizim yerimize doldur!» denilir. Yirmi veya yirmi küsur yıl boyunca hüküm sürer ve bu süre zarfında Allah'a karşı işlenmedik tek bir günah bile bırakmaz. Öyle ki işlemediği bir günah ile arasında kilitli bir kapı bulursa kapıyı kırıp o günahı da işler. Kendi yandaşlarıyla kendisine karşı gelenleri öldürür."²

Haccâc, Mekke'ye hicri yetmiş bir yılında gelip İbnu'z-Zübeyr'i muhasara altına aldı. İbnu'z-Zübeyr hicri yetmiş üç yılında öldürüldü. Haccâc da hicri doksan beş yılında öldü.

¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/238).

² Bakın: İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/238).

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي، حَدَّثَنَا أَبُو حَنِيمٍ الرَّازِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ بْنِ النَّبِيِّ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ بِحْيٍ ابْنِ بَخْشٍ الْفَسَائِيُّ قَالَ: قَالَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْغَزِيرِ: لَوْ جَاءَتْ كُلُّ أُمَّةٍ بِخَيْبَتِهَا وَجِئْنَا بِالْحَجَّاجِ لَغَلَبْنَاهُمْ.

Ömer b. Abdilazîz der ki: "Diğer tüm topluluklar kendi içlerindeki en rezil adamı getirirler, biz de Haccâc'ı getirsek bizimki onlarınkine ağır basar."

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَحْيَى الْقُفَيْي حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَضْرَمِيُّ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِمْرَانَ الْأَخْنَسِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَاشِرٍ عَنْ عَاصِمِ بْنِ أَبِي الْجُودِ قَالَ: مَا بَقِيَتْ لِلَّهِ حُرْمَةٌ إِلَّا وَقَدْ انْتَهَكَهَا الْحَجَّاجُ.

Âsım b. Ebi'n-Nücûd der ki: "Haccâc'ın işlemediği tek bir günah bile kalmamıştır."

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْفُطَّانُ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ الشُّلْبِيُّ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرُ بْنُ ابْنِ طَاوُوسٍ قَالَ: دَخَلَ رَجُلٌ عَلَى أَبِي فَقَالَ: مَاتَ الْحَجَّاجُ بْنُ يُوسُفَ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ! قَالَ: فَقَالَ أَبِي: ارْتَبِعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ حَبَسَ رَجُلٌ عَلَيْهِ لِسَانُهُ وَعَلِمَ مَا يَقُولُ فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ بَرِحَ الْخَفَاءُ هَذَا بَسَاءٌ وَإِلَيْهِ بِنِ سَلَمَةَ قَدْ نَشَرْنَا أَشْعَارَهُنَّ وَخَرَقْنَا ثِيَابَهُنَّ يُنَحْنَ عَلَيْهِ. قَالَ: أَفَعَلُوا؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: «فَقُطِعَ دَائِرُ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ».

İbn Tâvus der ki: Adamın biri babamın yanına girdi ve: "Ey Ebû Abdirrahman! Haccâc b. Yûsuf öldü!" dedi. Babam: "Ortalığı velveleye vermeyin! Dilinize sahip çıkın ve sözlerinize dikkat edin" karşılığını verdi. Adam: "Ey Ebû Abdirrahman! Artık gizlemeye gerek yok! İşte Vâfid b. Seleme ailesinin kadınları onun için başlarını açtılar, giysilerini parçaladılar! Onun için feryat figan ağıyorlar" deyince, Babam: "Bunu yaptılar mı?" diye sordu. "Adam: "Evet!" deyince, babam: "Zulmeden milletin kökü böylece kesildi. Hamd, Âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur" dedi.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ ﷺ بِالشَّرِّ الَّذِي يَكُونُ بَعْدَ الْخَيْرِ الَّذِي جَاءَ بِهِ، ثُمَّ بِالْخَيْرِ الَّذِي يَكُونُ بَعْدَ ذَلِكَ، ثُمَّ بِالشَّرِّ الَّذِي يَكُونُ بَعْدَهُ وَمَا يُسْتَدَلُّ بِهِ عَلَى إِخْبَارِهِ بِعُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَإِشَارَتِهِ إِلَى مَا ظَهَرَ مِنْ عَدْلِهِ وَإِنْصَافِهِ فِي وَلَايَتِهِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM), Hayırdan Sonra Şerrin Geleceğini, Ondan Sonra Hayrın Geleceğini, Ondan Sonra Şerrin Geleceğini Bildirmesi, Ömer b. Abdilazîz ve Adaletine İşaret Eden Rivayetler

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَغْفُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَهْلٍ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ رُشَيْدٍ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ تَرِيزٍ عَنْ جَابِرٍ، عَنْ بُسْرِ بْنِ عُنَيْدٍ اللَّهُ الْخَضِرِيُّ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ أَنَّهُ سَمِعَ حُذَيْفَةَ بْنَ الْيَمَانِ يَقُولُ: كَانَ النَّاسُ يَسْأَلُونَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنِ الْخَيْرِ وَكَانَتْ أَسْأَلُهُ عَنِ الشَّرِّ مَخَافَةً أَنْ يُدْرِكَنِي فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّا كُنَّا فِي جَاهِلِيَّةٍ وَشَرٌّ فَجَاءَنَا اللَّهُ بِهَذَا الْخَيْرِ فَهَلْ بَعْدَ هَذَا الْخَيْرِ مِنْ شَرٍّ؟ قَالَ: نَعَمْ! قُلْتُ: فَهَلْ بَعْدَ ذَلِكَ الشَّرِّ مِنْ خَيْرٍ؟ قَالَ: نَعَمْ! وَفِيهِ دَخَنٌ. قُلْتُ: وَمَا دَخْنُهُ؟ قَالَ: قَوْمٌ يَسْتَنْوَنَ بِغَيْرِ سُنَّتِي وَيَهْدُونَ بِغَيْرِ هَدْيِي تَعْرِفُ مِنْهُمْ وَتُنْكِرُ قَالَ: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! فَهَلْ بَعْدَ ذَلِكَ الْخَيْرِ مِنْ شَرٍّ؟ قَالَ: نَعَمْ! دُعَاءَ عَلَى أَبْوَابِ جَهَنَّمَ مَنْ أَجَابَهُمْ إِلَيْهَا قَذَفُوهُ فِيهَا. قَالَ: قُلْتُ: صِفْهُمْ لِي يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: نَعَمْ هُمْ قَوْمٌ مِنْ جِلْدَتِنَا وَيَتَكَلَّمُونَ بِالسِّتِنَا قَالَ: قُلْتُ: فَمَا تَأْمُرُنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنْ أَدْرَكَنِي ذَلِكَ؟ قَالَ: تَلْزَمُ جَمَاعَةَ الْمُسْلِمِينَ وَإِمَامَهُمْ قَالَ: قُلْتُ: فَإِنْ لَمْ تَكُنْ لَهُمْ جَمَاعَةٌ وَلَا إِمَامٌ قَالَ فَاعْتَزِلْ تِلْكَ الْفِرْقَ كُلَّهَا وَلَوْ أَنْ تَعْصُرَ بِأَصْلِ شَجَرَةٍ حَتَّى يُدْرِكَكَ الْمَوْتُ وَأَنْتَ كَذَلِكَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ الْوَلِيدِ بْنِ مُسْلِمٍ.

Huzeyfe b. el-Yemân der ki: İnsanlar, Resûlullah'a (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) hayır hakkında soru sorarlardı. Ben de başıma gelir çekincesiyle ona şerri soruyordum. Yine bir defasında ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Bizler cehalet ve kötülükler içindeyken Yüce Allah bize bu hayırlı olan dini gönderdi. Acaba bu hayırdan sonra bir daha bir kötülük dönemi olacak mı?" diye sordum. Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM): "Evet" karşılığını verdi. Kendisine: "Peki o kötü dönemden sonra bir daha hayır gelecek mi?" diye sorduğumda: "Evet!"

Ancak dumanı da olacaktır" buyurdu. Ona: "Peki onun dumanı ne?" diye sorduğumda: *"İnsanları, benim yolum dışında bir yola çağırın, bazı şeylerini kabul edeceğin bazı şeylerini de reddedeceğin bir topluluk"* buyurdu.

Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Peki bu hayırdan sonra bir kötülük dönemi daha olacak mı?" diye sorduğumda: *"Evet! Cehennem kapılarına davet edenler olacaktır. Onların davetini kabul edenleri ise cehenneme atacaktırlar"* buyurdu. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Bize onları tarif etsene" dediğimde: *"Onlar bizim soyumuzdan olacaklar ve bizim dilimizi konuşacaklar"* buyurdu. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Şayet ben de o zamana yetişirsem ne yapmamı tavsiye edersin?" dediğimde: *"Müslümanların cemaatinden ve onların liderinden ayrı durma"* buyurdu. Ona: "Peki ya Müslümanların bir cemaati ve bir liderleri yoksa?" diye sorduğumda: *"Bir ağacın kütüğüne tutunmuş bir şekilde ecelin gelecek olsa dahi o zamanki fırkaların hepsinden uzak dur!"* buyurdu.

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'de Velîd b. Müslim'den rivayet etmişlerdir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ أَخْبَرَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ مَزِيدٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبِي قَالَ: وَسُئِلَ الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ تَفْسِيرِ حَدِيثِ حُذَيْفَةَ حِينَ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنِ الشَّرِّ الَّذِي يَكُونُ بَعْدَ ذَلِكَ الْخَيْرِ قَالَ الْأَوْزَاعِيُّ: هِيَ الرِّدَّةُ الَّتِي كَانَتْ بَعْدَ وَفَاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ.

قَالَ الْأَوْزَاعِيُّ: وَفِي مَسْأَلَةِ حُذَيْفَةَ فَهَلْ بَعْدَ ذَلِكَ الشَّرُّ مِنْ خَيْرٍ قَالَ: نَعَمْ، وَفِيهِ دُخَانٌ قَالَ الْأَوْزَاعِيُّ: قَالَ الْأَوْزَاعِيُّ فَالْخَيْرُ: الْجَمَاعَةُ وَفِي وَلَايَتِهِمْ مَنْ تُعْرِفُ سِيرَتَهُ وَفِيهِمْ مَنْ تُنْكِرُ سِيرَتَهُ. قَالَ: فَلَمْ يَأْذَنْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي قِتَالِهِمْ مَا صَلَّوْا الصَّلَاةَ .

Abbâs b. el-Velîd b. Mezyed, babasından bildiriyor: Evzaî'ye, Huzeyfe'nin "Bu hayırdan sonra bir daha bir kötülük dönemi olacak mı?" sözünün ne anlama geldiği sorulunca: "Bu kötülük dönemi Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından sonra baş gösteren Ridde (dinden dönme) olaylarıdır" dedi.

¹ Buhârî, *menâkib* (25) ve Müslim, *imâret* 13 (51).

Huzeyfe'nin: "Peki o kötü dönemden sonra bir daha hayır gelecek mi?" şeklindeki sorusu ve Resûlullah'ın (ﷺ): *"Evet! Ancak dumanı da olacaktır"* cevabı sorulunca da Evzaî şöyle demiştir: "Söz konusu bu hayır cemaattir. Bu cemaat dönemindeki yöneticilerden bazılarının yaşam şekli kabul görürken, bazılarının ise kabul edilemezdir. Ancak Resûlullah (ﷺ) böylesi yöneticilerle, namazı kıldıkları sürece savaşılmamasına izin vermemiştir."¹

خَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ - رَحِمَهُ اللَّهُ - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ خَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ خَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، خَدَّثَنَا دَاوُدُ الْوَائِطِيُّ قَالَ: - وَكَانَ ثَقَّةً - قَالَ: سَمِعْتُ حَبِيبَ بْنَ سَالِمٍ قَالَ: سَمِعْتُ التُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ بْنَ سَعْدٍ فِي حَدِيثٍ ذَكَرَهُ قَالَ: فَجَاءَ أَبُو ثَعْلَبَةَ فَقَالَ: يَا بَشِيرُ ابْنُ سَعْدٍ أَتُحْفِظُ حَدِيثَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي الْأُمَرَاءِ. وَكَانَ حُذَيْفَةُ قَاعِدًا مَعَ بَشِيرٍ فَقَالَ حُذَيْفَةُ، أَنَا أَخْفِظُ خُطْبَتَهُ فَجَلَسَ أَبُو ثَعْلَبَةَ فَقَالَ حُذَيْفَةُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ! إِنَّكُمْ فِي النَّبُوَّةِ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ تَكُونُوا ثُمَّ يَرْفَعُهَا إِذَا شَاءَ ثُمَّ يَكُونُ خِلَافَةً عَلَى مِنْهَاجِ النَّبُوَّةِ تَكُونُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ تَكُونُوا ثُمَّ يَرْفَعُهَا إِذَا شَاءَ ثُمَّ تَكُونُ جَبْرِیَّةً تَكُونُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ تَكُونُوا ثُمَّ يَرْفَعُهَا إِذَا شَاءَ أَنْ يَرْفَعُهَا ثُمَّ تَكُونُ خِلَافَةً عَلَى مِنْهَاجِ النَّبُوَّةِ .

قَالَ: فَقَدِمَ عُمَرُ - يَعْنِي: ابْنَ عَبْدِ الْعَزِيزِ - وَمَعَهُ زَيْدُ بْنُ التُّعْمَانَ فَكَتَبْتُ إِلَيْهِ أَذْكَرُهُ الْحَدِيثَ وَكَتَبْتُ إِلَيْهِ إِنِّي أَرْجُو أَنْ يَكُونَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ بَعْدَ الْجَبْرِیَّةِ، قَالَ فَأَخَذَ زَيْدُ الْكِتَابَ فَأَدْخَلَهُ عَلَى عُمَرَ فَسُرَّ بِهِ وَأَعْجَبَهُ .

Habîb b. Sâlim der ki: Nu'mân b. Beşîr b. Sa'd'ın bir hadisi aktarıırken şöyle dediğini işittim: Ebû Sa'lebe geldi ve: "Ey Beşîr b. Sa'd! Resûlullah'ın (ﷺ) yöneticiler hakkındaki hadisi aklında mı?" diye sordu. Huzeyfe de Beşîr'in yanında oturuyordu. Huzeyfe: "Resûlullah'ın (ﷺ) bu yöndeki hutbesini ben aklımda tutuyorum" dedi. Ebû Sa'lebe oturunca Huzeyfe şöyle dedi: "Resûlullah (ﷺ): «Nübüvvet aranızda Yüce Allah'ın dilediği kadar kaldıktan sonra yine dilediği zaman onu kaldıracaktır. Ondan sonra nübüvvetin yolunu izleyen hilafet olacaktır. Bu hilafet Yüce Allah'ın dilediği kadar kaldıktan sonra yine dilediği zaman onu kaldıracaktır. Ondan sonra da diktatörlük olacaktır. Bu diktatörlük de

¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/238).

Yüce Allah'ın dilediği kadar kaldıktan sonra yine dilediği zaman onu kaldıracaktır. Bunun da ardından nübüvvetin yolunu izleyen hilafet olacaktır» buyurdu.¹

Habîb der ki: Ömer b. Abdilazîz yanında Yezîd b. en-Nu'mân'la geldiğinde hatırlatma babında bu hadisi yazdım ve: "Müminlerin emirinin (Ömer b. Abdilazîz'in) diktatörlükten sonra gelmiş olmasını temenni ediyorum" dedim. Yezîd bu mektubu alıp Ömer b. Abdilazîz'e verdi. Ömer buna çok sevindi ve hoşuna gitti.²

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، أَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْمُقَرِّيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو عَيْسَى التِّرْمِذِيُّ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ بْنِ لَاحِقٍ عَنْ جُوَيْرِيَةَ بْنِ أَسْمَاءَ عَنْ نَافِعٍ قَالَ: بَلَّغْنَا أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ قَالَ: إِنَّ مِنْ وَلَدِي رَجُلًا يُوْجِهُ شَيْئًا يَلِي، فَيَمْلَأُ الْأَرْضَ عَدْلًا. قَالَ نَافِعٌ مِنْ قَبْلِهِ: وَلَا أَحْسَبُهُ إِلَّا عُمَرَ بْنَ عَبْدِ الْعَزِيزِ .

Nâfi' der ki: Bize bildirildiğine göre Ömer b. el-Hattâb: "Benim soyumdan yüzünde yara izi bulunan bir adam yönetici olacak ve yeryüzünü adaletle dolduracaktır" demiştir. Gördüğüm kadanyla bu kişi de Ömer b. Abdilazîz'dir.³

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّوْذَبَارِيُّ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ مَهْرُوزٍ عَنْ عَبَّاسِ بْنِ سِنَانٍ الرَّازِيِّ، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ أَيُّوبَ، قُلْتُ: أَخْبَرَكُمْ عَفَّانُ بْنُ طَالُوتَ، أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ خَرْبٍ، حَدَّثَنَا مُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ، عَنْ عُثَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ نَافِعٍ قَالَ كَانَ ابْنُ عُمَرَ يَقُولُ كَثِيرًا: لَيْتَ شِعْرِي هَذَا الَّذِي مِنْ وَلَدِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فِي وَجْهِهِ عَلَامَةٌ يَمْلَأُ الْأَرْضَ عَدْلًا فَأَمَرَ ابْنُ أَيُّوبَ بِالْحَدِيثِ .

Nâfi' der ki: İbn Ömer sık sık: "Ömer b. el-Hattâb'ın soyundan olan, yüzünde yara izi bulunan ve yeryüzünü adaletle dolduran kişi keşke ben olsaydım" derdi.⁴

¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/238).

² İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/238).

³ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/239).

⁴ Bakın: İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/239).

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْمُقَرِّيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو عَيْسَى التِّرْمِذِيُّ- فِي التَّارِيخِ-، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدُّورَقِيُّ، حَدَّثَنِي أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دِينَارٍ، قَالَ: قَالَ ابْنُ عُمَرَ: يَا عَجَبًا يَزْعُمُ النَّاسُ أَنَّ الدُّنْيَا لَنْ تَنْقُضِي حَتَّى يَلِيَّ رَجُلٌ مِنْ آلِ عُمَرَ يَفْعَلُ بِمِثْلِ عَمَلِ عُمَرَ. قَالَ: فَكَانُوا يَرَوْنَهُ بِلَالُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، قَالَ: وَكَانَ يُوَجِّهُهُ أَثَرٌ، قَالَ: فَلَمْ يَكُنْ هُوَ وَإِذَا هُوَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ وَأُمُّهُ ابْنَةُ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنه.

Abdullah b. Dînar der ki: İbn Ömer: "Hayret! İnsanlar, Ömer'in soyundan bir adamın çıkıp Ömer'in yaptığını yapmadan (insanları adaletle yönetmeden) kıyametin kopmayacağını söylüyorlar" dedi.

Ravi der ki: "İnsanlar bu kişinin Bilâl b. Abdillâh b. Ömer olduğunu düşünüyordu. Zira onun da yüzünde yara izi vardı. Ancak bu kişi Ömer b. Abdilazîz'den başkası değildi. Annesi de Âsım b. Ömer b. el-Hattâb'ın kızıdır."

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحَسَنِ الْمُقَرِّيُّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَصْبَغَ بْنِ الْفَرَجِ الْبَصْرِيُّ أَخْبَرَنَا أَبِي قَالَ: أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْقَاسِمِ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ أَنَّهُ وَجَدَ نَشْطَةً فَقَالَ لِرَجُلٍ: مَنْ الْخُلَفَاءُ؟ فَقَالَ الرَّجُلُ: أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ. فَقَالَ سَعِيدٌ: الْخُلَفَاءُ أَبُو بَكْرٍ وَالْعُمَرَانِ. فَقَالَ: أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ قَدْ عَرَفْنَاهُمَا. فَمَنْ عُمَرُ الْآخَرُ؟ قَالَ: يُوشِكُ أَنْ عِشْتَ أَنْ تَعْرِفَهُ. يُرِيدُ: عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ. قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ أَصْبَغَ: قَالَ أَبِي: الرَّجُلُ- عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ حَرْمَلَةَ-

Mâlik bildiriyor: Saîd b. el-Müseyyeb bir grubun bir konuda tartıştığını görünce onlardan bir adama: "Halifeler kimdir?" diye sordu. Adam: "Ebû Bekr, Ömer ve Osmân'dır" karşılığını verdi. Saîd: "Halifeler Ebû Bekr ve iki Ömer'dir" dedi. Adam: "Ebû Bekr ile Ömer'i biliyoruz. Peki diğer Ömer kim?" diye sorunca, Saîd: "Yaşarsan kim olduğunu öğreneceksin" dedi. Saîd bunu Ömer'le Ömer b. Abdilazîz'i kastetmiştir.

Muhammed b. Asbağ der ki: "Babam, Saîd'le muhatap olan bu adamın Abdurrahman b. Harmele olduğunu söyledi."

وَرُوِيَ عَنِ الْحَارِثِ بْنِ مِسْكِينٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ مَلِكٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَرْمَلَةَ عَنْ ابْنِ الْمُسَيَّبِ وَابْنِ الْمُسَيَّبِ مَاتَ قَبْلَ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ بِسِتِينَ - وَلَا يَقُولُهُ إِلَّا تَوْقِيفًا.

Aynısı Abdurrahman b. Harmele kanalıyla Saîd b. el-Müseyyeb'den rivayet edilmiştir. İbnu'l-Müseyyeb de Ömer b. Abdilazîz'in doğumundan iki yıl önce vefat etmiştir. Bundan dolayı böylesi bir sözü ancak bu konuda bir dayanağı varsa söyleyebilir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْفُطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ شَفَّانَ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ بِشْرٍ، أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ، حَدَّثَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ أَسِيدٍ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زَيْدِ بْنِ الْخَطَّابِ، قَالَ: إِنَّمَا وَلِيَّ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ سِتَتَيْنِ وَنِصْفًا: ثَلَاثِينَ شَهْرًا لَا وَاللَّهِ مَا مَاتَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ حَتَّى جَعَلَ الرَّجُلُ يَأْتِينَا بِالْمَالِ الْعَظِيمِ فَيَقُولُونَ اجْعَلُوا هَذَا حَيْثُ تَرَوْنَ فِي الْفُقَرَاءِ فَمَا يَبْرَحُ حَتَّى يَرْجِعَ بِمَالِهِ يَتَذَكَّرُ مَنْ يَضَعُهُ فِيهِمْ فَلَا يَجِدُهُ فَيَرْجِعُ بِمَالِهِ. قَدْ أَغْنَى عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ النَّاسَ.

قُلْتُ: وَفِي هَذِهِ الْحِكَايَةِ تَصَدِيقُ مَا رَوَيْنَا فِي حَدِيثِ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَوْلُهُ: «... وَلَئِنْ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ لَتَرَى الرَّجُلَ يَخْرُجُ مَلءَ كَفِّهِ ذَهَبًا أَوْ فِضَّةً يَلْتَمِسُ مَنْ يَقْبَلُهُ فَلَا يَجِدُ أَحَدًا يَقْبَلُهُ» .

Ömer b. Useyd b. Abdirrahman b. Zeyd b. el-Hattâb der ki: "Ömer b. Abdilazîz'in hilafeti iki buçuk yıl, yani otuz ay sürdü. Vallahi Ömer b. Abdilazîz döneminde biri büyük meblağda bir mal getirip bize: «Bunu fakirlerden dilediğiniz kişilere verin» diyordu. Ancak verilecek ihtiyaç sahibi kimse olmadığı için bu mal dönüp dolaşıp tekrar kendisine dönüyordu. Ömer b. Abdilazîz vefat ettiğinde insanların durumu böyleydi ve ihtiyaç sahibi kimse kalmamıştı."

Bu rivayette anlatılan da Adiy b. Hâtim'in Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi ve aleyhi) rivayet ettiği: "...Şayet ömrün yeterse kişinin bir avuç dolusu altını veya gümüşü ayırıp vermek için birilerini arayacağını, ancak verecek kimseyi bulamayacağını göreceksin" hadisini doğrulamaktadır.

وَأُخْبِرْنَا أَبُو نَضْرٍ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ أَيُّوبَ الضُّبَعِيُّ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ زَيْنَادٍ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو مَعْنٍ الْأَنْصَارِيُّ أَسَدَهُ. قَالَ: بَيْنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ يَمْشِي إِلَى مَكَّةَ بِفَلَاةٍ مِنَ الْأَرْضِ إِذْ رَأَى حَيَّةً مَيْتَةً، فَقَالَ: عَلَيَّ بِمُخْفَارٍ فَقَالُوا: نَكْفِيكَ- أَصْلَحَكَ اللَّهُ- قَالَ: لَا، ثُمَّ أَخَذَهُ فَحَفَرَ لَهُ ثُمَّ لَفَّهُ فِي خِرْقَةٍ وَدَفَنَهُ فَإِذَا هَاتِفٌ يَهْتِفُ لَا يَزُونَهُ- رَحِمَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ يَا سُرْقُ- فَأَشْهَدُ لَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ: «تَمُوتُ يَا سُرْقُ فِي فَلَاةٍ مِنَ الْأَرْضِ يَدْفِنُكَ خَيْرٌ أُمَّتِي» فَقَالَ لَهُ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ مَنْ أَنْتَ- يَرْحَمُكَ اللَّهُ- قَالَ أَنَا رَجُلٌ مِنَ الْجِنِّ وَهَذَا سُرْقٌ وَلَمْ يَكُنْ مِمَّنْ بَانَعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مِنَ الْجِنِّ أَحَدٌ غَيْرِي وَغَيْرُهُ وَأَشْهَدُ لَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: تَمُوتُ يَا سُرْقُ بِفَلَاةٍ مِنَ الْأَرْضِ وَيَدْفِنُكَ خَيْرٌ أُمَّتِي.

Ebû Ma'n el-Ensârî der ki: Ömer b. Abdilazîz Mekke'ye yürüyerek giderken yolda ölü bir yılanı rastladı. "Bana kazma getirin!" deyince, yanındakiler: "Allah seni ıslah etsin! Bu işi biz senin yerine yaparız" karşılığını verdiler. Ömer: "Olmaz!" dedi ve kazmayı alıp bir çukur kazdı. Sonra yılanı bir beze sardı ve gömdü. O esnada sahibini görmedikleri: "Ey Surrak! Allah sana merhamet etsin! Şahadet ederim ki Resûlullah'ın (ﷺ): «Ey Surrak! Bir çölde öleceksin ve seni ümmetimin en hayırlı adamı defnedecektir» buyurduğunu işittim" şeklinde bir ses duydular.

Omer b. Abdilazîz sesin sahibine: "Allah sana merhamet etsin! Sen kimsin?" diye sorunca, sesin sahibi şöyle dedi: "Ben cinlerden bir adamım! Gömdüğün de Surrak'tır. Resûlullah'a (ﷺ) biat eden cinlerden hayatta sadece ikimiz kalmıştık. Şahadet ederim ki Resûlullah'ın (ﷺ): «Ey Surrak! Bir çölde öleceksin ve seni ümmetimin en hayırlı adamı defnedecektir» buyurduğunu işittim."¹

وَأُخْبِرْنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَحْيَى السُّكْرِيُّ بِغَدَادَ أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ التَّرْقُفِيُّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فَضْلٍ- وَابْنُ غَزْوَانَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ أَبِي رَاشِدٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: نَزَلَ بِنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ فَلَمَّا رَحَلَ قَالَ لِي مَوْلَايَ: ارْكَبْ مَعَهُ فَشِيعَهُ قَالَ: فَرَكِبْتُ فَمَرَرْنَا بِوَادٍ فَإِذَا نَحْنُ بِحَيَّةٍ مَيْتَةٍ مَطْرُوحَةٍ عَلَى الطَّرِيقِ فَنَزَلَ عُمَرُ فَنَحَّاهَا وَوَارَاهَا ثُمَّ

¹ İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-nihâye (6/239, 240).

رَكِبَ فَبَيْنَا نَحْنُ نَسِيرُ إِذَا هَاتِفٌ يَهْتِفُ وَهُوَ يَقُولُ يَا خَرْقَاءُ يَا خَرْقَاءُ. قَالَ فَالتَفَتْنَا بَيْنَنَا وَشِمَالًا فَلَمْ نَرِ أَحَدًا فَقَالَ لَهُ عُمَرُ أَسْأَلُكَ بِاللَّهِ أَيُّهَا الْهَاتِفُ إِنْ كُنْتَ مِمَّنْ يَظْهَرُ إِلَّا ظَهَرَتْ وَإِنْ كُنْتَ مِمَّنْ لَا يَظْهَرُ أَخْبِرْنَا مَا الْخَرْقَاءُ؟ قَالَ: الْحَيَّةُ الَّتِي دَفَنْتُمْ بِمَكَانٍ كَذَا وَكَذَا فَأَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ لَهَا يَوْمًا: يَا خَرْقَاءُ تَمُوتِينَ بِفَلَاةٍ مِنَ الْأَرْضِ يَدْفِنُكَ خَيْرُ مُؤْمِنٍ مِنَ أَهْلِ الْأَرْضِ يَوْمَئِذٍ فَقَالَ لَهُ عُمَرُ وَمَنْ أَنْتَ يَرْحَمُكَ اللَّهُ قَالَ: أَنَا مِنَ التَّسْعَةِ أَوْ السَّبْعَةِ- شَكَّ التَّرْقُفِيُّ- الَّذِينَ بَاتَعُوا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي هَذَا الْمَكَانِ أَوْ قَالَ: فِي هَذَا الْوَادِي- شَكَّ التَّرْقُفِيُّ أَيْضًا- فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: اللَّهُ أَنْتَ سَمِعْتَ هَذَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؟ قَالَ: اللَّهُ إِنِّي سَمِعْتُ هَذَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَدَمَعَتْ عَيْنَا عُمَرُ وَانْصَرَفْنَا .

قُلْتُ: إِسْنَادُ هَذَا الْحَدِيثِ إِذَا انْضَمَّ إِلَى الْأَوَّلِ قَوِيًّا فِيمَا اجْتَمَعَا فِيهِ- وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

Abbâs b. Ebî Râşid, babasından bildiriyor: Ömer b. Abdilazîz bizlere misafir oldu. Gidecekken efendim bana: "Onunla gidip yoldaşlık et" dedi. Bineğime binip yola çıktık. Bir vadide yol ortasında ölü bir yılan gördük. Ömer indi, yılanı yoldan kaldırıp gömdü. Sonra bineğine binip yoluna devam etti. Yolda giderken: "Ey Herkâl Ey Herkâl!" diye bir ses işittik. Sağımıza solumuza bakındık, ama kimseleri göremedik. Ömer sesin sahibine: "Ey sesin sahibi! Allah aşkına görünenlerdensen ortaya çıkmanı, görünmeyenlerdensen de Herkâ'nın ne olduğunu bize söylemeni istiyorum" deyince, sesin sahibi: "Herkâ filan yerde gömdüğünüz yilandır. Bir gün Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ona: «Ey Herkâ! Bir çölde öleceksin ve seni o günün müminlerinin en hayırlısı defnedecektir» buyurduğunu işittim" karşılığını verdi.

Ömer: "Allah sana merhamet etsin! Sen kimsin?" diye sorunca, sesin sahibi: "Bu mekanda —veya vadide— Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) biat eden dokuz —veya yedi— cinden biriyim" karşılığını verdi. Ömer: "Sen bunu Resûlullah'tan mı (sallallahu aleyhi vesellem) işittin?" diye sorunca, sesin sahibi: "Vallahi bunu Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) işittim" dedi. Ömer bunu duyunca gözlerinden yaşlar aktı. Sonra da oradan ayrıldık.¹

Bu rivayetin isnâdı bir öncekine eklendiği zaman daha da sağlamlaşır. Doğrusunu da Allah bilir.

¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/240).

بَابُ مَا رُوِيَ مِنْ إِخْبَارِهِ بِحَالِ وَهْبِ بْنِ مُنْبَهٍ
وَعَيْلَانِ الْقَدَرِيِّ إِنْ صَحَّ هَذَا الْحَدِيثُ وَلَا أَرَاهُ يَصِحُّ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM), Vehb b. Munebbih ve Gaylân el-Kaderî'nin Çıkışını Bildirmesi

Beyhakî ekledi: Tabi bu yöndeki hadisler sahih ise ki sahih olduklarını düşünmüyorum.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ بْنُ حَبِيبٍ الْمَقْسَرِيُّ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ بْنُ هَانِيٍّ، حَدَّثَنَا عَبْدَانُ الْمَرْزُورِيُّ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ (ح) وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْمَالِيزِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيِّ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْقَى الْمُوَصِّلِيُّ، حَدَّثَنَا الْهَيْثَمُ بْنُ خَارِجَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ مَرْوَانَ بْنِ سَالِمٍ الْفَرَفَسَانِيُّ حَدَّثَنَا الْأَخْوَصُ بْنُ حَكِيمٍ عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَكُونُ فِي أُمَّتِي رَجُلٌ يَقَالُ لَهُ وَهْبٌ يَهْبُ اللَّهُ لَهُ الْحِكْمَةُ وَرَجُلٌ يَقَالُ لَهُ غَيْلَانٌ هُوَ أَضَرُّ عَلَى أُمَّتِي مِنْ إِبْلِيسَ.

تَفَرَّدَ بِهِ مَرْوَانُ بْنُ سَالِمٍ الْجَزَرِيُّ وَكَانَ ضَعِيفًا فِي الْحَدِيثِ . وَرُويَ ذَلِكَ مِنْ وَجْهِ آخَرَ أَوْضَعَفَ مِنْ هَذَا.

Ubâde b. es-Sâmit'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: "Ümmetimden Vehb adında, Yüce Allah tarafından kendisine hikmetin ihsan edildiği bir adam çıkacaktır. Yine Gaylân adında bir adam çıkacaktır ki bu adamın ümmetime zararı İblis'in zararından daha çok olur."

Mervân b. Sâlim el-Cezerî bunu rivayette tek kalmıştır. Mervân hadis konusunda zayıf biriydi. Daha zayıf olan başka bir kanalla da rivayet edilmiştir.↓

وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِانَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُثَيْدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ لَهْيَعَةَ، عَنْ مُوسَى بْنِ وَرْدَانَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَنْبَغِي الشَّيْطَانُ بِالشَّامِ نَعْقَةً يُكَذِّبُ ثُلَاثَهُمْ بِالْقَدَرِ.

وَفِي هَذَا- إِنْ صَحَّ- إِشَارَةٌ إِلَى غَيْلَانَ الْقَدَرِيِّ وَمَا ظَهَرَ بِالشَّامِ بِسَبَبِهِ مِنَ التَّكْذِيبِ بِالْقَدَرِ حَتَّى قَتَلَ .

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem): “Şeytan Şam’da öyle bir haykırır ki bu haykırmasıyla Şam’ın üçte ikisi kaderi inkar etmeye başlar” buyurmuştur.

Bu rivayet de —eğer sahih ise— Ğaylân el-Kaderî’ye ve onun sebebiyle Şam’da baş gösteren kaderi inkar etme olgusuna işaret etmektedir. Bunun sonucunda da Ğaylân öldürülmüştür.¹

بَابُ مَا رُوِيَ فِي إِشَارَتِهِ إِلَى مَنْ يَكُونُ بَعْدَهُ مِنْ قَرِيبَةٍ يَدْرُسُ الْقُرْآنَ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VE SELLEM), Kendisinden Sonra Kurayza Kabilesinden Kur'ân'ı Öğretecek Bir Adamın Çıkışını Bildirmesi

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الصَّمَّارِ، حَدَّثَنَا أَبُو حَكِيمٍ الْأَنْصَارِيُّ، حَدَّثَنَا حَزْمَةُ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو صَخْرٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُعَيْثٍ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ الظَّفَرِيُّ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: يَخْرُجُ فِي أَحَدِ الْكَاهِنَتَيْنِ رَجُلٌ يَدْرُسُ الْقُرْآنَ دِرَاسَةً لَا يَدْرُسُهَا أَحَدٌ يَكُونُ مِنْ بَعْدِهِ.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَفْيَانَ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، حَدَّثَنَا نَافِعُ بْنُ يَزِيدَ، حَدَّثَنَا أَبُو صَخْرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُعَيْثٍ أَنَّ مُعَيْثَ بْنَ بُرْدَةَ... فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ.

Abdullah b. Muğîs b. Ebî Burde ez-Zafarî'nin babası kanalıyla dedesinden bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: “İki kahin (Kurayza ile Nadîr oğulları kahinleri) arasından öyle bir adam çıkar ve Kur'ân'ı öyle bir öğretir ki ondan sonra hiç kimse Kur'ân'ı onun gibi öğretmez.”

Bu hadis başka bir kanalla “Muattab b. Burde” ibaresiyle rivayet edilmiştir.

وَأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَاظِي، أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي حَدَّثَنَا أَبُو نَابِتٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ الْجَبَّارِ بْنُ عُتَمَرٍ، عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَكُونُ فِي أَحَدِ الْكَاهِنَتَيْنِ رَجُلٌ يَدْرُسُ الْقُرْآنَ دِرَاسَةً لَا

¹ İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-nihâye (6/240).

يَدْرُسُهَا أَحَدٌ غَيْرُهُ قَالَ: فَكَانَ يَرَوْنَهُ أَنَّهُ: مُحَمَّدُ بْنُ كَعْبٍ الْقُرْظِيُّ. قَالَ أَبُو ثَابِتٍ:
الكَاهِنَانِ قُرَيْظَةُ وَالنَّضِيرُ.

هَذَا مُرْسَلٌ وَرُويَ مِنْ وَجْهِ آخَرَ مُرْسَلًا.

Rabîa b. Ebî Abdirrahman der ki: Resûlullah (ﷺ): *"İki kahin arasından öyle bir adam çıkar ve Kur'ân'ı öyle bir öğretir ki ondan başka hiç kimse Kur'ân'ı onun gibi öğretemez"* buyurdu. Bu kişinin Muhammed b. Ka'b el-Kurazî olduğu düşünülürdü.

Ebû Sâbit der ki: "Kahinlerden kasıt, Kurayza ve Nadîr oğulları kahinleridir."

Mürsel bir rivayettir ve başka bir kanalla yine mürsel olarak rivayet edilmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ الشُّكْرِيُّ بِتَفَادٍ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ الشَّافِعِيُّ حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ الْأَزْهَرِ، حَدَّثَنَا الْمُفَضَّلُ بْنُ غَسَّانَ الْغَلَائِي، حَدَّثَنَا مُصْعَبٌ- يَعْنِي ابْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُصْعَبٍ- بِنِ ثَابِتِ الزُّبَيْرِيِّ- قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ قَالَ: بَلَغَنِي أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: يَخْرُجُ مِنَ الْكَاهِنَيْنِ رَجُلٌ أَعْلَمُ النَّاسِ بِكِتَابِ اللَّهِ.

قَالَ سُفْيَانُ: يَرَوْنَهُ أَنَّهُ مُحَمَّدُ بْنُ كَعْبٍ الْقُرْظِيُّ.

Mûsa b. Ukbe der ki: Bana bildirildiğine göre Resûlullah (ﷺ): *"İki kahin (Kurayza ile Nadîr oğulları kahinleri) arasından Allah'ın Kitâb'ını herkesten daha iyi bilen bir adam çıkacaktır"* buyurmuştur.

Süfyân der ki: "Bu kişinin Muhammed b. Ka'b el-Kurazî olduğu düşünülürdü."

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ مَحْمُودٍ الْعَسْكَرِيُّ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَلَّابِيُّ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ: سَمِعْتُ عَوْنَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ: مَا رَأَيْتُ أَحَدًا أَعْلَمَ بِتَأْوِيلِ الْقُرْآنِ مِنَ الْقُرْظِيِّ.

Avn b. Abdillâh der ki: "Kur'ân'ın açıklamasını Kuraiz'den daha iyi yapan birini görmedim."¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِإِنْخِرَامِ قَرْنِهِ الَّذِي كَانَ فِيهِ
عَلَى رَأْسِ مِائَةِ سَنَةٍ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEAM), 100 Yıl Sonra İçinde Yaşadığı Neslin Yok Olacağını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرِ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ
يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ بْنُ خَلْفٍ بْنِ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ شُعَيْبٍ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ
قَالَ: حَدَّثَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي خُثَيْمَةَ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ، قَالَ: صَلَّى
لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَلَاةَ الْعِشَاءِ لَيْلَةً فِي آخِرِ حَيَاتِهِ، فَلَمَّا سَلَّمَ قَامَ، فَقَالَ: أَرَأَيْتُمْ لَيْلَتَكُمْ
هَذِهِ فَإِنَّ رَأْسَ مِائَةِ سَنَةٍ مِنْهَا لَا يَبْقَى مِمَّنْ هُوَ الْيَوْمَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ أَحَدٌ. قَالَ عَبْدُ اللَّهِ
بْنُ عُمَرَ: فَوَهِلَ النَّاسُ فِي مَقَالَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِلَى مَا يُحَدِّثُونِي مِنْ هَذِهِ الْأَحَادِيثِ عَنْ
مِائَةِ سَنَةٍ. وَإِنَّمَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا يَبْقَى مِمَّنْ هُوَ الْيَوْمَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ أَحَدٌ. يُرِيدُ
بِذَلِكَ أَنَّهَا تَخْرُمُ ذَلِكَ الْقَرْنُ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ أَبِي الْيَمَانِ عَنْ شُعَيْبٍ .

Abdullah b. Ömer der ki: Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHI VESELEAM) hayatının son günlerinde bir gün bize yatsı namazını kıldırdı. Selam verdikten sonra da: "Bu geceyi görüyor musunuz? Bu geceden bir yüz yıl sonra bugün yaşayanlardan yeryüzünde hayatta kalan hiç kimse olmayacaktır" buyurdu. Oysa bugün insanlar Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEAM) bu yüz yıl konusundaki sözünü yanlış yorumlayıp yanlış şeyler söylüyorlar. Hz. Peygamber (SALLALLAHU ALEYHI VESELEAM) o sözüyle o gün yaşayan neslin yüz yıl sonrasında sona ereceğini kastetmişti.

Buhârî ve Müslim, Ebu'l-Yemân kanalıyla Şuayb'dan rivayet etmişlerdir.²

¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/240).

² Müslim, *fadâil* 53 (217) ve Buhârî, *salât*.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَتَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ: أَخْبَرَنِي أَبُو الزُّبَيْرِ، أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، يَقُولُ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ قَبْلَ مَوْتِهِ: بِشَهْرِ: تَسْأَلُونَ عَنِ السَّاعَةِ وَإِنَّمَا عَلَيْهَا عِنْدَ اللَّهِ. فَأُقْسِمُ بِاللَّهِ مَا عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ مِنْ نَفْسٍ مَنفُوسَةٍ الْيَوْمَ تَأْتِي عِلْمُهَا مِائَةَ سَنَةٍ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ هَارُونَ الْجَمَّالِ وَغَيْرِهِ عَنْ حَجَّاجِ بْنِ مُحَمَّدٍ .

Câbir b. Abdillâh der ki: Vefatından bir ay önce Resûlullah'ın (ﷺ): *"Bana kıyametin ne zaman kopacağını soruyorsunuz. Onun bilgisi sadece Allah'ın katındadır. Allah'a yemin ederim ki yüz yıl geçtikten sonra bugün yaşayanlardan hayatta olan hiç kimse kalmayacaktır"* buyurduğunu işittim.

Müslim, *Sahîh*'de Hârûn el-Cemmâl ile başkası kanalıyla Haccâc b. Muhammed'den rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ السَّعْدِيُّ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، حَدَّثَنَا الْجُرَيْرِيُّ. قَالَ: كُنْتُ أَطُوفُ مَعَ أَبِي الطُّفَيْلِ فَقَالَ لِي: لَمْ يَتَّقْ أَحَدٌ مِمَّنْ لَقِيَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ غَيْرِي قُلْتُ: كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ؟ قَالَ: كَانَ أَيْضًا مَلِيحًا مُقَصِّدًا.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ سَعِيدِ الْجُرَيْرِيِّ كَمَا مَضَى .

Cureyrî der ki: Ebu't-Tufeyl ile tavaf yaparken bana: "Resûlullah'ı (ﷺ) görenler içinde hayatta benden başkası kalmadı" dedi. Ona: "Resûlullah (ﷺ) nasıl biriydi?" diye sorduğumda ise: "Beyaz tenli, güzel yüzlü ve orta boyda birisiydi" dedi.

Müslim, *Sahîh*'de daha önce de geçtiği gibi Saîd el-Cureyrî'den rivayet etmiştir.

وَأَبُو الطُّفَيْلِ وَلِدَ عَامَ أُحُدٍ، وَمَاتَ بَعْدَ الْمِائَةِ مِنَ الْهِجْرَةِ وَقِيلَ الْمِائَةُ مِنْ وَفَاةِ النَّبِيِّ ﷺ فَيَكُونُ مَوْتُهُ عَلَى رَأْسِ الْمِائَةِ مِنْ وَقْتِ إِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ بِمَا أَخْبَرَ وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

¹ Müslim, *fadâil* 53 (221).

Ebu't-Tufeyl, Uhud savaşının yapıldığı yıl doğdu. Hicretten yüz yıl sonra da vefat etti. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından yüz yıl sonra vefat ettiği de söylenmiştir. Bu şekilde ölümü Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu haberi vermesinden yüz yıl sonra gerçekleşmiş demektir. Doğrusunu da Allah bilir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَاكِ، حَدَّثَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَهُوَ أَخْبَدُ بْنُ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا ثَابِتُ بْنُ الْوَلِيدِ ابْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جُمَيْعٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: قَالَ لِي أَبُو الطُّفَيْلِ: أَدْرَكْتُ ثَمَانَ سِنِينَ مِنْ حَيَاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَوُلِدْتُ غَامَ أُحُدٍ.

Sâbit b. el-Velîd b. Abdillâh b. Cumey', babasından bildiriyor: Ebu't-Tufeyl bana: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hayatının sekiz yılına yetiştim. Uhud savaşının olduğu yıl doğdum" dedi.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، أَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدٍ الْمُفَرِّجِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَيْسَى التِّرْمِذِيُّ، قَالَ: سَمِعْتُ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ الْهُلْوَانِيَّ يَقُولُ: آخِرُ مَنْ مَاتَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ أَبُو الطُّفَيْلِ مَاتَ بَعْدَ الْمِائَةِ يُرِيدُ بَعْدَ الْمِائَةِ مِنَ الْهَجْرَةِ.

Hasan b. Ali el-Hulvânî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı içinde en son vefat eden kişi Ebu't-Tufeyl'dir. Hicretten yüz yıl sonra vefat etmiştir."

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِيخْبَارِهِ بِعُمُرٍ مَن سَمَاهُ فَعَاشَ إِلَيْهِ
وَبِهَلَاكِ مَنْ ذَكَرَهُ فَهَلَكَ سَرِيعًا كَمَا قَالَ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESALLEM), Uzun Yaşayacağını Söylediği Kişilerin Uzun, Kısa Yaşayacağını Söylediği Kişilerin Kısa Yaşamaları

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ فَارِسٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيُّ، قَالَ: قَالَ دَاوُدُ بْنُ رُشَيْدٍ: حَدَّثَنَا أَبُو حَبِيبَةَ شُرَيْحُ بْنُ يَزِيدَ الْخَضْرَمِيُّ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ زِيَادٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَهُ: يَعْيشُ هَذَا الْغُلَامُ قَرْنًا قَالَ فَعَاشَ مِائَةَ سَنَةٍ.

زَادَ فِيهِ غَيْرُهُ: وَكَانَ فِي وَجْهِهِ ثَلُولٌ. قَالَ: لَا يَمُوتُ هَذَا حَتَّى يَذْهَبَ الثَّلُولُ مِنْ وَجْهِهِ فَلَمْ يَمُتْ حَتَّى ذَهَبَ الثَّلُولُ مِنْ وَجْهِهِ.

أَتَيْنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ إِجَارَةً أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ الرَّازِيُّ حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ رُشَيْدٍ فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ وَزِيَادَتِهِ.

Abdullah b. Busr der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi ve-sellem) benim için: *“Bu çocuk bir asır yaşar”* buyurdu.

Ravi der ki: “Abdullah b. Busr de yüz yıl yaşadı.”

Başkası ise rivayet ederken şu eklemeyi yapar: “Abdullah b. Busr’un da yüzünde siğiller vardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve-sellem): *«Bu çocuk, yüziündeki siğiller gitmeden ölmez»* buyurdu. Abdullah b. Busr da yüzündeki siğiller gittikten sonra öldü.”

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بُطَّةَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْجَهْمِ، حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَرَجِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمَرَ الْوَاقِدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي شُرَيْحُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ زِيَادٍ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرِ، قَالَ: وَضَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدَهُ عَلَى رَأْسِي فَقَالَ: هَذَا الْعِلَامُ يَعْيشُ قَرْنًا: قَالَ: فَعَاشَ مِائَةَ سَنَةٍ.

Abdullah b. Busr der ki: “Resûlullah (sallallahu aleyhi ve-sellem) elini başıma koydu ve: *«Bu çocuk bir asır yaşar»* buyurdu.”

Ravi der ki: “Abdullah b. Busr da yüz yıl yaşadı.”¹

قَالَ الْوَاقِدِيُّ: يَقُولُ اللَّهُ ﷻ «وَقُرُونًا بَيْنَ ذَلِكَ كَثِيرًا» فَكَانَ بَيْنَ نُوحٍ وَآدَمَ عَشْرَةُ قُرُونٍ وَبَيْنَ إِبْرَاهِيمَ وَنُوحٍ عَشْرَةُ قُرُونٍ قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ الرَّحْمَنِ عَلَى رَأْسِ الْفَنِيِّ سَنَةً مِنْ خَلْقِ آدَمَ.

Vâkidî der ki: Yüce Allah: *“Bunların arasında birçok nesilleri de yerle bir ettik”*² buyurmuştur. Hz. Nûh ile Hz. Âdem arasında on asır vardı. Hz. İbrâhim ile Hz. Nûh arasında on asır vardı. İbrâhim Halîlurrahmân Hz. Âdem’in yaratılmasından iki bin yıl sonra doğmuştur.

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُؤَمِّلِ، حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ عَبْدِ الْحَلِيمِ السَّيَهْقِيُّ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَبُو إِسْحَاقَ الشَّافِعِيُّ. وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ

¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve’n-nihâye* (6/241).

² Furkân Sur. 38

الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَزَّازُ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ الْعَبَّاسِ الشَّافِعِيُّ، قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى دَاوُدَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْعَطَّارِ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ مَسْلَمَةَ الْفِهْرِيِّ أَنَّهُ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ وَهُوَ بِالْمَدِينَةِ لِيَرَاهُ، فَأَذْرَكَهُ أَبُوهُ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، يَدَيَّ وَرِجْلَيَّ فَقَالَ لَهُ: ارْجِعْ مَعَهُ فَإِنَّهُ يُوشِكُ أَنْ يَهْلِكَ فَهَلْكَ فِي تِلْكَ السَّنَةِ.

İbn Ebî Muleyke bildiriyor: Habîb b. Mesleme el-Fihri, Resûlullah'ı (ﷺ) görmek için Medine'ye geldi. Babası da peşinden geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Oğlum benim elim ayağımdır!" dedi. Resûlullah (ﷺ), Habîb'e: "*Babanla geri dön! Zira ölmesi uzak değildir*" buyurdu. Aynı yıl içinde de Habîb'in babası vefat etti.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِرَجُلٍ يَكُونُ فِي أُمَّتِهِ يُقَالُ
لَهُ: الْوَلِيدُ صَاحِبُ ضَرَرٍ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (ﷺ), Ümmetinden Velîd Adında Zararı Dokunacak Bir Adamın Çıkacağını Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَالِطُ، وَأَبُو عَبْدِ اللَّهِ إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ يُوسُفَ الشُّوسِيِّ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُفْمَانَ التَّوْحِيذِيُّ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ بَكْرِ قَالَ: حَدَّثَنِي الْأَوْزَاعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي الرَّهْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ قَالَ: وُلِدَ لِأَخِي أُمِّ سَلَمَةَ مِنْ أُمِّهَا غُلَامٌ فَسَمَّوْهُ الْوَلِيدَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: تُسَمُّونَ بِأَسْمَاءٍ فَرَأَيْتَكُمْ غَيَّرُوا اسْمَهُ فَسَمَّوْهُ عَبْدَ اللَّهِ فَإِنَّهُ سَيَكُونُ فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ الْوَلِيدُ هُوَ شَرُّ لَأْتَمَنِي مِنْ فِرْعَوْنَ لِقَوْمِهِ.

هَذَا مُرْسَلٌ حَسَنٌ.

Saîd b. el-Müseyyeb der ki: Ümmü Seleme'nin anne bir erkek kardeşinin bir oğlu olunca adını Velîd koydular. Bunun üzerine Resûlullah (ﷺ): "*Ona firavunlarınızdan birinin adını vermişsiniz. Adını Abdullah olarak değiştirin. Zira bu ümmet içinde Velîd adında bir adam çıkacak ve bu ümmete, Firavun'un kendi kavmine yaptığı kötülüklerden daha fazla kötülüğü dokunacaktır*" buyurdu.

Mürsel hasen bir hadistir.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَنْغُوثُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ بْنُ الْعَبَّاسِ الشَّكَنَكِيُّ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرٍو الْأَوْزَاعِيُّ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، قَالَ: وُلِدَ لِأَخِي أُمِّ سَلَمَةَ- زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ غُلَامٌ فَسَمَّوْهُ الْوَلِيدُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَدْ جَعَلْتُمْ تُسَمُّونَ بِأَسْمَاءِ فِرَاعِيتِكُمْ. إِنَّهُ سَيَكُونُ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ الْوَلِيدُ هُوَ أَضَرُّ عَلَى أُمَّتِي مِنْ فِرْعَوْنَ عَلَى قَوْمِهِ. قَالَ أَبُو عَمْرٍو: فَكَانَ النَّاسُ يَزَوْنَهُ أَنَّهُ الْوَلِيدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ. ثُمَّ رَأَيْنَا أَنَّهُ الْوَلِيدُ بْنُ يَزِيدَ لِفِتْنَةِ النَّاسِ بِهِ حِينَ خَرَجُوا عَلَيْهِ فَقَتَلُوهُ فَأَنْفَتَحَتِ الْفِتْنَةُ عَلَى الْأُمَّةِ وَالْهَرَجُ.

Saîd b. el-Müseyyeb der ki: Resûlullah'ın (ﷺ) eşi Ümmü Seleme'nin erkek kardeşinin bir oğlu olunca adını Velîd koydular. Bunun üzerine Resûlullah (ﷺ): *"Firavunlarınızın isimlerini kullanmaya başlamışsınız! Bu ümmet içinde Velîd adında bir adam çıkacak ve bu ümmete, Firavun'un kendi kavmine yaptığı kötülüklerden daha fazla kötülüğü dokunacaktır"* buyurdu.¹

Ebû Amr el-Evzaî der ki: "İnsanlar bu kişinin Velîd b. Abdilmelik olduğunu düşünürdü. Daha sonra ise insanları sürüklediği fitneden dolayı bu kişinin Velîd b. Yezîd olduğunu gördük. Zira insanlar isyan edip onu öldürmüş ve ümmete fitne ile kargaşa kapıları açılmıştır."

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِصِفَةِ بَنِي عَبْدِ الْحَكَمِ بْنِ أَبِي الْعَاصِ
إِذَا كَثُرُوا فَكَانُوا كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (ﷺ), Abdulhakem b. Ebi'l-Âs Oğullarının Çoğalmaları Durumunda Yapacakları Şeyleri Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ عَلِيٍّ بْنُ عَبْدِ الْخَالِقِ الْمُؤَدَّنُ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ يَخَازِي أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْمَاعِيلَ التِّرْمِذِيُّ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ يَزِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ يَزِيدٍ، عَنْ الْقَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: إِذَا بَلَغَ بَنُو أَبِي الْعَاصِ أَرْبَعِينَ رَجُلًا اتَّخَذُوا دِينَ اللَّهِ دَعْلًا وَعِبَادَ اللَّهِ حَوْلًا، وَمَالَ اللَّهِ دَوْلًا

¹ İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-nihâye (6/241-242).

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (ﷺ) şöyle buyurmuştur: *"Ebu'l-Âs oğulları (idarede) kırk kişiye ulaştığı zaman Allah'ın dinine olmayan şeyleri katar, insanları kendilerine kul eder, Allah'ın mallarını ellerinde tutarlar."*¹

حَدَّثَنَا أَبُو مَنْصُورٍ الظَّفَرِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو زَكْرِيَّا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَنْبَرِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا جَبْرِ عَنْ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَطِيَّةٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا بَلَغَ بَنُو أَبِي الْعَاصِ ثَلَاثِينَ رَجُلًا اتَّخَذُوا دِينَ اللَّهِ دَغْلًا، وَمَالَ اللَّهِ دَوْلًا، وَعِبَادَ اللَّهِ حَوْلًا.

Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (ﷺ) şöyle buyurmuştur: *"Ebu'l-Âs oğulları (idarede) otuz kişiye ulaştığı zaman Allah'ın dinine olmayan şeyleri katar, Allah'ın mallarını ellerinde tutar, insanları kendilerine kul ederler."*

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيَدٍ الصَّفَارِ حَدَّثَنَا ثَمَامٌ - وَهُوَ مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ حَدَّثَنَا كَامِلُ بْنُ طَلْحَةَ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي قَبِيلٍ أَنَّ ابْنَ مَوْهَبٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ كَانَ عِنْدَ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ، فَدَخَلَ عَلَيْهِ مَرْوَانُ فَكَلَّمَهُ فِي حَاجَتِهِ فَقَالَ: أَقْضِ حَاجَتِي يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ فَوَاللَّهِ إِنْ مُؤَنِّتِي لَعَظِيمَةٌ وَإِنِّي أَبُو عَشْرَةٍ وَعَمُّ عَشْرَةٍ وَأَخُو عَشْرَةٍ فَلَمَّا أَدْبَرَ مَرْوَانُ وَابْنُ عَبَّاسٍ جَالِسٌ مَعَ مُعَاوِيَةَ عَلَى السَّرِيرِ فَقَالَ مُعَاوِيَةُ: أَشْهَدُ بِاللَّهِ يَا ابْنَ عَبَّاسٍ أَمَا تَعْلَمُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِذَا بَلَغَ بَنُو الْحَكَمِ ثَلَاثِينَ رَجُلًا اتَّخَذُوا مَالَ اللَّهِ يَنْتَهُمُ دَوْلًا وَعِبَادَ اللَّهِ حَوْلًا وَكِتَابَ اللَّهِ دَغْلًا فَإِذَا بَلَغُوا تِسْعَةَ وَتِسْعِينَ وَأَرْبَعِمِائَةٍ كَانَ هَلَاكُهُمْ أَسْرَعَ مِنْ لَوْكِ تَمْرَةٍ. فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: اللَّهُمَّ نَعَمْ ! وَذَكَرَ مَرْوَانُ حَاجَةً لَهُ فَدَرَّ مَرْوَانُ عَبْدَ الْمَلِكِ إِلَى مُعَاوِيَةَ فَكَلَّمَهُ فِيهَا فَلَمَّا أَدْبَرَ عَبْدَ الْمَلِكِ قَالَ مُعَاوِيَةُ: أَنْشُدْكَ اللَّهَ يَا ابْنَ عَبَّاسٍ أَمَا تَعْلَمُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ذَكَرَ هَذَا فَقَالَ أَبُو الْجَبَابِرَةِ الْأَرْبَعَةُ، فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: اللَّهُمَّ نَعَمْ ! (وَاللَّهُ ﷻ أَعْلَمُ)

İbn Mevheb bildiriyor: Muâviye b. Ebî Süfyân'ın yanındayken Mervân (b. el-Hakem) geldi. Bir ihtiyacı konusunda Muâviye ile konuştu ve: "Ey müminlerin emiri! İhtiyacımı gider! Vallahi yüküm ağırdır! On kişinin babası, on kişinin amcası ve on kişinin de kardeşiyim" dedi. Mervân çekip gittikten

¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/242).

sonra Muâviye, kendisiyle aynı divanda oturan İbn Abbâs'a: "Ey İbn Abbâs! Allah için söyle! Resûlullah'ın (ﷺ): «*Hakem oğulları (idarede) otuz kişiye ulaştığı zaman Allah'ın mallarını ellerinde tutar, Allah'ın kullarını kendilerine kul edinir ve Allah'ın Kitâb'ına olmayan şeyleri katarlar. Dört yüz doksan dokuz kişiye ulaştıkları zaman da helak olmaları hurmanın çiğnenmesinden daha çabuk olur*» buyurduğunu işitmedin mi?" diye sordu. İbn Abbâs: "Allah için söylemek gerekirse evet, işittim" dedi.¹

Mervân başka bir ihtiyacından dolayı Abdulmelik'i Muâviye'ye gönderdi. Abdulmelik söz konusu ihtiyaç hakkında konuşup çıktıktan sonra Muâviye, İbn Abbâs'a: "Ey İbn Abbâs! Allah için söyle! Resûlullah'ın (ﷺ) bu adamı zikredip: «*Dört zorbanın babası*» buyurduğunu işitmedin mi?" diye sordu. İbn Abbâs: "Allah için söylemek gerekirse evet, işittim" dedi. (Doğrusunu Allah bilir.)

بَابُ مَا جَاءَ فِي رُؤْيَاهُ فِي مُلْكِ بَنِي أُمَيَّةَ

Resûlullah'ın (ﷺ), Umeyye Oğullarının Saltanatını Rüyasında Görmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عُثْمَانَ الْبَصْرِيُّ وَالْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ قَوْهِنَارٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ عُثَيْدٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ زَيْدٍ بْنِ جُدْعَانَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ قَالَ: رَأَى النَّبِيَّ ﷺ أُمَيَّةَ عَلَى مَنْبَرِهِ فَسَاءَهُ ذَلِكَ فَأَوْحَى إِلَيْهِ أَنَّمَا هِيَ دُنْيَا أُعْطُوهَا، فَقَرَأَتْ عَيْنُهُ. وَهِيَ قَوْلُهُ ﷺ: «وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ» يَعْنِي بَلَاءَ لِلنَّاسِ.

Saîd b. el-Müseyyeb der ki: Resûlullah (ﷺ) rüyasında Umeyye oğullarının minberine çıktıklarını gördü ve buna çok canı sıkıldı. Ancak Yüce Allah bunun onlara verilmiş dünyalık şeyler olduğunu vahyedince Hz. Peygamber (ﷺ) rahatladı. İnsanların sınanmasına yönelik olan "Sana gösterdiğimiz o rüyayı da, Kur'ân'da lânetlenmiş bulunan o ağacı

¹ İbn Kesir, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/242).

da sırf insanları sınamak için vesile yaptık”¹ âyetinde de ifade edilen budur.²

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الصَّقَّارِ بَغْدَادَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ زُهَيْرٍ بْنُ خَرْبٍ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ الْفَضْلِ الْخَرَّابِيُّ. (ح) قَالَ: وَأَخْبَرَنِي أَبُو الْحَسَنِ الْعَمَرِيُّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْإِمَامُ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ أَخْزَمَ أَبُو طَالِبٍ الطَّائِي، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ الْفَضْلِ حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مَازِنِ الرَّاسِبِيِّ، قَالَ: قَامَ رَجُلٌ إِلَى الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عليه السلام فَقَالَ: يَا مُسَوِّدَ وَجْهِ الْمُؤْمِنِينَ. فَقَالَ الْحَسَنُ: لَا تُؤَنِّبْنِي - رَحِمَكَ اللَّهُ - فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَدْ رَأَى بَنِي أُمَيَّةَ يَخْطُبُونَ عَلَى مَنبَرِهِ رَجُلًا فَرَجُلًا فَسَاءَهُ ذَلِكَ فَتَزَلَّتْ: إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ نَهْرٌ فِي الْجَنَّةِ وَتَزَلَّتْ: «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ. وَمَا أَذْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ. لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ تَمْلِكُهُ بَنُو أُمَيَّةَ فَحَسَبْنَا ذَلِكَ فَإِذَا هُوَ لَا يَزِيدُ، وَلَا يَنْقُصُ .

Yûsuf b. Mâzin er-Râsibî der ki: Adamın biri kalkıp Hasan b. Ali'ye: "Müslümanların yüzünü kara çıkardın!" dedi. Hz. Hasan adama şu karşılığı verdi: "Allah merhametini üzerinden eksik etmesin, ama beni bu konuda kınama! Resûlullah da (sallallahu aleyhi vesellem) rüyasında Umeyye oğullarının peş peşe minberine çıkıp hutbe verdiklerini görünce canı sıkılmıştı. Bunun üzerine Yüce Allah ona Kevser Sûresini indirdi ki Kevser cennette bir ırmaktır. Aynı şekilde: «Biz onu Kadir gecesinde indirdik. Kadir gecesinin ne olduğunu sen bilir misin? Kadir gecesini bin aydan daha hayırlıdır»³ âyetlerini indirdi ve Kadir gecesinin Umeyye oğullarının hükmedeceği bin aydan daha hayırlı olduğu kendisine bildirildi."

Ravi Kâsım der ki: "Umeyye oğullarının hükümdarlık süresini saydığımızda ne bir gün fazla ne de bir gün eksik, tam bin ay çıktığını gördük."⁴

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ بْنُ شاذَانَ الْبَغْدَادِيُّ - بِهَا - أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَبُو مُحَمَّدٍ الرَّزْقِيُّ حَدَّثَنَا الرَّزْقِيُّ عَنِ الْقَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ

¹ İsrâ Sur. 60

² İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/243).

³ Kadir Sur. 1-3

⁴ Tirmizî, *tefsîr* (3350) ve İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/243).

ﷺ قَالَ: «رَأَيْتُ فِي النَّوْمِ بَنِي الْحَكَمِ أَوْ بَنِي أَبِي الْعَاصِ يَتَزَوَّنَ عَلَى مَنبَرِي كَمَا تَتَزَوَّنُ الْقُرْدَةُ»، قَالَ: فَمَا رَأَى النَّبِيُّ ﷺ مُتَجَبِّحًا ضَاحِكًا حَتَّى تُؤْفَى ﷺ.

Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (ﷺ): *"Rüyamda Hakem —veya Ebu'l-Âs— oğullarının maymunlar gibi minberime sıçrayıp tırmandıklarını gördüm"* buyurdu. Sonrasında Resûlullah'ın (ﷺ) vefat edene kadar ağız dolusu güldüğü görülmedi.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ فِي صَفَرٍ مِثْنَةَ إِحْدَى وَخَمْسِينَ [وَفَلَايِمًا] حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ خَمَّازٍ الْعَدْلُ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نُعَيْمٍ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّمُرْقَانِيُّ - الشَّيْخُ الْفَاضِلُ - حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبرَاهِيمَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ زَيْدٍ أَخُو خَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ الثَّنَائِي، عَنْ أَبِي الْحَسَنِ عَنْ عَمْرِو ابْنِ مُرَّةٍ - وَكَانَتْ لَهُ صُحْبَةٌ - قَالَ: جَاءَ الْحَكَمُ بْنُ أَبِي الْعَاصِ يَسْتَأْذِنُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَعَرَفَ كَلَامَهُ، فَقَالَ: ائْذَنُوا لَهُ فِيهِ أَوْ وَلَدَ حَيَّةٌ عَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ، وَعَلَى مَنْ يَخْرُجُ مِنْ صِلِهِ إِلَّا الْمُؤْمِنُونَ وَقَلِيلٌ مِمَّا هُمْ يُشْرَفُونَ فِي الدُّنْيَا وَيُوضَعُونَ فِي الْآخِرَةِ، ذُو وَمَكْرٍ وَخَدِيعَةٍ يُعْظَمُونَ فِي الدُّنْيَا وَمَا لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَقٍ.

قَالَ الدَّارِمِيُّ: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَبُو الْحَسَنِ هَذَا جَمِصِيٌّ.

Ashâbdan Amr b. Murre der ki: Hakem b. Ebi'l-Âs geldi ve Resûlullah'ın (ﷺ) yanına girmek için izin istedi. Hz. Peygamber (ﷺ) kapıda onun sesini duyunca şöyle buyurdu: *"Girmesine izin verin! O bir yilandır veya yılanın oğludur! Allah ona ve mümin olanları hariç onun soyundan gelecek olanlara lanet etsin! Soyundan çıkacak müminler de pek az olacaktır. Soyundan gelenler dünyada yükselecek, âhirette ise alçalacaklardır. Kindar ve hilekârdırlar! Dünyada saygı görecektir, ama âhiretten bir nasipleri olmayacaktır."*

Dârimî der ki: "Ravi Abdullah b. Abdirrahmân Ebu'l-Hasan, Humusludur."

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْإِخْبَارِ عَنْ مُلْكِ بَنِي الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ رضي الله عنه

Resûlullah'ın (SALÂHU ALEYHI VE ALEHİ VE SALLAM), Abbâs b. Abdilmuttalib Oğullarının Hakimiyetini Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِغَدَّادَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ دُرَّشْتَوَيْهِ، حَدَّثَنَا يَغْقُوبُ بْنُ شَفِيَّانَ حَدَّثَنَا الْحَجَّاجُ، حَدَّثَنَا حُمَادٌ عَنْ عَطَاءِ بْنِ الشَّائِبِ، قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ الْعَلَاءِ الْحَضْرَمِيَّ، قَالَ: حَدَّثَنِي مَنْ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: إِنَّهُ سَيَكُونُ فِي آخِرِ هَذِهِ الْأُمَّةِ قَوْمٌ لَيْسَ مِثْلُ أَجْرِ أَوْلِيهِمْ، يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَيُقَاتِلُونَ أَهْلَ الْفِتَنِ.

Abdurrahman b. el-Alâ el-Hadramî der ki: İşiten birinin bana bildirdiğine göre Resûlullah (SALÂHU ALEYHI VE ALEHİ VE SALLAM) şöyle buyurmuştur: “Bu ümmetin son nesillerinde ilk nesli gibi sevap alacak bir topluluk çıkacaktır. Bunlar iyiliği emredip kötülükten alıkoyacak, fitnecilerle de savaşıacaklardır.”

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنَا يَغْقُوبُ، قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدِ بْنِ الْعَبَّاسِ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ هُوَ ابْنُ مُسْلِمٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ هِشَامِ الْمُعِيطِيِّ، عَنْ أَبَانَ بْنِ الْوَلِيدِ بْنِ عَقْبَةَ بْنِ أَبِي مُعَيْطٍ، قَالَ: قَدِمَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ، عَلَى مُعَاوِيَةَ، وَأَنَا حَاضِرٌ فَأَجَازَهُ فَأَحْسَنَ جَائِزَتَهُ ثُمَّ قَالَ: يَا أَبَا الْعَبَّاسِ هَلْ تَكُونُ لَكُمْ دَوْلَةٌ؟ قَالَ: أَغْفِي يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ قَالَ: لَتُخْبِرَنِي. قَالَ: نَعَمْ! قَالَ: فَمَنْ أَنْصَارُكُمْ؟ قَالَ: أَهْلُ خُرَاسَانَ وَلَيْتَنِي أُمِّيَّةٌ مِنْ بَنِي هَاشِمٍ بَطَّحَاتٌ.

Ebân b. Velîd b. Ukbe b. Ebî Muayt der ki: Abdullah b. Abbâs, Muâviye'nin yanına geldi. Orada ben de vardım. Muâviye, İbn Abbâs'a güzel hediyeler verdi. Sonra ona: “Ey İbn Abbâs! Sizin de bir devletiniz olacak mı?” diye sordu. İbn Abbâs: “Ey müminlerin emiri! Böylesi bir konuda benden cevap istemel” karşılığını verdi. Muâviye: “Cevap vermelisin!” diye ısrar edince, İbn Abbâs: “Evet, olacak!” dedi. Muâviye: “Yardımcılarınız kimler olacak?” diye sorunca, İbn Abbâs: “Horasanlılar! Umeyye oğullarının Hâşim oğullarından çekeceği var!” dedi.¹

¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/245).

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنَا يَنْغُوتُ بْنُ سَفْيَانَ، قَالَ حَدَّثَنِي إِسْرَاهِيمُ بْنُ أَيُّوبَ، حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ حُمَيْدٍ بْنُ أَبِي غَبِيَّةٍ، عَنِ الْمِنْهَالِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ. قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ - وَنَحْنُ نَقُولُ: اثنِي عَشَرَ أَمِيرًا ثُمَّ لَا أَمِيرَ وَاثْنِي عَشَرَ أَمِيرًا ثُمَّ هِيَ السَّاعَةُ - فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ مَا أَحَقَّكُمْ!! إِنَّ مِنَّا أَهْلَ الْبَيْتِ بَعْدَ ذَلِكَ الْمَنْصُورَ وَالسَّفَّاحَ وَالْمَهْدِيَّ يَدْفَعُهَا إِلَى عِمْسَى ابْنِ مَرْيَمَ .

Saîd b. Cübeyr der ki: Biz: "On iki emirden sonra başka da emir gelmeyecektir. Bu on iki emirden sonra da kıyamet kopacaktır" derken İbn Abbâs bizi duydu ve şöyle dedi: "Ne kadar da akılsızsınızl Oysa onlardan sonra biz Ehl-i Beyt'ten Mansûr, Seffâh ve Mehdî çıkacaktır. Mehdî de yönetimi İsa b. Meryem'e devredecektir."¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرِ الْقَاضِي قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَنْغُوتَ، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ، حَدَّثَنَا أَبُو حَبِئَةَ حَدَّثَنَا مَيْسَرَةُ، عَنِ الْمِنْهَالِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ ابْنِ عَبَّاسٍ فَتَذَاكُرُوا الْمَهْدِيَّ فَقَالَ يَكُونُ مِنَّا ثَلَاثَةٌ أَهْلُ الْبَيْتِ سَفَّاحٌ وَمَنْصُورٌ وَمَهْدِيٌّ .

Saîd b. Cübeyr der ki: İbn Abbâs'ın yanındayken Mehdî konusu açılıp konuşuldu. İbn Abbâs: "Biz Ehl-i Beyt'ten Seffâh, Mansûr ve Mehdî çıkacaktır" dedi.

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَرَجِ الْأَزْرَقُ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ غَبْلَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَّانَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ عَنِ الضَّحَّاكِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ - يَرْوِيهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ - قَالَ: مِنَّا السَّفَّاحُ، وَالْمَنْصُورُ، وَالْمَهْدِيُّ .

İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (ﷺ): "Bizden Seffâh, Mansûr ve Mehdî çıkacaktır" buyurmuştur.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدِ بْنِ أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَنْغُوتَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنِ عَطِيَّةِ الْعَرَفِيِّ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ:

¹ İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-nihâye (6/246).

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَخْرُجُ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي عِنْدَ انْقِطَاعِ مِنَ الزَّمَانِ وَظُهُورِ مِنَ الْفِتَنِ يُقَالُ لَهُ السَّفَّاحُ يَكُونُ عَطَاؤُهُ حَتًّا» .

Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bir çağın sonlarında ve fitnelerin baş gösterdiği bir dönemde Ehl-i Beyt'imden «Seffâh» adında bir adam çıkacak, yardımlarını avuç avuç dağıtacaktır"* buyurmuştur.¹

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الطَّبْرَانِيُّ حَدَّثَنَا إِسْرَاهِيمُ بْنُ سُؤْدَةَ الشَّامِيُّ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ (ح) وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ مَخْلَدٍ ابْنِ أَبَانَ الْجَوْهَرِيُّ بِغَدَادَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِسْرَاهِيمَ الدُّورَقِيُّ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حُمَيْدٍ بْنِ كَاسِبٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا الثَّوْرِيُّ عَنْ خَالِدِ الْحَدَّاءِ، عَنْ أَبِي قِلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَقْتُلُ عِنْدَ كَثْرَتِكُمْ هَذِهِ ثَلَاثَةٌ كُلُّهُمْ وَلَدٌ خَلِيفَةٌ لَا تَصِيرُ إِلَى وَاحِدٍ مِنْهُمْ ثُمَّ تَقْبَلُ الرَّايَاتُ السُّودُ مِنْ خُرَاسَانَ فَيَقْتُلُونَكُمْ مَقْتَلَةً لَمْ تَرَوْا مِثْلَهَا» ثُمَّ ذَكَرَ شَيْئًا: «فَإِذَا كَانَ ذَلِكَ فَأَتَوْهُ وَلَوْ حَبَوًا عَلَى الثَّلْجِ فَإِنَّهُ خَلِيفَةُ اللَّهِ» .

Sevbân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: *"Yönetiminiz döneminde hepsi de halife çocuğu olan üç kişi savaştacak, ancak hilafet hiçbirinin olmayacaktır. Sonrasında Horasan taraflarından siyah sancaklar altında bir ordu size yönelecek ve benzeri görülmemiş bir şekilde sizleri öldüreceklerdir."*

Ravi der ki: Sonrasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir söz daha söyledi ve şöyle devam etti: *"Bu gerçekleştiği zaman kar üzerinde sürünerek olsa dahi yanına gelin! Zira o (Mehdî) Allah'ın halifesidir."*

وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ ثُمَّ تَجِيءُ الرَّايَاتُ السُّودُ فَيَقْتُلُونَكُمْ قَتْلًا لَمْ يَقْتُلْهُ قَوْمٌ ثُمَّ يَجِيءُ خَلِيفَةُ اللَّهِ الْمَهْدِيُّ فَإِذَا سَعَيْتُمْ بِهِ فَأَتَوْهُ فَبَايَعُوهُ فَإِنَّهُ خَلِيفَةُ اللَّهِ الْمَهْدِيُّ .

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، أَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ الْحُسَيْنِ الْخَسْرُو جَرْدِي، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عَبْدِ الْمُؤْمِنِ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مَسْعُودٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ.

¹ İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-nihâye (6/247).

وَقَالَ: فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمْ فَبَايِعُوهُمْ وَلَوْ حَبْوًا عَلَى التَّلَجِ فَإِنَّهُ خَلِيفَةُ اللَّهِ الْمَهْدِيُّ. تَفَرَّدَ بِهِ عَبْدُ الرَّزَّاقِ عَنِ الثَّوْرِيِّ.

وَرُوِيَ مِنْ وَجْهِ آخَرَ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ وَلَيْسَ بِالْقَوِيِّ.

İbn Abdân'ın rivayeti ise şöyledir: “Sonrasında siyah sancaklar altında bir ordu size yönelecek ve hiçbir topluluğun görmediği bir şekilde sizleri öldüreceklerdir. Daha sonra Allah'ın halifesi Mehdi gelecektir. Mehdi'nin geldiğini duyduğumuz zaman yanına gelip biat edin. Zira Allah'ın, sizleri doğru yolda tutacak olan halifesidir.”¹

Abdurrezzâk aynı isnâdla mânâ olarak aynısını: “Onu gördüğünüz zaman kar üstünde süriyerek te olsa yanına gelip ona biat edin. Zira Allah'ın, sizleri doğru yolda tutacak olan halifesidir” lafzıyla rivayet etmiştir.

Abdurrezzâk bunu Sevrî'den rivayette tek kalmıştır.

Başka bir kanalla da Ebû Kılâbe'den rivayet edilmiştir, ancak rivayeten güçlü değildir.

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ الصَّفَّارِ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ، حَدَّثَنَا كَثِيرُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا شَرِيكَ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا أَقْبَلُوا بِرَايَاتِ السُّودِ مِنْ عَقِبِ خُرَاسَانَ فَأَتَوْهَا وَلَوْ حَبْوًا فَإِنَّ فِيهَا خَلِيفَةَ اللَّهِ الْمَهْدِيَّ».

Sevbân'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur: “Horasân'ın içlerinden siyah sancakların size yöneldiğini gördüğünüz zaman süriyerek de olsa oraya gidin! Zira orada Allah'ın halifesi Mehdi olacaktır.”²

وَرَوَاهُ عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ عَنْ خَالِدِ الْحَذَّاءِ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ، عَنْ ثَوْبَانَ مَوْقُوفًا، قَالَ: «إِذَا رَأَيْتُمُ الرَّايَاتِ السُّودَ خَرَجْتَ مِنْ قِبَلِ خُرَاسَانَ فَأَتَوْهَا فَإِنَّ فِيهَا خَلِيفَةَ اللَّهِ

¹ İbn Mâce (2/1367).

² İbn Mâce (2/1367).

المَهْدِيَّ. أَتَيْنَاهُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ إِجَارَةً أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ يَعْقُوبَ بْنِ يُوسُفَ الْعَدْلَى، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّهْمَنِ بْنُ عَطَاءٍ. فَذَكَرَهُ.

Başka bir kanalla aynısı Sevbân'dan mevkûf (onun sözü) olarak: "Horasan taraflarından siyah sancakların çıktığını gördüğünüz zaman oraya gidin! Zira orada Allah'ın halifesi Mehdi olacaktır" şeklinde rivayet edilmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، وَأَبُو صَادِقٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْفَوَارِسِ الْقَطَّارُ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا رِشْدِينَ بْنُ سَعْدٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ قَبِيصَةَ بْنِ ذُوَيْبٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: «تَخْرُجُ رَايَاتُ سُودٍ مِنْ خُرَاسَانَ لَا يَرُدُّهَا شَيْءٌ حَتَّى تَنْصَبَ بِأَبِلِيَاءَ». تَقَرَّرَ بِهِ رِشْدِينَ بْنُ سَعْدٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ.

وَيُرْوَى قَرِيبٌ مِنْ هَذَا اللَّفْظِ عَنْ كَعْبِ الْأَخْبَارِ وَلَعَلَّهُ أَشْبَهُ- وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Horasan'dan siyah sancaklar (altında ordular) çıkacak ve bu sancaklar İliyâ'da (Kudüs'te) dikilene kadar hiçbir güç onları durduramayacaktır" buyurmuştur.¹

Rişdîn b. Sa'd bunu Yûnus b. Yezîd'den rivayette tek kalmıştır.

Buna yakın bir lafızla da Ka'b b. el-Ahbâr'dan benzeri rivayet edilmiştir. Doğrusunu da Allah bilir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ عَنْ أَبِي الْمُغِيرَةِ عَبْدِ الْقُدُّوسِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ عَمْرِو حَدَّثَهُ عَنْ كَعْبٍ، قَالَ: تَظْهَرُ رَايَاتُ سُودٍ لِيَنبِي الْعَبَّاسِ حَتَّى يَنْزِلُوا الشَّامَ وَيَقْتُلُوا اللَّهَ عَلَى أَيْدِيهِمْ كُلَّ جَبَّارٍ وَعَدُوٍّ لَهُمْ . وَرُوي فِي ذَلِكَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ مِنْ قَوْلِهِ بِإِسْنَادٍ ضَعِيفٍ .

¹ Tirmizî, fiten (4/531).

Ka'b der ki: "Abbâs oğulları siyah sancaklar altında ortaya çıkıp Şam'a girecekler, Yüce Allah onların eliyle bütün zorbaları ve kendilerine düşman olanları yok edecektir."¹

Aynısı İbn Abbâs'ın sözü olarak zayıf bir isnâdla rivayet edilmiştir.²

وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْخَلِيلُ بْنُ أَحْمَدَ الْقَاضِي النَّسْتِمْ أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ الْمُظْفَرِ الْبَكْرِيُّ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي خَيْثَمَةَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ أَبِي مَعْبُدٍ، قَالَ: قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: كَمَا فَتَحَ اللَّهُ فِي أَوَّلِنَا فَأَرْجُو أَنْ يَخْتِمَهُ بِنَا .

İbn Abbâs der ki: "Yüce Allah nasıl bu işi bizden ilk gelenlerle başlattıysa umarım bizimle de sona erdirir."³

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّوْذِبَارِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْقَاسِمُ بْنُ أَبِي صَالِحٍ الْهَمْدَانِيُّ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دَرِيكٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ دِينَارٍ أَبِي قُدَيْكٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْعَامِرِيِّ عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، قَالَ لِلْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ: فِيكُمْ النَّبُوَّةُ وَالْمَمْلَكَةُ .

تَفَرَّدَ بِهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْعَامِرِيُّ عَنْ سُهَيْلٍ وَلَيْسَ بِالْقَوِيِّ.

Ebû Hureyre bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Abbâs b. Abdilmuttalib'e: "Peygamberlik te, yöneticilik te sizde olur" buyurdu.⁴

Muhammed b. Abdirrahman el-Âmirî bunu Sûheyl'den rivayette tek kalmıştır ve rivayeten güçlü biri değildir.

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَالِطُ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، وَأَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بَالَوَيْهِ فِي آخِرِينَ، قَالُوا: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ قَالَ: حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، حَدَّثَنَا عُثَيْدُ بْنُ أَبِي قُرَّةٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ أَبِي قَبِيلٍ، عَنْ أَبِي مَيْسَرَةَ، مَوْلَى الْعَبَّاسِ، قَالَ: سَمِعْتُ الْعَبَّاسَ يَقُولُ: كُنْتُ عِنْدَ

¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/247).

² İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/247).

³ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/246).

⁴ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/245).

النَّبِيِّ ﷺ ذَاتَ لَيْلَةٍ فَقَالَ: «انْظُرْ هَلْ تَرَى فِي السَّمَاءِ مِنْ شَيْءٍ»، قُلْتُ: نَعَمْ! قَالَ: «مَا تَرَى»، قُلْتُ: الثَّرَيَّا، فَقَالَ: «إِنَّهُ يَمْلِكُ هَذِهِ الْأُمَّةَ بَعْدَ دَهْرٍ مِنْ صُلَيْكَ».

Abbâs der ki: Bir gece Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanındaydım. Bir ara bana: *"Gökyüzüne bak bir şey görüyor musun?"* diye sordu. "Evet, görüyorum" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ne görüyorsun?"* diye sorunca: *"Yıldızları"* dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu ümmetin başına senin soyundan şu yıldızlar sayısınca kişi geçecektir"* buyurdu.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ خَمَادٍ يَقُولُ: قَالَ الْبُخَارِيُّ: عُبَيْدُ بْنُ أَبِي قُرَّةٍ سَمِعَ اللَّيْثَ بْنَ سَعْدٍ بَغْدَادِيٍّ لَا يُتَابِعُ فِي حَدِيثِهِ فِي قِصَّةِ الْعَبَّاسِ.

Buhârî der ki: "Ubeyd b. Ebî Kurra, Leys b. Sa'd'dan Bağdat'ta hadis işitmiştir. Abbâs'ın bu kıssasında da mutâbaâtı yoktur."

أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْخَافِضُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا سُؤْدَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ تَمِيمٍ، عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: مَرَرْتُ بِالنَّبِيِّ ﷺ وَإِذَا مَعَهُ جَبْرِيلُ وَأَنَا أَظُنُّهُ دِحْيَةَ الْكَلْبِيِّ، فَقَالَ جَبْرِيلُ لِلنَّبِيِّ ﷺ: إِنَّهُ لَوَسِيخُ الثِّيَابِ وَسَيَلْبَسُ وَلَدُهُ مِنْ بَعْدِهِ السَّوَادَ فَقُلْتُ لِلنَّبِيِّ ﷺ: مَرَرْتُ وَكَانَ مَعَكَ دِحْيَةُ، قَالَ: فَذَكَرَهُ وَذَكَرَ قِصَّةَ ذَهَابِ بَصَرِهِ وَرَدَّهَا عَلَيْهِ عِنْدَ مَوْتِهِ.

تَفَرَّدَ بِهِ حَجَّاجُ بْنُ تَمِيمٍ، وَلَيْسَ بِالْقَوِيِّ.

İbn Abbâs der ki: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) uğradığımda yanında Cebrâil vardı. Ben onu Dihyetu'l-Kelbî sanmıştım. Cebrâil (beni göstererek) ona: «Giysileri pek kirliymiş, ancak ondan sonra soyundan gelenler siyah giyeceklerdin» dedi. Daha sonra Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): «Sana uğradığımda yanında Dihye vardı» dedim..."

Sonrasında İbn Abbâs hadisin, gözlerini kaybedeceği, ölümüne yakın da gözlerinin tekrar açılacağı yönündeki kısmını zikreder.

¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/245).

Haccâc b. Temîm bunu rivayette tek kalmıştır ve rivayeten güçlü biri değildir.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِأَثْنِي عَشَرَ أَمِيرًا وَبَيَانِ ذَلِكَ بِالِاسْتِدْلَالِ بِالْإِخْبَارِ ثُمَّ إِخْبَارِهِ
بِجَوْرِ بَعْضِ الْوَلَاةِ وَظُهُورِ الْمُنْكَرَاتِ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM), 12 Halifenin Geleceğini, Yöneticilerden Bazılarının Zulmedip Kötü Şeyler Yapacağını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، أَخْبَرَنَا أَبُو أُحْمَدَ الْخَافِضُ أَخْبَرَنَا أَبُو عَرُوتَةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ:
حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ سَمُرَةَ، يَقُولُ:
سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «يَكُونُ اثْنَا عَشَرَ أَمِيرًا» فَقَالَ كَلِمَةً لَمْ أَسْمَعْهَا فَقَالَ أَبِي:
إِنَّهُ قَالَ: «كُلُّهُمْ مِنْ قُرَيْشٍ» .

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُثَنَّى وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُيَيْنَةَ
عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ وَهُوَ مَا رُوِيَ فِي هَذَا الْبَابِ .

وَلَيْسَ فِي إِثْبَاتِهِ هَذَا الْعَدَدُ نَفْيُ الزِّيَادَةِ عَلَيْهِ وَقَدْ قِيلَ أَرَادَ اثْنِي عَشَرَ أَمِيرًا كُلُّهُمْ تَجَمِّعُ
عَلَيْهِمُ الْأُمَّةُ ثُمَّ يَكُونُ الْهَرَجُ .

Câbir b. Semure der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): “(Benden sonra) on iki halife gelecek...” buyurduğunu işittim. Devamında ne olduğunu tam olarak işitemediğim bir söz söyledi. Babama ne olduğunu sorduğumda, babam: “Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): «Bunların hepsi de Kureyşli olacak» buyurdu” dedi.

Buhârî, *Sahîh*'de Muhammed b. el-Müsennâ'dan rivayet etmiştir. Müslim de İbn Uyeyne kanalıyla Abdulmelik'ten aktarmıştır ki o da bu hadistir.²

¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (6/245).

² Buhârî, *ahkâm* (51) ve Müslim, *imâret* (1).

Hadis bunlardan başka halife çıkmayacağı anlamında gelmemektedir. Bundan kasıt, ümmeti bir arada tutacak on iki halifenin gelmesi, onlardan sonra da karışıklığın başlamasıdır.

وَذَلِكَ لِمَا أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرَّوْذُبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُفَّانَ، حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «لَا يَزَالُ هَذَا الدِّينُ قَائِمًا حَتَّى يَكُونَ عَلَيْكُمْ اثْنَا عَشَرَ خَلِيفَةً كُلُّهُمْ تَجْتَمِعُ عَلَيْهِمُ الْأُمَّةُ» فَسَمِعْتُ كَلَامًا مِنَ النَّبِيِّ ﷺ لَمْ أَفْهَمْهُ فَقُلْتُ لِأَبِي: مَا يَقُولُ؟ قَالَ: «كُلُّهُمْ مِنْ قُرَيْشٍ» .

Côbir b. Semure der ki: Resûlullah'ın (ﷺ): *"Hepsi de ümmeti bir arada tutacak on iki halife başınıza geçip görev yapıncaya kadar bu din kâim kalacaktır"* buyurduğunu işittim. Sonra tam olarak anlayamadığım bir şeyler daha söyledi. Babama: "Ne dedi?" diye sorduğumda, babam: "Resûlullah (ﷺ): *"Bunların hepsi de Kureyşli olacak"* buyurdu" dedi.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا ابْنُ نَفِيلٍ. وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرِ الْقَاضِي، قَالَا، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو الزُّبَّاعِ، رُوِّحُ بْنُ الْفَرَجِ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ، قَالَا، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ خُزَيْمَةَ، حَدَّثَنَا الْأَسْوَدُ بْنُ سَعِيدٍ الْهَمْدَانِيُّ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَزَالُ هَذِهِ الْأُمَّةُ مُسْتَقِيمًا أَمْرُهَا ظَاهِرَةٌ عَلَى عَدُوِّهَا- أَوْ عَلَى غَيْرِهَا- حَتَّى يَمُضِيَ مِنْهُمْ اثْنَا عَشَرَ خَلِيفَةً كُلُّهُمْ مِنْ قُرَيْشٍ» ، قَالَ: فَلَمَّا رَجَعَ إِلَى مَنْزِلِهِ أَتَتْهُ قُرَيْشٌ فَقَالُوا: ثُمَّ يَكُونُ مَاذَا؟ قَالَ: يَكُونُ الْهَرْجُ .

فَفِي الرِّوَايَةِ الْأُولَى بَيَانُ الْعَدَدِ، وَفِي الرِّوَايَةِ الثَّانِيَةِ، بَيَانُ الْمُرَادِ بِالْعَدَدِ، وَفِي الرِّوَايَةِ الثَّالِثَةِ بَيَانُ وَقُوعِ الْهَرْجِ وَهُوَ الْقَتْلُ بَعْدَهُمْ.

Côbir b. Semure der ki: Resûlullah (ﷺ): *"Hepsi de Kureyşli olan on iki halife gelinceye kadar bu ümmet doğru yolda olacak ve düşmanlarına —veya başkalarına— karşı baskın kalacaktır"* buyurdu. Resûlullah (ﷺ) evine döndüğünde Kureyşliler yanına geldi ve:

“Sonra ne olacak?” diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): “*Sonrasında kargaşa olacak*” buyurdu.¹

İlk rivayette sayı belirtilmiştir. İkinci rivayette ise bu sayıdan kastın ne olduğu açıklanmıştır. Üçüncü rivayette ise onlardan sonra kargaşanın yani öldürmelerin ortaya çıkacağını bildirilmiştir.

وَقَدْ وَجَدَ هَذَا الْعَدَدُ بِالصِّفَةِ الْمَذْكُورَةِ إِلَى وَقْتِ الْوَلِيدِ بْنِ يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ، ثُمَّ وَقَعَ الْهَرْجُ وَالْفِتْنَةُ الْعَظِيمَةُ كَمَا أَخْبَرَ فِي هَذِهِ الرَّوَايَةِ، ثُمَّ ظَهَرَ مُلْكُ الْعَبَّاسِيَّةِ، كَمَا أَشَارَ إِلَيْهِ فِي الْبَابِ قَبْلَهُ، وَإِنَّمَا يَزِيدُونَ عَلَى الْعَدَدِ الْمَذْكُورِ فِي الْخَبَرِ، إِذَا تَرَكْتَ الصِّفَةَ الْمَذْكُورَةَ فِيهِ أَوْ عُدَّ مَعَهُمْ مَنْ كَانَ بَعْدَ الْهَرْجِ الْمَذْكُورِ فِيهِ.

وَقَدْ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «لَا يَزَالُ هَذَا الْأَمْرُ فِي قُرَيْشٍ مَا بَقِيَ مِنَ النَّاسِ اثْنَانِ».

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ أَخْبَرَنِي أَبُو النَّضْرِ الْفَقِيهُ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ الدَّارِمِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِذَلِكَ.

Velîd b. Yezîd b. Abdilmelik zamanına kadar zikredilen bu sayı görülmüştür. Sonrasında ise bu rivayette de belirtildiği gibi kargaşalar ve büyük fitneler baş göstermiştir. Ondan sonra da daha önceki başlıkta zikredildiği gibi Abbâsilerin yönetimi başlamıştır. Başa geçen halife sayısı, bu sayıyla kastedilen şey göz ardı edildiği veya kargaşalardan sonra da başa geçen halifeler göz önünde bulundurulduğu zaman hadiste zikredilen sayıdan daha fazla çıkabilir. Ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: “*Müslümanlardan iki kişi bulunduğu sürece yönetim işi Kureyşlilerde kalır*” buyurmuştur.

Âsım b. Muhammed der ki: “Babamın da İbn Ömer kanalıyla bunu Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) rivayet ettiğini işittim.”

وَفِي رِوَايَةِ مُعَاوِيَةَ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «إِنَّ هَذَا الْأَمْرَ فِي قُرَيْشٍ لَا يُعَادِيهِمْ أَحَدٌ إِلَّا كَبَّهَ اللَّهُ عَلَى وَجْهِهِ مَا أَقَامُوا الدِّينَ».

¹ Ebû Dâvud (4281) ve Ahmed, *Müsned* (5/92).

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، أَخْبَرَنَا أَبُو سَهْلٍ بْنُ زَيْنَادٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْكَرِيمِ بْنُ الْهَيْثَمِ، حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، أَخْبَرَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِذَلِكَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي الْيَمَانِ .

وَالْمُرَادُ بِإِقَامَةِ الدِّينِ - وَاللَّهُ أَعْلَمُ - إِقَامَةُ مَعَالِمِهِ وَإِنْ كَانَ بَعْضُهُمْ يَتَغَاطَى بَعْدَ ذَلِكَ مَا لَا يَجِلُّ.

Muâviye ise rivayet ederken Resûlullah'ın (ﷺ): *"Bu iş (yönetim) dini ayakta tuttukları sürece Kureyşlilerde kalır. Onlara düşman olanları da Yüce Allah yüz üstü yere çalar"* buyurduğunu zikreder.

Buhârî, *Sahîh*'de Ebu'l-Yemân'dan rivayet etmiştir.¹

Dini ayakta tutmaktan kasıt da —Allah doğrusun bilir— işlerinden bazıları gūnahlara bulaşmış olsa da dini esasların ayakta tutulmasıdır.

فَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ بْنُ إِسْحَاقَ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ الشُّوسِيِّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَوْفٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ، حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «سَيَكُونُ بَعْدِي خُلَفَاءُ يَعْمَلُونَ مَا يَعْلَمُونَ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ. وَسَيَكُونُ بَعْدَهُمْ خُلَفَاءُ يَعْمَلُونَ بِمَا لَا يَعْلَمُونَ وَيَفْعَلُونَ مَا لَا يُؤْمَرُونَ فَمَنْ أَنْكَرَ عَلَيْهِمْ بَرِيٌّ وَمَنْ أَمْسَكَ يَدَهُ سَلِيمٌ. وَلَكِنْ مَنْ رَضِيَ وَتَابَعَ» .

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (ﷺ) şöyle buyurmuştur: *"Benden sonra bildikleriyle amel eden ve kendilerine emredilen şeyleri yapan halifeler gelecektir. Onlardan sonra ise bilmedikleriyle amel eden ve kendilerinden istenmeyen şeyleri yapan halifeler gelecektir. Onların kötülüklerini (diliyle) reddeden kişi yapılanın günahından beri olmuş, (kalben) hoşlanmayan kişi ise selamete ermiş olur. Asıl vebal yapılanı razı olup göz yumanların olacaktır."*

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ [اللَّهُ] مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ الصَّنْعَانِيُّ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدِّبَرِيُّ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. (ح) وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ

¹ Buhârî, *ahkâm* 2 (7139).

الْقَطِيعِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ ابْنِ خُنَيْمٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَابِطٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِكَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ: «أَعَاذَكَ اللَّهُ يَا كَعْبُ بْنُ عُجْرَةَ مِنْ إِمَارَةِ السُّفَهَاءِ». قَالَ وَمَا إِمَارَةُ السُّفَهَاءِ؟ قَالَ: «أُمَرَاءُ يَكُونُونَ بَعْدِي وَلَا يَهْتَدُونَ بِهَدْيِي».

Câbir b. Abdillâh der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), Ka'b b. Ucre'ye: "Ey Ka'b b. Ucre! Sefihlerin yönetiminden Allah seni korusun!" buyurdu. Ka'b: "Ey Allah'ın Resûlü Bu sefihler kimlerdir?" diye sorunca Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem): "Benden sonra gelen ve benim yolumdan gitmeyen (sefih) yöneticilerdir" karşılığını verdi.¹

وَفِي رِوَايَةِ الدَّبَرِيِّ: «وَلَا يَهْتَدُونَ بِهَدَايَتِي وَلَا يَسْتَتُونَ بِسُنَّتِي فَمَنْ صَدَّقَهُمْ بِكَذِبِهِمْ وَأَعَانَهُمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ فَأُولَئِكَ لَيْسَ مِنِّي وَلَسْتُ مِنْهُمْ، وَلَا يَرُدُّونَ عَلَيَّ حَوْضِي وَمَنْ لَمْ يُصَدِّقْهُمْ بِكَذِبِهِمْ وَلَمْ يُعَنْتَهُمْ عَلَى ظُلْمِهِمْ فَأُولَئِكَ مِنِّي وَأَنَا مِنْهُمْ وَسَيَرُدُّونَ عَلَيَّ حَوْضِي. يَا كَعْبُ بْنُ عُجْرَةَ إِنَّهُ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ لَحْمٌ نَبَتَ مِنْ شَحَبِ النَّارِ أَوَّلَى بِهِ. يَا كَعْبُ بْنُ عُجْرَةَ: الصَّوْمُ جَنَّةٌ وَالصَّدَقَةُ تُطْفِئُ الْخَطِيئَةَ وَالصَّلَاةُ قُرْبَانٌ أَوْ قَالَ: بُرْهَانٌ».

Deberî'nin rivayetinde ise şöyle geçer: "Bunlar benim yolumdan gitmez, sünnetime uymazlar. Onların yalanlarını onaylayan ve zulümlerine yardımcı olan kişiler benden (dinimden) değildir, ben de onlardan değilim. Onların yalanlarını onaylamayan ve zulümlerine yardımcı olmayan kişiler ise bendendir, ben de onlardanım! Bunlar da (cennetteki) Havz'a, yanıma geleceklerdir. Ey Ka'b b. Ucre! Oruç kişiyi (günahlardan koruyan) bir kalkandır. Sadaka günahları giderir. Namaz da imanın kanıtıdır."

أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الطُّهْمَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الشَّيْبَانِيُّ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ الْفَرَّانُ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَنَّهَا سَتَكُونُ أَثَرَةٌ وَأُمُورٌ تُنْكِرُوهَا»، قَالُوا: فَمَا يَصْنَعُ مَنْ أَدْرَكَ ذَلِكَ مِنَّا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «أَدُّوا الْحَقَّ الَّذِي عَلَيْكُمْ، وَسَلُّوا اللَّهَ الَّذِي لَكُمْ».

أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ الْأَعْمَشِ.

¹ Tirmizî, fiten (4/525).

وَقَدْ قِيلَ: إِنَّهُ أَرَادَ اثْنَيْ عَشَرَ خَلِيفَةً كُلُّهُمْ يَعْمَلُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ، ثُمَّ يَكُونُونَ مُتَفَرِّقِينَ فِي الْأُمَرَاءِ، فَمَنْ عَدَلَ مِنْهُمْ وَعَمِلَ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ فَهُوَ مِنْ جُمْلَةِ الْإِثْنَيْ عَشَرَ.

Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Resûlullah (salallahu aleyhi ve sellem): “Benden sonra başkalarının sizlere tercih edildiğini ve kabul edemeyeceğiniz şeylerin yapıldığını göreceksiniz” buyurdu. “Ey Allah'ın Resûlü! Bizden böylesi bir zamana yetişen kişinin ne yapmasını tavsiye edersin?” diye sorduklarında: “Üzerindeki hakları ifa edin, kendi haklarınızı da Allah'tan isteyin” buyurdu.

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'de A'meş'ten rivayet etmişlerdir.¹

Bu konuda bazıları şöyle demiştir: “On iki halife sözünden kasıt, bunların doğru yolda gidip hak dinle amel etmeleridir. Bu halifeler peş peşe gelmeyebilir. İçlerinden doğru yolda gidip hak dinle amel edenler bu on iki halifeden biri sayılır.”

وَقَدْ قَالَ أَبُو الْجَلْدِ- وَكَانَ يَنْظُرُ فِي الْكُتُبِ- مَا أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بَكْرِ الشَّهْمِيُّ، حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ أَبِي صَغِيرَةَ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ. قَالَ: كَانَ أَبُو الْجَلْدِ جَارًا لِي، قَالَ: فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ- يَحْلِفُ عَلَيْهِ: إِنْ هَذِهِ الْأُمَّةُ لَنْ تُهْلِكَ حَتَّى يَكُونَ فِيهَا اثْنَا عَشَرَ خَلِيفَةً كُلُّهُمْ يَعْمَلُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ، مِنْهُمْ رَجُلَانِ مِنْ أَهْلِ بَيْتِ النَّبِيِّ ﷺ أَحَدُهُمَا يَعْيشُ فِي أَرْبَعِينَ وَالْآخَرُ ثَلَاثِينَ سَنَةً.

قُلْتُ: وَمَعْقُولٌ لِكُلِّ مَنْ خُوطِبَ بِمَا رَوَيْنَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي اثْنَيْ عَشَرَ خَلِيفَةً- وَفِي بَعْضِ الرِّوَايَاتِ اثْنَيْ عَشَرَ أَمِيرًا، أَنَّهُ أَرَادَ خُلَفَاءَ أَوْ أُمَرَاءَ تَكُونُ لَهُمْ وِلَايَةٌ وَعُدَّةٌ وَقُوَّةٌ وَسُلْطَةٌ، وَالنَّاسُ يُطِيعُونَهُمْ وَيَجْرِي حُكْمُهُمْ عَلَيْهِمْ. فَأَمَّا أَنَا لَمْ تَقُمْ لَهُمْ رَايَةٌ وَلَمْ تَجْزُ لَهُمْ عَلَى النَّاسِ وِلَايَةٌ وَإِنْ كَانُوا يَسْتَحِقُّونَ الْإِمَارَةَ بِمَا كَانَ لَهُمْ مِنْ حَقِّ الْقَرَابَةِ وَالْكِفَايَةِ، فَلَا يَتَنَازَلُهُمُ الْخَبَرُ، إِذْ لَا يَجُوزُ أَنْ يَكُونَ الْمُخْتَبَرُ بِخِلَافِ الْخَبَرِ- وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

Ebû Bahr der ki: Ebu'l-Celd —eski kutsal kitapları da okuyan biriydi— benim komşumdu. Onun yeminle şöyle dediğini işittim: “İçlerinden hepsi de

¹ Buhârî, *menâkib* (8) ve Müslim, *imâret* 11 (48).

doğru yolda giden ve hak dinle amel eden on iki halife çıkmadıkça bu ümmet yok olmaz. Bu halifelerden ikisi, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) Ehl-i Beyt'indendir. Biri kırk, biri de otuz yıl yaşar."

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) on iki halife veya bazı rivayetlerde geçtiği gibi on iki emîr sözünden kasıt devlette bir makamı, gücü olan, kendisine itaat eden ve emirlerini dinleyen insanları bulunan kişiler de olabilir. Ancak devlette herhangi bir makamı ve görevi olmayan kişiler böylesi bir görevi hak etseler de, buna ehil olsalar da Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) bu sözünün muhatabı değildirler. Zira kendilerinden haber verilen kişiler verilen habere aykırı kişiler olamazlar. Doğrusunu da Allah bilir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِاتِّسَاعِ الدُّنْيَا عَلَى أُمَّتِهِ حَتَّى يَلْبَسُوا أَمْثَالَ أَسْتَارِ الْكَعْبَةِ وَيُغْدَا وَيَرَاخَ عَلَيْهِمْ بِالْجِفَانِ وَيَتَنَاقَسُوا فِيهَا حَتَّى يَضْرِبَ بَعْضُهُمْ رِقَابَ بَعْضٍ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VE SELLEM), Ümmetinin Kâbe'nin Süslü Örtüleri Gibi Renk Renk Giysiler Giyecekleri, Çeşit Çeşit Yemekler Yiyecekleri, Bu Hususlarda Yarışacakları ve Birbirlerinin Boyunlarını Vuracak Hale Geleceklerini Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَغْفُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَيَّانٍ حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدٍ عَنْ أَبِي خَرْبٍ بْنِ أَبِي الْأَسْوَدِ الدَّلِيِّ، عَنْ طَلْحَةَ الْبَصْرِيِّ قَالَ: قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ مُهَاجِرًا وَكَانَ الرَّجُلُ إِذَا قَدِمَ الْمَدِينَةَ فَإِنْ كَانَ لَهُ عَرِيفٌ نَزَلَ عَلَيْهِ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ عَرِيفٌ نَزَلَ الصُّفَّةَ فَقَدِمْتُهَا وَلَيْسَ لِي بِهَا عَرِيفٌ فَنَزَلْتُ الصُّفَّةَ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُرَافِقُ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ وَيَقْسِمُ بَيْنَهُمَا مَدًّا مِنْ تَمَرٍ فَبَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ فِي صَلَاتِهِ إِذَا نَادَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَحْرَقَ بُطُونَنَا التَّمَرُ وَتَحَرَّقَتْ عَنَّا الْخُفُّ قَالَ: وَأَنْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ حَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ وَذَكَرَ مَا لَقِيَ مِنْ قَوْمِهِ ثُمَّ قَالَ: لَقَدْ رَأَيْتُنِي وَصَاحِبِي مَكْنُفًا بِضَعِ عَشْرَةِ لَيْلَةٍ مَالَنَا طَعَامَ غَيْرِ الْبَرِيرِ- وَالْبَرِيرُ تَمَرُ الْأَرَاكِ- حَتَّى أَتَيْنَا إِخْوَانَنَا مِنَ الْأَنْصَارِ فَاسْتَوْنَا مِنْ طَعَامِهِمْ وَكَانَ جُلُّ طَعَامِهِمْ التَّمَرُ- وَالَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَوْ قَدَرْتُ لَكُمْ عَلَى الْخُبَيْرِ وَاللَّحْمِ لَأَطْعَمْتُكُمْوه سَيَاتِي عَلَيْكُمْ زَمَانٌ- أَوْ مَنْ أَدْرَكَهُ مِنْكُمْ

يَلْبَسُونَ مِثْلَ أَستَارِ الكعبة ويغدا وَيُرَاحُ عَلَيْكُمْ بِالْجَفَانِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَحْنُ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ أَوْ الْيَوْمَ قَالَ بَلْ أَنْتُمْ الْيَوْمَ خَيْرٌ أَنْتُمْ الْيَوْمَ إِخْوَانٌ وَأَنْتُمْ يَوْمَئِذٍ يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ

Talha el-Basrî anlatıyor: Medine'ye hicret ettim. Biri Medine'ye geldiği zaman da tanıdığı varsa onun misafiri olur, tanıdığı yoksa da Suffa'da kalırdı. Ben de Medine'ye geldiğimde tanıdığım hiç kimse yaktı. Bundan dolayı Suffa'da kaldım. Resûlullah (ﷺ), Suffa'da kalanlardan her iki kişiye bir müd hurma verirdi. Bir gün Resûlullah (ﷺ) namaz için çıkmışken Suffa'da kalanlardan biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Hurma yemekten midelerimiz yandı ve giysilerimiz eskiyip yırtıldı" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (ﷺ), Allah'a hamdû senâ etti, kendi kavminden çektiklerini anlattı ve şöyle buyurdu: *"Arkadaşım! birlikte adi hurmadan başka bir yiyeceğimiz olmadan gecesi ve gündüzüyle on küsur gün geçirdiğimizi bilirim. Daha sonra Ensârlı kardeşlerimizin yanına geldik. Onlar yiyeceklerini bizimle paylaştılar. Yiyecekleri de genelde hurma idi. Kendisinden başka ilah olmayana yemin olsun ki şayet elimde ekmek ya da et bulunsaydı yemeniz için verirdim. Ancak öyle bir zaman gelecek —veya bazılarınız öyle bir zamana yetişecek— ki Kâbe'nin örtüleri gibi güzel giysiler giyecek, sabah akşam aranızda yemek dolu tepsiler gezdirecek (çeşit çeşit yemekler yiyeceksiniz)."*

"Ey Allah'ın Resûlü! O zamanki durumumuz mu daha iyidir, yoksa şimdiki mi?" diye sorduklarında, Resûlullah (ﷺ): *"Bugün sizin durumunuz daha iyi! Şimdi sizler kardeş gibisiniz, oysa o zaman birbirlerinizin boynunu vuracak hale geleceksiniz"* buyurdu.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ الْقَطَّانُ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ: ذَكَرَ شُعْبَانُ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي مُوسَى يُحَنَسَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِذَا مَشَتْ أُمَّتِي الْمُطِيطَاءُ وَخَدَمَتْهُمْ فَارِسٌ وَالرُّومُ مُلِطَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ .

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْقَمَرِيُّ، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ، حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُثَيْدَةَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دِينَارٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ- بِمِثْلِهِ

¹ Ahmed, Müsned (3/487) ve İbn Hacer, el-İsâbe (2/231).

Ebû Musa Yuhannes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi ve-sellem) şöyle buyurmuştur: *"Ümmetimden olanlar kibir içinde yürütmeye, Pers ve Rumlar onlara hizmet etmeye başladığı zaman bazıları diğerlerinin başına musallat edilecektir."*¹

İbn Ömer de Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi ve-sellem) bir öncekinin aynısını rivayet etmiştir. Doğrusunu da Allah bilir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِمَا دَعَا لِأُمَّتِهِ وَمِمَّا أُجِيبَ فِيهِ وَمِمَّا لَمْ يُجِبْ وَمِمَّا كَانَ يَخَافُ عَلَيْهِمْ مِنْهُ وَيَأْنِ السَّيْفَ إِذَا وَضَعَ فِيهِمْ لَمْ يَرْفَعْ عَنْهُمْ وَمِمَّا وَقَعَ مِنَ الرَّدَّةِ وَالْكَذَائِبِ وَبِطَائِفَةٍ مِنْ أُمَّتِهِ لَا يَزَالُونَ عَلَى الْحَقِّ ظَاهِرِينَ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ وَصَدَقَهُ فِي جَمِيعٍ مَا أَخْبَرَ بِهِ ﷺ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VE-SLEEM), Ümmetine Dua Ettiğini, Bunlardan Bazılarının Kabul Görüp Bazılarının Kabul Görmediğini, Aralarına Kılıç Girdikten Sonra Bir Daha Çıkmayacağını, Dinden Dönerler ile Yalancıların Zuhur Edeceğini, Kıyamete Dek Ümmetinden Hak Üzerinde Bulunan ve Zafer Elde Eden Bir Topluluğun Hep Bulunacağını Bildirmesi ve Bunların Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ دُحَيْمٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَازِمٍ بْنُ أَبِي غَزْزَةَ، أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ عُثَيْبٍ الطَّنَافِيُّ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ حَكِيمٍ، عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدٍ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: أَقْبَلْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حَتَّى مَرَرْنَا عَلَى مَسْجِدِ بَنِي مُعَاوِيَةَ، فَدَخَلَ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ وَصَلَّيْنَا مَعَهُ فَتَاجَى رَبَّهُ طَوِيلًا ثُمَّ قَالَ: سَأَلْتُ رَبِّي -وَعَلَى- ثَلَاثَةً: سَأَلْتُهُ أَلَا يُهْلِكُ أُمَّتِي بِالْعَرَقِ فَأَعْطَانِيهَا، وَسَأَلْتُهُ أَنْ لَا يُهْلِكَ أُمَّتِي بِالسَّنَةِ فَأَعْطَانِيهَا وَسَأَلْتُهُ أَنْ لَا يَجْعَلَ بَأْسَهُمْ بَيْنَهُمْ فَمَنْعَنِيهَا.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ وَجْهَيْنِ آخَرَيْنِ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ حَكِيمٍ .

¹ Tirmizî, fiten (4/526-527).

وَأِنَّمَا أَرَادَ وَاللَّهُ أَعْلَمُ: لَا يُهْلِكُ جَمَاعَتَهُمْ بِالْفَرْقِ كَمَا أَهْلَكَ قَوْمَ نُوحٍ وَلَا يُهْلِكُ جَمَاعَتَهُمْ بِالسَّنَةِ كَمَا أَهْلَكَ بَعْضَ الْأُمَمِ بِمَا شَاءَ مِنَ الْبَلَايَا.

Âmir b. Sa'd b. Ebî Vakkâs, babasından bildiriyor: Resûlullah'la (ﷺ) birlikte giderken Muâviye oğullarının mescidine uğradık. Hz. Peygamber (ﷺ) girip iki rekat namaz kılınca biz de onunla birlikte kıldık. Namaz sonrası Yüce Allah'a uzunca dua etti. Sonra da şöyle buyurdu: *"Rabbimden üç şey istedim. Rabbimden ümmetimi suda boğarak helak etmemesini istediğimde bu isteğimi kabul etti. Rabbimden ümmetimi kıtlıkla helak etmemesini istediğimde bu isteğimi de kabul etti. Ancak ümmetimi birbirine düşürmemesini istediğimde bunu kabul etmedi."*

Müslim, *Sahîh*'de farklı iki kanalla Osmân b. Hakîm'den rivayet etmiştir.¹

—Allah doğrusunu bilir— bundan kasıt ümmetinin, Hz. Nûh'un kavmi gibi toptan bir boğulmaya maruz kalmayacağıdır. Aynı şekilde daha önce bazı kavimlerin maruz kaldığı gibi kıtlıkla helak edilmemeleridir.

أَخْبَرَنَا أَبُو ذَرٍّ مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْحُسَيْنِ بْنِ أَبِي الْقَاسِمِ الْمَدَنِيِّ حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ الْحَسَنِ الْكَارِزِيُّ إِثْلَاءً حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ الْبَغَوِيُّ، حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ الْأَنْطَاطِيُّ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قَلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ الرَّحْبِيِّ عَنْ ثَوْبَانَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ اللَّهَ ﷻ زَوَى لِي الْأَرْضَ فَرَأَيْتُ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا، وَإِنَّ أُمَّتِي سَيَلُغُ مُلْكُهَا مَا زُوِيَ لِي مِنْهَا وَأُعْطِيتُ الْكَثْرَيْنِ الْأَحْمَرَ وَالْأَبْيَضَ وَإِنِّي سَأَلْتُ رَبِّي ﷻ لِأُمَّتِي أَلَّا يُهْلِكَهَا بِسَنَةٍ عَامَّةٍ وَلَا يُسَلِّطَ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ سِوَى أَنْفُسِهِمْ، فَيَسْتَبِيحَ بَيْتَهُمْ وَإِنَّ رَبِّي ﷻ قَالَ لِي: يَا مُحَمَّدُ إِنِّي إِذَا قَضَيْتُ قَضَاءً لَا يَرُدُّ وَإِنِّي أُعْطِيكَ لِأُمَّتِكَ أَنْ لَا أَهْلِكَهُمْ بِسَنَةٍ عَامَّةٍ وَأَنْ لَا أُسَلِّطَ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ سِوَى أَنْفُسِهِمْ فَيَسْتَبِيحَ بَيْتَهُمْ وَإِنَّ رَبِّي ﷻ قَالَ وَلَوْ اجْتَمَعَ عَلَيْهِمْ بَيْنَ أَقْطَارِهَا حَتَّى يَكُونَ بَعْضُهُمْ يَسْبِي بَعْضًا أَوْ بَعْضُهُمْ يَقْتُلُ بَعْضًا.

قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّمَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي الْأَيْمَةَ الْمُضِلِّينَ.

¹ Müslim, *fiten* 5 (20).

قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِذَا وُضِعَ السَّيْفُ فِي أُمَّتِي لَمْ يُرْفَعْ عَنْهُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ. وَلَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَلْحَقَ قَبَائِلُ مِنْ أُمَّتِي بِالْمُشْرِكِينَ حَتَّى يَعْبُدُوا الْأَوْثَانَ وَإِنَّهُ سَيَكُونُ فِي أُمَّتِي كَذَّابُونَ ثَلَاثُونَ كُلُّهُمْ يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ وَإِنِّي خَاتَمُ النَّبِيِّينَ لَا نَبِيَّ بَعْدِي.

قَالَ: وَقَالَ لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي عَلَى الْحَقِّ ظَاهِرِينَ لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَذَلَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ ﷻ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ، وَقُتَيْبَةَ عَنْ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ .

Sevbân der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Yüce Allah yeryüzünü doğusu ve batısıyla benim için dürüp katladı. Ümmetimin hakimiyeti de bana dürülüp gösterilen yerlere kadar uzanacaktır. Altından ve gümüşten hazineler de bana verildi. Ümmetim için Rabbimden, onları genel bir kıtlıkla helak etmemesini istedim. Yine onlara kendilerinden olmayan, köklerini kurutacak bir düşmanı musallat etmemesini diledim. Rabbim bana: «Ey Muhammed! Ben bir şeyi takdir ettiğim zaman artık bu takdir değiştirilemez. Ümmetini genel bir kıtlıkla helak etmeme isteğini kabul ettim. Yine dünyanın dört bir bucağı bir araya gelse dahi onlara kendilerinden olmayan, köklerini kurutacak, birbirlerini esir almalarına veya öldürmelerine sebep olacak bir düşmanı musallat etmeme isteğini de kabul ettim» karşılığını verdi.”

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: “Ancak ben ümmetim için asıl kendilerini yoldan çıkaracak olan yöneticilerden endişe ediyorum” buyurdu.

Yine şöyle buyurdu: “Ümmetimin arasına kılıç (iç kavgalar) girdi mi artık bu kılıç kıyamet gününe kadar bir daha aradan çıkmaz. Ümmetimden bazı kabileler müşriklere katılmadıkça, yine ümmetimden bazı kabileler putlara tapmadıkça da kıyamet kopmayacaktır. Ümmetimin içinde her biri de peygamber olduğunu iddia eden otuz yalancı çıkacaktır. Ancak son peygamber benim ve benden sonra artık peygamber gelmeyecektir.”

Yine şöyle buyurdu: “Ümmetimden, Yüce Allah’ın (kıyamet) emri gelene dek hak yolda zaferler elde eden ve muhalif olanların zarar veremeyeceği bir topluluk hep var olacaktır.”

Müslim, *Sahîh*'de Ebu'r-Rabî' ve Kuteybe kanalıyla Hammâd b. Zeyd'den rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهَ، قَالَ: قُرِئَ عَلَى عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مُحَمَّدٍ وَأَنَا أَسْمَعُ- قَالَ: حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ هِلَالِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: جَلَسَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى الْمِنْبَرِ ذَاتَ يَوْمٍ فَقَالَ: إِنَّ مِمَّا أَتَخَوَّفُ عَلَيْكُمْ مَا يَفْتَحُ اللَّهُ عَلَيْكُمْ مِنْ زَهْرَةِ الدُّنْيَا وَزِينَتِهَا، فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَيَأْنِي الْخَيْرُ بِالشَّرِّ؟ فَلَمْ يردْ عَلَيْهِ. قلنا يا فلان! مَا شَأْنُكَ سَأَلْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَلَمْ يردْ عَلَيْكَ، فَرَأَيْتُ أَنَّهُ يُنَزَّلُ عَلَيْهِ الْوَحْيُ قَالَ: فَمَسَحَ الرَّحَضَاءُ عَنْ ظَهْرِهِ فَقَالَ: أَيْنَ السَّائِلُ؟ كَأَنَّهُ حَمْدُهُ- وَقَالَ إِنَّهُ لَا يَأْنِي الْخَيْرُ بِالشَّرِّ وَإِنَّهُ مِمَّا يُنْبِئُ الرَّيْعُ مَا يَقْتُلُ أَوْ يُلِمُّ إِلَّا أَكَلَةَ الْخَضِرِ أَكَلْتُ حَتَّى إِذَا امْتَلَأْتُ خَاصِرْتُهَا اسْتَقْبَلْتُ مَطْلَعَ الشَّمْسِ فَكَلَطْتُ وَبَالَتُ وَرَتَعْتُ وَإِنَّ هَذَا الْمَالِ حُلُوْ خَضِرٍ فَمَنْ أَخَذَهُ بِحَقِّهِ بُورِكَ لَهُ فِيهِ وَنِعْمَ صَاحِبُ الْمَالِ مَنْ أُعْطِيَ مِنْهُ الْمُسْكِينُ وَالْيَتِيمُ وَابْنُ السَّبِيلِ- أَوْ كَمَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَالَّذِي يَأْخُذُ بِإِشْرَافِ نَفْسٍ كَانَ كَالَّذِي يَأْكُلُ وَلَا يَشْبَعُ فَيَكُونُ عَلَيْهِ حَسْرَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَرُبَّ مُتَخَوِّضٍ فِي مَالٍ لِلَّهِ وَمَالٍ رَسُولِهِ لَهُ النَّارُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُعَاذِ بْنِ فَضَالَةَ. وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهِ آخَرَ عَنْ هِشَامٍ .

Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) minberin üzerinde oturdu ve: *"Benden sonra en çok Yüce Allah'ın size bahşedeceği dünya nimetleri ile güzelliklerinden yana endişe ediyorum"* buyurdu. Adamın biri: *"Ey Allah'ın Resûlü! Hayır olan bir şey başımıza kötülükler getirir mi ki?"* diye sorunca, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) susup cevap vermedi. Biz adama: *"Ey filan! Neden Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sorduğun soruya cevap vermedi? Ne yaptın?"* demeye başladık. Ancak Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) vahiy nazil olduğu için susup cevap vermediğini gördüm. Sonrasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) terini sildi ve: *"Soruyu soran kişi nerede?"* diye sordu ki sanki adama müteşekkik gibiydi.

Sonra: *"Hayırlı olan bir şey, hayırdan başka bir şey getirmez"* buyurdu ve şöyle devam etti: *"Bazen baharla birlikte yetişip yeşeren ölüme de yol*

¹ Müslim, *fiten* 5 (19).

açar, bazen öldürmese de ölüme yaklaştırır. Ancak otla beslenenler bunun dışındadır. Zira onlar doyana kadar yer, doyunca da yemeyi bırakıp güneşe döner, dışkısını ve idrarını yapar. Ardından bir daha yemeye başlar. Dünya malı tatlı ve çekicidir. Bu malı harama bulaşmadan alan kişi bereketini görür. En iyi mal sahibi malından yoksula, yetime ve yolda kalmışa veren kişidir. Bir malı gözünü dikerek ve hırsıyla elde eden kişi de yiyip de doymayan kişi gibidir. Aldığı bu mal da kıyamet gününde pişmanlığına sebep olacaktır. Allah'ın malları ile Resûlü'nün mallarına canının çektiği gibi dalan nice kişi vardır ki kıyamet gününde kendisi için (cehennemdeki) ateşten başka bir şey olmayacaktır."

Buhârî, *Sahîh*'de Muâz b. Fadâle'den ve Müslim ise başka bir kanalla Hişâm'dan rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي وَأَبُو سَعِيدٍ بْنُ أَبِي عَمْرٍو قَالَا حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدَّوْرِي حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُؤَدَّبُ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ يُونُسَ وَثَابِتٍ وَحُمَيْدٍ وَحَبِيبٍ عَنْ خُطَّانِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: نِينَ يَدِي السَّاعَةِ الْهَرَجُ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الْهَرَجُ قَالَ الْقَتْلُ، قَالُوا أَكْثَرُ مِمَّا نَقْتُلُ إِنَّا لَنَقْتُلُ فِي الْعَامِ الْوَاحِدِ أَكْثَرَ مِنْ كَذَا أَلْفَا قَالَ إِنَّهُ لَيْسَ بِقَتْلِكُمُ الْمُشْرِكِينَ، وَلَكِنْ قَتْلُ بَعْضِكُمْ بَعْضًا قَالُوا وَمَعَنَا يَوْمَئِذٍ عُقُولُنَا قَالَ: إِنَّهُ يَنْتَرَعُ عُقُولُ أَكْثَرِ ذَلِكَ الزَّمَانِ وَيُخَلِّفُ لَهُ هَبَاءٌ مِنَ النَّاسِ يَحْسَبُ أَكْثَرُهُمْ أَنَّهُ عَلَى شَيْءٍ وَلَيْسُوا عَلَى شَيْءٍ .

قَالَ أَبُو مُوسَى وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا أَجِدُ لِي وَلَكُمْ إِنْ أَدْرَكْنَاهَا.

وَقَالَ يُونُسُ: إِنْ أَدْرَكْنَاهَا إِلَّا أَنْ نَخْرُجَ مِنْهَا كَمَا دَخَلْنَاهَا لَمْ نُصِْبْ فِيهَا دَمًا وَلَا مَالًا.

Ebû Mûsa el-Eş'arî bildiriyor: Resûlullah (salallahu aleyhi vesellem): "Kıyamet kopmadan önce mutlaka herc baş gösterir" buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Herc nedir?" diye sorulunca, Allah Resûlü (salallahu aleyhi vesellem): "Öldürmelerdir" buyurdu. "Bu öldürdüğümüzden daha fazlası mı? Zira her yıl şu kadar bin kişiden fazla kişiyi öldürmekteyiz" dediklerinde, Hz. Peygamber (salallahu aleyhi vesellem): "Ama bu müşrikleri öldürmeniz değil, birbirinizi öldürmenizdir" buyurdu. Müslümanlar: "O zamanlar aklımız başımızda olacak mı?" dediklerinde,

¹ Buhârî, *zekât* (48) ve Müslim, *zekât* 41 (122).

Allah Resûlü (salallahu aleyhi vesellem): “O zamanda yaşayanlarının çoğunun akli başında alınmış olacaktır. İnsanlar içinde kıt akıllılar idareyi ele alacaktır. Çoğu kendini doğru yolda zanneder, oysa gittiği yolun bir değeri yoktur” buyurdu.¹

Ebû Mûsa der ki: “Canım elinde olana yemin olsun ki şayet öylesi bir fitneye yetişirsek tek çıkış yolu...” —Yûnus rivayetinde ise — “Böylesi bir zamana yetişirsek tek çıkış yolumuz, kimsenin kanına ve malına dokunmadan fitneye girdiğimiz gibi çıkmamızdır.”

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ وَأَبُو بَكْرِ الْقَاضِي قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ أَخْبَرَنَا بِشْرُ بْنُ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ كُرْزَ بْنَ عَلْقَمَةَ الْخَزَاعِيَّ قَالَ إِنَّمَا أَنَا جَالِسٌ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ جَاءَهُ رَجُلٌ مِنْ أَعْرَابٍ نَجِدٍ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! هَلْ لِلْإِسْلَامِ مِنْ مُنْتَهَى؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: نَعَمْ أَيُّمَا أَهْلِ يَسْتٍ مِنَ الْعَرَبِ أَوْ الْعَجَمِ أَرَادَ اللَّهُ بِهِمْ خَيْرًا أَدْخَلَ عَلَيْهِمُ السَّلَامَ. قَالَ الْأَعْرَابِيُّ ثُمَّ مَاذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ثُمَّ تَقَعُ الْفِتَنُ كَأَنَّهَا الظَّلْ. قَالَ الْأَعْرَابِيُّ: كَلَّا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ تَعُودُونَ فِيهَا أَسَاوِدَ صَبًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ.

Kurz b. Alkame el-Huzûî der ki: Resûlullah'ın (salallahu aleyhi vesellem) yanında oturmuşken Necd bedevilerinden bir adam geldi ve: “Ey Allah'ın Resûlü! İslam'ın varacağı nihai bir yer olacak mı?” diye sordu. Allah Resûlü (salallahu aleyhi vesellem): “Evet! Yüce Allah diledikten sonra Araplardan olsun, Arap olmayanlardan olsun hayır dilediği her bir haneye İslam dinini sokacaktır” karşılığını verdi. Adam: “Ey Allah'ın Resûlü! Sonra ne olacak?” diye sorunca, Hz. Peygamber (salallahu aleyhi vesellem): “Sonra karanlıkları andıran fitneler baş gösterecektir” karşılığını verdi. Adam: “Ey Allah'ın Resûlü! Olamaz!” deyince, Allah Resûlü (salallahu aleyhi vesellem): “Muhammed'in canı elinde olana yemin olsun ki kuyruğu üzerinde duran yılanlar gibi birbirinizin boyunlarını vurmaya başlayacaksınız” buyurdu.²

¹ Ahmed, Müsned (2/492; 4/391).

² Ahmed, Müsned (3/477).

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِكَوْنِ الْمَعَادِنِ وَأَنَّهُ يَكُونُ
فِيهَا مِنْ شِرَارِ خَلْقِ اللَّهِ ﷻ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM), Bazı Madenlerin İnsanların En Kötüleri Tarafından Çıkarılacağını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ إِثْلَاءً حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ زُهَيْرٍ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا
غَاصِمُ بْنُ يُوسُفَ الْبِزْزُوعِيُّ. (ح) وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ
عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أُسَامَةَ الْكَلْبِيُّ حَدَّثَنَا غَاصِمُ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا سُعَيْبُ بْنُ الْخَمْسِ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنِ ابْنِ عُمَرَ
قَالَ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ بِقِطْعَةٍ مِنْ ذَهَبٍ وَكَانَتْ أَوَّلَ صَدَقَةٍ جَاءَتْ بِهِ بَنُو سُلَيْمٍ مِنْ مَعْدِنٍ لَهُمْ
فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذِهِ مِنْ مَعْدِنٍ لَنَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: تَكُونُ مَعَادِنُ وَيَكُونُ فِيهَا
شِرَارُ خَلْقِ اللَّهِ .

لَفْظُ حَدِيثِ أَبِي أُسَامَةَ. وَفِي حَدِيثِ أَحْمَدَ أَمَّا إِنَّهُ سَتَكُونُ مَعَادِنُ يَكُونُ فِيهَا شِرَارُ
الْخَلْقِ أَوْ مِنْ شِرَارِ الْخَلْقِ كَذَا.

İbn Ömer der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bir külçe altın getirildi. Süleym oğullarının kendi madenlerinden çıkardığı ve zekat olarak ilk verdiği mallardandı. "Ey Allah'ın Resûlü! Bunu bizim madenden çıkardık" dediklerinde, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Öyle madenler olacak ki başlarında mahlukatın en kötüleri bulunacaktır" buyurdu.¹

Lafız Ebû Usâme'nin lafzıdır. Ahmed'in rivayetinde: "Öyle madenler olacak ki başlarında mahlukatın en kötüleri veya mahlukatın en kötülerinden olanlar bulunacaktır" şeklinde zikredilmiştir.

رَوَاهُ غَاصِمُ بْنُ يُوسُفَ عَنْ سُعَيْبِ بْنِ الْخَمْسِ وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهُ مِنْ أَصْلِ سَمَاعِهِ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ
مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُوسُفَ السَّلْمِيُّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفَرَّائِيُّ قَالَ ذَكَرَ سُفْيَانُ
عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ رَجُلٍ مِنْ بَنِي سُلَيْمٍ عَنْ جَدِّهِ قَالَ أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ بِشَيْءٍ مِنْ فِضَّةٍ
مِنْ مَعْدِنٍ لَنَا فَقَالَ أَمَّا إِنَّهُ سَتَظْهَرُ مَعَادِنُ وَسَيَحْضُرُهَا شِرَارُ النَّاسِ.

¹ Ahmed, Müsned (5/430).

وَهَكَذَا رَوَاهُ قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ عَنْ سُفْيَانَ.

Zeyd b. Eslem, Süleym oğullarından bir adamdan, o da dedesinden bildiriyor: Bize ait madenden çıkardığımız gümüşten bir miktar Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) getirdiğimde: *"İleride öyle madenler çıkacak ki, onları insanların en kötülerini sahiplenecektir"* buyurdu.

Kabisa b. Ukbe, Süfyân'dan bu şekilde rivayet etmiştir.

وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الطَّبْرَانِيُّ حَدَّثَنَا عُثَيْدُ بْنُ غَثَامٍ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا ابْنُ مَهْدِيٍّ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ رَجُلٍ مِنْ بَنِي سُلَيْمٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ أَمَّا النَّبِيُّ ﷺ بِفِضَّةٍ فَقَالَ هَذَا مِنْ مَعْدِنٍ لَنَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّهَا سَتَكُونُ مَعَادِنُ يَحْضُرُهَا شِرَارُ النَّاسِ .

هَذَا هُوَ الْمَحْفُوظُ مِنْ حَدِيثِ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ.

Zeyd b. Eslem, Süleym oğullarından bir adamdan, o da babasından bildiriyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gümüş getirdim ve: "Bunu bizim madenden çıkardık" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İleride öyle madenler çıkacak ki onları insanların en kötülerini sahiplenecektir"* buyurdu.¹

Zeyd b. Eslem'den mahfûz olan rivayet budur.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِقَوْمٍ فِي أَيْدِيهِمْ مِثْلُ أَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ وَنِسَاءً كَأَسِيَّاتٍ عَارِيَّاتٍ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM), Bir Topluluğun Elllerinde Kamçılarla İnsanlara Vuracağını ve Giyinik Çıplak Kadınların Olacağını Bildirmesi

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُثَيْدٍ اللَّهُ أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ لُثَيْمٍ، حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ حَدَّثَنَا أَلْحُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَافِعٍ مَوْلَى أُمِّ سَلَمَةَ قَالَ

¹ Ahmed, Müsned (5/430).

سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يُوشِكُ أَنْ طَالَتْ بَكَ مُدَّةُ أَنْ تَرَى قَوْمًا فِي أَيْدِيهِمْ مِثْلُ أَذْنَابِ الْبَقَرِ، يَغْدُونَ فِي غَضَبِ اللَّهِ، وَيَرْوَحُونَ فِي سَخَطِهِ.
رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ .

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (salallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: *"Şayet ömrün yeterse bazılarının ellerinde sığır kuyruklarını andıran şeylerle (kamçılarla) dolaştıklarını göreceksin. Bunlar sabah akşam Allah'ın öfkesine maruz kalırlar."*

Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. Abdillâh b. Numejr'den rivayet etmiştir.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو الثَّغَرِ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ يُوسُفَ الْقَفِيقِ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ سُهَيْلٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: صِنْفَانِ مِنَ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا: قَوْمٌ مَعَهُمْ سِيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ وَنِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَّاتٌ مُمِيلَاتٌ مَائِلَاتٌ رُؤُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ الْمَائِلَةِ لَا يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَلَا يَجِدْنَ رِيحَهَا. وَإِنْ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةٍ كَذَا وَكَذَا.
رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ زُهَيْرٍ عَنْ جَرِيرٍ .

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (salallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: *"İki zümre var ki bunlar cehennem ahalisindendir, ama ben henüz onları görmüş değilim. Bunlardan biri, ellerinde sığır kuyruklarını andıran şeylerle (kamçılarla) insanlara vuranlardır. Diğeri ise giyinik, olmalarına rağmen çıplak gibi görünen, yoldan çıkmış ve yoldan çıkaran, başları yana düşmüş deve hörgücü gibi olan kadınlardır. Bunlar cennete giremeyecekleri gibi kokusunu dahi alamazlar. Oysa cennetin kokusu şu kadarlık bir mesafeden dahi alınır."*

Müslim, *Sahîh*'de Züheyr kanalıyla Cerîr'den rivayet etmiştir.²

¹ Müslim, cennet 13 (53) ve Ahmed, Müsned (2/308).

² Müslim, cennet 13 (52).

بَابُ إِخْبَارِهِ بِتَدَاْعِي الْأُمَمِ عَلَى مَنْ شَاءَ اللَّهُ مِنْ أُمَّتِهِ إِذَا ضَعُفَتْ نِيَّتُهُمْ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM), Diğer Toplulukların Samimiyetleri Azalan Müslümanlara Karşı Birbirlerini Savaşa Davet Edeceğini Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرَّوْذَبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّمَشْقِيُّ، حَدَّثَنَا يَسْرُ بْنُ بَكْرٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ جَابِرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ السَّلَامِ، عَنْ ثَوْبَانَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: تَوَشَّكُ الْأُمَمُ أَنْ تَدَاْعَى عَلَيْكُمْ كَمَا تَدَاْعَى الْأَكَلَةُ إِلَى قَصْعَتِهَا فَقَالَ قَائِلٌ وَمِنْ قِلَّةٍ نَحْنُ يَوْمَئِذٍ؟ قَالَ بَلْ أَنْتُمْ يَوْمَئِذٍ كَثِيرٌ وَلَكِنَّكُمْ غُنَاءٌ كَفَّاءُ السَّبِيلِ وَلَيَنْزِعَنَّ اللَّهُ مِنْ صُدُورِ عَدُوِّكُمْ الْمَهَابَةَ مِنْكُمْ وَلَيَقْذِفَنَّ فِي قُلُوبِكُمُ الْوَهْنَ فَقَالَ قَائِلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الْوَهْنُ قَالَ حُبُّ الدُّنْيَا وَكَرَاهِيَةُ الْمَوْتِ .

Sevbân der ki: Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM): *"Yakın bir zamanda, topluluklar, insanların yemeğe davet edilmesi gibi birbirlerini size karşı savaş için davet edecekler"* buyurdu. Birisi: "Bizim sayımız o zaman az mı olacak?" diye sorunca, Hz. Peygamber (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM): *"Aksine o zaman sayınız çok olacak, ancak selin önündeki çöpler gibi zayıf olacaksınız. Yüce Allah, düşmanlarınızın içinden, sizden yana olan korkularını söküp alacak, sizin kalplerinize de vehn'i yerleştirecektir"* buyurdu. Birisi: "Ey Allah'ın Resûlü Vehn de ne?" diye sorunca, Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM): *"Dünya sevgisi ve ölüm korkusu"* buyurdu.¹

¹ Ebû Dâvud, melâhim (4297) ve Ahmed, Müsned (5/287).

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِزَمَانٍ يُخَيَّرُ الرَّجُلُ فِيهِ بَيْنَ الْعَجْزِ وَالْفُجُورِ
وَبِزَمَانٍ لَا يُبَالِي الْمَرْءُ بِمَا أَخَذَ الْمَالَ بِحَلَالٍ أَوْ بِحَرَامٍ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM), Kişiden Acziyet ile Günah İşleme Arasında Tercih Yapmasının İsteneceği, Malı Helal veya Haram Yoldan mı Elde Ettiğine Aldırmayacağı Bir Zamanın Geleceğini Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، قَالَ: نَزَلَتْ الْجَدِيلَةَ جَدِيلَةً قَبَسٍ فَسَبَّحْتُ شَيْخًا أَعْمَى يَقَالُ لَهُ: أَبُو عُمَرَ يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَيَأْتِيَنَّ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يُخَيَّرُ الرَّجُلُ فِيهِ بَيْنَ الْعَجْزِ أَوْ الْفُجُورِ فَمَنْ أَدْرَكَ ذَلِكَ الزَّمَانَ مِنْكُمْ فَلْيَخْتَرْ الْعَجْزَ عَلَى الْفُجُورِ .

Ebû Hureyre der ki: Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) şöyle buyurduğunu işittim: *“Öyle bir zaman gelecek ki kişiden aciz biri olmak ile günah işlemek arasında tercih yapması istenecektir. İçinizden böylesi bir zamana yetişenler günah işlemek yerine aciz biri olarak görülmeyi seçsin.”*¹

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيهَ وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ وَأَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ الشَّاذِيحِي، فِي آخِرِينَ قَالُوا: أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ، أَخْبَرَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذُئْبٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَيَأْتِيَنَّ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ لَا يُبَالِي الْمَرْءُ بِمَا أَخَذَ الْمَالَ بِحَلَالٍ أَمْ بِحَرَامٍ» .

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ آدَمَ، عَنْ ابْنِ أَبِي ذُئْبٍ .

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) şöyle buyurmuştur: *“Öyle bir zaman gelecek ki insanlar bir malı helal yoldan mı, haram yoldan mı elde ettiklerine aldırmayacaklardır.”*

Buhârî, *Sahîh*'de Âdem kanalıyla İbn Ebî Zî'b'den rivayet etmiştir.²

¹ Ahmed, *Müsned* (2/278, 447).

² Buhârî, *büyük* 23 (2083) ve Nesâî, *büyük* (2).

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِحَالِ أُمَّتِهِ بَعْدَهُ فِي مَمْنِيهِمْ رُؤْيَتَهُ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLİEM), Kendisinden Sonra Ümmetinin Onu Görmeyi Temenni Edeceklerini Bildirmesi ve Buyurduğu Gibi Olması

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ النَّفِيعُ- رَحِمَهُ اللَّهُ- أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ السُّلَمِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ مَثِيئٍ قَالَ: هَذَا مَا حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَالَّذِي نَفْسِي فِي يَدِهِ لَا تَأْتِيَنَّ عَلَى أَحَدِكُمْ يَوْمٌ لَا يَرَانِي ثُمَّ لَأَنْ يَرَانِي أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ مِثْلِ أَهْلِهِ وَمَالِهِ مَعَهُمْ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ. وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ حَدِيثِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ .

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHI VESELLİEM) şöyle buyurmuştur: *"Canım elinde olana yemin olsun ki bir gün gelecek ve içinizden kimse artık beni göremeyecektir. Ancak kişinin beni görmesi kendi ailesi ve malını görmesinden daha sevimli olacaktır."*

Müslim, *Sahîh*'de Muhammed b. Râfi' kanalıyla Abdurrezzâk'tan ve Buhârî ise A'rec kanalıyla Ebû Hureyre'den rivayet etmiştir.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِقَوْمٍ لَمْ يَرَوْهُ فَيُؤْمِنُونَ بِهِ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLİEM), Kendisini Görmedikleri Halde İman Eden Toplulukları Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

قَدْ مَضَى الْحَدِيثُ الثَّابِتُ فِي قَوْلِهِ ﷺ: «وَأَخْرَيْنَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ» فِي بَابِ الْفُتُوحِ.

Fetihler konusu içinde Yüce Allah'ın: *"(Peygamberi) müminlerden henüz kendilerine katılmamış bulunan diğer insanlara da göndermiştir"*¹ buyruğu hakkındaki hadis zikredilmiştir.

¹ Müslim, *fadâil* 39 (142) ve Buhârî, *menâkib* (25).

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَالِظُ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو النَّضْرِ الْفقيه، حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ الْمُقَابِرِيُّ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا الْغَلَاءُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَتَى الْمَقْبَرَةَ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ دَارَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ وَإِنَّا إِن شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لَآجِقُونَ وَدِدْتُ أَنَا قَدْ رَأَيْتَا إِخْوَانَنَا قَالُوا: أَوْلَسْنَا إِخْوَانَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: بَلْ أَنْتُمْ أَصْحَابِي وَإِخْوَانِي الَّذِينَ لَمْ يَأْتُوا بَعْدُ قَالُوا: كَيْفَ تَعْرِفُ مَنْ لَمْ يَأْتِ بَعْدُ مِنْ أُمَّتِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: أَرَأَيْتَ لَوْ أَنَّ رَجُلًا لَهُ خَيْلٌ غُرٌّ مُحَجَّلُونَ بَيْنَ ظَهْرِي خَيْلٍ دُهِمٌ بِهِمْ أَلَا يَعْرِفُ خَيْلَهُ قَالُوا بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ فَإِنَّهُمْ يَأْتُونَ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنَ الْوُضُوءِ وَأَنَا فَرَطُهُمْ عَلَى الْحَوْضِ أَلَا لِيَذَادَنَّ رِجَالٌ عَنْ حَوْضِي كَمَا يَذَادُ الْبَعِيرُ الضَّالُّ أَنَادِيهِمْ أَلَا هَلُمَّ فَيَقَالُ إِنَّهُمْ قَدْ بَدَلُوا فَأَقُولُ سَحَقًا سَحَقًا.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَيُّوبَ .

Ebû Hureyre bildiriyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) mezarlığa çıktı. Onları: *"Selâm size ey müminlerin diyarı! İnşallah biz de size katılacağız"* diyerek selamladı ve: *"Kardeşlerimi görmeyi isterdim"* diye ekledi. "Ey Allah'ın Resûlü! Biz senin kardeşlerin değil miyiz?" diye sorulunca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Siz benim ashâbımsınız. Benim kardeşlerim henüz gelmediler"* buyurdu.

"Ey Allah'ın Resûlü! Ümmetinden henüz gelmeyenleri nasıl tanıyacaksın?" dediklerinde, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kişinin siyah atlar arasında alını beyaz, ayağı sekili bir atı olsa bu kişi atını tanımaz mı?"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Tabi ki tanır" dediklerinde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"İşte onlar (benden sonra gelecek kardeşlerim) abdest sebebiyle, kıyamet gününde yüzleri ile el ve ayakları parlayarak gelecekler. Onlardan önce de Havz'a ben gitmiş olacağım. Ancak bazıları yabancı devenin dışlanıp kovulması gibi Havz'dan uzaklaştırılınca ben onlara: «Buraya gelin!» diye sesleneceğim. Bana: «Ama senden sonra çok şeyi değiştirdiler» denilince, ben de: «O zaman uzak dursunlar! Uzak dursunlar!» diyeceğim."*

Müslim, *Sahîh*'de Yahya b. Eyyûb'den rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ يَغُولٍ عَنْ طَلْحَةَ عَنْ أَبِي صَالِحٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَتَى أَلْقَى إِخْوَانِي؟ فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لَسْنَا إِخْوَانَكَ؟ قَالَ: أَنْتُمْ أَصْحَابِي، وَإِخْوَانِي قَوْمٌ مِنْ أُمَّتِي لَمْ يَزُؤْنِي يُؤْمِنُونَ بِي وَيُصَدِّقُونَنِي ثُمَّ قَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَيُّ الْخَلْقِ أَعْجَبُ إِيْمَانًا؟ قَالُوا: مَلَائِكَةُ اللَّهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ وَهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ؟ قَالُوا: فَالْتَّبِيعُونَ. قَالَ: وَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ وَهُمْ يُوحَى إِلَيْهِمْ؟ قَالُوا: فَأَصْحَابُ التَّبِيِّينَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ وَأَنْبِيَاءُ اللَّهِ فِيهِمْ؟ وَلَكِنَّهُمْ قَوْمٌ مِنْ أُمَّتِي لَمْ يُدْرِكُونِي يُؤْتُونَ بِكِتَابٍ مِنْ رَبِّهِمْ فَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيُصَدِّقُونَهُ.

هَذَا مُرْسَلٌ.

Ebû Sâlih bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kardeşlerime ne zaman kavuşacağım?"* buyurdu. "Ey Allah'ın Resûlü! Biz senin kardeşlerin değil miyiz ki?" diye sorulunca, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizler benim ashâbımsınız. Kardeşlerim ise ümmetimden, beni görmeden bana iman edip tasdik eden kişilerdir"* buyurdu. Sonra: *"Mahlukat içinde en güzel imana sahip olan kimlerdir?"* diye sordu. "Allah'ın melekleri" denilince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Rablerinin katında olmalarına rağmen iman etmesinler mi ki?"* karşılığını verdi. "Peygamberler" denilince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kendilerine vahiy inmesine rağmen iman etmesinler mi ki?"* karşılığını verdi. "Resûlullah'ın ashâbı" dediklerinde, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'ın elçileri aralarında olmasına rağmen iman etmesinler mi ki? Oysa bunlar, ümmetimden bana yetişmedikleri halde Rablerinden gelen Kitâb'a iman edip onu tasdik edenlerdir"* buyurdu.

Mürsel bir hadistir.

وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحُسَيْنُ بْنُ عُمَرَ بْنِ يَرْهَانَ الْغَزَّالُ وَأَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ وَأَبُو مُحَمَّدٍ الشُّكْرِيُّ قَالُوا: أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَرْفَةَ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبَّاسٍ، عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ قَيْسِ التَّبِيبِيِّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

¹ Müslim, *tahâret* 12 (39) ve *Mâlik, Muvattâ* (1/29-30).

ﷺ: أَيُّ الْخَلْقِ أَعْجَبُ إِلَيْكُمْ إِيْمَانًا؟ قَالُوا: الْمَلَائِكَةُ، قَالَ وَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ وَهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ؟ قَالُوا: فَالْتَّبِثُونَ قَالَ وَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ وَالْوَحْيُ يَنْزِلُ عَلَيْهِمْ؟ قَالُوا: فَتَحْنُ قَالَ: وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ وَأَنَا تَبَيَّنَ أَظْهَرِكُمْ؟ قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ أَعْجَبَ الْخَلْقِ إِلَيَّ إِيْمَانًا لِقَوْمٍ يَكُونُونَ بَعْدَكُمْ يَجِدُونَ صُحُفًا فِيهَا كِتَابٌ يُؤْمِنُونَ بِمَا فِيهَا. وَرُوِيَ أَيْضًا عَنْ سَعِيدِ بْنِ بَشِيرٍ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسٍ مَوْصُولًا.

Amr b. Şuayb, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizce en güzel imana sahip olanlar kimlerdir?"* diye sorunca, ashâb: *"Melekler"* dediler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Rablerinin katında olmalarına rağmen iman etmesinler mi?"* buyurdu. "Peygamberler" dediklerinde, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kendilerine vahiy inmesine rağmen iman etmesinler mi?"* karşılığını verdi. "Bizler" dediklerinde, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben aranızda olmama rağmen iman etmeyecek miydiniz?"* buyurdu ve şöyle devam etti: *"Benim için mahlukat içinde en güzel imana sahip olanlar, sizlerden sonra gelen ve kendilerine getirilen Kitâb'ın içindekilere iman edenlerdir."*

"Saîd b. Beşîr — Enes" kanalıyla mevsûl olarak da rivayet edilmiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِسَمَاعِ أَصْحَابِهِ حَدِيثُهُ ثُمَّ بِسَمَاعِ مَنْ تَبِعَهُمْ مَا سَمِعُوهُ
ثُمَّ بِسَمَاعِ مَنْ تَبَعَ التَّابِعِينَ مَا سَمِعُوهُ وَأَنْ بَعْضُ مَنْ يَبْلُغُهُ حَدِيثُهُ قَدْ يَكُونُ
أَوْعَى لَهُ مِنْ بَعْضِ مَنْ سَمِعَهُ وَإِخْبَارِهِ مِمَّنْ يَأْتِيهِمْ مِنَ الْآقَاقِ يَتَفَقَّهُونَ وَوُجُودِ
جَمِيعِ مَا أَخْبَرَ بِهِ كَمَا أَخْبَرَ

**Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM), Ashâbının Kendisinden
Duyduğu Bir Sözü Başkalarının da Kendilerinden Duyacağını,
Onlardan Sonra Gelenlerin de Bu Sözü Onlardan Duyacağını,
Kişinin Bir Hadisi Kendisinden Daha İyi İdrak Edebilecek
Birine Aktarabileceğini, Bazı Toplulukların Dini Öğrenmek
İçin Uzak Diyarlardan Geleceğini Bildirmesi ve Bunların
Gerçekleşmesi**

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّوْذِبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ،
وَعُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَا: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ
ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: تَسْمَعُونَ وَيُسْمَعُ مِنْكُمْ وَيُسْمَعُ مِمَّنْ يَسْمَعُ مِنْكُمْ .

İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurmuştur:
"Sizler (bir sözü) benden işitirsiniz, başkaları sizden (bu sözü) işitir,
başkaları da (bu sözü) sizden işitenlerden işitirler."¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ بْنُ هَالِيٍّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ،
حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ عَنِ ابْنِ أَبِي بَكْرَةَ عَنْ أَبِي
بَكْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنَّ الزَّمَانَ قَدْ اسْتَدَارَ كَهَيْئَتِهِ يَوْمَ خَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ.
وَذَكَرَ الْحَدِيثَ بِطَوِيلِهِ فِي خُطْبَتِهِ.

قَالَ فِي آخِرِهِ أَلَا لِيَبْلُغَ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ، فَلَعَلَّ بَعْضُ مَنْ يَبْلُغُهُ أَنْ يَكُونَ أَوْعَى لَهُ مِنْ
بَعْضِ مَنْ سَمِعَهُ. فَكَانَ مُحَمَّدٌ إِذَا ذَكَرَهُ قَالَ صَدَقَ النَّبِيُّ ﷺ قَدْ كَانَ ذَاكَ. ثُمَّ قَالَ أَلَا
هَلْ بَلَّغْتُ أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ؟

¹ Ebû Dâvud, ilm (3659).

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُثَنَّى. وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ ابْنِ أَبِي شَيْبَةَ وَغَيْرِهِ عَنْ عَبْدِ
الْوَهَّابِ .

Ebû Bekre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (ﷺ) şöyle buyurmuştur: *"Bilin ki zaman Yüce Allah'ın gökleri ve yeri yarattığı giindeki durumuna geri dönmüştür..."*

Sonrasında ravi, Resûlullah'ın (ﷺ) hutbesini zikredip sonunda Resûlullah'tan (ﷺ) naklen şöyle der: *"Bunları burada olanlar olmayanlara bildirsın. Zira hazır bulunan kişi, bu sözleri kendisinden daha iyi idrak edebilecek birine ulaştırabilir."*

Ravi Muhammed hadisin bu kısmına ulaştığı zaman: "Resûlullah (ﷺ) doğru söylemiş, zira buyurduğu gibi de oldu" derdi.

En sonunda da Ebû Bekre, Resûlullah'ın (ﷺ): *"Gereği gibi tebliğ ettim mi? Gereği gibi tebliğ ettim mi?"* buyurduğunu zikreder.

Buhârî, Muhammed b. el-Müsennâ'dan ve Müslim ise İbn Ebî Şeybe ve başkası kanalıyla Abdulvehhâb'dan rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقَرِّيُّ أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ إِسْحَاقَ حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ يَعْقُوبَ
الْقَاضِي حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ خَرْبٍ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ حَدَّثَنَا يَمَّاكُ بْنُ خَرْبٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَحْيَى ابْنِ عَبْدِ
اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: نَصَرَ اللَّهُ رَجُلًا سَمِعَ مِنَّا كَلِمَةً
فَبَلَغَهَا كَمَا سَمِعَ فَإِنَّهُ رَبُّ مُبَلِّغٍ أَوْعَى مِنْ سَامِعٍ .

Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (ﷺ) şöyle buyurmuştur: *"Bizden bir söz işitip te başkalarına aynen işittiği gibi aktaran kişinin Yüce Allah yüzünü aydınlatsın. Zira kendisine aktarılan nice kişi var ki bu söze, bizzat duyan kişiden daha fazla sahip çıkabilir."*²

حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُونُسَ الْأَصْبَهَانِيُّ إِثْلَاءً أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ زِيَادٍ الْبَصْرِيُّ
بِمَكَّةَ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرُ بْنُ رَاشِدٍ عَنْ أَبِي هَارُونَ الْعَبْدِيِّ

¹ Veda Haccı konusu içinde bu hadis zikredilmişti.

² Ebû Dâvud, *ilm* (3/322), Tirmizî, *ilm* (2656) ve Ahmed, *Müsned* (1/437).

قَالَ كُنَّا نَدْخُلُ عَلَى أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ فَيَقُولُ: مَرْحَبًا بِوَصِيَّةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ حَدَّثَنَا أَنَّهُ سَيَأْتِيكُمْ قَوْمٌ مِنَ الْأَقَاقِ يَتَفَقَّهُونَ فَاسْتَوْصُوا بِهِمْ خَيْرًا.

Ebû Hârûn el-Abdî der ki: Ebû Saîd el-Hudrî'nin yanına girdiğimiz zaman bizi: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bizlere tavsiye ettiği kişilere merhaba! Zira Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) uzak diyarlardan bazılarının dini öğrenmek için yanımıza geleceğini bildirmiş ve onlarla ilgilenmemizi tavsiye etmişti" diyerek karşıladı.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ النَّخَوِيُّ بِغَدَادَ حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ الْمُبِيرَةِ الْجَوْهَرِيُّ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْوَاسِطِيُّ حَدَّثَنَا عَبَادُ بْنُ الْعَوَّامِ عَنِ الْجُرَيْرِيِّ عَنْ أَبِي نَضْرَةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّهُ قَالَ: مَرْحَبًا بِوَصِيَّةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يوصينا بكم.

Ebû Nadra'nın bildirdiğine göre Ebû Saîd el-Hudrî: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bizlere tavsiye ettiği kişilere merhaba! Zira Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sizlerle ilgilenmemizi tavsiye etmişti" demiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِظُهُورِ الْإِخْتِلَافِ فِي أُمَّتِهِ وَإِشَارَتِهِ عَلَيْهِمْ بِمِلَازِمَةِ سُنَّتِهِ
وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ مِنْ أُمَّتِهِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESSELLEM), Ümmetinde İhtilafların Çıkacağıını Bildirmesi, Böylesi Bir Durumda Kendi Sünneti ile Ümmetinden Râşid Halifelerin Sünnetine Tutunmayı Tavsiye Etmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو بَكْرِ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي وَأَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ مُزَاجِمٍ الصَّفَّارُ الْأَدِيبُ. - لَفْظًا - قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا أَبُو عُبَيْدَةَ حَدَّثَنَا بَقِيَّةُ عَنْ بَجْرِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَمْرٍو السُّلَمِيِّ عَنِ الْعِرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَعَظَهُمْ يَوْمًا بَعْدَ صَلَاةِ الْغَدَاةِ مَوْعِظَةً بَلِيغَةً ذَرَفَتْ مِنْهَا الْعُيُونُ وَوَجَلَّتْ مِنْهَا الْقُلُوبُ، فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! هَذِهِ مَوْعِظَةٌ مُودَّعٍ فَمَا تَعْهَدُ الْبَنَاءُ، فَقَالَ: أَوْصِيكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ وَالسَّمْعِ وَالطَّاعَةِ وَإِنْ كَانَ عَبْدًا حَبَشِيًّا فَإِنَّهُ مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ بَعْدِي فَسِيرَى اخْتِلَافًا كَثِيرًا وَإِيَّاكُمْ وَمُحَدَّثَاتِ الْأُمُورِ فَإِنَّهَا ضَلَالَةٌ فَمَنْ أَدْرَكَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَعَلَيْهِ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الْمَهْدِيِّينَ الرَّاشِدِينَ، عَضُّوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِذِ.

تَابِعُهُ ثَوْرُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ مَعْدَانَ .

İrbâd b. Sâriye bildiriyor: Bir gün Resûlullah (ﷺ) sabah namazını kıldırdıktan sonra çok duygusal bir konuşma yaptı. Konuşmasıyla gözlerimiz yaşarıp kalplerimiz titredi. Adamın biri: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu vedalaşan birinin konuşmasına benziyor. (Senden sonra) bize ne yapmamızı tavsiye edersin?" deyince, Hz. Peygamber (ﷺ) şöyle buyurdu: *"Sizlere Allah'a karşı takva sahibi olmanızı, başınızda Habeşli bir köle olsa dahi emirlerini dinleyip itaat etmenizi öğütliyorum. İçinizden ömrü yetecek olanlar benden sonra pek çok ihtilaflara şahit olacaklardır. Dinde olmayıp da sonradan dine sokulan şeylerden sakının. Zira bu tür şeyler dalâlettir. İçinizden böylesi bir zamana yetişenler benim sünnetim ile doğru yolda olan Raşid halifelerin sünnetlerine sarılsınlar. Bu sünnetlere sıkıca tutunun."*

Sevr b. Yezîd bunu Hâlid b. Ma'dân'dan rivayet ederek mutâbaât etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ التَّحَوِي، حَدَّثَنَا يَنْعُقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ حَدَّثَنَا صَفْوَانُ عَنِ الْأَزْهَرِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي عَامِرٍ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ لُحَيْيٍّ قَالَ: حَجَجْنَا مَعَ مُعَاوِيَةَ فَلَمَّا قَدِمْنَا مَكَّةَ قَامَ جِئِنْ صَلَّى الظُّهْرَ بِمَكَّةَ فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ افْتَرَقُوا فِي دِينِهِمْ عَلَى اثْنَتَيْنِ وَسَبْعِينَ مِلَّةً وَإِنَّ هَذِهِ الْأُمَّةَ سَتَفْتَرِقُ عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ مِلَّةً- يَعْنِي الْأَهْوَاءَ- كُلُّهَا فِي النَّارِ إِلَّا وَاحِدَةً وَهِيَ الْجَمَاعَةُ. وَقَالَ: إِنَّهُ سَيَخْرُجُ فِي أُمَّتِي أَقْوَامٌ تَتَجَارَى بِهِمْ تِلْكَ الْأَهْوَاءُ كَمَا يَتَجَارَى الْكَلْبُ بِصَاحِبِهِ فَلَا يَتَّقِي مِنْهُ عِرْقٌ وَلَا مَفْصِلٌ إِلَّا دَخَلَهُ.

Ebû Âmir Abdullah b. Luhay der ki: Muâviye ile birlikte hacca çıktık. Mekke'ye vardığımızda Muâviye öğle namazını kıldırdıktan sonra bir konuşma yapmak üzere kalktı ve şöyle dedi: "Resûlullah (ﷺ): «Ehl-i Kitab'dan olanlar dinlerinde yetmiş iki fırkaya ayrıldılar. Bu ümmet te hevalarına göre yetmiş üç fırkaya ayrılacaktır. Bunlardan biri hariç diğerleri cehennemde olacaktır. Bu bir tanesi de cemaattir» buyurdu.

¹ Tirmizî, ilm (2676), Ebû Dâvud, sünnet (4607), İbn Mâce, mukaddime (6) ve Ahmed, Müsned (4/126-127).

Yine: «Ümmetimin içinden hevalarının (sapkın fikirlerin) peşinden giden öyle topluluklar çıkacak ki kuduzluğun bedende girmedi damar ve organ bırakmaması gibi hevaları her taraflarına sirayet edecektir» buyurdu.”

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرَّوَدْبَارِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ دَاسَةَ حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى حَدَّثَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ حَدَّثَنَا صَفْوَانُ قَالَ أَبُو دَاوُدَ: وَحَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عُفَّانَ حَدَّثَنَا بَقِيعَةُ قَالَ: حَدَّثَنَا صَفْوَانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَرْوَرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَزَائِيُّ، عَنْ أَبِي عَامِرٍ الْهَوَزِيِّ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ أَنَّهُ قَامَ فَقَالَ: أَلَا إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَامَ فِينَا فَذَكَرَهُ بِنَحْوِهِ إِلَّا أَنَّهُ لَمْ يَقُلْ يَغْنِي الْأَهْوَاءَ وَإِنَّمَا قَالَ عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ ثِنْتَانِ وَسَبْعُونَ فِي النَّارِ وَوَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ وَهِيَ الْجَمَاعَةُ ثُمَّ ذَكَرَ مَا بَعْدَهُ.

Ebû Âmir el-Hevzenî bildiriyor: Muâviye b. Ebî Süfyân kalkıp şöyle dedi: “Zamanında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de bizlere bir konuşma yapmak üzere kalkmıştı...”

Sonrasında ravi bir öncekinin aynısını nakleder, ancak burada “Hevalarına göre” lafzını zikretmez, sadece: “(Bu ümmet te) yetmiş üçe ayrılacaktır. Bunlardan yetmiş iki fırkası cehennemde, biri cennette olacaktır. (Cennette olanı da) cemaattir” der ve gerisini aynen zikreder.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِذَهَابِ الْعِلْمِ وَظُهُورِ الْجَهْلِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM), İlimin Yok Olup Cehaletin Yayılacağını Bildirmesi

فَذَهَبَ ذَلِكَ فِي زَمَانِنَا هَذَا مِنْ أَكْثَرِ الْبُلْدَانِ وَاسْتَوْلَى عَلَى أَهْلِهَا الْجَهْلُ وَظَهَرَ سَائِرُ مَا رَوَى فِي ذَلِكَ الْخَبَرِ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ إِمْلَاءً، أَخْبَرَنَا أَبُو الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ يُرْفَعَ الْعِلْمُ وَيُنْبَتَّ الْجَهْلُ وَتُشْرَبَ الْخَمْرُ وَيُظْهَرَ الزُّنَا.

أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الْوَارِثِ .

Bu durum zuhur etmiş ve bizim zamanımızda pek çok ülkede gerçekleşmiş ve buraların ahalisinde cehalet hüküm sürmektedir.

Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Resûlullah (ﷺ) şöyle buyurmuştur: *"İlmin kaldırıp cehaletin ortalığı kaplaması, içkilerin bol bol içilip zinanın yayılması kıyametin alametlerindendir."*

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'de Abdolvâris'ten rivayet etmişlerdir.¹

حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ زَيْدٍ الْبَصْرِيُّ بِمَكَّةَ.
حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ بْنُ عَفَّانَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ
عَمْرٍو قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ اللَّهَ لَا يَقْبِضُ الْعِلْمَ انْتِزَاعًا يَنْتَرَعُهُ وَلَكِنْ يَقْبِضُ الْعُلَمَاءَ
فَإِذَا لَمْ يَبْقَ عَالِمٌ اتَّخَذَ النَّاسُ رُؤُسَاءَ جُهَالًا فَسُئِلُوا فَأَفْتَوْا بِغَيْرِ عِلْمٍ فَضَلُّوا وَأَضَلُّوا.
رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي كُرَيْبٍ مِنْ أَبِي أُسَامَةَ وَأَخْرَجَاهُ مِنْ أَوْجِهِ آخَرُ عَنْ
هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ .

Abdullah b. Amr'ın bildirdiğine göre Resûlullah (ﷺ) şöyle buyurmuştur: *"Yüce Allah insanların arasından ilmi çekerek almaz. Ama âlimleri aralarından almak suretiyle ilmi de onlardan almış olur. Bu şekilde de âlim kalmayınca insanlar cahil kişilerden önderler edinirler. Onlara da soru sorulduğu zaman ilimleri olmadan fetva verirler. Bu şekilde hem kendileri sapar, hem de saptırırlar."*

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Kureyb kanalıyla Ebû Usâme'den ve Buhârî ile Müslim ise farklı kanallarla Hişâm b. Urve'den rivayet etmişlerdir.²

¹ Buhârî, *fiten* (5) ve Müslim, *ilm* (5).

² Buhârî, *ilm* (34) ve Müslim, *ilm* (5).

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِيْخْبَارِهِ عَنْ رِجَالٍ سَتَرْتَفِيعُ بِهِمُ الْمَسْأَلَةُ
حَتَّى يَقُولُوا هَذَا اللهُ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَمَنْ خَلَقَهُ؟

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM), Bazılarının Soru Sormada “Her şeyi Allah yarattı, peki Allah’ı kim yarattı?” Diyecek Dereceye Geleceklerini Bildirmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَلَوِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدٍ بْنُ الشَّرْقِيِّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى حَدَّثَنَا
عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ أَبِي هُرَيْرَةَ إِذْ جَاءَهُ
رَجُلٌ فَسَأَلَهُ عَنْ شَيْءٍ لَمْ أَفْهَمْهُ فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: اللهُ أَكْبَرُ سَأَلَ عَنْ هَذَا اثْنَانِ وَهَذَا الثَّالِثُ
سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّ رِجَالًا سَتَرْتَفِيعُ بِهِمُ الْمَسْأَلَةُ حَتَّى يَقُولُوا: اللهُ سُبْحَانَهُ
خَلَقَ الْخَلْقَ فَمَنْ خَلَقَهُ.

Muhammed b. Sîrîn der ki: Ebû Hureyre'nin yanındayken adamın biri ona ne olduğunu anlamadığım bir şey sordu. Ebû Hureyre: “Allahu Ekber!” dedikten sonra şöyle devam etti: “İki kişi bunu bana sordu, bu da üçüncüsü Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM): «Bazı insanlarda sorular o kadar çoğalacak ki sonunda: “Allah mahlukatı yarattı. Peki, Allah’ı kim yarattı?” demeye başlayacaklardır» buyurduğunu işittim.”

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الْقَلَوِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدٍ بْنُ الشَّرْقِيِّ حَدَّثَنَا أَبُو الْأَزْهَرِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرُ عَنْ
هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ عَنِ ابْنِ سِيرِينَ قَالَ: كُنْتُ عِنْدَ أَبِي هُرَيْرَةَ فَسَأَلَهُ رَجُلٌ عَنْ شَيْءٍ لَمْ أَفْهَمْهُ
فَذَكَرَ الْحَدِيثَ.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ أَيُّوبَ، عَنْ ابْنِ سِيرِينَ. وَرَوَيْنَاهُ مِنْ وَجْهِ آخَرَ،
عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ. قَالَ مَعْمَرٌ: وَزَادَ فِيهِ رَجُلًا آخَرَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: فَقُولُوا:
اللهُ كَانَ قَبْلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَكَانَ بَعْدَ كُلِّ شَيْءٍ.

İbn Sîrîn der ki: “Ebû Hureyre'nin yanındayken adamın biri ona ne olduğunu anlamadığım bir şey sordu...” Sonrasında ravi bir öncekinin aynısını zikreder.

Müslim, *Sahîh*'de Eyyûb kanalıyla İbn Sîrîn'den rivayet etmiştir.¹

Başka bir yolla "Abdurrezzâk — Ma'mer" kanalıyla da rivayet edilmiştir. Bu rivayette ise Ma'mer şöyle der: Başka bir adam ise bunu rivayet ederken, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her şeyden önce Allah vardı. Her şeyi Allah yarattı. Her şeyden sonra da Allah olacaktır, deyin"* buyurduğunu zikretmiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِاتِّبَاعِ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ زَيْغٌ مُتَّشَابِهَاتِ الْكِتَابِ فَلَا تَكَادُ تَرَى مُبْتَدِعًا إِلَّا قَدْ تَرَكَ الْمُحْكَمَاتِ وَأَقْبَلَ عَلَى الْمُتَّشَابِهَاتِ يَسْأَلُ عَنْ تَأْوِيلِهَا وَيَفْتِنُ وَيَفْتِنُ مَنْ تَبِعَهُ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM), Kalplerinde Eğrilik Bulunanlar ile Bidat Sahiplerinin Muhkem Âyetleri Bırakıp Müteşabih Âyetlerin Peşine Düşeceğini, Bu Âyetlerin Anlamını Sorup Kendileriyle Birlikte Peşlerinde Olanları Fitneye Düşüreceğini Bildirmesi

نَسْأَلُ اللَّهَ التَّوْفِيقَ لِاسْتِعْمَالِ السُّنَّةِ، وَنَعُوذُ بِهِ مِنْ مُتَابَعَةِ أَهْلِ الزَّيْغِ وَالْبِدْعَةِ أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرُّوذُبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ هَذِهِ الْآيَةَ هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ، فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ، وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ: آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ ۖ قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: فَإِذَا رَأَيْتُمُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ سَمَى اللَّهُ فَاحْذَرُوهُمْ.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو زَكْرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّلَيْبِيُّ بِمَكَّةَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ زَيْدٍ الصَّائِغُ، حَدَّثَنَا الْقَعْنَبِيُّ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ مِثْلَهُ.

¹ Müslim, *îmân* 60 (215).

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنِ الْقَعْنَبِيِّ .

Yüce Allah'tan bizlere Sünnet'i kullanmanın yollarını göstermek suretiyle yoldan çıkmış bidat ehline uymaktan bizi muhafaza buyurmasını dileriz.

Hiz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **“Sana Kitâb'ı indiren O'dur. Onun (Kur'ân'ın) bazı âyetleri muhkemdir ki, bunlar Kitâb'ın esasıdır. Diğerleri de müteşâbihtir. Kalplerinde eğrilik olanlar, fitne çıkarmak ve onu tevil etmek için ondaki müteşâbih âyetlerin peşine düşerler. Halbuki Onun tevilini ancak Allah bilir. İlimde yüksek pâyeye erişenler ise: «Ona inandık; hepsi Rabbimiz tarafındandır» derler. (Bu inceliği) ancak akliselim sahipleri düşünüp anlar”¹** âyetini okudu ve: *“Müteşâbih âyetlerin peşine düşen kişileri gördüğünüz zaman Yüce Allah'ın âyette vasıflandırdığı kişiler olduklarını bilin ve onlardan sakının”* buyurdu.

Başka bir kanalla Ka'nebî aynı isnâdla bir öncekinin aynısını rivayet etmiştir.

Buhârî, *Sahîh*'de Ka'nebî'den rivayet etmiştir.²

وَأَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا عَارِمُ بْنُ الْفَضْلِ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، أَنَّ عَائِشَةَ، قَالَتْ: تَلَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ هَذِهِ الْآيَةَ: ﴿هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ ۖ إِلَى آخِرِ الْآيَةِ. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: فَإِذَا رَأَيْتُمُ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِيهِ فَهُمْ الَّذِينَ عَنِ اللَّهِ فَأَحْذَرُوهُمْ.. قَالَ أَيُّوبُ وَلَا أَعْلَمُ مِنْ أَصْحَابِ الْأَهْوَاءِ أَحَدًا إِلَّا وَهُوَ يُجَادِلُ بِالْمُتَشَابِهِ.

Hiz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): **“Sana Kitâb'ı indiren O'dur. Onun (Kur'ân'ın) bazı âyetleri muhkemdir ki, bunlar Kitâb'ın esasıdır. Diğerleri de müteşâbihtir. Kalplerinde eğrilik olanlar, fitne çıkarmak ve onu tevil etmek için ondaki müteşâbih âyetlerin peşine düşerler...”³** âyetini okudu ve: *“Kur'ân âyetleri konusunda çekişen kişileri gördüğünüz*

¹ Âl-i İmrân Sur. 7

² Buhârî, *tefsîr* (4547).

³ Âl-i İmrân Sur. 7

zaman Yüce Allah'ın âyetle kastettiği kişiler olduklarını bilin ve onlardan sakının” buyurdu.

Eyyûb der ki: “Hevasının peşinde olan (sapık mezhep sahibi) kişiler içinde müteşâbih âyetler üzerinde çekişmeyen kimseyi bilmiyorum.”

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِظُهُورِ الرَّوَافِضِ وَالْقَدَرِيَّةِ إِنْ صَحَّ الْحَدِيثُ فِيهِ فَظَهَرُوا

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM), Zâhiriyye ve Kaderiyye Fırkalarının Çıkışını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ حَدَّثَنَا الْأَسْوَدُ بْنُ غَامِرٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو سَهْلٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي كَثِيرُ النَّوَّاءِ قَالَ: أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحَسَنِ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَخْرُجُ قَبْلَ قِيَامِ السَّاعَةِ قَوْمٌ يُقَالُ لَهُمْ: الرَّافِضَةُ بِرِءَاءٍ مِنَ الْإِسْلَامِ.

İbrâhîm b. el-Hasan'ın, babası kanalıyla dedesinden bildirdiğine göre Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) şöyle buyurmuştur: “*Kıyamet kopmaya yakın «Rafıziler» denilen bir topluluk ortaya çıkar ki bunlar İslam'dan uzaktırlar.*”

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ عَمْرٍو قَالَ: وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ تَمَنَّمَ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْحَسَنِ أَبُو شُعَيْبٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ حَدَّثَنَا أَبُو عَقِيلٍ وَهُوَ يَحْيَى بْنُ الْمُتَوَكِّلِ عَنْ كَثِيرِ النَّوَّاءِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَكُونُ فِي أُمَّتِي قَوْمٌ فِي آخِرِ الزَّمَانِ يُسَمُّونَ الرَّافِضَةَ يَرْفُضُونَ الْإِسْلَامَ تَفَرَّدَ بِهِ النَّوَّاءُ وَكَانَ مِنَ الشَّيْعَةِ. وَرُويَ مِنْ وَجْهِ آخَرَ ضَعِيفٍ.

Ali b. Ebî Tâlib'in bildirdiğine göre Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) şöyle buyurmuştur: “*Âhir zamanda ümmetimden Râfıziler adında İslam'ı reddeden bir topluluk çıkacaktır.*”¹

Newwô bunu rivayette tek kalmıştır ve Şîî biridir. Zayıf olan başka bir kanalla da rivayet edilmiştir.

¹ Ahmed, *Müsned* (1/103).

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَاسِمِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُؤَدَّبُ حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ زَيْدٍ عَنِ الْحَجَّاجِ بْنِ نَعِيمٍ عَنْ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: يَكُونُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ قَوْمٌ يُسَمَّوْنَ الرَّافِضَةَ يَرْفُضُونَ الْإِسْلَامَ وَيَلْفِظُونَهُ فَاقتُلُوهُمْ فَإِنَّهُمْ مُشْرِكُونَ.

وَرَوَى فِي مَعْنَاهُ مِنْ أَوْجِهِ آخَرَ كُلُّهَا ضَعِيفَةٌ، وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

İbn Abbâs der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: "Âhir zamanda Râfıziler adında İslam'ı inkar edip reddeden bir topluluk çıkacaktır. Bunları öldürün, zira müşriktirler."

Hepsi de zayıf olan farklı kanallarla da rivayet edilmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ بْنُ هَانِيٍّ حَدَّثَنَا الشَّرِيفُ بْنُ خُزَيْمَةَ حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمَقْرِي حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو صَخْرٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: إِنَّهُ سَيَكُونُ فِي أُمَّتِي أَقْوَامٌ يُكَذِّبُونَ بِالْقَدَرِ

İbn Ömer der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): "Ümmetimden kaderi inkar eden topluluklar çıkacaktır" buyurduğunu işittim.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِشَبْعَانَ عَلَى أَرِيكَتِهِ يَحْتَالُ فِي رَدِّ سُنَّتِهِ بِالْحَوَالَةِ عَلَى مَا فِي الْقُرْآنِ مِنَ الْحَلَالِ وَالْحَرَامِ دُونَ السُّنَّةِ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ وَبِهِ ابْتَدَعَ مَنْ ابْتَدَعَ وَظَهَرَ الضَّرَرُ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESALLEM), Bazılarının Koltuğuna Kurularak Haram ve Helal Konularında Kur'ân'ı Esas Alıp Sünneti Reddedeceğini Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرَّوَدْبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاوُدَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ نَجْدَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ كَثِيرٍ بْنُ دِينَارٍ، عَنْ خَرِيزِ بْنِ عَفَّانَ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَزَبٍ، عَنْ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِي كَرِبَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: أَلَا إِنِّي أُوتِيتُ الْكِتَابَ وَمِثْلَهُ مَعَهُ أَلَا يُوشِكُ رَجُلٌ شَبْعَانُ

¹ Tirmizî (2153).

عَلَى أَرِيكَتِهِ يَقُولُ: عَلَيْكُمْ بِهَذَا الْقُرْآنِ فَمَا وَجَدْتُمْ فِيهِ مِنْ حَلَالٍ فَأَحِلُّوهُ وَمَا وَجَدْتُمْ فِيهِ مِنْ حَرَامٍ فَحَرِّمُوهُ إِلَّا لَا يَجِلُّ لَكُمْ الْجِمَارُ الْأَهْلِيّ وَكُلُّ ذِي نَابٍ مِنَ السَّبَاعِ..
وَذَكَرَ الْحَدِيثَ .

Mikdâm b. Mo'dî Kerib el-Kindî'nin bildirdiğine göre Resûlullah (ﷺ) şöyle buyurmuştur: *"Bilin ki bana Kitab verildi ve beraberinde de aynı değerde olan bir şey daha verildi. Tok bir karınla koltuğuna kurulup ta: «Siz Kur'ân'a bakın. Kur'ân'da helal bulduğunuz şeyi helal, haram bulduğunuz şeyi de haram kabul edin» diyecek kişilerin çıkması uzak değildir. Bilin ki ehli eşeklerin eti ile azı dışı olan yırtıcı hayvanların eti size helal değildir..."*

Sonrasında ravi hadisin kalanını aktarır.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرَّوْذِبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاوُدَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقُفْلِيُّ قَالَا: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي الثَّوْرِ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: لَا أَلْفَيْنَ أَحَدَكُمْ مُتَكِنًا عَلَى أَرِيكَتِهِ يَأْتِيهِ الْأَمْرُ مِنْ أَمْرِي مِمَّا أَمَرْتُ بِهِ أَوْ نَهَيْتُ عَنْهُ فَيَقُولُ لَا نَذْرِي مَا وَجَدْنَا فِي كِتَابِ اللَّهِ - ﷻ - اتَّبَعْنَاهُ .

Ubeydullah b. Ebî Râfi'nin, babasından bildirdiğine göre Resûlullah (ﷺ) şöyle buyurmuştur: *"Dikkat edin de sizden birini, benden kendisine bir konuda bir emir veya yasak geldiği zaman koltuğuna kurulmuş bir şekilde: «Bunun ne olduğunu bilmiyoruz! Biz sadece Allah'ın Kitab'ında bulduğumuz şeye uyarız» derken bulmayayım!"*²

¹ Ebû Dâvud, *sünnet* (4604) ve Ahmed, *Müsned* (4/131).

² Tirmizî, *ilm* (2663), İbn Mâce, *mukaddime* (2 (3)).

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ عَمَّا يَكُونُ فِي آخِرِ أُمَّتِهِ مِنَ الْكَذَّابِينَ
وَالشَّيَاطِينِ الَّذِينَ يَكْذِبُونَ فِي الْحَدِيثِ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHİ VE ALEHİ VE SALLAM), Ümmetin Son Zamanlarında Hadisleri İnkâr Eden Yalancılardan ve Şeytanların Çıkacağını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ بْنُ هَانِيٍّ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ
أَحْمَدَ بْنِ أَنَسٍ الْقُرَشِيُّ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بَرِيدٍ الْمَقْرِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو هَانِيٍّ
حُمَيْدُ بْنُ هَانِيٍّ عَنْ أَبِي عُثْمَانَ مُسْلِمِ بْنِ نَسَارٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: سَيَكُونُ فِي آخِرِ
أُمَّتِي أَنَاسٌ يُحَدِّثُونَكُمْ بِمَا لَمْ تَسْمَعُوا أَنْتُمْ وَلَا آبَاؤُكُمْ فَأَيَّاكُمْ وَإِيَّاهُمْ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنِ ابْنِ نُمَيْرٍ، وَزُهَيْرٍ عَنِ الْمَقْرِيِّ .

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHİ VE ALEHİ VE SALLAM) şöyle
buyurmuştur: “Ümmetimin son zamanlarında öyle kişiler çıkacak ki (din
konusunda) ne sizin, ne de babalarınız daha önce duymadığı şeyler
anlatacaklar. Böylesi kişilerden uzak durun!”

Müslim, *Sahîh*'de İbn Nümeir ve Züheyr kanalıyla Mukrî'den rivayet
etmiştir.¹

وَرَوَيْنَا فِي الْحَدِيثِ الصَّحِيحِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ أَنَّهُ قَالَ إِنَّ الشَّيْطَانَ لَيَتَمَثَّلُ فِي
صُورَةِ الرَّجُلِ قِيَانِي الْقَوْمَ فَيُحَدِّثُهُمْ بِالْحَدِيثِ مِنَ الْكَذِبِ فَيَتَفَرَّقُونَ.

Sahih bir hadisle rivayet edildiğine göre Abdullah b. Mes'ûd şöyle
 demiştir: “Şeytan bir kişinin sûretine girip bir topluluğun yanına gelir. Onlara
yalan olan öyle şeyler anlatır ki aralarına tefrika sokar.”

وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ قَالَ: إِنَّ فِي الْبَحْرِ شَيَاطِينَ مَسْجُونَةً أَرْثَقَهَا مَلَكِيمَانُ
يُوشِكُ أَنْ تَخْرُجَ فَتَقْرَأَ عَلَى النَّاسِ قُرْآنًا.

وَقَدْ رَوَى ذَلِكَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو مَرْفُوعًا.

¹ Müslim, mukaddime 4 (6).

Abdullah b. Amr b. el-Âs der ki: "Denizde Hz. Süleyman tarafından bağlanıp hapsedilen şeytanlar vardır. Bu şeytanların oradan çıkıp insanlara Kur'ân okuması uzak değildir."

Aynısı Abdullah b. Amr tarafından merfû olarak ta rivayet edilmiştir.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِنِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى بْنِ مُجَاشِعٍ، حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُعَرِّي، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي أَيُّوبَ، عَنْ ابْنِ عَجْلَانَ، عَنْ عَبْدِ الْوَاحِدِ النَّضْرِيِّ، عَنْ وَائِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ، قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَطُوفَ إِبْلِيسُ فِي الْأَسْوَاقِ وَيَقُولُ: حَدَّثَنَا فَلَانُ ابْنُ فَلَانٍ بِكَذَا وَكَذَا.

Vâsile b. el-Eska'nın bildirdiğine göre Resûlullah (ﷺ) şöyle buyurmuştur: "İblis çarşılarda dolaşır: «Filanın oğlu filan bizlere şunları nakletti» demeden kıyamet kopmaz."

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ قَارِسٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبَخَّارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّلْتِ أَبُو جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَنْ رَأَى قَاصًّا يَقُصُّ فِي مَسْجِدِ الْخَيْفِ أَوْ نَحْوِهِ قَالَ: فَطَلَبْتُهُ فَإِذَا هُوَ شَيْطَانٌ.

Süfyân der ki: "Bir adamın bana bildirdiğine göre kendisi Hayf'ta veya o bölgede bulunan bir mescidde bir kıssacının bir şeyler anlattığını duymuş, adamı daha sonra arayıp bulamayınca şeytan olduğunu anlamıştır."

وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِنِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ السَّرَّاجِ حَدَّثَنَا عَيْسَى بْنُ أَبِي قَاطِمَةَ الْفَزَارِيُّ يَقُولُ: كُنْتُ جَالِسًا عِنْدَ شَيْخٍ فِي مَسْجِدِ الْحَرَامِ أَكْتُبُ عَنْهُ، فَقَالَ الشَّيْخُ الشَّيْبَانِيُّ فَقَالَ رَجُلٌ: حَدَّثَنِي الشَّيْبَانِيُّ فَقَالَ عَنْ الشَّعْبِيِّ فَقَالَ: حَدَّثَنِي الشَّعْبِيُّ فَقَالَ عَنِ الْحَارِثِ فَقَالَ قَدْ وَاللَّهِ رَأَيْتُ الْحَارِثَ وَسَمِعْتُ مِنْهُ قَالَ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: قَدْ وَاللَّهِ رَأَيْتُ عَلِيًّا وَشَهِدْتُ مَعَهُ صِفِينَ فَلَمَّا رَأَيْتُ ذَلِكَ قَرَأْتُ آيَةَ الْكُرْسِيِّ فَلَمَّا قُلْتُ «وَلَا يُوَدُّهُ حِفْظُهُمَا» التَّفَتُّ فَلَمْ أَرِ شَيْئًا.

İsa b. Ebî Fâtıma el-Fezârî anlatıyor: Mescid-i Harâm'da oturmuş bir hocadan hadis yazıyordum. Hoca: "Şeybânî" deyince bir adam: "Şeybânî bana şöyle bildirdi" diye sözü aldı. Hoca: "Şa'bî'den" deyince, adam: "Şa'bî bana şöyle bildirdi" diye araya girdi. Hoca: "Hâris'ten" deyince, adam: "Vallahi Hâris'i gördüm ve ondan işittim" dedi. Hoca: "Ali'den" deyince,

adam: “Vallahi Ali’yi gördüm ve Sıffin savaşında yanında bulundum” diye araya girdi. Bu durumu gördüğümde Âyetel-Kürsî’yi okumaya başladım. Âyetin “Onları koruyup gözetmek kendisine zor gelmez”¹ kısmına ulaştığımda adama dönüp baktım, adam ortadan kaybolmuştu.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِخْبَارِهِ بِمَا يَظْهَرُ فِي أُمَّتِهِ بَعْدَ خِيَارِ
الْقُرُونِ مِنْ تَغْيِيرِ النَّاسِ فَكَانَ كَمَا أَخْبَرَ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLİEM), Ümmetinin Hayırlı Nesillerinden Sonra İnsanların Değişeceğini Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi

حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دَاوُدَ الْقَلَوِيُّ- رَحِمَهُ اللَّهُ- إِثْلَاءً، أَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ
مُحَمَّدٍ بْنُ الْحَسَنِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ بَشَرَ ابْنُ الْحَكَمِ، حَدَّثَنَا تَهْزُ بْنُ أَسَدٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ:
أَخْبَرَنِي أَبُو حُجْرَةَ، دَخَلَ عَلَيَّ زَهْدَمَ فَأَخْبَرَنِي أَنَّهُ سَمِعَ عِمْرَانَ بْنَ حُصَيْنٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ
ﷺ: خَيْرُكُمْ قَرْنِي، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ يَكُونُ قَوْمٌ بَعْدَهُمْ يَخُونُونَ وَلَا
يُؤْتَمِنُونَ، وَيَشْهَدُونَ وَلَا يُشْهَدُونَ وَيَنْذِرُونَ وَلَا يُؤْفُونَ وَيَظْهَرُ فِيهِمُ السَّمَنُ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ بَشَرَ.

İmrân b. Husayn'ın bildirdiğine göre Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHI VESELLİEM) şöyle buyurmuştur: “En hayırlınız benim içinde bulunduğum nesildir. Sonra onlardan sonra gelenler, sonra da onlardan sonra gelenlerdir. Daha sonra öyle bir topluluk (nesil) gelecek ki ihanet edecekler ve kendilerine güven duyulmayacaktır. Bir şeye şahit oldukları halde (güvensiz oldukları için) şahitlikleri istenmeyecektir. Adak adayacaklar, ancak adaklarını yerine getirmeyeceklerdir. Şişmanlık da aralarında yaygın olacaktır.”

Müslim, *Sahîh*'de Abdurrahman b. Bişr'den rivayet etmiştir.²

¹ Bakara Sur. 255

² Müslim, *fadâil* 52 (214).

وَالْأَخْبَارُ فِي إِخْبَارِهِ بِالْكَوَائِنِ بَعْدَهُ فِي أُمَّتِهِ وَظُهُورُ أَكْثَرِهَا حَتَّى يَأْتِيَ وَعْدُ اللَّهِ فِيمَا بَقِيَ مِنْهَا، فَيُظْهِرُ بَاقِيَهَا كَثِيرَةً، وَالْمَقْصُودُ بِالْكِتَابِ قَدْ حَصَلَ بِمَا ذَكَرْنَا مِنْهَا. وَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى الْإِسْلَامِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ بِنَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ ﷺ.

Resûlullah'ın (ﷺ), kendisinden sonra ümmetinde olacak olan şeyleri bildirmesi hakkındaki rivayetler pek çoktur. Bunların çoğu gerçekleşmiş, kalanları da Allah takdir ettiğinde ortaya çıkacaktır. Bu kitapta şu ana kadar zikrettiklerimiz de konunun anlaşılması açısından yeterlidir. Dinimizi İslam, peygamberimizi de Muhammed (ﷺ) kılan Allah'a hamdolsun.

جَمَاعُ أَبْوَابٍ مَّن رَأَى فِي مَنَامِهِ شَيْئًا مِّنْ آثَارِ نُبُوءَةِ مُحَمَّدٍ ﷺ عَلَى عَهْدِهِ
وَمَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنَ الدَّلَالَةِ عَلَى صِدْقِهِ فِيمَا أَخْبَرَ عَنْهُ مِنْ أُمُورِ الْآخِرَةِ
وَعَظِيمًا- وَقَدْ قَالَ ﷺ: «رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِّنْ سِتِّهِ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِّنْ
النُّبُوءَةِ»

**Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) Zamanında
Peygamberliğine İşaret Eden Rüyalar Görenler, Ahiretle İlgili
Verdiği Haberlerin Doğru Çıkması ve Resûlullah'ın (SALLALLAHU
ALEYHI VESELLEM) : “Müminin Rüyası Peygamberliğin Kırk Altı
Bölümünden Bir Bölümdür” Buyurmasına Dair Bölümler**

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ دَاوُدَ الْقَلَوِيُّ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ الْحَسَنِ الشَّرْقِيُّ،
حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الدُّهْلِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ. (ح) وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ
الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ- رَجَعَهُ اللَّهُ-، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ،
حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ. أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ
جُزْءٌ مِّنْ سِتِّهِ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِّنْ النُّبُوءَةِ» .

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ زُهَيْرِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، وَعَنْ أَبِي مُوسَى، عَنْ
أَبِي دَاوُدَ.

وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ عُذَرٍ وَعَظِيمٍ عَنْ شُعْبَةَ.

Ubâde b. es-Sâmit'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem):
“Müminin rüyası peygamberliğin kırk altı bölümünden bir bölümdür”
buyurdu.¹

Müslim bunu *Sahîh*'te Züheyr b. Harb kanalıyla Abdurrahman ve Ebû
Mûsa'dan, o da Ebû Dâvud'dan rivayet etmiştir. Müslim ve Buhârî ise
Ğundar ve başkası kanalıyla Şu'be'den aktarmıştır.

¹ Buhârî, *tâbir* 2 (6983), Müslim, *rüya* 6 (1774), Ebû Dâvud, *edeb* 4 (304) ve Ahmed,
Müsned 2 (18, 50, 219, 232).

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَشْرَانَ بَغْدَادَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورِ الرَّمَادِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنِ ابْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النَّبُوءَةِ».

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدِ بْنِ حُمَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ. وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ وَجْهِ آخَرَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ. وَكَذَلِكَ رَوَاهُ أَبُو صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَأَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ فِي أَصَحِّ الرِّوَايَتَيْنِ عَنْهُ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (ﷺ): *"Müminin rüyası, peygamberliğin kırk altı bölümünden bir bölümdür"* buyurmuştur.

Müslim bunu *Sahih*'te Abd b. Humeyd kanalıyla Abdurrezzâk'tan rivayet etmiştir. Buhârî ise başka bir yolla Zührî'den aktarmıştır. Ebû Salih ise bunu Ebû Hureyre'den ve iki rivayetten sahih olanıyla Ebû Seleme b. Abdirrahman kanalıyla Ebû Hureyre'den rivayet etmiştir.

وَرَوَى ابْنُ عُمَرَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنَ النَّبُوءَةِ»

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُهَيْبَانَ، حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا عُثَيْبُ اللَّهِ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ فَذَكَرَهُ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنِ ابْنِ نُمَيْرٍ

İbn Ömer'in bildirdiğine göre Resûlullah (ﷺ): *"Müminin rüyası, peygamberliğin yetmiş bölümünden bir bölümdür"* buyurmuştur.

Müslim bunu *Sahih*'te İbn Numeyr'den rivayet etmiştir.

بَابُ رُؤْيَا عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ فِي مَنَامِهِ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ

Abdullah b. Ömer'in Gördüğü Rüya

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بَغْدَادَ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَهْلٍ بْنُ زَيْنَادٍ الْقَطَّانُ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ الْخَرِبِيُّ، حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا صَخْرُ بْنُ جُوَيْرِيَةَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّ رِجَالًا مِنْ أَصْحَابِ

رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَانُوا يَرَوْنَ الرُّؤْيَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَكَانُوا يَقْصُورُوهَا عَلَيْهِ، فَيَقُولُ فِيهَا مَا شَاءَ اللَّهُ وَأَنَا غُلَامٌ حَدِيثُ السَّنِّ، أَنَا فِي الْمَسْجِدِ قَبْلَ أَنْ أُنْكِحَ، فَقُلْتُ فِي نَفْسِي: لَوْ كَانَ فِيكَ خَيْرٌ لَرَأَيْتُ مِثْلَ مَا يَرَى هَؤُلَاءِ، فَقُلْتُ ذَاتَ لَيْلَةٍ: اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ فِيَّ خَيْرًا فَأَرِنِي رُؤْيَا، فَبَيْنَا أَنَا كَذَلِكَ إِذْ أَتَانِي مَلَكَانِ فِي يَدِ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِقْمَعَةٌ مِنْ حَدِيدٍ يَغْتَالَانِي إِلَى جَهَنَّمَ فَأَنَا بَيْنَهُمَا أَدْعُو اللَّهَ إِنْني أَعُوذُ بِكَ مِنْ جَهَنَّمَ، ثُمَّ أَرَانِي لَقَيْتَنِي مَلَكٌ فِي يَدِهِ مِقْمَعَةٌ مِنْ حَدِيدٍ، فَقَالَ: لَنْ نَرَاكَ نِعَمَ الرَّجُلِ أَنْتَ. لَوْ كُنْتَ تُكْثِرُ الصَّلَاةَ، فَانْطَلَقُوا بِي حَتَّى وَقَفُوا بِي عَلَى جَهَنَّمَ وَهِيَ مَطْوِيَّةٌ كَطَيِّ الْبِئْرِ لَهَا قُرُونٌ كَقُرُونِ الْبِئْرِ عَلَى كُلِّ قَرْنٍ مَلَكٌ مَعَهُ مِقْمَعَةٌ مِنْ حَدِيدٍ وَإِذَا فِيهَا رِجَالٌ مَعْلُقُونَ بِالسَّلَاسِلِ رُؤُوسُهُمْ أَسْفَلَهُمْ، فَعَرَفْتُ فِيهَا رِجَالًا مِنْ قُرَيْشٍ، فَانْصَرَفُوا بِي ذَاتَ الْيَمِينِ. فَقَصَصْتُهَا عَلَى حَفْصَةَ، فَقَصَصْتُهَا حَفْصَةُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: «أَرَى عَبْدَ اللَّهِ رَجُلًا صَالِحًا». قَالَ نَافِعٌ: فَلَمْ يَزَلْ بَعْدَ ذَلِكَ يُكْثِرُ الصَّلَاةَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي قُدَامَةَ، عَنْ عَفَانَ .

İbn Ömer der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında sahabeden bazıları gördükleri rüyayı Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) anlatırlardı ve Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu rüyayı onlara yorumlardı. O sıralarda ben genç bir çocuktum ve evlenmeden önce Mescid'de yatardım. Kendi kendime: "Eğer bende bir hayır olsaydı bunların gördüğü rüya gibi ben de rüya görürdüm" dedim. Bir gece: "Allahımlı Eğer bende bir hayır görüyorsan bana da rüya göster" dedim ve uyuyunca rüyamda ellerinde demir gürz olan iki melek gördüm. Beni alıp cehenneme götürmeye başladılar. Ben: "Allahımlı Cehennemden sana sığınırım" diye dua ediyordum. Sonra elinde demir gürz olan bir melek gördüm. Bana: "Sakin korkmal Sen ne güzel adamsın, keşke daha çok namaz kılsan" dedi. Sonra beni götürüp cehennemin kenarında durdurdular. Cehennemin bir kuyu gibi etrafının çevrili olduğunu, yine kuyuda olduğu gibi çıkıntıların bulunduğunu gördüm. Her çıkıntıda elinde demirden gürz olan bir melek vardı. Cehennemde baş aşağı olarak zincirlerle asılmış insanlar gördüm. İçlerinde Kureyş'ten bazılarını tanıdım. Melekler beni alıp sağ tarafa götürdüler. Bu rüyamı Hafsa'ya anlattım. Hafsa bunu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) anlatınca: "*Abdullah'ın salih bir adam olduğunu düşünüyorum*" buyurdu.

Nâfi der ki: "Abdullah b. Ömer bu rüyadan sonra çok namaz kılmaya devam etti."

Buhârî bunu *Sahîh*'te Ebû Kudâme kanalıyla Affân'dan rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنَا أَبُو مُسْلِمٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَانُ بْنُ خَرْبٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ. (ح) قَالَ: وَحَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَغْفُوبَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ ابْنِ يَحْيَى، حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ الرَّهْزَانِيُّ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ، عَنْ أَبِي ثَوْبٍ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، أَنَّهُ رَأَى فِي الْمَنَامِ كَأَنَّ فِي يَدِهِ قِطْعَةً مِنْ إِسْتَبْرَقٍ وَلَا يُرِيدُ مِنَ الْجَنَّةِ مَكَانًا إِلَّا طَارَتْ بِهِ إِلَيْهِ وَرَأَى أَنَّهُ ذَهَبَ بِهِ إِلَى النَّارِ فَاسْتَقْبَلَهُ رَجُلٌ، فَقَالَ: دَعُهُ فَإِنَّهُ نِعَمَ الرَّجُلِ لَوْ كَانَ يُصَلِّي بِاللَّيْلِ فَقَصَّصْتُ حَفْصَةَ إِحْدَى الرَّوَاتِبِينَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: «إِنَّ أَخَاكَ رَجُلٌ صَالِحٌ».

قَالَ نَافِعٌ: فَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ يُطِيلُ الصَّلَاةَ بِاللَّيْلِ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي الرَّبِيعِ، وَرَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ أَبِي النُّعْمَانِ، عَنْ حَمَادٍ.

Nâfi'nin bildirdiğine göre İbn Ömer rüyasında elinde atlas kumaş olduğunu gördü. Bu kumaşla cennetten hangi yere işaret etse hemen kendisini uçurup oraya götürüyordu. Yine rüyasında Cehenneme götürüldüğünü ve orada kendisini bir adamın karşılayıp: "Bunu bırak, bu güzel adamdır! Keşke gece namazlarını da kılssa" dediğini anlattı. Bu rüyalardan birini Hafsa, Hz. Peygamber'e (salallahu aleyhi ve sellem) anlattığında: "Kardeşin salih bir adamdır" buyurdu.

Nâfi der ki: "Abdullah b. Ömer bu rüyadan sonra gece namazlarını uzun tutmaya başladı."

Müslim bunu *Sahîh*'te Ebu'r-Rebî'den; Buhârî ise Ebu'n-Numân kanalıyla Hammâd'dan rivayet etmiştir.

¹ Buhârî, *rüya* (35) ve Müslim, *fadâil*, 31 (140).

بَابُ رُؤْيَا طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ التَّيْمِيِّ رضي الله عنه فِي مَنَامِهِ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ

Talha b. Ubeydillah et-Teymî'nin Gördüğü Rüya

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَغْفُوبَ، حَدَّثَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زُهَبٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ لَهَيْعَةَ، وَيَحْيَى بْنُ أَبِي بُرَيْدٍ، عَنْ يَزِيدَ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَسَامَةَ بْنِ الْهَادِ، أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْخَارِثِ التَّيْمِيِّ، حَدَّثَهُ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ التَّيْمِيِّ أَنَّ رَجُلَيْنِ مِنْ بَلِيٍّ قَدِيمًا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَكَانَ إِسْلَامُهُمَا مَعًا وَكَانَ أَحَدُهُمَا أَشَدَّ اجْتِهَادًا مِنَ الْآخَرِ، فَغَزَا الْمُجْتَهِدُ فَاِسْتُشْهِدَ ثُمَّ مَكَثَ الْآخَرُ بَعْدَهُ سَنَةً، ثُمَّ تُوُفِّيَ.

فَقَالَ طَلْحَةُ: بَيْنَا أَنَا عِنْدَ بَابِ الْجَنَّةِ- يَعْنِي فِي النَّوْمِ- إِذَا أَنَا بِهِمَا فَخَرَجَ خَارِجٌ مِنَ الْجَنَّةِ فَأَذِنَ لِلَّذِي مَاتَ الْآخَرُ مِنْهُمَا، ثُمَّ رَجَعَ فَارْجَعَ إِلَيَّ، فَقَالَ: ارْجِعْ فَإِنَّكَ لَمْ يَأْنِ لَكَ بَعْدُ. فَأَصْبَحَ طَلْحَةُ، فَحَدَّثَ النَّاسَ فَعَجِبُوا فَبَلَغَ ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: «مِنْ أَيِّ ذَلِكَ تَعْجَبُونَ؟» قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَذَا الَّذِي كَانَ أَشَدَّ الرَّجُلَيْنِ اجْتِهَادًا فَاِسْتُشْهِدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَدَخَلَ الْآخَرُ الْجَنَّةَ قَبْلَهُ، قَالَ: أَلَيْسَ قَدْ مَكَثَ هَذَا بَعْدَهُ سَنَةً وَأَذْرَكَ رَمَضَانَ فَصَامَهُ؟ قَالُوا: بَلَى! وَصَلَّى كَذَا وَكَذَا مِنْ سَجْدَةٍ فِي السَّنَةِ؟ قَالُوا: بَلَى! قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَمَّا بَيْنَهُمَا أَبْعَدُ مِمَّا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ».

تَابِعَهُ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ. وَقِيلَ: عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ فِي رُؤْيَا طَلْحَةَ مَوْصُولًا. وَالصَّحِيحُ أَنَّهُ مَرْسَلٌ حَسَنٌ.

Talha b. Ubeydillah et-Teymî'nin bildirdiğine göre Belî kabilesinden beraber müslüman olan iki adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) geldiler. Bunlardan birisinin İslâmiyet uğrunda çalışma ve gayreti diğerinden fazlaydı. Bunlardan çok çalışkan olanı savaşa gidip şehid oldu. Diğerisi ise bir yıl daha yaşadıktan sonra vefat etti. Talha der ki: "Ben rüyamda cennetin kapısı yanında olduğum sırada bu iki adamla karşılaştım. Sonra cennetten bir zat çıktı ve bu iki adamdan, daha sonra vefat edene cennete girmesi için izin verdi. Bir süre sonra aynı kişi tekrar dışarı çıkıp şehid olan adama cennete girmesi için izin verdi. Daha sonra bana dönüp: "Sen geri dön. Çünkü senin cennete girme zamanının henüz gelmedi" dedi.

Talha sabah vakti bu rüyasını halka anlatınca herkes şaşıtı. Resûlullah (salallahu aleyhi vesellem) bunu öğrenince: *"Bu olayın neyine şaşıyorsunuz?"* buyurdu. Sahabe: *"Ey Allah'ın Resûlü! Bu (önce ölüp sonradan cennete giren adam) arkadaşından daha gayretli, daha çalışkan idi. Sonra Allah yolunda şehid edildi. Halbuki şu diğeri ondan önce cennete girdi"* dediler. Hz. Peygamber (salallahu aleyhi vesellem): *"Cennete önce giren adam, şehid edilen adamdan sonra bir yıl daha yaşayıp Ramazan ayına erişerek oruç tutmadı mı?"* diye sordu. Sahabe: *"Evet yaşadı"* cevabını verince Resûlullah (salallahu aleyhi vesellem): *"Bu ikisi arasında bulunan mesafe, gök ile yer arasındaki mesafeden daha uzaktır"* buyurdu.

Muhammed b. Amr, Ebû Seleme'den rivayet ederek buna mutabaat etmiştir. "Muhammed b. Amr —Ebû Seleme —Ebû Hureyre" kanalıyla Talha'nın rüyasıyla ilgili olan rivayetin mevsul olduğu söylenmiştir. Sahih olan ise mürsel hasen olmasıdır.¹

بَابُ رُؤْيَا عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ بْنِ عَبْدِ رَبِّهِ الْأَنْصَارِيِّ رضي الله عنه فِي مَنَامِهِ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ

Abdullah b. Zeyd b. Abdirabbih el-Ensâri'nin Rüyası

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّوْذِبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاوُدَ الْبَصْرِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَنْصُورٍ الطُّوسِيُّ، حَدَّثَنَا يَغْفُوبُ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ابْنِ الْخَارِثِ التَّمِيمِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ بْنِ عَبْدِ رَبِّهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي عَبْدُ اللَّهِ ابْنُ زَيْدٍ، قَالَ: لَمَّا أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالنَّاقُوسِ يُعْمَلُ لِيَضْرِبَ بِهِ النَّاسُ لِجَمْعِ الصَّلَاةِ، طَافَ بِي وَأَنَا نَائِمٌ- يَغْنِي بَيْنَنَا رَجُلٌ يَحْمِلُ نَاقُوسًا فِي يَدِهِ-، فَقُلْتُ: يَا عَبْدَ اللَّهِ! أَتَبِيعُ النَّاقُوسَ؟ قَالَ: وَمَا تَصْنَعُ بِهِ؟ فَقُلْتُ: نَدْعُو بِهِ إِلَى الصَّلَاةِ. قَالَ: أَفَلَا أَدُلُّكَ عَلَى مَا هُوَ خَيْرٌ مِنْ ذَلِكَ؟ فَقُلْتُ: بَلَى! قَالَ، فَقَالَ: تَقُولُ: اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ. اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ حَيٌّ عَلَى الصَّلَاةِ حَيٌّ عَلَى الصَّلَاةِ حَيٌّ عَلَى الْفَلَاحِ حَيٌّ عَلَى الْفَلَاحِ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. قَالَ: ثُمَّ اسْتَأْخَرَ عَنِّي غَيْرَ بَعِيدٍ، ثُمَّ قَالَ: ثُمَّ تَقُولُ إِذَا أَقَمْتَ الصَّلَاةَ: اللَّهُ أَكْبَرُ

¹ İbn Mâce, rüya 10 (3925).

اللَّهُ أَكْبَرُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ حَيٌّ عَلَى الصَّلَاةِ حَيٌّ عَلَى الْفَلَاحِ. قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ.

قَالَ: فَلَمَّا أَصْبَحْتُ أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَأَخْبَرْتُهُ بِمَا رَأَيْتُ، فَقَالَ: إِنَّهَا لَرُؤْيَا حَقٌّ إِنْ شَاءَ اللَّهُ فَقُمْتُ مَعَ بِلَالٍ فَالْتَقَى عَلَيْهِ مَا رَأَيْتُ فَلْيُؤْذَنُ فَإِنَّهُ أُنْدَى صَوْتًا مِنْكَ فَقُمْتُ مَعَ بِلَالٍ فَجَعَلْتُ أَلْقِيَهُ عَلَيْهِ وَيُؤْذَنُ بِهِ. قَالَ: فَسَمِعَ ذَلِكَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ - وَهُوَ فِي بَيْتِهِ - فَخَرَجَ يَجْرُ رِدَاءَهُ يَقُولُ: وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَقَدْ رَأَيْتُ مِثْلَ مَا أَرَى، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «فَلِلَّهِ الْحَمْدُ».

وَكَذَلِكَ رَوَاهُ سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ، فِي الْإِقَامَةِ.

Abdullah b. Zeyd b. Abdirabbih der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Müslümanları namaza çağırmak için çan çalınmasını söyleyince o gece rüyamda elinde çan olan bir adam gördüm. Ona: "Ey Allah'ın kulu! Bu çanı satar mısın?" dediğimde, adam: "Bu çanla ne yapacaksın?" diye sordu. Ben: "Namaza toplanmak için onu çalarız" deyince, adam: "Sana bundan daha hayırlı olan bir şeyi söyleyeyim mi?" diye sordu. Ben: "Tabi ki söyle" karşılığını verince, adam şöyle dedi: "Namaza toplanmak için şöyle dersin: "Allahu Ekber, Allahu Ekber! Allahu Ekber, Allahu Ekber! Eşhedu en lâ ilâhe illallah, Eşhedu en lâ ilâhe illallah! Eşhedu enne Muhammeden Resûlullah, Eşhedu enne Muhammeden Resûlullah! Hayya ale's-salât, Hayya ale's-salât! Hayya ale'l-felâh, Hayya ale'l-felâh! Allahu Ekber, Allahu Ekber! Lâ ilâhe illallah!"

Sonra biraz uzaklaştı ve şöyle dedi: "Namaz için kâmet getireceğin zaman da şöyle dersin: "Allahu Ekber, Allahu Ekber! Eşhedu en lâ ilâhe illallah! Eşhedu enne Muhammeden Resûlullah! Hayya ale's-salât! Hayya ale'l-felâh! Kad kâmeti's-salât, Kad kâmeti's-salât! Allahu Ekber, Allahu Ekber! Lâ ilâhe illallah!"

Sabah olduğu zaman Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip gördüklerimi anlattım. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): "İnşâallah gördüğün hak olan bir rüyadır. Bilâl ile kalkın ve gördüklerini ona da aktar, bu şekilde ezanı okusun. Zira onun sesi seninkinden daha gür" buyurdu. Bilâl ile kalktım, ben söylüyor o da duyduğu şekilde ezanı okuyordu. Ömer b. el-Hattâb evindeyken ezanı duyunca giysisini yerde sürüyerek ve: "Ey Allah'ın Resûlü!

Seni hakla gönderene yemin olsun ki ben de rüyamda onun gördüğünü gördüm!” diyerek geldi. Hz. Peygamber (salallahu aleyhi vesellem) ona: “Allah’a hamdolsun” buyurdu.¹

Saîd b. el-Müseyyeb kâmet konusunda bu hadisi Abdullah b. Zeyd’den aynı şekilde nakletmiştir.

وَرَوَاهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي لَيْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَصْحَابُنَا، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: لَقَدْ أَعْجَبَنِي أَنْ تَكُونَ صَلَاةُ الْمُسْلِمِينَ- أَوْ الْمُؤْمِنِينَ- وَاحِدَةً حَتَّى لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَهْبُتُ رِجَالًا فِي الدُّورِ يُنَادُونَ النَّاسَ بِحِينَ الصَّلَاةِ، وَحَتَّى هَمَمْتُ أَنْ أَمُرَ رِجَالًا يَقُومُونَ عَلَى الْأَطَامِ يُنَادُونَ الْمُسْلِمِينَ بِحِينَ الصَّلَاةِ حَتَّى نَقْسُوا أَوْ كَادُوا يُنْقَسُوا، قَالَ: فَجَاءَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنِّي لَمَّا رَجَعْتُ- لِمَا رَأَيْتُ مِنَ اهْتِمَامِكَ- رَأَيْتُ رَجُلًا كَانَ عَلَيْهِ ثَوْبَانِ أَخْضَرَانِ فَقَامَ عَلَى الْمَسْجِدِ، فَأَذَّنَ، ثُمَّ قَعَدَ قَعْدَةً، ثُمَّ قَامَ، فَقَالَ مِثْلَهَا، إِلَّا أَنَّهُ يَقُولُ: قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ، وَلَوْلَا أَنْ يَقُولَ النَّاسُ لَقُلْتُ: إِنِّي كُنْتُ يَقِظًا غَيْرَ نَائِمٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَرَاكَ اللَّهُ خَيْرًا فَمُرْ بِرَأْيِهِ فَلْيُؤَدِّنْ». قَالَ: فَقَالَ عُمَرُ: أَمَا إِنِّي قَدْ رَأَيْتُ مِثْلَ الَّذِي رَأَى، وَلَكِنِّي لَمَّا سَبَقْتُ اسْتَحْيَيْتُ.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرَّوَدْبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو ذَاوَدَ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ، أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرُو بْنِ مَرْثَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي لَيْلَى قَدْ ذَكَرَهُ.

Abdurrahman b. Ebî Leylâ der ki: Ashâbın bildirdiğine göre Resûlullah (salallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Müslümanların –veya müminlerin- namazının tek (cemaatle kılınmış) olması beni memnun eder. Hatta bütün evlere namaz vaktini ilan edecek adamlar göndermeyi bile düşündüm. Hatta bazı kişilere damların üzerine çıkıp namaz vaktinin girdiğini ilan etmelerini emretmeyi düşündüm.” Hatta neredeyse ashâb bu maksatla çan çalacaklardı. Ensâr’dan bir adam gelip şöyle dedi: “Ey Allah’ın Resûlü! Seni tasalı olarak gördükten sonra eve döndüğümde rüyamda üzerinde iki yeşil elbise bulunan bir adamın Mescid’in üzerine dikilip ezan okuduğunu gördüm. Adam sonra birazcık oturup tekrar ayağa kalktı, aynı şeyleri söyledi. Ancak bu defa fazladan olarak; “Kad kâmeti’s-salâtu” diyordu. Eğer insanların bu yalancıdır demesinden korkmasaydım muhakkak

¹ Ebû Dâvud (499), İbn Mâce, salât (708), Ahmed 4 (43) ve Beyhakî, Sünen 1 (390).

ki ben uykuda değil, uyanık olduğumu söyledim.” Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): “Allah sana hayrı göstermiştir. Bilâl'e söyle (rüyada gördüklerini anlat) ezan okusun” buyurdu. İbn Ebî Leylâ der ki: Hz. Ömer: “Onun gördüğünün benzerini ben de gördüm; ancak haber vermekte geciktiğim için söylemeye utandım” dedi.

بَابُ رُؤْيَا أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَوْ غَيْرِهِ فِي الْمَنَامِ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ

Ebû Saîd el-Hudrî veya Başkasının Gördüğü Rüya

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَقْرِي، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا هُفَيْمٌ، حَدَّثَنَا حُمَيْدُ الطُّوَيْلِ، عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمُزَنِيِّ، قَالَ: أَخْبَرَنِي مُخْبِرٌ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، قَالَ: رَأَيْتُ فِي الْمَنَامِ كَأَنِّي أَقْرَأُ سُورَةَ (ص)، فَلَمَّا أَتَيْتُ عَلَى السَّجْدَةِ سَجَدْتُ كُلَّ شَيْءٍ رَأَيْتُ: الدَّوَاةَ وَالْقَلَمَ وَاللَّوْحَ فَعَدَوْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَخْبَرْتُهُ فَأَمَرَ بِالسُّجُودِ فِيهَا.

Ebû Saîd der ki: “Rüyamda Sâd Sûresini okuduğumu ve (secde âyetini okuduktan sonra) secdeye gidince, mürekkep kabı, Kalem, Levh ve her şeyin secde ettiğini gördüm. Resûlullah’a (sallallahu aleyhi vesellem) gidip bunu anlatınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu âyette secde edilmesini emretti.”¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيه، حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ حَمَّادٍ بْنِ سَخْتَوَيْهِ الْعَدْلُ، سَنَةَ ثَلَاثٍ وَثَلَاثِينَ وَثَلَاثِينَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْبَاغَنْدِيُّ أَبُو بَكْرِ الْوَاسِطِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ خُثَيْبٍ، عَنْ الْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي يَزِيدَ، قَالَ: قَالَ لِي ابْنُ جُرَيْجٍ: يَا حَسَنُ! حَدَّثَنِي جَدُّكَ عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي يَزِيدَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! رَأَيْتُ الْبَارِحَةَ فِيمَا يَرَى النَّائِمُ أَنِّي أَصْلِي خَلْفَ شَجَرَةٍ فَقَرَأْتُ (ص) فَلَمَّا أَتَيْتُ عَلَى السَّجْدَةِ سَجَدْتُ فَسَجَدَتِ الشَّجَرَةُ فَسَمِعْتُهَا وَهِيَ تَقُولُ: اللَّهُمَّ اكْتُبْ لِي بِهَا عِنْدَكَ ذِكْرًا وَاجْعَلْ لِي بِهَا عِنْدَكَ زُخْرًا وَأَعْظِمْ لِي بِهَا عِنْدَكَ أَجْرًا، قَالَ: فَسَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ قَرَأَ (ص) فَلَمَّا أَتَى عَلَى السَّجْدَةِ سَجَدَ قَالَ: فَسَمِعْتُ يَقُولُ فِي سُجُودِهِ مَا أَخْبَرَهُ الرَّجُلُ عَنْ قَوْلِ الشَّجَرَةِ.

¹ Suyuti, el-Hasâisu'l-Kübrâ (2/179).

Hasan b. Muhammed b. Ubeydillah b. Ebî Yezîd anlatıyor: İbn Cüreyc bana şöyle dedi: Ey Hasan! Deden Ubeydullah b. Yezîd bana İbn Abbâs'ın şöyle dediğini nakletti: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi ve sellem) bir adam gelerek şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resûlü! Dün gece rüyamda kendimi bir ağacın arkasında namaz kılarken gördüm. Ben secde âyetini okuyup secde ettiğimde ağaç ta benim secdeme uyararak secde etti. Ağacın şöyle dediğini işittim: "Allahımlı Bu secdeden dolayı bana katından sevap yaz. Bunu katında bana azık olması için sakla, onunla bana büyük ecir ver." İbn Abbâs der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) Sâd Sûresini okuduğunu ve secde âyetine gelince secde edip, adamın haber verdiği şekilde o ağacın yaptığı duayı yaptığını gördüm."

بَابُ رُؤْيَا الطَّقِيلِ بْنِ سَخْبَرَةَ فِي مَنَامِهِ مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ

Tufayl b. Sahbere'nin Gördüğü Rüya

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ عَلِيٍّ الْمَقْرِي، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَنْفَعُوتَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ غِيَاثٍ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ رَبِيعِ بْنِ جَرَّاحٍ، عَنْ طُقَيْلِ بْنِ سَخْبَرَةَ أَخِي عَائِشَةَ لَأُمِّهَا، قَالَ: رَأَيْتُ فِيمَا يَرَى النَّاسُ كَأَنِّي أَتَيْتُ عَلَى رَهْطٍ مِنَ الْيَهُودِ، فَقُلْتُ: مَنْ أَنْتُمْ؟ فَقَالُوا: نَحْنُ الْيَهُودُ فَقُلْتُ: إِنَّكُمْ لَأَنْتُمْ الْقَوْمُ لَوْلَا أَنْتُمْ تَقُولُونَ عُزَيْرُ ابْنِ اللَّهِ فَقَالُوا: إِنَّكُمْ لَأَنْتُمْ الْقَوْمُ لَوْلَا أَنْتُمْ تَقُولُونَ مَا شَاءَ اللَّهُ وَشَاءَ مُحَمَّدٌ. ثُمَّ أَتَيْتُ عَلَى رَهْطٍ مِنَ النَّصَارَى فَقُلْتُ: مَنْ أَنْتُمْ؟ فَقَالُوا: نَحْنُ النَّصَارَى، فَقُلْتُ: إِنَّكُمْ لَأَنْتُمْ الْقَوْمُ لَوْلَا أَنْ تَقُولُوا: الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ، فَقَالُوا: إِنَّكُمْ لَأَنْتُمْ الْقَوْمُ لَوْلَا أَنْتُمْ تَقُولُونَ: مَا شَاءَ اللَّهُ وَشَاءَ مُحَمَّدٌ فَلَمَّا أَصْبَحْتُ أَخْبَرْتُ بِهِ نَاسًا ثُمَّ أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَأَخْبَرْتُهُ بِهَا، فَقَالَ: هَلْ أَخْبَرْتَ بِهَذَا أَحَدًا؟ فَقُلْتُ: نَعَمْ! فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خَطِيبًا فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ: أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّ طُفَيْلًا رَأَى رُؤْيَا فَأَخْبَرَ بِهَا مَنْ أَخْبَرَ مِنْكُمْ وَإِنَّكُمْ تَقُولُونَ: كَلِمَةً وَكَانَ يَمْنَعُنِي الْحَيَاءُ مِنْكُمْ عَنْهَا فَلَا تَقُولُوا: مَا شَاءَ اللَّهُ وَشَاءَ مُحَمَّدٌ

Hız. Âişe'nin anne bir kardeşi Tufayl b. Sahbere der ki: Rüyamda yahudi bir grubun yanına gidip: "Siz kimsiniz?" diye sordugumu gördüm. Onlar: "Biz yahudileriz" cevabını verince: "Siz, «Uzeyr Allah'ın oğludun» demesiniz ne güzel bir topluluksunuz" dedim. Onlar da: "Sizler de, «Eğer Allah isterse ve Muhammed isterse» demesiniz ne güzel topluluksunuz" karşılığını verdiler. Sonra Hristiyan bir topluluğun yanına gidip: "Siz kimsiniz?" diye sordum.

Onlar: “Biz Hristiyanlarız” cevabını verince ben: “Siz, «Mesih Allah’ın oğludun» demesiniz ne güzel bir topluluksunuz” dedim. Onlar da: “Sizler de, «Eğer Allah isterse ve Muhammed isterse» demesiniz ne güzel topluluksunuz” karşılığını verdiler. Sabah olunca bu rüyamı bazılarına anlattım. Sonra gidip Resûlullah’a (sallallahu aleyhi vesellem) anlattığımda: “*Bunu kimseye anlattın mı?*” diye sordu. Ben: “Evet” cevabını verince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) halka hutbe vermek için kalkıp Allah’a hamd ve sena ettikten sonra şöyle buyurdu: “*Tufayl bir rüya gördü ve bu rüyayı bazılarınıza anlattı. Siz bir şey söylüyordunuz ve ben sizden utandığım için engellemiyordum. Artık: «Allah isterse ve Muhammed isterse» demeyin.*”¹

بَابُ رُؤْيَا الْأَنْصَارِيِّ فِي الْمَنَامِ وَمَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ

Ensârlının Gördüğü Rüya

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ الْقَفِي، حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُكْرَمٍ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عَمَرَ، حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ كَثِيرِ بْنِ أَلْفَحٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ، أَنَّهُ قَالَ: أُمِرْنَا أَنْ نُسَبِّحَ فِي دُبْرِ كُلِّ صَلَاةٍ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، وَنَحْمَدَ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، وَنُكَبِّرَ أَرْبَعًا وَثَلَاثِينَ، قَالَ: فَأَتَانِي رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فِي نَوْمِي فَقِيلَ لَهُ: أَمَرَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ تُسَبِّحُوا فِي دُبْرِ كُلِّ صَلَاةٍ كَذَا وَكَذَا؟ قَالَ: نَعَمْ قَالَ: فَاجْعَلُوهَا خَمْسًا وَعِشْرِينَ وَاجْعَلُوا فِيهَا التَّهْلِيلَ، فَلَمَّا أَصْبَحَ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَأَخْبَرَهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: فَافْعَلُوا

Zeyd b. Sâbit der ki: Her namazın ardından otuz üç defa Sûbhânallah, otuz üç defa Elhamdulillah, otuz üç defa Allahu ekber dememiz emredildi. Ensâr’dan bir adama rüyasında: “Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) size her namazın ardından şu kadar tesbih etmenizi emretti mi?” diye soruldu. Ensârlı: “Evet” cevabını verince ona: “Bunları yirmi beş yirmi beş yapın ve ona tehlili ekleyin” denildi. Adam sabahlayınca Allah Resûlü’ne (sallallahu aleyhi vesellem) gidip durumu anlattı. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): “*Öyle yapın*” buyurdu.²

¹ İbn Mâce, *keffârât* (2118).

² Nesâî, *Sünen* (3/76).

بَابُ رُؤْيَا مَنْ رَأَى أَبَا أَمَامَةَ تُصَلِّيَ عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ
كُلَّمَا دَخَلَ وَكُلَّمَا خَرَجَ لِإِكْتَارِهِ مِنْ ذَكَرِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

**Rüyasında Ebû Umâme'ye, Allah'ı Çokça Zikretmesi
Sebebiyle Meleklerin Girdiğinde ve Çıktığında Dua Ettiğini
Görenler**

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَوْفٍ الطَّائِيُّ، حَدَّثَنَا
عَبْدُ الْقُدُّوسِ بْنُ الْحَجَّاجِ، قَالَ: حَدَّثَنِي صَفْوَانُ بْنُ غَمْرٍو، قَالَ: حَدَّثَنِي سَلِيمُ بْنُ عَامِرٍ، قَالَ: جَاءَ
رَجُلٌ إِلَى أَبِي أَمَامَةَ، فَقَالَ: يَا أَبَا أَمَامَةَ! إِنِّي رَأَيْتُ فِي مَنَامِي أَنَّ الْمَلَائِكَةَ تُصَلِّيَ عَلَيْكَ
كُلَّمَا دَخَلْتَ وَكُلَّمَا خَرَجْتَ وَكُلَّمَا قُمْتَ وَكُلَّمَا جَلَسْتَ. قَالَ أَبُو أَمَامَةَ: اللَّهُمَّ غَفِّرَا.
دَعُونَا عَنْكُمْ، وَأَنْتُمْ لَوْ شِئْتُمْ صَلَّيْتُمْ عَلَيْكُمْ الْمَلَائِكَةُ، ثُمَّ قَرَأَ: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا
اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا هُوَ الَّذِي يُصَلِّيَ عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُم مِّنَ
الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا» .

Süleyman b. Âmir der ki: "Bir adam Ebû Umâme'ye gelip: "Ey Ebû Umâmel Rüyamda, her girişinde, her çıkışında, her kalkışında ve her oturduğunda meleklerin sana salât ettiğini gördüm" deyince, Ebû Umâme: "Allah mağfiret etsin siz bunu bırakın. Eğer isterseniz, melekler size de salât ederler" deyip: "Ey inananlar! Allah'ı çok anın. O'nu sabah akşam tesbih edin. Karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için size rahmet ve istiğfar eden Allah ve melekleridir. İnananlara merhamet eden O'dur."¹âyetini okudu.²

¹Ahzâb Sur. 41-43

²Hâkim, Müstedrek (3/641). Bakın: Heysemî, Mecma (9/387)

بَابُ رُؤْيَا الْمَرْأَةِ الصَّالِحَةِ فِي مَنَامِهَا مَا يَدُلُّ عَلَى ذَلِكَ
وَمَا ظَهَرَ مِنْ صِدْقِهَا فِي رُؤْيَاهَا

Saliha Bir Kadının Gördüğü Rüya ve Onun Doğruluğunu Ortaya Çıkacak Şekilde Bir Olayın Gerçekleşmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْعَسْكَرِيُّ، حَدَّثَنَا غُثْمَانُ بْنُ خَرَّادٍ الْأَنْطَاكِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي شَيْبَانُ بْنُ فَرُّوخَ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، حَدَّثَنَا ثَابِتٌ. (ح) وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُيَيْدٍ حَدَّثَنَا ثَعْنَانٌ، وَهُوَ مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي مُوسَى - يَنْفِي ابْنَ إِسْمَاعِيلَ -، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ تَعْجِبُهُ الرُّؤْيَا الْحَسَنَةُ، فَإِذَا رَأَى الرَّجُلَ الَّذِي لَا يُعْرِفُ سَأَلَ عَنْهُ، فَإِذَا أَتَنِي عَلَيْهِ خَيْرًا كَانَ أَعْجَبَ إِلَيْهِ، فَجَاءَتْ امْرَأَةٌ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَتَيْتُ وَأَنَا فِي أَهْلِي فَأَنْطَلِقُ بِي حَتَّى دَخَلْنَا الْجَنَّةَ فَسَمِعْتُ وَجِبَةً ارْتَزَتْ لَهَا الْجَنَّةُ، فَإِذَا أَنَا بِفُلَانِ ابْنِ فُلَانٍ، وَفُلَانِ بْنِ فُلَانٍ، وَفُلَانِ بْنِ فُلَانٍ، حَتَّى عَدَّتْ اثْنِي عَشَرَ رَجُلًا قَدْ جِيءَ بِهِمْ تَشْحُبُ أَوْدَاجَهُمْ، عَلَيْهِمْ ثِيَابٌ طَلَسٌ، فَقِيلَ لَهُمْ: اذْهَبُوا بِهِمْ إِلَى نَهْرِ كَذَا. قَالَ: وَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَعَثَ سَرِيَّةً فَخَرَجُوا مِنْ ذَلِكَ النَّهْرِ وَجُوهُهُمْ كَالْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ، فَأَتُوا بِكَرَاسِيٍّ مِنْ ذَهَبٍ فَقَعَدُوا عَلَيْهَا ثُمَّ أَتَوْا بِصُحُفَةٍ مِنْ ذَهَبٍ فِيهَا بُسْرَةٌ فَأَكَلُوا مِنْ بُسْرِهَا مَا شَاءُوا. قَالَ: وَمَا أَعْلَمُهُ إِلَّا قَالَتْ: فَلَا يَقْلِبُوهَا مِنْ شَيْءٍ إِلَّا أَكَلُوا مِنْ فَاكِهَا مَا أَرَادُوا وَأَكَلْتُ مَعَهُمْ فَجَاءَ الْبَشِيرُ مِنْ تِلْكَ السَّرِيَّةِ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! كَانَ مِنْ أَمْرِنَا كَذَا وَكَذَا، وَكَانَ مِنْ أَمْرِنَا كَذَا، وَاسْتَشْهَدَ فُلَانٌ، وَفُلَانٌ، حَتَّى عَدَّ اثْنِي عَشَرَ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ السَّرِيَّةِ. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: عَلَيَّ بِالْمَرْأَةِ، فَجَاءَتْ فَقَالَ: قُصِّي رُؤْيَاكِ عَلَى هَذَا فَجَاءَ الرَّجُلُ فَقَالَ: إِنَّهُ لَكَمَا قَالَتْ.

لَفْظُ حَدِيثِ ابْنِ عُيَيْدٍ الصَّفَارِ .

Enes anlatıyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) güzel rüyadan hoşlanırdı. Tanımadığı bir adamı görünce onu sorardı, hakkında güzel şey söylenince de mutlu olurdu. Bir kadın gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Ailemin yanındayken rüyamda, Cennete girdiğimi gördüm ve orada Cennette büyük gürültüye sebep olan bir düşme sesi duydum. Baktığımda, falan, falan ve falan kişiyi gördüm" deyip on iki kişinin adını saydı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kadının

saydıklarını daha önce bir müfrezeyle göndermişti. Kadın şöyle devam etti: "Bu kişiler, üzerlerinde eski elbiselerle getirildiler. Boğazlarından kan akıyordu. Sonra: «Bunları falan nehre götürünüz» denildi ve bunlar götürülüp bu nehre batırıldılar. Nehirden çıkarıldıklarında, yüzleri dolunay gibiydi. Kendilerine altından koltuklar getirilip oturtuldular ve içinde taze hurma olan altın tabaklar getirdiler. Bu hurmalardan diledikleri kadar yediler. Ne tarafa dönseler, diledikleri meyvelerden diledikleri kadar yiyorlardı."

Haberci gelip, Resûlullah'a (ﷺ): "Ey Allah'ın Resûlü! Savaşta şöyle şöyle oldu ve falan kişiler vuruldular" deyip on iki kişinin adını sayınca Hz. Peygamber (ﷺ): "O kadını bana getirin" buyurdu. Kadın gelince, Resûlullah (ﷺ): "Bu adama rüyayı anlat" buyurdu. Kadın rüyasını anlatınca, adam: "Kadının dediği doğrudur, bu saydıkları vuruldular" dedi. Hadisin lafzı İbn Ubeyd es-Saffâr'a aittir.

بَابُ رُؤْيَا عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ ﷺ فِي مَنَامِهِ مَا عُبِّرَ بِالثَّبَاتِ
عَلَى الْإِسْلَامِ حَتَّى يَمُوتَ فَكَانَ كَذَلِكَ

Abdullah b. Selâm'ın Gördüğü Rüya ve Bunun Ölene Dek İslâm Üzere Yaşayacağı Şeklinde Yorumlanması

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَائِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ أَحْمَدُ بْنُ عُمَرَ الْأَدِمِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو قَلَابَةَ، حَدَّثَنَا أَزْهَرُ بْنُ سَعْدٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ غَزْوَنٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ قَيْسِ بْنِ عُبَادٍ، قَالَ: كُنْتُ فِي مَسْجِدِ الْمَدِينَةِ جَالِسًا، فَدَخَلَ رَجُلٌ عَلَى وَجْهِهِ أَثَرُ خُشُوعٍ، فَقَالُوا: هَذَا رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ. فَقَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ مَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ أَنْ يَقُولَ مَا لَا يَعْلَمُ، وَسَأُحَدِّثُكَ عَنْ ذَلِكَ: رَأَيْتُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ رُؤْيَا فَقَصَصْتُهَا عَلَيْهِ: رَأَيْتُ كَأَنِّي فِي رَوْضَةٍ فَذَكَرْتُ مِنْ خُضْرَتِهَا وَسَعَتِهَا مَا شَاءَ اللَّهُ، فِي وَسْطِهَا عَمُودٌ حَدِيدٌ فِي أَعْلَاهُ؟ عُرْوَةٌ، فَقِيلَ لِي: ارْقَهُ فَلَمْ أَسْتَطِعْ أَنْ أَرْقَ فَجَمَعْتُ نِتَائِي مِنْ خَلْفِي فَرَقَيْتُ حَتَّى صِرْتُ فِي أَعْلَاهَا، فَأَخَذْتُ الْعُرْوَةَ فَقِيلَ لِي: اسْتَنْسِكَ. فَاسْتَقْبَلْتُ فَقَصَصْتُهَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: «أَمَّا الرَّوْضَةُ فَالْإِسْلَامُ، وَأَمَّا الْعَمُودُ فَعَمُودُ الْإِسْلَامِ، وَأَمَّا الْعُرْوَةُ فَالْعُرْوَةُ الْوُثْقَى، فَأَنْتَ عَلَى الْإِسْلَامِ حَتَّى تَمُوتَ» وَالرَّجُلُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَزْهَرَ .

Kays b. Ubâd der ki: Medine mescidinde otururken yüzünde huşû izi olan bir adam girdi. Mescid'dekiler: "Bu cennet ahalisinden biridir" deyince adam şöyle dedi: "Sübhânallah! Kişi bilmediği bir şeyi söylememelidir. Sana bununla ilgili anlatayım: Resûlullah (ﷺ) zamanında bir rüya gördüm ve bunu Resûlullah'a (ﷺ) anlatarak şöyle dedim: "Kendimi bir bahçede gördüm –Bahçenin yeşilliğinden ve genişliğinden bahsedip şöyle devam etti- Bahçenin içinde demirden bir direk vardı. Direğin üst tarafında ise bir kulp vardı. Bana: "Haydi bu direğe çık" denildi. Ancak ben çıkamayınca, elbiselerimi arkadan toplayıp direğe tırmanarak tepesine çıkıp kulpundan tutunca bana: "İyi tut, bırakma" denildi. Uyandığımda bunu Resûlullah'a (ﷺ) anlattım, Hz. Peygamber (ﷺ) rüyamı şöyle tabir etti: "*Gördüğün bahçe İslâm'dır. Direk ise İslâm dininin direğidir. O kulp ta sağlam olan (Urvetu'l-Vuskâ) kulptur. Sen ölünceye kadar İslam dini üzere yaşayacaksın.*" Bu kişi, Abdullah b. Mes'ûd'dur.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Abdullah b. Muhammed kanalıyla Ezher'den rivayet etmiştir.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي رُؤْيَا الْمَرْأَةِ الَّتِي حَلَفَتْ عَلَى دُخُولِ الْجَنَّةِ عِنْدَ عَائِشَةَ  

Hız. Aışe'nin Yanında Cennete Gireceğine Dair Yemin Eden Kadının Gördüğü Rüya

أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْمِهْرَجَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ جَعْفَرٍ الْمُزَكِّي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا ابْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا مَالِكٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ امْرَأَةً كَانَتْ عِنْدَ عَائِشَةَ وَمَعَهَا نِسْوَةٌ، فَقَالَتْ امْرَأَةٌ مِنْهُنَّ: وَاللَّهِ لَا دُخْلَ الْجَنَّةِ فَقَدْ أَسْلَمْتُ، وَمَا زَنَيْتُ، وَمَا سَرَقْتُ. فَأَتَيْتُ فِي الْمَنَامِ فَقِيلَ لَهَا: أَنْتِ الْمُتَالِيَةُ لَتَدْخُلِينَ الْجَنَّةَ، كَيْفَ وَأَنْتِ تَبْخَلِينَ بِمَا لَا يُغْنِيكَ وَتَتَكَلَّمِينَ فِيْمَا لَا يُغْنِيكَ؟ فَلَمَّا أَصْبَحَتِ الْمَرْأَةُ دَخَلَتْ عَلَى عَائِشَةَ فَأَخْبَرَتْهَا بِمَا رَأَتْ وَقَالَتْ: أَجْمَعِي النِّسْوَةَ اللَّاتِي كُنَّ عِنْدَكَ حِينَ قُلْتَ مَا قُلْتَ، فَأَرْسَلْتُ إِلَيْهِنَّ عَائِشَةُ فَجِئْنَ فَحَدَّثْتُهُنَّ الْمَرْأَةُ بِمَا رَأَتْ فِي الْمَنَامِ.

¹ Buhârî, *menâkibu'l-ensâr* 19 (3813) ve Müslim, *fadâilu's-sahâbe* (148).

Ebû Seleme b. Abdirrahman'ın bildirdiğine göre bir kadın, yanında bazı kadınlarla birlikte Hz. Âişe'nin yanındayken içlerinden biri: "Vallahi cennete gireceğim. Ben müslüman oldum. Zina yapmadım ve hırsızlık ta yapmadım" dedi. Rüyasında bu kadına şöyle denildi: "Sen cennete gireceğine dair yemin ediyorsun. Seni ilgilendiren şeyler konusunda cimri davranıp seni ilgilendirmeyen şeyler hakkında konuşmana rağmen bu nasıl olacak." Sabah olunca kadın Hz. Âişe'nin yanına girip gördüğü rüyayı anlattı ve: "Dün söylediğim şeyi söylerken yanında olan kadınları topla" dedi. Hz. Âişe o kadınları çağırıp kadınlar gelince, kadın gördüğü rüyayı onlara anlattı.

بَابُ مَا جَاءَ فِي رُؤْيَا رِجَالٍ فِي عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ لَيْلَةَ الْقَدْرِ
فِي السَّبْعِ الْآخِرِ مِنْ رَمَضَانَ وَفِي رِوَايَةٍ فِي الْعَشْرِ الْآخِرِ مِنْهُ

Kadir Gecesinde, Ramazan Ayının Son Yedi Gecesinde ve Son On Gecesinde Olduğunu Rüyasında Gören Sahabiler

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الرَّيْغُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، وَغَيْرُهُ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: أَرَى رِجَالَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْمَنَامِ أَنَّ لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي السَّبْعِ الْآخِرِ مِنْ رَمَضَانَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَسْمَعُ رُؤْيَاكُمْ قَدْ تَوَاطَأَتْ عَلَى أَنَّهَا فِي السَّبْعِ الْآخِرِ فَمَنْ كَانَ مُتَحَرِّيًا فَلْيَتَحَرَّهَا فِي السَّبْعِ الْآخِرِ» .

أُخْرِجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ مَالِكٍ .

İbn Ömer der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bazıları rüyalarında Kadir gecesinin Ramazanın son yedi gününde olduğunu görünce Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "İşitiyorum ki rüyalarınız Ramazanın son yedi gecesi hakkında birbirini tutmaktadır. Kadir gecesini arayan onu (Ramazanın) son yedi gününde arasın" buyurdu.

Buhârî ve Müslim bunu Mâlik'ten rivayet etmiştir.¹

¹ Buhârî, *fadâilu leyleti'l-Kadr* (2), Müslim, *siyâm* 40 (205) ve Mâlik, *Muvattâ* 6 (14).

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الرَّزَّازُ، حَدَّثَنَا سَعْدَانُ بْنُ نَصْرِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، يَبْلُغُ بْنُ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: رَأَى رَجُلًا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْعَشْرِ الْآخِرِ، فَقَالَ ﷺ: «أَرَى رُؤْيَاكُمْ قَدْ تَوَاطَّاتُ عَلَى هَذَا فَاطْلُبُوهَا فِي الْعَشْرِ الْآخِرِ» .

Sâlim'in babasından bildirdiğine göre bir adam rüyasında Kadir gecesinin Ramazanın son on gününde olduğunu görünce Resûlullah (ﷺ): *"Görüyorum ki rüyalarınız bu adamın gördüğüyle aynıdır. Kadir gecesini (Ramazanın) son on gününde arayın"* buyurdu.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ سَخْتَوَيْهِ، أَخْبَرَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَجُلًا، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! رَأَيْتُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْعَشْرِ الْبَاقِي، فَقَالَ: «أَرَى رُؤْيَاكُمْ قَدْ تَوَاطَّاتُ عَلَى أَنَّهَا فِي الْعَشْرِ الْآخِرِ فَاتَّبِعُوهَا فِي الْعَشْرِ الْبَاقِي وَالسَّبْعَ الْبَاقِي فِي الْوَتْرِ مِنْهَا» .

Sâlim'in babasından bildirdiğine göre bir adam: "Ey Allah'ın Resûlü! Rüyamda Kadir gecesinin Ramazanın son on gününde olduğunu gördüm" deyince Resûlullah (ﷺ): *"Görüyorum ki rüyalarınız Ramazanın son on gecesini hakkında birbirini tutmaktadır. Kadir gecesini (Ramazanın) son on gününde, yedi gününde ve tekli günlerinde arayın"* buyurdu.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ بْنُ الْحَجَّاجِ فِي الصَّحِيحِ عَنْ زُهَيْرِ بْنِ حَرْبٍ عَنْ سُفْيَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: رَأَى رَجُلٌ أَنَّ لَيْلَةَ الْقَدْرِ لَيْلَةُ سَبْعٍ وَعِشْرِينَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «أَرَى رُؤْيَاكُمْ فِي الْعَشْرِ الْآخِرِ فَاطْلُبُوهَا فِي الْوَتْرِ مِنْهَا» .

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، أَخْبَرَنِي أَبُو عَمْرٍو، أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ. قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ. فَذَكَرَهُ.

Müslim *Sahîh*'te Sâlim kanalıyla babasından (İbn Ömer'den) şu şekilde rivayet etmiştir: "Bir adam rüyasında Kadir gecesinin Ramazanın yirmi yedinci gecesinde olduğunu görünce Hz. Peygamber (ﷺ): *"Gördüğüm kadarıyla rüyanızda Kadir gecesinin Ramazanın son on gününde olduğunu görüyorsunuz. Onu bu gecelerin tekli günlerinde arayın"* buyurdu.

بَابُ مَا جَاءَ فِي رُؤْيَا عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ فِي مَنَامِهِ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ

Abdullah b. Abbâs'ın Rüyasında Kadir Gecesini Görmesi

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الصَّغَرِ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا أَبُو الْأَخْوَصِ، عَنْ سَيِّدِكِ، عَنْ عِكْرَمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: أَتَيْتُ وَأَنَا نَائِمٌ فِي رَمَضَانَ فَقِيلَ لِي: إِنَّ اللَّيْلَةَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ، فَقُمْتُ وَأَنَا نَاعِسٌ فَتَعَلَّمْتُ بَعْضَ أَطْنَابِ فُسْطَاطِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَاتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ يُصَلِّي فَنَظَرْتُ فِي اللَّيْلَةِ فَإِذَا هِيَ لَيْلَةُ ثَلَاثٍ وَعِشْرِينَ، قَالَ: فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: إِنَّ الشَّيْطَانَ يَطْلُعُ مَعَ الشَّمْسِ كُلَّ يَوْمٍ إِلَّا لَيْلَةَ الْقَدْرِ، وَذَلِكَ أَنَّهَا تَطْلُعُ يَوْمَئِذٍ لَا شُعَاعَ لَهَا.

قُلْتُ: وَقَدْ رَوَاهُ جَمَاعَةُ لَيْلَةَ السَّابِعِ وَالْعِشْرِينَ . وَهَذَا عَلَى أَنَّ الْأَمْرَ فِي ذَلِكَ مَوْكُولٌ إِلَى نُزُولِ الْمَلَائِكَةِ فَأَتَتْهُ لَيْلَةُ مِنَ الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ نَزَلَتْ فِيهَا الْمَلَائِكَةُ فَمِثْلُ لَيْلَةِ الْقَدْرِ الَّتِي أَنْزَلَ الْقُرْآنُ فِي فَضِيلَتِهَا- وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

İbn Abbâs anlatıyor: Bir gece rüyamda bana: "Bu gece Kadir gecesidir" denildi. Gece vakti uykulu bir şekilde kalktım ve Resûlullah'ın (ﷺ) bulunduğu çadıra doğru gittim. Bu sırada Allah Resûlü namaz kılıyordu. Çadırın iplerinden tutunup baktığımda bu gecenin Kadir gecesi olduğunu gördüm. Bu gece de Ramazan ayının yirmi üçüncü gecesi idi. Şeytan, Kadir gecesi hariç her gecenin sabahında sabah Güneş'le birlikte çıkar. Bundan dolayı Kadir gecesinin sabahında Güneş parlak olmayan sönük bir ışıkla doğar.

Bir grup Kadir gecesinin Ramazan'ın yirmi yedinci gecesi olduğunu söylemiştir.

Kadir gecesi meleklerin indiği gecedir. Ramazan'ın son on gününün hangisinde melekler inmişse, Kur'ân'ın faziletinden bahsettiği gece odur.

سَمِعْتُ أَبَا سَعْدٍ عَبْدَ الْمَلِكِ بْنَ أَبِي عُثْمَانَ الرَّاهِدِيَّ - رَحِمَهُ اللَّهُ - يَقُولُ: سَمِعْتُ أَبَا مُحَمَّدٍ الْمِصْرِيَّ - بِمَكَّةَ - يَقُولُ: كُنْتُ لَيْلَةَ مُعْتَكِفًا فِي مَسْجِدِ بَيْصَرٍ، وَبَيْنَ يَدَيَّ أَبُو عَلِيٍّ الْكَعْكَبِيُّ فَأَشْرَفْتُ عَلَى النَّوْمِ فَرَأَيْتُ كَأَنَّ السَّمَاءَ فُتِحَتْ أَبْوَابًا وَالْمَلَائِكَةُ يَنْزِلُونَ بِالتَّهْلِيلِ، وَالتَّكْبِيرِ فَاتَّبَعْتُهُنَّ وَكُنْتُ أَقُولُ هِيَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ، وَكَانَتْ لَيْلَةَ السَّابِعِ وَالْعِشْرِينَ.

Ebû Muhammed el-Mısri der ki: "Bir gece Mısır mescidinde itikafa girmiştım ve önümde Ebû Ali el-Ka'ki vardı. Ben uyumak üzereyken gökyüzünden kapıların açıldığını ve meleklerin tehlil ve tekbir getirerek indiğini görüp bunun Kadir gecesi olduğu kanaatine vardım. O gece Ramazanın yirmi yedinci gecesiydi."

بَابُ مَا رَوَى فِي رُؤْيَا ابْنِ زَمْلٍ الْجُهَنِيِّ وَفِي إِسْنَادِهِ ضَعْفٌ

İbn Zaml el-Cühenî'nin Rüyası¹

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَنَادَةَ، أَخْبَرَنَا أَبُو عُمَرَ بْنُ مَطَرٍ، أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ الْمُتَنَفِّاسِ الْفَرَّائِي. قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو وَهَبٍ الْوَلِيدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْرَجٍ الْجَرَّائِي، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ عَطَاءٍ الْفَرَسِيُّ الْحَرَّائِيُّ، عَنْ مُسْلَمَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْجُهَنِيِّ، عَنْ عَمِّهِ أَبِي مُشْجَعَةَ بْنِ رَبِيعٍ، عَنْ ابْنِ زَمْلٍ الْجُهَنِيِّ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا صَلَّى الصُّبْحَ، قَالَ- وَهُوَ ثَانٍ رَجُلَيْهِ-: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ، وَاسْتَغْفِرُ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ تَوَّابًا، سَبْعِينَ مَرَّةً، ثُمَّ يَقُولُ: سَبْعِينَ سَبْعِمَائَةٍ، «لَا خَيْرَ لِمَنْ كَانَتْ ذُنُوبُهُ فِي يَوْمٍ وَاحِدٍ أَكْثَرَ مِنْ سَبْعِمَائَةٍ»، ثُمَّ يَقُولُ ذَلِكَ مَرَّتَيْنِ، ثُمَّ يَسْتَقْبِلُ النَّاسَ بِوَجْهِهِ وَكَانَ تُعْجِبُهُ الرُّؤْيَا، ثُمَّ يَقُولُ: «هَلْ رَأَى أَحَدٌ مِنْكُمْ شَيْئًا؟» قَالَ ابْنُ زَمْلٍ: فَقُلْتُ: أَنَا يَا نَبِيَّ اللَّهِ! قَالَ: «خَيْرٌ تَلَقَّاهُ وَشَرٌّ تَوَقَّاهُ، وَخَيْرٌ لَنَا وَشَرٌّ عَلَى أَعْدَائِنَا، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ أَقْصَصَ رُؤْيَاكَ». فَقُلْتُ: رَأَيْتُ جَمِيعَ النَّاسِ عَلَى طَرِيقٍ رَحْبٍ سَهْلٍ لَاحِبٍ وَالنَّاسُ عَلَى الْجَادَةِ مُنْطَلِقِينَ فَبَيْنَاهُمْ كَذَلِكَ إِذْ أَشْفَى ذَلِكَ الطَّرِيقَ عَلَى مَرْجٍ لَمْ تَرَ عَيْنِي مِثْلَهُ يَرِفُ رَفِيفًا يَقْطُرُ مَاءُوهُ مِنْ أَنْوَاعِ الْكَلَالِ. قَالَ: فَكَأَنِّي بِالرَّعْلَةِ الْأُولَى جِئْتُ أَشْفَوُ عَلَى الْمَرْجِ كَبَرُوا ثُمَّ أَكْبُوا رَوَّاجِلَهُمْ فِي الطَّرِيقِ فَلَمْ يَظْلِمُوهُ يَمِينًا وَلَا شِمَالًا. قَالَ: «فَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِمْ مُنْطَلِقِينَ، ثُمَّ جَاءَتِ الرَّعْلَةُ الثَّانِيَةُ وَهُمْ أَكْثَرُ مِنْهُمْ أَضْعَافًا فَلَمَّا أَشْفَوُ عَلَى الْمَرْجِ [كَبَرُوا ثُمَّ أَكْبُوا رَوَّاجِلَهُمْ فِي الطَّرِيقِ] مِنْهُمْ الْمُرْتَبِعُ وَمِنْهُمْ الْأَخِذُ الصُّغْتُ وَمَضَوْا عَلَى ذَلِكَ. قَالَ: ثُمَّ قَدِمَ عَظْمُ النَّاسِ فَلَمَّا أَشْفَوُ عَلَى الْمَرْجِ كَبَرُوا وَقَالُوا: هَذَا خَيْرُ الْمَنْزِلِ فَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَمِيلُونَ يَمِينًا وَشِمَالًا، فَلَمَّا رَأَيْتُ ذَلِكَ لَرِمْتُ الطَّرِيقَ حَتَّى أَتَى أَقْصَى الْمَرْجِ فَإِذَا أَنَا بِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ عَلَى مِنْبَرٍ فِيهِ سَبْعُ دَرَجَاتٍ

¹ Senesinde zayıflık vardır.

وَأَنْتَ فِي أَعْلَاهَا دَرَجَةٌ وَإِذْ عَنْ يَمِينِكَ رَجُلٌ آدَمُ شَعَثَ أَقْنَى، إِذَا هُوَ تَكَلَّمَ يَسْمُو قَيْفَرُغَ الرَّجَالَ طُولًا وَإِذَا عَنْ يَسَارِهِ رَجُلٌ رُبْعَةٌ تَارٌّ أَحْمَرُ كَثِيرُ خَيْلَانِ الْوَجْهِ كَأَنَّمَا حُمَمٌ شَعْرُهُ بِالْمَاءِ إِذَا هُوَ تَكَلَّمَ أَصْغَيْتُمْ لَهُ إِكْرَامًا لَهُ وَإِذَا أَمَامَكُمْ رَجُلٌ شَيْخٌ أَشْبَهُ النَّاسِ بِكَ خَلْقًا وَوَجْهًا كُلُّكُمْ تَوْمُونُهُ تُرِيدُونَهُ وَإِذَا أَمَامَ ذَلِكَ نَاقَةٌ عَجْفَاءُ شَارِفٌ وَإِذَا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَأَنَّكَ تَبْعُثُهَا. قَالَ: فَانْتَقَعَ لَوْ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ سَاعَةً، ثُمَّ سُرِّيَ عَنْهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَمَّا مَا رَأَيْتَ مِنَ الطَّرِيقِ السَّهْلِ الرَّحْبِ اللَّاحِبِ فَذَلِكَ مَا حَمَلْتُكُمْ عَلَيْهِ مِنَ الْهُدَى، وَأَنْتُمْ عَلَيْهِ، وَأَمَّا الْمَرْجُ الَّذِي رَأَيْتَ فَالْدُّنْيَا وَغَضَارَةُ عَيْشِهَا مَضِيَتْ أَنَا وَأَصْحَابِي لَمْ نَتَعَلَّقْ مِنْهَا، وَلَمْ نَتَعَلَّقْ بِهَا، وَلَمْ نُرْذَهَا، وَلَمْ نُرْذِنَا ثُمَّ جَاءَتِ الرَّعْلَةُ الثَّانِيَةُ مِنْ بَعْدِنَا وَهُمْ أَكْثَرُ مِنَّا أَضْعَافًا فَمِنْهُمْ الْمَرْبُوعُ وَمِنْهُمْ الْآخِذُ الضُّغْتِ وَلَجُّوا عَلَى ذَلِكَ ثُمَّ جَاءَ عَظْمُ النَّاسِ فَمَالُوا فِي الْمَرْجِ يَمِينًا وَشِمَالًا فَإِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، وَأَمَّا أَنْتَ فَمَضَيْتَ عَلَى طَرِيقَةٍ صَالِحَةٍ فَلَنْ تَرَلَّ عَلَيْهَا حَتَّى تَلْقَانِي وَأَمَّا الْمِنْبَرُ الَّذِي فِيهِ سَبْعُ دَرَجَاتٍ وَأَنَا فِي أَعْلَاهَا دَرَجَةٌ فَالْدُّنْيَا سَبْعَةُ آلَافٍ سَنَةٍ أَنَا فِي آخِرِهَا أَلْفًا وَأَمَّا الرَّجُلُ الَّذِي رَأَيْتَ عَلَى يَمِينِي الْآدَمُ الشَّثْلُ فَذَلِكَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ إِذَا تَكَلَّمَ يَغْلُو الرَّجَالَ بِفَضْلِ كَلَامِ اللَّهِ إِيَّاهُ وَالَّذِي رَأَيْتَ مِنَ التَّارِّ الرَّبْعَةِ الْكَبِيرِ خَيْلَانِ الْوَجْهِ كَأَنَّمَا حُمَمٌ شَعْرُهُ بِالْمَاءِ فَذَلِكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ نُكْرِمُهُ لِإِكْرَامِ اللَّهِ إِيَّاهُ. وَأَمَّا الشَّيْخُ الَّذِي رَأَيْتَ أَشْبَهُ النَّاسِ بِي خَلْقًا وَوَجْهًا فَذَلِكَ أَبُونَا إِبْرَاهِيمُ كُلُّنَا تَوْمُونُهُ وَنَقْتَدِي بِهِ وَأَمَّا النَّاقَةُ الَّتِي رَأَيْتَ وَرَأَيْتَنِي أَبْعَثُهَا فِيهِ السَّاعَةَ عَلَيْنَا تَقُومُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي وَلَا أُمَّةَ بَعْدَ أُمَّتِي» ، قَالَ: فَمَا سَأَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ رُؤْيَا بَعْدَ هَذَا إِلَّا أَنْ يَجِيءَ الرَّجُلُ فَيُحَدِّثَهُ بِهَا مَتَبَرَعًا .

Ibn Zeml el-Cühenî der ki: Resûlullah (salallahu aleyhi vesellem) sabah namazını kıldıktan sonra ayağını kıvrıp yetmiş defa: "Sübhânallâhi ve bi-hamdihi, Estağfirullah. İnnehû kâne tevvâbâ" der, sonra: "Yetmiş defa söylemekle yedi yüz sevap verilir. Günahları, bir günde yedi yüzden daha fazla olan kişide hayır yoktur" derdi. Sonra yüzünü halka doğru dönerdi. Hz. Peygamber (salallahu aleyhi vesellem) rüya dinlemeyi severdi. Halka döndükten sonra: "İçinizde rüya gören var mı?" diye sorardı.

Ibn Zeml der ki: Ben: "Ben gördüm ey Allah'ın Resûlü!" karşılığını verince Resûlullah (salallahu aleyhi vesellem): "Hayrını göresin, şerrinden korunasın. (Bu rüya) bizim için hayır, düşmanlarımız için şer olsun. Âlemlerin rabbi olan

Allah'a hamd olsun. Rüyayı anlat" buyurdu. Ben şöyle dedim: "Bütün insanların rahat, düz ve geniş bir yolda toplanmış olduklarını gördüm. İnsanlar yolun ortasından gidiyorlardı. Bu sırada o yolun, daha önce görmediğim güzellikte bir çayırın kenarına geldiğini gördüm. Çayırdaki çeşitli bitkilerden su damlıyordu. Kendimi ilk atlı kafilesi içinde gördüm. Atlılar çayırın kenarına gelince tekbir getirdiler ve bineklerine binip sağa sola bakmadan yollarına devam ettiler. Onlar giderken sanki ben onlara bakıyordum. Sonra onlardan kat kat daha kalabalık olan ikinci kafile geldi ve tepeye çıkınca tekbir getirdiler. Sonra kimisi bineğini otlatırken, kimisi de ot topladı ve onlar da bu şekilde geçip gittiler. Sonra insanlardan büyük bir kitle geldi ve tepeye çıkınca tekbir getirerek: "Bu, konakların en iyisidir" dediler. Ben onların sağa ve sola dönmesine bakıyordum. Ben bu durumu görünce yola koyuldum ve nihayet tepenin sonuna vardığımda ey Allah'ın Resûlü! Seni yedi basamaklı bir minberin en üst basamağında gördüm. Sağında esmer iri yapılı ve koç burunlu bir adam vardı. O konuşunca yüceliyor ve insanları uzunlukta geçiyordu. Adamın solunda ise mütevâzi parlak yüzlü bir adam vardı. Sanki suyla yıkanmış gibi saçının siyahlığı belirmişti. O konuşunca siz ona ikram için kulak veriyordunuz. Bu adamın da önünde yaşlı bir adam vardı. Hem yaratılış, hem de ilim bakımından insanlar içerisinde sana en çok benzeyeni idi. Hepiniz onu seviyor ve istiyordunuz. Bir de baktım ki onun önünde bir yaşlı dişi deve var. Ey Allah'ın Resûlü! Sen sanki onu kovalıyor gibiydin."

İbn Zeml dedi ki: Bir süre Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) rengi değişti. Sonra kendine gelince şöyle buyurdu: *"Kolay, rahat ve geniş yol, sizin üzerine götürüldüğünüz ve üstünde bulunduğunuz hidayet yoludur. Görmüş olduğun çayır, dünyadır. Ben ve ashabım onun üzerinden geçtik, ne ondan bize bir şey dokundu, ne de bizden ona; biz ona varmadık o da bize gelmedi. Sonra bizim ardımızdan ikinci kafile geldi. Onlar bizden kat kat fazlaydılar. Onlardan bir kısmı bineğini otlatıyor, bir kısmı da ot alıyordu. Onlar da bu şekilde kurtuldular. Sonra insanların büyük bir kısmı geldi ve çayırdaki sağa sola dağıldılar. Biz Allah içiniz ve muhakkak ki biz yine Ona döneceğiz. Sana gelince, sen doğru bir yolda yürüdüün. Bana ulaşınca kadar bu yoldan ayrılmayacaksın. Üzerinde yedi basamak bulunan ve benim de en üst basamakta yer aldığım minbere gelince, o dünya yedi bin senedir. Ben onun sonundaki bindeyim. Sağımda gördüğün esmer adam*

Hız. Mûsa'dır. Konuştuğu zaman Allah'ın kendisine lûtfettiği konuşma gücü ile insanlardan üste çıkar. Solda gördüğün mütevâzi ve parlak yüzli kişi ise Meryem oğlu İsa'dır. Allah kendisine ikramda bulunduğuş için biz de ona ikram ederiz. İnsanlar arasında yüzü ve yaratılışı bana en çok benzeyen kişi olarak gördüğün ihtiyara gelince, o atamız İbrâhîm'dir. Hepimiz onu imam edinir ve ona uyarız. Gördüğün dişi deveye ve benim onu kovalamama gelince; bu, kıyamettir. Kıyamet bizim üzerimizde kopacaktır. Benden sonra bir peygamber yoktur. Benim ümmetimden sonra da bir ümmet yoktur."

İbn Zeml der ki: Bundan sonra Hız. Peygamber hiç bir kimseye rüyasını sormadı. Ancak kişi gelip kendiliğinden Resûlullah'a (sallallahu aleyhi ve sellem) anlatırsa onu yorumladı.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الرَّجُلِ الَّذِي رَأَى فِي مَنَامِهِ النَّاسَ قَدْ جُمِعُوا لِلْحِسَابِ
وَمَا فِي ذَلِكَ مِنْ شَرَفِ الْمُصْطَفَى ﷺ

Rüyasında İnsanların Hesaba Çekilmek İçin Toplandıklarını Gören Kişinin Rüyası ve Bunun O'nun (SALLALLAHU ALEYHİ VE SELLEM) Şerefine Delâlet Etmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ الطَّبْرَانِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ التَّرْسِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُخَبِّبٍ أَبُو هَمَّامٍ الدَّلَالُ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ سَالِمٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، عَنْ كَعْبِ الْخَيْرِ، أَنَّهُ سَمِعَ رَجُلًا يُحَدِّثُ عَنْ رُؤْيَا رَأَاهَا فِي مَنَامِهِ. قَالَ الرَّجُلُ: رَأَيْتُ النَّاسَ جُمِعُوا لِلْحِسَابِ ثُمَّ دُعِيَتِ الْأَنْبِيَاءُ مَعَ كُلِّ نَبِيٍّ مِنْ آمَنَ مِنْ أُمَّتِهِ وَلِكُلِّ نَبِيٍّ نُورَانِ يَمْشِي بِهِمَا، وَلِمَنِ اتَّبَعَهُ مِنْ أُمَّتِهِ نُورٌ وَاحِدٌ يَمْشِي بِهِ حَتَّى دُعِيَ مُحَمَّدٌ ﷺ وَإِذَا لِكُلِّ شَعْرٍ مِنْ رَأْسِهِ وَوَجْهِهِ نُورٌ عَلَى حِدَةٍ يَتَّبِعُهُ مَنْ نَظَرَ إِلَيْهِ، وَلِكُلِّ مَنْ اتَّبَعَهُ مِنْ أُمَّتِهِ مُؤْمِنٍ نُورَانِ كَثُورِ الْأَنْبِيَاءِ، فَأَنْشَدَهُ كَعْبٌ بِالشِّعْرِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَرَأَيْتَهَا فِي مَنَامِكَ؟ فَقَالَ الرَّجُلُ: نَعَمْ! وَاللَّهِ لَقَدْ رَأَيْتَهَا. فَقَالَ كَعْبٌ: وَالَّذِي بَعَثَ مُحَمَّدًا بِالْحَقِّ إِنَّ هَذِهِ لَصِفَةُ الْأَنْبِيَاءِ وَالْأُمَمِ لَكَأَنَّمَا قَرَأَهَا مِنَ التَّوْرَةِ.

Ka'bu'l-Hayr, bir adamın şöyle dediğini bildirir: "Rüyamda insanların hesap için toplandıklarını gördüm. Sonra peygamberler çağrıldı. Her peygamberle beraber ona iman eden ümmeti vardı. Her peygamberin,

onunla yürüdüğü iki nur, ona uyan ümmetinin ise bir nuru vardı. Hz. Muhammed (ﷺ) çağrıldığında ise başındaki ve yüzündeki her saç teli için bir nur vardı. Ümmetinden her birinin de diğer peygamberlerin nuru gibi iki nuru vardı." Ka'b: "Bunu rüyada gördüğüne dair kendisinden başka ilah olmayan Allah adına yemin eder misin?" deyince adam: "Evet, vallahi gördüm" karşılığını verdi. Ka'b da: "Muhammed'i hak olarak gönderene yemin ederim ki; peygamber ve ümmetlerin bu sıfatını Tevrat'ta okumuş gibiyim" dedi.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الرَّجُلِ الَّذِي سَمِعَ صَاحِبَ الْقَبْرِ الَّذِي اتَّكَأَ عَلَيْهِ مَا يَكُونُ تَرْغِيْبًا فِي طَاعَةِ اللَّهِ ﷻ

Yaslandığı Mezardaki Ölüden Allah'a İtaati Teşvik eden Sözler İşiten Kişi

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ يَسْرَانَ الْعَدْلُ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَبِي عُثْمَانَ، عَنْ مِينَاءَ، أَوْ ابْنِ مِينَاسٍ، أَنَّهُ خَرَجَ فِي ثِيَابٍ خِفَافٍ فِي يَوْمٍ دَفِيءٍ فِي جَنَازَةٍ، قَالَ: فَأَنْتَهَيْتُ إِلَى قَبْرِ فَصَلَّيْتُ عَنْدهُ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ اتَّكَأْتُ عَلَيْهِ قَالَ: فَرُبَّمَا سَمِعْتُ أَبَا عُثْمَانَ يَقُولُ: قَالَ: فَوَاللَّهِ إِنْ قَلْبِي لَيَقْطَانُ إِذْ دَعَانِي: إِلَيْكَ عَنِّي لَا تُؤْذِنِي فَإِنَّكُمْ قَوْمٌ تَعْمَلُونَ وَلَا تَعْلَمُونَ وَإِنَّا قَوْمٌ نَعْلَمُ وَلَا نَعْمَلُ وَلَآنَ يَكُونُ لِي مِثْلُ رَكَعَتَيْنِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ كَذَا وَكَذَا.

Mînâ, İbn Mînâ veya Mînâs şöyle dedi: Sıcak bir günde ince giysilerle bir cenazenin ardından gittim. Mezara varıp yanında iki rekat namaz kıldıktan sonra kabre yaslandım. Bu sırada Ebû Osmân'ın şöyle dediğini işittim. Vallahi Ebû Osmân bana seslenirken kalbim uyanıktı: "Yanımdan çekil. Bana eziyet etme. Siz bilmediğiniz (neticesini görmediğiniz) halde amel eden bir topluluksunuz. Biz ise bilen, ancak amel edemeyen bir topluluğuz" karşılığını verdi. Kıldığın iki rekat namazın benim olması, benim için şundan ve şundan daha sevimlidir."

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ يَسْرَانَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ الصَّفَّارُ، حَدَّثَنَا أَبُو قَلَابَةَ الرَّقَاشِيُّ، حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، حَدَّثَنَا أَبُو عُثْمَانَ عَنْ ابْنِ مِينَاءَ- أَوْ مِينَاسٍ-، قَالَ: لَبِسْتُ ثِيَابًا لِي خِفَافًا وَدَخَلْتُ الْجَبَانَ فَأَصَابَنِي بَرْدٌ شَدِيدٌ فَمِلْتُ إِلَى قَبْرِ، فَصَلَّيْتُ رَكَعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ ثُمَّ

اضْطَجَعْتُ عَلَى الْقَبْرِ فَوَاللهِ اِنِّي لَتَنْهَانِ اِذَا سَمِعْتُ قَائِلًا فِي الْقَبْرِ يَقُولُ: قُمْ فَقَدْ اَذَيْتَنِي، ثُمَّ قَالَ: اِنَّكُمْ لَتَعْمَلُونَ وَلَا تَعْلَمُونَ وَنَعْلَمُ وَلَا نَعْمَلُ فَوَاللهِ لَا اَنْ اَكُونَ صَلَّيْتُ مِثْلَ رَكَعَتَيْكَ هَذِهِ الْخَفِيفَتَيْنِ اَحَبُّ اِلَيَّ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا.

İbn Mînâ veya Mînâs şöyle dedi: İnce giysiler giyip mezarlığa girince üşüdüm ve bir mezara yönelip hafif iki rekat namaz kıldım. Sonra kabre uzandım. Vallahi uyanırken kabirden birinin şöyle dediğini işittim: "Kalk, bana eziyet ettin." Sonra şöyle dedi: "Siz bilmediğiniz (neticesini görmediğiniz) halde amel edersiniz. Biz ise biliyoruz, ancak amel edemiyoruz. Vallahi, kıldığın bu iki hafif rekâtı benim kılmış olmam, benim için dünya ve içindekilerden daha sevimlidir."

بَابُ مَا جَاءَ فِي الرَّجُلِ الَّذِي سَمِعَ صَاحِبَ قَبْرِ يَقْرَأُ سُورَةَ الْمُلْكِ

Kabirde Olan Ölünün Mülk Suresini Okuduğunu İşiten Kişi

أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَعِيدٍ الرَّارِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ أَبِي الشَّوَارِبِ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَمْرِو بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي الْخَوَزَاءِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: ضَرَبَ بَعْضُ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ خَبَاءً عَلَى قَبْرِ، وَهُوَ لَا يَعْلَمُ أَنَّهُ قَبْرٌ فَأَذَا فِيهِ إِنْسَانٌ يَقْرَأُ سُورَةَ تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ حَتَّى خَتَمَهَا فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَأَخْبَرَهُ بِذَلِكَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: هِيَ الْمُنْجِيَّةُ، هِيَ الْمَانِعَةُ، تُنْجِيهِ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ.

تَقَرَّدَ بِهِ يَحْيَى بْنُ عَمْرِو النَّكْدِي، وَهُوَ ضَعِيفٌ إِلَّا أَنَّ لِمَعْنَاهُ شَاهِدًا عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ

مَسْعُودٍ.

İbn Abbâs der ki: Sahabeden bir kişi bilmeden kabrin üzerine çadır kurunca, kabirdeki kişinin Mülk Sûresini sonuna kadar okuduğunu işitti. Sahabi gidip bunu Resûlullah'a (ﷺ) anlatınca: "Bu sûre okuyan kişiyi kurtaran ve koruyan bir sûredir. Bu sûre kişiyi kabir azabından kurtarır" buyurdu.

Yahyâ b. Amr en-Nukdî bunu rivayette tek kalmıştır. Hadis zayıftır; ancak Abdullah b. Mes'ûd'dan rivayet edilen aynı mânâda bir şahidi vardır.↓

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَاسِمِ مُحَمَّدُ بْنُ يَغْفُورَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عُمَرُو بْنِ مَرْثَةَ، عَنْ مَرْثَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: يُؤْتَى رَجُلٌ مِنْ جَوَانِبِ قَبْرِهِ، فَجَعَلَتْ سُورَةُ مِنَ الْقُرْآنِ تُجَادِلُ عَنْهُ حَتَّى مَنَعَتْهُ. قَالَ: فَنَظَرْتُ أَنَا وَمَسْرُوقٌ فَإِذَا هِيَ: تَبَارَكَ الَّذِي يَبْدِيهِ الْمُلْكُ .

Abdullah b. Mes'ûd der ki: "Kişiye kabrin her tarafından gelince Kur'ân'dan bir sûre onu korumaya ve müdafaa etmeye çalışır. Ben ve Mesrûk, araştırdığımızda bu sûrenin Mülk Sûresi olduğunu gördük."

بَابُ مَا جَاءَ فِي سَمَاعِ يَعْلَى بْنِ مَرْثَةَ ضَغْطَةً فِي قَبْرِ

Ya'lâ b. Murre'nin Bir Mezarda Sıkıştırmayı İşitmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَمَّادٍ الْقُدُّوسُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى بْنِ أَبِي عُثْمَانَ، حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ زَنْجَلَةَ الرَّازِيُّ، حَدَّثَنَا الصَّبَّاحُ بْنُ مُحَارِبٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَعْلَى بْنِ مَرْثَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: مَرَرْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَلَى مَقَابِرَ فَسَمِعْتُ ضَغْطَةً فِي قَبْرِ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ: سَمِعْتُ ضَغْطَةً فِي قَبْرِ، قَالَ: وَسَمِعْتُ يَا يَعْلَى؟ قُلْتُ: نَعَمْ! قَالَ: فَإِنَّهُ يُعَذَّبُ فِي بَيْسِيرٍ مِنَ الْأَمْرِ. قُلْتُ: وَمَا هُوَ- جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاكَ؟ قَالَ: كَانَ رَجُلًا قَتَانًا يَمْشِي بَيْنَ النَّاسِ بِالنَّمِيمَةِ، وَكَانَ لَا يَتَزَوَّجُ عَنِ الْبَوْلِ. قُمْ يَا يَعْلَى إِلَى هَذِهِ النَّحْلَةِ؟ فَأَتَيْتُ مِنْهَا بِجَرِيدَةٍ فَجِئْتُ بِهَا فَشَقَّهَا بِأُثْنَتَيْنِ فَقَالَ: اغْرِسْ إِحْدَاهُمَا عِنْدَ رَأْسِهِ وَالْأُخْرَى عِنْدَ رِجْلَيْهِ فَلَعَلَّهُ أَنْ يُرَفَّهَ أَوْ يُخَفَّفَ عَنْهُ مَا لَمْ يَتَبَسَّ هَاتَانِ . وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Ömer b. Abdillâh b. Ya'lâ b. Murre'nin bildirdiğine göre babası şöyle dedi: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber bir mezarlıktan geçerken bir mezarda sıkıştırma sesi işittim ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Bir mezarda sıkıştırma sesi işittim" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "İşittin mi ey Ya'lâ?" diye sorunca: "Evet" cevabını verdim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Basit bir şey için azab görüyor" buyurunca ben: "Anam babam sana feda olsun. O (basit) şey nedir?" diye sordum. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Bu kişi fettan biriydi ve halk arasında söz taşıyordu. Yine idrardan temizlenmiyordu. Kalk ey Ya'lâ! Şu hurma ağacından bana bir dal getir." Hurma dalını Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) getirince onu ikiye böldü

ve: “Bunlardan birini başucuna, diğerini ayak ucuna sapla. Umulur ki bunlar kurumadıkça rahatlar –veya- azabı hafifletilir” buyurdu.¹

بَابُ مَا قِيلَ لِعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي غَشِيَّتِهِ

Abdurrahman b. Avf Baygınken Kendisine Söylenen Şey

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَحْمَدُ بْنُ كَابِلٍ الْقَاضِي، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْهَيْثَمِ، حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ لَيْلَةَ غَشِيَّتِي عَلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ فِي وَجَعِهِ غَشِيَّةً حَتَّى ظَنُّوا أَنَّهُ قَدْ فَاضَتْ نَفْسُهُ، حَتَّى قَامُوا مِنْ عِنْدِهِ وَجَلَّلُوهُ ثَوْبًا وَخَرَجَتْ أُمُّ كُلثُومٍ بِنْتُ عَقْبَةَ امْرَأَتُهُ إِلَى الْمَسْجِدِ لِتَسْتَعِينَ بِمَا أَمَرَتْ أَنْ تَسْتَعِينَ بِهِ مِنَ الصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ فَلَبِثُوا سَاعَةً وَهُوَ فِي غَشِيَّتِهِ ثُمَّ أَفَاقَ فَكَانَ أَوَّلُ مَا تَكَلَّمَ بِهِ أَنْ كَبَّرَ، فَكَثَّرَ أَهْلُ الْبَيْتِ، وَمَنْ يَلِيهِمْ، ثُمَّ قَالَ لَهُمْ: غُشِيَّ عَلَيَّ؟ فَقَالُوا: نَعَمْ، فَقَالَ: صَدَقْتُمْ، إِنَّهُ انْطَلَقَ بِي رَجُلَانِ أَحَدُهُمَا فِيهِ شِدَّةٌ وَفَظَاطَةٌ، فَقَالَا: انْطَلِقْ نُحَاكِمُكَ إِلَى الْعَزِيزِ الْأَمِينِ، فَانْطَلَقَا بِي حَتَّى لَقِيَا رَجُلًا، فَقَالَ: أَيْنَ تَذْهَبَانِ بِهِذَا؟ فَقَالَا: نُحَاكِمُهُ إِلَى الْعَزِيزِ الْأَمِينِ، قَالَ: ارْجِعَا، فَإِنَّهُ مِنَ الَّذِي كَتَبَ اللَّهُ لَهُمُ السَّعَادَةَ، وَالْمَغْفِرَةَ، فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِهِمْ، وَأَنَّهُ سَيَمْتَعُ بِهِ ثَبُوهُ إِلَى مَا شَاءَ اللَّهُ، فَعَاشَ بَعْدَ ذَلِكَ شَهْرًا، ثُمَّ تُوُفِّيَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ.

قُلْتُ: وَفِي هَذَا تَصَدِيقُ النَّبِيِّ ﷺ فِيمَا شَهِدَ بِهِ لِعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ فِي حَيَاتِهِ بِالْجَنَّةِ.

İbrâhîm b. Abdurrahman b. Avf bildiriyor: Abdurrahman b. Avf'ın ağrısı arttığı gece baygınlık geçirince öldüğünü zannettiler ve yanından kalkıp onu bir giysiyle örttüler. Hanımı Ümmü Gülsüm binti Ukbe yardım almak için Mescid'e çıktı. Abdurrahman bir müddet baygın kalıp kendine gelince ilk söylediği şey tekbir getirmek oldu. O tekbir getirince ev halkı ve arkalarında olanlar da tekbir getirdiler. Sonra Abdurrahman: “Bayıldım mı?” diye sorunca: “Evet” cevabını verdiler. Abdurrahman onlara şöyle dedi: “Doğru söylediniz. Biri sert ve kaba olan iki adam beni götürdüler ve: «Seni Azîz ve Emînin huzurunda muhakeme etmemiz için yürü» dediler. onlara: «Geri

¹ Ahmed, Müsne'd (4/172).

dönün. Bu kişi Allah'ın kendisine saadet ve mağfireti henüz annelerinin kamındayken yazdığı kişilerdendir» denildi. Abdurrahman çocuklarıyla bir müddet daha yaşadı ve bir ay sonra vefat etti.¹

Derim ki: Resûlullah'ın (salallahu alehî ve sellem) Abdurrahman'ın henüz hayattayken cennetlik olduğunu söylemesiyle ilgili rivayet bu hadise şahitlik etmektedir.

بَابُ مَا قِيلَ لِعَبْدِ اللَّهِ ابْنِ رَوَاحَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي غَشِيَّتِهِ

Abdullah b. Revâha Baygınken Kendisine Söylenen Şey

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الصُّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَرْزِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو حُدَيْفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ، عَنْ حُصَيْنٍ، عَنْ غَابِرٍ عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ، قَالَ: أَغْمِيَ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَوَاحَةَ فَجَعَلَتْ أُخْتُهُ عَمْرَةَ تَبْكِي وَتَقُولُ: وَاجْبِلَاهُ! وَاعْضُدَاهُ! فَقَالَ ابْنُ رَوَاحَةَ حِينَ أَفَاقَ: مَا قُلْتَ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا قِيلَ لِي: أَنْتَ كَذَلِكُ، فَهَنَانًا عَنِ الْبُكَاءِ عَلَيْهِ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ: مُحَمَّدِ بْنِ فَضِيلٍ، وَعَبَّاسٍ، عَنْ حُصَيْنٍ.

Nu'mân b. Beşîr der ki: Abdullah b. Revâha bayılınca kız kardeşi Amra ağlayarak: "Vah benim dağım, vah benim dayanağım" demeye başladı. Abdullah b. Revâha ayılınca: "Bana söylediğin her şey için bana: «Sen işte böylesin» denildi" diyerek ona ağlamamızı yasakladı.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Muhammed b. Fudayl ve Abser kanalıyla Husayn'dan rivayet etmiştir.²

¹ Hâkim, *Müstedrek* (3/3077).

² Buhârî, *megâzi* 44 (4267).

بَابُ مَا جَاءَ فِي رُؤْيَا النَّبِيِّ ﷺ فِي الْمَنَامِ

Rüyada Resûlullah'ı (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) Görmek

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، وَأَبُو زَكْرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُرَكِّي، قَالَا: [حَدَّثَنَا] أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَغْفُوبَ أَخْبَرَنَا بَخْرُ بْنُ نَصْرِ الْخَوْلَاطِي، أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يُونُسُ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو نُلَيْمَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ رَأَى فِي الْمَنَامِ، فَسَيَّرَنِي فِي الْيَقَظَةِ، أَوْ لَكَائِمًا رَأَى فِي الْيَقَظَةِ، وَلَا يَتَمَثَّلُ الشَّيْطَانُ بِي .

وَقَالَ أَبُو سَلَمَةَ: قَالَ أَبُو قَتَادَةَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ رَأَى فَقَدْ رَأَى الْحَقَّ» .

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vealeem): *“Beni rüyasında gören, uyanık halde de görecektir – veya sanki uyanikken görmüş gibidir- Çünkü şeytan benim suretimde görünemez”* buyurdu.¹

Ebû Katâde'nin bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vealeem): *“Beni (rüyada) gören gerçekten (benim sûretim) görmüştür”* buyurdu.²

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي نَصْرِ الدَّارُورِدِيُّ بِمَرْوٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْمُؤَجِّجِ قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدَانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، عَنْ يُونُسَ عَنِ الزُّهْرِيِّ فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ، وَذَكَرَ حَدِيثَ أَبِي قَتَادَةَ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَبْدَانَ دُونَ حَدِيثِ أَبِي قَتَادَةَ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي الطَّاهِرِ وَحَرَمَةَ عَنْ بَن وَهْبٍ، وَذَكَرَ حَدِيثَ أَبِي قَتَادَةَ، وَأَشَارَ إِلَيْهِ الْبُخَارِيُّ [دُونَ الرَّوَايَةِ] ، وَرَوَاهُ مِنْ حَدِيثِ الزُّنَيْدِيِّ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ

Başka bir kanalla Ebû Hureyre ile Ebû Katâde'nin hadisi aktarılmıştır. Buhârî bunu *Sahîh*'te Abdân'dan, Ebû Katâde'nin hadisini zikretmeden nakletmiştir. Müslim ise Ebu't-Tâhir ve Harmele kanalıyla İbn Vehb'den, Ebû Katâde'nin hadisini zikrederek nakletmiştir. Buhârî ise Ebû Katâde'nin ilavesini zikretmeden Zübeydî kanalıyla İbn Şihâb'dan rivayet etmiştir.

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، [قَالَ: حَدَّثَنَا] مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ بْنِ هَالِي [قَالَ حَدَّثَنَا] الشَّرِيفُ بْنُ خَزِيمَةَ، [قَالَ: حَدَّثَنَا] الْمُعَلَّى بْنُ أَسَدٍ الْعَمِّي، [قَالَ: حَدَّثَنَا] عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ الْمُخْتَارِ، [قَالَ: حَدَّثَنَا] ثَابِتُ

¹ Buhârî, *ta'bîr* 10 (6993) ve Müslim, *rüya* (1).

² Buhârî (6996).

عَنْ أَنَسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَنْ رَأَى فِي الْمَنَامِ، فَقَدْ رَأَى. فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَتَخَيَّلُ بِي، وَرُؤْيَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النَّبُوءَةِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُعَلَّى بْنِ أَسَدٍ. وَرَوَاهُ أَيْضًا جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيُّ، وَأَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ فِي رُؤْيَا النَّبِيِّ ﷺ فِي الْمَنَامِ

Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (salallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: "Beni rüyasında gören gerçekten görmüş gibidir. Çünkü şeytan benim suretimde görünemez. Müminin rüyası peygamberliğin kırk altı bölümünden bir bölümdür."¹

Buhârî bunu *Sahîh*'te Muallâ b. Esed'den rivayet etmiştir.

Cabir b. Abdillâh el-Ensârî ve Ebû Saîd el-Hudrî de bunu Resûlullah'ı (salallahu aleyhi vesellem) rüyada görmek konusunda rivayet etmiştir.²

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، مِنْ [أَصْلِي] كِتَابِهِ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ الْخَارِثِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ حَمْزَةَ، أَخْبَرَنَا سَالِمٌ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ عُمَرُ ابْنُ الْخَطَّابِ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي الْمَنَامِ، فَرَأَيْتُهُ لَا يَنْظُرُنِي، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ [مَا شَأْنِي؟ فَالتَفَتَ] إِلَيَّ. فَقَالَ: أَلَسْتَ الْمُقْبِلَ وَأَنْتَ صَائِمٌ؟ قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ. لَا أَقْبِلُ وَأَنَا صَائِمٌ [امْرَأَةٌ مَا بَقِيَتْ].

Ömer b. el-Hattâb der ki: Rüyamda Resûlullah'ı (salallahu aleyhi vesellem) gördüm, bana bakmıyordu. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Ne yaptım ki bana bakmıyorsun?" diye sorduğumda: "Oruçluyken (hanımını) öpen sen değil misin?" karşılığını verdi. Canım elinde olana yemin ederim ki, artık hayatım boyunca oruçluyken hiçbir hanımı(mı) öpmem.

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، وَأَبُو بَكْرِ الْفَارِسِيُّ، قَالَا: أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو بْنُ مَطَرٍ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ عَلِيٍّ [الذُّهْلِيُّ] أَخْبَرَنَا يَحْيَى، أَخْبَرَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ مَالِكٍ قَالَ: أَصَابَ النَّاسَ

¹ Buhârî, *ta'bîr* 10 (6993) ve Müslim, *rüya* (1).

² Buhârî, *ta'bîr* 10 (6994).

فَحَطَّ فِي زَمَانٍ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، فَجَاءَ رَجُلٌ إِلَى قَبْرِ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ: اسْتَسْقِ اللَّهَ لِأَمَّتِكَ فَإِنَّهُمْ قَدْ هَلَكُوا، فَأَتَاهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي الْمَنَامِ، فَقَالَ أَتَيْتَ عُمَرَ، فَأَقْرَبْتَهُ السَّلَامَ، وَأَخْبَرْتَهُ أَنَّكُمْ مُسْقُونَ. وَقُلْ لَهُ: عَلَيْكَ الْكَيْسُ الْكَيْسُ. فَأَتَى الرَّجُلُ عُمَرَ، فَأَخْبَرْتَهُ، فَكَى عُمَرُ ثُمَّ قَالَ: يَا رَبُّ مَا آلُو إِلَّا مَا عَجَزْتُ عَنْهُ.

Mâlik der ki: Hz. Ömer devrinde halk kıtlığa maruz kalmıştı. Bir adam Resûlullah'ın (ﷺ) kabrine gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! Ümmetin için Allah'tan yağmur dile. Zira onlar helak oldular!" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (ﷺ) adama rüyasında şöyle buyurdu: "Ömer'e git, ona selam söyle, halkın suya kavuşacağını haber ver ve ona şöyle de: «Sana civanmertlik gerek, sana civanmertlik gerek»." Adam gelip Hz. Ömer'e anlatınca, Ömer ağladı ve "Ya Rab! Yapmaktan aciz kaldığım yere kadar yapabilirim" dedi.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ حَمَّادٍ الْقَدْلُ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، أَخْبَرَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا وَهْبُ بْنُ خَالِدٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عُلْفَةَ، مَوْلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ- قَالَ: أَخْبَرَنَا كَثِيرُ بْنُ الصَّلْتِ، قَالَ: أَغْفَى عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ فِي الْيَوْمِ الَّذِي قُتِلَ فِيهِ، فَاسْتَيْقَظَ، فَقَالَ: لَوْلَا أَن يَقُولُ النَّاسُ تَمَنَّى عُثْمَانُ أَمْنِيَّةً لَحَدَّثْتُكُمْ، قَالَ: قُلْنَا أَصْلَحَكَ اللَّهُ حَدَّثْنَا فَلَسْنَا نَقُولُ مَا يَقُولُ النَّاسُ، فَقَالَ: إِنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي مَنَامِي هَذَا، فَقَالَ: إِنَّكَ شَاهِدٌ مَعَنَا الْجُمُعَةَ .

Kesîr b. es-Salt der ki: Osmân b. Affân öldürüldüğü gün uyuyup uyanınca: "Eğer halk: «Osmân bir kuruntuda bulundu» demeselerdi, size bir şey anlatacaktım" dedi. Biz de kendisine: "Allah seni ıslah etsin, anlat. Biz başkalarının dediğini söylemeyiz" karşılığını verince şöyle dedi: "Ben rüyamda Resûlullah'ı (ﷺ) gördüm. Bana: «Bizimle birlikte cuma namazında bulunacaksın» buyurdu."¹

وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ خُزَيْمٍ، أَخْبَرَنَا جَرِيرٌ، عَنْ بَغْلَى، عَنْ نَافِعٍ أَنَّ عُثْمَانَ ﷺ، رَأَى النَّبِيَّ ﷺ فِي مَنَامِهِ فِي اللَّيْلَةِ الَّتِي قُتِلَ فِي صَبِيحَتِهَا، فَقَالَ: يَا عُثْمَانُ أَفِطِرُ عِنْدَنَا اللَّيْلَةَ، فَقُتِلَ، وَهُوَ صَائِمٌ.

¹ Heysemî, Mecma (7/232).

وَرُويَتْ هَذِهِ الرُّؤْيَا مِنْ أَوْجِهٍ كَثِيرَةٍ مَوْضِعُهَا كِتَابُ الْفَضَائِلِ.

Nâfi'nin bildirdiğine göre Hz. Osmân öldürüldüğü sabahın gecesinde rüyasında Resûlullah'ın (ﷺ) kendisine: “*Ey Osmân! Bu gece bizim yanımızda iftar et*” dediğini gördü. Hz. Osmân oruçluyken öldürüldü.

Bu rüya *Fadâil* kitabında farklı yollarla nakledilmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الصَّغَرِ، [قَالَ حَدَّثَنَا] يَشْرُ بْنُ مُوسَى الْأَسَدِيِّ، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُوسَى الْأَنْبِيبِ، أَخْبَرَنَا حَمَّادٌ، عَنْ غَمَّارِ بْنِ أَبِي غَمَّارٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِيمَا بَرَى النَّائِمُ بَصَفَ النَّهَارِ، أَشْعَثَ أَغْبَرَ، فِي يَدِهِ قَارُورَةٌ، فِيهَا دَمٌ، فَقُلْتُ يَا أَبَايَ أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا هَذِهِ؟ قَالَ: هَذَا دَمُ الْحُسَيْنِ وَأَصْحَابِهِ، لَمْ أَزَلْ أَلْقِطُهُ مُنْذُ الْيَوْمِ. قَالَ: فَأَخْصُوا ذَلِكَ الْيَوْمَ فَوَجِدَ قَدْ قُتِلَ ذَلِكَ الْيَوْمَ.

Abdullah b. Abbâs der ki: Gün ortasında Resûlullah'ı (ﷺ) rüyamda saçı başı darmadağın ve toz içinde, elinde içinde kan olan bir şeyle gördüm. Ona: “Anam babam sana feda olsun, ey Allah'ın Resûlü! Bu nedir?” diye sorunca: «*Hüseyin ile arkadaşlarının kanı! Bu kanı bugüne kadar arayıp duruyordum*» karşılığını verdi.”¹

Ravi Ammâr der ki: “(İbn Abbâs'ın bahsettiği) söz konusu o günü aklımızda tuttuk. Hüseyin'in de aynı günde öldürüldüğünü anladık.”

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْمُقَرِّيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو عَيْسَى التِّرْمِذِيُّ أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ الْأَشْجِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو خَالِدٍ الْأَخْمَرُ قَالَ: حَدَّثَنَا رَزِيقٌ قَالَ: حَدَّثَنِي سَلَمَى قَالَتْ: دَخَلْتُ عَلَى أُمِّ سَلَمَةَ وَهِيَ تَبْكِي فَقُلْتُ مَا يُبْكِيكِ؟ قَالَتْ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي الْمَنَامِ، وَعَلَى رَأْسِهِ وَلَحِيهِ التُّرَابُ، فَقُلْتُ: مَا لِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: شَهِدْتُ قَتْلَ الْحُسَيْنِ آنِفًا.

الْأَخْبَارُ فِي رُؤْيَا النَّبِيِّ ﷺ [فِي الْمَنَامِ] كَثِيرَةٌ، وَبِذِكْرِهَا يَطُولُ الْكِتَابُ، وَفِيمَا ذَكَرْنَا بَيَانٌ مَا قَصَدْنَا بِهِذَا الْبَابِ وَبِاللَّهِ التَّوْفِيقُ.

Selmâ der ki: Ağlamakta olan Ümmü Seleme'nin yanına girip: “Neden ağlıyorsun?” diye sorunca şöyle cevap verdi: Resûlullah'ı (ﷺ)

¹ Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* de (9/193-194) zikretmiş ve: “Ahmed ve Taberânî rivayet ettiler. Ahmed'in ravileri *Sahih*'in ravileridir” demiştir.

rüyamda gördüm. Başında ve sakalında toprak vardı. Ona: "Neyin var, ey Allah'ın Resûlü?" diye sorunca: *"Az önce Hüseyin'in öldürölüşüne şahit oldum"* cevabını verdi.

Resûlullah'ı (salallahu aleyhi ve sellem) rüyada görmekle ilgili rivayetler çoktur ve hepsini zikretmek kitabın uzamasına sebep olur. Burada zikrettiğimiz rivayetlerle maksat hasıl olmuştur.

جُمَاعُ أَبْوَابِ كَيْفِيَّةِ نَزُولِ الْوَحْيِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَظُهُورِ آثَارِهِ عَلَى وَجْهِهِ، وَمَنْ رَأَى جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ مِنْ أَصْحَابِهِ، وَغَيْرِ ذَلِكَ مِنْ دَلَائِلِ النُّبُوَّةِ، وَآثَارِ الصَّدَقِ فِيَمَا جَاءَ بِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ﷻ

RESÛLULLAH'A (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) VAHYİN İNİŞ ŞEKLİ, VAHYİN GELDİĞİNİN RESÛLULLAH'IN (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) YÜZÜNDEN BELLİ OLMASI, CİBRİL'İ GÖREN SAHABİLER VE RESÛLULLAH'IN (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) PEYGAMBERLİĞİNE İŞARET EDEN BAŞKA ŞEYLERE DAİR BÖLÜMLER

بَابُ كَيْفَ كَانَ يَأْتِيهِ الْوَحْيُ وَكَيْفَ كَانَ يَكُونُ عِنْدَ نَزُولِهِ، وَمَا ظَهَرَ لِأَصْحَابِهِ فِي ذَلِكَ مِنْ آثَارِ الصَّدَقِ

Resûlullah'a (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) Vahyin Geliş Şekli, Vahiy Anında Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) Durumu ve Sahabenin Bu Konuda Gördükleri

أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ الْحَسَنِ الْقَدْلُ، قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْمَرْكِيُّ، أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ الْبُوشَنجِيُّ، أَخْبَرَنَا ابْنُ بُكَيْرٍ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ: أَنَّ الْحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! كَيْفَ يَأْتِيكَ الْوَحْيُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: يَأْتِينِي أحيانًا فِي مِثْلِ صَلَاحَةِ الْجَرَسِ، وَهُوَ أَشَدُّ عَلَيَّ، فَيَقْصِمُ عَنِّي وَقَدْ وَعَيْتُ مَا قَالَ: وَأحيانًا يَتَمَثَّلُ لِي الْمَلَكُ رَجُلًا، فَيُكَلِّمُنِي، وَأَعْيِي مَا يَقُولُ، قَالَتْ عَائِشَةُ: وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ يَنْزِلُ عَلَيْهِ الْوَحْيُ، فِي الْيَوْمِ الشَّدِيدِ الْبَرْدِ، فَيَقْصِمُ عَنْهُ، وَإِنْ جَبِينَهُ لَيَنْفَصِّدُ عَرَقًا.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يُوسُفَ، عَنْ مَالِكٍ. وَأَخْبَرَنَا مِنْ أَوْجُهٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ

Hiz. Âişe'nin bildirdiğine göre Hâris b. Hişâm Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Allah'ın Resûlü! Vahiy sana nasıl geliyor?" diye sorunca Hiz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona şöyle cevap verdi: *"Bazen çingirak sesi gibi gelir ki en şiddetli gelme şekli budur. Ben de o hal geçtiği zaman söylediklerini ezberlerim. Bazen de bana bir insan suretinde gelir. Benimle konuşarak bu vahiy aktarır ve ben bunu iyice öğrenirim."* Hiz. Âişe der ki: "Soğuk bir günde kendisine vahyin inişine şahit oldum. Vahiy inme durumu geçtiğinde o soğuğa rağmen alnından terler akıyordu."¹

Buhârî bunu *Sahîh*'te Abdullah b. Yûsuf kanalıyla Mâlik'ten rivayet etmiştir. Başka yollarla da Hişâm b. Urve'den aktarmıştır.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدٍ بْنُ أَبِي غَمْرٍو قَالَا: أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَغْفُوبَ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَشْكِيْبُ أَبُو عَلِيٍّ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الزِّنَادِ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ: إِنْ كَانَ لِيُوحَى إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَهُوَ عَلَى نَاقَتِهِ، فَتَضَرِبُ عَلَى جِرَانِهَا مِنْ ثِقَلِ مَا يُوحَى إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَإِنْ كَانَ جَبِينُهُ لَيَطْفُ بِالْعَرَقِ فِي الْيَوْمِ الشَّالِي، إِذَا أُوحَى اللَّهُ إِلَيْهِ. تَابَعَهُ مَعْمَرٌ عَنْ هِشَامِ فِي أُوْلِهِ .

Hiz. Âişe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) devesinin üzerindeyken kendisine vahiy gelirdi ve deve vahyin ağırlığından dolayı boynunu ileri uzatırdı (ve yürüyemeyip dururdu). Allah kendisine vahiy indirirken soğuk bir günde olsa bile çok terlerdi." Ma'mer, Hişâm'a hadisin ilk kısmına mutabaat etmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، أَخْبَرَنَا مُوسَى بْنُ الْحَسَنِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بَكْرِ السُّهْمِيُّ، أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عُرْوَةَ عَنْ قَتَادَةَ. (ح) وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَهْلٍ بْنُ زَيْدٍ الْقَطَانِ، أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ الْخَرَبِيُّ، أَخْبَرَنَا عَفَّانُ، أَخْبَرَنَا حَمَّادُ، أَخْبَرَنَا قَتَادَةُ، وَحُمَيْدُ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ جِطَّانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الرَّقَاشِيِّ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا نَزَلَ عَلَيْهِ الْوَحْيُ كَرِبَ، وَتَرَبَّدَ وَجْهُهُ- وَفِي رِوَايَةِ ابْنِ أَبِي عُرْوَةَ- كَرِبَ لِذَلِكَ، وَتَرَبَّدَ وَجْهُهُ.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ أَبِي عُرْوَةَ .

Ubâde b. es-Sâmit der ki: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) vahiy indiği sırada durumun ağırlığından dolayı sıkılır ve yüzünün rengi bembeyaz olurdu."

¹ Buhârî, *bed'ul-vahiy* (2) ve Müslim, *fadâil* 23 (87).

Müslim bunu *Sahîh*'te İbn Ebî Arûbe'den rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ يَعْقُوبَ بْنِ يُوْسُفَ الْقُدْلُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، أَخْبَرَنَا زَيْدُ بْنُ الْخَنَابِ، قَالَ: حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ ثَابِتِ الْبُنَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَجَاحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَوْحِيَ إِلَيْهِ، لَمْ يَسْتَطِعْ أَحَدٌ مِنَّا يَرْفَعُ طَرْفَهُ إِلَيْهِ، حَتَّى يَنْقُضِيَ الْوَحْيَ.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الْحَدِيثِ الطَّوِيلِ. فِي فَتْحِ مَكَّةَ.

Ebû Hureyre der ki: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) vahiy gelirken, vahyin gelişi bitene kadar hiçbirimiz başını kaldırıp ona bakamazdık."

Müslim bunu *Sahîh*'te Mekke'nin fethi konusunda uzun bir şekilde rivayet etmiştir.²

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالَ: أَخْبَرَنَا حَاجِبُ بْنُ أَحْمَدَ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَادٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ. (ح) وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْقُطَيْبِيُّ، قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَنَّ يُونُسَ بْنَ سُلَيْمٍ، قَالَ: أَمْلَى عَلَيَّ يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ الْأَنْطَلِيُّ - صَاحِبُ أُنْثَلَةَ - عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ الْقَارِئِ. قَالَ: سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ يَقُولُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا نَزَلَ عَلَيْهِ الْوَحْيُ، يُسْمَعُ عِنْدَهُ دَوِيٌّ كَدَوِيِّ النَّحْلِ. وَذَكَرَ الْحَدِيثَ.

وَفِي حَدِيثِ أَبِي بَكْرِ سَمِعَ عِنْدَ وَجْهِهِ كَدَوِيِّ النحل .

Ömer b. el-Hattâb der ki: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) vahiy inerken arı uğultusu gibi bir ses işitilirdi."

Ebû Bekr'in (Ahmed b. Hasan el-Kâdî'nın) rivayeti: "...Yüzünün yanında an uğultusu gibi bir ses işitilirdi" şeklindedir.³

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ قُتَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِي عَائِشَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي

¹ Müslim, *fadâil* 23 (88), *hudûd* 3 (13) ve Ahmed, *Müsned* (5/317, 318, 331, 337).

² Müslim, *cihad* 31 (84).

³ Ahmed, *Müsned* (1/34) ve Tirmizi (4/151-152). Bakın: İbn Kesîr, *el-Bidâye* (3/21);

قَوْلِهِ ﷻ لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ ۖ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ، إِذَا نَزَلَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِالْوَحْيِ كَانَ يُحَرِّكُ بِهِ شَفَتَيْهِ، فَيَسْتَدُ عَلَيْهِ، وَكَانَ ذَلِكَ مِمَّا يُعْرَفُ مِنْهُ فَأَنْزَلَ اللَّهُ ﷻ لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ ۖ قَالَ: مَتَعَجَّلَ بِأَخْذِهِ. [إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ، أَيْ عَلَيْنَا أَنْ نَجْمَعَهُ فِي صَدْرِكَ، وَقُرْآنَهُ فَنَقْرَأَهُ فَإِذَا قَرَأْنَاهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ، قَالَ: إِذَا قَرَأْنَاهُ أَنْزَلْنَاهُ فَاسْتَمِعْ لَهُ إِنَّا عَلَيْنَا بَيَانَهُ أَنْ تَبَيِّنَهُ بِلِسَانِكَ فَكَانَ إِذَا أَتَاهُ جِبْرِيلُ، أَطْرَقَ فَإِذَا ذَهَبَ قَرَأَهُ كَمَا وَعَدَهُ اللَّهُ ﷻ].

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ قُتَيْبَةَ، عَنْ جَرِيرٍ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ.

İbn Abbâs: “Onu çarçabuk almak için dilini kımıldatma”¹ âyetini açıklarken şöyle dedi: “Cibril vahiyle indiği zaman Resûlullah (ﷺ) onu hemen okumaya çalışır ve bu ona zor gelirdi. Bunun üzerine: “Onu çarçabuk almak için dilini kımıldatma”² âyeti nazil oldu. Yani, inen vahyi senin kalbine biz yerleştirecek ve onu sana okutacağız. Sana okuduğumuz zaman sus ve sadece dinle. Onu senin dilinle açıklamak ta bize aittir, denilmiştir. Bunun içindir ki daha sonraları Cebrâîl vahiyle geldiği zaman Hz. Peygamber (ﷺ) susup dinler, Cebrâîl gittiği zaman da Yüce Allah’ın kendisine vaad ettiği gibi indiği şekliyle okurdu.

Buhârî bunu *Sahîh*’te Kuteybe kanalıyla Cerîr’den ve Müslim ise Ebû Bekr b. Ebî Şeybe’den rivayet etmiştir.³

¹ Kıyâmet Sur. 16

² Kıyâmet Sur. 16

³ Buhârî, *vahiy* 1 (4) ve *tevhid* 9 (187), Müslim, *salât* 32 (148), *iman* 1(139) ve Ahmed, *Müsned* (6/232).

بَابُ فَتُورِ الْوَحْيِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فَتْرَةٌ حَتَّى شَقَّ عَلَيْهِ وَأَحْزَنَهُ، وَظَهَرَتْ عَلَيْهِ آثَارُ ذَلِكَ، وَنَزَلَ قَوْلُهُ ﷻ وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَىٰ . وَمَا جَاءَ فِي قَوْلِهِ، وَمَا نَتَنَزَّلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ . وَقَوْلِهِ: ﴿أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ﴾ إِلَى قَوْلِهِ ﴿وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ﴾

Vahyin Bir Müddet Kesilmesi ve; "Kuşluk vaktine and olsun; Sükun erdiği zaman geceye and olsun ki, Rabbin seni ne bıraktı ve ne de sana darıldı"¹, "...Biz ancak Rabbinin buyruğu ile ineriz..."², "Senin gönlünü açmadık mı? Belini büken yükünü üzerinden almadık mı? Senin şanını yükseltmedik mi?"³ Âyetleri

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ غَالِبٍ الْخَوَارِزْمِيُّ بِغَدَادَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَمْدَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ الْأَسْوَدِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ جُنْدُبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: اخْتَبَسَ جِبْرِيلُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتْ امْرَأَةٌ مِنْ قُرَيْشٍ: قَدْ أَبْطَأَ عَلَيْهِ شَيْطَانُهُ. فَتَرَلْتُ: ﴿وَالضُّحَى، وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى، مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى﴾ .
رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَثِيرٍ .

Cundub b. Abdillâh der ki: Cebrâîl'in Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gelmesi gecikince Kureyş'ten bir kadın: "Şeytanı ona gelmekte gecikti" dedi. Bunun üzerine: "Andolsun kuşluk vaktine ve sükûna erdiğinde geceye ki Rabbin seni bırakmadı ve sana darılmadı"⁴ âyetleri indi.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Muhammed b. Kesîr'den rivayet etmiştir.⁵

¹ Duhâ Sur. 1-3

² Meryem Sur. 64

³ İnşirâh Sur. 1-3

⁴ Duhâ Sur. 1-3

⁵ Buhârî, *teheccüd* (1125).

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ بْنِ خَفْصٍ، بْنُ الْخَمَامِيِّ الْمُقَرَّبِيُّ بَغْدَادَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو غَمْرٍو عُمَرَانُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ بِشِيرِ الشَّقَطِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يُونُسَ، قَالَ: حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَسْوَدُ بْنُ قَيْسٍ، عَنْ جُنْدُبِ بْنِ سُفْيَانَ، قَالَ: اشْتَكَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِبَلَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةٍ فَجَاءَتْهُ. امْرَأَةٌ، فَقَالَتْ: يَا مُحَمَّدُ إِنِّي أَرْجُو أَنْ يَكُونَ شَيْطَانُكَ قَدْ تَرَكَكَ، لَمْ أَرَهُ قَرِيبَكَ مُنْذُ لِبَلَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثٍ. فَأَنْزَلَ اللَّهُ ﷻ وَالضُّحَى، وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ يُونُسَ، وَأَخْرَجَهُ مِنْ وَجْهِ آخَرَ عَنْ زُهَيْرٍ

Cundub b. Süfyân der ki: Resûlullah (ﷺ) iki veya üç gün hasta kalınca kadının biri gelip: "Ey Muhammed! Şeytanının seni terk etmiş olmasını umarım, zira iki veya üç gündür yanına yaklaştığını görmedim" dedi. Bunun üzerine Yüce Allah: **"Andolsun kuşluk vaktine ve sükûna erdiğinde geceye ki Rabbin seni bırakmadı ve sana darılmadı"**¹ âyetlerini indirdi.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Ahmed b. Yûnus'tan, başka bir yolla da Züheyr'den rivayet etmiştir.²

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ خَدِيجَةَ أَنَّهَا قَالَتْ: لَمَّا أَبْطَأَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الْوَحْيُ، جَزَعَ مِنْ ذَلِكَ جَزَعًا شَدِيدًا فَقُلْتُ لَهُ مِمَّا رَأَيْتُ مِنْ جَزَعِهِ: لَقَدْ قَلَاكَ رَبُّكَ مِمَّا يَرَى مِنْ جَزَعِكَ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: هَذَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى. قُلْتُ: فِي هَذَا الْإِسْنَادِ انْقِطَاعٌ فَإِنْ صَحَّ فَقَوْلُ خَدِيجَةَ يَكُونُ عَلَى طَرِيقِ السُّؤَالِ أَوْ الْإِهْتِمَامِ بِهِ]

Hişâm b. Urve'nin babasından bildirdiğine göre Hz. Hatice, Resûlullah'a (ﷺ) vahiy gelmekte gecikince bundan çok endişelendi. Diyor ki: Ben onun endişesini görünce: "Rabbin senin endişeni görünce seni bıraktı"

¹ Duhâ Sur. 1-3

² Buhârî, *tefsir* (4950).

dedim. Bunun üzerine: “...Rabbini seni bırakmadı ve sana darılmadı”¹ âyetleri indi.

Hadisin isnâdında kopukluk vardır. Eğer hadis sahihse Hz. Hatice bu sözü Resûlullah’a (sallallahu aleyhi vesellem) soru olarak (bıraktı mı?) sormuştur veya ona verdiği önemden dolayı endişelenip böyle demiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيه، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدٍ بْنُ بِلَالٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ أَبِي عِيْنِ الدَّرَانِجَرْدِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عُثَيْبٍ الطَّنَافِئِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ ذَرٍّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِحَبِيرِ بْنِ مَالٍ: مَا يَمْنَعُكَ أَنْ تَزُورَنَا أَكْثَرَ، مِمَّا تَزُورُنَا. فَتَرَلْتُ: «وَمَا نَنْتَرُلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ» إِلَى آخِرِ الْآيَةِ.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِطُ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْبَغَوِيُّ بِتَفْصِيلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْهَيْثَمِ الْبَزَّازُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ ذَرٍّ قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ ذَرٍّ، فَذَكَرَهُ بِإِسْنَادِهِ نَحْوَهُ.

İbn Abbâs dedi ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Cibrîl’e: “Neden bizi daha çok ziyaret etmiyorsun?” diye sorunca, “...Biz ancak Rabbinin buyruğu ile inersiniz...”² âyeti nazil oldu.

Bu hadis başka bir kanalla da nakledilmiştir.

Buhârî *Sahih*’te Ebû Nuaym’dan, Ömer b. Zer’den aynı mânâda bir rivayette bulunmuştur.³

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِطُ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ كَامِلٍ الْقَاضِي، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ الْجَمَّالُ، قَالَ: حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَانُ، عَنْ الْأَوْرَاعِيِّ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عُثَيْبٍ اللَّهِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: رَأَيْتُ مَا هُوَ مَفْتُوحٌ عَلَى أُمَّتِي بَعْدِي، كَفَرًا كَفَرًا فَتَرَلْتَنِي ذَلِكَ. فَتَرَلْتُ: «وَالضُّحَى»، وَاللَّيْلُ إِذَا سَجَى، مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى» إِلَى قَوْلِهِ «وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَى». قَالَ: أُعْطِيَ آلُفَ قَصْرِ مِنْ لَوْلُو، تُرَابُهَا الْمِسْكُ، فِي

¹ Duhâ Sur. 1-3

² Meryem Sur. 64

³ Buhârî 6 (224), Müslim, *tefsir* (2312) ve Ahmed, *Müsned* (3/236).

كُلِّ قَصْرٍ مَا يَنْبَغِي لَهُ.. قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: سَمِعْتُ أَبَا عَلِيٍّ الْحَافِظَ يَقُولُ: لَمْ يُحَدِّثْ بِهِ عَنِ الثَّوْرِيِّ غَيْرُ قَبِيصَةَ. وَرَوَاهُ يَحْيَى بْنُ الْيَمَانِ: عَنِ الثَّوْرِيِّ، فَوَقَّعَهُ.

قُلْتُ: رَوَاهُ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ أَيُّوبَ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ عَنْ سُفْيَانَ مَرْفُوعًا.

Ali b. Abdillâh b. Abbâs'ın babasından bildirdiğine göre Resûlullah (ﷺ) şöyle buyurdu: *"Benden sonra ümmetimin fethedeceği yerler bana köy köy gösterildi de çok sevindim"* buyurunca, Yüce Allah: *"Andolsun kuşluk vaktine ve sükûna erdiğinde geceye ki Rabbin seni bırakmadı ve sana darılmadı... Rabbin şüphesiz sana verecek ve sen de hoşnut olacaksın"*¹ âyetlerini indirdi. Yüce Allah Cennette ona inciden yapılmış, toprağı miskten olan bin tane saray verdi. Her sarayda da ona yaraşır şekilde eşler ile hizmetçiler ihsan etti.

Ebû Abdillâh der ki: Ebû Ali el-Hâfız şöyle dedi: Bu hadisi Sevrî'den sadece Kabîsa nakletmiştir. Yahyâ b. el-Yemân ise bunu Sevrî'den mevkûf olarak aktarmıştır.

Derim ki: Ahmed b. Muhammed b. Eyyûb bunu İbrâhîm b. Sa'd kanalıyla Süfyân'dan merfû olarak nakletmiştir.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ بْنُ يُوسُفَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هَانِيٍّ التَّيْسَابُورِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، عَنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ عُبَيْدٍ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فَذَكَرَهُ مُرْسَلًا.

Bu hadis başka bir kanalla Ali b. Ubeydillâh b. Abbâs'tan mürsel olarak nakledilmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عَلِيٍّ بْنِ رَبَاحٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ: كُنْتُ عِنْدَ مَسْلَمَةَ ابْنِ مَخْلَدٍ الْأَنْصَارِيِّ، وَهُوَ يَوْمُئِذٍ، عَلَى مِصْرَ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ جَالِسٌ مَعَهُ فَتَمَثَّلَ مَسْلَمَةُ بَيْتٍ مِنْ شَجَرِ أَبِي طَالِبٍ، فَقَالَ: لَوْ أَنَّ أَبَا طَالِبٍ رَأَى مَا نَحْنُ فِيهِ الْيَوْمَ مِنْ نِعْمَةِ اللَّهِ وَكَرَامَتِهِ، لَعَلِمَ أَنَّ ابْنَ أَخِيهِ سَيِّدٌ قَدْ جَاءَ بِخَيْرٍ كَثِيرٍ.

¹ Duhâ Sur. 1-5

فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو: وَيَوْمَئِذٍ قَدْ كَانَ سَيِّدًا كَرِيمًا قَدْ جَاءَ بِخَيْرٍ كَثِيرٍ. فَقَالَ مَسْلَمَةُ: أَلَمْ يَقُلِ اللَّهُ ﷻ «أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَى وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَى، وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَى». فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو: أَمَّا الْيَتِيمُ، فَقَدْ كَانَ يَتِيمًا مِنْ أَبِيئِهِ، وَأَمَّا الْعَيْلَةُ، فَكُلُّ مَا كَانَ بِأَيْدِي الْعَرَبِ إِلَى الْقِلَّةِ.

Mûsa b. Ali b. Rebâh der ki: Babamın şöyle dediğini işittim: Mesleme b. Muhalled el-Ensârî'nin yanındaydım. O zaman Mesleme, Mısır valisiydi. Abdullah b. Amr b. el-Âs ta onunla oturmaktaydı. Bir ara Mesleme, Ebû Tâlib'den bir şiir okudu ve: "Şayet Ebû Tâlib şu anda Yüce Allah'ın bize bahşettiği nimetler ile değeri görseydi o zamanlar yeğenin bir çok hayırlara vesile olacak bir efendi olduğunu anlardı" dedi. Abdullah: "O zamanlar da efendi, değerli ve pek çok hayırlara sahipti" karşılığını verdi. Mesleme: "Ama Yüce Allah: «**Seni yetim bulup barındırmadı mı? Şaşırmış bulup da yol göstermedi mi? Seni fakir bulup zengin etmedi mi?**»¹ buyurmuyor mu?" diye sorunca, Abdullah: "Yetim olması anne baba tarafından yetim olmasıdır. Fakirliğe gelince ise Arapların sahip olduğu tüm mallar bir azınlığın elindeydi" dedi.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ الصَّفَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا عَارِمٌ وَسُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ، عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، أَظَنَّهُ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: سَأَلْتُ رَبِّي ﷻ مَسْأَلَةً وَوَدِدْتُ أَنِّي لَمْ أَكُنْ سَأَلْتُهُ إِلَّاهَا، قُلْتُ: يَا رَبِّ. إِنَّهُ قَدْ كَانَ قَبْلِي رُسُلٌ، مِنْهُمْ مَنْ كَانَ يَحْيِي الْمَوْتَى، وَمِنْهُمْ مَنْ سَخَّرَتْ لَهُ الرِّيحَ. قَالَ: أَلَمْ أَجِدْكَ ضَالًّا فَهَدَيْتَكَ. قُلْتُ: بَلَى يَا رَبِّ. [قَالَ: أَلَمْ أَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَيْتَكَ، قُلْتُ: بَلَى يَا رَبِّ] قَالَ: أَلَمْ أَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ، أَلَمْ أَضَعْ عَنْكَ وَزَرَكَ الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ، أَلَمْ أَرْفَعْ لَكَ ذِكْرَكَ، قُلْتُ: بَلَى يَا رَبِّ! هَذَا لَفْظُ حَدِيثِ سُلَيْمَانَ بْنِ حَرْبٍ. زَادَ عَارِمٌ، فِي آخِرِهِ، قَالَ: فَوَدِدْتُ أَنِّي لَمْ أَكُنْ سَأَلْتُهُ.

İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "**Rabbim! Benden önce ölüleri diriltten peygamberlerin oldu.**

¹ Duhâ Sur. 6-8

Rüizgarı emrine verdiği peygamberlerin oldu” diyerek Rabbimden bir şey istedim ancak keşke istemeseydim. Buna karşılık Yüce Allah bana: «Seni şaşırılmış bulup da yol göstermedim mi?» diye sordu. Ben: «Rabbim! Evet, yaptın» cevabını verince: «Seni yetim bulup barındırmadım mı?» diye sordu. Ben: «Rabbim! Evet, yaptın» cevabını verince: «Göğsünü ferahlatmadım mı? Belini büken yükünü hafifletmedim mi? Senin şanını yüceltmedim mi?» diye sordu. Ben de: «Rabbim! Evet, yaptın» cevabını verdim.”

Hadisin lafzı Süleyman b. Harb’a aittir. Ârim hadisin sonunda: “*Keşke ondan istemeseydim*” ibaresini eklemiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الرَّبِيعُ بْنُ شَلِيمَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الشَّافِعِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ، عَنْ مُجَاهِدٍ فِي قَوْلِهِ، ﴿وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ﴾ قَالَ: لَا أَذْكُرُ إِلَّا ذِكْرًا: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ. قَالَ الشَّافِعِيُّ: يَعْني، وَاللَّهُ أَعْلَمُ، ذِكْرُهُ عِنْدَ الْإِيمَانِ بِاللَّهِ، وَالْأَذَانِ، وَيُحْتَمَلُ ذِكْرُهُ عِنْدَ تِلَاوَةِ الْقُرْآنِ، وَعِنْدَ الْعَمَلِ بِالطَّاعَةِ وَالْوُقُوفِ عَنِ النَّعْصِيَّةِ.

Mücâhid: “**Senin şanını yüceltmedik mi?**”¹ âyetini açıklarken şöyle demiştir: “Ben anıldığım zaman sen de benimle birlikte anılacaksın, anlamındadır. Bu da; «Allah’tan başka ilah olmadığına, Muhammed’in de Allah’ın Resûlü olduğuna şahadet ederim» şeklindeki söz iledir.” Şâfiî der ki: “Allah en doğrusunu bilir; ancak burada kastedilen, iman ederken ve ezan okunurken adının zikredilmesidir. Kur’ân okurken, itaat ederken ve isyandan kaçınırken adının zikredilmesi de olabilir.”

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ وَأَبُو سَعِيدٍ بْنُ أَبِي عَمْرٍو قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّهْمَنِ بْنُ عَطَاءٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا سَعِيدٌ، عَنْ قَتَادَةَ، فِي قَوْلِهِ ﷻ: ﴿وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ﴾ قَالَ: رَفَعَ اللَّهُ ذِكْرَهُ فِي الدُّنْيَا، وَالْآخِرَةِ فَلَيْسَ خَطِيبٌ وَلَا مُتَشَهِّدٌ وَلَا صَاحِبُ صَلَاةٍ إِلَّا يُنَادِي بِهَا: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ..

¹ İnşirâh Sur. 4

Katâde; “**Senin şanını yüceltmedik mi?**”¹ âyetini açıklarken de şöyle demiştir: “Yüce Allah hem dünya, hem de âhirette onun şanını yüceltmıştır. Zira gerek hutbe veren, gerek şahadet getiren, gerekse namaz kılan her bir kişi «Allah’tan başka ilah olmadığına, Muhammed’in de Allah’ın Resûlü olduğuna şahadet ederim» der.”

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيه، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ الْقَطَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمْدُونُ الدُّمَسَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَزْرَقِيُّ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَسَّانُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْكِرْمَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِي عَائِشَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ قَتَّةٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَّكَ، وَلِقَوْمِكَ﴾ قَالَ: شَرَفٌ لَّكَ وَلِقَوْمِكَ، وَفِي قَوْلِهِ: ﴿لَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ كِتَابًا فِيهِ ذِكْرُكُمْ﴾، قَالَ: فِيهِ شَرَفُكُمْ.

İbn Abbâs: “**Doğrusu bu, hem senin hem de kavmin için bir öğüttür...**”² buyruğunu: “Bu Kur’ân hem senin hem de kavmin için bir şeref ve onurdur, anlamındadır” şeklinde açıklamıştır. “**Andolsun, size, içinde zikriniz bulunan bir kitap indirdik...**”³ âyetini açıklarken ise: “**Zikriniz** ifadesinden kasıt şerefiniz ve onurunuzdur” demiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي رُؤْيَا مَنْ رَأَى جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَوْمَ بَنِي قُرَيْظَةَ

Benî Kurayza Günü Cibrîl'i Rüyasında Gören Kişi

قَدْ ذَكَرْنَا فِيهَا أَخْبَارًا فِي ذِكْرِ نَبِيِّ قُرَيْظَةَ مِنْ هَذَا الْكِتَابِ.

Bu kitapta Benî Kurayza bölümünde bu konuda bazı haberler zikretmiştik.

أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ إِسْحَاقَ الْإِسْفَرَيْنِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ بْنُ حَارِثٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ هِلَالٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: رَأَيْتُ الْعُبَّارَ سَاطِعًا فِي سَكَّةِ بَنِي غَنَمٍ مُوَكَّبَ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ حِينَ سَارَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى بَنِي قُرَيْظَةَ.

¹ İnşirâh Sur. 4

² Zuhurf Sur. 44

³ Enbiyâ Sur. 10

Enes der ki: "Resûlullah (ﷺ) Benî Kurayza'nın üzerine gittiği zaman Cibril'in melekler alayının Ğanm oğulları sokağından geçtikleri sırada yükselen tozunu gördüm."

وَأَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَالِينِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَبْدِ الْخَافِضِ قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلَالٍ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: كَانَنِي أَنْظُرُ إِلَى الْغُبَارِ سَاطِعًا فِي مَوَكِبِ جِبْرِيلَ حِينَ سَارَ إِلَى بَنِي قُرَيْظَةَ فِي سَكَّةِ بَنِي غَنَمٍ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُوسَى بْنِ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ جَرِيرِ بْنِ حَازِمٍ

Enes der ki: "Resûlullah (ﷺ) Benî Kurayza'nın üzerine gittiği zaman Cibril'in melekler alayının; Ğanm oğulları sokağından geçtikleri sırada yükselen tozunu hâla görür gibiyim."

Buhârî bunu *Sahîh*'te Mûsa b. İsmâil kanalıyla Cerîr b. Hâzım'dan rivayet etmiştir.¹

وَذَكَرْنَا، عَنْ مَغَارِي مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، وَغَيْرِهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَرَجَ فِي أَثَرِ فَمَرَّ عَلَى مَجْلِسِ بَنِي غَنَمٍ، فَسَأَلَهُمْ: مَرَّ عَلَيْكُمُ فَارِسٌ آفَقًا؟ قَالُوا: مَرَّ عَلَيْنَا دِحْيَةُ الْكَلْبِيِّ، عَلَى فَرَسٍ أَيْضَ، نَحْتَهُ نَمَطٌ أَوْ قَطِيفَةٌ مِنْ دِيْبَاجٍ، عَلَيْهِ اللَّامَةُ، فَذَكَرُوا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: ذَاكَ جِبْرِيلُ. وَكَانَ يُشَبُّهُ دِحْيَةُ الْكَلْبِيِّ بِجِبْرِيلَ الطَّلِحَةِ

Musâ b. Ukbe ve başkasının bildirdiğine göre Hz. Peygamber (ﷺ) bir iz peşinde giderken Ğanm oğullarının meclisine uğradı ve: "*Demin yanınızdan bir süvari geçti mi?*" diye sordu. Onlar şöyle cevap verdiler: "Dihyetu'l-Kelbî geçti. Beyaz bir ata binmişti ve altında ipekten bir eğer vardı." Dediklerine göre Resûlullah (ﷺ): "*O, Cibrîl'dir*" buyurmuş. Hz. Peygamber (ﷺ) Dihyetu'l-Kelbî'yi Cibrîl'e benzetirdi.²

وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُثَيْدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَزَّازُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ هُوَ ابْنُ غِيَاثٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَادُ هُوَ ابْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ،

¹ Buhârî, *meğâzi* 30 (4118) ve Ahmed, *Müsned* (1/153, 3/213).

² Ahmed, *Müsned* (2/107, 3/334, 6/94, 141, 146).

عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ، لَمَّا فَرَّغَ مِنَ الْأُحْزَابِ، دَخَلَ مُغْتَسِلًا لِيُغْتَسِلَ فَجَاءَهُ جِبْرِيلُ، فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ قَدْ وَضَعْتُمْ أَسْلِحَتَكُمْ، وَمَا وَضَعْنَا، أَسْلِحَتَنَا. انْهَدِ إِلَى بَنِي قُرَيْظَةَ. فَقَالَتْ عَائِشَةُ، يَا رَسُولَ اللَّهِ، لَقَدْ رَأَيْتُهُ مِنْ خَلَلِ الْبَابِ قَدْ عَصَبَ رَأْسَهُ التُّرَابُ .

Hız. Âişe'nin bildirdiğine göre Ahzâb savaşı bittikten sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yıkanmak için banyoya girince Cibril gelip: "Ey Muhammed! Silahlarınızı bıraktınız mı? Biz silahlarımızı bırakmadık. Benî Kurayza'ya git" dedi. Hız. Âişe der ki: Ben: "Ey Allah'ın Resûlü Onu kapı aralığından gördüm, başı toprakla dolmuştu" dedim.

أَخْبَرَنَا أَبُو صَالِحٍ مَنْصُورُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ الْبِزْزَارُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أُجَيْهِ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ عَلَى بِرْزَوْنٍ، وَعَلَيْهِ عِمَامَةٌ طَرَفُهَا يَبِينُ كَتِفَيْهِ، فَسَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالَ: رَأَيْتِهِ. ذَاكَ جِبْرِيلُ الْكَلِيلُ .

Hız. Âişe'nin bildirdiğine göre bir adam başında bir ucu omuzları arasında alan bir sarıkla bir beygirin üzerinde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. Hız. Âişe onu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sorunca, Hız. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Onu gördün mü. O, Cibril'dir" buyurdu.¹

رَوَاهُ ابْنُ وَهْبٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أُبَيِّهِ، عَنْ عَائِشَةَ. وَرَوَى فِي ذَلِكَ أَيْضًا عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَدْ أَخْرَجْنَاهُ فِي الْفَضَائِلِ.

İbn Vehb bunu Abdullah kanalıyla Abdurrahman b. el-Kâsım'dan, o babasından, o da Hız. Âişe'den rivayet etmiştir. Aynı konuda bir rivayet Şa'bî kanalıyla Ebû Seleme'den, o da Hız. Âişe'den nakledilmiştir. Bunu *Fadâil* kitabında zikrettik.

¹ İbn Sa'd, *Tabakât* (8/44).

بَابُ مَا جَاءَ فِي رُؤْيَاهِ أُمُّ سَلَمَةَ، زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) Hanımı Ümmü Seleme'nin Rüyasında Cibrîl'i Görmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَغْفُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَا: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عُثْمَانَ التَّهْدِي، عَنْ سَلْمَانَ قَالَ: لَا تَكُونَنَّ إِنْ اسْتَطَعْتَ أَوَّلَ مَنْ يَدْخُلُ السُّوقَ، وَلَا آخِرَ مَنْ يَخْرُجُ مِنْهَا، فَإِنَّهَا مَعْرَكَةُ الشَّيْطَانِ، وَبِهَا يَنْصُصُ رَأَيْتُهُ، أَوْ كَمَا قَالَ: وَثَبْتُ أَنَّ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، أَتَى النَّبِيَّ ﷺ وَعِنْدَهُ أُمُّ سَلَمَةَ قَالَ: فَجَعَلَ يَتَحَدَّثُ ثُمَّ قَامَ، فَقَالَ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ لِأُمِّ سَلَمَةَ: مَنْ هَذَا؟ أَوْ كَمَا قَالَتْ: قُلْتُ: هَذَا دِيحِيَةُ الْكَلْبِيِّ قَالَ: فَقَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ: مَا حَسِبْتُهُ إِلَّا إِيَّاهُ، حَتَّى سَمِعْتُ خُطْبَةَ النَّبِيِّ ﷺ يُخْبِرُ جِبْرِيلَ، أَوْ كَمَا قَالَ: فَقُلْتُ: لِأَبِي عُثْمَانَ: مِمَّنْ سَمِعْتَ هَذَا؟ قَالَ: مِنْ أَسَامَةَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبَّاسِ بْنِ الْوَلِيدِ، عَنِ الْمُعْتَمِرِ. وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الْأَعْلَى

Selmân der ki: "Eğer yapabilirsen çarşıya ilk giren ve son çıkan sen olma. Çünkü orası şeytanın (insanları yoldan çıkarmak için) savaş verdiği yerdir. Söylenmesine göre Ümmü Seleme de oradayken Cibrîl, Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) yanına girdi ve O'nunla (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) konuştu. Sonra kalkıp gidince Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) Ümmü Seleme'ye: "Bu kimdir?" diye sordu. Ümmü Seleme: "Bu, Dıhyetu'l-Kelbî'dir" cevabını verdi. Ümmü Seleme der ki: "Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) hutbesinde Cibrîl'in geldiğini söyleyene kadar ben onu Dıhye zannettim." Süleymân der ki: Ebû Osmân'a: "Bunu kimden işittin?" diye sorduğumda: "Usâme'den" cevabını verdi.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Abbâs b. el-Velîd kanalıyla Mu'temir'den ve Müslim ise Muhammed b. Abdi'l-A'lâ'dan rivayet etmiştir.¹

¹ Buhârî, *menâkib* 25 (3634).

بَابُ مَا جَاءَ فِي رُؤْيَا عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَمَنْ كَانَ مَعَهُ
مِنَ الصَّحَابَةِ فِي مَجْلِسِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ

Ömer b. el-Hattâb ve Onunla Birlikte Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI
VESELLİEM) Meclisinde Olan Ashâbın Cibrîl'i Görmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيه، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ غِيَاثٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُرَيْدَةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ يَعْمَرَ، وَحُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَا: لَقِينَا عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ فَذَكَرْنَا لَهُ الْقَدَرَ وَمَا يَقُولُونَ فِيهِ، فَقَالَ إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ فَقُولُوا لَهُمْ إِنَّ ابْنَ عُمَرَ مِنْكُمْ بِرِيءٌ، وَأَنْتُمْ مِنْهُ بِرَاءٌ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ قَالَ: أَخْبَرَنِي عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، أَنَّهُمْ بَيْنَمَا هُمْ جُلُوسٌ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَاءَهُ رَجُلٌ حَسَنُ الْوَجْهِ حَسَنُ الشَّعْرِ عَلَيْهِ ثِيَابٌ بَيَاضٌ، فَظَنَرُ الْقَوْمُ. بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ فَقَالُوا: مَا نَعْرِفُ هَذَا. وَلَا هَذَا صَاحِبُ سَفَرٍ. ثُمَّ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ آتَيْكَ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: فَجَاءَ فَوَضَعَ رُكْبَتَيْهِ عَلَى رُكْبَتَيْهِ وَيَدَيْهِ عَلَى فَخْذَيْهِ. فَقَالَ: مَا الْإِسْلَامُ؟ قَالَ: الْإِسْلَامُ شَهَادَةٌ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَتَقِيمُ الصَّلَاةِ وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَتَصُومُ رَمَضَانَ، وَتَحُجُّ الْبَيْتَ. قَالَ: فَمَا الْإِيمَانُ؟ قَالَ: أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ، وَالْجَنَّةِ، وَالنَّارِ، وَالتَّبَعِ بَعْدَ الْمَوْتِ، وَالْقَدَرَ كُلَّهُ. قَالَ: فَمَا الْإِحْسَانُ؟ قَالَ: أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ، فَإِنَّهُ يَرَاكَ. قَالَ: فَمَتَى السَّاعَةُ؟ قَالَ: مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ. قَالَ: فَمَا أَشْرَاطُهَا؟ قَالَ أَنْ تَرَى الْخُفَاةَ الْعُرَاةَ رِعَاءَ الشَّاءِ، يَتَطَاوَلُونَ فِي الْبُنْيَانِ، وَوَلَدَتِ الْإِمَاءُ أَرْبَابَهُنَّ. ثُمَّ قَالَ: عَلَيَّ بِالرَّجُلِ: فَطَلَبُوهُ فَلَمْ يَرَوْا شَيْئًا. فَلَيْتَ يَوْمَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا ثُمَّ قَالَ: يَا ابْنَ الْخَطَّابِ: أَتَدْرِي مِنَ السَّائِلِ عَنْ كَذَا، وَكَذَا؟ قَالَ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: ذَاكَ جَبْرِيلُ. جَاءَكُمْ يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ. [وَذَكَرَ الْحَدِيثَ].

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَاتِمٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ

Yahyâ b. Ya'mer ile Humeyd b. Abdirrahman şöyle dediler: Abdullah b. Ömer'i bulup ona kader ve kader hakkında söylenenlerden bahsettik. Bize şöyle karşılık verdi: "Kader hakkında böyle diyenlerin yanına dönünce: «İbn Ömer sizden beridir. Siz de ondan berisiniz» deyin." İbn Ömer bunu üç defa

tekrar etti. Sonra şöyle dedi: "Ömer b. el-Hattâb'ın bana bildirdiğine göre Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında otururlarken yanına güzel yüzlü, güzel saçlı ve beyaz giysili bir adam geldi. Oradakiler birbirine bakıp: "Bunu tanımıyoruz. Bu yolcu da değil" dediler. Sonra gelen adam: "Ey Allah'ın Resûlül Yanına gelebilir miyim?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet"* cevabını verince adam gelip dizlerini Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) dizlerinin üzerine, ellerini de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) baldırına koydu ve: *"İslam nedir?"* diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"İslam; Allah'tan başka ilah olmadığına onun tek olduğuna, Muhammed'in de Allah'ın resûlü olduğuna şahadet etmen, namaz kılman, zekat vermen, Ramazan orucunu tutman ve Kâbe'yi tavaf etmendir"* cevabını verince adam: *"İman nedir?"* diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'a, meleklerine, cennete, cehenneme, öldükten sonra dirilmeye ve kadere iman etmendir"* cevabını verdi. Adam: *"İhsan nedir?"* diye sorunca ise Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Allah'ı, Onu görüyormuşçasına ibadet etmendir. Eğer sen onu görmüyorsan, şüphesiz ki O seni görüyor"* cevabını verdi. Adam: *"Kıyamet saati ne zamandır?"* diye sorunca ise: *"Bu meselede sorulan, sorandan daha bilgili değildir"* cevabını verdi. Adam: *"Peki kıyametin şartları nedir?"* diye sorunca ise: *"Yalınayak, çıplak ve koyun çobanlarının yüksek binalar yaptıklarını görmeyen ve cariye'nin, efendisini doğurmasıdır"* cevabını verdi.

Sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) : "Bana o adamı getirin" buyurunca onu aradılar, ancak bulamadılar. İki veya üç gün sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey İbnu'l-Hattâb! Bana bu soruları soranın kim olduğunu biliyor musun?"* diye sordu. Hz. Ömer: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" cevabını verince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"O, Cibrîl'dir. Size dininizi öğretmek için geldi"* buyurdu.

Müslim bunu *Sahîh*'te Muhammed b. Hâtim kanalıyla Yahyâ b. Saîd'den rivayet etmiştir.¹

وَأَخْرَجَهُ مِنْ حَدِيثِ كَثْمَسِ بْنِ الْحَسَنِ، عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ، قَالَ فِيهِ: يَتَنَمَّا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ، شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ، لَا يَرَى عَلَيْهِ أَسْرَ السَّفَرِ،

¹ Müslim 1 (38).

وَلَا يَعْرِفُهُ فِينَا أَحَدٌ، حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ وَقَالَ فِي كُلِّ مَا نَجِيهٖ بِهِ: صَدَقْتَ، قَالَ: فَعَجَبْنَا لَهُ يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ. رَوَاهُ أَبُو هُرَيْرَةَ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمًا بَارِزًا لِلنَّاسِ فَأَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ. مَا الْإِيمَانُ؟ ..

وَقَالَ فِي آخِرِهِ: ثُمَّ أَذْبَرَ الرَّجُلُ، فَقَالَ: رُدُّوْا عَلَيَّ الرَّجُلَ فَأَخْذُوا لِيَرُدُّوْا فَلَمْ يَرَوْا شَيْئًا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: هَذَا جِبْرِيلُ جَاءَ لِيُعَلِّمَ النَّاسَ دِينَهُمْ.

أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ .

Bu hadis Kehmes b. el-Hasan kanalıyla İbn Bureyde'den şu şekilde nakledilmiştir: Bir gün Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında otururken, simsiyah saçlı bir adam geldi. Üzerinde yolculuk izi yoktu ve aramızda kimse onu tanıımıyordu. Adam Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında oturdu. Adam Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) verdiği her cevaba: "Doğru söyledin" deyince biz hem sorduğu, hem de onu tasdik ettiği için hayret ettik.

Ebû Hureyre bu hadisi şu şekilde rivayet etti: "Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) halkın yanına çıkmışken bir adam gelerek: "Ey Allah'ın Resûlü! İman nedir?" diye sordu..." Hadisin sonunda şu ibare vardır: Sonra adam arkasını dönüp giderken Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Adamı bana geri getirin" buyurdu. Onu geri getirmek için gittiler, ancak bulamadılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bu, Cibrîl'dir. İnsanlara dinlerini öğretmek için geldi" buyurdu.

Buhârî ve Müslim bunu *Sahîh*'lerinde rivayet etmiştir.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي رُؤْيَا حَارِثَةَ بْنِ النُّعْمَانِ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ
جَالِسًا فِي الْمَقَاعِدِ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

Hârise b. en-Numân'ın, Cibrîl'i Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHI VESSELLEM) İle Beraber Halkın Oturduğu Yerde Otururken Görmesi

حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ رَحِمَهُ اللَّهُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ بْنُ الْأَغْرَابِيِّ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرُ بْنُ الزُّهْرِيِّ قَالَ: أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ غَابِرٍ بْنُ

¹ Buhârî, *iman* (37), Müslim, *iman* (39) ve Ahmed, *Müsned* (1/27, 28, 51, 52, 53, 3/107).

زَيْغَةُ عَنْ حَارِثَةَ بْنِ التُّعْمَانِ. قَالَ: مَرَرْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَمَعَهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ جَالِسٌ فِي الْمَقَاعِدِ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ، وَمَرَرْتُ، فَلَمَّا رَجَعْنَا وَانْصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ لِي: هَلْ رَأَيْتَ الَّذِي كَانَ مَعِيَ؟ قُلْتُ: نَعَمْ! قَالَ: فَإِنَّهُ جِبْرِيلُ، وَقَدْ رَدَّ عَلَيْكَ السَّلَامَ.

Hârise b. en-Nu'mân der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Cibrîl ile insanların bir araya gelip oturduğu yerde otururken yanına uğradım. Ona selam verdim ve geçip gittim. Ben geri dönüp, Cibrîl de gittiği zaman Resûlullah: *"Benimle olan kişiyi gördün mü?"* diye sordu. Ben: "Evet" cevabını verince: "O, Cibrîl'di, selamına karşılık verdi" buyurdu.

بَابُ مَا جَاءَ فِي رُؤْيَا عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ جِبْرِيلَ ﷺ

Abdullah b. Abbâs'ın Cibrîl'i Görmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقَرِّيُّ قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمَّارُ بْنُ أَبِي عَمَّارٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: كُنْتُ مَعَ أَبِي عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَمَعَهُ رَجُلٌ يُنَاجِيهِ، فَكَانَ كَالْمُعْرِضِ عَنِّي، فَلَمَّا خَرَجْنَا قَالَ: يَا بُنَيَّ أَلَمْ تَرَ أَنَّ ابْنَ عَمِّكَ كَانَ كَالْمُعْرِضِ عَنِّي عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي فَرَكَ فَقُلْتُ يَا أَبَاهُ. إِنَّهُ كَانَ عِنْدَهُ رَجُلٌ يُنَاجِيهِ، فَرَجَعَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ: قُلْتُ لِعَبْدِ اللَّهِ: كَذَا، وَكَذَا، فَقَالَ: إِنَّهُ كَانَ عِنْدَكَ رَجُلٌ يُنَاجِيهِ وَيُنَاجِيكَ، فَهَلْ كَانَ عِنْدَكَ أَحَدٌ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَهَلْ رَأَيْتُهُ يَا عَبْدَ اللَّهِ؟ قُلْتُ: نَعَمْ! قَالَ ذَاكَ جِبْرِيلُ ﷺ. هُوَ الَّذِي كَانَ يَشْغَلُنِي عَنْكَ

İbn Abbâs der ki: Babamla beraber Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanındayken bir adam onunla gizlice konuşuyordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sanki benden yüz çevirmişti. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanından çıkınca babam: "Evladım! Amcan oğlunun sanki benden yüz çevirmiş gibi olduğunu görmedin mi?" dedi. Ben: "Babacığım! Yanında gizlice konuştuğu bir adam vardı" karşılığını verince babam Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına dönüp şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resûlü! Abdullah'a şöyle şöyle dedim" dediğimde: «Yanında gizlice konuştukları biri vardı» karşılığını verdi. Gerçekten kimse var mıydı? Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onu gördün mü ey*

Abdullah?” diye bana sorunca: “Evet” cevabını verdim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): “O, Cibril'dir. Seninle ilgilenmeme engel olan oydu” buyurdu.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي رُؤْيَا الْأَنْصَارِيِّ جِبْرِيلَ ﷺ وَحَدِيثِهِ مَعَهُ

Ensârlının Cibril'i Görüp Onunla Konuşması

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، وَأَبُو سَعِيدٍ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى الْقُمِّيُّ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ سَعِيدٍ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: عَادَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ، فَلَمَّا دَنَا مِنْ مَنَزِلِهِ، سَمِعَهُ يَقُولُ فِي الدَّخْلِ، فَلَمَّا اسْتَأْذَنَ عَلَيْهِ دَخَلَ، فَلَمْ يَرِ أَحَدًا. قَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: سَمِعْتُكَ تُكَلِّمُ غَيْرَكَ، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ- لَقَدْ دَخَلْتُ الدَّخْلَ اغْتِمَامًا بِكَلَامِ النَّاسِ مِمَّا بِي مِنَ الْحُمَى. فَدَخَلَ عَلَيَّ دَاخِلٌ، مَا رَأَيْتُ رَجُلًا قَطُّ بَعْدَكَ أَكْرَمَ مَجْلِسًا وَلَا أَحْسَنَ حَدِيثًا مِنْهُ، قَالَ: ذَلِكَ جِبْرِيلُ. وَإِنَّ مِنْكُمْ لَرَجُلًا لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ يُقْسِمُ عَلَى اللَّهِ لَا يَرَهُ.

وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هَاشِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى الْقُمِّيُّ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ الْمُغِيرَةِ فَذَكَرَهُ بِاسْتِثْنَاءِ مِثْلِهِ.

Ibn Abbâs anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Ensâr'dan hasta olan birini ziyaret ederken onun evine yaklaşıncı adamın içeride konuştuğunu duydu. İzin alıp içeriye girdiğinde kimseyi göremeyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): “*Senin başkasıyla konuştuğunu duydum*” dedi. Adam: “Ey Allah'ın Resûlü! Bendeki ateşten dolayı halkın konuşmasından rahatsız olarak içeriye girdim. Yanıma, daha önce, senin dışında böyle güzel sohbet eden ve konuşanını görmediğim bir adam girdi” dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): “O, Cibril'di. Sizden öyleleri vardır ki; Allah adına yemin etse, Allah onun yeminini boşa çıkarmaz” buyurdu.

¹ Heysemî, Mecma (9/276).

بَابُ مَا جَاءَ فِي رُؤْيَا مُحَمَّدِ بْنِ مَسْلَمَةَ الْأَنْصَارِيِّ الْبَدْرِيِّ جَبْرِيلَ  

Muhammed b. Mesleme el-Ensârî el-Bedrî'nin Cibrîl'i Görmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ الْمُؤَمِّلِ، أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو غُرُوبَةَ الْحُسَيْنُ بْنُ أَبِي مَغْفَرٍ السُّلَمِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ مُوسَى قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَسْلَمَةَ، قَالَ: مَرَرْتُ فَإِذَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى الصَّفَا، وَاضِعًا خَدَّهُ عَلَى خَدِّ رَجُلٍ، قَالَ: فَذَهَبْتُ فَلَمْ أَلْبَثْ أَنْ نَادَانِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ: فَقُمْتُ لَهُ. فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ! مَا مَنَعَكَ أَنْ تُسَلِّمَ؟ قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ مَسْلَمَةَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! رَأَيْتُكَ فَعَلْتُ بِهَذَا الرَّجُلِ شَيْئًا مَا فَعَلْتُهُ بِأَحَدٍ مِنَ النَّاسِ، فَكَرِهْتُ أَنْ أَقْطَعَ عَلَيْكَ خَدِيْعَكَ، فَمَنْ كَانَ يَا رَسُولَ اللَّهِ يُكَلِّمُكَ؟ قَالَ: جَبْرِيلُ. قَالَ: مُحَمَّدُ بْنُ مَسْلَمَةَ: لَمْ يُسَلِّمْ. أَمَا إِنَّهُ لَوْ سَلَّمَ لَرَدَدْنَا عَلَيْهِ، قَالَ: وَمَا قَالَ لَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: مَا زَالَ جَبْرِيلُ يُوصِيَنِي بِالْجَارِ، حَتَّى كُنْتُ أَنْتَظِرُ مَتَى يَأْمُرُنِي فَأُورِثَهُ

Muhammed b. Mesleme der ki: Yürürken Resûlullah'ın (ﷺ) Safâ tepesinde yanağını bir adamın yanağına dayadığını gördüm ve yoluma devam ettim. Çok geçmeden Hz. Peygamber (ﷺ) beni çağırdı. Yanında durduğumda: *"Ey Muhammed! Neden selam vermedin?"* diye sordu. Ben: *"Ey Allah'ın Resûlü! Bu adama, daha önce hiç kimseyle yapmadığın bir şeyi yaptığını gördüm ve konuşmanı kesmek istemedim. Ey Allah'ın Resûlü! Seninle konuşan kimdi?"* diye sordum. Hz. Peygamber (ﷺ): *"Cibrîl'di. Cibrîl: 'Muhammed b. Mesleme selam vermedi. Eğer selam verseydi selamına karşılık verirdik' dedi.* Ben: *"Sana ne diyordu, ey Allah'ın Resûlü?"* diye sorunca ise Resûlullah (ﷺ): *"Bana komşu hakkında öğüt verip durdu. Hatta ne zaman komşuyu komşuya mirasçı yapmamı emredecek diye bekledim"* buyurdu.

بَابُ مَا جَاءَ فِي رُؤْيَا حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ الْمَلَكِ الَّذِي رُويَ
أَنَّهُ اسْتَأْذَنَ رَبَّهُ فِي التَّسْلِيمِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

Huzeyfe b. el-Yemân'ın Resûlullah'a (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) Selam Vermek İçin Rabbinden İzin İsteyen Meleği Görmesi

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَغْفُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ
عَلِيٍّ بْنِ عَفَّانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْخُنَابِ، قَالَ: حَدَّثَنِي إِسْرَائِيلُ (ح) وَأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنُ قَتَادَةَ، قَالَ:
أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرَّمَّاءُ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ الْأَشْجُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْغَزِيرِ، قَالَ: حَدَّثَنَا
إِسْرَائِيلُ بْنُ يُونُسَ، عَنْ مَيْسَرَةَ بْنِ حَبِيبٍ النَّهْرِيِّ، عَنْ الْبَيْهَقِيِّ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ رِزِّ بْنِ خُنَيْشٍ، عَنْ حُذَيْفَةَ
بْنِ الْيَمَانِ قَالَ: صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْعِشَاءَ، ثُمَّ خَرَجَ فَتَبِعْتُهُ، فَإِذَا عَارِضٌ قَدْ عَرَضَ لَهُ،
فَقَالَ لِي: «يَا حُذَيْفَةُ هَلْ رَأَيْتَ الْعَارِضَ الَّذِي عَرَضَ لِي» ؟ قُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ: «ذَاكَ مَلَكٌ
مِنَ الْمَلَائِكَةِ اسْتَأْذَنَ رَبَّهُ يُسَلِّمُ عَلَيَّ، وَيُبَشِّرُنِي بِالْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ أَنَّهُمَا سَيِّدَا شَبَابِ أَهْلِ
الْجَنَّةِ، وَأَنَّ فَاطِمَةَ سَيِّدَةَ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ». لَفْظُ حَدِيثِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظِ، وَقَدْ
أَخْرَجْتُهُ فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ بِطَوِيلِهِ

Huzeyfe b. el-Yemân anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yatısı namazını
kılıp çıkınca peşinden gittim. Bu sırada karşısına biri çıkınca bana: "Ey
Huzeyfe! Karşıma çıkan kişiyi gördün mü?" diye sordu. Ben: "Evet"
cevabını verince: "Bu meleklerden biridir. Bana selam vermek, Hasan ve
Hüseyin'in cennet gençlerinin efendisi olduğunu, Fâtıma'nın da cennet
kadınlarının efendisi olduğunu müjdelemek için Rabbinden izin istemiş"
buyurdu. Hadisin lafzı Ebû Abdillâh el-Hâfız'a aittir. *Fadâil* kitabında bu
hadisi uzun bir şekilde tahrîc ettim.¹

زَادَ ابْنُ قَتَادَةَ: لَمْ يَهْبِطْ إِلَى الْأَرْضِ قَبْلَهَا، - يَعْنِي الْمَلَكَ - وَرَوَيْنَا فِي قِصَّةِ الْأَخْرَابِ أَنَّ
حُذَيْفَةَ رَأَى جَمَاعَةً مِنَ الْمَلَائِكَةِ، فِي اللَّيْلَةِ الَّتِي بَعَثَهُ فِيهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ طَلِيعَةً.

İbn Katâde hadise şu ilaveyi yapmıştır: "Bu melek daha önce yeryüzüne
inmemişti." Ahzâb kıssasında Huzeyfe'nin, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisini

¹ Hâkim, *Müstedrek* (3/381).

gece vakli gözcü olarak gönderdiği zaman bir grup meleği gördüğünü nakletmiştik.

بَابُ مَا جَاءَ فِي رُؤْيَا عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ الْمَلَانِكَةَ، وَتَسْلِيمِهِمْ عَلَيْهِ
وَذَهَابِهِمْ عَنْهُ حِينَ اكْتَوَى، وَعَوْدِهِمْ إِلَيْهِ بَعْدَ مَا تَرَكَهُ

İmrân b. Husayn'ın Melekleri Görmesi, Meleklerin Ona Selam Verip, Dağlanınca Yanından Gitmeleri ve Dağlanmayı Terkedince Geri Dönmeleri

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي
عَبْدٍ: أَخْبَرَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُسْلِمٍ الْقُبَيْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ وَاسِعٍ، عَنْ
مَطْرِفِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشَّخِيرِ قَالَ: قَالَ لِي عِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ ذَاتَ يَوْمٍ: إِذَا أَصْبَحْتَ
فَاغْدُ عَلَيَّ فَلَمَّا أَصْبَحْتُ غَدَوْتُ عَلَيْهِ. فَقَالَ لِي: مَا غَدَا بِكَ؟ قُلْتُ: الْمِيعَادُ. قَالَ:
أَخَذْتُكَ حَدِيثَيْنِ، أَمَّا أَحَدُهُمَا فَاكْتُمْتُ عَلَيَّ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَلَا أَبَالِي أَنْ تُفْشِيَهُ عَلَيَّ.
(فَأَمَّا) الَّذِي تَكْتُمُ عَلَيَّ، فَإِنَّ الَّذِي كَانَ انْقَطَعَ قَدْ رَجَعَ، يَعْنِي تَسْلِيمَ الْمَلَانِكَةِ.

(وَالْآخَرُ) تَمَتُّعًا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. قَالَ فِيهَا رَجُلٌ يَرَاهُ مَا شَاءَ.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ، فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُسْلِمٍ.

Mutarrif b. Abdillâh b. eş-Şihhîr der ki: İmrân b. Husayn bir gün bana: "Sabah olunca yanıma gel" dedi. Sabah olup yanına gittiğimde: "Neden geldin?" diye sordu. Ben: "Söz verdiğim için" cevabını verince şöyle dedi: "Sana iki olay anlatayım, ancak birini benim için gizle, diğerini ise açıklayabilirsin. Gizlemeni istediğim olay şudur: (Dağlandığım için) bana gelmekten vazgeçen melekler, (dağlanmayı bırakınca) geri geldiler. Diğerisi ise şudur: Resûlullah (ﷺ) ile beraber temettü hacı yaptık; ancak daha sonra bir adam (Hz. Ömer) kendi görüşü ile dilediğini söyledi.

Müslim bunu *Sahih*'te İsmâil b. Müslim'den rivayet etmiştir.¹

¹ Müslim, hac 23 (171).

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِسْحَاقَ، بْنُ الْخُرَاسَانِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْحَسَنِ، الْهَاشِمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَبَابَةُ، قَالَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ. (ح) حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنُ فُوزَلٍ- رَجَعَهُ اللَّهُ- قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: أَخْبَرَنِي حُمَيْدُ بْنُ هِلَالٍ الْقُدْرِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ مُطَرِّفَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشَّخِيرِ يُحَدِّثُ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، قَالَ: قَالَ لِي: أَلَا أُحَدِّثُكَ حَدِيثًا لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يَنْفَعَكَ بِهِ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ جَمَعَ بَيْنَ حَجٍّ وَعُمْرَةٍ، ثُمَّ لَمْ يَنْهَ عَنْهُ، وَلَمْ يَنْزِلْ قُرْآنٌ يُحَرِّمُهُ، وَأَنَّهُ قَدْ كَانَ يُسَلِّمُ عَلَيَّ فَلَمَّا اكْتَوَيْتُ انْقَطَعَ عَنِّي، فَلَمَّا تَرَكْتُ عَادَ إِلَيَّ، يَعْنِي الْمَلَائِكَةُ

Mutarrif b. Abdillâh b. eş-Şihhîr der ki: İmrân b. Husayn bana şöyle dedi: Sana bir hadis anlatayım, umulur ki Allah seni onunla faydalandırır. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) hac ve umreyi bir arada (temettü hacı) yaptı. Sonra bunu yasaklamadı ve bunu haram kılan âyet te inmedi. Daha önce bana (melekler tarafından) selam verilirdi. Dağlandığım zaman bu kesildi. Dağlanmayı bırakınca da melekler tekrar bana selam vermeye başladılar.

وَفِي رِوَايَةِ شَبَابَةَ: وَأَنَّهُ كَانَ يُسَلِّمُ عَلَيَّ حَتَّى اكْتَوَيْتُ، فَلَمَّا اكْتَوَيْتُ، رُفِعَ عَنِّي ذَلِكَ، فَلَمَّا تَرَكْتُ ذَلِكَ عَادَ إِلَيَّ، يَعْنِي تَسْلِيمَ الْمَلَائِكَةِ. أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ.

Şebâbe'nin rivayeti: "Dağlanıncaya kadar bana selam vermeye devam ettiler. Dağlandığımda ise artık selam vermek kesildi. Dağlanmayı bırakınca da melekler tekrar selam vermeye başladılar.

Müslim bunu *Sahîh*'te Şu'be'den rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَرْوَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ضَمْرَةُ عَنْ ابْنِ شَوْذَبٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشَّخِيرِ، قَالَ: قَالَ لَنَا عُمَرُ: إِنَّ ابْنَ حُصَيْنٍ بَعْدَ أَنْ اكْتَوَى، وَكَانَ يَأْتِيهِ آتٌ بَيْنَهُ لِلصَّلَاةِ، فَلَمَّا اكْتَوَى أَمْسَكَ عَنْهُ، فَلَمَّا سَقَطَتْ عَنْهُ آثَارُ الْمَكَارِي عَادَ إِلَيْهِ، فَقَالَ لَهُمْ: اعْلَمُوا أَنَّ الَّذِي كَانَ يَأْتِينِي قَدْ عَادَ إِلَيَّ، وَذَكَرَ الْحَدِيثَ، وَرَوَاهُ سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ

¹ Müslim, hac 23 (167).

فَتَادَّةً، قَالَ فِيهِ: وَاعْلَمْ أَنَّهُ قَدْ سَلَّمَ عَلَيَّ فَإِنْ عِشْتُ فَافْكُتُمْ عَلَيَّ، وَإِنْ مِتُّ فَحَدِّثْ إِنْ شِئْتَ .

Mutarriif b. Abdillâh b. eş-Şihhîr der ki: Hz. Ömer bize şöyle dedi: "İbn Husayn dağlandıktan sonra, daha önce kendisini namaza uyandırmak için gelen (melek) gelmez oldu. Dağlama izi kendisinden kaybolunca da tekrar gelmeye başlayınca İmrân onlara şöyle dedi: "Bilin ki, bana gelmeyi terk eden tekrar gelmeye başladı." Ravi bundan sonra hadsin devamını zikretti. Saîd b. Ebî Arûbe bunu Katâde'den nakledip, hadiste: "Bil ki, bana (melekler tarafından) selam verildi. Yaşarsam bunu gizle. Öldüğüm zaman istersen söyle" ibaresini zikretti.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ الْمُقَرِّيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَيْسَى التِّرْمِذِيُّ فِي التَّارِيخِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي زَيْنَادٍ الْكُوفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَيْخَارٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ غَزَّالَةَ، قَالَتْ: كَانَ عِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ يَأْمُرُنَا أَنْ نَكُنْسَ الدَّارَ، وَنَسْمَعَ السَّلَامَ عَلَيْكُمْ وَلَا نَرَى أَحَدًا. قَالَ أَبُو عَيْسَى: يَغْنِي هَذَا تَسْلِيمُ الْمَلَائِكَةِ.

Gazâle şöyle dedi: İmrân b. Husayn avluyu süpürmemizi, kimseyi görmememize rağmen işitilecek şekilde selam vermemizi emrederdi. Ebû İsa (Tirmizî) der ki: "Burada kastedilen meleklerle selam vermektir."

وَفِي حَدِيثِ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ الْقَاضِي عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ حَمَادِ بْنِ سَلَمَةَ، عَنْ عَمَّارِ بْنِ أَبِي عَمَّارٍ، أَنَّ حَمْرَةَ بْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرِنِي جِبْرِيلَ ﷺ فِي صُورَتِهِ. فَقَالَ: «إِنَّكَ لَا تَسْتَطِيعُ أَنْ تَرَاهُ»، قَالَ: بَلَى فَأَرِنِيهِ. قَالَ: «فَاقْعُدْ». فَقَعَدَ، فَتَنَزَّلَ جِبْرِيلُ ﷺ عَلَى خَشَبَةٍ كَانَتْ فِي الْكَعْبَةِ، يُلْقِي الْمَشْرِكُونَ عَلَيْهَا ثِيَابَهُمْ إِذَا طَافُوا، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «ارْفَعْ طَرْفَكَ، فَانْظُرْ» فَرَفَعَ طَرْفَهُ، فَرَأَى قَدَمَيْهِ مِثْلَ الزَّبْرِجَدِ كَالزَّرْعِ الْأَخْضَرِ فَخَرَّ مَغْشِيًا عَلَيْهِ.

هَكَذَا رُويَ هَذَا عَنْ عَمَّارِ بْنِ أَبِي عَمَّارٍ وَهُوَ مَرْسَلٌ.

Yûsuf b. Yâkub el-Kâdî'nın Süleyman b. Harb kanalıyla Hammâd b. Seleme'den, onun da Ammâr b. Ebî Ammâr'dan olan rivayetine göre Hamza

¹ Müslim, hac (168).

b. Abdilmuttalib: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana Cibrîl'i kendi sûretinde göster" deyince Resûlullah (ﷺ): "Onu görmeye gücün yetmez" karşılığını verdi. Hz. Hamza: "Bilakis, onu bana göster" deyince Hz. Peygamber (ﷺ): "Otur" buyurdu. Hz. Hamza oturunca Cibrîl Kâbe'de olan, müşriklerin tavaf ederken giysilerini üzerine attıkları bir tahtanın üzerine indi. Resûlullah (ﷺ): "Başını kaldırıp bak" buyurunca, Hz. Hamza başını kaldırıp baktı ve Cibrîl'in ayaklarının yeşil ekin misali zebercede benzer ayaklarının olduğunu görerek düşüp bayıldı.

Bu hadis, Ammâr b. Ebî Ammâr'dan bu şekilde nakledilmiştir ve mürseldir.

بَابُ فِي رُؤْيَا أُسَيْدِ بْنِ الْحَضِرِ ، وَغَيْرِهِ السَّكِينَةِ
وَالْمَلَائِكَةِ الَّتِي نَزَلَتْ عِنْدَ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ

Useyd b. Hudayr ve Başkasının Kur'ân Okunurken Sekîne'yi ve Melekleri Görmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ يَلْحَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ الْخَرَّائِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ، قَالَ، كَانَ رَجُلٌ يَقْرَأُ سُورَةَ الْكَهْفِ، وَإِلَى جَانِبِهِ حِصَانٌ مَرْبُوطٌ بِشَظْطَيْنِ فَتَغَشَّتُهُ سَحَابَةٌ، فَجَعَلَتْ تَدْنُو، وَتَدْنُو، وَجَعَلَ فَرَسُهُ يَنْفُرُ فَلَمَّا أَصْبَحَ، أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَذَكَرَ ذَلِكَ فَقَالَ: «تِلْكَ السَّكِينَةُ تَنْزَلَتْ لِلْقُرْآنِ» .

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو خَيْثَمَةَ، وَهُوَ زُهَيْرُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ، فَذَكَرَهُ بِمِثْلِهِ .

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَمْرِو بْنِ خَالِدٍ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ يَحْيَى ابْنِ يَحْيَى

Berâ der ki: Bir adam Kehf Sûresini okurken yanında ipe bağlı bir at vardı. Bu sırada bulut gittikçe ona yaklaşıp etrafını sarmaya başlayınca atı ürttü. Sabah olunca adam Resûlullah'a (ﷺ) gidip bu durumu anlattı. Peygamberimiz (ﷺ): "O, sekînedir ve Kur'ân için inmiştir" buyurdu.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Amr b. Hâlid'den, Müslim ise Yahyâ b. Yahyâ'dan rivayet etmiştir.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ قُورَيْبٍ (رَحِمَهُ اللَّهُ) أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ سَمِيعَ الْبَرَاءِ يَقُولُ: بَيْنَمَا رَجُلٌ يَقْرَأُ سُورَةَ الْكَهْفِ لَيْلَةً إِذْ رَأَى ذَابَّةً تَرْكُضُ، أَوْ قَالَ: فَرَسُهُ تَرْكُضُ، فَنَظَرَ فَإِذَا مِثْلُ الضَّبَابَةِ، أَوْ مِثْلُ الْغَمَامَةِ، فَذَكَرَ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: «تِلْكَ السَّكِينَةُ تَنْزَلُ لِلْقُرْآنِ، أَوْ تَنْزَلَتْ عِنْدَ الْقُرْآنِ».

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُثَنَّى، عَنْ أَبِي دَاوُدَ

Berâ der ki: Bir adam bir gece Kehf Sûresini okurken bineğinin –veya atının- ürktüğünü gördü. Baktığında sis veya bulut gibi bir şey gördü. Bu durumu Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) anlatınca, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): “O, sekînedir ve Kur’ân için –veya Kur’ân okunurken- inmiştir” buyurdu.

Müslim bunu *Sahîh*'te Muhammed b. Müsennâ kanalıyla Ebû Dâvud'dan rivayet etmiştir.²

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ الصَّقَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مِلْحَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ بَكْرِ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ ابْنِ الْهَادِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَارِثِ، عَنْ أُسَيْدِ بْنِ حُضَيْرٍ، قَالَ: بَيْنَمَا هُوَ يَقْرَأُ مِنَ اللَّيْلِ سُورَةَ الْبَقَرَةِ وَفَرَسُهُ مَرْبُوطٌ إِذْ جَالَتِ الْفَرَسُ، فَسَكَتَ فَسَكَتَتْ، فَقَرَأَ فَجَالَتِ الْفَرَسُ فَسَكَتَ فَسَكَتَتْ، ثُمَّ قَرَأَ، فَجَالَتِ الْفَرَسُ، فَسَكَتَ فَسَكَتَتْ، فَانْصَرَفَ، وَكَانَ ابْنُهُ قَرِيبًا مِنْهُ، فَأَشْفَقَ أَنْ تُصِيبَهُ، فَلَمَّا أَخْبَرَهُ رَفَعَ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ، حَتَّى مَا يَرَاهَا، فَلَمَّا أَصْبَحَ، حَدَّثَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: بَيْنَمَا أَنَا أَقْرَأُ الْبَارِحَةَ، وَالْفَرَسُ مَرْبُوطَةٌ إِذْ جَالَتْ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَقْرَأُ ابْنَ الْحُضَيْرِ، أَقْرَأُ ابْنَ الْخَضِيرِ»، ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَقَرَأْتُ فَجَالَتْ فَسَكَتَ فَسَكَتَتْ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَقْرَأُ ابْنَ الْخَضِيرِ»، فَأَشْفَقْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْ تَطَّأَ يَحْيَى، وَكَانَ قَرِيبًا، فَانْصَرَفْتُ إِلَيْهِ، فَزَعَمْتُ رَأْسِي إِلَى السَّمَاءِ، فَإِذَا هُوَ مِثْلُ الظِّلَّةِ فِيهَا أَمْثَالُ الْمَصَابِيحِ، عَرَجْتُ إِلَى السَّمَاءِ،

¹ Buhârî, *fadâilu'l-Kur'ân* 1 (5011) ve Müslim, *salâtu'l-musafirîn* 36 (240).

² Müslim, *salâtu'l-musafirîn* 36 (241).

حَتَّى لَا أَرَاهَا، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «وَتَدْرِي مَا ذَلِكَ؟» قَالَ، قُلْتُ: لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: «تِلْكَ الْمَلَائِكَةُ، أَنْتَ لِضَوْتِكَ، وَلَوْ قَرَأْتَ لِأَصْبَحَ النَّاسُ يَنْظُرُونَ إِلَيْهَا لَا تَتَوَارَى مِنْهُمْ».

قَالَ: وَحَدَّثَنَا أَيْضًا هَذَا الْحَدِيثَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ خَبَابٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنْ أُسَيْدِ بْنِ الْحَضِرِ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحَاحِ فَقَالَ: وَقَالَ اللَّيْثُ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْهَادِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ خَبَابٍ.

وَرَوَى ذَلِكَ أَيْضًا مِنْ حَدِيثِ الزُّهْرِيِّ. عَنِ ابْنِ كَعْبٍ بْنِ مَالِكٍ عَنْ أُسَيْدٍ، وَمِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ أُسَيْدٍ.

Muhammed b. İbrâhîm b. el-Hâris, Useyd b. el-Hudayr'dan bildiriyor: Useyd, gece vakti, bağlı olan atının yanında Bakara Sûresini okurken, at huysuzlanınca sustu. Bunun üzerine at sakinleşti. Tekrar okumaya başlayınca at yine huysuzlandı, susunca sakinleşti. Sonra tekrar okumaya başladı ve at yine huysuzlandı. Susunca ise at sakinleşti. Bunun üzerine Useyd yakınında uyuyan oğluna atın zarar vermesinden korktuğu için okumayı bıraktı. Yahyâ'yı alıp başını gökyüzüne kaldırıncı üzerinde kandiller gibi ışık saçan bulut gibi bir şeyin gökyüzüne doğru yükselip gözden kaybolduğunu gördü. Sabah olunca bu durumdan Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bahsederek: "Dün gece Kur'ân okurken yanımda bağlı olan at ürktü" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) üç defa: "Oku ey İbnu'l-Hudayr" dedi. İbnu'l-Hudayr: "Okudum ancak at ürkünce tekrar sustum ve at ta sakinleşti" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Oku ey İbnu'l-Hudayr" buyurdu. İbnu'l-Hudayr: "Ey Allah'ın Resûlü! Atın yakında olan (oğlum) Yahyâ'nın üzerine basmasından korktum ve yanına gittim. Başımı kaldırıp gökyüzüne bakınca kandiller gibi ışık saçan bulut gibi bir şeyin gökyüzüne doğru yükselip gözden kaybolduğunu gördüm" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Onun ne olduğunu biliyor musun?" diye sordu. Useyd: "Hayır, ey Allah'ın Resûlü!" cevabını verince, Allah'ın Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): "Onlar melekti. Senin sesine geldiler. Eğer okumaya devam etseydin, sabah vakti insanlar onları görürlerdi ve melekler insanlardan gizlenmezlerdi" buyurdu.

Aynı zamanda bu hadisi bize Abdullah b. Habbâb, Ebû Saîd el-Hudrî kanalıyla Useyd b. el-Hudayr'dan rivayet etmiştir.

Buhârî bunu *Sahîh*'te ve Müslim ise İbrâhîm b. Sa'd kanalıyla Yezîd b. el-Hâd'dan, o da Abdullah b. Habbâb'dan rivayet etmiştir.¹

Bu hadis Zührî kanalıyla İbn Ka'b b. Mâlik'ten, o da Useyd'den de rivayet edilmiştir. Ayrıca Abdurrahman b. Ebî Leylâ kanalıyla Useyd'den de rivayet edilmiştir.

بَابُ سَمَاعِ الصَّحَابِيِّ قِرَاءَةَ مَنْ أَسْمَعَهُ قُرْآنَهُ وَأَخْفَاهُ شَخْصَهُ

Ashâbdan Birinin, Görmediği Ancak Sesini İşittiği Birinden Kur'ân'ı İşitmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ بْنِ قَتَادَةَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ النَّصْرَوِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَخْوَصِ، عَنْ أَبِي الْحَسَنِ التَّيْمِيِّ، قَالَ: سَمِعْتُ رَجُلًا يَقُولُ، كُنْتُ أَسِيرٌ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي لَيْلَةٍ ظَلَمَاءَ، فَسَمِعَ رَجُلًا يَقْرَأُ «قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ» فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَمَّا هَذَا فَقَدْ بَرَّئَ مِنَ الشَّرِكِ». وَسِرْنَا فَسَمِعْنَا رَجُلًا يَقْرَأُ، قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ فَقَالَ: «أَمَّا هَذَا فَقَدْ غُفِرَ لَهُ». فَكَفَفْتُ رَاجِلَتِي لِأَنْظُرَ مَنْ هُوَ. فَتَنَظَّرْتُ يَمِينًا وَشِمَالًا فَمَا رَأَيْتُ أَحَدًا.

Ebu'l-Hasan et-Teymî der ki: Bir adamın şöyle dediğini işittim: Karanlık bir gece Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile giderken Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir adamın Kâfirûn Sûresini okuduğunu işitti ve: *"Bu, adam şirkten berîdir"* buyurdu.

Yola devam ettik ve bir adamın, İhlâs Sûresini okuduğunu işittik. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bu adam bağışlanmıştır"* buyurdu. Ben adamın kim olduğunu öğrenmek için bineğimi durdurup sağa sola baktım, ancak kimseyi göremedim.

¹ Buhârî, *fadâilu'l-Kur'ân* (15) ve Müslim, *salâtu'l-musafirîn* 36 (242).

بَابُ سَمَاعِ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ وَغَيْرِهِ صَوْتِ الْمَلَكِ الَّذِي آتَى النَّبِيَّ ﷺ بِالشَّفَاعَةِ

Avf b. Mâlik ve Başkasının Resûlullah'a (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM)

Şefaât Hakkında Gelen Meleğin Sesini İşitmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُوزَّكَ رَحِمَهُ اللَّهُ، قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي النُّعَيْمِ، عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ، قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي سَفَرٍ فَعَرَّسْنَا، وَافْتَرَشَ كُلُّ رَجُلٍ مِنَّا ذِرَاعَ رَاحِلَتِهِ، ثُمَّ انْتَبَهْتُ بَعْضَ اللَّيْلِ، وَإِذَا لَيْسَ بَيْنَ يَدَيَّ رَاحِلَةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَحَدٌ. فَانْطَلَقْتُ فَإِذَا أَنَا بِمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ قَيْسِ قَائِمَانِ، فَقُلْتُ لَهُمَا، هَلْ رَأَيْتُمَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ؟ فَقَالَا: لَا. وَأَنَا أَسْمَعُ صَوْتًا، فَإِذَا مِثْلُ هَزِيرِ الرَّحَا، وَأَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: إِنَّهُ أَتَانِي آتٍ مِنْ رَبِّي، فَخَيَّرَنِي بَيْنَ أَنْ يَدْخُلَ بِصُفِّ أُمَّتِي الْجَنَّةَ، وَبَيْنَ الشَّفَاعَةِ، فَاخْتَرْتُ الشَّفَاعَةَ. فَقُلْنَا: تَنَاشِدُكَ اللَّهُ وَالصُّحْبَةَ، لَمَّا جَعَلْتَنَا مِنْ أَهْلِ شَفَاعَتِكَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَنْتُمْ مِنْ أَهْلِ شَفَاعَتِي»، وَجَعَلَ الرَّجُلُ يَجِيءُ فَيَقُولُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ اجْعَلْنِي مِنْ أَهْلِ شَفَاعَتِكَ، فَيَقُولُ: «أَنْتَ مِنْ أَهْلِ شَفَاعَتِي»، فَلَمَّا أَصْبُوا عَلَيْهِ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُكَ أَنَّ شَفَاعَتِي لِمَنْ مَاتَ مِنْ أُمَّتِي لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا

Avf b. Mâlik el-Eşcaî anlatıyor: Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) seferlerinden birinde onunlayken mola verdik ve bineklerimize yaslanıp uyuduk. Ben gecenin bir kısmında uyanıp Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) konakladığı yerde kimsenin olmadığını gördüm ve gidince Muâz b. Cebel ile Abdullah b. Kays'ın ayakta olduklarını gördüm. Onlara: "Resûlullah'ı (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) gördünüz mü?" diye sorunca: "Hayır" cevabını verdiler. Bu sırada ben değirmen taşının çıkardığı ses gibi bir ses işittim. Hz. Peygamber (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) yanımıza gelip: "*Rabbimden bana biri geldi ve ümmetimin yarısının cennete girmesiyle şefaât etmem arasında muhayyer bıraktı, ben şefaati tercih ettim*" buyurdu. Biz: "Allah için ve dostluğumuz hatırına senden bizi de şefaatine mazhar olacaklardan kılmanı istiyoruz" deyince: "*Sizler şefaatine dahil olanlardansınız*" buyurdu. Artık her kişi gelip: "Ey Allah'ın Resûlü Beni de şefaatine nail olacıklara kat" diyor, Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) de: "*Sen şefaatine dahil olanlardansın*" karşılığını veriyordu. Sahabe Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) etrafına üşüşünce Hz. Peygamber (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM): "*Allahum!*

Şefaatinin, ümmetinden Allah'a ortak koşmadan ölen herkes için olduğuna seni şahit tutuyorum" dedi.¹

بَابُ الرُّقْيَةِ بِكِتَابِ اللَّهِ ﷻ، وَمَا جَعَلَ اللَّهُ ﷻ
فِيهِ مِنَ الشِّفَاءِ حَتَّى ظَهَرَتْ آثَارُهُ

Allah'ın Kitabıyla Rukye Yapmak ve Allah'ın Kur'an'ı Şifâ Kılması

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ عَنْ عُمرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُمرُ بْنُ قَتَادَةَ، وَأَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبرَاهِيمَ الْفَارِسِيُّ قَالَا: أَخْبَرَنَا أَبُو
عُمَرُ بْنُ مَطَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبرَاهِيمُ بْنُ عَلِيٍّ الدُّهْلِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، قَالَ: أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ، عَنْ
أَبِي بَشَرٍ، عَنْ أَبِي الْمُتَوَكِّلِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ أَنَسًا مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَانُوا
فِي سَفَرٍ، فَمَرُّوا بِحَيٍّ مِنْ أَهْلَاءِ الْعَرَبِ، فَاسْتَصَافُوهُمْ، فَلَمْ يُضَيِّفُوهُمْ. فَقَالَ لَهُمْ رَجُلٌ:
هَلْ فِيكُمْ رَاقٍ؟ فَإِنَّ سَيِّدَ الْحَيِّ لَدَيْغٍ أَوْ مُصَابٍ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنْهُمْ: نَعَمْ، فَأَتَاهُ فَرَقَاهُ بِفَاتِحَةِ
الْكِتَابِ فَبَرَأَ الرَّجُلُ فَاعْطِيَ قُطِيعًا مِنْ غَنَمٍ، فَأَتَى أَنْ يَقْبَلَهَا، حَتَّى ذَكَرَ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَأَتَى
النَّبِيَّ ﷺ فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَاللَّهِ مَا رَقَيْتُ إِلَّا بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ. فَتَبَسَّمَ،
قَالَ: «وَمَا يُدْرِيكَ إِنَّهَا رُقْيَةٌ»، ثُمَّ قَالَ: «خُذُوا مِنْهُمْ وَاضْرِبُوا إِلَيَّ بِسْمِهِمْ مَعَكُمْ».

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى، وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ، عَنْ أَبِي

بَشَرٍ

Ebû Saîd el-Hudrî'nin bildirdiğine göre Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bir grup yolculuk sırasında Arap kabilelerinden birine uğrayıp misafir olmak istediler. Ancak kabile onları ağırlamayı kabul etmedi. Bu esnada kabilenin bir ferdi Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbına: "İçinizde rukye (efsun) yapabilen biri var mı? Kabilenin efendisi hasta -veya- bir hayvan tarafından sokuldu" deyince, ashâbdan biri: "Var" dedi ve rahatsız olan kişinin yanına gidip Fâtîha sûresini okuyunca da iyileşti. Buna karşılık müslümana bir koyun sürüsü vermek istediler. Ancak, bunu Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) danışmadan almayı kabul etmedi. Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) gelip: "Ey Allah'ın Resûlü! Vallahi adama Fâtîha sûresinden başkasını

¹ Ahmed, Müsned (4/404, 415, 5/232, 6/23, 28).

okumadım" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tebessüm etti ve: *"Bu sûrenin rukye (efsun) olarak okunacağını nereden biliyorsun?"* diye sordu. Sonra onlara: *"Koyunları alın, fakat paylaştırırken bana da bir hisse ayırın"* buyurdu.

Müslim bunu *Sahîh*'te Yahyâ b. Yahyâ'dan, Buhârî ve Müslim de Şu'be kanalıyla Ebû Bişr'den rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ قَالَ، حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ بَالُوَيْهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُوسَى الْأَسَدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ الشَّعْبِيِّ، عَنْ خَارِجَةَ بْنِ الصَّلْتِ الشَّيْبِيِّ، عَنْ عَمِّهِ أَنَّهُ مَرَّ بِقَوْمٍ وَعِنْدَهُمْ مَجْنُونٌ مُوثَّقٌ فِي الْحَدِيدِ، فَقَالَ لَهُ بَعْضُهُمْ: أَعِنْدَكَ شَيْءٌ تُدَاوِي بِهِ هَذَا؟ فَإِنَّ صَاحِبَكُمْ قَدْ جَاءَ بِخَيْرٍ. قَالَ: فَقَرَأَ عَلَيْهِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ، كُلَّ يَوْمٍ مَرَّتَيْنِ فَبَرَأَ، فَأَعْطَاهُ مِائَةَ شَاةٍ. فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ، فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَ: «كُلُّ فَمَنْ أَكَلَ بِرُقِيَّةٍ بَاطِلٍ، فَقَدْ أَكَلَتْ بِرُقِيَّةً حَقًّا»

Hârice b. es-Salt et-Teymî'nin amcasından bildirdiğine göre yanlarında demir zincirle bağlı bir deli olan bir kavme uğrayınca içlerinden biri: "Bize anlatıldığına göre o arkadaşınıza (Peygamberinize) pek çok hayırlar verilmiş. Yanında, delirmiş bu adama ilaç olacak bir şey var mı?" diye sordu. O da deliye üç gün boyunca Fatiha sûresini ikişer defa okudu. Buna karşılık Hârice'nin amcasına yüz davar verdiler. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip olanları anlatınca da Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onu yiyebilirsin. Kişi batıl bir şey okuma karşılığında aldığı ücreti yiyemez. Ama sen hak olan bir şeyi okuyarak aldığın ücreti yiyorsun"* buyurdu

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقَرِّيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ خَيْثَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ غُلَامٌ يَهُودِيٌّ يَخْدُمُهُ، يُقَالُ لَهُ: لَيْدٌ بْنُ أَعْصَمٍ، وَكَانَ تُعْجِبُهُ خِدْمَتُهُ، فَلَمَّ تَزَلَّ بِهِ يَهُودٌ حَتَّى سَحَرَ النَّبِيُّ ﷺ، وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَذُوبُ وَلَا يَذِرِي مَا وَجَعُهُ، فَبَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ لَيْلَةٍ نَائِمٌ. إِذْ أَتَاهُ مَلَكَانِ، فَجَلَسَ أَحَدُهُمَا عِنْدَ رَأْسِهِ، وَالْآخَرُ عِنْدَ رِجْلَيْهِ، فَقَالَ الَّذِي عِنْدَ رَأْسِهِ لِلَّذِي

¹ Buhârî, *tib* (76) ve Müslim, *selam* 5 (438).

عِنْدَ رَجُلَيْهِ: مَا وَجَعُهُ؟ قَالَ: الَّذِي عِنْدَ رَأْسِهِ مَطْبُوتٌ . قَالَ الَّذِي عِنْدَ رَجُلَيْهِ: مَنْ طَبَّه؟ قَالَ الَّذِي عِنْدَ رَأْسِهِ: لَبِيدُ بْنُ أَعْصَمَ، قَالَ الَّذِي عِنْدَ رَجُلَيْهِ: بِمَ طَبَّه؟ قَالَ الَّذِي عِنْدَ رَأْسِهِ بِمِشْطٍ وَمِشَاطَةٍ ، وَجَفَّ طَلْعَةً ذَكَرَ بِذِي ذُرْوَانَ ، وَهِيَ تَحْتَ رَاغُوفَةِ الْبَيْرِ . فَاسْتَيْقِظَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَدَعَا عَائِشَةَ، فَقَالَ «يَا عَائِشَةُ! أَشْعَرْتَ أَنَّ اللَّهَ ﷻ قَدْ أَنْبَأَنِي بِوَجْعِي؟» فَلَمَّا أَصْبَحَ غَدَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَغَدَا مَعَهُ أَصْحَابُهُ إِلَى الْبَيْرِ، فَإِذَا مَاؤُهَا كَأَنَّهُ نَقُوعُ الْحِجَاءِ ، وَإِذَا نَحْلُهَا- الَّذِي يَشْرَبُ مِنْ مَائِهَا- قَدْ التَوَّى سَعْفُهُ كَأَنَّهُ رُوسُ الشَّيَاطِينِ

قَالَ: فَتَرَلَ رَجُلٌ فَاسْتَخْرَجَ جُفَّ طَلْعَةٍ مِنْ تَحْتِ الرَّاغُوفَةِ، فَإِذَا فِيهَا مِشْطُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَمِنْ مُرَاطَةِ رَأْسِهِ، وَإِذَا يَمْنَالٌ مِنْ شَمْعٍ يَمْنَالُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَإِذَا فِيهَا إِبْرٌ مَغْرُورَةٌ، وَإِذَا وَتَرٌ فِيهِ إِحْدَى عَشْرَةَ عُقْدَةً فَأَنَاهُ جِبْرِيلُ ﷺ بِالْمُعَوَّذَتَيْنِ. فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ «قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ»، وَحَلَّ عُقْدَةً، «مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ»، وَحَلَّ عُقْدَةً. حَتَّى فَرَّغَ مِنْهَا، [ثُمَّ قَالَ: «قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ» وَحَلَّ عُقْدَةً، حَتَّى فَرَّغَ مِنْهَا] ، وَحَلَّ الْعُقْدَ كُلَّهَا . وَجَعَلَ لَا يَنْزِعُ إِبْرَةً إِلَّا وَجَدَ لَهَا أَلَمًا، ثُمَّ يَجِدُ بَعْدَ ذَلِكَ رَاحَةً. فَقِيلَ، يَا رَسُولَ اللَّهِ، لَوْ قَتَلْتَ الْيَهُودِيَّ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «قَدْ عَافَانِي اللَّهُ ﷻ وَمَا وَرَاءَهُ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ أَشَدُّ» قَالَ: فَأَخْرَجَهُ.

قَدْ رَوَيْنَا فِي هَذَا، عَنِ الْكَلْبِيِّ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ بِبَعْضِ مَعْنَاهُ وَرَوَيْنَاهُ فِي الْحَدِيثِ الصَّحِيحِ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ فِي أَبْوَابِ دَعَوَاتِهِ دُونَ ذِكْرِ الْمُعَوَّذَتَيْنِ.

Hiz. Âişe anlatıyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hizmetinde bulunan Lebîd b. A'sam adında yahudi bir çocuk vardı ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onun hizmetini beğeniyordu. Yahudilerin yoğun ısrarları ve sıkıştırılmaları sonunda Lebîd, Hiz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) büyü yaptı. Bu büyü sonucunda Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) günden güne eriyor, fakat hastalığının ne olduğunu bilemiyordu. Bir gece Hiz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) uyurken yanına iki melek geldi. Biri başının, diğeri de ayaklarının yanında oturdu. Başının yanında oturan melek, ayaklarının yanında oturana: "Bu adamın hastalığı ne?" diye sordu. Ayaklarının yanında olan melek: "Büyülenmiş!" dedi. Başının yanındaki melek: "Ona kim büyü yaptı?" diye sorunca, diğeri: "Lebîd b. A'sam" dedi. Başının yanındaki melek: "Neyle büyü yaptı?" diye sorunca,

diğeri: “Bir tarak, taraktaki saç kalıntıları ve erkek hurma tomurcuğu ile yaptı. Bunu da Zû Zervân kuyusunun dibindeki kayanın altına koydu” dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) uyanıp Hz. Âişe’yi çağırdı ve: *“Ey Âişe! Yüce Allah'ın bana hastalığının ne olduğunu haber verdiğini biliyor musun?”* dedi.

Sabah olunca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından birkaç kişiyle söz konusu kuyuya gitti. Kuyunun suyunun kına gibi kıpkırmızı olduğunu gördüler. Kuyudan sulanan ağaçların uçları şeytanların başlarına benziyordu. Ashâbından biri kuyunun içine indi ve dibindeki kayanın altından hurma tomurcuğunu çıkardı. Tomurcuğun içinde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) tarağından birkaç diş ile saçlarından kıllar vardı. Ayrıca balmumundan yapılmış Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bir heykelini buldular. Bu heykelin üzerine iğneler batırılmıştı. Üzerinde on bir düğüm atılmış bir ip de buldular. Cebrâîl, Muavvizeteyn'i (Felak ile Nâs sûrelerini) getirdi ve: “Ey Muhammed! **“Ağaran sabahın Rabbine sığınırım”**¹ diyerek bir düğümü çöz. **“Yarattığı şeylerin şerrinden”**² diyerek bir düğüm daha çöz” dedi. Bu şekilde Felak sûresini bitirip **“İnsanların Rabbine sığınırım”**³ diyerek bir düğümü çöz” dedi ve Nâs Sûresini bitirince diğer düğümleri de bitirdi.⁴

Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) her iğneyi çıkarışında onun acısını hissediyor, sonra rahatlıyordu. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): “Ey Allah'ın Resûlü! Yahudiye öldürsen” denilince: *“Allah beni iyileştirdi. Allah'ın ona vereceği azab daha şiddetlidir”* buyurdu.

Bu hadisin bir kısmını Kelbî kanalıyla Ebû Sâlih'ten, o da İbn Abbâs'tan, mânâ olarak naklettik. Yine sahîh olan bir isnâdla Hişâm b. Urve'den, o babasından, o da Hz. Âişe'den, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Muavvizeteyn dışındaki duaları konusunda naklettik.

¹ Felak Sur. 1

² Felak Sur. 2

³ Nâs Sur 1

⁴Buhârî , huluk 11 (3268), tıp 47 (5763), Müslim, selâm 17 (43) ve Ahmed, Müsned (6/57, 63, 96).

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَحَرُّزِ النَّبِيِّ ﷺ بِمَا عَلَّمَهُ جِبْرِيلُ ﷺ حِينَ كَادَتْهُ الشَّيَاطِينُ، ثُمَّ تَعْلِيمِهِ ذَلِكَ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ وَذَهَابَ مَا نَجَدَهُ مِنْ ذَلِكَ عَنْهُ

Şeytanlar Resûlullah'a (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) Kötülük Yapmak İsteyince Cibrîl'in Resûlullah'a (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) Korunacağı Şeyi Öğretmesi, Sonra Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) Bunu Hâlid b. el-Velîd'e Öğretmesi ve Halid'in Bu Öğrendiğiyle Kendisine Zarar Veren Şeyin Yok Olması

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْقَطَّانِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ بْنُ دُرْسَنْتَوَيْه، قَالَ: حَدَّثَنَا يَنْفَعُ بْنُ شُعْبَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ الضُّبَيْعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو التَّيَّاحِ، قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ خُبَيْشٍ: حَدَّثَنَا كَيْفَ صَنَعَ النَّبِيُّ ﷺ حِينَ كَادَتْهُ الشَّيَاطِينُ، فَقَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ: إِنَّ الشَّيَاطِينَ تَحَدَّرَتْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنَ الْجِبَالِ وَالْأَوْدِيَةِ، مَعَهُمْ شَيْطَانٌ مَعَهُ شُعْلَةٌ مِنْ نَارٍ، يُرِيدُ أَنْ يُحْرِقَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بِهَا، فَلَمَّا رَأَاهُمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَرَعَ مِنْهُمْ، فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ ﷺ فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ قُلْ، قَالَ: «وَمَا أَقُولُ»؟ قَالَ: «قُلْ أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ، اللَّاتِي لَا يُجَاوِزُهُنَّ بَرٌّ وَلَا فَاجِرٌ، مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ وَذَرَأَ وَبَرَأَ، وَمَنْ شَرٌّ مَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَنْ شَرٌّ مَا يَتَرَحُّ فِيهَا، وَمَنْ شَرٌّ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ، وَمَنْ شَرٌّ مَا يَخْرُجُ مِنْهَا، وَمَنْ شَرٌّ فِتْنِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، وَشَرِّ الطَّوَارِقِ، إِلَّا طَارِقًا يَطْرُقُ بِخَيْرٍ. يَا رَحْمَنُ». قَالَ: فَطُفِئَتْ نَارُ الشَّيْطَانِ، وَهَزَمَهُمُ اللَّهُ ﷻ

Ebu't-Teyyâh der ki: Bir adam Abdurrahman b. Hanbeş'e: "Hz. Peygamber (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM), şeytanlar kendisine kötülük yapmak istediği zaman ne yaptı?" diye sorunca, Abdurrahman şöyle cevap verdi: "Şeytanlar, Resûlullah'a (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) zarar vermek için dağlardan ve vadilerden akın ettiler. İçlerinde, Resûlullah'ı (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) yakmak için elinde bir ateş parçası olan bir şeytan da vardı. Hz. Peygamber (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) onları görüp korkunca Cibrîl geldi ve: "Ey Muhammed! Söyle" dedi. Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM): "Ne söyleyeyim?" diye sorunca, Cibrîl şöyle cevap verdi: "Yaratıklarının şerrinden, yoktan var edip icad ettiklerinin şerrinden, gökten inip göğe yükselen (her) şeyin şerrinden, yeryüzünde çoğaltıp yaydığı ve yeryüzünden çıkan (her) şeyin şerrinden, gece ve gündüzün fitnelerinin şerrinden, (kapımızı)

hayırla çalanın dışında kalan herkesin şerrinden, iyi veya kötünün aşamayacağı Allah'ın noksansız kelimelerine sığınırım, ey Rahmân!" de."

Hız. Peygamber (salıallahu aleyhi vesellem) bu sözleri söyleyince şeytanların ateşleri söndü ve Allah onları hezimete uğrattı.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ أَبِي الْعَاسِ الرُّوزَنِّيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ حَنْبَلٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّهْمَنِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ، عَنْ خَفْصَةَ بِنْتِ سِيرِينَ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ الرَّيَّاحِيِّ، أَنَّ خَالِدَ بْنَ الْوَلِيدِ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ. إِنَّ كَاثِدًا مِنَ الْجِنَّ يَكِيدُنِي، قَالَ: قُلْ: «أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ اللَّاتِي لَا يُجَاوِزُهُنَّ بَرٌّ وَلَا فَاجِرٌ مِنْ شَرِّ مَا ذَرَأَ فِي الْأَرْضِ، وَمَنْ شَرٌّ مَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَنْ شَرٌّ مَا يَعْرُجُ فِي السَّمَاءِ، وَمَنْ شَرٌّ مَا يَنْزِلُ مِنْهَا، وَمَنْ شَرٌّ كُلِّ طَارِقٍ إِلَّا طَارِقًا يَطْرُقُ بِخَيْرٍ يَا رَحْمَنُ» ، قَالَ: فَقَعَلْتُ فَأَذْهَبَهُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عَنِّي.

Ebu'l-Âliye er-Riyâhî'nin bildirdiğine göre Halid b. el-Velid: "Ey Allah'ın Resûlü! Cinlerden biri bana kötülük yapmak istiyor deyince Resûlullah (salıallahu aleyhi vesellem) ona şöyle buyurdu: "Şöyle de: "Yeryüzüne inen ve ondan çıkan şerden, gökyüzünden inen ve gökyüzüne çıkan şerden, (kapımızı) hayırla çalanın dışında kalan herkesin şerrinden, iyi veya kötünün aşamayacağı Allah'ın noksansız kelimelerine sığınırım, ey Rahmân!" Hâlid der ki: "Böyle dediğimde Yüce Alah o cinni benden uzaklaştırdı."

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْجِنِّيِّ أَوِ الشَّيْطَانِ الَّذِي أَرَادَ كَيْدَهُ
وَهُوَ فِي الصَّلَاةِ، فَأَمَكْنَهُ اللَّهُ عَنَّا مِنْهُ

**Resûlullah (salıallahu aleyhi vesellem) Namazdayken Cinnin
veya Şeytanın Gelip Ona Kötülük Yapmak İstemesi ve
Allah'ın O'nu Koruması**

أَخْبَرَنَا أَبُو صَالِحٍ بْنُ أَبِي طَاهِرٍ الْقَنْبَرِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا جَدِّي يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ الْقَنْبَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدٍ،

¹ Ahmed, Müsned (3/419).

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنَّ عِفْرِينَا مِنَ الْجِنِّ تَقَلَّتْ عَلَيَّ الْبَارِحَةَ، لَيَقْطَعَنَّ عَلَيَّ صَلَاتِي، فَأَمَكَّنَنِي اللَّهُ مِنْهُ. فَأَخَذْتُهُ وَأَرَدْتُ أَنْ أَرْبِطَهُ إِلَى سَارِيَةٍ مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ، حَتَّى تَنْظُرُوا إِلَيْهِ كُلُّكُمْ، حَتَّى ذَكَرْتُ دَعْوَةَ أَخِي سُلَيْمَانَ «رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي» قَالَ: فَزِدْتُهُ خَاسِنًا.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ بَشَّارٍ وَقَالَ فِيهِ غَيْرُهُ: فَذَعْتُهُ يَغْنِي كَتَفَهُ .

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (ﷺ) şöyle buyurdu: "Dün akşam, cinlerden ifrit namazımı bozdurmak için aniden karşıma çıktı. Allah bana imkan verdi ve kendisini yakaladım. Sabah olunca hepinizin görmesi için onu Mescid'in direklerinden birine bağlamak istedim; ama kardeşim Süleyman'ın "...Ey Rabbim! Beni bağışla. Bana, benden sonra kimseye lâyük olmayacak bir mülk (hükümrânlık) bahşet..."¹ şeklindeki duasını hatırlayıp onu alçalmış bir şekilde serbest bıraktım."

Buhârî ile Müslim bunu Sahîh'te Muhammed b. Beşşâr'dan rivayet etmiştir.² Başkası bunu: "Onu şiddetli bir şekilde ittim" şeklinde nakletmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَغْفُورَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، يَغْنِي ابْنُ مِهْرَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ الْمُرَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهَبٍ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ صَالِحٍ قَالَ: حَدَّثَنِي زَيْعَةُ بْنُ يَزِيدَ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ، عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ أَنَّهُ قَالَ: قَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي، فَسَمِعْنَاهُ يَقُولُ: أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْكَ، ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ قَالَ: أَلْعَنَكَ بِلَعْنَةِ اللَّهِ، ثَلَاثًا، وَبَسَطَ يَدَهُ كَأَنَّهُ يَتَنَاوَلُ شَيْئًا، فَلَمَّا قَرَعَ مِنَ الصَّلَاةِ، قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ سَمِعْنَاكَ تَقُولُ فِي الصَّلَاةِ شَيْئًا لَمْ نَسْمَعْكَ تَقُولُهُ قَبْلَ ذَلِكَ، وَرَأَيْنَاكَ بَسَطْتَ يَدَكَ. فَقَالَ: «إِنَّ عَدُوَّ اللَّهِ إِبْلِيسَ جَاءَ بِشِهَابٍ مِنْ نَارٍ، لِيَجْعَلَهُ فِي وَجْهِ، فَقُلْتُ: أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ قُلْتُ: أَلْعَنَكَ بِلَعْنَةِ اللَّهِ الثَّامَّةِ. فَلَمْ يَسْتَأْخِرْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ أَرَدْتُ أَخْذَهُ. وَاللَّهِ! لَوْلَا دَعْوَةُ أَخِي سُلَيْمَانَ، لَأَصْبَحَ مُوتِقًا يَلْعَبُ بِهِ وَلَدَانُ أَهْلِ الْمَدِينَةِ» .

¹ Sâd Sur. 35

² Buhârî, ehâdisu'l-enbiyâ 40 (3423) ve Müslim, mesâcid 8 (39).

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَلَمَةَ الْمُرَادِيِّ

Ebu'd-Derdâ der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) namaz kılmak için kalkınca üç defa: *"Senden Allah'a sığınırım"* dediğini işittik. Sonra üç defa: *"Seni Allah'ın lanetiyle lanetliyorum"* diyerek bir şeyi tutmak ister gibi elini uzattığını gördük. Namazı bitirince biz: "Ey Allah'ın Resûlü! Namazda, bundan önce hiç duymadığımız bir şeyi söylediğini işittik ve gördük ki elini uzattın" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Allah'ın düşmanı İblis, benim yüziime atmak için ateşten bir kor getirdi. Ben üç kere: «Senden Allah'a sığınırım» dedim, sonra da: «Allah'ın en büyük laneti ile seni lanetlerim» dedim. Üç keresinde de geri çekilmedi. Sonra onu yakalamak istedim. Allah'a yemin ederim ki şayet kardeşimiz Süleyman'ın duası olmasaydı, Medine halkı çocuklarının oynayacağı şekilde bağlı kalırdı."*

Müslim bunu *Sahîh*'te Muhammed b. Seleme el-Murâdî'den rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ الطَّفَرُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْغَلَوِيُّ- رَحِمَهُ اللَّهُ- إِمْلَاءً، قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ بْنُ دُحَيْمٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَارِمٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو غَسَّانَ قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ يَسَّالِكَ، قَالَ: سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ سَمُرَةَ، يَقُولُ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَجَعَلَ يَهْوِي قُدَّامَهُ. فَلَمَّا صَلَّى سَأَلُوهُ: فَقَالَ: ذَاكَ الشَّيْطَانُ كَانَ يُلْقِي عَلَيَّ شَرَرَ النَّارِ لِيُشْنِي عَنِ الصَّلَاةِ، فَتَنَّاوَلْتُهُ. وَلَوْ أَخَذْتَهُ مَا انْقَلَتْ مِنِّي حَتَّى يُنَاطَ إِلَى سَارِيَةٍ مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ يُنْظَرُ إِلَيْهِ وَلَدَانُ أَهْلِ الْمَدِينَةِ

Câbir b. Semure der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bize namaz kıldırırken ileri doğru uzandı. Namazı bitirip sebebini sorduklarında şöyle cevap verdi: *"Şeytan beni namazda yanıltmak için üzerime ateş kıvılcımları atıyordu. Ben de onu yakalamaya çalıştım. Eğer onu tutabilseydim, Mescid'in direklerinden birine bağlanıp, Medine halkının çocukları onu seyretmeden benden kurtulamazdı."*²

¹ Müslim, *mesâcid* 8 (40).

² Ahmed, *Müsned* (5/104, 105).

حَدَّثَنَا أَبُو مَنْصُورٍ الظَّفَرِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقَلَوِيُّ رَجُلُهُ اللَّهُ إِمْلَاءً وَقَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ دُحَيْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَارِمٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَرَّةً عَلَيَّ الشَّيْطَانُ، فَتَنَّاوَلْتُهُ فَأَخَذْتُهُ فَخَنَقْتُهُ، حَتَّى وَجَدْتُ بَرْدَ لِسَانِهِ عَلَى يَدِي، وَقَالَ: أَوْجَعْتَنِي أَوْجَعْتَنِي وَلَوْلَا مَا دَعَا سُلَيْمَانُ، لَأَصْبَحَ مَنَاطًا إِلَى اسْطِوَانَةٍ مِنْ أَسَاطِينِ الْمَسْجِدِ، يَنْظُرُ إِلَيْهِ وَلَدَانُ أَهْلِ الْمَدِينَةِ

Abdullah (b. Mes'ûd)'un bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Şeytan yanımdan geçerken onu yakaladım ve boğdum. Hatta dilinin serinliğini elimde hissettim. Bana: «Canımı acıttın, canımı acıttın» dedi. Eğer Süleyman'ın duası olmasaydı Mescid'in direklerinden birine bağlı olarak sabahlardı ve Medine çocukları onu seyredерlerdi."

بَابُ مَا جَاءَ فِي أَنَّ مَعَ كُلِّ أَحَدٍ قَرِينَهُ مِنَ الْجِنِّ،
وَأَنَّ اللَّهَ ﷻ أَعَانَ رَسُولَهُ ﷺ عَلَى قَرِينِهِ، فَلَمْ يَأْمُرْهُ إِلَّا بِخَيْرٍ

Herkesin Yanında Cinlerden Bir Yoldaş Vardır. Ancak Allah Resûlullah'a (SALLALLAHU ALEYHI VE SELLEM) Yoldaşı Konusunda Yardım Etmiştir ve Cin Ona Hayırdan Başka Bir Şey Söyler

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّفَّاهِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَسْوَدُ بْنُ عَامِرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ. وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنُ حَنْبَلٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ سَالِمٍ هُوَ ابْنُ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا وَقَدْ وَكَّلَ بِهِ قَرِينُهُ مِنَ الْجِنِّ، وَقَرِينُهُ مِنَ الْمَلَائِكَةِ، قَالُوا: وَإِيَّاكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: وَإِيَّايَ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَعَانَنِي عَلَيْهِ فَأَسْلَمْتُ فَلَا يَأْمُرُنِي إِلَّا بِخَيْرٍ هَكَذَا قُرِئَ عَلَى شَيْخِنَا بِضَمِّ الْمِيمِ . وَكَذَلِكَ قَيَّدَهُ فِي كِتَابِهِ .

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو صَادِقٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْفَوَارِسِ الْقَطَّارُ قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْأَصْبَهَانِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، فَذَكَرَهُ عَلَيْنَا إِلَّا أَنَّهُمَا لَمْ يَبْقِيَا إِسْنَادَهُ .

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُثَنَّى ، وَمُحَمَّدِ بْنِ بَشَّارٍ ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ وَأَزَادَ- وَاللَّهُ أَعْلَمُ- بِالْجِنِّ وَالشَّيْطَانِ .

Abdullah b. Mes'ûd'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Sizden hiç kimse yoktur ki; cinlerden bir arkadaşı ve meleklerden bir arkadaşı onunla görevli bulunmasın."* Onlar: "Senin için de mi ey Allah'ın Resûlü?" diye sorduklarında Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Bana da edildi. Ancak Yüce Allah'ın bana yardımıyla bu cin Müslüman olmuştur ve hayırdan başka bir şeyi de bana söylemez."* Hadis şeyhimize "فَأَسْلَمَ (selamette olurum)" şeklinde okunmuştur.

Müslim bunu *Sahîh*'te Muhammed b. Müsennâ ile Muhammed b. Beşşâr kanalıyla Abdurrahman'dan rivayet etmiştir.¹ —Allah doğrusunu bilir— Cin ile şeytan kastedilmiştir.

فَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بَكْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ. قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا لَهُ شَيْطَانٌ. فَقَالُوا: وَلَا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَقَالَ: وَلَا أَنَا. وَلَكِنَّ اللَّهَ أَعَانَنِي بِإِسْلَامِهِ، أَوْ أَعَانَنِي عَلَيْهِ حَتَّى أَسْلَمَ.

Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Sizden hiç kimse yoktur ki; bir şeytanı bulunmasın"* buyurunca: "Senin de mi ey Allah'ın Resûlü?" diye sordular. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Evet benim de. Fakat onun müslüman olması için Allah bana yardım etti"* buyurdu.

قَوْلُهُ فِي هَذِهِ الرَّوَايَةِ: وَلَكِنَّ اللَّهَ أَعَانَنِي بِإِسْلَامِهِ إِنْ كَانَ هُوَ الْأَصْلُ يُؤَكِّدُ قَوْلَ مَنْ زَعَمَ أَنَّ قَوْلَهُ: فَأَسْلَمَ مِنَ الْإِسْلَامِ دُونَ السَّلَامَةِ، وَكَأَنَّ شُعْبَةَ أَوْ مِنْ دُونِ شَكِّ فِيهِ.

وَذَهَبَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُرَيْمَةَ- رَجَمَهُ اللَّهُ- إِلَى أَنَّهُ مِنَ الْإِسْلَامِ، وَاسْتَدَلَّ بِقَوْلِهِ: فَلَا يَأْمُرُنِي إِلَّا بِخَيْرٍ قَالَ: وَلَوْ كَانَ عَلَى الْكُفْرِ لَمْ يَأْمُرْ بِخَيْرٍ.

¹ Müslim, *sifātu'l-münafikîn* 16 (69).

وَزَعَمَ أَبُو سُلَيْمَانَ الْخَطَّابِيُّ- رَحِمَهُ اللَّهُ- أَنَّ الرُّوَاةَ يَزُودُونَ، فَأَسْلَمَ مِنَ الْإِسْلَامِ إِلَّا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ. فَإِنَّهُ كَانَ يَقُولُ: فَأَسْلَمَ: أَيُّ أَحَدُ السَّلَامَةِ مِنْهُ. وَقَالَ: إِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَسْلَمُ قَطْ.

Bu rivayetteki: "*Fakat onun müslüman olması için Allah bana yardım etti*" sözü, kastedilenin selamette olmak değil de şeytanın müslüman olmasıdır diyenleri desteklemektedir. Şu'be veya başkası bu konuda emin değil gibiler.

Muhammed b. İshâk b. Huzeyme kastedilenin cinnin İslam'ı kabul etmesi olduğunu söylemiş ve: "*Bana hayırdan başka bir şey söylemez*" sözünü delil göstermiştir. Cin kafir olsaydı hayrı emretmezdi.

Ebû Süleyman el-Hattâbî ise ravilerin hadiste kastedilenin cinnin İslam'ı kabul etmek olduğunu söylemişlerdir. Sadece Süfyân b. Uyeyne şöyle derdi: "فَأَسْلَمَ" sözünden; "Cinne karşı selamette oldum" kastedilmiştir. Çünkü Şeytan kesinlikle müslüman olmaz.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ مَعْرُوفٍ. (ح) وَأَخْبَرَنِي أَبُو الْوَلِيدِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ سَعِيدٍ الْأَيْلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو صَخْرٍ عَنِ ابْنِ قُسَيْطٍ أَنَّ عُرْوَةَ حَدَّثَتْهُ أَنَّ عَائِشَةَ حَدَّثَتْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَرَجَ مِنْ عِنْدِهَا لَيْلًا قَالَتْ: فِغَرْتُ عَلَيْهِ فَجَاءَ، فَرَأَى مَا أَصْنَعُ. فَقَالَ: مَالِكُ يَا عَائِشَةُ! أَغَرَّتِ؟ قُلْتُ: وَمَالِي لَا أَغَارُ عَلَى مِثْلِكَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَجَارَكَ شَيْطَانُكَ، قُلْتُ: وَمَعِيَ شَيْطَانٌ؟ قَالَ: نَعَمْ، وَمَعَ كُلِّ إِنْسَانٍ. قُلْتُ: وَمَعَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: نَعَمْ وَلَكِنَّ رَبِّي أَعَانَنِي عَلَيْهِ فَأَسْلَمَ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ هَارُونَ بْنِ سَعِيدٍ الْأَيْلِيِّ. وَقَالَ فِي مَتْنِهِ: حَتَّى أَسْلَمَ.

Hız. Âişe der ki: Bir gece Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanımdan çıkınca çok kıskandım. Dönüp de içinde bulunduğum durumu görünce: "*Ey Âişe! Neyin var? Yoksa kıskandın mı?*" diye sordu. "Benim gibi biri senin gibi birini neden kıskanmasın?" dediğimde: "*Şeytanın yanına mı geldi?*" buyurdu. "Yanımda bir şeytan mı var?" diye sorduğumda: "*Evet, her insanın beraberinde bir şeytan var*" karşılığını verdi. "Peki, senin beraberinde bir şeytan var mı?" diye sorduğumda: "*Evet, var. Ancak Yüce Allah'ın da bana yardımıyla şeytanım Müslüman oldu*" karşılığını verdi.

Müslim bunu *Sahîh*'te Hârûn b. Saîd el-Eylî'den rivayet etmiş, ancak metninde: "حتي أسلم" (*Selamette olmam için*) ibaresi geçmiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَوْنِ الْأَذَانِ حِرْزًا مِنَ الشَّيْطَانِ وَالْغِيلَانِ

Ezanın Şeytandan ve Gulyabanilerden Koruması

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو زَكْرِيَّا الْعَنْبَرِيُّ، وَعَلِيُّ بْنُ عِيسَى الْجَبَرِيُّ فِي آخِرِينَ قَالُوا: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعِيدٍ الْعَنْبَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أُمَيَّةُ بْنُ بَسْطَامٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ الْقَاسِمِ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، قَالَ: أُرْسِلَنِي أَبِي إِلَى بَنِي حَارِثَةَ قَالَ: وَمَعِيَ غُلَامٌ لَنَا، أَوْ صَاحِبٌ لَنَا. فَتَنَادَاهُ مُنَادٍ مِنْ حَائِطٍ بِاسْمِهِ.

قَالَ: وَأَشْرَفَ الَّذِي مَعِيَ عَلَى الْحَائِطِ، فَلَمْ يَرَ شَيْئًا، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِأَبِي، فَقَالَ: لَوْ شَعَرْتُ أَنَّكَ تَلْقَى هَذَا لَمْ أُرْسِلْكَ. وَلَكِنْ إِذَا سَمِعْتَ صَوْتًا فَتَأَخَّرْ مُنَادٍ بِالصَّلَاةِ، فَإِنِّي سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: «إِنَّ الشَّيْطَانَ إِذَا نُودِيَ بِالصَّلَاةِ وَلَّى وَلَهُ حُصَاصٌ».

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أُمَيَّةَ بْنِ بَسْطَامٍ

Süheyl b. Ebî Sâlih der ki: Babam beni bir kölemizle –veya bir dostumuzla- Hârîse oğullarına gönderdi. Bir kişi ona bir bahçeden ismiyle seslenince yanımdaki kişi bahçeye bakındı; ancak hiçbir şey göremedi. Ben bu hâdiseyi babama anlatınca babam şöyle dedi: Senin böyle bir şeyle karşılaşacağını bilsem göndermezdim. Ama bundan böyle bir ses işitirsen hemen ezan oku. Çünkü ben; Ebû Hureyre'yi Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) şu hadisi rivayet ederken işittim: "Namaz için çağrıldığı (ezan okunduğu) zaman şeytan sesli bir şekilde yellenerek kaçar."

Müslim bunu *Sahîh*'te Umeyye b. Bistâm'dan rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ الصَّفَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثَيْدُ بْنُ شَرِيكٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ غُصْنٍ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الشَّيْبَانِيُّ، عَنْ يَسِيرِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: قَالَ عَمْرُ بْنُ الْخَطَّابِ إِذَا تَغَوَّلْتَ لِأَحَدِكُمُ الْغِيلَانَ. فَلْيُودِّنْ فَإِنَّ ذَلِكَ لَا يَصُرُّهُ.

¹ Müslim, *salât* 8 (18).

Ömer b. el-Hattâb şöyle dedi: "Şeytanlar, şekillere bürünüp size göründükleri zaman, (onları defetmek için) ezan okuyun. Çünkü böyle yapana Şeytan zarar veremez."

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقَرَّبِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ يَنْغُوتٍ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَابِرُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ يُونُسَ، عَنْ الْحَسَنِ أَنَّ عُمَرَ بَعَثَ رَجُلًا إِلَى سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، فَلَمَّا كَانَ بِيَعُضِ الطَّرِيقِ، عَرَضَتْ لَهُ الْقَوْلُ: فَلَمَّا قَدِمَ عَلَى سَعْدٍ قَصَّ عَلَيْهِ الْقِصَّةَ فَقَالَ: أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنَّا كُنَّا إِذَا تَغَوَّلَتْ لَنَا الْقَوْلُ أَنْ تُنَادِيَ بِالْأَذَانِ، فَلَمَّا رَجَعَ إِلَى عُمَرَ، فَبَلَغَ قَرِيبًا مِنْ ذَلِكَ الْمَكَانِ عَرَضَ لَهُ يَسِيرُ مَعَهُ، فَذَكَرَ مَا قَالَ لَهُ سَعْدٌ فَتَنَادَى بِالْأَذَانِ، فَذَهَبَ عَنْهُ فَإِذَا سَكَتَ عَرَضَ لَهُ، فَإِذَا أَذَّنَ ذَهَبَ عَنْهُ.

Hasan'ın bildirdiğine göre Hz. Ömer bir adamı Sa'd b. Ebî Vakkâs'a gönderdi. Adama yolun bir yerinde karşısına ğûl (şeytanın büründüğü kılık) göründü. Adam Sa'd b. Ebî Vakkâs'ın yanına varınca gördüğü şeyi ona anlattı. Bunun üzerine Sa'd şöyle dedi: "Şeytanlar, şekillere bürünüp size göründükleri zaman, (onları defetmek için) ezan okurduk demedim mi!" Adam Hz. Ömer'in yanına dönerken o yere yakın bir yere gelince ğûl karşısına çıkıp onunla yürümeye başladı. Adam Sa'd'ın söylediğini hatırlayıp ezan okuyunca ğûl yanından gitti. Susunca ise tekrar karşısına çıktı, ezan okuyunca da yine gitti.

بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّعَوُّذِ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ ﷻ عَنِ الْحِرْزِ مِنَ السُّمُومِ

Zehirden Korunmak İçin Allah'ın Kelimelerine Sığınmak

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّغَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ سُهَيْلِ بْنِ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَسْلَمَ قَالَ: لَدَغَتْ رَجُلًا عَقْرَبٌ. فَبَلَغَ ذَلِكَ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: لَوْ قَالَ جِئْتَ أُمْسَى، أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ لَمْ تَضُرَّهُ قَالَ: فَقَالَتْهَا امْرَأَةٌ مِنْ أَهْلِهَا فَلَدَغَتْهَا حَيَّةٌ. فَلَمْ تَضُرَّهَا.

Suheyl b. Ebî Sâlih'in babasından bildirdiğine göre Eslem kabilesinden bir adam şöyle dedi: Bir adamı akrep sokunca Resûlullah (ﷺ) bundan

haberdar oldu ve: "Akşam olunca: «Yarattıklarının şerrinden Allah'ın noksansız kelimelerine sığınırım» deseydi zehir ona zarar vermezdi" buyurdu.¹

Eslem'den olan adam der ki: "Ailemden bir kadını yılan soktu. Kadın bunu söyleyince zehir ona bir zarar vermedi."

بَابُ مَا فِي تَسْمِيَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنَ الْحِرْزِ مِنَ السُّمِّ

Zehirden Korunmak İçin Besmele Çekmek

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْفَقِيهَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو يَغْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا سُرَيْجُ بْنُ يُونُسَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ زَكْرِيَّا، عَنْ يُونُسَ بْنِ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَبِي السَّفَرِ قَالَ: نَزَلَ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ الْحِيرَةَ عَلَى أُمِّ بَنِي الْمَرَّازِبَةِ، فَقَالُوا لَهُ: احْذَرِ السُّمَّ لَا تَسْقِيكَهُ الْأَعَاجِمُ، فَقَالَ: ائْتُونِي. فَأَتَانِي فَأَخَذَهُ بِيَدِهِ، ثُمَّ افْتَحَمَهُ فَقَالَ: «بِاسْمِ اللَّهِ»، فَلَمْ يَضُرَّهُ شَيْئًا.

Ebu's-Sefer der ki: Halid b. el-Velîd, Ümmü beni'l-Merâzibe kabilesinde konakladığı zaman kendisine: "Acemlerin sana zehir içirmesinden sakın" dediler. Halid b. el-Velîd: "Bana onu (zehiri) getirin" deyince zehiri getirdiler. Hâlid zehiri eline alıp: "Bismillah" diyerek içti ve bu zehir kendisine bir zarar vermedi.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الشَّيْطَانِ الَّذِي أَخَذَ مِنَ الزَّكَاةِ وَمَا فِي آيَةِ الْكُرْسِيِّ مِنَ الْحِرْزِ

Şeytanın Zekat Malından Alması

ve Âyetu'l-Kürsî'nin Koruması

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ- رَحِمَهُ اللَّهُ-، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ النَّزَارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ الْحَسَنِ الْحَرَبِيُّ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الصَّغَرِ، قَالَ: حَدَّثَنَا تَمْتَامٌ، وَهُوَ مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا عِثْمَانُ بْنُ الْهَيْثَمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَوْفٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سَبْرِينَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: وَلَّانِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ زَكَاةَ رَمَضَانَ أَنْ أُحْتَفِظَ بِهَا، فَأَتَانِي آتٍ، فَجَعَلَ يَخْثُو مِنَ الطَّعَامِ، فَأَخَذْتُهُ فَقَالَ: دَعْنِي فَإِنِّي مُحْتَاجٌ وَعَلَيَّ

¹ Müslim, zikir 4 (2081).

عِيَالٍ، وَشَكَا حَاجَتَهُ، فَرَجَمْتُهُ فَخَلَّيْتُ سَبِيلَهُ [فَأَصْبَحْتُ] فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ! مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ اللَّيْلَةَ؟ قُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ! شَكَا حَاجَةً شَدِيدَةً، وَعِيَالًا، وَجَهْدًا، فَرَجَمْتُهُ! فَخَلَّيْتُ سَبِيلَهُ. قَالَ: إِنَّهُ قَدْ كَذَبَكَ، وَسَيَعُودُ حَتَّى إِذَا كَانَ اللَّيْلَةَ الثَّانِيَةَ. جَاءَ يَحْتَرُ الطَّعَامَ فَأَخَذَهُ أَبُو هُرَيْرَةَ. وَقَالَ: لَأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، زَعَمْتَ لِي أَنَّكَ لَا تَعُودُ، وَأَرَاكَ قَدْ عُدْتَ قَالَ: دَعْنِي. فَشَكَا عِيَالًا، وَحَاجَةً شَدِيدَةً فَخَلَّى سَبِيلَهُ، وَرَجَمَهُ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ! مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ اللَّيْلَةَ؟ قَالَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ! شَكَا حَاجَةً شَدِيدَةً، وَجَهْدًا، فَرَجَمْتُهُ، فَخَلَّيْتُ سَبِيلَهُ. قَالَ: إِنَّهُ قَدْ كَذَبَكَ، وَسَيَعُودُ.

فَعَادَ الثَّانِيَةَ فَأَخَذَهُ فَقَالَ: لَأَرْفَعَنَّكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. هَذِهِ ثَلَاثُ لَيَالٍ تَزْعُمُ أَنَّكَ لَا تَعُودُ، ثُمَّ تَعُودُ! فَقَالَ: دَعْنِي فَإِنِّي لَا أَعُودُ، وَأَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ يَنْفَعُكَ اللَّهُ بِهَا. إِذَا أُوَيْتَ إِلَى فِرَاشِكَ فَأَقْرَأْ آيَةَ الْكُرْسِيِّ مِنْ أَوَّلِهَا إِلَى آخِرِهَا، فَإِنَّهُ لَنْ يَزَالَ عَلَيْكَ مِنَ اللَّهِ حَافِظٌ، وَلَا يَقْرُبَنَّكَ الشَّيْطَانُ حَتَّى تُصْبِحَ. قَالَ: وَكَانُوا أَحْرَصَ شَيْءٍ عَلَى الْخَيْرِ. فَخَلَّى سَبِيلَهُ. فَأَصْبَحَ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ اللَّيْلَةَ؟ فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ. عَلَّمَنِي شَيْئًا زَعَمْتُ أَنَّ اللَّهَ يَنْفَعُنِي بِهِ، قَالَ: وَمَا هُوَ؟ قَالَ: أَمَرَنِي إِذَا أُوَيْتُ إِلَى فِرَاشِي أَقْرَأُ آيَةَ الْكُرْسِيِّ مِنْ أَوَّلِهَا إِلَى آخِرِهَا، فَإِنَّهُ لَنْ يَزَالَ عَلَيَّ مِنَ اللَّهِ حَافِظٌ، وَلَا يَقْرُبَنِي الشَّيْطَانُ حَتَّى أَصْبِحَ. قَالَ: «أَمَّا إِنَّهُ قَدْ صَدَقَكَ، وَهُوَ كَذُوبٌ. يَا أَبَا هُرَيْرَةَ! تَعْلَمُ مَنْ تُخَاطِبُ مُنْذُ ثَلَاثٍ؟ قُلْتُ: لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: ذَاكَ شَيْطَانٌ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، قَالَ: عُثْمَانُ بْنُ الْهَيْثَمِ

Ebû Hureyre anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni Ramazan ayı zekâtını korumakla görevlendirmişti. Biri geldi ve zekat mallarından almaya başladı. Onu yakaladığımda: "Beni bırak; benim çocuklarım vardır ve çok muhtaç biriyim" deyip durumunu anlattı. Ben de onu bıraktım. Sabah olup Peygamberimiz (sallallahu aleyhi vesellem) bana: "Ey Ebû Hureyre! Dün esirin ne yaptı?" diye sorunca: "Ey Allah'ın Resûlü! Çocukları olduğunu ve çok ihtiyacı olduğunu söyleyince ona acıyıp bıraktım" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "O sana yalan söyledi ve geri dönecek" buyurdu.

İkinci gece gelip yiyecekten almaya başlayınca onu yakaladım ve: "Seni Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) götüreceğim. Bir daha gelmeyeceğini söyledin,

ancak yine geldin" dedim. Yine: "Beni bırak, benim çocuklarım var ve muhtaç biriyim" karşılığını verdi. Bir daha ona acıyıp bıraktım. Sabahladığımda Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: "*Esirin ne yaptı?*" diye sordu. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Çocukları bulunduğunu ve çok ihtiyacı olduğunu söyleyince ona acıyıp bıraktım" dedim. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yine: "*O sana yalan söyledi ve geri dönecek*" buyurdu.

Üçüncü gece yine gelip yiyecek almaya başlayınca onu yakaladım ve: "Seni Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) götüreceğim. Bu üçüncü oluyor. Gelmeyeceğini söylüyor, sonra yine geliyor" dedim. Bu defa şöyle karşılık verdi: "Beni bırakırsan bir daha gelmem ve sana kendileriyle Allah'ın fayda sağlayacağı kelimeler öğretirim. Uyumak için yatağına vardığında Âyetu'l-Kürsî'yi baştan sona kadar oku. Sabahlayana kadar Allah tarafından korunursun ve şeytan sana yaklaşamaz" dedi. Sahabe hayır konusunda çok hırslıydı.

Ebû Hureyre onu serbest bıraktı ve sabah olunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Esirin ne yaptı?*" diye sordu. Ebû Hureyre: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana faydalı olduğunu iddia ettiği bir şey öğretti" cevabını verince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "*O nedir?*" diye sordu. Ebû Hureyre şöyle cevap verdi: "Yatağıma girdiğim zaman Âyetu'l-Kürsî'yi baştan sona kadar okumamı söyledi ve: «Sabahlayana kadar Allah tarafından korunursun ve şeytan sana yaklaşamaz» dedi." Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*Sana doğru söylemiş, ancak o yalancıdır. Ey Ebû Hureyre! Üç gündür kiminle konuştuğunu biliyor musun?*" diye sordu. Ebû Hureyre: "Hayır ey Allah'ın Resûlü!" karşılığını verince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "*O, şeytandır*" buyurdu.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Osmân b. el-Heysem'den rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ إِسْحَاقُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ يُونُسَ الشُّوَيْبِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ بْنِ مَرْيَدٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبِي، قَالَ: أَخْبَرَنِي الْأَوْزَاعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنُ لَإْنِي بْنِ كَعْبٍ، أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ كَانَ لَهُ جَرِينٌ فِيهِ تَمْرٌ. وَكَانَ أَبِي يَتَعَاهَدُهُ فَوَجَدَهُ يَنْقُصُ، فَحَرَسَهُ ذَاتَ لَيْلَةٍ. فَإِذَا هُوَ بِدَابَّةٍ تُشَبِّهُ الْعُلَامَ الْمُخْتَلِمَ قَالَ: فَلَسْتُ. فَرَدَّ السَّلَامَ فَقُلْتُ مَا أَنْتَ؟ جَنِيٌّ أَمْ إِنْسِيٌّ؟ قَالَ: فَقَالَ: جَنِيٌّ، قَالَ: فَقُلْتُ:

¹ Buhârî, vekâle 100 (2311) ve fadâilu'l-Kur'ân 10 (5010).

نَاوِلْنِي يَدَكَ فَنَاوِلْنِي. فَإِذَا يَدُهُ بِدَ كَلْبٍ وَشَعْرُ كَلْبٍ. قَالَ: فَقَالَ أَنِّي هَكَذَا خَلَقُ الْجِنَّ. قَالَ: لَقَدْ عَلِمْتَ الْجِنُّ، مَا فِيهِمْ أَحَدٌ أَشَدُّ مِنِّي. قَالَ: فَقَالَ لَهُ أَنِّي: مَا حَمَلَكَ عَلَى مَا صَنَعْتَ قَالَ: بَلَّغْنَا أَنَّكَ تُحِبُّ الصَّدَقَةَ، فَأَخْبَيْتُ أَنْ نُصِيبَ مِنْ طَعَامِكَ. قَالَ: فَقَالَ لَهُ أَنِّي: فَمَا الَّذِي يُخْرِزُنَا مِنْكُمْ؟ قَالَ: هَذِهِ الْآيَةُ: اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ.. آيَةُ الْكُرْسِيِّ. قَالَ: فَتَرَكَهُ، ثُمَّ غَدَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَحَدَّثَهُ، فَقَالَ: صَدَقَ الْخَبِيثُ.

كَذَا قَالَ الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ يَحْيَى.

Ubey b. Ka'b'ın oğlunun babasından bildirdiğine göre Ubey'in hurmalarının bulunduğu bir harman vardı. Ara sıra gidip kontrol ettiğinde hurmaların eksildiğini fark etti. Bir defasında hurmaların eksildiğini görünce gece nöbet tuttu ve bu sırada ergenlik çağına gelmiş çocuğa benzeyen bir yaratık gördü. Ubey der ki: Ona selam verince selamımı aldı. Ona: "Sen nesisin, in misin cin misin?" diye sorunca: "Cinim" cevabını verdi: "Bana elini ver" deyince elini uzattı. Baktığımda elinin köpek eli gibi ve kıllarının köpek kılı olduğunu gördüm." Ona: "Cinlerin yaratılışı böyle midir?" diye sorduğumda: "Cinler, aralarında benden daha güçlü birinin olmadığını bilirler" karşılığını verdi. Ona: "Peki, neden böyle bir şey yapıyorsun?" diye sorunca, cin: "Sadaka vermeyi sevdiğini öğrendik. Ben de yiyeceğinden nasiplenmeyi istedim" cevabını verdi. Ubey: "Bizi size karşı koruyacak olan şeyler nedir?" diye sorunca, cin "Âyetü'l-Kürsî'yi okumanız" cevabını verdi. Ubey cini serbest bırakıp sabah olunca Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) giderek olanları anlattı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ta: "*Hain herif doğru söylemiş*" buyurdu. Evzâî, hadisi Yahyâ'dan bu şekilde nakletmiştir.

وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحٍ بْنُ هَالِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ يُونُسَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَارُونُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَرْبُ بْنُ شَدَّادٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ قَالَ: حَدَّثَنِي الْخَضْرَمِيُّ بْنُ لَاجِجٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ أَبِي بِنِ كَعْبٍ، عَنْ جَدِّهِ أَبِي بِنِ كَعْبٍ أَنَّهُ كَانَ لَهُ جَرِينٌ تَمَرٌ فَذَكَرَ هَذَا الْحَدِيثَ بِمَعْنَاهُ.

Aynı mânâda bir hadis başka bir kanalla nakledilmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ قَاسِمُ بْنُ الْقَاسِمِ السَّيَّارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هِلَالٍ الْبُوشَنجِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا الْقَلْبِيُّ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ شَقِيبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمُؤْمِنِ بْنُ خَالِدٍ الْحَنْفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُرَيْدَةَ الْأَسْلَمِيُّ، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ الدُّؤَلِيِّ قَالَ: قُلْتُ لِمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ: حَدَّثَنِي

عَنْ قِصَّةِ الشَّيْطَانِ حِينَ أَخَذَتْهُ، فَقَالَ جَعَلَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى صَدَقَةِ الْمُسْلِمِينَ، فَجَعَلْتُ التَّمْرَ فِي غُرْفَةٍ، فَوَجَدْتُ فِيهَا نَقْصَانًا، فَأَخْبَرْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: هَذَا الشَّيْطَانُ يَأْخُذُهُ. قَالَ: فَدَخَلْتُ الْغُرْفَةَ فَأَغْلَقْتُ الْبَابَ عَلَيَّ فَجَاءَتْ ظِلْمَةٌ عَظِيمَةٌ فَغَشِيَتْ الْبَابَ، ثُمَّ تَصَوَّرَ فِي صُورَةِ فِيلٍ، ثُمَّ تَصَوَّرَ فِي صُورَةِ أُخْرَى، فَدَخَلَ مِنْ شَقِّ الْبَابِ، فَشَدَدْتُ إِزَارِي عَلَيَّ، فَجَعَلَ يَأْكُلُ مِنَ التَّمْرِ، قَالَ: فَوَثَبْتُ عَلَيْهِ فَضَبَطْتُهُ فَالْتَفَتُ يَدَايَ عَلَيْهِ، فَقُلْتُ: يَا عَدُوَّ اللَّهِ. فَقَالَ: خَلَّ عَنِّي فَإِنِّي كَبِيرٌ ذُو عِيَالٍ كَثِيرٍ، وَأَنَا فَقِيرٌ، مِنْ جِنِّ نَصِيبٍ، وَكَانَتْ لَنَا هَذِهِ الْقَرْيَةُ، قَبْلَ أَنْ يُبْعَثَ صَاحِبُكُمْ، فَلَمَّا بَعَثَ أَخْرَجَنَا مِنْهَا، فَخَلَّ عَنِّي فَلَنْ أَعُودَ إِلَيْكَ، فَخَلَّيْتُ عَنْهُ، وَجَاءَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ، فَأَخْبَرَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بِمَا كَانَ، فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الصُّبْحَ، فَنَادَى مُنَادٍ بِهِ: أَيْنَ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ. فَقُمْتُ إِلَيْهِ. فَقَالَ: رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَا فَعَلَ أَسِيرُكَ يَا مُعَاذُ؟ فَأَخْبَرْتُهُ، فَقَالَ: أَمَا إِنَّهُ سَيَعُودُ فَعُدْ.

قَالَ: فَدَخَلْتُ الْغُرْفَةَ، وَأَغْلَقْتُ الْبَابَ، فَدَخَلَ مِنْ شَقِّ الْبَابِ، فَجَعَلَ يَأْكُلُ مِنَ التَّمْرِ، فَصَنَعْتُ بِهِ كَمَا صَنَعْتُ فِي الْمَرَّةِ الْأُولَى. فَقَالَ: خَلَّ عَنِّي فَإِنِّي لَنْ أَعُودَ إِلَيْكَ. فَقُلْتُ: يَا عَدُوَّ اللَّهِ. أَلَمْ تَقُلْ لَا أَعُودُ. قَالَ: فَإِنِّي لَا أَعُودُ، وَآيَةُ ذَلِكَ أَنَّهُ لَا يَقْرَأُ أَحَدٌ مِنْكُمْ خَاتِمَةَ الْبَقَرَةِ فَيَدْخُلُ أَحَدٌ مِنَّا فِي بَيْتِهِ تِلْكَ اللَّيْلَةَ.

تابعه زَيْدُ بْنُ الْحُبَابِ عَبْدُ الْمُؤْمِنِ بْنِ خَالِدٍ الْحَنْفِيُّ. الْمَرْوَزِيُّ.

Ebu'l-Esved ed-Duelî der ki: Muâz b. Cebel'e: "Şeytan'ı yakaladığın hadiseyi bana anlat" dediğimde şöyle anlattı: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) beni Müslümanların zekat malının başına getirince hurmaları bir odaya koydum. Hurmaların eksildiğini görünce durumu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) anlattım. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Bu hurmaları şeytan alıyor" buyurunca odaya girip kapıyı kapattım. Büyük bir karartı gelip kapıyı çevreledi. Sonra fil sûretine büründü, sonra başka bir sûrete büründü ve kapı aralığından girdi. Ben izarımla kendimi örttüm ve o hurmaları yemeye başlayınca üzerine atılıp sarılarak yakaladım. Ona: "Ey Allah'ın düşmanı" deyince: "Beni bırak. Ben yaşlı ve çocukları çok olan fakir biriyim. Nasîbîn cinlerindenim. Arkadaşınız gönderilmeden önce bu şehir bizimdi. O gönderilince bu şehirden çıkarıldık. Beni bırak, bir daha buraya gelmem" karşılığını verdi. Ben de onu serbest bıraktım. Bunun üzerine Cibrîl gelerek olanları Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem)

anlattı. Hz. Peygamber (ﷺ) sabah namazını kıldıktan sonra bir kişi: “Muâz b. Cebel nerede?” diye seslendi. Ben kalkınca Hz. Peygamber (ﷺ): “Esirin ne yaptı, ey Muâz?” diye sordu. Ben olanları anlatınca: “O tekrar gelecektir. Sen oraya dön” buyurdu.

Muâz şöyle devam etti: Odaya girdim ve kapıyı kapattım. Cin kapının aralığından girip hurmaları yemeye başlayınca dün yaptığım gibi yaptım. Bana: “Beni bırak. Bir daha gelmem” deyince: “Ey Allah’ın düşmanı! Dönmeyeceğini söylememiş miydin?” karşılığını verdim. Cin: “Bir daha dönmem. Bunun alameti, sizden birinizin Bakara Sûresinin son iki âyetini okuduğu zaman bizden hiç birinin o gece onun evine giremez” dedi.¹

Zeyd b. el-Hubâb, Abdülmü’min b. Hâlid el-Hanefî el-Mervezî’den bunu rivayet ederek mutabaat etmiştir.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ الصَّفَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَامِدُ السُّلَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: كَانَ لِي طَعَامٌ فَتَبَيَّنْتُ فِيهِ النُّقْصَانَ فَكُنْتُ فِي اللَّيْلِ، فَإِذَا غَوْلٌ قَدْ سَقَطَتْ عَلَيْهِ، فَتَبَيَّنْتُ عَلَيْهَا. فَقُلْتُ: لَا أَفَارِقُكَ، حَتَّى أَذْهَبَ بِكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَتْ: إِنِّي امْرَأَةٌ كَثِيرَةُ الْعِيَالِ لَا أَعُودُ. فَحَلَفْتُ لِي فَحَلَّيْتُهَا فَجِئْتُ، فَأَخْبَرْتُ النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالَ لِي النَّبِيُّ ﷺ: كَذَبْتَ وَهِيَ كَذُوبٌ، وَتَبَيَّنَ لِي النُّقْصَانُ، قَالَ: فَإِذَا هِيَ قَدْ وَقَعَتْ عَلَى الطَّعَامِ فَأَخَذْتُهَا. فَقَالَتْ لِي كَمَا قَالَتْ لِي فِي الْأُولَى. وَحَلَفْتُ أَنْ لَا تَعُودَ، فَجِئْتُ فَأَخْبَرْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: كَذَبْتَ، وَهِيَ كَذُوبٌ. ثُمَّ تَبَيَّنَ لِي النُّقْصَانُ، فَكَمَنْتُ لَهَا، فَأَخَذْتُهَا فَقُلْتُ: لَا أَفَارِقُكَ أَوْ أَذْهَبَ بِكَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ. فَقَالَتْ: ذَرْنِي حَتَّى أَعْلَمَكَ شَيْئًا، إِذَا قُلْتَهُ لَمْ يَقْرَبْ مَتَاعَكَ أَحَدٌ مِنَّا. إِذَا أَوَيْتَ إِلَى فِرَاشِكَ فَاقْرَأْ عَلَى نَفْسِكَ وَمَالِكَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ فَحَلَّيْتُهَا. فَجِئْتُ، فَأَخْبَرْتُ النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالَ صَدَقْتَ وَهِيَ كَذُوبٌ، صَدَقْتَ وَهِيَ كَذُوبٌ. كَذَا قَالَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، وَهَذَا غَيْرُ قِصَّةِ مُعَاذٍ، فَيُحْتَمَلُ أَنْ يَكُونَ مَحْفُوظَيْنِ.

¹ Heysemî, Mecma (6/321).

وَيَذْكُرُ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ أَنَّهُ وَقَعَ لَهُ ذَلِكَ أَيْضًا.

Abdullah b. Bureyde'nin bildirdiğine göre babası şöyle anlattı: Bir defasında yiyeceklerimin eksildiğini gördüm ve gece bir yere saklanıp beklemeye başladım. Ğûlyabani yiyeceklerden almaya gelince onu yakalayıp: "Seni Peygamberimize (sallallahu aleyhi vesellem) götürmeden bırakmayacağım" dedim. Bunun üzerine ğûlyabani yemin ederek: "Ben çocukları çok olan bir kadını, bırakırsan bir daha gelmeyeceğim" karşılığını verdi. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gelip olanları anlattığımda: "*Yalan söylemiş, o yalancıdır*" buyurdu. Yiyeceğin yine eksildiğini görünce onun yiyeceklerden almakta olduğunu görüp yakaladım. Bana daha önce dediklerini tekrar edip bir daha dönmeyeceğine yemin edince, gelip Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) durumu anlattım. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "*Yalan söylemiş, o yalancıdır*" buyurdu. Yiyeceğin yine eksildiğini görünce onun yiyeceklerden almakta olduğunu görüp yakaladım ve: "Seni Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) götürmeden bırakmam" dedim. Ğûlyabani: "Beni bırakırsan sana, söylediğinde bizden hiç kimsenin malına yaklaşamayacağı bir şey öğreteceğim. Yatağına girdiğin zaman, kendine ve malına Âyetu'l-Kürsî'yi oku" dedi. Bunun üzerine onu serbest bıraktım. Sonra gelip durumu Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) anlatınca: "*O yalancıdır, ancak doğru söylemiş. O yalancıdır, ancak doğru söylemiş*" buyurdu.

Abdullah b. Bureyde, hadisi babasından bu şekilde nakletmiştir. Bu kıssa Muâz'ın kıssasından ayırdır. İkisinin de mahfûz olması muhtemeldir. Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin de aynı şeyle karşılaştığı nakledilmiştir.

وَرَوَى أَبُو إِسْحَاقَ السَّبْعِيُّ أَنَّ زَيْدًا بَنَ ثَابِتٍ خَرَجَ إِلَى حَائِطٍ بِالْمَدِينَةِ فَسَمِعَ جَلْبَةً، فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ مِنَ الْجَانِّ: أَصَابَتْكَ سَنَةٌ، فَأَخْبَيْتَنَا أَنْ تُطَيِّبُوا لَنَا مِنْ إِمَارِكُمْ، فَتَصِيبُ مِنْهَا، ثُمَّ عَلَّمَهُ مَا يُعَوِّذُ بَيْنَهُمْ آيَةَ الْكُرْسِيِّ.

Ebû İshâk es-Sebî'nin bildirdiğine göre Zeyd b. Sâbit, Medine'de bir bahçeye gidince bir gürültü işitti. Cinlerden bir adam ona: "Kıtlığa maruz kaldık ve bize meyvelerinizden vermenizi istedik" deyip ona cinlerden korunmak için Âyetu'l-Kürsî'yi okumasını öğretti.

بَابُ مَا رُوِيَ فِي شَأْنِ الرَّجُلِ الَّذِي تَبِعَهُ شَيْطَانَانِ،
ثُمَّ رُدَّ عَنْهُ، وَأَمَرَ بِالسَّلَامِ عَلَى نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ ﷺ

Bir Adamın Peşinden İki Şeytanın Gelmesi ve Şeytanın Adama Peygamberimiz Muhammed'e (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) Selam Söylemesini İstemesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُعْنَدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: خَرَجَ رَجُلٌ مِنْ خَيْبَرَ فَاتَّبَعَهُ رَجُلَانِ، وَآخَرُ يَتْلُوهُمَا، يَقُولُ: ارْجِعَا، حَتَّى أَذْرَكَهُمَا، فَرَدَّهُمَا، ثُمَّ لَحِقَ الْأَوَّلُ، فَقَالَ: إِنَّ هَذَيْنِ شَيْطَانَانِ، وَإِنِّي لَمْ أَزَلْ بِهِمَا، حَتَّى رَدَدْتُهُمَا عَنْكَ، فَإِذَا أَتَيْتَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَأَقْرِئْهُ السَّلَامَ، وَأَخْبِرْهُ أَنَّا فِي جَمْعٍ صِدْقَاتِنَا. وَلَوْ كَانَ يَصْلُحُ لَنَا لَبَعَثْنَا إِلَيْهِ، فَلَمَّا قَدِمَ الرَّجُلُ، وَحَدَّثَهُ فَفَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عِنْدَ ذَلِكَ عَنِ الْخُلُوةِ.

İbn Abbâs anlatıyor: Adamın biri Hayber'den (Hz. Peygamber'e (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) doğru) yola çıkınca (cinlerden) iki kişi onun peşinden çıktı. (Cinlerden) bir başka kişi de bu iki kişinin peşine düşüp: "Geri dönün! Geri dönün!" demeye başladı. Israrları üzerine (cinlerden olan) bu iki kişi geriye döndü. Onları geri çeviren (ve yine cinlerden olan) kişi yolculuğa çıkan kişiye gelip şöyle dedi: "Peşine düşen bu iki kişi şeytandı. Ancak geri çevirene kadar onları bırakmadım. Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) yanına vardığın zaman ona selamlarımızı ilet. Mallarımızdan zekat olarak verilecek kısmı topladığımızı, işine yarayacak olsaydı bu malları göndermeye de hazır olduğumuzu da bildir." Bu olaydan sonra Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) kişinin tek başına yolculuğa çıkmasını yasakladı.

بَابُ مَا جَاءَ فِي اسْتِنْصَارِ حَبِيبِ بْنِ مَسْلَمَةَ وَكَانَ مِنَ الصَّحَابَةِ
بِلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ وَمَا جَاءَ فِي دُعَائِهِ مَعَ أَصْحَابِهِ

Habîb b. Mesleme'nin "La Havle velâ Kuvvete illâ Billahi'l- Aliyyi'l-Azîm" Sözüyle Galip Gelmesi ve Sahabeyle Beraber Dua Etmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ يَسْرَانَ، أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي الدُّنْيَا قَالَ: حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ هَاشِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، قَالَ: حَدَّثَنَا صَفْوَانُ بْنُ عَمْرٍو، عَنْ الْأَشْيَاحِ أَنَّ حَبِيبَ بْنَ مَسْلَمَةَ كَانَ يَسْتَجِيبُ إِذَا لَقِيَ عَدُوًّا أَوْ نَاهَضَ جِصْنَ قَوْلٍ: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ وَإِنَّهُ نَاهَضَ يَوْمًا جِصْنَ، فَانْهَزَمَ الرُّومُ، فَقَالَهَا، وَقَالَهَا الْمُسْلِمُونَ، فَانْصَدَعَ الْجِصْنُ .

Safvân b. Amr'ın bildirdiğine göre Habîb b. Mesleme, düşmanla karşılaşınca veya bir kaleyi kuşattığı zaman: "Lâ havle velâ kuvvete illâ billah" sözünü söylerdi. Bir gün bir kaleyi kuşatınca Rumlar kaçtılar (ve başka bir kaleye sığındılar). Habîb ve müslümanlar bu sözü söyleyince (düşmanın sığındığı) kale yıkıldı.

وَحَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يَسْرُ بْنُ مُوسَى قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُفَرِّجُ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ لَهْبَعَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ هُبَيْرَةَ، عَنْ حَبِيبِ بْنِ مَسْلَمَةَ الْفَهْرِيِّ أَنَّهُ أَمَرَ عَلَى جَيْشٍ، فَدَرَبَ الدُّرُوبَ. فَلَمَّا أَتَى الْعَدُوَّ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: لَا يَجْتَمِعُ مَلَأٌ قَدَعُوا بَعْضُهُمْ وَيُؤْمِنُ بَعْضُهُمْ إِلَّا أَجَابَهُمُ اللَّهُ. ثُمَّ إِنَّهُ حَمِدَ اللَّهَ، وَأَتْنَى عَلَيْهِ، وَقَالَ: اللَّهُمَّ احْقِنِ دِمَاءَنَا، وَاجْعَلْ أَجُورَنَا أَجُورَ الشُّهَدَاءِ. فَبَيْنَمَا هُمْ عَلَى ذَلِكَ، إِذْ نَزَلَ الْهَيْطُ أَمِيرُ الْعَدُوِّ، فَدَخَلَ عَلَى حَبِيبٍ سَرَادِقَهُ

İbn Hubeyre'nin bildirdiğine göre Habîb b. Mesleme ordunun başına getirildiği zaman yola çıkıp düşmanla karşılaşınca halka şöyle dedi: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle dediğini duydum: "Bir topluluk bir araya gelir, bazıları dua edip diğerleri Âmin derse, Allah, dualarına icabet eder." Habîb, sonra Allah'a hamd ve senâ edip şöyle devam etti: "Allahım!

Kanlarımızı akıt ve bize şehitlerin ecrini ver. Onlar bu durumdayken, düşmanların emiri Hiyât gelip Habîb'in otağına girdi.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي حِرْزِ الرُّبَيْعِ بِنْتِ مُعَوِّذِ بْنِ عَفْرَاءَ

Muavviz b. Afrâ'nın Kızı Rubeyyi'nin Korunması

أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ عَلِيٍّ بْنُ عَبْدِ الْخَالِقِ الْمُؤَدِّنُ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ خَنْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ التِّرْمِذِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو سَلِيمَانَ بْنُ بِلَالٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الْغَرِيرِ الرِّبَازِيِّ، عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَنَسٍ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ عَمِّيهِ عَائِشَةَ بِنْتِ أَنَسٍ بْنِ مَالِكٍ، تُخْبِرُ عَنْ أُمِّهَا الرُّبَيْعِ بِنْتِ مُعَوِّذِ بْنِ عَفْرَاءَ قَالَتْ: يَتَنَمَّا أَنَا قَابِلَةً، قَدْ أَلْقَيْتُ عَلَيَّ مِلْحَقَةً لِي، إِذْ جَاءَنِي أَسْوَدُ يُعَالِجُنِي عَنْ نَفْسِي، قَالَتْ: فَبَيْنَمَا هُوَ يُعَالِجُنِي، أَقْبَلْتُ صَحِيفَةً مِنْ وَرَقَةٍ صَفْرَاءَ تَهْوِي مِنَ السَّمَاءِ، حَتَّى وَقَعَتْ عِنْدَهُ، فَقَرَأَهَا فَإِذَا فِيهَا: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مِنْ رَبِّ لَكِيمٍ إِلَى لَكِيمٍ أَمَّا بَعْدُ- فَدَعَا أُمِّي بِنْتَ عَبْدِ الصَّالِحِ، فَأَنِّي لَمْ أَجْعَلْ لَكَ عَلَيْهَا سَبِيلًا. قَالَتْ: فَانْتَهَرَنِي بِقُرْصَةٍ. وَقَالَ: أَوَّلَى لَكَ. فَمَا زَالَتِ الْقُرْصَةُ فِيهَا حَتَّى لَقِيتُ اللَّهَ ﷻ.

Rubeyyi' binti Muavviz b. Afrâ der ki: Kibleye doğru uzanmış ve üzerime bir yorgan atmıştım. Bu sırada siyahi bir adam gelip bana eziyet ederken gökyüzünden sarı renkli bir kağıt onun yanına düştü. Adam onu okuduğunda kağıtta şöyle yazılı olduğunu gördü: "Bismillahirrahmanirrahim; falanın rabbinden falana; Salih kulumun kızını bırak. Ona dokunmana izin vermiyorum." Adam bana bir çimdik atıp: "Bu, senin için daha iyidir" dedi. O çimdik izi vefat edene kadar Rubeyyi'nin üzerinde kaldı.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ يَسْرَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ التِّرْدِغِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الدُّنْيَا، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ قُدَّامَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ يُوسُفَ التِّمَامِيُّ الْحَنْفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِكْرَمَةُ بْنُ عَمَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ: كَانَتْ ابْنَةُ عَوْفِ بْنِ عَفْرَاءَ، مُسْتَلْقِيَةً عَلَى فِرَاشِهَا، فَمَا شَعُرَتْ إِلَّا بِرِنَجِيٍّ، قَدْ وَتَبَ عَلَى صَدْرِهَا، وَوَضَعَ يَدَهُ فِي حَلْقِهَا، فَإِذَا صَحِيفَةٌ صَفْرَاءَ، تَهْوِي بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، حَتَّى

¹ İbn Asâkir, Tarih (4/41).

وَفَعْتُ عَلَى صَدْرِي. فَأَخَذَهَا- تَغْيِي الرُّنْجِي- فَقَرَأَهَا، فَإِذَا فِيهَا: مِنْ رَبِّ لَكِبٍ إِلَى لَكِبٍ: احْتَبِ ابْنَ الْعَبْدِ الصَّالِحِ، فَإِنَّ لَا سَبِيلَ لَكَ عَلَيْهَا، فَقَامَ وَأَرْسَلَ يَدَهُ مِنْ حَلْقِي، وَضَرَبَ يَدَهُ عَلَى رُكْنِي، فَاسْوَدَّتْ، حَتَّى صَارَتْ مِثْلَ رَأْسِ الشَّاةِ. قَالَتْ: فَأَتَيْتُ عَائِشَةَ، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لَهَا. فَقَالَتْ: يَا ابْنَةَ أُخِي إِذَا حَضَتْ، فَاجْمَعِي عَلَيْكَ ثِيَابَكَ، فَإِنَّهُ لَنْ يَضُرَّكَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ- قَالَ: فَحَفِظَهَا اللَّهُ بِأَيِّهَا، إِنَّهُ عَلَيَّ كَانَ قُتِلَ يَوْمَ بَدْرٍ شَهِيدًا. كَذَا فِي كِتَابِي بِنْتِ عَوْفِ بْنِ عَفْرَاءَ.

وَرُويَ مِنْ وَجْهِ آخَرَ عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ مُعَوِّذٍ بْنِ عَفْرَاءَ، وَهِيَ صَاحِبَةُ الْقِصَّةِ.

Enes b. Mâlik der ki: Avf bin Afrâ'nın kızı yatağında yatarken bir zencinin göğsüne çıktığını ve elini boğazına koyduğunu gördü. Bu sırada sarı renkli bir kağıt gökyüzünden kadının göğsüne düştü. Zenci kağıdı alıp okuyunca: "Falanın rabbinden falana; salih kulumdan geri dur. Ona dokunmana izin vermiyorum" yazılı olduğunu gördü. Avf b. Afrâ'nın kızı der ki: Zenci kalktı ve boğazımı bırakarak eliyle dizime vurdu. Bu sebeple dizim karardı hatta oğlak başı gibi (simsiyah) oldu. Âişe'ye gidip durumu anlatınca, Hz. Âişe: "Yeğenim; hayız olduğun zaman giysilerini topla. İnşallah bunu yapmanla sana bir şey zarar veremez" dedi. Allah onu babasıyla korumuştur. Babası Bedir günü şehid edilmişti.

Kitabımda hadis bu şekilde Avf b. Afrâ'nın kızı olarak geçmektedir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ يَشْرَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ صَفْوَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْكِنْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ صِرْمَةَ الْأَنْصَارِيُّ: عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ قَالَ: لَمَّا حَضَرَتْ عَمْرَةَ بِنْتُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْوَفَاةَ، فَاجْتَمَعَ عِنْدَهَا نَاسٌ مِنَ التَّابِعِينَ، مِنْهُمْ عُرْوَةُ، وَالْقَاسِمُ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَأَبُو سَلَمَةَ، فَبَيْنَمَا هُمْ عِنْدَهَا وَقَدْ أُغْمِيَ عَلَيْهَا، إِذْ سَمِعُوا نَقِيضًا مِنَ السَّقْفِ فَإِذَا ثُعْبَانٌ أَسْوَدٌ قَدْ سَقَطَ، كَأَنَّهُ جَذَعٌ عَظِيمٌ، فَأَقْبَلَ يَهْوِي نَحْوَهَا إِذْ سَقَطَ رَقٌّ أَيْضًا فِيهِ مَكْتُوبٌ: «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» مِنْ رَبِّ كَفَبٍ إِلَى كَفَبٍ- لَيْسَ لَكَ عَلَى بَنَاتِ الصَّالِحِينَ سَبِيلٌ. فَلَمَّا نَظَرَ إِلَى الْكِتَابِ سَمَا حَتَّى خَرَجَ مِنْ حَيْثُ نَزَلَ..

Yahya b. Saîd der ki: Amra binti Abdirrahman vefat edeceği zaman, aralarında Urve, Kâsım b. Muhammed ve Ebû Seleme'nin de bulunduğu tâbiûndan bazıları yanında toplandılar. Bunlar yanındayken Amra bayılınca tavandan bir ses geldiğini gördüler. Baktıklarında ağaç dalı kalınlığında

büyük ve siyah bir yılanın düşüp ona doğru gittiğini gördüler. Bu sırada yere içinde: "Bismillahirrahmanirrahim. Ka'b'ın rabbinden Ka'b'al Salihlerin kızlarına dokunmana izin vermiyorum" yazılı bir kağıt düştü. Yılan yazılı kağıda bakınca, indiği yerden tekrar gitti.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحُسَيْنُ، قَالَ: حَدَّثَنَا بَنُ أَبِي الدُّنْيَا، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ مَنْصُورٍ الرَّمَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنِ ابْنِ عَجَلَانَ أَنَّ سَعْدَ بْنَ أَبِي وَقَّاصٍ تَزَوَّجَ امْرَأَةً مِنْ بَنِي عُذْرَةَ، وَأَنَّهُ كَانَ يَوْمًا قَاعِدًا فِي أَصْحَابِهِ، إِذْ جَاءَهُ رَسُولُ امْرَأَتِهِ، فَقَالَ: إِنَّ فُلَانَةً تَدْعُوكَ. فَذَكَرَ امْتِنَاعَهُ حَتَّى رَدَّتْ إِلَيْهِ الرَّسُولَ، فَقَامَ إِلَيْهَا سَعْدٌ، فَقَالَ: مَالِكِ أَجْنِبِ؟ فَأَشَارَتْ إِلَى حَيَّةٍ عَلَى الْفِرَاشِ. فَقَالَتْ: تَرَى هَذَا فَإِنَّهُ كَانَ يَتَّبِعُنِي، إِذْ كُنْتُ فِي أَهْلِي، وَإِنِّي لَمْ أَرَهُ مُنْذُ دَخَلْتُ عَلَيْكَ قَبْلَ يَوْمِي هَذَا. فَقَالَ لَهُ سَعْدٌ: أَلَا تَسْمَعُ أَنَّ هَذِهِ امْرَأَتِي، تَزَوَّجْتُهَا بِمَالِي، وَأَحْلَلَهَا اللَّهُ لِي، وَلَمْ يُحِلَّ لَكَ مِنْهَا شَيْءٌ، فَادْهَبْ. فَإِنَّكَ إِنْ عُدْتَ قَتَلْتُكَ. قَالَ: فَانْسَابَ حَتَّى خَرَجَ مِنْ بَابِ الْبَيْتِ، وَأَمَرَ سَعْدٌ إِنْسَانًا يَتَّبِعُهُ أَنْ يَذْهَبَ. فَاتَّبَعَهُ حَتَّى دَخَلَ مِنْ بَابِ مَسْجِدِ الرَّسُولِ ﷺ فَلَمَّا كَانَ فِي وَسْطِهِ وَتَبَّ وَتَبَّ فَإِذَا هُوَ فِي السَّقْفِ. قَالَ: فَلَمْ يَعُدْ إِلَيْهَا بَعْدَ ذَلِكَ.

İbn Aclân'ın bildirdiğine göre Sa'd b. Ebî Vakkâs; Benî Uzrâ'dan bir kadınla evlendi. Sa'd bir gün arkadaşlarıyla otururken hanımının gönderdiği bir haberci: "Falan seni çağırıyor" dedi. Sa'd gelemeyeceğini söyleyince, hanımı adamı bir daha gönderdi. Bunun üzerine Sa'd hanımının yanına gidip: "Neyin var, delirdin mi?" dedi. Hanımı yataktaki bir yılanı göstererek: "Bu, ailemin yanındayken benim peşimdeydi. Senin yanına geldikten sonra, bu güne kadar onu görmemiştim" dedi. Sa'd yılanı şöyle dedi: "Duymuyor musun! Bu benim hanımımdır ve ben onunla kendi malımı vererek Allah'ın helal kılmasıyla evlendim. Bundan hiçbir şey sana helal değildir. Buradan git. Eğer bir daha gelersen seni öldürürüm." Yılan sürünerek evin kapısından çıkınca Sa'd bir kişiye yılanın nereye gideceğini öğrenmek için takib etmesini söyledi. Yılan gidip Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve alevihi) Mescid'inin kapısından girdi ve Mescid'in ortasına gelince bir sıçrayışta tavana çıktı. Bundan sonra da yılan o kadının karşısına çıkmadı.

بَابُ مَا يُدْكَرُ مِنْ حِرْزِ أَبِي دُجَانَةَ

Ebû Dücâne'nin Korunması

أَخْبَرَنَا أَبُو سَهْلٍ مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرُونِ الْمَرْزُوقِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَسِيُّ الْمَرْزُوقِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو دُجَانَةَ، مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ سَلَمَةَ بْنِ بَخْشٍ بْنِ سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ بْنُ خَالِدٍ بْنِ أَبِي دُجَانَةَ، وَاسْمُ أَبِي دُجَانَةَ «سِمَاكُ بْنُ أَوْسٍ بْنِ حَرْشَةَ بْنِ لُؤْزَانَ الْأَنْصَارِيِّ» أَهْلَاءُ عَلَيْنَا بِحُكْمَةٍ فِي مَشْجِدِ الْخَزَامِ بِنَابِ الصُّفَا سِتَّةَ خَمْسٍ وَسِتِّينَ وَبِائِثَيْنِ، وَكَانَ مَخْصُوبَ اللَّخْنَةِ. قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي سَلَمَةُ بْنُ بَخْشٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي سَلَمَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي عَبْدِ اللَّهِ بْنُ زَيْدٍ بْنُ خَالِدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي زَيْدُ بْنُ خَالِدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي خَالِدُ بْنُ أَبِي دُجَانَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي أَبَا دُجَانَةَ يَقُولُ: شَكَوْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ يَنْمُو أُنَا مُضْطَجِعٌ فِي فِرَاشِي، إِذْ سَمِعْتُ فِي دَارِي صَرِيرًا كَصَرِيرِ الرَّحَى، وَدَوِيًّا كَدَوِيِّ النَّحْلِ، وَلَمَّا كَلِمَةُ النَّبِيِّ، فَرَفَعْتُ رَأْسِي فَرَعَا مَرْغُوبًا، فَإِذَا أَنَا بِظِلِّ أَسْوَدَ مَوْلَى يَغْلُو، وَيَطُولُ فِي صَحْنِ دَارِي فَأَهْوَيْتُ إِلَيْهِ فَمَسَسْتُ جِلْدَهُ، فَإِذَا جِلْدُهُ كَجِلْدِ الْقَنْفَذِ، فَرَمَى فِي وَجْهِهِ مِثْلَ شَرِّ النَّارِ، فَظَنَنْتُ أَنَّهُ قَدْ أَحْرَقَنِي، [وَأَحْرَقَ دَارِي] فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ غَايِرُكَ غَايِرُ سُوءٍ يَا أَبَا دُجَانَةَ وَرَبُّ الْكُفَّةِ! وَمِثْلُكَ يُؤْذِي يَا أَبَا دُجَانَةَ! ثُمَّ قَالَ: ائْتُونِي بِدَوَاةٍ وَفِرْطَاسٍ، فَأَتَيْتُ بِهِمَا فَنَاقَلَهُ عَلَيَّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ وَقَالَ: اكْتُبْ يَا أَبَا الْحَسَنِ. فَقَالَ: وَمَا أُكْتُبُ؟ قَالَ: اكْتُبْ: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ هَذَا كِتَابٌ مِنْ مُحَمَّدٍ رَسُولِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﷺ، إِلَى مَنْ طَرَقَ الدَّارَ مِنَ الْعُمَّارِ، وَالزُّوَارِ، وَالصَّالِحِينَ، إِلَّا طَارِقًا يَطْرُقُ بِخَيْرٍ يَا رَحْمَنُ. أَمَّا بَعْدُ: فَإِنَّ لَنَا، وَلَكُمْ فِي الْحَقِّ سَعَةً، فَإِنْ تَكُ عَاشِقًا مُوَلَّعًا، أَوْ فَاجِرًا مُفْتَحِمًا أَوْ رَاغِبًا حَقًّا أَوْ مُبْطِلًا، هَذَا كِتَابُ اللَّهِ ﷻ يَنْطَلِقُ عَلَيْنَا وَعَلَيْكُمْ بِالْحَقِّ، إِنَّا كُنَّا نَسْتَنْسِخُ مَا كُتِّمَ تَعْمَلُونَ، وَرُسُلُنَا يَكْتُبُونَ مَا تَمْكُرُونَ، انْزُكُوا صَاحِبَ كِتَابِي هَذَا، وَانْطَلِقُوا إِلَى عِبْدَةِ الْأَصْنَامِ، وَإِلَى مَنْ يَزْعُمُ أَنَّ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ. لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ. يُغْلَبُونَ «حَم» لَا يُنْصَرُونَ، حَمَ عَسَق، تُفَرِّقُ أَعْدَاءَ اللَّهِ، وَيَلْعَتُ حُجَّةُ اللَّهِ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ «فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ». قَالَ أَبُو دُجَانَةَ: فَأَخَذْتُ الْكِتَابَ فَأَذْرَجْتُهُ وَحَمَلْتُهُ إِلَى دَارِي، وَجَعَلْتُهُ تَحْتَ رَأْسِي وَبِتُ لَيْلَتِي فَمَا انْتَبَهْتُ إِلَّا مِنْ صُرَاخٍ صَارِخٍ يَقُولُ: يَا أَبَا دُجَانَةَ! أَحْرَقْتَنَا، وَاللَّابِ وَالْعُرَى، الْكَلِمَاتُ بِحَقِّ صَاحِبِكَ لَمَّا رَفَعْتَ عَنَّا هَذَا الْكِتَابَ، فَلَا عَوْدَ لَنَا فِي دَارِكَ، وَقَالَ غَيْرُهُ فِي أَدَاكَ، وَلَا فِي جَوَارِكَ، وَلَا

مِي مَوْضِعٍ يَكُونُ فِيهِ هَذَا الْكِتَابُ. قَالَ أَبُو دُجَانَةَ فَقُلْتُ لَا، وَحَقُّ صَاحِبِي رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَا أَرْفَعُهُ حَتَّى أَتَأْتِيَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ أَبُو دُجَانَةَ: فَلَقَدْ طَالَتْ عَلَيَّ لَيْلَتِي بِمَا سَمِعْتُ مِنْ أَبِي الْجَنِّ وَضُرَاجِهِمْ وَبُكَائِهِمْ، حَتَّى أَصْبَحْتُ فَعَدَوْتُ، فَصَلَّيْتُ الصُّبْحَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَخْبَرْتُهُ بِمَا سَمِعْتُ مِنَ الْجَنِّ لَيْلَتِي، وَمَا قُلْتُ لَهُمْ. فَقَالَ لِي: يَا أَبَا دُجَانَةَ أَرَفَعُ عَنْ الْقَوْمِ، فَوَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ نَبِيًّا إِنَّهُمْ لَيَجِدُونَ أَلَمَ الْعَذَابِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ.

تَابِعَهُ أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عُمَيْرِ الرَّازِيِّ الْحَافِظِ عَنْ أَبِي دُجَانَةَ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ هَذَا.

وَقَدْ رُوِيَ فِي جَرَرِ أَبِي دُجَانَةَ حَدِيثٌ طَوِيلٌ، وَهُوَ مَوْضُوعٌ لَا تَحِلُّ رِوَايَتُهُ [وَاللَّهُ تَعَالَى اعْلَمَ بِالصَّوَابِ].

Ebû Dücâne anlatıyor: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi ve sellem) yakınarak şöyle dedim: "Ey Allah'ın Resûlü! Yatağımda yatarken, değirmen taşının çıkardığı ses gibi bir ses, arının çıkardığı uğultu gibi bir uğultu işittim ve şimşek çakmış gibi bir parıltı görünce, korku içinde başımı kaldırıp baktığımda siyah ve uzun bir gölgenin giderek yükseldiğini gördüm. Elimi uzatıp derisine dokunduğumda derisinin kirpi derisi gibi olduğunu gördüm. Yüzüme ateş kıvılcımları atınca beni ve evimi yakacağını zannettim." Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bana şöyle karşılık verdi: "Ey Ebû Dücâne! Kâbe'nin Rabbine yemin ederim ki yanına gelen kötü bir mahlûktur. Senin gibisine eziyet edilir mi, ey Ebû Dücâne!" Sonra: "Bana bir kalem ve kâğıt getirin" buyurdu. Kâğıt kalem getirilince onu Ali b. Ebî Tâlib'e verdi ve: "Yaz ey Ebu'l-Hasan" buyurdu. Hz. Ali: "Ne yazayım?" diye sorunca Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Şöyle yaz: Bu, Âlemlerin Rabbinin Resûlü olan Muhammed'in hayır dışında bir şey için evlere gelen tüm ziyaretçilere, sakinlere ve salihlere fermanıdır. Bize ve size geniş haklar tanınmıştır. Eğer çok tutkun bir aşıkıysan veya izinsiz giren bir facirsen, ya da hakkı arayan biriysen veya hakkı iptal etmeye çalışan biriysen, Allah'ın Kitabı bize ve size hakkı söylemektedir. «Biz yaptıklarınızı bir bir kaydediyoruz.»¹ «Elçilerimiz yapmakta olduğunuz

¹ Câsiye Sur. 29

hileleri yazmaktadır.»¹ Bu fermanın sahibini bırakın ve puta tapanlara, Allah'tan başka ilah olduğumu iddia edenlere gidin. «Allah'la beraber başka tanrı tutup tapma. O'ndan başka tanrı yoktur. O'ndan başka her şey yok olacaktır. Hüküm O'nundur, O'na döndürüleceksiniz.»² Mağlup olacaklardır. «Hâ Mîm»³ Yardım görmeyecekler. «Hâ Mîm, Ayn Sîn Kâf»⁴ Allah'ın düşmanları dağıldılar ve Allah'ın hücceti hedefine ulaştı. Güç ve kuvvet ancak yüce ve büyük olan Allah ile dir. «Onlara karşı sana Allah yetecektir. O, işitir ve bilir.»⁵

Ebû Dücâne der ki: Fermanı alıp katlayarak evime götürdüm ve başımın altına koydum. O gece uykumdan şöyle bağırarak birinin sesiyle uyandım: “Ey Ebû Dücâne! Lât ve Uzza’ya yemin olsun ki bu kelimeler bizi yakıtı. Arkadaşın hakkı için bu fermanı bizden kaldır. Bir daha evine dönmeyiz.” Başkası ise: “Bir daha sana eziyet etmeyiz, yakınına yaklaşmayız ve bu fermanın bulunduğu yere gelmeyiz” demiştir.

Ebû Dücâne der ki: Ben: “Hayır! Arkadaşım hakkı için ben ona danışmadıkça bu mektubu kaldırmam” dedim. Böylece bütün gecem cinlerin iniltisini, bağırmasını ve ağlamasını dinlemekle geçti. Sabah olunca gidip Resûlullah (ﷺ) ile beraber sabah namazını kıldım ve o gece cinlerden dinlediklerimi, onlara verdiğim cevabı anlattım. Hz. Peygamber (ﷺ) bana: “Ey Ebû Dücâne! Mektubu o topluluktan kaldır. Beni hak peygamber olarak gönderene yemin ederim ki, onlar bu azabın acısını kıyamete kadar hissedecekler” buyurdu.

Ebû Bekr el-İsmâîlî, Ebû Bekr Muhammed b. Umeyr er-Râzî el-Hâfız kanalıyla Ebû Dücâne Muhammed b. Ahmed'den rivayet ederek buna mutabaat etmiştir.

¹ Yûnus Sur. 21

² Kasas Sur. 88

³ Mûmin Sur. 1

⁴ Şûrâ Sur. 1,2

⁵ Bakara Sur. 147

Ebû Dücâne'nin korunmasıyla ilgili uzun bir hadis rivayet edilmiştir, ancak bu rivayet uydurmadır ve aktarılması helal değildir.¹

بَابُ مَا رُوِيَ فِي الْأَمَانِ مِنَ السَّرْقِ وَالْحَرَقِ

Hırsızlık ve Yangına Karşı Emniyet Sağlayan Şey

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ يَسْبُكُ أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْرَاهِيمَ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا جَدِّي، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي مَنْصُورٌ بْنُ خَفَرٍ قَالَ: حَدَّثَنِي نَهْشَلُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ الضَّخَّاکِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: سُمِّلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى قُلْ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى إِلَى آخِرِ الْآيَةِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: هُوَ أَمَانٌ مِنَ السَّرْقِ، وَإِنَّ رَجُلًا مِنَ الْمُهَاجِرِينَ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ تَلَاهَا حَيْثُ أَخَذَ مَضْجَعَهُ، فَدَخَلَ عَلَيْهِ سَارِقٌ فَجَمَعَ مَا فِي الْبَيْتِ وَحَمَلَهُ، وَالرَّجُلُ لَيْسَ بِنَائِمٍ، حَتَّى انْتَهَى إِلَى الْبَابِ فَوَجَدَ الْبَابَ مَرْدُودًا فَوَضَعَ الْكَارَةَ فَفَعَلَ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَضَحِكَ صَاحِبُ الدَّارِ، ثُمَّ قَالَ: إِنِّي أَخَصَنْتُ بَيْتِي فَذَهَبَ اللَّصُّ.

İbn Abbâs der ki: Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem), Allah'ın: **“De ki: İster Allah deyin, ister Rahmân deyin, hangisini derseniz deyin, en güzel isimler onundur”**² buyruğunun açıklaması sorulunca: *“Bu (âyet) hırsızlıktan emandır”* buyurdu. Muhacirlerden bir kişi yatağına girerken bu âyeti okudu. Ancak o gece yanına hırsız girdi ve evindeki her şeyi toplayıp aldı. Adam da daha uyumuş değildi. Hırsız çıkmak için kapıya geldiğinde kapının kilitli olduğunu gördü. Bunun üzerine hırsız kapıyı açmak için üzerindeki kilitleri indirdi. (Kapıyı açıp tekrar yüklendikten sonra kapı tekrar kapandı.) Hırsız bunu üç defa tekrarladı. Bunu gören ev sahibi gülererek: “Ben evimi koruma altına aldım” dedi. Bunun üzerine hırsız gitti.

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُغَرِّى، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْفَقِيهُ السَّرْحَبِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ عَبْدِ الْغَرِيرِ النُّعَوِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَعْلُبِيُّ بْنُ نَيْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَخَّاحُ بْنُ مُرَافِضَةَ، عَنْ طَلْقٍ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى أَبِي الدَّرْدَاءِ فَقَالَ: يَا أَبَا الدَّرْدَاءِ.

¹ İbnu'l-Cevzî, Tezkiretu'l-Mevdûât (211).

² İsrâ Sur. 110

اَخْتَرَقَ نَيْتَكَ قَالَ: مَا اخْتَرَقَ نَيْتِي. ثُمَّ جَاءَ رَجُلٌ آخَرُ فَقَالَ: يَا أَبَا الدَّرْدَاءِ اخْتَرَقَ نَيْتَكَ. قَالَ مَا اخْتَرَقَ. ثُمَّ جَاءَ رَجُلٌ آخَرُ فَقَالَ: يَا أَبَا الدَّرْدَاءِ. انْبَعَثِ النَّارُ، فَلَمَّا انْتَهَتْ إِلَى نَيْتِكَ طُفِئَتْ. قَالَ: قَدْ عَلِمْتُ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمْ يَكُنْ لِيَفْعَلْ. قَالُوا: يَا أَبَا الدَّرْدَاءِ مَا نَذَرِي أَيْ كَلَامِكَ أَعْجَبُ. قَوْلُكَ: مَا اخْتَرَقَ، أَوْ قَوْلُكَ: قَدْ عَلِمْتُ أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمْ يَكُنْ لِيَفْعَلْ. قَالَ: ذَاكَ لِكَلِمَاتٍ سَمِعْتُهُنَّ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، مَنْ قَالَهَا. أَوَّلَ النَّهَارِ لَمْ تُصِبْهُ مُصِيبَةٌ حَتَّى يُمِيسِيَ، وَمَنْ قَالَهَا آخِرَ النَّهَارِ لَمْ تُصِبْهُ حَتَّى يُضْبَحَ. اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، عَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ، مَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ، وَمَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ، لَا حَوْلَ، وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ. أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي، وَمِنْ شَرِّ كُلِّ ذِي شَرٍّ، وَمِنْ شَرِّ كُلِّ دَابَّةٍ أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا. إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

Talk der ki: Ebu'd-Derdâ'ya bir adam gelip: "Ey Ebu'd-Derdâ! Evin yandı" deyince, Ebu'd-Derdâ: "Evim yanmadı" karşılığını verdi. Sonra başka bir adam gelip: "Ey Ebu'd-Derdâ! Evin yandı" deyince, Ebu'd-Derdâ ona da: "Yanmadı" karşılığını verdi. Sonra bir adam daha gelip: "Ey Ebu'd-Derdâ! Yangın senin evine varıncaya kadar devam etti ve orada söndü!" dedi. Bunun üzerine Ebu'd-Derdâ: "Ben Allah'ın benim evimi yakmayacağını biliyordum" dedi. Orada bulunanlar: "Ey Ebu'd-Derdâ! «Hayır, evim yanmadı» demen mi yoksa «Allah'ın benim evimi yakmayacağını biliyordum» demen mi daha acayıptır bilemiyoruz. Bunları neye dayanarak söyledin?" dediler. Ebu'd-Derdâ onlara şu karşılığı verdi:

Ben Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurduğunu işittim: "Kim sabahleyin şu duayı okursa akşama kadar onun başına herhangi bir musibet gelmez Güniün sonunda okuyanın da sabaha kadar başına bir musibet gelmez. (Dua şudur) "Allahım! Sen benim Rabbimsin. Senden başka ilah yoktur. Ben sadece sana güvendim. Sen yüce Arş'ın sahibisin! Allah neyi dilerse o olur; dilemedikleri ise olmaz. Güç ve kuvvet ancak Allah'a mahsustur. Bil ki; Allah'ın her şeye gücü yeter ve Onun ilmi her şeyi kuşatmıştır. Allahım! Ben nefsimin şerrinden ve her şerrin şerrinden, perçemleri senin elinde olan diğer bütün canlıların şerrinden sana

şıkmıyorum. Şüphesiz ki benim Rabbim dosdoğru bir yol üzerindedir.”¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي مُصَارَعَةِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ   شَيْطَانًا لَقِيَهُ

Ömer b. el-Hattâb'ın Karşısına Çıkan Şeytanla Güreşmesi

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَتَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ سَالِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ، عَنْ عَاصِمِ بْنِ أَبِي الْجَوْدِ، عَنْ زُرِّ بْنِ أَبِي مَسْعُودٍ: أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِ مُحَمَّدٍ   لَقِيَ شَيْطَانًا فَصَرَعَهُ، أَخْبَسَهُ قَالَ لَهُ الشَّيْطَانُ: دَعْنِي أَعْلَمُكَ شَيْئًا، لَا تَقُولُهُ فِي يَتِّبِ فِيهِ شَيْطَانٌ إِلَّا خَرَجَ. أَظْنَهُ فَعَلَّمَهُ آيَةَ الْكُرْسِيِّ. قَالَ زُرٌّ فَقِيلَ لِابْنِ مَسْعُودٍ مَنْ هُوَ؟ قَالَ: مَنْ تَرَوْنَهُ إِلَّا ابْنَ الْخَطَّابِ .

İbn Mes'ûd'un bildirdiğine göre Hz. Muhammed'in (ﷺ) ashâbından bir adam şeytanla karşılaşmış onunla gürleşerek yendi. Zannedersem şeytan ona: “Beni bırakırsan sana öyle bir şey öğretilirim ki şeytanın bulunduğu evde bu şeyi söylersen şeytan o evden çıkar” dedi. Zannedersem ona Âyetü'l-Kürsî'yi öğretti. Zira der ki: İbn Mes'ûd'a: “Bu kişi kimdir?” diye sorulunca: “Sizce İbnu'l-Hattâb'dan başkası olabilir mi!” cevabını verdi.²

قُلْتُ: وَقَدْ رَوَيْنَاهُ فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ مِنْ حَدِيثِ الْمَسْعُودِيِّ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، وَفِي مَوْضِعٍ آخَرَ مِنْ حَدِيثِ الشَّعْبِيِّ أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْجِنَّ لَقِيَهُ، فَقَالَ: هَلْ لَكَ أَنْ تُصَارِعَنِي؟ فَذَكَرَهُ. وَذَكَرَ صِفَتَهُ.

Fadâil kitabında bunu “Mes'ûdî —Âsım —Ebû Vâil —Abdullah” kanalıyla naklettik. Başka bir yerde de Şa'bî'den: “Cinlerden bir adam onunla karşılaştı ve: “Benimle gürleşir misin?” diye sordu...” şeklinde başlayarak nakledilmiştir.

¹ İbnu's-Sünnî, *Amelu'l-yeum ve'l-leyle* (20-21).

² Heysemî, *Mecma* (9/70-71).

بَابُ مَا جَاءَ فِي قِتَالِ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ مَعَ الْجِنِّ، وَإِخْبَارِ النَّبِيِّ ﷺ عَنْهُ

Ammâr b. Yâsir'in Cinlerle Savaşması ve Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) Bunu Haber Vermesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقَرِّيُّ قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ يَغْفُوتَ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي نَكْرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ سَنَابٍ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ عَطِيَّةَ عَنْ ثَابِتٍ، عَنِ الْحَسَنِ قَالَ: كَانَ عَمَّارُ بْنُ يَاسِرٍ يَقُولُ: قَدْ قَاتَلْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الْجِنِّ وَالْإِنْسَ. فَقِيلَ: هَذَا الْإِنْسُ قَدْ قَاتَلْتَ. فَكَيْفَ قَاتَلْتَ الْجِنَّ قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى بَيْتٍ أَسْتَقِي مِنْهَا، فَلَقِيتُ الشَّيْطَانَ فِي صُورَتِهِ، حَتَّى قَاتَلَنِي فَصَرَعْتُهُ، ثُمَّ جَعَلْتُ أَدْمِي أَنْفَهُ يَفْهَرُ مَعِيَ، أَوْ حَجَرٍ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ عَمَّارًا لَقِيَ الشَّيْطَانَ عِنْدَ بَيْتٍ فَقَاتَلَهُ، فَلَمَّا رَجَعْتُ سَأَلَنِي، فَأَخْبَرْتُهُ بِالْأَمْرِ. فَقَالَ: ذَاكَ شَيْطَانٌ.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي نَكْرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ عَمَّارٍ بِمِثْلِهِ.

هَذَا الْإِسْنَادُ الْأَخِيرُ صَحِيحٌ إِلَى الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ.

Hasan der ki: Ammâr b. Yâsir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber hem cinlerle, hem insanlarla savaştım" derdi. Ona: "İnsanlarla savaşmanı anladık ta, cinlerle nasıl savaştın?" diye sorulunca şöyle cevap verdi: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) beni su getirmem için bir kuyuya gönderince şeytanı kendi sûretinde gördüm ve benimle kavgaya tutuşunca onu yendim. Sonra yanımdaki bir taşla burnunu kanattım. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ammâr kuyunun yanında şeytanla karşılaşıp kavgaya tutuştu" buyurdu. Geri döndüğümde Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana olanları sordu. Anlattığımda ise: "O, şeytandır" buyurdu.

Bu hadis başka bir kanalla da nakledilmiştir. Bu senedin Hasan el-Basrî'ye kadar olan kısmı sahihtir.

وَرَوَيْنَا عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُ قَالَ لِأَهْلِ الْعِرَاقِ. أَلَيْسَ فِيكُمْ عَمَّارُ بْنُ يَاسِرٍ الَّذِي أَخَارَهُ اللَّهُ مِنَ الشَّيْطَانِ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِ ﷺ.

Bize nakledildiğine göre Ebû Hureyre Irak halkına: "Aranızda, Yüce Allah'ın, Peygamber'inin (sallallahu aleyhi vesellem) diliyle şeytana karşı koruduğu Ammâr b. Yâsir yoktur" demiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي سُؤَالِ إِبْلِيسَ عَنِ الدِّينِ لِيُشَكَّكَ النَّاسَ فِيهِ

İnsanları Şüpheye Düşürmek İçin İblis'in Dinle İlgili Soru Sorması

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَتَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا الرَّيْغُ بْنُ شُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا الْخَصْبُ بْنُ نَاصِحٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ أَقْبَحِ النَّاسِ وَجْهًا وَأَقْبَحِهِمْ ثِيَابًا، وَأَتْنِ النَّاسِ رِيحًا، جَلَسَ جَابٍ يَتَخَطَّى رِقَابَ النَّاسِ، حَتَّى جَلَسَ بَيْنَ يَدَيِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَقَالَ: مَنْ خَلَقَكَ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: اللَّهُ. قَالَ: مَنْ خَلَقَ السَّمَاءَ؟ قَالَ: اللَّهُ. قَالَ: مَنْ خَلَقَ الْأَرْضَ؟ قَالَ: اللَّهُ. قَالَ: مَنْ خَلَقَ اللَّهَ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: سُبْحَانَ اللَّهِ، وَأَمْسَكَ بِجَبْهَتِهِ، وَطَاطَأَ رَأْسَهُ، وَقَامَ الرَّجُلُ فَذَهَبَ، فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَأْسَهُ، فَقَالَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ: فَطَلَبْنَاهُ فَكَانَ لَمْ يَكُنْ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: هَذَا إِبْلِيسُ جَاءَ يُشَكِّكُكُمْ فِي دِينِكُمْ

İbn Ömer der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında otururken, insanların en çirkin suratlı, en kötü giysili ve en pis kokulusu olan, kaba ve görgüsüz bir adam geldi. İnsanların boyunlarına basarak ilerleyip Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) önünde oturdu ve: "Seni kim yarattı?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Allah" cevabını verince: "Gökyüzünü kim yarattı?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Allah" cevabını verince: "Yeryüzünü kim yarattı?" diye sordu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Allah" cevabını verince de: "Peki Allah'ı kim yarattı?" diye sordu. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Sübhânallah (Allah her noksanlıktan münezzehtir)" buyurup yüzünü başka yöne çevirerek başını eğdi. Adam kalkıp gidince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) başını kaldırıp: "Bana adamı getirin" buyurdu. Onu aradık, ancak sanki yok olmuştu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bu İblis'tir. Sizi dininizde şüpheye düşürmek için gelmiştir" buyurdu.

بَابُ مَا ظَهَرَ عَلَى مَنْ ارْتَدَّ عَنِ الْإِسْلَامِ فِي وَقْتِ النَّبِيِّ ﷺ وَمَاتَ عَلَى رِدَّتِهِ مِنْ
النَّكَالِ، لَمْ مَنْ قَتَلَ مَنْ شَهِدَ بِالْحَقِّ مِنْ ذَلِكَ، وَمَا فِي كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِنْ دَلَالِ
النُّبُوَّةِ

Resûlullah (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) Zamanında İslam'ı Terkedip Mürted Olarak Ölenler ve Hakkı Kabul Etmesine Rağmen Öldürülenler

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ
الصَّغَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُعْبِرَةِ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ:
كَانَ مِمَّا رَجُلٌ مِنْ بَنِي النَّجَّارِ قَدْ قَرَأَ الْبَقْرَةَ، وَآلَ عِمْرَانَ، وَكَانَ يَكْتُبُ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ
فَانْطَلَقَ هَارِبًا، حَتَّى لَحِقَ بِأَهْلِ الْكِتَابِ، قَالَ: فَرَفَعُوهُ. قَالُوا، هَذَا كَانَ يَكْتُبُ لِمُحَمَّدٍ،
فَأَعْجَبُوا بِهِ، فَمَا لَيْتَ أَنْ قَصَمَ اللَّهُ عُنُقَهُ فَحَفَرُوا لَهُ، فَوَارَوْهُ، فَأَصْبَحَتِ الْأَرْضُ قَدْ نَبَدَتْهُ
عَلَى وَجْهِهَا، فَتَرَكَوهُ مَنُوبًا.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ عَنْ أَبِي النَّضْرِ . زَادَ فِيهِ غَيْرُهُ عَنْ سُلَيْمَانَ
مِرَارًا .

Enes b. Mâlik der ki: Neccâr oğullarından Bakara ve Âl-i İmrân Sûrelerini okumuş ve Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) vahiy katipliği yapmış bir adam kaçıp Kitab ehline sığınmış (irtidad etmiş) Ehl-i Kitab onu krallarının huzuruna çıkarıp: "Bu, Muhammed'e katiplik yapardı" diyerek beğenmişlerdi. Çok geçmeden Allah bunun canını alınca onu defnetmek için çukur kazıp gömdüler. Ancak sabah olunca yerin onu dışarı atmış olduğu görüldü. Bunun üzerine onu toprağın üstünde atılmış bir şekilde bıraktılar.

Müslim bunu *Sahîh*'te Muhammed b. Râfi' kanalıyla Ebu'n-Nadr'dan rivayet etmiştir.¹ Bir başkasının Süleymân'dan olan rivayetinde bu durumun birkaç kez tekrarlandığı geçmektedir.

¹ Müslim, *sifâtu'l-münafikîn* 14 (2145).

أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ النَّطَائِيُّ، قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو كُرَّ أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو بَغْلَى، قَالَ حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مَهْرَبَانَ، قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ، عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: كَانَ رَجُلًا بَصْرَانِيًّا فَأَسْلَمَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَقَرَأَ الْبَقْرَةَ، وَآكَلَ عَمْرَانًا، قَالَ: فَكَانَ يَكْتُبُ لِلنَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: فَعَادَ بَصْرَانِيًّا وَكَانَ يَقُولُ: مَا أَرَى بِحَسَنِ مُحَمَّدًا إِلَّا مَا كُنْتُ أَكْتُبُ لَهُ، فَأَمَانَةُ اللَّهِ ﷻ فَأَقْبَرُوهُ، فَأُضْحِكُ قَدْ لَفَظْتُهُ الْأَرْضُ. قَالُوا: هَذَا عَمَلُ مُحَمَّدٍ وَأَصْحَابِهِ، إِنَّهُ لَمَّا لَمْ يَرْضَ دِينَهُمْ، تَشَبَّهَ عَنْ صَاحِبِنَا، فَأَلْقَوْهُ. قَالَ: فَحَفَرُوا لَهُ، فَأَغْمَقُوا فِي الْأَرْضِ مَا اسْتَطَاعُوا، فَأُضْحِكُ وَقَدْ لَفَظْتُهُ الْأَرْضُ، فَعَلِمُوا أَنَّهُ لَيْسَ مِنَ النَّاسِ، وَأَنَّهُ مِنَ اللَّهِ ﷻ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ عَنْ عَبْدِ الْوَارِثِ، وَرَوَاهُ حُمَيْدُ الطَّوِيلُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ. بِمَعْنَاهُ يَزِيدُ وَيَنْقُصُ، وَمِمَّا زَادَ: فَقَالَ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ لَا تَقْبَلُهُ الْأَرْضُ، فَذَكَرَ أَنَّ أَبَا طَلْحَةَ أَتَى الْأَرْضَ الَّتِي مَاتَ فِيهَا، فَوَجَدَهُ مَنبُودًا. فَقَالَ: مَا بَالُ هَذَا؟ قَالُوا دَفَنَاهُ مَرَارًا، فَلَمْ تَقْبَلُهُ الْأَرْضُ.

Enes der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında Hristiyan bir adam müslüman olup Bakara ve Âl-i İmrân Sûrelerini okudu. Bu adam Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) vahiy katipliği de yapıyordu. Bu adam daha sonra tekrar hristiyan olduktan sonra: "Muhammed kendisine yazdığım şeyden başka bir şey bilmez" diyordu. Allah bu adamın canını aldıktan sonra onu defnettiler, ancak sabah olunca yer onu dışarıya attı. Bunun üzerine (hristiyanlar): "Bu, Muhammed ve ashâbının işidir. Dinlerinde kalmayınca adamımızın mezarını kazdılar" dediler ve kazabildikleri kadar derin bir mezar kazıp defnettiler. Sabah olduğunda yerin onu tekrar dışarı attığını gördüklerinde bunu bir insanın yapmadığını, Allah tarafından böyle olduğunu anladılar.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Ebû Ma'mer kanalıyla Abdolvâris'ten rivayet etmiştir. Humeyd et-Tavîl ise Enes b. Mâlik'ten aynı mânâda bir rivayeti ilave ve eksiklerle nakletmiştir. İlave ettiği kısım şudur: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onunla ilgili: "Yer onu kabul etmez" buyurdu. Nakledildiğine göre Ebû Talha o yere gittiğinde bu kişinin toprağın üzerinde atılmış olduğunu gördü

ve "Buna ne olmuş?" diye sordu. Ona "Bunu defalarca defnettik, ancak yer onu kabul etmedi" cevabını verdiler.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْعَفِيُّ، أَخْبَرَنَا عِنْدَ مَنْ نَزَلَ الْحُسَيْنُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالُوا: حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ الرَّازِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَصْبَارِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ عَنْ أَبِي أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ حَسِبٍ الْقَاصِي، وَأَبُو سَعِيدٍ بْنُ مُوسَى بْنُ الْعِصْل قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَاسِمِ مُحَمَّدُ بْنُ يَغْفُوتٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّعَائِي، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدٍ الْأَصْبَهَائِي، قَالَ: حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عِيَابٍ، عَنْ عَاصِمِ الْأَخُولِ، عَنْ الثَّمَنِيطِ بْنِ السُّمَيْرِ، عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ، قَالَ، بَعَثَ النَّبِيُّ ﷺ سَرِيَّةً، قَالَ: فَحَمَلَ رَجُلٌ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ، فَلَمَّا غَشِيَتْهُ بِالرُّمَحِ، قَالَ: إِنِّي مُسْلِمٌ، فَقَتَلَهُ، قَالَ: ثُمَّ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ. إِنِّي قَدْ أَخَذْتُ، فَاسْتَغْفِرْ لِي، قَالَ: وَمَا أَخَذْتُ؟ قَالَ: إِنِّي حَمَلْتُ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ. فَلَمَّا غَشِيَتْهُ بِالرُّمَحِ قَالَ: إِنِّي مُسْلِمٌ. فَظَنَنْتُ أَنَّهُ مُتَعَوِّذٌ، فَقَتَلْتُهُ، قَالَ: «فَهَلَّا شَقَقْتُ عَنْ قَلْبِهِ حَتَّى يَسْتَبِينَ لَكَ»؟ فَقَالَ: وَيَسْتَبِينَ لِي يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: فَقَدْ قَالَ لَكَ بِلِسَانِهِ، فَلَمْ تُصَدِّقْ عَلَى مَا فِي قَلْبِهِ». قَالَ: فَلَمْ يَلْبِثِ الرَّجُلُ أَنْ مَاتَ فَدَفَنَاهُ، فَأَصْبَحَ عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ. قَالَ: فَقُلْنَا: عَدُوٌّ نَبَشُهُ. قَالَ: فَأَمَرْنَا غِلْمَانَنَا، وَمَوَالِيَنَا فَحَرَسُوهُ، فَأَصْبَحَ عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ، قَالَ: فَقُلْنَا: اغْفُلُوا عَنْهُ، فَحَرَسْنَاهُ فَأَصْبَحَ عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ. قَالَ: فَأَتَيْنَا النَّبِيَّ ﷺ، وَأَخْبَرْنَاهُ، قَالَ: إِنَّهَا لَتَقْبَلُ مَنْ هُوَ شَرٌّ مِنْهُ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَحَبُّ أَنْ يُعْظَمَ الذَّنْبُ. ثُمَّ قَالَ، «اذْهَبُوا إِلَى سَفْحِ هَذَا الْجَبَلِ، فَانْضِدُّوا عَلَيْهِ مِنَ الْحِجَارَةِ»

İmrân b. Husayn anlatıyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdiği bir askeri birlikte bir adam bir müşrike saldırdı ve mızrakla onu vuracakken adam: "Ben müslümanım" dedi; ancak adam onu yine de öldürdü. Sonra bu kişi Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) gidip: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben bir günah işledim. Benim için mağfiret dile" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ne yaptın?" diye sorunca ise: "Müşriklerden bir adama saldırdığım zaman onu vuracakken: «Ben müslümanım» dedi. Onun korunmak için böyle dediğini zannedip öldürdüm" cevabını verdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Samimi olup olmadığını anlamak için neden kalbini yarmadın!" buyurunca adam: "Anlayabilir miyim, ey Allah'ın Resûlü?" diye sordu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem):

¹ Buhârî, menâkıb 25 (3617).

"Adam sana dilyle söylemiş, sen onun kalbindekine inanmazsın" buyurdu

Çok geçmeden bu adam öldü ve onu defnettik; ancak sabah olunca onun toprağın üstünde olduğunu gördük. Biz: "Düşman onu çıkarmıştır" deyip (tekrar defnederek) kölelerimize ve azatlılarımıza gözcülük yapmalarını söyledik. Sabah vakti adamı yine toprağın üzerinde görünce: "Nöbetçilerin dalgınlığına gelmiştir" diyerek bu sefer biz nöbet tuttuk, ancak sabah olunca yine toprağın üzerinde olduğunu gördük. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi ve sellem) gidip durumu anlattığımızda: *"Toprak ondan daha kötüsünü kabul eder, ancak Allah (Müslüman olduğunu söyleyen birini öldürmenin) günahının büyüklüğünü göstermek için böyle yaptı"* buyurdu. Sonra: *"Şu dağın eteğine gidip üzerine taşlarla örtün"* buyurdu.¹

بَابُ مَا أُعْطِيَ الْأَنْبِيَاءُ مِنَ الْآيَاتِ وَمَا أُعْطِيَ نَبِيُّنَا مُحَمَّدٌ ﷺ مِنَ الْآيَةِ الْكُبْرَى،
الَّتِي عَجَزَ عَنْهَا قَوْمُهُ، حَتَّى آمَنَ عَلَيْهَا مَنْ أَرَادَ اللَّهُ بِهِ مِنْهُمْ خَيْرًا

Peygamberlere Verilen Mucizeler; Peygamberimiz

Muhammed'e (SALLALLAHU ALEYHI VE SELLEM) Verilen, Kavminin Benzerini

Getirmekte Aciz Kaldığı ve Allah'ın Hayır Murad Ettiği

Kimselerin İman Ettiği Büyük Mucize

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْفَضْلِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْمُرَكِّي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: «مَا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ مِنْ نَبِيٍّ، إِلَّا وَقَدْ أُعْطِيَ مِنَ الْآيَاتِ مَا مِثْلُهُ مِنْ عَلَيْهِ النَّبَرُ، وَإِنَّمَا كَانَ الَّذِي أُوتِيَتْهُ وَحْيًا أَوْحَاهُ اللَّهُ إِلَيْي، فَأَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَكْثَرَهُمْ تَابِعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَوْسُفَ، وَغَيْرِهِ عَنِ اللَّيْثِ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ قُتَيْبَةَ

¹ Muslim, iman (158) ve İbn Mâce, fiten (3930).

Ebû Hureyre'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *“Peygamberlerden hiç bir peygamber yoktur ki, insanların onunla imana geldiği mucizelerden bir mucize verilmiş olmasın. Bana verilmiş olan ise Allah'ın vahyettiği bir vahiydir. Ben kıyamet gününde peygamberler arasında kendisine en çok tâbi olunan kişi olmak isterim.”*

Buhârî bunu *Sahîh*'te Abdullah b. Yûsuf ve başkası kanalıyla Leys'ten; Müslim ise Kuteybe'den rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْجُعْفِيُّ، عَنْ زَائِدَةَ، عَنِ الْمُخْتَارِ بْنِ فَلْقٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا صَدَّقَ نَبِيٌّ مَا صَدَّقْتُ. إِنَّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ مَنْ لَا يُصَدِّقُهُ مِنْ أُمَّتِهِ إِلَّا رَجُلٌ وَاحِدٌ».

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ عَنْ حُسَيْنِ الْجُعْفِيِّ.

Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *“Bana inanıldığı gibi hiçbir peygambere inanılmamıştır. Bazı peygamberler vardır ki; ümmetinden kendisine sadece bir kişi iman etmiştir”* buyurdu.

Müslim bunu *Sahîh*'te Ebû Bekr b. Ebî Şeybe kanalıyla Hüseyin el-Cu'fi'den rivayet etmiştir.²

بَابُ مَا جَاءَ فِي نَزُولِ الْقُرْآنِ وَهُوَ نَزُولُ الْمَلَكِ مَا حَفِظَ مِنْ كَلَامِ اللَّهِ ﷻ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا، ثُمَّ نَزُولِهِ بِهِ مَفْصَلًا عَلَى نَبِينَا ﷺ مِنْ وَقْتِ الْبَعْثِ إِلَى حَالِ الْوَفَاةِ

Kur'an'ın İnişi, Meleğin Kur'an'ı Dünya Semâsına, Sonra Parça Parça Peygamber Olarak Gönderilişinden Vefatına

Değin Resûlullah'a (SALLALLAHU ALEYHI VESALLEEM) İndirmesi

حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَنْبَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ السَّلَامِ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا جَرِيرٌ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ

¹ Buhârî, *fadâilu'l-Kur'ân* 1 (4981) ve Müslim, *iman* 71 (239).

² Müslim, *iman* 85 (332).

خَبِرَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي قَوْلِهِ - ﷺ: «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ». قَالَ: أَنْزَلَ الْقُرْآنَ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ جُمْلَةً وَاحِدَةً إِلَى سَمَاءِ الدُّنْيَا، وَكَانَ بِمَوْجِعِ الْجُحُومِ، فَكَانَ اللَّهُ ﷻ يُنَزِّلُهُ عَلَى رَسُولِهِ ﷺ، بَعْضُهُ فِي أَثَرِ بَعْضٍ.

قَالَ اللَّهُ ﷻ: «وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً، كَذَلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ، وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا»

İbn Abbâs: “Biz onu Kadir gecesinde indirdik”¹ âyetini açıklarken şöyle demiştir: “Kur’ân, Kadir gecesinde toplu olarak dünya semâsına, yıldızların yörüngesine indirildi. Yüce Allah oradan, Kur’ân’ı parça parça Resûlullah’a (ﷺ) indirmiştir. Yüce Allah: “İnkâr edenler: «Kur’ân ona bir defada indirilmeliydi» derler. Oysa Biz onu böylece senin kalbine yerleştirmek için azar azar indirir ve onu ağır ağır okuruz”² buyurmuştur.

وَأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا دَاوُدُ بْنُ أَبِي هِنْدَ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: أَنْزَلَ الْقُرْآنَ جُمْلَةً وَاحِدَةً إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا لَيْلَةَ الْقَدْرِ، ثُمَّ أَنْزَلَ بَعْدَ ذَلِكَ بَعِثَرِينَ سَنَةً: «وَلَا يَأْتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ وَأَحْسَنَ تَفْسِيرًا». «وَقُرْآنًا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى مُكْثٍ وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا».

İbn Abbâs der ki: “Kur’ân, Kadir gecesinde toplu olarak dünya semâsına indirildi. Sonra yirmi yılda (Hz. Peygamber’e) indirilmiştir. Yüce Allah bu konuda: “Sana bir misal vermezler ki, Biz onun gerçeğini ve en iyi anlaşılmasını sana vermemiş olalım”³ ve “Kur’ân’ı, insanlara ağır ağır okuman için, bölüm bölüm indirdik ve onu gerektikçe indirdik”⁴ buyurmuştur.

¹ Kadir Sur. 1

² Furkân Sur. 32

³ Furkân Sur. 33

⁴ İsrâ Sur. 106

بَابُ تَتَابُعِ الْوَحْيِ عَلَيْهِ فِي آخِرِ عُمُرِهِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) Ömrünün Sonunda Vahyin Peş Peşe Gelmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَاسِمِ مُحَمَّدُ بْنُ يَغْفُوثَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّعَامِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى الْبُسَاطِيُّ. (ح) وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ شُعْبَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عُثْمَانَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُحَمَّدٍ النَّاقِدِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَغْفُوثُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ، عَنْ الرَّهْرِيِّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَنَسُ بْنُ اللَّهِ وَكَانَ تَابِعَ الْوَحْيِ عَلَى رَسُولِهِ. أَكْثَرُ مَا كَانَ الْوَحْيُ يَوْمَ تُوْفِّي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَفِي رِوَايَةِ مُحَمَّدٍ بْنِ يَحْيَى قَبْلَ وَفَاتِهِ، حَتَّى تُوْفِّي. وَأَكْثَرُ مَا كَانَ الْوَحْيُ يَوْمَ تُوْفِّي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ عَمْرِو النَّاقِدِ .

Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Yüce Allah, Resûlullah'a (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) vefat edene kadar vahiy göndermeye devam etti ve en çok vahiy geldiği gün de vefat ettiği gündü. Muhammed b. Yahyâ'nın rivayeti: "...vefat edene kadar vahiy gelmiştir. En yoğun vahiy Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) vefat ettiği gün gelmiştir" şeklindedir.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Amr en-Nâkîd'dan rivayet etmiştir.¹

بَابُ آخِرِ سُورَةٍ نَزَلَتْ جَمِيعًا وَمَا فِيهَا مِنْ نَعِيهِ ﷺ

Son İnen Sûrenin Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) Vefatını Bildirmesi

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْخُسَيْبِ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الشَّيْبِيُّ بِالْكُوفَةِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَارِمٍ بْنُ أَبِي غَزَّوَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ غَوْثٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَاسِمِ عَنْ عَبْدِ الْمَجِيدِ بْنِ شُهَيْبٍ، عَنْ عُثَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ، قَالَ: قَالَ لِي ابْنُ عَبَّاسٍ: تَعْلَمُ آخِرَ سُورَةٍ مِنَ الْقُرْآنِ نَزَلَتْ جَمِيعًا؟ قُلْتُ: نَعَمْ.. «إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ» قَالَ: صَدَقْتَ.

¹ Buhârî, *fudâilu'l Kur'ân* (1) ve Muslim, *tefsir* (2).

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، وَغَيْرِهِ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ عَوْنٍ .

Ubeydullah b. Abdillâh b. Utbe der ki: İbn Abbâs bana: "Kur'ân'da bütûn olarak nazil olan son sûrenin hangisi olduğunu biliyor musun?" diye sorunca: "Evet. Nasr Sûresidir" cevabını verdim. İbn Abbâs: "Doğru söyledin" karşılığını verdi.

Müslim bunu *Sahîh*'te Ebû Bekr b. Ebî Şeybe ve başkası kanalıyla Câfer b. Avn'dan rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ ابْنُ الْأَعْرَابِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْعَاصِمُ الدُّورِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَضْرَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَّانَةَ، عَنْ أَبِي يَسْرٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ خُبَيْرٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي قَوْلِهِ: إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ، قَالَ، أَجَلُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَغْلَمَهُ. إِذَا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكَ، فَذَاكَ عَلَامَةُ أَجَلِكَ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ كَمَا مَضَى. وَفِيهِ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ قَالَ لَهُ: مَا أَعْلَمُ مِنْهَا إِلَّا مِثْلَ مَا تَعْلَمُ .

İbn Abbâs: "Allah'ın yardımı ve fetih gelip de insanların bölük bölük Allah'ın dinine girdiğini gördüğünde..."² buyruğuyla ilgili şöyle dedi: "Sûre Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ecelinin geldiğini bildirmekte ve: "Allah'ın sana fethi nasib etmesi ecelinin alâmetidir" demektedir.

Buhârî bunu *Sahîh*'te geçtiği üzere rivayet etmiştir. Bu hadiste Ömer b. el-Hattâb'ın (İbn Abbâs'a): "Bununla ilgili senin bildiğinden başkasını bilmiyorum" dediği geçmektedir.³

¹ Müslim, *tefsir* (21).

² Nasr Sur. 1-3

³ Buhârî, *tefsir* 4 (4970) Bakın: Suyûtî, *ed-Dürü'l-Mensûr* (6/406).

بَابُ آخِرِ سُورَةِ نَزَلَتْ وَآخِرُ آيَةٍ نَزَلَتْ فِيهَا
قَالَ الْبَرَاءُ بْنُ عَازِبٍ، ثُمَّ فِيهَا قَالَ غَيْرُهُ

Nazil Olan Son Sûre ve Âyetle İlgili Berâ b. Âzib ve Başkasının Görüşü

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ رَجَمَهُ اللَّهُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدٍ بْنُ الشَّرْقِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ
الرَّحْمَنِ بْنُ بَشْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكَيْعٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ،
قَالَ: آخِرُ آيَةٍ نَزَلَتْ: ﴿يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ﴾.
رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ خَشْرَمَةَ، عَنْ وَكَيْعٍ .

Berâ der ki: Son nazil olan âyet: "Senden fetva istiyorlar. "De ki: "Allah size kelaleye dair fetva veriyor"¹ âyetidir.

Müslim bunu *Sahîh*'te Ali b. Haşreme kanalıyla Vekî'den rivayet etmiştir.²

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ سَلْمَانَ الْفَقِيهُ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ
الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: سَمِعْتُ الْبَرَاءَ يَقُولُ:
آخِرُ سُورَةٍ أُنْزِلَتْ، بَرَاءَةٌ، وَآخِرُ آيَةٍ أُنْزِلَتْ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ ﴿يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي
الْكَلَالَةِ﴾

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ حَرْبٍ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ غَنْدَرٍ
عَنْ شُعْبَةَ .

Berâ der ki: Son inen sûre, Berâ'e (Tevbe) Sûresidir. Son inen âyet ise, "De ki: "Allah size kelâleye dair fetva veriyor"³ âyetidir.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Süleyman b. Harb'den, Müslim ise Gündar kanalıyla Şu'be'den rivayet etmiştir.⁴

¹ Nisâ Sur. 176

² Müslim, *ferâid* 3 (10).

³ Nisâ Sur. 176

⁴ Buhârî, *tefsir* 4 (27) ve Müslim, *ferâid* 3 (11).

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو بْنُ السَّمَاكِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي دَاوُدَ الْمُنَادِي. (ح) وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الصَّقَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا النَّاعِدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ الْكَلْبِيِّ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: ﴿وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ تُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ﴾ نَزَلَتْ وَبَيْنَهَا وَبَيْنَ مَوْتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَاحِدٌ وَثَمَانُونَ يَوْمًا.

زَادَ الْمُنَادِي فِي رَوَاتِهِ نَزَلَتْ بِمَعْنَى كَذَا فِي رِوَايَةِ الْكَلْبِيِّ.

İbn Abbâs der ki: “Allah’a döneceğiniz ve sonra haksızlığa uğramadan herkesin kazancının kendisine eksiksiz verileceği günden korkunuz”¹ âyetinin nazil olmasıyla Resûlullah’ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatı arasında seksen bir gün vardır.²

el-Münâdî rivayetinde: “Mina’da nazil oldu” ibaresi de vardır. Kelbî’nin rivayeti yukarıdaki şekildedir.

وَقَدْ حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَمَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى، عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ وَاقِدٍ، عَنْ يَزِيدَ النَّخَوِيِّ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: آخِرُ شَيْءٍ نَزَلَ مِنَ الْقُرْآنِ: ﴿وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ تُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ﴾.

İbn Abbâs der ki: Kur’ân’dan nazil olan son şey, “Allah’a döneceğiniz ve sonra haksızlığa uğramadan herkesin kazancının kendisine eksiksiz verileceği günden korkunuz”³ âyetidir.⁴

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ الطَّبْرَايِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ غَاصِمِ الْأَخْوَلِ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ،

¹ Bakara Sur. 281

² Suyûtî, *ed-Dürri’l-Mensûr* (1/37).

³ Bakara Sur. 281

⁴ Suyûtî, *ed-Dürri’l-Mensûr* (1/369- 370).

قَالَ: آخِرُ آيَةٍ أَنْزَلَهَا اللَّهُ ﷻ عَلَى رَسُولِهِ، آيَةُ الرَّبِّ . وَإِنَّا لَنَأْمُرُ بِالشَّيْءِ لَا نَذَرِي، لَعَلَّ لَيْسَ بِهِ بَأْسٌ وَتَنْتَهَى عَنِ الشَّيْءِ لَعَلَّ بِهِ بَأْسٌ .

İbn Abbâs der ki: "Yüce Allah'ın Resûlullah'a (sallallahu aleyhi ve sellem) son indirdiği âyet, faiz âyetidir.¹ Bazen biz farkında olmadan sakıncası olmayan bir şeyi emrederiz. Bazen de sakıncası olan bir şeyi yasaklarız."²

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْفَضْلِ الْحَسَنُ بْنُ يَعْقُوبَ الْعَدْلُ، قَالَ: حَدَّثَنَا بَخِي بْنُ أَبِي طَالِبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ قَالَ: قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ آخِرُ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ ﷻ آيَةَ الرَّبِّ، فَدَعُوا الرَّبَّ وَالرَّيْبَةَ .

Ömer b. el-Hattâb: "Yüce Allah'ın son indirdiği âyet, faiz âyetidir. Bu sebeple faizi de, faiz olduğu şüphesi bulunan şeyleri de bırakın" demiştir.³

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرَّوْذِبَارِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْمُحَمَّدُ آبَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُحَمَّدٍ، نِغْبِي الشُّعْرَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَاهُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَرْزُورِيُّ: مَا أَعْلَمُ أَنِّي رَأَيْتُ خَمْسَةَ أُوثِي مِنْهُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ، عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ أَنَسٍ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ كَعْبٍ قَالَ: آخِرُ آيَةٍ نَزَلَتْ: ﴿فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ﴾ .

Ubey b. Ka'b'ın bildirdiğine göre son inen âyet; "Eğer yüz çevirirlerse de ki: "Allah bana yeter..."⁴ âyetidir.

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، قَالَ: حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَلِيٍّ، بْنِ زَيْدٍ، عَنْ يُونُسَ بْنِ مِهْرَانَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ كَعْبٍ، قَالَ: آخِرُ آيَةٍ نَزَلَتْ ﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ﴾ .

قُلْتُ: هَذَا الْإِخْتِلَافُ يَرْجِعُ- وَاللَّهُ أَعْلَمُ- إِلَى أَنَّ كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ أَخْبَرَ بِمَا عِنْدَهُ مِنَ الْعِلْمِ، أَوْ أَرَادَ أَنَّ مَا ذَكَرَ مِنْ أَوَاخِرِ الْآيَاتِ الَّتِي نَزَلَتْ. وَاللَّهُ أَعْلَمُ .

¹ Bakara Sur. 278-280

² Buhârî, *tefsir* 53 (4544) Bakın: Suyûtî, *ed-Dürri'l-Mensûr* (6/365).

³ Suyûtî, *ed-Dürri'l-Mensûr* (1/365).

⁴ Tevbe Sur. 129

Ubey b. Ka'b'ın bildirdiğine göre son inen âyet; “And olsun ki, içinizden size, sıkıntıya uğramanız kendisine ağır gelen, size düşkün, inananlara şefkatli ve merhametli bir peygamber gelmiştir”¹ âyetidir.²

Derim ki; bununla ilgili ihtilafın sebebi, herkesin bildiği şeyi söylemesi veya bu âyetlerin son inen âyetlerden olduğunu kastetmeleridir. Allah en doğrusunu bilir.

بَابُ ذِكْرِ السُّورِ الَّتِي نَزَلَتْ بِمَكَّةَ وَالَّتِي نَزَلَتْ بِالْمَدِينَةِ

Mekke ve Medine'de Nazil Olan Sûreler

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ بْنُ زَيْدٍ الْغَدَلُ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَغْفُوثُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدُّورَقِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَصْرِ بْنِ مَالِكٍ الْخُرَاعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ابْنِ وَاقِدٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ التَّحَوِيُّ عَنْ عِكْرِمَةَ، وَالْحَسَنِ بْنِ أَبِي الْحَسَنِ، قَالَا: أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ الْقُرْآنِ بِمَكَّةَ: ﴿اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ﴾، ﴿وَوَنَ، وَالْقَلَمِ﴾، وَالْمُزْمَلِ، وَالْمُدَّثِّرِ، وَتَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ، وَهُوَ إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ، وَسَبَّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى، وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى، وَالْفَجْرِ، وَالضُّحَى، وَالْإِنشِرَاحِ، أَلَمْ نَشْرَحْ، وَالْعَصْرِ، وَالْعَادِيَاتِ، وَالْكَوْثَرِ، وَالْهَاقِمِ، وَارَأَيْتَ، وَقُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ، وَأَصْحَابِ الْفِيلِ، وَالْفَلَقِ، وَقُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ، وَقُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ، وَالتَّجْمِ، وَعبَسَ وَتَوَلَّى، وَإِنَّا أَنْزَلْنَاهُ، وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا، وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ، وَالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ، وَإِلِيلِافٍ قُرَيْشٍ، وَالْقَارِعَةِ، وَلَا أُقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَالْهُمَزَةِ، وَالْمَرْسَلَاتِ، وَق وَالْقُرْآنِ الْمَجِيدِ، وَلَا أُقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ، وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ، وَاقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ، وَص وَالْقُرْآنِ، وَالْجِنِّ، وَيس، وَالْفُرْقَانِ، وَالْمَلَائِكَةِ، وَطه، وَالْوَاقِعَةَ، وَطسم، وَطس، وَطسم، وَنَبِي إِسْرَائِيلَ، وَالتَّاسِعَةَ، وَهُودَ، وَيُوسُفَ، وَأَصْحَابِ الْحِجْرِ، وَالْأَنْعَامَ، وَالصَّافَّاتِ،

¹ Tevbe Sur. 128

² Suyûtî, *ed-Dürri'l-Mensûr* (3/295).

وَلَقْمَانَ، وَسَبَّأَ، وَالزُّمَرِ، وَحَمِ الْمُؤْمِنِ، وَحَمِ الدُّخَانِ، وَحَمِ السَّجْدَةِ، وَحَمِصَ، وَحَمِ
 الزُّخْرُفِ، وَالْبَجَائَةِ، وَالْأَخْقَافَ، وَالذَّارِيَاتِ، وَالْغَاشِيَةِ، وَأَصْحَابِ الْكَهْفِ، وَالنَّحْلِ،
 وَنُوحَ، وَإِبْرَاهِيمَ، وَالْأَنْبِيَاءَ، وَالْمُؤْمِنُونَ، وَالْمِ السَّجْدَةِ، وَالطُّورِ، وَتَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ
 الْمُلْكُ، وَالْحَاقَّةَ، وَسَالَ سَائِلٌ، عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ، وَالنَّازِعَاتِ، وَإِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ،
 وَإِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ، وَالرُّومَ، وَالْعَنَكَبُوتَ.

İkrime ve Hasan b. Ebi'l-Hasan şöyle dediler: Yüce Allah, Mekke'de şu
 sûreleri indirdi: Alak Sûresi, Kalem Sûresi, Müzzemmil Sûresi, Müddessir
 Sûresi, Tebbet Sûresi, Tekvîr Sûresi, A'lâ Sûresi, Leyl Sûresi, Fecr Sûresi, Duhâ
 Sûresi, İnşirâh Sûresi, Asr Sûresi, Âdiyât Sûresi, Kevser Sûresi, Tekâsür Sûresi,
 Mâûn Sûresi, Kâfirûn Sûresi, Fîl Sûresi, Felak Sûresi, Nâs Sûresi, İhlâs Sûresi,
 Necm Sûresi, Abese Sûresi, Kadir Sûresi, Şems Sûresi, Burûc Sûresi, Tîn
 Sûresi, Kureyş Sûresi, Kâria Sûresi, Kıyâmet Sûresi, Hümeze Sûresi, Mürselât
 Sûresi, Târik Sûresi, Kamer Sûresi, Sâd Suresi, Cin Sûresi, Yâsin Sûresi,
 Furkân Sûresi, Fâtır Sûresi, Tâha Sûresi, Vâkıa Sûresi, Kasas Sûresi, Neml
 Sûresi, Şuarâ Sûresi, İsrâ Sûresi, Dokuzuncu Sûre (Yûnus Sûresi); Hûd Sûresi,
 Yûsuf Sûresi, Hicr Sûresi, En'âm Sûresi, Sâffât Sûresi, Lokmân Sûresi, Sebe
 Sûresi, Zümer Sûresi, Mümin Sûresi, Duhân Sûresi, Şûra Sûresi, Zuhurf
 Sûresi, Câsiye Sûresi, Ahkâf Sûresi, Zâriyât Sûresi, Gâşiye Sûresi, Kehf Sûresi,
 Nahl Sûresi, Nûh Sûresi, İbrâhîm Sûresi, Enbiyâ Sûresi, Müminûn Sûresi,
 Secde Sûresi, Tûr Sûresi, Hâkka Sûresi, Nebe Sûresi, Nâziât Sûresi, İnşikâk
 Sûresi, İnfitâr Sûresi, Rûm Sûresi ve Ankebût Sûresi.

وَمَا نَزَلَ بِالْمَدِينَةِ: ﴿وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ﴾، وَالْبَقَرَةُ، وَآلُ عِمْرَانَ، وَالْأَنْفَالُ، وَالْأَحْزَابُ،
 وَالْمَائِدَةُ، وَالْمَمْتَحَنَةُ، وَالنِّسَاءُ، ﴿إِذَا زُلْزِلَتْ﴾، وَالْحَدِيدُ، وَمُحَمَّدٌ وَالرَّعْدُ، وَالرَّحْمَنُ،
 ﴿هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ﴾، وَالطَّلَاقُ، ﴿لَمْ يَكُنْ﴾، وَالْحَشْرُ، ﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ﴾،
 وَالنُّورُ، وَالْحَجُّ، وَالْمَنَافِقُونَ، وَالْمَجَادِلَةُ، وَالْحَجَرَاتِ، ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ﴾، وَالصَّفُّ،
 وَالْجُمُعَةُ، وَالْتَّغَابُنُ، وَالْفَتْحُ، وَبَرَاءَةُ.

Medine'de nazil olan sûreler ise şunlardır: Mutaffifîn Sûresi, Bakara Sûresi,
 Â-i İmrân Sûresi, Enfâl Sûresi, Ahzâb Sûresi, Mâide Sûresi, Mumtehhine
 Sûresi, Nisâ Sûresi, Zilzâl Sûresi, Hadîd Sûresi, Muhammed Sûresi, Ra'd
 Sûresi, Rahmân Sûresi, İnsân Sûresi, Talâk Sûresi, Beyyine Sûresi, Haşr

Sûresi, Nasr Sûresi, Nûr Sûresi, Hac Sûresi, Mûnafikûn Sûresi, Mûcâdele Sûresi, Hucurât Sûresi, Tahrîm Sûresi, Saf Sûresi, Cuma Sûresi, Teğâbun Sûresi, Fetih Sûresi ve Tevbe Sûresi.

قَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَالتَّاسِعَةُ يُرِيدُ سُورَةَ يُونُسَ قُلْتُ: وَقَدْ سَقَطَ مِنْ هَذِهِ الرَّوَايَةِ ذِكْرُ فَاتِحَةِ الْكِتَابِ، وَالْأَعْرَافِ، وَكَهَيْعَصَ فِيمَا نَزَلَ بِمَكَّةَ .

Ebû Bekr der ki: Dokuzuncu sûreden kasıt, Yûnus Sûresidir. Bu rivayette Mekke'de nazil olan Fatiha, A'râf ve Meryem Sûresi sakıt olmuştur.¹

وَقَدْ أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ الصَّفَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ بْنِ خَالٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زُرَّارَةَ الرَّقِّي، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْقُرَشِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُصَيْنٌ، عَنْ مُجَاهِدٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ قَالَ: إِنَّ أَوَّلَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى نَبِيِّهِ ﷺ مِنَ الْقُرْآنِ: «اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ» ... فَذَكَرَ مَعْنَى هَذَا الْحَدِيثِ، وَذَكَرَ السُّورَ الَّتِي سَقَطَتْ مِنَ الرَّوَايَةِ الْأُولَى فِي ذِكْرِ مَا نَزَلَ بِمَكَّةَ. وَلِهَذَا الْحَدِيثِ شَاهِدٌ فِي تَفْسِيرِ مُقَاتِلٍ، وَغَيْرِهِ مِنْ أَهْلِ التَّفْسِيرِ، مَعَ الْمُرْسَلِ الصَّحِيحِ الَّذِي تَقَدَّمَ ذِكْرُهُ .

İbn Abbâs der ki: "Yüce Allah'ın, Kur'ân'da Peygamber'ine (sallallahu aleyhi ve sellem) indirdiği ilk şey, Alak Sûresidir." Sonra ravi yukarıdaki hadisi zikretti ve ilk rivayette, Mekke'de nazil olan sûreleri zikrederken, zikredilmeyen hadisleri de aktardı. Daha önce geçen mürsel sahîh hadisle beraber, Mukâtîl'in Tefsîr'inde ve başka tefsirlerde bu hadisin şahidi vardır.²

وَفِي بَعْضِ السُّورِ الَّتِي نَزَلَتْ بِمَكَّةَ آيَاتٌ نَزَلَتْ بِالْمَدِينَةِ، فَأُلْحِقَتْ بِهَا، قَدْ ذَكَرْنَاهَا فِي غَيْرِ هَذَا الْمَوْضِعِ.

Mekke'de nazil olan sûrelerden bazılarında Medine'de inen âyetler de vardır. Başka yerde bunu zikrettik.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ بَالُوْنَه، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْمُثَنَّى مُغَاذُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مَعْبُورٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عَلْقَمَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: مَا كَانَ يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا.. نَزَلَ بِالْمَدِينَةِ، وَمَا كَانَ «يَأْتِيهَا النَّاسُ» فَبِمَكَّةَ.

¹ Suyûtî, *el-İtkân* (1/40-41).

² Suyûtî, *el-İtkân* (1/41042).

Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: “Ey iman edenler...” şeklinde başlayan âyetler Medine’de, “Ey insanlar...” şeklinde başlayan âyetler ise Mekke’de nazil olmuştur.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَتَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ عُرْوَةَ أَنَّهُ قَالَ: كُلُّ شَيْءٍ نَزَلَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنَ الْقُرْآنِ، فِيهِ ذِكْرُ الْأُمَمِ وَالْقُرُونِ، وَمَا يُبَيِّنُ بِهِ الرَّسُولَ، فَإِنَّمَا نَزَلَ بِمَكَّةَ، وَمَا كَانَ مِنَ الْفَرَائِضِ وَالسَّنَنِ نَزَلَ بِالْمَدِينَةِ .

Hişâm b. Urve’nin bildirdiğine göre babası şöyle dedi: Kur’ân’da ümmetlerden ve nesillerden, Resûlullah’ı (sallallahu aleyhi vesellem) tesbitten bahseden âyetler Mekke’de nazil olmuştur. Farz ve sünnetlerle ilgili âyetler ise Medine’de nazil olmuştur.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو الْأَدِيبُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو يَغْلَى أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْمُثَنَّى إِمْلَاءً، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مَعِينٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ جُرَيْجٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا يُونُسُ بْنُ مَاهَكَ قَالَ: إِنِّي عِنْدَ عَائِشَةَ، إِذْ جَاءَ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ. أَرِنِي مُصْحَفَكَ. قَالَتْ: لِمَا. قَالَ لَعَلِّي أَوْلَفُ الْقُرْآنَ عَلَيْهِ. فَإِنَّا نَقْرَأُهُ عِنْدَنَا غَيْرَ مُؤَلَّفٍ قَالَتْ: وَمَا يَضُرُّكَ أَنَّهُ قَرَأْتَ قَبْلُ إِنَّهُ نَزَلَ أَوَّلَ مَا نَزَلَ مِنْهُ سُورَةٌ مِنَ الْمُفَصَّلِ فِيهَا ذِكْرُ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ، حَتَّى إِذَا ثَابَ النَّاسُ إِلَى الْإِسْلَامِ نَزَلَ الْحَلَالُ وَالْحَرَامُ، وَلَوْ نَزَلَ أَوَّلَ شَيْءٍ لَا تَشْرَبُوا الْخَمْرَ لَقَالُوا: لَا نَدْعُ الْخَمْرَ أَبَدًا، وَلَوْ نَزَلَ لَا تَزْنُوا لَقَالُوا لَا نَدْعُ الزَّنا أَبَدًا، لَقَدْ نَزَلَتْ بِمَكَّةَ، وَإِنِّي لَجَارِيَةُ الْعَبِّ عَلَى مُحَمَّدٍ ﷺ «وَالسَّاعَةُ أَدهى وَأمر» . وَمَا نَزَلَتْ سُورَةُ الْبَقَرَةِ، وَالنِّسَاءِ، إِلَّا وَأَنَا عِنْدَهُ قَالَ: فَأَخْرَجَتِ الْمُصْحَفَ لَهُ. فَأَمْلَيْتُ أَنَا السُّورَ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ مِنْ وَجْهِ آخَرَ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ وَقَالَ: فَأَمَلْتُ عَلَيْهِ، أَيِ السُّورَ، وَلَمْ يَقُلْ عَلَى مُحَمَّدٍ ﷺ .

Yûsuf b. Mâhek der ki: Ben Hz. Âişe’nin yanında iken bir kişi geldi ve: “Ey müminlerin annesi! Bana, mushafını göster” dedi. Hz. Âişe: “Neden?” diye sorunca adam: “Kur’ân’ı ona göre yazmam için. Çünkü biz onu karışık bir şekilde okumaktayız” deyince, Hz. Âişe şu karşılığı verdi: “Bir âyeti diğerinden önce okuman sana ne zarar verecektir ki? İlk olarak onda (Kur’ân’da) Cenneti ve Cehennemi anlatan mufasssal sûrelerden bir sûre indi. İnsanlar

İslam'a akın edince helal ve haram âyetleri nazil oldu. İlk olarak içki içmeyin âyeti inseydi: «Biz içkiyi asla bırakmayız» derlerdi. Veya zina yapmayın denilseydi: «Biz zinayı bırakmayız» şeklinde karşılık verirlerdi. Mekke'de «**Kıyamet onların azap ile vaad edildikleri gündür. O ne korkunç, ne acı bir gündür**»¹ âyeti Muhammed'e (sallallahu aleyhi vesellem) indiği zaman daha ben oynayan küçük bir kız idim. Bakara ve Nisâ Sûresi nazil olduğu zaman ben onunla evliydim." Yûsuf b. Mâhek der ki: Hz. Âişe'nin mushafını çıkarıp sûreleri adama ben yazdırdım.

Buhârî bunu *Sahîh*'te başka bir yolla İbn Cüreyc'den rivayet etmiştir.²

حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْعَلَوِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ ذُلَيْهِ الدَّقَاقُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَفْصٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ، عَنْ عَاصِمِ الْأَخْوَلِ، عَنْ أُمِّ عَمْرٍو بِنْتِ عَبْسٍ أَنَّهَا قَالَتْ: حَدَّثَنِي عَمَّتِي أَنَّهَا كَانَتْ فِي مَسِيرٍ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَتَزَلَّتْ عَلَيْهِ سُورَةُ الْمَائِدَةِ، فَاذْدَقْتُ كَفَّ رَاجِلَيْهِ الْعَضْبَاءَ مِنْ ثَقْلِ السُّورَةِ.

Ümmü Amr binti Abs der ki: Halamın bana bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile bir yolculuktayken Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) Mâide Sûresi nazil oldu. Sûrenin ağırlığından dolayı Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) bineği Adbâ'nın omuzları eziliyordu.

بَابُ مَا جَاءَ فِي عَرْضِ الْقُرْآنِ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فِي كُلِّ عَامٍ مَرَّةً،
وَعَرْضِهِ عَلَيْهِ فِي الْعَامِ الَّذِي قَبِضَ فِيهِ مَرَّتَيْنِ

Kur'ân'ın Resûlullah'a (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) Yılda Bir Defa Arzedilmesi, Vefat Ettiği Yıl İse İki Defa Arzedilmesi

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ثَعْمَانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يُونُسَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ، عَنْ أَبِي حُصَيْنٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَعْتَكِفُ مِنْ كُلِّ شَهْرِ رَمَضَانَ عَشْرَةَ أَيَّامٍ، فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْعَامِ الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ، اعْتَكَفَ عِشْرِينَ يَوْمًا.

¹ Kamer Sur. 46

² Buhârî, *fadâilu'l-Kur'ân* 6 (3993).

قَالَ: وَكَانَ يُعْرَضُ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ كُلَّ رَمَضَانَ. فَلَمَّا كَانَ الْعَامُ الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ، عُرِضَ عَلَيْهِ مَرَّتَيْنِ .

رَوَى الْبُخَارِيُّ الْحَدِيثَ الْأَوَّلَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ.
وَرَوَى الْحَدِيثَ الثَّانِي عَنْ خَالِدِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ أَبِي بَكْرٍ.

Ebû Hureyre der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vevellem) her Ramazan ayında on gün itikâfa girerdi. Vefat ettiği yıl ise yirmi gün itikâfa girdi.¹

Yine şöyle dedi: "Her Ramazan ayında Kur'ân ona arz edilirdi. Vefat ettiği yıl ise iki defa arz edildi."²

Buhârî ilk hadisi *Sahîh*'te Abdullah b. Ebî Şeybe kanalıyla Ebû Bekr'den, ikinci hadisi ise Hâlid b. Zeyd kanalıyla Ebû Bekr'den rivayet etmiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَأْلِيفِ الْقُرْآنِ ، وَقَوْلِهِ ﷻ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ، وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ
وَمَا ظَهَرَ مِنَ الْآيَاتِ فِيمَا نُسِخَ مِنْ رِسْمِهِ وَفِيمَا لَمْ يُنْسَخْ مِنْهُ

Kur'ân'ın Yazılması: "Doğrusu Kitap'ı Biz İndirdik, Onun Koruyucusu Elbette Biziz"³ Âyeti ve Metni Neshedilen Âyetler

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو سَهْلِ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ الْأَدِيبُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ بْنُ حَارِثٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ: سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ أَيُّوبَ يُحَدِّثُ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ شِمَاسَةَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ، قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ نُوَلِّفُ الْقُرْآنَ مِنَ الرَّقَاعِ . قُلْتُ: وَهَذَا يُشَبِّهُ أَنْ يَكُونَ أَرَادَ بِهِ تَأْلِيفَ مَا نَزَلَ مِنَ الْكِتَابِ: الْآيَاتِ الْمُتَفَرِّقَةِ فِي سُورِهَا، وَجَمَعَهَا فِيهَا بِإِشَارَةِ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ كَانَتْ مُشْتَبَةً فِي الصُّدُورِ، مَكْتُوبَةً فِي الرَّقَاعِ، وَاللِّخَافِ، وَالْعِشْبِ، فَجَمَعَهَا مِنْهَا فِي صُحُفٍ، بِإِشَارَةِ

¹ Buhârî, *itikâf* 17 (2044), Ebû Dâvud, *savm* (2466) ve İbn Mâce, *siyâm* (1769).

² Buhârî, *fadâilu'l-Kur'ân* 7 (4998).

³ Hicr Sur. 9

أبي بكر، وعمر، ثم نسخ ما جمعه في الصحف، في مصاحف إشارة عثمان ابن عفان
 ﷺ على ما رسم المصطفى ﷺ.

Zeyd b. Sâbit der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) yanında Kur'ân'ı yazılı
 parçalardan derlerdik.

Burada derlemekten kasıt, ayrı ayrı inen âyetleri Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi
 ve sellem) işaret ettiği gibi ait oldukları sûrelere yerleştirmektir. Sonra bu âyetler
 ezberlenip, kumaş parçalarına, ince taşların üzerine ve ağaç kabuklarına
 yazıldılar. Bunları bir mushafta toplamak, Hz. Ebû Bekr ve Ömer'in
 söylemesiyle olmuştur. Sonra Hz. Osmân b. Affân'ın söylemesiyle de
 Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) tertip ettiği gibi birden çok nüsha yazıldı.

أَخْبَرَنَا أَبُو سَهْلٍ مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرُوهِ بْنِ أَحْمَدَ الْمَرْزُوقِيِّ - قَدِيمَ عَلَيْنَا - مِنْ أَصْلِ كِتَابِهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ
 مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ خَنْبٍ إِثْلَاءً قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ
 الطَّيَالِسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ، عَنْ عُثَيْدِ بْنِ السَّبَّاقِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ ،
 قَالَ: أُرْسِلَ إِلَيَّ أَبُو بَكْرٍ مَقْتَلٌ أَهْلُ الْيَمَامَةِ فَأَتَيْتُهُ . فَإِذَا عُمَرُ جَالِسٌ عِنْدَهُ . قَالَ أَبُو بَكْرٍ: إِنَّ
 عُمَرَ جَاءَنِي، فَقَالَ إِنَّ الْقَتْلَ قَدْ اسْتَحَرَّ يَوْمَ الْيَمَامَةِ بِقِرَاءِ الْقُرْآنِ ، وَإِنِّي أَخْشَى إِنْ اسْتَحَرَّ
 الْقَتْلُ بِالْقِرَاءِ فِي الْمَوَاطِنِ كُلِّهَا ، فَيَذْهَبُ الْقُرْآنُ كَثِيرٌ، وَإِنِّي أَرَى أَنْ نَجْمَعَ الْقُرْآنَ، فَقُلْتُ لِعُمَرَ
 كَيْفَ أَفْعَلُ شَيْئًا لَمْ يَفْعَلْهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ؟ فَقَالَ عُمَرُ: هُوَ وَاللَّهِ خَيْرٌ فَلَمْ يَزَلْ عُمَرُ يُرَاجِعُنِي
 فِي ذَلِكَ . حَتَّى شَرَحَ اللَّهُ صَدْرِي لِلَّذِي شَرَحَ صَدْرَهُ، وَرَأَيْتُ فِي ذَلِكَ الَّذِي رَأَاهُ . فَقَالَ
 أَبُو بَكْرٍ لَزَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ: إِنَّكَ رَجُلٌ شَابٌّ عَاقِلٌ، لَا تَتَّبِعُكَ، وَقَدْ كُنْتَ تَكْتُبُ الْوَحْيَ
 لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَتَسْبِغُ الْقُرْآنَ، فَاجْمَعُهُ .

قال زيد: هو الله لو كلفوني نقل جبل من الجبال، ما كان أثقل عليّ مما أمروني به
 من جمع القرآن . قال: قلت: كيف تفعلون شيئا لم يفعله رسول الله ﷺ؟ فقال: هو والله
 خير، فلم يزل أبو بكر يُراجِعُنِي حَتَّى شَرَحَ اللَّهُ صَدْرِي لِلَّذِي شَرَحَ صَدْرَ أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ .
 قَالَ: فَتَسْبِغُ الْقُرْآنَ أَجْمَعُهُ مِنَ الرِّقَاعِ وَالْعُشْبِ ، وَاللَّخَافِ ، وَصُدُورِ الرِّجَالِ، حَتَّى
 وَجَدْتُ آخِرَ سُورَةِ التَّوْبَةِ - مَعَ خُرَيْمَةَ - أَوْ أَبِي خُرَيْمَةَ الْأَنْصَارِيِّ، لَمْ أَجِدْهَا مَعَ أَحَدٍ غَيْرِهِ
 فَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ، حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ

رَجِيمٌ . فَالْحَقُّهَا فِي سُورَتِهَا، فَكَانَتِ الصُّحُفُ عِنْدَ أَبِي بَكْرٍ حَيَاتَهُ، حَتَّى تَوَفَّاهُ اللَّهُ، ثُمَّ عِنْدَ عُمَرَ، حَتَّى تَوَفَّاهُ اللَّهُ، ثُمَّ عِنْدَ حَفْصَةَ بِنْتِ عُمَرَ .

Zeyd b. Sâbit der ki: Yemâme'de birçok kişinin şehit olması üzerine Ebû Bekr beni çağırttı. Gittiğimde Ömer de yanında oturmaktaydı. Ebû Bekr şöyle söze girdi: "Ömer bana geldi ve: «Yemâme'de birçok hafız öldürüldü. Diğer savaşlarda da hafızların öldürülmesinden ve böylece Kur'ân'ın büyük bir bölümünün yok olmasından endişeleniyorum. Kur'ân'ı bir araya toplamamızın uygun olacağı görüşündeyim» dedi. Ben kendisine: «Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yapmadığı bir şeyi ben nasıl yaparım?» dediğimde, Ömer: «Vallahi böyle yapman çok hayırlı olacak!» karşılığını verdi. Ömer bu konuda bana o kadar ısrar etti ki, sonunda Yüce Allah benim de gönlümü bu işe yöneltti ve Ömer'in bu konuda düşündüğünü ben de düşünmeye başladım."

Sonra Ebû Bekr bana: "Sen akıllı bir gençsin. Senden hiçbir kötü şey görmedik. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) de vahiy katipliğini yapıyordun. Onun için araştırma yaparak Kur'ân'ı bir araya topla!" dedi. Vallahi Ebû Bekr, herhangi bir dağı bir yerden bir yere taşımamı isteseydi bu, benim için Kur'ân'ı toplama işinden daha kolay gelirdi. Onlara: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yapmadığı bir şeyi siz nasıl yaparsınız?" diye sorduğumda, Ebû Bekr: "Vallahi hayırlı bir iş olacak!" karşılığını verdi.

Ebû Bekr bu şekilde bana devamlı bir ısrar içinde olunca sonunda Yüce Allah benim de gönlümü, Ebû Bekr ve Ömer'in gönlünün yöneldiği işe yöneltti. Sonra araştırmaya, deri parçaları, hurma dalları ve taşlar üzerine yazılan metinlerle, hafızların ezberlerinde olan âyetleri bir araya toplamaya başladım. Tevbe Sûresi'nin son âyetleri olan, **"Andolsun, size kendi içinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya düşmeniz ona çok ağır gelir. O, size çok düşkün, müminlere karşı da çok şefkatli ve merhametlidir. Yüz çevirirlerse de ki: Allah bana yeter. O'ndan başka ilâh yoktur. Ben sadece O'na güvenip dayanırım. O yüce Arş'ın sahibidir"**¹ âyetlerini Huzeyme –veya Ebû Huzeyme- el-Ensârî'de buldum ki başka hiç kimsede bu iki âyet yoktu. Bu âyetleri de yerine yerleştirdim. Kur'ân'ın yazılı

¹ Tevbe Sur. 128, 129

olduğu bu sayfeler hayatı boyunca Ebû Bekr'in yanında durdu. Vefat edince Ömer'in yanında kaldılar. Ömer de vefat edince kızı Hafsa'nın yanında kaldılar.

قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: وَأَخْبَرَنِي حَارِثَةُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ، قَالَ: فَقَدْتُ آيَةً مِنْ سُورَةِ الْأَحْزَابِ، قَدْ كُنْتُ أَسْمَعُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقْرَأُهَا فَالْتَمَسْتُهَا، فَوَجَدْتُهَا مَعَ خُرَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ الْأَنْصَارِيِّ: «مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ». فَالْحَقْتُهَا فِي سُورَتِهَا.

Zeyd b. Sâbit der ki: Resûlullah'ın (ﷺ) okuduğunu işittiğim, ancak aramama rağmen bulamadığım Ahzâb Sûresinden bir âyeti Huzeyme b. Sâbit el-Ensârî'nin yanında buldum ve yerine yerleştirdim. Âyet şudur: **“İnananlardan, Allah'a verdiği ahdi yerine getiren adamlar vardır. Kimi, bu uğurda canını vermiş, kimi de beklemektedir. Ahdlerini hiç değiştirmemişlerdir”**¹

قَالَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ: فَحَدَّثَنِي الرَّهْرِيُّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ حُذَيْفَةَ قَدِمَ عَلَى عُثْمَانَ، وَكَانَ يُعَازِي أَهْلَ الشَّامِ مَعَ أَهْلِ الْعِرَاقِ فِي فَتْحِ أَرْمِينِيَّةَ، وَأَذْرَبِجَانَ. قَالَ: فَأَفْرَعَ حُذَيْفَةَ اخْتِلَافَهُمْ فِي الْقِرَاءَةِ، فَقَالَ: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ.. أَذْرِكُ هَذِهِ الْأُمَّةَ، قَبْلَ أَنْ يَخْتَلِفُوا فِي الْكِتَابِ، كَمَا اخْتَلَفَ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى، فَبَعَثَ عُثْمَانُ إِلَى حَفْصَةَ: أَرْسِلِي بِالصُّحُفِ، نَسْخَهَا فِي الْمَصَاحِفِ، ثُمَّ نَرُدَّهَا عَلَيْكَ، فَبِعَثَ بِهَا إِلَيْهِ، فَدَعَا زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ، فَأَمَرَهُ وَعَبْدَ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، وَسَعِيدَ بْنَ الْعَاصِ، وَالْحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ أَنْ يَنْسَخُوا الصُّحُفَ فِي الْمَصَاحِفِ. وَقَالَ: مَا اخْتَلَفْتُمْ أَنْتُمْ وَزَيْدٌ فَاكْتُبُوهُ بِلِسَانِ قُرَيْشٍ فَإِنَّمَا نَزَلَ بِلِسَانِهِمْ، فَكُتِبُوا الصُّحُفَ فِي الْمَصَاحِفِ فَبِعَثَ إِلَى كُلِّ أَقْفٍ بِمُصْحَفٍ، وَأَمَرَ بِمَا سِوَى ذَلِكَ مِنَ الْقِرَاءَةِ فِي كُلِّ صَحِيفَةٍ أَوْ صُحُفٍ أَنْ تُمَحَى أَوْ تُحْرَقَ.

Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Huzeyfe, Hz. Osmân'ın yanına geldi. Osmân, Ermenistan ve Azerbaycan'ın fethi için Iraklılarla beraber Şamlıları savaşa hazırlıyordu. Huzeyfe; Kur'ân'da ihtilafa düştüklerini görünce, Osmân'a: “Ey Müminlerin emîri! Bu ümmet Kur'ân'da Yahudi ve Hristiyanların ihtilafa düştüğü gibi ihtilafa düşmeden yetiş” dedi. Osmân, Hafsa'ya sende bulunan sayfaları bize gönder, çoğalttıktan sonra iade ederiz

¹ Ahzâb Sur. 23

diye haber gönderdi. Hafsa, Osmân'a sayfaları gönderdi. Bunun üzerine Osmân, Zeyd b. Sâbit'i çağırıp ona, Abdullah b. ez-Zübeyr'e, Saîd b. el-Âs'a ve Hâris b. Hişâm'a sayfaları çoğaltmalarını emretti. Bunlara: "Zeyd b. Sâbit'le ihtilafa düştüğünüz yerleri Kureyş lehçesine göre yazın. Çünkü Kur'ân onların lehçesiyle inmiştir" dedi. Mushafları çoğalttılar ve mushaflardan her biri belli merkezlere gönderildi.

قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: وَاخْتَلَفُوا يَوْمَئِذٍ فِي «التَّابُوتِ» فَقَالَ زَيْدٌ: «التَّابُوتُ»، وَقَالَ سَعِيدُ بْنُ الْعَاصِ وَابْنُ الزُّبَيْرِ: «التَّابُوتُ»، فَرَفَعُوا اخْتِلَافَهُمْ إِلَى عُثْمَانَ فَقَالَ: اكْتُبُوهَا «التَّابُوتُ»، فَإِنَّهَا بِلِسَانِهِمْ.

İbn Şihâb der ki: O gün "التابوت" ve "التابوه" kelimelerinde ihtilafa düştüler. Zeyd "التابوه" şeklinde yazılması gerektiğini söylerken, Saîd b. el-Âs ve İbnu'z-Zübeyr "التابوت" şeklinde yazılması gerektiğini söylüyordu. Bu ihtilafları Osmân'a bildirildi. Osmân: "التابوت" şeklinde yazın, çünkü Kur'ân Kureyşliler lehçesiyle indi" dedi.

قَالَ: وَحَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَمْزَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ بِهَذَا الْحَدِيثِ، بِالْأَسَانِيدِ الَّتِي حَدَّثَنَا بِهَا أَبُو الْوَلِيدِ. إِلَّا أَنَّ أَبَا الْوَلِيدِ ذَكَرَ فِي حَدِيثِهِ، أَنَّ عُثْمَانَ أَمَرَ الْقَوْمَ أَنْ يَنْسَخُوا الصُّحُفَ فِي الْمَصَاحِفِ. فَذَكَرَهُمْ، وَذَكَرَ فِيهِمُ الْحَارِثُ بْنُ هِشَامٍ، وَخَالَفَهُ إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَمْزَةَ، فَقَالَ: عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَارِثِ، وَزَادَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَمْزَةَ فِي حَدِيثِهِ أَنَّ عُثْمَانَ، رَدَّ الصُّحُفَ إِلَى حَفْصَةَ، وَفِي مَوْضِعٍ آخَرَ رَدَّ الصَّحِيفَةَ إِلَى حَفْصَةَ.

وَوَصَلَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَمْزَةَ فِي حَدِيثِهِ أَنَّهُمْ اخْتَلَفُوا، هُمْ وَزَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ فِي التَّابُوتِ. فَقَالَ الرَّهْطُ الْقُرَشِيُّونَ: التَّابُوتُ. وَقَالَ زَيْدٌ: «التَّابُوتُ» فَرَفَعُوا اخْتِلَافَهُمْ إِلَى عُثْمَانَ فَقَالَ: اكْتُبُوهُ التَّابُوتَ فَإِنَّهُ لِسَانُ قُرَيْشٍ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُوسَى بْنِ إِسْمَاعِيلَ، وَمُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ.

İsmâil b. İshâk der ki: İbrâhîm b. Hamza şöyle dedi: İbrâhîm b. Sa'd bize bu hadisi, Ebû'l-Velîd'in naklettiği isnâdlarla nakletti. Ancak Ebu'l-Velîd

hadisinde: "Hz. Osmân onlara Kur'ân nüshasını çoğaltmalarını emretti" deyip çoğaltacak olanların isimlerini de verdi. Aralarında Hâris b. Hişôm'ı da zikretti. İbrâhîm b. Hamza ise ona muhalefet edip: "Abdurrahman b. el-Hâris" demiştir. İbrâhîm b. Hamza rivayetinde: "Hz. Osmân, mushafı Hafsa'ya geri verdi" ibaresini de eklemiştir.

İbrâhîm b. Hamza rivayetinde Zeyd b. Sâbit'le "التابوت" kelimesinde ihtilaf ettiklerini, Kureyşli grubun "التابوت" derken, Zeyd'in "التابوه", bu ihtilafı Hz. Osmân'a iletince: "التابوت" şeklinde yazın, çünkü Kur'ân Kureyşliler lehçesiyle indi" dediğini de eklemiştir.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Mûsa b. İsmâil ve Muhammed b. Ubeydillah kanalıyla İbrâhîm b. Sa'd'dan rivayet etmiştir.¹

قُلْتُ: وَالَّذِي يَعْمَلُ عَلَى أَنَّ الْآيَاتِ كَانَتْ مُؤَلَّفَةً فِي سُورِهَا، مَا رَوَيْنَا فِي كِتَابِ السُّنَنِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَرَأَ فِي صَلَاةٍ كَيْتَ بِسُورَةٍ كَيْتَ، وَفِي صَلَاةٍ كَيْتَ بِسُورَةٍ كَيْتَ، وَأَنَّ جَمَاعَةً مِنَ الصَّحَابَةِ حَفِظُوا جَمِيعَ الْقُرْآنِ، وَحَفِظُوهُ فِي صُدُورِهِمْ، مِنْهُمْ أُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ، وَمُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ، وَزَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ، وَأَبُو زَيْدٍ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ.

Derim ki: Âyetlerin Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zamanında sûrelerdeki yerlerine yerleştirilmiş olduğunu kanaatinde olanlar, *Sünen*'de, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) falan namazda falan sûreyi, falan namazda da falan sûreyi okuduğunu, sahabeden bir grubun Kur'ân'ın tamamını ezberlediğini, bütün Kur'ân'ın ezberlerinde olduğunu, bunlar arasında Ubey b. Ka'b, Muâz b. Cebel, Zeyd b. Sâbit ve Ensâr'dan Ebû Zeyd adında birinin olduğunu naklettiğimiz üzere amel etmiştir.

وَذَكَرُوا مَعَهُمْ غَيْرَهُمْ، قَدْ ذَكَرْنَاهُمْ فِي كِتَابِ الْمَدْخَلِ، وَفِي كُلِّ ذَلِكَ دَلَالَةٌ عَلَى أَنَّ آيَاتِ الْقُرْآنِ، كَانَتْ مُؤَلَّفَةً فِي سُورِهَا، إِلَّا أَنَّهَا كَانَتْ فِي صُدُورِ الرِّجَالِ مُتَّبَعَةً، وَعَلَى الرَّقَاعِ وَغَيْرِهَا مَكْتُوبَةً. فَرَأَى أَبُو بَكْرٍ، وَعُمَرُ جَمْعَهَا فِي صُحُفٍ. ثُمَّ رَأَى عُثْمَانُ نَسْخَهَا فِي مَصَاحِفٍ. قَالَ أَهْلُ الْعِلْمِ: إِلَّا أَنَّ سُورَةَ بَرَاءَةَ كَانَتْ مِنْ آخِرِ مَا نَزَلَ مِنَ الْقُرْآنِ، لَمْ

¹ Buhârî, *fadâilu'l-Kur'ân* 3 (4986).

يُبَيِّنُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَوْضِعَهَا مِنَ التَّالِيَةِ، حَتَّى خَرَجَ مِنَ الدُّنْيَا، وَكَانَتْ قِصَّتُهَا شَبِيهَةً بِالْأَنْفَالِ، فَقَرَنَتْهَا الصَّحَابَةُ بِالْأَنْفَالِ. وَبَيَّانُ ذَلِكَ فِي حَدِيثِ ابْنِ عَبَّاسٍ .

Bunlarla birlikte Kur'ân'ı ezberleyenler arasında başkaları da zikredilmiştir. Biz bunları *Medhal* adlı kitapta zikrettik. Bütün bunlar, Kur'ân âyetlerinin ait oldukları sûrelere yerleştirildiğine delalet etmektedir. Bununla birlikte Kur'ân ashâbın ezberindeydi ve levhalara da yazılmıştı. Hz. Ebû Bekr ile Ömer, bu levhaları bir kitapta toplamayı uygun gördüler. Sonra Hz. Osmân, Kur'ân'ın birden çok nüshasını çıkarmayı uygun gördü. İlim ehli şöyle dediler: "Berâe (Tevbe) Sûresi Kur'ân'daki son nazil olan sûredir. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunun nereye yerleştirileceğini belirtmeden vefat etti. Bu sûrenin içeriği Enfâl Sûresine benzemekteydi. Bu sebeple sahabe bunu Enfâl Sûresinin yanına yerleştirdiler. İbn Abbâs'ın hadisi de bunu beyan etmektedir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ أَحْمَدُ بْنُ كَامِلٍ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَعْدٍ الْعَوْفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ الْقَيْسِيُّ. (ح) وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَانِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَضْلِ الْبَجَلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَوْذَةُ بْنُ خَلِيفَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَزْرُ بْنُ أَبِي جَبِيلَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ الرَّقَائِيٍّ قَالَ: قَالَ لَنَا ابْنُ عَبَّاسٍ: قُلْتُ لِعُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ: مَا حَمَلَكُم عَلَى أَنْ عَمَدْتُمْ إِلَى الْأَنْفَالِ؟ وَهِيَ مِنَ الْمَنَانِي وَإِلَى بَرَاءَةٍ؟ وَهِيَ مِنَ الْمِيثِنِ، فَقَرَنْتُمْ بَيْنَهُمَا، وَلَمْ تَكْتُبُوا بَيْنَهُمَا سَطْرَ «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» وَوَضَعْتُمُوهَا فِي السَّبْعِ الطُّوَالِ. مَا حَمَلَكُم عَلَى ذَلِكَ؟ فَقَالَ عُثْمَانُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَأْتِي عَلَيْهِ الزَّمَانُ تَنْزِيلُ عَلَيْهِ السُّورِ، ذَوَاتُ عَدَدٍ، فَكَانَ إِذَا نَزَلَ عَلَيْهِ الشَّيْءُ، يَدْعُو بَعْضَ مَنْ كَانَ يَكْتُبُهُ، فَيَقُولُ: ضَعُوا هَذِهِ فِي السُّورَةِ الَّتِي يُذَكَّرُ فِيهَا كَذَا وَكَذَا. وَتَنْزِيلُ عَلَيْهِ الْآيَةُ فَيَقُولُ: ضَعُوا هَذِهِ فِي السُّورَةِ الَّتِي يُذَكَّرُ فِيهَا كَذَا وَكَذَا. فَكَانَتِ الْأَنْفَالُ مِنْ أَوَائِلِ مَا أُنْزِلَ بِالْمَدِينَةِ، وَبَرَاءَةٌ مِنْ آخِرِ الْقُرْآنِ، وَكَانَتْ قِصَّتُهَا شَبِيهَةً بِقِصَّتِهَا، فَقَبِضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَلَمْ يُبَيِّنْ لَنَا أَنَّهَا مِنْهَا، فَظَنَّنَا أَنَّهَا مِنْهَا، فَمِنْ ثَمَّ قَرَنْتُ بَيْنَهُمَا، وَلَمْ أَكْتُبْ بَيْنَهُمَا سَطْرَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ. لَفْظُ حَدِيثِ هَوْذَةَ، وَحَدِيثِ رَوْحٍ قَرِيبٌ مِنْهُ.

İbn Abbâs der ki: Osmân b. Affân'a: "Mesânî sûrelerden olan Enfâl Sûresi ile yüz âyetli sûrelerden olan Tevbe Sûresi'ni birleştirmeye, ancak aralarında

¹ Tirmizi, *tefsir* (3086).

Besmele'yi yazmamanıza ve ikisini de yedi uzun sûrenin arasına koymanıza sebep nedir? Neden böyle yaptınız?" diye sorduğumda, Osmân şöyle dedi: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bazı zamanlarda birçok sûre birden nazil olurdu. Kendisine bir şey nazil olduğu zaman da vahiy katipliğini yapanlardan bazılarını çağırır ve: *"Bu âyetleri, şu şu konudan bahseden sûrenin içine koyun"* buyururdu. Kendisine âyet nazil olduğunda ise: *"Bu âyeti, şu şu konudan bahseden sûrenin içine koyun"* buyururdu. Enfâl Sûresi, Medine'de ilk inen sûrelerdendi. Tevbe Sûresi ise Kur'ân'da son olarak inen sûrelerdendi. Konusu da Enfâl Sûresi'nin konusuna benziyordu. Bunun içindir ki ben Tevbe Sûresi'ni Enfâl Sûresi'nden bir parça olarak düşündüm. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) de vefat ettiğinde Tevbe Sûresi'nin Enfâl Sûresi'nden olup olmadığını açıklamamıştı. Bunun için bu iki sûreyi birleştirdim; ancak araya Besmele yazmadım."¹

Hadisin lafzı Hevze'ye aittir. Ravh'ın hadisi ise (lafız olarak) buna yakındır.

قُلْتُ: وَيُشْبِهُ أَنْ يَكُونَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّمَا لَمْ يَجْمَعْهُ فِي مُصْحَفٍ وَآخَرَ، لِأَنَّهُ كَانَ لَا يَأْمَنُ
وُرُودَ النَّسْخِ عَلَى أَحْكَامِهِ وَرُسُومِهِ فَلَمَّا خَتَمَ اللَّهُ ﷻ دِينَهُ بِوَفَاةِ نَبِيِّهِ ﷺ وَكَانَ قَدْ وَعَدَ لَهُ
حِفْظَهُ بِقَوْلِهِ ﷻ: إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ، وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ وَفَقَّ خُلَفَاءُهُ لِجَمْعِهِ عِنْدَ الْحَاجَةِ
إِلَيْهِ بَيْنَ الدَّفْتَيْنِ وَحَفِظَهُ كَمَا وَعَدَهُ، وَالَّذِي رَوَى عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ فِي الْمَعْوِذَتَيْنِ إِنَّمَا هُوَ
فِي إِبْطَاتِ رَسْمِهِمَا لَا أَنَّهُ خَالَفَ غَيْرَهُ فِي نُزُولِهِمَا وَالَّذِي رَوَى عَنْهُ عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ فِي
اخْتِلَافِ الْقِرَاءَةِ، فَإِنَّمَا هِيَ الْقِرَاءَةُ الْأُولَى، وَكَانَهُمَا فِيمَا خَالَفاً فِيهِ لَمْ يَشْهَدْ النَّسْخَ.

Derim ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Kur'ân'ı bir kitapta toplamama sebebi, hükümlerinden ve lafızlardan bazılarının neshedilmeyeceğinden emin olmamasıdır. Yüce Allah, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatıyla dinini tamamladığında ona bu dini muhafaza edeceğini şu âyetle vaad etmişti: **"Doğrusu Kitab'ı Biz indirdik, onun koruyucusu elbette Biziz."**²

Yüce Allah, halifeleri Kur'ân'ı bir kitapta toplamaya muvaffak kılarak muhafaza etmiş ve vaadini yerine getirmiştir. İbn Mes'ûd'dan nakledilen

¹ Ebû Dâvud, *Müsned* (1/208), Hâkim, *Müstedrek* (2/221) ve Tirmizi, *Tefsir* (5/272).

² Hicr Sur. 9

Muavvizeteyn ile ilgili hadis bu sûrelerin nüzulüyle ilgili değil, Kur'ân'a yazılıp yazılmayacağıyla ilgilidir.

İbn Mes'ûd'dan, Ubey b. Ka'b'dan nakledilen kıraatle ilgili ihtilaf, ilk kıraattir ve ihtilafın sebebi, sanki neshine şahid olmamasıdır.

وَقَدْ قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رضي الله عنه: عَلَيَّ أَقْضَانَا، وَأُنَيُّ بْنُ كَعْبٍ أَقْرَانَا، وَإِنَّا لَنَدْعُ كَثِيرًا مِمَّا يَقُولُ أَنِي . وَأُنَيُّ يَقُولُ: أَخَذْتُهُ مِنْ فِي رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَلَنْ أَدْعُهُ لِشَيْءٍ، وَاللَّهُ عَلَّمَكَ يَقُولُ: «مَا نَنْسَخُ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ مِثْلِهَا» .

أَخْبَرَنَا أَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمَرْكَبِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ: حَمْزَةُ بْنُ عَبَّاسٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْوَلِيدِ الْفَحَّامُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ الزُّبَيْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ حَبِيبِ بْنِ أَبِي ثَابِتٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ عُمَرَ رضي الله عنه فَذَكَرَهُ .
أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ مِنْ حَدِيثِ الثَّوْرِيِّ .

Ömer b. el-Hattâb şöyle demiştir: “Ali en doğru hüküm verenimizdir. Ubey b. Ka'b ise en doğru okuyanımızdır. Biz Ubey'in dediğinin bir kısmını terk ediyoruz.¹ Ancak Ubey: «Ben bunu Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) aldım. Bu sebeple hiçbir şey için bunu bırakmam» diyor. Halbuki Allah: “Biz bir âyeti nesheder veya unutturursak ondan daha hayırlısını, yahut da dengini getiririz” buyurur.

Bu hadis başka bir kanalla nakledilmiştir. Buhârî bunu *Sahîh*'te Sevrî'den rivayet etmiştir.

وَرَوَيْنَا عَنْ عَائِشَةَ عَنْ فَاطِمَةَ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، أَنَّهُ أَسَرَّ إِلَيْهَا فَقَالَ: إِنَّ جِبْرِيلَ عليه السلام كَانَ يُعَارِضُنِي بِالْقُرْآنِ كُلِّ عَامٍ مَرَّةً، وَإِنِّهِ عَارِضُنِي بِهِ الْعَامَ مَرَّتَيْنِ، وَلَا أَرَى أَجْلِي إِلَّا قَدْ حَضَرَ .
أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَائِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ فِرَاسٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ، فَذَكَرَهُ .
أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ كَمَا مَضَى .

¹ İbn Sa'd, *Tabakât* (2/339-340).

Hiz. Fâtıma'nın bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) kendisine gizlice: "Cibrîl her yıl bir defa bana Kur'ân'ı arz ederdi. Bu yıl ise iki defa arz etti. Gördüğüm kadarıyla ecelim gelmiştir" dedi.

Bu hadis başka bir kanalla nakledilmiştir. Buhârî bunu geçtiği üzere rivayet etmiştir.

وَرَوَيْنَا عَنْ عَبِيدَةَ السَّلْمَانِيِّ أَنَّهُ قَالَ: الْقِرَاءَةُ الَّتِي عَرِضَتْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي الْعَامِ الَّذِي قُبِضَ فِيهِ، هَذِهِ الْقِرَاءَةُ الَّتِي يَقْرَأُهَا النَّاسُ.

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصَمُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُسَيْنُ الْجُعْفِيِّ، عَنْ شُعْبَانَ بْنِ عُيَيْنَةَ، عَنْ ابْنِ جُدْعَانَ، عَنْ ابْنِ سِيرِينَ عَنْ عَبِيدَةَ، فَذَكَرَهُ. قُلْتُ: وَلَمْ يَخْتَلِفْ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي نُزُولِ «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» قُرْآنًا وَإِنَّمَا اخْتَلَفُوا فِي عَدَدِ النُّزُولِ. وَفِي اثْبَاتِ الصَّحَابَةِ رَسْمَهَا، حَيْثُ كَتَبُوهَا فِي مَصَاحِفِهِمْ، دَلَالَةً عَلَى صِحَّةِ قَوْلِ مَنْ ادَّعَى نُزُولَهَا حَيْثُ كُتِبَتْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

وَقَدْ رَوَيْنَا فِي كِتَابِ الْمَدْخَلِ مَا يُوَكِّلُ مَا ذَكَرْنَا فِي جَمْعِ الْقُرْآنِ، وَبِاللَّهِ التَّوْفِيقُ.

وَذَكَرْنَا فِيهِ أَيْضًا وَجُوهَ النَّسْخِ، وَهُوَ أَنَّ مِنَ الْقُرْآنِ مَا نُسِخَ حُكْمُهُ، وَبَقِيَ رَسْمُهُ، وَذَكَرْنَا مِثَالَ هَذَيْنِ، وَمِنْهُ مَا نُسِخَ رَسْمُهُ وَحُكْمُهُ.

Bize bildirildiğine göre Abîde es-Selmânî şöyle dedi: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi ve sellem) vefat ettiği yıl arz edilen kıraat, halkın şimdi okuduğu kıraattir."

Derim ki: İlim ehli Besmele'nin Kur'ân'dan olup olmadığında ihtilaf etmemişlerdir. İhtilaf ettikleri konu, kaç defa indirildiği ve sahabe'nin onu mushaf'larında yazmasıyla ilgilidir. Bu da Besmele'nin yazıldığı her yerde (sûrenin başında) nazil olduğuna delalet eder. Allah en doğrusunu bilir.

*Medhal'*de, Kur'ân'ın toplanmasıyla ilgili rivayetleri nakletmiştik. Başarı Allah'tandır.

Yine *Medhal'*de, Kur'ân'da, hükmü neshedilip tilaveti kalan, tilaveti neshedilip hükmü kalan âyetlerin olduğunu zikrettik.

وَفِي مِثْلِ ذَلِكَ وَرَدَ مَا رَوَيْنَا عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ أَنَّهُ قَالَ: كُنَّا نَقْرَأُ سُورَةَ، كُنَّا نُسَبِّحُهَا فِي الطُّولِ وَالشَّدَّةِ بِرَاءَةً فَأُنْسِيَتْهَا غَيْرَ أَنِّي حَفِظْتُ مِنْهَا «لَوْ كَانَ لِابْنِ آدَمَ وَادِيَانِ

من مال لا تبغي وادباً ثالثاً، ولا يملأ جوف ابن آدم إلا التراب» وَكُنَّا نَقْرَأُ سُورَةَ تَشْبِهَا بِأَخَذِ الْمُسَبِّحَاتِ فَأَنْسَبُهَا. غَيْرَ أَنِّي قَدْ حَفِظْتُ مِنْهَا، يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ فَتُكْتَبَ شَهَادَةٌ فِي أَعْنَاقِكُمْ، فَتُسَالُونَ عَنْهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الْجَارُودِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ أَبِي حَرْبٍ بْنِ أَبِي الْأَسْوَدِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي مُوسَى فَذَكَرَهُ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ سُؤَيْدِ بْنِ سَعِيدٍ . وَفِي مِثْلِ ذَلِكَ وَرَدَ مَا فِي الْحَدِيثِ الَّذِي

Yine Ebû Mûsa el-Eş'arî'nin şöyle dediği bize nakledilmiştir: "Uzunluk ve şiddet bakımından Tevbe Sûresine benzettiğimiz bir sûre okurduk, bu sûre bana unutturuldu. Sadece aklımda: **"Şayet Âdemoğlunun iki vadi dolusu malı olsa üçüncü bir vadiyi ister. İnsanoğlunun karın boşluğunu ancak toprak doldurur"** âyeti kaldı. Yine Müsebbihât sûrelerine benzettiğimiz bir sûre vardı. Bu sûre de bana unutturuldu. Sadece aklımda: **"Ey iman edenler, neden yapmadığınız şeyi söylersiniz. Yapmadığınız şeyi söylemeniz, sizin boynunuza şahitlik olarak yazılır ve ondan hesaba çekilirsiniz"** âyeti kaldı.

Müslim bunu Süveyd b. Sa'd'dan rivayet etmiştir.¹ Bunu destekleyen bir rivayet aşağıdadır.

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ عُمرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ الْبَغْدَادِيِّ بِهَرَّاءَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو أُمَامَةَ أَنَّ رَهْطًا مِنَ الْأَنْصَارِ، مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، أَخْبَرُوهُ أَنَّ رَجُلًا قَامَ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ يُرِيدُ أَنْ يَفْتِخَ سُورَةَ «قَدْ كَانَ وَعَاها، فَلَمْ يَقْدِرْ مِنْهَا عَلَى شَيْءٍ إِلَّا بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» فَأَتَى بَابَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حِينَ أَصْبَحَ، لِيَسْأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنْ ذَلِكَ. ثُمَّ جَاءَ آخِرُ وَآخِرُ، حَتَّى اجْتَمَعُوا فَسَأَلَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا مَا جَمَعَهُمْ، فَأَخْبَرَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا بِشَأْنِ تِلْكَ السُّورَةِ، ثُمَّ أَذِنَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَأَخْبَرُوهُ خَبَرَهُمْ، وَسَأَلُوهُ عَنِ السُّورَةِ فَسَكَتَ سَاعَةً لَا يُرْجِعُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا ثُمَّ قَالَ: نُسِخَتْ الْبَارِحَةَ، فَنُسِخَتْ مِنْ صُدُورِهِمْ وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ كَانَتْ فِيهِ.

¹ Müslim, zekat 40 (119).

قُلْتُ: وَرَوَاهُ عُقَيْلٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلٍ بْنِ حُتَيْفٍ قَالَ: وَابْنُ
النَّبِيِّ جَالِسٌ لَا يُنْكِرُ ذَلِكَ

وَفِي هَذَا دَلَالَةٌ ظَاهِرَةٌ مِنْ دَلَالَةِ النَّبُوَّةِ.

وَأَمَّا مَا لَمْ يُنْسَخْ رِسْمُهُ فَإِنَّهُ بَقِيَ ، بِحَمْدِ اللَّهِ، وَنِعْمَتِهِ، مَحْفُوظًا إِلَى الْآنَ، وَيَتَقَى مَا
بَقِيَ الدَّهْرِ كَذَلِكَ مَحْفُوظًا حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ لَا تَجْرِي عَلَيْهِ زِيَادَةٌ: وَلَا نُقْصَانٌ كَمَا قَالَ
اللَّهُ ﷻ «لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ»

Ebû Umâme'nin Ensâr'dan bir gruptan bildirdiğine göre bir adam gece namazında bildiği bir sûreyi okumak istedi, ama Besmele dışında bir şey okuyamadı. Sabah olunca bu kişi sûreyi Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sormak için gidince bazılarının de geldiğini gördü. Birbirlerine geliş sebebinin sorduklarında hepsinin de geliş sebebinin aynı olduğunu gördüler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) girmeleri için izin verince girip durumu anlattılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir müddet onlara cevap vermedi ve sonra: *"Bu sûre dün gece neshedildi"* buyurdu. Âyetin neshedilmesi sebebiyle bu sûreyi ezbere bilen herkes unutmuştu.

Derim ki: Bu hadisi Ukayl, İbn Şihâb kanalıyla Ebû Umâme b. Sehl b. Huneyf'den nakledip: "İbnu'l-Müseyyeb oturuyordu ve bu rivayeti garipsemedi" dedi.

Bu rivayette de peygamberliğin delillerine açık bir işaret vardır.

Tilaveti neshedilmeyen âyetler ise şimdiye kadar olduğu gibi korunmuştur ve kıyamete kadar da öyle kalacak, ne eksilecek ne de ona bir ilave yapılabilecektir. Yüce Allah bu konuda: **"Geçmişte ve gelecekte onu batıl kılacak yoktur. Hâkim ve övülmeğe layık olan Allah katından indirilmedir"**¹ buyurmuştur.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْمَعْرُوفِ الْفَقِيه، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو سَهْلٍ الْأَسْفَرَانِي، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ نَصْرِ بْنِ خَدَّاءَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْمَدِينِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ نَصْرِ، عَنْ خَالِدِ بْنِ قَبِي، عَنْ قَتَادَةَ عَنِ الْحَسَنِ فِي قَوْلِهِ، «وَإِنَّهُ لَكِتَابٌ عَزِيزٌ لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا

¹ Fussilet Sur. 42

مِنْ خَلْفِهِ. قَالَ: حَفِظْهُ اللَّهُ مِنَ الشَّيْطَانِ فَلَا يَرِيدُ فِيهِ بَاطِلًا وَلَا يُنْقِصُ مِنْهُ حَقًّا، ثُمَّ قَرَأَ: ﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ، وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾. قَالَ: هَذِهِ نَظِيرَتُهَا.

Katâde'nin bildirdiğine göre Hasan; “Kitap kendilerine gelince, onlar, onu inkar etmişlerdir; oysa o, değerli bir Kitab’dır. Geçmişte ve gelecekte onu batıl kılacak yoktur”¹ âyetini açıklarken: “Yüce Allah, o Kitabı, şeytanın ona herhangi bir batılı ilave etmesine yahut ondan herhangi bir hakkı eksiltmesine karşı korumuştur” deyip: “Doğrusu Kitab’ı Biz indirdik, onun koruyucusu elbette Biziz”² âyetini okudu.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْهَاشِمِيُّ بِغَدَادَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ عَيْسَى بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ ابْنِ جُرَيْجٍ الطُّومَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ فَهْمٍ قَالَ: سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ أَكْثَمٍ يَقُولُ: كَانَ لِلْمَأْمُونِ وَهُوَ أَمِيرٌ إِذْ ذَاكَ مَجْلِسُ نَظَرٍ، فَدَخَلَ فِي مَجْلَسَةِ النَّاسِ رَجُلٌ يَهُودِيٌّ، حَسَنُ الثَّوْبِ. حَسَنُ الْوَجْهِ، طَيِّبُ الرَّائِحَةِ، قَالَ فَتَكَلَّمَ. فَأَحْسَنَ الْكَلَامَ الْعِبَارَةَ قَالَ: فَلَمَّا أَنْ تَقَوَّضَ الْمَجْلِسُ، دَعَاهُ الْمَأْمُونُ فَقَالَ لَهُ إِسْرَائِيلِيُّ؟ قَالَ نَعَمْ! قَالَ لَهُ: أَسْلِمَ حَتَّى أَفْعَلَ بِكَ، وَأَصْنَعَ، وَوَعَدَهُ، فَقَالَ: دِينِي، وَدِينُ آبَائِي، فَأَنْصَرَفَ، فَلَمَّا كَانَ بَعْدَ سَنَةِ جَاءَنَا مُسْلِمًا، قَالَ: فَتَكَلَّمْتُ عَلَى الْفِقْهِ، فَأَحْسَنَ الْكَلَامَ. فَلَمَّا أَنْ تَقَوَّضَ الْمَجْلِسُ دَعَاهُ الْمَأْمُونُ. فَقَالَ لَهُ: أَلَسْتَ صَاحِبَنَا بِالْأَمْسِ؟ قَالَ لَهُ بَلَى! قَالَ: فَمَا كَانَ سَبَبَ إِسْلَامِكَ؟ قَالَ: أَنْصَرَفْتُ مِنْ حَضْرَتِكَ. فَأُجِبْتُ أَنْ أُمْتَحَنَ هَذِهِ الْأَدْيَانِ، وَأَنَا مَعَ مَا تَرَانِي حَسَنُ الْخَطِّ فَعَمَدْتُ إِلَى التَّوْرَةِ. فَكَتَبْتُ ثَلَاثَ نُسُخٍ فَرَدْتُ فِيهَا وَنَقَصْتُ، وَأَدْخَلْتُهَا الْكَيْسَةَ فَاشْتَرَيْتُ مِنِّي، وَعَمَدْتُ إِلَى الْإِنْجِيلِ. فَكَتَبْتُ ثَلَاثَ نُسُخٍ فَرَدْتُ فِيهَا، وَنَقَصْتُ وَأَدْخَلْتُهَا الْبَيْعَةَ فَاشْتَرَيْتُ مِنِّي، وَعَمَدْتُ إِلَى الْقُرْآنِ فَعَمِلْتُ ثَلَاثَ نُسُخٍ، وَرَدْتُ فِيهَا وَنَقَصْتُ وَأَدْخَلْتُهَا [إِلَى] الْوَرَّاقِينَ، فَتَصَفَّحُوهَا، فَلَمَّا أَنْ وَجَدُوا فِيهَا الزِّيَادَةَ، وَالنُّقْصَانَ، رَمَوْا بِهَا فَلَمْ يَشْتَرَوْهَا. فَعَلِمْتُ أَنَّ هَذَا كِتَابٌ مَحْفُوظٌ، فَكَانَ هَذَا سَبَبُ إِسْلَامِي.

¹ Fussilet Sur. 41-42

² Hicr Sur. 9

قَالَ يَحْيَى بْنُ أَكْثَمَ. فَحَجَجْتُ فِي تِلْكَ السَّنَةِ، فَلَقِيتُ سُفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ فَذَكَرْتُ لَهُ الْحَدِيثَ فَقَالَ لِي مُصَدِّقُ هَذَا فِي كِتَابِ اللَّهِ ﷻ قَالَ: قُلْتُ: فِي أَيِّ مَوْضِعٍ؟ قَالَ: فِي قَوْلِ اللَّهِ ﷻ فِي التَّوْرَةِ، وَالْإِنْجِيلِ ﴿بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ﴾ فَجَعَلَ حَفِظُهُ إِلَيْهِمْ. فَصَاعَ. وَقَالَ ﷻ ﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ، وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾ فَحَفِظَهُ اللَّهُ ﷻ عَلَيْنَا فَلَمْ يَضِغْ.

Yahyâ b. Eksem anlatıyor: Me'mûn'un henüz emir (veliaht) iken bir tartışma ve sohbet meclisi vardı. Oraya girenler arasında güzel elbiseli, güzel yüzlü, hoş kokulu bir yahudi de vardı. Bu yahudi söz alarak güzel ifadelerle konuştu. Meclis dağıldığında Me'mûn onu çağırarak: "İsrail oğullarından mısın?" diye sordu. O: "Evet" cevabını verince, Me'mûn kendisine: "Müslüman ol ki ben sana bazı işler tevdi edeyim" dedi ve ona bir takım vaatlerde bulundu. Ancak bu yahudi: "Dinimi ve atalarımın dinini terketmek istemiyorum" deyip gitti. Bir sene geçtikten sonra o adam Müslüman olup yanımıza geldi. Bu sefer fıkha dair konuştu ve güzel konuştu. Yine meclis dağıldıktan sonra Me'mûn onu çağırarak: "Sen geçen sefer görüştüğümüz kişi değil misin?" diye sordu. O: "Evet" cevabını verince Me'mûn: "Peki Müslüman olmana sebep olan nedir?" diye sordu. Yahudi şunu anlattı:

"Senin yanından ayrıldıktan sonra bu dinleri bir sınamak istedim. Gördüğün gibi ben yazısı güzel olan bir kişiyim. Önce Tevrat'ı aldım, üç nüsha yazdım. Kimisinde ilavelerde bulundum, kimisinde eksiltmeler yaptım. Bunları alıp havraya götürdüm, benden satın alındı. Bu sefer İncil'i elime aldım, yine üç nüsha yazdım, kimisine ilavelerde bulundum, kimisinden eksilttim ve bunları kiliseye götürdüm. Bunlar da benden satın alındı. Bu sefer Kur'ân'ı aldım. Üç nüsha yazdım, bunların kimisine ekleme yaptım, kimisini eksilttim. Bu mushafları alıp sahaflara götürdüm, bunlar mushafı sahife sahife çevirdiler. Bunlarda fazlalık ve eksiklik olduğunu görünce bir kenara fırlattılar ve satın almadılar. Böylelikle bunun korunmuş bir kitap olduğunu anladım. İşte İslâm'a girişimin sebebi bu oldu.

Yahyâ b. Eksem dedi ki: Ben o yıl hacca gittim, Süfyân b. Uyeyne ile karşılaştım. Ben ona bu olayı nakledince, bana: "Yüce Allah'ın Kitab'ında zaten bunu tasdik eden buyruklar vardır" dedi. Ben: "Nerede?" diye sorunca

şöyle cevap verdi: “Yüce Allah’ın, Tevrat ve İncil hakkında: **«Allah’ın kitabını korumaları istendiğinden..»**¹ buyruğuyla Allah bu kitapları korumalarını kendilerinden istemişti. Yine yüce Allah; **«Şüphe yok ki o Zikri Biz indirdik, onu koruyacak olan elbette Biziz»** buyurmaktadır. Yüce Allah bu kitabı bizim için korudu ve o bakımdan zayi olmadı.”

قُلْتُ: وَفِي الْكِتَابِ، ثُمَّ فِي أَخْبَارِ السَّلَفِ، دَلَالَةٌ عَلَى أَنَّ الْأُمَّةَ السَّالِفَةَ كَانُوا إِذَا غَيَّرُوا شَيْئًا مِنْ أَدْيَانِهِمْ، غَيَّرُوهُ أَوَّلًا مِنْ كُتُبِهِمْ. وَاعْتَقَدُوا خِلَافَهُ بِقُلُوبِهِمْ، ثُمَّ اتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ، أَقْوَالَهُمْ وَأَفْعَالَهُمْ. وَفِي هَذِهِ الْأُمَّةِ قَدْ حَفِظَ اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِمْ كِتَابَهُ، وَسُنَّةَ نَبِيِّهِ ﷺ، وَتَبَتُّهُمْ عَلَى عَقَائِدِهِمْ، حَتَّى لَا يُغَيِّرُوا شَيْئًا مِنْهَا. وَإِنْ كَانَ فِعْلًا، وَقَالَ بَعْضُهُمْ بِشَهْوَةٍ أَوْ بِغَفْلَةٍ خِلَافَهَا- وَالْحَمْدُ لِلَّهِ- عَلَى حِفْظِ دِينِهِ، وَعَلَى مَا هَدَانَا لِمَعْرِفَتِهِ وَنَسَّأَلَهُ الثَّبَاتَ إِلَى الْمَمَاتِ، وَالْمَغْفِرَةَ يَوْمَ تُحْشَرُ الْأَمْوَاتُ إِلَهَ سَمِيعِ الدُّعَاءِ، فَعَالَ لِمَا يَشَاءُ، وَالصَّلَاةُ عَلَى نَبِيِّهِ مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ.

Derim ki: Seleften gelen rivayetler, önceki ümmetlerin dinlerinden bir şey değiştirecekleri zaman önce kitabı değiştirirler ve kalpleriyle bunun tersine inanırlar, sonra hevalarını, kendi sözlerini ve fiillerini buna uydururlardı. Allah bu ümmetin, dinlerinden bir şey değiştirmemeleri için kitabını ve peygamberinin sünnetini korumuş, akidelerinde onları sâbit kılmıştır. Bu dini koruyan Allah’a ve bize Zatını tanımayı nasip eden hamd olsun. Allah’tan, ölünceye kadar dinimizde Sâbit kalmayı, dirilme günü bağışlanmayı dileriz. Şüphesiz o duaları işiten, dilediğini yapandır. Peygamberi Muhammed’e (اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلِّمْ) ve onun ailesine salât ve selam olsun.

¹ Mâide Sur. 44

جُمَاعُ أَبْوَابِ مَرَضِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَوَفَاتِهِ
وَمَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ، وَدَلَالَاتِ الصَّدَقِ

**RESÛLULLAH'IN (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) HASTALANMASI,
VEFATI VE BUNLARDA PEYGAMBERLİĞİNE VE
DOĞRULUĞUNA İŞARET EDEN ŞEYLERE DAİR
BÖLÜMLER**

بَابُ مَا جَاءَ فِي نَعْيِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ نَفْسَهُ إِلَى أَبِي مُوَيْهَبَةَ مَوْلَاهُ ،
وَإِخْبَارِهِ إِيَّاهُ بِمَا اخْتَارَهُ لِنَفْسِهِ فِيمَا خَيْرَ فِيهِ

**Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) Azatlısı Ebû Muveyhibe'ye Vefat
Edeceğini Bildirmesi ve Muhayyer Bırakıldığı Hususta Tercih
Ettiği Şeyi Ona söylemesi**

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدٍ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ: مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ عُثَيْدِ بْنِ حُثَيْنٍ [مَوْلَى الْحَكَمِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ النَّاصِ، عَنْ أَبِي مُوَيْهَبَةَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: أَنْبَهَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنَ اللَّيْلِ فَقَالَ: يَا أَبَا مُوَيْهَبَةَ إِنِّي قَدْ أَمَرْتُ أَنْ أَسْتَغْفِرَ لِأَهْلِ هَذَا الْبَقِيعِ، فَخَرَجْتُ مَعَهُ، حَتَّى أَتَيْنَا الْبَقِيعَ، فَرَفَعَ يَدَيْهِ فَاسْتَغْفَرَ لَهُمْ طَوِيلًا ثُمَّ قَالَ: لِيَهْنَنَّ لَكُمْ مَا أَصْبَحْتُمْ فِيهِ مِمَّا أَصْبَحَ النَّاسُ فِيهِ، أَقْبَلْتُ الْفِتْنَ كَقَطْعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ، يَتَّبِعُ آخِرُهَا أَوَّلُهَا، الْآخِرَةُ شَرٌّ مِنَ الْأُولَى يَا أَبَا مُوَيْهَبَةَ إِنِّي قَدْ أُعْطِيتُ مَفَاتِيحَ خَزَائِنِ الدُّنْيَا، وَالْخُلْدِ فِيهَا، ثُمَّ الْجَنَّةَ فَخَيْرُتُ بَيْنَ ذَلِكَ وَبَيْنَ لِقَاءِ رَبِّي وَالْجَنَّةَ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي، فَخُذْ مَفَاتِيحَ خَزَائِنِ الدُّنْيَا، وَالْخُلْدِ فِيهَا. ثُمَّ الْجَنَّةَ، فَقَالَ: وَاللَّهِ يَا أَبَا مُوَيْهَبَةَ لَقَدْ اخْتَرْتُ لِقَاءَ رَبِّي وَالْجَنَّةَ. ثُمَّ انْصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ. فَلَمَّا أَصْبَحَ ابْتَدَى بِوَجْعِهِ الَّذِي قَبَضَهُ اللَّهُ فِيهِ .

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı Ebû Muveyhibe der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı Ebû Muveyhibe der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) gece beni uyandırıp: "Ey Ebû Muveyhibe! Bakî ahalisine bağışlanma dilemem emredildi" buyurunca onunla gittim. Bakî mezarlığına gidince

ellerini kaldırıp uzun süre onlar için mağfiret diledikten sonra şöyle dedi: *"İnsanların içinde bulunduğu durumdan çok, sizin içinde bulunduğumuz durum size mübarek olsun. Fitneler, karanlık gecenin bölükleri gibi peş peşe gelmeye başladı. Bir sonra gelen öncekinden daha kötüdür. Ey Ebû Muveyhibe! Bana dünyanın hazinelerinin anahtarları ve dünyada ebedi (kıyamete kadar) kalmak, sonra Cennete girme imtiyazı verildi. Ben de bunlar ile Rabbime kavuşmak ve Cennet arasında seçim yapma hakkına sahip kıldım"* buyurdu. Ben: "Anam babam sana feda olsun! Dünyanın hazinelerinin anahtarlarını ve orada ebedi kalmayı seç. Sonra Cennet'i al" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayır vallahi ey Ebû Muveyhibe! Rabbime kavuşmayı ve Cennet'i seçtim"* buyurdu. Sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) oradan ayrıldı ve o sabah Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatla sonuçlanan hastalığı başladı.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو حَفْصٍ الرَّيَّانِيُّ [ح] وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْحَمَّامِيِّ الْمُقْرِئُ رَجَمَهُ اللَّهُ بِغَدَادَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلْمَانَ النَّجَّادُ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ قَالَا: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ الرَّبَاحِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ عُثَيْدِ بْنِ جُبَيْرٍ مَوْلَى الْحَكَمِ بْنِ أَبِي الْعَاصِ فَذَكَرَاهُ بِإِسْنَادِهِ وَمَعْنَاهُ .

Aynı mânâda bir hadis başka bir kanalla nakledilmiştir.²

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ ابْنِ طَاوُوسٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: نَصِرْتُ بِالرُّعْبِ، وَأُعْطِيتُ الْخَزَائِنَ وَخُيِّرْتُ بَيْنَ أَنْ أَبْقَى حَتَّى أَرَى مَا يُفْتَحُ عَلَى أُمَّتِي، وَبَيْنَ التَّعْجِيلِ فَأَخْتَرْتُ التَّعْجِيلَ . هَذَا مُرْسَلٌ، وَهُوَ شَاهِدٌ لِحَدِيثِ أَبِي مَوْهَبَةَ .

İbn Tâvûs'un babasından bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Düşmanlarıma korku verme özelliği ile bana yardım edildi. Yeryüzü hazineleri bana verildi. Ümmetimin yapacağı fetihleri*

¹ Hâkim, Müstedrek (3/55-56).

² Ahmed, Müsned (3/488).

görmek için hayatta kalmam ile canımın hemen alınması arasında muhayyer bırakıldım, ancak ben hemen canımın alınmasını tercih ettim."

Hadis mürseldir ve Ebû Muveyhibe'nin hadisinin şahididir.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي نَعْيِهِ نَفْسَهُ ﷺ إِلَى ابْنَتِهِ فَاطِمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا
وَإِخْبَارِهِ بِأَنَّهَا أَوَّلُ أَهْلِ بَيْتِهِ بِهِ لُحُوقًا، فَكَانَ كَمَا قَالَ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) Kızı Fâtıma'ya Vefat Edeceğini, Ailesinden Kendisine İlk Kavuşacak Olanın O Olduğunu Söylemesi ve Dediği Gibi Zuhur Etmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ السَّيَّارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْمُؤَجَّجِ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو الْفَزَارِيُّ،
قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ عُفْمَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ،
قَالَتْ: دَعَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَاطِمَةَ فِي وَجَعِهِ الَّذِي قُبِضَ فِيهِ، فَسَارَهَا بِشَيْءٍ، فَبَكَتْ، ثُمَّ
دَعَاهَا فَسَارَهَا فَضَحِكَتْ. فَسَأَلْتُهَا عَنْ ذَلِكَ فَقَالَتْ: أَخْبَرَنِي النَّبِيُّ ﷺ أَنَّهُ يُقْبَضُ فِي
وَجَعِهِ فَبَكَتْ. قَالَتْ: ثُمَّ أَخْبَرَنِي أَنِّي أَوَّلُ أَهْلِهِ أَتْبَعُهُ فَضَحِكَتْ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ يَحْيَى بْنِ قُرَّةَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ زُهَيْرِ بْنِ
حَرْبٍ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ

Hiz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından önceki hastalığında Hz. Fâtıma'yı çağırıp ona gizlice bir şey söyleyince, Fâtıma ağladı. Sonra yine çağırıp gizlice bir şey söyleyince ise güldü. Ona bunun sebebini sorunca: "Bana gizlice bu hastalığında vefat edeceğini haber verince ağladım. Sonra ev halkının kendisine ilk kavuşup katılanının ben olacağımı haber verince de güldüm" cevabını verdi.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Yahyâ b. Kaza'a kanalıyla İbrâhîm'den, Müslim ise Züheyr b. Harb kanalıyla Yâkub b. İbrâhîm'den, o da babasından rivayet etmiştir.²

¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye* (5/224).

² Buhârî, *fadâil* 5 (65), Müslim, *fadâilu's-sahâbe* (15) ve Ahmed, *Müsned* (6/77, 240).

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الصَّغَارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو فَنَسْلَمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ بَكَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ هُرَاسٍ عَنْ عَامِرٍ، عَنْ مَسْرُوفٍ عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: اجْتَمَعَ نِسَاءُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ [عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ] لَمْ يُغَادِرْ مِنْهُنَّ امْرَأَةً، فَجَاءَتْ فَاطِمَةُ تَمْشِي، مَا تُحْطِئُ، مِشْيَتَهَا مِشْيَةً أَبِيهَا. فَقَالَ: مَرْحَبًا بِأَبْنَتِي فَأَقْعَدَهَا عَنْ يَمِينِهِ أَوْ عَنْ شِمَالِهِ. فَسَارَهَا بِشَيْءٍ فَبَكَتْ، ثُمَّ سَارَهَا فَضَحِكَتْ. فَقُلْتُ لَهَا: خَصَّكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالسَّرِّ وَتَبَكَّيْنَا فَلَمَّا قُدِّمَ، قُلْتُ لَهَا: أَخْبِرْنِي بِمَا سَارَكَ. مَا كُنْتُ لِأَنْفُسِي عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ سِرَّةً. فَلَمَّا تُوفِّي قُلْتُ لَهَا: أَسْأَلُكَ بِمَا لِي عَلَيْكَ مِنَ الْحَقِّ، لَمَّا أَخْبَرْتَنِي بِمَا سَارَكَ فَقَالَتْ: أَمَّا الْآنَ فَتَعْمَلْ. قَالَتْ: سَارَنِي فَقَالَ: إِنَّ جِبْرِيلَ الْكَذَّابَ كَانَ يُعَارِضُنِي بِالْقُرْآنِ فِي كُلِّ سَنَةٍ مَرَّةً، وَأَنَّهُ عَارِضُنِي الْعَامَ مَرَّتَيْنِ، وَلَا أَرَى ذَلِكَ إِلَّا عِنْدَ اقْتِرَابِ أَجَلِي. فَاتَّقِي اللَّهَ، وَاصْبِرِي فَنِعْمَ السَّلَفُ أَنَا لَكَ، فَبَكَيْتُ. ثُمَّ سَارَنِي فَقَالَ: أَمَّا تَرْضَيْنِ أَنْ تَكُونِي سَيِّدَةَ نِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ أَوْ سَيِّدَةَ نِسَاءِ هَذِهِ الْأُمَّةِ، يَعْنِي فَضَحِكَتُ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُوسَى، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي كَامِلٍ كِلَاهُمَا عَنْ أَبِي

عَوَانَةَ

Hiz. Âişe der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hanımlarının hepsi gelip yanında toplandılar. Hiçbiri oradan ayrılmadı. Fâtıma da geldi. Onun yürüyüşü, babasının yürüyüşünden farksızdı. Geldiğinde Hiz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona: *"Merhaba ey kızım!"* deyip onu sağına veya soluna oturttu. Sonra ona gizlice bir şey söyledi. Bunun üzerine Fâtıma ağlamaya başladı. Sonra yine gizlice bir şeyler söyleyince Fâtıma gülmeye başladı. Ona: *"Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) özel olarak sana bir sır verdi. Sen de ağlıyorsun öyle mi?"* dedim. Fâtıma kalktığı anda ona: *"Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sana verdiği sırrı bana anlat"* deyince Fâtıma: *"Ben Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sırrını ifşa etmem"* karşılığını verdi.

Hiz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edince Fâtıma'ya: *"Senin üzerinde bulunan hakkım için o sırrı bana söyle"* deyince şöyle karşılık verdi: *"İşte şimdi söylerim. Hiz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bana ilk fısıldadığında: "Cibrîl, Kur'an'ı bana her sene bir kez arz ederdi. Ama bu sene iki kez arz etti. Ben bunu, ecelimin yaklaştığı şeklinde yorumluyorum. Ey kızım! Allah'tan kork ve sabret. Ben senden önce gidiyorum. Senden önce ben gittiğim için sana ne mutlu"* dedi. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) böyle demesi üzerine

ağladım. Sonra bana gizlice: “Müminlerin kadınlarının -veya bu ümmetin kadınlarının- efendisi olmaktan razı değil misin?” deyince de güldüm.

Buhârî bunu *Sahîh*’te Mûsa’dan, Müslim ise Ebû Kâmil’den; ikisi de Ebû Avâne’den rivayet etmiştir.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بِشْرَانَ الْعَدْلُ بَغْدَادَ. إِذْ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَصْرِيُّ، حَدَّثَنَا بَحْثَى بْنُ أَبِي الْأَوْتِ الْعَلَّافُ، قَالَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ غَرَبَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ عُثْمَانَ، أَنَّ أُمَّهُ فَاطِمَةَ بِنْتَ الْحُسَيْنِ، حَدَّثَتْهُ أَنَّ عَائِشَةَ، حَدَّثَتْهَا أَنَّهَا كَانَتْ تَقُولُ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ فِي مَرَضِهِ الَّذِي قُبِضَ فِيهِ لِفَاطِمَةَ: يَا بِنْتُ أَخِي عَلِيٍّ، فَأَخْنْتُ عَلَيْهِ، فَتَاجَاهَا سَاعَةً، ثُمَّ انْكَشَفَتْ عَنْهُ، وَهِيَ تَبْكِي وَعَائِشَةُ حَاضِرَةٌ، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَعْدَ ذَلِكَ بِسَاعَةٍ: أَخِي عَلِيٍّ يَا بِنْتُ فَأَخْنْتُ عَلَيْهِ فَتَاجَاهَا سَاعَةً، ثُمَّ انْكَشَفَتْ تَضْحَكُ. قَالَ: فَقَالَتْ عَائِشَةُ. أَيُّ بِنْتِ أَخِيرِنِي مَاذَا تَاجَاكِ أُولَاكِ؟ قَالَتْ فَاطِمَةُ، أَوْ شَكَتَ رَأْيَتِهِ تَاجَانِي عَلَى حَالِ سِرٍّ! وَظَنَنْتُ أَنِّي أَخْبِرُ بِسِرِّهِ وَهُوَ خِيٌّ! قَالَ: فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَى عَائِشَةَ أَنْ يَكُونَ سِرًّا دُونَهَا. فَلَمَّا قَبِضَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ، قَالَتْ عَائِشَةُ لِفَاطِمَةَ: أَلَا تُخْبِرِينِي بِذَلِكَ الْخَبَرِ؟ قَالَتْ: أَمَّا الْآنَ، فَتَعَمَّ. تَاجَانِي فِي الْمَرَّةِ الْأُولَى، فَأَخْبَرْتَنِي أَنَّ جَبْرِيلَ كَانَ يُعَارِضُهُ بِالْقُرْآنِ فِي كُلِّ عَامٍ مَرَّةً، وَأَنَّهُ عَارَضَنِي بِالْقُرْآنِ الْعَامَ مَرَّتَيْنِ. وَأَخْبَرْتَنِي أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ نَبِيٍّ كَانَ بَعْدَهُ نَبِيٍّ إِلَّا عَاشَ بَعْدَهُ نِصْفَ عُمُرِ الَّذِي كَانَ قَبْلَهُ، وَأَخْبَرْتَنِي، أَنَّ عِيسَى بْنِ مَرْيَمَ ^{عليه السلام}، عَاشَ عِشْرِينَ وَمِائَةَ سَنَةٍ، فَلَا أَرَانِي إِلَّا ذَاهِبًا عَلَى رَأْسِ السُّتَيْنِ، فَأُبْكَايَنِي ذَلِكَ. وَقَالَ: يَا بِنْتُ إِنَّهُ لَيْسَ أَحَدٌ مِنْ نِسَاءِ الْمُسْلِمِينَ أَعْظَمَ رَزْنَةً مِنْكُمْ، فَلَا تَكُونِي مِنْ أَدْنَى امْرَأَةٍ صَبْرًا. وَتَاجَانِي فِي الْمَرَّةِ الْآخِرَةِ، فَأَخْبَرْتَنِي أَنِّي أَوَّلُ أَهْلِهِ لِحُوقًا بِهِ. وَقَالَ: إِنَّكَ سَيِّدَةُ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ. إِلَّا مَا كَانَ مِنَ الْبُتُولِ مَرَّتَيْنِ بِنْتِ عِمْرَانَ، فَضَجَّكَتُ لِذَلِكَ.

كَذَا فِي هَذِهِ الرَّوَايَةِ .

Fâtıma binti'l-Hüseyin'in bildirdiğine göre Hz. Âişe kendisine şöyle derdi: Resûlullah (ﷺ) vefatından önceki hastalığında Hz. Fâtıma'ya: “Ey

¹ Buhârî, *istizân* (43), Müslim, *fadâilu's-sahabe* 15 (99), Ahmed, *Müsned* (6/282) ve İbn Sa'd, *Tabakât* (2/247).

kızım! Bana doğru eğil" buyurdu. Hz. Fâtıma eğilince de bir müddet onunla gizli bir şeyler konuştu. Hz. Fâtıma ağlayarak doğruldu. Hz. Âişe de oradaydı. Resûlullah (ﷺ) bir müddet sonra yine: *"Ey kızım! Bana doğru eğil"* buyurdu. Hz. Fâtıma eğilince de bir müddet onunla gizli bir şeyler konuştu. Hz. Fâtıma gülererek doğruldu. Hz. Âişe: "Ey kızım! Babanın sana gizlice ne söylediğini bana söyle" deyince Hz. Fâtıma: "Bana gizlice bir şeyler söylediğini gördüğün halde, o hayattayken bu sırrı sana vereceğimi mi sandın!" karşılığını verdi. Resûlullah'ın (ﷺ) Fâtıma'ya kendisinden gizli bir sır vermesi ağırlığına gitmişti. Hz. Peygamber (ﷺ) vefat edince Hz. Âişe, Hz. Fâtıma'ya: "Bana o sırrı söylemeyecek misin?" diye sordu. Hz. Fâtıma şöyle dedi: "Şimdi söylerim. Birincisinde bana gizlice şöyle dedi: *"Cibrîl, Kur'ân'ı bana her sene bir kez arz ederdi. Ama bu sene iki kez arz etti ve şöyle dedi: «Kendisinden sonra peygamber gelen her peygamber kendisinden önceki peygamberin ömrünün yarısı kadar yaşar. Hz. İsa da yüz yirmi yıl yaşadı. Gördüğüm kadarıyla altmış yaşın başında vefat edeceğim.»* Bunun üzerine ben ağlayınca şöyle buyurdu: *"Ey kızım! Müslüman kadınlardan hiç biri sizden daha ağırbaşlı değildir. Sen en az sabreden kadınlardan olma."* İkincisinde ise bana gizlice, ailesinden kendisine ilk kavuşacak kişinin ben olduğumu söyleyip şöyle dedi: *"Sen, Meryem binti İmrân dışındaki cennet kadınlarının efendisisin."* Bunun üzerine güldüm.

Hadis bu rivayette bu şekilde geçmektedir.

وَقَدْ رُوِيَ عَنِ ابْنِ الْمُسَيْبِ أَنَّ عِيسَى بْنِ مَرْيَمَ الْعَلَيْهِ السَّلَامُ حِينَ رُفِعَ إِلَى السَّمَاءِ كَانَ ابْنُ ثَلَاثٍ وَثَلَاثِينَ سَنَةً. وَعَنْ وَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ: اثْنَانِ وَثَلَاثُونَ سَنَةً. فَإِنْ صَحَّ قَوْلُ ابْنِ الْحُسَيْنِ، وَوَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ فَالْمُرَادُ مِنَ الْحَدِيثِ، وَاللَّهُ أَعْلَمُ، بِمَا يَبْقَى فِي الْأَرْضِ، بَعْدَ نَزُولِهِ مِنَ السَّمَاءِ، وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

İbnu'l-Müseyyeb'den bildirildiğine göre İsa b. Meryem semâya çekildiği zaman otuz üç yaşındaydı. Vehb b. Münebbih te otuz iki yaşında olduğunu söylemiştir.

İbnu'l-Müseyyeb'in ve Vehb'in sözü sahîhse hadisten kastedilen, semâdan indikten sonra yerde kaldığı süredir. Allah en doğrusunu bilir.

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيدٍ الصَّمَارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَشْعَابِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبَادُ بْنُ الْعَوَّامِ، عَنْ هِلَالِ بْنِ خَتَّابٍ، عَنْ عِكْرَمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ دَعَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَاطِمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَقَالَ: إِنَّهُ قَدْ نُعِيَتْ إِلَيَّ نَفْسِي. فَبَكَتْ، ثُمَّ ضَحِكَتْ، قَالَتْ: وَأَخْبَرَنِي أَنَّهُ نُعِيَ إِلَيْهِ نَفْسُهُ فَبَكَتْ، فَقَالَ لِي: اضْبِرِّي. فَإِنَّكَ أَوَّلُ أَهْلِي لَا حَقَّ بِي فَضَحِكْتُ.

İbn Abbâs der ki: **“Allah’ın yardımı ve fetih geldiği zaman”**¹ âyeti nazil olunca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Hz. Fâtıma’yı çağırıp: “Vefat edeceğim bana haber verildi” buyurdu. Hz. Fâtıma önce ağladı, sonra güldü ve şöyle dedi: “Bana vefat edeceği haberini aldığına söyleyince ağladım. Bana *«Sabret! Ailemden bana ilk kavuşacak olan sensin»* deyince de güldüm.”

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ الصَّمَارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ مَرْزُوقٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي بَشِيرٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: كَانَ عُمَرُ يَسْأَلُنِي مَعَ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ لَهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ، أَسْأَلُكَ، وَلَنَا بَنُونَ مِثْلُهُ؟ فَقَالَ عُمَرُ إِنَّهُ مِنْ حَيْثُ تَعَلَّمَ قَالَ: فَسَأَلَهُمْ عَنْ إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ قَالَ: فَقُلْتُ أَنَا: هُوَ أَجَلُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَقَرَأَ السُّورَةَ إِلَى آخِرِهَا إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا قَالَ فَقَالَ عُمَرُ: وَاللَّهِ مَا أَعْلَمُ مِنْهَا إِلَّا مَا تَعَلَّمُ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَزْرَةَ عَنْ شُعْبَةَ .

İbn Abbâs der ki: Hz. Ömer, Resûlullah’ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbı yanındayken bana sorardı. Abdurrahman b. Avf: “Onun yaşında oğullarımız olmasına rağmen (bize değil de) ona mı soruyorsun?” deyince Hz. Ömer: “Ona sormamız senin de bildiğin yöndendir” karşılığını verip onlara: **“Allah’ın yardımı ve fetih geldiği zaman”**² (Nasr) sûresini sordu. Ben: “Bu sûrede Resûlullah’ın (sallallahu aleyhi vesellem) ömrünün tükendiğini kendisine bildirmişti” dedim ve sûreyi sonuna kadar okudum. Bunun üzerine Hz. Ömer: “Vallahi, ben de bu sûre hakkında ancak senin bildiğini biliyorum” dedi.

¹ Nasr Sur. 1

² Nasr Sur. 1

Buhârî bunu *Sahîh*'te Muhammed b. Ar'ara kanalıyla Şu'be'den rivayet etmiştir.¹

قُلْتُ: مَجْمُوعُ هَذِهِ الْأَخْبَارِ الصَّحِيحَةِ تَذُلُّ عَلَى أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى: أَنْزَلَ عَلَى رَسُولِهِ ﷺ هَذِهِ السُّورَةَ. فَكَانَتْ عَلَامَةً لِافْتِرَاقِ أَجَلِهِ. وَعَارِضَةُ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِالْقُرْآنِ فِي ذَلِكَ الْعَامِ مَرَّتَيْنِ، فَكَانَتْ عَلَامَةً أُخْرَى لِأَجَلِهِ، وَأُخْبِرَهُ بِعَمْرِ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ، فَكَانَتْ عَلَامَةً أُخْرَى لِأَجَلِهِ، وَخَيْرُهُ بَيْنَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ فِيمَا رَوَيْنَا، وَفِيمَا نَرَوِيهِ إِنْ شَاءَ اللَّهُ فَاخْتَارَ الْآخِرَةَ. فَكَانَتْ عَلَامَةً أُخْرَى لِأَجَلِهِ. فَأَدَّى كُلُّ وَاحِدٍ مِنَ الرُّوَاةِ مَا سَمِعَ.

Derim ki: Sahîh olan bu rivayetler yüce Allah'ın Resûlüne indirdiği bu sûrenin ecelinin geldiğinin alâmeti olduğuna delalet eder. Cibrîl'in de o yıl Kur'ân'ı Resûlullah'a (sallallahu aleyhi ve sellem) iki defa arz etmesi, ecelinin geldiğinin göstergesidir. Hz. İsâ'nın ömrünü haber vermesi de ecelinin geldiğinin bir başka işaretidir. Dünya ve âhiret arasında muhayyer bırakılması ve âhireti tercih etmesi de ecelinin geldiğinin bir başka alametidir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِشَارَتِهِ إِلَى عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فِي ابْتِدَاءِ مَرَضِهِ بِمَا يُشَبِّهُ النَّعْيَ، ثُمَّ إِخْبَارِهِ بِأَنَّهُ يَحْضُرُ أَجَلَهُ وَمَا فِي حَدِيثِهَا مِنْ أَنَّهُ ﷺ تُوُفِّيَ شَهِيدًا

Hastalığının Başlangıcında Hz. Âişe'ye Vefat Edeceğini İma Etmesi, Sonra Ecelinin Geldiğini Haber Vermesi ve Şehid Olarak Vefat Etmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ عُمَانُ بْنُ عَبْدِوسِ بْنِ مَخْفُوطٍ الْفَقِيهُ الْجَزْزُرُودِيُّ، وَأَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ السُّلَمِيُّ، قَالَا: أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ الْحُسَيْنِ التُّرْكِيُّ. ح وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُثَيْدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقَ السَّرَّاجُ، قَالَا: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى قَالَ: أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ الْقَاسِمَ بْنَ مُحَمَّدٍ يَقُولُ: قَالَتْ عَائِشَةُ: وَرَأْسَاهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ذَلِكَ لَوْ كَانَ وَأَنَا حَيٌّ فَاسْتَغْفِرَ لَكَ، وَأَدْعُو لَكَ. فَقَالَتْ عَائِشَةُ: وَثَكْلِيَاهُ! وَاللَّهِ إِنِّي لَأُظَنُّكَ تُحِبُّ مَوْتِي، وَلَوْ كَانَ ذَلِكَ لَظَلِلْتُ آخِرَ يَوْمِكَ مُعْرِسًا بِنَعْصِ أَزْوَاجِكَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: بَلْ أَنَا وَ

¹ Buhârî, *tefsir* 4 (4970).

رَأْسَاهُ، لَقَدْ هَمَمْتُ، أَوْ أَرَدْتُ أَنْ أُرْسِلَ إِلَى أَبِي بَكْرٍ، وَإِنِّيهِ، فَأَعْهَدَ، أَنْ يَقُولَ الْقَائِلُونَ، أَوْ يَتَمَنَّى الْمُتَمَنُّونَ، فَقُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، وَيَدْفَعُ الْمُؤْمِنُونَ. أَوْ يَدْفَعُ اللَّهُ، وَيَأْتِي الْمُؤْمِنُونَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى

Hiz. Âişe'nin bildirdiğine göre: "Ah başımlı" deyince, Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem): "Eğer sen ölüür de ben hayatta kalırsam, senin için mağfiret dilerim, senin için dua ederim" karşılığını verdi. Bunun üzerine Âişe: "Vay başıma gelen musibetel Vallahi öyle sanıyorum ki, muhakkak sen benim ölümümü istiyorsun. Eğer ben ölürsem, muhakkak Sen o son günün gecesinde kadınlarının birisi ile gerdek olup yaşayacaksın" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Asıl ben ah başım demeliyim (çünkü senden önce öleceğim). Ey Âişe! Şimdi Ebû Bekr'e ve oğluna haber göndermeyi ve halifelik dedikoducularının sözlerinden -ve halifelik umanların temennilerinden nefret ederek- tartışmayı kesmek için halifeliği Ebû Bekr'e vasiyet etmeyi düşündüm -veya- istedim. Fakat sonra düşünüp dedim ki, Allah (halifeliği Ebû Bekr'den başkasına vermekten) imtina eder; müminler de (Ebû Bekr'den başkasının halife olmasını) kabul etmezler. "

Buhârî bunu *Sahîh*'te Yahyâ b. Yahyâ'dan rivayet etmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدٍ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ عُثْبَةَ بْنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ الْأَخْنَسِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ يُصَدِّعُ، وَأَنَا أَشْتَكِي رَأْسِي، فَقُلْتُ: وَرَأْسَاهُ. فَقَالَ بَلْ أَنَا وَاللَّهِ يَا عَائِشَةُ وَرَأْسَاهُ. ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَمَا عَلَيْكَ لَوْ مِتَّ قَبْلِي فَوَلَّيْتُ أَمْرَكَ، وَصَلَّيْتُ عَلَيْكَ، وَوَارَيْتُكَ فَقُلْتُ: وَاللَّهِ إِنِّي لَأَحْسَبُ أَنَّهُ لَوْ كَانَ ذَلِكَ، لَقَدْ خَلَوْتَ بَيْنَ غُضِّ نِسَائِكَ فِي نَيْتِي آخِرَ النَّهَارِ، فَأَعْرَسْتَ بِهَا، فَضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، ثُمَّ تَمَادَى بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَجَعَهُ فَاسْتَقَرَّ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ يَدُورُ عَلَى نِسَائِهِ فِي نَيْتِ مَيْمُونَةٍ، فَاجْتَمَعَ إِلَيْهِ أَهْلُهُ، فَقَالَ الْعَبَّاسُ: إِنَّا لَنَرَى بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ الْجَنْبِ، فَهَلُمُّوا فَلَنُلْدَهُ، فَلَدُّوهُ، وَأَفَاقَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: مَنْ فَعَلَ هَذَا؟ فَقَالُوا: عَمَّكَ الْعَبَّاسُ تَخَوَّفَ أَنْ تَكُونَ بِكَ ذَاتُ الْجَنْبِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَنَّهُمَا مِنَ الشَّيْطَانِ، وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُسَلِّطَهُ عَلَيَّ، لَا يَتَّقَى فِي

النَّبِيَّ أَحَدًا إِلَّا لَدَدْتُمُوهُ، إِلَّا عَمِّي الْعَبَّاسَ، فَلَدَّ أَهْلُ النَّبِيِّ كُلُّهُمْ، حَتَّى مَيْمُونَةُ. وَإِنَّهَا الصَّائِمَةُ يَوْمَئِذٍ، وَذَلِكَ بِعَيْنِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، ثُمَّ اسْتَأْذَنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ نِسَاءَهُ، يُعْرِضُ فِي بَيْتِي، فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى بَيْتِي، وَهُوَ بَيْنَ الْعَبَّاسِ وَبَيْنَ رَجُلٍ آخَرَ. لَمْ تُسَمِّهِ. تَخُطُّ قَدَمَاهُ بِالْأَرْضِ إِلَى بَيْتِ عَائِشَةَ. قَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ: فَحَدَّثْتُ هَذَا الْحَدِيثَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَقَالَ: تَدْرِي مَنْ الرَّجُلُ الْآخَرُ الَّذِي مَعَ الْعَبَّاسِ، لَمْ تُسَمِّهِ عَائِشَةُ؟ قُلْتُ: لَا قَالَ: هُوَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ ﷺ.

Hiz. Âişe der ki: Başımın ağrıdığı bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanıma girdi ve o da başından rahatsızdı. Ben: "Vah başım!" deyince Hiz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Asıl ben ah başım demeliyim ey Âişe!"* dedi ve şöyle devam etti: *"Vallahi, benden önce vefat edersen defin işlerini ben üstlenir, namazını kılar defnederdim."* Ben: "Vallahi; eğer böyle bir şey olsaydı, aynı günün sonunda hanımlarından biriyle benim evimde yataydın" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) güldü. Sonra Hiz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) hastalığı arttı ve şiddetlendi. Kadınlarını dolaşırken Meymûne'nin odasında hastalığı daha da şiddetlendi. Aile efradı etrafında toplandılar. Hiz. Abbâs: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hastalığının zâtulcenb olduğunu sanıyoruz, gelin ağzına ilaç damlatalım" dedi ve O'nun (sallallahu aleyhi vesellem) ağzına ilaç damlatıldılar. Hiz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ayılıp: "Bunu kim yaptı?" diye sorunca: "Amcam Abbâs, sende zâtulcenb hastalığı olduğundan korktuğu için böyle yaptı" cevabını verdiler. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Zâtulcenb hastalığı şeytandandır. Allah şeytanı bana musallat etmez. Amcam Abbâs dışında evde kaç kişi varsa hepsinin ağzına ilaç dökün"* buyurdu ve oruçlu olan Meymûne de dâhil olmak üzere evdekilerin hepsinin ağzına Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) gözü önünde ilaç döküldü. Daha sonra eşlerinden, benim evimde tedavisinin yapılması için izin istedi. Eşleri de kendisine bu izni verince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Abbâs ile diğer bir adamın ortasında, ayaklarını sürüyerek Meymûne'nin evinden Âişe'nin evine çıktı.¹

¹ Buhârî, tıb (21), diyât (14), Müslim, selâm 27 (58), Ahmed, Müsned (4/53) ve Tirmizi (4/391).

Ubeydullah der ki: Bu hadisi İbn Abbâs'a anlattığımda: "Abbâs ile olan diğer adamın kim olduğunu biliyor musun?" diye sorunca: "Hayır" cevabını verdim. İbn Abbâs: "Ali b. Ebî Tâlib'dir" dedi.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى الْأَشْفَرُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَنَسَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنْ بَنِي شِهَابٍ، قَالَ: قَالَ عُرْوَةُ: كَانَتْ عَائِشَةُ تَقُولُ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقُولُ فِي مَرَضِهِ- الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ-، «يَا عَائِشَةُ، لَمْ أَزَلْ أَجِدُ أَلَمَ الطَّعَامِ الَّذِي أَكَلْتُ بِخَيْرٍ، فَهَذَا أَوَانُ انْقِطَاعِ أَنْبَهَرِي مِنْ ذَلِكَ السَّمِّ». أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، فَقَالَ: وَقَالَ يُونُسُ

Urve der ki: Hz. Âişe şöyle derdi: Resûlullah (ﷺ) vefatından önceki hastalığında: *"Ey Âişe! Hayber'de yediğim o zehirli yemeğin elemi devamlı hissedip durdum. İşte bu anlar o zehirden dolayı kalp damarımın kesilmesini hissettiğim zamandır"* derdi.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Yûnus'tan rivayet etmiştir.¹

وَأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَرْثَةَ، عَنْ أَبِي الْأَخْوَصِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: لَأَنْ أُخْلِفَ يَسْعَا أَنْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قُتِلَ قَتْلًا أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أُخْلِفَ وَاحِدَةً أَنَّهُ لَمْ يَقْتُلْ. وَذَلِكَ أَنَّ اللَّهَ ﷻ اتَّخَذَهُ نَبِيًّا، وَاتَّخَذَهُ شَهِيدًا.

Abdullah (b. Mes'ûd) der ki: "Resûlullah'ın (ﷺ) öldürüldüğüne dair dokuz defa yemin etmeyi öldürülmediğine dair bir yemin etmemden daha ziyade tercih ederim. Yüce Allah onu peygamber olarak göndermiş ve onu şehit kılmıştır.

¹ Buhârî, *meğâzi* 83 (4428) ve Ahmed, *Müsned* (6/18).

بَابُ مَا جَاءَ فِي اسْتِئْذَانِهِ [أَزْوَاجَهُ] فِي أَنْ يُمَرَّضَ فِي بَيْتِ عَائِشَةَ عليها السلام، ثُمَّ مَا جَاءَ فِي اغْتِسَالِهِ وَخُرُوجِهِ إِلَى النَّاسِ، وَصَلَاتِهِ بِهِمْ وَخُطْبَتِهِ إِيَّاهُمْ وَنَعْيِهِ نَفْسَهُ إِيَّاهُمْ، وَإِشَارَتِهِ إِلَى أَمْنِ النَّاسِ عَلَيْهِ فِي صُحْبَتِهِ، وَمَالِهِ لِيَدْلَهُمْ بِذَلِكَ عَلَى عِظَمِ شَأْنِهِ وَكِبَرِ مَحَلِّهِ عليها السلام

Hastalığını Hz. Âişe'nin Yanında Geçirmesi İçin Hanımlarından İzin İstemesi, Gusledip Halkın Yanına Çıkması, Onlara Namaz Kıldırıp Hutbe Vermesi, Vefat Edeceğini Bildirmesi, Hz. Ebû Bekr'in Üstünlüğünü Göstermek İçin Kendisine En Yakın Olan Olduğunu Söylemesi

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ، عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ الصَّفَّارِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ مِلْحَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ اللَّيْثِ. (ح) وَأَخْبَرَنَا أَبُو صَالِحٍ بْنُ أَبِي طَاهِرٍ الْغُبَرِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا جَدِّي يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ السُّدُوسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ عُقَيْلِ بْنِ خَالِدٍ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ، أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ: لَمَّا ثَقُلَ النَّبِيُّ ﷺ، وَاشْتَدَّ بِهِ الْوَجَعُ، اسْتَأْذَنَ أَزْوَاجَهُ فِي أَنْ يُمَرَّضَ فِي بَيْتِي، فَأُذِنَ لَهُ فَخَرَجَ بَيْنَ رَجُلَيْنِ، تَخَطَّ رِجْلَاهُ فِي الْأَرْضِ بَيْنَ الْعَبَّاسِ، وَبَيْنَ رَجُلٍ آخَرَ، قَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ: فَأَخْبَرْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ بِالَّذِي قَالَتْ عَائِشَةُ؟ فَقَالَ لِي: هَلْ تَدْرِي مِنَ الرَّجُلِ الْآخَرِ الَّذِي لَمْ تُسَمِّهِ عَائِشَةُ؟ قُلْتُ: لَا! قَالَ: عَلِيُّ ﷺ.

قَالَ: وَكَانَتْ عَائِشَةُ تُحَدِّثُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمَّا أُذْجِلَ بَيْتِي، فَاشْتَدَّ وَجَعُهُ، قَالَ: هَرَبُوا عَلَيَّ مِنْ سَبْعِ قَرَبٍ لَمْ تُحَلَّلْ أُولِيَّتَهُنَّ لَعَلِّي أُعْهَدُ إِلَى النَّاسِ. قَالَتْ عَائِشَةُ: فَأَجْلَسْنَاهُ فِي مِخْضَبٍ لِحَفْصَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ، ثُمَّ طَفِقْنَا نَصُبُّ عَلَيْهِ مِنْ تِلْكَ الْقَرَبِ، حَتَّى طَفِقَ يُشِيرُ إِلَيْنَا أَنْ قَدْ فَعَلْتُنَّ، فَخَرَجَ إِلَى النَّاسِ، فَصَلَّى بِهِمْ، ثُمَّ ضَبَطَهُمْ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ بُكَيْرٍ وَسَعِيدِ بْنِ عُفَيْرٍ، عَنِ اللَّيْثِ. أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهِ آخَرَ عَنِ اللَّيْثِ

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) hanımı Hz. Âişe der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) hastalığı ağırlaşınca zevcelerinden, benim evimde tedavisinin yapılması

için izin istedi. Zevceleri de kendisine bu izni verince Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), Abbâs ile diğer bir adamın ortasında, ayaklarını sürüyerek bulunduğu evden (benim evime) çıktı.

Ubeydullah der ki: Hz. Âişe'nin bu sözünü Abdullah b. Abbâs'a anlattığımda: "Hz. Âişe'nin adını vermediği diğer adamın kim olduğunu biliyor musun?" diye sorunca: "Hayır" cevabını verdim. İbn Abbâs: "Ali'dir" dedi.

Hz. Âişe şöyle derdi: Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) evime gelip hastalığı ağırlaşınca: *"Üzerime ağızları açılmamış yedi kırba su dökün ki, insanların yanına gidip konuşabileyim"* buyurdu. Onu Hafsa'nın çamaşır teknesine oturttuk ve bu kırbalardan üzerine su dökmeye başladık. Nihayet kendisi eliyle, yeter dercesine işaret etti. Bundan sonra insanların yanına gitti. Onlara namaz kıldırıp hutbe verdi.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Yahyâ b. Bukeyr ile Sa'd b. Ufeyr kanalıyla Leys'ten; Müslim ise başka bir yolla Leys'ten rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، وَيَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ الْقَاضِي، قَالَا: أَخْبَرَنَا أَبُو الْمُثَنَّى (ح). وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْهَيْثَمِ الشَّعْرَانِيُّ، قَالَا: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي النَّضْرِ سَالِمٍ، عَنْ عُثَيْدِ بْنِ حُنَيْنٍ وَبَشِيرِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، قَالَ: خَطَبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمًا فَقَالَ: إِنَّ عَبْدًا خَيْرُهُ اللَّهُ بَيْنَ الدُّنْيَا وَبَيْنَ مَا عِنْدَ اللَّهِ، فَاخْتَارَ الرَّجُلُ مَا عِنْدَ اللَّهِ، فَبَكَى أَبُو بَكْرٍ فَعَجَبْنَا لِكَيْفِهِ. أَنْ يُخَيَّرَ النَّبِيُّ ﷺ عَنْ رَجُلٍ يُخَيَّرُ، فَكَانَ الْمُخَيَّرُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ أَعْلَمَنَا بِهِ، فَقَالَ: لَا تَبْكُ يَا أَبَا بَكْرٍ. إِنَّ أَمَنَ النَّاسِ عَلَيَّ فِي صُحْبَتِهِ وَمَالِهِ أَبُو بَكْرٍ، وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا خَلِيلًا لَا تَخِدْتُهُ، وَلَكِنْ أَخُوَّةُ الْإِسْلَامِ وَمَوَدَّتُهُ لَا يَتَّقَى فِي الْمَسْجِدِ بَابٌ إِلَّا سُدَّ إِلَّا بَابَ أَبِي بَكْرٍ.

لَفْظُ حَدِيثِ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ، عَنْ فُلَيْحٍ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ مَنْصُورٍ

¹ Buhârî, meğâzi 83 (4442) ve Müslim, salât 21 (92).

Ebû Saîd el-Hudrî der ki: Bir gün Resûlullah (ﷺ) hutbe verip şöyle dedi: *"Allah bir kulu dünya ile Allah katındaki nimetler arasında serbest bırakınca o kul Allah katındaki nimetleri seçti."* Orada olanlar arasında bu sözlerin anlamını sadece Ebu Bekr kavradı ve ağladı. Zira muhayyer bırakılan kişi Hz. Peygamber (ﷺ) idi. Resûlullah (ﷺ): *"Ağlama ey Ebû Bekr! Sohbetiyle olsun maliyla olsun bize en çok ikramda bulunan Ebû Bekr'dir. Dost edinecek olsaydım Ebû Bekr'i dost edinirdim. Fakat İslam kardeşliğimiz vardır. Ebu Bekr'in kapısı dışında, Mescid'e açılan bütün kapılar kapatılsın"* buyurdu.

Hadisin lafzı İbn Abdân'a aittir. Buhârî bunu *Sahîh*'te Muhammed b. Sinân'dan kanalıyla Fulayh'tan; Müslim ise Saîd b. Mansûr'dan rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقَرِّيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الزَّوَلِيدِ الطَّنَائِي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَّانَةَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي مُعَلَّى، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَطَبَ، فَقَالَ: إِنَّ رَجُلًا خَيْرُهُ رَبُّهُ ﷻ تَيْنَ أَنْ يَعِيشَ فِي الدُّنْيَا مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ الدُّنْيَا مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَأْكُلَ مِنْهَا، وَتَيْنَ لِقَاءَ رَبِّهِ ﷻ، فَاخْتَارَ لِقَاءَ رَبِّهِ ﷻ، قَالَ: فَبَكَى أَبُو بَكْرٍ، فَقَالَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ: أَلَا تَعْجَبُونَ مِنْ هَذَا الشَّيْخِ أَنْ ذَكَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَجُلًا صَالِحًا، خَيْرُهُ رَبُّهُ ﷻ تَيْنَ أَنْ يَعِيشَ فِي الدُّنْيَا مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَأْكُلَ مِنْهَا، وَتَيْنَ لِقَاءَ رَبِّهِ ﷻ، فَاخْتَارَ لِقَاءَ رَبِّهِ ﷻ، فَكَانَ أَبُو بَكْرٍ أَعْلَمَ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! بَلْ نَفْدِيكَ بِأَمْوَالِنَا، وَأَبْنَائِنَا.

وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا مِنَ النَّاسِ أَحَدٌ أَمِنُ عَلَيْنَا فِي صُحْبَتِهِ، وَذَاتِ يَدِهِ مِنْ ابْنِ أَبِي قُحَافَةَ، وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا مِنْ أُمِّي خَلِيلًا لَا لَأَتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ. وَلَكِنْ وَدُّ، وَإِخَاءَ وَإِيمَانًا، وَإِنَّ صَاحِبَكُمْ خَلِيلُ اللَّهِ» وَهَذَا الَّذِي رَوَاهُ أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ، وَأَبُو الْمُعَلَّى الْأَنْصَارِيُّ فِي خُطْبَةِ النَّبِيِّ ﷺ. فَإِنَّمَا كَانَ ذَلِكَ جِبِينَ خَرَجَ فِي مَرَضِهِ، بَعْدَ مَا اغْتَسَلَ لِيَتَغَدَّ إِلَى النَّاسِ، وَالَّذِي بَدُلُ عَلَى ذَلِكَ مَا

¹ Buhârî, *menâkib* (45) ve Müslim, *fadâilu's-sahâbe* (1).

İbn Ebî Muallâ'nın babasından bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hutbe verip şöyle buyurdu: *"Rabbi, bir adamı dünyada dilediği kadar yaşamak, ondan dilediğini yemekle, Rabbine kavuşmak arasında muhayyer bırakınca, bu kişi Rabbine kavuşmayı tercih etti."* Bu söz üzerine Ebû Bekr ağlayınca sahabe: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Rabbi tarafından dünyada yaşamak ve Rabbinin huzuruna çıkmak arasında muhayyer bırakılınca Rabbinin tercih eden salih insanı anlatması sebebiyle ağlamasına hayret etmiyor musunuz?" dediler. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ne dediğini en iyi anlayan Ebû Bekir'di. Ebû Bekr: "Ey Allah'ın Resûlü! Biz sana mallarımızı ve çocuklarımızı feda ederiz" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Sohbetiyle olsun, malıyla olsun bize en çok ikramda bulunan İbn Ebî Kuhâfe'dir. Eğer bir dost edinecek olsaydım, İbn Ebî Kuhâfe'yi edinirdim. Ancak aramızda muhabbet ve iman kardeşliği vardır. Sizin arkadaşınız (Allah'ın Resûlü) Allah'ın dostudur."*¹

Ebû Saîd el-Hudrî ile Ebû Muallâ el-Ensârî'nin, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hutbesiyle ilgili naklettikleri hadis, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hastayken yıkanıp halkın arasına hutbe vermek için çıkmasıyla ilgili hadistir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقَرِّيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ: سَمِعْتُ يَغْلَى بْنَ حَكِيمٍ، يُحَدِّثُ عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ عَاصِبًا رَأْسُهُ بِخِرْقَةٍ، فَصَعِدَ الْمِنْبَرِ، وَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: «إِنَّهُ لَيْسَ مِنَ النَّاسِ أَحَدٌ أَمَّنَ عَلَيَّ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ مِنْ أَبِي بَكْرٍ، وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا مِنَ النَّاسِ خَلِيلًا، لَاتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا، وَلَكِنْ خُلَّةُ الْإِسْلَامِ أَفْضَلُ. سُدُّوا عَنِّي كُلَّ خَوْجَةٍ فِي الْمَسْجِدِ غَيْرَ خَوْجَةِ أَبِي بَكْرٍ» .

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْجُعْفِيِّ، عَنْ وَهْبِ بْنِ جَرِيرٍ بْنِ

خَازِمٍ

İbn Abbâs'tan aktarılan şu hadis buna delalet etmektedir: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından önceki hastalığında başına bir bez sararak çıktı ve

¹ Tirmizî, menâkib (50).

minbere çıkıp Allah'a hamd ve sena etikten sonra şöyle buyurdu: *"Canıyla olsun, malıyla olsun bana en çok ikramda bulunan Ebû Bekr'dir. Dost edinecek olsaydım Ebû Bekr'i dost edinirdim. Fakat İslam kardeşliği daha üstündür. Ebu Bekr'in kapısı dışında, Mescid'e açılan bütün kapılar kapatılsın."*

Buhârî bunu *Sahîh*'te Abdullah b. Muhammed el-Cu'fî kanalıyla Vehb b. Cerîr b. Hizâm'dan rivayet etmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو صَالِحٍ بْنُ أَبِي طَاهِرٍ الْغُبَرِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا جَدِّي يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا زَكَرِيَّا بْنُ عَدِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثَيْدُ اللَّهِ، وَهُوَ ابْنُ عَمْرِو الدَّقِيقِ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَبِي أَنْبَسَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ عُثَيْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ، قَالَ: حَدَّثَنَا جُنْدُبٌ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ قَبْلَ أَنْ يَتَوَفَّى بِخَمْسٍ يَقُولُ: «قَدْ كَانَ لِي مِنْكُمْ إِخْوَةٌ وَأَصْدِقَاءُ، وَإِنِّي أُبْرَأُ إِلَى كُلِّ خَلِيلٍ مِنْ خُلَّتِهِ، وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا مِنْ أُمَّتِي خَلِيلًا لَأَتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا. وَإِنَّ رَبِّي اتَّخَذَنِي خَلِيلًا كَمَا اتَّخَذَ أَبِي إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا. وَإِنَّ قَوْمًا مَعَّنْ كَانُوا قَبْلَكُمْ يَتَّخِذُونَ قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ وَصَلَحَائِهِمْ مَسَاجِدًا، فَلَا تَتَّخِذُوا الْقُبُورَ مَسَاجِدًا فَإِنِّي أَنَهَاكُمْ عَنْ ذَلِكَ».

رَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ

Cundub'un bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etmeden beş gün önce şöyle buyurdu: *"Sizin aranızda benim kardeşlerim ve dostlarım oldu. Hepinizin dostluğundan sıyrılıyor ve dostluğunuzu size bırakıyorum. Eğer ümmetimden bir dost edinecek olsaydım, Ebu Bekr'i dost edinirdim. Şüphesiz Rabbim, babam İbrâhîm'i dost edindiği gibi beni de dost edindi. Sizden önceki kavimlerden biri, peygamberlerinin ve salih şahsiyetlerinin mezarlarını mescid ediniyorlardı. Siz mezarları mescid edinmeyin. Ben bunu size yasaklıyorum."*

Müslim bunu *Sahîh*'te İshâk b. İbrâhîm'den rivayet etmiştir.¹

قُلْتُ: وَفِي هَذِهِ الْخُطْبَةِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَهْدِيٍّ بْنِ رُسْتَمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثَيْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ سُلَيْمَانَ ابْنِ حَنْظَلَةَ الْغَسِيلِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَرَجَ فِي

¹ Müslim, *mesâcid* 3 (23).

مَرَضَهُ الَّذِي مَاتَ فِيهِ عَاصِبًا رَأْسُهُ بِعِصَابَةٍ دَسْمَاءَ، مُلْتَحِفًا بِمِلْحَفَةٍ عَلَى مَنْكِبَيْهِ، فَجَلَسَ عَلَى الْجَنْبِ، فَحَمِدَ اللَّهَ وَاتَّقَى عَلَيْهِ، وَقَالَ: أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ النَّاسَ يَكْثُرُونَ وَتَقِلُّ الْأَنْصَارُ، حَتَّى يَكُونُوا فِي النَّاسِ مِثْلَ الْمِلْحِ فِي الطَّعَامِ، فَمَنْ وَلِيَ مِنْكُمْ أَمْرًا يَضُرُّ فِيهِ قَوْمًا، وَيَنْفَعُ فِيهِ آخَرِينَ، فَلْيَقْبَلْ مِنْ مُحِبِّهِمْ، وَلْيَتَجَاوَزْ عَنْ مُبْغِئِهِمْ، قَالَ: فَكَانَ آخِرَ مَجْلِسٍ فِيهِ لِلنَّبِيِّ ﷺ حَتَّى قُبِضَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي نُعَيْمٍ، وَغَيْرِهِ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْعَسِيلِ

Bu hutbeyle ilgili şu rivayet te vardır: İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (ﷺ) vefatından önceki hastalığında başına siyah bir bez sararak ve bu bezin bir kısmını omuzları üzerine bırakarak evden çıktı ve minbere çıkıp oturdu. Sonra Allah'a hamd ve sena ederek şöyle dedi: *"İnsanlar çoğalırken Ensâr azalacak ve sonunda insanlar arasında yemekteki tuz gibi kalacaklar. Sizden kim birine zarar veya fayda verebilecek bir işin başına getirilirse Ensâr'ın iyilerine iyilikle muamele etsin, kötülük yapanlarını da bağışlasın."* Bu, Resûlullah'ın (ﷺ) vefat edinceye kadar en son oturduğu meclis oldu.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Ebû Nuaym ve başkası kanalıyla Abdurrahman b. el-Ğasîl'den rivayet etmiştir.¹

وَوَصِيَّتُهُ بِالْأَنْصَارِ، - «مَنْ وَلِيَ مِنْ أَمْرِ النَّاسِ شَيْئًا» - إِشَارَةً مِنْهُ إِلَى أَنْ لَا حَقَّ لِلْأَنْصَارِ فِي الْخِلَافَةِ بَعْدَهُ، وَاللَّهُ أَعْلَمُ. وَقَوْلُهُ - «دَسْمَاءَ» أَرَادَ بِهِ سَوْدَاءَ.

Ensâr ile ilgili: *"Sizden kim birine zarar veya fayda verebilecek bir işin başına getirilirse..."* vasiyeti, ondan sonra Ensâr'ın hilafette hakkı olmadığına işaret eder. Allah en doğrusunu bilir. "Desmâ" kelimesi de siyah mânâsındadır.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدٍ بْنُ عَمْرٍو قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَيُّوبَ بْنِ بَشِيرٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ فِي مَرَضِهِ: «أَفِضُوا عَلَيَّ سَبْعَ قَرَبٍ مِنْ سَبْعِ آبَارِ شَتَّى، حَتَّى أَخْرُجَ فَأَعْهَدَ

¹ Buhârî, *menâkibu'l-Ensâr* 11 (3800).

إِلَى النَّاسِ» ، ففعلوا، فخرَج، فَجَلَسَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَكَانَ أَوَّلُ مَا ذَكَرَ، بَعْدَ حَمْدِ اللَّهِ وَثَنَاءَ عَلَيْهِ، ذَكَرَ أَصْحَابَ أَحَدٍ، فَاسْتَغْفَرَ لَهُمْ، وَدَعَا لَهُمْ، ثُمَّ قَالَ: «يَا مَعْشَرَ الْمُهَاجِرِينَ! إِنَّكُمْ قَدْ أَصَحَّحْتُمْ تَزِيدُونَ، وَالْأَنْصَارُ عَلَى هَيْئَتِهَا لَا تَزِيدُ، وَإِنَّهُمْ عَمِيَّتِي الَّتِي أَوَيْتُ إِلَيْهَا، فَأَكْرِمُوا كَرِيمَهُمْ، وَتَجَاوَزُوا عَنْ مُسِيئِهِمْ، ثُمَّ قَالَ ﷺ: أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ عَبْدًا مِنْ عِبَادِ اللَّهِ قَدْ خَيَّرَهُ اللَّهُ بَيْنَ الدُّنْيَا، وَبَيْنَ مَا عِنْدَ اللَّهِ» ، فَفَهَّمَهَا أَبُو بَكْرٍ ﷺ مِنْ بَيْنِ النَّاسِ، فَبَكَى ثُمَّ قَالَ: بَلْ نَحْنُ نَقْدِيكَ بِأَنْفُسِنَا وَأَبْنَائِنَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «عَلَى رِسْلِكَ يَا أَبَا بَكْرٍ. انْظُرُوا إِلَى هَذِهِ الْبُيُوتِ الشَّارِعَةِ فِي الْمَسْجِدِ فَسُدُّوهَا، إِلَّا مَا كَانَ مِنْ بَيْتِ أَبِي بَكْرٍ فَإِنِّي لَا أَعْلَمُ أَحَدًا أَفْضَلَ عِنْدِي يَدًا فِي الصُّخْبَةِ مِنْهُ»

هَذَا وَإِنْ كَانَ مُرْسَلًا فَفِيهِ مَا فِي حَدِيثِ ابْنِ عَبَّاسٍ مِنْ تَارِيخِ هَذِهِ الْخُطْبَةِ، وَأَنَّهَا كَانَتْ بَعْدَ مَا اغْتَسَلَ، لِيَعْتَهْدَ إِلَى النَّاسِ، وَيَتَعَبَّى نَفْسَهُ إِلَيْهِمْ.

Eyyûb b. Beşîr'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hastalanınca: *"Üzerime değişik kuyulardan doldurulmuş yedi kırba su dökün de çıkıp halka hitab edeyim"* buyurdu. Dedliğini yaptıktan sonra çıkarak Mescid'e gidip minberin üzerine oturdu. İlk olarak Allah'a hamd ve senâda bulunduktan sonra, Uhud ashâbını anarak onlar için mağfiret diledi ve dua etti. Sonra şöyle dedi: *"Ey Muhacirler! Siz artıyorsunuz ama Ensâr eski hali ile kalıyor, artmıyorlar. Onlar benim kendilerine sığındığım sırdaşlarımdır. Onların iyilerine ikramda bulunun. Kötülük yapanlarını da bağışlayın."* Sonra: *"Ey insanlar! Allah'ın kullarından bir kul var ki, Allah onu dünya ile kendi katında bulunan şeylerden birini seçmek arasında muhayyer bıraktı"* buyurunca halk arasında sadece Hz. Ebû Bekr bunu anlayıp ağlayarak: *"Seni kurtarmak için canımızı ve çocuklarımızı feda edelim"* deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: *"Sakin ol ey Ebû Bekr! Mescid'in şu kapılarına bakın, bunların tamamını kapatın. Yalnız Ebû Bekr'in evine açılanı olduğu gibi bırakın. Çünkü ben arkadaşlık hususunda kendime göre Ebu Bekr'den daha üstün bir kimse bilmiyorum."*¹

¹ İbn Kesîr, el-Bidâye (5/229).

Hadis mürsel ise, İbn Abbâs'ın hadisinde geçenler burada da geçmektedir. Halka nasihat etmek ve ecelinin geldiğini bildirmek için hutbe vermesi banyo yaptıktan sonra olmuştur.

وَأَخْرَجَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْرَجَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْأَصْهَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَنَمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَرَجِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَاقِدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا فَرْوَةُ بْنُ زَيْدِ بْنِ طُوسٍ، عَنْ عَائِشَةَ بِنْتِ سَعْدٍ، عَنْ أُمِّ ذَرَّةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَتْ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَاصِبًا رَأْسَهُ بِخِرْقَةٍ، فَلَمَّا اسْتَوَى عَلَى الْمِنْبَرِ، فَأَخَذَ النَّاسُ بِالْمِنْبَرِ، [وَأَسْتَكْفُوا]، فَقَالَ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنِّي لَقَائِمٌ عَلَى الْحَوْضِ السَّاعَةِ»، ثُمَّ تَشَهَّدَ، فَلَمَّا قَضَى تَشَهُدَهُ، كَانَ أَوَّلُ مَا تَكَلَّمَ بِهِ أَنْ اسْتَغْفَرَ لِلشُّهَدَاءِ الَّذِينَ قُتِلُوا بِأَحَدٍ، ثُمَّ قَالَ: إِنَّ عَبْدًا مِنْ عِبَادِ اللَّهِ خَيْرَ بَيْنِ الدُّنْيَا، وَبَيْنَ مَا عِنْدَ اللَّهِ، فَاخْتَارَ الْعَبْدُ مَا عِنْدَ اللَّهِ، فَبَكَى أَبُو بَكْرٍ فَعَجَبْنَا لِكَيْفِهِ، فَقَالَ: يَا بِي وَأُمِّي، نَفْدِيكَ يَا بَائِنًا، وَأُمَّهَاتِنَا، وَأَنْفُسِنَا وَأَمْوَالِنَا، فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ هُوَ الْمُخَيَّرُ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ أَعْلَمَنَا بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَجَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: عَلَى رَسْلِكَ .

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hanımı Ümmü Seleme der ki: Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), başına bir bez sararak çıkıp minberin üzerine oturunca insanlar minberin etrafında toplandılar. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *“Canım elinde olana yemin ederim ki; ben şu anda Havz'ın üzerinde durmaktayım”* dedikten sonra teşehhüd getirdi. Teşehhüdünü tamamlayınca söylediği ilk şey, Uhud'da öldürülen şehitler için mağfiret dilemek oldu. Sonra: *“Allah'ın kullarından bir kul var ki, Allah onu dünya ile kendi katında bulunan şeylerden birini seçmek arasında muhayyer bırakınca o kul Allah katındaki şeyi seçti”* buyurunca Ebû Bekr ağlamaya başladı. Biz onun ağlamasını tuhaf karşıladık. Ebû Bekr, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): *“Anam babam sana feda olsun! Seni hayatta bırakmak için babalarımızı, annelerimizi, canlarımızı ve mallarımızı feda edelim”* dedi. Allah tarafından muhayyer bırakılan kişi, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) idi ve Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) en iyi bilen Hz. Ebû Bekr'di. (Ebû Bekr'in ağlaması karşısında) Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *“Sakin ol!”* demeye başladı.¹

¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye* (5/229).

بَاب مَا رُوِيَ فِي خُطْبَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنْ بَذْلِهِ نَفْسَهُ وَمَالَهُ بِحَقِّ إِنْ كَانَ لِأَحَدٍ قَبْلَهُ حَتَّى يَلْقَى اللَّهَ ﷻ، وَلَيْسَتْ لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مَظْلَمَةٌ، وَمَا ذَكَرَ بِهَا لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ

Resûlullah'ın (SALİHU'L-ALEVNI VE SÂLİHU'L-İSM) Hutbesi Üzerinde Hiç Kimsenin Hakkı Olmadan Allah'a Kavuşmak İstemesi ve Ömer b. el-Hattâb Hakkında Söyledikleri

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ الصَّفَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي قُمَاسٍ وَهُوَ مُحَمَّدُ بْنُ عِيْسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ أَبُو عِمْرَانَ الْجَبَلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْنُ بْنُ عِيْسَى الْقُرَارِيُّ، عَنْ الْحَارِثِ ابْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ إِدْرِيسِ اللَّيْثِيِّ، عَنْ الْقَاسِمِ بْنِ بَرْدٍ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قُسَيْطٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ غَطَاءٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ الْفَضْلِ بْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: أَتَانِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَهُوَ يُوعَكُ وَغَمًا شَدِيدًا، قَدْ عَصَبَ رَأْسُهُ فَقَالَ: خُذْ بِيَدِي يَا فَضْلُ. قَالَ: فَأَخَذْتُ بِيَدِهِ، حَتَّى قَعَدَ عَلَى الْمَنْبَرِ، قَمَّ قَالَ: نَادِ فِي النَّاسِ يَا فَضْلُ. فَتَنَادَيْتُ: الصَّلَاةُ جَامِعَةٌ. قَالَ: فَاجْتَمَعُوا، فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خَطِيبًا فَقَالَ: أَمَّا بَعْدُ.. أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّهُ قَدْ دَنَا مِنِّي حُقُوقٌ مِنْ نِسِّ أَنْظُرِكُمْ، وَلَنْ تَرَوْنِي فِي هَذَا الْمَقَامِ فِيكُمْ، وَقَدْ كُنْتُ أَرَى أَنَّ غَيْرَهُ غَيْرُ مُغْنٍ عَنِّي حَتَّى أَقُومَهُ فِيكُمْ، أَلَا فَمَنْ كُنْتُ جَلَدْتُ لَهُ ظَهْرًا فَهَذَا ظَهْرِي فَلْيَسْتَعِذْ، وَمَنْ كُنْتُ أَخَذْتُ لَهُ مَالًا، فَهَذَا مَالِي فَلْيَأْخُذْ مِنْهُ، وَمَنْ كُنْتُ شَتَمْتُ لَهُ عِرْضًا فَهَذَا عِرْضِي فَلْيَسْتَعِذْ، وَلَا يَقُولَنَّ قَائِلٌ: أَخَافُ الشَّحْنََاءَ مِنْ قِبَلِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، أَلَا وَإِنَّ الشَّحْنََاءَ لَيْسَتْ مِنْ شَأْنِي، وَلَا مِنْ خُلُقِي. وَإِنَّ مِنْ أَحَبِّكُمْ إِلَيَّ مَنْ أَخَذَ حَقًّا، إِنْ كَانَ لَهُ عَلَيَّ، وَحَلَّلَنِي، فَلَقِيْتُ اللَّهَ ﷻ وَلَيْسَ لِأَحَدٍ عِنْدِي مَظْلَمَةٌ. قَالَ: فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! لِي عِنْدَكَ ثَلَاثَةٌ دَرَاهِمٍ. فَقَالَ: «أَمَّا أَنَا فَلَا أُكَذِّبُ قَائِلًا. وَلَا مُسْتَخْلِفُهُ عَلَى بَيْعٍ فِيمَ كَانَتْ لَكَ عِنْدِي؟ قَالَ: أَمَّا تَذْكُرُ أَنَّهُ مَرَّ بِكَ سَائِلٌ فَأَمَرْتَنِي، فَأَعْطَيْتُهُ ثَلَاثَةَ دَرَاهِمٍ. قَالَ: أَعْطَيْتُهُ يَا فَضْلُ. قَالَ: فَأَمَرْتُهُ فَجَلَسَ. ثُمَّ عَادَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي مَقَالَتِهِ الْأُولَى، ثُمَّ قَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ مَنْ كَانَ عِنْدَهُ مِنَ الْقُلُولِ شَيْءٌ فَلْيَرُدَّهُ. فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، عِنْدِي ثَلَاثَةُ دَرَاهِمٍ غَلَّتْهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ، قَالَ: وَلِمَ غَلَّتْهَا؟ قَالَ: كُنْتُ إِلَيْهَا مُحْتَاجًا، فَقَالَ: خُذْهَا مِنْهُ يَا فَضْلُ.

ثُمَّ عَادَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي مَقَالَتِهِ الْأُولَى وَقَالَ: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ مَنْ أَحْسَنَ نَفْسِهِ شَيْئًا فَلْيَقِم، أَدْعُوا اللَّهَ- عَزَّ ذِكْرُهُ لَهُ، قَالَ: فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنِّي لَمُنَافِقٌ وَإِنِّي لَكَذُوبٌ، وَلَنُؤُوم. قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ﷺ وَيَحْكُ أَيُّهَا الرَّجُلُ، لَقَدْ سَتَرَكَ اللَّهُ تَعَالَى. لَوْ سَتَرْتَ عَلَى نَفْسِكَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مَهْ يَا بَنِي الْخَطَّابِ! فَضُوحُ الدُّنْيَا أَهْوَنُ مِنْ فَضُوحِ الْآخِرَةِ. اللَّهُمَّ ارْزُقْهُ صِدْقًا وَإِيمَانًا، وَأَذْهَبْ عَنْهُ الدَّوْمَ إِذَا شَاءَ، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عُمَرُ مَعِيَ، وَأَنَا مَعَ عُمَرَ، وَالْحَقُّ بَعْدِي مَعَ عُمَرَ»

Fadl b. Abbâs anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yanıma hastalıktan dolayı acı çekerek ve başını bağlamış bir halde geldi ve: *"Elimden tut ey Fadl"* buyurdu. Ben elinden tuttum ve minbere oturunca: *"Ey Fadl! Kalk ve insanları çağır"* buyurdu. Ben: *"Es-selâtu câmia"* diyerek insanlara seslenince toplandılar. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onlara hitab etmek için kalkıp şöyle buyurdu: *"Ey insanlar! Aranızdan ayrılma zamanım yaklaştı. Bundan sonra beni bu makamda burada göremeyeceksiniz. Ben yapmam gerekeni sizin için yaptım. Ben kimin sırtına kamçı vurmuş isem işte sırtım, gelip vursun. Ben kimin malını almış isem, işte malım gelsin alsın. Ben kimin ırzına sövmüşsem, işte ırzım gelip misilleme yapsın. Hiç kimse: «Peygamber tarafından kınanmaktan korktuğum için misilleme yapmadım» demesin. Bilesiniz ki, kınamak, kötölemek benim şanımdan ve huyumdan değildir. Sizin aranızda en çok sevdiğim kişi, şayet bende varsa gelip hakkını alan ve bana hakkını helal eden ve Allah'ın huzuruna hiç kimsenin haksızlığını benim boynumda bırakmadan çıkmamı sağlayan kimsedir."*

Bir adam kalkıp: *"Senden üç dirhem alacağım vardır"* deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ben söz sahibini hiç yalanlamam ve yemin ettirmem. Ama niçin bende üç dirhem var?"* diye sordu. Adam: *"Hatırlamıyor musun? Hani bir dilenci sana gelmişti ve senin emrinle o adama üç dirhem vermiştim"* cevabını verince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Fadl! Bu adama parasını ver"* buyurdu. Ben adama oturmasını söyleyince oturdu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ilk sözünü tekrar ettikten sonra: *"Ey insanlar! Kimin yanında çalıntı, ganimet malı varsa onu geri versin"* buyurunca bir adam kalkarak: *"Ey Allah'ın Resûlü! Benim yanımda üç dirhem var. Ben bunları Allah yolunda gazada iken ganimet malından aşırımtım"* dedi.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Neden aşırıydın?" diye sorunca ise: "Buna ihtiyacım vardı" cevabını verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Ey Fadl! Bu dirhemleri ondan al" buyurdu.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ilk sözünü tekrar ettikten sonra: "Ey insanlar! Sizden her kim kendi nefsinde bir şeyler hissetmişse kalkıp açıklasın ki, onun için Allah'a dua edeyim" buyurunca, bir adam kalkıp: "Ey Allah'ın Resûlü! Ben münafık, yalancı ve uykucu bir adamım" dedi. Ömer b. el-Hattâb ona: "Yazıklar olsun sana be adam! Eğer sen kendini gizlemiş olsaydın, Allah da senin ayıbını örtmüştü" deyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Yavaş ol ey İbnu'l-Hattâb! Dünyada rezil olmak âhirette olmaktan daha kolaydır. Allahım! Buna doğruluk ve iman nasib et. Eğer dilerse uykuyu da kendisinden gider" dedikten sonra: "Ömer benimledir, ben de Ömer'le beraberim. Benden sonra hak, Ömer'le beraber olacaktır" buyurdu.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي هَمِّهِ بِأَنْ يَكْتُبَ لِأَصْحَابِهِ كِتَابًا حِينَ اشْتَدَّ بِهِ الْوَجَعُ يَوْمَ الْخَمِيسِ،
ثُمَّ بَدَأَ لَهُ اعْتِمَادًا عَلَى مَا وَعَدَهُ اللَّهُ ﷻ مِنْ حِفْظِ دِينِهِ، وَإِظْهَارِ أَمْرِهِ ﷺ

Perşembe Günü Hastalığı Artınca Ashâbına Bir Belge Yazmak İstemesi, Sonra Yüce Allah'ın, Dini Koruyacağına Dair Vaadine Güvenerek Vaz Geçmesi

حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ أُمِّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ زِيَادِ الْبَصْرِيُّ بِمَكَّةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّغَفَرَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي مُسْلِمٍ، قَالَ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ: (ح) : وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ الصَّفَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، قَالَ: سَمِعْتُ سُلَيْمَانَ يَذْكُرُ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ قَالَ: قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: يَوْمَ الْخَمِيسِ.. وَمَا يَوْمَ الْخَمِيسِ ثُمَّ بَكَى حَتَّى بَلَ دَمْعُهُ الْخَصَى. قَالَ: قُلْتُ يَا أَبَا عَبَّاسٍ، وَمَا يَوْمَ الْخَمِيسِ، قَالَ: اشْتَدَّ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَجَعُهُ قَالَ: ائْتُونِي أَكْتُبْ لَكُمْ كِتَابًا لَا تَضِلُّوْا بَعْدَهُ أَبَدًا. قَالَ: فَتَنَازَعُوا- وَلَا يَنْتَبِغِي عِنْدَ نَبِيِّ تَنَازُعٍ - فَقَالُوا مَا شَأْنُهُ؟ أَهَجَرَ، اسْتَفْهِمُوهُ.

¹ İbn Kesîr, el-Bidâye (5/231).

قَالَ: فَذَهَبُوا يُعِيدُونَ عَلَيْهِ. قَالَ: دَعُونِي فَإِلَّذِي أَنَا فِيهِ خَيْرٌ مِمَّا تَدْعُونَنِي إِلَيْهِ. قَالَ: وَأَوْصَاهُمْ عِنْدَ مَوْتِهِ بِثَلَاثٍ فَقَالَ: أَخْرِجُوا الْمُشْرِكِينَ مِنْ جَزِيرَةِ الْعَرَبِ، وَأَجِيزُوا الْوَفْدَ بِنَحْوِ مِمَّا كُنْتُ أَجِيزُهُمْ. قَالَ: وَسَكَتَ عَنِ الثَّالِثَةِ. أَوْ قَالَهَا، فَنَسِيْتُهَا. هَذَا لَفْظُ حَدِيثِ عَلِيِّ بْنِ الْمَدِينِيِّ، وَهُوَ أَتَمُّ زَادَ عَلِيٌّ: قَالَ سُفْيَانُ إِنَّمَا زَعَمُوا أَرَادَ أَنْ يَكْتُبَ فِيهَا اسْتِخْلَافَ أَبِي بَكْرٍ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ قُتَيْبَةَ، وَغَيْرِهِ عَنْ سُفْيَانَ

Saîd b. Cübeyr der ki: İbn Abbâs: "Perşembe günü ki ne gündü!" deyip gözyaşlarıyla çakılları ıslatacak derecede ağladı. Ben: "Perşembe gününden kastın nedir?" diye sorunca ise şöyle dedi: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hastalığı artınca: *"Bana levha ile kalem getirin de size benden sonra yolunuzu asla şaşırtmayacak bir yazı yazayım"* buyurdu. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanında tartışılması uygun olmamasına rağmen sahabe tartıştılar ve: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) ne oldu, yoksa sayıklıyor mu? Gidip anlayın" dediler ve yanına gittiler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Beni kendi halime bırakın. Benim bulunduğum hal, sizin beni çağırdığınız şeyden daha hayırlıdır"* buyurup üç şeyi vasiyet edip şöyle dedi: *"Müşrikleri Arap yarımadasından çıkarın. Gelen heyetlere de benim verdiğim gibi armağanlar verin."* Üçüncüsünü ise söylemedi veya söyledi, ancak ben unuttum.

Hadisin lafzı Ali b. el-Medînî'ye aittir ve diğerinden daha geniştir. Ali rivayetinde şunu ilave etti: Süfyân: "İddia edildiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Hz. Ebû Bekr'i halife tayin etmek için yazı yazacaktı" demiştir.

Buhârî ve Müslim bunu *Sahîh*'te Kuteybe ve başkası kanalıyla Süfyân'dan rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ الصَّنْعَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَدَا، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: لَمَّا حَضَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَفِي الْبَيْتِ رِجَالٌ فِيهِمْ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ،

¹ Buhârî, *megâzi* 83 (4431) ve Müslim, *vasiyet* 5 (20).

فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: هَلُمُّوا أَكْتُبْ لَكُمْ كِتَابًا لَنْ تَضِلُّوا بَعْدَهُ أَبَدًا، فَقَالَ عُمَرُ: أَنْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَدْ غَلَبَ عَلَيْهِ الْوَجَعُ وَعِنْدَكُمْ الْقُرْآنُ، حَسْبُنَا كِتَابُ اللَّهِ، فَاخْتَلَفَ أَهْلُ الْبَيْتِ، وَاخْتَصَمُوا، فَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ: قَرَّبُوا يَكْتُبْ لَكُمْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ مَا قَالَ عُمَرُ. فَلَمَّا أَكْثَرُوا اللَّغْوَ وَالْإِخْتِلَافَ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: قُومُوا. قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: فَكَانَ ابْنُ عَبَّاسٍ يَقُولُ: إِنَّ الرِّزْيَةَ، كُلَّ الرِّزْيَةِ مَا حَالَ بَيْنَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَبَيْنَ أَنْ يَكْتُبَ لَهُمْ ذَلِكَ الْكِتَابَ لِاخْتِلَافِهِمْ، وَلَغَطِهِمْ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ. عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْمَدِينِيِّ، وَغَيْرِهِ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ وَغَيْرِهِ. عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ .

İbn Abbâs der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefat anı geldiğinde evde içlerinde Ömer b. el-Hattâb'ın da bulunduğu birkaç adam daha vardı. Allah Resûlü: *"Bana kağıt kalem getirin de size benden sonra yolunuzu asla şaşırtmayacak bir yazı yazayım"* buyurunca, Ömer: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) acısı arttı. Elinizde Kur'ân vardır ve Allah'ın Kitabı bu konuda bize yeterlidir" dedi. Evdekiler bu konuda ihtilafa düşüp tartışılar ve kimisi: "Kağıt kalem getirin de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sizin için yazacağını yazsın" derken kimisi de Ömer'in dediğini tekrar etti. Bu şekilde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında tartışmaları ve sesleri artınca: *"Kalkıp gidin!"* buyurdu.

Ubeydullah der ki: Bu konu hakkında sonraları İbn Abbâs şöyle derdi: "Yanıdakilerin tartışmaları ve sesleri artınca yollarını şaşırmamaları konusunda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yazdıracağı o şeyden vazgeçmesi bizim için pek büyük bir kayıp olmuştur."

Buhârî bunu *Sahîh*'te Ali b. el-Medînî ve başkasından; Müslim ise Muhammed b. Râfi ve başkası kanalıyla Abdurrezzâk'tan rivayet etmiştir.¹

وَأَمَّا قَصْدَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ﷺ بِمَا قَالَ التَّخْفِيفَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حِينَ رَأَاهُ، قَدْ غَلَبَ عَلَيْهِ الْوَجَعُ، وَلَوْ كَانَ مَا يُرِيدُ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يَكْتُبَ لَهُمْ شَيْئًا مَفْرُوضًا، لَا يَسْتَعْنُونَ عَنْهُ. لَمْ يَتْرَكْهُ بِاخْتِلَافِهِمْ وَلَغَطِهِمْ لِقَوْلِ اللَّهِ ﷻ ﴿بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ﴾ كَمَا لَمْ

¹ Buhârî, *meğâzi* 83 (4432) ve Müslim, *vasiyet* 5 (22).

يَتْرُكُ تَبْلِيغَ غَيْرِهِ بِمُخَالَفَةِ مَنْ خَالَفَهُ، وَمُعَادَاةَ مَنْ عَادَاهُ، وَإِنَّمَا أَرَادَ مَا حَكَى سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ أَهْلِ الْعِلْمِ قَبْلَهُ، أَنَّ يَكْتُبَ اسْتِخْلَافَ أَبِي بَكْرٍ. ثُمَّ تَرَكَ كَتَبَتَهُ اعْتِمَادًا عَلَى مَا عَلِمَ مِنْ تَقْدِيرِ اللَّهِ تَعَالَى، ذَلِكَ كَمَا هَمَّ بِهِ فِي ابْتِدَاءِ مَرَضِهِ حِينَ قَالَ: «وَأَرْسَادُ، ثُمَّ بَدَأَ لَهُ أَنْ لَا يَكْتُبَ، وَقَالَ: يَا أَيُّهَا اللَّهُ وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَّا أَبَا بَكْرٍ، ثُمَّ نَبَّهَ أُمَّتَهُ عَلَى خِلَافَتِهِ، بِاسْتِخْلَافِهِ إِيَّاهُ فِي الصَّلَاةِ حِينَ عَجَزَ عَنْ حُضُورِهَا، وَإِنْ كَانَ الْمُرَادُ بِهِ رَفْعُ الْخِلَافِ فِي الدِّينِ، فَإِنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَلِمَ أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَدْ أَكْمَلَ دِينَهُ بِقَوْلِهِ: «الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ...» وَعَلِمَ أَنَّهُ لَا تَحْدُثُ وَاقِعَةٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، إِلَّا وَفِي كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى وَسُنَّةِ رَسُولِهِ ﷺ بَيَانُهَا نَصًّا أَوْ دَلَالَةً.

Ömer b. el-Hattâb'ın böyle demesinin sebebi, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) acı çektiğini görüp onu rahat bırakmaktı. Eğer Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yazmak istediği şey mutlaka yazılması gereken bir şey olsaydı Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ihtilaf etmelerine ve seslerini yükseltmelerine izin vermez ve yazmak istediği şeyi yazardı. Çünkü Allah: **“Rabbinden sana indirileni tebliğ et...”**¹ buyurmuştur. Âyette geçtiği üzere Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine muhalefet ve düşmanlık edenlerden korkmadan tebliğde bulunmuştur. Süfyân b. Uyeyne'nin ilim ehlinde naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Hz. Ebû Bekr'in halife olmasıyla ilgili bir yazı yazacaktı. Sonra Allah'ın takdirine güvenerek bundan vazgeçti. Daha önce hastalığının başlangıcında: **“Ah başım”** dediği zaman da yazmayı düşünüp sonra vazgeçerek: **“Allah ve müminler Ebû Bekr'den başkasına razı olmazlar”** buyurmuştur. Sonra namaza çıkamayacak duruma gelince Hz. Ebû Bekr'i namaz kıldırarak görevlendirip onun hilafeti konusunda ümmetini uyarmıştır. Eğer bundan kasıt dinde ihtilafı kaldırmaksa, Ömer b. el-Hattâb: **“Bugün, size dininizi tammaladım...”**² buyruğuyla dinini tamamlamış ve kıyamet gününe kadar olacak her şey Allah'ın Kitabında ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) sünnetinde beyan edilmiştir.

¹ Mâide Sur. 67

² Mâide Sur. 3

وَفِي نَصِّ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَلَى جَمِيعِ ذَلِكَ فِي مَرَضِ مَوْتِهِ، مَعَ شِدَّةِ وَعَمَلِهِ، مِمَّا يَشُقُّ عَلَيْهِ، قَرَأَى عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ الْإِقْبَارَ عَلَى مَا سَبَقَ بَيَانُهُ نَصًّا، أَوْ دَلَالَةً، بِمَنْعِهِمَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَلَكِنِّي لَا تَزُولُ فَضِيلَةُ أَهْلِ الْعِلْمِ بِالْإِجْتِهَادِ فِي الْإِسْتِغْنَاءِ، وَالْحَقَّ الْقُرُوعِ بِالْأُصُولِ، بِمَا ذَلَّ الْكِتَابُ وَالسُّنَّةُ عَلَيْهِ. وَفِيمَا سَبَقَ مِنْ قَوْلِهِ ﷺ إِذَا اجْتَهِدَ الْحَاكِمُ فَأَصَابَ، فَلَهُ أَجْرَانِ. وَإِذَا اجْتَهِدَ فَأَخْطَأَ، فَلَهُ أَجْرٌ وَاحِدٌ دَلِيلٌ عَلَى أَنَّهُ وَكَّلَ بَيَانَ بَعْضِ الْأَحْكَامِ إِلَى اجْتَهِادِ الْعُلَمَاءِ، وَأَنَّهُ أُخْرَزَ مَنْ أَصَابَ مِنْهُمْ الْأَجْرَيْنِ الْمُوْعُودَيْنِ، أَحَدُهُمَا بِالْإِجْتِهَادِ، وَالْآخَرُ بِإِصَابَةِ الْعَيْنِ الْمَطْلُوبَةِ بِمَا عَلَيْهَا مِنَ الدَّلَالَةِ فِي الْكِتَابِ أَوْ السُّنَّةِ، وَإِنَّهُ أُخْرَزَ مَنْ اجْتَهِدَ، فَأَخْطَأَ أَجْرًا وَاحِدًا بِاجْتَهِادِهِ، وَرَفَعَ إِثْمَ الْخَطَا عَنْهُ، وَذَلِكَ فِي أَحْكَامِ الشَّرِيعَةِ الَّتِي لَمْ يَأْتِ بَيَانُهَا نَصًّا، وَإِنَّمَا وَرَدَ خَفِيًّا.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) vefatından önceki hastalığı ve şiddetli acı çekmesi sebebiyle Ömer b. el-Hattâb'ın daha önce zikredilen şeyi, Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi ve sellem) acısını hafifletmek için söylemiştir. Bu, ilim ehlinin içtihad ve istinbattaki faziletinin delilidir. Furûun usula ilhakı, Kitab ve sünnetin işaret ettiği ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem): *"Hakim içtihad edip isabet ederse iki sevabı, içtihad edip hata ederse bir sevabı vardır"*¹ sözünden anlaşıldığı üzere Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bazı hükümlerin beyanını âlimlerin içtihadına bırakmıştır. İçtihad edip isabet edene, içtihad ettiği için bir sevap, Kitab ve sünnet ışığında isabet ettiği için de bir sevap vardır. İçtihad edip yanılana ise içtihad ettiği için bir sevap vardır. Yanıldığı için de bir günahı yoktur. Bu durum, hakkında nas bulunmayan şerî hükümlerde geçerlidir.

فَأَمَّا مَسَائِلُ الْأُصُولِ، فَقَدْ وَرَدَ بَيَانُهَا جَلِيًّا، فَلَا عُذْرَ لِمَنْ خَالَفَ بَيَانَهُ لِمَا فِيهِ مِنْ فَضِيلَةِ الْعُلَمَاءِ بِالْإِجْتِهَادِ، وَالْحَقَّ الْقُرُوعِ بِالْأُصُولِ بِالدَّلَالَةِ، مَعَ طَلَبِ التَّخْفِيفِ عَلَى صَاحِبِ الشَّرِيعَةِ، وَفِي تَرْكِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الْإِنْكَارَ عَلَيْهِ فِيمَا قَالَ دَلِيلٌ وَاضِحٌ عَلَى اسْتِصْوَابِهِ رَأْيُهُ، وَبِاللَّهِ التَّوْفِيقُ.

Usulle ilgili meseleler açıkça belirtilmiştir. Hz. Ömer'in, âlimlerin içtihadına kapı açan sözlerini yanlış bulanların hiçbir mazeretleri yoktur.

¹ Buhâri, *i'tisâm bi's-sünne* (21) ve Müslim (15).

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yazacağı konudan vazgeçmesi Hz. Ömer'in görüşünü onayladığının delilidir. Doğruya ulaşmak, Allah'ın sayesinde.

بَابُ مَا جَاءَ فِي أَمْرِهِ، حِينَ اشْتَدَّ بِهِ الْمَرَضُ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ رضي الله عنه أَنْ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ

Hastalığı Şiddetlenince Hz. Ebû Bekr'e Halka Namaz Kıldırmasını Emretmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَدِيبُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سَفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ الْجُعْفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يُونُسُ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ حَمْزَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: لَمَّا اشْتَدَّ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَجَعُهُ قَالَ: مُرُّوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ. فَقَالَتْ عَائِشَةُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ رَقِيقٌ، إِذَا قَامَ مَقَامَكَ، لَمْ يُسْمِعِ النَّاسَ مِنَ الْبُكَاءِ، فَقَالَ: مُرُّوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ، فَعَاوَدَتْهُ مِثْلَ مَقَالَتِهَا. فَقَالَ: أَنْتَنَ صَوِّحِبَاتُ يُوسُفَ، مُرُّوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ.

Hamza b. Abdillâh'ın bildirdiğine göre babası (İbn Ömer) şöyle dedi: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hastalığı ağırlaşınca: *"Ebû Bekr'e söyleyin, halka namaz kıldırın"* buyurdu. Âişe: "Ey Allah'ın Resûlü! Ebû Bekr yufka yürekli. Senin yerine geçince ağlamaktan dolayı sesini halka duyuramaz" karşılığını verince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bir daha: *"Ebû Bekr'e söyleyin de halka namaz kıldırın"* buyurdu. Âişe aynı şeyi tekrar edince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Siz kadınlar, Yûsuf zamanındaki kadınların karakterindesiniz. Ebû Bekr'e söyleyin de halka namaz kıldırın"* buyurdu.

قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: وَأَخْبَرَنِي عُيَيْنَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّهَا قَالَتْ: لَقَدْ عَاوَدْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ذَلِكَ. وَمَا حَمَلَنِي عَلَى مُعَاوَدَتِهِ إِلَّا أَنِّي خَشِيتُ أَنْ يَتَشَاءَمَ النَّاسُ بِأَبِي بَكْرٍ، [وَالَا أَنِّي عَلِمْتُ أَنَّهُ لَنْ يَقُومَ مَقَامَهُ أَحَدٌ إِلَّا تَشَاءَمَ النَّاسُ بِهِ] ، فَأَخْبَيْتُ أَنْ يَغْدِلَ ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ أَبِي بَكْرٍ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ يَحْيَى بْنِ سُلَيْمَانَ .

İbn Şihâb der ki: Ubeydullah b. Abdillâh'ın bildirdiğine göre Hz. Âişe şöyle dedi: "Böyle dememin sebebi, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yerine ilk geçen kişinin Ebû Bekr olması sebebiyle halkın bunu uğursuzluk saymasından

korkmamdı. Çünkü Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yerine geçen kişiyi halk mutlaka uğursuz sayacaktı. Bu sebeple Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Hz. Ebû Bekr'den başkasını görevlendirmesini istedim."

Buhârî bunu *Sahîh*'te Yahyâ b. Süleyman'dan rivayet etmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ مُحَمَّدٍ الْفَقِيه، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ السُّلَمِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: وَأَخْبَرَنِي حَمَزَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عُمَرَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: لَمَّا دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَتَّبِعِي قَالَ: مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ. قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ رَقِيقٌ. إِذَا قَرَأَ الْقُرْآنَ لَا يَمْلِكُ دَمْعُهُ. فَلَوْ أَمَرْتَ غَيْرَ أَبِي بَكْرٍ، قَالَتْ: وَاللَّهِ مَا بِي إِلَّا كَرَاهِيَةٌ أَنْ يَتَشَاءَمَ النَّاسُ بِأَوَّلِ مَنْ يَقُومُ فِي مَقَامِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. قَالَتْ: فَرَأَجَعْتُهُ مَرَّتَيْنِ، أَوْ ثَلَاثًا، فَقَالَ: لِيُصَلِّ بِالنَّاسِ أَبُو بَكْرٍ. فَإِنَّكَ صَوَاحِبُ يُونُسَ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ رَافِعٍ، وَعَبْدِ بْنِ حُمَيْدٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّزَّاقِ

Hiz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) evime girdiği zaman: "*Ebû Bekr'e söyleyin halka namaz kıldırırsın*" buyurunca: "Ey Allah'ın Resûlü! Ebû Bekr yufka yüreklidir. Kur'ân okurken gözyaşına hâkim olamaz, Ebû Bekr'den başkasına (namaz kıldırmasını) emretsen" dedim. Vallahi; böyle dememin sebebi, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yerine ilk geçen kişinin Ebû Bekr olması sebebiyle halkın bunu uğursuzluk saymasından korkmamdı. İki veya üç defa aynı şeyi tekrar etmem üzerine Hiz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "*Siz kadınlar, Yûsuf zamanındaki kadınların karakterindesiniz*" buyurdu.

Müslim bunu *Sahîh*'te Muhammed b. Râfi ve Abd b. Humeyd kanalıyla Abdurrezzâk'tan rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ الْجُعْفِيُّ، عَنْ زَائِدَةَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنْ عُمَيْرٍ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى، قَالَ: مَرِضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ. فَقَالَتْ عَائِشَةُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ رَقِيقٌ. مَتَى يَقُومُ مَقَامَكَ لَا يَسْتَطِيعُ يُصَلِّي بِالنَّاسِ. قَالَ: فَقَالَ:

¹ Müslim, *salât* 21 (94).

مُرُوا أَبَا بَكْرٍ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ، فَإِنَّكُمْ صَوَاحِبَاتُ يُوسُفَ . قَالَ: فَصَلَّى أَبُو بَكْرٍ فِي حَيَاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ نَصْرِ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ، كِلَاهُمَا عَنْ حُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ الْجُعْفِيِّ

Ebû Mûsa der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hastalığı ağırlaşınca: *"Ebû Bekr'e, halka namaz kıldırmasını söyleyin"* buyurdu. Hz. Âişe: "Ey Allah'ın Resûlü! Ebû Bekr yufka yüreklidir. Senin yerine geçince (ağlamaktan) halka namaz kıldırılmaz" karşılığını verince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ebû Bekr'e söyleyin de halka namaz kıldırınsın. Siz kadınlar, Yûsuf zamanındaki kadınların karakterindesiniz"* buyurdu. Bunun üzerine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdiği kişi gidip Ebû Bekr'e bu emri iletince, Ebû Bekr Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hayattayken halka namaz kıldırdı.

Buhârî bunu *Sahîh*'te İshâk b. Nasr'dan; Müslim ise Ebû Bekr b. Ebî Şeybe'den, ikisi de Hüseyin b. Ali el-Cu'fî'den rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدٍ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي مَرَضِهِ: مُرُوا أَبَا بَكْرٍ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ، لَمْ يَفْهَمْ النَّاسُ قُرْآنَهُ مِنَ الْبُكَاءِ. فَمُرْ عُمَرَ فَلْيُصَلِّ. فَقَالَ: مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ. فَقُلْتُ لِحَفْصَةَ: قُولِي لَهُ، إِنَّ أَبَا بَكْرٍ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يَفْهَمْ النَّاسُ قُرْآنَهُ مِنَ الْبُكَاءِ، فَمُرْ عُمَرَ فَلْيُصَلِّ. فَقَالَتْ لَهُ ذَلِكَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: اسْكُتْنِ لَعَمْرِي إِنَّكُمْ صَوَاحِبَاتُ يُوسُفَ. فَقَالَتْ لِي حَفْصَةُ: لَعَمْرِي مَا كُنْتُ لِأُصِيبَ مِنْكَ خَيْرًا، فَصَلَّى أَبُو بَكْرٍ بِالنَّاسِ.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ مَالِكٍ، عَنْ هِشَامِ

Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hastalandığı zaman bana: *"Ebû Bekr'e, halka namaz kıldırmasını söyleyin"* buyurdu. Ben: "Ey Allah'ın Resûlü! Ebû Bekr senin yerine geçince ağlamaktan dolayı halk onun kiraatini

¹ Buhârî, ezan 46 (678) ve Müslim, salât (101).

işitmez. Ömer'e namaz kıldırmasını emret" karşılığını verince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yine: "Ebû Bekr'e, halka namaz kıldırmasını söyleyin" buyurdu. Bunun üzerine Hafsa'ya şöyle dedim: "Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem): «Ebû Bekr senin yerine geçince ağlamaktan dolayı halk onun kıraatını işitmez. Ömer'e namaz kıldırmasını emret» de." Hafsa, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) böyle deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Susun! Ömrüme yemin olsun ki; siz kadınlar, Yûsuf zamanındaki kadınların karakterindesiniz" buyurdu. Hafsa bana: "Ömrüme yemin olsun ki; senden bir hayır göreceğim değilim" dedi. Namazı da Ebû Bekr kıldırdı.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Mâlik kanalıyla Hişâm'dan rivayet etmiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي آخِرِ صَلَاةٍ صَلَّاهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالنَّاسِ، مِنْ أَوَّلِهَا إِلَى آخِرِهَا،
وَأَوَّلِ صَلَاةٍ أَمَرَ أَبَا بَكْرٍ الصَّدِيقُ أَنْ يُصَلِّيَهَا بِالنَّاسِ، وَالصَّلَاةُ الَّتِي حَضَرَهَا حِينَ
وَجَدَ مِنْ نَفْسِهِ خِفَةً وَصَلَاةٍ أَبِي بَكْرٍ بِهِمْ فِيمَا بَيْنَهُمَا أَيَّامًا

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) Halka Kıldırdığı Son Namaz, Ebû Bekr'e Kıldırmasını Emrettiği İlk Namaz ve Kendisinde Hafiflik Hissedince Ebû Bekr'in Arkasında Kıldığı Namaz

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو الْقَاسِمِ الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ حُبَيْبٍ مِنْ أَصْلِهِ قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الصَّفَّارُ إِثْلَاءً، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ شَرِيكٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُكَيْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ عُقَيْلِ بْنِ خَالِدٍ، عَنْ بَنِي شِهَابٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ أُمِّ الْفَضْلِ بِنْتِ الْحَارِثِ أَنَّهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقْرَأُ فِي الْمَغْرَبِ (وَالْمُرْسَلَاتِ عُزْفًا) .. مَا صَلَّيْنَا لَهَا بَعْدَهَا، حَتَّى قَبِضَهُ اللَّهُ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ ابْنِ بُكَيْرٍ.

Ümmü'l-Fadl binti'l-Hâris der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) akşam namazında, Mürselât Sûresini okuduğunu işittim. Bu namazdan sonra vefat edene kadar bize namaz kıldırmadı."

Buhârî bunu *Sahîh*'te İbn Bukeyr'den rivayet etmiştir.¹

¹ Buhârî, meğâzi 83 (4429).

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَاسِمِ مُحَمَّدُ بْنُ يَنْغُوتٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ بُهْلُولٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدَةُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنِ الرَّهْرِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُنْتَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ أُمِّهِ أُمِّ الْفَضْلِ قَالَتْ: خَرَجَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ عَاصِبٌ رَأْسُهُ فِي مَرَضِهِ، فَصَلَّى بِنَا الْمَغْرِبَ، فَقَرَأَ فِي الْمُرْسَلَاتِ عُرْفَاهُ، فَمَا صَلَّى بَعْدَهَا حَتَّى لَقِيَ اللَّهَ .

قُلْتُ: وَإِنَّمَا أَرَادَتْ- وَاللَّهُ أَعْلَمُ- بِالنَّاسِ مَبْتَدَأُ بِهَا. فَإِنَّمَا تُوفِّي ﷺ نَهَارًا.

Ümmü'l-Fadl der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hastalığında başını sarmış bir şekilde yanımıza çıktı ve Mürselât Sûresini okuyarak akşam namazını kıldırdı. Bundan sonra vefat edene kadar namaz kılmadı."¹

Derim ki: Ümmü'l-Fadl bu sözyle Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) halka namaz kıldırmadığını kasdetmiştir. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) gündüz vefat etmiştir.

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ الصَّفَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَائِدَةُ بْنُ قُدَّامَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ أَبِي عَائِشَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ، فَقُلْتُ: أَلَا تُحَدِّثُنِي عَنْ مَرَضِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَتْ: بَلَى! ثَقُلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: أَصَلَّى النَّاسُ؟ فَقُلْنَا: لَا، هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ. فَقَالَ: ضَعُوا لِي مَاءً فِي الْمِخْضَبِ، قَالَتْ: فَفَعَلْنَا، فَاغْتَسَلَ ثُمَّ ذَهَبَ لِيَنْوُءَ فَأُغْمِيَ عَلَيْهِ، ثُمَّ أَفَاقَ فَقَالَ: أَصَلَّى النَّاسُ؟ فَقُلْنَا: لَا. هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَقَالَ: ضَعُوا لِي مَاءً فِي الْمِخْضَبِ، قَالَتْ: فَفَعَلْنَا، ثُمَّ ذَهَبَ لِيَنْوُءَ، فَأُغْمِيَ عَلَيْهِ، ثُمَّ أَفَاقَ، فَقَالَ: أَصَلَّى النَّاسُ؟ فَقُلْنَا: لَا. هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ. فَقَالَ: ضَعُوا لِي مَاءً فِي الْمِخْضَبِ. قَالَتْ: فَفَعَلْنَا، فَاغْتَسَلَ، ثُمَّ ذَهَبَ لِيَنْوُءَ فَأُغْمِيَ عَلَيْهِ، ثُمَّ أَفَاقَ، فَقَالَ: أَصَلَّى النَّاسُ؟ فَقُلْنَا: لَا. وَهُمْ يَنْتَظِرُونَكَ، وَالنَّاسُ عُكُوفٌ فِي الْمَسْجِدِ يَنْتَظِرُونَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَلَاةَ الْعِشَاءِ. قَالَتْ: فَأَرْسَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى أَبِي بَكْرٍ يُصَلِّي بِالنَّاسِ، قَالَتْ: فَأَتَاهُ الرَّسُولُ. فَقَالَ: إِنَّ

¹ Müslim, salât 35 (173).

رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَأْمُرُكَ أَنْ تُصَلِّيَ بِالنَّاسِ. فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ، وَكَانَ رَجُلًا رَقِيقًا، يَا عُمَرُ صَلِّ بِالنَّاسِ: فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: أَنْتَ أَحَقُّ بِذَلِكَ مِنِّي. قَالَتْ: فَصَلَّى بِهِمْ أَبُو بَكْرٍ تِلْكَ الْأَيَّامَ.

ثُمَّ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَجَدَ مِنْ نَفْسِهِ خِفَةً، فَخَرَجَ بَيْنَ رَجُلَيْنِ أَحَدُهُمَا الْعَبَّاسُ، لِصَلَاةِ الظُّهْرِ، وَأَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي بِالنَّاسِ. قَالَتْ: فَلَمَّا رَأَاهُ أَبُو بَكْرٍ ذَهَبَ لِيَتَأَخَّرَ، فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ لَا يَتَأَخَّرَ. وَقَالَ لَهُمَا: أَجْلِسَايَ إِلَى جَنْبِهِ، فَأَجْلَسَاهُ إِلَى جَنْبِ أَبِي بَكْرٍ، قَالَتْ: فَجَعَلَ أَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي وَهُوَ قَائِمٌ بِصَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَالنَّاسُ يُصَلُّونَ بِصَلَاةِ أَبِي بَكْرٍ وَالنَّبِيِّ ﷺ قَاعِدًا.

قَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ: فَدَخَلْتُ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ، فَقُلْتُ: أَلَا أَعْرِضُ عَلَيْكَ مَا حَدَّثْتَنِي غَائِشَةُ عَنْ مَرَضِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؟ قَالَ: هَاتِي. فَعَرَضْتُ عَلَيْهِ حَدِيثَهُمَا. فَمَا أَنْكَرَ مِنْهُ شَيْئًا، غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ: سَمِعْتُ لَكَ الرَّجُلَ الْآخَرَ الَّذِي كَانَ مَعَ الْعَبَّاسِ؟ قَالَ: قُلْتُ: لَا. قَالَ: هُوَ عَلِيٌّ ؓ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، وَمُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَحْمَدَ بْنِ يُونُسَ .

Ubeydullah b. Abdillâh der ki: Âişe'nin yanına girdim ve: "Bana Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hastalık dönemini anlatır mısın?" diye sordum. Âişe: "Olur" deyip şöyle devam etti: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hastalığı ilerleyince: "*Cemaat namazı kıldı mı?*" diye sordu. "Ey Allah'ın Resûlü! Hayır, seni bekliyorlar" dedik. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): "*O zaman leğende bana su koyun*" buyurdu. Dediğini yapıp leğende su getirdik. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) yıkandıktan sonra ayağa kalkmak istedi, fakat düşüp baygınlık geçirdi. Kendine geldiğinde yine: "*Cemaat namazı kıldı mı?*" diye sordu. "Ey Allah'ın Resûlü! Hayır, seni bekliyorlar" dedik. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): "*O zaman leğende bana su koyun*" buyurdu. Yine dediği gibi yapıp leğende su getirdik. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yıkandıktan sonra ayağa kalkmak istedi, fakat yine düşüp baygınlık geçirdi.

Kendine geldiğinde: "*Cemaat namazı kıldı mı?*" diye sordu. "Ey Allah'ın Resûlü! Hayır, seni bekliyorlar" dedik. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "*O zaman leğende bana su koyun*" buyurdu. Yine dediği gibi yapıp leğende su getirdik. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yıkandıktan sonra ayağa kalkmak istedi, fakat yine düşüp baygınlık geçirdi.

Kendine geldiğinde, “Cemaat namazı kıldı mı?” diye sordu. “Ey Allah’ın Resûlü! Hayır, seni bekliyorlar” dedik. İnsanlar da Mescid’de Resûlullah’ın (ﷺ) çıkıp yatsı namazını kıldırmasını bekliyorlardı. Sonrasında Hz. Peygamber (ﷺ), Ebû Bekr’e cemaate namaz kıldırması için haber gönderdi. Ebû Bekr yufka yürekli birisiydi. Bu nedenle: “Ey Ömer! İnsanlara namazı sen kıldır” dedi. Ömer: “Sen buna daha fazla layıksın” karşılığını verdi. İşte o günlerde cemaate namazı Ebû Bekr kıldırdı.

Hz. Peygamber (ﷺ) kendini biraz iyi hissedince biri Abbâs olmak üzere iki kişinin kolları arasında öğle namazına çıktı. Ebû Bekr geldiğini görünce geri çekilmek istedi, ancak Allah Resûlü (ﷺ) işaret ederek yerinde kalmasını istedi. Onu tutanlara: “Beni onun yanında oturtun” buyurunca onu Ebû Bekr’in yanında oturtular. Ebû Bekr ayakta, Resûlullah’ın (ﷺ) namazına uymuş, halk ta Ebû Bekr’in namazına uymuş olarak namaz kılıyorlar, Resûlullah (ﷺ) ise oturuyordu.

Ubeydullah der ki: Daha sonra İbn Abbâs’ın yanına girdim ve: “Âişe’nin, Resûlullah’ın (ﷺ) hastalığı döneminde bana anlattığı şeyi sana anlatayım mı?” dedim. İbn Abbâs: “Anlat” deyince Âişe’nin bana dediklerinin aynısını ona aktardım. İbn Abbâs bana anlatılan olayın hiçbir tarafına karşı çıkmadı. Sadece: “Abbâs’ın yanında duran diğer adamın adını sana söyledi mi?” diye sordu. Ben: “Hayır!” karşılığını verdiğimde, İbn Abbâs: “O kişi Ali’ydi” dedi.

Buhârî bunu *Sahîh*’te Ahmed b. Yûnus’tan rivayet etmiştir.¹

وَفِي هَذِهِ الرَّوَايَةِ الصَّحِيحَةِ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ تَقَدَّمَ فِي تِلْكَ الصَّلَاةِ، وَعَلَّقَ أَبُو بَكْرٍ ﷺ صَلَاتَهُ بِصَلَاتِهِ. وَكَذَلِكَ رَوَاهُ الْأَسْوَدُ بْنُ يَزِيدَ، وَابْنُ أُخْتِهَا غُرُورَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ، وَكَذَلِكَ رَوَاهُ الْأَرْقَمُ بْنُ شَرْحَبِيلَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ.

Sahîh olan bu rivayete göre Resûlullah (ﷺ) ileri geçmiş, Hz. Ebû Bekr de ona uyararak namazı kılmıştır. Esved b. Yezîd ve (Âişe’nin) kız kardeşinin oğlu Urve b. ez-Zübeyr de hadisi bu şekilde nakletmiştir. Erkam b. Şurahbîl ise bunu Abdullah b. Abbâs’tan bu şekilde aktarmıştır.

¹ Buhârî, *hıbe* (14) ve Müslim, *salât* 21 (91)

وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْعَلَوِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو حَامِدٍ بْنُ الشَّرْقِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَبَابَةُ بْنُ سَوَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ نَعِيمِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، عَنْ مَسْرُوقٍ، عَنْ عَائِشَةَ: قَالَتْ: صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ خَلْفَ أَبِي بَكْرٍ قَاعِدًا، وَكَذَلِكَ رَوَى عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ فِي إِحْدَى الرَّوَايَتَيْنِ عَنِ الْأَعْمَشِ.

Başka bir kanalla Mesrûk'tan, o da Hz. Âişe'den şu şekilde aktarılmıştır: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından önceki hastalığında Hz. Ebû Bekr'in ardında oturarak namaz kılmıştır." A'meş'ten olan rivayetlerden birinde ise Esved kanalıyla Hz. Âişe'den nakledilmiştir.↓

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بَغْدَادِي، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ بْنُ دُرُسْتَوَيْهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَنْعُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سُلَيْمَانَ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَسْوَدِ، عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى خَلْفَ أَبِي بَكْرٍ وَكَذَلِكَ رَوَى حُمَيْدٌ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ وَيُونُسَ عَنِ الْحَسَنِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مَرْسَلًا.

Hiz. Âişe'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) (hastalığında) Hz. Ebû Bekr'in ardında namaz kılmıştır. Humeyd, Enes b. Mâlik'ten, Yûnus ise mürsel olarak Hasan'dan, her ikisi de Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bu şekilde nakletmiştir.↓

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَقْرِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ يَنْعُوبَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، قَالَ: حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يُونُسُ، عَنِ الْحَسَنِ، قَالَ: وَأَخْبَرَنَا حُمَيْدٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَرَجَ، وَأَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي بِالنَّاسِ، فَجَلَسَ إِلَى جَنْبِهِ وَهُوَ فِي بُرْدَةٍ قَدْ خَالَفَ بَيْنَ طَرَفَيْهَا، فَصَلَّى بِصَلَاتِهِ.

Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Hz. Ebû Bekr halka namaz kıldırırken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir bürdenin (vücudu tamamen saran giysinin) iki ucunu omuzlarında birbirine bağlayıp çıkarak yanında oturdu ve ona uyararak namaz kıldı.

وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثَيْدُ بْنُ شَرِبِكٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مَرْزُومٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا حُمَيْدٌ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسًا يَقُولُ: آخِرُ صَلَاةٍ صَلَّىهَا النَّبِيُّ ﷺ مَعَ الْقَوْمِ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ مُلْتَحِفًا بِهِ خَلْفَ أَبِي بَكْرٍ.

كَذَا قَالَهُ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِي كَثِيرٍ. وَرَوَاهُ سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ عَنْ حُمَيْدٍ عَنْ ثَابِتِ
الْبُنَانِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، وَكَذَلِكَ قَالَهُ يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ عَنْ حُمَيْدٍ.

Enes dedi ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) halkla kıldığı son namaz bir giysiye bürünerek, Ebû Bekr'in ardında kıldığı namazdır."

Muhammed b. Câfer b. Ebî Kesîr hadisi bu şekilde nakletmiştir. Süleyman b. Bilâl bunu "Humejd —Sâbit el-Bünânî —Enes b. Mâlik" kanalıyla nakletmiştir. Yahyâ b. Eyyub ise bunu Humejd'den bu şekilde aktarmıştır. ↓

أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا
مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أَبِي مَرْثَمَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ قَالَ: حَدَّثَنَا حُمَيْدُ الطَّوِيلُ
عَنْ ثَابِتِ الْبُنَانِيِّ، حَدَّثَهُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَلَّى خَلْفَ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ فِي
ثَوْبٍ وَاحِدٍ بَرْدٍ مُخَالِفًا بَيْنَ طَرَفَيْهِ. فَلَمَّا أَرَادَ أَنْ يَقُومَ، قَالَ: ادْعُ لِي أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ، فَجَاءَ
فَأَسْنَدَ ظَهْرَهُ إِلَى نَحْرِهِ. فَكَانَتْ آخِرَ صَلَاةٍ صَلَّاهَا. وَفِي هَذَا دَلَالَةٌ عَلَى أَنَّ هَذِهِ الصَّلَاةَ
الَّتِي صَلَّاهَا خَلْفَ أَبِي بَكْرٍ كَانَتْ صَلَاةَ الصُّبْحِ. فَإِنَّهَا آخِرُ صَلَاةٍ صَلَّاهَا، وَهِيَ الَّتِي دَعَا
أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ جِئْنِ فَرَّغَ مِنْهَا، فَأَوْصَاهُ فِي مَسِيرِهِ بِمَا ذَكَرَهُ أَهْلُ الْمَغَازِي.

Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) tek parçalık giysi içinde iki ucunu omuzlarında birbirine bağlamış bir şekilde Ebû Bekr'in arkasında namaz kıldı. Kalkmak istediği zaman ise: "Usâme b. Zeyd'i çağır" buyurdu. Usâme gelince ise sırtını onun göğsüne dayadı. Bu, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kıldığı son namazdı. Bu rivayet Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Ebû Bekr'in arkasında kıldığı bu sabah namazının, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kıldığı son namaz olduğuna delâlet eder. Meğâzi âlimlerinin naklettiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu namazı bitirince Usâme b. Zeyd'i çağırmış ve ona vasiyette bulunmuştu.

قُلْتُ: فَالَّذِي تَدُلُّ عَلَيْهِ هَذِهِ الرَّوَايَاتُ مَعَ مَا تَقَدَّمَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى خَلْفَهُ فِي تِلْكَ
الْأَيَّامِ الَّتِي كَانَ يُصَلِّي بِالنَّاسِ مَرَّةً. وَصَلَّى أَبُو بَكْرٍ خَلْفَهُ مَرَّةً.

وَعَلَى هَذَا حَمَلَهُمَا الشَّافِعِيُّ (رَحِمَهُ اللَّهُ) فِي مَغَازِي مُوسَى بْنِ عَقْبَةَ، وَغَيْرِهِ، بَيَانُ
الصَّلَاةِ الَّتِي صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَعْضُهَا خَلْفَ أَبِي بَكْرٍ، وَهِيَ صَلَاةُ الصُّبْحِ مِنْ يَوْمِ
الْإِثْنَيْنِ.

وَفِيمَا رَوَيْنَا عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ عَائِشَةَ، وَابْنِ عَبَّاسٍ بَيَانُ الصَّلَاةِ الَّتِي صَلَّاهَا أَبُو بَكْرٍ خَلْفَهُ بَعْدَ مَا افْتَتَحَهَا بِالنَّاسِ. وَهِيَ صَلَاةُ الظُّهْرِ مِنْ يَوْمِ السَّبْتِ، أَوْ الْأَحَدِ، فَلَا يَتَنَافَيَانِ.

Derim ki: Bu ve daha önceki rivayetler, Hz. Ebû Bekr'in halka namaz kıldırıldığı günlerde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) onun arkasında bir defa namaz kıldığına delalet etmektedir. Hz. Ebû Bekr ise (halka namaz kıldırırken kendisi) Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) uyararak namaz kılmıştır. Mûsa b. Ukbe'nin Megâzî'sinde ve başkasının da belirttiği üzere Şâfiî, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Ebû Bekr'in ardında kıldığı namazın, pazartesi günü kıldığı sabah namazı olduğunu söylemiştir.

Ubeydullah kanalıyla, Hz. Âişe ile İbn Abbâs'tan naklettiğimiz hadiste Ebû Bekr'in, halka namaz kıldirmaya başladıktan sonra Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) uyararak kıldığı namaz, cumartesi veya pazar günü ve öğle namazı olduğunun zikredilmesi, bu rivayetle çelişmemektedir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَقْرِيرِ النَّبِيِّ ﷺ أَبَا بَكْرٍ عَلَى آخِرِ صَلَاةٍ صَلَّاهَا بِالنَّاسِ فِي حَيَاتِهِ وَإِشَارَتِهِ إِلَيْهِمْ بِإِتْمَامِهَا خَلْفَهُ. وَارْتِضَائِهِ صَنِيعَهُمْ، وَذَلِكَ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ مِنْ يَوْمِ الْاِثْنَيْنِ، وَهُوَ الْيَوْمُ الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ، وَقَوْلٍ مِنْ زَعَمَ أَنَّهُ خَرَجَ، فَصَلَّى مِنْهَا رَكْعَةً خَلْفَ أَبِي بَكْرٍ بَعْدَ مَا أَمَرَهُ بِالتَّقَدُّمِ ثُمَّ صَلَّى لِنَفْسِهِ أُخْرَى

Hz. Peygamber'in (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) Hayatta İken Ebû Bekr'in Halka Namaz Kıldırmasını Onaylaması, Namazı Tamamlamaları İçin Sahabeye İşaret Etmesi, Yaptıklarından Memnun Olması —ki Bu, Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) Vefat Ettiği Gün Olan Pazartesi Günü Sabah Namazında Gerçekleşmiştir.— Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) Yanlarına Çıkıp Ebû Bekr'in Ardında Bir Rekat Kıldığını ve Sonra Bir Rekat Daha Kılıp Namazı Tamamladığını İddia Edenler

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، قَالَ: أَخْبَرَنِي شُعَيْبُ بْنُ الرَّهْرِيِّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ

الْأَنْصَارِيُّ، وَكَانَ تَبَعَ النَّبِيِّ ﷺ عَشْرَ سِنِينَ، وَخَدَمَهُ وَصَحَبَهُ، أَنَّ أَبَا بَكْرٍ الصَّدِيقَ كَانَ يُصَلِّي لَهُمْ فِي وَجَعِ النَّبِيِّ ﷺ الَّذِي تُوفِّي فِيهِ، حَتَّى إِذَا كَانَ يَوْمُ الْإِثْنَيْنِ - وَهُمْ صُفُوفٌ فِي الصَّلَاةِ - كَشَفَ النَّبِيُّ ﷺ سِتْرَ الْحُجْرَةِ، يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ وَهُوَ قَائِمٌ كَانَ وَجْهُهُ وَرَقَةً مُصْحَفٍ، ثُمَّ تَبَسَّمَ يَضْحَكُ، قَالَ: فَهَمْنَا أَنْ نَفْتَنَ وَنَحْنُ فِي الصَّلَاةِ مِنْ فَرَحِ بَرُؤِيَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَنَكْصَ أَبُو بَكْرٍ عَلَى عَقِبَيْهِ لِيَصِلَ الصَّفَّ، وَظَنَّ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَارَجَ إِلَى الصَّلَاةِ، قَالَ: فَأَشَارَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِيَدِهِ أَنْ أَتِمُّوا صَلَاتَكُمْ، ثُمَّ دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ وَأَرْخَى السِّتْرَ، فَتُوفِّيَ مِنْ يَوْمِهِ ذَلِكَ.

لَفْظُ حَدِيثِ الْقَطَّانِ، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي الْيَمَانِ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ، وَمَعْمَرٍ، وَابْنِ عُيَيْنَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber on yıl yaşayıp ona hizmet ederek sohbetinde bulunan Enes b. Mâlik bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından önceki hastalığında Hz. Ebû Bekr sahabeye namaz kıldırıyordu. Pazartesi günü namaza durmak için saf tutmuşken Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) odanın perdesini kaldırıp cemaati seyretmeye başladı. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzü, mushaf yaprağı gibi parlaktı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) tebessüm ederek gülünce, sevinçten neredeyse namazı bozacaktık. (Onu gören) Ebû Bekr, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) namaz için çıktığını zannedip geri çekilmek isteyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) namazı tamamlamamız için işaret etti, sonra içeri girip perdeyi kapattı. O gün de vefat etti.

Hadisin lafzı Kattân'a aittir. Buhârî bunu *Sahîh*'te Ebu'l-Yemân'dan, Müslim de Sâlih b. Keysân, Ma'mer ve İbn Uyeyne'den, hehsi de Zührî'den rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ بْنِ يُوسُفَ الْخَافِضُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: لَمْ يَخْرُجْ إِلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثَلَاثًا فَأَقِيمَتِ الصَّلَاةُ. فَذَهَبَ أَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي بِالنَّاسِ فَرَفَعَ النَّبِيُّ ﷺ الْحِجَابَ. فَمَا رَأَيْنَا مَنْظَرًا أَعْجَبَ إِلَيْنَا مِنْهُ، حِينَ وَضَحَ لَنَا

¹ Buhârî, *ezân* 45 (680), Müslim, *salât* 4 (21).

وَجَهُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَيَوْمِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى أَبِي بَكْرٍ أَنْ يَتَقَدَّمَ. فَأَرْخَى نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ الْحِجَابَ. فَلَمْ يُوصَلْ إِلَيْهِ حَتَّى مَاتَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ، مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الصَّمَدِ بْنِ عَبْدِ الْوَارِثِ، عَنْ أَبِيهِ .

فَهَذَانِ عَدْلَانِ شَهِدَا بِذَلِكَ عَلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، وَقَدْ رَوَى عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ ابْنُ عَمِّ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَا يُؤَكِّدُ رِوَايَةَ أَنَسٍ، وَيَشْهَدُ لَهَا بِالصَّحَّةِ.

Enes b. Mâlik der ki: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) üç gün boyunca yanımıza çıkmadı. Kâmet getirilip Ebû Bekr namaz kıldırması için öne geçince, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) odanın perdesini kaldırdı. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzü bize görününce onun yüzü kadar hayret verici bir manzara görmedik. Yüzü çok hoşumuza gitti. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Ebû Bekr'in mihraba geçmesi için işaret etti. Kendisi de perdeyi tekrar indirdi. Vefat edinceye kadar artık yanına gidilemedi.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Ebû Ma'mer'den; Müslim ise Abdussamed b. Abdulvâris kanalıyla babasından rivayet etmiştir.¹

Bu iki hadis te Enes b. Mâlik'in önceki rivayetlerine şahitlik etmektedir. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) amcasının oğlu Abdullah b. Abbâs, Enes'in bu rivayetini destekleyen ve hadisin sahih olduğuna şahitlik eden bir rivayette bulunmuştur.↓

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ الصَّفَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ شَلَيْطَانَ بْنِ سُحَيْمٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَعْتَدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَشَفَ السَّتَارَةَ وَالنَّاسُ صُفُوفٌ خَلْفَ أَبِي بَكْرٍ فَقَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّهُ لَمْ يَبْقَ مِنْ مَبَشِّرَاتِ النَّبُوءَةِ إِلَّا الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ، يَرَاهَا الْمُسْلِمُ أَوْ تَرَى لَهُ، أَلَا وَإِنِّي نَهَيْتُ أَنْ أَقْرَأَ رَاكِعًا أَوْ سَاجِدًا. فَأَمَّا الرُّكُوعُ فَعَظُمُوا فِيهِ الرَّبُّ، وَأَمَّا السُّجُودُ فَاجْتَهِدُوا فِي الدُّعَاءِ. فَقَمِنَ أَنْ يُسْتَجَابَ لَكُمْ.

¹ Buhârî, *ezân* (46) ve Müslim, *salât* 21 (100).

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ مَنْصُورٍ، وَغَيْرِهِ، عَنْ سُفْيَانَ

İbn Abbâs'ın bildirdiğine göre halk Ebû Bekr'in ardında saf tutmuşken Resûlullah (ﷺ) perdeyi kaldırdı ve şöyle buyurdu: *"Ey insanlar! Müslümanın göreceği veya ona gösterilecek salih rüya dışında nübüvvetin müjdecilerinden hiçbir şey kalmadı. Bilin ki, rükû ve secdede Kur'ân okumam yasaklanmıştır. Rükûda Rabbi ta'zîm edin, secdede ise dua etmeye çalışın. Zira secde halinde duanıza icabet edilmesi umulur."*

Müslim bunu *Sahîh*'te Saîd b. Mansur ve başkası kanalıyla Süfyân'dan rivayet etmiştir.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْخَسَنِ، عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقَرِّيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَيْبَانُ بْنُ شَحِيمٍ، مَوْلَى الْقَعَّاسِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَعْبُدٍ بْنِ عَبَّاسٍ، بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: كَشَفَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ السَّيْرَ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَعْصُوبٌ فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ. فَقَالَ: اللَّهُمَّ هَلْ بَلَغْتُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ أَنَّهُ لَمْ يَبْقَ مِنْ مُبَشِّرَاتِ النَّبُوَّةِ إِلَّا الرُّؤْيَا، يَرَاهَا الْعَبْدُ الصَّالِحُ أَوْ تَرَى لَهُ، أَلَا وَإِنِّي قَدْ نَهَيْتُ عَنِ الْقِرَاءَةِ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ. فَإِذَا رَكَعْتُمْ فَعِظَّمُوا اللَّهَ، وَإِذَا سَجَدْتُمْ فَاجْتَهِدُوا فِي الدُّعَاءِ. فَإِنَّهُ قِيمٌ أَنْ يُسْتَجَابَ لَكُمْ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ أَيُّوبَ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ جَعْفَرٍ

İbn Abbâs der ki: Resûlullah (ﷺ) vefatından önceki hastalığında perdeyi kaldırıp üç defa şöyle dedi: *"Allahım! Tebliğ ettim mi? Salih kulun göreceği veya ona gösterilecek salih rüya dışında nübüvvetin müjdecilerinden geriye hiçbir şey kalmadı. Bilin ki, rükû ve secdede Kur'ân okumam yasaklanmıştır. Rükûda Rabbi ta'zîm edin, secdede ise dua etmeye çalışın. Zira secde halinde duanıza icabet edilmesi umulur."*

Müslim bunu *Sahîh*'te Yahyâ b. Eyyûb kanalıyla İsmâil b. Câfer'den rivayet etmiştir.²

¹ Müslim, *salât* 41 (207) ve Ahmed (1/155).

² Müslim, *salât* 41 (207).

الَّذِي يَذُلُّ عَلَيْهِ حَدِيثُ أُمِّ الْفَضْلِ بِنْتِ الْخَارِثِ، ثُمَّ حَدِيثُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ غُبَّةٍ، عَنْ عَائِشَةَ وَابْنِ عَبَّاسٍ. ثُمَّ حَدِيثُ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ، عَنْ أَنَسٍ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ أَبَا نَكْرٍ ﷺ صَلَّى بِالنَّاسِ صَلَاةَ الْعِشَاءِ الْآخِرَةِ، لَيْلَةَ الْجُمُعَةِ. ثُمَّ صَلَّى بِهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، ثُمَّ خَمْسَ صَلَوَاتٍ يَوْمَ السَّبْتِ، ثُمَّ خَمْسَ صَلَوَاتٍ يَوْمَ الْأَحَدِ، ثُمَّ صَلَّى بِهِمْ صَلَاةَ الصُّبْحِ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ، وَتَوَمَّنَ النَّبِيُّ ﷺ مِنْ ذَلِكَ النَّوْمِ، وَكَانَ قَدْ خَرَجَ فِيمَا بَيْنَ ذَلِكَ- جِئْنَا وَجَدَ مِنْ نَفْسِهِ جَفَّةً- بِصَلَاةِ الظُّهْرِ إِثْنَا يَوْمَ السَّبْتِ، وَإِنَّا يَوْمَ الْأَحَدِ، بَعْدَ مَا افْتَتَحَ أَبُو نَكْرٍ صَلَاةً بِهِمْ. فَافْتَتَحَ صَلَاتَهُ، وَعَلَّقُوا صَلَاتَهُمْ بِصَلَاتِهِ، وَهُوَ قَائِدٌ وَهُمْ قِيَامٌ، وَصَلَّى مَرَّةً أُخْرَى خَلْفَ أَبِي نَكْرٍ فِي رِوَايَةِ نَعِيمِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ وَمَنْ تَابَعَهُ، فَيَكُونُ جُمُعَةً مَا صَلَّى بِهِمْ أَبُو نَكْرٍ فِي حَتَاةِ النَّبِيِّ ﷺ مَعَ مَا افْتَتَحَهَا قَتْلُ خُرُوجِهِ سِتْعَ عَشْرَةَ صَلَاةً.

Ümmü'l-Fadl binti'l-Hâris'in, ayrıca Ubeydullah b. Abdillâh b. Utbe'nin Hz. Âişe ve İbn Abbâs'tan naklettikleri ile Abdulazîz b. Suheyb'in, Enes b. Mâlik'ten naklettiği Ebû Bekr'in cuma gecesi halka yatsı namazını kıldırıldığı, sonra cuma günü beş vakit namaz kıldırıldığı, sonra cumartesi günü beş vakit, sonra pazar günü beş vakit, pazartesi günü de sabah namazını kıldırıldığı, Resûlullah'ın (ﷺ) o gün vefat ettiği, Hz. Peygamber (ﷺ) kendini iyi hissedince cumartesi veya pazar günü Hz. Ebû Bekr öğle namazına başladıktan sonra yanlarına çıktığı, Resûlullah'ın (ﷺ) oturarak, onların ise ayakta ona uyarak namaz kıldırıldığı, Resûlullah'ın (ﷺ) başka bir defa Ebû Bekr'in ardında namaz kıldırıldığıyla ilgili Ebû Hind ve başkasının da mutabaat ettiği rivayetler, Hz. Peygamber (ﷺ) hayatı boyunca Ebû Bekr'in cemaate on yedi vakit namaz kıldırıldığına delalet etmektedir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْفَخَّارُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْأَسْهَابِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحُجَّامِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحُجَّامِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدِيُّ، قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا نَكْرٍ بْنُ أَبِي سَيِّدَةَ كَمْ صَلَّى أَبُو نَكْرٍ بِالنَّاسِ؟ قَالَ: سِتْعَ عَشْرَةَ صَلَاةً. قُلْتُ: مَنْ أَخْبَرَكَ؟ قَالَ: أَبُو ثَوْبٍ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي صَفْصَفَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. قُلْتُ: وَقَدْ دَقَبَ مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ، فِي مَقَابِرِهِ، إِلَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَرَجَ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ مِنْ يَوْمِ الْإِثْنَيْنِ، حَتَّى دَقَبَ إِلَى خَشَبِ أَبِي نَكْرٍ، فَصَلَّى خَلْفَهُ رَكْعَةً، فَلَمَّا سَلَّمَ أَبُو نَكْرٍ أُنْمِتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَكْعَةَ الْآخِرَةَ. وَكَذَلِكَ هُوَ فِي مَقَابِرِ أَبِي الْأَشْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ.

Vâkıdî der ki: Ebû Bekr b. Ebî Sebre'ye: "Ebû Bekr halka kaç vakit namaz kıldırmaştı?" diye sorduğumda: "On yedi vakit" cevabını verdi. Ben: "Bunu sana kim söyledi?" diye sorunca ise: "Eyyûb b. Abdirrahman b. Ebî Sa'sa'a, babasından, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbından bir kişiden nakletti" cevabını verdi.

Derim ki: Mûsa b. Ukbe, *Meğâzî*'sinde Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) pazartesi günü sabah namazında cemaatin yanına çıkıp Hz. Ebû Bekr'in yanında durarak ardında bir rekat kıldığını, Ebû Bekr namazı bitirince Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bir rekat daha kılarak namazı tamamladığını bildirmiştir. Ebu'l-Esvd'in *Meğâzî*'sinde Urve'den naklettiği de aynı şekildedir.

وَذَلِكَ يُوَافِقُ مَا رَوَيْنَاهُ عَنْ حُمَيْدٍ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ فِي صَلَاةِ النَّبِيِّ ﷺ خَلْفَ أَبِي بَكْرٍ، وَرَوَايَةُ نَعِيمُ بْنُ أَبِي هِنْدٍ، وَغَيْرُهُ فِي حَدِيثِ عَائِشَةَ، وَلَا يُنَافِي مَا رَوَيْنَاهُ، عَنْ الزُّهْرِيِّ وَغَيْرِهِ، عَنْ أَنَسٍ، وَيَكُونُ الْأَمْرُ فِيهِ مَحْمُولًا عَلَى أَنَّهُ رَأَوْهُمْ وَهُمْ صُفُوفٌ خَلْفَ أَبِي بَكْرٍ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ، فَقَالَ مَا حَكَى هُوَ وَابْنُ عَبَّاسٍ، ثُمَّ خَرَجَ فَأَذْرَكَ مَعَهُ الرَّكْعَةَ الْآخِرَةَ، أَوْ خَرَجَ فَصَلَّى، ثُمَّ قَالَ مَا حَكَيْنَا، فَنَقَلَ بَعْضُ الْخَبَرِ، وَنَقَلَ غَيْرُهُمَا مَا تَرَكَاهُ، كَمَا نَقَلَ أَحَدُهُمَا فِيمَا رَوَيْنَاهُ مَا تَرَكَ صَاحِبُهُ. وَبِاللَّهِ التَّوْفِيقُ .

Bu, "Humeyd — Sâbit — Enes b. Mâlik" kanalıyla Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) Ebû Bekr'in ardında namaz kılmasıyla ilgili rivayete muvafakat etmektedir. Nuaym b. Ebî Hind ve başkasının Hz. Âişe'den olan rivayeti bizim Zührî ve başkası kanalıyla Enes'ten olan rivayetimize ters değildir. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) sahabeyi ilk rekatta Ebû Bekr'in ardında namaz kılarken görmüş, Enes ve İbn Abbâs'ın da belirttiği şeyi söylemiş, (tekrar eve girdikten sonra) çıkıp ikinci rekata yetişerek bir rekat kılmış olabilir. Veya söylediklerini namazı bitirdikten sonra söylemiş olabilir. Bu şekilde de Enes ve İbn Abbâs hadisin bir kısmını nakletmiş, başkaları da diğer kısmını nakletmiş olabilir. Enes ve İbn Abbâs ta ikisinden biri diğerinin nakletmediği kısımları nakletmiştir. Doruya ulaşmak Allah'ın sayesinde.'¹

¹ İbn kesîr, *el-Bidâye* (5/235).

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُلَيْحٍ عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، قَالَ: قَالَ ابْنُ شِهَابٍ (ح) . وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ غَنَابِ الْعَبْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُغِيرَةِ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أُوَيْسٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ عَمِّهِ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، قَالَ: قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْمَدِينَةَ، يَعْنِي مِنْ حَجَّةِ الْوَدَاعِ، فَعَاشَ بِالْمَدِينَةِ حِينَ قَدِمَهَا. بَعْدَ صَدْرَةِ الْمُحَرَّمِ، وَاشْتَكَى فِي صَفَرٍ، فَوَعَكَ أَشَدَّ الْوَعَكِ، وَاجْتَمَعَ إِلَيْهِ نِسَاؤُهُ كُلُّهُنَّ يُعْرِضُنَهُ. وَقَالَ نِسَاؤُهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهُ لَيَأْخُذُكَ وَعْكَ مَا وَجَدْنَا مِثْلَهُ عَلَى أَحَدٍ قَطُّ [غَيْرِكَ] . فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: كَمَا يُعْظَمُ لَنَا الْأَجْرُ، كَذَلِكَ يَشْتَدُّ عَلَيْنَا الْبَلَاءُ. وَاشْتَدَّ عَلَيْهِ الْوَعْكَ أَيَّامًا، وَهُوَ فِي ذَلِكَ يَنْحَازُ إِلَى الصَّلَوَاتِ حَتَّى غَلِبَ فَجَاءَهُ الْمُؤَدَّنُ فَأَذَنَهُ بِالصَّلَاةِ فَهَضَّ، فَلَمْ يَسْتَطِعْ مِنَ الضَّعْفِ، وَنِسَاؤُهُ حَوْلَهُ، فَقَالَ لِلْمُؤَدَّنِ: اذْهَبْ إِلَى أَبِي بَكْرٍ فَأَمْرُهُ فَلْيُصَلِّ فَقَالَتْ عَائِشَةُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ رَقِيقٌ: وَإِنَّهُ إِنْ أَقَامَ فِي مَقَامِكَ بَكَى فَأَمْرُ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ. فَقَالَ: مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ. قَالَتْ: فَعُدْتُ فَقَالَ: مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ، إِنَّكُمْ صَوَاحِبُ يُوسُفَ. قَالَتْ: فَصَمْتُ عَنْهُ، فَلَمْ يَزَلْ أَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي بِالنَّاسِ، حَتَّى كَانَتْ لَيْلَةُ الْإِثْنَيْنِ مِنْ شَهْرِ رَجَبِ الْأَوَّلِ، فَأَقْلَعَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الْوَعْكَ، فَأَصْبَحَ مُفِيقًا، فَعَدَا إِلَى صَلَاةِ الصُّبْحِ يَتَوَكَّأُ عَلَى الْفَضْلِ بْنِ عَبَّاسٍ، وَغُلَامٍ لَهُ يُدْعَى نُوْبًا وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَيْنَهُمَا، وَقَدْ سَجَدَ النَّاسُ مَعَ أَبِي بَكْرٍ مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ، وَهُوَ قَائِمٌ فِي الْأُخْرَى، فَتَخَلَّصَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الصُّفُوفَ، يُفْرِجُونَ لَهُ، حَتَّى قَامَ إِلَى جَنْبِ أَبِي بَكْرٍ، فَاسْتَأْخَرَ أَبُو بَكْرٍ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِنَوْبِهِ، فَقَدَّمَهُ فِي مُصَلَّاهُ فَصَفَّاهُ جَمِيعًا، وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ جَالِسٌ، وَأَبُو بَكْرٍ قَائِمٌ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ، فَلَمَّا قَضَى أَبُو بَكْرٍ قُرْآنَهُ، قَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَزَكَّعَ مَعَهُ الرَّكْعَةَ الْآخِرَةَ، ثُمَّ جَلَسَ أَبُو بَكْرٍ حِينَ قَضَى سُجُودَهُ، يَتَشَهَّدُ وَالنَّاسُ جُلُوسٌ، فَلَمَّا سَلَّمَ، أَمَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الرَّكْعَةَ الْآخِرَةَ، ثُمَّ انْصَرَفَ إِلَى جِزَعٍ مِنْ جِزْعِ الْمَسْجِدِ، وَالْمَسْجِدُ يَوْمَئِذٍ سَقْفُهُ مِنْ جَرِيدٍ، وَخُوصٍ، لَيْسَ عَلَى السَّقْفِ كَثِيرٌ طِينٍ، إِذَا كَانَ الْمَطَرُ امْتَلَأَ الْمَسْجِدُ طِينًا، إِنَّمَا هُوَ كَهَيْئَةِ الْعَرِيشِ.

İbn Şihâb ile Mûsa b. Ukbe derler ki: Resûlullah (ﷺ) Vedâ haccından sonra Medine'ye döndü ve Muharrem ayından sonra Safer ayında

hastalandı ve hastalığı ağırlaştı. Bütün hanımları yanında toplanıp ona baktılar. Hanımları: "Ey Allah'ın Resûlü! Öyle acı çektiğini görüyoruz ki, böyle bir acıyı başkasının çektiğini görmedik" deyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Bize verilen ecir daha büyük olduğu gibi, başımıza gelen musibet te daha büyük olur"* karşılığını verdi.

Günlerce bu acı devam ederken bu sırada cemaatle namaza devam ediyordu. Sonunda müezzin gelip onu namaza çağırınca kalkmaya çalıştı, ancak güçsüzlüğünden dolayı kalkamadı. Hanımları da etrafındaydı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) müezzine: *"Ebû Bekr'e git ve halka namaz kıldırmasını söyle"* deyince Hz. Âişe: "Ey Allah'ın Resûlü! Ebû Bekr yufka yürekli biridir. Senin yerine geçerse ağlar. Ömer b. el-Hattâb'a emret te namazı o kıldırın" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Siz kadınlar, Yûsuf zamanındaki kadınların karakterindesiniz"* buyurdu. Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) böyle deyince sustum ve Rebû'l-Evvel ayının pazartesi gününe kadar Ebû Bekr halka namaz kıldırды. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ağırları dinip kendine gelince, Fadl b. el-Abbâs ve Nûb adında bir kölesine yaslanarak Mescid'e çıktı. Halk Ebû Bekr'e uymuş sabah namazını kılıyordu. Ebû Bekr ikinci rekatın kıyamındaydı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) safları aşarken ona yol açılar ve Ebû Bekr'in yanına gelince Ebû Bekr geri çekilmek istedi, ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) elbisesinden tutup mihraptaki yerine geçirdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) oturuyor, Ebû Bekr ayakta okuyordu. Ebû Bekr okumasını bitirince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kalktı ve onunla birlikte son rekatın rükusunu yaptı. Ebû Bekr oturup secde teşehhüdünü bitirip selam verdikten sonra Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kalkıp diğer rekatı kıldı, sonra Mescid'in direklerinden birine yaslandı. O zaman Mescid'in tavanı hurma dalı ve yaprağıyla kapatılmıştı. Tavanda fazla çamur yoktu. Yağmur yağdığı zaman Mescid çamurla dolardı. Mescid o zaman sanki bir çardak gibiydi.

وَكَانَ أَسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ قَدْ تَجَهَّزَ لِلْعَزْوِ، وَخَرَجَ فِي نَقْلِهِ إِلَى الْجُرْفِ، فَأَقَامَ تِلْكَ الْأَيَّامَ بِشَكْوَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَدْ أَمَرَهُ عَلَى جَيْشِ عَامَتِهِمُ الْمُهَاجِرُونَ، فِيهِمْ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، وَأَمَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ يُغِيرَ عَلَى مُؤْتَةٍ، وَعَلَى جَانِبِ فَلَسْطِينَ- حَيْثُ أُصِيبَ زَيْدُ بْنُ حَارِثَةَ، وَجَعْفَرُ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ- فَجَلَسَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى ذَلِكَ الْجَذْعِ، وَاجْتَمَعَ إِلَيْهِ الْمُسْلِمُونَ يُسَلِّمُونَ عَلَيْهِ، وَيَدْعُونَ لَهُ بِالْعَافِيَةِ،

وَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ فَقَالَ: اغْدُ عَلَيَّ بَرَكَهَ اللَّهِ، وَالنَّصْرَ وَالْعَافِيَةَ، ثُمَّ اغْرَحْتُ أَمْرُتُكَ أَنْ تُغَيِّرَ. قَالَ أُسَامَةُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ أَصْبَحْتَ مُفِيقًا، وَأَرْجُو أَنْ يَكُونَ اللَّهُ بِكَ قَدْ عَافَاكَ، فَاذْنِ لِي، فَأَمُكْتُ حَتَّى يَشْفِيكَ اللَّهُ، فَإِنِّي إِنْ خَرَجْتُ وَأَلَيْتُ عَلَى هَذِهِ الْحَالِ، خَرَجْتُ وَفِي نَفْسِي مِنْكَ قُرْحَةٌ، وَأُكْرَهُ أَنْ أَسْأَلَ عَنْكَ النَّاسَ، فَسَكَتَ عَنْهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَقَامَ، فَدَخَلَ بَيْتَ عَائِشَةَ، وَدَخَلَ أَبُو بَكْرٍ عَلَى ابْنَتِهِ عَائِشَةَ، فَقَالَ: قَدْ أَصْبَحَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مُفِيقًا، وَأَرْجُو أَنْ يَكُونَ اللَّهُ بِكَ قَدْ شَفَاكَ، ثُمَّ رَكِبَ فَلَحِقَ بِأَهْلِهِ بِالسَّنَاحِ، وَهُنَالِكَ كَانَتْ امْرَأَتُهُ حَبِيبَةُ بِنْتُ خَارِجَةَ بِنِ أَبِي رَهَيْبٍ أَخِي بَنِي الْحَارِثِ بْنِ الْخَزْرَجِ، وَانْقَلَبَتْ كُلُّ امْرَأَةٍ مِنْ نِسَاءِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِلَى بَيْتِهَا. وَذَلِكَ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ، وَوَعِكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حِينَ رَجَعَ أَشَدَّ الْوَعَكِ. وَاجْتَمَعَ إِلَيْهِ نِسَاؤُهُ، وَأَخَذَ بِالْمَوْتِ، فَلَمْ يَزَلْ كَذَلِكَ حَتَّى زَاغَتِ الشَّمْسُ مِنْ يَوْمِ الْاِثْنَيْنِ يُغْمَى، زَعَمُوا عَلَيْهِ السَّاعَةَ، ثُمَّ يَفِيقُ، ثُمَّ يَشْخَصُ بَصَرُهُ إِلَى السَّمَاءِ، فَيَقُولُ: فِي الرَّفِيقِ الْأَعْلَى مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ، وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا قَالَ ذَلِكَ- زَعَمُوا مِرَارًا- كُلَّمَا أَفَاقَ مِنْ غَشِيَّتِهِ، فَظَنَّ النَّسْوَةَ أَنَّ الْمَلَكَ خَيْرُهُ فِي الدُّنْيَا، وَيُعْطَى فِيهَا مَا أَحَبَّ، وَتَبَيَّنَ الْجَنَّةَ فَيَخْتَارُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْجَنَّةَ، وَمَا عِنْدَ اللَّهِ مِنْ حُسْنِ الْقَوَابِ. وَاشْتَدَّ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ الْوَجَعُ، فَأَرْسَلَتْ فَاطِمَةُ إِلَى عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، وَأَرْسَلَتْ حَفْصَةُ إِلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، وَأَرْسَلَتْ كُلُّ امْرَأَةٍ إِلَى حَمِيمِهَا، فَلَمْ يَرْجِعُوا حَتَّى تُوَفِّي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى صَدْرِ عَائِشَةَ فِي يَوْمِهَا: يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ حِينَ زَاغَتِ الشَّمْسُ لِيَهْلَالَ شَهْرُ رَجَبِ الْأَوَّلِ ﷺ.

Usâme de gazveye çıkmak için hazırlıklarını yapmıştı. Usâme hareket için Medine dışındaki Curuf mevkine gidip, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hastalığı sebebiyle bu günleri orada geçirdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), onu aralarında Hz. Ömer'in de olduğu çoğunluğu Muhacirlerden oluşan orduya komutan yapmıştı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onlara Zeyd b. Hârise, Câfer b. Ebî Tâlib ve Abdullah b. Revâha'nın şehid olduğu Mûte ve Filistin taraflarına hücum emri vermişti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) o direğe yaslanınca Müslümanlar etrafını sarıp selam vererek afiyet dilediler. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Usâme'yi çağırıp: "Haydi, Allah'ın bereketiyle yola çık! Allah yardımcın olsun, afiyet versin. Sonra sana emrettiğim şekilde hücum et" buyurunca, Usâme: "Ey Allah'ın Resûlü! Bugün seni biraz daha iyi gördük.

Umanm ki, Allah sana şifa verecek. Müsaade etsen de, Allah sana şifa verene kadar burada kalsam. Zira sen bu haldeyken gidersem içimde bir yara ile yola gideceğim. Senin halini insanlara sormak istemiyorum” dedi. Resûlullah (ﷺ) ona cevap vermeden kalkıp Hz. Âişe’nin odasına gitti. Ebû Bekr de gelip kızının yanına girerek: “Resûlullah bugün bayağı kendine gelmiş, umanm ki, Allah ona şifa verecek” deyip sonra da Sunah mahallesinde bulunan ve Hârise b. el-Hazrec kabilesinden olan hanımı Habîbe binti Hârice b. Ebî Züheyr’in yanına gitti.

Resûlullah’ın (ﷺ) bütün hanımları da Hz. Âişe’nin evinde toplandı. Bir pazartesi günüydü. Hz. Peygamber’in (ﷺ) ağrısı birden çok şiddetlendi. Hanımları başına toplandı. Artık ölüme doğru gidiyordu. Baygın bir halde o gün güneş battı. Bir ara gözlerini açtı ve gözlerini semâya doğru dikerek: *“Refik-i A’la’ya... İşte onlar Allah’ın nimetine erıştirdiği peygamberlerle, dosdoğru olanlar, şehidler ve iyilerle beraberdirler. Onlar ne iyi arkadaşlardır”*¹ dedi.

Denildiğine göre bunu her ayılışında defalarca söyledi. Hanımlarının dediğine göre o esnada melek Resûlullah’a (ﷺ) gelip, dünya ile cennet arasındaki tercihini bildirmiş, o da cennet ve Allah katında olanları tercih etmişti.

Durumu ağırlaşınca Hz. Fâtıma, Ali b. Ebî Tâlib’e, Hz. Hafsa Ömer b. el-Hattâb’a, diğerleri de yakınlarına haber gönderdiler, ancak onlar gelmeden, Resûlullah (ﷺ) Âişe’nin nöbet gününde Pazartesi gecesi, Rebîul-Evvel ayının hilâlinde Hz. Âişe’nin kucağında vefat etti.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ حَالِبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ لَهَيْعَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَسْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ، قَالَ: صَدَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ حَجَّةِ التَّمَامِ، فَقَدِمَ الْمَدِينَةَ، فَاشْتَكَى فِي صَفَرٍ، وَوَعَلَكَ أَشَدُّ الْوَعَلِ، فَذَكَرَ مَعْنَى مَا رَوَيْنَا عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ .

Urve: “Resûlullah (ﷺ) Vedâ haccından dönüp Medine’ye gelince Safer ayında hastalanıp hastalığı ağırlaştı” deyip Mûsa b. Ukbe’nin hadisi gibi bir rivayette bulundu.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَاسِمِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ، قَالَ: صَلَّى أَبُو بَكْرٍ بِالنَّاسِ صَلَاةَ الصُّبْحِ، فَجَاءَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَجَلَسَ إِلَى جَنْبِ أَبِي بَكْرٍ، فَصَلَّى، وَهُوَ عَاصِبٌ رَأْسَهُ، فَلَمَّا فَرَغَ مِنَ الصَّلَاةِ، أَقْبَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى النَّاسِ رَافِعًا صَوْتَهُ، حَتَّى خَرَجَ مِنْ بَابِ الْمَسْجِدِ يَقُولُ: أَيُّهَا النَّاسُ سُعِرَتِ النَّارُ، وَأَقْبَلَتِ الْفِتْنُ كَقِطْعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ.

وَهَذَا الْمُرْسَلُ شَاهِدٌ لِمَا تَقَدَّمَ، وَلَيْسَ فِيهِ بَيَانٌ مَا أَذْرَكَ مِنْ صَلَاتِهِ، وَمَا سَبَقَهُ بِهِ، وَهُوَ فِيمَا تَقَدَّمَ- وَاللَّهُ أَعْلَمُ-.

İbn Ebî Muleyke der ki: Ebû Bekr halka sabah namazını kıldırırken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gelip onun yanında oturdu ve başını bağlamış bir şekilde namaz kıldı. Namazı bitirince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) halka dönüp sesini yükselterek Mescid'in kapısından çıkıncaya kadar: *"Ey insanlar! Cehennem harlandı ve fitneler karanlık bir gece parçası gibi hücumu geçti"* dedi.

Bu hadis mürseldir ve önceki hadisın şahididir.

Bu hadiste Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) namazın hangi rekatına yetiştiği zikredilmemiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الْخَالِقِ بْنُ عَلِيٍّ بْنُ عَبْدِ الْخَالِقِ الْمُؤَدِّنُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ الْبُخَارِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْمَاعِيلَ التِّرْمِذِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ، عَنْ أَبِي عَبْدِ الْعَزِيزِ الرَّبَذِيِّ، عَنْ مُضْعَبِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ شُرَجْبِيلَ، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ غَوْفٍ، عَنْ عَائِشَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَتْ: كَشَفَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ سِتْرًا، أَوْ فَتَحَ بَابًا، لَا أَذْرِي أَيُّهُمَا، قَالَ مُضْعَبٌ: فَظَرَّ إِلَى النَّاسِ وَرَاءَ أَبِي بَكْرٍ يُصَلُّونَ، فَحَمِدَ اللَّهَ ﷻ، وَسَرَّ بِالَّذِي رَأَى مِنْهُ، وَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ مَا مِنْ نَبِيٍّ يَتَوَفَّاهُ اللَّهُ حَتَّى يَوْمَهُ رَجُلٌ مِنْ أُمَّتِهِ، أَيُّهَا النَّاسُ، أَيُّمَا عَبْدٌ مِنْ أُمَّتِي أُصِيبَ بِمُصِيبَةٍ مِنْ بَعْدِي، فَلْيَتَعَزَّ بِمُصِيبَتِي بِي عَنْ مُصِيبَتِهِ الَّتِي يُصَابُ بِهَا مِنْ بَعْدِي، فَإِنَّ أَحَدًا مِنْ أُمَّتِي لَنْ يُصَابَ بِمُصِيبَةٍ بَعْدِي، أَشَدَّ مِنْ مُصِيبَتِي بِي.

قُلْتُ: مَعْنَى مَا فِي أَوَّلِ هَذَا الْحَدِيثِ مَوْجُودٌ فِيمَا رَوَيْنَا عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، وَابْنِ عَبَّاسٍ، وَأَمَّا آخِرُ الْحَدِيثِ، فَلَمْ أَجِدْ لَهُ شَاهِدًا صَحِيحًا، وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

Hiz. Âiſe der ki: Reſûlullah (ſallallahu aleyhi veſellem) perdeyi kaldırdı –veya kapıyı açtı (emin olmayan Muſ'ab'dır)- ve Hiz. Ebû Bekr'in ardında namaz kılan halka bakıp gördüklerinden memnun olarak Allah'a hamd etti ve ſöyle dedi: *"Allah'a hamd olsun. Allah, ümmetinden bir adam kendisine imamlık yapmadıkça bir peygamberi vefat ettirmez. Ey insanlar! Benden sonra başına herhangi bir sıkıntı ve acı bir olay gelen kiſi, beni kaybetmenin büyük sıkıntı ve kederiyle o sıkıntı arasında karşılaſtırma yaparak sıkıntısını hafifletsin. Zira ümmetimden hiç kimsenin başına, beni kaybetmenizden sıkıntısından daha ağır bir sıkıntı gelemmez."*

Derim ki: Bu hadisin baş kısmının mânâsı, Enes b. Mâlik ve İbn Abbâs'ın hadisinde mevcuttur. Hadisin sonuyla ilgili sahih bir ſahit bulamadım. Allah en doğrusunu bilir.

بَابُ مَا يُؤْتَرُ عَنْهُ ﷺ مِنْ الْقَاطِلَةِ فِي مَرَضِ مَوْتِهِ، وَمَا جَاءَ فِي حَالِهِ عِنْدَ وَفَاتِهِ

Vefatından Önceki Hastalığında Söylediği Sözlere ve Vefat Anı

قَدْ مَضَى قَوْلُهُ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ «حِينَ كَشَفَ السِّتْرَ، وَمَضَى قَوْلُهُ قَبْلَ ذَلِكَ يَوْمَ الْخَمِيسِ» .

Pazartesi günü perdeyi açınca söyledikleri ve Perşembe günü söyledikleri daha önce geçmiştir.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الصَّقَّارِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ مِلْحَانَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ اللَّيْثِ، عَنْ عَقِيلٍ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ أَنَّهُ قَالَ: أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّ عَائِشَةَ وَابْنَ عَبَّاسٍ، قَالَا: لَمَّا نَزَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، طَفِقَ يَطْرُحُ حَمِيصَةً لَهُ عَلَى وَجْهِهِ، فَإِذَا اغْتَمَّ كَشَفَهَا عَنْ وَجْهِهِ، فَقَالَ وَهُوَ كَذَلِكَ: لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى، اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدًا- يَحْذَرُ مِثْلَ مَا صَنَعُوا -.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ بَكِيرٍ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهِ آخَرَ عَنْ اللَّيْثِ.

Hiz. Âiſe ile İbn Abbâs dediler ki: Reſûlullah (ſallallahu aleyhi veſellem) hastalanınca kendisine ait bir örtüyü yüzünün üzerine koymaya başladı. Örtü yüzünün üzerinde iken nefes almada güçlük çekince, onu yüzünden kaldırdı ve ſöyle

buyurdu: “Allah’ın lanetli yahudilerle hristiyanlar üzerine olsun. Çünkü onlar peygamberlerinin kabirlerini mescid edindiler.” Hz. Peygamber bununla, onların yaptıklarını yapmaktan sakındırıyordu.

Buhârî bunu *Sahîh*’te Yahyâ b. Bukeyr’den; Müslim ise başka bir yolla Leys’ten rivayet etmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو زَكْرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ الطَّرَائِيفِيُّ، قَالَ حَدَّثَنَا غُنْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، حَدَّثَنَا الْقُفَيْبِيُّ فِيمَا قَرَأَ عَلَى مَالِكٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَكِيمٍ أَنَّهُ سَمِعَ عُمَرَ بْنَ عَبْدِ الْعَزِيزِ يَقُولُ: كَانَ مِنْ آخِرِ مَا تَكَلَّمَ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ قَالَ: «قَاتَلَ اللَّهُ الْيَهُودَ، وَالنَّصَارَى، اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدًا لَا يَتَّقِينَ دِينَانَ بِأَرْضِ الْعَرَبِ» .

Ömer b. Abdilazîz der ki: Resûlullah’ın (sallallahu aleyhi vesellem) son söylediği söz: “Allah, Yahudilerle Hristiyanları kahretsin. Çünkü onlar peygamberlerinin kabirlerini mescid (mabed) edindiler. Arap yurdunda iki din kalsın” sözüdür.

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ رَجَاءٍ الْأَدِيبُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَتَّاسِ الْأَصَمُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سَفْيَانَ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ قَبْلَ مَوْتِهِ بِثَلَاثٍ: «أَحْسِنُوا الظَّنَّ بِاللَّهِ ﷻ» .

Câbir b. Abdillâh der ki: Resûlullah’ı (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etmeden üç gün önce şöyle derken işittim: “Yüce Allah hakkında (ölüm sonrası için) hüsnü zanda bulunun.”¹

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ مَخْمُورٍ الْعَسْكَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقَلَابِيسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ مَوْهَبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَيْسَى بْنُ يُونُسَ، عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ (ح) . وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَتَّاسِ هُوَ الْأَصَمُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ. (ح) . وَأَخْبَرَنَا أَبُو مَنْصُورٍ عَبْدُ الْقَاهِرِ بْنُ طَاهِرٍ الْفَقِيهِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَزِيدَ الْقُدُّوسِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ، عَنْ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو حَنِيمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: كَانَتْ عَامَّةً وَصِيَّةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ جِئَ

¹ Buhârî, libâs 19 (5815) ve Müslim, mesâcid 3 (22).

خَضَرَهُ الْمَوْتُ الصَّلَاةَ، وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ حَتَّى جَعَلَ يُغْرِغُ بِهَا فِي صَدْرِهِ، وَمَا يَفِيضُ بِهَا لِسَانُهُ. كَذَا قَالَ .

Enes der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefat anında nasihatlerinin geneli: **"Namaz! Namazlarınıza dikkat edin! Elinizin altındakiler (köleler) konusunda dikkatli davranın"** yönündeydi. Sonlara doğru bunu içinden geçiriyor, ancak söze dökemiyordu.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَغْفُوثُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الثَّعْمَانِ مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ سَفِينَةَ مَوْلَى أَبِي سَلَمَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، قَالَتْ: كَانَتْ عَامَّةً وَصِيَّةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عِنْدَ مَوْتِهِ الصَّلَاةَ، الصَّلَاةَ، وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ. حَتَّى جَعَلَ يُلْجَلِجُهَا فِي صَدْرِهِ، وَمَا يَفِيضُ بِهَا بِلسَانِهِ. كَذَا قَالَ.

Ümmü Seleme der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefat anında nasihatlerinin geneli: **"Namaz! Namazlarınıza dikkat edin! Elinizin altındakiler konusunda dikkatli davranın"** yönündeydi. Sonlara doğru bunu içinden geçiriyor, ancak söze dökemiyordu .

وَالصَّحِيحُ مَا أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْمُثَنَّى، قَالَ: حَدَّثَنَا عَفَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا قَتَادَةُ، عَنْ أَبِي الْخَلِيلِ، عَنْ سَفِينَةَ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ فِي مَرَضِهِ: «اللَّهُ اللَّهُ الصَّلَاةَ، وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ، قَالَتْ: فَجَعَلَ يَتَكَلَّمُ بِهِ، وَمَا يَفِيضُ .

وَرَوَيْنَاهُ أَيْضًا عَنْ أُمِّ مُوسَى، عَنْ عَلِيٍّ، مُخْتَصَرًا.

Bunun sahîh olan diğer kanalında Ümmü Seleme der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hastalandığı zaman: **"Allah'tan sakının ve namazlarınıza dikkat edin! Elinizin altındakiler konusunda dikkatli davranın"** yönündeydi. Bu sözleri konuşamayacak duruma gelinceye kadar tekrar etti.

Bu hadis Ümmü Mûsa kanalıyla Hz. Ali'den kısa metinli olarak nakledilmiştir.

¹ İbn Mâce, vesâyâ (2697).

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَلِيٍّ الْمُقَرَّبِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بَقُوبٍ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ، قَالَ: قَالَتْ عَائِشَةُ: تُوُفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي بَيْتِي، وَيَوْمِي، وَبَيْنَ سَحْرِي وَنَحْرِي، وَكَانَ جَبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ يُعَوِّدُهُ بِدُعَاءٍ إِذَا مَرَضَ. فَذَهَبْتُ ادْعُوهُ بِهِ، فَرَفَعَ بَصَرَهُ إِلَيَّ السَّمَاءِ وَقَالَ: فِي الرَّفِيقِ الْأَعْلَى.. [فِي الرَّفِيقِ الْأَعْلَى] وَدَخَلَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، وَيَدِيهِ جَرِيدَةٌ رَطْبَةٌ، فَنَظَرَ إِلَيْهَا، فَظَنَنْتُ أَنَّ لَهُ بِهَا حَاجَةً. قَالَتْ: فَأَخَذْتُهَا، فَنَقَضْتُهَا وَدَفَعْتُهَا إِلَيْهِ، فَاسْتَنْ بِهَا أَحْسَنَ مَا كَانَ مُسْتَنًّا، ثُمَّ ذَهَبَ يَتَنَاوَلُهَا فَسَقَطَتْ مِنْ يَدِهِ. قَالَتْ: فَجَمَعَ اللَّهُ بَيْنَ رِيقِي وَرِيقِهِ فِي آخِرِ يَوْمٍ مِنَ الدُّنْيَا، وَأَوَّلِ يَوْمٍ مِنَ الْآخِرَةِ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ حَرْبٍ

Hız. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) benim evimde, benim günümde, başı göğsümle boğazım arasında (kucağımda) olduğu sırada vefat etti. Hız. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hastalanınca Cibrîl ona gelip bir dua okurdu. Ben o duayı yapmaya başlayınca Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) gözlerini semâyâya dikip: "Refîku'l-A'lâ'ya" dedi. Abdurrahman b. Ebî Bekr elinde yaş bir misvakla girince Hız. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ona baktı. Ben onu istediğini düşünüp aldım ve yumuşatarak kendisine verdim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bununla güzelce dişlerini misvakladı. Sonra onu vermek isteyince elinden düştü. Yüce Allah, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) dünyadaki son, âhiretteki ilk gününde benim ağzımın ıslaklığıyla onun ağzının ıslaklığını birleştirdi.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Süleyman b. Harb'den rivayet etmiştir.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ أَحْمَدُ بْنُ سَهْلٍ الْفَقِيهُ بِخَارَى، قَالَ: حَدَّثَنَا ضَالِحُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ عَمْرٍو ابْنُ زُهَيْرٍ الضَّبِّيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي حُسَيْنٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ أَنَّ أَبَا عَمْرٍو ذَكَرَ أَنَّ مَوْلَى عَائِشَةَ، أَخْبَرَهُ أَنَّ عَائِشَةَ كَانَتْ تَقُولُ: إِنَّ مِنْ نِعْمَةِ اللَّهِ عَلَيَّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ تُوُفِّيَ فِي بَيْتِي، وَفِي يَوْمِي، وَبَيْنَ سَحْرِي وَنَحْرِي، وَأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى جَمَعَ بَيْنَ رِيقِي وَرِيقِهِ عِنْدَ الْمَوْتِ، قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ أَخِي بِسَوَالِكٍ مَعَهُ، وَأَنَا مُسْنِدَةٌ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ إِلَى صَدْرِي فَرَأَيْتُهُ يَنْظُرُ إِلَيْهِ، وَقَدْ عَرَفْتُ أَنَّهُ

¹ Buhârî, meğâzi 83 (4451).

يُحِبُّ السَّوَاكَ وَيَأْلَفُهُ. فَقُلْتُ: آخِذْهُ لَكَ؟ فَأَشَارَ بِرَأْسِهِ، أَيْ نَعَمْ، فَلَيْسَتْ لَهُ فَاَمْرَةٌ عَلَى فِيهِ، وَبَيْنَ يَدَيْهِ زَكْوَةٌ، أَوْ غُلْبَةٌ فِيهَا مَاءٌ، فَجَعَلَ يُدْخِلُ يَدَهُ فِي الْمَاءِ، فَيَمْسَحُ بِهَا وَجْهَهُ، ثُمَّ يَقُولُ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. إِنَّ لِلْمَوْتِ سَكْرَاتٍ ثُمَّ نَصَبَ إصْبَعَهُ الْيُسْرَى، فَجَعَلَ يَقُولُ: فِي الرَّفِيقِ الْأَعْلَى.. فِي الرَّفِيقِ الْأَعْلَى، حَتَّى قُبِضَ، وَمَالَتْ يَدُهُ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ عَيْسَى بْنِ يُونُسَ

Hiz. Âişe şöyle derdi: "Allah'ın bana verdiği nimetlerden biri de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) evimde, benim sıramın olduğu günde ve başının göğsümle boğazım arasında olduğu sırada vefat etmesi, vefat anında ağzımın ıslaklığıyla onun ağzının ıslaklığının birleşmesiydi. Kardeşim yanıma bir misvakla girdiğinde, ben Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) göğsüme yaslamıştım. Hiz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) misvaka baktığını görünce onu istediğini anladım ve: "Bunu senin için alayım mı?" diye sordum. Başıyla almamı işaret edince misvakı alıp (ağzımla) yumuşattım. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında içi su dolu bir kap vardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu kabın içine elini daldırıp yüzünü silerek: "Allah'tan başka ilah yoktur. Ölümün de sarhoşluğu vardır" demeye başladı. Sonra sol parmağını kaldırıp vefat edene kadar: "Refiku'l-A'lâ'ya, Refiku'l-A'lâ'ya" demeye başladı ve vefat edince eli düştü.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Muhammed b. Ubeyd kanalıyla İsa b. Yûnus'tan rivayet etmiştir.

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ، قَالَ، حَدَّثَنَا أَبِي وَشُعَيْبُ بْنُ اللَّيْثِ بْنِ سَعْدٍ، عَنِ اللَّيْثِ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ الْهَادِ، عَنْ مُوسَى بْنِ سَرْجَسٍ، عَنِ الْقَاسِمِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَمُوتُ، وَعِنْدَهُ قَدَحٌ فِيهِ مَاءٌ، يُدْخِلُ يَدَهُ فِي الْقَدَحِ، ثُمَّ يَمْسَحُ وَجْهَهُ بِالْمَاءِ، ثُمَّ يَقُولُ: اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى سَكْرَةِ الْمَوْتِ

Hiz. Âişe der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiğini gördüm. Bu sırada yanında içinde su olan bir bardak vardı ve elini bardağa sokup yüzünü sildikten sonra: "Allahım! Ölüm sekerâtına karşı bana yardım et" diyordu.¹

¹ Tirmizi, *cenâiz* (8 /978) ve Ahmed, *Müsned* (6/64, 70, 77, 151).

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورِكَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الطَّيَالِسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: سَمِعْتُ عُزْوَةَ بَحْدَثَ عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كُنَّا نَتَحَدَّثُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَا يَمُوتُ حَتَّى يُخَيَّرَ بَيْنَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ. قَالَتْ: فَلَمَّا كَانَ مَرَضُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الَّذِي مَاتَ فِيهِ، عَرَضْتُ لَهُ نُحَّةً، فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: «مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصَّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا»، قَالَتْ عَائِشَةُ: فَظَنْنَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُخَيَّرُ.

أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ.

Hiz. Âişe der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) dünya ve âhiret arasında muhayyer bırakılmadan vefat etmeyeceğini söyledik. Vefatına sebep olan hastalığı sırasında Hiz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) sesi kısıldı. Onun şöyle dediğini işittim: "İşte onlar Allah'ın nimetine erıştirdiği peygamberlerle, dosdoğru olanlar, şehidler ve iyilerle beraberdirler. Onlar ne iyi arkadaşlarırlar."¹ Hiz. Âişe der ki: "Bunu işitince de onun da tercih yapması istenildiğini anladık."

Buhârî ve Müslim bunu Şu'be'den rivayet etmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَدِيبُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو يَغْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَوَيْلَ الْمَرْزُورِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرُ وَيُونُسُ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: وَأَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ فِي رَجَالٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ وَهُوَ صَحِيحٌ إِنَّهُ لَمْ يَقْبَضْ نَبِيٌّ حَتَّى يَرَى مَقْعَدَهُ فِي الْجَنَّةِ. ثُمَّ يُخَيَّرُ. قَالَتْ عَائِشَةُ: فَلَمَّا نُزِلَ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ - وَرَأْسُهُ عَلَى فِخْذِي - غُشِيَ عَلَيْهِ سَاعَةٌ، ثُمَّ أَفَاقَ، فَأَشْخَصَ بَصَرَهُ إِلَى سَقْفٍ وَقَالَ: اللَّهُمَّ الرَّفِيقُ الْأَعْلَى. فَعَرَفْتُ أَنَّهُ الْحَدِيثُ الَّذِي حَدَّثَنَا. وَهُوَ صَحِيحٌ أَنَّهُ لَمْ يَقْبَضْ نَبِيٌّ قَطُّ، حَتَّى يَرَى مَقْعَدَهُ مِنَ الْجَنَّةِ. ثُمَّ يُخَيَّرُ. قَالَتْ عَائِشَةُ: كَانَتْ تِلْكَ الْكَلِمَةُ آخِرَ كَلِمَةٍ تَكَلَّمَ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، الرَّفِيقُ الْأَعْلَى.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ يَشْرِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ الْمُبَارَكِ.

Hiz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) sıhhatliiken: "Hasta olan her bir peygambere cennetteki yeri gösterildikten sonra dünya (hayat) ile âhiret (ölüm) arasında tercih yapması istenmeden vefat etmez." buyurduğunu işittim. Hiz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi ve sellem) vefat anı geldiği zaman başı dizimin üzerindeydi. Bir müddet baygınlık geçirdikten sonra kendine geldi ve bakışlarını tavana dikerek: "Allahıml Refîku'l-A'lâ'ya" dedi. Anladım ki bize söylediği o söz (tercih etmesi) gerçekleşiyor. Gerçekten de bir peygambere cennetteki yeri gösterildikten sonra dünya ile âhiret arasında tercih yapması istenmeden vefat etmez." Hiz. Âişe der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) son sözü: "Refîku'l-A'lâ'ya" sözü oldu.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Bîşr b. Muhammed b. el-Mübârek'ten rivayet etmiştir.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِطُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيه، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُلْحَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ، قَالَ: حَدَّثَنِي اللَّيْثُ، عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ أَنَّ اللَّهَ قَالَ: أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ، وَعُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ، فِي رَجَالٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ، أَنَّ عَائِشَةَ (رَوَّجَ النَّبِيِّ ﷺ) قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ وَهُوَ صَاحِحٌ، فَذَكَرَ هَذَا الْحَدِيثَ بِمِثْلِهِ، زَادَ فِيهِ: قُلْتُ إِذَا لَا تَخْتَارُنَا. وَعَرَفْتُ أَنَّهُ الْحَدِيثُ الَّذِي كَانَ يُحَدِّثُنَا بِهِ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ ابْنِ بَكْرِ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهِ آخَرَ عَنِ اللَّيْثِ .

Bu hadis başka bir kanalla: "Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) sıhhatliiken..." şeklinde başlayıp nakledilmiş ve şu ibare eklenmiştir: Hiz. Âişe der ki: "Ben: «O zaman bizi tercih etmezsin» dedim ve vefat edince bize söylediği hadisin gerçekleştiğini anladım."

Buhârî bunu *Sahîh*'te İbn Bukeyr'den; Müslim ise başka bir yolla Leys'ten rivayet etmiştir.

أَخْبَرَنَا [أَبُو طَاهِرٍ] الْفَقِيه، وَأَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِطُ وَأَبُو زَكَرِيَّا بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ وَأَبُو سَعِيدٍ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالُوا: أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَاسِمِ مُحَمَّدُ بْنُ يَغْفُوبَ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الْحَكَمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ عَبَّادِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ الزُّبَيْرِ، أَنَّ عَائِشَةَ أَخْبَرَتْهُ أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَأَصْغَتْ إِلَيْهِ قَبْلَ أَنْ يَمُوتَ وَهُوَ مُسْنَدٌ إِلَى صَدْرِهَا يَقُولُ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي، وَارْحَمْنِي، وَالْجَنَّةِ بِالرَّفِيقِ.

أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ

Abbâd b. Abdillâh b. ez-Zübeyr'in Hz. Âişe'den bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etmeden önce Hz. Âişe'nin göğsüne yaslanmışken: *"Allahım! Beni bağışla, merhamet et ve yüce dosta kavuştur"* dediğini işitti.

Buhârî ve Müslim bunu *Sahîh*'te Hişâm b. Urve'den rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِي، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَاقِي بِمَكَّةَ، حَدَّثَنَا أَبُو يَحْيَى عَبْدَ اللَّهِ بْنُ: حَدَّثَنَا خَلَادُ بْنُ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: أَغْمِي عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ فِي جَبْرِ، فَجَعَلْتُ أَمْسَحُ وَجْهَهُ وَأَدْعُو لَهُ بِالشِّفَاءِ، فَقَالَ: «لَا:.. بَلْ أَسْأَلُ اللَّهَ الرَّفِيقَ الْأَعْلَى الْأَسْعَدَ مَعَ جِبْرِيلَ وَمِيكَائِيلَ وَإِسْرَافِيلَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ .

Hiz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kucağımdayken bayılınca yüzünü mesh edip şifa için dua etmeye başladım. Hiz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Hayır. Allah'tan dost olarak en yüksek ve en mutlu, Cibrîl, Mîkâil ve İsrâfîl'in arkadaşlığını istiyorum"* buyurdu.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْأَصْبَهَانِي، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْجَهْمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَرَجِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَاقِدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِي الْحُوَيْرِثِ، قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمْ يَشْتَكَ شَكْوَى إِلَّا سَأَلَ اللَّهَ الْعَافِيَةَ. حَتَّى كَانَ فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ، فَإِنَّهُ لَمْ يَكُنْ يَدْعُو بِالشِّفَاءِ، وَيَقُولُ: «يَا نَفْسُ مَا لَكَ تَلُوذِينَ كُلَّ مَلَاذٍ»، قَالَ: وَأَتَاهُ جِبْرِيلُ الطَّلَحَةُ فِي مَرَضِهِ وَيَقُولُ إِنَّ رَبَّكَ يَقْرِئُكَ السَّلَامَ وَرَحْمَةَ اللَّهِ، وَيَقُولُ: إِنَّ شِئْتَ شَفَيْتُكَ وَكَفَيْتُكَ، وَإِنْ شِئْتَ تَوَفَّيْتُكَ وَغَفَرْتُ لَكَ. قَالَ: ذَلِكَ إِلَى رَبِّي يَصْنَعُ بِي مَا يَشَاءُ وَكَانَ لَمَّا نَزَلَ بِهِ، دَعَا بِقَدَحٍ مِنْ مَاءٍ، فَجَعَلَ يَمْسَحُ بِهِ وَجْهَهُ، وَيَقُولُ اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلَى كُرْبِ الْمَوْتِ. اذْنُ مِنِّي يَا جِبْرِيلُ اذْنُ مِنِّي يَا جِبْرِيلُ اذْنُ مِنِّي يَا جِبْرِيلُ.

هَذَا إِسْنَادٌ مُنْقَطِعٌ.

¹ Buhârî, meğâzi 83 (4440).

Ebu'l-Huveyris der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hiç şikayette bulunmadı, Allah'tan sadece afiyet diledi. Hatta vefatından önceki hastalığında Allah'tan şifa dilemez ve: *"Ey nefis! Neden bütün lezzetlere dalmışsın"* derdi. Hastalandığı zaman Cibrîl yanına gelip şöyle dedi: "Rabbin sana selam söylüyor ve: «Dilersen sana şifa verip ihtiyacını gideririm. Dilersen vefat ettirir bağışlarım» buyuruyor. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Rabbim bana dilediğini yapar"* karşılığını verdi. Durumu ağırlaşıncı bir bardak su istedi ve suyla yüzünü silerek şöyle demeye başladı: *"Allahım! Ölümün zorluğuna karşı bana yardım et. Yanıma yaklaş ey Cibrîl, yanıma yaklaş ey Cibrîl, yanıma yaklaş ey Cibrîl."*

Hadisin isnâdında kopukluk vardır.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ غَمْرٍو الْأَحْمَسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ حُمَيْدٍ بْنِ الرَّيِّعِ اللَّخْمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي رِيَادٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَيَّارُ بْنُ خَاتِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ سُلَيْمَانَ الْخَارِثِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ، عَنْ مُحَمَّدٍ بْنِ عَلِيٍّ قَالَ: لَمَّا كَانَ قَبْلَ وَفَاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِثَلَاثٍ، هَبَطَ إِلَيْهِ جِبْرِيلُ الطَّيِّلُ. فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ إِنَّ اللَّهَ أَرْسَلَنِي إِلَيْكَ إِكْرَامًا لَكَ، وَتَفْضِيلًا لَكَ وَخَاصَّةً لَكَ يَسْأَلُكَ عَمَّا هُوَ أَعْلَمُ بِهِ مِنْكَ: يَقُولُ: كَيْفَ تَجِدُكَ؟ أَجِدُنِي يَا جِبْرِيلُ مَغْمُومًا، وَأَجِدُنِي يَا جِبْرِيلُ مَكْرُوبًا. فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ الثَّانِي، هَبَطَ إِلَيْهِ جِبْرِيلُ الطَّيِّلُ فَقَالَ لَهُ مِثْلُ ذَلِكَ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «أَجِدُنِي يَا جِبْرِيلُ مَغْمُومًا، وَأَجِدُنِي يَا جِبْرِيلُ مَكْرُوبًا»، فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ الثَّالِثِ، هَبَطَ إِلَيْهِ جِبْرِيلُ مَعَهُ مَلَكُ الْمَوْتِ، وَمَعَهُمَا مَلَكٌ فِي الْهَوَاءِ يُقَالُ لَهُ إِسْمَاعِيلُ عَلَى سَبْعِينَ أَلْفَ مَلَكٍ، كُلُّ مَلَكٍ مِنْهُمْ عَلَى سَبْعِينَ أَلْفَ مَلَكٍ. قَالَ: فَسَبَقَهُمْ جِبْرِيلُ، فَقَالَ: يَا أَحْمَدُ. إِنَّ اللَّهَ أَرْسَلَنِي إِلَيْكَ إِكْرَامًا لَكَ، وَتَفْضِيلًا لَكَ، وَخَاصَّةً لَكَ، يَسْأَلُكَ عَمَّا هُوَ أَعْلَمُ بِهِ مِنْكَ. يَقُولُ: كَيْفَ تَجِدُكَ؟ قَالَ: «أَجِدُنِي يَا جِبْرِيلُ مَغْمُومًا، وَأَجِدُنِي يَا جِبْرِيلُ مَكْرُوبًا»، قَالَ: وَاسْتَأْذِنَ مَلَكُ الْمَوْتِ عَلَى الْبَابِ، فَقَالَ لَهُ جِبْرِيلُ: يَا أَحْمَدُ هَذَا مَلَكُ الْمَوْتِ يَسْتَأْذِنُ عَلَيْكَ، وَلَمْ يَسْتَأْذِنْ عَلَى آدَمِيٍّ قَبْلَكَ، وَلَا يَسْتَأْذِنُ عَلَى آدَمِيٍّ بَعْدَكَ، فَقَالَ: «إِئْذَنَ لَهُ يَا جِبْرِيلُ»، فَقَالَ: عَلَيْكَ السَّلَامُ يَا أَحْمَدُ، إِنَّ اللَّهَ أَرْسَلَنِي إِلَيْكَ، وَأَمَرَنِي أَنْ أَطِيعَكَ، فِيمَا أَمَرْتَنِي، إِنَّ أَمَرْتَنِي أَنْ أَقْبِضَ نَفْسَكَ، قَبَضْتُهَا، وَإِنْ أَمَرْتَنِي أَنْ أَتْرُكَهَا، تَرَكْتُهَا، قَالَ: وَتَفَعَّلَ ذَلِكَ يَا مَلَكُ الْمَوْتِ! قَالَ: نَعَمْ! بِذَلِكَ أَمِرتُ. قَالَ جِبْرِيلُ: يَا أَحْمَدُ إِنَّ اللَّهَ قَدْ اشْتَكَاكَ إِلَى لِقَائِكَ. قَالَ: يَا

مَلَكَ الْمَوْتِ، امْضِ لِمَا أُمِرْتَ بِهِ، قَالَ: فَأَتَاهُمُ آتٍ، يَسْمَعُونَ حِسَّهُ، وَلَا يَرَوْنَ شَخْصَهُ، فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، لِأَهْلِ الْبَيْتِ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، إِنَّ فِي اللَّهِ خَلْقًا مِنْ كُلِّ هَالِكٍ وَعَزَاءٍ مِنْ كُلِّ مُصِيبَةٍ، وَدَرَكًا مِنْ كُلِّ فَائِتٍ، فَبَالِلِهِ فَيَقُومُوا، وَإِيَّاهُ فَا أَرْجُو فَإِنَّ الْمُصَابَ مَنْ، حُرِمَ الْمَصَابِ الثَّوَابِ. قُلْتُ: قَوْلُهُ إِنَّ اللَّهَ قَدْ اشْتَقَاكَ إِلَى لِقَائِكَ، إِنَّ صَحَّ إِسْنَادُ هَذَا الْحَدِيثِ، فَإِنَّمَا مَعْنَاهُ قَدْ أَرَادَ فِي قُرْبِكَ وَكَرَامَتِكَ.

Muhammed b. Ali der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından üç gün önce Cibrîl gelip şöyle dedi: "Ey Muhammed! Allah beni sana ikramda bulunmak, onurlandırmak için özel olarak gönderdi. O senden daha iyi bildiği şeyi sana soruyor ve: «Kendini nasıl hissediyorsun?» diyor." Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Cibrîl! Kendimi kederli ve sıkıntılı görüyorum"* karşılığını verdi. İkinci gün Cibrîl bir daha gelip aynı şeyi söyleyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) yine: *"Ey Cibrîl! Kendimi kederli ve sıkıntılı görüyorum"* karşılığını verdi. Üçüncü gün Cibrîl ölüm meleğiyle geldi. Yanlarında havayı mesken edinmiş İsmâil adında başka bir melek daha vardı ve bu meleğin emrinde yetmiş bin melek vardı. Bu meleklerin her birinin emrinde de yetmiş bin melek vardı. Cibrîl onlardan önce davranıp şöyle dedi: "Ey Ahmed! Allah beni sana ikramda bulunmak, onurlandırmak için özel olarak gönderdi. O senden daha iyi bildiği şeyi sana soruyor ve: «Kendini nasıl hissediyorsun?» diyor." Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey Cibrîl! Kendimi kederli ve sıkıntılı görüyorum"* karşılığını verdi. Sonra kapıdaki ölüm meleği girmek için izin isteyince Cibrîl: "Ey Ahmed! Ölüm meleği girmek için izin istiyor. Senden önce hiç kimseden izin istemediği gibi senden sonra da istemeyecek" dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ona izin ver ey Cibrîl"* buyurunca Ölüm meleği girip: "Allah'ın selamı üzerine olsun ey Ahmed! Allah beni sana gönderdi ve emrettiğin şeyde sana itaat etmemi emretti. Canını almamı emredersen alırım. Bırakmamı emredersen bırakırım" dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): "Bunu yapar mısın ey ölüm meleği?" diye sorunca, ölüm meleği: "Evet. Bununla emrolundum" cevabını verdi. Cibrîl: "Ey Ahmed! Allah sana kavuşmayı özledi" deyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): *"Ey ölüm meleği! Sana emredileni yap"* buyurdu. Bu sırada sesini işittikleri, ama göremedikleri birisi geldi ve şöyle dedi: "Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun hane ev halkı Şüphesiz Allah ölen herkesin halefidir. Yok olup giden herkesin yerine geçecek olan başkasını

verir. Her bir musibete karşı teselli kaynağıdır. O bakımdan Allah'a güvenin, Ondan ümit edin. Çünkü şüphesiz ki asıl musibete uğrayan ilahi mükâfattan mahrum olandır."

Derim ki: "Allah sana kavuşmayı özledi" sözü eğer hadis isnâdı sahîhse "Seni yaklaştırmak ve ikramda bulunmak istiyor" mânâsındadır.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ الْمُبَارَكِ بْنِ فَضَالَةَ، عَنِ الْحَسَنِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: لِفَاطِمَةَ: يَا بِنْتِي، وَاللَّهِ لَقَدْ حَضَرَ أَبَاكَ مَا لَيْسَ اللَّهُ بِتَارِكٍ مِنْهُ أَحَدًا مِنَ النَّاسِ، لِمُوَافَاةِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ.

Hasan'ın bildirdiğine göre Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Hz. Fâtıma'ya: "Kızcağızım! Allah'ın kıyamet gününde ecrini ödemek üzere herkese tattıracağı ölüm babana gelmiş bulunmaktadır" buyurdu.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ حَبِيبِ الْمُفَسَّرِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ الْأَصْمُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ دَاوُدَ الْقَنْطَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ، حَدَّثَنَا الْمُبَارَكُ بْنُ فَضَالَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: لَمَّا قَالَتْ: فَاطِمَةُ عَلَيْهَا السَّلَامُ: وَكَرَاهَهُ. قَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّهُ قَدْ حَضَرَ مِنْ أَيْدِكَ مَا لَيْسَ بِتَارِكٍ مِنْهُ أَحَدًا لِمُوَافَاةِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ.

Enes der ki: Hz. Fâtıma, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ölüm sıkıntısını hissedip: "Vah babamın ızdırâbı" deyince, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem): "Kızcağızım! Allah'ın kıyamet gününde ecrini ödemek üzere herkese tattıracağı ölüm babana gelmiş bulunmaktadır" buyurdu.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ فُورَكٍ، رَحِمَهُ اللَّهُ، قَالَ: وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: قَالَتْ لِي فَاطِمَةُ: يَا أَنَسُ طَابَتْ أَنْفُسُكُمْ أَنْ تَحْثُوا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ التُّرَابَ. قَالَ: ثَابِتٌ: وَقَالَتْ فَاطِمَةُ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي الْمَوْتِ، أَوْ قَالَتْ وَهُوَ نَقِيلٌ، يَا أَبَتَاهُ إِلَى جَبْرِيلَ نَعَّاهُ، يَا أَبَتَاهُ مِنْ رَبِّهِ مَا أَدْنَاهُ، يَا أَبَتَاهُ جَنَّانُ الْفِرْدَوْسِ مَاوَاهُ، يَا أَبَتَاهُ أَجَابَ رَبًّا دَعَاهُ.

Enes der ki: Hz. Fâtıma bana: "Ey Enes! Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) üstüne toprak atıp defnederek dönmeye gönülleriniz nasıl razı oldu" dedi. Sâbit der

¹ Ahmed, Müsned (3/141).

ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ederken veya durumu ağırken Hz. Fâtıma: "Ah, ölüm haberini Cebrâîl'e vereceğim babacığım! Ah, Rabbine ne de yakın olan babacığım! Ah, barınağı Firdevs cenneti olan babacığım. Ah Rabbinin davetine icabet eden babacığım" dedi.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ حَمْدَانَ الْجَلَّابُ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَصْرِ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ الْحُسَيْنِ، قَالَا: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمَّا ثَقُلَ جَعَلَ يَتَغَشَّاهُ يَغْنِي الْكَرْبَ، فَقَالَتْ فَاطِمَةُ: يَا كَرِبَ أَبْتَاهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا كَرْبَ عَلَيَّ أَيُّكَ بَعْدَ الْيَوْمِ. فَلَمَّا مَاتَ بَكَتْ فَاطِمَةُ. فَقَالَتْ: يَا أَبْتَاهُ مِنْ رَبِّهِ مَا أَذْنَاهُ، يَا أَبْتَاهُ جَنَّةُ الْفِرْدَوْسِ مَأْوَاهُ، يَا أَبْتَاهُ إِلَى جَبْرِيلَ أَنْعَاهُ، يَا أَبْتَاهُ أَجَابَ رَبِّي دَعَاهُ. قَالَ أَنَسٌ: فَقَالَتْ فَاطِمَةُ: يَا أَنَسُ أَطَابَتْ أَنْفُسُكُمْ أَنْ تَحْثُوا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ التُّرَابَ؟

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ حَرْبٍ وَقَالَ: يَا أَبْتَاهُ إِلَى جَبْرِيلَ نَنْعَاهُ

Enes'in bildirdiğine göre Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) durumu ağırlaşınca Hz. Fâtıma: "Vah babamın ızdırâbı!" deyince Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Kızım bu günden sonra babanın üzerinde hiçbir ızdırab kalmayacaktır"* buyurdu. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edince Hz. Fâtıma ağlayarak: "Ah, Rabbine ne de yakın olan babacığım! Ah, barınağı Firdevs cenneti olan babacığım! Ah, ölüm haberini Cebrâîl'e vereceğim babacığım. Ah Rabbinin davetine icabet eden babacığım" dedi.

Enes der ki: Hz. Fâtıma: "Ey Enes! Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) üstüne toprak atıp defnederek dönmeye gönülleriniz nasıl razı oldu?" dedi.

Buhârî bunu *Sahîh*'te Süleyman b. Harb'den: "Ah, ölüm haberini Cebrâîl'e vereceğim babacığım" şeklinde rivayet etmiştir.²

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: حَدَّثَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ:

¹ Ahmed, *Müsned* (3/64, 80).

² Buhârî, *meğâzi* (83).

قُبِضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ تَيْنَ سَحْرِي وَنَحْرِي، فَلَمَّا خَرَجَتْ نَفْسُهُ لَمْ أَجِدْ رِيحًا قَطُّ، أَطِيبَ مِنْهَا .

Hz. Âişe dedi ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği zaman başı göğsümle boğazım arasındaydı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) can verdiğinde daha önce hiç hissetmediğim güzel bir koku kokladım."¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدٍ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنْ بَنِي إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَمَّادٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: مَاتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ تَيْنَ سَحْرِي وَنَحْرِي، فِي بَيْتِي، وَفِي يَوْمِي، لَمْ أَظْلِمَ فِيهِ أَحَدًا فَمِنْ سَفَاهَةٍ رَأَيْتُ، وَحَدَاثَةِ سِنِّي، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَاتَ فِي حِجْرِي، فَأَخَذْتُ وَسَادَةً، فَوَسَدْتُهَا رَأْسَهُ، وَوَضَعْتُهُ مِنْ حِجْرِي، ثُمَّ قُمْتُ مَعَ النِّسَاءِ أَبْكِي وَأَلْدَمُ .

Hz. Âişe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) benim kucağımla boynum arasında, benim evimde, benim sıramın olduğu günde vefat etmişti. Bu konuda kimseye haksızlık edemem. Benim yaşımin küçüklüğü ve görüşümün azlığından olacak, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) benim kucağımda vefat etmişti. Ben de bir yastık alarak onu başının altına koyup kucağımdan indirmişim. Sonra diğer hanımlarla birlikte ağlamaya ve dövünmeye başladım."²

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُقَرِّيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ يَعْقُوبَ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَرْحُومُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرٍو الْجَوْنِيُّ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ بَابُنُوسَ، أَنَّهُ أَتَى عَائِشَةَ، فَقَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا مَرَّ بِحِجْرِي أَلْقَى إِلَيَّ الْكَلِمَةَ، تَقَرَّرَ بِهَا عَيْنِي، فَمَرَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَلَمْ يَتَكَلَّمْ، فَعَصَبْتُ رَأْسِي، وَنِمْتُ عَلَى فِرَاشِي فَمَرَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: مَالِكُ يَا عَائِشَةُ؟ فَقُلْتُ: أَشْتَكِي رَأْسِي، فَقَالَ: بَلْ أَنَا وَرَأْسَاهُ أَنَا الَّذِي أَشْتَكِي رَأْسِي، وَذَلِكَ حِينَ أَخْبَرَهُ جِبْرِيلُ ﷺ أَنَّهُ مَقْبُوضٌ، فَلَبِثْتُ أَيَّامًا، ثُمَّ جِيءَ بِهِ يُحْمَلُ فِي كِسَاءٍ تَيْنَ أَرْبَعَةٍ، فَأَدْخَلَ عَلَيَّ، فَقَالَ: يَا عَائِشَةُ أَرْسِلِي إِلَى النِّسْوَةِ، فَلَمَّا جِئْنَ، قَالَ: إِنِّي لَا أَسْتَطِيعُ أَنْ أَخْتَلِفَ بَيْنَكُنَّ فَأَنْذَنَ لِي فَأَكُونُ فِي بَيْتِ

¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye* (5/241).

² İbn Kesir, *el-Bidâye* (5/240).

عَائِشَةُ، قُلْنَ: نَعَمْ. فَرَأَيْتُهُ يَحْمَرُّ وَجْهَهُ، وَيَغْرَقُ، وَلَمْ أَكُنْ رَأَيْتُ مَيِّتًا قَطُّ، فَقَالَ أَقْعِدِينِي، فَأَسْنَدْتُهُ إِلَيَّ، وَوَضَعْتُ يَدِي عَلَيْهِ، فَقَلَبْتُ رَأْسَهُ، فَرَفَعْتُ يَدِي عَنْهُ، وَظَنَنْتُ أَنَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُصِيبَ مِنْ رَأْسِي فَوَقَعْتُ مِنْ فِيهِ نَقْطَةً بَارِدَةً عَلَى تُرْقُوتِي أَوْ صَدْرِي، ثُمَّ مَالَ فَسَقَطَ عَلَى الْفِرَاشِ، فَسَجَّيْتُهُ بِثَوْبٍ، وَلَمْ أَكُنْ رَأَيْتُ مَيِّتًا قَطُّ، فَعَرَفْتُ الْمَوْتَ بِغَيْرِهِ، فَجَاءَ عُمَرُ يَسْتَأْذِنُ وَمَعَهُ الْمُغِيرَةُ بِنْتُ شُعْبَةَ، فَأَذِنْتُ لَهُمَا، وَمَدَدْتُ الْحِجَابَ، فَقَالَ عُمَرُ: يَا عَائِشَةُ. مَا لِنَبِيِّ اللَّهِ؟ قُلْتُ: غُشِيَ عَلَيْهِ مِنْذُ سَاعَةٍ، فَكَشَفَ عَنْ وَجْهِهِ، فَقَالَ: وَاعْمَاهُ، إِنَّ هَذَا لَهُوَ النِّعَمُ، ثُمَّ غَطَّاهُ، وَلَمْ يَتَكَلَّمِ الْمُغِيرَةُ. فَلَمَّا بَلَغَ عَتَبَةَ الْبَابِ، قَالَ الْمُغِيرَةُ: مَاتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَا عُمَرُ، فَقَالَ عُمَرُ: كَذَبْتَ، مَا مَاتَ: رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَلَا يَمُوتُ حَتَّى يَأْمُرَ بِقِتَالِ الْمُتَافِقِينَ، بَلْ أَنْتَ تَحُوشِكُ فِتْنَةً، فَجَاءَ أَبُو بَكْرٍ، فَقَالَ: مَا لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَا عَائِشَةُ، قُلْتُ: غُشِيَ عَلَيْهِ مِنْذُ سَاعَةٍ، فَكَشَفَ عَنْ وَجْهِهِ، فَوَضَعَ فَمَهُ بَيْنَ عَيْنَيْهِ، وَوَضَعَ يَدَيْهِ عَلَى صَدْرِهِ، ثُمَّ قَالَ: وَانْبِهَا! وَانْبِهَا! وَانْبِهَا! صَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ. «إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ». وَمَا جَعَلْنَا لِنَبِّشِرَ مِنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَ أَفَإِنْ مِتَّ فَهُمْ الْخَالِدُونَ. كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ. ثُمَّ غَطَّاهُ، وَخَرَجَ إِلَى النَّاسِ، فَقَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ: هَلْ مَعَ أَحَدٍ مِنْكُمْ عَهْدٌ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؟ قَالُوا: لَا. قَالَ: مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ، وَمَنْ كَانَ يَعْبُدُ مُحَمَّدًا فَإِنَّ مُحَمَّدًا قَدْ مَاتَ. ثُمَّ قَالَ: «إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ إِلَى قَوْلِهِ» ... «ذَائِقَةُ الْمَوْتِ»، فَقَالَ عُمَرُ: أَفَنِي كِتَابِ اللَّهِ هَذَا يَا أَبَا بَكْرٍ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ عُمَرُ: هَذَا أَبُو بَكْرٍ صَاحِبُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي الْغَارِ وَثَانِي اثْنَيْنِ، فَبَايَعُوهُ، فَحِينَئِذٍ، بَايَعُوهُ.

Hiz. Âişe der ki: Hiz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ne zaman evime uğrasa beni memnun edecek bir söz söylerdi. Bu defasında uğrayıp bir şey söylemeyince ben başımı sarıp yatağıma yatımdı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana uğradığında "Neyin var?" diye sordu. Ben: "Başım ağrıyor" cevabını verince: "Asıl ah başım demesi gereken benim, benim başım ağrıyor" buyurdu. Bu, Cibrîl'in Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edeceğini söylediği sıralarda olmuştu. Birkaç gün sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) dört kişinin taşıdığı bir çarşafı taşıyarak getirildi ve benim evime (odama) konuldu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana: "Ey Âişe! Hanımların hepsini çağır" buyurdu. Hanımları gelince: "Artık sizlere gidip gelmeye takatim yok. Bana izin verin de, Âişe'nin evinde kalayım" buyurdu. Onlar da: "Olur" dediler.

Baktığımda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzünün kıpkırmızı olduğunu ve terlediğini gördüm. Daha önce ölen birini hiç görmemiştim. Bana: *"Beni oturt"* buyurunca onu kendime yasladım ve elimi üzerine koydum. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) başını çevirince elimi çektim. Ben Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) benim başıma dokunmak istediğini zannetmiştim. Birden ağzından buz gibi şeffaf bir su benim boynuma veya göğsüme düştü, sonra oradan da yatağa düşünce onu bir giysiyle örttüm. Daha önce hiç ölü görmemiştim. Ölümü başkasında tanıyordum. O arada Ömer gelip girmek için izin istedi. Beraberinde Muğîre b. Şu'be de vardı. Ben de, her ikisine izin verdim ve perdeyi gerdim. Ömer: *"Ey Âişe! Peygamber'in nesi var?"* diye sorunca: *"Bir saatten beri baygın"* cevabını verdim. Ömer, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzünü açtı ve: *"Vah vah! İşte bu gamın ta kendisidir"* deyip tekrar yüzünü örttü. Muğîre ise hiç ses çıkarmamıştı. Ömer kapının eşiğine varınca Muğîre: *"Ey Ömer! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etmiş"* dedi. Ömer: *"Yalan söylüyorsun, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ölmedi. Münafıklarla savaşı emretmeden de ölmeyecek, ama sen fitne çıkarmak için böyle konuşuyorsun"* dedi.

Hiz. Ebû Bekr gelip: *"Ey Âişe! Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) nesi var?"* diye sorunca: *"Bayıldı"* cevabını verdim. Ebû Bekr, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzünü açıp alnından öptükten sonra: *"Vah Peygamber'ime, vah seçkin arkadaşım,, vah dostuma"* dedikten sonra: *"Allah ve Resûlü doğru söylemiş: **"Sen de mutlaka öleceksin, onlar da öleceklerdir."**¹ "Senden önce de hiçbir insana (dünyada) ebediyet vermedik. Sen ölmüş olduğun takdirde onlar ebedi mi kalacaklar."² "Her canlı ölümü tadacaktır"³âyetlerini okuyup Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzünü kapatarak sahabenin yanına gitti: *"Ey insanlar! İçinizde Hiz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ile anlaşması olan var mı?"* dedi. Sahabe: *"Hayır"* cevabını verince: *"Kim Allah'a tapıyorsa, bilsin ki Allah ölmez olan diridir. Kim Muhammed'e tapıyorsa bilsin ki, artık Muhammed ölmüştür"* deyip **"Sen de öleceksin, onlar da ölecekler"** âyetini okudu. Hiz. Ömer ona *"Bu, Allah'ın Kitab'ında var mı, ey Ebû Bekr?"* diye*

¹ Zümer Sur. 30

² Enbiyâ Sur. 34

³ Âl-i İmrân Sur. 185

sorunca, Hz. Ebû Bekr: "Evet" cevabını verdi. Bunun üzerine Hz. Ömer: "Bu Ebû Bekr Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mağara arkadaşı ve ikinin ikincisidir. Haydi ona biat edin" dedi ve sahabe ona biat ettiler.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، هُوَ ابْنُ مِلْحَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ عُقَيْلٍ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، أَنَّهُ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنُ غَوْبٍ أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ أَخْبَرَتْهُ، أَنَّ أَبَا بَكْرٍ أَقْبَلَ عَلَى فَرَسٍ مِنْ مَسْكَنِهِ بِالسُّنْحِ، حَتَّى نَزَلَ فَدَخَلَ الْمَسْجِدَ، فَلَمْ يُكَلِّمِ النَّاسَ، حَتَّى دَخَلَ عَلَى عَائِشَةَ، فَتَبَسَّمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ مَغْشِيٌّ عَلَيْهِ بِرِدِّ جَبْرَةٍ، فَكَشَفَ عَنْ وَجْهِهِ ثُمَّ أَكَبَّ عَلَيْهِ يُقَبِّلُهُ، ثُمَّ بَكَى، ثُمَّ قَالَ: يَا أَيُّهَا أَنْتَ وَأُمِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَاللَّهِ لَا يَجْمَعُ اللَّهُ عَلَيْكَ مَوْتَيْنِ أَبَدًا، أَمَّا الْمَوْتُ الَّذِي كَتَبَ عَلَيْكَ فَقَدِمَتْهَا،

قَالَ: وَحَدَّثَنِي أَبُو سَلَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ أَبَا بَكْرٍ خَرَجَ، وَعَمَرَ يَكَلِّمُ النَّاسَ- فَقَالَ: اجْلِسْ يَا عُمَرُ، فَأَتَى عُمَرُ، فَأَتَى عُمَرُ أَنْ يَجْلِسَ- فَقَالَ: اجْلِسْ يَا عُمَرُ، فَأَتَى عُمَرُ، فَأَتَى عُمَرُ أَنْ يَجْلِسَ- فَتَشَهَّدَ أَبُو بَكْرٍ، فَأَقْبَلَ النَّاسُ إِلَيْهِ، وَتَرَكَوا عُمَرَ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَمَّا بَعْدُ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ يَعْْبُدُ مُحَمَّدًا فَإِنَّ مُحَمَّدًا قَدْ مَاتَ وَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ يَعْْبُدُ اللَّهَ، فَإِنَّ اللَّهَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ، قَالَ اللَّهُ ﷻ: هُوَ مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ، أَفَإِنْ مَاتَ، أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَى عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا، وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ فَقَالَ: وَاللَّهِ لَكَأَنَّ النَّاسَ لَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ هَذِهِ الْآيَةَ، حَتَّى تَلَاهَا أَبُو بَكْرٍ، فَتَلَقَّاهَا مِنْهُ النَّاسُ كُلُّهُمْ، فَمَا أَسْمَعُ بَشَرًا مِنَ النَّاسِ إِلَّا يَتْلُوهَا. قَالَ: وَحَدَّثَنِي اللَّيْثُ، عَنْ عُقَيْلٍ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، أَنَّهُ قَالَ: أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ، أَنَّ عُمَرَ ﷺ قَالَ: وَاللَّهِ مَا هُوَ إِلَّا أَنْ سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ تَلَاهَا، فَعَرَفْتُ، أَوْ قَالَ: فَعَقِرْتُ حَتَّى مَا تُقْلِنِي رِجْلَايَ، وَحَتَّى أَهْوَيْتُ إِلَى الْأَرْضِ، وَعَرَفْتُ حِينَ سَمِعْتُهُ تَلَاهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَدْ مَاتَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنِ ابْنِ بُكَيْرٍ .

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hanımı Hz. Âişe'nin bildirdiğine göre Hz. Ebû Bekr, Sunh'teki evinden atıyla gelip Mescid'e girdi ve kimseyle konuşmadan

¹ İbn Kesîr, el-Bidâye (5/241).

Hiz. Âişe'nin yanına girerek Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına geldi. Hiz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Yemen işi çizgili bir kumaş ile örtülüydü. Yüzünü açarak eğilip onu öptü, ardından da: "Anam babam sana feda olsun, ey Allah'ın Resûlü! Vallahi, Allah sende iki ölümü birleştirmeyecek. Sana yazılmış olan ölümüne gelince, işte artık sen öldün" dedi.

Ebû Seleme'nin Abdullah b. Abbâs'tan bildirdiğine göre Hiz. Ebû Bekr çıktığında Hiz. Ömer halkla konuşuyordu. Ona: "Otur ey Ömer!" deyince Hiz. Ömer oturmayı reddetti. Hiz. Ebû Bekr yine: "Otur ey Ömer!" deyince Hiz. Ömer oturmayı reddetti. Bunun üzerine Hiz. Ebû Bekr, şahadet getirince halk Hiz. Ömer'i bırakıp ona yöneldiler. Hiz. Ebû Bekr şöyle dedi: "Kim Muhammed'e tapıyorsa, bilsin ki Muhammed ölmüştür. Kim de Allah'a tapıyorsa Allah kesinlikle diridir ve asla ölmez. Allah şöyle buyurur: **"Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler geçmişti. Ölür veya öldürülürse geriye mi döneceksiniz? Geriye dönen, Allah'a hiçbir zarar vermez. Allah şükredenlerin mükafatını verecektir."** Vallahi, Hiz. Ebû Bekr bu âyeti okuyana kadar insanlar sanki Allah'ın bu âyeti indirdiğini bilmiyorlarmış gibi bir haldeydiler. Herkes bu âyeti, Ebu Bekr'den dinledi. Onu dinleyen herkes bu âyeti okuyordu.

Leys'in Ukayl kanalıyla İbn Şihâb'dan, onun da Saîd b. el-Müseyyeb'den bildirdiğine göre Hiz. Ömer: "Vallahi, Ebû Bekr bu âyeti okuduğu zaman, bunun gerçek olduğunu anladım ve dehşete kapıldım. Öyle ki, ayaklarım beni taşıyamaz oldu. Nihayet yere çöktüm. Bu âyetleri Ebû Bekr'in okuduğunu duyduğum zaman Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiğini anladım."

Buhârî bunu *Sahîh*'te İbn Bukeyr'den rivayet etmiştir.²

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ الْفَقِيهُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، قَالَ: قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، أَنَّهُ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ، أَنَّهُ سَمِعَ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ، مِنَ الْغَدِ حِينَ بَايَعَ الْمُسْلِمُونَ أَبَا بَكْرٍ فِي مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَاسْتَوَى عَلَى مِنْبَرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَتَشَهَّدَ قَبْلَ أَبِي بَكْرٍ، فَقَالَ: أَمَّا بَعْدُ

¹ Âl-i İmrân Sur. 144

² Buhârî, meğâzi 83 (4454).

فَإِنِّي قُلْتُ لَكُمْ أَمْسَ: مقالة، وانهما لَمْ تَكُنْ كَمَا قُلْتُ: وَإِنِّي وَاللَّهِ مَا وَجَدْتُ الْمَقَالَهَ،
الَّتِي قُلْتُ لَكُمْ، فِي كِتَابِ أَنْزَلَهُ اللَّهُ، وَلَا فِي عَهْدِ عَهْدِهِ إِلَيَّ، رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَلَكِنِّي
كُنْتُ أَرْجُو، أَنْ يَعْيشَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَتَّى يَدُبِّرَنَا، يُرِيدُ حَتَّى يَكُونَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ آخِرَنَا.
فَاخْتَارَ اللَّهُ لِرَسُولِهِ ﷺ، الَّذِي عِنْدَهُ، عَلَى الَّذِي عِنْدَكُمْ، وَهَذَا الْكِتَابُ الَّذِي هَدَى اللَّهُ بِهِ
رَسُولَهُ، فَخُذُوا بِهِ تَهْتَدُوا بِمَا هَدَى اللَّهُ رَسُولَهُ ﷺ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ يَحْيَى بْنِ بُكَيْرٍ .

Enes b. Mâlik'in bildirdiğine göre Ömer b. el-Hattâb, halkın Hz. Ebû Bekr'e biat ettiği günün sabahında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) minderine çıkıp, Hz. Ebû Bekr'den önce şahadet getirerek şöyle dedi: "Dün size bir şey söylemiştim. Söylediğim şey dediğim gibi değildir. Vallahi, size dediğim şeyi ne Allah'ın indirdiği Kitab'ında buldum, ne de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bana bu konuda bir söz verdi. Ancak ben Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) biz hayatta olduğumuz müddetçe yaşamasını ummuştum. Ancak Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) için, sizin yanınızdakini değil de kendi katındakini tercih etmiştir. Bu, Allah'ın, Resulünü hidayeti kavuşturduğu kitaptır. Buna tutunun ve Allah'ın Resûlüne (sallallahu aleyhi vesellem) gönderdiği Kitab'a uyun."

Buhârî bunu *Sahîh*'te Yahyâ b. Bukeyr'den rivayet etmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْبَغْدَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَلَانَةَ، مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ بْنِ
خَالِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ لَهَيْعَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَسْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ فِي ذِكْرِ وَفَاتِهِ ﷺ،
قَالَ: وَقَامَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، يَخْطُبُ النَّاسَ، وَيُوعِدُ مَنْ قَالَ: قَدْ مَاتَ بِالْقَتْلِ وَالْقَطْعِ،
وَيَقُولُ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي غَشِيَّتِهِ لَوْ قَدْ قَامَ، قَطَعَ وَقَتْلَ، وَعَمَرُو بْنُ قَيْسِ بْنِ زَائِدَةَ بْنِ
الْأَصَمِّ بْنِ أُمِّ مَكْتُومٍ قَائِمٌ فِي مُؤَخَّرِ الْمَسْجِدِ يَقْرَأُ «وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ
الرُّسُلُ، أَفَإِنْ مَاتَ، أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَى عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ
شَيْئًا، وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ» وَالنَّاسُ فِي الْمَسْجِدِ قَدْ مَلُوهُ، وَيَبْكُونَ، وَيَمْوَجُونَ لَا
يَسْمَعُونَ، فَخَرَجَ عَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ عَلَى النَّاسِ، فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ: هَلْ عِنْدَ أَحَدٍ
مِنْكُمْ مِنْ عَهْدٍ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي وَفَاتِهِ فَلْيُحَدِّثْنَا قَالُوا: لَا. قَالَ: هَلْ عِنْدَكَ يَا عُمَرُ مِنْ

عَلِمَ؟ قَالَ: لَا. قَالَ الْعَبَّاسُ: أَشْهَدُ أَنَّهَا النَّاسُ أَنْ أَحَدًا لَا يَشْهَدُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ لِعَهْدٍ عَهْدَهُ إِلَيْهِ فِي وَفَاتِهِ، وَاللَّهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ، لَقَدْ ذَاقَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْمَوْتَ.

Urve, Resûlullah'ın (ﷺ) vefatından bahsederken şöyle dedi: Hz. Peygamber (ﷺ) vefat ettiğinde Ömer b. el-Hattâb kalktı ve Resûlullah'ın (ﷺ) öldüğünü söyleyenleri öldürmekle, kesmekle tehdit ederek: "Resûlullah (ﷺ) bayılmıştır. Eğer öldüğünü söyleyen olursa kalkar, onu öldürür ve boynunu keserim" demeye başladı.

Bu sırada Amr b. Kays b. Zâide b. el-Esam b. Ümmi Mektûm Mescid'in gerisinde: "Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler geçmişti. Ölür veya öldürülürse geriye mi döneceksiniz? Geriye dönen, Allah'a hiçbir zarar vermez. Allah şükredenlerin mükafatını verecektir"¹ mealindeki âyeti okuyordu. İnsanlar ise Mescid'de ağlaşıyor, dalgalanıyor ve bu âyeti işitmiyorlardı. Abbâs b. Abdilmuttalib, insanların yanına çıkıp: "Ey insanlar! Resûlullah'ın (ﷺ) vefatı hususunda söylediği bir şeyi bilenin varsa bize söylesin" deyince, halk: "Hayır bilmiyoruz" karşılığını verdiler. Bunun üzerine Abbâs b. Abdilmuttalib: "Ey Ömer, senin bu hususta bilgin var mı?" diye sorunca, Hz. Ömer: "Hayır" cevabını verdi. Bunun üzerine Hz. Abbâs şöyle dedi: "Ey insanlar! Şahid olun, hiç kimse Resûlullah'ın (ﷺ) kendi vefatı hususunda bir şeyler söylemiş olduğuna tanıklıkta bulunmuyor. Kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'a yemin ederim ki, Resûlullah (ﷺ) ölümü tatmıştır."

قَالَ: وَأَقْبَلَ أَبُو بَكْرٍ مِنَ السُّنْحِ عَلَى دَائِيهِ حَتَّى نَزَلَ بَيْتَ الْمَسْجِدِ، ثُمَّ أَقْبَلَ مَكْرُوبًا حَزِينًا فَاسْتَأْذَنَ فِي بَيْتِ ابْنَتِهِ عَائِشَةَ، فَأَذِنَتْ لَهُ فَدَخَلَ، وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَدْ تُوْفِّيَ عَلَى الْفِرَاشِ وَالنَّسْوَةِ حَوْلَهُ، فَخَمَرْنَ وَجُوهَهُنَّ، وَاسْتَرْنَ مِنْ أَبِي بَكْرٍ إِلَّا مَا كَانَ مِنْ عَائِشَةَ. فَكَشَفَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَحَنَّا عَلَيْهِ، يُقْبَلُهُ وَيَبْكِي، وَيَقُولُ: لَيْسَ مَا يَقُولُ ابْنُ الْخَطَّابِ شَيْءٌ تُوْفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، رَحِمَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا أَطْيَبَكَ حَيًّا، وَمَا أَطْيَبَكَ مَيِّتًا، ثُمَّ غَشَاهُ بِالْقُوبِ، ثُمَّ خَرَجَ سَرِيعًا إِلَى الْمَسْجِدِ، يَتَوَطَّأُ

¹ Âl-i Imrân Sur. 144

رَقَابِ النَّاسِ حَتَّى آتَى الْمِنْبَرَ، وَجَلَسَ عُمَرُ حَتَّى رَأَى أَبَا بَكْرٍ مُقْبِلًا إِلَيْهِ فَقَامَ أَبُو بَكْرٍ إِلَى جَانِبِ الْمِنْبَرِ، ثُمَّ نَادَى النَّاسَ، فَجَلَسُوا وَأَنْصَتُوا فَشَهِدَ أَبُو بَكْرٍ، بِمَا عَلَّمَهُ مِنَ الشَّهَادَةِ، وَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى نَعَى لِنَبِيِّكُمْ إِلَى نَفْسِهِ وَهُوَ حَيٌّ بَيْنَ أَظْهُرِكُمْ، وَنَعَاكُمْ إِلَى أَنْفُسِكُمْ، فَهُوَ الْمَوْتُ حَتَّى لَا يَبْقَى أَحَدٌ إِلَّا اللَّهُ ﷻ، قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: «وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ، أَفَإِنْ مَاتَ، أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَى عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا، وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ» فَقَالَ عُمَرُ: هَذِهِ الْآيَةُ فِي الْقُرْآنِ وَاللَّهُ مَا عَلِمْتُ أَنْ هَذِهِ الْآيَةُ أَنْزَلْتَ قَبْلَ الْيَوْمِ، وَقَالَ: قَالَ اللَّهُ ﷻ لِمُحَمَّدٍ ﷺ «إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ». ثُمَّ قَالَ: قَالَ اللَّهُ ﷻ: «كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ، لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ» وَقَالَ: «كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ، وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ» وَقَالَ: «كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ، وَإِنَّمَا تُوَفَّقُونَ أُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»، ثُمَّ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عُمَرُ مُحَمَّدًا - ﷺ وَأَتْبَاعَهُ، حَتَّى أَقَامَ دِينَ اللَّهِ، وَأَظْهَرَ أَمْرَ اللَّهِ، وَبَلَّغَ رِسَالَاتِ اللَّهِ، وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، ثُمَّ تَوَفَّاهُ اللَّهُ عَلَى ذَلِكَ، وَقَدْ تَرَكَكُمْ عَلَى الطَّرِيقَةِ. فَلَنْ يَهْلِكَ هَالِكٌ إِلَّا مِنْ بَعْدِ الْبَيْتَةِ وَالشُّفَاءِ فَمَنْ كَانَ اللَّهُ رَبَّهُ، فَإِنَّ اللَّهَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ، وَمَنْ كَانَ يَعْبُدُ مُحَمَّدًا وَيُنَزِّلُهُ إِلَيْهَا، فَقَدْ هَلَكَ إِلَهُهُ، وَاتَّقُوا اللَّهَ أَيُّهَا النَّاسُ، وَاعْتَصِمُوا بِدِينِكُمْ، وَتَوَكَّلُوا عَلَى رَبِّكُمْ، فَإِنَّ دِينَ اللَّهِ قَائِمٌ، وَإِنَّ كَلِمَةَ اللَّهِ تَامَّةٌ، وَإِنَّ اللَّهَ نَاصِرٌ مَنْ نَصَرَهُ وَمُعِزُّ دِينِهِ، وَإِنَّ كِتَابَ اللَّهِ ﷻ بَيْنَ أَظْهُرِنَا، وَهُوَ الثُّورُ وَالشُّفَاءُ، وَبِهِ هَدَى اللَّهُ مُحَمَّدًا ﷺ وَفِيهِ حَلَالُ اللَّهِ وَحَرَامُهُ، وَاللَّهُ لَا نُبَالِي مَنْ أَجْلَبَ عَلَيْنَا مِنْ خَلْقِ اللَّهِ، إِنَّ سُيُوفَ اللَّهِ لَمَسْلُولَةٌ، مَا وَضَعْنَاهَا بَعْدُ وَلَنَجَاهِدَنَّ مَنْ خَالَفَنَا كَمَا جَاهَدْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَلَا يُبْقِيَنَّ أَحَدٌ إِلَّا عَلَى نَفْسِهِ، ثُمَّ انْصَرَفَ مَعَهُ الْمُهَاجِرُونَ، إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَذَكَرَ الْحَدِيثَ مِنْ غُسْلِهِ وَتَكْفِينِهِ، وَالصَّلَاةِ عَلَيْهِ، وَدَفْنِهِ.

Ebû Bekr bineğinin üzerinde Sunh'tan gelip Mescid'in kapısında indi ve üzüntülü ve kederli bir şekilde, kızı Âişe'nin odasına yöneldi. İçeri girmek için izin istedi. Girmesine izin verilince içeriye girdi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem), yatağında vefat etmiş, kadınlar onun çevresindeydi. Kadınlar Hz. Ebû Bekr girince yüzlerini örttüler ve geriye çekilip gizlendiler. Yalnız Âişe, orada kaldı. Ebu Bekr, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) yüzünü açtı ve eğilip öperek ağlamaya başladı ve şöyle dedi: "Hattâb'ın oğlunun söylediği şey önemli değildir.

Aslında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etmiştir. Canım elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etmiştir. Allah'ın rahmeti senin üzerine olsun ey Allah'ın Resûlü! Sen diri iken de, ölü iken de çok güzel kokuyorsun."

Böyle dedikten sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) üzerine bir örtü örttü. Sonra acele ile Mescid'e gitti. İnsanların boyunlarının üzerinden adım atarak ilerledi. Nihayet minberin yanına vardı. Ömer, onun kendisine doğru geldiğini görünce yerine oturdu. Ebu Bekr de minberin yanında durarak insanlara seslenince halk oturup onu dinlediler. Ebu Bekr bildiği şekilde şahadet getirip şöyle dedi:

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) henüz hayatta iken Yüce Allah onun öleceği haberini verdi. Aynı şekilde sizin de bir gün öleceğinizi bildirdi. Varlık âleminde sadece Yüce Allah kalana kadar da herkes ölecek. Yüce Allah: **"Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler geçmişti. Ölür veya öldürülürse geriye mi döneceksiniz? Geriye dönen, Allah'a hiçbir zarar vermez. Allah şükredenlerin mükafatını verecektir"**¹ buyurur." Bunun üzerine Ömer: "Bu âyet Kur'ân'da var mıydı? Vallahi şu ana kadar böylesi bir âyet yok gibi biliyordum!" karşılığını verdi. Ebû Bekr devamla şöyle dedi: "Yüce Allah yine: **"(Ey Muhammed!) Şüphesiz sen öleceksin ve şüphesiz onlar da öleceklerdir"**² buyurmuştur. Yine şöyle buyurmuştur: **"Ondan başka her şey yok olacaktır. Hüküm O'nundur. O'na döndürüleceksiniz."**³ Yine şöyle buyurmuştur: **"Yeryüzünde bulunan her şey fanidir. Ancak yüce ve cömert olan Rabbinin varlığı bakidir."**⁴ Yine şöyle buyurmuştur: **"Her nefis ölümü tadacaktır. Kıyamet günü, ecirleriniz size mutlaka ödenecektir."**⁵

Sonra Hz. Ebû Bekr şöyle devam etti: "Doğrusu yüce Allah, ilâhi dini yeryüzüne dikip Allah'ın emrini hükümran kılıncaya ve ilâhi mesajı tebliğ edip

¹ Âl-i İmrân Sur. 144

² Zümer Sur. 30

³ Kasas Sur. 88

⁴ Rahmân Sur. 26-27

⁵ Âl-i İmrân Sur. 185

Allah yolunda cihad edinceye kadar Muhammed'i yaşattı. Sonra onu bu halde iken vefat ettirdi. Sizi doğru yolda bıraktı. Artık bir kim helak olacaksa beyyineden, belgeden ve bahtsızlıktan sonra helak olacaktır. Allah, her kimin Rabbi ise bilsin ki, Allah diridir, ölmez. Her kim Muhammed'e tapıyorsa ve onu ilâh yerine koymuşsa bilsin ki, onun ilâhı yok olmuştur! Ey insanlar! Allah'tan korkun ve dininize sarılarak Rabbinize tevekkül edin. Zira Allah'ın dini, dimdik ayakta. Allah'ın kelimesi tamdır. Allah, kendi dinine yardım edene yardımcı olacaktır ve dinini aziz kılacaktır. Allah'ın Kitabı aramızdadır. O Kitab, nur ve şifadır. O Kitab vasıtasıyla Allah, Muhammed'i doğru yola iletti. Onda, Allah'ın helal ve haramı vardır. Vallahi, Allah'ın yarattıklarından her kim bize hücum ederse aldırmayız. Zira Allah'ın kılıçları kınlarından çekilmiştir. Artık bu kılıçları elimizden düşürecek değiliz. Bize muhalefet edenlere karşı tıpkı Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber cihad ettiğimiz gibi cihad edeceğiz. Hiç kimse haddi aşıp tecavüzde bulunmasın. Aksi halde kendi aleyhine davranmış olur."

Bundan sonra Muhacirler, Ebu Bekr ile birlikte Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gittiler. Sonra ravi Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yıkanmasını, kefenlenmesini, namazının kılınmasını ve defnedilmesini zikretti.

وَيَذْكُرُ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ أَنَّهُ قَالَ: كُنْتُ أَتَأْوُلُ هَذِهِ الْآيَةَ ۖ وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ، وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا. ۚ فَوَاللَّهِ إِنْ كُنْتُ لَأُظُنُّ أَنَّهُ سَيَبْقَى فِي أُمَّتِهِ حَتَّى يَشْهَدَ عَلَيْهَا بِآخِرِ أَعْمَالِهَا، وَأَنَّهُ لِلَّذِي حَمَلَنِي عَلَى أَنْ قُلْتُ مَا قُلْتُ.

Ömer b. el-Hattâb'ın şöyle dediği nakledilmiştir: Yüce Allah'ın: **"İşte böylece sizin insanlığa şahitler olmanız, Resûlün de size şahit olması için sizi mutedil bir ümmet kıldık..."**¹ buyruğuna göre zannediyordum ki Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sonuna kadar ümmetinin başında kalacak ve son amellerine şahitlik edecektir. Vefat ettiği söylendiği zaman o sözleri söylememe neden olan da böylesi bir düşünceydi.

¹ Bakara Sur. 143

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، هُوَ الْأَصَمُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ذَكَرَ لَهُ مَا حَمَلَهُ عَلَى مَقَالَتِهِ، الَّتِي قَالَ جِئْتُ تُوَفِّي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَذَكَرَ هَذَا.

İkrime'nin bildirdiğine göre İbn Abbâs, Ömer b. el-Hattâb, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edince söylediği (yukarıdaki) sözü neden söylediğini kendisine anlattığını söyleyip bu hadisi zikretti.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْجَهْمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَرَجِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَاقِدِيُّ، عَنْ شَيْخِهِ، قَالُوا: أَوْ لَمَّا شُكَّ فِي مَوْتِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ بَعْضُهُمْ، قَدْ مَاتَ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: لَمْ يَمُتْ، فَوَضَعَتْ أَسْمَاءُ، بِنْتُ عُمَيْسٍ يَدَهَا نَيْنَ كَتَفِي رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَتْ: قَدْ تُوَفِّي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، قَدْ رُفِعَ الْخَاتَمُ مِنْ بَيْنِ كَتِفَيْهِ، فَكَانَ هَذَا الَّذِي عُرِفَ بِهِ مَوْتُهُ .

Vâkıdî hocalarının şöyle dediğini bildirir: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatıyla ilgili şüpheye düşerek bazıları: "Vefat etti" derken, bazıları: "Vefat etmedi" dedi. Bunun üzerine Esmâ binti Umeys, elini Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) iki omuzu arasına koyup: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etmiştir ve peygamberlik mührü omuzlarının arasından kaldırılmıştır" dedi ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etmiş olduğu böylece anlaşıldı.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنْ أَبِي مَعْشَرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، قَالَتْ: وَضَعْتُ يَدِي عَلَى صَدْرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ مَاتَ، فَمَرَّ بِي جَمْعٌ أَكُلُوا، وَأَتَوْضَأُوا، مَا تَذْهَبُ رِيحُ الْمِسْكِ مِنْ يَدِي .

Ümmü Seleme der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği gün elimi onun göğsüne koydum. Aradan haftalar geçmesine rağmen yemek yiyor, abdest alıyordum; ama o misk kokusu elimden hiç çıkmıyordu."

¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye* (5/244).

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ بْنُ يُوسُفَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ بْنُ الْأَعْرَابِيِّ أَبِي عَمْرٍو، وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدٍ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَا: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يونس عن الْحَجَّاجِ بْنِ أَبِي زَيْتَب، عَنْ طَلْحَةَ مَوْلَى ابْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: مَاتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ خَمِصُ الْبَطْنِ.

Hız. Âişe şöyle dedi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği zaman karnı açtı."

بَابُ مَا يُسْتَدَلُّ بِهِ عَلَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمْ يَسْتَخْلِفْ أَحَدًا بِعَيْنِهِ، وَلَمْ يُوصِ إِلَى أَحَدٍ بِعَيْنِهِ، فِي أَمْرِ أُمَّتِهِ، وَإِنَّمَا نَبَّهَ عَلَى الْخِلَافَةِ بِمَا ذَكَرْنَا مِنْ أَمْرِ الصَّلَاةِ

Allah Resûlü'nün (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) Kendisinden Sonra Kimin Halife Olacağını Bildirmemesi, Ümmetin İdaresi Hakkında Özel Olarak Kimseye Vasiyette Bulunmaması ve Zikrettiğimiz Gibi Sadece Namaz Konusunda Namazı Kıldırarak Kişiyi Bildirmiş Olması

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ، مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ، بْنُ عَقَّانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ، قَالَ: حَضَرْتُ أَبِي حِينَ أُصِيبَ، فَأَتْنُوهُ عَلَيْهِ، فَقَالُوا: جَزَاكَ اللَّهُ خَيْرًا، فَقَالَ: رَاغِبٌ . قَالُوا: اسْتَخْلِفْ، فَقَالَ: أَتَحْمِلُ أَمْرَكُمْ حَيًّا وَمَيِّتًا! لَوَدِدْتُ أَنَّ خَطِّي مِنْكُمْ الْكَفَافَ لَا عَلَيَّ وَلَا لِي. إِنْ اسْتَخْلِفَ فَقَدْ اسْتَخْلَفَ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنِّي، يَعْنِي أَبَا بَكْرٍ، وَإِنْ أَتْرَكْتُكُمْ، فَقَدْ تَرَكْتُكُمْ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنِّي. رَسُولُ اللَّهِ ﷺ. قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: فَعَرَفْتُ أَنَّهُ حِينَ ذَكَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ غَيْرَ مُسْتَخْلِفٍ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي كُرَيْبٍ، عَنْ أَبِي أُسَامَةَ، وَأَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ، مِنْ حَدِيثِ الثَّوْرِيِّ، عَنْ هِشَامٍ .

İbn Ömer der ki: Babam suikaste uğradığı zaman yanına gittim. Ashâb kendisine övgüde bulunarak: "Allah seni hayırla mükâfatlandırsın!" deyince: "Uman ve korkan" karşılığını verdi. Ashâb: "Yerine halife olarak birini seçsen" deyince: "Ben istedim ki, hilafetteki nasibim başa baş olsun, ne lehime ne de aleyhime. Yani işinizi diri iken de, ölü iken de ben mi

yükleneyim? Eğer halife olarak birini seçecek olursam (bu caizdir, zira) benden daha hayırlı olan Ebû Bekr seçmişti. Eğer seçmeyecek olursam (bu da caizdir, zira) benden daha hayırlı olan Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) seçmemişti" karşılığını verdi.

Abdullah der ki: "Babam, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) zikredince anladım ki yerine birini seçmeyecektir."

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Kureyb kanalıyla Ebû Usâme'den ve Buhârî ise Sevrî kanalıyla Hişâm'dan rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ سُلَيْمَانُ بْنُ أَحْمَدَ الطَّبْرَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مَرْثَمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْفَرَّايِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ: إِنْ اسْتَخْلَفَ فَقَدْ اسْتَخْلَفَ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنِّي أَبُو بَكْرٍ، وَإِنْ أَتْرَكَ فَقَدْ تَرَكَ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنِّي، رَسُولُ اللَّهِ ﷺ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يُوسُفَ الْفَرَّايِيِّ، وَأَخْرَجَاهُ أَيْضًا مِنْ حَدِيثِ سالم عن ابن

عمر .

Abdullah b. Ömer'in bildirdiğine göre Hz. Ömer şöyle demiştir: "Eğer halife olarak birini seçecek olursam (bu caizdir, zira) benden daha hayırlı olan Ebû Bekr seçmişti. Eğer seçmeyecek olursam (bu da caizdir, zira) benden daha hayırlı olan Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) seçmemişti."

Buhârî, Muhammed b. Yûsuf el-Firyâbî'den aktarmıştır. Buhârî ve Müslim, Sâlim kanalıyla İbn Ömer'den rivayet etmişlerdir.²

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرَّوْذَبَارِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ بْنُ شَوْذَبِ الْوَاسِطِيُّ بِهَا، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَبِي أُيُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ الْحَفَرِيُّ، عَنْ سُفْيَانَ بْنِ الْأَسَدِ بْنِ قَيْسٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ سُفْيَانَ، قَالَ: لَمَّا ظَهَرَ عَلِيُّ ﷺ عَلَى النَّاسِ يَوْمَ الْجَمَلِ، قَالَ: أَيُّهَا النَّاسُ. إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمْ يَعْهَدْ إِلَيْنَا فِي هَذِهِ الْأَمَارَةِ شَيْئًا، حَتَّى رَأَيْنَا مِنَ الرَّأْيِ أَنْ نَسْتَخْلِفَ أَبَا بَكْرٍ، فَأَقَامَ وَاسْتَقَامَ حَتَّى مَضَى

¹ Buhârî, *ahkâm* (51) ve Müslim, *el-imâre* 2 (11).

² Müslim, *el-imâre* 2 (12).

لِسَبِيلِهِ، ثُمَّ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَأَى مِنَ الرَّأْيِ أَنْ يَسْتَخْلِفَ عُمَرَ، فَأَقَامَ، وَاسْتَقَامَ، حَتَّى ضَرَبَ الدِّينَ بِجِرَانِهِ، ثُمَّ إِنَّ أَقْوَامًا طَلَبُوا هَذِهِ الدُّنْيَا، فَكَانَتْ أُمُورٌ يَفْضِي اللَّهُ فِيهَا.

Amr b. Süfyân der ki: Hz. Ali, Cemel günü zafer kazandığı zaman şöyle dedi: "Ey insanlar! Yönetim konusunda Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bize verilmiş herhangi bir söz yoktur. Biz kendi yanımızdan böyle bir şeye talip olduk. Ancak Ebû Bekr halife olarak seçildi. Allah ona rahmet etsin, hem başkalarını, hem de kendisini doğru yolda tutmuştur. Ondan sonra Ömer halife seçildi. O da hem başkalarını, hem de kendisini doğru yolda tutmuştur. Bu şekilde de din sağlamlaşmıştır. Sonra bazı kavimler bu dünyayı talep etmiş ve Allah'ın takdir ettiği şeyler olmuştur."

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرٍ، مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ الْمُرْزُوقِيُّ بِمَرْوٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رُوحٍ الْمَدَائِنِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَبَابَةُ بْنُ سَوَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ مَيْمُونٍ، عَنْ حُصَيْنِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ أَبِي وَائِلٍ قَالَ: قِيلَ لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ﷺ أَلَا تَسْتَخْلِفُ عَلَيْنَا؟ قَالَ: مَا اسْتَخْلَفَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَاسْتَخْلِفَ وَلَكِنْ إِنْ يُرِدِ اللَّهُ بِالنَّاسِ خَيْرًا، فَسَيَجْمَعُهُمْ بَعْدِي عَلَى خَيْرِهِمْ، كَمَا جَمَعَهُمْ بَعْدَ نَبِيِّهِمْ عَلَى خَيْرِهِمْ.

قُلْتُ: شَاهِدُهُ فِي الْحَدِيثِ الثَّابِتِ عَنْ عَلِيٍّ ﷺ وَهُوَ مَا

Ebû Vâil der ki: Ali b. Ebî Tâlib'e: "Bize halife olarak birini seçmeyecek misin?" denilince: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) halife olarak birini seçmedi ki ben de seçeyim. Ancak Allah insanlara hayrı murad ederse peygamberlerinden sonra onları hayır üzere topladığı gibi benden sonra da onları hayır üzere toplayacaktır" karşılığını verdi.

Sâbit (sahih) olan bir sonraki hadis te bunun şahididir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، فِي الْفَوَائِدِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَتْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَالِدٍ بْنُ خَلِيفَةَ الْجَمْعِيِّ، حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ. قَالَ: أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ كَعْبٍ عَنْ مَالِكِ الْأَنْصَارِيِّ. وَكَانَ كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ أَحَدَ الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ تَبِعَ عَلَيْهِمْ، فَأَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ كَعْبٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ، أَخْبَرَهُ أَنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ ﷺ خَرَجَ مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي وَجَعِهِ الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ، فَقَالَ النَّاسُ: يَا أَبَا الْحَسَنِ. كَيْفَ أَصْبَحَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ؟ فَقَالَ: أَصْبَحَ بِحَمْدِ اللَّهِ بَارِتًا قَالَ: فَأَخَذَ بِيَدِهِ عَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ. فَقَالَ: أَنْتَ وَاللَّهِ

بَعْدَ ثَلَاثٍ: عَبْدُ الْعَصَا، وَإِنِّي وَاللَّهِ لَأَرَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ سَوْفَ يَتَوَفَّاهُ اللَّهُ مِنْ وَجَعِهِ هَذَا
إِنِّي أَعْرِفُ وَجُوهَ بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ عِنْدَ الْمَوْتِ، فَاذْهَبْ بِنَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَلْنَسْأَلْهُ
فِيْمَنْ هَذَا الْأَمْرُ.

فَإِنْ كَانَ فِينَا عَلِمْنَا ذَلِكَ، وَإِنْ كَانَ فِي غَيْرِنَا، كَلَّمْنَاهُ، فَأَوْصَى بِنَا، قَالَ عَلِيُّ ﷺ: إِنَّا
وَاللَّهِ لَنُثْنِ سَأَلْنَاهَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَمَنَعْنَاهَا، لَا يُعْطِينَاهَا النَّاسُ بَعْدَهُ أَبَدًا. وَإِنِّي، وَاللَّهِ، لَا
أَسْأَلُهَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ بِشْرِ بْنِ شُعَيْبٍ .

Abdullah b. Abbâs bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ölümüne sebep olan hastalığında iken Ali b. Ebî Tâlib yanından çıktı ve insanlar kendisine: "Ey Ebu'l-Hasan! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) nasıl sabahladı?" dediklerinde: "Allah'a hamd olsun ki iyi olarak sabahladı" karşılığını verdi. Abbâs b. Abdilmuttalib, Ali'nin elini tutarak: "Vallahi üç gün sonra sen asanın kulu (başkasının memuru) olacaksın. Vallahi gördüğüm kadarıyla Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu hastalığından dolayı vefat edecektir. Çünkü ben Abdilmuttalib oğullarının ölüm esnasında yüzlerinin nasıl bir hal aldığını bilmekteyim. Şimdi birlikte Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) gidelim ve kendisine bu işin (halifeliğin) kimde olacağını soralım. Eğer bu iş bizde ise bunu şimdiden (Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sağ iken) bilelim. Eğer bizden başkasında olaksa kendisine söyleyelim de bu işi bize vasiyet etsin" deyince, Ali: "Vallahi eğer biz bunu Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) ister ve Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bizi bundan men ederse, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) sonra insanlar (bunu delil sayarak) bu işi (hilafeti) bize asla vermez. Vallahi bundan dolayı bunu Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) istemem" karşılığını verdi.

Buhârî, *Sahîh*'de İshâk b. Bişr b. Şuayb kanalıyla rivayet etmiştir.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدٍ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ:
حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ
بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: خَرَجَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، مِنْ عِنْدِ رَسُولِ

¹ Buhârî, meğâzî 83 (4447).

اللَّهُ ﷺ فِي مَرَضِهِ يَوْمَ تَطَنَ فِيهِ، فَذَكَرَ هَذَا الْحَدِيثَ. إِلَّا أَنَّهُ لَمْ يَذْكُرْ مَا قَالَ فِي الْعَصَا وَرَأَى فِي آخِرِهِ... فَتَوَفَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حِينَ اشْتَدَّ الضَّحَى مِنْ ذَلِكَ الْيَوْمِ

Abdullah b. Abbâs bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ölümüne sebep olan hastalığında iken ve vefat ettiği gün Ali b. Ebî Tâlib yanından çıktı." Sonrasında ravi söz konusu hadisi asânın kulu olması kısmını zikretmeksizin nakletti. Hadisin sonunda da: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) o gün kuşluk vaktinde vefat etti" dedi.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بَخْشٍ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ الشُّكْرِيُّ بِتَغْدَادَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنصُورٍ الرَّمَادِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرُ بْنُ الرَّهَرِيِّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ كَثِيرٍ بْنُ مَالِكٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: خَرَجَ الْعَبَّاسُ، وَعَلِيٌّ مِنْ عِنْدِ النَّبِيِّ ﷺ فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ، فَلَقِيَهُمَا رَجُلٌ فَقَالَ: كَيْفَ أَصْبَحَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَا أَبَا الْحَسَنِ؟ فَقَالَ: أَصْبَحَ بَارِتًا. قَالَ، فَقَالَ: الْعَبَّاسُ لِعَلِّي أَنْتَ بَعْدَ ثَلَاثٍ. عَبْدُ الْعَصَا. قَالَ: ثُمَّ خَلَا بِهِ. فَقَالَ: إِنَّهُ يُخَيَّلُ إِلَيَّ أَنِّي أَعْرِفُ وَجْهَ بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ عِنْدَ الْمَوْتِ، وَأَنِّي خَائِفٌ أَنْ لَا يَقُومَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ وَجَعِهِ هَذَا. فَإِنْ كَانَ هَذَا الْأَمْرُ إِلَيْنَا عَلِمْنَاهُ، وَإِنْ لَا يَكُنْ إِلَيْنَا، أَمْرُنَا أَنْ يَسْتَوْصِيَ بِنَا. قَالَ: فَقَالَ لَهُ عَلِيٌّ: أَرَأَيْتَ إِنْ جِئْنَا فَسَأَلْنَاهُ فَلَمْ يُعْطِنَاهَا؟ أَرَأَيْتَ النَّاسَ يُعْطُونَاهَا؟ وَاللَّهِ لَا أَسْأَلُهَا إِلَّا هَ أَبَدًا.

İbn Abbâs der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ölümüne sebep olan hastalığında iken Abbâs ve Ali b. Ebî Tâlib yanından çıktılar. Bir adam: "Ey Ebu'l-Hasan! Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) nasıl sabahladı?" deyince, Ali: "İyi olarak sabahladı" karşılığını verdi. Bunun üzerine Abbâs Ali'ye: "Üç gün sonra sen asânın kulu (başkasının memuru) olacaksın" dedi. Sonra Ali ile bir tarafa çekilerek: "Ben, Abdulmuttalib oğullarının ölüm esnasında yüzlerinin nasıl bir hal aldığını bilirim. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu hastalığından dolayı vefat etmesinden korkmaktayım. Eğer bu iş bizde ise bunu şimdiden (Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sağ iken) bilelim. Eğer bizden başkasında olacaksa kendisine söyleyelim de bu işi bize versin" dedi. Bunun üzerine Ali: "Eğer biz bunu istersek ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu işi bize vermezse ne olacak?"

¹ İbn Hişâm, es-Sîre (4/262).

Daha sonra insanlar bunu bize verir mi?" Vallahi bundan dolayı bunu Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) istemem" karşılığını verdi.

قَالَ عَبْدُ الرَّزَّاقِ: فَكَانَ مَعْمَرٌ يَقُولُ لَنَا: أَتَيْتُمَا كَانَ أَصَوْتُ عِنْدَكُمْ رَأْيَا؟ فَتَقُولُ: الْعَبَّاسُ. فَيَأْتِي، ثُمَّ قَالَ: لَوْ أَنَّ عَلِيًّا سَأَلَهُ عَنْهَا، فَأَعْطَاهُ إِثَابَهَا، فَمَنْعَهُ النَّاسُ كَانُوا قَدْ كَفَرُوا.

قَالَ عَبْدُ الرَّزَّاقِ: فَحَدَّثْتُ بِهِ ابْنَ عُيَيْنَةَ، فَقَالَ: قَالَ الشَّعْبِيُّ: لَوْ أَنَّ عَلِيًّا سَأَلَهُ عَنْهَا كَانَ خَيْرًا لَهُ مِنْ مَالِهِ وَوَلَدِهِ.

Abdurrezzâk der ki: Ma'mer bize: "Sizce hangisi (Ali'nin görüşü mü yoksa Abbâs'ın görüşü mü) daha doğrudur?" diye sorardı. Biz de: "Abbâs'ın görüşü" dediğimizde bunu kabul etmez ve: "Eğer Ali bunu Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) ister ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bu işi kendisine verdiği halde insanlar onu bundan men derse küfre girerlerdi" derdi.

Abdurrezzâk der ki: Bu hadisi İbn Uyeyne'ye anlattığımda şu karşılığı verdi: "Bu konuda Şa'bî: «Eğer Ali, bunu kendisinden istemiş olsaydı bu kendisi için malından ve çocuklarından daha hayırlı olurdu» dedi."

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الشَّيْبِيُّ بِمَرْوٍ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْمُؤَجَّجِ، أَخْبَرَنَا عَبْدَانُ، عَنْ أَبِي خُمَزَةَ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ عَامِرٍ، هُوَ الشَّعْبِيُّ، قَالَ: قَالَ الْعَبَّاسُ لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، حِينَ مَرَضَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنِّي أَكَادُ أَعْرِفُ فِي وَجْهِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الْمَوْتَ، فَاَنْطَلِقُ بِنَا إِلَيْهِ، نَسْأَلُهُ مَنْ يَسْتَخْلِفُ، فَإِنْ يَسْتَخْلِفُ مِنَّا فَذَاكَ، وَإِلَّا أَوْصَى بِنَا. قَالَ: فَقَالَ عَلِيُّ لِلْعَبَّاسِ كَلِمَةً فِيهَا جَفَاءٌ. فَلَمَّا قُبِضَ النَّبِيُّ ﷺ قَالَ الْعَبَّاسُ لِعَلِيِّ: ابْسُطْ يَدَكَ فَلْنُبَايِعَكَ. قَالَ: فَقَبِضَ يَدَهُ، فَقَالَ عَامِرٌ: لَوْ أَنَّ عَلِيًّا أَطَاعَ الْعَبَّاسَ فِي أَحَدِ الرَّأْيَيْنِ، كَانَ خَيْرًا مِنْ حُمْرِ النَّعَمِ.

قَالَ عَامِرٌ: لَوْ أَنَّ الْعَبَّاسَ شَهِدَ بَدْرًا مَا فَضَّلَهُ أَحَدٌ مِنَ النَّاسِ رَأْيًا، وَلَا عَقْلًا.

Şa'bî der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) hastalanınca, Abbâs, Ali b. Ebî Tâlib'e: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yüzünden ölüm anı geldiğini anlamaktayım. Birlikte kendisine gidelim ve kendisine halifeliğin kimde olacağını soralım. Eğer bu iş bizde ise bunu şimdiden (Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) sağ iken) bilelim. Eğer bizden başkasında ise (kendisine söyleyelim de)

bu işi bize vasiyet etsin" dedi. Bunun üzerine Ali, Abbâs'a ağır bir söz söyledi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edince, Abbâs, Ali'ye: "Elini uzat ta sana biat edelim" dedi. Ancak Ali elini geri çekti.

Âmir der ki: "Eğer Ali, Abbâs'a iki görüşünden birinde itaat etseydi, kendisi için kırmızı develerinin olmasından daha hayırlı olurdu."

Âmir der ki: "Eğer Abbâs, Bedir savaşında bulunmuş olsaydı görüş ve akıl sahibi olarak hiç kimse ondan daha üstün olmazdı."

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَغْفُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَزْهَرُ بْنُ سَعْدِ السَّمَّانِ، عَنْ ابْنِ عَوْنٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَسْوَدِ، قَالَ: قِيلَ لِعَائِشَةَ إِنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَوْصَى إِلَى عَلِيٍّ. فَقَالَتْ بِمَا أَوْصَى إِلَى عَلِيٍّ، وَقَدْ رَأَيْتُهُ دَعَا بِطَسْتٍ لِيَبُولَ فِيهَا، وَأَنَا مُسْنِدَتُهُ إِلَى صَدْرِي- فَأَنْخَسَ، أَوْ قَالَ: فَأَنْخَسَتْ. فَمَاتَ، وَمَا شَعَرْتُ- فِيمَ يَقُولُ هَؤُلَاءِ- أَنْ أَوْصَى إِلَى عَلِيٍّ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنِ أَزْهَرَ، وَأَخْرَجَاهُ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عُلَيَّةَ، عَنِ ابْنِ عَوْنٍ، وَإِبْرَاهِيمَ هَذَا، هُوَ ابْنُ يَزِيدَ ابْنِ شَرِيكَ التَّيْمِيِّ.

Esved der ki: Hz. Âişe'ye: "Söylenene göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) halifelik için Ali'ye vasiyette bulunmuştur" denilince, Hz. Âişe: "Ali'ye ne zaman vasiyette bulundu kil Ben Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) göğsüme yaslamışken kendisi idrarını yapmak için bir leğen istedi. O sırada kucacımda düşüp vefat etti ve ben vefat ettiğini bile hissetmedim. Öyleyse Ali'ye ne zaman vasiyette bulunmuştur ki böyle demekteler" karşılığını verdi.

Buhârî, *Sahîh*'de Abdullah b. Muhammed kanalıyla Ezher'den ve Buhârî ile Müslim, İbn Uleyye kanalıyla İbn Avn'dan rivayet etmişlerdir.¹ İbrâhîm, Yezîd b. Şerîk et-Teymî'nin oğludur.

وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ الصَّمَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ أَرْقَمَ بْنِ شَرْحَبِيلَ، قَالَ: سَافَرْتُ مَعَ ابْنِ عَبَّاسٍ مِنَ الْمَدِينَةِ، فَسَأَلْتُهُ أَمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَوْصَى: فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ

¹ Buhârî, *vesâyâ* (4/3) ve Müslim, *el-vasiyye* 5 (19).

لَمَّا مَرَضَ مَرَضُهُ الَّذِي مَاتَ فِيهِ. كَانَ فِي نَيْتِ عَائِشَةَ فَرَفَعَ رَأْسَهُ، فَقَالَ: ادْعُوا لِي عَلِيًّا، فَقَالَتْ عَائِشَةُ أَلَا نَدْعُوا لَكَ أَبَا بَكْرٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَقَالَ: ادْعُوهُ قَالَتْ حَفْصَةُ أَلَا نَدْعُوا عُمَرَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: ادْعُوهُ. قَالَتْ أُمُّ الْفَضْلِ: أَلَا نَدْعُوا الْعَبَّاسَ عَمَّكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: ادْعُوهُ. فَلَمَّا حَضَرُوا رَفَعَ رَأْسَهُ، فَلَمْ يَتَكَلَّمْ، فَقَالَ عُمَرُ: قُومُوا بِنَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَإِنَّهُ لَوْ كَانَتْ لَهُ إِلَيْنَا حَاجَةٌ ذَكَرَهَا، حَتَّى فَعَلَ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ قَالَ: لِيُصَلِّ بِالنَّاسِ أَبُو بَكْرٍ. فَذَكَرَ الْحَدِيثَ فِي الصَّلَاةِ، قَالَ فِي آخِرِ الْحَدِيثِ: فَمَاتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَلَمْ يُوصِ.

Erkam b. Şurahbîl der ki: İbn Abbâs ile birlikte Medine'den bir yolculuğa çıktım. Kendisine: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vasiyette bulundu mu?" diye sorduğumda şu karşılığı verdi: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) vefatına sebep olan hastalığı sırasında Hz. Âişe'nin evindeydi. Bir ara: «*Bana Ali'yi çağırın*» buyurdu. Hz. Âişe: «Ey Allah'ın Resûlü! Ebû Bekr'i de çağıralım mı?» deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): «*Çağırın*» buyurdu. Hafsa: «Ey Allah'ın Resûlü! Ömer'i de çağıralım mı?» deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): «*Çağırın*» buyurdu. Ümmü'l-Fadl: «Ey Allah'ın Resûlü! Amcan Abbâs'ı da çağıralım mı?» deyince, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem): «*Çağırın*» buyurdu. Hepsi toplandığı zaman Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) başını kaldırdı, ancak (aralarında Ali'yi göremedi ve) susup bir şey demedi. Ömer: «Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanından kalkın, eğer bir ihtiyacı olsaydı bize söylerdi» dedi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu hareketini (başını kaldırıp Ali var mı yok mu diye bakmayı) üç defa tekrarladı. Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): «*Ebû Bekr halka namaz kıldırın*» buyurdu. Sonrasında ravi namaz konusundaki hadisi zikretti ve hadisin sonunda: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bir şey vasiyet etmeden vefat etti" dedi.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ عَلِيٍّ الْمُقَرَّبِيُّ الْإِسْفَرَائِينِيُّ بِهَا، أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ يَغْفُوبَ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ. قَالَ سَأَلْتُ ابْنَ أَبِي أَوْفَى هَلْ أَوْصَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ: لَا. قُلْتُ: فَلِمَا أَمَرْنَا بِالْوَصِيَّةِ. قَالَ: أَوْصِي بِكِتَابِ اللَّهِ. قَالَ طَلْحَةُ وَقَالَ هُزَيْلُ بْنُ شُرَحْبِيلَ: أَبُو بَكْرٍ يَتَأَمَّرُ عَلَى وَصِيِّ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَدَّ أَبُو بَكْرٍ أَنَّهُ وَجَدَ عَهْدًا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَخَرَمَ أَنْفَهُ بِخِزَامٍ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنِ الْفَرَيَّابِيِّ، عَنْ مَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَهْدِيٍّ وَغَيْرِهِ، عَنْ مَالِكٍ .

Talha b. Musarriif der ki: İbn Ebî Evfâ'ya: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vasiyette bulundu mu?" diye sorduğumda: "Hayır" karşılığını verdi. Ona: "O zaman niye bize vasiyet etmeyi emretti?" dediğimde: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Allah'ın Kitab'ını vasiyet etti" karşılığını verdi.

Talha b. Musarriif, Hüzeyl b. Şurahbîl'in şöyle dediğini nakletmiştir: "Ebû Bekr, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vasisi olarak Ali'yi görmekte idi. Ebû Bekr, bu konuda Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) bir ahitname bulup da kendini, onun hûkmü altına almayı çok arzu etti."

Buhârî, *Sahîh*'de Firyâbî kanalıyla Mâlik b. Miğvel'den ve Müslim ise Abdurrahman b. Mehdî ve başkası kanalıyla Mâlik'ten rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدٍ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: خَطَبَنَا عَلِيٌّ عليه السلام فَقَالَ: مَنْ زَعَمَ أَنَّ عِنْدَنَا شَيْئًا نَقْرَأُهُ، لَيْسَ كِتَابُ اللَّهِ، وَهَذِهِ الصَّحِيفَةُ مُعَلَّقَةٌ فِي سَيْفِهِ، فِيهَا أَسْنَانُ الْإِبِلِ وَأَشْيَاءُ مِنَ الْجِرَاحَاتِ، فَقَدْ كَذَبَ.

وَفِيهَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله «الْمَدِينَةُ حَرَمٌ مَا تَبَيَّنَ عِمْرٌ إِلَى ثَوْرٍ، فَمَنْ أَحْدَثَ فِيهَا يَغْنِي حَدَثًا، أَوْ أَوَى مُخْدِنًا. فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ، وَالْمَلَائِكَةُ، وَالنَّاسُ أَجْمَعِينَ. لَا يَقْبَلُ اللَّهُ مِنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ صَرْفًا، وَلَا عَدْلًا وَمَنْ ادَّعَى إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ، أَوْ انْتَمَى إِلَى غَيْرِ مَوَالِيهِ، فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ، وَالْمَلَائِكَةُ، وَالنَّاسُ أَجْمَعِينَ. لَا يَقْبَلُ اللَّهُ مِنْهُ صَرْفًا، وَلَا عَدْلًا. وَذِمَّةُ الْمُسْلِمِينَ وَاحِدَةٌ، يَسْغِي بِهَا أَدْنَاهُمْ فَمَنْ أَخْفَرَ مُسْلِمًا فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ، وَالْمَلَائِكَةُ وَالنَّاسُ أَجْمَعِينَ، لَا يَقْبَلُ اللَّهُ مِنْهُ صَرْفًا، وَلَا عَدْلًا.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ مِنْ أَوْجُهٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ، عَنْ زُهَيْرِ بْنِ حَرْبٍ، وَغَيْرِهِ عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ

¹ Buhârî, *vesâ'yâ* (1) ve Müslim, *el-vasiyye* (5).

İbrâhîm et-Teymî'nin bildirdiğine göre babası şöyle demiştir: Hz. Ali bize hutbe verip şöyle dedi: Yanımızda Allah'ın Kitabı'ndan başka içinde (zekât olarak alınacak) deve yaşlarından bahsedilen ve birtakım yaralamalara ait hükümler içeren sahifeden başka bir şey olduğunu söyleyenler muhakkak ki yalancıdırlar. Sahifede Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştu: *"Medine, Âir ile Sevr arası olmak üzere haredir. Kim bir bidat ortaya çıkarır veya bidatçıyı barındırırsa, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerinedir. Kıyamet gününde Yüce Allah böylesi birinden farz olsun nafil olsun hiçbir ibadeti kabul etmez. Her kim babasından başka birinin babası olduğunu iddia ederse veya bir köle kendini azat eden kimselerden başkasına nispet ederse Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerinedir. Yüce Allah böylesi birinden farz olsun nafil olsun hiçbir ibadeti kabul etmez. Müslümanlar emân konusunda birbirleriyle eşittirler. Onlardan en alt seviyede olanlar dahi hepsi adına emân verebilir. Kim Müslüman birinin vermiş olduğu emânı ihlal ederse, Allah'ın, meleklerin ve tüm insanların laneti üzerine olsun. Yüce Allah böylesi birinden farz olsun nafil olsun hiçbir ibadeti kabul etmez."*

Buhârî, *Sahîh*'de başka bir kanalla A'meş'ten ve Müslim ise Züheyr b. Harb ve başkası kanalıyla Ebû Ma'mer'den rivayet etmiştir.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا تَمَّامٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا هُدْبَةُ، قَالَ: حَدَّثَنَا هَمَّامٌ عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي حَسَّانَ أَنَّ عَلِيًّا كَانَ يَأْمُرُ بِالْأَمْرِ، فَيَقَالُ قَدْ فَعَلْنَا كَذَا، وَكَذَا، فَيَقُولُ: صَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ، فَقِيلَ لَهُ: أَسْيءُ عَهْدَهُ إِلَيْكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ: فَقَالَ: مَا عَهْدَ إِلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ شَيْئًا خَاصَّةً دُونَ النَّاسِ، إِلَّا شَيْئًا سَمِعْتُهُ مِنْهُ فِي صَحِيفَةٍ، فِي قِرَابِ سَيْفِي قَالَ: فَلَمَّا نَزَلَ بِهِ حَتَّى أَخْرَجَ الصَّحِيفَةَ، فَإِذَا فِيهَا، مَنْ أَخَذَ حَدَّثًا، أَوْ أَوَى مُحَدِّثًا فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ، وَالْمَلَائِكَةِ، وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ. لَا يَقْبَلُ مِنْهُ صَرْفٌ وَلَا غَدَلٌ. وَإِذَا فِيهَا إِنَّ إِبْرَاهِيمَ حَرَّمَ مَكَّةَ. وَإِنِّي أُحَرِّمُ مَكَّةَ، وَإِنِّي أُحَرِّمُ الْمَدِينَةَ مَا بَيْنَ حَرِّتَيْهَا وَحِمَايَا. لَا يَخْتَلَا خَلَاهَا، وَلَا يُنْفَرُ صَيْدُهَا، وَلَا يُلْتَقَطُ لِقَطَّتُهَا، إِلَّا لِمَنْ أَشَادَ بِهَا. يَغْنِي مُنْشِدًا، وَلَا يُقَطَّعُ شَجَرُهَا إِلَّا أَنْ يَغْلِفَ رَجُلٌ بَعِيرًا وَلَا يُحْمَلُ فِيهَا سِلَاحٌ لِقِتَالٍ، وَإِذَا فِيهَا

¹ Buhârî, *zimmatü'l-müslimîn* (4/122, 124), Ebû Dâvud, *menâsik* (2/216) ve Ahmed, *Müsned* (1/81).

الْمُؤْمِنُونَ يُكَافَأُونَ، دِمَاؤُهُمْ، وَيَسْتَعَى بِدِمَتِهِمْ أَذْنَاهُمْ، وَهُمْ يَدٌ عَلَى مَنْ سِوَاهُمْ. إِلَّا لَا يُقْتَلُ
مُؤْمِنٌ بِكَافِرٍ، وَلَا ذُو عَهْدٍ فِي عَهْدِهِ

Ebû Hassân bildiriyor: Hz. Ali bir şey emrettiğinde bu emri yerine getirilir ve kendisine: "Şöyle şöyle yaptık" denilirdi. Bunun üzerine Ali de: "Allah ve Resûlü doğru söylemiş" derdi. (Bir gün) kendisine: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve alicum), has olarak sadece sana söylediği bir şey mi var?" denildiğinde: "Kendisinden işitmiş olduğum ve kılıcımın kınında bulunan şu şey dışında insanlardan ayrı has olarak bana bir ahitte bulunmadı" karşılığını verdi. Sonra kılıcının kınından bir yazı çıkarıp bize okudu. İçinde şöyle yazıyordu: *"Kim bir bidat ortaya çıkarır veya bidatçıyı barındırırsa, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerinedir. Yüce Allah böylesi birinden farz olsun, nafile olsun hiçbir ibadeti kabul etmez. İbrâhîm Mekke'yi haram bölge kıldı. Ben de Medine'nin kara taşlık iki tepesi arasını haram bölge kılıyorum. Oranın otu koparılmaz, avı ürkütülmez, sahibini bulmak dışında yitiği kimse tarafından el uzatılıp alınamaz, kişinin devesini yemlemesi için olanı dışında ağaçları kesilmez, orada savaş için silah taşınmaz. Müslümanlar canları konusunda birbirlerine eşittirler. Onlardan en alt seviyede olanlar dahi hepsi adına emân verebilir ve başkalarına karşı tek bir el gibidirler. Kâfir karşılığında (kisas olarak) bir mümin öldürülemez. Aynı şekilde azınlık teba da bu anlaşma süresince kâfir karşılığında öldürülemez."*¹

وَأَمَّا الْحَدِيثُ الَّذِي أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ صَالِحِ بْنِ هَاشِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ سَوَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ يَحْيَى بْنُ رُفَيْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ عَمْرٍو النَّسَبِيُّ عَنِ السَّرِيِّ بْنِ خَالِدٍ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: يَا عَلِيُّ أَوْصِيكَ بِوَصِيَّةٍ فَاحْفَظْهَا؟ فَإِنَّكَ لَا تَزَالُ بِخَيْرٍ مَا حَفِظْتَ وَصِيَّتِي يَا عَلِيُّ، يَا عَلِيُّ إِنَّ لِلْمُؤْمِنِ ثَلَاثَ عِلَامَاتٍ الصَّلَاةُ وَالصِّيَامُ وَالزَّكَاةُ، فَذَكَرَ حَدِيثَنَا طَوِيلًا فِي الرِّغَائِبِ وَالْأَدَابِ،

¹ Ebû Dâvud, menâsik (2035).

وَهُوَ حَدِيثٌ مَوْضُوعٌ، وَقَدْ شَرَطْتُ فِي أَوَّلِ الْكِتَابِ إِلَّا أَخْرَجَ فِي هَذَا الْكِتَابِ حَدِيثًا أَغْلَمُهُ مَوْضُوعًا.

Câfer b. Muhammed, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: Allah Resûlû (sallallahu aleyhi vesellem), Ali b. Ebî Tâlib'e: "Ey Ali! Sana bir vasiyette bulunacağım ki onu aklında tut. Ey Ali! Vasiyetimi aklında tuttuğun müddetçe hayır içinde olacaksın. Ey Ali! Mümin kimsenin üç alameti vardır. Bunlar namaz, oruç ve zekâtıdır." Sonrasında ravi uzunca bir hadis zikretti.

Bu uydurma bir hadistir. Kitabın ilk kısmında da uydurma olduğunu bildiğim hadisleri zikretmeyeceğimi söylemiştim (bu sebeple de hadisin devamını zikretmedim).

قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو سَعْدٍ الْمَالِينِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعْدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ يَحْيَى ابْنَ مَعِينٍ يَقُولُ: حَمَّادُ بْنُ عَمْرٍو النَّصِيبِيُّ مِمَّنْ يَكْذِبُ. وَيَضَعُ الْحَدِيثَ، وَفِيمَا قَرَأْنَا عَلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظِ فِي أَوَّلِ الْكِتَابِ الْمَذْخَلِ، حَمَّادُ بْنُ عَمْرٍو النَّصِيبِيُّ مِنْ أَهْلِ نَصِيبِينَ يَرَوِي عَنْ جَمَاعَةٍ مِنَ الثَّقَاتِ. أَحَادِيثَ مَوْضُوعَةٍ. وَهُوَ سَاقِطٌ بِمَرَّةٍ قُلْتُ وَلِحَمَّادِ بْنِ عَمْرٍو قِصَّةٌ أُخْرَى بِإِسْنَادٍ آخَرَ مُسْنَدٍ مُرْسَلٍ.

Yahya b. Maîn der ki: "Hammâd b. Amr en-Nasîbî, yalan söyleyip hadis uyduranlardan birisidir." Ebû Abdillâh el-Hâfız'a *el-Medhal* kitabının başında kıraat ettiğimiz gibi Hammâd b. Amr en-Nasîbî, Nasîbîn ahalisinden birisi olup güvenilir ravilerden onlara dayandırarak uydurma hadisler rivayet eden biridir. Onun rivayetleri kesinlikle aktarılamaz. Derim ki: Hammâd b. Amr'ın müsned ve mürsel isnâdla gelmiş bir kıssası da mevcuttur. ↓

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ، عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُثْمَانَ، بْنُ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرٍو بْنُ الشَّامِكِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الْقَطَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عِيسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ رُبَيْعٍ، عَنْ مَكْحُولِ الشَّامِيِّ قَالَ: هَذَا مَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِغُلَامٍ مِنْ أَهْلِ نَصِيبِينَ، وَأُنْزِلَتْ عَلَيْهِ سُورَةُ النَّصْرِ. فَذَكَرَ حَدِيثًا طَوِيلًا فِي الْفِتْنَةِ، وَهُوَ أَيْضًا حَدِيثٌ، مُنْكَرٌ لَيْسَ لَهُ أَصْلٌ.

وَفِي الْأَحَادِيثِ الصَّحِيحَةِ كِفَايَةً، وَبِاللَّهِ التَّوْفِيقُ.

Mekhûl eş-Şâmî der ki: "Huneyn savaşı dönüşünde Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem), Nasr Sûresi nazil olduğu zaman Ali b. Ebî Tâlib'e işte böyle

demişti." Sonrasında ravi uzun bir hadis rivayet etti. Ancak münker bir hadistir ve aslı yoktur. Bu konuda sahih olan rivayetler yeterlidir. Doğruya ulaşmak, Allah'ın sayesinde.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، بْنُ الْفَضْلِ قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَغْفُوبَ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، أَخْبَرَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ قَالَ: حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ كَيْسَانَ، عَنِ الرَّهْرِىِّ عَنْ عُيَيْنِدِ اللَّهِ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ، قَالَ: لَمْ يُوصِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عِنْدَ مَوْتِهِ إِلَّا بِثَلَاثِ أَوْصَى لِلرَّهَافِيِّينَ بِجَادِّ مِائَةِ وَسْقٍ مِنْ خَيْبَرَ وَأَوْصَى لِلدَّارِيِّينَ بِجَادِّ مِائَةِ وَسْقٍ مِنْ خَيْبَرَ وَأَوْصَى لِلشَّنِيِّينَ بِجَادِّ مِائَةِ وَسْقٍ مِنْ خَيْبَرَ وَأَوْصَى بِتَنْفِيدِ بَعْثِ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ وَأَوْصَى أَنْ لَا يُتْرَكَ بِجَزِيرَةِ الْعَرَبِ دِينَارٌ.

Ubeydullah b. Abdillah b. Utbe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edeceği zaman sadece üç konuda vasiyette bulundu. Rehâvî kabilesine Hayber hurmalığından yüz vesak hurma verilmesini, Dârî kabilesine Hayber hurmalığından yüz vesak hurma verilmesini, Şeneî kabilesine Hayber hurmalığından yüz vesak hurma verilmesini, Eş'arî kabilesine Hayber hurmalığından yüz vesak hurma verilmesini vasiyet etti. Diğerleri Usâme b. Zeyd komutasından ordunun çıkarılmasıydı. Bir diğeri de Arap yarımadasında İslam'dan başka bir dine izin verilmemesiydi."

بَابُ ذِكْرِ الْحَدِيثِ الَّذِي رَوَى عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ
عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي نَعْيِهِ نَفْسَهُ إِلَى أَصْحَابِهِ. وَمَا أَوْصَاهُمْ بِهِ،

**Allah Resûlü'nün (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) Kendi Ölüm Haberini
Ashâbına Vermesi Hakkında İbn Mes'ûd'dan Gelen Hadis ve
Onlara Vasiyeti**

وَأَسْنَادُهُ ضَعِيفٌ بِالْمَرَّةِ

İsnadı oldukça zayıftır.

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا حَمْرَةُ بْنُ الْعَبَّاسِ الْعَقْبِيُّ بِبَغْدَادَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَوْحِ الْمَدَائِنِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَلَامُ بْنُ سُلَيْمَانَ الْمَدَائِنِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَلَامُ بْنُ سُلَيْمَانَ الطَّوِيلُ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنِ الْحَسَنِ الْغُرَنِيِّ، عَنِ الْأَشْعَثِ بْنِ طَلِيقٍ، عَنْ مَرْثَةَ بْنِ شَرَّاحِيلَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ

Hastalığı ve Vefatı

منسعود، قَالَ: لَمَّا ثَقُلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اجْتَمَعْنَا فِي بَيْتِ أُمِّنَا عَائِشَةَ، قَالَ: فَظَنَرُ الْيَنَّا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَذَمَعْتُ عَيْنَاهُ، ثُمَّ قَالَ لَنَا: قَدْ دَنَا الْفِرَاقُ. وَنَعَى الْيَنَّا نَفْسَهُ، ثُمَّ قَالَ: مَرْحَبًا بِكُمْ، حَيَّاكُمُ اللَّهُ، هَذَا كُمُ اللَّهُ، نَصَرَ كُمُ اللَّهُ، نَفَعَكُمُ اللَّهُ، وَفَقَّكُمُ اللَّهُ، سَدَّدَكُمُ اللَّهُ، وَقَاكُمُ اللَّهُ، أَغَانَكُمُ اللَّهُ، قَبَلَ كُمُ اللَّهُ، أَوْصِيَكُمُ بِتَقْوَى اللَّهِ، وَأَوْصِي اللَّهُ بِكُمْ، وَأَسْتَخْلِفُهُ عَلَيْكُمْ، إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ، أَنْ لَا تَعْلُوا عَلَى اللَّهِ فِي عِبَادِهِ وَبِلَادِهِ فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى: ذَكَرُهُ: قَالَ: ذَكَرَهُ لِي وَلَكُمْ تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا. وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ، وَقَالَ: أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ، قُلْنَا: فَهِيَ أَجْلُكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «قَدْ دَنَا الْأَجَلَ وَالْمُنْقَلَبُ إِلَى اللَّهِ ﷻ»، وَالسَّدرَةُ الْمُنْتَهَى وَالْكَأْسِ الْأَوْفَى، وَالْفَرْشِ الْأَعْلَى، قُلْنَا فَمَنْ يُعَسِّلُكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: رِجَالُ أَهْلِ بَيْتِي الْأَذَنَى فَلَاذَنَى مَعَ مَلَائِكَةٍ كَثِيرَةٍ يَرَوْنَكُمْ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ، قُلْنَا: فَهَيْمَ نَكْفُفُكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: فِي يَتَابِي هَذِهِ إِنْ شِئْتُمْ أَوْ فِي يَمِينِي، أَوْ فِي بِيَاضِ مِصْرٍ، قُلْنَا مَنْ يُصَلِّي عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَبَكَى وَبَكَينَا، فَقَالَ: «مَهْلًا غَفَرَ اللَّهُ لَكُمْ، وَجَزَاكُمْ عَنْ نَبِيِّكُمْ خَيْرًا، إِذَا غَسَلْتُمُونِي، وَحَنَطْتُمُونِي، وَكَفَنْتُمُونِي فَضَعُونِي عَلَى شَفِيرِ قَبْرِي، ثُمَّ اخْرُجُوا عَنِّي سَاعَةً، فَإِنَّ أَوَّلَ مَنْ يُصَلِّي عَلَيَّ، خَلِيلَايَ، وَجَلِيسَايَ جَبْرِيلُ وَمِيكَائِيلُ، وَإِسْرَافِيلُ ثُمَّ مَلَكُ الْمَوْتِ، مَعَ جُنُودٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ، وَلَيَبْدَأُ بِالصَّلَاةِ عَلَيَّ رِجَالٌ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي، ثُمَّ نِسَاؤُهُمْ، ثُمَّ ادْخُلُوهَا أَفْوَاجًا وَفَرَادَى، وَلَا تُؤْذُونِي بِبَاكِئَةٍ، وَلَا بِرَثَةٍ، وَلَا بِصَبِيحَةٍ وَمَنْ كَانَ غَائِبًا مِنْ أَصْحَابِي فَأَلْبِسُوهُ عَنِّي السَّلَامَ وَأَشْهَدُكُمْ بِأَنِّي قَدْ سَلَّمْتُ عَلَى مَنْ دَخَلَ فِي الْإِسْلَامِ، وَمَنْ تَابَعَنِي عَلَى دِينِي هَذَا مِنْهُ الْيَوْمَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ»، قُلْنَا: فَمَنْ يُدْخِلُكَ قَبْرَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «رِجَالُ أَهْلِ بَيْتِي الْأَذَنَى فَلَاذَنَى، مَعَ مَلَائِكَةٍ كَثِيرَةٍ، يَرَوْنَكُمْ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ» [تَابَعَهُ أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ عَنْ سَلَامِ الطَّوِيلِ، وَتَفَرَّدَ بِهِ سَلَامُ الطَّوِيلِ]

Abdullah b. Mes'ûd der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) durumu ağırlaştığı zaman annemiz Hz. Âişe'nin evinde toplandık. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bize bakınca gözleri yaşardı ve: "Ayrılık vakti yaklaştı" buyurarak bize ölüm haberini verdi. Sonra da şöyle buyurdu: "Merhaba, hoş geldiniz. Allah sizi doğru yola iletsin. Allah size yardım etsin. Allah size fayda versin. Allah sizi başarıya ulaştırsın. Allah adımlarınızı doğrultsun. Allah sizi korusun. Allah size destek versin. Allah sizi kabul buyursun. Size Allah'a karşı

gelmekten sakınmayı tavsiye ediyorum. Allah'ın size lütfetmesini arz ediyorum. O'nu, benim yerime, sizin üzerinize halef bırakıyorum. Doğrusu ben O'nun katından size gelmiş apaçık bir uyarıcıyım. Kulları ve beldeleri hususunda Allah'a karşı üstünlük taslamayın. Çünkü Allah, bana ve size: «İşte âhiret yurdu! Biz onu yeryüzünde böbürlenmeyi ve bozgunculuğu arzulamayan kimselere veririz. (En güzel) âkıbet, takvâ sahiplerinindir»¹ ve: «Büyüklik taslayanlar için cehennemde bir yer mi yok!» buyurmaktadır.”

Kendisine: “Ey Allah'ın Resûlü! Ecelin ne zaman doluyor?” dediğimizde: “Ecel yaklaştı. Dönüş Yüce Allah'a, Sidretü'l-Münteha'ya, dolu kâseye, yüksek yatağadır” buyurdu. “Ey Allah'ın Resûlü! Seni kim yıkayacak?” dediğimizde: “Ailemden sırasına göre en yakın olan erkekler birçok meleklerle birlikte beni yıkayacaklardır. Onlar, sizi görecekler, ama siz onları göremeyeceksiniz” buyurdu. “Ey Allah'ın Resûlü! Seni ne ile kefenleyelim?” dediğimizde: “Eğer isterseniz beni şu elbiselerimle veya Yemen işi bir kumaşla veya Mısır'ın beyaz kumaşları ile kefenleyin” buyurdu.

“Ey Allah'ın Resûlü! Namazını kim kıldırsın?” dediğimizde, ağladı ve bizi de ağlattı. Sonra da şöyle buyurdu: “Yavaş olun. Allah sizi bağışlasın ve Peygamber'inizden dolayı size hayır versin. Beni yıkayıp kokulandırdıktan ve kefenledikten sonra mezarımın kenarına bırakın. Sonra da bir müddet yanımdan uzaklaşın. Çünkü ilk olarak namazımı iki dostum ve iki meclis arkadaşım Cibrîl ve Mikâil kılacaktır. Onlardan sonra İsrâfil kılacaktır. Ondan sonra da melekler ordusuyla birlikte Azrail kılacaktır. Bunlardan sonra namazımı ilk olarak Ehl-i beytimden erkekler, sonra da onların kadınları kılsınlar. Sonra gruplar halinde ve tek olarak yanıma gelin. Ancak ağlayarak ve figan ederek bana eziyet vermeyin. Burada bulunmayan ashâbıma selamımı söyleyin. İslam'a giren, dinime tabi olan kimseye bugünden kıyamet gününe kadar selam verdiğime sizi şahit tutuyorum.”

Kendisine: “Ey Allah'ın Resûlü! Seni mezara kim koyacak?” dediğimizde: “Ailemden sırasına göre en yakın olan erkekler, sizi gören ama sizin

¹ Kasas Sur. 83

kendilerini görmediğiniz birçok meleklerle birlikte beni mezara koyacaklardır” buyurdu.

Ahmed b. Yûnus bunu Sellâm et-Tavîl'den rivayet ederek ona mutabaat etmiştir. Sellâm et-Tavîl bunu rivayette tek kalmıştır.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْوَقْتِ وَالْيَوْمِ وَالشَّهْرِ [وَالسَّنَةِ] الَّتِي
تُوفِّي فِيهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَفِي مُدَّةِ مَرَضِهِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM), Saat, Gün, Ay ve Yıl Olarak Vefat Ettiği Zaman ve Hastalığının Süresi

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَحْيَى بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ الشُّكْرِيُّ بِبَغْدَادَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّمَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفَرَزَابِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ لِي أَبُو بَكْرٍ أَيُّ يَوْمٍ تُوفِّي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ؟ قُلْتُ: يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ، قَالَ: إِنِّي أَرْجُو أَنْ أَمُوتَ فِيهِ، فَمَاتَ فِيهِ .

Hz. Âişe der ki: Ebû Bekr bana: “Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hangi gün vefat etmişti?” diye sorunca: “Pazartesi günü” cevabını verdim. Bunun üzerine o: “Ben de o gün ölmeyi ümit ederim” dedi. Sonunda o da aynı gün vefat etti.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّوْذِبَارِيُّ بِطُوسَ، حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ: مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُفَيْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ لَهْيَعَةَ، عَنْ خَالِدِ بْنِ أَبِي عِمْرَانَ، عَنْ خَشْبِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: وَلِدَ نَبِيُّكُمْ ﷺ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ، وَنَبِيَّ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ، وَخَرَجَ مِنْ مَكَّةَ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ، وَفَتَحَ مَكَّةَ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ، وَنَزَلَتْ سُورَةُ الْمَائِدَةِ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ، هَذَا يَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ، وَتُوفِّي يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ .

İbn Abbâs der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) Pazartesi günü doğdu, peygamberlik kendisine Pazartesi günü verildi. Mekke'den Pazartesi günü çıktı, Mekke'yi Pazartesi günü fethetti. Mâide Sûresi'nin: “Bu gün dininizi

kemale erdirdim”¹ âyeti Pazartesi günü nazil oldu ve Resûlullah (ﷺ) Pazartesi günü vefat etti.²

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بِغَدَادَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ بْنُ دُرُسْتَوَيْهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُكَيْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ لَهْبَعَةَ عَنْ خَالِدٍ، عَنْ حَنْشٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، فَذَكَرَهُ بِنَحْوِهِ، زَادَ وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ، وَلَمْ يَذْكُرْ قَوْلَهُ وَنَبِيَّ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ قُلْتُ: وَقَدْ حُوْلِفَ فِي قَوْلِهِ «الْيَوْمَ اكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ»، قَالَ: عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ نَزَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، يَوْمَ عَرَفَةَ، وَكَذَلِكَ قَالَ عَمَّارُ بْنُ أَبِي عَمَّارٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ.

Başka bir kanalla İbn Abbâs’tan bir öncekinin aynısı rivayet edilmiştir. Ancak: “Medine’ye Pazartesi günü girdi” ziyadesinde bulunurken: “Peygamberlik kendisine Pazartesi günü verildi” lafzı zikredilmemiştir.

Haneş der ki: **“Bugün dininizi kemale erdirdim”** buyruğunun zikredilmesi konusunda ihtilaf edilmiştir. Ömer b. el-Hatîb: “Bu âyet (bayram günü olan) Cuma ve Arefe gününde inmiştir” demiştir. Ammâr b. Ebî Ammâr kanalıyla İbn Abbâs da bu şekilde demiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ لَهْبَعَةَ، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ، عَنْ عُرْوَةَ. قَالَ: وَحَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ، عَنْ ابْنِ قُلَيْجٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَا: اشْتَدَّ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ الْوَجَعُ، فَأَرْسَلَتْ عَائِشَةُ إِلَى أَبِي بَكْرٍ، وَأَرْسَلَتْ حَفْصَةُ إِلَى عُمَرَ، وَأَرْسَلَتْ فَاطِمَةُ إِلَى عَلِيٍّ، وَلَمْ يَجْتَمِعُوا حَتَّى تُوفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى صَدْرِ عَائِشَةَ، وَفِي يَوْمِهَا يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ. زَادَ إِبْرَاهِيمُ: حِينَ زَاغَتِ الشَّمْسُ بِهَلَالِ رَبِيعِ الْأَوَّلِ.

Urve ile İbn Şihâb derler ki: Resûlullah’ın (ﷺ) hastalığı şiddetlenince Hz. Âişe, Ebû Bekr’e, Hafsa, Ömer’e, Hz. Fâtıma, Ali’ye gelmesi için haber gönderdi. Resûlullah (ﷺ) Pazartesi günü Hz. Âişe’nin göğsü üzerinde vefat ettiği zaman gelip toplandılar.

İbrâhîm rivayetinde: “Rebîulevvel ayında güneş zeval vaktini geçtikten hemen sonra” ziyadesinde bulunmuştur.

¹ Mâide Sur. 3

² Ahmed, Müsned (1/277).

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ كَامِلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْهَرَازِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا الْمُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَرَضَ لِاثْنَتَيْنِ وَعِشْرِينَ لَيْلَةً مِنْ صَفَرٍ، وَبَدَأَهُ وَجَعُهُ عِنْدَ وَلِيدَةٍ لَهُ، يُقَالُ لَهَا رَيْحَانَةٌ. كَانَتْ مِنْ سَبِيِّ الْيَهُودِ، وَكَانَ أَوَّلُ يَوْمٍ مَرَضَ فِيهِ يَوْمَ السَّبْتِ، وَكَانَتْ وَفَاتُهُ الْيَوْمَ الْعَاشِرَ، يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ، لِلْيَلَّتَيْنِ خَلَّتَا مِنْ شَهْرِ رَجَبِ الْأَوَّلِ، لِتَمَامِ عَشْرِ سِنِينَ مِنْ مَقْدَمِهِ الْمَدِينَةَ.

Mu'temir b. Süleyman, babasından bildiriyor: "Resûlullah (ﷺ), Safer ayının yirmi ikinci gecesi hastalandı. Hastalığı Yahudilerden esir alınan ve kendisine Reyhâne denilen cariyesinin yanında iken başladı. Hastalığının ilk günü Cumartesi günü idi. Hastalığının onuncu günü Rebiyülevvel ayının iki gecesi geçtikten sonra Pazartesi günü vefat etti. O zaman, Medine'ye gelişinin üzerinden on yıl geçmişti."

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ أَحْمَدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَرَجِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَاقِدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مَعْنٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَيْسٍ، قَالَ: اشْتَكَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ الْأَرْبَعَاءِ لِإِحْدَى عَشْرَةَ بَقِيَّتْ مِنْ صَفَرٍ سَنَةً إِحْدَى عَشْرَةَ فِي بَيْتِ زَيْنَبَ بِنْتِ جَحْشٍ شَكْوَى شَدِيدَةً، وَاجْتَمَعَ عِنْدَهُ نِسَاؤُهُ كُلُّهُنَّ، اشْتَكَى ثَلَاثَةَ عَشَرَ يَوْمًا وَتُوُفِّيَ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ لِلْيَلَّتَيْنِ خَلَّتَا مِنْ رَجَبِ الْأَوَّلِ سَنَةً إِحْدَى عَشْرَةَ.

Muhammed b. Kays der ki: "Resûlullah (ﷺ), hicri on birinci yılın Safer ayının bitmesine on bir gün kala Çarşamba günü Zeyneb binti Cahş'ın evinde şiddetli bir hastalığa yakalandı. Bunun üzerine bütün hanımları yanında toplandılar. Hastalığı on üç gün sürdü. Hicretin on birinci yılı Rebiulevvel ayından iki gece geçtikten sonra Pazartesi günü vefat etti."¹

قَالَ الْوَاقِدِيُّ، وَحَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي الْأَيْبِضِ عَنِ الْمُعْتَمِرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَافِعٍ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بُدِيَ فِي بَيْتِ مَيْمُونَةَ زَوْجِهِ.

Vakidi der ki: Abdullah b. Ebi'l-Ebyad'ın "Makbûrî — Abdullah b. Râfi'" kanallarıyla bildirdiğine göre Ümmü Seleme: "Resûlullah'ın (ﷺ) hastalığı eşi Meymûne'nin evinde iken başladı" demiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ شُعْبَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مَغْفَرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَيْسٍ، قَالَ اشْتَكَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثَلَاثَةَ عَشَرَ يَوْمًا، فَكَانَ إِذَا وَجَدَ خِفَةً صَلَّى، وَإِذَا ثَقُلَ، صَلَّى أَبُو بَكْرٍ.

Muhammed b. Kays der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hastalığı on üç gün sürdü. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) biraz rahatladığını hissettiği zaman namazı kendisi kıldırırdı. Ağırlaştığı zaman da namazı Ebu Bekr kıldırırdı."

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ شُعْبَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَارُ بْنُ الْحُسَيْنِ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ الْفَضْلِ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: تُوْفِّي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِاثْنَتَيْ عَشْرَةَ لَيْلَةً مَضَتْ مِنْ شَهْرِ رَجَبِ الْأَوَّلِ، الْيَوْمَ الَّذِي قَدِمَ فِيهِ الْمَدِينَةَ مُهَاجِرًا، فَاسْتَكْمَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي هِجْرَتِهِ عَشَرَ سِنِينَ كَوَامِلَ.

Muhammed b. İshâk der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Rebiulevvel ayından on iki gece geçtikten sonra vefat etti. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) (on yıl önce) aynı günde muhâcir olarak Medine'ye ulaşmıştı. Yani o zaman Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hicretinin üzerinden tam on yıl geçmişti."

بَابُ مَا جَاءَ فِي مَبْلَغِ سِنِّ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ تُوْفِّي

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESALLEH) Vefat Ettiği Günkü Yaşı

أَخْبَرَنَا أَبُو الْخَيْرِ جَامِعُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ مَهْدِيٍّ الْوَكِيلُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْمُحَمَّدُ آبَادِي، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُسْلِمَةَ فِيمَ قَرَأَ عَلَى مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ. (ح). وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ سَخَوْنَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ قُتَيْبَةَ وَجَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَا: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى قَالَ: قَرَأْتُ عَلَى مَالِكٍ عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّهُ سَمِعَهُ يَقُولُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَيْسَ بِالطَّوِيلِ الْبَائِنِ، وَلَا بِالْقَصِيرِ، وَلَيْسَ بِالْأَبْيَضِ الْأَمْهَقِ، وَلَا بِالْأَدَمِ وَلَا بِالْجَعْدِ الْقَطِطِ، وَلَا بِالْسَّبِطِ، بَعَثَهُ اللَّهُ عَلَى رَأْسِ أَرْبَعِينَ سَنَةً، وَأَقَامَ بِمَكَّةَ عَشَرَ سِنِينَ، وَبِالْمَدِينَةِ عَشَرَ سِنِينَ، وَتَوَفَّاهُ اللَّهُ عَلَى رَأْسِ سِتِّينَ سَنَةً، وَلَيْسَ فِي رَأْسِهِ وَلِحْيَتِهِ عَشْرُونَ شَعْرَةً يَبْضَاءُ.

لفظ حديث يحيى بن زكريا رواية الفقهية: وَلَيْسَ بِالْجَعْدِ الْقَطِطِ، وَلَيْسَ بِالْسَّبِطِ، وَالتَّامِي بِقِلَّةِ، رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي

الصَّحِيحِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَوْسُفَ، وَغَيْرِهِ عَنْ مَالِكٍ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى.

Enes b. Mâlik der ki: "Resûlullah (ﷺ) aşırı derecede uzun biri olmadığı gibi kısa biri de değildi. Bembeyaz tenli olmadığı gibi esmer de değildi. Saçları kıvrıkcık olmadığı gibi dümdüz de değildi. Yüce Allah onu kırk yaşının başında iken peygamber olarak gönderdi. (Peygamber olarak) Mekke'de on sene kaldığı gibi Medine'de de on sene kaldı. Altmışıncı yılın başında vefat etti. Vefat ederken saçlarında ve sakalında yirmi beyaz kıl yoktu."

Lafız Yahya'nın lafzıdır. Buhârî, *Sahîh*'de Abdullah b. Yusuf ve başkası kanalıyla Mâlik'ten ve Müslim ise Yahya b. Yahya'dan rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو بْنُ السَّمَاكِ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو غَالِبٍ الْبَاهِلِيُّ، قَالَ: قُلْتُ لِأَنْسِ بْنِ مَالِكٍ: يَا أَبَا حَمْزَةَ! بَيْنَ أَيِّ الرَّجَالِ كَانَ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ؟ إِذْ بُعِثَ، قَالَ: كَانَ ابْنُ أَرْبَعِينَ سَنَةً، قَالَ: ثُمَّ كَمَ كَانَ مَاذَا؟ قَالَ: كَانَ بِمَكَّةَ عَشَرَ سِنِينَ، وَبِالْمَدِينَةِ عَشَرَ سِنِينَ، فَتَمَّتْ لَهُ سِتُّونَ سَنَةً يَوْمَ قَبَضَهُ اللَّهُ ﷻ إِلَيْهِ، قَالَ: بَيْنَ أَيِّ الرَّجَالِ هُوَ يَوْمَئِذٍ؟ قَالَ: كَأَشَبِّ الرَّجَالِ، وَأَحْسَنِهِ، وَأَجْمَلِهِ، وَالْحَمِيدِ، قَالَ: يَا أَبَا حَمْزَةَ! هَلْ غَزَوْتَ مَعَهُ؟ قَالَ: نَعَمْ! غَزَوْتُ مَعَهُ حَنِينَ.

Ebû Gâlib el-Bâhilî der ki: Enes b. Mâlik'e: "Ey Ebû Hamza! Allah Resûlû (ﷺ) kaç yaşında iken peygamber oldu?" dediğimde: "Kırk yaşında iken" karşılığını verdi. Kendisine: "Sonra ne oldu?" dediğimde: "Mekke'de on yıl kaldı. On yıl da Medine'de kaldı. Yani Allah onun ruhunu aldığı zaman altmış yaşını tamamlamıştı. O zaman kendisi en genç, en yakışıklı, en güzel ve etine en dolgun erkeklerdendi" karşılığını verdi. "Ey Ebû Hamza! Kendisiyle birlikte gazveye katıldığın oldu mu?" dediğimde: "Evet, Huneyn gazvesinde kendisiyle birlikte idim" karşılığını verdi.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، قَالَ، أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ تَمِيمٍ الْقَنْطَرِيُّ بِغَدَادَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو إِسْمَاعِيلَ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ السُّلَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرٍو الرَّازِيُّ الطَّنَابِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَكَّامُ بْنُ سَالِمٍ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ زَائِدَةَ عَنْ الزُّبَيْرِ بْنِ عَدِيٍّ، عَنْ أَنْسِ بْنِ مَالِكٍ،

¹ Buhârî, *menâkib* (23).

قَالَ، قُبِضَ النَّبِيُّ ﷺ وَهُوَ ابْنُ ثَلَاثٍ وَسِتِّينَ، وَقُبِضَ أَبُو بَكْرٍ وَهُوَ ابْنُ ثَلَاثٍ وَسِتِّينَ، وَقُبِضَ عمرو هو بن ثَلَاثٍ وَسِتِّينَ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي غَسَّانَ .

Enes b. Mâlik der ki: "Allah Resûlû (sallallahu aleyhi vesellem) altmış üç yaşında iken vefat etti. Ebû Bekr altmış üç yaşında iken vefat etti. Ömer de altmış üç yaşında iken vefat etti."

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Gassân'dan rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ الصَّفَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ شَرِيكٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ عَقِيلٍ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ تُوْفِيَ وَهُوَ ابْنُ ثَلَاثٍ وَسِتِّينَ سَنَةً، قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: وَأَخْبَرَنَا ابْنُ الْمُسَيَّبِ بِذَلِكَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ يَحْيَى بْنِ بُكَيْرٍ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ وَجْهِ آخَرَ عَنِ اللَّيْثِ .

Urve b. ez-Zübeyr'in, Allah Resûlû'nün (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Hz. Âişe'den bildirdiğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) altmış üç yaşında iken vefat etmiştir.

İbn Şihâb: "İbnu'l-Müseyyeb de bize aynısını nakletti" demiştir.

Buhârî, *Sahîh*'de Yahya b. Bükeyr'den rivayet ve Müslim ise başka bir kanalla Leys'ten rivayet etmiştir.²

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَارِثُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَكَثَ بِمَكَّةَ ثَلَاثَ عَشْرَةَ، وَتُوْفِيَ وَهُوَ ابْنُ ثَلَاثٍ وَسِتِّينَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مَطَرِ بْنِ الْفَضْلِ، عَنْ رَوْحِ بْنِ عُبَادَةَ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ رَوْحٍ .

¹ Müslim, *fedâil* 32 (114).

² Buhârî, *menâkib* (19) ve Müslim, *fedâil* (4/1825).

İbn Abbâs bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (peygamber olduktan sonra) Mekke'de on üç yıl kaldı. Altmış üç yaşında iken de vefat etti."

Buhârî, *Sahîh*'de Matar b. el-Fadl kanalıyla Ravh b. Ubâde'den ve Müslim ise İshâk b. İbrâhîm kanalıyla Ravh'tan rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو الرِّدَادِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُنَادِي، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ أَبِي جَمْرَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَقَامَ بِمَكَّةَ ثَلَاثَ عَشْرَةَ سَنَةً يُوحَى إِلَيْهِ، وَبِالْمَدِينَةِ عَشْرًا، وَمَاتَ وَهُوَ ابْنُ ثَلَاثٍ وَسِتِّينَ سَنَةً.

أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ بِشْرِ بْنِ السَّرِيِّ، عَنْ حَمَّادٍ .

İbn Abbâs bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine vahiy geldiği halde Mekke'de on üç yıl kaldı. Medine'de ise on yıl kaldı. Altmış üç yaşında iken de vefat etti."

Müslim, *Sahîh*'de Bişr b. es-Seriy kanalıyla Hammâd'dan rivayet etmiştir.²

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ إِسْمَاعِيلَ الطَّبْرَانِيُّ بِهَا، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ مَنْصُورٍ الطُّوسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الصَّائِفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَوْحٌ، وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بِشْرَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ السَّمَكِ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا رَوْحٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: بُعِثَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِأَرْبَعِينَ سَنَةً فَمَكَثَ بِمَكَّةَ ثَلَاثَ عَشْرَةَ سَنَةً يُوحَى إِلَيْهِ، ثُمَّ أُمِرَ بِالْهَجْرَةِ، فَهَاجَرَ عَشْرَ سِنِينَ، ثُمَّ مَاتَ وَهُوَ ابْنُ ثَلَاثٍ وَسِتِّينَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ مَطَرِ بْنِ الْفَضْلِ، عَنْ رَوْحِ بْنِ عُبَادَةَ .

İbn Abbâs der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kırk yaşında iken peygamber oldu. Kendisine vahiy geldiği halde Mekke'de on üç yıl kaldı. Sonra hicretle emr olundu ve Medine'de on yıl kaldı. Altmış üç yaşında iken de vefat etti."

¹ Buhârî, *menâkibu'l-ensâr* (45) ve Müslim, *fedâil* 33 (117).

² Müslim, *fedâil* (118).

Buhârî, *Sahîh*'de Matar b. el-Fadl kanalıyla Ravh b. Ubâde'den rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ فُورَكٍ رَجَمَهُ اللَّهُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ غَابِرِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ، قَالَ: قُبِضَ النَّبِيُّ ﷺ وَهُوَ ابْنُ ثَلَاثٍ وَسِتِّينَ، وَأَبُو بَكْرٍ وَهُوَ ابْنُ ثَلَاثٍ وَسِتِّينَ، وَعَمْرُوهُ ابْنُ ثَلَاثٍ وَسِتِّينَ. أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، مِنْ حَدِيثِ غُنْدَرٍ، عَنْ شُعْبَةَ.

Muâviye b. Ebî Süfyân der ki: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) altmış üç yaşında iken vefat etti. Ebû Bekr altmış üç yaşında iken vefat etti. Ömer de altmış üç yaşında iken vefat etti."

Müslim, *Sahîh*'de Gündar kanalıyla Şu'be'den rivayet etmiştir.²

أَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ مُحَمَّدٍ الْفَقِيهُ الشَّيْزَارِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ يَحْيَى بْنُ مَنْصُورٍ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ بْنِ الْجَارُودِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَبَابَةُ وَهُوَ ابْنُ سَوَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ يُونُسَ بْنِ عُبَيْدٍ، عَنْ عَمَّارِ مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ، قَالَ: سَأَلْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ: ابْنُ كَمْ تُوُفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ؟ فَقَالَ: إِنَّ هَذَا شَدِيدٌ عَلَى مِثْلِكَ أَنْ لَا يَعْلَمَ مِثْلُ هَذَا مِنْ قَوْمِهِ، تُوُفِّيَ وَهُوَ ابْنُ خَمْسٍ وَسِتِّينَ.

Hâşim oğullarının azatlısı Ammâr der ki: İbn Abbâs'a: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) kaç yaşında iken vefat etti?" diye sorduğumda: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kavminden olup da bunu bilmemek senin gibisi için ağır bir şeydir. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) altmış beş yaşında iken vefat etti" karşılığını verdi.³

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَجَّاجُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ عَمَادِ بْنِ أَبِي عَمَّارٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِيمَا يَحْسَبُ؟ قَالَ: أَقَامَ

¹ Buhârî, *menâkibu'l-ensâr* 45 (3902).

² Müslim, *fedâil* 33 (120).

³ Müslim, *fedâil* (122).

النَّبِيُّ ﷺ بِمَكَّةَ خَمْسَ عَشْرَةَ سَنَةً، سَبْعًا أَوْ ثَمَانِيًا يَرَى الضُّوءَ وَيَسْمَعُ الصَّوْتَ، وَثَمَانِيًا يُوحَى إِلَيْهِ، وَقَامَ بِالْمَدِينَةِ عَشْرًا أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ أَوْجِهٍ أُخَرِ، عَنْ حَمَّادٍ .

İbn Abbâs bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) peygamber olduktan sonra Mekke'de on beş yıl kaldı. Yedi veya sekiz yıl boyunca ışık görüp ses işitiyordu. Diğer sekiz yılda da kendisine vahiy geliyordu. Bundan sonra da Medine'de on yıl kaldı.

Müslim, *Sahîh*'de başka bir kanalla Hammâd'dan rivayet etmiştir.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ أَبِي بَرْزَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ زَيْدٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ مِهْرَانَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: قُبِضَ النَّبِيُّ ﷺ وَهُوَ ابْنُ خَمْسٍ وَسِتِّينَ سَنَةً، قُلْتُ: وَكَذَلِكَ رَوَاهُ عَمْرُو بْنُ عَوْفٍ عَنْ هُشَيْمٍ، وَقِيلَ عَنْ هُشَيْمٍ: ثَلَاثٌ وَسِتِّينَ.

Yûsuf b. Mihrân bildiriyor: İbn Abbâs: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) altmış beş yaşında iken vefat etti" dedi. Amr b. Avn da bunu Huşeym kanalıyla bu şekilde rivayet etti. Ayrıca Huşeym kanalıyla gelen bir rivayette de: "Altmış üç yaşında (iken vefat etti)" denilmiştir.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو بْنُ السَّمَاكِ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَعَاذُ بْنُ هِشَامٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ الْحَسَنِ، عَنْ دَعْقَلِ بْنِ حَنْظَلَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قُبِضَ وَهُوَ ابْنُ خَمْسٍ وَسِتِّينَ، وَهَذَا يُوَافِقُ رِوَايَةَ عَمَّارٍ، وَمَنْ تَابَعَهُ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، وَرِوَايَةَ الْجَمَاعَةِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، فِي ثَلَاثٍ وَسِتِّينَ أَصَحَّ، فَهُمْ أَوْفَقُ وَأَكْثَرُ، وَرِوَايَتُهُمْ تُوَافِقُ الرِّوَايَةَ الصَّحِيحَةَ عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، وَإِخْدَى الرَّوَّائِثِ عَنْ أَنَسٍ، وَالرِّوَايَةَ الصَّحِيحَةَ عَنْ مُعَاوِيَةَ، وَهُوَ قَوْلُ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ وَعَامِرِ الشَّعْبِيِّ وَأَبِي جَعْفَرٍ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ.

Hasan'ın bildirdiğine göre Da'kal b. Hanzala: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) altmış beş yaşında iken vefat etti" demiştir. Bu da Ammâr'ın ve kendisine mutabaat edenlerin rivayetlerine muvafıktır. İbn Abbâs'ın rivayeti ve İbn Abbâs kanalıyla cemaatin: "Altmış üç yaşında iken vefat etti" şeklinde olan

¹ Müslim, *fedâil* (123).

rivayetleri daha doğrudur ve güvenilirlerdir. Bu rivayetler de Urve ve Hz. Âişe kanalıyla gelen sahih rivayetlere, Enes'in iki rivayetinden birine ve Muâviye'den gelen sahih rivayete muvafıktır. Saîd b. el-Müseyyeb, Âmir eş-Şa'bî ve Ebû Câfer Muhammed b. Ali de aynı şeyi söylemektedir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي غُسْلِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَمَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) Yıkanması ve Yıkanırken Peygamberlik Mucizesinin Zuhur Etmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَقِيهُ فِي كِتَابِ السُّنَنِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرِ بْنُ دَاسَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ السَّجِسْتَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الثَّقَلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ عَبَادٍ، عَنْ أَبِيهِ عِبَادٍ، ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، قَالَ: سَمِعْتُ عَائِشَةَ تَقُولُ: لَمَّا أَرَادُوا غُسْلَ النَّبِيِّ ﷺ، قَالُوا: وَاللَّهِ مَا نَدْرِي أَنْجَرْدُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مِنْ ثِيَابِهِ، كَمَا نُجَرِّدُ مَوْتَانَا، أَمْ نَغْسِلُهُ وَعَلَيْهِ ثِيَابُهُ، فَلَمَّا اخْتَلَفُوا، أَلْقَى اللَّهُ ﷻ النُّومَ حَتَّى مَا مِنْهُمْ رَجُلٌ إِلَّا وَذَقْتُهُ فِي صَدْرِهِ، ثُمَّ كَلَّمَهُمْ مُكَلِّمٌ مِنْ نَاحِيَةِ الْبَيْتِ لَا يَدْرُونَ مَنْ هُوَ، أَنْ اغْسِلُوا النَّبِيَّ ﷺ وَعَلَيْهِ ثِيَابُهُ فَقَامُوا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَغَسَلُوهُ وَعَلَيْهِ قَمِيصٌ وَيَدْلُكُونَهُ بِالْقَمِيصِ دُونَهُ أَيْدِيَهُمْ، فَكَانَتْ عَائِشَةُ تَقُولُ: لَوْ اسْتَقْبَلْتُ مِنْ أَمْرِي، مَا اسْتَدْبَرْتُ، مَا غَسَلَهُ إِلَّا نِسَاؤُهُ . هَذَا إِسْنَادٌ صَحِيحٌ، وَشَاهِدُهُ مَا

Hız. Âişe der ki: Allah Resûlü'nû (sallallahu aleyhi vesellem) yıkayacakları zaman ihtilafa düştüler ve: "Vallahi ölülerimize yaptığımız gibi Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bütün giysilerini çıkaracak mıyız, yoksa giysileriyle mi yıkayacağız bilmiyoruz" dediler. O zaman Allah onlara bir uyuklama verdi. Onlardan, uyuklaya uyuklaya çenesi göğsüne düşmeyen kalmadı. Evin bir köşesinden, kim olduğunu anlayamadıkları birisinin: "Peygamber'i (sallallahu aleyhi vesellem) üzerinde elbisesi bulunduğu halde yıkayınız" dediğini işittiler. Bunun üzerine onu gömleği üzerindeki yıkadılar. Suyu gömleğin üzerine döküyorlar ve elleriyle onu gömleğin üzerinden ovuyorlardı.

Hiz. Âişe der ki: "Vallahi şimdiki bildiğimi daha önce bilseydim emir verirdim de onu hanımlarından başkası yıkamazdı" derdi.¹

Bu sahih bir isnâddır ve bir sonraki hadis bunun şahididir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو قَتَيْبَةَ سَلَمُ بْنُ الْفَضْلِ الْأَدِمِيُّ بِمَكَّةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هِشَامٍ النَّغَوِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَرْدَةَ بَرْدَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ غُلَقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بَرْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: لَمَّا أَخَذُوا فِي غُسْلِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَإِذَا هُمْ بِمُنَادٍ مِنَ الدَّخْلِ، لَا تُخْرِجُوا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَمِيصَهُ .

Süleyman b. Bureyde'nin bildirdiğine göre babası şöyle demiştir: "Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) yıkamaya başlamak istedikleri zaman, içeriden seslenen birisi onlara: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) gömleğini soymayınız!" diye seslendi.²

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْكَعْبِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ قَتَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ شَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فَضِيلٍ، عَنْ بَرْدَةَ بْنِ أَبِي رِثَادٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ، قَالَ: غَسَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلِيَّ ﷺ، وَعَلَى النَّبِيِّ ﷺ قَمِيصُهُ، وَعَلَى يَدِ عَلِيٍّ خِرْقَةٌ يُغَسِّلُهُ بِهَا، فَأَدْخَلَ يَدَهُ تَحْتَ الْقَمِيصِ، وَغَسَّلَهُ، وَالْقَمِيصُ عَلَيْهِ .

Abdullah b. el-Hâris der ki: "Hz. Ali, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) yıkadığında, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) üzerinde gömlek vardı. Ali'nin elinde ise bir bez vardı ve bu bez parçasıyla elini gömleğin altına sokarak onu yıkıyordu."³

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيه، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحُسَيْنِ الْقَطَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ السُّلَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى قَالََا: أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ، هُوَ ابْنُ أَبِي خَالِدٍ عَنْ غَامِرٍ، قَالَ: قُلْتُ مَنْ غَسَلَ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: غَسَّلَهُ عَلِيٌّ، وَأَسَامَةُ، وَالْفَضْلُ بْنُ الْعَبَّاسِ، قَالَ: وَأَدْخَلُوهُ قَبْرَهُ، وَكَانَ عَلِيٌّ يَقُولُ، وَهُوَ يُغَسِّلُهُ: يَا أَبِي وَأُمِّي - طَيِّبًا حَيًّا وَمَيِّتًا

¹ Hâkim, Müstedrek (3/59, 60) Bakın: Suyûtî, el-Hasâisü'l-kübrâ (2/275).

² Suyûtî, el-Hasâisü'l-kübrâ (2/275).

³ Suyûtî, el-Hasâisü'l-kübrâ (2/275).

İsmail b. Ebî Hâlid der ki: Âmir'e: "Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) kim yıkadı?" dediğimde şu karşılığı verdi: "Ali, Usâme ve Fadl b. Abbâs yıkadı ve kendisini mezarına koydu. Ali, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) yıkarken: «Annem babam sana feda olsun. Sen hayattayken de, ölüyken de tertemizsin» diyordu."

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَغْفُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ قَالَ: قَالَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ عليه السلام: غَسَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وآله فَذَهَبْتُ أَنْظُرُ مَا يَكُونُ مِنَ الْمَيِّتِ، فَلَمْ أَرْ شَيْئًا وَكَانَ طَيِّبًا حَيًّا وَمَيِّتًا صلى الله عليه وآله، وَوَلِي دَفْنَهُ، وَاجْتَنَاهُ دُونَ النَّاسِ أَرْبَعَةَ عَلَيٍّ، وَالْعَبَّاسُ وَالْفَضْلُ، وَصَالِحٌ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وآله، وَلِحَدِّ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وآله لَحْدًا، وَنُصِبَ عَلَيْهِ اللَّيْنُ نَصْبًا.

Ali b. Ebî Tâlib der ki: "Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) yıkarken, ölüde olabilecek şeylerin olup olmadığına baktım, ancak bir şey göremedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hayattayken de, ölüyken de tertemizdi."

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) defnini ve kefenleme işini dört kişi üstlendi. Bunlar Ali, Abbâs, Fadl ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı Sâlih'tir. Bu dört kişi Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) lahid açıp üzerini kerpiçlerle diklemesine ördüler.

وَرَوَى أَبُو عَمَرَ بْنُ كَيْسَانَ [الْقَصَّارُ يَرْوِي عَنْ مَوْلَاهُ عَنْ زَيْدِ بْنِ بِلَالٍ رَوَى عَنْهُ عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ التَّعْمَانِ، وَالْقَاسِمُ بْنُ مَالِكٍ، وَأَسْبَاطُ. قَالَ مُسْلِمٌ بْنُ الْحَجَّاجِ] عَنْ زَيْدِ بْنِ بِلَالٍ، قَالَ: سَمِعْتُ عَلِيًّا يَقُولُ: أَوْصَى رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله أَنْ لَا يُغَسَّلَهُ أَحَدٌ غَيْرِي، فَإِنَّهُ لَا يَرَى لِحْدَ عَوْرَتِي إِلَّا طُمِئْتُ عَيْنَاهُ. قَالَ عَلِيُّ، فَكَانَ الْعَبَّاسُ، وَأُسَامَةُ يُنَاوِلَانِ الْمَاءَ وَرَاءَ السِّتْرِ. قَالَ عَلِيُّ فَمَا تَنَاوَلْتُ عُضْوًا إِلَّا كَأَنَّمَا يَقْلِبُهُ مَعِيَ ثَلَاثُونَ رَجُلًا حَتَّى فَرَعْتُ مِنْ غُسْلِهِ.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَالِبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ التَّعْمَانِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَمَرَ ابْنِ كَيْسَانَ فَذَكَرَهُ.

Başka bir kanalla rivayet edildiğine göre Yezîd b. Bilâl der ki: Hz. Ali'nin şöyle dediğini işittim: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisini benden başkasının yıkamamasını vasiyet etti ve: «Avretimi gören kimsenin gözleri mutlaka kör olur» buyurdu."

H. Ali der ki: "Abbâs ve Usâme örtünün arkasından bana su vermekte idiler. Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) herhangi bir uzvunu çevirmek istediğimde sanki onu benimle birlikte otuz adam daha çeviriyordu. Bu şekilde yıkama işini tamamladım."¹

Başka bir kanalla bir öncekinin aynısı rivayet edilmiştir.

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْخَبَرِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنْ أَبِي مَعْنَرٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَيْسٍ، قَالَ: كَانَ الَّذِي غَسَّلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، وَالْفَضْلُ بْنُ عَبَّاسٍ يَصُبُّ عَلَيْهِ الْمَاءَ. قَالَ: فَمَا كُنَّا نُرِيدُ أَنْ نَرْفَعَ مِنْهُ غُضُوءًا، لِنَغْسِلَهُ، إِلَّا رَفَعَ لَنَا، حَتَّى انْتَهَيْنَا إِلَى عَوْرَتِهِ، فَسَمِعْنَا مِنْ جَانِبِ النَّبِيِّ صَوْتًا لَا تَكْشِفُوا عَنْ عَوْرَةِ نَبِيِّكُمْ .

Muhammed b. Kays der ki: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem), Ali b. Ebî Tâlib yıkadı. Fadl b. Abbâs ta kendisine su dökmekte idi. Yıkamak için Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bir uzvunu kaldırmak istediğimizde mutlaka kendiliğinden kalkıyordu. Avret yerine ulaştığımızda evin bir tarafından: "Peygamber'inizin avret yerini açmayın" diye bir ses işittik.²

قَالَ: وَحَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنْ الْمُنْذِرِ بْنِ ثَعْلَبَةَ، عَنِ الْعَلْبَاءِ بْنِ أَحْمَرَ، قَالَ: كَانَ عَلِيُّ وَالْفَضْلُ بْنُ عَبَّاسٍ يُغْسِلَانِ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَتَوَدَّيَ عَلِيٌّ: ارْفَعْ طَرَفَكَ إِلَى السَّمَاءِ .

İlbâ b. Ahmer der ki: H. Ali ve Fadl b. Abbâs, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) yıkamakta idiler. Bu sırada Ali'ye: "Gözünü semaya kaldır" diye bir nida geldi.

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أُسَيْدُ بْنُ غَاصِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ جُرَيْجٍ، قَالَ: سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ أَبَا جَعْفَرٍ، قَالَ: غُسِّلَ النَّبِيُّ ﷺ ثَلَاثًا بِالسِّدْرِ، وَغُسِّلَ وَعَلَيْهِ قَمِيصٌ، وَغُسِّلَ مِنْ بَشَرٍ يُقَالُ لَهَا الْغَرْتُ بِقَبَاءٍ، كَانَتْ لِسَعْدِ بْنِ خَيْمَةَ، وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَشْرَبُ مِنْهَا، وَوَلَّى

¹ İbn Sa'd, *Tabakât* (2/277) Bakın: Suyûtî, *el-Hasâisü'l-kübrâ* (2/276).

² Suyûtî, *el-Hasâisü'l-kübrâ* (2/276).

سَفَلَتْهُ عَلَيَّ وَالْفَضْلُ مُحْتَضِنُهُ، وَالْعَبَّاسُ يَصُبُّ الْمَاءَ، فَجَعَلَ الْفَضْلُ يَقُولُ: أَرِحْنِي قُطِعَتْ
وَتَبَيَّ إِنِّي لَأَجِدُ شَيْئًا يَتَسَطَّلُ عَلَيَّ .

Muhammed b. Ali Ebû Câfer der ki: Allah Resûlû (sallallahu aleyhi vesellem) üzerindeki gömlekle üç defa sidr ile yıkandı. Yıkandığı su Sa'd b. Hayseme'nin Kubâ'da Ğars adındaki kuyusundan getirildi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) bu kuyudan su içerdi. Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) yıkamayı Ali üstlenmişti. Fadl b. Abbâs, Allah Resûlû'nü (sallallahu aleyhi vesellem) kucaklıyor, Abbâs su döküyordu. Bu sırada Fadl: "Biraz dinleneyim, takatim kesildi. Üzerime bir ağırlık çöktüğünü hissediyorum" diyordu.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَفْنِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَحَنَوطِهِ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESSELLEM) Kefenlenmesi ve Üzerine Koku Sürülmesi

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الرَّبِيعُ
بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ أَخْبَرَنَا الشَّافِعِيُّ، قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكُ (ح) وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَالِطُ: قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ
مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الدَّرْدَاءِ هَاشِمُ بْنُ يَغْلَى الْأَنْصَارِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ ابْنُ أَبِي أُوَيْسٍ قَالَ:
حَدَّثَنَا مَالِكُ، وَهُوَ خَالُهُ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كُفِّنَ فِي
ثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ بَيْضٍ سُحُولِيَّةٍ لَيْسَ فِيهَا قَمِيصٌ، وَلَا عِمَامَةٌ.
لَفْظُ حَدِيثِهِمَا سَوَاءٌ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي أُوَيْسٍ .

Hız. Âişe bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) pamuktan, Suhûliyye denilen üç parça beyaz kumaş içinde kefenlendi. Bu kefen parçalarının içinde gömlek ve sarık yoktu."

Her iki kanalın lafzı aynıdır.

Buhârî, *Sahîh*'de Ebû Uveys'ten rivayet etmiştir.²

¹ İbn Sa'd, *Tabakât* (2/278).

² Buhârî, *cenâiz* (19), Müslim, *cenâiz* 13 (45), Mâlik, *Muvattâ'* 2 (5) ve Ahmed, *Müsned* (6/40, 93, 118, 123, 165, 231).

وَأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، وَمُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَاسِمِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْحَارِثِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مَكْرَمٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ غَزْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كُنَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي ثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ بَيْضٍ شُحُولِيَّةٍ بَعَائِيَّةٍ، وَلَيْسَ فِيهَا قَمِيصٌ وَلَا عِمَامَةٌ.

Hiz. Âişe bildiriyor "Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) pamuktan, Suhûliyye denilen uç parça beyaz Yemen kumaşı içinde kefenlendi. Bu kefen parçalarının içinde gomlek ve sarık yoktu."¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرَّوْذِبَارِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا فَيْصَةُ بْنُ شَعْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَفْصٌ، هُوَ سَ عِيَاثُ، عَنْ هِشَامِ بْنِ غَزْوَةَ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كُنَّ فِي ثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ بَيْضٍ، يَمَانِيَّةٍ مِنْ كُرْشَفٍ، لَيْسَ فِيهَا قَمِيصٌ، وَلَا عِمَامَةٌ، قَالَ فَذَكَرَ لِعَائِشَةَ قَوْلَهُمْ: فِي ثَوْبَيْنِ وَبُرْدٍ حَبْرَةٍ. فَقَالَتْ: قَدْ أَتَيْتِ بِالْبُرْدِ، وَلَكِنَّهُمْ رَدُّوهُ، وَلَمْ يُكْفَوْهُ فِيهِ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ عَنْ حَفْصٍ.

Hiz. Âişe bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), Yemen işi üç parça pamuk kumaşla kefenlendi. Bunların içinde gömlekle sarık yoktu."

Ravi der ki: Hiz. Âişe'ye: "İki kumaşla ve çizgili bir kumaşla kefenlendi" denilmesi zikredilince: "Çizgili bir kumaş getirildi. Ancak onu geri çevirdiler ve onunla kefenlemediler" karşılığını verdi.

Müslim, *Sahih*'de Ebû Bekr b. Ebî Şeybe kanalıyla Hafs'tan rivayet etmiştir.²

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْفَضْلِ مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ السَّرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ غَزْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كُنَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي ثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ بَيْضٍ، شُحُولِيَّةٍ مِنْ كُرْشَفٍ، لَيْسَ فِيهَا قَمِيصٌ وَلَا عِمَامَةٌ. فَأَمَّا الْحُلَّةُ فَأَلَمَّا شَبَّهَ عَلَى النَّاسِ فِيهَا أَنَّهَا اشْتَرَيْتُ لَهُ حُلَّةً لِيُكْفَنَ فِيهَا، فَتَرَكْتُ

¹ Bir önceki hadisin tahririne bakın

² Müslim, *cenâiz* (13)

الْحُلَّةَ فَأَخَذَهَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ، فَقَالَ: لَأُخْبِسَنَّهَا لِنَفْسِي حَتَّى أَكْفَنَ فِيهَا، ثُمَّ قَالَ: لَوْ رَضِيَهَا اللَّهُ لِنَبِيِّهِ ﷺ لَكَفَّنَهُ فِيهَا، فَبَاعَهَا وَتَصَدَّقَ بِشِعْمِهَا.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ يَحْيَى بْنِ يَحْيَى، وَغَيْرُهُ عَنْ أَبِي مُعَاوِيَةَ .

Hiz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Suhûliyye denilen üç parça beyaz pamuklu kumaş içinde kefenlendi. Bu kefen parçalarının içinde gömlek ve sark yoktu. Çizgili kumaşa gelince; insanlar onun Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) içine konulup kefenlenmesi için satın alındığını sanmıştır. Ancak o bırakılınca Abdullah b. Ebî Bekr onu alarak: "Ben bunu kendime saklayacağım ki, öldüğüm zaman beni bununla kefenlesinler" dedi. Daha sonra da: "Eğer Allah buna razı olsaydı, bununla Peygamber'i kefenlerdi" dedi ve onu satıp parasını tasadduk etti.

Müslim, *Sahîh*'de Yahya b. Yahya ve başkası kanalıyla Ebû Muâviye'den rivayet etmiştir.¹

وَحَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: كَفَّنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي بُرْدَيْنِ حَبْرَةٍ كَانَا لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ، وَلَفَّ فِيهِمَا ثُمَّ نُرِعَا عَنْهُ، فَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ قَدْ أُمِسَّكَ تِلْكَ الْحُلَّةَ لِنَفْسِهِ، حَتَّى يُكْفَنَ فِيهَا إِذَا مَاتَ. ثُمَّ قَالَ بَعْدَ أَنْ أُمِسَّكَهَا: مَا كُنْتُ أُمِسُّكَ لِنَفْسِي شَيْئًا مَنَعَ اللَّهُ رَسُولَهُ ﷺ أَنْ يُكْفَنَ فِيهِ، فَتَصَدَّقَ بِهَا عَبْدُ اللَّهِ.

Hiz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Abdullah b. Ebî Bekr'e ait olan çizgili iki giysi ile kefenlendi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) bunlarla kefenlendikten sonra, tekrar çıkarıldılar. Abdullah b. Ebî Bekr onları öldüğü zaman onlarla kefenlenmek için aldı. Onları aldıktan sonra da: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kendisiyle kefenlenmekten men edildiği şeyi ben alıp da kendim için saklayacak değilim" dedi ve satıp parasını tasadduk etti.

Bu da, bu giysilerin Abdullah b. Ebî Bekr'in olduğuna delalet etmektedir.

¹ Bir önceki hadisin tahricine bakın.

قُلْتُ: هَذَا يَدُلُّ عَلَى أَنَّ الْحُلَّةَ كَانَتْ لِعَبْدِ اللَّهِ، وَفِي رِوَايَةِ عَلِيِّ بْنِ مُسْهِرٍ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: أُدْرِجَ النَّبِيُّ ﷺ فِي حُلَّةٍ يَمَانِيَّةٍ كَانَتْ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ، ثُمَّ نُرِعَتْ عَنْهُ، وَكُفِّنَ فِي ثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ، وَذَكَرَ الْحَدِيثَ. ذَكَرْنَاهُ فِي كِتَابِ السُّنَنِ.

Ali b. Müshir'in Hişâm'dan olan bir sonraki rivayeti de buna delalet etmektedir. Hz. Âişe der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Abdullah b. Ebû Bekr'e ait Yemen işi bir giysiyle kefenlendikten sonra, bu giysi tekrar çıkarıldı ve üç parça kumaş ile kefenlendi." Sonrasında ravi söz konusu hadisi zikretti.

Bunu Sünen kitabında da zikrettik.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرَّوْذِبَارِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ دَاسَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ، عَنْ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: أُدْرِجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي ثَوْبٍ جَبَرَةٍ، ثُمَّ أُخْرِعَ عَنْهُ.

Hz. Âişe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) çizgili bir kumaş ile kefenlendi ve sonra, tekrar üzerinden çıkarıldı."

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو سَهْلٍ بْنُ زَيْدِ الْقَطَّانُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْكَرِيمِ بْنُ الْهَيْثَمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ، عَنْ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، وَكَانَ أَفْضَلَ أَهْلِ بَيْتِهِ وَأَحْسَنَهُمْ طَاعَةً، وَأَحَبَّهُمْ إِلَى مَرْوَانَ بْنِ الْحَكَمِ، وَعَبْدُ الْمَلِكِ بْنِ مَرْوَانَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، كُفِّنَ فِي ثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ، أَحَدُهَا بُرْدٌ جَبَرَةٌ، وَأَنَّهُمْ لَحَدُّوا لَهُ فِي الْقَبْرِ، وَلَمْ يَشْقَوْهُ.

Ali b. el-Hüseyn b. Ali b. Ebî Talib der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) biri çizgili kumaş olmak üzere üç parça kumaş ile kefenlendi. Kendisi için mezarın ortasında çukur (şak) değil de bir lahid açıldı."

قُلْتُ: وَهَكَذَا رُوِيَ عَنْ مِقْسَمٍ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَفِيمَا رَوَيْنَا عَنْ عَائِشَةَ، بَيَانُ سَبَبِ الْإِشْتِبَاهِ عَلَى النَّاسِ، وَأَنَّ الْجَبَرَةَ أَخْرَتْ عَنْهُ، وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

Miksem kanalıyla İbn Abbâs'tan bu şekilde rivayet edilmiştir. Hz. Âişe'den rivayet ettiğimiz gibi insanlar bu konuda yanlış düşünmüştür. Çünkü çizgili

¹ Beyhakî, es-Sünen el-Kübrâ (3/399).

giysi Resûlullah'ın (ﷺ) üzerinden tekrar çıkarılmıştır. Doğrusunu da Allah bilir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجُبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنْ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ، عَنِ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: كَفَّنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي ثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ سُحُولِيَّةٍ، بُرُودٍ، يَمِينِيَّةٍ، غِلَاطٍ، إِزَارٍ، وَرِدَاءٍ، أَوْ لِفَافَةٍ.

Şa'bî der ki: Resûlullah (ﷺ) pamuktan, Suhûliyye denilen Yemen işi kalın üç parça kumaş içinde kefenlendi. Bunlar izâr, ridâ ve lifâfe idi."

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي ثَوْبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى (ح) . وَأَخْبَرَنَا أَبُو حَازِمٍ الْعَبْدِيُّ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ خُزَيْمَةَ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدُّورَقِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا حَمِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الرَّوَّاسِيُّ، عَنْ حَسَنُ بْنُ صَالِحٍ عَنْ هَارُونَ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: كَانَ عِنْدَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - مِسْكٌ، فَأَوْصَى أَنْ يُحْنَطَ بِهِ، قَالَ: وَقَالَ عَلِيُّ: هُوَ فَضْلُ حَنُوطِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، هَذَا حَدِيثُ الدُّورَقِيِّ، وَفِي رِوَايَةِ إِبْرَاهِيمَ قَالَ عَنْ هَارُونَ بْنِ سَعْدٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، قَالَ: كَانَ عِنْدَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - مِسْكٌ، فَذَكَرَهُ.

Hârûn b. Sa'd der ki: Hz. Ali'nin yanında misk vardı. (Vefat ettiği zaman) bu kokunun kendisine sürülmesini vasiyet etti ve: "Bu, Resûlullah'ın (ﷺ) bedenine sürülen kokunun fazlasıdır" dedi.

Sevrî'nin rivayeti bu şekildedir. Başka bir kanalla da Ebû Vâil'den aynısı rivayet edilmiştir.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

Resûlullah'ın (ﷺ) Cenaze Namazı

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، وَأَبُو سَعِيدٍ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالََا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجُبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنْ بَكْرِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: لَمَّا مَاتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أُدْخِلَ الرِّجَالُ، فَصَلُّوا عَلَيْهِ بِغَيْرِ إِمَامٍ، أَرْسَالًا، حَتَّى قَرَعُوا، ثُمَّ أُدْخِلُوا النِّسَاءَ فَصَلَّيْنَ عَلَيْهِ، ثُمَّ

أَدْخَلَ الصَّيَّانَ، فَصَلُّوا عَلَيْهِ، ثُمَّ أَدْخَلَ الْعَبِيدَ، فَصَلُّوا عَلَيْهِ، أَرْسَالًا، لَمْ يُؤْمَهُمْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَحَدٌ .

İbn Abbâs der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiğinde erkekler gruplar halinde yanına girip imamsız olarak namazını kıldılar. Erkekler namazlarını bitirince de kadınlar girip namazını kıldılar. Sonra çocuklar girip namazını kıldılar. Sonra sırasıyla gruplar halinde köleler girip namazını kıldılar. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) namazını kılarlarken onlara hiç kimse imamlik yapmadı."¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْأَصْهَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْجَهْمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَرَجِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَاقِدِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي ابْنُ عَبَّاسٍ بْنُ سَهْلٍ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: لَمَّا أَدْرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي أَكْفَانِهِ، وَضِعَ عَلَى سَرِيرِهِ، ثُمَّ وَضِعَ عَلَى شَفِيرِ حُجْرَتِهِ، ثُمَّ كَانَ النَّاسُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِ، رُفْقًا رُفْقًا، لَا يُؤْمَهُمْ أَحَدٌ.

İbn Abbâs b. Sehl b. Sa'd, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kefenleri ile sarılıp yatağının üzerine konuldu. Sonra da odasında (ön tarafta) bir yere yerleştirildi. Sonra insanlar gruplar halinde yanına girip imamsız olarak namazını kıldılar."

قَالَ: الْوَاقِدِيُّ: حَدَّثَنِي مُوسَى بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: وَجَدْتُ صَحِيفَةً كِتَابًا بِخَطِّ أَبِي، فِيهِ أَنَّهُ لَمَّا تُوُفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَوُضِعَ عَلَى سَرِيرِهِ، دَخَلَ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ، وَمَعَهُمَا نَفَرٌ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ، قَدَرُ مَا يَسَعُ الْبَيْتُ، وَقَالَا: السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، وَسَلَّمِ الْمُهَاجِرُونَ وَالْأَنْصَارُ، كَمَا سَلَّمَ أَبُو بَكْرٍ، ثُمَّ صَفُّوا صُفُوفًا، لَا يُؤْمَهُمْ عَلَيْهِ أَحَدٌ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَهُمَا فِي الصَّفِّ الْأَوَّلِ: حَيَّالَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ اللَّهُمَّ إِنَّا نَشْهَدُ أَنَّ قَدْ بَلَغَ مَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ، وَنَصَحَ لِأُمَّتِهِ، وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، حَتَّى أَعَزَّ اللَّهُ ﷻ دِينَهُ، وَتَمَّتْ كَلِمَتُهُ، وَأَوْمِنَ بِهِ وَخُدُّهُ، لَا شَرِيكَ لَهُ، فَاجْعَلْنَا إِلَهَنَا، مِمَّنْ يَتَّبِعُ الْقَوْلَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ، وَاجْمَعْ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُ، حَتَّى يَعْرِفَهُ بَنَاءُ، وَتُعَرِّفَنَا بِهِ، فَإِنَّهُ كَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا. لَا

¹ İbn Hişâm, es-Sîre (4/271).

نَبِّغِي بِالْإِيمَانِ بَدَلًا، وَلَا نَشْتَرِي بِهِ ثَمَنًا أَبَدًا، فَيَقُولُ النَّاسُ: آمِينَ، آمِينَ فَيَخْرُجُونَ، وَيَدْخُلُ آخَرُونَ، حَتَّى صَلَّى عَلَيْهِ الرَّجَالُ، ثُمَّ النِّسَاءُ، ثُمَّ الصِّبْيَانِ .

Vâkîdî'nin bildirdiğine göre Mûsa b. Muhammed b. İbrâhîm şöyle demiştir: Babamın kendi eliyle yazmış olduğu bir sahife buldum. Onda şöyle yazılıydı: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kefenlendikten sonra yatağının üzerine konuldu. Ebû Bekr ve Ömer beraberlerinde olan Muhacirlerden ve Ensâr'dan eve sığacak kadar bir grupla içeri girdiler. Ebû Bekr ve Ömer: «Ey Peygamber! Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerine olsun» diyerek Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) selamladılar. Bunun üzerine Muhacirler ve Ensâr onların selam verdiği gibi selam verdiler ve saflar halinde dizildiler. Onlara hiç kimse imamlık etmeden namazlarını kıldılar.

Ebû Bekr ile Ömer birinci safta Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) hizasında durmuşlardı. Onlar şöyle dediler: «Allahım! Biz, onun kendisine nazil olan emirleri tebliğ ettiğine, ümmetine nasihatte bulunduğuna, Allah'ın dinini güçlendirip kelimesini tamamlayana kadar yolunda cihad ettiğine şahidiz. Böylece tek ve ortaksız Allah'a iman edildi. Ey İlahımız! Bizi Peygamber'ine nazil olan kavle tâbi olanlardan kıl. Bizimle onun arasında öyle bir şey koy ki onu bizimle, bizi de onunla tanıyasın. O, müminlere karşı şefkatli ve merhametli idi. Ona olan imanımıza karşı bir bedel talep etmiyoruz. Sonsuza kadar da bu imanımızı değersiz şeylerle satacak değiliz.» Bu dualarının sonunda da insanlar: «Âmin, âmin» diyordu. Onlar dışarı çıkıyor ve başkaları içeri giriyordu. Bu şekilde erkekler, sonra kadınlar, sonra da çocuklar namazını kıldılar.”¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي حَفْرِ قَبْرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESSELLEM) Mezarının Kazılması

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ قَالَ: حَدَّثَنِي حُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ عِكْرَمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: لَمَّا أَرَادُوا أَنْ يَحْفَرُوا لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَانَ أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ

¹ Vâkîdî (3/1120).

الْجَرَّاحِ، يَضْرَحُ لِأَهْلِ مَكَّةَ وَكَانَ أَبُو طَلْحَةَ زَيْدُ بْنُ سَهْمٍ يَلْحَدُ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ، فَدَعَا الْعَبَّاسُ رَجُلَيْنِ، فَأَخَذَ بِأَعْنَاقِهِمَا، ثُمَّ قَالَ: اذْهَبْ أَنْتَ إِلَى أَبِي عُبَيْدَةَ، وَاذْهَبْ أَنْتَ إِلَى أَبِي طَلْحَةَ، اللَّهُمَّ خِرْ لِرَسُولِكَ أَيُّهُمَا جَاءَ خَفَرَ لَهُ، وَوَجَدَ صَاحِبُ أَبِي طَلْحَةَ أَبَا طَلْحَةَ، فَجَاءَ بِهِ، وَلَمْ يَجِدْ صَاحِبُ أَبِي عُبَيْدَةَ، أَبَا عُبَيْدَةَ. فَلَحِدَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ. قُلْتُ: وَبَلَّغَنِي أَنَّهُ بُنِيَ عَلَيْهِ، فِي لَحْدِهِ اللَّيْنُ، وَيُقَالُ هِيَ تَسْعُ لَيِّنَاتٍ عَدَدًا.

İbn Abbâs der ki: Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh Mekke halkı için mezann ortasında çukur şeklinde (şak) açan biri idi. Ebû Talha b. Sehl el-Ensârî ise Medine ahali için lahid yapardı. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mezarını kazacakları zaman Abbâs iki adam çağırıp boyunlarından tutarak: "Sen Ebû Ubeyde'ye, sen de Ebû Talha'ya git" dedi ve: "Allahım! (Daha güzel olanını) sen seç. Hangisi önce gelirse Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mezarını o kazar" dedi. Ebû Talha'ya giden kişi onu buldu, ancak Ebû Ubeyde'ye giden kişi onu bulamadı. Bunun üzerine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mezarı lahid şeklinde yapıldı. Bana ulaşan habere göre Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) lahdi dokuz kerpiç ile kapatılmıştır.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي دَفْنِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESSELLEM) Defnedilmesi

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدِ الصَّفَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ الْخَلِيلِ الشُّتْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: قَالَ عَلِيُّ ﷺ: غَسَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَذَهَبْتُ أَنْظُرُ مَا يَكُونُ مِنَ الْمَيِّتِ، فَلَمْ أَرْ شَيْئًا، وَكَانَ طَبِيبًا حَيًّا وَمَيِّتًا، وَوَلِيَّ دَفْنِهِ وَاجْتَنَانَهُ دُونَ النَّاسِ أَرْبَعَةٌ عَلِيٌّ، وَالْعَبَّاسُ، وَالْفَضْلُ وَصَالِحٌ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَلَحِدَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ لَحْدًا، وَنُصِبَ عَلَيْهِ اللَّيْنُ نَصْبًا

Hiz. Ali der ki: "Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) ben yıkadım ve ölüde olabilecek şeylerin olup olmadığına baktım; ancak bir şey göremedim. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) hayattayken de, ölüyken de tertemizdi."

¹ İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/270, 271).

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) defnini ve kefenleme işini dört kişi üstlendi. Bunlar Ali, Abbâs, Fadl ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı Sâlih'tir. Bu dört kişi Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) lahid açıp üzerini kerpiçlerle diklemesine ördüler.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْجَهْمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَرَجِ، عَنِ الْوَاقِدِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي سُرَّةَ، عَنْ عَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَعْبُدٍ عَنْ عِكْرَمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَوْضُوعًا عَلَى سَرِيرِهِ، مِنْ جِذْنٍ زَاغَتِ الشَّمْسُ مِنْ يَوْمِ الْإِثْنَيْنِ إِلَى أَنْ زَاغَتِ الشَّمْسُ يَوْمَ الثَّلَاثَاءِ، يُصَلِّي النَّاسُ عَلَيْهِ، وَسَرِيرُهُ عَلَى شَفِيرِ قَبْرِهِ، فَلَمَّا أَرَادُوا أَنْ يُقْبِرُوهُ، نَحَّوْا السَّرِيرَ، قَبْلَ رِجْلَيْهِ، فَأَدْخِلَ مِنْ هُنَاكَ، وَنَزَلَ فِي حُفْرَتِهِ الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، وَعَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، وَقَتَمُ بْنُ الْعَبَّاسِ، وَالْفَضْلُ بْنُ الْعَبَّاسِ، وَشُقْرَانُ .

İbn Abbâs der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Pazartesi günü güneş zeval vaktini geçtiği zamandan Salı günü aynı vakte kadar divanı üzerinde kaldı. İnsanlar gelip namazını kılıyordu. Divanı mezannın kenarında idi. Kendisini defnetmek istediklerinde divanı biraz çektiler ve mezarı ayakucu tarafından kazmaya başladılar. Oradan da mezara konuldu. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mezarına (onu kabre koymak için) inenler Abbas b. Abdilmuttalib, Ali b. Ebî Tâlib, Kusem b. el-Abbâs, Fadl b. Abbâs ve Şükrân idi."²

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُجَاعٌ قَالَ: حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ خَيْفَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ السُّدِّيُّ، عَنْ عِكْرَمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: دَخَلَ قَبْرَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الْعَبَّاسُ، وَعَلِيُّ، وَالْفَضْلُ، وَسَوَّى لَحْدَهُ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ، وَهُوَ الَّذِي سَوَّى لُحُودَ قُبُورِ الشُّهَدَاءِ يَوْمَ بَدْرٍ.

İbn Abbâs der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mezarına (onu kabre koymak için) inenler Abbas, Ali ve Fadl idi. Lahdini Ensâr'dan bir adam açtı. Bu adam Bedir gününde şehitlerin mezarlarında lahitleri açan kişiydi."

¹ İbn Sa'd, *Tabakât* (2/272).

² Vâkidî, *meğâzi* (3/1120).

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْفَضْلِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَغْفُوتَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْحَكَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنِي الْحُسَيْنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: كَانَ الَّذِينَ نَزَلُوا فِي قَبْرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَلَيَّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، وَالْفَضْلُ بْنُ الْعَبَّاسِ، وَقُتَيْبُ بْنُ الْعَبَّاسِ، وَشُقْرَانُ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَقَدْ قَالَ أَوْسُ بْنُ خُوَلَيْ لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ: يَا عَلِيُّ: أَنْشُدْكَ اللَّهَ، وَحَظَّنَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ لَهُ انْزِلْ، فَتَزَلْ مَعَ الْقَوْمِ، فَكَانُوا خَمْسَةً، وَقَدْ كَانَ شُقْرَانُ حِينَ وَضَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي حُفْرَتِهِ، أَخَذَ قَطِيفَةً، قَدْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَلْبِسُهَا، وَيَفْتَرِشُهَا فَدَفَنَهَا مَعَهُ فِي الْقَبْرِ وَقَالَ وَاللَّهِ لَا يَلْبِسُهَا أَحَدٌ بَعْدَكَ فَدَفِنْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

İbn Abbâs der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mezarına (onu kabre koymak için) inenler Ali b. Ebî Tâlib, Fadl b. el-Abbâs ve Kusem b. el-Abbâs ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı Şükrân'dı. Evs b. Havlî, Ali b. Ebî Tâlib'e: "Ey Ali! Allah için Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) defin işinde bizi de nasiplendir" deyince, Ali: "İn!" dedi. Evs indi ve beş kişi oldular. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) mezarına konulduğu zaman (Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı) Şükrân da vardı. Şükrân, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) giydiği ve altına serdiği kadife bir kumaşı alıp mezara koyarak onunla defnetti ve: "Vallahi, bunu senden sonra kimse giyemez" dedi. Bu kumaş parçası Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile beraber defnedildi.¹

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُعَاوِيَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَمَّادٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي جَمْرَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمَّا تُوفِّيَ، أُلْقِيَ فِي قَبْرِهِ، أَوْ قَالَ فِي لَحْدِهِ، قَطِيفَةٌ حَمْرَاءُ. أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ شُعْبَةَ.

İbn Abbâs bildiriyor: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği zaman mezarına" veya "lahdine kırmızı bir kadife konuldu."

Müslim, *Sahîh*'de Şu'be kanalıyla rivayet etmiştir.²

¹ İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/271).

² Müslim, *cenâiz* (91) ve Ahmed, *Müsned* (1/228, 355).

أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْفَقِيه، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو طَاهِرٍ الْمَحْمَدَآبَادِي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو قَلَابَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو غَاصِمٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ سَعِيدٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنِ الشَّعْبِيِّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مَرْحَبٍ، قَالَ: كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِمْ فِي قَبْرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَرْبَعَةَ أَحَدُهُمْ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ.

Ebû Merhab der ki: "Birisi Abdurrahman b. Avf olmak üzere dördünü de Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mezarında hâlâ görür gibiyim."

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ ابْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ بَكَّارٍ السُّلَمِيُّ مِنْ أَهْلِ يَرْبُوتَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا الثُّعْمَانُ، عَنْ مَكْحُولٍ، أَخْبَرَهُ، قَالَ: وَلَدَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ، وَأَوْحِيَ إِلَيْهِ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ، وَهَاجَرَ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ، وَتُوفِّيَ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ، لِثَمَانِينَ وَسِتِّينَ سَنَةً وَنِصْفًا، وَكَانَ لَهُ قَبْلَ أَنْ يُوحَى إِلَيْهِ، ثِنْتَانِ وَأَرْبَعُونَ سَنَةً، وَاسْتَخْفَى عَشْرَ سِنِينَ، وَهُوَ يُوحَى إِلَيْهِ، ثُمَّ هَاجَرَ إِلَى الْمَدِينَةِ، فَمَكَثَ يُقَاتِلُ عَشْرَ سِنِينَ وَنِصْفًا، كَانَ يُوحَى إِلَيْهِ عَشْرِينَ سَنَةً وَنِصْفًا، ثُمَّ تُوُفِّيَ فَمَكَثَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ لَا يُدْفَنُ، يَدْخُلُ عَلَيْهِ النَّاسُ أَرْسَالًا أَرْسَالًا، يُصَلُّونَ عَلَيْهِ، وَطَهَّرَهُ ابْنُ عَمِّهِ الْفَضْلُ بْنُ الْعَبَّاسِ وَعَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، وَكَانَ الْعَبَّاسُ يُنَازِلُهُمُ الْمَاءَ، وَكَفَّنَ فِي ثَلَاثَةِ رِبَاطٍ بَيْضٍ، يَمَانِيَّةٍ، فَلَمَّا كَفَّنَ وَطَهَّرَ دَخَلَ النَّاسُ عَلَيْهِ فِي تِلْكَ الْأَيَّامِ الثَّلَاثَةِ، صَلَّوْا عَلَيْهِ، غُصْبًا، غُصْبًا تَدْخُلُ الْغُصْبَةُ تُصَلِّي وَتُسَلِّمُ، لَا يُصَفُّونَ وَلَا يُصَلِّي بَيْنَ أَيْدِيهِمْ، مَصْلَى، حَتَّى فُرِغَ مَنْ يُرِيدُ ذَلِكَ، ثُمَّ دُفِنَ فَأَنْزَلَهُ فِي الْقَبْرِ عَبَّاسٌ وَعَلِيٌّ وَالْفَضْلُ، فَقَالَ عِنْدَ ذَلِكَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ: أَشْرِكُونَا فِي مَوْتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَإِنَّهُ قَدْ أَشْرَكْنَا فِي حَيَاتِهِ، فَتَزَلَّ مَعَهُمْ فِي الْقَبْرِ، وَوَلِيَ ذَلِكَ مَعَهُمْ.

Mekhûl der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Pazartesi günü doğdu. Pazartesi günü kendisine (ilk) vahiy geldi. Pazartesi günü hicret etti. Altmış iki buçuk yaşında iken de Pazartesi günü vefat etti. Kırk iki yaşına kadar da kendisine vahiy gelmedi. On yıl kendisine vahiy geliyorken (açıkça davet etmeyip) gizlendi. Sonra Medine'ye hicret etti. Orada da on buçuk yıl kaldı ve bu zaman zarfında hep savaştı. Yirmi buçuk yıl kendisine vahiy geldi. Sonra vefat etti ve üç gün defnedilmeksizin bekletildi. İnsanlar gruplar halinde yanına girip namazını kılıyordu. Amcası oğlu Fadl b. Abbâs ve Ali b. Ebî Tâlib kendisini yıkadılar. Abbâs ta kendilerine su vermekte idi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Yemen işi beyaz üç parça kumaş ile kefenlendi. Yıkanıp kefenlendikten sonra bu üç günde insanlar gruplar halinde yanına girip saf

tutmadan ve hiç kimse kendilerine imamlık etmeden namazını kıldılar. Namaz kılma bitince de defnedildi. Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) mezarına Abbâs, Ali ve Fadl indirdi. Bu sırada Ensâr'dan bir adam: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ölümüne (defin işine) bizi de ortak edin. Zira o hayatta iken bizi ortak etmişti" dedi. Bunun üzerine kendileriyle birlikte mezara indi ve kendileriyle birlikte çalıştı.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ كَامِلٍ الْقَاضِي قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ عَبْدِ الصَّمَدِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، عَنِ الْمُعْتَمِرِ بْنِ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: لَمَّا فَرَّغُوا مِنْ غَسَلِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَتَكْفِينِهِ، وَضَعُوهُ حَيْثُ تُوفِّي، وَصَلَّى النَّاسُ عَلَيْهِ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ، وَيَوْمَ الثَّلَاثَاءِ، وَدُفِنَ يَوْمَ الْأَرْبَعَاءِ وَكَانَتْ صَلَاةُ النَّاسِ، عَنْ غَيْرِ إِمَامٍ. بَدَأَ الْمُهَاجِرُونَ يُصَلُّونَ عَلَيْهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لَهُ، فَلَمَّا فَرَّغَ الْمُهَاجِرُونَ، أُدْخِلَتْ عَلَيْهِ الْأَنْصَارُ، يَفْعَلُونَ مِثْلَ مَا فَعَلَ الْمُهَاجِرُونَ، ثُمَّ نِسَاءُ الْمُهَاجِرِينَ، ثُمَّ نِسَاءُ الْأَنْصَارِ.

Mu'temir b. Süleyman, babasından bildiriyor: Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) yıkama ve kefenleme işi bitince onu vefat ettiği yere koydular. İnsanlar Pazartesi ve Salı günü namazını kıldı, Çarşamba günü de defnedildi. İnsanlar Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) cenaze namazını imamsız olarak kılıyordu. İlk olarak Muhacirler namazını kılıp kendisine dua ettiler. Muhacirler namazı bitirince Ensâr içeri girdi ve Muhacirlerin yaptığı gibi yaptı. Sonra Muhacirlerin kadınları ve sonra Ensâr'ın kadınları.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ، وَابْنِ جُرَيْجٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ، إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ تُوْفِّي يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ، فَلَبِثَ ذَلِكَ الْيَوْمَ وَتِلْكَ اللَّيْلَةَ، وَيَوْمَ الثَّلَاثَاءِ إِلَى آخِرِ النَّهَارِ،

Ebû Câfer bildiriyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Pazartesi günü (gündüz) vefat etti ve (defnedilmeyip) Salı gününün son vaktine kadar bekletildi."

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ نَكَّارٍ، قَالَ: أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ شُعَيْبٍ، عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ، قَالَ: تُوْفِّي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ فِي شَهْرِ رَجَبِ الْأَوَّلِ، قَبْلَ أَنْ يَنْتَصِفَ النَّهَارُ، وَدُفِنَ يَوْمَ الثَّلَاثَاءِ.

Evzaî der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Rebiulevel ayında Pazartesi günü gün ortasında vefat etti ve Salı günü defnedildi."

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عمرو بْنُ الشَّامِكِ، قَالَ: حَدَّثَنَا خَنْبَلُ بْنُ إِسْحَاقَ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ: أَخْبَرْتُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ مَاتَ فِي الضُّحَى يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ، وَدُفِنَ الْعَدَّ فِي الضُّحَى،

İbn Cüreyc der ki: "Bana bildirilene göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Pazartesi günü kuşluk vaktinde vefat etmiş ve diğer gün kuşluk vaktinde defnedilmiştir."

قَالَ: وَأَخْبَرَنِي مُحَمَّدٌ يَعْنِي الزُّهْرِيَّ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ مَاتَ لِفَلَاحٍ وَسِتِّينَ،

Zühri'nin bana bildirdiğine göre Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) altmış üç yaşında iken vefat etmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، وَأَبُو سَعِيدٍ بْنُ أَبِي عَمْرٍو قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنِي فَاطِمَةُ بِنْتُ مُحَمَّدٍ امْرَأَةُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ، قَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ: وَأَدْخَلَنِي عَلَيْهَا قَالَ: حَتَّى تَسْمَعَهُ مِنْهَا، عَنْ عَمْرَةَ، عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ: مَا عَلِمْنَا بِدَفْنِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حَتَّى سَمِعْنَا صَوْتَ الْمَسَامِي فِي جَوْفِ لَيْلَةِ الْأَرْبَعَاءِ

İbn İshâk der ki: Abdullah b. Ebî Bekr'in eşi Fâtıma binti Muhammed'in bildirdiğine göre Hz. Âişe: "Vallahi, Çarşamba gecesini, gece yarısı küreklerin sesini işitinceye kadar Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) defnedildiğinden haberimiz olmadı" demiştir.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِيمَنْ كَانَ آخِرَ النَّاسِ عَهْدًا بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ

Resûlullah'ı (SALLALLAHU ALEYHI VESSELLEM) En Son Gören (Dokunan) Kişi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ ابْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: كَانَ الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ يَدْعِي، قَالَ: أَخَذْتُ خَاتَمِي

¹ İbn Hişâm, es-Sîre (4/271).

فَالْقَيْتُهُ فِي قَبْرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَقُلْتُ جِئْتُ خَرَجَ الْقَوْمُ: إِنَّ خَاتَمِي قَدْ سَقَطَ فِي الْقَبْرِ،
وَأَنَا تَرَكْتُهُ عَمْدًا، لِأَمْسَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَأَكُونَ آخِرَ النَّاسِ عَهْدًا بِهِ .

Muğîre b. Şu'be der ki: Yüzüğümü alıp Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mezarına attım ve mezardakiler çıkınca, ben: "Yüzüğüm mezara düştü" dedim. Hâlbuki ben yüzüğümü Hz. Peygamber'e (sallallahu aleyhi vesellem) dokunmak ve insanların içinde onu en son gören (dokunan) kişi olmak için kasıtlı olarak atmıştım.¹

قَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ: حَدَّثَنَا وَالدِيُّ إِسْحَاقُ بْنُ يَسَارٍ، عَنْ مِقْسَمِ أَبِي الْقَاسِمِ، عَنْ مَوْلَاهُ عَبْدِ اللَّهِ
بْنِ الْحَارِثِ، قَالَ: اعْتَمَرْتُ مَعَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، فِي زَمَانِ عُمَرَ، [أَوْ زَمَانِ عُثْمَانَ]
فَنَزَلَ عَلِيٌّ عَلَى أُخْتِهِ أُمِّ هَانِيٍّ، فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ عُمْرَتِهِ رَجَعَ، فَسَكَبَتْ لَهُ غَسْلًا، فَأَغْتَسَلَ،
فَلَمَّا فَرَغَ، دَخَلَ عَلَيْهِ نَفَرٌ مِنْ أَهْلِ الْعِرَاقِ، فَقَالُوا: يَا أَبَا الْحَسَنِ جِئْنَاكَ نَسْأَلُكَ عَنْ أَمْرِ
نُحُبٍ أَنْ تُخْبِرَنَا عَنْهُ، قَالَ: أَظُنُّ الْمُغِيرَةَ بْنَ شُعْبَةَ يُخْبِرُكُمْ أَنَّهُ أَخَذَتِ النَّاسَ عَهْدًا بِرَسُولِ
اللَّهِ ﷺ قَالُوا: أَجَلٌ. عَنْ ذَلِكَ جِئْنَاكَ نَسْأَلُكَ، فَقَالَ: كَذَبٌ، كَانَ أَخَذَتِ النَّاسَ عَهْدًا
بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَتَمُ بْنُ الْعَبَّاسِ

Miksem Ebu'l-Kâsım'ın azatlısı Abdullah b. el-Hâris der ki: Ömer veya Osmân'ın hilafeti zamanında Ali b. Ebî Tâlib ile birlikte umre yaptım. Hz. Ali, kız kardeşi Ümmü Hânî'nin yanına konuk oldu. Umresini tamamladığı zaman döndü ve (yıkanmak isteyince) üzerine su döktüm. O da gusûl yaptı. Guslünü bitirdiğinde Iraklılardan birkaç kişi yanına girip: "Ey Ebu'l-Hasan! Sana, bize hakkında haber vermeni istediğimiz bir şeyi sormaya geldik" dediler. Ali: "Sanırım Muğîre b. Şu'be size, Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) en son gören kişinin kendisi olduğunu söylemiştir" deyince: "Evet, işte biz de sana bunu sormaya geldik" karşılığını verdiler. Bunun üzerine Ali: "Yalan söylemiş, zira Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) en son gören kişi Kusem b. el-Abbâs'tır" dedi.²

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْجَهْمِ، قَالَ:
حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَرَجِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَاقِدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الزِّنَادِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ

¹ İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/272).

² İbn Hişâm, *es-Sîre* (4/272).

عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ، قَالَ: أَلْقَى الْمُغِيرَةَ فَقَالَ عَلِيٌّ إِنَّمَا أَلْقَيْتُهُ لِنَقُولَ نَزَلَتْ فِي قَبْرِ النَّبِيِّ ﷺ خَاتِمَهُ فِي قَبْرِ النَّبِيِّ ﷺ فَتَزَلُ فَأَعْطَاهُ أَوَامِرَ رَجُلًا فَأَعْطَاهُ

Ubeydullah b. Abdillah b. Utbe der ki: Muğîre (b. Şu'be yüzüğünü Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mezarına) atınca, Ali: "Sen: «Ben, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) mezarına inen son kişiyim» diyebilmek için (yüzüğünü mezara) attın" dedi. Sonra Ali mezara inip yüzüğü aldı ve kendisine verdi veya emri üzerine bir adam mezara inip yüzüğü aldı ve Muğîre'ye verdi.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي مَوْضِعِ قَبْرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) Mezarının Yeri

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، وَأَبُو سَعِيدٍ بْنُ أَبِي عَمْرٍو، قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْجُبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ نُبَيْطٍ، عَنْ أَبِيهِ نُبَيْطِ بْنِ شَرِبِطٍ الْأَشْجَعِيِّ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عُبَيْدٍ، وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ الصُّفَّةِ، قَالَ: دَخَلَ أَبُو بَكْرٍ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حِينَ مَاتَ، ثُمَّ خَرَجَ فَقِيلَ لَهُ: تُوْفِّي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: نَعَمْ فَعَلِمُوا أَنَّهُ كَمَا قِيلَ وَيَصْلِي عَلَيْهِ! وَكَيْفَ يَصْلِي عَلَيْهِ؟ قَالَ: تَجِثُّونَ عُصَبًا، عُصَبًا، فَتَصَلُّونَ، فَعَلِمُوا أَنَّهُ كَمَا قَالَ: قَالُوا: هَلْ يُذْفَنُ؟ وَأَيْنَ؟ فَقَالَ: حَيْثُ قَبِضَ اللَّهُ رُوحَهُ، فَإِنَّهُ لَمْ يَقْبِضْ رُوحَهُ إِلَّا فِي مَكَانٍ طَيِّبٍ. فَعَلِمُوا أَنَّهُ كَمَا قَالَ .

Suffe ahalisinden olan Sâlim b. Ubeyd der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği zaman Ebû Bekr yanına girdi ve sonra dışarı çıktı. Kendisine: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etti mi?" denilince: "Evet" karşılığını verdi. Bunun üzerine ashâb, Ebû Bekr'in dediği şeyin gerçek olduğunu anladı ve: "Namazını kılalım mı? Nasıl kılalım?" dediklerinde: "Gruplar halinde gelip namazını kılın" karşılığını verdi. Yine ashâb, Ebû Bekr'in dediği şeyin gerçek olduğunu anladı ve: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) defnedilecek mi? (Defnedilirse) nereye defnedilecek?" dedi. Bunun üzerine Ebû Bekr: "Allah'ın, ruhunu kabzettığı yerde defnedilecektir. Çünkü o, çok temiz ve hoş bir yerde ruhunu

¹ Vâkidî, meğâzî (3/1121).

teslim etmiştir" dedi. Ashâb, Ebû Bekr'in dediği şeyin gerçek olduğunu anladı.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْقَرِيرِ بْنِ قَنَادَةَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْفَضْلِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَمِيرٍ وَهُوَ الْهَزَوِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ نَجْدَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دَاوُدَ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ نُبَيْطٍ، عَنْ نُسَيْمِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ، عَنْ نُبَيْطِ بْنِ شَرِيطٍ، عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: مَرَضَ النَّبِيُّ ﷺ، فَذَكَرَ الْحَدِيثَ فِي أَمْرِهِ أَبَا بَكْرٍ بِالصَّلَاةِ، ثُمَّ فِي اخْتِلَافِهِمْ فِي مَوْتِهِ، ثُمَّ فِي الصَّلَاةِ عَلَيْهِ، ثُمَّ فِي دَفْنِهِ، بِمَعْنَى حَدِيثِ يُونُسَ بْنِ بَكِيرٍ. زَادَ: ثُمَّ خَرَجَ وَهُوَ يَقُولُ: عِنْدَكُمْ صَاحِبُكُمْ يَا أُمَّرُكُمْ أَنْ يُعَسَّلُوهُ بَنُو أَبِيهِ.

Nubayt b. Şurayt bildiriyor: Sâlim b. Ubeyd: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) hastalandı" dedi ve Ebû Bekr'in, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) namazının kılınmasını emretmesini, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ölümü hakkındaki ihtilafı, namazının nasıl kılınacağı ve defni konusunu Yûnus b. Bukeyr'in rivayeti yönünde zikretti. Ancak rivayetinde: "Sonra: «Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) amcası çocukları tarafından yıkanmasını söylüyor» diyerek dışarı çıktı" ziyadesinde bulunmuştur.

أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَالِئِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو أَحْمَدَ بْنُ عَدِيٍّ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو يَغْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مِهْرَانَ السَّيَّاحُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ عِكْرَمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: لَمَّا أَرَادُوا أَنْ يَحْفَرُوا لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ الَّذِي مَضَى فِي حَفْرِ قَبْرِهِ. قَالَ: فَلَمَّا فُرِغَ مِنْ جِهَازِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ الثَّلَاثَاءِ، وَضِعَ عَلَى سَرِيرِهِ فِي بَيْتِهِ، وَقَدْ كَانَ الْمُسْلِمُونَ اخْتَلَفُوا فِي دَفْنِهِ، فَقَالَ قَائِلٌ: فَدَفَنَهُ فِي سَجْدَةٍ، وَقَالَ قَائِلٌ: يُدْفَنُ مَعَ أَصْحَابِهِ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَا قُبِضَ نَبِيٌّ إِلَّا دُفِنَ حَيْثُ قُبِضَ، فَرَفَعَ فِرَاشُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، الَّذِي تُوفِّيَ عَلَيْهِ، فَحَفَرَ لَهُ تَحْتَهُ، ثُمَّ دَعَا النَّاسَ، إِلَى الصَّلَاةِ عَلَيْهِ، عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يُصَلُّونَ عَلَيْهِ، أَرْسَالًا الرَّجَالُ حَتَّى إِذَا فَرَّغَ مِنْهُ، أَدْخَلَ النِّسَاءَ حَتَّى إِذَا فَرَّغَ مِنَ النِّسَاءِ، دَخَلَ الصَّبِيَّانُ. وَلَمْ يَوْمِ النَّاسُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَحَدٌ. ثُمَّ دُفِنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ أَوْسَطِ اللَّيْلِ، لَيْلَةَ الْأَرْبَعَاءِ.

¹ İbn Sa'd (2/275) Bakın: Suyûnî, el-Hasâisü'l-kübrâ (2/278).

هَكَذَا وَجَدْتُهُ مُدْرَجًا فِي الْحَدِيثِ الْأَوَّلِ.

İkrime bildiriyor: İbn Abbâs: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) için mezar kazmak istediklerinde" dedi ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mezarının kazılması hakkındaki hadisi zikrederek şöyle devam etti: "Salı günü Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yıkanıp kefenlenmesi tamamlandığında evinde divanın üzerine konuldu. Müslümanlar, defni konusunda ihtilafa düşmüştü. Adamın biri: "Onu Mescid'ine defnedelim" derken, başka biri de: "Onu ashâbının defnedildiği yere defnedelim" dedi. Bunun üzerine Ebû Bekr: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): «Her peygamber, mutlaka vefat ettiği yere defnedilmiştir» buyurduğunu işittim" dedi. Bunun üzerine Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) döşegi, bulunduğu yerden kaldırıldı ve oraya mezar kazıldı. Sonra namazını kılmaları için insanları çağırdı. Bunun üzerine gruplar halinde içeri girip Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) namazını kılmaya başladılar. Erkekler namaz kılmayı bitirince namazını kılmaları için kadınları içeri aldı. Kadınlar da namazı kılınca çocukları içeri aldı. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) cenaze namazı kılınırken insanlara hiç kimse imamlik yapmadı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Çarşamba gecesi gece yarısında defnedildi.¹ Bir önceki hadiste bunu bu şekilde müdrec olarak buldum.

وَكَذَلِكَ رَوَاهُ جَرِيرُ بْنُ حَارِمٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، وَرَوَى يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ ابْنِ إِسْحَاقَ، حَدِيثَ الدَّفْنِ وَاخْتِلَافَهُمْ فِي مَوْضِعِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحُسَيْنِ، أَوْ مُحَمَّدِ بْنِ جَعْفَرِ بْنِ الزُّبَيْرِ، قَالَ: لَمَّا مَاتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اخْتَلَفُوا فِي دَفْنِهِ، فَقَالُوا: كَيْفَ نَدْفِنُهُ، مَعَ النَّاسِ، أَوْ فِي بُيُوتِهِ. فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَا قَبَضَ اللَّهُ نَبِيًّا، إِلَّا دُفِنَ حَيْثُ قَبِضَ. فَدُفِنَ حَيْثُ كَانَ فِرَاشُهُ، رُفِعَ الْفِرَاشُ، وَخُفِرَ لَهُ تَحْتَهُ.

Cerîr b. Hâzım bunu Muhammed b. İshâk kanalıyla bu şekilde rivayet etmiştir. Yûnus b. Bükeyr, İbn İshâk kanalıyla Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) defnedilmesini ve defnedileceği yer konusunda ihtilafa düşülmesini Muhammed b. Abdirrahman b. Abdillâh el-Hasan veya Muhammed b. Câfer b. ez-Zübeyr'den şöyle rivayet etmiştir: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) vefat

¹ İbn Hişâm, es-Sîre (4/271).

ettiği zaman defni konusunda ihtilafa düştüler ve: «Onu insanların yanında nasıl defnederiz?» veya: «Evinde nasıl defnederiz?» dediler. Bunun üzerine Ebû Bekr: «Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Her peygamber, mutlaka vefat ettiği yere defnedilmiştir"* buyurduğunu işittim» dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) döşeginin olduğu yere defnedildi. Yani döşegi kaldırıldı ve yerinde kendisi için bir mezar kazıldı."¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، فَذَكَرَهُ وَيُشْبِهُ أَنْ يَكُونَ رَوَاهُ مِنَ الرَّجُلَيْنِ جَمِيعًا، وَاللَّهُ أَعْلَمُ. فَقَدْ رَوَاهُ الْوَاقِدِيُّ عَنْ ابْنِ أَبِي حَبِيبَةَ عَنْ دَاوُدَ ابْنِ الْحَصَنِ، عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مَرْفُوعًا.

Başka bir kanalla İbn İshâk'tan bir öncekinin aynısı rivayet edilmiştir. Sanırım İbn İshâk bunu her iki kanal ile rivayet etmiştir. Doğrusunu da Allah bilir. Başka bir kanalla da Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) merfû olarak rivayet edilmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْجَهْمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَرَجِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَاقِدِيُّ، فَذَكَرَهُ وَرَوَاهُ الْوَاقِدِيُّ أَيْضًا، كَمَا أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، وَأَبُو بَكْرٍ الْقَاضِي قَالَا: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الصَّغَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ عُثْمَانَ بْنِ مُحَمَّدٍ الْأَخْنَسِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ يَرْبُوعَ، قَالَ: لَمَّا تُوُفِّيَ النَّبِيُّ ﷺ اخْتَلَفُوا فِي مَوْضِعِ قَبْرِهِ، فَقَالَ قَائِلٌ: فِي الْبَقِيعِ، فَقَدْ كَانَ يُكْبَرُ الْإِسْتِغْفَارَ لَهُمْ، وَقَالَ قَائِلٌ: عِنْدَ مَنْبَرِهِ، وَقَالَ قَائِلٌ: فِي مَصَلَاهُ، فَجَاءَ أَبُو بَكْرٍ، فَقَالَ: إِنَّ عِنْدِي مِنْ هَذَا خَبْرًا وَعِلْمًا، سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: مَا قَبِضَ نَبِيٌّ إِلَّا قَبِضَ حَيْثُ تُوُفِّيَ.

Abdurrahman b. Saîd b. Yerbû' der ki: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği zaman defni konusunda ihtilafa düştüler ve bir adam: "Onu Bakî'de defnedelim, zira onlar için çok bağışlanma dilerdi" derken, başka biri: "Minberinin yanında defnedelim" dedi. Başka biri de: "Onu namazgâhında defnedelim" dedi. Bu sırada Ebû Bekr gelip: "Bu konuda bende bir haber ve

¹ Suyûtî, el-Hasâisü'l-kübrâ (2/278).

bilgi vardır. Ben, Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem): «Her peygamber, mutlaka vefat ettiği yere defnedilmiştir» buyurduğunu işittim” dedi.

وَهُوَ فِي حَدِيثِ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ، وَفِي حَدِيثِ ابْنِ جُرَيْجٍ، عَنْ أَبِيهِ، كِلَاهُمَا عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مُرْسَلًا.

Yahya b. Saîd kanalıyla Kâsım b. Muhammed'den ve İbn Cüreyc kanalıyla babasından, her ikisi de mürsel olarak Hz. Ebû Bekr hadisiyle Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) rivayet edilmiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ التَّيْسَابُورِيُّ بِهَا، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو حَامِدٍ أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ أَحْمَدَ ابْنِ بَالُوَيْهِ الْقَفْصِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَلَمَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مُوسَى الْخَطْمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، قَالَ: عَرَضْتُ عَائِشَةَ عَلَى أَبِيهَا رُؤْيَا، وَكَانَ أَعِيرَ النَّاسِ، قَالَتْ: رَأَيْتُ ثَلَاثَةَ أَقْمَارٍ وَقَعْنَ فِي حِجْرِي، فَقَالَ: إِنْ صَدَقَتْ رُؤْيَاكَ دُفِنَ فِي بَيْتِكَ، خَيْرُ أَهْلِ الْأَرْضِ ثَلَاثَةً، فَلَمَّا قُبِضَ النَّبِيُّ ﷺ قَالَ: يَا عَائِشَةُ هَذَا خَيْرُ أَقْمَارِكَ .

Saîd b. el-Müseyyeb der ki: Hz. Âişe insanlar arasında en iyi rüya yorumcusu olan babasına rüyasını anlatıp: “Ben, üç Ay'ın kucağıma düştüğünü gördüm” dedi. Bunun üzerine babası: “Eğer rüyan doğru ise senin evine yeryüzü halkının en hayırlılarından üç kişi defnedilecektir” dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edince de: “Ey Âişe! Bu (rüyanda kucağına düştüğünü) gördüğün Ay'ların en hayırlısıdır” dedi.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي صِفَةِ قَبْرِ النَّبِيِّ ﷺ وَصَاحِبِيهِ

Allah Resûlü'nün (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) ve İki Arkadaşının Mezarının Şekli

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْأَزْهَرِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ أَبِي فُدَيْلٍ (ح) . وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الرَّوْذَابَرِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ دَامَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْلٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ عُثْمَانَ بْنِ

¹ Hâkim, Müstedrek (3/60).

هَانِي، عَنِ الْقَاسِمِ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ، فَقُلْتُ: يَا أُمَّاهُ، اكْشِفِي لِي عَنْ قَبْرِ رَسُولِ
اللَّهِ ﷺ وَصَاحِبِيهِ، فَكَشَفَتْ لِي عَنْ ثَلَاثَةِ قُبُورٍ، لَا مُشْرِفَةٍ، وَلَا لَاطِيَةٍ، مَبْطُوحَةٍ بِطُحَاءِ
الْعَرَضَةِ الْحَمْرَاءِ هـ. قَبْرُ النَّبِيِّ ﷺ قَبْرُ أَبِي بَكْرٍ ﷺ. قَبْرُ عُمَرَ ﷺ هَذَا لَفْظُ حَدِيثِ
الرُّوْذَبَارِيِّ

Kâsım der ki: Hz. Âişe'nin yanına girip: "Ey anne! Bana Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ve iki arkadaşının mezarını aç(ıp göster)" dediğimde bana, yerden ne yüksek ne de alçak olan üç mezar açtı. Mezarlar o yerin kırmızı toprağı ile tesviye edilmişti. Bunlar Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekr'in ve Ömer'in mezarı idi.

Lafız er-Ruzbânî'nin lafzıdır.

وَفِي رِوَايَةِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ مُقَدَّمًا، وَأَبَا بَكْرٍ رَأْسُهُ بَيْنَ كَتِفَيْ النَّبِيِّ
ﷺ وَعُمَرَ رَأْسُهُ عِنْدَ رِجْلِ النَّبِيِّ، وَهَذِهِ الرِّوَايَةُ تَدُلُّ عَلَى أَنَّ قُبُورَهُمْ مُسَطَّحَةٌ لِأَنَّ الْحَصْبَاءَ
لَا تَثْبُتُ إِلَّا عَلَى الْمُسَطَّحِ.

Ebû Abdillâh'ın rivayeti ise şöyledir: "Önde Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) mezarının olduğunu, onun gerisinde başı Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) iki omuzu arasına gelecek şekilde Ebu Bekr'in mezarının olduğunu ve onun gerisinde de başı Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ayakları hizasında olan Ömer'in mezarının olduğunu gördüm."

Bu rivayet onların mezarlarının yerle aynı seviyede olduğuna delalet etmektedir. Çünkü çakıl taşları ancak düz bir zemin üzerinde dururlar.

وَقَدْ أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ:
خَدُّنَا حَبَّانُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ عِيَّاشٍ، عَنْ سُفْيَانَ التَّمَّارِ أَنَّهُ رَأَى قَبْرَ
النَّبِيِّ ﷺ مُسْتَمًا.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُبَارَكِ.

Ebû Bekr b. Ayyâş'ın bildirdiğine göre Süfyân et-Temmâr Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) mezarının tümsekleştirilmiş olduğunu görmüştür.

Buhârî, Muhammed kanalıyla Abdillâh b. el-Mübârek'ten rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْأَصْنَهَائِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْجَهْمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَرَجِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَاقِدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْغَرِيرِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: جُعِلَ قَبْرُ النَّبِيِّ ﷺ مَسْطُوحًا.

Câfer b. Muhammed'in bildirdiğine göre babası: "Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) mezarı yerle aynı seviyede yapıldı" demiştir.

قَالَ الْوَاقِدِيُّ وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي عَوْنٍ، عَنْ أَبِي عَتِيبٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: رُمِيَ عَلَى قَبْرِ النَّبِيِّ ﷺ الْمَاءُ رَشًّا، قَالَ: وَكَانَ الَّذِي رَشَّ الْمَاءَ عَلَى قَبْرِهِ بِلَالُ بْنُ رَاحٍ بِقَرْبَةِ بَدَأٍ مِنْ قِبَلِ رَأْسِهِ مِنْ شِقِّهِ الْأَيْمَنِ، حَتَّى انْتَهَى إِلَى رِجْلَيْهِ ثُمَّ ضَرَبَ بِالْمَاءِ إِلَى الْجِدَارِ، لَمْ يَقْدِرْ عَلَى أَنْ يَدُورَ مِنَ الْجِدَارِ.

Câbir b. Abdillâh der ki: "Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) mezarına su serpildi. Suyu serpen ise, Bilâl b. Rebâh'tır. Kırba ile suyu, baş kısmının sağ tarafından başlayıp ayak kısmına kadar serpti. Sonra artan suyu (mezarın etrafına örülen) duvarın dış kısmına dökemeyip iç kısmına döktü."

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَجَّابِيُّ وَشَهْلُ بْنُ بَكَّارٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ هِلَالِ بْنِ أَبِي حُمَيْدٍ الْوَزَّانِ عَنْ غُرَّةَ عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ فِي مَرَضِهِ الَّذِي لَمْ يَقُمْ مِنْهُ: لَعَنَ اللَّهُ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى، اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ. قَالَتْ عَائِشَةُ: وَلَوْلَا ذَلِكَ لَأُبْرَزَ قَبْرُهُ، غَيْرَ أَنَّهُ خَافَ وَخِيفَ أَنْ يُتَّخَذَ مَسْجِدًا. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ مُوسَى ابْنِ إِسْمَاعِيلَ، وَغَيْرِهِ، عَنْ أَبِي عَوَانَةَ.

Hiz. Âişe der ki: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) ölümüne sebep olan hastalığında iken: "Allah Yahudilere ve Hristiyanlara lanet etsin. Onlar peygamberlerinin mezarlarını mescid edindiler" buyurduğunu işittim. Eğer öyle bir şey söz konusu olmasaydı, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mezarı ortalık yere çıkarılırdı. Ancak kendisi de mezarının mescid edinilmesinden endişe etmişti.

¹ Buhârî, cenâiz (96).

Buhârî, *Sahîh*'de Mûsa b. İsmâîl ve başkası kanalıyla Avâne'den rivayet etmiştir.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي عِظَمِ الْمُصِيبَةِ الَّتِي نَزَلَتْ بِالْمُسْلِمِينَ بِوَفَاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) Vefatı İle Müslümanların Uğradığı Büyük Musibet

أَخْبَرَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ جَانَجَانَ الصَّرَّامُ بِهَمْدَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْحَسَنِ الْأَسَدِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَيُّوبَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ثَابِتٌ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: لَمَّا كَانَ الْيَوْمَ الَّذِي قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْمَدِينَةَ، أَضَارَ مِنْهَا كُلُّ شَيْءٍ، وَلَمَّا كَانَ الْيَوْمَ الَّذِي مَاتَ فِيهِ ﷺ أَظْلَمَ مِنْهَا كُلُّ شَيْءٍ، وَإِنَّا لَفِي دَفْنِهِ، مَا رَفَعْنَا أَيْدِيَنَا عَنْ دَفْنِهِ، حَتَّى أَنْكَرْنَا قُلُوبَنَا .

Enes der ki: "Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Medine'ye geldiği gün (gelişiyile) Medine'nin her şeyi aydınlanmıştı. Vefat ettiği gün de her şey karardı. Daha Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) defin işini bitirmemiş iken kalplerimizi tanımaz hale geldik."²

وَأَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْكَرْبِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ أَبُو الْوَلِيدِ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ الضُّبَيْعِيُّ عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: لَمَّا قُبِضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، أَظْلَمَتِ الْمَدِينَةُ، حَتَّى لَمْ يَنْظُرْ بَعْضُنَا إِلَى بَعْضٍ، وَكَانَ أَحَدُنَا يَسُطُّ يَدَهُ، فَلَا يُبْصِرُهَا، فَلَمَّا فَرَعْنَا مِنْ دَفْنِهِ حَتَّى أَنْكَرْنَا قُلُوبَنَا .

Enes b. Mâlik der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), vefat ettiği gün her şey karardı. Hatta karanlıktan birbirimizi göremiyorduk. Bizden biri elini uzattığında kendi elini bile göremiyordu. Daha Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) defin işini bitirmemiş iken kalplerimizi tanımaz hale geldik."

¹ Buhârî, *cenâiz* 96 (1390).

² Suyûtî, *el-Hasâisü'l-kübrâ* (2/278).

وَحَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ خُمَادٍ قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخُرَاعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: شَهِدْتُ الْيَوْمَ الَّذِي تُوُفِّيَ، فِيهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَلَمْ أَرِ يَوْمًا، كَانَ أَقْبَحَ مِنْهُ .

Enes der ki: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği güne şahit oldum. O günden daha kötü bir gün görmedim."¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ نَعِيمٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ النَّضْرِ الْجَارُودِيُّ قَالَا: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخُلَوَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَاصِمٍ الْكِلَابِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ قَالَ: ذَهَبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى أُمَّ أَيْمَنَ زَائِرًا، وَذَهَبَتْ مَعَهُ، فَتَقَرَّبَتْ إِلَيْهِ شَرَابًا، فَأَمَّا كَانَ صَائِمًا، وَإِنَّمَا كَانَ لَا يُرِيدُهُ، فَزَدَهُ فَأَقْبَلْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِصَاحِبِهِ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ بَعْدَ وَفَاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لِعُمَرَ: انْطَلِقْ بِنَا إِلَى أُمَّ أَيْمَنَ نَزُورُهَا، فَلَمَّا انْتَهَيْنَا إِلَيْهَا، بَكَتْ، فَقَالَ لَهَا: مَا يَكْبِكُ؟ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِرَسُولِهِ. قَالَتْ: وَاللَّهِ مَا أَبْكِي، أَنْ لَا أَكُونَ أَعْلَمُ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِرَسُولِهِ، وَلَكِنْ أَبْكِي، أَنَّ الْوَحْيَ انْقَطَعَ مِنَ السَّمَاءِ، فَهَيَّجَتْهُمَا عَلَى الْبُكَاءِ، فَجَعَلَا يَتَكَيَّانِ.

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ زُهَيْرِ بْنِ حَرْبٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عَاصِمٍ .

Enes der ki: Bir defasında Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte Ümmü Eymen'i ziyarete gittik. Ümmü Eymen ona içecek ikram etti. Ancak Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ya oruçlu olduğundan ya da içmek istemediğinden içeceği geri çevirdi. Bunun üzerine Ümmü Eymen ona kızıp söylenmeye başladı. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından sonra Ebû Bekr, Ömer'e: "Haydi gidip Ümmü Eymen'i ziyaret edelim" dedi. Yanına gittiklerinde Ümmü Eymen ağlamaya başladı. Ona: "Neden ağlıyorsun? Yüce Allah'ın katında olanlar Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) için daha hayırlıdır" dediklerinde, Ümmü Eymen: "Vallahi Allah katında olanların Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) için daha hayırlı olduğunu bilmediğimden ağlıyorum değilim. Ama semadan vahyin inişinin kesilmesine ağlıyorum" karşılığını verdi. Bu cevabı onları duygulandırınca onlar da ağlamaya başladı.

¹ Suyûtî, el-Hasâisü'l-kübrâ (2/278).

Müslim, *Sahîh*'de Züheyr b. Harb kanalıyla Amr b. Âsım'dan rivayet etmiştir.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ الْفَضْلِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو نَكْرٍ بْنُ عَتَّابٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُعِيرَةِ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عُفَّةَ، عَنْ عَمِّهِ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ فِي قِصَّةِ وَفَاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَخُطْبَةِ أَبِي بَكْرٍ فِيهَا، قَالَ: وَرَجَعَ النَّاسُ حِينَ فَرَغَ أَبُو بَكْرٍ مِنْ خُطْبَتِهِ، وَأُمُّ أَيْمَنَ قَاعِدَةٌ تَبْكِي، فَقِيلَ لَهَا: مَا يُبْكِيكِ يَا أُمُّ أَيْمَنَ؟ قَدْ أَكْرَمَ اللَّهُ ﷻ نَبِيَّهُ ﷺ وَأَدْخَلَهُ جَنَّتَهُ، وَأَرَاخَهُ مِنْ نَصَبِ الدُّنْيَا، فَقَالَتْ: إِنَّمَا أَبْكِي عَلَى خَيْرِ السَّمَاءِ، كَانَ يَأْتِينَا غَضًّا جَدِيدًا، كُلَّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ، فَقَدْ انْقَطَعَ وَرُفِعَ وَعَلَيْهِ أَبْكِي فَعَجِبَ النَّاسُ مِنْ قَوْلِهَا.

İsmail b. İbrâhîm b. Ukbe, amcası Musa b. Ukbe'den, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatı kıssasını ve Ebû Bekr'in bu konudaki hutbesini zikrederek şöyle dedi: Ebû Bekr hutbesini bitirince insanlar geri döndü ve Ümmü Eymen oturmuş ağlıyordu. Kendisine: "Ey Ümmü Eymen! Neden ağlıyorsun? Yüce Allah, Peygamber'ine (sallallahu aleyhi vesellem) ikramda bulundu. Onu cennetine soktu ve dünya yorgunluğundan kurtarıp rahata kavuşturdu" denilince, Ümmü Eymen: "Her gün her gece bize taze gelen sema haberlerinin kesilmesi yüzünden ağlıyorum" karşılığını verdi. İnsanlar Ümmü Eymen'in bu cevabı karşısında şaşkına dönmüşlerdi.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الْجَهْمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْفَرَجِ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَاقِدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي سَبْرَةَ، عَنِ الْحُلَيْسِ بْنِ هَاشِمٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ وَهَبٍ، عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ: نَحْنُ مُجْتَمِعُونَ نَبْكِي، لَمْ نَنْمِ، وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي بُيُوتِنَا وَنَحْنُ نَسْكُنُ لِرُؤُوتِهِ عَلَى السَّرِيرِ، إِذْ سَمِعْنَا صَوْتَ الْكَرَّازِينَ فِي السَّحَرِ، قَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ: فَصَحْنَا وَصَاحَ أَهْلُ الْمَسْجِدِ، فَارْتَجَّتِ الْمَدِينَةُ صَيْحَةً وَاجِدَةً وَأَذَنَ بِلَالٌ بِالْفَجْرِ، فَلَمَّا ذَكَرَ النَّبِيُّ ﷺ بَكَى، فَانْتَحَبَ، فَرَادَنَا حُزْنًا، وَعَالَجَ النَّاسُ الدُّخُولَ إِلَى قَبْرِهِ، فَغُلِقَ دُونَهُمْ، فَيَا لَهَا مِنْ مُصِيبَةٍ! مَا أَصَبْنَا بَعْدَهَا بِمُصِيبَةٍ إِلَّا هَانَتْ إِذَا ذَكَرْنَا مُصِيبَتَنَا بِهِ ﷺ.

¹ Müslim, *fedâilu's-sahâbe* 18 (103).

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Ümmü Seleme der ki: "Bizler uyumamış ve toplanmış ağlıyorduk. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) naaşı evimizde idi. Onu divanın üzerinde görerek teselli buluyorduk. Seher vaktinde kazmaların sesini işittiğimizde çığlık atmaya başladık. Bunun üzerine Mescid'dekiler de çığlık atmaya başladılar. Medine çığlıkla sarsılmıştı. Bilal, sabah ezanını okudu ve Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi vesellem) zikredince ağlamaya başladı. Bu da bizim üzüntümüzü daha da artırdı. İnsanlar onun mezarına girmek istediler, ama bundan alıkonuldular. O ne büyük bir musibetti ki ondan sonra başımıza bir musibet geldiğinde ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) (vefat) musibetini hatırladığımızda artık o musibet bizim için hafif kalıyordu."

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيِّ بْنِ عَفَّانَ الْغَامِرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ، قَالَ: حَدَّثَنَا شَفِيَّانُ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ: مَا غَرَسْتُ نَخْلَةً مُنْذُ قُبِضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ.

İbn Ömer der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği zamandan beri bir hurma fidanı bile dikmedim."

أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَقِيه، قَالَ: أَخْبَرَنَا شَافِعُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ بْنُ سَلَامَةَ الْمَزْنِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الشَّافِعِيُّ عَنْ الْقَاسِمِ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمَرَ بْنِ خَفْصٍ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَجُلًا مِنْ قُرَيْشٍ دَخَلُوا عَلَى أَبِيهِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ فَقَالَ: أَلَا أُحَدِّثُكُمْ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالُوا: بَلَى، فَحَدَّثَنَا عَنْ أَبِي الْقَاسِمِ، قَالَ: لَمَّا مَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنَاهُ جَبْرِيلُ، فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ! إِنَّ اللَّهَ أَرْسَلَنِي إِلَيْكَ، تَكْرِيمًا لَكَ، وَتَشْرِيفًا لَكَ، وَخَاصَّةً لَكَ، أَسْأَلُكَ عَمَّا هُوَ أَعْلَمُ بِهِ مِنْكَ. يَقُولُ: كَيْفَ تَجِدُكَ؟ قَالَ: «أَجِدُنِي يَا جَبْرِيلُ مَغْمُومًا، وَأَجِدُنِي يَا جَبْرِيلُ مَكْرُوبًا»، ثُمَّ جَاءَهُ الْيَوْمَ الثَّانِي، وَقَالَ لَهُ: ذَلِكَ، فَرَدَّ عَلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ كَمَا رَدَّ أَوَّلَ يَوْمٍ، ثُمَّ جَاءَهُ الْيَوْمَ الثَّالِثُ فَقَالَ لَهُ: كَمَا قَالَ أَوَّلَ يَوْمٍ، وَرَدَّ عَلَيْهِ كَمَا رَدَّ. وَجَاءَ مَعَهُ مَلَكٌ، يُقَالُ لَهُ إِسْمَاعِيلُ عَلَى مِائَةِ أَلْفٍ، كُلُّ مَلَكٍ عَلَى مِائَةِ أَلْفٍ مَلَكٌ، اسْتَأْذَنَ عَلَيْهِ، فَسَأَلَ عَنْهُ، ثُمَّ قَالَ جَبْرِيلُ: هَذَا مَلَكُ الْمَوْتِ، يَسْتَأْذِنُ عَلَيْكَ، مَا اسْتَأْذَنَ عَلَى آدَمِيٍّ قَبْلَكَ، وَلَا يَسْتَأْذِنُ عَلَى آدَمِيٍّ بَعْدَكَ، فَقَالَ ﷺ: ائْذَنَ لَهُ، فَأْذَنَ لَهُ، فَسَلَّمَ عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ: يَا مُحَمَّدُ، إِنَّ اللَّهَ أَرْسَلَنِي إِلَيْكَ، فَإِنْ أَمَرْتَنِي أَنْ أَقْبِضَ رُوحَكَ قَبْضَتُهُ، وَإِنْ أَمَرْتَنِي أَنْ أَتْرَكَهُ تَرَكْتُهُ، فَقَالَ: أَوْ تَفْعَلْ يَا مَلَكُ الْمَوْتِ؟ قَالَ: نَعَمْ! بِذَلِكَ أُمِرْتُ، وَأُمِرْتُ أَنْ أَطِيعَكَ. فَظَنَرَ

النَّبِيُّ ﷺ إِلَى جِبْرِيلَ، فَقَالَ لَهُ جِبْرِيلُ: يَا مُحَمَّدُ إِنَّ اللَّهَ اشْتَاقَ إِلَى لِقَائِكَ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِمَلَكِ الْمَوْتِ: «امْضِ لِمَا أُمِرْتُ بِهِ»، فَقَبِضَ رُوحَهُ، فَلَمَّا تُوفِّي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَجَاءَتِ التَّعْزِيَةُ، سَمِعُوا صَوْتًا مِنْ نَاحِيَةِ الْبَيْتِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، إِنَّ فِي اللَّهِ عِزًّا مِنْ كُلِّ مُصِيبَةٍ، وَخَلْقًا مِنْ كُلِّ هَالِكٍ، وَدَرْكًا مِنْ كُلِّ فَائِتٍ، فَبَالِهِ فَتَقُوا، وَإِيَّاهُ فَارْجُوا فَإِنَّمَا الْمُصَابُ مِنَ حُرْمِ الثَّوَابِ. فَقَالَ عَلِيُّ ﷺ: أَتَدْرُونَ مَنْ هَذَا؟ هَذَا الْخَضِرُ الطَّيِّبُ.

لَقَدْ رَوَيْنَا هَذَا فِي الْخَبَرِ الَّذِي قَبْلَهُ بِإِسْنَادٍ آخَرَ، وَالْمُرَادُ بِقَوْلِهِ: إِنَّ اللَّهَ اشْتَاقَ إِلَى لِقَائِكَ، أَيُّ أَرَادَ رَدَّكَ مِنْ دُنْيَاكَ إِلَى آخِرَتِكَ لِيَزِيدَ فِي كَرَامَتِكَ، وَنِعْمَتِكَ وَقُرْبِكَ.

Câfer b. Muhammed, babasından bildiriyor: Kureyşli bazı adamlar babam Ali b. Hüseyin'in yanına girince, onlara: "Size Resûlullah'tan (ﷺ) bahsedeyim mi?" dedi. Onlar da: "Evet, bize Ebu'l-Kâsım'dan bahset" karşılığını verince, babam şöyle anlattı:

Resûlullah (ﷺ) hastalandığı zaman Cibrîl ona gelip "Ey Muhammed! Yüce Allah beni, sana ikramda bulunmak ve seni onurlandırmak için özel olarak sana gönderdi. O'nun senden daha iyi bildiği bir şeyi sana sorayım. Kendini nasıl hissediyorsun?" dedi. Resûlullah (ﷺ): "Ey Cibrîl! Kendimi kederli görüyorum. Ey Cibrîl! Kendimi sıkıntılı görüyorum" buyurdu. İkinci gün Cibrîl bir daha gelip kendisine aynı şeyi söyledi ve Allah Resûlû (ﷺ) ilk gündeki cevabı verdi. Cibrîl üçüncü gün geldi ve ilk günde olduğu gibi aynı şeyleri dedi. Resûlullah (ﷺ) de aynı cevabı verdi. Bu defa Cibrîl ile birlikte kendisine İsmail denilen başka bir melek daha gelmişti. Bu melek yüz bin meleğin komutanı idi. Her bir meleğin emrinde de yüz bin melek vardı. Bu melek Resûlullah'ın (ﷺ) yanına girmek için izin istedi. Hz. Peygamber (ﷺ), onun kim olduğunu sorunca Cibrîl: "Bu ölüm meleğidir, yanına girmek için izin istiyor. Ancak senden önce hiç kimseden izin istemediği gibi senden sonra da hiç kimseden izin isteyecek değildir" karşılığını verdi. Bunun üzerine Resûlullah (ﷺ): "O zaman ona izin ver (de içeri gelsin)" buyurdu.

Ona izin verilince içeri girip Resûlullah'a (ﷺ) selam verdi ve: "Ey Muhammed! Allah beni sana gönderdi. Eğer ruhunu teslim almamı emredersen teslim alırım. Eğer seni hayatta bırakmamı emredersen seni

hayatta bırakırım” dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): “*Ey ölüm meleği! Emrimi yerine getirir misin?*” buyurunca, ölüm meleği: “Evet, ben bununla ve sana itaat etmek ile emrolundum” dedi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem), Cibrîl’e bakınca, Cibrîl: “Ey Muhammed! Allah seninle buluşmayı arzulamaktadır” dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ölüm meleğine: “*Emr olunduğun şeyi yerine getir*” buyurdu ve ölüm meleği ruhunu kabzetti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edince evin bir tarafından: “Ey ev ahalisi! Allah’ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun. Yüce Allah katında her musibetin bir tesellisi, yok olup giden her bir şeyin yerine bir yenisi, geçip giden her şeyin de bir telafisi vardır. Onun için Allah’a güvenin ve ona ümit bağlayın. Zira asıl musibette olan kişi sevaptan mahrum olan kişidir” diye bir ses işittiler. Ali, oradakilere: “Bunun kim olduğunu biliyor musunuz? Bu Hızır’dır” dedi.

Bunu başka bir isnâdla da zikretmiştik. “Allah seninle buluşmayı arzulamaktadır” lafzı ile: “Sana ikramda bulunmak, nimetlerini arttırmak ve seni onurlandırmak için dünyadan âhirete getirmek istiyor” mânâsındadır.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الرَّبِيعُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الشَّافِعِيُّ أَخْبَرَنَا الْقَاسِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ، قَالَ: لَمَّا تُوُفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَجَاءَتِ التَّعْزِيَةُ، سَمِعُوا قَائِلًا يَقُولُ: إِنَّ فِي اللَّهِ عِزًّا مِنْ كُلِّ مُصِيبَةٍ، وَخَلْفًا مِنْ كُلِّ هَالِكٍ، وَدَرْكًا مِنْ كُلِّ مَا فَاتَ، فَبِاللَّهِ فَتَقُوا، وَإِيَّاهُ فَارْجُوا، فَإِنَّ الْمَصَابَ مِنْ حَرَمِ الثَّوَابِ.

Câfer b. Muhammed, babası kanalıyla dedesinden bildiriyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etiğinde ve taziye için gelindiğinde bir kişinin: “Yüce Allah katında her musibetin bir tesellisi, yok olup giden her bir şeyin yerine bir yenisi, geçip giden her şeyin de bir telafisi vardır. Onun için Allah’a güvenin ve ona ümit bağlayın. Zira asıl musibette olan kişi, sevaptan mahrum olan kişidir” dediğini işittiler.

وَحَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ الْبَغْدَادِي، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْمُرتَعِدِ الصَّنَعَانِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ الْمُخْزُومِيُّ، حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ،

¹ Suyûtî, *Hasâis el-kilbrâ* (2/273).

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: لَمَّا تُوفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَزَّتْهُمْ الْمَلَائِكَةُ، يَسْمَعُونَ الْجِسْمَ، وَلَا يَرَوْنَ الشَّخْصَ، فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، إِنَّ فِي اللَّهِ عِزًّا مِنْ كُلِّ مُصِيبَةٍ، وَخَلْفًا مِنْ كُلِّ فَائِتٍ، فَبِاللَّهِ فِثْقُوا، وَإِيَّاهُ فَارْجُوا، فَإِنَّمَا الْمَخْرُومُ مَنْ حُرِمَ الثَّوَابُ، (وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ)

هَذَانِ الْإِسْنَادَانِ وَإِنْ كَانَا ضَعِيفَيْنِ، فَأَحَدُهُمَا يَتَأَكَّدُ بِالْآخَرِ، وَيَدُلُّكَ عَلَى أَنَّ لَهُ أَصْلًا مِنْ حَدِيثِ جَعْفَرٍ وَاللَّهُ أَعْلَمُ.

Câbir b. Abdillâh der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi ve-sellem) vefat ettiğinde melekler taziye için gelmişti. Onların seslerini işitiyorlar, ama kendilerini görmüyorlardı. (Bir) melek şöyle dedi: "Ey ev ahalisi! Allah'ın selamı rahmeti ve bereketi üzerinize olsun. Yüce Allah katında her musibetin bir tesellisi, yok olup giden her bir şeyin yerine bir yenisi vardır. Onun için Allah'a güvenin ve ona ümit bağlayın. Zira asıl musibette olan kişi, sevaptan mahrum olan kişidir. Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun."

Bu iki isnâd zayıf olsa da birbirlerini doğrulamaktadır ve aslının (önceki mürsel) Câfer'in hadisinden olduğuna delalet etmektedir. Doğrusunu da Allah bilir.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ، أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ بْنُ بَالَوَيْهَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بِشْرِ بْنِ مَطَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا كَامِلُ بْنُ طَلْحَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عِبَادُ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: لَمَّا قُبِضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أُحْدَقَ بِهِ أَصْحَابُهُ، فَبَكَوْا حَوْلَهُ، وَاجْتَمَعُوا فَدَخَلَ رَجُلٌ أَشْهَبُ اللَّحْيَةِ جَسِيمٌ، صَبِيحٌ، فَتَخَطَّى رِقَابَهُمْ، فَبَكَى، ثُمَّ التَفَتَ إِلَى أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: إِنَّ فِي اللَّهِ عِزًّا مِنْ كُلِّ مُصِيبَةٍ وَعِوَضًا مِنْ كُلِّ فَائِتٍ، وَخَلْفًا مِنْ كُلِّ هَالِكٍ، فَاِلَى اللَّهِ فَاِنْبِئُوا، وَالْيَهُ فَاِرْغَبُوا، وَنَظَرُهُ إِلَيْكُمْ فِي الْبَلَاءِ، فَاِنظَرُوا فَإِنَّ الْمُصَابَ مَنْ لَمْ يَجْبِرْهُ، فَاِنصَرَفَ وَقَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ، تَعْرِفُونَ الرَّجُلَ، قَالُوا: أَبُو بَكْرٍ وَعَلِيٌّ ﷺ نَعَمْ هَذَا أَخُو رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الْخَضِرُ الطَّلَحَةُ. عِبَادُ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ، ضَعِيفٌ، وَهَذَا مِنْكَرٌ بِمَرَّةٍ.

Enes b. Mâlik der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi ve-sellem) vefat edince, ashâbı etrafında toplanıp ağlamaya başladı. Bu sırada kır sakallı, iri yarı, güler yüzlü bir adam da cemaatin omuzları üzerinden ileri geçerek ağlamaya başladı ve sonra Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve-sellem) ashâbına dönerek: "Yüce Allah katında her

musibetin bir tesellisi, yok olup giden her bir şeyin yerine bir yenisi, geçip giden her şeyin de bir telafisi vardır. Onun için Allah'a dönün ve O'na rağbet edin. O'nun size tecellisi belalardadır. Bakın, asıl musibette olan kişi, sevaptan mahrum olan kişidir" dedi ve gitti. Bunun üzerine oradakiler birbirlerine: "Bu adamı tanıyor musunuz?" demeye başladı. Hz. Ali ile Ebû Bekr: "Evet, bu, Resûlullah'ın (ﷺ) kardeşi Hızır'dır" dediler.

Abbâd b. Abdissamed zayıf biridir ve bu, münker bir hadistir.

بَابُ مَعْرِفَةِ أَهْلِ الْكِتَابِ بِوَفَاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَبْلَ وَقُوعِ الْخَبَرِ إِلَيْهِمْ مِمَّا يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ، بِصِفَتِهِ، وَصُورَتِهِ، وَمَا ظَهَرَ فِي ذَلِكَ مِنْ آثَارِ النُّبُوَّةِ

Ehli Kitab'ın Tevrat'ta ve İncil'de Vasıfları ve Şekliyle Yazılı Bulduklarından Dolayı Resûlullah'ın (ﷺ) Vefatını Haber Almadan Önce Bilmeleri

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو بْنُ أَبِي جَعْفَرٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ بْنُ سُلَيْمَانَ، قَالَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ إِدْرِيسَ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ قَتِيبِ بْنِ أَبِي خَارِمٍ، عَنْ جَرِيرٍ، قَالَ: كُنْتُ بِالْيَمَنِ، فَلَقِيتُ رَجُلَيْنِ مِنْ أَهْلِ الْيَمَنِ، ذَا كُنَاعٍ، وَذَا عَمْرٍو، فَجَعَلْتُ أَحَدَهُمَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قَالَ: فَقَالَ لِي: إِنْ كَانَ مَا تَقُولُ حَقًّا فَقَدْ مَضَى صَاحِبُكَ عَلَى أَجَلِهِ، مُنْذُ ثَلَاثٍ، قَالَ: فَأَقْبَلْتُ وَأَقْبَلَ مَعِيَ، حَتَّى إِذَا كُنَّا فِي بَعْضِ الطَّرِيقِ، رَفَعَ لَنَا رَكْبٌ مِنْ قِبَلِ الْمَدِينَةِ، فَسَأَلْنَاهُ، فَقَالُوا: قُبِضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَاسْتُخْلِفَ أَبُو بَكْرٍ، وَالنَّاسُ صَالِحُونَ. قَالَ: فَقَالَ لِي: أَخْبِرْ صَاحِبَكَ أَنَّا قَدْ جِئْنَا، وَلَعَلَّنَا سَنَعُودُ- إِنْ شَاءَ اللَّهُ- وَرَجَعَ إِلَى الْيَمَنِ، قَالَ فَأَخْبَرْتُ أَبَا بَكْرٍ بِحَدِيثِهِمْ، فَقَالَ: أَفَلَا جِئْتُمْ بِهِمْ، قَالَ: فَلَمَّا كَانَ بَعْدُ، قَالَ لِي: ذُو عَمْرٍو يَا جَرِيرُ، إِنَّ بَكَ عَلَيَّ كَرَامَةً وَإِنِّي مُخْبِرُكَ خَبْرًا، إِنَّكُمْ مَعَشَرَ الْقَرَبِ، لَمْ تَرَالُوا بِخَيْرٍ مَا كُنْتُ إِذَا هَلَكَ أَمِيرٌ، تَأْمَرْتُمْ فِي آخِرٍ، فَإِذَا كَانَتْ بِالسَّيْفِ، كَانُوا مُلُوكًا يَغْضِبُونَ غَضَبَ الْمُلُوكِ، وَيَرْضَوْنَ رِضَى الْمُلُوكِ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ .

Cerîr anlatıyor: Ben Yemen'deyken, Yemen ahalisinden biri Zû Kunâ', biri de Zû Amr adında iki adamla karşılaştım. Onlara Resûlullah'tan (ﷺ)

vesellem) bahsederken bana: "Kendisinden bahsettiğin o arkadaşının vefatı üzerinden üç gün geçti" dediler. Sonra benimle beraber yola devam ettiler. Yolun bir yerinde Medine taraflarından gelen bir kafile görüldü. Onlara bunu sorduğumuzda: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etti; yerine de halife olarak Ebû Bekr geçti, insanlar da iyiler" dediler. Bunu üzerine Zû Kunâ' ve Zû Amr, bana: "Arkadaşına (Ebû Bekr'e) geldiğimizi ve belki bir daha geri gelebileceğimizi bildir" dediler ve Yemen'e geri döndüler. Onları, Ebû Bekr'e anlattığımda Ebû Bekr bana: "Keşke onları bana getirseydin" dedi. Daha sonraları Zû Amr bana: "Ey Cerîrl Benim yanımda senin saygın bir konumun var ve sana bir şeyi söyleyeyim. Siz Arap topluluğu, bir halifeniz öldüğü zaman (aranızda istişare ile) yerine başkasını getirdiğiniz müddetçe selamette olacaksınız. Ancak yöneticilik kılıçla elde edildiği zaman o yöneticiler krallar gibi olacaklardır. Krallar gibi öfkelenecek krallar gibi hoşnut olacaklardır" dedi.

Buhârî, *Sahîh*'de Ebû Bekr b. Ebî Şeybe'den rivayet etmiştir.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُؤَمِّلِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِسْحَاقَ الْحَضْرَمِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَائِدَةُ، عَنْ زَيْدِ بْنِ عَلَاقَةَ عَنْ جَرِيرٍ، قَالَ: لَقِيتُ حَبْرًا بِالْيَمَنِ، فَقَالَ: إِنْ كَانَ صَاحِبُكُمْ نَبِيًّا فَقَدْ مَاتَ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ.

Cerîr der ki: "Yemen'de bir haham benimle karşılaştı ve bana: "Eğer arkadaşınız gerçekten peygamber ise o mutlaka Pazartesi günü ölmüştür" dedi.

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ الْقَدْلُ بِغَدَاذَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْهَيْثَمِ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ كَثِيرٍ ابْنِ عَفِيرٍ بْنِ كَعْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ كَعْبٍ بْنِ عَلْقَمَةَ بْنِ كَعْبٍ بْنِ عَدِيٍّ التَّوَجِيُّ، عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَارِثِ بْنِ عَلْقَمَةَ بْنِ كَعْبٍ بْنِ عَدِيٍّ التَّوَجِيُّ، عَنْ عَمْرِو بْنِ الْخَارِثِ، عَنْ نَاعِمِ بْنِ أَجْبَلٍ، عَنْ كَعْبِ بْنِ عَدِيٍّ، قَالَ: أَقْبَلْتُ فِي وَفْدٍ مِنْ أَهْلِ الْحِجْرَةِ، إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَعَرَضَ عَلَيْنَا الْإِسْلَامَ فَأَسْلَمْنَا ثُمَّ انْصَرَفْنَا إِلَى الْحِجْرَةِ، فَلَمْ نَلْبِثْ أَنْ جَاءَتْنَا وَفَاةُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَأَرْتَابَ أَصْحَابِي، وَقَالُوا: لَوْ كَانَ نَبِيًّا لَمْ يَمُتْ، فَقُلْتُ: قَدْ مَاتَ الْأَنْبِيَاءُ قَبْلَهُ، وَتَبْتُ عَلَى إِسْلَامِي، ثُمَّ خَرَجْتُ، أُرِيدُ الْمَدِينَةَ، فَمَرَزْتُ بِرَاهِبٍ، كُنَّا لَا نَقْطَعُ أَمْرًا

¹ Buhârî, *meğâzi* 64 (4359).

دُونَهُ، فَقُلْتُ لَهُ: أَخْبِرْنِي عَنْ أَمْرِ أَرْضِنَا، لَقَحَ فِي صَدْرِي مِنْهُ شَيْءٌ، قَالَ: أَنْتَ بِإِسْمِكَ مِنَ الْأَشْيَاءِ، فَأَتَيْتُهُ بِكَعْبٍ، فَقَالَ: أَلْقِهِ فِي هَذَا الشَّعْرِ لِشَعْرِ أَخْرَجَهُ، فَأَلْقَيْتُ الْكَعْبَ فِيهِ، فَصَفَحَ فِيهِ، فَإِذَا بِصِفَةِ النَّبِيِّ ﷺ، كَمَا رَأَيْتُهُ وَإِذَا بِمَوْتِهِ فِي الْحَيِّنِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ ﷺ، فَأَشْتَدْتُ بِصِيرَتِي فِي إِيْمَانِي، وَقَدِمْتُ عَلَى أَبِي بَكْرٍ، فَأَعْلَمْتُهُ، فَأَقَمْتُ عِنْدَهُ، فَوَجَّهَنِي إِلَى الْمُقَوِّسِ، فَرَجَعْتُ، فَوَجَّهَنِي أَيْضًا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، فَقَدِمْتُ عَلَيْهِ بِكِتَابِهِ، فَأَتَيْتُهُ وَقَعَةً الزُّمُوكِ، وَلَمْ أَعْلَمْ بِهَا، فَقَالَ لِي: عَلِمْتَ أَنَّ الرُّومَ قَتَلَتِ الْعَدُوَّ، وَهَزَمَتْهُمْ، قُلْتُ: كَلَّا، قَالَ: وَلِمَا، قُلْتُ: إِنَّ اللَّهَ وَعَدَ نَبِيَّهُ ﷺ أَنْ يُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ، وَلَيْسَ يُخْلِفُ الْمِعَادَ، قَالَ: إِنَّ نَبِيَّكُمْ قَدْ صَدَقَكُمْ، قَتَلَتِ الرُّومُ، وَاللَّهِ قَتَلَ عَادَ، ثُمَّ سَأَلَنِي عَنْ وُجُوهِ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ فَأَخْبَرْتُهُ، فَأَهْدَى إِلَيَّ، عَمَرُو إِلَيْهِمْ، وَكَانَ مِنْهُمْ أَهْدَى إِلَيَّ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ وَالزُّبَيْرُ، وَأَحْسَبُهُ ذَكَرَ الْعَبَّاسِ، قَالَ: كَعْبٌ، قَالَ كَعْبٌ: وَكُنْتُ شَرِيكًا لِعُمَرَ فِي الْبَزِّ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، فَلَمَّا فَرَضَ الدِّيَّانَ، فَرَضَ لِي فِي بَنِي عَبْدِ كَعْبٍ .

Ka'b b. Adiy der ki: Hîre heyeti ile birlikte Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi vesellem) geldim. O bize İslamiyeti arz edince Müslüman olduk ve tekrar Hîre'ye döndük. Çok geçmeden bize Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği haberi geldi ve arkadaşlarım şüpheye düşüp: "Eğer peygamber olsaydı ölmezdi" dediler. Ben de kendilerine: "Ondan önceki peygamberler de ölmüştü" dedim ve Müslümanlığım da sebat ettim. Sonra Medine'ye gitmek üzere Hîre'den yola çıktım ve kendisine danışmadan hiçbir işimizde karar vermediğimiz bir rahibe uğradım. Ona: "Öğrenmek istediğim bir şey hakkında bana bilgi ver. Zira bu şeyden dolayı içime bir şeyler düştü" dedim. Rahip: "Bana adında olan bir şey ver" deyince, ben de ona bir ka'b (aşık kemiği) çıkardım. Kendisi üzerine şiir yazılı bir sahife çıkarıp bana: "Bu şeyi üzerine at" dedi. Ben de ka'b'ı onun üzerine atınca, ka'b kayarak Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) şeklini görmüş olduğum gibi vasıflandırıldığı ve vefat ettiği zamanın yazılı olduğu yerde durdu. Bunun üzerine basiret ve imanım daha da kuvvetlendi. Ebû Bekr'in yanına gidip durumu kendisine anlattım ve yanında kaldım. Sonra Ebû Bekr beni Mukavkis'a gönderince, ben de gidip geri geldim. Sonra Ömer b. el-Hattâb da beni Mukavkis'a gönderdi. Mukavkis'ın yanına Ömer'in mektubu ile gitmiştim. O esnada Yermuk savaşı olmuştu ve benim bundan haberim yoktu. Mukavkis bana: "Bizanslıların düşmanları öldürüp hezimete uğrattığını biliyor musun?"

deyince: "Olamaz" dedim. "Neden?" diye sorunca: "Çünkü Yüce Allah, dinini bütün dinlere galip kılacağını Peygamber'ine vaad etmiştir ve Allah vaadini boşa çıkaracak değildir" dedim. Bunun üzerine o: "Peygamber'iniz size doğru söylemiştir, çünkü Bizanslılar öldürüldüğü gibi Allah, Ad kavmini öldürdü" dedi.

Sonra Mukavkis, bana Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) ashâbının durumunu sorunca ben de onları kendisine anlattım. Bunun üzerine o, Ömer'e ve diğer ashâba hediyeler gönderdi. Hediye gönderdiği kişiler arasında Ali, Abdurrahman ve Zübeyr de vardı. —Ravi: "Sanırım Abbâs'ı da zikretti" dedi— Cahiliye döneminde ben kumaş işlerinde Ömer'in ortağı idim. Maaş bağladığı zaman Adiyy b. Ka'b oğulları arasında bana da maaş bağladı.¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَرْكَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

Resûlullah'ın (SALLALLAHU ALEYHI VESELLEM) Terekesi

أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْبُسْطَامِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ الْبَغَوِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجُورِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا زُهَيْرٌ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ الْخُرَاعِيِّ أَجِي جُوَيْرِيَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ قَالَ: لَا وَاللَّهِ مَا تَرَكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عِنْدَ مَوْتِهِ، دِينَارًا، وَلَا دِرْهَمًا، وَلَا عَبْدًا، وَلَا أَمَةً وَلَا شَيْئًا إِلَّا بَغْلَتَهُ، الْبَيْضَاءُ وَسِلَاحُهُ وَأَرْضًا تَرَكَهَا صَدَقَةً.

أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ زُهَيْرِ بْنِ مُعَاوِيَةَ وَغَيْرِهِ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ .

Cuveyriye binti'l-Hâris'in kardeşi Amr b. Hâris el-Huzâî der ki: "Vallahi Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği zaman ne bir dinar, ne bir dirhem, ne bir köle, ne bir cariyeye, ne de başka bir şey bıraktı. Sadece (binmekte olduğu) beyaz katırını, silahını ve yolcular için sadaka olarak tahsis ettiği tarlasını bıraktı."

Buhârî, *Sahîh*'de Zühayr b. Muâviye ve başkası kanalıyla Ebû İshâk'tan rivayet etmiştir.²

¹ İbn Hacer, *el-İsâbe* (3/298) ve İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (5/278).

² Buhârî, *fardu'l-humus* 3 (3097).

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ ابْنُ الْأَعْرَابِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ عَفَّانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ مَرْزُوقٍ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: مَا تَرَكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ دِينَارًا وَلَا دِرْهَمًا، وَلَا شَاةً، وَلَا بَعِيرًا، وَلَا أَوْصَى بِشَيْءٍ .

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ أَبِي شَيْبَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ.

Hiz. Âişe der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) (vefat ettiği zaman) ne bir dinar, ne bir dirhem, ne bir koyun, ne de bir deve bıraktı. Bir şey de vasiyet etmedi."

Müslim, *Sahîh*'de Ebû Bekr b. Ebî Şeybe kanalıyla Abdullah b. Numeyr'den rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو رَكْرَبٍ ابْنُ أَبِي إِسْحَاقَ الْمُرَكِّي، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ، أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا مِسْعَرٌ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ ذَرٍّ، قَالَ: قَالَتْ عَائِشَةُ: تَسْأَلُونِي عَنْ مِيرَاثِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَا تَرَكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، دِينَارًا، وَلَا دِرْهَمًا، وَلَا عَبْدًا، وَلَا وَلِيدَةً، قَالَ مِسْعَرٌ: أَرَاهُ قَالَ: وَلَا شَاةً وَلَا بَعِيرًا.

Hiz. Âişe der ki: "Bana Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mirasını sormaktasınız. Hiz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) ne bir dinar, ne bir dirhem, ne bir köle, ne de bir cariye bıraktı."

Mis'ar der ki: Sanırım: "Ne bir koyun, ne de bir deve" de demişti.

قَالَ: وَأَخْبَرَنَا مِسْعَرٌ عَنْ عَبْدِ بْنِ ثَابِتٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، قَالَ: قَالَ: مَا تَرَكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ دِينَارًا، وَلَا دِرْهَمًا وَلَا عَبْدًا وَلَا وَلِيدَةً.

Başka bir kanalla da bildirilene göre Ali b. el-Hüseyn: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ne bir dinar, ne bir dirhem, ne bir köle, ne de bir cariye bıraktı" demiştir.

أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ ابْنُ الْأَعْرَابِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ عَفَّانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ غَزْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: لَقَدْ مَاتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَمَا فِي بَيْتِي إِلَّا شَطْرٌ مِنْ شَعِيرٍ، فَكَلْتُهُ، فَقَنِي، وَلَيْتَنِي لَمْ أَكِلْهُ.

¹ Müslim, *el-vasiyye* 5 (18).

أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ أَبِي أُسَامَةَ .

Hiz. Âişe der ki: "Vallahî Resûlullah (salallahu aleyhi vesellem) vefat ettiğî zaman evimde azıcık arpadan başka bir şey yoktu. (Uzun bir süre ondan yedim ve) onu ölçtüğümde tükendi. Keşke onu ölçmeseydim."

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'lerinde Ebû Usâme kanalıyla rivayet etmişlerdir.¹

أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، أَخْبَرَنَا أَبُو سَعِيدٍ بْنُ الْأَغْرَابِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا الدَّقِيقِيُّ، وَهُوَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا الثَّوْرِيُّ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنِ الْأَشَّودِ، عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: تُوُفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَدِرْعُهُ مَرْهُونَةٌ بِثَلَاثِينَ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَثِيرٍ عَنْ سُفْيَانَ .

Hiz. Âişe der ki: "Resûlullah (salallahu aleyhi vesellem) vefat ettiğî zaman zırhı otuz sâ' arpa karşılığında rehin idi."

Buhârî, Muhammed b. Kesîr kanalıyla Süfyân'dan rivayet etmiştir.²

حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ الْأَصْبَهَانِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الْقَاسِمِ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْمَوْسَاوِيِّ بِمَكَّةَ، حَدَّثَنَا أَبُو حَاتِمٍ مُحَمَّدُ بْنُ إِدْرِيسَ الْحَنْظَلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عُبَيْسُ بْنُ مَرْحُومٍ الْقَطَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: كَانَ فِي دِرْعِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حَلَقَتَانِ مِنْ فِضَّةٍ، فِي مَوْضِعِ الصَّدْرِ، وَحَلَقَتَانِ مِنْ خَلْفِ ظَهْرِهِ، قَالَ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ: قَالَ أَبِي: فَلَبِسْتُهَا، فَجَعَلْتُ أَخْطُهَا فِي الْأَرْضِ شَيْئًا.

Câfer b. Muhammed'in bildirdiğine göre babası şöyle demiştir: Resûlullah'ın (salallahu aleyhi vesellem) zırhının göğüs kısmında ve sırt kısmında ikişer gümüş halka vardı. Bu zırhı giydiğimde bir kısmı yerde sürünmeye başladı."

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْعَسْكَرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْقَلَابِيسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا آدَمُ، حَدَّثَنَا شَيْتَانُ عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، قَالَ: لَقَدْ دُعِيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى خَيْرِ شَعِيرٍ، وَإِهَالَةٍ سَبْخَةٍ، قَالَ أَنَسٌ، وَلَقَدْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ

¹ Buhârî, *rekâik* 16 (6451) ve Müslim, *rekâik* (27).

² Buhârî, *cihâd* 89 (2916).

يَقُولُ: «وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، مَا أَضْبَحَ عِنْدَ آلِ مُحَمَّدٍ صَاعٌ بُرٍّ وَلَا صَاعٌ تَمْرٍ» ،
وَأَنَّ لَهُ يَوْمَئِذٍ بَسْعَ بَسْعَةٍ، وَلَقَدْ رَهَنَ دِرْعًا لَهُ، عَنْ يَهُودِيٍّ بِالْمَدِينَةِ، أَخَذَ مِنْهُ طَعَامًا كَمَا
وَجَدَ لَهَا، مَا يَفْتَكُهَا بِهِ. حَتَّى مَاتَ ﷺ.

Enes der ki: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) arpa ekmeği ve erimiş bayat iç yağı yemeğine davet edildi. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem): *"Canım elinde olana yemin olsun ki Muhammed'in ailesi yanında ne bir ölçek buğday, ne de bir ölçek hurma vardır"* buyurduğunu işittim. O zaman Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) dokuz hanımı vardı. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Medine'de bir Yahudiye zırhını rehin olarak bırakmıştı. Zırha karşılık ondan yiyecek bir şeyler almıştı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) zırhı rehin bırakılmış halde vefat etti.

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ
عِيَّاسٍ الرَّمْلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُؤَمِّلُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلَالٍ، عَنْ
أَبِي بُرْدَةَ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ، فَأَخْرَجَتْ إِلَيْنَا إِزَارًا غَلِيظًا، مِمَّا يُصْنَعُ بِالْيَمَنِ وَكِبَسَاءَ
مِنْ تِلْكَ الَّتِي تُدْعَى الْمُلَبَّدَةُ، فَأَقْسَمَتْ بِاللَّهِ لَقَدْ قُبِضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي هَذَيْنِ الثَّوْبَيْنِ.
أَخْرَجَاهُ فِي الصَّحِيحِ مِنْ حَدِيثِ سُلَيْمَانَ بْنِ الْمُغِيرَةِ .

Ebû Burde der ki: Hz. Âişe'nin yanına girdiğimde bize Yemen işi kalın bir izar ve mülebbed denilen (keçeleştirilmiş) bir giysi çıkardı. Sonra Allah adına yemin ederek Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu iki giysi içinde iken vefat ettiğini söyledi.

Buhârî ve Müslim, *Sahîh*'lerinde Süleyman b. el-Muğîre kanalıyla rivayet etmişlerdir.¹

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ، قَالَ:
حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ خَرْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلَالٍ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ قَالَ:
أَخْرَجَتْ إِلَيْنَا عَائِشَةُ إِزَارًا غَلِيظًا مِمَّا يُصْنَعُ بِالْيَمَنِ وَكِبَسَاءَ مِنْ هَذِهِ الَّتِي تُدْعَوْنَهَا الْمُلَبَّدَةُ،
فَقَالَتْ: مِنْ هَذَيْنِ قُبِضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ.

¹ Buhârî, *libâs* (19) ve Müslim, *libâs ve'z-zîne* 6 (34).

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ حَرْبٍ، وَأَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ مِنْ حَدِيثِ أَيُّوبَ

Ebû Burde der ki: Hz. Âişe bize Yemen işi kalın bir izar ve mülebbed dediğiniz (keçeleştirilmiş) bir giysi çıkardı ve: "Resûlullah (sallallahu aleyhi ve-sellem) bu iki giysi içinde iken vefat etti" dedi.

Buhârî, *Sahîh*'de Süleyman b. Harb kanalıyla ve Müslim, Eyyûb kanalıyla rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ الرَّوْذِبَارِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ شُوَيْبٍ الْوَاسِطِيُّ بِهَا، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَيُّوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: فَحَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ ثُمَامَةَ، عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ أَبَا بَكْرٍ الصَّدِّيقَ لَمَّا اسْتُخْلِفَ بَعَثَهُ إِلَى الْبَحْرَيْنِ وَكَتَبَ لَهُ هَذَا الْكِتَابَ، وَخَتَمَهُ بِخَاتَمِ النَّبِيِّ ﷺ، فَكَانَ نَقْشُ الْخَاتَمِ ثَلَاثَةَ أَسْطُرٍ، سَطْرٌ مُحَمَّدٌ وَسَطْرٌ رَسُولٌ وَاللَّهُ سَطْرٌ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنِ الْأَنْصَارِيِّ .

Sümâme bildiriyor: Ebû Bekr es-Sıddîk halife olduğu zaman (sadaka farızası hakkında) bir mektup yazarak Enes'i, Bahreyn'e gönderdi. Ebû Bekr bu mektubu Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) yüzüğü ile mühürledi. Bu mührün üzerindeki yazı, Muhammedun bir satır, Resûlü bir satır ve Allah bir satır olmak üzere üç satır idi.

Buhârî, *Sahîh*'de el-Ensârî kanalıyla rivayet etmiştir.²

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ جَعْفَرٍ الْقَطِيعِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ حَنْبَلٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ إِسْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ الْوَلِيدِ بْنِ كَثِيرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرِو بْنِ طَلْحَةَ الدُّوْلِيُّ أَنَّ ابْنَ شِهَابٍ حَدَّثَهُ أَنَّ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ حَدَّثَهُ، أَنَّهُمْ جِئُوا قَدِمُوا الْمَدِينَةَ، مِنْ عِنْدِ يَزِيدَ بْنِ مُعَاوِيَةَ، مَقْتَلِ حُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لَقِيَهِ الْمِسُورُ بْنُ مَخْرَمَةَ، فَقَالَ لَهُ: هَلْ لَكَ إِلَيَّ مِنْ حَاجَةٍ تَأْمُرُنِي بِهَا؟ قَالَ: فَقُلْتُ: لَا! قَالَ: هَلْ أَنْتَ

¹ Tahriri bir önceki hadiste yapılmıştır.

² Buhârî, *fardu'l-humus* 5 (3105).

مُعْطِي سَيْفِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَإِنِّي أَخَافُ أَنْ يَغْلِبَكَ الْقَوْمُ عَلَيَّ، وَإِنَّمَا اللَّهُ لَيْنٌ أُعْطِيَ نَبِيَّهُ، لَا يَخْلُصُ إِلَيْهِ أَحَدٌ، حَتَّى تَبْلُغَ نَفْسِي، وَذَكَرَ الْحَدِيثَ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ يَعْقُوبَ، وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ أَحْمَدَ ابْنِ حَنْبَلٍ.

Ali b. Hüseyin bildiriyor: Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hüseyin öldürüldüğü zaman Muâviye'nin oğlu Yezîd'in yanından geldiğimiz sırada Misver b. Mahrame bizi karşıladı ve: "Bana herhangi bir ihtiyacın var mı?" dedi. Kendisine: "Hayır (bir ihtiyacım yoktur)" dediğimde: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kılıcını bana verir misin? Çünkü ben bu kavmin sana üstün gelip onu senden almasından endişe ediyorum. Vallahi, eğer onu bana verirsen ben yaşadıkça bu kılıç onların eline geçmez" karşılığını verdi. Sonrasında ravi söz konusu hadisi zikretti.

Buhârî, Saîd b. Muhammed kanalıyla Yâkûb'dan ve Müslim, Ahmed b. Hanbel'den rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرِو الْأَدِيبِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ الْإِسْمَاعِيلِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو يَعْلَى، قَالَ: حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَسَدِيُّ، حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ طَهْمَانَ، قَالَ: أَخْرَجَ إِلَيْنَا أَنَسُ بْنُ نَعْلَانَ، جَرْدَاوَيْنِ لَهَا قَبْلَانِ، قَالَ: فَحَدَّثَنِي ثَابِتٌ بَعْدُ، عَنْ أَنَسٍ أَنَّهُمَا نَعَلَا النَّبِيَّ ﷺ.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَنْ أَبِي أَحْمَدَ مُحَمَّدٍ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الزُّبَيْرِيِّ الْأَسَدِيِّ.

İsa b. Tahmân der ki: Enes (Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından sonra) bize üzerlerindeki tüyleri dökülmüş parmak aralarında bağı olan bir çift ayakkabı çıkardı. Daha sonra Sâbit el-Bünânî bana Enes'ten naklederek bu ayakkabıların Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) olduğunu söyledi.

Buhârî, Abdullah b. Muhammed kanalıyla Ebû Ahmed Muhammed b. Abdullah ez-Zübeyrî el-Esedî'den rivayet etmiştir.²

¹ Buhârî, *fardu'l-humus* 5 (3105) ve Müslim, *fedâilu's-sahâbe* (15).

² Tahrîci bir önceki hadiste yapılmıştır.

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ النَّسَوِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ شَاكِرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُدْرِكٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ حَمَّادٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ عَاصِمِ الْأَخْوَلِ، قَالَ: رَأَيْتُ قَدَحَ النَّبِيِّ ﷺ عِنْدَ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، وَكَانَ قَدْ أَتَصَدَعَ، فَثَلَاثَةُ بِفِضَّةٍ، قَالَ: هُوَ قَدَحُ جَبْرِ، عَرِيضٌ، مِنْ نُضَارٍ، قَالَ أَنَسٌ: لَقَدْ سَقَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مِنْ هَذَا الْقَدَحِ أَكْثَرَ مِنْ كَذَا وَكَذَا قَالَ: وَقَالَ ابْنُ سِيرِينَ إِنَّهُ كَانَ فِيهِ حَلَقَةٌ مِنْ حَدِيدٍ، فَأَرَادَ أَنَسٌ أَنْ يَجْعَلَ مَكَانَهَا حَلَقَةً مِنْ ذَهَبٍ أَوْ فِضَّةٍ، فَقَالَ لَهُ أَبُو طَلْحَةَ: لَا تُغَيِّرَنَّ شَيْئًا صَنَعَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَتَرَكَهُ أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ هَكَذَا، وَأَمَّا الْبُرْدُ الَّذِي عِنْدَ الْخُلَفَاءِ، فَقَدْ رَوَيْنَا، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ بْنِ يَسَارٍ فِي قِصَّةِ التَّبُوكِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَعْطَى أَهْلَ أَيْلَةَ بُرْدَةَ، مَعَ كِتَابِهِ الَّذِي كَتَبَ لَهُمْ، أَمَانًا لَهُمْ، فَاشْتَرَاهُ أَبُو الْعَبَّاسِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بِثَلَاثِمِائَةِ دِينَارٍ.

أَخْبَرَنَا بِذَلِكَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ، عَنْ ابْنِ إِسْحَاقَ فَذَكَرَهُ.

Âsım el-Ahvel der ki: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) bardağını Enes b. Mâlik'in yanında gördüm. Bardak çatlamıştı ve Enes onu gümüş (halkalar) ile bağlayıp tutturmuştu. Bu bardak ince —veya nudâr denilen Hicaz'a özgü bir ılıgın türü ağacın tahtasından yapılmış— geniş ve güzel bir bardaktı. Enes der ki: "Ben bu bardak ile Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) şu kadar defadan fazla su içirdim" demiştir. İbn Sîrîn der ki: "Onun demirden bir halkası vardı. Enes o halkayı altın veya gümüş bir halka ile değiştirmek isteyince, Ebû Talha kendisine: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yapmış olduğu bir şeyi değiştirme" dedi. O da onu olduğu gibi bıraktı.

Buhârî bunu bu şekilde rivayet etmiştir. Halifelerin yanındaki hırkalara gelince, Muhammed b. İshâk b. Yesâr kanalıyla Tebuk kıssasını anlatırken Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) onları kendilerine yazdığı eman belgesi ile birlikte Eyle halkına verdiğini zikretmiştik. Ebu'l-Abbâs b. Abdillâh ta onları üç yüz dinara satın almıştı.

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُبَيْدٍ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ الْفَضْلِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَلَمَةُ، عَنْ ابْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ، عَنْ مُرْثِدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ النَّزَّيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زُرَيْرٍ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي هَاشِمٍ، قَالَ: كَانَ لِلنَّبِيِّ ﷺ قَرَسٌ يُقَالُ لَهُ: الْمُرْتَجِرُ،

وَجِمَارٌ يُقَالُ لَهُ: عُفَيْرٌ، وَبَغْلَةٌ يُقَالُ لَهَا: دُلْدُلٌ، وَسَيْفُهُ ذُو الْفُقَارِ، وَوَرَعُهُ ذُو الْفُضُولِ، قَالَ: وَخَدُّنَا إِسْمَاعِيلُ، قَالَ: خَدُّنَا عَبْدُ الْحَمِيدِ بْنُ صَالِحِ التَّرْجُمِيِّ قَالَ: خَدُّنَا حَيَّانُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: خَدُّنَا إِدْرِيسُ الْأَوْدِيُّ، عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ يَحْيَى بْنِ الْجَرَّارِ، عَنْ عَلِيٍّ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ نَحْوُهُ

وَرُؤُونَا فِي كِتَابِ السُّنَنِ أَسْمَاءُ أَفْرَاسِيهِ الَّتِي كَانَتْ عِنْدَ السَّاعِدِيِّينَ: لِرَازٍ، وَاللَّحِيفُ، وَقِيلَ اللَّحِيفُ، وَالظَّرْبُ، وَالَّذِي رَكَبَهُ لِأَبِي طَلْحَةَ، يُقَالُ لَهُ: الْمَنْدُوبُ، وَنَاقَتُهُ الْقِسْوَاءُ، وَالْعُضْبَاءُ، وَالْجَدْعَاءُ، وَبَغْلَتُهُ الشَّهْبَاءُ، وَالْبَيْضَاءُ، وَلَيْسَ فِي شَيْءٍ مِنَ الرِّوَايَاتِ أَنَّهُ مَاتَ عَنْهُمْ إِلَّا مَا رَوَيْنَا، فِي بَغْلَتِهِ الْبَيْضَاءُ وَسِلَاحِهِ، وَأَرْضٍ جَعَلَهَا صَدَقَةً، وَمِنْ ثِيَابِهِ، وَنَعْلِهِ، وَخَاتَمِهِ،

وَمَا رَوَيْنَا فِي هَذَا الْبَابِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ .

Hız. Ali der ki: Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) kendisine "Mürteciz" denilen bir atı, "Ufeyr" denilen bir merkebi ve "Düldül" denilen bir katırı vardı. Kılıcının adı "Zülfikâr" ve zırhının adı "Zu'l-Fudûl" idi.

Başka bir kanalla da aynısı rivayet edilmiştir.

Sünen kitabında Sa'dîlerin yanında bulunan atlarının isimlerini de zikretmiştik. Bunlar Lizâz, el-Lahîf ve Zarib'dir. Ebû Talha'ya ait olup ta (ödünç alıp) bindiği atın adı da Mendûb idi. Kasvâ, Ğadbâ ve Ced'â isimlerinde develeri Şehbâ' ve Beydâ' isimlerinde katırları vardı. Ancak vefat ettiği zaman katırı Beydâ', silahı, sadaka olarak tahsis ettiği tarla, giysisi, ayakkabısı ve yüzüğü dışında hiçbir şey bırakmadığını burada olduğu gibi daha önce de rivayet etmiştik. Doğrusunu da Allah bilir.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ بْنُ بِشْرَانَ قَالَ: أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُحَمَّدٍ الصَّفَّارُ، وَأَخْبَرَنَا ابْنُ نَصْرِ، قَالَ: خَدُّنَا شَفِيَّانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، عَنِ الْوَلِيدِ بْنِ كَثِيرٍ، عَنْ حَسَنِ بْنِ حُسَيْنٍ، عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ حُسَيْنٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قُبِضَ وَلَهُ بَرْدَانِ فِي الْحَقِّ، يُعْمَلَانِ هَذَا مُنْقَطِعٌ.

Fâtıma binti Hüseyin bildiriyor: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği zaman iki hırkası vardı ve onları sırayla giyerdi."

Bu munkatı (mürsel) bir hadistir.

أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ قُرَيْشٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ حَبِيبٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو دَاوُدَ، قَالَ: حَدَّثَنَا زَمْعَةُ بْنُ صَالِحٍ، عَنْ أَبِي حَارِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ: تُوُفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَلَهُ جُبَّةٌ صُوفٍ فِي الْحَيَاكَةِ

Sehl b. Sa'd der ki: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat ettiği zaman daha dokunmakta olan yünden bir cübbesi vardı."

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عُمَيْرٍ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْكِنْدِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنَا مَخْوَلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، أَنَّهُ كَانَ عِنْدَهُ عُصِيَّةٌ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَمَاتَ فَدُفِنَتْ مَعَهُ، بَيْنَ جَنْبَيْهِ، وَبَيْنَ قَمِيصِهِ.

مخول ابن إبراهيم من الشيعة يأتي بإفراد عن إسرائيل لا يأتي بها غيره، والضعف على رواياته بين.

Enes b. Mâlik bildiriyor: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bir asası vardı ve Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat edince asası kendisiyle birlikte yanında defnedildi.

Muhavvel b. İbrâhîm, Şiilerdendir ve İsrâîl'den tek olarak rivayette bulunmaktadır. Bunu kendisinden başka kimse rivayet etmemiştir ve zayıf olduğu açık olarak görülmektedir.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو التَّضَرِّ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَقِيه، قَالَ: حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ سَعِيدٍ الدَّارِمِيُّ، قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي الْيَمَانِ: أَخْبَرَكَ شُعْبَةُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: حَدَّثَنِي عُروَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ، أَنَّ عَائِشَةَ أَخْبَرَتْهُ: أَنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَاسَلَّمَ أَرْسَلَتْ إِلَى أَبِي بَكْرٍ نَسْأَلُهُ: مِيرَاثَهَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِمَّا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ، وَفَاطِمَةُ حِينَئِذٍ تَطْلُبُ صَدَقَةَ النَّبِيِّ ﷺ الَّتِي بِالْمَدِينَةِ، وَفَدَكَ، وَمَا بَقِيَ مِنْ خُمُسٍ خَيْرَ.

قَالَتْ عَائِشَةُ: فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: لَا تُورَثُ، مَا تَرَكْنَا، صَدَقَةٌ إِنَّمَا يَأْكُلُ آلُ مُحَمَّدٍ مِنْ هَذَا الْمَالِ، يَعْنِي مَالَ اللَّهِ لَيْسَ لَهُمْ أَنْ يَرِيدُوا عَلَى الْمَأْكُلِ، وَإِنِّي وَاللَّهِ لَاغِيرَ صَدَقَاتِ النَّبِيِّ ﷺ عَنْ خَالِهَا الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِ فِي عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ وَلَا عَمَلَنَّ فِيهَا، بِمَا عَمِلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِيهَا فَأَتَى أَبُو بَكْرٍ أَنْ يَدْفَعَ إِلَى فَاطِمَةَ مِنْهَا شَيْئًا. فَوُجِدَتْ

فَاطِمَةُ عَلَى أَبِي بَكْرٍ مِنْ ذَلِكَ، فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ لِعَلِيِّ عليه السلام: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَرَابَةُ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَحَبُّ إِلَيَّ أَنْ أُصِلَ مِنْ قَرَابَتِي، فَأَمَّا الَّذِي شَجَرَ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ مِنْ هَذِهِ الصَّدَقَاتِ، فَإِنِّي لَا أَلُو فِيهَا عَنِ الْخَيْرِ، وَإِنِّي لَمْ أَكُنْ لِأَتْرَكَ فِيهَا أَمْرًا، رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَصْنَعُهُ فِيهَا، إِلَّا صَنَعْتُهُ.

Hız. Âişe der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kızı Hız. Fâtıma, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) mirasını ve Yüce Allah'ın fey olarak kendisine verdiği araziyi istemek üzere birini Ebû Bekr'e gönderdi. Hız. Fâtıma aynı zamanda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Medine'de sadaka olarak tahsis ettiği tarlayı, Fedek'teki araziyi ve Hayber ganimetinden kalan humusu istiyordu. Bunun üzerine Ebû Bekr: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): «*Bize mirasçı olunmaz, bıraktıklarımız sadakadır, ancak Muhammed'in ailesi bu mallardan yiyebilirler*» buyurmuştur. Onlar biriktirecek şekilde ondan alamazlar. Vallahi ben de Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) sadaka olarak tahsis ettiği şeyi değiştirecek değilim. Onu Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bıraktığı gibi bırakacağım" dedi ve Hız. Fâtıma'ya ondan da bir şey vermeyi kabul etmedi.

Bu sebeple de Hız. Fâtıma, Ebû Bekr'e kırılmıştı. Ebû Bekr, Ali'ye: "Canım elinde olana yemin olsun ki Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yakınlarına iyilikte bulunmam, benim için kendi yakınlarıma iyilikte bulunmamdan daha sevimlidir. Ancak aramızda olan şu sadaka mallarına gelince, bu hususta hayırdan geri dönmem. Bu konuda Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yaptığı her uygulamayı ben de yerine getireceğim" dedi.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو نَصْرِ عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ بْنِ الْبَغْدَادِيِّ بِهَرَاةَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ عِيْسَى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، قَالَ: قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعَيْبُ بْنُ قَزَّازٍ هَذَا الْحَدِيثَ بِإِسْنَادِهِ وَنَحْوِهِ، بِرِيَادَاتٍ كَثِيرَةٍ فَكَانَ فِيمَا زَادَ، قَالَ: فَتَشَهَّدَ عَلِيُّ، وَقَالَ: قَدْ عَرَفْنَا يَا أَبَا بَكْرٍ فَضِيلَتَكَ، وَمَا قَدْ أَعْطَاكَ اللَّهُ، وَإِنَّا لَمْ نَنْفَسْ عَلَيْكَ خَيْرًا، سَأَلَهُ اللَّهُ إِلَيْكَ، وَلَكِنَّكَ اسْتَبَدَّدْتَ عَلَيْنَا بِأَمْرٍ، وَكُنَّا نَرَى أَنَّ لَنَا حَقًّا وَذَكَرَ عَلِيُّ عليه السلام قَرَابَتَهُمْ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَحَقَّهُمْ، فَلَمْ يَزَلْ عَلِيُّ يَتَكَلَّمُ، حَتَّى فَاضَتْ عَيْنَا أَبِي بَكْرٍ، فَلَمَّا تَكَلَّمَ أَبُو بَكْرٍ، قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَرَابَةُ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَحَبُّ إِلَيَّ أَنْ أُصِلَ مِنْ قَرَابَتِي.

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الصَّحِيحِ عَنْ أَبِي الْيَمَانِ ، وَذَكَرَ بَعْضُهَا رَوَيْنَا فِي هَذَا الْإِسْنَادِ عَنْ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ .

Başka bir kanalla bir öncekinin aynısı: “Hz. Ali, şahadet getirip: «Ey Ebû Bekr! Senin faziletini ve Allah’ın sana bahsettiğini biliriz. Allah’ın sana verdiği hayır ve iyilik hususunda seninle rekabete girişmedim. Ama siz bu işi zorla ele geçirdiniz. Fakat yine de biz bizim bir payımız olacağı kanaatinde idik” dedi. Sözüne devam ederek Resûlullah (ﷺ) ile olan akrabalığını ve haklarını o kadar zikretti ki Ebû Bekr ağlayarak: «Canım elinde olana yemin olsun ki Resûlullah’ın (ﷺ) yakınlarına iyilikte bulunmam, benim için kendi yakınlarıma iyilikte bulunmamdan daha sevimlidir» dedi” ziyadesiyle rivayet edilmiştir.

Buhârî, *Sahîh*’de Ebu’l-Yemân kanalıyla rivayet etmiştir.¹

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ يَغْفُوبَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّهْمَنِ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدَانُ بْنُ عُثْمَانَ الْعَنْكَبِيُّ بَيْسَانُورَ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو حَمْرَةَ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ الشَّعْبِيِّ، قَالَ: لَمَّا مَرِضَتْ فَاطِمَةُ، أَتَاهَا أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ، فَاسْتَأْذَنَ عَلَيْهَا، فَقَالَ عَلِيٌّ: يَا فَاطِمَةُ هَذَا أَبُو بَكْرٍ يَسْتَأْذِنُ عَلَيْكَ، فَقَالَتْ: أَتُحِبُّ أَنْ أَأْذِنَ، قَالَ: نَعَمْ! فَأَذِنَتْ لَهُ، فَدَخَلَ عَلَيْهَا يَتَرَضَّاهَا، وَقَالَ: وَاللَّهِ مَا تَرَكْتُ الدَّارَ وَالْمَالَ وَالْأَهْلَ وَالْعَشِيرَةَ إِلَّا لِإِتِّغَاءِ مَرْضَاةِ اللَّهِ، وَمَرْضَاةِ رَسُولِهِ، وَمَرْضَاتِكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ، ثُمَّ تَرَضَّاهَا حَتَّى رَضِيتَ.

Şa’bî der ki: Hz. Fâtıma hastalanınca Ebû Bekr es-Sıddîk geldi ve yanına girmek için izin istedi. Ali: “Ey Fâtıma! Ebû Bekr yanına girmek için izin istiyor” deyince, Hz. Fâtıma: “Ona izin vermemi ister misin?” dedi. Ali: “Evet” deyince, Hz. Fâtıma ona izin verdi. Bunun üzerine Ebû Bekr yanına girip: “Vallahi yurdumu, malımı, ailemi ve akrabalarımı sadece Allah’ın, Resûlû’nün ve siz Ehl-i beyt’in rızası için terk ettim” dedi ve onu razı edene kadar hep gönlünü almaya çalıştı.

أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِسْحَاقَ الْقَاضِي، قَالَ: حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ دَاوُدَ عَنْ لُصْلُيٍّ بْنِ مَرْزُوقٍ، قَالَ: زَيْدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ

¹ Buhârî, *fardu’l-humus* (4/96).

الحسين ابن علي، أُمَّا أَنَا فَلَوْ كُنْتُ مَكَانَ أَبِي بَكْرٍ لَحَكَمْتُ بِمِثْلِ مَا حَكَمَ بِهِ أَبُو بَكْرٍ فِي ذَلِكَ. قُلْتُ: قَدْ ذَكَرْتُ فِي كِتَابٍ وَ «قِسْمُ الْفَيْءِ» مِنْ كِتَابِ الشُّنَنِ، بِمَا وَرَدَ فِي هَذَا الْكِتَابِ مَا فِيهِ كِفَايَةٌ، فَاقْتَصَرْنَا فِي هَذَا الْكِتَابِ عَلَى هَذَا وَبِاللَّهِ التَّوْفِيقُ

Zeyd b. Ali b. Hüseyin b. Ali der ki: "Ben de Ebû Bekr'in yerinde olsaydım Fedek hususunda aynen kendisi gibi hüküm verirdim."

Sünen kitabında Fey'in taksimi bölümünde burada zikredilenleri daha uzun bir şekilde zikrettik. Bu sebeple de bunları burada kısa olarak zikrettik. Doğruya ulaşmak Allah'ın sayesinde.

بَابُ تَسْمِيَةِ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ ﷺ وَأَوْلَادِهِ ﷺ

Allah Resûlü'nün (SALLALLAHU ALEYHI VESELEEM) Eşlerinin ve Çocuklarının İsimleri

أَخْبَرَنَا أَبُو الْحَسَنِ بْنُ الْفَضْلِ الْقَطَّانُ بَغْدَادِي، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ بْنُ دُرُسْتَوَيْهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنِي الْحَجَّاجُ بْنُ أَبِي مَنِيعٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا جَدِّي، وَهُوَ عَيْنُ اللَّهِ بْنُ أَبِي زَيْنَادٍ الرُّصَافِيُّ، عَنِ الرَّهْرِيِّ، قَالَ: أَوَّلُ امْرَأَةٍ تَزَوَّجَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خَدِيجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ بِنْتُ أَسَدٍ، فَوَلَدَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ الْقَاسِمَ، بِهِ كَانَ يُكْنَى، وَالطَّاهِرَ وَزَيْنَبَ، وَرُقَيْيَةَ، وَأُمَّ كُلثُومَ، وَفَاطِمَةَ.

Zührî der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) evlendiği ilk kadın Hatice binti Huveylid b. Esed'dir. Hz. Hatice, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem); Kâsım —ki Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) kendisiyle künyelenmişti—, Tâhir, Zeyneb, Rukiyye, Ümmü Gülsûm ve Fâtıma'yı doğurdu.

فَأَمَّا زَيْنَبُ بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَتَزَوَّجَهَا أَبُو الْعَاصِ بْنُ الرَّبِيعِ بْنُ عَبْدِ الْعَزَى، بْنُ عَبْدِ شَمْسٍ، بْنُ عَبْدِ مَنَافٍ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، فَوَلَدَتْ لِأَبِي الْعَاصِ جَارِيَةً اسْمُهَا: أُمَامَةُ فَتَزَوَّجَهَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، بَعْدَ مَا تُوَفِّيَتْ فَاطِمَةُ بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَتِلَ عَلِيٌّ ﷺ وَعِنْدَهُ أُمَامَةُ. فَخَلَفَ عَلَى أُمَامَةَ بَعْدَهُ، الْمُغِيرَةُ بْنُ نُوفَلٍ بْنُ الْحَارِثِ، بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ ابْنِ هَاشِمٍ، فَتُوَفِّيَتْ عِنْدَهُ.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kızı Zeyneb ile Cahiliye döneminde Ebu'l-Âs b. er-Rabî' b. Abdiluzza b. Abdişems b. Abdimenâf evlenmişti. Zeyneb, Ebu'l-Âs'a Umâme'yi doğurmuştu. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kızı Fâtıma vefat ettikten sonra Umâme ile Ali b. Ebî Tâlib evlenmişti. Ali öldürüldüğü zaman Umâme yanında idi.

Umâme, Hz. Ali'nin vefatından sonra Muğîre b. Nevfel b. el-Hâris b. Abdilmuttalib b. Hişâm ile evlendi. Nikahı altındayken de vefat etti.

وَأُمُّ أَبِي الْعَاصِ بْنِ الرَّبِيعِ هَالَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدِ بْنِ أَسَدٍ، وَخَدِيجَةُ خَالَتُهَا، أُخْتُ أُمِّهِ.

Ebu'l-Âs b. Rabî'nin annesi, Hâle binti Huveylid b. Esed'dir. Hz. Hatice, Ebu'l-Âs'ın teyzesidir.

وَأُمَّا رُقَيْةُ بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَتَزَوَّجَهَا عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ فَقَوْلَتْ لَهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُثْمَانَ، يَهْ كَانَ يُكْنَى عُثْمَانُ أَوَّلَ مَرَّةٍ حَتَّى كُنِّيَ بَعْدَ ذَلِكَ بِعُمَيْرِ بْنِ عُثْمَانَ، وَبِكُلِّ قَدْ كَانَ يُكْنَى، ثُمَّ تُوُفِّيَتْ رُقَيْةُ زَمَنَ بَدْرٍ، فَتَخَلَّفَ عُثْمَانُ عَلَى دَفْنِهَا، فَذَلِكَ مَنَعَهُ أَنْ يَشْهَدَ بَدْرًا، وَقَدْ كَانَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ هَاجَرَ إِلَى أَرْضِ الْحَبَشَةِ، وَهَاجَرَتْ مَعَهُ رُقَيْةُ بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَتُوُفِّيَتْ رُقَيْةُ بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ قَدِيمَ زَيْدُ بْنُ حَارِثَةَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِشِيرًا يَفْتَحُ بَدْرًا.

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) kızı Rukiye Cahiliye döneminde Osmân b. Affân ile evlendi. Kendisine Abdullah b. Osmân'ı doğurdu. Osmân ilk olarak kendisiyle künyelenmişti. Sonra oğlu Amr b. Osmân ile künyelendi. Her çocuğuyla yeniden künyeleniyordu. Rukiye, Bedir savaşı zamanında vefat etti. Osmân, hasta düşen Rûkiye ile ilgilendiği için Bedr savaşına katılamamıştı. Osmân b. Affân, Habeşistan topraklarına hicret etmiş ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kızı Rukiye kendisiyle birlikte gitmişti. Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) kızı Rukiye, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı Zeyd b. Hârise'nin Bedr'in fethini müjdelemek için geldiği gün vefat etmişti.

فَإِمَّا أُمُّ كُلثُومَ بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَتَزَوَّجَهَا أَيْضًا عُثْمَانُ، بَعْدَ أُخْتِهَا رُقَيْةَ بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ تُوُفِّيَتْ عِنْدَهُ لَمْ تَلِدْ لَهُ شَيْئًا.

Osmân b. Affân, Rukiye vefat edince Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kızı Ümmü Gülsüm ile evlendi. Ümmü Gülsüm de vefat etmiş ve kendisine bir şey doğurmamıştı.

وَأُمَّا فَاطِمَةُ بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَتَزَوَّجَهَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، فَوَلَدَتْ لَهُ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ الْأَكْبَرَ وَحُسَيْنَ بْنَ عَلِيٍّ، وَهُوَ الْمَقْتُولُ بِالْعِرَاقِ، بِالطُّفِّ، وَزَيْنَبَ وَأُمَّ كُلثُومَ فَهَذَا مَا وَلَدَتْ فَاطِمَةُ مِنْ عَلِيٍّ.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kızı Fâtıma ile Ali b. Ebî Tâlib evlendi. Kendisine Hasan b. Ali'yi, Irak'ta, Taff denilen yerde öldürülen Hz. Hüseyin'i, Zeyneb'i ve Ümmü Gülsüm'ü doğurdu. Fâtıma'nın, Ali'den doğurdukları bunlardır.

فَأُمَّا زَيْنَبُ فَتَزَوَّجَهَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ فَمَاتَتْ عِنْدَهُ، وَقَدْ وَلَدَتْ لَهُ عَلِيَّ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، وَأَخَاهُ لَهُ آخَرُ يُقَالُ لَهُ عَوْفٌ، وَأُمَّا أُمُّ كُلثُومٍ تَزَوَّجَهَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، فَوَلَدَتْ لَهُ زَيْدَ ابْنِ عُمَرَ، ضُرِبَ لَبَالِي قِتَالِ ابْنِ مُطِيعٍ ضَرْبًا لَمْ يَزَلْ يَنْهَمُ مِنْهُ حَتَّى تُوُفِّيَ، ثُمَّ خَلَفَ عَلَى أُمِّ كُلثُومٍ بَعْدَ عُمَرَ عَوْنُ بْنُ جَعْفَرٍ، فَلَمْ تَلِدْ لَهُ شَيْئًا حَتَّى مَاتَ، ثُمَّ خَلَفَ عَلَى أُمِّ كُلثُومٍ بَعْدَ عَوْنِ بْنِ جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، فَوَلَدَتْ لَهُ جَارِيَةً يُقَالُ لَهَا بُيُتْنَةُ، بُعِثَتْ مِنْ مَكَّةَ إِلَى الْمَدِينَةِ، عَلَى سَرِيرٍ فَلَمَّا قَدِمَتِ الْمَدِينَةَ تُوُفِّيَتْ ثُمَّ خَلَفَ عَلَى أُمِّ كُلثُومٍ بَعْدَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ وَعَوْنُ بْنُ جَعْفَرٍ، وَمُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ، فَلَمْ تَلِدْ لَهُ شَيْئًا حَتَّى مَاتَتْ عِنْدَهُ.

Zeyneb ile Abdullah b. Câfer evlendi. Zeyneb, Abdullah b. Câfer'in yanında vefat etti. Kendisine Ali b. Abdillahir'ı ve ona kardeş olarak Avn'ı doğurmuştur.

Ümmü Gülsüm ile Ömer b. el-Hattâb evlenmişti. Kendisine Zeyd b. Ömer'i doğurmuştu. Zeyd b. Ömer, İbn Mu'fir'in öldürüldüğü gece vurulmuştu ve ölmüştü. Ömer'den sonra Ümmü Gülsüm ile Avn b. Câfer evlendi. Avn b. Câfer vefat etmiş ve Ümmü Gülsüm ondan bir şey doğurmamıştı. Avn b. Câfer'den sonra kendisiyle Muhammed b. Câfer evlenmişti. Ona kendisine Busne denilen bir kız çocuğu doğurdu. Mekke'den Medine'ye bir tahtirevan üzerinde getirildi. Medine'ye geldiği zaman da vefat etti. Ümmü Gülsüm, Ömer b. el-Hattâb, Avn b. Câfer ve Muhammed b. Câfer'den sonra

Abdullah b. Câfer ile evlenmiş ve ondan çocuk doğurmamıştı. Nikahı altındayken de vefat etmişti.

وَتَزَوَّجَتْ خَدِيجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ قَبْلَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ رَجُلَيْنِ، الْأَوَّلُ مِنْهُمْ عَتِيقُ ابْنِ عَائِدِ بْنِ مَخْزُومٍ، فَوَلَدَتْ لَهُ جَارِيَةً فِيهَا أُمُّ مُحَمَّدٍ بْنِ صَفِيٍّ، ثُمَّ خَلَفَ عَلَى خَدِيجَةَ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ بَعْدَ عَتِيقِ بْنِ عَائِدٍ، أَبُو هَالَةَ التَّمِيمِيُّ، وَهُوَ مِنْ بَنِي أُسَيْدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ تَمِيمٍ، فَوَلَدَتْ لَهُ هِنْدَ بِنْتُ هِنْدَ بْنِ أَبِي هَالَةَ، وَتُوَفِّيَتْ خَدِيجَةُ بِمَكَّةَ، قَبْلَ خُرُوجِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِلَى الْمَدِينَةِ، وَقَبْلَ أَنْ تُفْرَضَ الصَّلَاةُ. وَكَانَتْ أَوَّلَ مَنْ آمَنَ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنَ النِّسَاءِ، فَزَعَمُوا، وَاللَّهُ أَعْلَمُ، أَنَّهُ سُئِلَ عَنْهَا.. فَقَالَ: لَهَا بَيْتٌ مِنْ قَصَبِ اللُّؤْلُؤِ، لَا صَخَبَ فِيهِ وَلَا نَصَبَ.

Hatice binti Huveylid, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) önce iki kişiyle evlenmişti. Birincisi Atîk b. Âiz b. Mahzûm'dur. Kendisine bir kız çocuğu doğurmuştu. Bu kız çocuğu Ümmü Muhammed b. Safiyy el-Mahzûmî'dir. Atîk b. Âiz'den sonra Hatice binti Huveylid ile Esed b. Amr b. Temîm oğullarından olan Ebû Hâle et-Temîmî evlenmiştir. Kendisine Hind b. Hind b. Ebî Hâle'yi doğurmuştur. Hatice, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Medine'ye hicret etmeden ve namaz farz kılınmadan önce Mekke'de vefat etti. Kendisi kadınlardan Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) iman eden ilk kişi idi. Söylenene göre Hatice, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) sorulunca: *"Ona cennette, içinde bağırsıma ve rahatsızlık olmayan inci ve zümrüitten yapılmış bir ev vardır"* buyurmuştur.

ثُمَّ تَزَوَّجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَائِشَةَ، وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَدْ أَرَى فِي النَّوْمِ مَرَّتَيْنِ يُقَالُ لَهُ هِيَ امْرَأَتُكَ، وَعَائِشَةُ يَوْمَئِذٍ ابْنَةُ سِتٍّ فَتَكَحَّهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِمَكَّةَ، وَهِيَ بِنْتُ سِتِّ سِنِينَ، ثُمَّ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَنَى بِعَائِشَةَ بَعْدَ مَا قَدِمَ الْمَدِينَةَ، وَعَائِشَةُ يَوْمَ بَنَى بِهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ابْنَةُ تِسْعِ سِنِينَ، وَهِيَ عَائِشَةُ بِنْتُ أَبِي بَكْرٍ بْنِ أَبِي قُحَافَةَ، بْنِ غَامِرٍ، بْنِ كَعْبٍ، بْنِ سَعْدٍ، بْنِ تَيْمٍ بْنِ مَرَّةَ، بْنِ لُؤَيٍّ، ابْنِ غَالِبٍ، بْنِ فِهْرِ، فَتَزَوَّجَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِكَرَاءٍ. وَاسْمُ أَبِي بَكْرٍ عَتِيقٌ، وَاسْمُ أَبِي قُحَافَةَ عُثْمَانُ

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hz. Âişe ile evlendi. Rüyasında kendisine iki defa: "O, senin eşindir" denilmişti. Hz. Âişe o zaman altı yaşında idi. Hz. Âişe altı yaşında iken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onunla Mekke'de evlendi. Ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) Medine'ye geldikten sonra Hz. Âişe ile zifafa

girdi. O zaman Hz. Âişe dokuz yaşında idi. Hz. Âişe binti Ebû Bekr b. Ebî Kuhâfe b. Âmir b. Ka'b b. Sa'd b. Teym b. Murra b. Lueyy b. Gâlib b. Fihri'dir. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu bakire bir kız olarak aldı. Ebû Bekr'in adı Atîk'tir. Ebû Kuhâfe'nin adı ise Osmân'dır.

وَتَزَوَّجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَفْصَةَ بِنْتَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ بْنِ نُفَيْلٍ، ابْنِ عَبْدِ الْعَزَى، بْنِ رِبَاحٍ، ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ، ابْنِ قِرَاطٍ، ابْنِ رِزَاحٍ، ابْنِ عَدِيِّ بْنِ كَعْبٍ ابْنِ لُؤَيٍّ، ابْنِ غَالِبٍ، ابْنِ فِهْرِ، وَكَانَتْ قَبْلَهُ تَحْتَ ابْنِ حِرَاقَةَ ابْنِ قَيْسٍ ابْنِ عَدِيِّ بْنِ حِرَاقَةَ، ابْنِ سَهْمٍ، ابْنِ عَمْرِو ابْنِ هَصِيصٍ، ابْنِ كَعْبٍ، ابْنِ لُؤَيٍّ، ابْنِ غَالِبٍ، ابْنِ فِهْرِ، مَاتَ عَنْهَا مُؤْمِنًا.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hafsa binti Ömer b. el-Hattâb b. Nüfeyl b. Abduluzza b. Rebâh b. Abdillâh b. Kurât b. Rezâh b. Adiy b. Ka'b b. Lueyy b. Gâlib b. Fihri ile evlendi. Hafsa, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) önce İbn Huzâfe b. Kays b. Adiy b. Huzâfe b. Sehm b. Amr b. Husays b. Ka'b b. Lueyy b. Gâlib ile evli idi ve ölünce, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile evlenmişti.

وَتَزَوَّجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أُمَّ سَلَمَةَ، وَاسْمُهَا هِنْدُ بِنْتُ أَبِي أُمَيَّةَ بْنِ الْمُغِيرَةِ، ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ، ابْنِ عُمَرَ، ابْنِ مَخْزُومٍ، وَكَانَتْ قَبْلَهُ تَحْتَ أَبِي سَلَمَةَ، وَاسْمُهُ عَبْدُ اللَّهِ ابْنُ عَبْدِ الْأَسَدِ ابْنِ هِلَالٍ، ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ، ابْنِ عُمَرَ، ابْنِ مَخْزُومٍ، فَوَلَدَتْ لِأَبِي سَلَمَةَ سَلَمَةَ ابْنِ أَبِي سَلَمَةَ، وَلَدَ بِأَرْضِ الْحَبَشَةِ، وَزَيْنَبُ بِنْتُ أَبِي سَلَمَةَ، وَكَانَ أَبُو سَلَمَةَ وَأُمُّ سَلَمَةَ مِمَّنْ هَاجَرَ إِلَى أَرْضِ الْحَبَشَةِ، وَكَانَتْ أُمُّ سَلَمَةَ مِنْ آخِرِ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ ﷺ وَفَاةً بَعْدَهُ، وَدُرَّةُ بِنْتُ أَبِي سَلَمَةَ.

Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ümmü Seleme ile evlendi. Adı Hind binti Ebî Umeyye b. el-Muğîre b. Abdillâh b. Ömer b. Mahzûm'dur. Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) önce Ebû Seleme ile evliydi. Ebû Seleme'nin adı Abdullâh b. Abdilesed b. Hilâl b. Abdillâh b. Ömer b. Mahzûm'dur. Ümmü Seleme, Ebû Seleme'ye, Seleme b. Ebî Seleme'yi doğurmuştu. Habeşistan'da doğmuştu. Bir de Zeyneb binti Ebî Seleme'yi doğurmuştu. Ebû Seleme ve Ümmü Seleme, Habeşistan'a hicret edenlerden idi. Ümmü Seleme, Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) sonra vefat eden en son eşi idi. Yine Ebû Seleme'ye Durre binti Ebî Seleme'yi doğurmuştu.

وَتَزَوَّجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ سَوْدَةَ بِنْتَ زَمْعَةَ ابْنِ قَيْسٍ ابْنِ عَبْدِ شَمْسٍ، ابْنِ عَبْدِ وَدٍّ، ابْنِ نَصْرِ، ابْنِ مَالِكٍ ابْنِ حِجْلٍ، ابْنِ عَامِرٍ، ابْنِ لُؤَيٍّ، ابْنِ غَالِبٍ، ابْنِ فِهْرِ، وَكَانَتْ قَبْلَهُ تَحْتَ

السَّكْرَانِ بْنِ عَمْرٍو، بْنِ عَبْدِ شَمْسٍ، بْنِ عَبْدِ وائِلٍ، نَصْرِ، بْنِ مَالِكٍ، بْنِ حِجْلٍ، بْنِ عَامِرٍ،
بْنِ لُؤَيٍّ بْنِ غَالِبٍ بْنِ فِهْرِ.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Sevde binti Zem'a binti Kays b. Abdışems b. Abdivudd b. Nasr b. Mâlik b. Hisl b. Âmir b. Lueyy b. Ğâlib b. Fihri ile evlendi. Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) önce Sekrân b. Amr b. Abdışems b. Abdivâil b. Nasr b. Mâlik b. Hisl b. Âmir b. Lueyy b. Ğâlib b. Fihri ile evliydi.

وَتَزَوَّجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أُمَّ حَبِيبَةَ بِنْتَ أَبِي سُفْيَانَ، بِنِ حَرْبٍ، بِنِ أُمِّيَّةَ، بِنِ عَبْدِ شَمْسٍ،
بِنِ عَبْدِ مَنَافٍ، بِنِ قُصَيٍّ، بِنِ كِلَابٍ، بِنِ مُرَّةَ، بِنِ كَعْبٍ، بِنِ لُؤَيٍّ، بِنِ غَالِبٍ، بِنِ فِهْرِ.
كَانَتْ قَبْلَهُ تَحْتَ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ جَحْشٍ، ابْنِ رِيَابٍ، بِنِ بَنِي أُسَيْدٍ، بِنِ خُرَيْمَةَ، مَاتَ بِأَرْضِ
الْحَبَشَةِ نَصْرَانِيًّا، وَكَانَتْ مَعَهُ بِأَرْضِ الْحَبَشَةِ، فَوَلَدَتْ أُمَّ حَبِيبَةَ لِعُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ جَحْشٍ جَارِيَةً
يَقُولُ لَهَا: حَبِيبَةُ، وَاسْمُ أُمَّ حَبِيبَةَ رَمْلَةٌ أَنْكَحَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أُمَّ حَبِيبَةَ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ، مِنْ
أَجْلِ أَنْ أُمَّ حَبِيبَةَ أُمُّهَا صَفِيَّةُ بِنْتُ أَبِي الْعَاصِ، وَصَفِيَّةُ عَمَّةُ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ أَخْتُ عَفَّانَ
لِأَبِيهِ، وَأُمِّهِ، وَقَدِمَ بِأُمِّ حَبِيبَةَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ شَرَحْبِيلُ بْنُ حَسَنَةَ.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ümmü Habîbe binti Ebî Süfyân b. Harb b. Umeyye b. Abdışems b. Abdimenâf b. Kusayy b. Kilâb b. Murra b. Ka'b b. Lueyy b. Ğâlib b. Fihri ile evlendi. Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) önce Esed b. Huzeyme oğullarından İbn Riyâb ile evliydi. Habeşistan'da Hristiyan biri olarak öldü. Habeşistan'da kendisiyle birlikte idi. Ümmü Habîbe, Ubeydullah b. Cahş'a, kendisine Habîbe denilen kız çocuğunu doğurmuştu. Ümmü Habîbe'nin adı Remle'dir. Ümmü Habîbe'yi Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem), Osmân b. Affân nikahlamıştı. Çünkü Ümmü Habîbe'nin annesi Safiyye binti Ebi'l-Âs'tır. Safiyye de, Osmân b. Affân'ın halasıdır. Yani Affân'ın anne-baba bir kız kardeşidir. Ümmü Habîbe, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) önce Şurahbîl b. Hasan ile evli idi.

وَتَزَوَّجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ زَيْنَبَ بِنْتَ جَحْشٍ، ابْنِ رِيَابٍ، بِنِ أُسَيْدٍ بِنِ خُرَيْمَةَ، وَأُمُّهَا أُمِّمَةُ
بِنْتُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ بْنِ هَاشِمٍ عَمَّةُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَانَتْ قَبْلَهُ تَحْتَ زَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ الْكَلْبِيِّ
مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الَّذِي ذَكَرَ اللَّهُ ﷻ فِي الْقُرْآنِ اسْمَهُ، وَشَأْنُهُ وَشَأْنُ زَوْجِهِ. وَهِيَ أَوَّلُ
نِسَاءِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَفَاةٌ بَعْدَهُ.

وَهِيَ أَوَّلُ امْرَأَةٍ جُعِلَ عَلَيْهَا النَّعْشُ، جَعَلَتْ لَهَا أَسْمَاءُ بِنْتُ عُمَيْسٍ الْخُثْعَمِيَّةُ، وَهِيَ أُمُّ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ جَعْفَرٍ كَانَتْ بِأَرْضِ الْحَبَشَةِ، وَإِنَّهُمْ يَصْنَعُونَ النَّعْشَ، فَصَنَعَتْهُ لِرَازَنَةَ يَوْمَ تُوُفِّيَتْ.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Esed b. Huzeyme oğullarından Zeyneb binti Cahş b. Riyâb ile evlendi. Zeyneb'in annesi Umeyme binti Abdilmuttalib b. Hâşim'dir ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) halasıdır. Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) önce Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) azatlısı ve Allah'ın Kur'ân'da zikrettiği Zeyd b. Hârise el-Kelbî ile evliydi. Zeyneb binti Cahş, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından sonra vefat eden ilk eşi idi. İlk olarak kendisi için tabut yapılmıştı. Tabutu kendisine Esmâ binti Umeyys el-Has'amiyye yapmıştı. Kendisi Habeşistan'da iken orada tabut yaptıklarını görmüş ve Zeyneb vefat edince de ona bir tabut yaptırmıştı.

وَتَزَوَّجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ زَيْنَبَ بِنْتَ خُزَيْمَةَ، وَهِيَ أُمُّ الْمَسَاكِينِ، وَهِيَ مِنْ بَنِي عَبْدِ مَنَافٍ بْنِ هِلَالٍ بْنِ عَامِرٍ بْنِ صَعْصَعَةَ. كَانَتْ قَبْلَهُ تَحْتَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَحْشٍ بْنِ رِيَابٍ، قُتِلَ يَوْمَ أُحُدٍ، فَتَوَقَّيْتُ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَيًّا، لَمْ تَلْبَثْ مَعَهُ إِلَّا يَسِيرًا.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), miskinlerin annesi Zeyneb binti Huzeyme ile evlendi. Kendisi Abdimenâf b. Mâlik b. Âmir b. Sa'sa' oğullarındadır. Yâkûb'un rivayetinde: "b. Hilâl b. Âmir b. Sa'sa'" şeklindedir. Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) önce Uhud savaşında öldürülen Abdullah b. Cahş b. Riyâb ile evliydi. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) hayatta iken vefat etmişti. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) ile birlikte az bir zaman yaşamıştı.

وَتَزَوَّجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَيْمُونَةَ بِنْتَ الْحَارِثِ بْنِ حَرْبٍ بْنِ بَحِيرٍ، بِنِ الْهَرَمِ رُوَيْبَةَ، بِنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ هِلَالٍ، بِنِ عَامِرٍ، بِنِ صَعْصَعَةَ، وَهِيَ الَّتِي وَهَبَتْ نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ ﷺ، تَزَوَّجَتْ قَبْلَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ رَجُلَيْنِ، الْأَوَّلُ مِنْهُمَا، بِنِ عَبْدِ يَالِيلَ بْنِ عَمْرِو الثَّقَفِيِّ، مَاتَ عَنْهَا، ثُمَّ خَلَفَ عَلَيْهَا أَبُو دَهْمٍ، بِنِ عَبْدِ الْعَزَى، ابْنِ أَبِي قَيْسٍ، بِنِ عَبْدِ وُدٍّ، بِنِ نَصْرِ، بِنِ مَالِكٍ، بِنِ حِشْلِ، بِنِ عَامِرٍ، بِنِ لُؤَيٍّ، بِنِ غَالِبٍ، بِنِ فِهْرِ.

H. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Meymûne binti'l-Hâris b. Hazn b. Buceyr b. el-Herim Ruveybe b. Abdillâh b. Hilâl b. Âmir b. Sa'sa' ile evlendi. Meymûne kendini Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) hibe etmişti. Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem)

önce iki kişi ile evlenmişti. Birincisi İbn Abd Yâleyl b. Amr es-Sekafî'dir. Bu kişi öldükten sonra Ebû Duhm b. Abdiluzza b. Ebî Kays b. Abdivudd b. Nasr b. Mâlik b. Hisl b. Âmir b. Lueyy b. Ğâlib b. Fihrl ile evlendi.

وَسَيِّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ جُوَيْرِيَةَ بِنْتَ الْحَارِثِ بْنِ أَبِي ضِرَارٍ، بْنِ الْحَارِثِ، ابْنِ عَائِدٍ، بْنِ مَالِكٍ، بْنِ الْمُصْطَلِقِ مِنْ خُرَاعَةَ. وَالْمُصْطَلِقُ اسْمُهُ خَزِيمَةُ، يَوْمَ وَقَعَ بَنِي الْمُصْطَلِقِ، بِالْمُرَيْسِيعِ، وَسَيِّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَفِيَّةَ بِنْتَ حُثَيِّ بْنِ أَخْطَبٍ، مِنْ بَنِي النَّضِيرِ، يَوْمَ خَيْبَرٍ، وَهِيَ عُرُوسٌ، بِكِنَانَةَ بْنِ أَبِي الْحَقِيقِ، فَهَذِهِ إِحْدَى عَشْرَةَ امْرَأَةً دَخَلَ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَقَسَمَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ﷺ فِي خِلَافَتِهِ لِنِسَاءِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ اثْنِي عَشَرَ أَلْفَ دِرْهَمٍ، لِكُلِّ امْرَأَةٍ، وَقَسَمَ لِحَوَيْرِيَّةَ، وَصَفِيَّةَ سِتَّةَ أَلْفٍ دِرْهَمٍ لِأَنَّهُمَا كَانَتَا سَيِّ. وَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَسَمَ لَهُمَا وَحَجَبَهُمَا.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Cuveyriye binti'l-Hâris b. Ebî Dırâr b. el-Hâris b. Âiz b. Mâlik b. Mustalik'i Mustalik oğulları, Mureysi' savaşına girdiği zaman esir olarak aldı. Mâlik b. el-Mustalik, Huzâa'lıdır ve adı Huzeyme'dir.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Hayber gününde Nadîr oğullarından Safiyye binti Huyey b. Ahtab'ı Hayber günü esir aldı. Safiyye o zaman Kinâne b. Ebi'l-Hukayk ile evlenmişti. İşte bunlar Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kendileriyle zifafa girdiği on bir eşidir. Ömer b. el-Hattâb hilafeti zamanında Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) eşlerinden her birine on iki bin (dirhem) verdi. Cuveyriye ve Safiyye'ye ise altışar bin verdi. Çünkü bunlar esir olarak alınmıştı. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onlara pay vermiş ve onları örtmüştü.

وَتَزَوَّجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْعَالِيَةَ بِنْتَ طَيْيَانَ بْنِ عَمْرِو بْنِ بَنِي أَبِي بَكْرٍ بْنِ كِلَابٍ، فَدَخَلَ بِهَا، فَطَلَّقَهَا.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebû Bekr b. Kilâb oğullarından Âliye binti Zabyân b. Amr ile de evlendi. Onunla zifafa girdikten sonra boşadı.

قَالَ يَعْقُوبُ: قَالَ حَجَّاجُ: وَحَدَّثَنِي جَدِّي قَالَ: حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ، يَعْنِي الرَّهْرِيَّ بْنَ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، أَخْبَرَهُ أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ: فَدَلَ الضَّحَّاكُ بْنُ شَفِيَّانٍ مِنْ بَنِي أَبِي بَكْرٍ بْنِ كِلَابٍ عَلَيْهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ لَهُ: وَتَنِيهَا الْحِجَابُ، يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْ لَكَ فِي أُخْتِ أُمِّ شَيْبٍ؟ وَأُمُّ شَيْبٍ امْرَأَةُ الضَّحَّاكِ.

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) eşi Hz. Âişe der ki: Ebû Bekr b. Kilâb oğullarından Dahhâk b. Süfyân, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanına girdi. Aramızda perde vardı. Dahhâk: "Ey Allah'ın Resûlü! Ümmü Şebîb'in kız kardeşini (baldızımı) ister misin?" dedi. Ümmü Şebîb, Dahhâk'ın eşi idi.

وَتَزَوَّجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ امْرَأَةً مِنْ بَنِي عُمَرَ بْنِ كِلَابٍ، أُخِي أَبِي بَكْرٍ بْنُ كِلَابٍ، وَهُمْ رَهْطُ زُفَرِ بْنِ الْحَارِثِ، فَأَنْبَى أَنْ يَهَا بِيَاضًا فَطَلَّقَهَا، وَلَمْ يَدْخُلْ بِهَا.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Züfer b. el-Hâris kabilesinden ve Ebû Bekr b. Kilâb'ın kardeşlerinden olan Amr b. Kilâb oğullarından bir kadınla evlendi. Kadında alaca hastalığı görünce onunla zifafa girmeden boşadı.

وَتَزَوَّجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أُخْتَ بَنِي الْجَوْنِ الْكِنْدِيِّ، وَهُمْ حُلَفَاءُ فِي بَنِي فِزَارَةَ، فَاسْتَعَاذَتْ مِنْهُ، فَقَالَ: لَقَدْ عَذْتُ بِعَظِيمٍ: الْحَقِّي بِأَهْلِكَ فَطَلَّقَهَا، وَلَمْ يَدْخُلْ بِهَا.

Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Fezâra oğullarının anlaşmalısı olan Cevn el-Kindî oğullarına mensup biriyle evlendi. Kadın Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) Allah'a sığınınca: "*Sen büyük olana sığındın, ailenin yanına geri dön*" buyurdu ve onunla gerdeğe girmeden onu boşadı.

قَالَ: وَكَانَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ سُرْيَةٌ يَقَالُ لَهَا مَارِيَّةٌ، فَوَلَدَتْ لَهُ غُلَامًا اسْمُهُ إِبْرَاهِيمَ، فَتَوَفَّيَ وَقَدْ مَلَأَ الْمَهْدَ، وَكَانَتْ لَهُ وَلِيدَةٌ، يَقَالُ لَهَا رَيْحَانَةٌ بِنْتُ شَمْعُونَ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ بَنِي خَنَاقَةَ، وَهُمْ بَطْنٌ مِنْ بَنِي قُرَيْظَةَ، أَعْتَقَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَتَزَعُمُونَ أَنَّهَا قَدْ اخْتَبَجَتْ.

Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) yanında Mâriye adında Kıbtî bir cariye vardı. Kendisine İbrâhîm adında bir çocuk doğurdu. İbrâhîm daha beşikte iken öldü. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem), Ehl-i Kitab'dan olan Hunâfe oğullarından Reyhâne binti Şem'ûn adında bir cariyesi daha vardı. Bunlar Kurayza oğullarından bir koldu. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu azat etti. Söylenene göre o da örtünmüştü.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْخَافِضُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَاسِمِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ قَالَ: وَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ تَزَوَّجَ أَسْمَاءَ بِنْتَ كَعْبِ الْجَوْثِيَّةِ، فَلَمْ يَدْخُلْ بِهَا حَتَّى طَلَّقَهَا، وَتَزَوَّجَ عَمْرَةَ بِنْتَ زَيْدٍ، إِحْدَى نِسَاءِ بَنِي

كِلاِب، ثُمَّ بَنِي الْوَحِيدِ وَكَانَتْ قَبْلَهُ عِنْدَ الْفَضْلِ بْنِ عَبَّاسٍ بْنِ عَبْدِ السُّطَلَبِ، فَطَلَّقَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَبْلَ أَنْ يَدْخُلَ بِهَا. فَسَمَى الْمَرَاتَيْنِ اللَّتِي لَمْ يُسْنِهِنَّ الزُّهْرِيُّ، وَلَمْ يَذْكُرِ الْعَالِيَةَ.

İbn İshâk der ki: Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Esmâ binti Ka'b el-Cuveyniyye ile evlenmiş ve onunla gerdeğe girmeden boşamıştı. Yine Kilâb ve Vahîd oğullarından bir kadın olan Amre binti Zeyd ile evlendi. Bu kadın daha önce Fadl b. Abbâs b. Abdilmuttalib ile evli idi. Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onunla gerdeğe girmeden onu boşadı."

İbn İshâk bu şekilde Zühri'nin adlarını bildirmediği iki kadının adını vermiş, ancak Âliye'yi zikretmemiştir.

وَأَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ، قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنْ زَكْرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ، عَنِ الشَّعْبِيِّ قَالَ: وَهَبَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ نِسَاءً أَنْفُسَهُنَّ، فَدَخَلَ بَعْضُهُنَّ، وَأَرْجَأَ بَعْضَهُنَّ فَلَمْ يَقْرُبَهُنَّ حَتَّى تُؤْفَى. وَلَمْ يَنْكِحَنَّ بَعْدَهُ، مِنْهُنَّ أُمَّ شَرِيكٍ. فَذَلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى: تُرْجِي مَنْ تَشَاءُ مِنْهُنَّ، وَتُؤْوِي إِلَيْكَ مَنْ تَشَاءُ، وَمِنْ ابْتِغَيْتَ مِمَّنْ عَزَلْتَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ.

Şa'bî der ki: Kendini Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) bağışlayan kadınlar vardı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) bunlardan bazılarıyla gerdeğe girmiş bazılarına ise vefat edene kadar yaklaşmamıştır. Bu kadınlar da Allah Resûlü'nden (sallallahu aleyhi vesellem) sonra evlenmemişlerdir. Bunlardan biri de Ümmü Şerîk'tir. Yüce Allah'ın, **"Bunlardan istediğini bırakır, istediğini yanına alabilirsin. Sırasını geri bırakmış olduklarından da arzu ettiğini yanına almanda sana bir sorumluluk yoktur"**¹ âyeti buna işaret etmektedir.

قُلْتُ: وَقَدْ رَوَيْنَا عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كَانَتْ خَوْلَةُ مِنَ اللَّاتِي وَهَبَ أَنْفُسَهُنَّ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ يُرِيدُ خَوْلَةَ بِنْتَ حَكِيمٍ، وَرَوَيْنَا فِي حَدِيثِ أَبِي أُسَيْدٍ السَّاعِدِيِّ فِي قِصَّةِ الْجُوَيْتَةِ الَّتِي اسْتَعَاذَتْ، فَالْحَقَّهَا بِأَهْلِهَا، أَنَّ اسْمَهَا أُمَيْمَةُ بِنْتُ النُّعْمَانِ بْنِ شَرَّاحِيلَ، وَرَأَيْتُ فِي كِتَابِ الْمَعْرِفَةِ لِابْنِ مُنَبِّهِ أَنَّ الَّتِي اسْتَعَاذَتْ هِيَ أُمَيْمَةُ بِنْتُ النُّعْمَانِ بْنِ شَرَّاحِيلَ الْجُوَيْتَةِ. قَالَ: وَيَقَالُ: إِنَّ الَّتِي اسْتَعَاذَتْ هِيَ فَاطِمَةُ بِنْتُ الضَّحَّاكِ، وَيَقَالُ: إِنَّهَا مُلَيْكَةُ

¹ Ahzâb Sur. 51

اللَّيْثَةُ، قُلْتُ: وَالصَّحِيحُ أَنَّهَا أُمَيْمَةُ وَاللَّهُ أَعْلَمُ، وَزَعَمُوا أَنَّ الْكِلَابِيَّةَ اسْمُهَا عَمْرَةُ، وَهِيَ الَّتِي وَصَفَهَا أَبُوهَا بِأَنَّهَا لَمْ تَمْرُضْ قَطُّ، فَرَغِبَ عَنْهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ.

Hişâm b. Urve'nin bildirdiğine göre de babası: "Havle binti Hakîm kendini Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) hibe edenlerden idi" demiştir. Ebû Useyd es-Sâ'idî'nin, Cuveyniyye kıssası hakkındaki hadisini zikretmiştik. Burada Allah'a sığınan ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kendisini ailesi yanına gönderdiği Cuveyniyye, Umeyme binti Nu'mân b. Şurahbîl'dir. İbn Münebbih'in, *Ma'rife* kitabında Allah'a sığınan ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) kendisini ailesi yanına gönderdiği kişinin Umeyme binti Nu'mân b. Şurahbîl olduğunu gördüm. Ancak bu kişinin Fâtıma binti'd-Dahhâk olduğu söylendiği gibi Muleyke el-Leysî olduğu da söylenmektedir. Ancak doğru olanı Umeyme'dir. Doğrusunu da Allah bilir. Kilâbiyye'nin adının Amre olduğu da söylenmektedir. Babası, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem), Amre'nin hiç hastalanmadığını söyleyince Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu bıraktı.

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ الْمُقَرِّي، قَالَ: حَدَّثَنَا الثَّقَفِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْمِقْدَامِ الْعِجْلِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ الْمَعْلَا الْعَبْدِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ قَالَ: تَزَوَّجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خَمْسَ عَشْرَةَ امْرَأَةً، قَالَ: فَذَكَرَهُنَّ وَزَادَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ تَزَوَّجَ أُمَّ شَرِيكِ الْأَنْصَارِيَّةِ مِنْ بَنِي النَّجَّارِ، وَقَالَ: إِنِّي لَأُحِبُّ أَنْ أَتَزَوَّجَ مِنَ الْأَنْصَارِ، وَلَكِنِّي أَكْرَهُ غَيْرَتَهُنَّ، وَلَمْ يَدْخُلْ بِهَا، وَتَزَوَّجَ أَسْمَاءَ بِنْتَ الصَّلْتِ مِنْ بَنِي حَرَامٍ، ثُمَّ مِنْ بَنِي سُلَيْمٍ فَلَمْ يَدْخُلْ بِهَا. وَخَطَبَ جَمْرَةَ بِنْتَ الْحَارِثِ الْمُزَيْنِيَّةِ، قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْحَافِظُ،

Saîd b. Ebî Arûbe bildiriyor: Katâde: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) on beş kadınla evlendi" diyerek bu kadınları(n isimlerini) zikretti ve şöyle devam etti: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Neccâr oğullarından Ümmü Şerîk ile evlendi ve: «Ben Ensârlı kadınlarla evlenmek isterim, ama onların kıskançlıklarından hoşlanmıyorum» buyurarak onunla gerdeğe girmede. Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem), Harâm oğullarından Süleym oğulları kolundan Esmâ binti's-Salt ile evlendi. Ama onunla gerdeğe girmede. Cemre binti'l-Hâris el-Müzeniyye ile de nişanlandı."

وَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مَعْمَرُ بْنُ الْمُثَنَّى تَزَوَّجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثَمَانِي عَشْرَةَ امْرَأَةً، وَزَادَ فِيهِنَّ قُتَيْلَةَ بِنْتَ قَيْسٍ، أُخْتُ الْأَشْعَثِ بْنِ قَيْسٍ، فَزَعَمَ بَعْضُهُمْ أَنَّهُ تَزَوَّجَهَا قَبْلَ وَفَاتِهِ بِشَهْرَيْنِ،

وَزَعَمَ آخَرُونَ أَنَّهُ تَزَوَّجَهَا فِي مَرَضِهِ، قَالَ: وَلَمْ تَكُنْ قَدِمْتُ عَلَيْهِ، وَلَا رَأَاهَا، وَلَا دَخَلَ بِهَا، وَزَعَمَ آخَرُونَ أَنَّهُ أَوْصَى أَنْ تُخَيَّرَ فُتَيْلَةُ إِنْ شَاءَتْ يُضْرَبَ عَلَيْهَا الْحِجَابُ، وَتَحْرُمَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَإِنْ شَاءَتْ فَلْتَنْكِحَ مَنْ شَاءَتْ، فَاخْتَارَتِ النِّكَاحَ، فَتَزَوَّجَهَا عِكْرِمَةُ بْنُ أَبِي جَهْلٍ بِحَضْرَمَوْتَ، قَبْلَ أَنْ يَكْرِيَ، فَقَالَ: لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أُحْرِقَ عَلَيْهِمَا، فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ: مَا هِيَ مِنْ أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ، وَلَا دَخَلَ بِهَا النَّبِيُّ ﷺ وَلَا ضَرَبَ عَلَيْهَا الْحِجَابُ. قَالَ: وَزَعَمَ بَعْضُهُمْ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمْ يُوصِ فِيهَا بِشَيْءٍ وَأَنَّهَا ارْتَدَّتْ، فَاخْتَجَّ عُمَرُ عَلَى أَبِي بَكْرٍ أَنَّهَا لَيْسَتْ مِنْ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ ﷺ بِارْتِدَادِهَا. فَلَمْ تَلِدْ لِعِكْرِمَةَ إِلَّا وَلَدًا وَاحِدًا. وَزَادَ أَبُو عُيَيْدَةَ أَيْضًا فِي الْعَدَدِ فَاطِمَةَ بِنْتَ شُرَيْحٍ، وَسَنَا بِنْتَ أَسْمَاءَ السُّلَيْمِيَّةِ وَذَكَرَ ابْنُ مَنْدَهٍ أَنَّ النَّبِيَّ ارْتَدَّتْ، هِيَ الْبَرَصَاءُ مِنْ بَنِي عَوْفٍ ابْنِ سَعْدٍ بَنِي ذِييَانٍ.

Ebû Ubeyde Ma'mer b. Müsennâ: "Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), on sekiz kadınla evlendi" dedi ve Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) evlendiği kadınlar arasında Eş'as b. Kays'ın kız kardeşi Katîle binti Kays'ı da zikretti. Bazıları, Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) vefatından iki ay önce bu kadınla evlendiğini söylemiştir. Bazıları da Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) bu kadınla hastalık döneminde evlendiğini söylemiştir. Ancak bu kadın Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi vesellem) yanına gelmemiş, Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onu görmemiş ve onunla gerdeğe girmemiştir.

Başkalarının söylediğine göre de Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Katîle'nin muhayyer bırakılmasını vasiyet etmiştir. Yani o dilerse örtünür ve artık müminlere haram olur, dilerse de istediği bir erkekle evlenebilir. Ancak kadın Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) sonra başka biriyle evlenmeyi tercih etti ve Hadramut şehrinde İkrime b. Ebi Cehil onunla evlendi. Bu haber Ebû Bekr'e ulaştınca: "Her ikisini de yakmak isterdim" dedi. Bunun üzerine Ömer b. el-Hattâb: "O, müminlerin annelerinden değildir. Çünkü Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) onunla gerdeğe girmede ve üzerine örtü örtülmedi" dedi.

Bazılarının söylediğine göre Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) o kadın hakkında herhangi bir vasiyette bulunmamış ve kadın, Resûlullah'tan (sallallahu aleyhi vesellem) sonra irtidad etmiştir. Bunun üzerine Ömer, Ebû Bekr'e karşı onun irtidad etmesini ileri sürerek Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi vesellem) eşlerinden olmadığını savunmuştur. Bu kadın İkrime'ye sadece bir çocuk doğurdu.

Ebû Ubeyd rivayetinde bu sayıya Fatıma binti Şureyh'i ve Senâ binti Esmâ

es-Sülemî'yi de ekledi. İbn Mende'nin bildirdiğine göre irtidad eden kadın Avf b. Sa'd b. Zibyan oğullarından Barsâ'dır.

حَدَّثَنَا أَبُو مُحَمَّدٍ عُيَيْدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ مُحَمَّدٍ مَهْدِيُّ الْقُسَيْرِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَبَّاسٍ مُحَمَّدُ بْنُ يَغُوبَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ بْنُ عَطَاءٍ، قَالَ: أَخْبَرَنَا سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ، أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ تَزَوَّجَ خَمْسَ عَشْرَةَ امْرَأَةً، وَدَخَلَ بِثَلَاثَ عَشْرَةَ وَاجْتَمَعَ عِنْدَهُ مِنْهُنَّ إِحْدَى عَشْرَةَ وَقُبِضَ عَنْ تِسْعٍ، فَأَمَّا اثْنَتَانِ مِنْهُنَّ فَأَفْسَدَهُمَا فَطَلَّقَهُمَا، وَذَلِكَ أَنَّ النِّسَاءَ قُلْنَ لِإِحْدَاهُمَا: إِذَا دَنَا مِنْكَ، فَتَمَنَّيْ. فَتَمَنَّتْ فَطَلَّقَهَا، وَأَمَّا الْأُخْرَى فَلَمَّا مَاتَ ابْنُهَا إِبْرَاهِيمُ قَالَتْ: لَوْ كَانَ نَبِيًّا مَا مَاتَ ابْنُهَا فَطَلَّقَهَا، مِنْهُنَّ خَمْسٌ مِنْ قُرَيْشٍ، عَائِشَةُ بِنْتُ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ، وَحَفْصَةُ بِنْتُ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ، وَأُمُّ سَلَمَةَ بِنْتُ أَبِي أُمَيَّةَ، وَسَوْدَةُ بِنْتُ زَمْعَةَ، وَأُمُّ حَبِيبَةَ بِنْتُ أَبِي سَفْيَانَ، وَمَيْمُونَةُ بِنْتُ الْحَارِثِ الْهَلَالِيَّةُ، وَجُؤَيْرِيَّةُ بِنْتُ الْحَارِثِ الْخُزَاعِيَّةُ، وَزَيْنَبُ بِنْتُ جَحْشٍ الْأَسَدِيَّةُ، وَصَفِيَّةُ بِنْتُ حُصَيْنٍ الْخَيْبَرِيَّةُ. قُبِضَ ﷺ عَنْ هَؤُلَاءِ.

Katâde bildiriyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi vesellem) on beş kadınla evlendi. Bunlardan on üçüyle gerdeğe girdi. On bir eşi yanında bir arada bulundu. Vefat ettiği zaman da yanında dokuz eşi vardı. Bunlardan ikisini boşamıştır. Kadınlar bunlardan birine: "Resûlullah'ı (sallallahu aleyhi vesellem) kendine yaklaştıрма" dediler. O da Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) kendine yaklaştırmayınca Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu boşadı. Diğeri ise Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) oğlu İbrâhîm vefat edince: "Eğer peygamber olsaydı oğlu ölmezdi" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi vesellem) onu boşadı. Eşlerinden beşi Kureyşlidir. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) eşlerinden Âişe binti Ebî Bekr, Hafsa binti Ömer b. el-Hattâb, Ümmü Seleme binti Ebî Umeyye, Sevde binti Zem'a, Ümmü Habîbe binti Ebî Süfyân, Meymûne binti'l-Hâris, Cuveyriye binti'l-Hâris, Zeyneb binti Cahş ve Safiyye binti Huyey hayatta iken Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) vefat etti.

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ عُيَيْدٍ الصَّفَّارُ، قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَوْسٍ أَبُو زَيْدٍ الْأَنْصَارِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْحَكَمِ، عَنْ مِقْسَمٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: وَلَدَتْ، خَدِيجَةُ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ سِتَّةَ، غُلَامِينَ وَأَرْبَعَ نِسْوَةَ، وَلَدَتْ لَهُ فَاطِمَةُ، وَرُقَيْيَةُ، وَزَيْنَبُ وَأُمُّ كُلْثُومٍ، وَالْقَاسِمُ، وَعَبْدُ اللَّهِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: لَمَّا مَاتَ إِبْرَاهِيمُ ابْنُ رَسُولِ

اللَّهُ ﷻ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ لَهُ مَرْضِعًا فِي الْجَنَّةِ يُتِمُّ رَضَاعَهُ، وَلَوْ عَاشَ لَكَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا، وَلَوْ عَاشَ لَأُعْتَقَتْ أَمْوَالُهُ مِنَ الْقَبْطِ.

İbn Abbâs der ki: Hz. Hatice, Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem) ikisi erkek dördü kız olmak üzere altı çocuk doğurdu. Resûlullah'a (sallallahu aleyhi vesellem), Fâtıma, Rukiyye, Zeyneb, Ümmü Gülsüm, Kâsım ve Abdullah'ı doğurdu.

İbn Abbâs der ki: Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi vesellem) oğlu İbrâhîm vefat ettiği zaman Resûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): *"Onun için cennette bir süt emzirici vardır. Eğer yaşasaydı siddik bir nebî olurdu. Eğer yaşasaydı Kıbtî dayıları azat olunacaktı"* buyurdu.

ÂYETLER DİZİNİ

*Bu bölümde hadis metinleri içinde tamamı ya da bir kısmı geçen âyetler söz konusu edilmiştir. Sûre adı ve âyetin numarasından sonra bir ok → işareti ile içinde geçtiği cilt ve sayfa numaraları verilmektedir.

* Sûre adları alfabetik sırayla dizilmiştir.

A'râf 31 → 4/23 | A'râf
157 → 1/399

A'râf 158 → 4/440

Ahkâf 9 → 3/284

Ahkâf 24 → 1/264

Ahkâf 29-32 → 1/573, 576

Ahzâb 9 → 3/61, 64, 80, 86, 87, 125,
139

Ahzâb 10 → 3/60

Ahzâb 10-12 → 3/64

Ahzâb 12 → 3/48

Ahzâb 13 → 3/61, 65

Ahzâb 14 → 5/261

Ahzâb 22 → 3/62

Ahzâb 23 → 2/551, 566, 609, 610;
3/125; 5/460

Ahzâb 25 → 3/75; 125

Ahzâb 26 → 3/125

Ahzâb 27 → 3/125, 126

Ahzâb 28, 29 → 1/276

Ahzâb 33 → 1/137

Ahzâb 37 → 3/101, 102

Ahzâb 41-43 → 5/358

Ahzâb 45 → 1/311

Ahzâb 45, 46 → 1/463; 2/106

Ahzâb 47 → 3/284

Ahzâb 51 → 5/620

Ahzâb 53 → 3/102

Alak 1 → 1/523

Alak 1-4 → 1/469, 473, 483

Alak 1-5 → 1/476, 494

Alak 6, 7 → 1/532

Alak 6-18 → 1/529

Âl-i İmrân 7 → 5/339

Âl-i İmrân 12, 13 → 2/477

Âl-i İmrân 59-61 → 4/329

Âl-i İmrân 64 → 1/670; 3/542

Âl-i İmrân 65-68 → 4/321

Âl-i İmrân 79, 80 → 4/322

Âl-i İmrân 81 → 4/322

Âl-i İmrân 85 → 1/331

Âl-i İmrân 96 → 1/367

Âl-i İmrân 106 → 1/403

Âl-i İmrân 113, 114 → 2/228
 Âl-i İmrân 121 → 2/600
 Âl-i İmrân 121-122 → 2/538
 Âl-i İmran 121-155 → 2/536
 Âl-i İmran 122 → 2/540
 Âl-i İmran 123 → 2/426
 Âl-i İmrân 128 → 2/584
 Âl-i İmrân 144 → 2/572, 534, 536, 538
 Âl-i İmrân 152 → 2/547, 579, 594
 Âl-i İmrân 152-154 → 2/590
 Âl-i İmran 154 → 2/528, 597, 598, 599, 600
 Âl-i İmrân 155 → 2/639
 Âl-i İmrân 165 → 2/604
 Âl-i İmrân 169 → 2/627, 631
 Âl-i İmrân 169, 170 → 2/633
 Âl-i İmran 172 → 2/536, 641
 Âl-i İmrân 172-175 → 2/647
 Âl-i İmrân 173. → 2/648
 Âl-i İmrân 174 → 2/641, 648
 Âl-i İmrân 179 → 2/359, 541
 Âl-i İmrân 185 → 5/532, 538
 Âl-i İmrân 186 → 2/280, 282
 Âli-İmrân 186 → 2/508
 A'râf 156-157 → 1/309
 A'râf 199 → 1/254
 Bakara 89 → 1/401, 402; 2/231
 Bakara 89, 90 → 1/400

Bakara 90 → 5/29
 Bakara 94 → 5/37
 Bakara 95 → 5/38
 Bakara 97 → 2/220; 5/29
 Bakara 109 → 2/280, 283, 285, 508
 Bakara 125 → 4/379
 Bakara 127 → 1/376
 Bakara 129 → 1/52
 Bakara 142 → 2/271, 274
 Bakara 142-147 → 2/277
 Bakara 143 → 2/273, 275; 5/539
 Bakara 144 → 2/271
 Bakara 147 → 5/162
 Bakara 147 → 5/435
 Bakara 158 → 4/380
 Bakara 159 → 4/666, 667
 Bakara 185 → 1/466
 Bakara 190 → 2/282
 Bakara 191 → 2/284, 285
 Bakara 193 → 2/284, 285
 Bakara 194 → 3/471
 Bakara 196 → 3/271
 Bakara 199 → 1/364
 Bakara 214 → 3/62
 Bakara 216 → 2/284
 Bakara 217 → 2/300
 Bakara 218 → 2/300
 Bakara 239 → 3/76

Bakara 253 → 4/444, 450; 5/345

Bakara 275 → 2/65

Bakara 278 → 4/237

Bakara 278-280 → 5/451

Bakara 281 → 5/450

Câsiye 29 → 5/434

Cin 1 → 1/589

Cin 1, 2 → 1/574

Cin 19 → 1/129

Cin 2 → 1/573

Cin 5 → 1/587

Cin 8-9 → 1/584

Cin 9 → 1/587

Cuma 3 → 5/108, 328

Duhâ 1-3 → 5/383, 384, 385

Duhâ 1-5 → 5/386

Duhâ 6-8 → 5/387

Duhâ 11 → 4/419

Duhân 1-3 → 1/466

Duhân 10 → 1/683

Duhân 10-16 → 1/685

Duhân 12 → 1/684

Duhân 15 → 1/683, 686

Duhân 16 → 1/684

En'âm 26 → 1/698, 699

En'âm 45 → 5/279

En'âm 52 → 1/289

En'âm 52, 53, 54 → 1/290

En'âm 93 → 5/272

En'âm 151, 152, 153 → 2/105

Enbiyâ 10 → 5/389

Enbiyâ 29 → 4/439

Enbiyâ 34 → 5/532

Enbiyâ 107 → 4/439

Enbiyâ 109-111 → 5/229

Enbiyâ 111 → 5/228

Enfâl 1-5 → 2/433

Enfal 5-8 → 2/414

Enfâl 7 → 2/361

Enfâl 7-9 → 2/326

Enfâl 9 → 2/333

Enfal 9-10 → 2/414

Enfâl 11 → 2/406

Enfal 11-12 → 2/414

Enfâl 12 → 2/335, 342

Enfal 17 → 2/527

Enfâl 17-18 → 2/415

Enfâl 19 → 2/358, 415

Enfal 20-26 → 2/415

Enfâl 25 → 5/187

Enfâl 30 → 2/152, 153, 156

Enfâl 32 → 2/357

Enfâl 33, 34 → 2/358

Enfâl 34 → 2/359

Enfâl 36 → 2/544

Enfâl 41 → 1/467; 2/418, 419

- Enfâl 42 → 2/306, 404
 Enfâl 42/43 → 2/415
 Enfâl 45-48 → 2/362, , 415
 Enfâl 47, 48 → 2/406
 Enfâl 49 → 2/407, 416, 419
 Enfâl 50-58 → 2/416
 Enfâl 67 → 2/416
 Enfâl 67-69 → 2/436
 Enfâl 68-69 → 2/416
 Enfâl 70 → 2/416, 443
 Enfâl 70-71 → 2/418
 Enfâl 72-75 → 2/418
 Fâtiha 1-7 → 1/496
 Felak 1 → 5/411
 Felak 2 → 5/411
 Fetih 1 → 3/281, 283, 289, 290
 Fetih 1, 2 → 3/278; 4/440
 Fetih 1-5 → 3/287
 Fetih 2 → 3/284
 Fetih 4 → 3/295, 296
 Fetih 5 → 3/282, 283
 Fetih 11 → 3/292
 Fetih 15 → 3/292
 Fetih 16 → 3/293, 295
 Fetih 18 → 3/263, 289, 290
 Fetih 20 → 3/328
 Fetih 21 → 3/290, 291
 Fetih 22 → 3/288
 Fetih 24 → 3/262, 263, /292
 Fetih 24-26 → 3/230
 Fetih 25 → 3/288
 Fetih 27 → 3/288, 291
 Fetih 29 → 1/121, 129, 400
 Fil 3 → 1/95
 Fil 4, 5 → 1/94, 95
 Furkân 32 → 5/446
 Furkân 33 → 5/446
 Furkan 38 → 1/143; 5/294
 Fussilet 1-13 → 1/546, 547
 Fussilet 1-3 → 1/548, 549
 Fussilet 41-42 → 5/469
 Fussilet 42 → 5/468
 Hac 19 → 2/356
 Hac 27 → 1/378
 Hac 39 → 2/280, 281, 282, 283
 Hac 51, 52 → 1/648
 Hadîd 1 → 1/563
 Hadîd 7 → 1/564
 Haşr 1-5 → 2/481, 487
 Haşr 1-6 → 2/485
 Haşr 1, 2 → 2/482
 Haşr 2 → 2/482, 694
 Haşr 5 → 2/492, 493, 690, 692, 694
 Haşr 6 → 2/487
 Hicr 9 → 5/457, 464, 469
 Hicr 16-18 → 1/583

- Hicr 72 → 4/441
 Hicr 91, 92, 93 → 1/542
 Hicr 94 → 2/285
 Hicr 94-96 → 1/680
 Hicr 95 → 1/681
 Hucurât 2 → 5/130, 134
 Hucurât 13 → 1/136
 Hucurât 6 → 5/179
 Hûd 18 → 4/356
 İbrâhîm 4 → 4/440
 İbrahim 28 → 2/381, 382
 İbrâhîm 36 → 2/437
 İbrâhîm 37 → 1/373
 İnşikâk 3 → 1/368
 İnşirâh 1 → 1/331, 333
 İnşirâh 1-3 → 5/383
 İnşirâh 4 → 5/388, 389
 İsrâ 1 → 2/26, 63, 74
 İsrâ 12 → 5/22
 İsrâ 32 → 4/237
 İsrâ 45 → 1/535, 536
 İsrâ 59 → 1/627
 İsrâ 60 → 2/27; 5/299
 İsrâ 76, 77 → 4/172
 İsrâ 78, 79 → 4/172
 İsrâ 79 → 4/437, 441, 455
 İsrâ 80 → 2/207, 208; 4/173
 İsrâ 81 → 3/658
 İsrâ 85 → 1/624, 626
 İsrâ 88 → 1/43
 İsrâ 101 → 5/29
 İsrâ 106 → 5/446
 İsrâ 110 → 5/436
 Kadir 1 → 1/4665/446
 Kadir 1-3 → 5/299
 Kalem 4 → 1/252
 Kamer 1 → 1/618, 619, 622, 623
 Kamer 1, 2 → 1/616, 617
 Kamer 45-46 → 2/332
 Kamer 46 → 5/456
 Kasas 46 → 1/318
 Kasas 52-55 → 1/668
 Kasas 56 → 1/699, 701, 702, 703
 Kasas 83 → 5/555
 Kasas 85 → 2/212
 Kasas 88 → 5/435, 538
 Kehf 1, 2 → 1/626
 Kehf 28 → 1/289, 290
 Kehf 84-85 → 5/65
 Kevser 1-3 → 1/394
 Kevser 3 → 1/394
 Kıyâmet 16 → 5/382
 Mâide 1 → 4/356
 Mâide 3 → 4/391, 392; 5/496, 557
 Mâide 11 → 2/473, 488
 Mâide 118 → 2/437

- Mâide 18 → 2/230
 Mâide 19 → 2/230
 Mâide 33 → 3/207
 Mâide 41 → 5/34
 Mâide 44 → 5/32, 471
 Mâide 49, 50 → 2/231
 Mâide 51- 56 → 2/479
 Mâide 54 → 4/286; 5/140
 Mâide 58 → 5/38
 Mâide 67 → 1/522, 523; 2/577;
 4/717; 5/496
 Mâide 82 → 1/420
 Meâric 15-19 → 4/515
 Meryem 57 → 2/41
 Meryem 59 → 5/251
 Meryem 64 → 5/383, 385
 Meryem 71 → 3/265, 513
 Meryem 72 → 3/265
 Meryem 77 → 1/638
 Muhammed 17 → 1/403
 Muhammed 19 → 1/206
 Muhammed 38 → 5/109
 Mumteherine 1 → 3/596
 Mumteherine 7 → 3/93
 Mü'min 28 → 1/630, 631
 Mü'minûn 76 → 1/688; 3/201
 Mücâdele 18 → 4/213
 Müddessir 1-5 → 1/471, 474, 492,
 494
 Müddessir 11 → 1/539
 Müddessir 11-16 → 1/542
 Müddessir 31 → 2/64
 Mülk 5 → 1/583
 Mümin 1 → 5/435
 Müminûn 1-10 → 1/252
 Müminun 1-14 → 2/76
 Mümtetine 10 → 3/228, 298
 Mümtetine 12 → 3/299
 Münâfikûn 1-8 → 3/166, 167
 Münâfikûn 7, 8 → 3/168
 Müzzemmil 11 → 2/382
 Nahl 126 → 2/615, 616
 Nahl 126-128 → 2/612, 614
 Nahl 90 → 1/540; 2/105
 Nâs Sur 1 → 5/411
 Nasr 1 → 5/478
 Nasr 1-3 → 4/393 5/448
 Necm 1-8 → 2/31
 Necm 1-12 → 2/28
 Necm 8 → 2/30
 Necm 9 → 2/29
 Necm 11 → 2/29
 Necm 12 → 2/35
 Necm 12-18 → 2/34
 Necm 13 → 2/53
 Necm 16 → 2/36
 Necm 18 → 2/35, 36

Necm 19, 20 → 1/647

Neml 80 → 2/379

Nisâ 10 → 2/65

Nisâ 11 → 4/629

Nisâ 29 → 3/571

Nisâ 41 → 1/294

Nisâ 44-46 → 2/228

Nisâ 47 → 2/229

Nisa 51 → 2/498, 502, 503

Nisâ 51-54 → 3/33

Nisâ 59 → 3/466

Nisâ 69 → 5/516, 523

Nisâ 88 → 2/538, 541

Nisâ 94 → 3/458, 465

Nisa 97-99 → 2/418

Nisâ 163 → 2/229

Nisâ 166 → 2/229

Nisâ 176 → 5/449

Nûh 26 → 2/437

Nûr 11 → 3/188

Nûr 11-21 → 3/186

Nûr 22 → 3/186

Nûr 55 → 2/286, 287; 5/86

Nûr 62- 64 → 3/35

Nûr 63 → 4/443, 455

Ra'd 13 → 5/49

Ra'd 31 → 3/296

Rahmân 13 → 1/581

Rahmân 26-27 → 5/538

Rûm 1, 2 → 1/690, 691, 693

Rûm 1-3 → 1/689

Rûm 1-4 → 1/690, 692

Rûm 3 → 1/693

Rûm 4-5 → 1/690, 692, 694

Sâd 1-7 → 1/704

Sâd 5 → 1/704

Sâf 6 → 1/121, 129, 310, 399

Sâf 9 → 1/43

Saffât 6-10 → 1/583

Sâffât 102 → 5/163

Sebe 23 → 1/590

Sebe 28 → 4/440

Sebe' 47 → 1/150

Secde 21 → 1/687

Secde 23 → 2/54

Secde 28, 29 → 1/687

Şuarâ 214 → 1/513, 514, 515, 519

Şuarâ 214, 215 → 1/517

Şuarâ 218, 219 → 4/531

Şûrâ 1,2 → 5/435

Şûrâ 23 → 1/149, 150

Tâhâ 1, 2 → 1/127, 129

Tâhâ 1-14 → 1/567

Tâhâ 1-16 → 1/568

Tâha 131 → 1/272

Tâhâ 14 → 3/418

Talâk 2, 3 → 4/561, 564
 Tebbet 1 → 1/536
 Tebbet 4 → 1/522
 Tebbet 5 → 1/522, 537
 Tekvîr 1-14 → 1/568
 Tekvîr 23 → 2/53
 Tevbe 25-27 → 4/113
 Tevbe 29 → 2/285
 Tevbe 33 → 5/84
 Tevbe 37 → 4/395
 Tevbe 40 → 2/167, 171
 Tevbe 49 → 4/127, 141
 Tevbe 65 → 4/142
 Tevbe 74 → 3/169; 4/178
 Tevbe 75 → 4/220
 Tevbe 75-77 → 4/224
 Tevbe 79 → 4/225
 Tevbe 81 → 4/127
 Tevbe 81, 82 → 4/211
 Tevbe 84 → 4/218, 219
 Tevbe 91 → 4/211
 Tevbe 91-93 → 4/141
 Tevbe 93-97 → 4/212
 Tevbe 95, 96 → 4/207
 Tevbe 102 → 4/194, 195
 Tevbe 103 → 4/196, 223
 Tevbe 107 → 4/183
 Tevbe 107-110 → 4/179

Tevbe 108-110 → 4/184
 Tevbe 109 → 4/184
 Tevbe 111 → 2/284
 Tevbe 113, 114 → 1/155, 701, 702
 Tevbe 117 → 4/144
 Tevbe 117-119 → 4/196, 207
 Tevbe 119-121 → 4/211
 Tevbe 128 → 5/452
 Tevbe 128, 129 → 5/459
 Tevbe 129 → 5/451
 Tûr. 30 → 2/157
 Vâkıa 8, 9, 10 → 1/136
 Vâkıa 27 → 1/136
 Vâkıa 41 → 1/136
 Yâsin 1-2 → 1/129
 Yâsin 1-9 → 2/158
 Yâsin 9 → 1/537, 538
 Yûnus 21 → 5/435
 Yunus 25 → 1/307
 Yûnus 88 → 2/437
 Yusuf 92 → 3/643, 675; 4/23
 Yûsuf 18 → 3/185
 Yûsuf 7 → 5/40
 Zuhruf 1-3 → 2/112
 Zuhruf 44 → 5/389
 Zümer 30 → 5/532, 538
 Zümer 53 → 2/149
 Zümer 64-66 → 4/466

KONU BAŞLIKLARI ve GENEL DİZİNİ

*Bu bölümde hadis terimi olarak “bâb/ebvâb” şeklinde ifade edilen konu başlıkları yanısıra hadis metinlerinde geçen özel isimler, coğrafi bölgeler, şehirler, mescidler, kabileler, Cahiliye dönemi ile tarihi şahsiyetler, peygamberler, ulvi ve süfli bedensiz varlıklar ile kutsal mekanlar, dini terimler, giyecek ve ev eşyaları, bazı hayvanlar, meyve ve sebzeler, yiyecek maddeleri ve tarihi olaylara dair isimlere yer verilmiştir.

* Kullanım kolaylığı açısından alfabetik olarak sıralanmıştır.

*Referans olarak Türkçe çeviri baskılarımızın cilt ve sayfa numaraları verilmiştir.

* Anahtar kelimeler kullanılmak suretiyle erişim kolaylığı sağlanmıştır.

100 Yıl; Resûlullah'ın (SALÂLU ALAYHİ VE ALEHİ VE SALLAM), 100 Yıl
Sonra İçinde Yaşadığı Neslin Yok
Olacağını Bildirmesi ve Bunun
Gerçekleşmesi 5/291

Abalât, 3/262

Abbâd b. Abdillâh b. ez-Zübeyr, 2/377; 3/73,
518; 5/525

Abbâd b. Abdillâh el-Esedî, 1/518

Abbâd b. Bîşr, 2/500, 509, 510, 715, 716;
3/162, 415; 4/534

Abbâd b. Mansûr, 1/540

Abbâs; —Eğer Sahih İse— Resûlullah'ın
(SALÂLU ALAYHİ VE ALEHİ VE SALLAM), Amcası Abbâs ile
Çocukları İçin Ettiği Duaya Kapı Eşiği
İle Evin Duvarlarının “Âmin” Demesi
4/528

Abbâs; Resûlullah'ın (SALÂLU ALAYHİ VE ALEHİ VE SALLAM), Abbâs b.
Abdilmuttalib Oğullarının
Hakimiyetini Bildirmesi 5/301

Abbâs b. Abdilmuttalib, 1/71, 85, 153, 366,
500, 514, 532, 706; 2/130, 140, 309, 346,
399, 401, 405, 439, 442; 3/470, 485, 608,
609, 618, 627; 4/46, 49, 189, 217, 308, 381,
529, 612; 5/12, 266, 301, 306, 536, 544

Abbâs b. el-Fadl, 1/696

Abbâs b. Mirdâs, 1/613; 4/84, 87, 88, 89, 106

Abbâs b. Sehl, 2/257; 4/158

Abd b. Adiyy, 2/162

Abd b. Zem'a, 2/90; 3/677

abdest, 1/194, 209, 287, 480, 497, 567, 582;
2/239; 3/75, 232, 234, 237, 238, 239, 240,
243, 245, 246, 247, 250, 418, 419, 422, 426,

- 430, 434, 436, 570, 627, 631; 4/58, 154, 158, 292, 362, 435, 460, 504, 505, 511, 521, 593, 596, 597, 628, 632, 633, 634, 658, 701; 5/64, 160, 167, 328, 540
- Abduddâr b. Kusay, 2/150; 3/408
- Abdulaziz b. Abdillâh, 1/569; 5/108
- Abdulaziz b. Ebi Seleme, 1/312
- Abdulaziz b. Ömer, 4/639
- Abdulaziz b. Suheyb, 3/207, 334; 5/511
- Abdulcebbâr b. el-Alâ, 3/575
- Abdulcebbâr b. Vâil, 1/202; 4/527
- Abduleşhel Oğullarından Bir Yahudi'nin Resûlullah'ın (SALÂHU ALYHI VE'ALYHI) Geleceğini Haber Vermesi 1/403
- Abdulahkem; Resûlullah'ın (SALÂHU ALYHI VE'ALYHI), Abdulahkem b. Ebi'l-Âs Oğullarının Çoğalmaları Durumunda Yapacakları Şeyleri Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi 5/296
- Abdulahkem; Resûlullah'ın (SALÂHU ALYHI VE'ALYHI), Abdulahkem b. Ebi'l-Âs Oğullarının Çoğalmaları Durumunda Yapacakları Şeyleri Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi 5/296
- Abdulhamid b. Câfer, 1/320; 3/197, 499; 4/710
- Abdulkays Heyeti ve Onların Gelmesinden Önce Allah Resûlü'nün (SALÂHU ALYHI VE'ALYHI) Geldiklerini Haber Vermesi 4/257
- Abdulkays, 1/435, 441, 442; 2/646, 647; 4/8, 257, 258, 259, 260, 261, 262
- Abdullah b. Abbâs, 1/94, 385, 434, 441, 575; 2/81, 439; 3/20, 242, 539, 553, 598, 659; 4/15, 147, 251, 312, 658; 5/14, 15, 136, 301, 364, 377, 396, 484, 504, 509, 534, 544, 545
- Abdullah b. Abbâs; Resûlullah'ın (SALÂHU ALYHI VE'ALYHI), Abdullah b. Abbâs'a Fıkıh, İlim ve Tevil Konularında Ettiği Duaya İcabet Edilmesi 4/658
- Abdullah b. Abbâs'ın Cibril'i Görmesi 5/396
- Abdullah b. Abbâs'ın Rüyasında Kadir Gecesini Görmesi 5/364
- Abdullah b. Abdilesed, 1/512; 3/98; 5/615
- Abdullah b. Abdillâh b. Ebi Talha, 4/546
- Abdullah b. Abdillâh b. Ubey, 3/174; 4/219
- Abdullah b. Abdilmuttalib, 1/5, 62, 71, 72, 76, 77, 78, 79, 120, 149, 152, 356; 3/437
- Abdullah b. Abdilmuttalib; Resûlullah'ın (SALÂHU ALYHI VE'ALYHI) Babası Abdullah b. Abdilmuttalib'in Âmine Binti Vehb ile Evlenmesi ve Resûlullah'ı (SALÂHU ALYHI VE'ALYHI) Dünyaya Getirmesi 1/72
- Abdullah; Resûlullah'ın (SALÂHU ALYHI VE'ALYHI) Babası Abdullah, Annesi Âmine Binti Vehb ve Dedesi Abdilmuttalib b. Hâşim'in Vefatı 1/151
- Abdullah b. Abdirrahman, 2/483, 561; 4/445
- Abdullah b. Adiy b. Hamrâ ez-Zühri, 3/693
- Abdullah b. Adiy, 2/209
- Abdullah b. Ahmed, 1/147, 599
- Abdullah b. Âmir b. Kureyz, 4/17, 686
- Abdullah b. Âmir b. Rabia, 5/184

Abdullah b. Âmir, 4/501; 5/136

Abdullah b. Âmir; Resûlullah'ın (ﷺ) **Abdullah b. Âmir b. Kureyz'in Ağzına Tüflemesi Sonucu Görülen Bereket** 4/686

Abdullah b. Amr b. el-Âs, 1/310, 368, 630, 631; 4/71, 93; 5/344, 387

Abdullah b. Amr b. Harâm, 2/131, 132; 4/14, 614

Abdullah b. Amr, 1/37, 157, 258, 311, 377, 633, 637; 2/131, 132, 133, 249, 320, 572, 617, 618, 621, 622; 4/14, 70, 72, 132, 141, 614; 5/65, 66, 172, 231, 232, 243, 336

Abdullah b. Amr; Resûlullah'ın (ﷺ) **Duasıyla Abdullah b. Amr b. Harâm'ın Miras Kalan Hurmalarından Borcun Ödenmesi, Ödeme Sonrası Hurmanın Eksilmemesi, Bu Olayda Peygamberliğe Dair İşaretler** 4/614

Abdullah b. Atik, 3/140, 142, 143, 147, 443; 4/411, 416

Abdullah b. Avn, 3/157; 4/509

Abdullah b. Bekr, 2/221; 3/245

Abdullah b. Bureyde, 3/342, 343, 344, 568; 4/338, 404, 552; 5/106, 107, 427

Abdullah b. Busr, 1/184; 5/109, 294

Abdullah b. Câfer, 1/105, 709; 3/204, 530; 4/16, 451, 482, 683; 5/613, 614

Abdullah b. Câfer b. Ebî Tâlib, 1/105; 4/16, 683

Abdullah b. Cahş Müfrezesi 2/296

Abdullah b. Cahş, 1/512; 2/7, 10, 147, 294, 296, 297, 299, 300, 301, 463, 573, 574, 629; 3/100; 4/415; 5/617

Abdullah b. Cerâd, 4/693

Abdullah b. Cud'ân, 1/337, 345

Abdullah b. Ebi Bekr b. Muhammed b. Amr b. Hazm, 2/457, 672, 690, 699; 3/129, 647

Abdullah b. Ebi Bekr, 1/153; 2/119, 121, 134, 135, 138, 162, 168, 314, 325, 364, 458, 472, 645, 727; 3/153, 160, 175, 205, 256, 316, 328, 359, 380, 479, 527, 529, 530, 601, 655, 689; 4/19, 28, 73, 89, 126, 137, 158, 167; 5/571, 581

Abdullah b. Ebi Evfâ, 1/269; 2/374; 3/90, 212, 385, 484; 4/484, 670

Abdullah b. Ebi Hadred, 3/458; 4/20, 33

Abdullah b. Ebi Katâde, 3/324

Abdullah b. Ebî Ruhm, 3/693

Abdullah b. Ebî Seleme, 3/583

Abdullah b. Ebî Serh, 3/649

Abdullah b. Ebî Süfyân, 2/431

Abdullah b. Ebi Talha, 3/437

Abdullah b. Ebi Umeyye b. el-Muğîre, 1/701; 3/605

Abdullah b. Ebi'l-Ced'a, 5/155

Abdullah b. el-Fadl, 2/564; 3/169

Abdullah b. el-Hâris, 1/103, 396, 518; 3/445, 528; 5/50, 51, 566, 582

Abdullah b. el-Hâris b. Nevfel, 1/133, 706; 2/444; 4/93

Abdullah b. el-Hasan, 1/488

Abdullah b. el-Muğire, 2/121

Abdullah b. el-Mübârek, 1/267

Abdullah b. es-Sâmit, 1/555; 5/180, 210

Abdullah b. et-Tufeyl, 2/685

Abdullah b. ez-Zübeyr, 1/97, 254; 2/199, 446;
3/70; 5/196, 268, 269, 274, 461

Abdullah b. Ferrûh, 4/426

Abdullah b. Habbâb, 5/406

Abdullah b. Hatal, 3/644, 648

Abdullah b. Havâle el-Ezdi, 5/99

Abdullah b. Hişâm, 4/17, 684, 685

Abdullah b. Hişâm; Resûlullah'ın (ﷺ), Abdullah b. Hişâm'a Bereket
Konusunda Dua Etmesi ve Bu Duanın
Gerçekleşmesi 4/684

Abdullah b. Humeyd b. Züheyr, 2/559

Abdullah b. Huzâfe b. Kays b. Adiy es-
Sehmî Müfrezesi 3/466

Abdullah b. Huzâfe b. Kays b. Adiy, 3/10, 466

Abdullah b. Huzâfe es-Sehmî, 3/10, 466

Abdullah b. İdris, 2/323; 3/598

Abdullah b. İyâd, 4/45

Abdullah b. Ka'b b. Mâlik, 2/582; 3/140, 318

Abdullah b. Kays, 4/58, 130, 343, 345, 346;
5/407

Abdullah b. Kesir, 4/440

Abdullah b. Maz'ûn, 1/512

Abdullah b. Mes'ûd, 1/291, 507, 508, 509, 512,
560, 575, 577, 578, 579, 580, 619, 654, 655,
695; 2/35, 36, 37, 81, 150, 303, 304, 321,
351, 366, 370, 372, 411, 426, 631, 678; 3/7,

250, 278, 420, 421, 658; 4/136, 266, 267,
437, 448, 462, 473, 487, 539, 564, 587, 659;
5/9, 115, 176, 177, 178, 202, 272, 332, 343,
361, 370, 371, 417, 554

Abdullah b. Mes'ûd; Resûlullah'ın (ﷺ), Abdullah b. Mes'ûd ve
Başkalarına, Namazları Vakitleri
Dışında Kılan Topluluklara
Yetiyeceklerini Bildirmesi, Ukbe b.
Ebî Muayt'ın Çocukları Konusunda
Söyledikleri ve Bunların
Gerçekleşmesi 5/176

Abdullah b. Mes'ûd'un Resûlullah'ın (ﷺ) Parmaklarının Arasından Su
Çıkmasına ve Yedikleri Yemeğin
Tebîh Etmesine Şahit Olması 3/250

Abdullah b. Mesleme el-Ka'nebi, 3/330

Abdullah b. Muğaffel, 3/384, 385, 656, 657;
4/132

Abdullah b. Muhammed b. Esmâ, 3/105

Abdullah b. Mûsa, 1/185

Abdullah b. Münir, 2/221; 3/245

Abdullah b. Numeyr, 5/601

Abdullah b. Ömer b. el-Hattâb, 3/10, 509;
4/71

Abdullah b. Ömer, 1/594, 622; 2/236, 272,
414, 461, 492, 564, 637, 692, 693, 704, 707,
717; 3/109, 157, 210, 376, 377, 467, 509,
661; 4/70, 108, 142, 152, 384, 388, 699;
5/14, 59, 61, 274, 291, 348, 350, 393, 542

Abdullah b. Ömer'in Gördüğü Rüya
5/348

Abdullah b. Râfi' 5/558

Abdullah b. Rebâh, **3/435, 524, 639, 641, 657; 4/594**

Abdullah b. Recâ, **1/312; 2/174, 196, 272, 680; 3/232, 672; 4/405**

Abdullah b. Revâha Bayginken
Kendisine Söylenen Şey **5/373**

Abdullah b. Revâha, **2/9, 132, 279, 355, 427, 429, 436, 495, 535, 629; 3/24, 57, 190, 371, 443, 444, 470, 471, 477, 478, 479, 480, 513, 514, 515, 516, 519, 521, 523, 524, 525, 526, 528, 532; 4/416, 417, 515, 649, 719; 5/15, 70, 373, 515**

Abdullah b. Sa'd, **3/629, 630, 644, 645, 648; 4/416**

Abdullah b. Safvân, **5/232**

Abdullah b. Sehl, **3/71**

Abdullah b. Selâm, **2/6, 216, 218, 220, 222, 223, 228, 491; 4/438; 5/5, 11, 14, 19, 20, 21, 22, 23, 44, 246, 247, 248, 360**

Abdullah b. Selâm; Resûlullah (ﷺ) Medine'ye Hicret Edince Abdullah b. Selâm'ın Resûlullah'ın (ﷺ) Yanına Girmesi; Yanlarındaki Tevrat ve İncil'de Peygamberlerin Ümmî Olduğunun Yazılmış Olması, Abdullah b. Selâm'ın Bunu İtiraf Etmesi, Müslüman Olması ve Allah'ın Mahrum Kıldığı Kişiler Dışında Yahudilerden Adalet Üzere Resûlullah'ın (ﷺ) Yanına Girenlerin Hakkı Kabul Etmesi **2/216**

Abdullah b. Selâm; Resûlullah'ın (ﷺ) Doğru Söylediğini Anlayan Abdullah b. Selâm'ın Müslüman Olması **5/19**

Abdullah b. Selâm; Resûlullah'ın (ﷺ), Abdullah b. Selâm'ın Ölene Kadar Müslüman Kalacağını ve Şahadete Nail Olamayacağını Bildirmesi **5/246**

Abdullah b. Selâm'ın Gördüğü Rüya ve Bunun Ölene Dek İslâm Üzere Yaşayacağı Şeklinde Yorumlanması **5/360**

Abdullah b. Seleme el-Aclâni, **2/380**

Abdullah b. Sercis, **1/206, 207**

Abdullah b. Şurahbil, **4/327, 328, 329, 332**

Abdullah b. Târik, **2/658**

Abdullah b. Ubey b. Selûl, **2/189, 279, 478, 483, 522; 3/6, 160, 166, 182; 4/7, 215, 216, 218**

Abdullah b. Ubey b. Selûl'un Hastalığı ve Resûlullah'ın (ﷺ) Tebûk Gazvesinden Dönmesinden Sonra Ölmesi **4/215**

Abdullah b. Ubey, **2/134, 135, 490, 523, 536, 539, 540, 544, 642, 649; 3/161, 162, 163, 165, 167, 168, 175, 183, 187, 189, 194; 4/133, 178, 217, 517**

Abdullah b. Ubey; Bu Savaş Sırasında Abdullah b. Ubey b. Selûl'ün Münafıklığı **3/160**

Abdullah b. Ubeyd, **4/517**

Abdullah b. Uneys, **3/147, 148, 149, 151; 4/411, 416**

Abdullah b. Utbe, **3/143; 4/678**

Abdullah b. Uyeyne, **4/177**

Abdullah b. Uneys, **3/140, 141, 151, 387, 443, 444**

Abdullah b. Vehb er-Rasibi, 5/214

Abdullah b. Yezid, 3/686

Abdullah b. Yûsuf, 1/707; 2/95, 210, 272;
3/197, 334, 599; 4/99, 228; 5/234, 235, 380,
445

Abdullah b. Zem'a, 5/262

Abdullah b. Zeyd, 2/269; 4/351; 5/14, 352,
353, 354

Abdullah b. Zeyd b. Abdirabbih el-
Ensâri'nin Rüyası 5/352

Abdullah el-Hevzenî, 1/287

Abdumelik b. Ebî Bekr, 3/98

Abdumelik b. Mervân, 1/48, 125, 464

Abdumelik b. Umeyr, 4/656; 5/239

Abdumuttalib b. Hâşim'in Yağmur
Duası ve Resûlullah'ın (SALLALLAHÜ ALEYHİ VE ALEHİ
ALÂMETLERİNDEN KENDİSİNDE ZUHUR
EDENLER 1/341

Abdumuttalib b. Hâşim'in, Resûlullah'a
(SALLALLAHÜ ALEYHİ VE ALEHİ) Olan Şefkati; Din
Adamlarından ve Başkalarından
Peygamberliğinin Alametleri
Hakkında İşittiği Şeylerden Dolayı
Öleceği Zaman Onun Hakkında Ebû
Tâlib'e Vasiyette Bulunması 1/346

Abdumuttalib b. Rabîa, 1/135

Abdumuttalib'in Adak Adaması 1/69

Abduluzza b. Hatal, 3/645

Abdulvâhid b. Ebî Avn, 2/666

Abdulvâhid b. Eymen, 3/50

Abdulvâhid b. Ziyâd, 5/209, 220

Abdurrahman b. Abdilaziz, 2/727

Abdurrahman b. Abdillâh b. Ka'b b. Mâlik,
3/106; 4/347

Abdurrahman b. Abdillâh b. Mes'ûd, 4/487

Abdurrahman b. Abdillâh, 2/507, 676; 3/416,
420

Abdurrahman b. Avf, 1/365, 503; 2/147, 342,
368, 377, 600; 3/204, 308, 309, 699; 4/16,
102, 328, 493, 681, 682; 5/15, 203, 372, 478,
579

Abdurrahman b. Avf Bayginken
Kendisine Söylenen Şey 5/372

Abdurrahman; Resûlullah'ın (SALLALLAHÜ ALEYHİ VE ALEHİ),
Abdurrahman b. Avf'a Bereket İçin
Dua Etmesi, (Öldüğünde)
Hanımlarından Birine Düşen Malının
Sekizde Birinin Seksen Bin Dirhem
Çıkacak Kadar Çok Olması 4/680

Abdurrahman b. Bişr, 5/345

Abdurrahman b. Cübeyr, 5/101, 110

Abdurrahman b. Ebî Akîl'in, Allah
Resûlü'ne (SALLALLAHÜ ALEYHİ VE ALEHİ) Gelmesi 4/293

Abdurrahman b. Ebî Amre, 4/147

Abdurrahman b. Ebî Bekr, 4/399, 551, 560,
638, 699; 5/118, 124, 521

Abdurrahman b. Ebî Leylâ, 3/290, 347; 4/546,
719; 5/112, 155, 354, 406

Abdurrahman b. Ebî Saîd el-Hudri, 4/184,
185

Abdurrahman b. el-Hâris, 3/304; 5/462

Abdurrahman b. el-Kâsım, 2/425; 5/391

Abdurrahman b. el-Murakka', 4/627

Abdurrahman b. el-Mübârek, 3/246

- Abdurrahman b. Ezher, 4/41
- Abdurrahman b. Ganm, 4/172
- Abdurrahman b. Hâlid b. Musâfir, 2/581
- Abdurrahman b. Hanbeş, 5/412
- Abdurrahman b. Harmele, 5/284, 285
- Abdurrahman b. Hassân, 3/190
- Abdurrahman b. İbrâhîm, 4/369
- Abdurrahman b. Ka'b b. Mâlik, 2/124; 3/404; 4/132, 141; 5/92
- Abdurrahman b. Mâiz, 5/71
- Abdurrahman b. Mehdî, 1/52, 259; 5/89, 549
- Abdurrahman b. Osmân, 4/641
- Abdurrahman b. Râfi, 3/386
- Abdurrahman b. Saïd, 5/586
- Abdurrahman b. Semure, 4/128
- Abdurrahman b. Udeys el-Belevî, 5/175
- Abdurrahman b. Useyle es-Sunâbihî, 2/117
- Abdurrahman b. Yezîd b. Câbir, 5/156
- Abdurrahman b. Yezîd, 2/29
- Abdurrahman b. Zeyd b. Eslem, 4/442
- Abdurrahman b. Ziyâd, 3/282
- Abdussamed b. Abdilvâris, 2/219
- Abdülaziz b. Ebi Hâzım, 2/582
- Abese, 5/453
- Abide es-Selmâni, 2/322; 5/215, 272, 466
- Âbis b. Rabîa, 1/279
- Abs oğulları, 5/239
- Acem, 1/101, 691; 5/112
- Acve, 4/688
- açlık, 1/220, 281, 297, 556, 557, 679, 683, 685, 688; 2/449; 3/30, 49, 52, 306, 605; 4/56, 461, 544, 558, 565, 577, 586
- açlık; Resûlullah'ın (ﷺ) İnsanların En Cömerdi Olması ve Allah'ın, Duayla Kendisine Bereket İhsan Etmesine Rağmen Açlığa En Çok Sabretmesi 1/296
- Âd kavmi, 1/320, 446; 3/80; 5/207
- adak, 1/71; 2/530; 3/318, 320
- adam öldürmek, 2/282, 284, 297, 300
- Hız. Âdem, 1/52, 54, 142, 327, 329, 369, 377; 2/56; 4/438, 441, 442; 5/294
- Âdem b. Ebi İyâs, 4/447
- Adiy b. en-Neccâr, 1/153; 2/140
- Adiy b. Hâtîm, 1/512; 4/8, 272, 273, 275, 278, 279, 280, 281; 5/94, 98, 285
- Adiy b. Ka'b, 5/615
- Adiy b. Zeyd, 2/229
- Adiy oğulları, 2/167, 168
- Adiy; Aralarında Zeyd el-Hayl ve Adiy b. Hâtîm'in de Bulunduğu Tay Kabilesi Heyeti, Resûlullah'ın (ﷺ), Zeyd İçin Dedikleri, Kendisinden Sonra Olacakları Adiy'e Haber Vermesi ve Bu Yöndeki Peygamberlik Mucizesi 4/272
- Adnân, 1/143, 144, 145
- Ağaç Altında Resûlullah'a (ﷺ) Biat Edenlerin Fazileti 3/263
- Ağaçların Resûlullah'ın (ﷺ) Emrine İtaat Etmesi, Resûlullah'ın (ﷺ) Parmaklarının Arasından

**Su Çıkması ve Peygamberliğine İşaret
Eden Başka Olaylar 4/457**

**Resûlullah'ın (ﷺ) Çağırdığı
Dalın Gelip Önünde Durması, Sonra
Yerine Dönmesi, Bu Olayda**

Peygamberliğe Dair İşaretler 4/464

Ahmed b. Abdillâh b. Yûnus, 2/648

Ahmed b. Hâlid el-Vehbi, 3/692

Ahmed b. Hanbel, 1/23, 24, 37; 4/404; 5/93,
179, 605

Ahmed b. Sâlih, 3/418

Ahmed b. Yûnus, 1/178; 2/371; 3/578; 5/384,
504, 556

Ahmed b. Yûsuf, 3/241

Ahmes, 4/8, 282, 284

Ahnefb. Kays, 4/129

Ahsâ, 3/515

Ahzâb gecesi, 3/82, 83, 85

**AHZÂB — HENDEK — SAVAŞINA
DAİR BÖLÜMLER 3/12**

Ahzâb savaşı, 2/490; 3/12, 13; 5/391

Ahzâb, 1/37, 137, 276, 311, 463; 2/106, , 566,
609, 610; 3/5, 19, 20, 34, 39, 44, 48, 55, 59,
60, 61, 62, 64, 65, 75, 80, 86, 87, 90, 92, 101,
102, 125, 126, 139, 284; 4/404, 408; 5/261,
358, 391, 399, 453, 460, 620

**Ahzâb; Resûlullah (ﷺ) ve
Müslümanların, Muhasara
Altındayken Karşılaştıkları Sıkıntılar,
Münafıkların İçlerindeki İhaneti
Açığa Çıkarmaları, Mücadeleyle
Meşgul Olan Müslümanların Farz
Namazını Kaçırmaları, Teke Tek**

**Çarpışmalar, Resûlullah'ın (ﷺ):
“Savaş, Hileden İbarettir” Buyurması
ve Allah'ın Müşriklere Rüzgarı ve
Orduları Gönderip Hezimete
Uğratması 3/60**

**Ahzâb; Resûlullah'ın (ﷺ) Ahzâb
Halkına Dua Etmesi ve Duasının
Kabul Edilmesi 3/90**

**Ahzâb'ın Gelmesi ve Benî Kurayza'nın,
Resûlullah (ﷺ) İle Aralarındaki
Söz ve Anlaşmayı İhlal Etmesi 3/55**

Hiz. Âişe, 1/79, 97, 141, 161, 177, 179, 247, 252,
253, 254, 255, 258, 260, 263, 268, 269, 276,
278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 292,
293, 308, 314, 364, 388, 469, 470, 473, 474,
475, 491, 522, 584, 665, 709, 710; 2/5, 21,
30, 33, 53, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 95, 98, 145,
159, 263, 264, 266, 267, 268, 379, 380, 382,
446, 456, 460, 482, 550, 585, 626, 641, 685;
3/60, 71, 79, 103, 109, 131, 132, 158, 176,
187, 188, 189, 190, 191, 194, 298, 591, 592,
636, 651, 654, 676, 677, 687, 688; 4/360,
389, 399, 402, 486, 527, 531, 570, 638, 708,
719; 5/14, 17, 119, 142, 143, 146, 148, 170,
191, 192, 193, 198, 217, 238, 239, 240, 241,
257, 339, 356, 361, 362, 380, 391, 410, 411,
418, 431, 455, 474, 475, 476, 479, 480, 481,
482, 483, 484, 498, 499, 500, 505, 507, 511,
512, 514, 516, 518, 521, 522, 523, 524, 525,
530, 531, 533, 541, 547, 548, 554, 556, 557,
561, 565, 566, 569, 570, 571, 572, 581, 587,
588, 589, 601, 602, 603, 604, 609, 614, 619

**Âişe; Allah Resûlü'nün (ﷺ), Hiz.
Hatice'nin Vefatından Sonra
Medine'ye Hicret Etmeden Önce Ebû
Bekr es-Sıddık'ın Kızı Hiz. Âişe ve**

Sevde Binti Zem'a ile Evlenmesi;
Rüyasında Hz. Aişe'nin Suretini ve
Onun Eşli Olduğunu Görmesi 2/85

Aişe; Hastalığının Başlangıcında Hz.
Aişe'ye Vefat Edeceğini İma Etmesi,
Sonra Ecelinin Geldiğini Haber
Vermesi ve Şehid Olarak Vefat Etmesi
5/479

Aişe; Resûlullah'ın (ﷺ) Aişe'ye
Humma Duasını Öğretmesi, Aişe'nin
Bu Dua Sonrası İyileşmesi 4/635

Aişe'nin Yanında Cennete Gireceğine
Dair Yemin Eden Kadının Gördüğü
Rüya 5/361

Aişe binti Osmân, 2/644

Akabe biatı, 2/121, 139, 143, 453; 4/202

Akabe, 1/39; 2/5, 68, 95, 109, 113, 114, 116,
117, 118, 124, 126, 130, 131, 133, 135, 136,
140, 141, 202, 316; 3/607; 4/385, 386, 389,
390, 395, 406

Akabe; Birinci Akabe'de ve Hac
Mevsiminde Hazır Bulunan Ensâr'ın
Resûlullah'a (ﷺ) Biat Etmesi
Hakkında Gelen Rivayetler 2/109

Akabe; İkinci Akabe; Hac Mevsiminde
Ensâr'dan İslam Üzere ve Malları ile
Canlarını Korudukları Gibi Kendisini
de Korumak Üzere Resûlullah'a (ﷺ)
Biat Edenler 2/124

Akık, 2/314, 429

akıka, 1/238

Akıl b. Ebî Talib, 1/526; 2/401

Akreb binti Muâz, 2/142

akrep, 5/420

akşam ile yatsı, 3/386; 4/154, 223, 628

akşam namazı, 1/287; 2/84; 3/75; 4/357;
5/501, 502

Alâ b. el-Hadramî, 4/11, 506, 509, 510; 5/88

Alâ; Muhacir Kadının Öldükten Sonra
Allah Tarafından Geri Diriltilen Oğlu
ve Alâ b. el-Hadramî'nin Kerametleri
4/506

alay; Yüce Allah'ın: "Artık buyrulana
açıkça ortaya koy, puta tapanlara
aldırış etme. ... (Kimin doğru
olduğunu) yakında bilecekler"
Buyruğu ve Alay Edenlere Karşı
Yeterli Olunduğuna Dair Deliller
1/680

alın; Resûlullah'ın (ﷺ) Alın,
Kasları, Burnu, Ağzı ve Dişleri 1/170

Ali b. Abdillâh b. Abbâs, 2/242; 5/386

Ali b. Abdillâh, 1/122, 130, 569; 2/27, 243,
540; 3/392, 484; 4/295; 5/613

Ali b. Âsım, 4/517

Ali b. Câfer, 1/234

Ali b. Ebî Talha, 1/94; 3/118, 293; 4/183, 195

H. Ali, 1/147, 166, 170, 172, 193, 198, 199,
210, 211, 212, 213, 215, 251, 266, 379, 381,
490, 499, 707; 2/152, 153, 292, 314, 320,
321, 331, 338, 345, 347, 353, 354, 356, 381,
438, 454, 464, 465, 466, 534, 580, 582, 583,
608, 613; 3/65, 68, 69, 74, 113, 204, 267,
268, 269, 295, 336, 337, 338, 340, 341, 342,
343, 344, 345, 346, 347, 348, 351, 352, 353,
356, 415, 430, 489, 490, 491, 595, 649, 699;
4/97, 110, 181, 229, 230, 231, 338, 339, 340,
380, 412, 573, 645, 657, 691; 5/10, 44, 50,

51, 53, 116, 117, 126, 147, 155, 157, 174,
186, 190, 193, 194, 195, 196, 197, 203, 205,
206, 208, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218,
219, 220, 221, 222, 223, 224, 232, 240, 241,
251, 252, 277, 278, 434, 520, 543, 550, 551,
566, 567, 568, 573, 576, 582, 597, 605, 607,
610, 612

Ali b. Ebi Tâlib, 1/66, 166, 170, 172, 192, 197,
198, 361, 380, 498, 499, 500, 503, 517, 708;
2/9, 81, 102, 107, 151, 153, 157, 292, 295,
324, 331, 357, 401, 403, 409, 464, 508, 533,
545, 558, 559, 608; 3/8, 110, 113, 115, 183,
269, 335, 342, 343, 345, 349, 351, 352, 467,
470, 490, 491, 586, 591, 595, 699; 4/6, 7, 9,
15, 27, 28, 96, 107, 125, 133, 134, 226, 227,
228, 276, 329, 335, 336, 337, 340, 341, 416,
422, 604; 5/9, 44, 47, 156, 185, 211, 212,
217, 220, 224, 240, 275, 340, 434, 482, 516,
543, 544, 545, 546, 552, 567, 568, 572, 577,
578, 579, 582, 612, 613

Ali b. Ebi Tâlib; Resûlullah'ın (ﷺ),
Ali b. Ebî Tâlib'e İsmi de Künyesi de
Kendisiyle Aynı Olan bir Çocuğunun
Olacağını Bildirmesi ve Bunun
Muhammed b. el-Hanefiyye'de
Gerçekleşmesi 5/156

Ali; Resûlullah'ın (ﷺ), Hz. Ali'nin
Halife Olduktan Sonra
Öldürüleceğini Bildirmesi ve Her
İkisinin de Gerçekleşmesi 5/220

Ali b. el-Hüseyin, 2/460; 3/102; 5/572, 601

Ali b. el-Medinî, 2/236, 506; 3/212, 575; 4/70,
71, 79; 5/225, 494, 495

Ali b. Şeybân, 1/605

Ali b. Talk, 2/239

Ali b. Zeyd b. Cud'an, 4/691

Ali b. Zeyd, 1/130; 3/102

Ali el-Ezdi, 1/401

Âl-i İmrân, 1/331, 367, 403, 670; 2/228, 280,
282, 359, 477, 538, 540, 541, 547, 572, 579,
584, 585, 590, 594, 598, 599, 600, 604, 627,
631, 633, 639, 641, 647, 648; 3/542; 4/321,
322, 329; 5/339, 441, 442, 453, 532, 534,
536, 538

Âliye binti Zabyân, 5/618

Âliye, 1/319; 4/542, 661; 5/252, 253, 413, 620

Alkame b. Mersed, 3/87

Alkame b. Ulâse, 3/86; 4/84 5/206

Alkame b. Vakkâs, 3/181, 187

Alkame, 1/292, 543, 577; 3/87, 181, 187; 4/89,
241, 320, 331, 332, 443, 462; 5/101

Allah; Resûlullah'ın (ﷺ), Yüce
Allah'ın Keyfiyetine Yönelik Soru
Soran Müşrikin Başına Gelenleri
Bildirmesi 5/48

altın, 1/40, 68, 89, 117, 118, 248, 249, 283, 314,
327, 333, 340, 425, 429, 628, 629, 651; 2/36,
39, 43, 47, 52, 57, 66, 213, 440, 443, 652;
3/97, 153, 195, 201, 202, 203, 204, 205, 210,
211, 370, 413, 517, 534; 4/76, 269, 280, 328,
408, 412, 418, 560, 621, 637, 638, 681, 682;
5/66, 94, 95, 206, 322, 360, 606

altın yüzük, 4/328

Âmine binti Vehb, 1/53, 62, 74, 76, 77, 81, 82,
147, 148, 153, 154, 155

Âmine, 1/5, 35, 54, 72, 75, 80, 83, 107, 120,
151, 152, 340; 3/437; 4/678

Âmir b. Abdillâh b. ez-Zübeyr, **3/535**

Âmir b. Abdillâh, **1/512**

Âmir b. el-Ekva, **3/331**

Âmir b. el-Hadramî, **2/349**

Âmir b. Fuheyre, **1/512; 2/11, 162, 167, 168, 177, 189, 265, 672, 674, 675, 678, 685, 686, 687**

Âmir b. Fuheyre'de Görülen Olağanüstü Haller **2/678**

Âmir b. Kays, **4/212**

Âmir b. Kureyz, **4/686**

Âmir b. Luey, **1/512, 678; 3/222, 223; 5/88, 616, 618**

Âmir b. Mâlik, **2/672, 675, 676**

Âmir b. Rabia, **1/512, 569; 2/147, 427; 3/569; 4/630; 5/9, 183**

Âmir b. Sa'd b. Ebî Vakkâs, **4/135, 657; 5/95, 317**

Âmir b. Sa'sa'a, **4/469, 470**

Âmir eş-Şa'bi, **1/465, 591; 2/81, 84; 3/289, 290, 557; 5/149, 565**

Âmir Oğullarının Heyeti, Allah Resûlü'nün (SALÂHU RUM USULU), Âmir b. et-Tufeyl'e Beddua Etmesi, Yüce Allah'ın, Peygamber'inti Âmir b. et-Tufeyl ile Erbed b. Kays'ın Şerrinden Koruması ve Bu Yönde Zahir Eden Peygamberlik Mucizeleri **4/252**

Amman, **1/609**

Amman b. Ebi Amman, **4/392; 5/402, 403, 557**

Amman b. Yasin, **1/396, 506, 513; 2/147, 150, 194, 244, 247, 248, 249, 250, 292, 715; 3/99,**

156, 644; 4/174, 182, 710; 5/16, 202, 439, 440

Amman b. Yâsir'in Cinlerle Savaşması ve Resûlullah'ın (SALÂHU RUM USULU) Bunu Haber Vermesi **5/439**

Amr b. Abdivud, **3/65, 68**

Amr b. Abese, **1/506**

Amr b. Ahtab; Resûlullah'ın (SALÂHU RUM USULU), Ebû Zeyd Amr b. Ahtab el-Ensâri'ye Duası, Bu Olayda Peygamberliğe Dair İşaretler **4/674**

Amr b. Âmir, **4/19, 22**

Amr b. Asme, **4/141**

Amr b. Avf oğulları, **2/132, 147, 189, 190, 193, 203, 222, 225, 234, 412; 3/64; 4/133, 141, 179**

Amr b. Avf, **2/132, 147, 189, 190, 193, 203, 222, 225, 234, 412, 545, 673; 3/44, 46, 64; 4/133, 141, 179; 5/88**

Amr b. Cahhâs, **2/689**

Amr b. Dinâr, **1/358; 2/205; 3/487, 596**

Amr b. el-Ahvas, **4/390**

Amr b. el-Âs, **1/394, 632, 633, 649, 651, 654, 661, 662, 663, 669; 2/248, 249, 314, 398, 401; 3/10, 494, 496, 500, 506, 563, 565, 566, 567, 568, 570, 571, 572, 573, 574; 4/38, 411, 417; 5/76, 110, 160, 162, 217**

Amr b. el-Âs'ın Müslüman Olması, Necâşi'yle Konuşmaları ve Bunlarda Hz. Peygamber'in Risâlet'ine Dair Mucizevi İşaretler **3/494**

Amr b. el-Cemâh, **2/143**

Amr b. el-Ehtem, **4/248, 249, 250, 251**

- Amr b. el-Hadramî, 2/297, 299; 4/410
- Amr b. el-Hamik el-Huzâî, 5/270, 271
- Amr b. Hâlid, 1/695; 2/371, 422, 549, 592, 601, 635; 3/695; 4/37, 399; 5/404
- Amr b. Hammâd, 1/201
- Amr b. Hazm, 2/248; 4/9, 354, 356, 357, 358
- Amr b. Hazm; Yemen'de Olan Amr b. Hazm'a Resûlullah'ın (ﷺ) Gönderdiği Mektup 4/354
- Amr b. Hişâm, 1/567; 2/367
- Amr b. Hureys, 3/654; 4/683
- Amr b. Husays, 1/147; 5/615
- Amr b. Kays, 4/212; 5/536
- Amr b. Ma'dî Kerib, 4/9, 305
- Amr b. Meymûn, 3/474; 4/350
- Amr b. Murre, 3/212; 5/300
- Amr b. Osmân, 1/299; 3/678; 5/612
- Amr b. Sâbit, 2/380, 569
- Amr b. Saïd b. el-Âs, 4/38
- Amr b. Saïd, 1/270; 3/669, 670, 671
- Amr b. Sâlim, 3/582, 583
- Amr b. Seleme, 3/696
- Amr b. Sevâd, 2/95, 583; 4/526
- Amr b. Süfyân, 4/46; 5/543
- Amr b. Şuayb, 3/601, 673, 674, 693; 4/19, 105; 5/330
- Amr b. Şurahbil, 5/112
- Amr b. Ukays, 2/570
- Amr b. Umeyye ed-Damrî Komutasında Gönderdiği Müfreze 2/664
- Amr b. Umeyye, 1/671; 2/11, 659, 664, 668, 673, 675, 676, 686, 689; 3/95, 497, 501
- Amr b. Yezid, 2/554
- Amre binti Alkame el-Hârisiyye, 2/546
- Amre binti Zeyd, 5/620
- Amûs, 3/355
- Anber, 4/417
- Anbese b. el-Ezher, 3/109, 110
- Ans oğulları, 4/270
- Arafat, 1/364; 3/149; 4/231, 381, 392; 5/60
- Arap Heyetlerinin Resûlullah'a (ﷺ) Gelmesi 4/246
- Arap Yanımadası, 5/8, 141
- Arap; Allah Resûlü'nün (ﷺ) Kendini Arap Kabilelerine Arz Etmesi; Rabbinin Risaletini Tebliğ Ederken Gördüğü Eziyetler; 2/90
- Arc, 1/610; 4/230
- Arefe günü, 4/230, 392; 5/557
- arpa, 1/274, 281, 282, 405; 2/500; 3/38, 42, 51, 52, 54, 137, 371, 379, 380, 531; 4/432, 544, 571, 572, 583; 5/602, 603
- Arş, 1/23, 130, 221, 285, 366, 492, 586; 2/79, 631, 632, 661; 3/134, 135; 4/425, 430, 442, 445, 447, 492; 5/437, 459
- Âs b. Hişâm, 2/147, 314
- Âs b. Vâil, 1/394, 569, 637, 681, 682; 2/163, 167; 3/565, 567
- Ashâb; Resûlullah'ın (ﷺ), Ashâbından Bir Gruba İçlerinden En Son Ölecek Kişinin Cehennemde

(veya Atepte) Olacağını Bildirmesi
5/242

Ashâb; Resûlullah'ın (ﷺ),
Ashâbını Arkasındayken de Görmesi
4/529

Asım b. Adiy, 2/202, 429; 4/179

Asım b. Behdele, 1/208

Asım b. en-Nadr, 1/268

Asım b. Humeyd, 4/346

Asım b. Kuleyb, 5/78

Asım b. Ömer b. el-Hattâb, 2/654; 5/284

Asım b. Ömer b. Katâde, 1/401, 405; 2/96,
115, 116, 119, 134, 142, 314, 364, 477, 490,
544, 568, 574, 575, 600, 659; 3/57, 58, 72,
132, 138, 153, 160, 174, 316, 317, 527, 601,
693; 4/126, 149; 5/284;

Asım b. Sâbit, 2/11, 534, 608, 609, 652, 654,
656, 658, 662

Asım b. Uhaydillâh, 4/146

Asım el-Ahvel, 3/386, 691, 693; 5/606

Aslan, 1/442, 447, 696, 697, 698; 4/110, 502,
503

Aslan; Resûlullah'ın (ﷺ), Yüzü
Suyu Hürmetine Aslanın O'nun
Azatlısı Sefîne'ye Yardım Etmesi
4/501

Asmal, 1/40, 214, 215, 239

Aşûrâ Gününde Bebeklerin Resûlullah'ın
(ﷺ) Tükürüğüyle Geceyi
Etmesi 4/686

Atâ b. Ebi Meymûne, 4/164

Atâ b. Ebi Rebâh, 3/487; 4/623

Atâ b. es-Sâib, 2/81; 5/50

Atâ b. Yesâr, 1/310, 311, 312

Atâ el-Horasanî, 5/133

Atık b. Aız, 5/614

Atike binti Abdilmuttalib, 2/8, 306, 309, 399

Atike binti Halid, 1/220, 222

Atike binti Useyd, 2/496

Atiyye b. Sa'd, 1/691; 3/118; 4/196, 220

Atiyye el-Avîl, 1/253

Atiyye el-Kurazl, 3/130

Attâb b. Esîd, 4/21, 114, 347

Attâb b. Useyd, 3/17

Attâf b. Halid, 3/528

Avf b. Afrâ, 2/116; 5/431

Avf b. el-Hazrec, 2/479

Avf b. Mâlik el-Eşcal, 2/115, 116; 3/534, , 570,
572, 573, 574; 4/563, 564; 5/6, 16, 76, 77,
91, 160, 407

Avf b. Mâlik ve Başkasının Resûlullah'a
(ﷺ) Şefaât Hakkında Gelen
Meleğin Sesini İşitmesi 5/407

Avf b. Mâlik; Resûlullah'ın (ﷺ),
Avf b. Mâlik'e Develeri Kesmek
Konusunda Yaptığını Bildirmesi 5/76

Avn b. Abdillâh, 5/291

Avn b. Ebi Cuhayfe, 1/194

Ay, 1/5, 8, 10, 27, 46, 158, 159, 160, 185, 205,
230, 248, 366, 386, 466, 527, 591, 616, 617,
618, 619, 620, 621, 622, 623, 686; 2/16, 66,
196, 332; 3/159, 371, 374; 4/167, 206, 317,
318; 5/18, 22, 42, 129, 556, 587

Ay; Müşriklerin Mekke'de Resûlullah'tan (ﷺ) Bir Mucize Göstermesini İstemesi ve Resûlullah'ın (ﷺ) Onlara Ay'ın İkiye Bölünmesini Göstermesi 1/616

Ayak; Resûlullah'ın (ﷺ) Eli, Ayağı, Karnı, Kolları, Bacakları ve Göğsü 1/190

ayakkabı, 1/314, 707; 2/79, 133, 263, 265; 3/413, 415; 4/143, 154, 498; 5/218, 605

Âyetler; Resûlullah'ın (ﷺ), Kalplerinde Eğrilik Bulunanlar ile Bidat Sahiplerinin Muhkem Âyetleri Bırakıp Müteşabih Âyetlerin Peşine Düşeceğini, Bu Âyetlerin Anlamını Sorup Kendileriyle Birlikte Peşlerinde Olanları Fitneye Düşüreceğini Bildirmesi 5/338

Ayyâs b. Ebi Rabia, 1/512; 2/147, 148; 3/307

azil yapmak, 3/157

Azrâ; Resûlullah'ın (ﷺ), Şam'ın Azrâ Bölgesinde Müslümanlardan Bir Grubun Haksız Yere Öldürüleceğini Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi 5/240

Bâbil, 5/111

bacak; Resûlullah'ın (ﷺ) Eli, Ayağı, Karnı, Kolları, Bacakları ve Göğsü 1/190

Bağdat, 1/13, 33; 5/307

Bahira, 1/7, 350, 355, 356, 357, 362

Bahîra; Allah Resûlü'nün (ﷺ), Ebû Talib ile Ticaret İçin Şam'a Gitmesi, Rahip Bahîra'nın Kendi Kitaplarında Olan Vasıfları Allah Resûlü'nde (ﷺ)

Görmesi ve Bu Gördüklerine Dayanarak Vaad Edilen Kimsenin Kendisi Olduğunu Bilmesi 1/350

Bahreyn, 2/145; 3/553, 697; 4/166, 228, 261; 5/88, 265, 604

Bahrî b. Amr, 2/229

Bakara Sûresi, 1/36; 2/36, 79; 3/62; 4/34, 244; 5/405, 426, 453

Baki, 1/288; 3/173; 4/496; 5/78, 472, 586

bakire, 1/259, 442, 654, 657, 663, 671; 2/89, 718, 720; 4/630; 5/164, 165, 262, 615

bal, 2/16, 67, 78; 4/583, 631; 5/122, 123

balık, 1/145; 2/220; 3/575, 577; 4/365, 461

balina, 3/575, 576, 577

bardak, 3/602; 4/332; 5/522, 526, 606

baskın, 1/306; 2/293, 294, 295, 307, 472, 698, 699; 3/117, 202, 222, 320, 321, 454, 508, 583, 589; 4/110, 368, 418; 5/20, 25, 28, 44, 45, 309

Basra, 1/504; 3/282; 4/191, 434, 508, 555, 599, 661; 5/164, 191, 222

baston, 1/161; 4/332

baş; Resûlullah'ın (ﷺ) Başı ve Sakalı 1/171

baş ağrısı, 3/344, 348; 4/690; 5/119

Baş Ağrısı; Resûlullah'ın (ﷺ), Baş Ağrısıyla Yanına Gelen Adamı İyileştirmesi 4/690

baş örtüsü, 4/660

Bathâ, 1/220; 3/660

bayrak, 2/412; 3/521; 4/27

bayram günü, 4/392, 396; 5/557

beddua, 1/92, 611, 635, 636, 637, 683, 685, 695, 696, 697; 2/174, 327, 372, 585, 588, 680, 681, 682, 683, 684; 3/23, 72, 74, 90, 553, 555, 564; 4/162, 255, 294, 295, 300, 331, 332, 540, 541, 611, 657, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 706

beddua; Allah Resûlü'nün (ﷺ) Kendisine Eziyet Eden Kureyşli Yedi Kişiyi Sonra İbn Ebi Leheb'e Beddua Etmesi ve Bu Yöndeki Mucizeler 1/695

beddua; Allah Resûlü'nün (ﷺ) Sebat Edip Müşriklere Karşı Rabbinden Yardım Dilemesi ve Müşriklere Beddua Etmesi 4/35

beddua; Resûlullah'ın (ﷺ) Yedi Kişiyi Ettiği Bedduanın Kabul Edilip Gerçekleşmesi 1/629

beddua; Resûlullah'ın (ﷺ), Kendisine Asi Olan Kureyşlilere Beddua Etmesi; Yüce Allah'ın, Resûlullah'ın (ﷺ) Duasını Kabul Buyurması ve Bu Hususta Görülen Mucizeler 1/682

beddua; Resûlullah'ın (ﷺ) ve Ashâbının Savaştan Önce ve Sonra Müşriklere Beddua Etmesi, Rablerinden Yardım İstemeleri, Yüce Allah'ın Onlara Melekler Göndererek Yardım Etmesi ve Resûlullah'a (ﷺ) Müşriklerin Düşüp Ölecekleri Yerleri Bildirmesi 2/326

beddua; Resûlullah'ın (ﷺ), Adına Yalan Söyleyenlere Bedduası 4/706

beddua; Yüce Allah'ın, Resûlullah'ın (ﷺ) Kendisine ve Müslümanlara Eziyet Eden Kâfir Kureyşliler İçin Yaptığı Bedduayı, Onların (Ashâbın) Kafir Kardeşlerini Helâk etmek Suretiyle Bedir'de Kabul Etmesi 2/365

Bedeviler, 2/472; 3/696; 4/7, 186, 455

BEDİR; BÜYÜK BEDİR SAVAŞINA DAİR BÖLÜMLER 2/302

Bedir ehli, 2/453, 455

Bedir gazvesi, 2/293, 295; 3/16; 4/408, 413, 418

Bedir Günü Resûlullah (ﷺ) İçin Gölgelelik Yapılması 2/325

Bedir Günü Resûlullah'ın (ﷺ) Halkı Savaşa Teşvik Etmesi ve Yaşanan Zorluklar 2/351

Bedir Günü Resûlullah'ın (ﷺ) Hubeyb'e Dua Etmesi, Bir Kişiyi Verdiği Sopanın Kılıca Dönüşmesi ve Katâde b. en-Nu'mân'ın Çıkan Gözünü Yerine Koymasıyla İlgili Meğâzi Kitaplarındaki Rivayetler 2/383

Bedir Günü Savaşın Başlaması ve Kızıışması 2/344

Bedir Günü Şehid Edilen Sahabe, Öldürülen ve Esir Edilen Müşriklerin Sayısı 2/420

Bedir savaşı, 1/635, 637, 654, 684, 690; 2/273, 274, 280, 295, 301, 307, 314, 318, 319, 322, 323, 332, 333, 334, 336, 340, 349, 359, 363, 364, 365, 375, 382, 383, 398, 399, 403, 424, 425, 426, 427, 431, 438, 443, 452, 453, 458,

473, 479, 480, 482, 483, 484, 495, 512, 513,
515, 520, 521, 544, 549, 566, 573, 575, 595,
603, 640, 656, 722; 3/13, 14, 15, 16, 17, 182,
265, 274, 496, 506, 518, 551; 4/73, 201, 204,
393, 408, 517, 534, 701; 5/88, 158, 220, 547,
612

Bedir Savaşına Katılan Sahabe Sayısı
2/318

Bedir Savaşının Sonucunun Mekke'de
Yayılması, Umeyr b. Vehb'in
Resûlullah'a (ﷺ) Gelmesi, Daha
Sonra Kubâs b. Eşyem'in Medine'ye
Gelmesi ve Bu Olayda Peygamberliğe
Dair İşaretler 2/444

Bedir Savaşının Yapıldığı Tarih 2/424

Bedir; İkinci Bedir Gazvesi 2/721

Bedir; İlim Adamlarınca Kendi Dalında
En Güvenilir Olarak Addedilen Mûsa
b. Ukbe'nin Meğâzî'sinde Bedir
Savaşıyla İlgili Aktarılan ve Kıssayı
Tamamlayan Anlatımlar 2/386

Bedir; Resûlullah'ın (ﷺ) Bedir'de
Öldürülecek Müşrikleri Haber
Vermesi ve Bunda O'nun
Peygamberliğine Dair Mucizeler
2/302

Bedir; Resûlullah'ın (ﷺ) Bedir'den
Döndükten Yedi Gün Sonra Benî
Süleym'in Üzerine Yürümesi 2/466

Bedir; Resûlullah'ın (ﷺ) Bedir'e
Gidiş Sebebi, Âtike binti
Abdilmuttalib'in gördüğü Rüya ve
Yüce Allah'ın Resûlullah'a (ﷺ)
Bedir'deki Yardımı 2/306

Bedir; Resûlullah'ın (ﷺ) Ganimet
ve Esirler Hakkındaki Tasarrufu,
Söylediklerinin Gerçekleşmesi ve Bu
Olayda Peygamberliğe Dair İşaretler
2/433

Bedir; Zeyd b. Hârise ve Abdullah b.
Revâha'nın, Bedir Zaferini
Müjdelemek İçin Medine'ye Gelmesi,
Resûlullah'ın (ﷺ) Ganimet ve
Esirlerle Gelmesi, Bedir Zaferini
İşiten Necâşi'nin Tepkisi 2/427

Bedir'e Giden Müşriklerin Sayısı 2/323

Bedir'e Katılan Melek ve Sahabenin
Fazileti 2/452

Behrâm, 4/499

Behz b. Esed, 1/118; 3/642

Bekr b. Abdillâh, 4/594; 5/80

Bekr b. Mudar, 1/622

Bekr b. Vâil, 2/474

Beldah, 3/234, 254

belge; Perşembe Günü Hastalığı Artınca
Ashâbına Bir Belge Yazmak İstemesi,
Sonra Yüce Allah'ın, Dini
Koruyacağına Dair Vaadine
Güvenerek Vaz Geçmesi 5/493

Beni Abdiddâr, 1/147; 2/545

Beni Adiy, 1/147, 148

Beni Âmir b. Luey, 3/26

Beni Âmir, 2/672, 673, 675, 689

Beni Bekr, 2/669

Beni Cumah, 1/147

Beni Damra, 2/290, 291, 292, 296, 722, 725

Beni Enmâr, 2/713

Beni Esed b. Abdiluzza, 1/147

Beni Esed, 1/74; 2/374

Beni Hârise, 2/491, 540

Beni Hâşim, 1/445; 2/460; 3/628

Beni Kaynukâ' Gazvesi 2/476

Beni Kinâne, 1/90; 2/496

Beni Kurayza Günü Cibril'i Rüyasında
Gören Kişi 5/389

Beni Kurayza, 2/697, 698; 3/5, 25, 26, 27, 55,
64, 72, 73; 5/15, 389, 390, 391

Beni Lihyân, 1/149; 2/12, 680, 681, 698, 701;
3/17

Beni Mahzûm, 1/147; 2/370

Beni Muhârib, 2/704, 705

Beni Mustalik, 3/17

Beni Nadîr Gazvesi ve Bu Gazvede
Peygamberliğe Dair İşaretler 2/479

Beni Nadîr Gazvesi, Yüce Allah'ın
Resûlü'ne (ﷺ) Nadîr
Oğullarının Tuzaklarını Haber
Vermesi 2/688

Beni Sâide, 2/365, 335

Beni Seleme, 2/540, 617

Beni Süleym, 1/90; 2/9, 10, 466, 475, 672, 675,
676, 684

Beni Temim, 2/727

Beni Umeyye, 2/429, 460

Beni Uzre, 2/727

Beni Zühre, 1/74, 147

Berâ; Resûlullah'ın (ﷺ), Berâ b.
Mâlik el-Ensârî Hakkında "Allah adına
yemin edecek olsa Allah onun
yeminini boşa çıkarmaz" Buyurması
ve Yüce Allah'ın Bu Sözü Doğru
Çıkarması 5/145

Berâ b. Âzib, 1/142, 176, 197; 2/195, 421, 548,
592, 601; 3/48, 216, 235; 4/36, 374, 718;
5/17, 449

Berâ b. Ma'rûr, 2/130, 132; 3/406, 407

Berâ b. Mâlik, 5/8, 145, 146

bereket ; Resûlullah (ﷺ)
Zamanında Ebû Bekr'in Evinde İkram
Edilen Yemekte Görülen Bereket
4/559

bereket, 1/106, 302, 375, 379, 610; 2/265, 266,
268, 270; 3/51, 236, 250; 4/143, 144, 146,
147, 223, 224, 284, 462, 521, 616, 622, 630,
676, 677, 678, 685, 691; 5/69

bereket; Farzın Önce Allah Resûlü'ne
(ﷺ) Sonra Diğer İnsanlara
İndirilmesi; Resûlullah'ın (ﷺ)
Kureyş'i Toplayıp Onlara Yemek
Vermesi ve Bu Yemekteki Bereket
1/513

bereket; Resûlullah'ın (ﷺ) Âişe'ye
Bıraktığı Arpanın Bereketi,
Resûlullah'ın (ﷺ) Bir Adama
Verdiği Arpanın Bereketi,
Resûlullah'a (ﷺ) Yağ Hediye
Eden Kadınların Tulumlarındaki
Bereket, Ebû Hubâş'a Verdiği Koyun
Etindeki Bereket, Resûlullah'ın (ﷺ)
İçtiğinden Arta Kalan
İçecekteki Bereket, Bu Olaylarda
Peygamberliğe Dair İşaretler 4/570

bereket; RESÜLULLAH'IN (ﷺ) YIYECEK VE
İÇECEKLERE BEREKETİN
GELMESİNE DAİR BÖLÜMLER —
Sayılarının Çoklugundan Dolayı
Burada Bunlardan Kısaca
Bahsedilecektir— 4/538

bereket; Resûlullah'ın (ﷺ)
Duasıyla Bir Kadının Tulumlarında
Görülen Bereket, Bu Olayda
Peygamberliğe Dair İşaretler 4/589

bereket; Resûlullah'ın (ﷺ)
Duasıyla Müslümanların Azıklarında
Kalan Yiyeceğin Çoğalıp
Bereketlenmesi 4/577

bereket; Resûlullah'ın (ﷺ), Günün
İlk Vakitlerinin Ümmetine Bereketli
Olması İçin Duası 4/684

Berire, 3/183

Berre binti Abdiluzza, 1/148

Berre binti Avf, 1/148

Besbes b. Amr, 2/315

Besbes el-Ensâri, 2/403

Besmele, 1/220, 577; 3/42, 50; 4/13, 461, 559,
567, 576; 5/16, 421, 464, 466, 468

Besmele; Resûlullah'ın (ﷺ) Yiyip
de Doymayan Kişilere Bir Araya Gelip
Besmele Çekerek Yemelerini
Söyledikten Sonra Doymaları 4/576

Beşir b. Sa'd el-Ensâri'nin Murre
Oğulları Üzerine Düzenlediği
Müfreze ve Gâlib b. Abdullah el-Kelbi
Müfrezesi 3/444

Beşir b. Sa'd, 3/9, 444, 445, 452, 453, 476;
4/416; 5/282

Beşir b. Sa'd'ın Cenâb'a Düzenlediği
Müfreze 3/452

Beyâda, 2/124, 193; 3/405, 407

Beyâdi, 2/658

Beydâ, 1/151; 2/130, 437; 4/190, 375, 379;
5/607

Beyt-i Atik, 3/23

Beyt-i Makdis, 1/417, 418; 2/13, 14, 16, 18, 19,
20, 21, 23, 25, 26, 27, 50, 53, 56, 57, 63, 64,
68, 76, 189, 271, 273

Beytullah, 1/92, 338, 459

Bilâl b. Rebâh, 2/375; 5/589

Bilâl b. Yahya, 4/171

Bilâl, 1/194, 285, 287, 353, 506, 507, 638;
2/150, 195, 263, 264, 265, 266, 268, 719;
3/75, 249, 279, 314, 374, 398, 417, 418, 419,
420, 434, 484, 661, 665, 666; 4/43, 92, 130,
157, 160, 241, 292, 382, 593, 645, 685; 5/48,
108, 168, 197, 284, 353, 355, 506, 567

Bistâm b. Müslim, 1/331

Bişr b. Şuayb, 5/544

Bizans, 1/352; 2/256; 3/514, 515, 534, 542,
546, 548, 549, 552, 632; 4/183, 319, 352;
5/96, 100

boy; Resûlullah'ın (ﷺ) Boyu 1/196

boyun; Resûlullah'ın (ﷺ),
Hakkında: "Allah yolunda boynu
vurulsun!" Deddiği Adamın Allah
Yolunda Öldürülmesi 4/705

Budeyl b. Verkâ el-Huzai, 2/672; 3/223, 254,
585, 589, 608, 612, 615, 618, 626

buğday, 1/278, 279, 328; 3/197, 591, 592;
4/699; 5/603

Buhrân, 2/10, 299, 475, 476

Buhrân'daki Kureyş ve Benî Süleyym
Gazvesi 2/475

Bureyde el-Eslemî, 3/154

burun kanı, 4/494

burun; Resûlullah'ın (ﷺ) Alnı,
Kaşları, Burnu, Ağzı ve Dişleri 1/170

Busrâ, 1/54, 55, 82, 321, 355, 461; 3/539, 543,
546; 4/430

Buthân, 2/264; 3/75

Buvât, 2/7, 287, 291; 4/409, 413, 418

büyü, 4/28, 470, 708, 709; 5/410

büyü; Resûlullah'ın (ﷺ) Kendisine
Yapılan Büyü İçin Rabbına Ettiği
Duaya İcabet Edilmesi 4/708

büyücü, 4/468, 470, 711

Câbir b. Abdillâh el-Ensârî ile
Başkalarının Şahit Olduğu İki Ağaç,
Çocuk ve Deve Mucizeleri, Bu
Mucizelerde Peygamberliğe Dair
İşaretler 4/470

Câbir b. Abdillâh, 1/192, 303, 304, 307, 308,
358, 359, 363, 390, 471, 474, 492, 493, 545,
580, 581, 673; 2/12, 19, 20, 115, 125, 127,
140, 253, 258, 259, 260, 455, 503, 505, 510,
536, 540, 556, 565, 619, 620, 623, 625, 626,
633, 643, 701, 708, 710, 716, 717, 718, 720;
3/41, 42, 49, 50, 52, 54, 59, 74, 134, 135, 163,
209, 213, 214, 215, 237, 238, 239, 257, 265,

276, 346, 349, 352, 356, 380, 403, 404, 483,
533, 602, 607, 653, 660; 4/11, 14, 19, 27, 29,
92, 93, 216, 217, 230, 341, 375, 378, 389,
396, 406, 422, 432, 459, 463, 470, 479, 483,
527, 548, 583, 614, 615, 617, 618, 625, 628,
690, 705; 5/41, 73, 104, 125, 141, 292, 312,
519, 589, 596

Câbir b. Abdillâh'ın Yorgun Düşüp
Geride Kalan Devesinin Resûlullah'ın
(ﷺ) Duasıyla En Öne Geçmesi,
Ebû Talha ve Cuayl el-Eşcai'nin Atları
ile Gencin Devesinde Görülenler, Bu
Olaylarda Peygamberliğe Dair
İşaretler 4/617

Câbir; Bu Gazvede Gerçekleşen
Mucizeler ve Câbir b. Abdillâh el-
Ensârî'nin Yavaş Giden Devesinin
Hızlanması 2/717

Câbir; Resûlullah'ın (ﷺ)
Kendinden Geçen Câbir b. Abdillâh'a
Abdest Suyundan Serptikten Sonra
Kendine Gelmesi 4/628

Câbir b. Semure, 1/159, 160, 168, 169, 184,
185, 193, 195, 196, 201, 205, 264, 265, 489,
490; 3/555, 556; 4/656; 5/71, 95, 267, 308,
309, 415

Câbir b. Yezid, 1/201

Câfer b. Amr b. Umeyye ed-Damri, 2/563,
663, 666

Câfer b. Avn, 1/636, 684; 4/392; 5/448

Câfer b. Ebî Tâlib ile Arkadaşlarının ve
Eş'arîlerin Habeşistan'dan
Resûlullah'ın (ﷺ) Yanına
Hayber'e Gelmesi, Ganimetten
Onlara ve Başkalarına Pay Verilmesi,

Pay Alamayanlar. Bu Konuda

Peygamberliğe Dair İşaretler 3/387

Câfer b. Ebî Tâlib, 1/512, 646, 649, 654, 657, 658, 662, 671; 2/34, 432; 3/8, 387, 388, 390, 515, 516, 518, 521, 522, 527; 4/286, 417; 5/515

Cahiliye devri, 1/361; 2/11, 528, 590; 4/331

Cahiliye dönemi, 1/69, 115, 121, 264, 320, 346, 347, 358, 365, 379, 393, 445, 448, 452, 470, 473, 479, 482, 502, 586, 587, 588, 597, 598, 697; 2/166, 266, 499, 502, 570, 668; 3/77, 163, 618, 671, 673, 675, 699; 4/267, 292, 301, 317, 354, 381, 654; 5/600, 612

Cahiliye; Yüce Allah'ın, Resûlünü, Peygamber Olarak Gönderene Kadar Peygamberliğinin Öneminden Dolayı Gençliğinde Cahiliye Pisliklerinden Koruması 1/357

Cahş b. Câbir, 3/302

cariye, 1/62, 131, 340, 424, 521; 2/67, 76, 315, 564, 715; 3/96, 190, 315, 368, 563, 564, 675; 4/107, 108, 109, 111, 276, 277, 330, 338, 657; 5/39, 75, 158, 159, 252, 394, 600, 601, 619

Cârüd, 1/441, 442, 444; 2/44; 4/262

casus, 3/493, 512; 4/23, 33

Cebele b. el-Eyhem, 1/326

Cebraîl, 1/585; 2/156; 3/6, 103, 104, 106, 107, 108, 109, 110, 112, 114, 115, 131, 134, 135, 497, 501; 4/655; 5/20, 28, 41, 73, 87, 143, 254, 255, 257, 266, 270, 271, 307, 382, 383, 411, 529

Cedd b. Kays, 3/256, 257; 4/126, 141

cehalet; Resûlullah'ın (ﷺ), İlmin Yok Olup Cehaletin Yayılacağını Bildirmesi 5/335

cehennem, 1/17, 290, 400, 404, 414, 418, 486, 510, 560, 609, 706; 2/18, 26, 46, 215; 3/313, 397, 398; 4/65, 178, 183, 275, 280, 281, 356, 435, 438, 515, 529, 530, 579, 628, 716; 5/54, 94, 112, 183, 190, 245, 324, 349

cehennemlik; Resûlullah (ﷺ) Tarafından Cehennemlik Olduğu Bildirilen Adamın Kıssası ve Bu Olayda Peygamberliğe Dair İşaretler 3/396

Cehm b. Kays, 3/563

Cemel savaşı, 4/517; 5/194

Cemel, 4/181; 5/10, 193, 197, 198, 543

Cemile binti Abdullah, 4/688

Cemre binti'l-Hâris, 5/621

cenaze namazı, 2/545, 635; 3/399, 536, 578, 579, 580; 4/163, 164, 218, 223; 5/45, 71, 580, 585

cenaze; Resûlullah'ın (ﷺ) Cenaze Namazı 5/573

cennet, 1/17, 23, 290, 307, 316, 377, 404, 414, 418, 486, 496, 560, 649, 650, 710, 711; 2/32, 41, 46, 117, 118, 126, 136, 137, 223, 224, 242, 243, 249, 262, 284, 330, 352, 529, 566, 569, 570, 573; 3/62, 193, 270, 313, 355, 357, 358, 397, 526, 527, 528, 531; 4/65, 69, 181, 182, 227, 257, 258, 277, 313, 356, 374, 430, 431, 432, 455, 492, 515, 528, 556, 577, 623, 648; 5/22, 37, 129, 130, 131, 132, 134, 155, 156, 167, 169, 172, 197, 198, 267, 236, 246,

299, 324, 335, 351, 352, 361, 362, 394, 399,
407, 477, 516, 614, 624

Cerir b. Abdillâh el-Beceli'nin, Allah Resûlü'ne (ﷺ) Gelmesi, Allah Resûlü'nün (ﷺ) Hutbesinde Ashâbına Cerir'in Sıfatlarını Bildirmesi, Onu Ahmes'ten Bazı Adamlarla Zul-Halasa'ya Gönderirken Ona Dua Etmesi ve Bu Yönde Zuhur Eden Şeylerin Peygamberlik Mucizesi Olması 4/282

Cerir b. Abdillâh, 4/8, 282, 283

Cerir b. Hâzım, 2/117; 4/695; 5/390, 585

Cessâs b. Murre, 2/102

ceylan, 1/67, 68; 2/22

Cezime, 3/686, 697, 698, 699, 700

Cezire, 1/458, 459

Ci'râne, 3/211, 483; 4/5, 60, 63, 75, 92, 98, 100, 108, 110, 112, 113, 114, 115, 117, 230, 401, 412

Ci'râne; Allah Resûlü'nün (ﷺ), Ci'râne'den Umreye Gitmesi 4/112

Ci'râne; Allah Resûlü'nün (ﷺ), Ci'râne'ye Dönmesi, Ganimetin Taksim Edilmesi ve Kalpleri İslam'a Isındırmak (Müellefetü'l-kulûb) İçin Verilenler Karşısında Ensâr'ın Dedikleri 4/75

Cibril, 1/10, 117, 131, 141, 247, 273, 267, 273, 307, 332, 368, 378, 380, 388, 465, 471, 476, 478, 480, 482, 483, 486, 487, 488, 489, 491, 497, 517, 523, 531, 533, 626, 628, 681, 710, 711; 2/5, 15, 16, 17, 20, 23, 24, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 39, 40, 41, 44, 46, 47,

48, 50, 51, 52, 53, 57, 63, 64, 65, 66, 74, 75, 76, 78, 85, 95, 139, 157, 190, 213, 220, 336, 337, 338, 341, 362, 365, 410, 429, 453, 472, 578, 615, 657, 686, 702; 3/47, 633, 638; 4/52, 163, 164, 173; 5/15, 16, 385, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 403, 412, 425, 466, 475, 477, 479, 521, 525, 526, 527, 531, 555, 594, 595

Cibril; Benî Kurayza Günü Cibril'i Rüyasında Gören Kişi 5/389

Cibril; Ensârlının Cibril'i Görüp Onunla Konuşması 5/397

Cibril; Ömer b. el-Hattâb ve Onunla Birlikte Resûlullah'ın (ﷺ) Meclisinde Olan Ashâbın Cibril'i Görmesi 5/393

Cidde, 1/379

cihad; Savaş İçin İzin Verilmesi; Cihadın Farz Kılınması ve Müşrikler ile Ehl-i Kitab'ı Affetmenin Neshedilmesi 2/277

cin, 1/113, 129, 573, 574, 577, 580, 581, 584, 587, 589, 595, 601, 603, 615, 616; 4/368, 477; 5/16, 416, 417, 418, 424, 426, 453

cin; Herkesin Yanında Cinlerden Bir Yoldaş Vardır. Ancak Allah Resûlullah'a (ﷺ) Yoldaşı Konusunda Yardım Etmiştir ve Cin Ona Hayırdan Başka Bir Şey Söylemez 5/416

Cinin, Dostuna Allah Resûlü'nün (ﷺ) Peygamber Olarak Gönderileceğini Haber Vermesi ve Kişinin Görmediği Birisinden Sesler İşitmesi 1/593

cinler, 1/43, 72, 79, 129, 445, 539, 542, 543, 572, 574, 575, 575, 577, 578, 580, 583, 586, 587, 589, 590, 591, 592, 593, 597, 601, 602, 606, 614; 4/362, 423, 424, 455; 5/16, 161, 286, 413, 414, 416, 417, 424, 427, 428, 435, 438, 439

Cinlerin Müslüman Olması ve Allah Resûlü'nün (ﷺ) Bu Yöndeki Mucizeleri 1/572

cizye, 1/635, 704; 2/285; 3/270, 401, 416; 4/165, 168, 327; 5/85, 89, 91, 103, 160

cömerd; Resûlullah'ın (ﷺ) İnsanların En Cömerdi Olması ve Allah'ın, Duayla Kendisine Bereket İhsan Etmesine Rağmen Açlığa En Çok Sabretmesi 1/296

Cuayl el-Eşcai, 4/14, 617

Cuayl, 3/35; 4/90

Cubeyr b. Nufeyr, 5/70

Cudcud, 5/50, 51

Cuheyym b. es-Salt, 2/315, 401; 4/166

Cuheyne, 2/288, 702; 4/303

Cuhfe, 2/264, 265, 267, 268, 315, 401, 403, 405; 4/645

Cundub b. Abdillâh, 5/383

Cundub b. Süfyân, 5/384

Cureş, 4/9, 309, 310, 311

Cuveyriye binti'l-Hâris, 5/600, 618, 623

cübbe, 1/649; 3/127, 193, 344; 4/317

Cübeyr b. Mut'im, 1/364; 2/563; 3/384, 620, 665; 4/51, 89

Cühenî; Baygınlığında Kendisine

Gelinen, Rabbine Şükredip

Gönderilen Allah Resûlü'ne (ﷺ) İman Eden, Şirk Koşup Delâlete

Düşenlerin Yolunu Bırakan el-Cühenî'nin Hadisi 1/451

Cüheyne, 1/452; 2/293, 315, 398; 3/292, 302, 303, 448, 603, 614, 615, 626; 4/223

Cüheyneli, 1/453; 2/398; 5/221

Cülâs b. Süveyd, 4/212

Cürhüm, 1/67, 388

Cüveyriye b. Esmâ, 2/691

Cüveyriye binti'l-Hâris, 3/157, 158, 159, 160

Cüzâm, 3/203, 567; 4/411

cüzzam, 4/707

çadır, 3/31, 122, 131, 132, 155, 356, 357, 374, 615, 626; 4/61, 77, 80, 210, 236, 241, 381, 390, 488; 5/188, 134, 364, 370

Çakıl Taşlarının Resûlullah'ın (ﷺ) ve Ashâbından Birinin Elinde Tesbih Etmesi 4/522

çekirgeler, 1/305

çıban; Resûlullah'ın (ﷺ) Çıbanı Olan Adama Dua Edip İyileştirmesi 4/636

dağ; Resûlullah'ın (ﷺ), Sarsılan Dağa Ayağıyla Vurup Sabit Durmasını Söylerken Ebû Bekr'in İmanında Samimiyetini, Ömer ile Osmân'ın Şahadetini Bildirmesi ve Her İkisinin de Söylendiği Gibi Şehit Olmaları 5/126

Dahhâk b. Kays, 5/178

Dahhāk b. Muzāhim, 2/82

Dahhāk b. Süfyan, 2/688; 5/619

Damdam b. Amr, 2/310, 314, 398, 400

Danyal, 1/329

Dâvud b. Ebi Hind, 1/572; 2/244; 3/557;
5/204

Dâvud b. el-Husayn, 2/384

Deccal, 1/317; 2/54, 270; 4/10, 358, 359;
5/172

Defnedilmesi; Resûlullah'ın (ﷺ)
Defnedilmesi 5/576

deve kuşu, 1/443

deve; Resûlullah'a (ﷺ) Secde
Ettikten Sonra Sahibine Karşı
Uysallaşan Huysuz Deve 4/482

Devs ve Tufeyl b. Amr'ın Kıssası;
Tufeyl'in Önce Alnında Sonra da
Kamçısı Ucunda Beliren Işık,
Rüyasında Gördüğü Şey ve Rüyası
Hakkında Allah Resûlü'nün (ﷺ)
Dua Etmesi 4/295

Devs, 1/90; 4/8, 56, 295, 300, 582

Devslî, 3/391; 4/296

Dımaşk, 1/85, 171, 177, 216, 217, 247, 326;
5/224

Dirâr b. el-Hattâb, 3/65

Dirâr; Allah Resûlü'nün (ﷺ)
Tebûk'ten Geri Dönmesi, Dirâr
Mescidinin Yıkılmasını Emretmesi,
Münafıkların Yolda Kendisine Tuzak
Kurması, Yüce Allah'ın Kendisini
Bundan Koruması, Bunu Kendisine

Bildirmesi ve Bu Yöndeki

Peygamberlik Mucizeleri 4/173

Dicle, 1/100, 101; 4/511

Dihye b. Halife, 3/6, 11, 103, 108, 109, 110,
543, 557; 5/307

Dihye; Ashâbdan Bazılarının Cebraîl'i
Dihye b. Halife el-Kelbi'nin Sûretinde
Görmesi, Kurayza Oğullarının
Kalplerine Korkunun Düşmesi ve
Kalelerinden İnip Teslim Olması
3/103

Dihye; Resûlullah'ın (ﷺ) Dihye b.
Halife el-Kelbi'yi Rum Kralı Kayser
Heraklius'a Bir Mektupla
Göndermesi, Heraklius'un Resûlullah
(ﷺ) Hakkında Ebû Süfyan b.
Harb'a Sorular Sorması, Heraklius'un
Rüyası ve Bu Olaylarda
Peygamberliğe Dair İşaretler 3/537

Dilsiz; —Eğer Sahih İse— Bebeğin ve
Dilsizin Resûlullah'ın (ﷺ)
Peygamberliğine şahadet Etmesi
4/518

Dimâd, 1/9, 570, 571

Dimâd'ın Müslüman Olması ve Allah
Resûlü'nden (ﷺ)
Peygamberliği Hakkında İşittiği
Şeyler 1/570

Dimâm b. Sa'lebe, 4/9, 311, 312, 314

Dimâm b. Sa'lebe'nin Resûlullah'a (ﷺ)
Gelmesi 4/311

dinar, 1/283, 284, 288; 2/438; 3/95, 96; 4/128,
166, 358, 369, 371, 638, 683; 5/47, 91, 100,
101, 102, 103, 104, 600, 601

dirhem, 1/429; 2/172, 465, 475; 3/70, 94, 399,
456, 556, 686; 4/191, 369, 371, 391, 555,
638, 681, 682; 5/98, 104, 492, 600, 601, 618

diş; Resûlullah'ın (ﷺ) Alnı,
Kaşları, Burnu, Ağzı ve Dişleri 1/170
diyet, 1/72, 646; 2/298, 349, 408, 487, 689;
3/26, 460, 461, 463, 646, 670, 671, 672, 674;
4/212

doğduğu; Resûlullah'ın (ﷺ)
Doğduğu Gün 1/45
Resûlullah'ın (ﷺ) Doğduğu Ay
1/46
Resûlullah'ın (ﷺ) Doğduğu Yıl
1/47

doğum; RESÛLULLAH'IN (ﷺ)
DOĞUMUYLA İLGİLİ BÖLÜMLER
1/45

doğum; Resûlullah'ın (ﷺ) Doğum
Anında, Öncesinde ve Sonrasında
Zuhur Eden Mucizeler 1/51

domuz, 2/450; 3/673

Duhâ, 1/619; 4/419; 5/383, 384, 385, 386, 387,
453

Duhân Sûresi, 5/453

Duhân, 1/466, 683, 684, 685, 686

Dûma kralı, 4/167

Dumayra, 3/461

Dûme; Birinci Dûmetu'l-Cendel Gazvesi
2/726

düğün yemeği, 3/367, 368; 4/681, 682

Ebân b. Abdillâh, 2/5, 99, 107

Ebân b. Abdillâh; Resûlullah'ın (ﷺ)
Kendini Arap Kabilelerine Arz

Etmesinde Ebân b. Abdillâh el-
Beceli'nin Konumu ve Mefrûk b. Amr
ve Arkadaşlarının Kıssası 2/99

Ebân b. Tağleb, 2/107

Ebrehe, 1/90, 91, 92, 93; 3/96

Ebtah, 1/194; 2/130, 309; 4/346

Ebû Abdillâh el-Cedeli, 1/258

Ebû Abdillâh, 1/30, 40, 127, 138, 145, 160, 224,
395, 397, 412, 529, 712; 2/82, 237, 311, 320,
463, 466, 638; 3/72, 97, 186, 194, 255, 464,
486, 530, 583, 620, 701; 4/20, 21, 28, 322,
369, 372, 407, 444, 455, 482, 690; 5/104,
111, 244, 251, 386, 399, 552, 588

Ebû Abdirrahman b. Sa'lebe, 2/111

Ebû Abdirrahman el-Fihri, 4/43

Ebû Abdirrahman es-Sülemi, 1/13; 2/249;
3/597

Ebû Abs b. Cebr, 2/500, 509; 4/534

Ebû Abs, 4/12, 533

Ebû Ahmed, 1/29, 512; 2/354; 3/222, 250,
377; 4/494, 521; 5/205, 268, 605

Ebû Akil, 4/685

Ebû Âmir el-Eş'ari, 4/60, 296

Ebû Âmir, 1/287; 3/341; 4/56, 57, 58, 177,
178, 183; 5/334, 335

Ebû Amr b. Hafs b. el-Muğire, 5/261

Ebû Amr el-Evzaî, 5/296

Ebû Amre el-Ensâri, 4/578

Ebû Âsım, 1/251; 2/584; 3/54, 260, 310; 4/45,
384, 385, 402; 5/83, 95

Ebû Avâne, 1/300, 575, 589, 706; 2/640, 711;
3/264, 556; 4/345, 394, 656, 704; 5/189,
476

Ebû Ayyâş ez-Zurakî, 2/699, 700

Ebû Azze el-Cumahî, 2/606

Ebû Bahr, 5/313

**Ebû Basîr es-Sekafî ve Arkadaşlarının
Kıssası 3/299**

Ebû Basîr, 3/7, 207, 228, 229, 299, 301, 302,
303, 304, 305, 306

Ebû Bekr b. Abdîrrahman b. el-Hâris b.
Hişâm, 1/140, 660; 3/99, 187

Ebû Bekr b. Ayyâş, 5/588

Ebû Bekr b. Ebî Meryem, 1/55

Ebû Bekr b. el-Enbârî, 1/241

Ebû Bekr b. en-Nadr, 4/145

Ebû Bekr b. Hazm, 3/570

Ebû Bekr b. Muhammed b. Amr b. Hazm,
2/248; 4/356, 358

Ebû Bekr b. Süleymân b. Ebî Hasme, 2/363

Ebû Bekr es-Sıddîk, 1/500, 503, 512, 632; 2/5,
6, 85, 102, 182, 189, 462, 558; 3/9, 182, 326,
440, 633; 4/7, 88, 147, 191, 225, 272; 5/125,
172, 604, 610

**Ebû Bekr es-Sıddîk'ın Fezâre Oğulları
Müfrezesi 3/440**

**Ebû Bekr; Allah Resûlü'nün (SALÂHU ALAYHİ VE ALEHİ
Emri İle Ebû Bekr es-Sıddîk'ın
Hicretin Dokuzuncu Yılında Hacca
Gitmesi, Gidişinden Sonra Berâe
Sûresinin Nazil Olması ve
Resûlullah'ın (SALÂHU ALAYHİ VE ALEHİ) Ali b. Ebî**

**Tâlib'i Gönderip Bu Sûreyi İnsanlara
Okuması 4/225**

**Ebû Bekr; Allah Resûlü'nün (SALÂHU ALAYHİ VE ALEHİ),
Dostu Ebû Bekr İle Birlikte Mağaraya
Çıkması ve Orada Gerçekleşen
Mucize 2/158**

**Ebû Bekr; Hz. Peygamber'in (SALÂHU ALAYHİ VE ALEHİ)
Hayatta İken Ebû Bekr'in Halka
Namaz Kıldırmasını Onaylaması,
Resûlullah'ın (SALÂHU ALAYHİ VE ALEHİ) Yanlarına
Çıkıp Ebû Bekr'in Ardında Bir Rekat
Kıldığını ve Sonra Bir Rekat Daha
Kılıp Namazı Tamamladığını İddia
Edenler 5/507**

**Ebû Bekr; Resûlullah'ın (SALÂHU ALAYHİ VE ALEHİ) Ebû
Bekr'e Borç Konusunda Öğrettiği
Dua, Ebû Bekr'in Bu Duayla Borcunu
Ödemesi 4/637**

**Ebû Bekr; Resûlullah'ın (SALÂHU ALAYHİ VE ALEHİ), Ebû
Bekr'i Namaz Kıldırma Dışında
Kendine Halife Olarak Seçmemiş
Olsa da Yüce Allah ve Müminlerin
Ebû Bekr Dışında Birini Halife Olarak
Kabul Etmeyeceklerini Bildirmesi ve
Bunun Dediği Gibi Çıkması 5/118
Resûlullah'ın (SALÂHU ALAYHİ VE ALEHİ) Gördüğü
Rüya ile Ebû Bekr'in Hilafetinin Kısa,
Ömer b. el-Hattâb'ın Hilafetinin Uzun
Süreceğini Bildirmesi ve Dediği Gibi
Olması 5/119**

Ebû Bekre b. Mesrûh, 4/61, 62

Ebû Bekre, 3/556; 4/64, 387; 5/124, 189, 194,
225, 226, 227, 332

Ebû Berze, 5/205

Ebû Bîşr, 1/593; 2/711; 3/271; 5/409

Ebû Burde b. Niyâr, **2/341; 4/277**

Ebû Câbir, **2/131, 133, 572**

Ebû Câfer el-Hatmî, **4/632**

Ebû Câfer Muhammed b. Ali b. el-Hüseyn, **1/467**

Ebû Câfer, **1/15, 222, 307, 467, 611, 678; 2/425, 564; 3/95; 4/632, 635; 5/124, 565, 569, 580**

Ebû Cehil, **1/525, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 537, 539, 545, 546, 552, 559, 561, 564, 635, 636, 639, 641, 668, 678, 695, 700, 701, 704; 2/8, 25, 68, 147, 155, 180, 288, 289, 303, 305, 309, 310, 315, 317, 328, 335, 346, 349, 350, 357, 358, 362, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 399, 400, 401, 403, 405, 407, 408, 409, 410, 411, 429; 3/274, 275, 668; 4/400, 411**

Ebû Cehil; Müslümanlar ve Müşrikler Karşı Karşıya Geline Ebû Cehil'in: "Allah'ımız! Eğer Bu Kitap, Gerçekten Senin Katından İse Bize Gökten Taş Yağdır veya Can Yakıcı Bir Azab Ver" Demesi, Yüce Allah'ın Bedir'de Onlara Kılıçla Azab Vermesi 2/357

Ebû Cehm b. Huzeyfe, **3/564**

Ebû Cendel b. Suheyl b. Amr, **3/226**

Ebû Cendel, **3/227, 229, 298, 303, 304, 306**

Ebû Cuhayfe, **1/165, 183**

Ebû Dücâne, **2/193, 490, 534, 545, 551, 552, 553, 554, 609; 3/362, 415; 5/16, 433, 434, 435, 436**

Ebû Dücâne'nin Korunması 5/433

Ebû Eyyûb el-Ensârî, **2/190, 194, 198, 199, 200, 201, 202, 218, 234, 319, 427; 3/374; 4/13, 550, 572; 5/427**

Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin Resûlullah'ı (ﷺ) Yemeğe Davet Etmesi, Yemeğin Bereketlenmesi, Bu Olayda Peygamberliğe Dair İşaretler 4/550

Ebû Fadâle, **5/221**

Ebû Fezâre, **3/488**

Ebû Firâs, **3/701**

Ebû Gassân, **1/80, 176**

Ebû Habbe, **2/47**

Ebû Habîbe, **5/173**

Ebû Hadred el-Eslemî, **3/9, 455, 456, 460**

Ebû Hadred el-Eslemî'nin Ğâbe'ye Düzenlediği Müfreze 3/455

Ebû Hafs, **1/30; 2/439; 4/524**

Ebû Hâle et-Temîmî, **5/614**

Ebû Halife, **2/150**

Ebû Hamza, **2/44; 3/247; 4/79, 509, 535, 613, 704, 705; 5/560**

Ebû Hanîfe, **1/23**

Ebû Hârîse b. Alkame, **4/319**

Ebû Hassân, **5/551**

Ebû Hâtîm er-Râzî, **1/25, 27, 31, 33**

Ebû Hayseme, **2/17, 262, 702; 4/6, 91, 92, 133, 135, 137, 138, 142**

Ebû Hâzım, **1/13, 263; 2/251, 252; 3/397; 4/283; 5/114, 139**

Ebû Hind, **3/405; 5/511**

Ebû Hubeyb, 5/274

Ebû Humejd es-Sâidi, 4/156, 187

Ebû Huneys, 4/579

Ebû Hureyre, 1/122, 127, 130, 131, 140, 141, 155, 167, 170, 171, 173, 190, 191, 192, 193, 199, 216, 240, 258, 263, 277, 278, 285, 293, 294, 299, 300, 304, 305, 318, 365, 389, 448, 463, 514, 515, 529, 582, 585, 702, 703, 711; 2/17, 18, 27, 34, 46, 53, 55, 56, 69, 74, 180, 209, 210, 211, 240, 262, 268, 270, 569, 570, 583, 609, 614, 615, 634, 637, 654, 657, 704, 707; 3/44, 91, 196, 198, 200, 222, 307, 329, 337, 391, 392, 398, 400, 402, 406, 413, 415, 417, 418, 475, 517, 525, 558, 560, 578, 579, 593, 639, 641, 642, 657, 671, 679; 4/13, 16, 48, 144, 145, 146, 227, 229, 269, 286, 295, 296, 360, 398, 402, 419, 420, 421, 426, 428, 435, 436, 437, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 494, 495, 496, 510, 529, 532, 542, 558, 561, 562, 565, 566, 567, 568, 575, 576, 577, 582, 583, 621, 627, 665, 666, 667, 668, 669; 5/31, 33, 96, 102, 108, 109, 111, 112, 114, 115, 119, 120, 128, 129, 136, 173, 184, 199, 230, 242, 243, 244, 249, 250, 251, 252, 267, 289, 297, 300, 305, 306, 311, 324, 326, 327, 328, 337, 343, 348, 352, 374, 381, 395, 414, 419, 422, 423, 440, 445, 457

Ebû Hureyre; Resûlullah'ın (ﷺ) Duasıyla Ebû Hureyre'nin Azığına Bereketin İnmesi, Bu Olayda Peygamberliğe Dair İşaretler 4/565

Ebû Hureyre; Resûlullah'ın (ﷺ) Ebû Hureyre ed-Devsi ve Başkalarına Ezber Konusunda Söylediği Söz, Ebû Hureyre'nin Bu Sözü Yerine

Getirmesi, Yüce Allah'ın Bu Sözü Doğru Çıkarması, Bu Olayda Peygamberliğe Dair İşaretler 4/665

Ebû Hureyre; Resûlullah'ın (ﷺ), Ebû Hureyre'nin Annesinin Hidayeti İçin Yaptığı Duaya İcabet Edilmesi 4/667

Ebû Huzeyfe b. Utbe b. Rabia, 1/513; 2/147

Ebû Huzeyfe, 2/81, 149, 439; 5/82, 134

Ebû Huzeyme, 5/459

Ebû İdris, 5/99

Ebû İmrân el-Cevni, 2/32; 4/584

Ebû İsmâil el-Müeddib, 1/213

Ebû Katâde, 1/45, 46, 466, 669; 2/244; 3/9, 140, 147, 156, 313, 314, 317, 321, 322, 324, 325, 326, 422, 431, 433, 435, 458, 525; 4/5, 52, 53, 204, 411, 467, 592, 593, 594; 5/200, 374

Ebû Katâde el-Ensâri'nin Matarası Kıssası, Resûlullah'ın (ﷺ) Geride Kalan Ashâbının Ebû Bekr ve Ömer'e İtaat Etmeleri Halinde Doğru Yolu Bulacaklarını Söylemesi, Bu Olaylarda Peygamberliğe Dair İşaretler 3/431

Ebû Katâde ve Ebû Talha'nın Öldürülen Kişinin Eşyaları Hakkındaki ve Ümmü Süleym'in Huneyn Günündeki Kıssası 4/52

Ebû Kays, 3/572

Ebû Kebşe, 1/147

Ebû Kesir, 4/668

Ebû Kılâbe, 3/208, 386, 696; 5/304

- Ebû Kuhâfe, 1/536; 3/680, 681, 682; 5/615
- Ebû Leheb, 1/8, 71, 118, 119, 149, 513, 517, 518, 520, 521, 522, 524, 525, 536, 696, 697; 2/314, 445, 446
- Ebû Leheb; Allah Resûlü (sallâllahu aleyhi ve aleyhi ve ahlâhi ve ahlâhi salâm) Kendilerini İmana Davet Ettiği Zaman Ebû Leheb'in Verdiği Karşılık; Yüce Allah'ın Ebû Leheb Hakkında Kur'an'da İndirdiği ve Onun Hakkında: "O, Alevli Bir Ateşte Yanacak. Odun Taşıyıcı Olarak ve Boynunda Hurma Lifinden Bükülmüş Bir İp Olduğu Halde Karını da (Ateşe Girecek)" Buyurması; Müslümanlar Arasında Bunun Gerçekleştiği Haberinin Yayılmasına Kadar İkisnin de Müslüman Olmaması ve Böyle Bir Şeyi Kişinin Ancak Vahiy İle Bilebilmesi 1/518
- Ebû Leylâ, 2/500; 4/132, 141, 692
- Ebû Lubâbe ve Arkadaşları 4/192
- Ebû Lubâbe, 2/321, 430; 3/113, 117, 118, 119; 4/7, 192, 193, 194, 195, 609, 610
- Ebû Ma'bed, 3/694
- Ebû Ma'mer, 5/249, 250, 442, 509, 550
- Ebû Ma'n, 4/660; 5/286
- Ebû Ma'ser, 3/568; 4/363; 5/117
- Ebû Mahzûre, 5/243
- Ebû Mansûr, 1/31, 40
- Ebû Merhab, 5/579
- Ebû Mersed el-Ganevî, 2/408, 454
- Ebû Mervan el-Eslemî, 3/334
- Ebû Mervân, 4/700
- Ebû Mes'ûd el-Ensârî, 2/136; 3/446
- Ebû Mes'ûd, 2/140; 3/655; 4/214; 5/52
- Ebû Meysera Amr b. Şurahîl, 1/495, 502
- Ebû Muaviye, 1/256, 263, 279, 521; 2/632, 642; 3/80, 174; 4/468; 5/212, 571
- Ebû Mus'ab, 2/170
- Ebû Mûsa el-Eş'arî, 1/494; 2/704; 4/9, 60, 286, 341, 342, 345; 5/467
- Ebû Muveyhibe, 5/17, 472, 474
- Ebû Muveyhibe; Resûlullah'ın (sallâllahu aleyhi ve aleyhi ve ahlâhi ve ahlâhi salâm) Azatlısı Ebû Muveyhibe'ye Vefat Edeceğini Bildirmesi ve Muhayyer Bırakıldığı Hususta Tercih Ettiği Şeyi Ona söylemesi 5/472
- Ebû Müslim, 2/52; 3/259, 395; 4/512
- Ebû Nadra, 2/243, 244, 245; 4/434, 498; 5/104, 150, 204, 242, 333
- Ebû Naile, 2/500, 505, 506
- Ebû Necîh es-Sülemî, 4/65; 2/443
- Ebû Nehîk, 4/675
- Ebû Nevfel b. Ebi Akreb, 1/696; 5/268
- Ebû Osmân en-Nehdî, 1/580; 3/386; 4/652, 653
- Ebû Râfi, 2/294, 445; 3/6, 139, 140, 142, 143, 144, 145, 146, 345, 395, 471, 485, 488; 4/321, 411, 572
- Ebû Râfi' Abdullah b. Ebi'l-Hukayk'ın Öldürülmesi 3/139
- Ebû Râfi' b. Ebi'l-Hukayk, 3/147; 4/416
- Ebû Recâ el-Utâridî, 3/426; 4/267; 5/187
- Ebû Reyhâne, 1/145

- Ebû Rîğâl, 5/6, 65, 66
- Ebû Rîğâl; Resûlullah'ın (ﷺ), Ebû Rîğâl'in Mezarının Yerini ve İçindeki Altını Bildirmesi 5/65
- Ebû Rimse, 1/187, 188, 207, 208
- Ebû Ruhm, 3/182, 388, 597
- Ebû Sa'de, 4/656
- Ebû Sa'lebe, 5/223, 282
- Ebû Safiyye, 2/488
- Ebû Saïd el-Hudri, 1/259, 290, 691, 706; 2/63, 69, 240, 244, 245, 576, 589, 637; 3/75, 120, 157, 525, 602, 695; 4/81, 95, 145, 185, 258, 340, 446, 498, 499, 631; 5/6, 14, 55, 56, 86, 105, 139, 200, 207, 218, 219, 251, 297, 303, 319, 333, 355, 375, 406, 408, 485, 486
- Ebû Saïd el-Hudri veya Başkasının Gördüğü Rüya 5/355
- Ebû Sâlih, 1/126, 127, 341, 537; 2/253; 3/93, 291, 294, 560; 4/144, 145, 146, 577; 5/329, 411
- Ebû Salit, 2/193
- Ebû Sebre, 4/504, 643
- Ebû Seleme b. Abdilesed, 1/118; 2/11, 147, 295, 649, 650; 4/416
- Ebû Seleme b. Abdirrahman, 1/471, 474, 492; 2/20, 214, 708; 3/187, 559; 4/184, 360; 5/257, 348, 362
- Ebû Seyf, 4/373
- Ebû Sınân el-Esedî, 3/259
- Ebû Sırma, 3/157
- Ebû Süfyân b. el-Hâris b. Abdilmuttalib, 2/445, 691; 3/605; 4/27, 37, 40, 46, 49
- Ebû Süfyân b. Harb, 1/140, 450, 688; 2/11, 290, 307, 314, 398, 401, 468, 512, 520, 568, 591, 603, 664, 666, 668; 3/11, 13, 21, 28, 201, 303, 306, 537, 539, 546, 550, 608, 609, 689; 4/28, 33, 67, 84, 89, 241, 331, 413
- Ebû Süfyân, 1/137, 550, 551, 641, 685; 2/9, 108, 303, 310, 315, 328, 329, 352, 400, 402, 403, 404, 445, 458, 459, 467, 469, 470, 473, 497, 523, 529, 534, 535, 544, 549, 569, 595, 597, 607, 642, 645, 646, 647, 667, 691, 705, 722, 723, 724, 725, 726; 3/15, 19, 26, 29, 30, 34, 61, 78, 79, 82, 83, 85, 87, 88, 89, 90, 93, 96, 97, 216, 497, 543, 551, 552, 583, 585, 586, 589, 590, 591, 593, 605, 606, 612, 613, 614, 615, 617, 618, 619, 620, 626, 627, 628, 629, 630, 633, 640, 687, 688, 690; 4/27, 36, 37, 40, 46, 49, 418, 611, 677, 678
- Ebû Süfyân; Resûlullah'ın (ﷺ) Kendisine Suikast Düzenlemeyi Planlayan Ebû Süfyân b. Harb'e, Amr b. Umeyye ed-Damrî Komutasında Gönderdiği Müfreze 2/664
- Ebû Süfyân'ın Müslümanlara Baskın Yapmak İçin Yola Çıkması —Sevik Gazvesi— 2/467
- Ebû Süleymân el-Hattâbî, 1/40; 5/123
- Ebû Şâh, 3/672
- Ebû Şehm, 5/74, 75
- Ebû Şureyh el-Adevî, 3/669
- Ebû Şureyh el-Huzâî, 3/670
- Ebû Şuyeym, 3/394
- Ebû Talha b. Sehl el-Ensârî, 5/576
- Ebû Talha el-Ensârî'nin Resûlullah'ı (ﷺ) Yemeğe Davet Etmesi, Yemeğin

**Bereketlenmesi, Bu Olayda
Peygamberliğe Dair İşaretler 4/543**

**Ebû Talha, 1/180, 266, 301, 302; 2/378, 380,
561, 597, 598, 599, 683; 3/191, 333, 367;
4/5, 12, 14, 16, 52, 54, 55, 386, 543, 544, 545,
546, 617, 619, 663, 664; 5/442, 576, 606,
607**

**Ebû Talha; Resûlullah'ın (SALÂHU ALYHI VEÂLYHI) Ebû
Talha'dan Hamile Olan Ümmü
Süleym'e Dua Etmesi 4/663**

**Ebû Tâlib, 1/7, 10, 62, 63, 71, 130, 346, 349,
350, 352, 355, 356, 357, 498, 499, 500, 517,
526, 527, 528, 549, 638, 673, 675, 676, 677,
678, 679, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704,
705, 706, 707, 708, 709, 712; 3/69, 667, 679;
4/604, 605, 650, 712; 5/387**

**Ebû Tâlib; Allah Resûlü'nün (SALÂHU ALYHI VEÂLYHI),
Ashâbıyla Birlikte Ebû Tâlib'in
Mahallesine Sığınması; Resûlullah'ı
(SALÂHU ALYHI VEÂLYHI) Öldürmek İsteyen
Kimseleri Bundan Meneden Hâşim
Oğulları ve Muttalib Oğullarına Karşı
Müşriklerin Yazmış Olduğu Anlaşma
Belgesinde Zuhur Eden Mucize 1/673**

**Ebû Tâlib; Allah Resûlü'nün (SALÂHU ALYHI VEÂLYHI),
Ebû Tâlib ile Ticaret İçin Şam'a
Gitmesi, Rahip Bahîra'nın Kendi
Kitaplarında Olan Vasıfları Allah
Resûlü'nde (SALÂHU ALYHI VEÂLYHI) Görmesi ve Bu
Gördüklerine Dayanarak Vaad Edilen
Kimsenin Kendisi Olduğunu Bilmesi
1/350**

**Ebû Tâlib; Resûlullah'ın (SALÂHU ALYHI VEÂLYHI),
Amcası Ebû Tâlib'in Vefatı ve
Müslüman Olmaktan İmtina Etmesi
1/698**

Ebû Temime, 1/331

Ebû Turâb, 2/292

**Ebû Ubeyd, 1/162, 169, 212, 213, 512, 581;
2/7, 21, 149, 287, 290, 436, 586; 3/11, 202,
565, 566, 567, 569, 570, 574, 575, 576, 577,
640, 647; 4/278, 279, 304, 334, 411, 416,
564, 686; 5/35, 76, 88, 103, 116, 184, 201,
253, 576, 622**

Ebû Ubeyde b. Abdillâh b. Mes'ûd, 1/581

**Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh, 2/7, 149, 287, 586;
3/11, 202, 565, 570, 574, 575, 577; 4/334,
411, 416; 5/76, 88, 116, 253, 576**

**Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh'ın Seyfu'l-Bahr
Müfrezesi, Açlığa Maruz Kaldıkları Bu
Müfrezede Yüce Allah'ın Denizden
Onlara Rızık İhsan Etmesi 3/574**

Ebû Ubeyde b. Huzeyfe, 4/278, 279

**Ebû Ubeyde b. Muhammed b. Ammâr b.
Yâsir, 3/647; 5/201**

**Ebû Umâme b. Sehl b. Huneys, 1/284; 4/630,
634; 5/468**

Ebû Umâme el-Bâhili, 2/202; 4/222, 611

**Ebû Umâme; Kabilesine Elçi Olarak
Gönderilen Ebû Umâme'nin
Karşılaştığı Keramet 4/585**

**Ebû Umâme; Resûlullah'ın (SALÂHU ALYHI VEÂLYHI),
Şahadeti İsteyen Ebû Umâme ve
Arkadaşlarına Selamet ve Ganimet
İçin Dua Etmesi ve Bu Duasına İcabet
Edilmesi 4/694**

**Ebû Umâme; Rüyasında Ebû Umâme'ye,
Allah'ı Çokça Zikretmesi Sebebiyle
Meleklerin Girdiğinde ve Çıktığında
Dua Ettiğini Görenler 5/358**

Ebû Umeyr, 1/256; 2/697

Ebû Umeyye b. Amr, 4/63

Ebû Umeyye b. Ebî Huzeyfe, 2/559

Ebû Umeyye b. el-Mugîre, 3/99

Ebû Useyd, 2/335, 336, 340, 365; 4/156, 529; 5/621

Ebû Vâil, 3/270; 4/437; 5/438, 543, 573

Ebû Vâkıd el-Leysi, 2/339; 4/24

Ebû Vecze, 4/107, 109, 608

Ebû Vehb, 3/66, 505, 632, 684

Ebû Yahya, 2/213; 4/691, 707

Ebû Yâsir b. Ahtab, 2/224, 225

Ebû Yeksûm, 1/91

Ebû Yûsuf, 2/634; 3/17

Ebû Zabyân, 5/25

Ebû Zer, 1/9, 13, 30, 367, 552, 555, 558; 2/37, 46, 57, 356, 610; 4/6, 135, 136, 423, 522, 523; 5/9, 91, 180, 181, 182, 183, 209, 210, 252, 253

Ebû Zer el-Ğifârî'nin Müslüman Olması, Şairlerden Biri Olan Kardeşi Üneys'in, Resûlullah'ı (ﷺ) Hakkında Söylenen Kötü Şeylerden Beri Kılması, Kur'ân'ın Mucizesi Hakkındaki İtirafı, Ebû Zer'in Otuz Gün Boyunca Yemek Yememesi ve Sadece Zemzem Suyundan İçerek Şişmanlaması 1/552

Ebû Zer; Resûlullah (ﷺ) Yola Çıktıktan Sonra Ebû Zer ile Ebû Hayseme'nin Kendisine Yetişişi, Gelenlerin Olduğu Söylendiğinde Resûlullah'ın (ﷺ) Bunların

Kim Olduğunu Bildirmesi ve Ebû Zer'in Ölüm Halini Haber Vermesi Yönündeki Peygamberlik Mucizesi 4/135

Ebû Zer; Resûlullah'ın (ﷺ), Ebû Zer'in Ölümü Konusunda Önceden Söyledikleri, Fitne Zamanında Onun Medine'den Ayrılmasını Tavsiye Etmesi 5/180

Ebû Zeyd Amr b. Ahtab el-Ensâri, 4/16, 674

Ebû Zeyd el-Ensâri, 4/674

Ebû Zumeyl, 2/334, 435

Ebu'd-Derdâ; Resûlullah'ın (ﷺ), Ebu'd-Derdâ'nın Müslüman Olacağını Bildirmesi ve Dediği Gibi Çıkması 5/69

Ebu'd-Derdâ; Resûlullah'ın (ﷺ), Ebu'd-Derdâ'nın Durumunu ve Fitneden Önce Öleceğini Bildirmesi, Resûlullah'ın (ﷺ) Haber Verdiği Gibi de Olması; Âmir b. Rabîa'nın Rüyası 5/183

Ebvâ, 1/153; 2/7, 287, 288, 289, 290, 405; 4/408, 410, 413, 418

Ebvâ; Resûlullah'ın (ﷺ) Amcası Hamza b. Abdilmuttalib, Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh ve Sa'd b. Ebî Vakkâs'la Gönderdiği Askeri Birlikler, Ebvâ (Veddân) Gazvesi, Buvât (Radvâ) Gazvesi, Uşeyra Gazvesi ve İlk Bedir Gazvesi 2/287

Ebyad b. Hammâl, 4/643

Eclah, 3/390

Ecnâdeyn, 2/149

Eflah b. Said, 3/446

Eflah, **2/200; 4/399**

Ehâbiş, **3/629**

Ehbân b. Evs, **4/500**

Ehl-i Beyt, **4/27; 5/302, 303, 314, 555**

Ehl-i Kitab'ın Tevrat'ta ve İncil'de Vasıfları **5/597**

el; Resûlullah'ın (ﷺ) Eli, Ayağı, Karnı, Kolları, Bacakları ve Göğsü **1/190**

el-Belevi, **5/175, 176**

el-Ezraki, **1/382**

el-Fergâni, **1/247**

el-Hubâb, **4/400, 401; 5/426**

elma, **1/208, 352**

eman vermek, **2/491, 667; 3/586, 590, 591, 613, 631, 632, 667**

Emetullah binti Ruzeyne, **4/687**

Enes b. Ebî Mersed el-Ğanevî, **4/26**

Enes b. en-Nadr, **2/524, 566, 567**

Enes b. İyâd, **4/152, 616, 709**

Enes b. Mâlik, **1/117, 118, 120, 131, 140, 163, 164, 173, 174, 175, 179, 180, 181, 189, 196, 216, 257, 260, 261, 262, 266, 270, 271, 272, 276, 280, 284, 293, 301, 332, 333, 432, 491, 567, 616, 617; 2/22, 23, 24, 37, 43, 46, 48, 50, 53, 56, 57, 170, 192, 217, 219, 220, 234, 235, 247, 256, 330, 352, 358, 371, 378, 441, 515, 554, 567, 599, 681, 682, 683, 684; 3/35, 36, 101, 104, 169, 207, 208, 209, 211, 243, 244, 246, 247, 281, 333, 334, 335, 367, 402, 437, 438, 522, 523, 524, 536, 645, 650, 652; 4/14, 16, 54, 55, 76, 78, 163, 188, 255, 286, 314,**

364, 366, 386, 401, 431, 432, 436, 452, 453, 464, 483, 507, 508, 530, 533, 534, 544, 546, 595, 597, 600, 602, 604, 606, 613, 619, 636, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 671, 682, 704; 5/53, 61, 62, 110, 145, 211, 234, 235, 256, 262, 336, 431, 441, 442, 447, 460, 505, 506, 508, 509, 511, 512, 518, 535, 560, 561, 590, 596, 606, 608

Enes b. Mâlik; Resûlullah'ın (ﷺ), Enes b. Mâlik'e Bolca Mal ve Çocuk Konusunda Ettiği Duaya İcabet Edilmesi **4/659**

Enes; Resûlullah'ın (ﷺ) Hizmetçisi Enes b. Mâlik'in Kendi Tarlası İçin Yağmur İstemesi **4/613**

Enes b. Râfi', **2/97**

Enfâl, **1/467; 2/152, 153, 156, 306, 326, 333, 335, 342, 357, 358, 359, 361, 362, 363, 404, 406, 407, 415, 416, 418, 419, 433, 436, 544; 5/187, 453, 463**

Enmâr, **2/563, 706, 714; 4/705**

Ensâr; Yüce Allah'ın Medine Ahalisinden Olan Ensâr'ı Onun Vesilesiyle İkrama Mazhar Kılması; Dinini Aziz ve Üstün Kılması Yönünden Peygamberine Mucize ile İkramda Bulunması **2/90**

Enûş, **1/144**

Erbed b. Kays, **4/8, 252, 253**

Erkam b. Ebî'l-Erkam, **1/512**

Ermenistan, **5/460**

Esbât b. Nasr, **5/271**

Esed b. Abdiluzza, **1/74, 148, 392, 393, 470, 486; 4/89**

Esed b. Ubeyd, 1/405; 2/228; 3/6, 136, 138

Esed b. Ubeyd'in Müslüman Olması ve Bu Olayda Peygamberliğe Dair İşaretler 3/136

Esed oğulları, 1/147, 366; 2/650, 651; 3/19, 201, 317; 4/190, 416

Esmâ binti Ebî Bekr, 1/536; 2/162; 3/681; 4/647; 5/268, 269, 275

Esmâ binti Umeys, 1/512; 3/389, 491, 529; 4/379; 5/540, 617

Esmâ binti's-Salt, 5/621

Esved b. Abdilesed, 2/350, 409

Esved b. el-Muttalib, 1/681

Esved b. Huzâi, 3/140, 147

Esved b. Şeybân, 5/269

Esved b. Yezid, 5/504

Esved el-Anesi, 4/8, 268

Esved; Resûlullah'ın (ﷺ), Yalancı Esved el-Anesi ile Yalancı Müseylime Hakkında Rüya Görmesi; Yüce Allah'ın Rüyasını Doğruya Çıkarması ve Bu Yöndeki Peygamberlik Mucizesi 4/268

Esved; Yüce Allah'ın, Kullarını İki Yalancı Olan Esved el-Ansi ile Müseylime'nin Kötülüğünden Koruyacağını Resûlullah'ın (ﷺ) Bildirmesi ve Bu İki Yalancının Öldürülmesi 5/135

Eş'arîlerin ve Yemen Halkının Allah Resûlü'ne (ﷺ) Gelmesi 4/285

eşek, 1/570; 2/15, 26, 44, 279, 659, 662; 3/169, 355; 4/21, 501, 504, 505, 506, 555, 701; 5/32, 169

eşek; Allah Yolunda Cihada Çıkan Adamın Eşeginin Öldükten Sonra Diriltilmesi 4/504

eşleri; Allah Resûlü'nün (ﷺ) Eşlerinin ve Çocuklarının İsimleri 5/611

eşleri; Resûlullah'ın (ﷺ), Eşleri Arasında Kendisine İlk Kavuşacak Olanı Bildirmesi 5/148

Eşyem, 2/452

etin taşlaşması, Resûlullah'ın (ﷺ) Bunun Sebebinin Söylemesi ve Dediği Gibi Çıkması 5/68

Evs b. Abdillâh, 5/106, 107

Evs b. Erkam, 3/168

Evs b. Kayzi, 3/64, 65

Evtâs Ordusu 4/56

Evtâs, 3/678; 4/5, 21, 56, 59, 60

Evzâi, 1/493, 586, 587, 630, 669; 2/83; 3/487, 572; 4/255, 398, 427, 601; 5/208, 281, 282, 424, 581

eyer, 3/319; 4/43; 5/134

Eyhem, 4/210, 319

Eyle, 4/156, 157, 165, 166, 170; 5/606

Eyyûb b. Beşir, 5/260, 489

Eyyûb b. Seyyâr, 4/686

Eyyûb es-Sahtiyânî, 1/373; 3/209

Ezanın Şeytandan ve Gulyabanilerden Koruması 5/419

Ezanla Alay Eden ve Müezzinin Yanması
İçin Dua Edenin Yanması 5/37

Fadâle b. Ebi Fadâle el-Ensâri, 5/220

Fadl b. Abbâs, 4/382; 5/492, 514, 567, 568,
569, 577, 578, 579, 620

faiz, 2/65, 570; 3/675; 4/160, 237, 331, 395,
369, 371; 5/30, 451

Fâkih b. el-Muğire, 3/699

fakirler; Resûlullah'ın (SALAMU ALEYHİ VE ALESİ VE SALEM) Fakirlerle, Miskinlerle ve Suffe Ahalisiyle Oturması 1/289

fal okları, 2/176

fal, 2/178; 3/660; 4/28, 237

Fâris, 3/655

Farzın Önce Allah Resûlü'ne (SALAMU ALEYHİ VE ALESİ VE SALEM) Sonra Diğer İnsanlara İndirilmesi; Resûlullah'ın (SALAMU ALEYHİ VE ALESİ VE SALEM) Kureyş'i Toplayıp Onlara Yemek Vermesi ve Bu Yemekteki Bereket 1/513

Hız Fâtıma, 1/299, 300, 395, 634, 635; 2/366,
464, 465, 485, 531, 534, 582, 583, 608, 637;
3/490, 586, 590; 4/329, 701; 5/142, 143,
255, 466, 474, 476, 478, 516, 528, 529, 557,
609, 610

Fâtıma, 1/65, 147, 157, 392, 393, 394, 395, 488,
512, 514, 515, 634, 637; 2/9, 366, 460, 464,
465, 466, 531, 534, 582, 608, 638; 3/490,
586, 590, 667, 677; 4/13, 380, 564, 565, 687;
5/17, 142, 143, 255, 344, 399, 474, 475, 478,
529, 581, 607, 609, 610, 611, 612, 613, 621,
624

Fâtıma; Resûlullah'ın (SALAMU ALEYHİ VE ALESİ VE SALEM) Kızı Fâtıma'ya Dua Etmesi ve Bu Duanın Kabul Görmesi 4/564

Fâtıma; Resûlullah'ın (SALAMU ALEYHİ VE ALESİ VE SALEM) Kızı Fâtıma'nın Ali b. Ebi Tâlib ile Evlenmesi 2/464

Fâtıma; Resûlullah'ın (SALAMU ALEYHİ VE ALESİ VE SALEM) Kızı Fâtıma'ya Vefat Edeceğini, Ailesinden Kendisine İlk Kavuşacak Olanın O Olduğunu Söylemesi ve Deddiği Gibi Zuhur Etmesi 5/474

Fâtıma binti Amr, 1/71, 149

Fâtıma binti Kays, 4/359, 360

Fâtıma binti'l-Hüseyin, 5/476

Fâtıma el-Huzâiyye, 2/637

Fedek, 1/288; 2/279; 3/204, 364, 365, 380,
416, 445; 4/411, 416; 5/609, 611

Ferkad, 1/331; 4/679

Ferve b. Amr el-Cüzâmi Hakkında 4/351

Ferve b. Museyk el-Murâdi ve Amr b. Ma'di Kerib'in, Allah Resûlü'ne (SALAMU ALEYHİ VE ALESİ VE SALEM) Gelmesi; Eş'as b. Kays'ın da Allah Resûlü'ne (SALAMU ALEYHİ VE ALESİ VE SALEM) Kinde Heyeti ile Birlikte Gelmesi 4/305

Ferve b. Nufâse el-Cüzâmi, 4/40

Fetih gazvesi, 3/676

Fetih Günü, 3/643, 665, 679

fetih; Allah Resûlü'nün (SALAMU ALEYHİ VE ALESİ VE SALEM) "Fetihten sonra hicret yoktur" Buyurması, Çünkü Mekke Fethedildikten Sonra Artık Müslümanların Diyarı Olmuş ve Ondakı Etmek Hicret Kesilmiştir 3/693

fetih; Yüce Allah'ın "Allah, içinizden, iman edip de salih ameller işleyenlere,

kendilerinden önce geçenleri egemen kıldığı gibi onları da yeryüzünde mutlaka egemen kılacağına, onlar için hoşnut ve razı olduğu dinlerini iyice yerleştireceğine, yaşadıkları korkularının ardından kendilerini mutlaka emniyete kavuşturacağına dair vaadde bulunmuştur..."
Buyruğu, Resûlullah'ın (ﷺ) Kendisinden Sonra Ümmetine Fetihler Vaadetmesi ve Yüce Allah'ın Bu Vaadleri Tasdik Etmesi 5/86

Feyrûz ed-Deylemi, 3/20

Fezâre; Ebû Bekr es-Sıddık'ın Fezâre Oğulları Müfrezesi 3/440

Fırat, 2/42; 5/203

İdiye, 1/72; 2/300, 301, 377, 416, 417, 435, 437, 438, 440, 441, 456, 466, 525; 3/7, 160, 199, 200, 271, 441; 4/102, 103, 411

Fil ordusu, 1/60, 95, 96

İl, 1/49, 92, 464; 5/425

Fil; Resûlullah'ın (ﷺ) Doğduğu Yıl Yüce Allah'ın Fil Ashâbına Yaptıkları ve Daha Önce Vuku Bulan Tubba' Olayı 1/85

Filistin, 3/546; 4/352; 5/515

Firavun, 2/57, 65, 77, 373; 3/498, 501; 5/295, 296

Firdevs, 2/76, 108; 5/529

Firyâbi, 1/29, 294; 5/75, 549

fitne; Hz. Peygamber'in (ﷺ) Denizin Dalgaları Gibi Bir Fitnenin Olacağını Bildirmesi ile Bunun Hz. Ebû Bekr ile Ömer'in Dönemine Dek Zuhur Etmemesi ve Hz. Ömer'in

Katledilmesi ile Bu Fitnenin Kapısının Kırılması 5/163

fitne; Resûlullah'ın (ﷺ), Osman b. Affân ile Ali b. Ebi Talib'in Dönemlerinde Çıkacak Fitneleri Bildirmesi, Bu Zamanda Ölmenin Kefaret Olacağını Söylemesi, Muhammed b. Mesleme el-Bedri ile Başkalarına Bu Fitneden Uzak Durmalarını Tavsiye Etmesi, Fitnenin Muhammed b. Mesleme'ye Zarar Veremeyeceğini Bildirmesi 5/185

fitne; Resûlullah'ın (ﷺ), Kendisinden 60 Yıl Sonra Kureyşli Bazı Gençlerden Dolayı Ortaya Çıkacak Fitneleri Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi 5/249

Fudayl b. Abdilvehhâb, 3/346

Fudayl b. Gazvân, 1/278

Fudayl b. Merzûk, 1/253

Fudayl b. Süleymân, 1/454

Fukeyhe binti Yesâr, 1/512

Fuleyh b. Süleymân, 1/311

Furât b. Hayyân, 2/474, 475

Ganimet; Bir Adamın Ganimetten Mal Çalması ve Resûlullah'ın (ﷺ) Bunu Haber Vermesi 3/399

Gatafân, 1/402; 2/10, 470, 471, 472, 679, 704, 705; 3/19, 26, 30, 33, 56, 58, 64, 77, 78, 79

Gatafân Gazvesi ve Bu Olayda Peygamberliğe Dair İşaretler 2/470

gazve; Resûlullah'ın (ﷺ) Gazve ve Müfreze Sayısı 4/402

gazve; Resûlullah'ın (ﷺ) Bizzat Katıldığı Gazveler ve Gönderdiği Askeri Birlikler 2/286

gece namazı, 3/419; 4/343; 5/59, 184, 238, 468

geçim; Resûlullah'ın (ﷺ) Nafakası, Geçimi Konusunda Allah'ın Ona Yetmesi, Fakir ve Yolda Kalmışlara Yardım Etmesi 1/285

gemi, 1/379, 651, 658, 666; 3/388, 389, 498, 634, 644, 685; 4/189, 502, 503; 5/67

gemi; Resûlullah'ın (ﷺ) Gemidekilerden Haber Vermesi 5/66

gerdanlık, 2/456; 3/681

gerdek, 1/62, 64, 74; 2/86, 87, 466, 652; 3/368; 5/220, 480, 619, 620, 621, 622, 623

Geyiğin Resûlullah'la (ﷺ) Konuşması ve Peygamberliğine Şahadet Etmesi 4/488

geyik, 4/488, 489

gybet, 4/161, 652, 653, 718; 5/169

gybet; Oruçlu İken Gıybet Eden İki Kadının Kur'an'ı Doğrulayan Şekilde Başına Gelenler, Resûlullah'ın (ﷺ) Duası Sonrası Cinnat Geçiren Çocuğun İçinden Siyah Eniğin Çıkması, Bu Olaylarda Peygamberliğe Dair İşaretler 4/651

Gota, 1/326

gömlek, 1/489; 2/66; 3/697; 4/216, 217; 5/36, 172, 565, 566, 569, 570, 571

gören; Resûlullah'ı (ﷺ) En Son Gören (Dokunan) Kişi 5/581

göz; Resûlullah'ın (ﷺ) Gözleri, Kirpikleri ve Ağzı 1/168

göz; Resûlullah'ın (ﷺ), Gözlerinde Beyazlık Bulunan Adamın Gözlerine Tüfleyip İyileştirmesi 4/639

gümüş, 1/112, 167, 186, 190, 216, 217, 230, 239, 248, 249, 250, 283, 314, 340, 425, 428; 2/474, 489, 719; 3/96, 363, 370, 373, 413, 681; 4/49, 92, 280, 330, 400, 621, 638, 682; 5/49, 56, 94, 95, 285, 318, 323, 602, 606

günah(lar), 1/23, 125, 137, 206, 254, 255, 292, 317, 318, 384, 670; 2/36, 52, 148, 230, 493, 529; 3/106, 187, 230, 278, 284, 287, 289, 499, 502, 507, 542, 549; 4/58, 69, 142, 160, 161, 193, 194, 195, 203, 424, 430, 434, 439, 441, 510, 695; 5/62, 190, 278, 279, 312, 326, 443, 497

günah; Resûlullah'ın (ﷺ), Kişiden Acziyet ile Günah İşleme Arasında Tercih Yapmasının İsteneceği, Malı Helal veya Haram Yoldan mı Elde Ettiğine Aldırmayacağı Bir Zamanın Geleceğini Bildirmesi 5/326

günahkâr, 1/529; 5/251

Güneş, 1/92, 159, 185, 205, 264, 386, 415, 526, 527, 568, 591; 2/16, 80, 85, 174, 189, 191; 3/75, 106, 209, 313, 314, 418, 434, 450, 456; 4/43, 163, 381, 382, 428, 509, 584; 5/42, 364

güvercin, 1/185, 205, 208; 2/170; 3/662

güzel koku, 1/203, 216, 342, 345, 365, 377; 2/75, 143, 500; 5/538

Gâbe, 2/257; 3/7, 9, 309, 316, 321, 455, 456; 4/417

Ğalib b. Abdullah el-Kelbi Müfrezesi 3/444

Galib b. Abdillâh el-Kelbî, 3/9, 444, 447, 449, 451; 4/416, 417

Ġamre, 4/412, 416

Ġaneme b. Vedia, 4/141

Ġassân, 1/173; 3/247; 4/204, 210; 5/561

Ġavres b. el-Hâris, 2/711

Ġavres; Yüce Allah'ın Resûlullah'ı (ﷺ) Öldürmek İsteyen Ġavres b. Hâris'ten Koruması ve O'nun Kıldığı Korku Namazı 2/707

Ġaylân b. Amr, 4/331

Ġaylân b. Seleme, 4/74

Ġifâr oğulları, 1/598

Ġifâr, 1/555, 557; 2/148, 334, 398; 3/132, 303, 316, 329, 603, 615, 626; 4/133

Habbâb b. el-Eret, 1/290

Habbâb, 1/512, 567, 637, 640; 2/317, 628; 3/362; 4/127, 248, 599; 5/84

haber; RESÛLULLAH'IN (ﷺ) KENDİSİNDEN SONRA MEYDANA GELECEK OLAYLARI HABER VERMESİ ve YÜCE ALLAH'IN BU OLAYLARIN TÛMÜNÛ DOĞRU ÇIKARMASINA DAİR BÖLÜMLER 5/81

Habeşistan, 1/10, 39, 569, 570, 641, 646, 647, 649, 651, 653, 654, 657, 658, 661, 663, 666, 667, 669; 2/33, 145, 159, 161, 431; 3/8, 11, 94, 96, 98, 387, 388, 389, 390, 391, 578, 579; 4/286, 641; 5/612, 615, 616, 617

Habeşistan'a İlk Hicret, Sonra İkinci Hicret, Orada (Resûlullah'ın (ﷺ) Peygamberliği Hakkında) Zuhur Eden Deliller; Necâşî'nin,

Hahamların ve Rahiplerin Resûlullah'ı (ﷺ) Tasdik Etmesi 1/641

Habeşli, 1/287; 3/389, 437, 662; 5/216, 334

Habeşliler, 1/650, 665

Habîb b. Ebî Sâbit, 1/699; 5/278

Habîb b. Fuveyk, 4/639

Habîb b. Mesleme, 5/16, 295, 429

Habîb b. Mesleme'nin "La Havle velâ Kuvvete illâ Billahi'l-Aliyyi'l-Azîm" Sözüyle Galip Gelmesi ve Sahabeyle Beraber Dua Etmesi 5/429

Habîb b. Sâlim, 4/516; 5/282

Hâbil, 4/362

Hâbis et-Temimî, 1/290

hac; (Hudeybiye Anlaşması Sonrası) Hacca Engel Olunduğunda Müslümanların İhramdan Çıkması 3/272

hac; Resûlullah'ın (ﷺ) Hac ve Umre Sayısı 4/399

hacamat, 1/209; 3/404, 405, 406, 407, 408

Haccâc b. Ertâa, 1/598

Haccâc b. İlât, 3/9, 408, 409, 410, 411

Haccâc b. Minhâl, 2/53; 3/460

Haccâc b. Muhammed, 3/466; 5/292

Hacc-ı ekber, 4/357

Hacer-i Esved, 1/63, 161, 342, 343, 345, 376, 377, 380, 381, 385, 531, 556; 3/480, 640, 657, 662; 4/379, 380

Hacûn, 1/580, 581; 3/477, 629, 630; 4/464

haç, 1/91; 3/546; 4/369, 371

hadım, 1/652

hadis; Resûlullah'ın (ﷺ), Ashâbının Kendisinden Duyduğu Bir Sözü Başkalarının da Kendilerinden Duyacağını, Onlardan Sonra Gelenlerin de Bu Sözü Onlardan Duyacağını, Kişinin Bir Hadisi Kendisinden Daha İyi İdrak Edebilecek Birine Aktarabileceğini, Bazı Toplulukların Dini Öğrenmek İçin Uzak Diyarlardan Geleceğini Bildirmesi ve Bunların Gerçekleşmesi 5/331

hadisler; Resûlullah'ın (ﷺ), Ümmetin Son Zamanlarında Hadisleri İnkâr Eden Yalancıların ve Şeytanların Çıkacağını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi 5/343

Hadramevt, 1/640; 5/85, 622

Hafs b. Ömer, 1/176; 5/79

Hafs b. Yezid, 5/239

Hafsa binti Ömer, 2/9, 462; 5/615, 623

Hafsa, 1/103; 2/461, 463; 3/264, 389, 600, 679; 4/225; 5/349, 350, 460, 462, 484, 501, 516, 548, 557

Hafsa; Resûlullah'ın (ﷺ) Hafsa binti Ömer b. El-Hattâb ile Evlendikten Sonra Zeyneb Binti Huzeyme ile Evlenmesi, Kızı Rukiyye Vefat Ettikten Sonra Ümmü Gülsüm'ü Osmân b. Affân ile Evlendirmesi 2/461

Hakem b. Amr el-Gifârî, 5/210

Hakem b. Ebrîl-Âs, 5/300

Hakem b. el-Ahnes, 2/559

Hakem b. Hazn'ın Allah Resûlü'ne (ﷺ) Gelmesi ve Cuma Günü Resûlullah'ın (ﷺ) Nasıl Hutbe Verdiğini Anlatması 4/288

Hakem b. Hişâm, 1/534

Hakem b. Keysân, 2/299, 300, 301; 4/411

Hakem b. Mûsa, 4/152

Hakem oğulları, 5/298

hakem; Resûlullah'ın (ﷺ), Hz. Ali Döneminde Görevlendirilecek Olan İki Hakemi Bildirmesi 5/203

Hakim b. Hizâm, 2/317, 336, 343, 349, 350, 363, 364, 407; 3/608, 612, 615, 618, 619, 626; 4/33, 89

Hâlid b. Abdillâh, 4/284

Hâlid b. Câfer, 4/253

Hâlid b. el-Hâris, 1/268; 2/244; 5/200

Hâlid b. el-Velid, 2/539, 700, 701; 3/10, 222, 498, 499, 502, 504, 520, 521, 523, 524, 525, 528, 533, 620, 629, 630, 633, 640, 664, 697, 698, 699, 701; 4/7, 9, 17, 41, 66, 76, 166, 167, 169, 170, 171, 191, 239, 335, 337, 338, 353, 354, 494, 710; 5/16, 134, 164, 165, 412, 413

Hâlid b. el-Velid'in Müslüman Olması 3/502

Hâlid b. el-Velid'in, İçine Resûlullah'ın (ﷺ) Kollarını Koyduğu Takkesi ve Onunla Elde Ettiği Zaferler 4/710

Hâlid; Allah Resûlü'nün (ﷺ), Hâlid b. el-Velid'i, Hâris b. Ka'b Oğullarına Göndermesi 4/353

Hâlid b. Esid, 3/484

Hâlid b. Ma'dân, 5/334

Hâlid b. Said b. el-Âs, 1/8, 496, 510, 512; 3/95, 96, 97; 4/67, 306

Hâlid b. Said'in Gördüğü Rüya ve Başka Şeyler 1/496

Hâlid b. Satih, 1/613

Hâlid b. Sumeyr, 3/524

Hâlid b. Süfyân, 3/152; 4/416

Hâlid el-Hazzâ, 2/242

Halife b. Husayn, 4/251, 252

halife; Allah Resûlü'nün (ﷺ) Kendisinden Sonra Kimin Halife Olacağını Bildirmemesi ve Ümmetinin İdaresi Hakkında Özel Olarak Kimseye Vasiyette Bulunmaması 5/541

halife; Resûlullah'ın (ﷺ), 12 Halifenin Geleceğini, Yöneticilerden Bazılarının Zulmedip Kötü Şeyler Yapacağını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi 5/308

halifeler; Resûlullah'ın (ﷺ) Kendisinden Sonra Gelecek Halifeleri Önceden Bildirmesi 5/113

halifeler; Resûlullah'ın (ﷺ), Kendisinden Sonra Gelecek İdarecilerin Durumunu Bildirmesi, Osmân'ın Halifeliğinin Son Dönemleri ile Ali'nin Halifeliği Süresince Baş Gösteren Fitneler ve Resûlullah (ﷺ) Bu duruma Üzülmesi 5/121

Halil b. Ahmed, 1/128

Halime binti'l-Hâris, 1/149

Halime, 1/103, 105, 107, 111, 113, 115, 118, 149; 3/203

Halimi, 1/24, 40; 4/444, 455

Hallâd b. Abbâd, 3/235, 236

halûk, 4/115; 5/179

Hâm, 4/362, 363

Hâme b. Heym b. Lâkis b. İblîs'in Allah Resûlü'ne (ﷺ) Gelmesi ve Müslüman Olması 4/360

Hâmid b. Ömer el-Bekrâvi, 1/206

Hammâd b. Seleme, 1/200; 2/32, 53; 3/37, 207, 372, 406, 642; 4/55, 484, 632; 5/402

Hammâd b. Zeyd, 1/200, 540; 2/26, 454; 3/523; 4/542, 681; 5/319

Hamne binti Cahş, 2/629; 3/189

Hamrâu'l-Esed; Resûlullah'ın (ﷺ) Hamrâu'l-Esed'e Çıkması ve: "Kendileri savaşta yara aldıktan sonra Allah ve Peygamber'in çağrısına koşanlara, hele onlardan iyilik edip sakınanlara büyük ecir vardır" Âyeti 2/640

Hiz. Hamza, 2/288, 290, 516, 612, 613, 629; 5/403

Hamza b. Abdilmuttalib, 1/9, 558, 559; 2/7, 287, 290, 294, 296, 350, 409, 521, 530, 545, 563, 564, 565, 603, 608; 3/10, 488; 4/411, 415; 5/403

Hamza b. Abdilmuttalib'in Müslüman Olması; Resûlullah'ın (ﷺ) Bu Konuda Kendisine Nasihatle Bulunması ve Bu Nasihatle Yüce Allah'ın İmanı Hamza b.

- Abdilmuttalib'in Kalbine Koyması** 1/558
- Hamza b. Abdilmuttalib'in Müslümanların Peşinden Mekke'den Çıkması** 3/488
- Hamza b. Amr el-Eslemi,** 4/12, 533, 535
- Hamza b. Ebi Useyd,** 2/353; 4/496
- Hamza b. Suheyb,** 2/341
- hançer,** 2/666; 4/55
- Hanife Oğullarının Heyeti** 4/263
- Hanife,** 1/19; 3/196, 294, 295; 4/8, 263, 264, 265, 267, 676, 677; 5/268
- Hapşuran Resûlullah'a (ﷺ) "Yerhamukallah" Diyen Yahudiye Resûlullah'ın (ﷺ) "Hedâkallah" Demesi Sonucu Yahudinin Müslüman Olması** 4/671
- Harâm b. Milhân,** 2/672, 675
- hardal,** 4/432
- Harem,** 1/60, 92, 93, 96, 321, 343, 345, 426, 431, 445, 504; 2/170, 497, 503, 655; 3/473, 474, 476; 5/66
- Hârice b. Zeyd,** 1/265; 2/621
- Hâriciler,** 4/97, 691; 5/10, 205, 208, 214, 221
- Hariciler; Resûlullah'ın (ﷺ), Haricilerin Başkaldırmasını, Vasıflarını, İçlerindeki Eli Sakat Adamı, Onları Öldürenlerin Sevabını ve Eli Sakat Adamı Öldüren Kişiyi Bildirmesi, Hz. Ali'nin Onlarla Savaşacağına Dair İması ve Bu Olaylarda Peygamberliğe Dair İşaretler** 5/205
- Hâris b. Abdilmuttalib,** 1/61; 2/463; 3/603
- Hâris b. Abdiluzza,** 1/103, 106, 149
- Hâris b. Âmir,** 2/405, 655, 658
- Hâris b. Amr,** 3/304
- Hâris b. Avf,** 3/19, 34, 58, 395, 454
- Hâris b. Bedel,** 4/46
- Hâris b. Ebi Dırâr,** 3/158
- Hâris b. Ebi Şemr,** 4/105
- Hâris b. el-Hazrec,** 2/132, 147, 279; 3/123, 168; 4/40, 411, 513
- Hâris b. es-Sümme,** 2/534, 558, 596, 608, 609
- Hâris b. Evs,** 2/509; 4/113
- Hâris b. Fihri,** 1/147, 149; 2/442
- Hâris b. Hâtıb,** 2/639
- Hâris b. Hişâm,** 2/147, 496, 672; 3/98, 304, 666, 684; 4/89; 5/193, 380, 461, 462
- Hâris b. Ka'b,** 4/9, 353, 354
- Hâris b. Kelede,** 4/64, 89
- Hâris b. Mâlik,** 3/450, 663; 4/24
- Hâris b. Rib'i,** 3/458
- Hâris b. Ubeyd,** 2/32
- Hâris b. Umeyye,** 2/141
- Hâris oğulları,** 2/540
- Hârise b. en-Nu'mân,** 4/33; 5/396
- Hârise b. en-Numân'ın, Cibril'i Resûlullah (ﷺ) İle Beraber Halkın Oturduğu Yerde Otururken Görmesi** 5/395
- Hârise oğulları,** 2/122, 523, 639; 3/61, 71, 190, 364; 4/141, 416, 534; 5/261, 419

Hariz b. Osmân, 1/184
 Harmele, 2/48; 3/418, 438, 677; 5/120, 123, 129, 186, 374
 Harre, 1/405; 2/188, 191, 444; 3/169, 207, 209, 452, 499; 4/497, 536; 5/11, 260, 261, 262
 Harre; Resûlullah'ın (ﷺ), Harre Ahalisinin Öldürüleceğini Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi 5/260
 Hârun b. Abdillâh, 3/208, 265
 Hasan b. Abdilâziz, 1/453
 Hz. Hasan, 1/229, 251; 5/228, 299
 Hasan b. Ali, 1/165, 171, 229, 230, 231; 3/586; 4/359; 5/25, 226, 227, 228, 293, 299, 613
 Hasan b. Ali b. Ebî Tâlib, 5/10, 225
 Hasan b. Ali; Resûlullah'ın (ﷺ), Torunu Hasan b. Ali b. Ebî Tâlib'in Seyyid Olduğunu ve Müslümanlardan İki Büyük Fırkanın Arasını Bulacağını Bildirmesi; Bunun Gerçekleşmesi 5/225
 Hasan b. Ebî'l-Hasan el-Basrî, 2/84; 5/453
 Hasan b. es-Sabbâh, 1/195; 4/392
 Hasan b. Muhammed b. Ali b. Ebî Tâlib, 1/361
 Hasan b. Sa'd, 4/599
 Hasan b. Zeyd, 2/199
 Hasan el-Basrî, 1/448; 5/140, 439
 hasır, 1/274, 277; 2/582, 583
 Hassân b. Atiyye, 3/572
 Hassân b. Sâbit, 1/80, 221, 222, 249; 2/474, 492, 496, 674, 691, 692, 726; 3/73, 188, 190, 564, 593, 633, 635, 636; 4/249

Hastalığı Şiddetlenince Hz. Ebû Bekr'e Halka Namaz Kıldırmasını Emretmesi 5/498
 Hastalığını Hz. Âişe'nin Yanında Geçirmesi İçin Hanımlarından İzin İstemesi, Gusledip Halkın Yanına Çıkması, Onlara Namaz Kıldırıp Hutbe Vermesi, Vefat Edeceğini Bildirmesi, Hz. Ebû Bekr'in Üstünlüğünü Göstermek İçin Kendisine En Yakın Olan Olduğunu Söylemesi 5/483
 Hâşim b. Abdimenâf, 1/140, 142, 144, 153, 348
 Hâşim b. el-Kâsım, 5/151
 Hâşim oğulları, 1/132, 133, 137, 141, 147, 248, 366, 396, 499, 515, 567, 601, 602, 606, 675, 676, 677, 679; 2/155, 400, 401, 403, 409, 439; 3/384; 4/60, 100, 317, 398, 605, 715; 5/301, 563
 Hâtıb b. Amr, 1/513
 Hâtıb b. el-Hâris, 1/512
 Hz. Hatice, 1/7, 389, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 461, 475, 478, 479, 480, 484, 486, 488, 489, 495, 497, 500, 710, 711, 712; 2/5, 85, 86, 87; 3/303; 4/700; 5/384, 385, 611, 612, 624
 Hatice binti Huveylid, 1/63, 391, 392, 393, 460, 469, 473, 475, 500, 503, 712; 2/88; 5/611, 614
 Hatice; Resûlullah'ın (ﷺ) Eşi Hatice Binti Huveylid'in Vefatı ve Cibril'in Kendisine Gelişini Haber Vermesi 1/710

Hatice; Resûlullah'ın (ﷺ), Hz. Hatice ile Evlenmeden Önce Maişeti İçin Çalışması ve Kendisinde Zuhur Eden Bazı Şeylerden Sonra Hz. Hatice'nin Kendisiyle Evlenmek İstemesi 1/389
Resûlullah'ın (ﷺ), Hz. Hatice ile Evlenmesi 1/392

Hâtim b. İsmâil, 1/204; 4/185

Hatim, 2/142

Hav'eb; Resûlullah'ın (ﷺ), Eşlerinden Birine Hav'eb Köpeklerinin Havlayacağını Bildirmesi, Hz. Ali'den Ona Yumuşak Davranmasını İstemesi, Âişe'nin Çıkışından Dolayı Daha Sonra Pişman Olması, Kocasıyla Birlikte Cennet Ahalisinden Olması Hakkında Rivayetler 5/190

Havle binti Hakim, 2/88, 89; 4/74; 5/621

Havvâ binti Zeyd, 2/142

Havva, 1/368

Havvât b. Cubeyr, 2/523; 3/24, 57

Havz, 2/262, 635; 4/80; 5/95, 139, 184, 312, 328, 490

HAYBER SAVAŞINA DAİR BÖLÜMLER 3/327

Hayber, 1/72, 270, 402, 658; 2/179, 233, 286, 384, 704; 3/8, 9, 17, 19, 126, 139, 140, 147, 200, 204, 280, 281, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 315, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 352, 353, 354, 355, 356, 358, 359, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 370, 371, 373, 375, 376, 377,

378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 398, 399, 400, 402, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 415, 416, 417, 418, 422, 436, 437, 444, 453, 454, 468; 4/56, 206, 286, 296, 300, 404, 408, 411, 413, 416, 418, 590, 627, 645; 5/71, 248, 428, 482, 553, 609, 618

Hayber Dönüşü Uyuyakalıp Namazın Kaçırılması ve Yolda Peygamberliğe Delalet Eden Bazı Olayların Gerçekleşmesi 3/417

Hayber Kalelerine Birliklerin Gönderilmesi, Hayber'in Fethinin Ali b. Ebî Tâlib'in Eliyle Olacağı Müjdesinin Verilmesi, Resûlullah'ın (ﷺ) Ona Duası ve Bu Olaylarda Peygamberliğe Dair İşaretler 3/335

Hayber Savaşında Müslüman Olan ve Öldürülen Siyahi Kölenin Kıssası, Resûlullah'ın (ﷺ) Ona Bağışlanma Dilemesi, Şahadeti İsteyerek Müslüman Olan Muhacirin Hayber'de Şehit Olması 3/354

Hayber Savaşının Tarihi 3/327

Hayber; Resûlullah'ın (ﷺ) Hayber'de Seleme b. el-Ekva'nın Yarasına Üflemesiyle Yaranın İyileşmesi 3/395

Hayber; Resûlullah'ın (ﷺ) Hayber'den Ayrılıp Vâdi'l-Kur'a'ya Gitmesi ve Ganimet Mallarından Çalan Adam Hakkında Söyledikleri 3/413

Hayber; Resûlullah'ın (ﷺ) Hayber'e Çıkarken Medine'de Yerine Sibâ' b. Urfuta'yı Bırakması 3/329

Hayber; Resûlullah'ın (ﷺ) Hayber'e Gidişi, Oraya Varışı, Savaş Öncesi Hayber'in Fetih Müjdesini Ashâbına Vermesi 3/330

Hayber'de Resûlullah'a (ﷺ) Zehirli Koyun Eti Yedirilmesi, Yüce Allah'ın Onu Yediğinden Dolayı Zehirlenmekten Koruması, Koyunun Butlarının Zehirli Olduklarını O'na Söylemesi ve Diğerlerini Yemekten Allıkoyması 3/400

Hayber'in Fethinde Resûlullah'ın (ﷺ) Duası, Bazı Kalelerde Resûlullah'ın (ﷺ) Peygamberliğine İşaret Eden Olayların Gerçekleşmesi 3/359

HAYBER'İN FETHİNDEN SONRA KAZA UMRESİNDEN ÖNCE YAPILAN MÜFREZELER 3/440

Hayber'in Fetih Haberinin Mekke'ye Ulaşması, Haccâc b. İlât'ın Mallarını Almak İçin Mekke'ye Ailesinin Yanına Gitmesi 3/408

Hayf mescidi, 5/62

Hayf, 5/344

hayır; Resûlullah'ın (ﷺ), Hayırdan Sonra Şerrin Geleceğini, Ondan Sonra Hayrın Geleceğini, Ondan Sonra Şerrin Geleceğini Bildirmesi, Ömer b. Abdilazîz ve Adaletine İşaret Eden Rivayetler 5/280

hayırlı nesil; Resûlullah'ın (ﷺ), Ümmetinin Hayırlı Nesillerinden Sonra İnsanların Değişeceğini Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi 5/345

Hayseme b. Abdirrahman, 4/643

Hayyân b. Kays, 3/26

Hayyân b. Müslim, 4/253

Hayyân b. Umeyr, 4/107

Hazrec, 1/89; 2/97, 106, 114, 115, 116, 119, 131, 132, 133, 135, 140, 141, 431, 483, 507; 3/57, 184, 230; 4/30, 34, 40, 156, 157; 5/516

Hazvere, 1/396; 2/209; 3/630, 693

Hebbâr b. el-Esved, 2/458, 460

Hemdân, 4/338, 351

Hemmâm b. Münebbih, 5/96, 136, 199

Hendeği Kazma Sırasında Gerçekleşen (ﷺ) Peygamberliğine Delalet Eden Mucizeler 3/40

Hendek ; Mûsa b. Ukbe'nin Megâzi'sinde Hendek Savaşıyla İlgili Anlatım 3/17

HENDEK —AHZÂB— SAVAŞINA DAİR BÖLÜMLER 3/12

Hendek Günlerinde Verilen Ziyafetteki Bereket ve Görülen Mucizeler 3/49

Hendek savaşı, 1/428; 2/452, 675, 704; 3/12, 13, 14, 15, 16, 17, 32, 60, 61, 62, 103, 104, 105, 106, 131, 133, 140, 194, 287, 496, 500; 4/408, 548, 686

Hendek Savaşında Kafirler Ayrıldıktan Sonra Resûlullah'ın (ﷺ): "Artık bundan böyle, biz onların üzerine gideceğiz onlar gelemeyecekler" Buyurması ve Dediği Gibi de Olması 3/91

Hendek Savaşının Tarihi 3/12

Hendek; Resûlullah'ın (ﷺ) Hendek Savaşından Dönüşü, Kurayza Oğulları Üzerine Çıkıp Onları Kuşatması, Ashâbdan Bazılarının Cebrâil'i Dihye b. Halife el-Kelbi'nin Süretinde Görmesi, Kurayza Oğullarının Kalplerine Korkunun Düşmesi ve Kalelerinden İnip Teslim Olması 3/103

Heraklius, 1/209; 3/11, 505, 514, 537, 539, 540, 542, 543, 549, 550, 551

Heraklius; Resûlullah'ın (ﷺ) Dihye b. Halife el-Kelbi'yi Rum Kralı Kayser Heraklius'a Bir Mektupla Göndermesi, Heraklius'un Resûlullah (ﷺ) Hakkında Ebû Süfyan b. Harb'a Sorular Sorması, Heraklius'un Rüyası ve Bu Olaylarda Peygamberliğe Dair İşaretler 3/537

Hermi b. Abdillâh, 4/141

Hevâzin, 1/103, 142, 149; 3/9, 277, 294, 295, 442, 508, 615, 627, 628, 684; 4/5, 22, 25, 27, 28, 32, 36, 45, 50, 54, 75, 78, 80, 98, 99, 100, 101, 102, 105, 107, 109, 110, 111, 412, 416

Hevâzin; Allah Resûlü (ﷺ), Ci'râne'de İken Hevâzin Heyetinin Müslüman Olarak Gelmesi ve Allah Resûlü'nün (ﷺ) Onlara Esirlerini Geri Vermesi 4/98

heykel, 1/321

Hıristiyan, 1/8, 74, 420, 424, 449, 450, 456, 460, 470, 473, 478, 479, 484, 650, 662, 668; 2/6 549; 4/262, 319, 321, 327, 332, 357; 5/356, 442, 616

hırka, 3/413, 415, 683; 4/519; 5/84, 154

Hırsızlık ve Yangına Karşı Emniyet Sağlayan Şey 5/436

hırsızlık, 2/117, 118; 3/298, 676; 5/29, 362

Hızır, 4/10, 365, 366; 5/595, 597

Hızır; Allah Resûlü'nün (ﷺ), Hz. Hızır'ın Sözlerini İşittiği Yönündeki Rivayet 4/365

hicab, 3/119, 130

Hicaz, 1/72; 2/314, 476; 3/139, 173, 416; 4/413, 415; 5/606

Hicr, 1/66, 396, 542, 565, 583, 631, 632, 634, 680, 681; 2/18, 19, 20, 44, 285, 411, 449, 450; 3/48 150, 151, 152, 153, 158, 441, 701; 5/453, 457, 464, 469

Hicr; Allah Resûlü'nün (ﷺ) Yolculuğu Sırasında Hicr'de Semûd Kavminin Yurdu Olan Yere Gelmesi, Oraya Girilmesini Yasaklaması, Allah'ın Kendilerinden Hiçbir Şeyi Geri Çeviremeyen Bir Kavmi Göndereceğini Haber Vermesi ve Haberinin Gerçekleşmesi 4/150

Hicret İçin Allah Resûlü'ne (ﷺ) İzin Verilmeden Önce Resûlullah'ın (ﷺ) Medine'yi Hicret Yeri Olarak Göstermesi Üzere Ashâbından Hicret Eden Kişiler 2/144

hicret; Allah Resûlü'nün (ﷺ) Medine'ye Hicret Ettiği Tarih ve Peygamberlikten Sonra Mekke'de Kaldığı Süre 2/202

hicret; Resûlullah'ın (ﷺ) ve Ashâbının Hicret Ederek Mekke'den Çıkarılana Kadar Müşriklerden Gördükleri Eziyet; Resûlullah'ın (ﷺ)

- Yedi Kişiyi Ettiği Bedduanın Kabul Edilip Gerçekleşmesi; Ümmetine Yüce Allah'ın Kendilerine Fetihler Nasip Edeceğine Dair Vaatleri; Allah'ın Bu Dini Tamamlaması ve Zinnire Hakkında Gelen Rivayet 1/629**
- hilafet; Resûlullah'ın Kendisinden Sonraki Hilafetin Süresini ve Hilafetten Sonra da Saltanatın Geleceğini Bildirmesi 5/116**
- Hilâl b. el-Alâ, 5/245
- Hilâl b. Habbâb, 4/720
- Hilâl b. Hısn, 5/56
- Hilâl b. Umeyye, 4/133, 204, 205, 210
- Himyer, 1/386; 3/534; 4/351; 5/100
- Hind b. Ebî Hâle, 1/6, 226, 229, 230, 252; 5/614
- Hind b. Ebî Hâle'nin Resûlullah'ın Vasıflarıyla İlgili Hadisi 1/226**
Resûlullah'ın Şemâili ve Ahlâkıyla İlgili, Hind b. Ebî Hâle'nin Sahih Hadisine Şahitlik Eden ve Muhtasar Olarak Rivayet Edilen Hadisler. 1/252
- Hind binti Utbe, 2/409, 458, 460, 530, 546, 608; 3/630, 687, 688
- Hindistan, 1/15, 377; 2/236
- Hira, 1/469, 471, 474, 482, 492, 493, 494, 577
- Hirakl, 1/326, 672
- Hire, 3/47, 48, 555; 4/190, 191, 275, 278, 280, 281, 282; 5/94, 98, 599
- Hişâm b. Âmir, 2/624
- Hişâm b. el-Âs, 1/326; 2/148, 149
- Hişâm b. el-Mugîre, 1/345
- Hişâm b. Hassân, 4/584; 5/155
- Hişâm b. Muhammed, 1/609
- Hişâm b. Subâbe, 3/647
- Hişâm b. Urve, 1/79, 247, 254, 255, 280, 632, 639, 698, 708, 710; 2/86, 87, 379, 598, 616, 641; 3/74, 210, 620, 665; 4/709; 5/336, 380, 384, 411, 455, 525, 621
- Hişâm ed-Destuvâl, 2/702; 3/75, 247; 4/635
- Hizâm b. Hişâm, 1/220
- Horasan, 4/493; 5/106, 107, 174, 303, 305
- horoz, 3/146
- Hubâb b. el-Münzir, 2/405; 3/415
- Hubeyb b. Abdirrahman, 2/383; 4/644
- Hubeyb b. Adiy, 2/11, 383, 652, 656, 658, 659, 662, 669
- Hubeyb; Resûlullah'ın Hubeyb b. İsâf'ın veya b. Yesâr'ın Yarasına Tüfleyip İyileştirmesi 4/643**
- Hubeyre b. Ebî Vehb, 3/65, 66, 686
- Hubeyre b. Yerim, 3/490
- Hubeyş b. el-Eş'ar, 3/620
- Hubeyş b. Hâlid, 1/220; 3/630
- hububat, 1/282, 375
- Huceyr, 2/658
- Hudbe b. Hâlid, 3/211; 4/114
- Hudeybiye, 1/693, 694; 2/455, 701, 703; 3/6, 7, 17, 210, 211, 212, 215, 216, 221, 223, 230, 231, 232, 234, 236, 237, 241, 242, 251, 252, 253, 255, 258, 259, 261, 263, 265, 266, 268,

269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 278,
279, 280, 281, 283, 284, 286, 288, 289, 290,
291, 296, 297, 312, 327, 328, 372, 380, 382,
383, 390, 420, 421, 422, 470, 472, 474, 482,
496, 504, 505, 539, 543, 546, 581, 582, 589,
607, 627; 4/34, 114, 335, 401, 409, 412, 413,
418, 463, 598; 5/31, 175

**Hudeybiye Anlaşması ve Bu Olayda
Peygamberliğe Dair İşaretler 3/216**

**Hudeybiye Dönüşü Fetih Suresi'nin
Nazil Olması, Bu Surede Yüce Allah'ın
Vaadettiği Fetih ile Ganimetlerin
Gerçekleşmesiyle İlgili Hususlar ve
Bunlarda Peygamberliğe Dair
İşaretler 3/276**

**Hudeybiye Dönüşü İçecek ve Abdest
İçin Su Bulamayan Müslümanlara
Resûlullah'ın ﷺ Parmakları
Arasından Su Çıkarması ve Bu Olayda
Peygamberliğe Dair İşaretler 3/236**

**Hudeybiye; Resûlullah'ın ﷺ
Hudeybiye Kuyusu İçin Dua Etmesi
ve Bu Olayda Peygamberliğe Dair
İşaretler 3/231**

**Hudeybiye; Resûlullah'ın ﷺ
Hudeybiye'deyken Osman b. Affan'ı
Mekke'ye Göndermesi ve Ashabını
Biata Davet Etmesi 3/252**

**Hudeybiye; Resûlullah'ın ﷺ
Hudeybiye'ye Çıkış Tarihi 3/210**

**Hudeybiye'de Resûlullah ﷺ ile
Süheyl b. Amr Arasında Anlaşma
Yapılması 3/265**

**Hudeybiye'de Resûlullah'la ﷺ
Birlikte Bulunan Kişi Sayısı 3/211**

**Hudeybiye'de Yağmurdan Sonra
Resûlullah'ın ﷺ Sözleri 3/251**

**Hufaf b. Nadle es-Sekafi'nin Müslüman
Olmasının Sebebi 1/613**

Humeyd b. Abdurrahman, 4/228, 646; 5/393

Humeyd et-Tavil, 5/442

humma, 2/267; 4/273, 625, 626, 627, 636, 645

**Hummanın Gelmek İçin Resûlullah'tan
ﷺ İzin İstemesi, Resûlullah'ın
ﷺ Hummayı Kendilerine
Kefaret Olması İçin Kubâ Ahalisine
Göndermesi, Bu Olaylarda
Peygamberliğe Dair İşaretler 4/624**

Humus, 1/209; 2/563; 3/539, 546; 5/236

**Huneyn Gazvesi ve Bu Gazvede
Peygamberlik Mucizesinin
Gösterilmesi 4/19**

**Huneyn, 1/96, 142; 2/340; 3/211, 295, 459,
461, 484, 684; 4/5, 19, 23, 24, 25, 27, 28, 29,
32, 33, 35, 36, 37, 38, 40, 42, 43, 44, 46, 47,
49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 60, 61, 76, 78,
80, 81, 86, 90, 91, 92, 93, 94, 105, 113, 114,
117, 248, 401, 404, 408, 413, 419; 5/71, 552,
560**

**Huneyn; Allah Resûlü'nün ﷺ,
Huneyn Ganimetini Taksim Etmesi
Sırasında Münafıklardan İtirazda
Bulunan Kişi, Allah Resûlü'nün ﷺ
Onun Gibilerinin İmandan Okun
Yaydan Çıkması Gibi Çıkabileceğini
Haber Vermesi, Onun Vasıfları ve Bu
Yönde Zuhur Eden Şeylerin
Peygamberlik Alametlerinden Olması
4/90**

Huneys b. Huzâfe es-Sehmi, 1/512; 2/461

Hureym b. Evs b. Hârise b. Lâmi, 4/189

hurma ağacı, 1/134, 300, 428, 441; 2/179, 492, 493, 694; 3/437, 438; 4/62, 162, 256, 263, 467, 480; 5/371

hurma kütüğü; Resûlullah'ın (ﷺ) Minber Edindikten Sonra Daha Önce Yanında Hutbe Verdiği Hurma Kütüğünün Özlem Duyması, Bunun da Peygamberliğin Açık Kanıtlarından Biri Olması 4/523

hurma lifi, 1/537; 3/335

Husayn b. Abdirrahman, 2/544, 600; 4/517

Husayn b. el-Hâris, 2/463

Husayn b. el-Münzir, 5/180

Husayn b. Numeyr, 4/177

hutbe; Resûlullah'ın (ﷺ) Medine'deki İlk Hutbesi 2/214

hutbe; Resûlullah'ın (ﷺ) Mescid'deki Hutbesini Evlerindeki Kızlara Bile Duyurabilmesi 4/718

Huvaytib b. Abduluzza, 1/388; 2/398; 3/686

Huyey b. Ahtab, 2/224, 469, 488, 489, 490, 501; 3/19, 33, 56, 113, 116, 123, 127, 128, 147, 370

Huzâfe binti'l-Hâris, 1/103

Huzeyfe b. el-Yemân, 2/537; 3/5, 30, 46, 83, 86; 4/174, 180, 334; 5/15, 186, 192, 280, 399

Huzeyfe b. el-Yemân'ın Resûlullah'a (ﷺ) Selam Vermek İçin Rabbinden İzin İsteyen Meleği Görmesi 5/399

Huzeyfe, 2/26, 27, 149, 439, 550; 3/7, 31, 81, 82, 85, 87, 89, 308, 316; 4/175, 177, 178,

181, 182, 417, 425, 686; 5/81, 82, 163, 171, 188, 189, 193, 281, 282, 460

Huzeyfe; Resûlullah'ın (ﷺ) Huzeyfe b. el-Yemân'ı Müşriklerin Ordugahına Göndermesi, Bu Sırada Meydana Gelen Mucizeler 3/81

Huzeyl b. Müdrike, 1/89

Huzeyme b. Sâbit, 3/535; 5/460

Hürmüzan, 1/102, 319

Hüseyin, 5/224, 258, 259, 613

Hüseyin b. Ali, 1/231; 5/256, 257, 258, 259; 4/443; 5/611

Hüseyin b. Ali b. Ebi Tâlib, 5/11, 253

Hüseyin b. Ali el-Cu'fi, 5/500

Hüseyin b. Ali; Resûlullah'ın (ﷺ) Torunu Hüseyin b. Ali b. Ebî Tâlib'in Öldürüleceği Haberini Vermesi, Bu Olay Gerçekleşirken Resûlullah'ın (ﷺ) Peygamberliğine İşaret Eden Kerametlerin Görülmesi 5/253

Hüzeyl b. Şurahbil, 5/549

ışık; Resûlullah'ın (ﷺ) Hürmetine, Ashâbdan İki Adamın Karanlık Bir Gecede Bastonlarının Işık Saçması, Ebû Abs'in Bastonu ile Hamza b. Amr el-Eslemî'nin Parmaklarının Işık Saçması ve Bu Sayede Davarların Biraraya Toplanması 4/532

Irak, 1/694; 2/474, 475, 706; 3/562; 4/17, 96, 368, 369, 370, 380, 411, 416, 516, 696, 697; 5/90, 99, 100, 102, 104, 200, 209, 240, 257, 258, 265, 275, 440, 613

ibadet; Resûlullah'ın (ﷺ) İbadete Düşkün Olan Adamın İçinden

**Geçenleri ve Başka Hallerini
Bildirmesi 5/52**

İblis, 1/589, 591, 592; 2/155, 156, 335, 362,
550, 639; 4/160, 329, 362; 5/16, 288, 344,
415, 440

**İblis; İnsanları Şüpheye Düşürmek İçin
İblis'in Dinle İlgili Soru Sorması
5/440**

İbn Abbâs, 1/46, 47, 77, 78, 93, 94, 96, 107,
111, 127, 136, 145, 149, 150, 151, 171, 178,
267, 273, 274, 275, 295, 300, 341, 360, 373,
378, 388, 394, 397, 402, 424, 425, 428, 435,
464, 519, 520, 522, 530, 532, 533, 537, 539,
541, 543, 571, 574, 586, 587, 588, 589, 590,
592, 593, 622, 624, 625, 627, 628, 634, 681,
687, 688, 689, 691, 699, 704, 705, 707, 708;
2/25, 27, 47, 54, 57, 81, 156, 171, 204, 205,
206, 207, 208, 212, 228, 231, 232, 242, 243,
255, 276, 280, 285, 309, 321, 332, 334, 336,
337, 340, 341, 342, 359, 361, 369, 381, 382,
419, 433, 434, 435, 438, 440, 443, 465, 477,
501, 510, 515, 584, 594, 603, 608, 613, 614,
615, 632, 647, 648, 695; 3/61, 70, 80, 93,
118, 201, 241, 249, 273, 274, 275, 290, 291,
293, 294, 296, 381, 466, 473, 474, 480, 481,
482, 483, 485, 486, 487, 488, 491, 543, 546,
597, 599, 600, 604, 608, 609, 612, 613, 615,
660, 689, 690, 691, 692, 694, 704; 4/115,
183, 194, 195, 196, 213, 214, 219, 220, 228,
257, 261, 268, 269, 314, 321, 383, 385, 392,
393, 394, 397, 424, 434, 439, 441, 448, 450,
467, 468, 469, 470, 485, 531, 623, 648, 654,
658, 659, 701, 703, 704, 709; 5/11, 27, 37,
38, 39, 40, 79, 122, 136, 220, 258, 260, 265,
272, 298, 301, 302, 306, 307, 331, 341, 356,

364, 370, 377, 382, 385, 387, 389, 396, 397,
411, 428, 436, 446, 448, 450, 451, 454, 463,
478, 482, 484, 486, 488, 490, 494, 495, 504,
507, 510, 511, 512, 518, 540, 545, 548, 556,
557, 562, 563, 564, 572, 574, 576, 577, 578,
585, 624

**İbn Abbâs; Resûlullah'ın ﷺ, İbn
Abbâs'ın Yaşlılığında Gözlerini
Kaybedeceğini, Âlim Biri Olacağını
Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi
5/265**

İbn Aclân, 5/148, 432

İbn Âişe, 2/196; 4/187

İbn Avn, 2/246; 3/156; 4/508; 5/198, 201, 213,
247, 547

İbn Bureyde, 1/154; 4/404; 5/395

İbn Cud'an, 4/123

İbn Cüreyc, 2/81; 3/257, 466, 579, 680; 4/389,
400, 629; 5/356, 456, 581, 587

İbn Dakşе, 1/613

İbn Dihye, 1/41

İbn Ebi Ahmed, 2/189, 431, 569

İbn Ebi Evfâ, 3/212, 484, 668; 4/484; 5/549

İbn Ebi Fudeyk, 5/95

İbn Ebi Hadred, 3/458, 700; 4/20, 33, 417

İbn Ebi Hâle, 1/239

İbn Ebi Hâzım, 3/397

İbn Ebi Kebşе, 1/147, 621, 697; 2/16, 595;
3/542

İbn Ebi Kuhâfe, 2/549, 595; 5/120, 486

**İbn Ebi Leheb; Allah Resûlü'nün ﷺ
Kendisine Eziyet Eden Kureyşli**

**Yedi Kişiyi Sonra İbn Ebi Leheb'e
Beddua Etmesi ve Bu Yöndeki
Mucizeler 1/695**

İbn Ebi Leylâ, 2/184; 3/667; 5/355

İbn Ebi Meryem, 2/259; 5/115

İbn Ebi Muleyke, 3/666; 5/295, 517

İbn Ebi Necih, 1/690; 2/281, 571, 622; 4/194

İbn Ebi Ömer, 1/180; 4/84, 646

İbn Ebi Sebre, 2/431; 3/508, 521

İbn Ebi Sumâme, 3/680

İbn Ebi Şeybe, 1/711; 2/319; 4/72; 5/332

İbn Ebi Züb, 5/326

**İbn Ebi'l-Avcâ es-Sülemî'nin Süleym
Oğulları Üzerine Düzenlediği
Müfreze 3/492**

İbn Ebi'l-Hukayk, 3/140, 141, 147, 363, 371

İbn Ebzâ, 1/50; 3/662

İbn Hatal, 3/629, 649, 650, 652, 653

İbn Havâle, 5/101, 102

**İbn Hışam, 1/46, 47, 55, 97, 102, 103, 107, 116,
151, 152, 217, 392, 401, 404, 406, 428, 430,
431, 467, 475, 484, 498, 499, 503, 513, 527,
528, 531, 544, 568, 593, 627, 639, 651, 664,
667, 678, 679, 696, 705, 709; 2/94, 96, 97,
98, 116, 118, 119, 123, 124, 134, 141, 149,
151, 157, 179, 184, 189, 191, 202, 203, 215,
223, 226, 228, 229, 230, 231, 277, 289, 291,
292, 293, 294, 296, 300, 311, 317, 325, 334,
335, 339, 340, 341, 349, 350, 356, 365, 377,
382, 384, 420, 421, 425, 439, 446, 451, 459,
463, 466, 468, 470, 476, 477, 478, 479, 490,
497, 510, 511, 516, 546, 553, 558, 560, 567,**

**568, 569, 571, 574, 581, 588, 597, 600, 605,
611, 612, 617, 618, 630, 643, 644, 647, 649,
661, 663, 670, 690, 698, 705, 721, 726, 3/13,
33, 35, 40, 41, 43, 44, 55, 57, 59, 65, 66, 72,
73, 90, 92, 95, 100, 110, 118, 119, 130, 135,
140, 141, 152, 154, 159, 162, 173, 175, 189,
191, 192, 197, 200, 233, 235, 236, 256, 257,
269, 274, 275, 317, 318, 328, 335, 342, 346,
350, 351, 353, 360, 365, 381, 402, 412, 448,
451, 457, 459, 460, 463, 465, 479, 485, 502,
513, 515, 520, 526, 529, 533, 563, 567, 574,
587, 593, 594, 606, 615, 648, 651, 655, 662,
665, 667, 672, 682, 684, 687, 698, 699, 700,
4/21, 22, 23, 24, 49, 60, 63, 74, 75, 83, 89, 90,
94, 103, 108, 110, 114, 125, 133, 137, 138,
149, 150, 158, 168, 179, 180, 226, 227, 246,
249, 254, 262, 265, 273, 279, 307, 308, 311,
314, 320, 333, 335, 337, 351, 352, 354, 358,
417, 419; 5/545, 574, 576, 578, 581, 582,
585**

İbn Humâm, 2/723

İbn Isâ, 3/702, 703

İbn Isâm el-Muzeni, 3/703

**İbn Ishâk, 1/28, 47, 53, 67, 68, 69, 71, 76, 82,
103, 151, 153, 179, 357, 358, 366, 387, 391,
393, 399, 400, 401, 406, 466, 467, 486, 488,
498, 501, 502, 503, 512, 513, 518, 527, 528,
568, 570, 626, 630, 636, 652, 667, 670, 672,
679, 690, 712; 2/113, 115, 116, 117, 118,
119, 121, 134, 138, 140, 141, 142, 143, 150,
151, 154, 157, 180, 184, 203, 206, 268, 290,
292, 317, 323, 349, 355, 383, 420, 440, 443,
457, 458, 463, 465, 466, 468, 470, 473, 496,
497, 512, 545, 546, 553, 559, 568, 588, 600,
604, 605, 612, 617, 618, 629, 643, 659, 661**

670, 689, 703, 704, 725, 726; 3/13, 40, 44, 56, 57, 58, 66, 68, 72, 76, 77, 92, 98, 100, 102, 110, 118, 127, 128, 129, 138, 139, 141, 153, 160, 161, 173, 174, 175, 205, 234, 256, 317, 318, 343, 353, 364, 380, 447, 451, 462, 518, 526, 529, 535, 583, 585, 593, 594, 598, 647, 648, 686, 692, 697, 701; 4/20, 21, 23, 28, 29, 51, 56, 59, 60, 63, 64, 66, 74, 75, 90, 114, 122, 124, 125, 132, 133, 137, 158, 165, 167, 177, 180, 226, 227, 248, 253, 262, 263, 264, 265, 272, 273, 306, 307, 310, 322, 335, 351, 352, 353, 413, 711; 5/581, 585, 586, 620

İbn Ka'b b. Mâlik, 4/348; 5/406

İbn Kamia, 2/533, 559, 587

İbn Kavkal, 3/391

İbn Kuteybe, 1/29

İbn Lehiâ, 1/368, 480, 678; 2/420, 485, 490; 3/167; 4/698; 5/175, 277

İbn Mende, 1/40; 3/102; 5/623

İbn Mes'ûd, 1/8, 496, 576, 580, 620, 627, 654; 2/36, 53, 231, 327, 370, 371, 373, 411; 3/279, 423, 607; 4/7, 44, 136, 150, 231, 266, 333, 463; 5/18, 173, 178, 438, 464, 465, 553

İbn Miskîn el-Ensârî, 1/597

İbn Muhayriz, 3/157

İbn Nubeyh el-Huzeli'nin Öldürülmesi ve Bu Olayda Peygamberliğe Dair İşaretler 3/148

İbn Numeyr, 2/372; 5/348

İbn Ömer, 1/127, 137, 188, 293, 300, 454, 549, 561, 569, 596; 2/149, 211, 237, 254, 255, 267, 318, 379, 380, 491, 582, 585, 640; 3/14, 15, 104, 134, 275, 370, 371, 377, 379, 382,

472, 473, 475, 509, 510, 515, 531, 652, 659, 672, 698; 4/70, 72, 108, 150, 151, 218, 368, 370, 384, 395, 405, 441, 466, 491, 524, 685, 689; 5/6, 62, 74, 75, 120, 137, 147, 258, 265, 270, 275, 283, 284, 310, 316, 322, 341, 348, 349, 350, 362, 363, 393, 440, 498, 541, 542, 593

İbn Rabla b. el-Hâris, 4/308

İbn Râfi, 2/211

İbn Revâha, 2/429, 726; 3/515, 636; 4/719

İbn Selûl, 2/478

İbn Sirin, 5/198, 227, 245, 337, 338, 606

İbn Sumeyye, 5/202, 265

İbn Süneyne, 2/511, 697

İbn Şevzeb, 5/265

İbn Şihâb, 2/13, 20, 47, 92, 111, 113, 123, 124, 147, 153, 162, 179, 188, 202, 224, 233, 288, 301, 421, 467, 479, 480, 481, 530, 533, 537, 539, 581, 604, 676; 3/12, 13, 25, 148, 152, 170, 181, 286, 297, 301, 327, 348, 393, 406, 418, 437, 444, 464, 493, 579, 601, 626, 632, 683, 684; 4/61, 102, 210, 408, 420; 5/125, 224, 374, 461, 468, 498, 513, 534, 557, 561

İbn Tâb, 5/113

İbn Tâvûs, 5/473

İbn Ubey b. Selûl, 2/280

İbn Ubey, 2/279, 484; 3/162; 4/27, 216; 5/360

İbn Uleyye, 2/246; 5/21, 201, 547

İbn Usâl, 3/201

İbn Uyeyne, 1/123, 151, 292; 3/212, 561, 597; 4/70, 72, 151, 426; 5/185, 187, 308, 508, 546

İbn Ummi Mektûm, 2/195, 476

İbn Ummü Abd, 5/177

İbn Vehb, 1/264, 278, 302, 595; 2/95, 240; 3/243, 381, 677, 682; 4/54, 421; 5/92, 120, 123, 262, 374, 391

İbn Yâmin, 2/501

İbn Zem'a, 5/14, 365, 366, 367, 368

İbn Zeml el-Cühenî'nin Rüyası 5/365

İbn Ziyâd, 3/692; 5/245

İbn Zuğb el-lyâdi, 5/101

İbnu'l-Ezra'; Resûlullah'ın (ﷺ), Okçulara: "Atın! Ben İbnu'l-Ezra'yı tutuyorum" Demesi ve Bu Olayda Peygamberliğe Dair İşaretler 4/717

İbrâhim b. Abdirrahman, 1/708; 5/372

İbrâhim b. İsmâil, 3/600

İbrâhim b. Muhammed b. Ar'ara, 4/79

İbrâhim b. Muhammed b. Talha, 1/504

İbrâhim b. Sa'd b. Ebi Vakkâs, 4/135

İbrâhim b. Sa'd, 1/500; 2/249; 3/542; 5/386, 406, 461, 462

İbrâhim b. Ukbe, 5/592

İbrâhim et-Teymi, 3/82, 190; 5/550

İbrâhim; Allah Resûlü'nün (ﷺ) Oğlu İbrâhim Hakkında Gelen Rivayetler ve Onun Vedâ Haccından Önce Vefat Etmesi 4/372

İffet; Resûlullah'ın (ﷺ) İffetli Davranıp Başkasına El Açmayan Kişiler Hakkında Söylediklerinin Ebû Said el-Hudri ve Başkasında Kendini Göstermesi 5/55

İlk Hadisesi 3/175

İlk, 3/6, 175, 181, 194

İfrit, 1/79; 5/414

İhlâs Sûresi, 4/163; 5/406, 453

ihtilaf; Resûlullah'ın (ﷺ), Ümmetinde İhtilafların Çıkacağını Bildirmesi, Böylesi Bir Durumda Kendi Sünneti ile Ümmetinden Râşid Halifelerin Sünnetine Tutunmayı Tavsiye Etmesi 5/333

İkram; Yanında İkram Edecek Bir Şey Yokken Misafiri Gelen Resûlullah'ın (ﷺ) Ettiği Duaya İcabet Edilmesi 4/587

İkrime b. Ammâr, 1/274; 3/232, 441; 4/669

İkrime b. Ebi Cehl, 3/506, 644, 684

İkrime, 1/95, 103, 149, 151, 402, 530, 538, 540, 687; 2/27, 158, 212, 242, 243, 245, 369, 539, 544, 603; 3/29, 65, 78, 109, 110, 282, 294, 295, 484, 612, 615, 632, 634, 649, 682, 685; 4/213, 439, 572; 5/272, 453, 540, 585, 622

İlham; Resûlullah'ın (ﷺ) Geçmiş Ümmetlerde İlham Alan Kişilerin Bulunduğunu, Bu Ümmette de Öyle Biri Varsa Bu Kişinin Ömer b. el-Hattâb Olacağını Bildirmesi 5/146

İlyâ, 3/539, 540

İlyâs, 1/34, 128, 140, 142, 144; 4/10, 364, 363

İlyâs; Allah Resûlü'nün (ﷺ), Hz. İlyâs İle Karşılaşması 4/364

İman; Resûlullah'ın (ﷺ), Kendisini Görmedikleri Halde İman Eden Toplulukları Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi 5/327

İmrân b. Hudeyr, 5/205

İmrân b. Husayn, 3/9, 318, 319, 422, 423, 426, 429, 435, 692; 4/288, 565, 590, 594; 5/15, 129, 345, 400, 401, 402, 443

İmrân b. Husayn'ın Melekleri Görmesi, Meleklerin Ona Selam Verip, Dağlanınca Yanından Gitmeleri ve Dağlanmayı Terkedince Geri Dönmeleri 5/400

İncil, 1/6, 36, 54, 83, 309, 314, 399, 416, 442, 470, 473; 2/79, 189; 4/171, 321, 425; 5/18, 36, 470, 471, 597

İncil; Resûlullah'ın (ﷺ) ve Ümmetinin; Tevrat, İncil, Zebur ve Diğer Kutsal Kitaplardaki Vasıfları 1/309

ipek, 1/199, 200, 250, 327, 328, 329, 496, 569, 649; 2/29, 75, 87; 3/135, 517; 4/168, 308, 493; 5/116, 237, 238, 244, 390

İran, 1/35, 100, 672; 3/294, 562; 4/67; 5/107

İrbâd b. Sâriye, 1/52, 54, 463; 4/132; 5/334

İrem, 1/401; 2/115

irin, 3/326; 4/652, 653

Hız. İsa, 1/53, 314, 416, 592, 593; 2/437; 4/369, 371, 434, 526; 5/477

İsa b. Meryem, 1/56, 157, 241, 413, 415, 417, 431, 451, 650, 657, 663; 2/16, 51, 58, 138; 3/554, 564; 4/10, 321, 322, 329, 363, 366, 368, 369, 371, 637, 638; 5/302, 477

İsa b. Meryem'in Vasısı Hakkındaki Kıssa ve Eğer Rivayet Sahih İse Bu Vasının Ömer b. el-Hattâb Zamanında Zuhur Etmesi 4/366

İsa b. Talha, 1/505

İsâf, 1/71, 362, 388, 556; 4/15, 643

İsfahan, 1/13

İshâk b. Abdillâh b. Ebi Talha, 4/665, 703

İshâk b. Bekr b. Mudar, 1/622

İshâk b. Ebi Talha, 4/255

İshâk b. İsmâil, 4/688

İshâk b. Râheveyh, 2/204, 540; 4/383

İshâk b. Yesâr, 1/76, 358, 652; 2/348, 617; 3/665; 4/711

ishâl; Resûlullah'ın (ﷺ) İshalden Şikayet Eden Birine Balı Tavsiye Etmesi, Yüce Allah'ın Balda Kıldığı Şifa —ki Tıbda Bu Tavsiye Edilmemiştir— 4/630

isim; Resûlullah'ın (ﷺ) İsimleri 1/121

İskenderiye, 3/563, 564; 4/372; 5/64

İslâm; Resûlullah'ın (ﷺ), İslâm Dininin Bütün Dinlere Üstün Kılınacağını Bildirmesi, Yüce Allah'ın da "O, Allah'a ortak koşanlar hoşlanmasalar bile dinini, bütün dinlere üstün kılmak için, peygamberini hidayetle ve hak dinle gönderendir" Âyetiyle Onun Bu Sözü'nü Tasdik Etmesi 5/84

Hız. İsmâil, 1/67, 69, 329, 373, 376; 5/92, 93

İsmâil b. Ebi Hakîm, 1/488

İsmâil b. Ebi Hâlid, 1/453; 5/567

İsmâil b. Ebi Uveys, 2/681; 3/169

İsmâil b. Ebi'l-Hâris, 3/655

İsmâil b. İbrâhîm b. Ukbe, 3/322, 327, 589

İsmail oğulları 5/62
 İsrâ 1/27 43, 535, 536, 624, 626, 627, 2/13, 15, 17, 18, 22, 24, 25, 26, 27, 34, 36, 44, 54, 55, 56, 57, 63, 69, 74, 80, 82, 207, 208, 3/658, 659, 4/172, 173, 237, 424, 437, 441, 455, 5/22, 29, 299, 436, 446, 453
 İsrâhl 1/465, 2/338, 5/555
 İsrail oğulları 1/399, 2/42, 54, 231, 3/517, 554, 5/86, 114, 203, 470
 isyancı; Resûlullah'ın (ﷺ) İsyancı Tarafı Bildirmesi ve İsyancı Olan Tarafın Bununla Bilinmesi 5/200
 itaat; Resûlullah'ın (ﷺ) Rabbine İtaat Etmedeki Çabası ve Ondak Korkması 1/292
 itikaf 1/482, 5/457, 365
 İyâd b. Lakit 1/208
 İyâs b. Muâviye 5/148
 İyâs b. Muâz el-Eşheli ve Buâs Günü Hakkındaki Hadis 2/97
 İyâs b. Muâz 2/5, 97
 İyâs b. Seleme b. el-Ekva' 3/3/232, 441, 678, 4/697, 698
 izar 1/338, 359, 4/660, 5/603, 604
 Ka'b b. Mâlik ve İki Arkadaşı 4/197
 Ka'b b. Umeyr el-Gifâri'nin Şam Taraflarında Bulunan Kudâa Kabilesi Üzerine Düzenlediği Müfreze 3/511
 Ka'b b. Züheyr; Fetih Zamanında Medine'ye Dönen Ka'b b. Züheyr'in Allah Resûlu'ne (ﷺ) Gelmesi 4/117

Ka'b b. el-Eşref'in Oldurulması ve Yüce Allah'ın Resûlu'nu (ﷺ) ve Müslümanları Onun Şerrinden Koruması 2/494

kabak 1/138, 225

Kâbe 1/7, 39, 49, 52, 60, 63, 68, 69, 71, 74, 83, 89, 90, 91, 93, 97, 115, 121, 345, 349, 358, 359, 360, 364, 367, 368, 369, 373, 376, 377, 379, 380, 381, 384, 385, 386, 387, 388, 397, 475, 479, 480, 482, 484, 500, 531, 532, 536, 556, 568, 613, 630, 631, 633, 635, 636, 640, 668, 676, 679, 695, 2/7, 93, 103, 130, 131, 240, 270, 271, 272, 273, 274, 276, 303, 304, 309, 366, 399, 400, 411, 424, 668, 677, 680, 687, 3/10, 23, 222, 223, 225, 226, 227, 230, 233, 254, 255, 286, 470, 477, 482, 484, 609, 619, 620, 630, 631, 640, 642, 644, 645, 647, 648, 650, 651, 652, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 665, 666, 672, 690, 4/40, 41, 94, 97, 142, 177, 227, 228, 229, 231, 238, 278, 280, 281, 284, 298, 379, 380, 382, 399, 623, 720, 5/12, 60, 62, 84, 94, 144, 212, 213, 314, 315, 394, 403, 434

Kâbe; Resûlullah'ın (ﷺ) Mekke'ye Girişi, Ashâbıyla Birlikte Kâbe'yi Tavaf Etmesi, Yüce Allah'ın Resûlullah'a (ﷺ) Müşriklerin Dediklerini Bildirmesi 3/477

Kâbe; Resûlullah'ın (ﷺ) Ümmetinin Kâbe'nin Süslü Ortüleri Gibi Renk Renk Giysiler Giyecekleri, Çeşit Çeşit Yemekler Yiyecekleri, Bu Hususlarda Yarışacakları ve Birbirlerinin Boyunlarını Vuracak Hale Geleceklerini Bildirmesi 5/314

Kâbe'nin İnşası ve Bu Esnada
Resûlullah'a **سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ** Zuhur Eden
Mucizeler 1/367

kabır azabı, 1/16, 17, 23; 5/370

Kabisa b. el Muhârik, 1/515

Kabisa b. Ukbe, 5/323

Kabisa b. Zueyb, 3/464

kader, 1/16, 17, 21, 22, 24, 486; 2/521, 662;
5/82, 393, 394

Kaderiyye; Resûlullah'ın **كَادِرِيَّةٌ**,
Zâhiriyye ve Kaderiyye Fırkalarının
Çıkışını Bildirmesi ve Bunun
Gerçekleşmesi 5/340

kadın; Resûlullah'ın **كَاذِبَةٌ**, Bir
Kadına Dokunan Adama Bunu
Bildirmesi, İbn Ömer'in Bildirdiğine
Göre Haklarında Vahiy Nazil Olur
Korkusuyla Ashâbın Bazı Söz ve
Davranışlardan Kaçınması 5/74

Kadid, 2/405

kadife, 2/201, 279, 465; 3/319; 5/578

Kadir gecesi, 1/466; 2/425, 426, 427; 5/299,
362, 363, 364, 365, 446

Kadir Gecesinin, Ramazan Ayının Son
Yedi Gecesinde ve Son On Gecesinde
Olduğunu Rüyasında Gören Sahabiler
5/362

kafiz, 5/103

Kâhinin Sözünün Doğru Çıkması, Allah
Resûlü'nün **كَاهِنٌ** Peygamber
Olarak Gönderilmesinden Sonra
Kâhinliğin Sona Ermesi veya
Çoğunun Yok Olması 1/582

kâhinler, 1/62; 5/289, 290

kâhinlik, 1/586, 596, 604

kamçı; Resûlullah'ın **كَامِشٌ**, Bir
Topluluğun Ellerinde Kamçılarla
İnsanlara Vuracağını ve Giyinik
Çıplak Kadınların Olacağını
Bildirmesi 5/323

Kanât vadisi, 2/544, 673; 3/21; 4/601

Kâra, 2/658, 659, 3/58

karga, 1/61

karınca, 1/61; 2/343; 4/51

Karkara, 2/673

kasâme, 3/209; 4/116, 388

Kâsım b. Abdırrahman, 2/567; 4/514; 5/178

Kâsım b. Muhammed, 2/713; 3/308; 5/431,
587

Kâsım b. Selâm, 1/169

kaş; Resûlullah'ın **كَاشٌ** Alın,
Kaşları, Burnu, Ağzı ve Dişleri 1/170

Katâde b. en-Nu'mân, 2/9, 10, 383, 385, 575,
576; 4/639

Katâde b. en-Nu'mân; Meğâzi
Kaynaklarında Geçtiği Üzere
Resûlullah'ın **كَاتِدَةٌ** Katâde b. en-
Nu'mân'ın Çıkan Gözünü Yerine
Yerleştirmesi ve Gözün Eskisi Gibi
Görmeye Devam Etmesi 2/574

Katâde; Resûlullah'ın **كَاتِدَةٌ** El
Sürmesiyle Katâde b. Milhân'ın
Yüzünde Görülen Nur 4/680

Katan, 2/11, 649, 650, 651, 652; 4/416

Katan Üzerine Giden Ebû Seleme b.
Abdilesed Müfrezesi 2/649

Katar, 3/344

katır, 1/142; 3/563, 612, 613; 4/27, 34, 35, 36,
37, 40, 42, 156, 157, 190, 191, 352; 5/195

Kayle, 1/427; 2/191

Kaynukâ, 2/10, 476, 477, 478, 490, 491, 697;
3/173; 4/418

Kays b. Adıy, 4/89; 5/615

Kays b. Asım, 4/248, 249, 250, 251, 252

Kays b. Ebi Hâzım, 3/533; 4/267, 655; 5/191

Kays b. el-Hâris, 4/248

Kays b. en-Nu'mân, 2/185

Kays b. Hareşe; Resûlullah'ın (ﷺ),
"Sana biat ettiğim her konuda vefa
göstereceğim" Diyen Kays b.
Hareşe'ye Hiç Kimsenin Zarar
Vermeyeceğini Bildirmesi ve Bunun
Gerçekleşmesi 5/263

Kays b. Rifâa, 3/456

Kays b. Sa'd, 3/575

Kays b. Talk, 2/238

Kays b. Ubâd, 2/356; 4/181, 182; 5/246, 361

Kays b. Ubeyd, 2/142

Kayser, 1/90, 274, 277, 500; 3/11, 23, 64, 203,
225, 536, 537, 560, 561, 562, 627; 4/183,
275; 5/96

Kayser; Resûlullah'ın (ﷺ) "Kayser
öldükten sonra yerine başka bir kayser
gelmeyecektir" Sözü İle Hz.
Peygamber'in Mektubuna
Saygısından Dolayı "Kayser'in
saltanatı devam edecektir" Sözü'nün
Karşılaştırılması, Kısra'nın Ölüm
Haberini Vermesi 3/560

Kaysi, 1/16

Kaza Umresi ve Yüce Allah'ın Mescid-i
Harâm'a Güven İçinde Girme
Sözü'nün Gerçekleşmesi 3/467
Bu Umreye Kaza Umresi
Denilmesinin Sebebi 3/472

Kaza Umresinde Kurbanlıklar, Silahlar
ve Resûlullah'ın (ﷺ) Mekke'ye
Girişinde Müşriklerin Kalplerine
Düşen Korku 3/473

keçi, 2/182, 669; 3/240; 4/540, 599

kedi, 2/131

Kedid, 3/154, 597, 598, 599, 602

kefen, 2/628; 3/149; 4/218; 5/181, 182, 238,
569, 570, 571

kefenlenmesi; Resûlullah'ın (ﷺ)
Kefenlenmesi ve Üzerine Koku
Sürülmesi 5/569

kehanet, 1/545, 546

Kehmes b. el-Hasan, 5/395

Kelb b. Avf, 3/629

Kelb kabilesi, 1/419, 426

Kelbi, 1/341, 609; 3/6, 11, 93, 103, 107, 108,
109, 110, 112, 115, 203, 263, 294, 366, 374,
537, 539, 543, 549, 619; 5/307, 390, 392,
411, 450

keler, 1/446; 4/491, 492

Kelerin Resûlullah'ın (ﷺ)
Peygamberliğine Şahadet Etmesi
4/490

Kerbela, 5/256

kerpiç, 2/233, 236, 237, 245, 246; 5/91, 576

Kesir b. Abdillâh, 3/44; 4/366

Kesir b es Salt, 5/376

Kesir Ebu l Fadl, 4/647

kesme; Resûlullah'ın (ﷺ), Bir
Adamın Kendini Kestiğini Haber
Vermesi ve Deddiği Gibi Çıkması 5/70

ketem, 2/192, 503

Ketibe, 3/363, 364, 378, 380

Kevser, 1/394; 2/67; 5/299, 453

Kıblenin Kâbe'ye Doğru Çevrilmesi
2/270

kına, 1/182, 186, 187, 188, 257; 2/192, 503;
4/386, 709, 710; 5/411

Kıptı, 5/93

kırk, 1/18, 49, 163, 331, 367, 395, 428, 430, 464,
465, 517, 570; 2/68, 124, 170, 230, 286, 314,
319, 420, 422, 431, 441, 443, 537, 549, 604,
605, 619, 621, 672, 705, 726; 3/44, 46, 159,
202, 346, 672, 686; 4/76, 205, 304, 357, 369,
372, 407, 548, 590, 635, 645; 5/14, 200, 297,
314, 347, 348, 375, 560, 562, 579

Kılâb, 1/140, 142, 144, 147, 148, 149, 388, 392;
2/675, 687; 4/22, 93; 5/616, 618, 619, 620

kılıse, 1/424; 2/697; 3/551; 4/328, 331, 332;
5/470

Kinâne, 1/132, 133, 139; 2/276, 290, 293, 406,
458, 459, 460, 475, 544; 3/19, 33, 56, 65, 87,
89, 90, 225, 254, 373, 374, 375, 376, 586,
679, 698, 699; 4/72, 236, 237, 238, 309, 398,
605; 5/618

Kinde, 2/103; 4/9, 167, 305, 306, 307, 308,
309; 5/64

kirpik; Resûlullah'ın (ﷺ) Gözleri,
Kirpikleri ve Ağzı 1/168

Kisrâ, 1/5, 97, 100, 101, 102, 274, 277, 500,
672, 2/106, 3/11, 19, 23, 47, 48, 64, 225,
294, 536, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559,
560, 561, 562, 627; 4/275, 278, 280, 281;
5/94, 96, 97, 98

Kisrâ; Resûlullah'ın (ﷺ) Doğduğu
Gece Kisrâ'nın Sarayının Sütunlarının
Sarsılması, Burçlarının Yıkılması
Mûbezân'ın Rüyası, Mecusilerin
Ateşinin Sönmesi ve Başka Mucizeler
1/97

Kisra; Resûlullah'ın (ﷺ) Kisra b.
Hürmüz'e Mektup Göndermesi,
Kisra'nın Bu Mektubu Parçalaması,
Resûlullah'ın (ﷺ) Ona Beddua
Etmesi, Yüce Allah'ın Buna İcabet
Edip Ordularıyla Birlikte Onu Helak
Etmesi ve Hazineilerinin Ele
Geçirilmesi 3/553

Kisra'nın Ölümü ve Resûlullah'ın (ﷺ)
Bunu Haber Vermesi 3/556

koku; Resûlullah'ın (ﷺ) Kokusu,
Elinin Serinliği, Dokunan Kişinin
Hissettiği Yumuşaklığı ve Teri 1/199

korku namazı, 2/699, 701, 703, 704, 707, 712,
713, 714, 715; 3/504

koruma; Yüce Allah'm: "Ey Peygamber!
Rabbinden sana indirileni tebliğ et. ...
Allah, seni insanlardan korur"
Buyruğu; Allah Resûlü'nü (ﷺ)
Risaletini Tebliğ Edinceye, Emaneti
Ödeyinceye ve Ümmete Nasihatte
Buluncaya Kadar Allah'ın Kendisini
Koruma Altına Alması 1/522

Kostantınıyye, 5/110

koyun; Resûlullah'ın (ﷺ) Bedeviden Satın Aldığı Koyunda Görülen Bereket 4/551

koyun; Resûlullah'ın (ﷺ), Sahibinin Rızası Dışında Alınan Koyun Etinden Yememesi, Yüce Allah'ın Onu Haram Yemekten Koruması 5/78

köle; Resûlullah'ın (ﷺ) Arkadaşıyla Birlikte Köle Bir Çobana Uğraması ve O Sırada Peygamberlik Alametinden Bir Şeyler Zuhur Etmesi 2/185

köpek, 1/696; 2/144, 449, 559; 3/47, 161, 450, 633, 699; 4/701, 702, 703; 5/65, 98, 424

köprücük kemiği, 2/527

krallar; Resûlullah'ın (ﷺ) Halifelerden Sonra Gelecek Kralları Önceden Bildirmesi 5/114

Kubâ Mescidi, 2/239, 240; 4/184

Kubâ, 1/427; 1/89; 2/203, 213, 222, 225, 272, 650; 3/244, 246; 4/14, 597, 624, 625, 626, 627; 5/22, 569

Kubâ'daki Kuyuda Görülen Bereket 4/597

Kubâs b. Eşyem, 1/48, 464; 2/9, 444, 452

Kudâa, 3/10, 511, 534

Kudâme b. Abdillâh, 4/385

Kudâme b. Maz'un, 1/512

Kudeyd, 2/168, 723, 726; 3/449, 450, 598, 599; 4/404, 412, 416

Kudûs, 2/240; 3/255, 540, 546, 551, 633, 637, 638; 4/156; 5/305

Kûfe, 1/13, 412, 508; 3/282; 4/266, 505, 656; 5/153, 154, 178, 217, 244, 277

Kuleyb b. Vâil, 1/138

kumar, 4/237

Kumeyl b. Ziyâd en-Nehai, 4/276

Kur'an Okunduğu Zaman Ömer b. el-Hattâb'ın Müslüman Olması; Kur'an'ın İ'câzını Anlaması ve Resûlullah'ın (ﷺ) İki Adamdan Birinin Müslüman Olmasıyla Dininin Aziz Kılınması Yönündeki Duasına Allah'ın İcabet Etmesi 1/560

Kur'an; Acziyetle Kureyş Müşriklerinin Allah'ın Kitab'ı Hakkındaki İtirafı ve Arap Dilini İyi Bilmelerine Rağmen Kur'an'ın Onların Diline Asla Benzememesi 1/538

Kur'an'dan İlk İndirilen Sûre 1/491

Kur'an'ın İnişi, Meleğin Kur'an'ı Dünya Semâsına, Sonra Parça Parça Peygamber Olarak Gönderilişinden Vefatına Değın Resûlullah'a (ﷺ) İndirmesi 5/445

Kur'an; Ashâbdan Birinin, Görmediği Ancak Sesini İşittiği Birinden Kur'an'ı İşitmesi 5/406

Kur'an'ın Resûlullah'a (ﷺ) Yolda Bir Defa Arzedilmesi, Vefat Ettiği Yıl İse İki Defa Arzedilmesi 5/456

Kur'an'ın Yazılması: "Doğrusu Kitap'ı Biz İndirdik, Onun Koruyucusu Elbette Biziz" Âyeti ve Metni Neshedilen Âyetler 5/457

Kurayza 1/405, 406, 427; 2/286, 484, 485, 490, 491, 693, 697, 701; 3/6, 9, 13, 17, 21, 22, 24, 26, 27, 28, 29, 32, 56, 57, 64, 77, 78, 79, 85, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 112, 113, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 129, 130, 131, 132, 133, 136, 138, 139, 140, 194, 335, 436, 438, 4/194; 5/12, 289, 290, 619

Kurayza Oğullarının Sa'd b. Muâz'ın Vereceği Hükme Göre Teslim Olması, Sonrasında Erkeklerinin Öldürülmesi, Kadınlar ile Çocuklarının Esir Alınması 3/119

Kurayza; Resûlullah'ın (SAU) Kendisinden Sonra Kurayza Kabilesinden Kur'an'ı Öğretecek Bir Adamın Çıkışını Bildirmesi 5/289

Kurdum b. Amr, 2/276

Kurdun Konuşması ve Resûlullah'ın (SAU) Peygamberliğine Şahadet Etmesi 4/497

Kurdun Resûlullah'ın (SAU) Meclisine Gelip Bir Şeyler İstemesi 4/494

Kureyb, 1/177, 197, 255, 256, 267, 303, 306, 367, 520, 623; 2/253, 514; 3/80, 132, 174, 389, 65, 130, 146, 452; 5/212, 336, 542

Kureys b. Enes, 4/523

Kureys, 1/8, 9, 18, 60, 62, 63, 64, 66, 69, 71, 72, 74, 79, 80, 84, 89, 91, 102, 114, 122, 132, 133, 134, 137, 139, 145, 146, 147, 150, 221, 326, 337, 341, 342, 343, 344, 345, 348, 352, 355, 356, 364, 365, 381, 382, 384, 385, 386, 388, 391, 483, 499, 501, 503, 504, 505, 514, 530, 534, 536, 537, 538, 541, 543, 544, 545,

546, 548, 549, 559, 565, 604, 622, 626, 628, 631, 632, 634, 635, 637, 646, 649, 661, 695, 697, 708, 709; 2/10, 19, 20, 68, 103, 104, 105, 133, 152, 153, 160, 162, 167, 170, 173, 176, 205, 206, 280, 281, 282, 290, 293, 294, 295, 297, 300, 307, 309, 310, 314, 315, 317, 323, 324, 328, 345, 349, 350, 356, 366, 378, 381, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 405, 407, 411, 412, 414, 420, 446, 450, 451, 467, 469, 473, 475, 477, 483, 484, 495, 496, 498, 535, 539, 544, 554, 558, 604, 611, 614, 653, 656, 685, 723, 725; 3/19, 21, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 34, 56, 64, 65, 72, 74, 77, 78, 79, 87, 89, 90, 92, 131, 132, 161, 222, 223, 226, 228, 229, 267, 275, 297, 302, 303, 304, 306, 472, 485, 496, 500, 539, 543, 546, 550, 575, 577, 581, 589, 595, 612, 614, 628, 629, 637, 638, 640, 641, 642, 672; 4/28, 50, 60, 89, 117, 124, 201, 265, 381, 410, 413, 418, 701; 5/95, 206, 349, 383, 453, 461

Kureyslilerin Mekke'de Resûlullah'tan (SAU) İstekleri 1/624

Kurra b. Hâlid, 3/214

Kurrâdan Olanların Öldürüldüğü Maüne Kuyusu Müfrezesi 2/670

kurt, 4/495, 496, 497, 499, 500

kuru üzüm, 1/557; 2/299

Kurz b. Alkame, 4/319, 320; 5/321

Kurz b. Câbir, 2/292, 295; 3/620, 630; 4/408, 413, 418

Kus b. Sâide, 1/446

Kusay, 1/74, 102, 140, 142, 144, 146, 147, 148, 149, 221, 338, 388, 392, 393, 470, 486, 543, 552, 676, 677; 2/103, 112, 400; 4/89; 5/616

- Kusem b. el-Abbàs, 5/577, 578, 582
 Kusem, 2/442; 3/411, 412
 Kuss b. Sâide el-İyâdi 1/431
 kuşluk namazı, 2/374; 3/667, 668, 675; 5/109
 Kutbe b. Katâde, 3/517
 Kuteybe b. Said, 1/164, 204, 508, 515; 2/118, 252; 3/239, 276, 336, 338, 653; 4/662; 5/128
 küfr; Resûlullah'ın (ﷺ), İmandan Sonra Küfre Dönüleceğini ve Vefatından Sonra Değişenleri Bildirmesi, Ebû Bekr'in Müslümanlarla Birlikte Bunlarla Savaşması 5/137
 künye; Resûlullah'ın (ﷺ) Künyesi 1/130
 kûrk, 3/441; 4/332
 Lâ havle velâ kuvvete, 5/429
 Lâ ilâhe illallah, 1/310, 311, 446, 595, 596, 598, 604, 700, 701, 704, 705; 3/156, 446, 447, 448, 464; 4/136, 275, 317, 371, 442, 670; 5/187, 353
 Lahm, 2/16; 3/386
 Lât ve Uzzâ, 4/313, 492
 Lât, 1/114, 356, 362, 364, 498, 525, 529, 639, 647; 3/88, 90, 224, 605, 634, 685; 4/238, 239, 701, 715, 716; 5/435
 Lebbeyk, 1/378; 4/29, 346, 384
 Lebid b. el-A'sam, 4/708, 709
 Lebid b. Rabia, 1/648; 4/254
 Leys b. Ebi Süleyym, 2/81; 3/346
 Leys b. Sa'd, 3/200, 638; 5/262, 307
 Lihyân, 1/148; 2/653, 654, 682, 698, 699; 3/152, 315, 316; 4/408, 413, 418
 Lokman, 2/96; 5/453
 Luey, 1/74, 146, 147, 148, 461, 513, 515, 601, 602, 604, 605, 606; 2/25, 496, 691, 692; 3/222, 223; 5/334
 Lût, 1/653
 Lübnan, 5/174
 madenler; Resûlullah'ın (ﷺ), Bazı Madenlerin İnsanların En Kötüleri Tarafından Çıkarılacağını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi 5/322
 Mağrib, 3/43
 Mahled b. Ukbe, 4/642
 Mahmûd b. Lebîd, 2/97, 569
 Mahşi b. Amr, 2/288, 290, 725
 Mahzûm b. Hâni, 1/100
 Mâide Sûresi, 5/453, 456, 556
 Mâiz, 5/71
 Makâm, 1/373, 377, 386, 388; 3/631, 640; 4/379, 455
 Makis b. Subâbe, 3/629
 Mâlik b. Âmir, 5/617; 2/544
 Mâlik b. Avf, 4/19, 21, 23, 27, 33, 34, 51, 59, 62, 84, 89, 102, 110, 331
 Mâlik b. Dînâr, 4/700
 Mâlik b. Enes, 1/123; 2/424, 513; 3/17; 4/154, 369, 545
 Mâlik b. Miğvel, 1/195; 4/425; 5/549
 Mâlik b. Murre, 4/351
 Mâlik b. Rabia, 2/335, 365

Mâlik b. Sa'sâ, 2/37, 39, 43, 44, 57

Mâlik b. Umeyr, 4/679

manastır; Allah Resûlü'nün (ﷺ) bir bölgeden
Araplara Yakın Bir Bölgeden
Gönderileceğini, Adının Ne
Olduğunu ve Kendisine Uyulacağını
Bildiren Manastır Sahibi 1/448

manastırlar, 4/328

mancınıklar, 4/67

marangoz, 2/257, 258

Mâriye, 1/131; 4/372; 5/93, 619

Matara Kıssası ve Bu Kıssada
Peygamberliğe Dair İşaretler 4/591

Maûne; Kurrâdan Olanların
Öldürüldüğü Maûne Kuyusu
Müfrezesi 2/670
Resûlullah'ın (ﷺ) Maûne
Kuyusunda Öldürülenlere Üzülmesi,
Katillere Beddua Etmesi, Onlar
Hakkında İnen Âyetler ve Âmir b.
Fuheyre'de Görülen Olağanüstü
Haller 2/678

Mâviye, 2/663

maymun, 3/108, 371

Mâzin b. en-Neccâr, 4/141

Mâzin et-Tâi, 1/9, 607

Mâzin et-Tâi'nin Müslüman Oluşu
1/607

Meâfir, 4/351

Mecenne, 2/125, 264, 723

Medân, 1/412; 3/554; 4/394, 650

Medine; Resûlullah'ı (ﷺ) ve
Arkadaşını Ashâbının Karşılması;

Sonra Ensâr'ın Kendisini Karşılması;
Medine'ye Girip Yerleşmesi,
Gelişinden Dolayı Müslümanların
Sevinci ve Misafir Olacağı Yer
Hususunda Zuhur Eden Mucizeler
2/186

Medine'yi Muhasaraya Gelen Hiziplerin
Oluşması ve Resûlullah'ın Hendeği
Kazması 3/32

Medyen, 2/16

Mehdi b. Meymûn, 1/46, 466; 4/267, 482

Mekhûl eş-Şâmi, 5/552

mektup; Resûlullah'ın (ﷺ)
Krallara Mektuplar Yazıp İslâm'a ve
Alah'a Davet Etmesi 3/536

melek(ler), 1/116, 118, 261, 273, 308, 318,
369, 458, 469, 471, 474, 529, 532, 583, 585,
586; 2/42, 46, 52, 64, 67, 68, 79, 82, 200, 270,
333, 335, 338, 339, 340, 341, 343, 346, 362,
365, 410, 411, 418, 453, 472, 568, 578, 579,
603, 625, 675, 688; 3/80, 522; 4/51, 163,
164, 172, 178, 368, 425, 429, 438, 455, 709;
5/20, 27, 28, 60, 64, 79, 80, 112, 349, 358,
364, 365, 390, 399, 400, 401, 402, 405, 410,
417, 527, 550, 551, 555, 594, 596

melek; Allah'ın; "Allah seni insanlardan
korur" Âyetinde Vaad Ettiği Üzere
Uhud Günü İki Meleğin Resûlullah'ın
(ﷺ) Namına Savaşıp Onu
Öldürülmekten Koruması 2/577

melekler; Allah Resûlü'nün (ﷺ)
Kâfirlerin Yüzüne Çakıl Taşları
Savurması, Kalplerine Bırakılan
Korku, Meleklerin İnmesi ve Bu

Olayların Her Birinde Peygamberlik
Mucizesi Olması 4/39

melekler; İki Tarafın Karşı Karşıya
Gelmesi, Meleklerin İnmesi,
Resûlullah'ın (ﷺ) Bir Avuç
Toprak Alıp Müşriklerin Üzerine
Atınca Kalplerine Korku Girmesi ve
Bu Olayda Peygamberliğe Dair
İşaretler 2/360

Merâzibe, 5/421

Merhab; Muhammed b. Mesleme'nin
Merhab'la Mübâreze Yaptığını
Söyleyen Siyer Âlimleri ve Hayber
Yahudilerinden Mübâreze
Öldürülen Diğer Kişiler 3/348

Mersed b. Ebi Mersed, 2/314, 321, 401, 656,
658, 675; 4/415

Mervân b. el-Hakem, 2/363; 3/221, 233, 266,
297, 328, 582, 695; 4/98, 101; 5/241

Merve, 1/90, 374, 628; 3/302, 306, 647; 4/346,
380; 5/62, 217

Meryem, 1/36, 52, 56, 309, 329, 399, 413, 415,
442, 496, 518, 638, 650, 654, 657, 662, 663,
671; 2/18, 41; 3/96, 265, 329, 368, 513;
4/330, 430, 453; 5/251, 368, 383, 385, 454,
477

Mescid; Resûlullah'ın (ﷺ)
Mescid'inin Medine'de İnşa Edilmesi;
Mescid'in İnşa Edilmesi Hususunda
Talk b. Ali el-Yemâmi'den Gelen
Rivayet ve Onun Kavmi İle Birlikte
Allah Resûlü'nün (ﷺ) Ağzını
Çalkaladığı Suyu Alıp Memleketine
Donması 2/232

Mescid; Resûlullah'ın (ﷺ), Medine
Mescidini İnşa Ederken Haber
Verdiği Şey; Vefatından Sonra Haber
Verdiği Şeyin Gerçekleşmesi; Bu Olay
ve Buna Benzer Şeylerde
Peygamberliğinin Sahih Olduğuna
Dair Açık Bir Şekilde Deliller Olması
2/241

Mescid-i Aksâ, 1/367; 2/5, 13, 21, 26, 63, 69,
74

Mescid-i Aksâ; Resûlullah'ın (ﷺ)
Geceleyin Mescid-i Haram'dan
Mescid-i Aksâ'ya Götürülmesi ve Bu
Yöndeki Mucizeler 2/13

Mescid-i Haram, 2/5, 13, 26, 63, 74, 224, 271,
274, 276, 282, 284, 297, 300, 358, 359;
3/229, 276, 288, 291, 470; 4/108, 229

Mesih, 1/128

Mesleme b. Muhalled, 5/387

Mesrûk, 1/260, 576, 619, 683, 684, 687; 2/30,
53, 84, 631; 3/188; 4/659; 5/164, 178, 217,
371, 505

Meymûn b. Mihrân, 3/473

Meymûne binti Kerdem, 1/202

Meymûne binti'l-Hâris, 3/470, 485; 5/10, 219,
617, 623

Meymûne, 1/151; 3/10, 471, 486, 487, 488;
5/481, 558

Meymûne; Bu Yolculuğunda
Resûlullah'ın (ﷺ) Meymûne
Binti'l-Hâris İle Evlenmesi 3/485

Meymûne; Resûlullah'ın (ﷺ), Eşi
Meymûne binti'l-Hâris'in Mekke
Dışında Öleceğini Bildirmesi,

Meymûne'nin Serif'te Hicri 38 Yılında
Vefat Etmesi 5/219

mezar; Yaslandığı Mezardaki Ölüden
Allah'a İtaati Teşvik eden Sözler
İşiten Kişi 5/369

mezarı; Resûlullah'ın (SALÂHU RİHİ RİSÂHU)
Mezarının Kazılması 5/575

mezarı; Resûlullah'ın (SALÂHU RİHİ RİSÂHU)
Mezarının Yeri 5/583
Allah Resûlü'nün (SALÂHU RİHİ RİSÂHU) ve İki
Arkadaşının Mezarının Şekli 5/587

Mezhic, 4/306

Mısır, 1/35; 2/125; 3/563; 4/236, 372, 707;
5/64, 92, 102, 175, 217, 365, 387, 555

miğfer, 1/445; 2/350, 582; 2/411, 525, 527,
558, 586; 3/224, 345, 352, 535, 650, 652,
653

Mihrás, 2/524, 525, 533, 595

Mikail, 1/307, 486, 585; 2/338, 429, 578

Mikdâd b. Amr, 2/316, 402, 408, 586; 3/316

Mikdâd b. el-Esved, 2/289, 290, 320, 321, 331,
406; 4/540

Mikdâd, 1/507, 638; 2/289, 290, 314, 320, 321,
327, 331, 406, 454; 3/313, 595; 4/541

Mikdâm b. Ma'di Kerib, 5/342

Mikraz b. Hasf, 3/225

Mina, 1/201, 500; 2/125, 133; 4/386, 399;
5/450

minber; Resûlullah'ın (SALÂHU RİHİ RİSÂHU) Minber
Edinmesi; Minber Yerine Konulduğu
Zaman Peygamberliğin Alâmeti
Olarak Cereyan Eden Olay ve Bunun

Mescidin İnşasından Bir Müddet
Sonra Olması 2/251

Minhâl b. Amr, 1/518

Mirac, 1/27, 118, 480; 2/5, 37, 53, 58, 64, 69,
81, 82; 3/446, 447

Mirâc; Allah Resûlü'nün (SALÂHU RİHİ RİSÂHU)
Mirâc'a Çıktığının, Sidretü'l-
Münteha'da ve Daha Önce de
Ufuku'l-A'lâ'da da Cibril'i Kendi
Suretiyle Gördüğünün Delili 2/28

Mirdâs, 4/84, 88

misal; Resûlullah (SALÂHU RİHİ RİSÂHU) ve
Ümmetinin Misali ile Onların ve
O'nun Getirdiği Hidâyet ve Beyânın
Misali ve Resûlullah'ın (SALÂHU RİHİ RİSÂHU)
Gözlerinin Uyuyup Kalbinin Uyanık
Olması 1/304

misk, 1/113, 200, 201, 202, 216, 247, 314, 338;
2/505, 530, 617, 621, 622; 3/580; 4/527,
661; 5/386, 540, 573

misk; Resûlullah'ın (SALÂHU RİHİ RİSÂHU) Geçtiği
Yollardan Misk Kokusunun Gelmesi,
Ağaçların ve Taşların Ona Secde
Etmesi, Ağzından Kovaya Boşalttığı
Suyun Miskten Daha Güzel Kokması
4/526

Mistah, 3/182, 186, 189

misvak ağacı, 3/607

Misver b. Mahreme, 1/209; 3/212, 221, 222,
233, 266, 272, 297, 328, 582; 4/98, 101;
5/88, 203, 605

Misver b. Rifâa, 3/153

Muattib b. Kuşeyr, 2/598; 3/64, 65

Muâviye b. Ebi Süfyân, 2/249, 620; 3/228; 4/33, 5/10, 11, 175, 229, 233, 235, 246, 297, 335, 563

Muâviye; —Şayet Sahihse—
Resûlullah'ın (ﷺ), Muâviye b. Ebi Süfyân'ın Sultanlığını Bildirmesi veya Buna İşaret Etmesi, Bu Konuda Peygamberliğe Dair İşaretler 5/229

Muâviye b. el-Hakem, 4/651

Muâviye b. Hayde el-Kuşeyri'nin Gelip Allah Resûlü'nün (ﷺ) Yanına Girmesi ve Yüce Allah'ın, Resûlullah'ın (ﷺ) Duasını Kabul Buyurarak Muâviye b. Hayde'yi Yanına Getirmesi 4/314

Muâviye b. Hayde, 1/347; 4/9, 314, 315

Muâviye b. Kurre, 1/207, 331; 3/656

Muâviye b. Muâviye el-Leysi'nin Medine'de Vefat Ettiği Gün Allah Resûlü'nün (ﷺ) Tebûk'te Cenaze Namazını Kılması 4/163

Muâviye b. Muâviye, 4/6, 163

Muâviye b. Sâlih, 1/52

Muavviz b. Afrâ, 2/370; 5/16, 430

Muavviz b. Afrâ'nın Kızı Rubeyyi'nin Korunması 5/430

Muavvizeteyn, 5/411, 465

Muaykib, 2/119, 121; 4/518, 519

Muâz b. Afrâ, 2/111, 112, 116, 194, 368

Muâz b. Amr b. el-Camüh, 2/368, 369

Muâz b. Cebel, 2/143, 230, 535, 629; 4/9, 113, 114, 154, 203, 341, 343, 344, 346, 347, 348, 349, 350, 351; 5/116, 162, 407, 425, 462

Muâz b. el-Hâris, 2/116

Muâz b. Evs, 4/113

Muâz b. Hânî, 1/191

Muâz b. Hışam, 1/281; 2/602

Muâz b. Rıfâa b. Râfi', 3/135

Muâz; Resûlullah'ın (ﷺ), Muâz b. Mâlik'in Düşeceği Durumu Önceden Haber Vermesi 5/71

Muâze el-Adeviyye, 5/156

mucize; Resûlullah'ın (ﷺ) Bir Kadın ile Oğluna Uğraması ve Orada Zuhur Eden Mucize 2/181

mucize; Bu Kitapta, Peygamberimizin (ﷺ) Doğumundan Peygamberliğine, Peygamberliğinden Hicretine, Hicretinden Bilinen Gazvelerinin ve Nakledilmiş Tarihleriyle Seferlerinin Sonuncusuna Değin ve O'na Gelen Kabile Heyetleri Esnasında Zuhur Eden Daha Önce Zikri Geçmiş Olanlar Dışındaki Mucizelerine Dair Bölümler 4/457

mucizeler; Peygamberlere Verilen Mucizeler; Peygamberimiz Muhammed'e (ﷺ) Verilen, Kavminin Benzerini Getirmekte Aciz Kaldığı ve Allah'ın Hayır Murad Ettiği Kimselerin İman Ettiği Büyük Mucize 5/444

Mucizelerden Ebû Bekr'e Görünenler; Talha'nın Rahipten İşittikleri; Mucizelerden İbn Mes'ûd'a Görünenler; Hâlid b. Said'in Gördüğü Rüya ve Başka Şeyler 1/496

Mudar, **1/103, 137, 138, 140, 142, 144, 146, 149, 343, 345, 449, 609, 2/673; 3/306, 307; 4/257, 258, 387, 611**

Mu'emmél b. Cemil, **4/256**

Mufaddal b. Yûnus, **1/623**

Mugammes, **1/90**

Mugire b. Abdillâh, **1/71, 384, 385; 3/6, 97; 5/615**

Mugire b. Abdîrrahman, **2/672; 3/516**

Mugire b. Müslim, **5/88**

Mugire b. Şu'be, **1/552; 2/170; 3/224; 4/67, 236, 239, 241, 333, 334; 5/532, 582**

Muhâcir b. Mismâr, **5/95**

Muhallîm b. Cessâme, **3/9, 457, 458, 460, 461**

Muhallîm b. Cessâme'nin Kendisini İslâm Selâmiyla Selâmlamasına Rağmeni Âmir'i Öldürdüğü Müfreze 3/457

Muhammed b. Abbâd, **1/494; 3/332; 4/403, 462; 5/111**

Muhammed b. Abdillâh b. Abbâs, **1/273**

Muhammed b. Abdillâh b. Abdîrrahman, **2/610**

Muhammed b. Abdillâh b. Amr b. Osmân, **1/510; 3/508**

Muhammed b. Abdillâh b. Numeyr, **1/205, 258; 5/324**

Muhammed b. Akil, **4/144**

Muhammed b. Alî b. el-Huseyin, **1/307; 3/95; 3/601, 693**

Muhammed b. Amr, **1/362, 678; 2/210, 645; 3/406; 4/358; 5/352**

Muhammed b. Beşşâr Bundâr, **3/188; 4/631**

Muhammed b. Cafer b. Ebi Kesir, **5/506**

Muhammed b. Cafer b. ez-Zubeyr, **2/451; 5/585**

Muhammed b. Cubeyr b. Mut'im, **1/49, 123, 124, 387, 623; 2/338; 4/287**

Muhammed b. Ebi Bekr, **1/706; 2/267, 555; 3/101, 532, 533; 4/379**

Muhammed b. el-Esved, **1/386; 3/680**

Muhammed b. el-Haccâc, **1/435**

Muhammed b. el-Hakem, **4/281**

Muhammed b. el-Hanefiyye, **1/127; 5/9, 157**

Muhammed b. el-Münkedir, **4/690**

Muhammed b. el-Musennâ, **1/560, 571, 618; 2/43, 719; 3/188, 250, 483; 4/79, 244, 388, 521; 5/154, 308, 332**

Muhammed b. el-Velid, **4/442, 494**

Muhammed b. Enes; Resûlullah'ın (ﷺ) ile Ebu Enes, Muhammed b. Enes ile Hanzala'nın Başları ile Gözlerine El Sürmesi, Bu Olaylarda Peygamberliğe Dair İşaretler 4/675

Muhammed b. en-Nadr, **2/358**

Muhammed b. en-Nu'mân, **1/473, 474**

Muhammed b. Fudayl, **1/165, 711; 3/238; 4/436; 5/373**

Muhammed b. Hamza b. Amr el-Eslemi, **4/569**

Muhammed b. Hâtib, **4/15, 640, 641**

Muhammed b. Hâtib; Resûlullah'ın (ﷺ) ile Ebu Hâtib, Muhammed b. Hâtib'in

Yanmış Koluna Tüfleyip İyileştirmesi
4/640

Muhammed b. Hımyer, **2/192**

Muhammed b. İbrahim b. el-Hâris, **4/90;**
5/405

Muhammed b. İshâk b. Yesâr, **1/71, 89, 92,**
145, 152, 349, 387, 460, 568, 586, 652, 658;
2/81, 114 202, 703, 704; 3/32, 97, 132, 152,
197, 210, 289, 315, 316, 486; 4/49, 194, 240,
298, 337, 350; 5/606

Muhammed b. Ka'b el-Kurazî, **1/369, 500,**
603, 2/611; 3/32, 64, 526; 5/290

Muhammed b. Kays, **5/558, 559, 568**

Muhammed b. Kesîr, **1/142, 267, 279; 2/318,**
628; 3/60; 5/383, 602

Muhammed b. Mesleme el-Ensârî el-
Bedrî'nin Cibrîl'i Görmesi 5/398

Muhammed b. Mesleme, **2/499, 501, 504,**
505, 506, 508, 509, 695, 727; 3/8, 31, 138,
195, 202, 348, 349, 350, 351, 352, 364, 374,
380, 476; 4/133, 191, 416; 5/9, 15, 70, 185,
188, 398

Muhammed b. Mesleme'nin Merhab'la
Mübâreze Yaptığını Söyleyen Siyer
Âlimleri ve Hayber Yahudilerinden
Mübârezede Öldürülen Diğer Kişiler
3/348

Muhammed b. Müslim, **2/600; 3/601**

Muhammed b. Ömer, **1/505; 2/294, 474, 621;**
3/176

Muhammed b. Râfî, **1/359, 470, 472, 617;**
2/19, 55; 3/275, 472, 544, 600; 4/41, 48,
270, 420

Muhammed b. Sâbık, **1/195; 4/615**

Muhammed b. Sâbit b. Kays b. Şemmâs,
4/17, 688

Muhammed b. Sâbit, **5/131**

Muhammed b. Sâbit; Resûlullah'ın
ﷺ Muhammed b. Sâbit b. Kays b.
Şemmâs'a Tahnik Yapması ve Ağzına
Tüflemesiyle Görülen Bereket 4/687

Muhammed b. Sa'd b. Ebi Vakkâs, **2/630**

Muhammed b. Seleme, **5/415**

Muhammed b. Sinân, **1/257, 303, 311; 4/423;**
5/485

Muhammed b. Sirin, **2/163, 322; 4/97, 648;**
5/245, 337

Muhammed b. Süleyman, **3/655**

Muhammed b. Şurahbil, **4/117**

Muhammed b. Ubeyd, **1/155, 204; 3/689;**
5/356, 462, 522

Muhammed b. Ubeydillah, **1/204; 5/356, 462**

Muhammed b. Umeyr, **2/32; 5/435**

Muhammed b. Yahya b. Habbân, **2/314, 544,**
600; 3/153, 160, 161

Muhammed b. Yesâr, **3/176**

Muhammed b. Yezid, **5/264**

Muhammed b. Yûsuf el-Firyâbi, **2/30; 5/542**

Muhârib b. Disâr, **1/154**

Muhayyisa, **2/511; 3/364, 380**

Muhrız b. Nadle, **3/322**

Muhtâr b. Ebi Ubeyd, **5/268, 270, 271, 272**

Muhtâr b. Fulful, **4/431, 530**

Mukâtil b. Hayyân, **1/314; 2/639, 694**

Mukavkıs, 3/11, 562, 563, 564; 4/372; 5/599, 600

Mukavkıs; Resûlullah'ın ~~رسول الله~~ Mukavkıs'a Mektup Göndermesi 3/562

Munzir b. Amr, 2/141, 686

Murâd, 4/270, 306; 5/153

Murre b. Avf, 3/518

Murre b. Ebi Murre, 4/475

Murre b. Ka'b, 1/140, 142, 144; 4/611

Murre el-Behzi, 4/611

Hz. Mûsa, 1/36, 309, 316, 484; 2/22, 57, 316, 437; 5/264, 368

Mûsa b. Ali, 5/387

Mûsa b. Enes, 1/268; 4/407

Mûsa b. Hârun, 5/138

Mûsa b. İbrahim, 3/203

Musa b. İmrân, 5/22

Mûsa b. İsmâil, 1/138, 175, 186, 582; 2/555, 640, 656, 680; 3/104, 238, 264, 486; 4/345, 374; 5/590

Mûsa b. Talha, 2/427

Mûsa b. Ukbe, 1/40, 384, 387, 475, 646, 652, 678, 679; 2/9, 111, 113, 123, 140, 150, 168, 186, 188, 289, 323, 386, 398, 414, 417, 420, 441, 448, 451, 485, 487, 490, 492, 497, 510, 527, 533, 537, 539, 581, 605, 656, 657, 658, 659, 675, 676, 688, 722, 724, 726; 3/5, 12, 15, 17, 19, 31, 44, 105, 112, 114, 122, 126, 128, 147, 149, 150, 167, 168, 169, 170, 171, 173, 193, 194, 207, 210, 235, 236, 241, 288, 289, 321, 322, 327, 355, 356, 375, 376, 390,

406, 408, 412, 444, 470, 471, 521, 552, 565, 566, 589, 603, 626, 685; 4/32, 35, 61, 86, 100, 113, 123, 140, 143, 208, 210, 212, 231, 235, 240, 296, 396, 408; 5/173, 290, 507, 512, 513, 516, 592

Mustalık Oğulları Gazvesi ve Muraysi' Gazvesi de Denilen Bu Olayda Peygamberliğe Dair İşaretler 3/152

Mustalık, 3/6, 17, 152, 153, 154, 156, 157, 158, 159, 160, 170, 173, 174, 175, 176, 187, 193, 194, 647; 4/408, 413, 418; 5/618

Musul, 1/415, 425, 426, 456

Mutarrif b. Abdillâh b. eş-Şihhir, 1/294, 295; 5/400, 401, 402

Mutarrif b. Mâlik, 1/330

Mute Savaşı, Resûlullah'ın ~~رسول الله~~ Bu Savaşın Komutanlarını Ataması ve Öldürülmelerini Medine'deyken Haber Vermesi, Bu Olaylarda Peygamberliğe Dair İşaretler 3/512

Mûte, 4/411, 417, 418; 5/515

Muttalib b. Ebi Vedâ'a, 1/135, 373; 2/496

Muttalib b. Ezher, 1/512

Muttalib b. Rabia, 1/135

Muttalib b. Ziyâd, 3/346

Muttalib oğulları, 1/366, 679; 2/315, 401, 409; 3/384; 4/398

Mubârek b. Fadâle, 5/226

Mucâhid, 1/368, 387, 394, 598, 622, 639, 690; 2/81, 212, 281, 541, 578; 3/271, 273, 291, 292, 296, 400, 401, 423, 440, 531, 622, 720, 5/179, 388

Mücahid b. Cebr, 1/499

müdd, 1/106, 179, 376, 417, 420, 446, 476, 480,
498, 665, 696; 2/16, 106, 124, 288, 292, 305,
331, 460, 595, 697, 723; 3/30, 42, 51, 99,
471, 569, 591; 5/372, 468, 477, 524, 555

müdebber, 5/158, 159

Müdlıc, 3/154, 589

Müdlıc oğulları, 5/97, 98

müfreze; Vâkidi'ye Göre Hicri Altıncı
Yılda Gerçekleşen Müfrezeler 3/201

mühür, 1/112, 185, 204, 205, 206, 207, 208,
209, 211, 250, 334, 352, 418, 419, 426, 428,
556; 5/540

mühür; Resûlullah'ın (SALÂLUHU ALEYHI VE ALEHİ
PEYĞAMBERİLİHA) Peygamberlik Mührü 1/204

Mülk; Kabirde Olan Ölünün Mülk
Suresini Okuduğunu İşiten Kişi 5/370

münafık; Resûlullah'a (SALÂLUHU ALEYHI VE ALEHİ
PEYĞAMBERİLİHA) Münafıklardan Büyük Birinin
Öldüğünü Gösteren Rüzgarın Esmesi,
Bineğinin Kaybolması ve
Münafıklardan Birinin Bu konuda
Konuşması, Bu Olayda
Peygamberliğe Dair İşaretler 3/170

münafıklar; Resûlullah'ın (SALÂLUHU ALEYHI VE ALEHİ
PEYĞAMBERİLİHA) Münafıkların İsimlerini Doğru Bir
Şekilde Bildirmesi 5/51

Mürselât Süresi, 5/453, 501, 502

mürted; Resûlullah (SALÂLUHU ALEYHI VE ALEHİ
PEYĞAMBERİLİHA) Zamanında İslam'ı Terkedip Mürted
Olarak Ölenler ve Hakkı Kabul
Etmesine Rağmen Öldürülenler
5/441

Müsedded, 1/530, 575, 589, 620; 2/235, 242,
262, 368, 711; 3/40, 244, 366, 427, 481;
4/284, 343, 602, 623

Müsennâ b. Hârise, 2/104, 105

Müseylme b. Hablb, 4/265

Müseylme, 2/564; 3/197, 294; 4/8, 171, 191,
263, 264, 265, 266, 268, 269, 272, 517, 536;
5/8, 129, 131, 135, 136, 137, 268

müsle, 2/529, 534, 549, 592, 595, 597, 608, 611,
613, 614, 615, 616, 621; 4/88

Müslim b. Abdillâh, 4/506

Müslim b. İbrâhîm, 1/174, 191

Müslim b. Mişkem, 5/184

Müslim b. Ukbe, 5/262

Müşriklerin Resûlullah'a (SALÂLUHU ALEYHI VE ALEHİ
PEYĞAMBERİLİHA) Tuzak Kurması; Allah'ın,
Peygamber'ini Bu Tuzaktan
Koruması, Bunu Kendisine Haber
Vermesi ve Resûlullah'ın (SALÂLUHU ALEYHI VE ALEHİ
PEYĞAMBERİLİHA) Ebû Bekr es-Sıddık ile Birlikte
(Mekke'den) Çıkması 2/151

Müzdelif, 1/364; 3/675; 4/381, 382

Müzeyne, 3/203, 292, 594, 603, 604, 615, 626;
4/141, 302, 303

Müzeynelilerin Kıssası ve Resûlullah'tan
(SALÂLUHU ALEYHI VE ALEHİ PEYĞAMBERİLİHA) Yiyecek Olarak Bir Şeyler
İstemeleri, Ömer b. el-Hattâb'ın
Kendilerine Verdiği Hurmalarda
Bereketin Zuhur Etmesi 4/302

Nâbiğa; Resûlullah'ın (SALÂLUHU ALEYHI VE ALEHİ
PEYĞAMBERİLİHA) Nâbiğa'ya Yaptığı Duaya İcabet
Edilmesi 4/692

Nâciye b. Cündüb, 3/235, 236, 475

Nâciye b. Kab, 1/707

Nadîr oğulları, 2/225, 475, 480, 482, 484, 485,
487, 488, 490, 491, 492, 493, 497, 503, 603,
690, 691, 692, 693, 694, 695, 697, 3/24, 28,
138, 335, 370; 4/413, 418; 5/289, 290, 618

Nadir Oğulları Sürüldükten Sonra
Yahudi Amr b. Su'dâ'nın İslâm'a
Davet Edilmesi, Onun ve Diğer
Yahudilerin, Resûlullah'ın (ﷺ) Vahiylerini
Tevrat'ta Gördüklerini
İtiraf Etmeleri 2/696

Nadir, Kurayza ve Hayber Fetihlerinden
Sonra Medine'ye Dönen Muhacirlerin
Daha Önce Yardım Olarak Aldıkları
Şeyleri Ensâr'a Geri Vermesi 3/436

Nadîr b. Amr, 1/614

Nadr b. el-Hâris, 1/543, 625; 2/155

Nadr b. Enes, 1/653

Nadr b. Kinâne, 1/133, 138, 139, 140, 142,
144, 146; 4/308, 309

Nadr b. Şumeyl, 3/427; 4/281, 541; 5/200

nafaka; Resûlullah'ın (ﷺ)
Nafakası, Geçimi Konusunda Allah'ın
Ona Yetmesi, Fakir ve Yolda
Kalmışlara Yardım Etmesi 1/285

Nâfi, 1/124, 125, 166, 172, 177, 193, 198,
300, 364; 2/414, 492, 587, 672; 3/14, 156,
210, 241, 467, 509, 510, 620, 661; 4/152,
218, 369, 598, 599; 5/25, 136, 283, 350,
377

Nahle, 1/574, 575, 588, 589, 593; 2/297, 299,
398, 400, 704; 3/151, 664; 4/59, 415

Nâile, 1/71, 362, 388, 556; 2/500, 505; 3/662;
4/701

namazı İlk Olarak Namaz Nasıl (Kaç
Rekat Olarak) Farz Kılındı? 2/83

namazı Resûlullah'ın (ﷺ) Halka
Kıldırıldığı Son Namaz, Ebû Bekr'e
Kıldırmasını Emrettiği İlk Namaz ve
Kendisinde Hafâzlık Hissedince Ebû
Bekr'in Arkasında Kıldığı Namaz
5/501

Nasr b. Hâzî, 1/468

Nasr b. Malik, 5/616, 618

Natât, 3/360, 361, 362, 363, 364, 380

nazar, 1/111

nazarı Resûlullah'ın (ﷺ) Nazar
Eden Adamın Yıkanmasını Söylemesi
ve Yıkanma Sonrası Nazara Gelen
Adamın İyileşmesi 4/629

Nâziât, 5/453

Necâşi, 1/10, 90, 641, 646, 649, 650, 651, 654,
657, 658, 661, 662, 663, 665, 666, 667, 669,
670, 671, 672, 673, 678; 2/9, 427, 431, 432;
3/10, 11, 94, 95, 96, 97, 388, 225, 389, 492,
494, 497, 498, 500, 501, 505, 536, 578, 579,
580

Necâşi; Allah Resûlü'nün (ﷺ),
Necâşi'ye Mektubu 1/670

Necâşi; Mekke'nin Fethinden Önce
Habeşistan'da Ölen Necâşi'nin Ölüm
Haberini Resûlullah'ın (ﷺ) Aynı Günde Vermesi 3/578

Necâşi'nin, Hahamların ve Rahiplerin
Resûlullah'ı (ﷺ) Tasdik Etmesi
1/641

Neccâr oğulları, 1/153; 2/113, 115, 132, 138, 193, 196, 198, 234, 235, 545, 672; 3/127, 646; 4/156, 373; 5/33, 441, 621

Necd Müfrezesi 3/195

Necd Taraflarına Gönderilen ve İçlerinde Abdullah b. Ömer b. el-Hattâb'ın da Bulunduğu Müfreze 3/509

Necd, 1/350; 2/155, 470, 473, 474, 672, 704, 705, 706, 708, 717; 3/6, 10, 56, 129, 195, 196, 392, 509, 510, 703; 4/273, 416, 418; 5/206, 321

Necdiyye, 2/653, 656; 3/442

Necrân Heyetinin Resûlullah'a (ﷺ) Gelmesi, Piskoposun Peygamberimizin Bekledikleri Peygamber Olduğunu Bildirmesi, Sonra Lanetleşmeden Vazgeçmeleri ve Bu Yöndeki Peygamberlik Mucizeleri 4/318

Necrân, 1/668; 3/686; 4/9, 318, 319, 320, 321, 322, 327, 328, 330, 331, 332, 334, 335, 418

Necrân; Resûlullah'ın (ﷺ), Ali b. Ebi Tâlib'i Necrân Ahalisine ve Hâlid b. el-Velid'den Sonra Yemen'e Göndermesi 4/335

Nedve, 1/552; 2/103, 155

Neha, 4/506

Nehrevân, 4/97; 5/10, 204, 205, 212, 215, 216, 217

Nehrevân; Resûlullah'ın (ﷺ), Müslümanların İki Fırkaya Ayrılacağını, Dinden Uzaklaşan Fırkayı Hakka Daha Yakın Olan Fırkanın Öldüreceğini Bildirmesi,

Nehrevân Savaşında da Dedisinin Gerçekleşmesi 5/204

neseb; Resûlullah'ın (ﷺ) Nesebinin Üstünlüğü 1/132

Nevfel b. el-Hâris b. Abdilmuttalib, 2/442; 4/572; 5/612

Nevfel b. Huveylid, 1/504, 505; 2/381

Nevfel b. Muâviye, 2/363

Nil, 1/664; 2/42; 5/217

nimet; Yüce Allah'ın: "Yalnızca Rabbinin nimetini anlat!" Buyurmasından Dolayı Resûlullah'ın (ﷺ) Rabbinin Nimetlerinden Bahsetmesi, Kendisine Has Şeyler Hakkında Gelen Rivayetlerin Kısaca Zikredilmesi 4/419

Nisâ Sûresi, 1/294; 5/453, 456

Nuaym b. Ebi Hind, 5/512

Nuaym b. Mes'ûd, 2/475; 3/27, 76, 77, 79; 4/265

Nubâte, 4/506; 5/267

Hz. Nuh, 1/328; 2/437

Nusaybin, 1/426, 582, 593

omuz; Resûlullah'ın (ﷺ) İki Omuz Arası 1/189

oruç; Resûlullah'ın (ﷺ), Oruç Tutan Kadına Dilini Tutması Yönünde Söyledikleri 5/54

Osmân; Allah Resûlü'nün (ﷺ), Osmân b. Ebi'l-Âs es-Sekafî'ye Şifa Duasını Öğretmesi, Kendisine Dua Etmesi Neticesinde Şeytanın Kendisinden Çıkıp Gitmesi ve Unutkanlığının Yok Olması 4/243

Osmân; Resûlullah'ın **كَمَامُهُ**, Osmân b. Affân'ın Maruz Kalacağı Bela ve Fitneyi Bildirmesi; Mezarının Ebu Bekr ve Ömer'in Mezarlarına Göre Konumuna İşaret Eden Olay 5/165

Hız Osman 4/707

Osmân b. Abd, 1/74, 148, 185, 186; 2/300, 301, 640; 3/649, 4/411

Osmân b. Abdillâh b. Mevheb, 1/185, 186; 2/640

Osmân b. Abdırrahman, 3/649

Osmân b. Affân, 1/503, 667, 698; 2/9, 33, 147, 428, 461, 462, 473; 3/7, 94, 252, 254, 255, 535, 631, 644; 4/127, 328, 513, 515, 567, 634; 5/9, 125, 165, 167, 170, 180, 185, 376, 458, 463, 612, 613, 616

Osmân b. Ebi'l-Âs, 4/7, 236, 242, 243, 244, 245

Osmân b. el-Heysem, 5/423

Osmân b. Hakim, 5/317

Osmân b. Huneyf, 4/632, 633, 634, 635

Osmân b. Mâlik, 2/668

Osmân b. Maz'un, 1/512, 647, 648, 652, 654; 2/33, 147; 4/73

Osmân b. Sâlih, 1/622

Osmân b. Talha, 3/498, 499, 506, 661

Osmân b. Ubeydillâh, 1/505

ölüm; Allah Resûlü'nün **كَمَامُهُ** Kendi Ölüm Haberini Ashâbına Vermesi Hakkında İbn Mes'ûd'dan Gelen Hadis ve Onlara Vasiyeti 5/553

Ölünün, Resûlullah'ın **كَمَامُهُ** Peygamberliğine ve Ondan Sonra

Gelenlerin Hilafetine Şahitlik Etmesi ki Bu Rivayet, Sahih'tir 4/512

Hız Ömer, 1/154, 182, 248, 274, 276, 331, 560, 567, 595, 596; 2/163, 316, 329, 342, 378, 435, 436, 439, 449, 450, 455, 461, 462, 529, 534, 591, 634, 637; 3/44, 365, 377, 416; 4/102, 362, 370, 392, 393, 394, 506, 612, 707; 5/9, 103, 144, 147, 163, 355, 376, 394, 400, 402, 420, 478, 497, 515, 532, 534, 536, 542

Ömer b. Abdilaziz, 1/189, 430; 3/14, 5/12, 279, 280, 283, 284, 285, 286, 287, 519; 5/283

Ömer b. Abdillâh, 4/476; 5/371

Ömer b. Abdırrahman, 3/442

Ömer b. Ebi Seleme, 2/650, 652; 3/100

Ömer b. el-Hakem b. Râfi, 1/320; 3/508, 516

Ömer b. el-Hattâb ve Onunla Birlikte Resûlullah'ın **كَمَامُهُ** Meclisinde Olan Ashâbın Cibril'i Görmesi 5/393

Ömer b. el-Hattâb, 1/9, 248, 274, 275, 281, 295, 300, 319, 375, 388, 512, 560, 561, 563, 564, 567, 568, 569, 570, 597, 601, 603; 2/147, 148, 149, 150, 165, 195, 241, 333, 402, 421, 426, 435, 439, 461, 493, 558, 567, 591, 660; 3/9, 69, 74, 89, 156, 160, 162, 168, 227, 241, 254, 266, 270, 277, 304, 326, 340, 371, 416, 426, 442, 564, 565, 574, 585, 590, 613, 617, 660, 682; 4/9, 10, 14, 20, 33, 53, 62, 71, 73, 74, 92, 95, 107, 108, 146, 147, 218, 225, 237, 301, 302, 346, 366, 368, 411, 442, 452, 453, 464, 491, 509, 513, 578, 612, 656, 689, 690; 5/7, 8, 9, 15, 16, 17, 76, 97, 119, 120, 125, 146, 147, 150, 153, 154, 157, 159

163, 164, 172, 207, 232, 260, 275, 277, 283,
353, 375, 381, 393, 394, 420, 438, 448, 451,
465, 491, 493, 495, 496, 497, 514, 516, 535,
536, 539, 540, 557, 599, 613, 618, 622

Ömer b. el-Hattâb'ın Mekke'ye Dört Mil
Uzaklıktaki Hevâzin Bölgesine Doğru
Düzenlediği Müfreze 3/442

Ömer b. el-Hattâb'ın, Resûlullah'ın (ﷺ)
Amcası Abbâs ile Yağmur
Duasına Çıkması ve Yüce Allah'ın
Dualarına İcabet Etmesi 4/612

Ömer b. el-Hattâb'ın Karşısına Çıkan
Şeytanla Güreşmesi 5/438

Omer b. es Sâib, 2/589

Omer b. Sa'd, 2/81

Ömer b. Zer, 5/385

Ömer; Resûlullah'ın (ﷺ) Hutbesi
Üzerinde Hiç Kimsenin Hakkı
Olmadan Allah'a Kavuşmak İstemesi
ve Ömer b. el-Hattâb Hakkında
Söyledikleri 5/491

perde; Yüce Allah'ın: "Kur'an
okuduğunda, seninle âhirete
inanmayanların arasına gizli bir perde
çekeriz. Kur'an'ı anlamamaları için
kalpleri üzerine perdeler, kulaklarına
da ağırlık koyarız" Buyruğu ve Bunun
Gerçekleştiğini Bildiren Rivayetler
1/535

Persler, 1/691, 692, 693; 3/290, 293, 294, 558,
561; 4/191, 511; 5/102

Peygamber; Muhammed'in (ﷺ)
Peygamber Olarak Yazıldığı Zaman
1/462

Resûlullah'ın (ﷺ) Peygamber
Olarak Gönderilme Yaşı 1/464

Peygamber; RESÛLULLAH'IN (ﷺ) PEYGAMBER
OLARAK
GÖNDERİLİŞİNE DAİR
BÖLÜMLER 1/462

Peygamber; Yüce Allah, Resûlullah'ı (ﷺ)
Peygamber Olarak
Göndermeden Önce Hahamların ve
Rahiplerin Kitaplarında Gönderilecek
Peygamber Hakkında Buldukları
Vasıflara Dayanarak Bunun Kendisi
Olduğunu Haber Vermeleri,
Peygamberliğini Tasdik Etmeleri ve
Müşriklere Karşı Fetihler
Gerçekleştireceğini Tasdik Etmeleri
1/398

Peygamberler; Resûlullah'ın (ﷺ) ve Önceki
Peygamberlerin Misali,
Resûlullah'ın (ﷺ) Kendisinin
Son Peygamber Olduğunu Haber
Vermesi ve Bunun Buyurduğu Gibi
Olması 1/303

Peygamberleri Birbirlerinden Üstün
Tutmak Hakkında Gelen Rivayetler
4/443

PEYGAMBERLİĞİNDEN EMİN
OLMAK İÇİN YAHUDİLERİN
RESÛLULLAH'A (ﷺ) SORULAR
SORMASI ve
İÇLERİNDEN BAZILARININ
MÜSLÜMAN OLMASINA DAİR
BÖLÜMLER 5/19

peynir, 2/183; 4/474, 475

put(lar), 1/10, 35, 61, 114, 157, 339, 362, 363,
401, 404, 453, 458, 474, 478, 479, 501, 506,
556, 595, 609, 610, 612, 613, 647, 650, 662,
680, 689; 2/115, 143, 144, 224, 483, 498,
507; 3/59, 69, 646, 658, 659, 660, 664, 673;

4/237, 239, 284, 300, 307; 5/70, 139, 318, 435
 Rabia b. Abbâd, 1/524
 Rabia b. Âmir, 2/674
 Rabia b. Ebi Abdirrahman, 1/163; 4/397; 5/290
 Rabia b. el-Hâris b. Abdilmuttalib, 1/134; 4/381
 Rabia oğulları, 4/257
 Râbiğ, 2/288, 582
 Raci, 3/328
 Radvâ, 2/7, 287, 291, 295; 4/418
 Râfi' b. Hadic; Resûlullah'ın (SALAHU ALAYHİ VE ALEHİ VE SALLAM), Râfi' b. Hadic'in Şehit Olacağını Bildirmesi, Râfi'nin Muâviye Zamanında Şehit Olması 5/248
 Ramazan, 1/41, 267, 466, 467, 482; 2/294, 398, 401, 425, 426, 427; 3/12, 13, 14, 17, 153, 210, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 608, 633, 641, 675; 4/74, 226, 240, 257, 259, 366, 408, 418, 582, 588, 635; 5/14, 352, 362, 364, 394, 422, 457
 Ravhâ, 2/321, 422, 431, 645; 4/480, 584
 Rayta binti Hilâl, 4/107
 Rebeze, 4/136, 317, 523; 5/180
 Rebi b. Enes, 2/339; 3/283
 Recâ b. Hayve, 4/695
 Recep ayı, 2/300; 4/267
 Recî Gazvesi, Âsım b. Sâbit b. Ebî el-Aklah ve Hubeyb b. Adiy'in Kıssasında Görülen Olağanüstü Olaylar 2/652
 recm, 5/31, 32, 33
 Remle binti Ebi Avf, 1/512

Remle binti'l-Hâris, 4/608
 Remle, 3/94; 5/616
 resim, 1/322, 327, 328, 329; 4/537
 resim; Resûlullah'ın (SALAHU ALAYHİ VE ALEHİ VE SALLAM) El Sürmesiyle Giysideki Resmi Yüce Allah'ın Silmesi Kaybolması 4/537
 resim; Resûlullah'ın (SALAHU ALAYHİ VE ALEHİ VE SALLAM) Resminin Daha Önce Şam'da Diğer Peygamberlerin Resimleriyle Birlikte Bulunması 1/321
 resimler, 1/321, 329; 3/660
 Ress, 1/143
 RESÛLULLAH'IN (SALAHU ALAYHİ VE ALEHİ VE SALLAM) VASIFLARIYLA İLGİLİ BÖLÜMLER 1/158
 Revhâ, 2/448
 Reyhâne binti Amr, 3/130
 Reyhâne, 5/558, 619
 Reyyân, 1/2; 2/2; 3/2; 4/2; 5/2
 Rıdvân, 2/640; 3/212, 214, 231, 232, 237, 289
 rıtl, 1/340
 rızık; Resûlullah (SALAHU ALAYHİ VE ALEHİ VE SALLAM) Zamanında Rızık İçin Dua Eden Kadın, Develeri ve Oğlunun Geri Dönmesi İçin Dua Eden Adam, Yüce Allah'ın: "Kim Allah'a karşı gelmekten sakınırsa, Allah ona bir çıkış yolu açar. Onu beklemediği yerden rızıklandırır" Buyruğu 4/561
 rızık; Resûlullah'ın (SALAHU ALAYHİ VE ALEHİ VE SALLAM) Kendisi ve Ailesine Yetecek Kadar Rızık İçin Dua Etmesi ve Bu Rızkın İhsan Edilmesi 4/542
 ridâ, 5/573
 Rifâa b. Râfi b. Mâlik, 2/385, 453

- Rıfâa b. Şeddâd, 5/270
- Rıfâa b. Zeyd, 2/228; 3/173, 415
- Rıyûdîn b. Sa'd, 5/305
- Rukayka bintü Ebi Sayfî, 1/342, 343, 344, 345
- Rukayye, 1/697, 698
- Rukiyye, 1/65, 392, 393, 394, 395, 653; 2/9, 428, 430, 461, 495; 5/611, 612, 613, 624
- rukye, 5/408
- rukye; Allah'ın Kitabıyla Rukye Yapmak ve Allah'ın Kur'an'ı Şifâ Kılması 5/408
- Rûm Sûresi, 5/453
- Rûm, 1/326, 327, 426, 689, 690, 691, 692, 693, 694; 2/692; 3/11, 19, 23, 47, 537, 539, 562; 4/126, 141, 419, 503; 5/97, 110, 453
- Rûme, 3/22, 34, 56; 4/170
- Rumlar ve Onlar Hakkındaki Âyet ve Yakın Bir Bölgede Zuhur Eden Mucizeler 1/689
- Rumlar, 1/10, 275, 352, 379, 689, 690, 691, 692, 693, 694; 3/289, 290, 294, 518, 521, 534, 540, 542, 549, 561, 562, 591, 627; 4/126, 140, 278, 503; 5/96, 100, 102, 104, 110, 316, 429
- Rûzbârî, 3/74
- Ruzeyne, 4/687
- Rûkâne; Resûlullah'ın (ﷺ), Rûkâne'ye Karşı Allah'ın İsimleriyle Yardım İstemesi, Allah'ın Ona Yardım Etmesi ve Bu Olaylarda Peygamberliğe Dair İşaretler 4/711
- Rukn-u Yemâni, 1/531
- ruya, 1/40, 52, 53, 54, 55, 56, 61, 66, 100, 101, 120, 463, 469, 475, 510, 521, 613; 2/30, 87, 267, 309, 310, 311, 315, 399, 400, 514, 515, 520; 3/185, 291, 374, 446; 4/269, 300, 301; 5/41, 112, 122, 123, 124, 125, 132, 134, 136, 184, 247, 255, 298, 299, 347, 349, 350, 352, 357, 361, 362, 363, 366, 374, 375, 377, 510, 587
- rüya; Ensârlının Gördüğü Rüya 5/357
- rüya; Salîha Bir Kadının Gördüğü Rüya ve Onun Doğruluğunu Ortaya Çıkacak Şekilde Bir Olayın Gerçekleşmesi 5/359
- Rüyada Resûlullah'ı (ﷺ) Görmek 5/374
- rüyalar; Resûlullah (ﷺ) Zamanında Peygamberliğine İşaret Eden Rüyalar Görenler, Âhiretle İlgili Verdiği Haberlerin Doğru Çıkması ve Resûlullah'ın (ﷺ): "Müminin Rüyası Peygamberliğin Kırk Altı Bölümünden Bir Bölümdür" Buyurmasına Dair Bölümler 5/347
- Rüyasında İnsanların Hesaba Çekilmek İçin Toplandıklarını Gören Kişinin Rüyası ve Bunun O'nun (ﷺ) Şerefine Delâlet Etmesi 5/368
- sa, 1/41, 274, 405; 2/265, 266, 268, 269, 270, 374; 3/42, 137, 486, 668; 4/275, 317, 551, 563, 572, 579, 583, 678, 697; 5/45, 602
- Sa'd b. Ebî Vakkâs; Resûlullah'ın (ﷺ), Sa'd b. Ebî Vakkâs'ın Dualarına İcabet Edilmesi İçin Dua Etmesi ve Resûlullah'ın (ﷺ) Bu Duasına İcabet Edilmesi 4/655
- Sa'd b. Muâz, Sa'd b. Ubâde ve Mekke'de Resûlullah'a (ﷺ) Yardımları Konusunda Kubeys Dağından İşitilen Ses 2/107

Sa'd b. Muâz; Yaralanan Sa'd b. Muâz'ın Duası, Yüce Allah'ın Bu Duasına İcabet Etmesi ve Bu Yöndeki Kerameti 3/130

Sa'lebe b. Hâtib'in Kıssası ve Bu Kıssada Gerçekleşen Mucize 4/220

Sa'lebe Sa'ye, Esid b. Sa'ye ve Esed b. Ubeyd'in Müslüman Olması ve Bu Olayda Peygamberliğe Dair İşaretler 3/136

Sa'ye'nin İki Oğlunun Müslüman Olma Nedeni 1/404

Sabâ, 3/80

Sâbit b. Kays b. Şemmâs, 3/123, 128, 158, 190; 4/248, 268, 687; 5/8, 129, 130, 131, 133, 136

Sâbit el-Bünânî, 1/271; 4/613, 651; 5/506, 605

Sâbit; Resûlullah'ın (ﷺ), Sâbit b. Kays b. Şemmâs'ın Durumunu ve Şehit Olup Cennete Gireceğini Bildirmesi, Sâbit'in Ebû Bekr Döneminde Müseylime İle Yapılan Savaşta Şehit Olması ve Onun Hakkında Görülen Rüya 5/129

saç; Resûlullah'ın (ﷺ) Saçları 1/173

Resûlullah'ın (ﷺ) Saçlarındaki Beyazlık ve Saçlarını Boyaması 1/180

Sadaka b. Yesâr, 2/716

sadaka, 1/317, 405, 418, 419, 425, 427, 429; 2/505, 537; 3/7, 137, 271, 404, 695; 4/193, 196, 206, 212, 220, 223, 224, 278, 281, 292, 317, 552, 556, 558, 638; 5/46, 94, 148, 149, 163, 600, 604, 607, 609

Safâ, 1/374, 519, 520, 559, 564; 3/640, 647, 658; 4/346, 380; 5/62, 398

Safiyye binti Abdilmuttalib, 2/612; 3/73, 383

Safiyye binti Ebi'l-Âs, 5/616

Safiyye binti Huyey, 2/225; 3/8, 370, 374, 411; 5/618, 623

Safiyye binti Şeybe, 3/662

Safiyye; Fetih Sonrası Yahudilerin Mal Saklaması, Resûlullah'ın (ﷺ) Safiyye binti Huyey'i Kendine Eş Olarak Alması, Ganimetleri Paylaştırma Şekli, Bu Olaylarda Peygamberliğe Dair İşaretler 3/365

safran, 1/259; 4/115

Safvân b. Amr, 5/200, 429

Safvân b. Assâl, 5/29

Safvân b. Umeyye, 2/411, 449, 450, 451, 474, 544, 659; 3/228, 484, 505, 506, 589, 631, 682, 683, 685, 686; 4/20, 28, 33, 34, 84, 102

Safvân b. Ya'lâ b. Umeyye, 4/115

Sahabelerden İlk Müslüman Olanlar; Mucizelerden Ebû Bekr'e Görünenler; Talha'nın Rahipten İşittikleri; Mucizelerden İbn Mes'ûd'a Görünenler; Hâlid b. Saïd'in Gördüğü Rüya ve Başka Şeyler 1/496

Sahbâ, 3/330, 367

Sahbere, 2/685; 5/14, 356

Sahik, 4/270

Sahr b. Âmir, 3/182

Sahr el-Gâmidi, 4/684

Sâib b. Ebi Hubeyş, 2/342

Sâib b. Yezid, 1/204; 4/16, 186, 672

Sâib; Resûlullah'ın (ﷺ) Sâib b. Yezid'e Duası Sonucu Görülen Bereketler 4/671

Saïd b. Abdilaziz, 4/701

Saïd b. Abdirrahman, 1/81; 2/574

Said b. Amr, 1/582

Said b. Cumhân, 4/503; 5/116, 117

Said b. Cubeyr, 1/373, 378, 590, 593, 605, 681, 699; 2/171, 280, 321; 3/294, 295, 296, 466; 4/439, 712; 5/50, 302, 494

Said b. Ebi Arûbe, 2/43; 3/207, 283; 5/402, 621

Said b. Ebi Eyyûb, 3/574

Said b. Ebi Hilâl, 1/307

Said b. Ebi Râşid, 1/209

Said b. Ebi Said el-Makburi, 3/669

Said b. el-Âs, 3/254, 391, 665; 5/461

Said b. el-Hâris, 4/572

Said b. el-Müseyyeb, 1/167, 171, 173, 190, 193, 199, 465, 475; 2/273, 424, 573, 581, 602; 3/25, 118, 181, 187, 214, 216, 264, 418, 484, 487, 488, 579, 598, 690; 4/102, 192, 407, 513; 5/31, 33, 120, 284, 285, 295, 296, 298, 354, 534, 565, 587

Said b. Hureys, 3/644

Said b. Kesir b. Ufeyr, 5/261

Said b. Kesir, 5/261

Said b. Mansûr, 1/165, 256, 257; 3/294, 368; 5/485

Said b. Şurahbil, 3/669

Said b. Yerbû', 1/388; 3/649; 4/89

Said b. Zeyd, 1/456, 508, 512, 568; 5/188

Said el-Cureyri, 5/292

Said el-Makburi, 3/197; 5/22

sakal, 1/163, 172, 173, 180, 184, 185, 188, 210, 220, 327, 328, 329, 396; 2/292, 370, 371; 3/224, 630, 655; 4/271, 368, 371, 673, 675, 676; 5/378, 560, 596

sakal; Resûlullah'ın (ﷺ) Başı ve Sakalı 1/171

Sakîf, 1/591; 2/93; 3/301, 606; 4/5, 7, 20, 21, 56, 59, 63, 68, 69, 74, 110, 231, 235, 236, 238, 239, 240, 241, 242, 244; 5/11, 12, 62, 267, 268, 269, 270, 273, 274

Sakîf; Resûlullah'ın (ﷺ) Taîften Geri Dönmeye İzin Vermesi, Sakîf Ahalisine Hidayet İle Dua Etmesi ve Yüce Allah'ın Duasını Kabul Buyurması 4/69

Sakîf; Resûlullah'ın (ﷺ), Kendisinden Sonra Gelecek Yalancıları, Bazılarının Sakîf Kabilesinden Olacağını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi 5/267

Sakîf; Resûlullah'ın (ﷺ), Sakîf Kabilesinden İnsanları Helake Sürükleyen Birinin Çıkacağını Bildirmesi, Yüce Allah'ın Bunu Haccâc b. Yusuf es-Sekafî'de Gerçekleştirmesi 5/273

Sâlih b. Beşir el-Murri, 4/508

Sâlih b. Ebi'l-Ahdar, 4/523

Sâlih b. Havvât, 2/715

Sâlih b. İbrâhîm, 1/652; 2/375, 377

Sâlih b. Keysân, 2/358, 559; 3/381; 5/508

Sâlim b. Abdullah, 2/267

Sâlim b. Ebi'l-Ca'd, 3/213, 237, 238; 4/303, 462, 463, 470, 611; 5/202

Sâlim b. Ubeyd, 5/583, 584

Sâlim b. Umeyr, 4/132, 141

Sâlim Ebu'n-Nadr, 3/463

sancak, 1/43; 2/523, 545, 559, 650; 3/336, 343, 605, 629; 5/91

sara 4/623

saralı; Resûlullah'ın **سَارَالِي** Avret Yerleri Açılan Saralı Kadına Sabretmeyecekse Şifası İçin, Sabredip Cennete Nail Olmak İstiyorsa da Avret Yerlerinin Açılmaması İçin Dua Etmesi, Bu Olayda Peygamberliğe Dair İşaretler 4/ 622

Sâre, 3/649

sarı, 1/314, 445; 2/336, 350, 552, 553; 3/109, 135, 653, 654; 5/569, 570, 571

Sarih, 1/100, 101, 102

savaş; Resûlullah'ın **سَارِي**, Diğer Toplulukların Samimiyetleri Azalan Müslümanlara Karşı Birbirlerini Savaşa Davet Edeceğini Bildirmesi 5/325

Sebre b. Ma'bed, 4/151

Sebre, 3/521, 678; 4/643; 5/512

Secde Süresi, 5/453

sedir, 2/257

Seffâh, 5/302, 303

Sefine, 2/250; 4/11, 501, 502, 503; 5/116, 117

Sefine; Resûlullah'ın **سَفِينَة** Azatlısı Sefine'nin Bu Şekilde İsimlendirilmesine Sebep Olan Mucize 4/503

Sehl b. Ebi Hasme, 2/713

Sehl b. el-Hanzaliyye, 4/25

Sehl b. Huneyf, 2/490, 495, 528, 534, 596, 608, 609; 3/270, 415; 4/630; 5/208, 209

Sehl b. Sa'd, 2/251, 252; 3/38, 336, 396; 4/158; 5/76, 127, 574, 608

Sehm b. Mincâb, 4/511

Sekine, 1/380, 3/295, 296; 5/15, 403

selem, 1/274

Seleme oğulları, 2/132, 143, 144, 369, 405, 523, 540, 558, 568; 3/147, 256, 317, 407; 4/53, 141, 203, 483, 628

Seleme b. Dureyd, 4/60

Seleme b. Ebi Seleme, 3/492, 696; 5/615

Seleme b. el-Ekva', 2/703; 3/8, 216, 259, 309, 313, 317, 318, 331, 338, 339, 395; 4/402, 403

Seleme b. Eslem, 2/384, 668

Seleme b. Hişâm, 3/307, 535

Seleme b. Sâbit, 2/500

Seleme b. Selâme, 1/404; 2/402, 449; 3/350

Seleme b. Şebib, 1/695; 2/175; 4/571

Sellâm b. Mişkem, 2/469

Selm b. el-Esved, 3/589

Selm el-Alevi, 1/259

Selmâ binti Âmir, 1/149; 2/140

Selmâ binti Umeys, 3/491

Selmâ, 1/153, 248; 2/155, 687; 3/531; 4/352; 5/377

Selmân, 1/299, 412, 413, 414, 415, 417, 418, 420, 428, 429, 430; 3/19, 20, 40, 43, 44, 46, 47; 4/521, 552, 555; 5/109, 392

Selmân el-Fârisi, 1/7, 208, 406, 424, 431; 4/13, 67, 553, 626; 5/108

Selmân el-Fârisi'nin Müslüman Olma Sebebi 1/406

Selmân; Resûlullah'ın **سَلْمَانَ** Selmân el-Fârisi İçin Diktiği Hurma Fidanlarının Aynı Yıl İçinde Mahsul Vermesi, Selmân'ın Peygamberlik Konusunda Resûlullah'ı **سَلْمَانَ** Sınaması 4/552

Semüd, 1/143, 370, 320, 546, 547; 2/292; 4/6, 150, 151, 152, 153; 5/65, 66

Semure b. Cundub, 4/549; 5/126, 242, 243, 244

Serât, 1/605

serçe, 1/196, 239

Serif, 3/471, 485, 486, 487; 5/10, 219

Sevâd b. Kârib, 1/9, 599, 601, 602, 603, 605, 606

Sevâd; Sahih Hadiste Adı Zikredilmeyen Kâhin Kişinin Olduğu Sanılan Sevâd b. Kârib 1/599

Sevbân, 5/24, 48, 139, 303, 304, 305, 318, 325

Sevde, 2/5, 85; 3/677

Sevde binti Zem'a, 2/89, 294; 5/148, 616, 623

Sevik gazvesi, 2/468, 470, 723; 4/413, 418

sevik, 2/470

Sevr b. Yezid, 5/334

Seyf b. Zi Yezen, 1/7, 335, 337, 338, 339, 340, 341

Seyf b. Zi Yezen'in, Abdulmuttalib b. Hâşim'e, Allah Resûlü'nün (ﷺ) Alametlerini Haber Vermesi 1/335

Seyfu'l-Bahr; Ebû Ubeyde b. el-Cerrâh'ın Seyfu'l-Bahr Müfrezesi, Açlığa Maruz Kaldıkları Bu Müfrezede Yüce Allah'ın Denizden Onlara Rızık İhsan Etmesi 3/574

Sıffin, 2/249; 3/270; 4/517; 5/10, 155, 199, 200, 202, 221, 232, 251, 264, 345

Sıffin; Resûlullah'ın (ﷺ), Davaları Bir — İslam Davası—Olan İki Büyük Topluluğun Savaşacağını ve Çok Sayıda Kişinin Öleceğini Bildirmesi,

Bunun Sıffin Savaşında Gerçekleşmesi 5/199

Sıla b. Eşyem, 5/9, 156

Sıla; Resûlullah'ın (ﷺ) Ümmetinden Sıla b. Eşyem Adında Bir Adamın Çıkacağını Bildirmesi ve Böylesi Bir Adamın Çıkması 5/156

Sırat, 4/493

Sırma b. Kays, 2/205, 206

Sidre, 2/34, 36

sihir, 1/26, 261, 542, 543, 545, 549, 615; 4/250, 251, 298

sihribaz, 1/542, 543, 555, 571

sikâye, 3/631

Simâk b. Evs, 2/490

Simâk b. Harb, 1/168, 264, 265, 412; 3/110

Simâk b. Hareşe, 2/534, 552

Simâk el-Hanefî, 3/290

Sinân b. Zeyd, 3/160

soğan, 2/201

sol; Resûlullah'ın (ﷺ) Sol Eliyle Yemek Yiyenlere, Alay İçin Kaş Göz İşareti Yapanlara Beddua Etmesi, Bedduadan Sonra Ortaya Çıkan Durumlarda Peygamberliğe Dair İşaretler 4/697

soru; Resûlullah'ın (ﷺ) Kendisine Sorulacak Olan Soruları Sorulmadan Haber Vermesi 5/57

soru; Resûlullah'ın (ﷺ), Bazılarının Soru Sormada "Her şeyi Allah yarattı, peki Allah'ı kim yarattı?" Diyecek Dereceye Geleceklerini Bildirmesi 5/337

stok; Resûlullah'ın (ﷺ) Stok Yapanlara Cüzzam Bedduasında Bulunması, Ömer Zamanında Bu Bedduaya İcabet Edilmesi 4/706

su; Resûlullah'ın (ﷺ) Birkaç Defa Parmaklarının Arasından Su Çıkarıp Duasıyla Kuyu Suyunun Çoğalması ve Bunlardan Her Birinin Peygamberliğinin Açık Delillerinden Olması 3/242

Suffe; Resûlullah'ın (ﷺ) Fakirlerle, Miskinlerle ve Suffe Ahalisiyle Oturması 1/289

Suhayk, 4/270

Suheyb b. Sinân, 1/513

Suheyb b. Sinan'ın Medine'ye Hicret Etmek Üzere Resûlullah'ın (ﷺ) Peşinden Yola Çıkması ve Bu Sırada Peygamberlik Alameti Olarak Zuhur Eden Hâdise 2/212

Suheyb, 1/507, 638; 2/6, 212, 213

Suheyl b. Amr, 3/225, 226

Sukeyn, 2/229

Sumâle, 4/110

Sumâme, 3/195, 196, 197, 198, 199, 200; 4/555

Sumeyye, 1/507; 5/240

Surad b. Abdillâh'ın Esed Heyetiyle Birlikte Allah Resûlü'ne (ﷺ) Gelmesi, Müslüman Olması, Cüreş'e Geri Dönmesi, Cüreş'ten İki Adamın Allah Resûlü'ne (ﷺ) Gelmesi, Surad b. Abdillâh'ın Kavimlerini Vurduğu Saatte Allah Resûlü'nün (ﷺ) Bunu Kendilerine Haber Vermesi ve Bu Yöndeki Peygamberlik Mucizeleri 4/309

Surâka b. Cu'sum, 2/406; 4/380; 5/98

Surâka b. Mâlik b. Cu'sum, 2/174, 362; 5/97
sûre; Nazil Olan Son Sûre ve Âyetle İlgili Berâ b. Âzib ve Başkasının Görüşü 5/449

sûre; Son İnen Sûrenin Resûlullah'ın (ﷺ) Vefatını Bildirmesi 5/447

sûreler ; Mekke ve Medine'de Nazil Olan Sûreler 5/452

Sûs, 1/330; 5/145

Sübhânallah, 1/604; 3/134, 183, 187, 225, 226, 240, 456; 4/608; 5/237, 247, 277, 357, 361, 440

Süddî, 1/377; 2/14, 282, 438; 5/271

Süfyân b. Abdillâh es-Sekafî, 3/149; 4/67, 241

Süfyân b. Ebî Züheyr, 5/90

Süfyân b. Hâlid, 3/148

Süfyân b. Saîd, 5/207

Süfyân b. Uyeyne, 2/253, 493, 565; 3/215, 264; 4/217; 5/106, 225, 418, 470, 496

Süfyân es-Sevri, 2/82; 4/383, 447; 5/271

Süfyân et-Temmâr, 5/588

Süheyl b. Amr, 2/340, 405, 429; 3/7, 254, 255, 265, 266, 268, 269, 297, 298, 303, 304, 471, 484, 589; 5/8, 144

Süheyl b. Beydâ, 2/437

Süheyl b. Ebî Sâlih, 3/337; 5/419

Süheyl; Resûlullah'ın (ﷺ), Süheyl b. Amr b. Abdi Şems'in Söyleyeceği Güzel Bir Sözü Önceden Bildirmesi ve Zamanı Gelince Süheyl'in Bu Sözü Söylemesi 5/144

Süleym b. Âmir, 5/358

Suleym oğulları, 2/475, 683, 700; 3/19, 193,
203, 409, 493, 603, 604, 615, 626, 629; 4/59,
106, 224, 411, 412, 413, 416, 491, 493, 523;
5/322, 323, 621

Suleymân b. Bîlâl, 1/632; 2/259; 5/171

Suleymân b. Bureyde, 1/153

Suleyman b. Dâvud, 4/358

Suleymân b. el-Muğîre, 1/118; 2/330; 4/512,
541; 5/131

Suleymân b. Harb, 1/181, 200, 257, 266, 540;
2/453; 5/162

Suleymân b. Surad, 3/92; 4/654

Suleymân b. Yesâr, 1/263; 2/564

Suleymân eş-Şeybânî, 2/35

Suleymân et-Teymî, 2/684; 3/468; 4/652

Sumâme, 2/106; 4/266; 5/604

sünnet; Resûlullah'ın (ﷺ),
Bazılarının Koltuğuna Kurularak
Haram ve Helal Konularında Kur'an'ı
Esas Alıp Sünneti Reddedeceğini
Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi
5/341

Sürâka b. Mâlik b. Cu'sum'un
Resûlullah'ın (ﷺ) Peşinden
Gitmesi ve Peygamberlik Alameti
Olarak Gerçekleşen Mucize 2/171

Surâka b. Mâlik, 2/6, 171, 173, 176

Surâka, 2/6, 171, 173, 176, 178

Sureyya, 5/108, 109

süt; Bir Anda Ortaya Çıkan Koyunun Süt
Verdikten Sonra Ortadan Kaybolması
598

süt anne; Resûlullah'ın (ﷺ),
Emzirilmesi ve Süt Annesi 1/102

süt anne; Resûlullah'ın (ﷺ), Süt
Anneye Verilmesi Konusunda Daha
Önce Geçenin Dışında Göğsünün
Yarılması ve İçinden Şeytanın Payının
Çıkarılması 1/331

süt; Resûlullah'ın (ﷺ) Duasıyla Süt
Vermeyen Koyunun Memelerinin
Sütle Dolması 4/538

süt; Resûlullah'ın (ﷺ) Suffa'da
Kalanları Az Miktardaki Süte Davet
Etmesi, Bu Olayda Peygamberliğe
Dair İşaretler 4/557

Süveyd b. en-Nu'mân, 3/330

Süveyd b. es-Sâmit 2/96

Süveyd b. Gafele, 1/50; 5/203

şahadet; Annesi Kendisinden Rızâ
Olmadan Ölüm Anında Şahadet
Getiremeyen Genç 4/669

şahadet; Bir Adamı Şahadet Getirdikten
Sonra Öldüren Kişinin Cesedini
Toprağın Kabul Etmemesi ve Bu
Esnada Görülen Olağanüstü Şeyler
3/463

Şakra vadisi, 2/706

Şam, 1/7, 52, 54, 55, 56, 63, 66, 82, 100, 101,
107, 299, 321, 322, 326, 334, 350, 352, 355,
357, 391, 405, 425, 430, 449, 450, 451, 455,
458, 463, 479, 531, 596, 693, 694, 696, 697;
2/20, 130, 131, 147, 186, 188, 272, 276, 303,
314, 361, 398, 401, 473, 474, 480, 481, 482,
485, 563, 695, 698, 699, 727; 3/10, 19, 43,
48, 136, 138, 205, 229, 294, 303, 304, 306,
371, 416, 511, 514, 527, 539, 540, 543, 546,
547, 550, 552, 562, 565; 4/17, 96, 140, 143,
164, 166, 172, 204, 267, 273, 347, 352, 411,
417, 696; 5/9, 11, 47, 90, 96, 99, 100, 102,

144, 159, 160, 162, 164, 165, 180, 200, 230,
231, 232, 235, 240, 241, 252, 253, 275, 277,
289, 306

şarkı, 2/315; 4/169

Şavt, 2/539, 545

Şebâbe, 3/657; 4/38, 541; 5/401

Şebib b. Said, 4/635

Şeddâd b. el-Hâd, 3/358

Şeddâd b. Evs, 2/15

şehit(ler), 1/639; 2/57, 149, 373, 409, 420, 423,
438, 525, 527, 529, 530, 536, 559, 566, 594,
597, 614, 615, 618, 620, 628, 629, 632, 634,
636, 638, 643, 655, 656, 678, 686; 3/326,
340, 359, 525, 526, 527, 528, 531; 4/160,
241, 301, 332, 417, 418, 614, 695; 5/128,
129, 131, 132, 134, 146, 158, 160, 161, 162,
172, 248, 430, 459, 482, 490, 577

şehit; Resûlullah'ın (ﷺ), Ebû
Bekr'in Tasdikinde Samimiyetini,
Ömer, Osmân, Ali, Talha ve Zübeyr'in
Şahadetini Bildirmesi ve Bildirdiği
Gibi Şehit Olmaları 5/127

Şehr b. Havşeb, 1/331; 4/499; 5/254

Şenûe, 2/18, 54, 55

Şerik b. Abdillâh, 1/118; 2/53

Şevvâl, 2/466, 476, 481, 512, 520, 545, 603,
652, 670; 3/12, 13, 14, 16, 17, 20, 78, 98, 205,
210; 4/5, 61, 100, 402, 408, 418

Şeybân b. Ferrûh, 1/174, 256, 575, 589; 2/53;
3/435, 642, 658; 4/96, 116, 373; 5/204, 256

Şeybe b. Osmân, 1/91; 3/589; 4/29, 49

Şeybe b. Rabia, 1/635, 637, 695; 2/93, 155,
264, 356, 367, 399, 405, 495

Şeymâ binti Nufeyle, 4/191

şeytan, 1/112, 117, 332, 339, 488, 559, 583,
647, 648; 2/11, 65, 77, 79, 133, 225, 362,
401, 406, 414, 488, 498, 528, 536, 596, 638,
647, 667, 722; 3/19, 185, 419, 527; 4/49,
160, 213, 237, 239, 243, 244, 252, 267, 270,
442, 452, 472, 540, 561; 5/217, 276, 277,
344, 374, 375, 392, 412, 417, 418, 419, 420,
423, 425, 438, 439, 440, 469, 481

şeytan; Bir Adamın Peşinden İki
Şeytanın Gelmesi ve Şeytanın Adama
Peygamberimiz Muhammed'e (ﷺ) Selam Söylemesini İstemesi 5/428

şeytan; Resûlullah (ﷺ)
Namazdayken Cinnin veya Şeytanın
Gelip Ona Kötülük Yapmak İstemesi
ve Allah'ın O'nu Koruması 5/413

şeytan; Son Günlerinde Resûlullah'ın
(ﷺ), Arap Yarımadasında Artık
Müslümanlardan Hiç Kimsenin
Şeytana Tapmayacağını, Ancak
Aralarını Bozmak İçin Onları
Kışkırtıp Duracağını Bildirmesi ve
Dediği Gibi Olması 5/141

Şeytanın Zekat Malından Alması ve
Âyetü'l-Kürsi'nin Koruması 5/421

Şeytanlar Resûlullah'a (ﷺ)
Kötülük Yapmak İsteyince Cibril'in
Resûlullah'a (ﷺ) Korunacağı
Şeyi Öğretmesi, Sonra Resûlullah'ın
(ﷺ) Bunu Hâlid b. el-Velîd'e
Öğretmesi ve Halid'in Bu
Öğrendiğiyle Kendisine Zarar Veren
Şeyin Yok Olması 5/412

şeytanlar, 1/179, 574, 583, 585, 586, 589, 592,
597, 685; 2/77, 79, 362; 3/334; 4/253, 709;
5/344, 411, 412, 413

şıra, 1/396; 4/259

şifa; Resûlullah'ın (ﷺ) Ali b. Ebi Talib ve Başkaları İçin Ettiği Şifa Dualarına İcabet Edilmesi 4/644

şifa; Resûlullah'ın (ﷺ), Sabredemeyen Hastaya Nasıl Şifa Bulacağını Öğretmesi, Bu Konuda Peygamberliğe Dair İşaretler 4/631

şiiir; Resûlullah'ın (ﷺ), Oğlunu İçinden Bir Şiiirle Şikayet Eden Adama Bunu Bildirmesi 5/72

Şimr b. Atıyye, 4/520

şimşek; Resûlullah'ın (ﷺ) Hürmetine, Gece Vakti Torunları İçin Çakan Şimşegin Eve Ulaşana Kadar Ortalığı Aydınlatması 4/532

Şit, 1/144, 145

Şuayb b. Abbâd, 3/153

Şuayb b. Ebi Hamza, 4/426, 523; 5/125

Şuayb b. el-Leys, 1/474

Şucâ'; Vâkidî'ye Göre Şucâ' b. Vehb el-Esedi Müfrezesi 3/507

Şurahbil b. Hasene, 3/94; 4/166

Şurahbil b. Şuf'a, 5/160

Şurahbil b. Vedâa, 4/327

Şurahbil el-Cu'fi, 4/15, 642

Şurahbil; Resûlullah'ın (ﷺ), Şurahbil el-Cu'fi'nin Avucundaki Yumruya Tüflemesi, Elini Üzerine Koyduktan Sonra da Yumrunun Gitmesi 4/642

Şureyh, 3/669; 5/622

Tabe, 4/156, 187

tâbiün; Resûlullah'ın (ﷺ), Tâbiünün En Hayırlılarından Olan Ümmetinden Bir Adamın Öldükten

Sonra Konuşacağını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi 5/237

Tâif, 5/257

Tâif Halkından Sakif Heyetinin Resûlullah'a (ﷺ) Gelmesi, İbn Mes'ûd es-Sekafi'nin Gazvede Dediklerinin Tasdik Edilmesi, Resûlullah'ın (ﷺ), Sakif Kabilesinin Hidayete Ermesi İçin Dua Etmesi ve Allah'ın Duasını Kabul Buyurması 4/231

Tâif, 1/90, 557, 682; 2/93, 111, 286, 299, 563; 3/496, 684; 4/5, 7, 34, 46, 56, 59, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 99, 100, 102, 108, 110, 124, 231, 235, 238, 239, 243, 248, 347, 408, 412, 413, 419; 5/65

Tâif; Allah Resûlü'nün (ﷺ) Tâife Gitmesi ve Bunun Hicretin Sekizinci Yılında Şevvâl Ayında Olması 4/61

Takva Üzere İnşa Edilen Mescid ve Bu Mescidde Namaz Kılmanın Fazileti 2/239

Talha b. Abdillâh, 1/503

Talha b. Ebi Talha, 2/516, 545, 559

Talha b. Musarrif, 5/549

Talha b. Ubeydillâh et-Teymî'nin Gördüğü Rüya 5/351

Talha b. Ubeydillâh, 1/504; 2/147, 186, 525, 555, 556, 558, 567, 634; 3/261; 4/206, 667, 5/14, 351

Talha'nın Rahipten İşittikleri; Mucizelerden İbn Mes'ûd'a Görünenler; Hâlid b. Said'in Gördüğü Rüya ve Başka Şeyler 1/496

Talib b. Ebi Talib, 2/315, 401

Talk b. Alî, 2/7, 232, 238

Talk b. Ğannâm, 2/29

Tâlut, 2/320

Târik b. Abdillâh ile Arkadaşlarının Allah Resûlü'ne (ﷺ) Gelmesi ve Kendileriyle Birlikte Olan Kadının Resûlullah (ﷺ) Hakkında Dedikleri 4/316

Tânk b. Abdillâh, 4/9, 316

Tânk b. Şihâb, 4/392; 5/147

tavşan, 3/392

Tâvus, 1/149; 5/244, 279

Tay; Aralarında Zeyd el-Hayl ve Adiy b. Hâtim'in de Bulunduğu Tay Kabilesi Heyeti, Resûlullah'ın (ﷺ), Zeyd İçin Dedikleri, Kendisinden Sonra Olacakları Adiy'e Haber Vermesi ve Bu Yöndeki Peygamberlik Mucizesi 4/272

Taybe, 1/66; 2/15; 4/359; 5/47

Tayy, 1/609; , 2/239, 651; 4/8, 168, 190, 191, 272, 276, 277, 280, 281

Tebûk gazvesi, 4/116, 130, 134, 145, 146, 151, 156, 160, 164, 172, 177, 186, 187, 194, 212, 407, 409, 413

TEBÜK GAZVESİNE DAİR BÖLÜMLER 4/125

Tebûk Gazvesinin Tarihi, Resûlullah'ın (ﷺ) ve Ashâbının Bu Gazve İçin Hazırlık Yapması, Osmân'ın O Orduyu Donatması, Allah Resûlü'nün (ﷺ), Ali b. Ebi Tâlib'i Medine'de Bırakması, Mazeretli veya Münafık Olarak Bu Gazveye Katılmayanlar ve Allah Resûlü'nün (ﷺ) Tasaddukta Bulunan

Kimseyi Haber Vermesi Yönündeki Peygamberlik Mucizesi 4/125

Tebûk Gazvesinin Zorluk Ordusu Diye Adlandırılmasının Sebebi, Allah Resûlü'nün (ﷺ) Azıklarda Kalan Yiyeceklere Bereket Duası Etmesi, Su İçin Dua Etmesi, Münafıkların Resûlullah'ın (ﷺ) Gıyabında Hakkında Konuştuklarını Yüce Allah'ın Kendisine Haber Vermesi ve Kaybolan Devesinin Yerini Bildirmesi Yönündeki Peygamberlik Mucizeleri 4/143

Tebûk, 1/209; 2/307; 3/118, 279, 280, 422; 4/6, 7, 125, 126, 136, 138, 142, 143, 144, 147, 153, 154, 158, 159, 161, 162, 163, 164, 165, 168, 170, 171, 173, 174, 179, 185, 189, 193, 195, 201, 202, 210, 215, 226, 240, 246, 347, 351, 419, 598, 608, 701; 5/46, 91, 160, 606

Tebûk; Allah Resûlü'nün (ﷺ) Tebûk'e Çıkmasının ve Geri Dönmesinin Sebebi 4/171

Tebûk; Allah Resûlü'nün (ﷺ) Tebûk Pınarına Gelmesi, Resûlullah'ın (ﷺ) O Pınardan Abdest Alması ve Suyun Artması, Resûlullah'ın (ﷺ) Muâz'a Bir Şey Buyurması ve Buyurduğu Gibi Olmasının Peygamberlik Mucizesinden Olması 4/153

Allah Resûlü'nün (ﷺ) Yolculuğu Sırasında Hurmalığın Ne Kadar Ürün Vereceğini Tahmin Etmesi, O Gece Çıkacak Rüzgârı Haber Vermesi, Boğulan Kişiye Dua Etmesi ve Bütün Bunların Zuhur

- Etmesinin Peygamberlik Mucizesi Olması 4/155
- Tebûk; Allah Resûlû'nün (ﷺ) Tebûk'te Namaz Kılması, Önünden Geçen Kişiye Beddua Etmesi ve Bu Yöndeki Peygamberlik Mucizesi 4/161
- Tebûk; Allah Resûlû'nün (ﷺ), Tebûk'te İken Yuhanna b. Ru'be'ye ve Cerbâ Ahalisi İle Ezruh Halkına Eman Konusunda Belge Yazması 4/165
- Tebûk; Resûlullah (ﷺ), Tebûk Gazvesinden Geldiğinde İnsanların Kendisini Karşılması; Resûlullah'ın (ﷺ) Özürlü ve Özürsüz Olarak Gazveden Geri Kalanlar Bedeviler Hakkında Söyledikleri 4/185
- Tebûk; Resûlullah'ın (ﷺ) Tebûk Hutbesi 4/159
- teheccüd, 1/292; 4/172, 441; 5/383
- Tekâsür Sûresi, 5/453
- teke, 4/191
- Tekvîr Sûresi, 5/453
- telbiye, 3/225, 477; 4/375, 379, 383, 384
- temettü, 5/400, 401
- Temim ed-Dâri, 4/10, 12, 358, 359, 536
- Temim ed-Dâri'nin Allah Resûlû'ne (ﷺ) Gelmesi, Cessâse'nin Durumunu Kendisine Haber Vermesi, Allah Resûlû'nün (ﷺ) Zuhur Etmesi ve Ona İman Edenler Konusunda Deccâl'den İşittikleri 4/358
- Temim oğulları, 3/463; 4/95, 106, 248, 288; 5/155, 207, 614
- Temim; Resûlullah'ın (ﷺ) Şerefine ve O'na İman Eden Temim ed-Dâri'nin Hürmetine Zuhur Eden Keramet 4/536
- ten; Resûlullah'ın (ﷺ) Teninin Rengi 1/162
- Tenûh, 3/521
- Terekesi; Resûlullah'ın (ﷺ) Terekesi 5/600
- Terviye, 4/230
- tesbih, 1/586; 2/106, 480; 3/134, 135, 250, 429; 4/393, 514, 521, 523; 5/357, 358
- tesbih; Resûlullah'la (ﷺ) Birlikte Yenilen Yemeğin Tesbih Etmesi, Bu Olayda Peygamberliğe Dair İşaretler 4/520
- testi, 1/416; 4/258, 259
- Teşrik, 4/389; 4/397
- tevazu, 1/18; 2/432; 4/452
- Tevrat, 1/6, 36, 37, 54, 83, 144, 309, 310, 311, 312, 313, 331, 399, 401, 402, 480, 484, 624; 2/6, 12, 54, 77, 79, 189, 216, 223, 229, 231, 232, 412, 481, 696, 697; 3/33, 117, 395; 4/321, 363, 425; 5/5, 18, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 39, 40, 47, 264, 369, 470, 471, 597
- Tevrat; Ölüm Anında Resûlullah'ın (ﷺ) Tevrat'taki Vasıflarını Kabul edip Müslüman Olan Yahudi, Resûlullah'ın (ﷺ) Tevrat'ta Vasıflarının Bulunduğunu İtiraf Eden Yahudi 5/34
- Tevrat; Resûlullah'ın (ﷺ) ve Ümmetinin; Tevrat, İncil, Zebur ve Diğer Kutsal Kitaplardaki Vasıfları 1/309

Tevriye, 4/381

teyemmüm, 3/426, 430, 570, 571, 572; 4/590

Teym, 1/147, 366, 449, 504; 2/103, 112;
3/648; 5/615

Teymâ, 1/63; 3/352, 416; 4/170

Tihâme, 1/63, 115, 339, 392, 418, 419, 574,
588, 593, 609; 2/402, 544; 3/56, 223, 632,
634, 697, 702; 4/56, 107, 147, 332, 362, 579

tilki, 3/506

Tin Sûresi, 5/453

tirit, 1/206; 3/51, 53; 4/267

tövbe, 1/18, 126, 294, 486, 628, 629; 2/78;
3/113, 168, 184, 462, 677, 690; 4/69, 99,
142, 150, 196, 206, 212, 362, 536, 580, 691

Tufeyl b. Amr ed-Devsî, 4/298, 301

Tufeyl b. Amr'ın Kıssası; Tufeyl'in Önce
Alında Sonra da Kamçısı Ucunda
Beliren Işık, Rüyasında Gördüğü Şey
ve Rüyası Hakkında Allah Resûlü'nün
(SAĞLAM ALIN VERİLEN) Dua Etmesi 4/295

Tufeyl b. Sahbere'nin Gördüğü Rüya
5/356

tulum; Dökülen Tulumun Tekrardan
Dolması 4/569

tulum; İki Tulum Sahibi Olan Kadının
Kıssasının Anlatıldığı İmrân b.
Husayn Hadisi ve Bu Kıssada
Tulumlardaki Suyun Getirildikten
Sonra Artışında O'nun
Peygamberliğine ve Doğru
Sözlülüğüne Dair Deliller 3/423

Tür, 2/157; 5/453

Turbe, 4/411

tuz, 2/290; 5/488

Türk, 3/27, 46

Tuster, 5/146

Ubade b. el-Velid b. Ubade b. es-Sâmit,
2/137, 478

Ubade b. es-Sâmit, 2/111, 113, 116, 117, 118,
132, 137, 478; 5/234, 235, 236, 288, 347,
380

Ubey b. Halef, 1/635, 693; 2/10, 525, 527, 558,
580, 581, 582

Ubey b. Halef; Resûlullah'ın (SAĞLAM ALIN VERİLEN)
Savaş Meydanındaki Metaneti, Yüce
Allah'ın, Ubey b. Halef Hakkındaki
Sözünü Yerine Getirmesi ve Savaşta
Yaralanması 2/580

Ubey b. Ka'b, 4/15, 433, 525, 526, 654; 5/87,
424, 451, 452, 462, 465

Ubey b. Ka'b; 'Resûlullah'ın (SAĞLAM ALIN VERİLEN)
Kıraat Konusunda Şüpheyne Düşen
Ubey b. Ka'b'a Duası ve Bu Duasına
Anında İcabet Edilmesi 4/654

Ubeyd b. el-Hâris, 2/346

Ubeyd b. Rifâa, 4/649, 650

Ubeyd b. Umeyr, 1/96, 494

Ubeyd b. Yaiş, 1/145; 5/103

Ubeydullah b. Abdillâh b. Utbe b. Mes'ûd,
1/622, 692; 2/594; 3/181; 5/136, 448, 511,
553, 583

Ubeydullah b. Adiy, 2/563

Ubeydullah b. Ebi Râfi' 5/342; 3/595

Ubeydullah b. el-Mugîre, 2/119

Ubeydullah b. Muhammed, 1/13, 170, 198

Ubeydullah b. Mûsa, 1/159, 185, 205; 2/270,
303, 592; 3/146, 232, 490; 4/334

Ubeydullah b. Ömer el-Kavâriri, 4/687

Ubeydullah b. Ömer, 3/14; 4/143

- Ubeydullah b. Said, 5/119
- Ubeydullah b. Zahr, 4/436
- Ubeydullah b. Ziyâd, 5/264
- ugursuzluk, 1/114; 5/498, 499
- Uhayha, 1/89
- Uhdûd, 5/240
- Uhud dağı, 1/277, 508; 2/520, 523; 3/34, 607; 4/187; 5/127
- UHUD GAZVESİNE DAİR BÖLÜMLER 2/512**
- Uhud Gazvesinin Yapıldığı Tarihi 2/512
- Uhud Günü Müslümanların ve Müşriklerin Sayısı 2/538
- Uhud Günü Resûlullah'ın (ﷺ) Ashâbı Savaşa Teşvik Etmesi, Yerini Öğrenince Onu Korumak İçin Gelenlerin Sebat Göstermesi; "İnananlardan, Allah'a Verdiği Ahdi Yerine Getiren Adamlar Vardır" Âyeti ve Resûlullah'ın (ﷺ) Abdullah b. Cahş'a Verdiği Çubuğun Elinde Kılıca Dönüşmesi 2/550
- Uhud Günü Şehid Olan Müslümanların ve Öldürülen Müşriklerin Sayısı 2/601
- Savaş Bitip Müşrikler Gittikten Sonra Şehit ve Yaralılarla İlgilenilmesi, Savaşta İyi Çarpışanlar ve Şehitlerden Zuhur Eden Haller 2/606
- Uhud günü, 2/95, 421, 463, 514, 515, 520, 525, 533, 536, 537, 541, 545, 547, 550, 551, 552, 554, 555, 559, 560, 561, 564, 565, 566, 570, 571, 574, 576, 577, 578, 580, 581, 583, 585, 586, 588, 589, 591, 592, 597, 598, 600, 601, 602, 604, 605, 606, 608, 610, 616, 617, 621, 624, 625, 628, 630, 639, 640, 646, 659; 3/14, 15, 65; 4/406, 639
- Uhud; "Allah yolunda öldürülenleri sakın ölü sanmayın, bilakis onlar diridirler, Rableri katında rızıklandırılırlar" Âyeti; Uhud Şehitlerinin Fazileti ve Onların Kabirlerini Ziyaret Etmek 2/631
- Uhud; Resûlullah'ın (ﷺ) Rüyasında Hicreti, Uhud'u ve Fethi Görmesi 2/513
- Uhud; Resûlullah'ın (ﷺ) Uhud'a Çıkması ve Savaşın Seyri 2/516
- Uhud'a Gidiş ve Müslümanlarla Müşrikler Arasındaki Savaşın Başlaması 2/542
- Ukâz çarşısı, 1/62, 432, 444
- Ukâz, 1/47, 49, 384, 434, 443, 574, 588; 2/125, 646; 3/224
- Ukbe b. Âmir, 2/115, 116, 635; 4/160, 698; 5/64
- Ukbe b. Amr b. Sa'lebe, 2/140
- Ukbe b. Amr, 3/446
- Ukbe b. Ebi Muayt, 1/508, 509, 625, 630, 634, 636, 637, 695; 2/324, 345, 367, 380, 412; 4/539; 5/9, 176
- Ukbe b. el-Hâris, 1/251; 2/656
- Ukbe b. Müslim, 1/125
- Ukbe b. Osmân, 2/536, 639
- Ukbe b. Râfi' 5/113
- Ukbe b. Suhbân, 5/187
- Ukeydir, 4/7, 166, 167, 168, 169, 170, 171
- Ukeydir; Allah Resûlü'nün (ﷺ), Hâlid b. el-Velid'i, Dûma Valisi Ukeydir'e Göndermesi; Onu Sığır

**Avlarken Bulacağını Bildirmesinin
Peygamberlik Mucizelerinden Olması**
4/166

ûkiyye, 2/398; 3/580; 4/619

Ukkâşe b. Mihsan el-Esedî, 3/201; 5/129

Ukkâşe, 2/301, 383, 384; 3/317, 318, 322;
4/412, 416; 5/8, 128

**Ukkâşe; Resûlullah'ın (ﷺ), Ukkâşe
b. Mihsan'a Duası, Ukkâşe'nin Bu
Duanın Bereketiyle Şahadete Nail
Olması** 5/128

Ukl, 3/207, 208, 209

Umâra b. el-Velid, 1/649

Umâra b. Ğaziyye, 3/526; 5/257

Umâre b. Hazm, 2/716; 4/149

Umâre binti Hamza, 3/491

Umeyme, 1/151; 4/687; 5/617, 621

Umeyr b. Ebî Vakkâs, 1/512

Umeyr b. el-Esved, 5/236

Umeyr b. el-Humâm, 2/409

Umeyr b. Hâni, 5/252

Umeyr b. İshâk, 2/565, 580; 3/561

Umeyr b. Vehb, 2/9, 348, 408, 444, 449, 451;
3/631; 4/89, 138, 142

Umeyye b. Abdillâh b. Amr b. Osmân, 4/23

Umeyye b. Abdişems, 1/337, 341; 4/21; 5/616

Umeyye b. Bistâm, 5/419

Umeyye b. Ebî's-Salt, 1/8, 338, 449, 450

**Umeyye b. Ebî's-Salt'a, Allah Resûlü'nün
(ﷺ) Gönderileceğini Haber
Veren Hristiyan** 1/449

Umeyye b. Halef, 1/635, 636, 637, 695; 2/264,
295, 303, 304, 328, 367, 375, 377, 385, 399,
401, 405, 411, 412, 429, 495

Umeyye b. Zeyd, 2/123, 650

Umeyye oğulları, 5/174, 203, 253, 268, 298,
299, 301

**Umeyye; Resûlullah'ın (ﷺ),
Umeyye Oğullarının Saltanatını
Rüyasında Görmesi** 5/298

Ummân, 3/170

Urane, 3/148, 149, 151

Urayd, 2/468

Ureyne, 3/207, 208, 209

Urve b. Esmâ, 2/672, 686

Urve b. ez-Zübeyr, 1/40, 254, 284, 369, 387,
473, 475, 480, 521, 630, 667, 678, 711; 2/83,
95, 152, 188, 205, 289, 297, 299, 309, 354,
417, 421, 425, 485, 537, 579, 581, 607, 628,
656, 675, 686, 688; 3/126, 181, 187, 210,
221, 233, 253, 297, 373, 459, 461, 513, 519,
592; 4/33, 101, 102, 154, 232, 395; 5/504,
561

Urve b. Mes'ûd, 2/18; 3/224, 254; 4/232, 235,
240

Urve el-Bârikî, 4/16, 683

**Urve; Resûlullah'ın (ﷺ), Urve el-
Bârikî ile Abdullah b. Câfer b. Ebî
Tâlib'in Ticaretlerinin Bereketli
Olması İçin Dua Etmesi** 4/683

Usâme b. Şerik, 5/161

Usâme b. Zeyd, 1/563; 2/279, 428, 430, 474;
3/183, 352, 437, 447, 661, 676, 678; 4/27,
185, 215, 382, 403, 412, 480, 706; 5/185,
506, 553

Usayye, 2/672, 680, 681, 684

**Useyd b. Hudayr ve Başkasının Kur'ân
Okunurken Sekine'yi ve Melekleri
Görmesi** 5/403

Useyd b. Hudayr, 2/112, 121, 122, 132, 139, 431, 630, 667; 3/162, 184; 4/533, 534; 5/15, 403

Useyd b. Sa'ye, 2/228

Useyr b. Câbir, 4/405; 5/150, 151, 153

Usfân, 2/12, 168, 652, 654, 699, 700, 701, 703, 723, 725; 3/222, 504, 585, 597, 598, 599; 4/147, 579

Usfân; Resûlullah'ın (ﷺ) Usfân'da Müşrikler Hakkında Semâdan Gelen Endişelendirici Haber Üzerine Korku Namazı Kıldığı Benî Lihyân Gazvesi 2/698

Uşeyra Gazvesi ve İlk Bedir Gazvesi 2/287

Utârid; Temim Oğullarından Utârid b. Hâcib'in Heyeti 4/246

Utbe b. Amr, 2/442

Utbe b. Ebi Leheb, 1/696

Utbe b. Ebi Vakkâs, 2/520, 533, 587, 588; 3/677

Utbe b. Ferkad, 4/679

Utbe b. Gazvân, 2/301

Utbe b. Mes'ûd, 3/187

Utbe b. Rabia ve Beraberindeki İki Kişinin Çarpışmak İçin Er İstemesi ve Allah'ın Müslümanlara Yardım Etmesi 2/354

Utbe b. Rabia, 1/451, 478, 548, 549, 635, 637, 695; 2/8, 155, 264, 299, 317, 346, 349, 354, 356, 367, 399, 405, 407, 409, 425, 495; 3/445

Uveyc, 1/74, 148, 149

Uveym b. Sâide, 2/111, 116, 191

Uveys b. Amr, 5/153, 154

Uveys el-Karani, 5/9, 150, 151, 155

Uveys; Resûlullah'ın (ﷺ), Tâbiûnun En Hayırlısı Olan Uveys el-Karani ve Vasıfları Hakkında Bilgi Vermesi, Ömer b. el-Hattâb'a Gelen Uveys'in Vasıflarının Resûlullah'ın (ﷺ) Söylediği Şekilde Olduğunun Görülmesi 5/150

Uyeyne b. Bedr el-Fezâri, 3/313, 321, 459; 4/68, 69, 102, 106; 5/206

Uyeyne b. Hısn b. Bedr'in Sakîfe Gelmesi ve Onlara Dedliğini Yüce Allah'ın Resûlü'ne (ﷺ) Bildirmesi 4/68

Uyeyne b. Hısn b. Huzeyfe b. Bedr el-Fezâri veya Oğlunun Ğatafân Kabilesinden Bir Süvari Birliğiyle Resûlullah'ın (ﷺ) Ğâbe'deki Develerine Saldırması Üzerine Yapılan Zû Karad Gazvesi 3/308

Uyeyne b. Hısn el-Fezâri, 1/290; 3/7, 19, 34, 58, 308, 316, 394, 454; 4/5, 68, 84, 90, 248, 417, 608

Uzza, 1/114, 356, 362, 364, 498, 525, 529, 639; 2/529, 549, 592; 3/88, 90, 634, 664, 685; 4/238, 715, 716; 5/435

ülfet; Resûlullah'ın (ﷺ), Taraflardan Birinin Diğerini Sevmediği Karı-Koca İçin Yaptığı Ülfet Duasına İcabet Edilmesi 4/688

ümmeti; Resûlullah'ın (ﷺ), Kendisinden Sonra Ümmetinin Onu Görmeyi Temenni Edeceklerini Bildirmesi ve Buyurduğu Gibi Olması 5/327

ümmeti; Resûlullah'ın (ﷺ), Ümmetine Dua Ettğini, Bunlardan

Bazılarının Kabul Görüp Bazılarının Kabul Görmediğini, Aralarına Kılıç Girdikten Sonra Bir Daha Çıkamayacağını, Dinden Dönenler ile Yalancıların Zuhur Edeceğini, Kıyamete Dek Ümmetinden Hak Üzerinde Bulunan ve Zafer Elde Eden Bir Topluluğun Hep Bulunacağını Bildirmesi ve Bunların Gerçekleşmesi 5/316

Ummü Abdillâh b. Umeyye, 4/102

Ummu Abdillâh binti Ebî Hâşim, 4/514

Ummu Amr binti Abs, 5/456

Ummü Asım, 4/679

Ummü Bilâl, 3/484

Ummü Cemil, 1/536; 4/641

Ummü Evs el-Behziyye, 4/573

Ummü Eymen, 1/120; 2/639; 3/437, 438, 439; 4/14, 27, 584; 5/591, 592

Ümmü Eymen; Resûlullah'ın (ﷺ) Azatlısı ve Dadısı Ümmü Eymen'in Hicreti Sırasında Karşılaştığı Keramet 4/584

Ummu Eyyüb, 2/201

Ummü Gûlsüm binti Ukbe, 3/7, 297, 298; 5/372

Ummü Gulsüm, 1/65, 392, 393, 394, 395, 697; 2/9, 461, 465, 466; 3/580; 5/613, 624

Ümmü Gûlsüm; Barış Zamanında Ümmü Gûlsüm binti Ukbe b. Ebî Muayt'ın Müslüman Olması ve Resûlullah'a (ﷺ) Hicret Etmesi 3/297

Ummü Habibe binti Ebî Süfyân, 1/119; 3/95, 96; 5/616, 623

Ummu Habibe, 3/5, 93, 94, 97, 98, 497, 585

Ummü Habibe; "Allah'ın sizinle, düşmanlık gösterdiğiniz kimseler arasında bir sevgi yaratması umulur..." Ayeti ve Resûlullah'ın (ﷺ) Ümmü Habibe Binti Ebî Süfyân ile Evlenmesi 3/93

Ummü Hakîm binti'l-Hâris, 3/632

Ummu Hakîm, 1/151; 3/634, 684

Ummu Hânî, 1/178; 2/82; 3/667; 4/720; 5/582

Ummü Harâm binti Milhân, 4/255; 5/11, 233, 234, 235

Ümmü Harâm Resûlullah'ın (ﷺ), Ümmetinden Bazılarının Tahtlarına Kurulmuş Krallar Gibi Allah Yolunda Cihada Çıkacaklarını Bildirmesi ve Ümmü Harâm'ın Onlardan Biri Olduğunu Söylemesi, Yüce Allah'ın da Bunu Muâviye b. Ebî Süfyân Zamanında Gerçekleştirmesi 5/233

Ummü Ma'bed, 1/220, 221; 2/183, 184; 4/538

Ümmü Ma'bed'in, Resûlullah'ın (ﷺ) Vasıflarını Anlatan Hadisi 1/217

Ummü Mâlik, 4/571, 583

Ummü Mistah, 3/182

Ummü Mûsa, 3/348; 5/520

Ummü Mübeşşir, 3/264

Ummü Rûmân, 2/89

Ummü Sa'd, 4/624

Ummü Safvân, 2/305

Ummü Sâre, 3/645, 646

Ummü Seleme, 1/119, 143, 185, 186, 283, 660, 665; 2/147, 246, 261, 262, 637, 652; 3/6, 97, 98, 99, 100, 102, 119, 155, 188, 228, 272, 273, 535, 580, 605; 4/63, 65, 193; 5/15, 68,

69, 192, 201, 254, 256, 295, 296, 377, 392,
490, 520, 540, 558, 593, 615, 623

Ümmü Seleme; Resûlullah'ın (ﷺ) Hanımı Ümmü Seleme'nin Rüyasında Cibril'i Görmesi 5/392

Ümmü Seleme; Resûlullah'ın (ﷺ) Ümmü Seleme Binti Ebi Umeyye b. el-Muğîre b. Abdullah b. Amr b. Mahzûm İle Evlenmesi ve Onun İçin Yaptığı Duanın Zuhur Etmesi 3/97

Ummü Süfyan, 1/149

Ummü Süleym, 1/120, 203, 302; 2/561, 679;
3/437; 4/5, 16, 52, 55, 544, 547, 548, 659,
660, 661, 662, 663, 664

Ümmü Süleym'in Huneyn Günündeki Kıssası 4/52

Ummü Şerik, 4/13, 581, 582, 583; 5/620, 621

Ümmü Şerik; Resûlullah'a (ﷺ) Hicret Eden Ümmü Şerik'in Kerametleri, Resûlullah'a (ﷺ) Hediye Ettiği Yağ Tulumundaki Bereket, Bu Olaylarda Peygamberliğe Dair İşaretler 4/581

Ummü Şeybe, 3/408

Ummü Umâra, 3/416; 2/141

Ümmü Varaka, 5/9, 157, 158, 159

Ümmü Varaka; Resûlullah'ın (ﷺ) Ümmü Varaka'ya Şehit Olacağını Müjdelemesi, Ümmü Varaka'nın Ömer b. el-Hattâb Zamanında Şehit Olması 5/157

Ummü Zer, 5/180, 181

üşümek; Resûlullah'ın (ﷺ) Cemaatin Üşümemesi İçin Yaptığı Duaya İcabet Edilmesi 4/685

uzum, 1/557; 2/93, 646, 655, 663; 4/61, 67

Vâbısa el-Esedî, 5/57

vahiy; Resûlullah'a (ﷺ) Vahiy İndiği Ay ve Günler 1/466
Resûlullah'ın (ﷺ) Peygamber Olarak Gönderilmesi, Vahyin İndirilmeye Başlaması, O Anda Taşların ve Ağaçların Kendisine Selâm vermesi ve Varaka b. Nevfel'in Kendisini Tasdik Etmesi 1/468

vahiy; Resûlullah'a (ﷺ) Vahyin Geliş Şekli, Vahiy Anında Resûlullah'ın (ﷺ) Durumu ve Sahabenin Bu Konuda Gördükleri 5/379

vahiy; RESÛLULLAH'A (ﷺ) VAHYİN İNİŞ ŞEKLİ, VAHYİN GELDİĞİNİN RESÛLULLAH'IN (ﷺ) YÜZÜNDEN BELLİ OLMASI, CİBRİL'İ GÖREN SAHABİLER VE RESÛLULLAH'IN (ﷺ) PEYGAMBERLİĞİNE İŞARET EDEN BAŞKA ŞEYLERE DAİR BÖLÜMLER 5/379

vahiy; Resûlullah'ın (ﷺ) Ömrünün Sonunda Vahyin Peş Peşe Gelmesi 5/447

Vahşi b. Harb, 4/576

Vahşi Hayvanın Resûlullah'ı (ﷺ) Görünce Sakinleşmesi 4/486

Vahvah b. Amr, 3/33

Vahyin Bir Müddet Kesilmesi 5/383

Vâil b. Hucr, 4/8, 285

Vâil b. Hucr'un Allah Resûlü'ne (ﷺ) Gelmesi 4/285

Vâkım, 2/634

Vâkıd b. Abdullah, 1/513; 2/299, 300

Vakıdî, 1/40, 505, 654, 712; 2/294, 295, 296, 343, 363, 373, 380, 381, 384, 429, 431, 452, 471, 473, 474, 476, 510, 511, 572, 573, 576, 579, 582, 587, 637, 639, 652, 653, 695, 698, 701, 705, 706, 707, 714, 716, 728; 3/6, 10, 153, 154, 155, 156, 159, 173, 176, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 328, 351, 352, 360, 361, 362, 363, 387, 394, 395, 402, 416, 417, 422, 442, 445, 446, 447, 452, 454, 475, 476, 477, 478, 485, 492, 493, 499, 507, 508, 512, 517, 518, 526, 527, 528, 531, 533, 534, 535, 569, 571, 603, 684, 686; 4/29, 60, 67, 68, 74, 103, 117, 216, 372, 643; 5/294, 512, 540, 558, 575, 577, 583

Varaka b. Nevfel, 1/8, 74, 115, 453, 456, 460, 468, 470, 473, 479, 484, 486; 5/9, 157, 158, 159;

Varaka; Zeyd b. Amr b. Nufeyl ve Varakâ b. Nevfel Hakkındaki ve Her İkisinin Resûlullah'ın (ﷺ) Peygamber Olarak Gönderilmesi Hakkındaki Hadisleri 1/453

vasıf; Resûlullah'ın (ﷺ) Vasıflarıyla İlgili Diğer Rivayetler 1/210

Vâsile b. el-Eska', 1/132; 4/425, 588; 5/344;

Vâzî', 4/261

veba, 1/106; 2/264, 266, 267, 268, 270; 5/160, 161, 162

veba; Ashâbın Medine'ye Geldiğinde Veba Salgınına Yakalanması; Allah'ın, Peygamber'ini Bu Salgından Koruması; Resûlullah'ın (ﷺ), Ashâbının İyileşmesi ve Veba Salgınının Cu'fe Denilen Yere Nakledilmesi İçin Dua Etmesi; Medine'yi Haram Bölge Kılması ve

Medine Halkına Bereket ile Dua Etmesi 2/263

veba; Resûlullah'ın (ﷺ), Ömer b. el-Hattâb Zamanında Şam'da Baş Gösterecek ve Ashâbının Maruz Kalacağı Vebayı Bildirmesi 5/159

Vedâ Haccı 4/375

Veda haccı, 4/387, 518, 519, 676

Vedâ; Allah Resûlü'nün (ﷺ) Vedâ Haccında İnsanlara Kendi Ölüm Haberini Vermesi, Bunun Yüce Allah'ın Nasr Sûresi ve: "Bugün dininizi kemale erdirdim, size nimetimi tamamladım. Size din olarak İslâm'ı beğendim...." Âyetlerini İndirdiği Zaman Olması; Sonra Hutbesinde Şeytanın Bölgelerinde Kendisine Tapılmasından Yana Umudunu Kaybettiğini, Ancak Yine de Basit ve Küçük Gördükleri Günahlarına Razi Olacağını Haber Vermesi ve Resûlullah'ın (ﷺ) Buyurduğu Gibi Olması 4/391

Vedâ; Allah Resûlü'nün (ﷺ) Vedâ Haccını Bitirince Dönüş Geçmesi 4/398

Veddân, 2/7, 287, 725; 4/413, 418

vefat; Resûlullah'ın (ﷺ) Vefat Ettiği Günkü Yaşı 5/559

vefat; Resûlullah'ın (ﷺ), Saat, Gün, Ay ve Yıl Olarak Vefat Ettiği Zaman ve Hastalığının Süresi 5/556

vefat; Resûlullah'ın (ﷺ), Kızına Vefat Haberini Vermesi ve Kendisinden Sonra Ailesi İçinde Ona Kavuşacak İlk Kişinin O Olduğunu Bildirmesi 5/142

vefat; RESÛLULLAH'IN (ﷺ) HASTALANMASI, VEFATI VE BUNLARDA PEYGAMBERLİĞİNE VE DOĞRULUĞUNA İŞARET EDEN ŞEYLERE DAİR BÖLÜMLER 5/472

vefatı; Resûlullah'ın (ﷺ) Vefatı İle Müslümanların Uğradığı Büyük Musibet 5/590

Vefatından Önceki Hastalığında Söylediği Sözler ve Vefat Anı 5/518

Vehb b. Abdullah, 3/274

Vehb b. Abdimenâf, 1/74, 77, 147, 338

Vehb b. Cerir, 1/48, 174; 2/319; 4/359, 405; 5/81, 487

Vehb b. Keysân, 3/576; 4/615

Vehb b. Münebbih, 1/316; 5/12, 288, 477

Vehb b. Umeyr, 3/683

Vehb; Resûlullah'ın (ﷺ), Vehb b. Münebbih ve Ğaylân el-Kaderî'nin Çıkışını Bildirmesi 5/288

Velid b. Abdillâh, 5/293

Velid b. Abdilmelik, 3/187; 5/259, 296

Velid b. Cumey', 5/157, 158

Velid b. el-Muğîre, 1/63, 384, 538, 539, 540, 541, 647, 648, 649, 681; 3/683

Velid b. el-Velid, 3/307, 505

Velid b. Muslim, 1/133, 586, 630; 5/91, 281

Velid b. Ubâde b. es-Sâmit, 4/459

Velid b. Ukbe, 4/516; 5/178, 179, 180, 301

Velid b. Utbe b. Rabia, 2/309, 399

Velid b. Utbe, 1/635, 637; 2/309, 356, 367, 399

Velid b. Yezid, 5/296, 310

Velid; Resûlullah'ın (ﷺ) Ümmetinden Velid Adında Zararı Dokunacak Bir Adamın Çıkacağını Bildirmesi 5/295

vesak, 3/371, 379, 380; 4/156, 566, 567, 571, 615, 616; 5/553

vesvese, 1/647; 2/528, 596; 4/540

yağmur duası, 1/195, 405; 3/137; 4/606, 612

yağmur; Resûlullah'ın (ﷺ) Yağmur Duası Edip Duasına İcabet Edilmesi, Aşırı Yağmurun Kesilmesi İçin Dua Etmesi ve Bu Duasına da İcabet Edilmesi, Bu Olaylarda Peygamberliğe Dair İşaretler 4/600

Yahudi Bilginin Soruları, Resûlullah'ın (ﷺ) Cevaplarından Onun Hak Peygamber Olduğunu Anlaması 5/23

Yahudi ve Hıristiyanlar, 2/479; 5/460

Yahudi, 1/7, 36, 79, 80, 209, 282, 386, 403, 404, 455, 646, 650, 662; 2/12, 64, 218, 223, 232, 412, 477, 507, 511, 694, 696, 697; 3/73, 78, 85, 123, 130, 136, 138, 145, 147, 342, 349, 360, 362, 399, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 415, 443, 445, 505, 516; 4/16, 321, 343, 357, 392, 445, 446, 572, 582, 583, 615, 616, 671, 673, 674, 709; 5/5, 23, 24, 25, 26, 30, 34, 35, 36, 39, 40, 41, 42, 44, 47, 470

Yahudi; İki Yahudinin Resûlullah'a (ﷺ) Soru Sorması ve Cevaplarından Onun Peygamber Olduğunu Anlamaları 5/29

Yahudi; Resûlullah'ın (ﷺ) Sakalından Kıl Alan Yahudi Hakkında Rivayetler, Bu Olayda Peygamberliğe Dair İşaretler 4/673

Yahudiler, 1/36, 77, 89, 330, 340, 356, 401, 402, 406, 479, 624, 625, 626, 627; 2/7, 12, 115, 189, 191, 216, 218, 220, 222, 225, 228, 229, 230, 231, 271, 275, 279, 301, 412, 430, 477, 478, 480, 482, 484, 488, 489, 511, 507, 535, 690, 694, 695, 697, 711; 3/8, 22, 28, 33, 73, 78, 79, 113, 116, 117, 118, 122, 123, 127, 137, 138, 155, 156, 332, 333, 334, 345, 347, 349, 352, 353, 355, 356, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 366, 370, 371, 373, 374, 375, 376, 378, 395, 400, 408, 411, 415, 416, 546, 551, 552, 673; 4/172, 215, 216, 275, 321, 392, 426, 445, 446, 615; 5/5, 20, 21, 23, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 38, 39, 41, 274, 410, 558

Yahudilerin Zina Konusunda Resûlullah'a (ﷺ) Müracaat Etmeleri, Yüce Allah'ın Tevrat'ta İndirdiği Zina Cezası ve Resûlullah'ın (ﷺ) Vasıfları İle İlgili Ayetleri Yahudilerin Gizlemesi 5/30

Yahudilerinden Bir Grubun Sorduğu Sorulara Resûlullah'ın (ﷺ), Kendilerinin de Kabul Ettiği İsabetli Cevaplar Vermesi 5/26

Yahya b. Adem, 5/103

Yahya b. Bukeyr, 1/160, 163, 195, 474; 2/307; 3/299, 553, 579, 608, 688; 4/207; 5/123

Yahya b. Ca'de, 4/720

Yahya b. Ebi Kesir, 1/492, 493, 507; 2/254

Yahya b. Eyyüb, 2/454; 3/381; 4/421; 5/257, 329, 510

Yahya b. Main, 1/353, 506; 4/72, 529, 621; 5/552

Yahya b. Said, 1/560, 703; 2/205, 206, 259, 454; 3/109, 381, 510; 4/38, 597; 5/184, 229, 394, 431, 587

Yahya b. Süleym, 1/264, 595, 596

Yahya b. Ya'ner, 5/393

Yahya b. Yahya, 5/404, 409, 480

Yahya b. Zekeriya, 2/51

Hz. Yakub, 1/36

yakut, 1/89; 2/32; 3/535, 528

Ya'lâ b. Murre'nin Bir Mezarda Sıkıştırma İşitmesi 5/371
yalan; Resûlullah (ﷺ) Adına Yalan Söyleyen Adamın Başına Gelenler, Resûlullah'ın (ﷺ), Bu Adam Hakkında: "Ona yetişebileceğinizi zannetmiyorum" Demesi ve Adama Yetişilememesi 5/49

Yâmin, 4/132

Yâsin, 1/127; 2/157

yaşama; Resûlullah'ın (ﷺ), Uzun Yaşayacağını Söylediği Kişilerin Uzun, Kısa Yaşayacağını Söylediği Kişilerin Kısa Yaşaması 5/293

Yemâme, 2/106, 438, 439, 514, 602; 3/195, 197, 199, 201, 294, 508; 4/264, 269, 272, 300, 518; 5/130, 132, 134, 136, 265, 459

Yemek Tabagına Semadan İlave Yapılması ve Bu Olayda Peygamberliğe Dair İşaretler 4/548

Yemen Halkının Allah Resûlü'ne (ﷺ) Gelmesi 4/285

Yemen, 1/77, 89, 90, 92, 100, 111, 299, 340, 404, 657; 2/16, 125, 403; 3/19, 43, 48, 181, 345, 388, 474, 486, 533, 557, 631, 672, 684; 4/8, 9, 17, 166, 281, 282, 285, 286, 287, 288, 308, 310, 328, 335, 336, 337, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 346, 347, 348, 349, 350, 354, 356, 380, 381, 400, 411, 416, 504, 505, 519,

- 645, 696; 5/7, 51, 79, 90, 99, 100, 136, 140, 150, 151, 153, 206, 534, 555, 570, 572, 573, 579, 597, 598, 603, 604
- Yemen; Allah Resûlü'nün (ﷺ), Muâz b. Cebel ile Ebû Mûsa el-Eş'ari'yi Yemen'e Göndermesi, Resûlullah'ın (ﷺ), Muâz b. Cebel'e Dediklerinin Zuhur Etmesi ve Sonra Muâz b. Cebel'in Rüya Görmesinin İslamiyetin Açık Delillerinden Olması 4/341
- Yemen; Resûlullah'ın (ﷺ) Yemen, Şam ve Irak Ahalisinin Hidayeti İçin Dua Etmesi ve Bu Duaya İcabet 4/696
- Yemen; Resûlullah'ın (ﷺ), Yemen Vadisinde Yağmur Bırakan Bulutu Haber Vermesi 5/79
- Yermuk, 4/301, 710; 5/599
- Yesrib, 1/62, 80, 152, 340, 458, 557, 615; 2/15, 125, 127, 137, 210, 213, 303, 315, 398, 496, 514, 654, 697; 3/22, 23, 48, 159, 371, 395, 480, 481; 4/275
- yetmiş, 1/16, 49, 509; 2/42, 46, 52, 64, 67, 126, 131, 135, 136, 139, 140, 141, 322, 323, 334, 351, 398, 421, 426, 431, 549, 571, 591, 601, 602, 603, 614, 615, 641, 677, 679, 680, 681, 683; 3/22, 134, 216, 243, 262, 274, 303, 306, 346, 429, 431, 436, 515, 516; 4/163, 164, 218, 219, 267, 300, 328, 373, 539, 545; 5/22, 37, 54, 62, 129, 173, 174, 244, 278, 334, 335, 348, 366, 527
- Yezid b. Abdullah b. Kusayt, 3/119
- Yezid b. Abdullah, 1/657, 4/252
- Yezid b. Âmir es-Suvâi, 4/47
- Yezid b. Ebi Habîb, 2/119, 202, 3/499, 4/698, 5/175
- Yezid b. Ebi Meryem, 5/184
- Yezid b. Ebi Süfyan, 5/252, 253
- Yezid b. Ebi Ubeyd, 3/259, 260, 395
- Yezid b. Ebi Ziyâd, 2/614
- Yezid b. el-Asam, 3/488; 5/108, 219
- Yezid b. en-Nu'mân b. Beşir, 4/514
- Yezid b. Hârûn, 1/308; 2/454; 4/549; 5/119, 209
- Yezid b. Muâviye, 5/253, 261
- Yezid b. Nimrân, 4/162
- Yezid b. Rûmân, 1/667; 2/324; 4/167
- Yezid b. Şerik et-Teymi, 5/547
- Yezid b. Ubeyd, 4/107, 608
- Yezid b. Zem'a, 4/60, 67
- Yezid b. Zuray', 1/618
- Yezid er-Rakkâşi, 5/54
- yıkanması; Resûlullah'ın (ﷺ) Yıkanması ve Yıkanırken Peygamberlik Mucizesinin Zuhur Etmesi 5/565
- Yolculuk Konusunda Resûlullah'ın sallallahu aleyhi vesellem Emrine İtaat Etmeyen Kişinin Başına Gelenler 5/47
- Yumurtaları veya Yavruları Alınan Kaya Kuşunun Resûlullah'a (ﷺ) Şikayette Bulunması 4/487
- Yûnus b. Bukeyr, 1/81, 145; 2/134, 323, 490; 3/109, 110, 200, 474, 598; 5/584
- Yûnus b. Ebi İshâk, 2/212; 4/334
- Yûnus b. Ubeyd, 5/244

Yûnus b. Yezid, 1/124, 491, 494; 3/186, 688;
5/305

H.z. Yûsuf, 1/329; 3/185; 5/5, 40, 41

Yusuf; Resûlullah'ın (ﷺ) Yusuf Suresi'ni Okurken Duyan Yahudi Bilginin Tevrat'a Muvafık Olmasından Dolayı Şaşkınlık İçinde Kalması ve H.z. Yusuf'a Secde Eden Yıldızların İsimlerini Soranlar 5/39
H.z. Yusuf'a Secde Eden Yıldızların İsimlerinin Sorulması 5/41

Yûsuf b. Mâhek, 5/455

Yûsuf b. Mûsa, 1/520; 3/146

Yûşa b. Nûn, 2/80

yüz; Resûlullah'ın (ﷺ) Yüzü 1/158

yüzük, 2/460; 3/533; 4/516; 5/583, 604, 607

Zâfir b. Süleyman, 3/422

Zâhir, 1/13

zakkum, 2/27, 74

Zâtu's-Selâsil Gazvesi 3/564

Zâtu's-Selâsil Gazvesinde Kesilen Develer, Avf b. Mâlik'in Bunları Parçalaması, Avf Söylemeden Önce Resûlullah'ın (ﷺ) Bunu Ona Bildirmesi 3/572

Zâturrikâ Gazvesi, ki bu, Sa'lebe b. Ğatafân oğullarından Muhârib Hasafe Üzerine Yapılan Gazvedir 2/703

Zâzân, 5/256

Zebur, 1/6, 77, 309; 4/425

Zefâr vadisi, 2/316

zehir, 2/449; 3/350, 401, 402, 403, 404, 405, 407; 4/648, 654; 5/421, 482

Zehirden Korunmak İçin Allah'ın Kelimelerine Sığınmak 5/420

Zehirden Korunmak İçin Besmele Çekmek 5/421

zehirli koyun; Hayber'de Resûlullah'a (ﷺ) Zehirli Koyun Eti Yedirilmesi, Yüce Allah'ın Onu Yediğinden Dolayı Zehirlenmekten Koruması, Koyunun Butlarının Zehirli Olduklarını O'na Söylemesi ve Diğerlerini Yemekten Alıkoyması 3/400

Zekeriya b. Ebi Zâide, 4/618

Zekvân b. Abdikays, 2/116

Zemzem Kuyusunun Kazılması 1/65

zemzem, 1/5, 9, 61, 65, 66, 67, 69, 71, 117, 118, 153, 332, 374, 552, 556; 2/39, 43, 46, /445; 3/631; 4/383

Zevrâ, 3/246, 247, 324

Zeyd b. Ali, 5/611

Zeyd b. Amr b. Nufeyl ve Varaka b. Nevfel Hakkındaki ve Her İkisinin Resûlullah'ın (ﷺ) Peygamber Olarak Gönderilmesi Hakkındaki Hadisleri 1/453

Zeyd b. Amr b. Nufeyl, 1/8, 453, 454, 455, 456, 458, 459, 479

Zeyd b. el-Hattâb, 5/285

Zeyd b. Erkam, 1/261; 2/170, 427; 3/161, 162, 164, 166, 168, 169; 4/399, 405, 489; 5/11, 169, 170, 266

Zeyd b. Erkam; Resûlullah'ın (ﷺ), Zeyd b. Erkam'ın Hastalığında İyileşeceğini Daha Sonra da Kör Olacağını Bildirmesi ve Bunun Gerçekleşmesi 5/266

Zeyd b. Eslem, 2/713; 3/89, 277, 419, 420, 480, 682; 5/223, 323

Zeyd b. Hâlid, 3/251, 399

Zeyd b. Hânse, 4/513, 516, 517

Zeyd b. Hânse el Kelbi, 5/617

Zeyd b. Hânse, 1/121, 362, 458, 459, 503; 2/9, 67, 294, 295, 427, 428, 429, 430, 457, 460, 473, 474, 475, 495; 3/100, 101, 153, 203, 437, 491, 513, 515, 516, 518, 521, 522, 525, 526, 527, 532; 4/402, 411, 415, 416, 417, 514; 5/515, 612, 617

Zeyd b. Kılâb, 1/146

Zeyd b. Sa'd, 3/321

Zeyd b. Sa'ne, 5/5, 42, 44, 45

Zeyd b. Sa'ne'nin Resûlullah'ın (ﷺ) Peygamberlik Vasıflarını Araştırması, Doğru Çıktıklarında da Müslüman Olması 5/42

Zeyd b. Sâbit, 2/425, 541, 571; 3/383, 695; 4/696; 5/357, 427, 458, 459, 460, 461, 462

Zeyd b. Sühân, 5/10, 197, 198

Zeyd b. Vehb, 5/214, 221, 222

Zeyd b. Yusey', 4/229

Zeyd; Aralarında Zeyd el-Hayl ve Adiy b. Hâtim'in de Bulunduğu Tay Kabilesi Heyeti, Resûlullah'ın (ﷺ), Zeyd İçin Dedikleri, Kendisinden Sonra Olacakları Adiy'e Haber Vermesi ve Bu Yöndeki Peygamberlik Mucizesi 4/272

Zeyd; Resûlullah'ın (ﷺ), Zeyd b. Sühân'ın Şehit Olacağını Bildirmesi ve Zeyd'in Cemel Savaşında Öldürülmesi 5/197

Zeyneb binti Cahş, 3/100, 101, 102, 186, 189; 5/558, 617, 623

Zeyneb binti Ebi Seleme, 5/615

Zeyneb binti Hayyân, 4/107

Zeyneb binti Huzeym, 2/463; 5/617

Zeyneb; Resûlullah'ın (ﷺ) Kızı ve Ebu'l-Âs b. er-Rabi b. Abdiluzza b. Abdişems'in Hanımı Zeyneb'in Bedir Savaşından Sonra Mekke'den Babasının Yanına Hicret Etmesi 2/456

Zeyneb; Resûlullah'ın (ﷺ) Zeyneb Binti Cahş İle Evlenmesi 3/100

Zilhicce, 2/153, 202, 467, 468, 470, 670, 726; 3/17, 328, 493, 513; 4/114, 125, 372, 375, 387, 418; 5/262

zina, 1/388, 612, 616; 2/65, 117, 118; 3/298, 675; 4/237, 238, 264, 300; 5/29, 31, 32, 33, 51, 116, 336, 456

Zinnîre Hakkında Gelen Rivayet 1/629

Zir b. Hubeyş, 2/26, 29, 35; 5/147

Ziyâd b. Ebi Süfyân, 5/264

Ziyâd b. el-Hâris es-Sudâi, 3/248; 4/8, 289, 291

Ziyâd b. el-Hâris es-Sudâi'nin Allah Resûlü'ne (ﷺ) Gelmesi ve Resûlullah'ın (ﷺ) Parmakları Arasından Suyun Akması Olayı, Suyu Az Olduğu Söylenen Kuyunun Suyu Çoğalsın Diye Dua Etmesi Yönündeki Peygamberlik Mucizeleri 4/289

Ziyâd b. Lebid, 2/193

Ziyâd b. Nuaym, 3/248

Ziyâd en-Numeyri, 4/665

Zû Emer, 2/472

Zû Evân, 4/179

Zû Karad Gazvesi 2/473

Zû Karad Gazvesi 3/308

Zu Karad, **2/10**, 473, 703, **3/7**, 308, 313, 314,
318, **4/413**

Zü Tuvâ, **2/149**; **3/477**, 634, 681

Zut, **1/580**

Zubeyr b. Bâtâ, **2/697**; **3/128**

Zubeyr b. el-Avvâm, **1/503**; **2/147**, 324, 403,
406, 454, 525, 545, 546, 552, 598; **3/66**, 376,
415, 594, 620, 629, 630, 640, 649; **5/195**

**Zübeyr; Resûlullah'ın (ﷺ) Ali'ye Karşı Savaşacağını
Bildirmesi, Hz. Ali Bunu Ona
Hatırlatınca Zübeyr'in Savaştan
Çekilmesi 5/194**

**zühd; Resûlullah'ın (ﷺ) Dünyadaki Zühdü, Sıkıntıya Sabredip
Âhiret Yurdunu Tercih Etmesi ve
Allah'ın Kendisine Hazırladığı
Mükâfaat 1/272**

Züheyr b. Amr, **1/515**

Züheyr b. Muâviye, **2/175**; **3/232**; **5/71**, 600

Zuheyr b. Muhammed, **4/433**

Zuhli, **1/80**

Zuhre, **1/62**, 74, 75, 77, 147, 148, 340, 366, 388,
512, 567; **2/315**, 403; **3/316**; **4/39**, 89;
5/260

Zuhri, **1/60**, 65, 118, 123, 124, 148, 149, 180,
216, 276, 365, 388, 393, 474, 480, 491, 493,
512, 514, 521, 550, 586, 587, 660, 665, 681,
682, 711; **2/83**, 95, 145, 167, 209, 234, 274,
307, 314, 322, 334, 358, 364, 381, 442, 463,
483, 520, 539, 544, 558, 587, 603, 617, 649,
688, 717; **3/19**, 112, 122, 128, 154, 175, 187,
194, 210, 221, 222, 384, 392, 398, 399, 404,
407, 418, 470, 493, 511, 549, 561, 599, 600,
601, 679, 688; **4/19**, 20, 41, 80, 89, 96, 228,

308, 352, 358, 407, 523, 630, 678; **5/31**, 32,
33, 89, 93, 125, 131, 143, 224, 228, 259, 348,
406, 508, 512, 581, 611, 620

Zulfikâr, **2/434**, 515; **5/607**

Zulkarneyn, **1/329**

Zunnûn, **1/128**